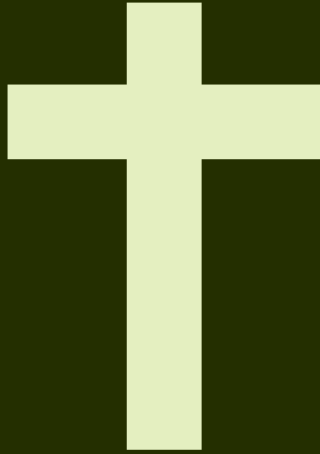

Gotna Kundi

The New Testament in the Wosara-Kamu Dialect of the Ambulas
Language of Papua New Guinea

Gotna Kundi

The New Testament in the Wosara-Kamu Dialect of the Ambulas Language of
Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Ambulas (Wosera) long Niugini

copyright © 1996 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ambulas (Wosera) (Wosera-Kamu dialect of Ambulas)

Dialect: Wosera-Kamu

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons
Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any
format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just
for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the
respective copyright owners.

2013-01-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 9
Oct 2020
642fc614-c768-54bd-ae38-31184977f6f6

Contents

Jisas Kraiské Matyu viyaatakan kundi

Taale ani kundi ma vé

Du vétik vétik nyéngaa vétik vétik viyaatakandarén Jisaské. Jisas ani képmaamba yatéte yandén muséké wa saapéndarén. Jisas Kraiské Matyu viyaatakan kundi taale wa kwaakwa. Matyu taale wa saapéndékwa Maria Jisas kéraalékwa sapakmba yandarén muséké. Jisas yawuran késépéri muséké viyaatake kukmba Jisas viyaandaka kiyaae taamale waarape déku dunyan taakatake Gotna gaayét waaréndénngé wa saapéndékwa.

Matyu ani néma musé wa nanat yakwasnyéndékwa. Talimba Got wandéka du ras déku kundi déku nyéngaamba viyaatakandarén. Talimba viyaatakandarén nyéngaaké anga wanangwa, “Olpela Kontrak, o Olpela Testamen.” Got anga wakakét yandén, “Du nak taakawutu Israel du dakwa Satanna taambamba kéraaké wa yaakandékwa.” Got talimba wunga wandéka wani kundi Olpela Testamenmba kwaandéka Matyu ani nyéngaamba nanat yakwasnyéké mawulé yandékwa, Jisas dé wani du wa. Jisas yaandéka Gotna kundi wandén pulak wa sékérékén. Matyu viyaatakan nyéngaamba awula késépéri taalémba kundi wa kwaakésékwa Jisas yan muséké. Jisas yan musé anga nanat wakwasnyéndékwa. Wani duké Gotna yémba talimba kundi kwayétan dunyanséna kundi wa sékérékén, wandarén pulak.

Matyu anindan néma nak muséké viyaatakandén nyéngaamba. Jisas anga némaamba kundi du dakwat kwayéndén. Got néma du rate akwi du dakwaké yékunmba véréké mawulé yandékwa. Yandu de wandékwa pulak yakandakwa. Téwaangna kundimba anga yé wandakwa, “Kingdom bilong Got.” Nak yé wan, “Kingdom bilong Heven wa.”

Matyu viyaatakan nyéngaamba Jisas kwayén sémény kundi gwaa taambak anga wa kwaakwa. Sapta 5-7: Jisas némbumba téte nané Gotna du dakwa yatémuké wa yakwasnyéndén. Sapta 10: Jisas déku dunyansé de déku kundi nak du dakwat kwayéké yéte yandara muséké wa wandén. Sapta 13: Jisas gwaaménja kundi wa kwayéndén Got néma du rate du dakwaké vékwate yandékwa yapatéké. Sapta 18: Jisas kundi kwayéndén du dakwa de déku du dakwa témban yapatéké. Sapta 24-25: Jisas sésékuk sékéyakmba yaaké yakwa sapak yakwate yakwa muséké wa wandén.

Ani nyéngaa kandé viyaak? Déku yé yamba viyaatakandékwe wa. Nak du ani nyéngaana yé anga wa viyaatakandén, Jisas Kraiské Matyu viyaatakan nyéngaa. Yandékwanngé anga vékulakandakwa. Wan Matyu, takis talimba kéraatan Jisasna du, wa wani kundi viyaatakan. Sapta 9: 9-13mba ma vé.

*Jisas Kraisna gwaal waaranga maandéka bakamuna yé
(Lu 3:23-38)*

¹ tAn Jisas Kraisna gwaal waaranga maandéka bakamuna yé a. Jisas Devitna kémba yaalandén. Devit Abrahamna kémba yaalandén.

² Abraham wan Aisakna aapa wa.

Aisak wan Jekopna aapa wa.

Jekop wan Juda déku aanyémbéré waayékanjele deku aapa wa.

³ Juda wan Peres ambét Serana aapa wa. Bérku aasa Tamar wa.

Peres wan Hesronna aapa wa.

Hesron wan Ramna aapa wa.

⁴ Ram wan Aminadapna aapa wa.

Aminadap wan Nasonna aapa wa.

Nason wan Salmonna aapa wa.

⁵ Salmon wan Boasna aapa wa. Boasna aasa Rahap wa.

Boas wan Obetna aapa wa. Obetna aasa Rut wa.

Obet wan Jesina aapa wa.

⁶ Jesi wan Israelna du dakwa deku néma du Devitna aapa wa.

Abrahammba taale naakiye ye ye Devit kukmba naakite wa du tambavétik maanmba kaayék vétik vétik (14) naakinangwa.

Devit wan Solomonna aapa wa. Solomonna aasa taale Uriana taakwa wa télén.

⁷ Solomon wan Rehoboamna aapa wa.

Rehoboam wan Abiyana aapa wa.

Abiya wan Asana aapa wa.

⁸ Asa wan Jehosafatna aapa wa.

Jehosafat wan Jehoramna aapa wa.

Jehoram wan Usiana aapa wa.

⁹ Usia wan Jotamna aapa wa.

Jotam wan Ahasna aapa wa.

Ahas wan Heskiana aapa wa.

¹⁰ Heskia wan Manasena aapa wa.

Manase wan Emonna aapa wa.

Emon wan Josaiana aapa wa.

¹¹ Josaia wan Jehoiakin déku aanyé waayékale deku aapa wa. Wani sapak wa Israelséna maamasé Babilonmba yaae Israelsale waariyandarén. Waariyandaka Babilonséna mayé apa wa Israelséna mayé apat taalékérandéka de Babilonmba yaan dunyansé Israelsat kéraae kure yéendarén Babilonét.

Devitmba taale naakilakét ye ye Jehoiakin kukmba naakite wa du tambavétik maanmba kaayék vétik vétik (14) naakinangwa.

¹² Israelsé Babilonmba téndarén sapak Jehoiakin wan Sealtielna aapa wa.

Sealtiel wan Serubabelna aapa wa.

¹³ Serubabel wan Abiutna aapa wa.

Abiut wan Eliakimna aapa wa.

Eliakim wan Asorna aapa wa.

¹⁴ Asor wan Sadokna aapa wa.

Sadok wan Akimna aapa wa.

Akim wan Eliutna aapa wa.

¹⁵ Eliut wan Eleasarna aapa wa.

Eleasar wan Matanna aapa wa.

Matan wan Jekopna aapa wa.

¹⁶ Jekop wan Josepna aapa wa. Josep dé Mariana du wa. Maria Jisas kéraalén. Déké wanangwa, “Nanat yékun yandénngé Got wan du Krais wa.”

¹⁷ Talimba Israel du dakwat wa kure yéendarén Babilonét. Wani sapak Jehoiakin yaréndén. Jehoiakinmba taale naakilakét ye ye Got wan du Krais kukmba naakite wa du tambavétik maanmba kaayék vétik vétik (14) naakinangwa.

Maria wa kéraan Jisas Krais

(Lu 2:1-7)

¹⁸ Maria Jisas kéraalén kundi anga wa kwaakwa. Taale Mariana aasa aapa wandarén, lé Josepmba kumbilénngé. Wandaka kukmba bét nakurakmba wayéka yarékapuk yambéréka Gotna Yaamambi wa gaaye lat mayé apa kwayéndéka nyaan télén. ¹⁹ Kukmba lé kéraaké yakwa du, déku yé Josep, dé wan yéku musé male yakwa du wa. Lé nyaan téléka dé wani muséké vékusékte déku mawulémba

wandén, “Lé nak duwale wa kwaambérén. Bulaa lé katik kéraaké wuté.” Wunga watake wa nakapuk wandén, “Wuné lé kéraakapuk ye akwi du dakwana ménimba yéte lat waaruwutu lé nékéti yakalékwa. Wuné yakélak yaaséka-kawutékwa lé.”²⁰ Wunga watake wani muséké vékulakapékare yéngan nak kwaandén. Kwaandéka Néman Du Gotna kundi kure gaayakwa du nak gaaye yénganmba dat wandén, “Méno Josep, Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu, ma véku. Méné wup yaké yambak Maria kéraamuké. Gotna Yaamambi gaaye lat mayé apa kwayéndéka wa nyaan télékwa. Gotna Yaamambi wunga kwayéndénggé méné lé kéraamuké wup yaké yambak.²¹ Lé dunyanngu nyaan kéraakalékwa. Kéraalu wa dé déku du dakwa Satanna taambamba kéraae yandarén kapéremusé yasnýéputi-kandékwa. Wunga yaké yandékwanngé vékulakate méné déku yé Jisas ma waaménék.” Josepét wunga wandén.

²²⁻²³ Talimba Néman Du Got déku yémba kundi kwayétan duwat ani kundi wandéka wa Gotna nyéngaamba anga viyaatakandén: Du kumbikapuk yan taakwa nak nyaan tékalékwa. Te kéraalu de déku yé Emanuel waakandakwa. Wunga viyaatakandéka wani sapak wani kundi wa sékérekén. Wani yé Emanuel anga wandékwa: Got nanale randékwa.²⁴ Josep yéngan kwaae vélérkiyaae waarape Néman Du Gotna kundi kure gaayakwa du wan pulak yandén.²⁵ Yate Maria kéraandén. Wani sapak dé lale yamba kwaandékwe wa. Yandéka kukmba nyaan kéraaléka wa déku yé waandén, Jisas.

2

Nyaayalamba yaan dunyansé Jisaské waake véndarén

¹ Herot Judana du dakwana néma du téndén sapak wa Maria Jisas kéraalén, Betlehemmba. Betlehem Judiamba wa téndékwa. Kéraaléka kukmba de nyétmba tékwa kunngé vékuséngwa dunyansé nyaayalamba yaae Jerusalemét yéndarén. Ye saambake wandarén, “Nané nyaayalamba te nyétmba tékwa kulé kunét vénanén. Véte vékuséknánén. Yéku laku nyaan wa yaalan.² Dé Juda du dakwana néma du tékandékwa. Wunga vékusékte kunét vétake wa déké yaanangwa, dat kwaati séte waandé daaké. Dé yamba dé ro?”³ Wunga wandaka néma du Herot vékutake rakarka yate wandén, “Kalmu wani nyaan kukmba wuna taalé kéraaké dé?” Wunga watake wani muséké kalik yandén. Yandéka Jerusalemmba tékwa akwi du dakwa de wani muséké vékulaka vékulaka naandarén.

⁴ Herot kalik yate wandéka de Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna akwi néma dunyan, Moses wan apakundiké vékuséngwa dunyan, wunga yaandarén. Yaandaka det waatakundén, “Got wan du Krai yamba yaalaké dé?”

⁵ Wunga wandéka dat wandarén, “Judiamba tékwa gaayé, Betlehemmba wa yaalakandékwa. Wani muséké talimba Gotna yémba kundi kwayétan du nak Gotna nyéngaamba Gotna kundi anga viyaatakandén:

⁶ Guné Betlehemmba tékwa du dakwa, ma véku.

Kukmba guna gaayé du nak néma du tékandékwa.

Téte wuna du dakwa Israelké yékunmba vékandékwa.

Véké yandékwanngé vékulakate, wa de guna makalkéri gaayé Judiana képmaamba tékwa gaayé Betlehemngé katik waké daré, ‘Wan baka gaayé wa.’

Wunga wakapuk yate, guna gaayéké wakandakwa, ‘Néma gaayé wa.’

Wunga viyaatakandén Gotna nyéngaamba.”

⁷ Judana néma du Herot wani kundi vékutake, nyaayalamba yaan dunyansé déké yaandarénggé wandén. Wandéka yaandaka nak du vékukapuk yamuké

dele yakélak kundi bulndarén. Bulte det waatakundén, “Yani sapak dé wani kun nyétmba baasnyé ye yaalak?”⁸ Wunga waatakundéka dat wandaka wandén, “Betlehemét ma yéngunék. Ye kurkasale ma waak wani nyaanngé. Waake vétake waambule yaae guné wunat waké ya. Wangunu wuné waak ye kwaati séte déké waandé daakawutékwa.” Wunga wate dé det paapu yandén.

⁹ Herot wunga wandéka vékutake yéendarén. Yéte nyaayalamba talimba véndarén kun nakapuk véndarén. Wani kun nyétmba taale yéténdéka wa de déku kukmba yén. Ye wani kun nyaan kwaan gaamba anjoré téndén.¹⁰ Téndéka véte yéku mawulé vékute mawulé tawulé yandarén.¹¹ Yate gaamba wulaa véndarén wani nyaan déku aasa Mariale rambéréka. Vétake kwaati séte waandé daandarén dat. Yate deku wutmba tén musé naangndarén. Naange dat yéku musé kwayéendarén. Gol matu, yaa yamungandaka yéku yaama yakwa musé, yéku yaama yakwa gu, wunga kwayéendarén dat.¹² Kwayétake yare kwaae yéngan kwaandarén. Kwaandaka Got det wandén, “Guné Herotké waambule yéké yambakate.” Naandén. Wunga wandéka vélérkiyaae waarape de nak yaambumba waambule yéendarén deku gaayét.

Josep déku taakwa, nyaan kure yéndén Isipét

¹³ Wani dunyansé waambule yéndaka Josep kwaandéka Néman Du Gotna kundi kure gaayakwa du nak gaaye dat yénganmba wandén, “Herot wani nyaan waake vétake dé viyaakandékwa. Wunga yandékwanngé méné ma waarape wani nyaan déku aasale kure yéménék. Isipét ma yaange yé. Yaange ye wani taalémba ma yarépékanngunék. Kukmba gunat wawutu waambule yaangunék.”¹⁴ Wunga wandéka Josep bari vélérkiyaae waarape wani nyaan déku aasale kure yaange yéndén. Nyéndéngan wa bét kure yaange yéndén Isipét.¹⁵ Ye saambake Isipmba yaréendarén. Herot kiyaandu deku gaayét nakapuk waambule yéké yandakwanngé talimba yatéte Gotna yémba kundi kwayétan du viyaatakan kundi wa sékérekén. Wani du Néman Du Gotna kundi vékute wani kundi Gotna nyéngaamba anga viyaatakandén: Wuna nyaan Isipmba yaténdu wuné dat waawutu Isip yaasékatake waambule yaakandékwa gaayét.

Herot wandéka dunyanngu nyaan asapéri viyaatondarén

¹⁶ Judana néma du Herot Jerusalemmba rate nyaayalamba yaan dunyansé déké waambule yéendarénnge kaavépatindén. Kaavépatiye néma rakarka yate wandén, “Wunat paapu a yandarén.” Wunga watake déku mawuléké wandén, “Nyaayalamba yaan dunyansé wandarén, ‘Kwaaré vétik pulak talimba wa wani nyétmba tékwa kun baasnyé ye vénanén.’ Naandarén.” Wunga watake deku kundiké vékulakate déku waariyakwa dunyansat wandén, “Guné Betlehemét ye, Betlehemale tékwa taalat waak ye akwi dunyanngu nyaan ma viyaawuréngunék. Kwaaré vétik yan nyambalésé, kwaaré nakurak yan nyambalésé, kéraandarén kulé nyambalésé waak, de akwi ma viyaawuréngunu.” Naandén. Wunga wandéka ye wani nyambalésé akwi viyaawuréndarén.¹⁷ Talimba Gotna yémba kundi kwayétan du nak, déku yé Jeremaia, wa ani kundi Gotna nyéngaamba viyaatakandén:

¹⁸ Ramamba asa du dakwa wa némaanmba géraakwa.

Wani gaayémba némaanmba géraandakwa.

Reselna gwaal waaranga maandéka bakamuna nyambalésé wa kiyaawuran.

Kiyaawuréndaka wa deku nyambaléké géraandakwa.

Déké néma sémbéraa yate géraandakwa.

Herot wandéka déku waariyakwa dunyan Betlehembra nyambalésé viyaawuréndarén sapak Jeremaia viyaatakan kundi wa sékérekén.

Josep déku taakwa, nyaanale waambule yéendarén

¹⁹ Kukmba Herot kiyaan. Kiyaandéka Josep déku taakwa, nyaanale Isipmba yaréendarén. Wamba yare Josep yéngan kwaandéka Néman Du Gotna kundi kure gaayakwa du gaaye Josepét wandén, ²⁰ “Wani nyaanét viyaandéknge mawulé yan du wa kiyaan. Bulaa méné ma waarape wani nyaan déku aasale kure Israelét nakapuk waambule yéngunék.” ²¹ Wunga wandéka Josep vélérkiyaae waarape wani nyaan déku aasale kure Israelét waambule yéendarén. ²² Josep wani taalémba saambake vékundén, Arkelaus déku aapa Herotna taalé kéraae Judia du dakwana néma du téndéka. Vékutake Judiamba ramuké wup yandén. Ye gaan kwaandéka Got dat yénganmba wandéka wani nyaan déku aasale kure Galilit yéendarén. ²³ Ye Nasaretmba yaréendarén. Josep, Maria, Jisas wani gaayémba yaréndaka Gotna yémba kundi kwayétan dunyan talimba viyaatakan kundi wa sékérekén. Jisaské nyéngaamba anga viyaatakandarén: Déké wakandakwa, wan Nasaret du wa.

3

Baptais kwayékwa du Jon Gotna kundi kwayéndén

(Mk 1:2-8; Lu 3:1-18; Jo 1:19-28)

¹ Wani sapak baptais kwayékwa du Jon du yarékapuk yakwa Judiana taalémba baasnyé ye Gotna kundi kwayéndén. ² Wani taalat yaan du dakwat anga wandén, “Got néma du rate gunéké véké yandékwa sapak a yaakwa. Yaandékwannge vékulakate guné Gotna kémba téké mawulé yate kapérandi musat ma kuk kwayéngunék.” Naandén Jon. ³ Talimba Gotna yémba kundi kwayétan du nak déku yé Aisaia Jonngé Gotna nyéngaamba anga viyaatakandén:

Du nak waandékwa du yarékapuk taalémba.

Waate anga wandékwa, “Néman Duna yaambu ma kutngunék.

Kutngunu yaambu yékunmba kwaakandékwa déké.” Naandékwa.

Jonna aasa dé kéraakapuk yarélén sapak wa Aisaia wani kundi viyaatakandén. Viyaatakandéka kukmba Jon yaae du dakwat wandén, deku mawulé yékunmba téndu de Jisas yaaké yandékwannge yékunmba vékulakandarénnge.

⁴ Jon yéku laplap, yéku kakémuké yamba vékulakandékwe. Dé kamelna yéwit yandarén laplap gindén. Giye dé bulmakau sépémba yandarén let gindén. Dé japét kandén. ⁵ Saam gék pulak musé julipte kandén. Dé Gotna kundi wandéka Jerusalemmba tékwa du dakwa, Judiana taalémba tékwa du dakwa, Jordan kaambélé yékwambba tékwa du dakwa wunga némaamba du dakwa wa yéendarén déké. ⁶ Ye yandarén kapérandi muséké kalik yate wandaka dé det Gotna yémba baptais kwayéndén Jordan kaambélémba.

⁷ Juda dunyansé deku néma du waak asapéri wa yéendarén, Jon Gotna yémba det baptais kwayéndénnge. Farisi dunyan, Sadyusi dunyan, de wunga yéendarén. Yéndaka Jon det waarute wandén, “Guné kapérandi mawulé vékukwa dunyansé wa. Got néma kot vékute néma du raké yandékwa nyaa a yaakwa. Wani nyaa Got du dakwa yandarén kapérandi muséké rakarka yakandékwa. Wani nyaaké vékulakate guné dunyan yaawi tundaka yaange yékwa kapérandi kaambe pulak a wunéké yaange yaangunéngwa. Wunéké yaambak. ⁸ Taale guné yangunén kapérandi musé yaasékatake yéku musé male ma yangunék. Yangunu nak du dakwa véte wakandakwa, ‘De kapérandi musé yaasékatake bulaa yéku musé wa yandakwa.’ Wunga wakandakwa. ⁹ Guné guna mawulémba anga waké yamarék, ‘Nané Abrahamna gwaal waaranga maandéka bakamu a ténangwa. Dé Gotna ménimba yéku musé yakwa du téndén pulak nané waak Gotna ménimba yéku musé yakwa du a ténangwa.’ Wunga wate paapu wa yangunéngwa. Guné

yéku musé yamba yangunéngwe wa. Got mawulé yamunaae dé wandu ani matu du ye de Abrahamna gwaal waaranga maandéka bakamu pulak tékandakwa. Abrahamna gwaal waaranga maandéka bakamu téngunéngwanngé Got yamba vékulakandékwa wa. Yangunéngwa muséké wa vékulakandékwa.

¹⁰ “Gwaaménja kundi nak wakawutékwá. Du sék vaakukapuk yakwa miyéké vékulakate kwandang kéraae wani miyé vélékandékwa. Véle yaamba tukandékwa. Bulaa wani gwaaménja kundiké ma vékulaka. Bulaa Got déku kundi vékukapuk yakwa du dakwat yandarén kapérandi musé yakata-kandékwa. Yakatandu de yaa yaanpékatékwa taalát yékandakwa.

¹¹ “Guné guna kapérandi mawulé yaasékangunu wuné gunat Gotna yémba baptais kwayékwutékwá. Wuna kukmba yaaké yakwa du wan dé néma du wa. Wuné baka du a téwutékwá. Déku mayé apa wa wuna mayé apat taalékéran. Yénga pulak déku jémbaa yaké wuté, baka du téwutékwánmba? Dé néma du randéka wuné déku musé déké kure yéké yapatiwutékwá. Wuné baka du a téwutékwá. Wuna kukmba yaaké yakwa du Gotna Yaamambi gunat kwayékandékwa. Guna kapérandi musé kéraae yaamba tukandékwa. ¹² Du wit kéraae yéku wit sék kéraaké géringakwa. Gériye yéku wit sék gaamba taakate apa vaanjatindakwa. Yandakwa pulak wuna kukmba yaaké yakwa du wunga yakandékwa. Dé déku du dakwat kéraae kure ye déku gaayémba taakate kapérandi musé yan du dakwat kéraae yaanpékatékwa yaamba vaanjanda-kandékwa.” Naandén Jon.

Jon Jisasét Gotna yémba baptais kwayéndén

(Mk 1:9-11; Lu 3:21-22)

¹³ Wani sapak Jisas Galili taakatake Jordan kaambélat yéndén. Jon dat Gotna yémba baptais kwayéndénngé wa yéndén. ¹⁴ Ye saambakndéka Jon kalik yate wandén, “Méné néma du wa raménéngwa. Wuné baka du a téwutékwá. Kamuké méné wunéké yaau, wuné ménat baptais kwayéwuténnéngé? Méné Gotna yémba wunat baptais kwayéménu wan yékun wa.” ¹⁵ Wunga wandéka Jisas wa wan, “Yamba wa. Méné wunat baptais ma kwayé. Wunga yate wan Got wandén pulak wa yakaménéngwa.” Wunga wandéka yi naandén. ¹⁶ Yi naatake Jisasét baptais kwayéndéka dé bari gumba yaalandén. Yaalandéka nyét kepukandéka véndén Gotna Yaamambi nyaamiyo pulak déké gaayandéka. ¹⁷ Gaayandéka Gotna gaayémba waan kundi nak anga waandén, “An wuna nyaan wa. Déké wuné néma mawulé yawutékwá. Déké wuna mawulé yékun yandékwa.” Naandén.

4

Satan Jisasna mawulé yakwe véndén

(Mk 1:12-13; Lu 4:1-13)

¹ Jon Jisasét baptais kwayéndéka Gotna Yaamambi wa Jisasét kéraae kure yéndén du yarékapuk taalát. Satan Jisasna mawulé yakwe véndénngé wa Gotna Yaamambi dé wani taalát kéraae kurindén. ² Kure yéndéka Jisas wani taalémba yaréte kakému kulak yamba kandékwe wa. Némaamba (40) gaan nyaa baka randén. Re kukmba kaandéké kiyaandén. ³ Yandéka Satan yaae dat wandén, “Méné anga waménéngwa, ‘Wuné Gotna nyaan a.’ Wunga wate bulaa wani muséké wunat ma wakwasnyéménu. Ma waménu de ani matu waalakwe kakému yandaru. Wunga yandu ménéké véséknngawutékwá.” ⁴ Wunga wandéka wandén, “Yamba wa. Wani muséké ani kundi Gotna nyéngaamba kwaandékwa: Du dakwa kakémuké male vékulakate de yékunmba katik téké daré. De Gotna kundi

vékundaru deku mawulé yékunmba téndu de yékunmba tékandakwa. Wani kundi vékute matu kakému yandénngé wuné katik waké wuté.” Naandén.

⁵ Jisas wani kundi wandéka Satan Jisas kéraae kure yéndén Jerusalemét. Kure waare dat Gotna kundi bulndakwa néma gaana saambunmba anjoré taakandén.

⁶ Taakatake dat wandén, “Méné anga waménéngwa, ‘Wuné Gotna nyaan a.’ Wunga wate méné ma késéke daawuli. Wani muséké ani kundi Gotna nyéngaamba kwaandékwa: Got déku kundi kure gaayakwa dunyansat wandu de ménéké yékunmba vékandakwa. Véndaru méné deku taambamba rate ména maan matumba katik viyaaké méné. Méné wani kundi vékute késéke daawuliye yékunmba raménu akwi du dakwa véte vékusék-ngandakwa. Méné Gotna nyaan wa.” ⁷ Wunga wandéka Jisas wa wan, “Yamba wa. Wani muséké ani kundi Gotna nyéngaamba kwaandékwa: Got wan ména Néman Du wa. Dé mayé apa yate ménat yékun yandénngé waangété yakwa du pulak katik yaké méné. Wani kundi vékute wuné katik késéke daawuliké wuté.” Naandén.

⁸ Jisas wani kundi wandéka Satan Jisasét kéraae kure waaréndén néma némbat. Kure waare ani kékpaamba tékwa akwi gaayé, wani gaayémba tékwa akwi yéku musé waak Jisasét wakwasnyéndén. ⁹ Wakwasnyétake wandén, “Méné kwaati séte wunéké waandé daate wuna yé kavérékménu, wuné wani gaayé, wamba tékésakwa musé waak kwayéwutu méné deké néma du rakaménéngwa.”

¹⁰ Wunga wandéka wandén, “Méno, Satan, ma yaange yé. Ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa: Ména néma du nakurak Got male wa. Méné déké waandé daate dat ma waataku. Déku yémba male ma kavérék. Wani kundi vékute wuné ménéké katik waandé daaké wuté.” Naandén.

¹¹ Wunga wandéka Satan Jisas yaasékatake yéndén. Yéndéka Gotna kundi kure gaayakwa dunyan gaaye Jisasét yékun yandarén.

*Jisas Galilimba baasnyé ye jémbaa yandén
(Mk 1:14-15; Lu 4:14-15)*

¹² Baptais kwayékwa du Jon wani kékpaana néma du Herot kapérandi musé yandéka dat waarundéka wa Herot wandéka Jon kalapusmba taakandarén. Taakandaka kwaandéka Jisas wani muséké kundi vékutake Galilit yéndén. ¹³ Ye déku gaayé Nasaret taakatake Kaperneamét yéndén. Wani gaayé Galili néma gu kwaawu nak sakumba téndén. Wani gaayé Sebulun ambét Naptalina taalémba téndén. ¹⁴ Jisas wani gaayét ye Gotna kundi kwayéndéka talimba yatéte Gotna yémba kundi kwayétan du déku yé Aisaia, déku kundi wa sékérékén. Aisaia talimba ani kundi Gotna nyéngaamba viyaatakandén:

¹⁵ Sebulunna taalé Naptalina taalé waak bét solwarat yéndakwa yaambumba wa témbérékwa.

Jordan kaambéléna nak sakumba témbérékwa.

Galilimba wan nak gaayémba yaan némaamba du dakwa wa téndakwa.

¹⁶ Wamba tékwa du dakwa Satanna taambamba téte ganngumba wa téndakwa. Téte lambiyakngé yate de néma yaa vérékte kaalékwa pulak yaandéka wa véndarén.

Ve yékunmba vékulakamunaae wa de nyaamba tékandakwa.

¹⁷ Jisas wani taalé ye saambake dé baasnyé ye Gotna kundi kwayéndén. Kwayéte wandén, “Got néma du rate gunéké véké yandékwa sapak a yaae kwambalikwa. Yaandékwanngé vékulakate guné guna kapérandi mawulé ma yaasékangunék.” Naandén Jisas.

*Jisas waandén dunyansé vétik vétik dale yémuké
(Mk 1:16-20; Lu 5:1-11)*

¹⁸ Jisas Galili néma gu kwaawuna nak saku wutépmba yététe véndén Saimon, déku nak yé Pita, déku waayéka Andrulé bérku jémbaa yarémbéréka. Bét akwi nyaan yambéren pulak wani néma gu kwaawumba aaswut taawurémbéren gukwamiké. ¹⁹ Vétake bérét wandén, “Béné ma yaa wunale. Yaambénu wuné bénat nak jémbaaké yakwasnyé-kawutékwa. Yakwasnyéwutu béné gukwami kutmbénén pulak du dakwa kéraakambénéngwa. Kéraambénu de wuna kundi vékukandakwa.” ²⁰ Wunga wandéka bari aaswut yaasékatake waarape dale yémbéren. ²¹ Jisas ayélap yépulak naae véndén Sebedina nyaan vétik Jems ambét déku waayéka Jon bérku aapa Sebediale botmba randaka. Rate aaswut kururéndaka Jisas bérét wandén, dale yémbérenngé. ²² Wandéka bét bérku aapa botmba randéka yaasékatake Jisasale yémbéren.

Jisas Gotna kundi kwayéte némaamba du dakwa kururéndén

²³ Jisas yeyé yaayate Galilimba tékwa akwi gaayét yéndén. Ye saambake Gotna kundi bulndakwa gaamba rate du dakwat yakwasnyéndén, Gotna jémbaaké. Akwi du dakwat kundi kwayéndén, Got néma du rate déku du dakwaké yékunmba véké yandékwanngé. Baat yakwa du dakwa, sépémaalé kapére yan du dakwat waak kururéndén. ²⁴ Wunga yandéka de Siria provinsmba tékwa akwi taalémba déké kundi saapé yéndarén. Saapé yéndaka de wani kundi vékute némaamba du dakwa wa déké kure yéndarén. Baat yakwa du dakwa nyambalé, sépémaalé kapére yan du dakwa nyambalé, kutakwa kulure kure tén du dakwa nyambalé, méningan yandéka vaakétte bérumbéru yakwa du dakwa nyambalé, maan kapére yandéka yékapuk yakwa du dakwa nyambalé, wani du dakwa nyambalat wa kure yéndarén Jisaské. Kure yéndaka det kururéndén. ²⁵ Kururéndéka némaamba du dakwa wa dale yéndarén. Galilimba yaan du dakwa, Dekapolismba yaan du dakwa, Jerusalemba yaan du dakwa, Judiamba yaan du dakwa, Jordan kaambélé ani aangé sakumba yaan du dakwa, dale wunga yéndarén.

5

Jisas némbumba waare déku dunyansat kundi kwayéndén

¹ Némaamba du dakwa yaandaka Jisas vétake némbat nak waaréndén. Waare randéka déku dunyan déké yaandarén. ² Yaandaka det Gotna jémbaaké baasnyé ye yakwasnyéndén. Yakwasnyéte anga wandén.

Du dakwa mawulé tawulé yamuké Jisas wandén

(Lu 6:20-23)

³ “Du dakwa ras deku mayé apaké vékulakakapuk yate Gotna mayé apaké vékulakate wa déku jémbaa yandakwa. Wani du dakwa Gotna kémba téndaka dé néma du rate déké yékunmba véndékwa. Véndékwanngé de mawulé tawulé yénga yandaru.

⁴ “Du dakwa ras géraandakwa. Wani du dakwana mawulé Got yékun yakandékwa. Yakwate yandékwanngé de mawulé tawulé yénga yandaru.

⁵ “Du dakwa ras deku yé kavérékngapuk yate nak du dakwat waarukapuk yate yékunmba yaténdakwa. Wani du dakwat Got yékun yandu de ani képmaamba néma du dakwa tépékaa-kandakwa. Tépékaaké yandakwanngé de mawulé tawulé yénga yandaru.

⁶ “Du dakwa ras Gorké vékulakate yéku mawulé vékute yéku musé male yaké néma mawulé yandakwa. Kaandéké kiyaakwa du kakému kaké néma mawulé yandakwa pulak, wa de yéku musé male yaké néma mawulé yandakwa. Wani du dakwat Got yékunmba yandu deku mawulé yékunmba téndu de

yékunmba tépékaa-kandakwa. Tépékaaké yandakwanngé de mawulé tawulé yénga yandaru.

⁷ “Du dakwa ras nak du dakwaké sémbéraa yandakwa. Wani du dakwaké Got sémbéraa yakandékwa. Sémbéraa yandékwanngé de mawulé tawulé yénga yandaru.

⁸ “Du dakwa ras deku mawulémba yéku mawulé male téndékwa. Wani du dakwa Gorét véte dale yékunmba tépékaa-kandakwa. Tépékaaké yandakwanngé vékulakate de mawulé tawulé yénga yandaru.

⁹ “Du dakwa ras nak du dakwa waaru waariyandaka de nyéndémba téndakwa. Téndaka de yamba waaru waariyandakwe wa. Wani nyéndémba tékwa du dakwaké Got wakandékwa, ‘De wuna nyambalé wa.’ Dé det wunga wandénngé vékulakate wani nyéndémba tékwa du dakwa mawulé tawulé yénga yandaru.

¹⁰ “Du dakwa ras Gotna jémbaa yandaka nak du dakwa kalik yate det yaavan kutndakwa. Yaavan kutndakwa du dakwa Gotna kémba téndaka Got néma du rate déké yékunmba véndékwa. Véndékwanngé vékulakate mawulé tawulé yénga yandaru.

¹¹ “Ma véku. Guné wuna jémbaamba yaalangunén wa. Du ras wunéké kalik yate gunat kenakte kapérandi musé yate gunéké papukundi wandaru, guné mawulé tawulé ma yangunék. ¹² Talimba de Gotna yémba kundi kwayétan dunyansat wunga yaavan kutndarén. Det yaavan kutndarénngé vékulakate gunat wunga yaavan kutndaru, guné mawulé tawulé ma yangunék. Kukmba Got gunat yékun yandu guné dale yékunmba tépékaa-kangunéngwa. Tépékaaké yangunéngwanngé guné yéku mawulé vékute mawulé tawulé ma yangunék.” Naandén Jisas.

Jisaké yékunmba vékulakakwa du dakwa wan sol béré téwaayé pulak wa (Mk 9:50; Lu 14:34-35)

¹³ Wani kundi watake Jisas anga wandén: “Ani gwaaménja kundi ma véku. Dakwa de sol taakandakwa, kakému résék yandénngé. Sol résék yakapuk yandu, yénga pulak yandaru nakapuk résék yaké dé? Yamba wa. Nakapuk katik résék yaké dé. Yandu kakémumba katik yaasnyéké daré. De wani sol baka vaanjati-kandakwa. Bulaa wani kundiké ma vékulaka. Guné, wuna du, guné kakémumba yaasnyéndakwa sol pulak wa. Guné nak du dakwat yékun yangunu de kapérandi musé nakapuk katik yaké daré. Guné nak du dakwat yékun yakapuk yangunu résék yakapuk yakwa sol baka vaanjatindakwa pulak, Got gunat vaanjati-kandékwa.

¹⁴ “Guné, wuna du, guné vérékngwa téwaayé pulak wa téngunéngwa. Téngunénga nak du dakwa gunat véndakwa. Guné némbumba tékwa gaayé pulak wa téngunéngwa. Téngunénga nak du dakwa guné yékunmba véséknakwa, némbumba tékwa gaayét yékunmba véndakwa pulak.

¹⁵ “Ani gwaaménja kundi ma véku. Du téwaayé véreke kure yaae sapngutakandarén aké arulamba daré taako kapuk? Yamba wa. De jaambétakumba taakandakwa. Taakandaka wamba rakwa akwi du dakwa yékunmba véndakwa. ¹⁶ Bulaa wani kundiké ma vékulaka. Guné wani téwaayé pulak wa téngunéngwa. Guné Gorké yéku jémbaa ma yangunék. Wani jémbaa paakuké yambak. Du dakwana ménimba ma yangunék. Yangunu kurkale véséknandakwa. Vésékte anjorémba rakwa du guna aapa Gotna yé kavérék-ngandakwa.” Naandén.

Got kwayéndéka Moses wan apakundiké wa Jisas wandén

¹⁷ “Guné anga waké yamarék, ‘Jisas Moses wan apakundiké kuk kwayéké wa yaandén. Talimba yatéte Gotna yémba kundi kwayétan dunyanna kundiké kuk

kwayéké wa Jisas yaandén.’ Wunga waké yambakate. Moses wan apakundi Gotna yém^{ba} kundi kwayétan dunyanna kundi waak yékunmba vékute wandarén pulak yaké wa yaawutén. Guné wani kundiké yékunmba vékuséngunénngé wa yaawutén. ¹⁸ Ani kundi ma véku. Nyét kék^{maa} wayéka téndu Moses wan akwi apakundi rapéka-kandékwa. Randu guné wani kundi vékute wandékwa pulak ma yangunék. Kukmba nyét kék^{maa} kék^skandékwa. Késndu Moses wan apakundi waak kék^skandékwa. Yi wan wanana wa, gunat wawuté^{kwa}. ¹⁹ Du ras Moses wan apakundi nakngé anga wamunaandaru, ‘Wani apakundi wan makal kundi wa. Nané wani kundi yaasékananu wan yékun wa.’ Wunga wandaru, Got néma du rate deké wakandékwa, ‘Wan baka du wa. De wuna taambamba baka randakwa. Deku yé katik kavérékngé wuté.’ Wunga wandu de nak du wani apakundi vékute wandékwa pulak yate anga wamunaandaru, ‘Wani apakundi akwi yékunmba ma vékukwak. Kundi nak katik yaasékaké nané.’ Wunga wandaru Got néma du rate deké wakandékwa, ‘Wan de néma du wa. De wuna taambamba yékunmba randakwa. Deku yé kavérék-ngawuté^{kwa}.’ Wunga wakandékwa.

²⁰ Guné Moses wan apakundiké yékunmba vékuséngunénngé wa gunat wawuté^{kwa}. Apakundiké vékuséngwa dunyansé, Farisi dunyansé waak, de Moses wan apakundi akwi yékunmba vékute wandékwa pulak yaké de néma jém^{baa} yandakwa. Yandaka nak du det véte wandakwa, ‘De yéku musé yakwa du wa téndakwa.’ Wunga wandaka Got deku mawulé vékusékte deké wandékwa, ‘Yamba yé wa.’ Naandékwa. Wunga wandéka gunat wawuté^{kwa}. Guné yéku mawulé vékute yéku musé ma yangunék. Yangunu guna yéku yapaté deku yapatat taalékérandu, guné Gotna kémba yaalakangunéngwa. Guna yéku yapaté deku yapatat taalékérakapuk yandu guné Gotna kémba katik yaalaké guné.” Naandén Jisas.

Kundi bulte yékunmba témuké wa Jisas wandén

(Lu 12:57-59)

²¹ Wani kundi watake det anga wandén: “Talimba tan du ani kundi wandaka wa vékungunén. Anga wandarén, ‘Guné du dakwat viyaandékngé yambak. Guné det viyaandékngunu, guné kot vékukwa néma duké kure yéndaru dé wani kapérandi muséké gunat yakata-kandékwa.’ ²² Wunga wandaka bulaa wuné nak kundi gunat wawuté^{kwa}. Ma véku. Du ras nak duwat rakarka yamunaandaru, Got wani kapérandi muséké det yakata-kandékwa. Du ras nak duwat waarute anga wamunaandaru, ‘Guné waangété du wa.’ Wunga wandaru, wa Got kot vékukwa néma du rate wani kapérandi muséké wunga wakwa duwat némaamba yakata-kandékwa. Du ras nak duwat némaamba waarute anga wamunaandaru, ‘Guné baka gandédu du wa. Kapérandi taalat yékangunéngwa.’ Wunga wandaru, wa Got wandu wunga wakwa du yaa yaanpékatékwa taalat yékandakwa. ²³⁻²⁴ Wani muséké vékulakate guné nak nak anga ma yangunék. Guné Gorké musé kwayéké yate, déké musé kwayéndakwa jaambé tékwanmba téte, nak du dakwat yangunén kapérandi muséké vékulakamunaae, wa taale Gorké kwayéké yangunéngwa musé jaambéna nak sakumba taakatake, wani du dakwaké bari ma yéngunék. Ye dele kundi bule dele nakurakmawulé yate dele kurkale téngunu. Te kukmba waambule yaae guné taakangunén musé Gorét kwayéké ya.

²⁵ “Du ras gunat kotimngé yamunaandaru, guné dele sékét yaambumba yététe dele kayéndéng kundi bule ma yawuréngunék. Nakurakmawulé ma yangunék. Guné dele wani kundi bule yawurékapuk yamunaae, kalmu guné kot vékukwa néma duké kure yéndaru dé wandu guné kalapusmba taakaké daré? Taakandaru guné wamba kwaapéka-kangunéngwa. ²⁶ Kot vékukwa néma du wandén

akwi yéwaa gunat waarun duké kwayéngunu, wani sapak male wa kalapus yaasékatake yaale baka yékunmba yékangunéngwa. Yi wan wanana wa, gunat wawutékwa.” Naandén.

Nak duna taakwale kapérandi musé yandakwanngé wandén

²⁷ “Talimba tan du ani kundi wandaka wa vékungunén. Anga wandarén, ‘Guné nak duna taakwale kapérandi musé yaké yamarék.’ ²⁸ Wunga wandaka bulaa wuné gunat anga wawutékwa. Du, nak duna taakwat véte léké jaambindan, wa déku mawulémba kapéremusé wa yandén. Yandéka déku mawulé wa kapére yakwa. Dé baka lat véte léké jaambiye wa kapérandi musé yandékwa. ²⁹ Guné guna yékutuwa sakumba tékwa méni, nak duna taakwat véte, dele kapérandi musé yaké jaambimunaate, wani méni ma pékwe vaanjatingunék. Guna nakurak méni male téndu wani kapérandi musé yakapuk yate kukmba Gotna gaayét yékangunéngwa, wan yékun wa. Guna méni vétik téndu wani kapérandi musé yangunu Got wandu guné kapérandi taalat yékangunéngwa, wan kapére wa. ³⁰ Guné guna yékutuwa taambat kapérandi musé yaké yamunaate, wani taamba ma sékwe vaanjatingunék. Guna nakurak taamba male téndu wani kapérandi musé yakapuk ye kukmba Gotna gaayét yékangunéngwa, wan yékun wa. Guna taamba vétik téndu wani kapérandi musé yatake kukmba kapérandi taalat yékangunéngwa, wan kapére wa.” Naandén Jisas.

Dunyan deku dakwa kewuréndaka yéndakwanngé wandén

(Mt 19:9; Mk 10:11-12; Lu 16:18)

³¹ “Talimba yatan du ani kundi waak wandaka wa vékungunén. Anga wandarén, ‘Du nak déku taakwa kewuréndu yélénggé mawulé ye, wa dé wani muséké nyéngaa nak ma viyaandu. Viyaae lat kwayéndu wani nyéngaa kure yékalékwa.’ ³² Wunga wandaka bulaa wuné gunat anga wawutékwa. Taakwa nak duké yékapuk yate nak duwale kapérandi musé yakapuk yalu, léku du lat dé yaasékatake yélénggé wamunaandu, wan kapérandi musé wa. Lé dé yaasékatake yélénggé wandu lé ye nak du kumbimunaalu, wa lé wani kumbilékwa duwale kapérandi musé wa yambérékwa. Taale kumbilén du kapéremusé yandéka bét waak kapéremusé wa yambérékwa.” Naandén Jisas det.

Deku yémba wapakuk yandarénggé wa Jisas wandén

³³ Wani kundi watake Jisas anga wandén: “Talimba yatan dunyan ani kundi waak wandaka wa vékungunén. Anga wandarén, ‘Guné jémbaa nak yaké wate guna kundit apa yate Néman Du Gotna yémba wamunaae, wa guné wani jémbaa ma yangunék. Wani jémbaa katik yaasékaké guné.’ ³⁴ Wunga wandaka bulaa wuné gunat anga wawutékwa. Guné guna kundit apamama yamuké waké yamarék. Wani jémbaa baka ma yangunék. Guné Gotna gaayéna yémba waké yamarék. Got rakwa taalé wa. ³⁵ Képmaana yémba waké yamarék. Got képmaamba déku maan vaakindékwa. Guné Jerusalemna yémba waké yamarék. Nana Néman Du Gotna taalé wa. ³⁶ Guné guna maakamba waké yamarék. Guné géle némbé waama yandu waama némbé géle yandénggé yaké yapatingunéngwa. ³⁷ De gunat jémbaaké waatakundaru guné yi naae, anga ma wangunék, ‘Yi, wani jémbaa yakanangwa.’ Wunga yamuké kalik ye, anga ma wangunék, ‘Yamba wa. Wani jémbaa katik yaké nané.’ Wunga ma wangunu. Wunga yaak wa. Nak kundi nak waké yamarék. Guna kundit mayé apa kwayémuké deku yémba wamunaae, wa guné Satanna kundi vékute wandékwa pulak wa yangunéngwa.” Naandén.

Kapérandi musé yakatakapuk yandaréngé wa Jisas wandén

(Lu 6:29-30)

³⁸ “*Talimba* yatan du ani kundi wandaka wa vékungunén. Anga wandarén, ‘Du vétik waariyate du nak, nak duna méni viyaapékindu dé yakatamuké we viyaapékwán duwat déku méni viyaapéku-kandékwa. Du vétik waariyate du nak, nak duna némbi nak viyaangéringdu dé yakatamuké we wani duwat déku némbi nak viyaangéri-kandékwa.’ ³⁹ Wunga wandaka bulaa wuné gunat anga wawutékwá. Du ras gunat kapérandi musé yandaru, guné det kapérandi musé yakataké yamarék. Du ras guna yékutuwa saku saawimba viyaandaru, guné yakataké yamarék. Waalakwe baka tété guna akituwa saku saawi ma kwayé viyaandaru. ⁴⁰ Du ras guna laplap kéraaké, gunat kotimndaru, kot vékukwa néma du wani muséké yi naandu guné kwayéte laplap nak waak det ma kwayéngunék. ⁴¹ Du ras guné dele yéte deku musé kwemaka yaambumba kure yéngunéngé apamama yate wandaru, guné dele yéte deku musé sékaa yaambumba ma kure yéngunék. ⁴² Du ras gunat muséké waatakundaru, guné wani musé det ma kwayéngunék. Du ras guna muséké mawulé ye gunémba kéraae gunat wani musé kukmba kwayékataké wandaru, wani musé det ma kwayéngunék.” Naandén Jisas.

Maamaké néma mawulé yamban yapatéké Jisas wandén

(Lu 6:27-28, 32-36)

⁴³ “*Talimba* yatan dunyan ani kundi wandaka wa vékungunén. Anga wandarén, ‘Guné guna du dakwaké néma mawulé yate guna maamaké ma kalik yangunék.’ ⁴⁴ Wunga wandaka bulaa wuné gunat anga wawutékwá. Guné guna maamaké ma néma mawulé yangunék. Du ras gunat kapérandi musé yandaru, guné Gorét ma waatakungunék, dé det yékun yamuké. ⁴⁵ Guné wunga yate, wa anjorémba rakwa du guna aapa Gorale wa nakurakmawulé yangunéngwa. Yate guné déku nyambalé wa yaténgunéngwa. Got nakurak jémbaa male yandékwa akwi du dakwaké. Got wandéka nyaa vékwa. Véndéka kakému yékunmba yaalandékwa, yéku musé yakwa du dakwana képmaamba, kapérandi musé yakwa du dakwana képmaamba waak. Got wandéka maas viyaakwa. Viyaandéka kakému yékunmba yaalandékwa, yéku musé yakwa du dakwana képmaamba, kapérandi musé yakwa du dakwana képmaamba waak. ⁴⁶ Takis kéraakwa duké wangunéngwa, ‘De kapérandi musé yakwa du wa.’ Wunga wangunéngwa du de deku du dakwaké néma mawulé yandakwa. Guné de yakwa pulak, guna du dakwaké male néma mawulé yangunu, wa Got gunat katik yékun yaké dé. Gunéké néma mawulé yakwa du dakwa, gunéké kalik yakwa du dakwa, akwi du dakwaké waak ma néma mawulé yangunék. ⁴⁷ Gotna kundi vékukapuk yakwa du dakwa de deku du dakwaké male mawulé yate dele kundi bulndakwa. Guné de yakwa pulak, guna du dakwaké male mawulé yate, dele kundi bulte, wa guné yénga pulak yékun yaké guné? Akwi du dakwaké mawulé yate, dele kundi ma bulngunék. ⁴⁸ Anjorémba rakwa du guna aapa dé yéku musé male yapékakwa du wa randékwa. Guné dé rakwa pulak yéku musé male yapékakwa du ma yaténgunék.” Jisas wunga wandén déku dunyansat.

6

Du dakwat yékun yambanngé Jisas wandén

¹ Jisas kundi ras waak anga wandén: “Guné Gorké yéku jémbaa yate déké male ma vékulakangunék. Guné Gorké yéku jémbaa yate nak du dakwa wunga yangunu vétake guna yé kavérékndaréngé mawulé yate deku ménimba wani jémbaa yate, wa gunékét gunéké wa vékulakangunéngwa. Wunga vékulakate

deku ménimba yangunu, wa anjorém^{ba} rakwa du guna aapa Got kukmba guna yé katik kavérékngé dé.

²⁻³“Paapu yakwa du ras deku yé kavérékte Gotna kundi bulndakwa gaamba wulaae téte, yaambumba waak téte musé asé kapuk du dakwat musé kwayéndakwa. Némaamba du dakwa véte wani paapu yakwa duna yé kavérékndarénngé, wa de paapu yakwa du musé asé kapuk du dakwat musé kwayéndakwa. Wunga kwayéndaka némaamba du dakwa véte wani paapu yakwa duna yé kavérékndakwa. Kukmba Got wani paapu yakwa duna yé katik kavérékngé dé, némaamba du dakwa deku yé bulaa kavérék-ndakwanmba. Yi wan wanana wa, gunat wawutékwa. Guné paapu yakwa du kwayékwa pulak kwayéké yamarék. Guné musé asékapuk du dakwat musé kwayémuké, nak du dakwat wani muséké waké yamarék. Yakélak ma kwayéngunék. Wunga kwayéngunu nak du dakwa wani muséké vékuséngapuk yandaru gunale tékwa du dakwa waak wani muséké katik vékuséngé daré. ⁴ Guné wunga yakélak kwayéngunu anjorém^{ba} rakwa du guna aapa Got vékandékwa. Vétake kukmba dé yangunén yéku musé kwayékata-kandékwa.” Naandén Jisas.

Gorale kundi bulndakwa yapatéké Jisas wandén

(Lu 11:2-4)

⁵“Paapu yakwa du Gorét waatakuké, de Gotna kundi bulndakwa gaamba wulaae téte, yaambumba waak téte Gorét waatakundakwa. Némaamba du dakwa det véndarénngé wa wamba Gorét waatakundakwa. Némaamba du dakwa det véte deku yé kavérékndarénngé wa wamba Gorét waatakundakwa. Wunga yandaka némaamba du dakwa deku yé kavérékndakwa. Wunga yate yandarén yéku musé wa kaatandakwa. Paapu yakwa du wani du dakwamba yéku musé wa kéraandarén. Yi wan wanana wa. Gunat a wawutékwa. Kukmba Got yandarén yéku musé katik kwayékataké dé. Guné paapu yakwa du Gorét waatakundakwa pulak Gorét waatakuké yamarék. ⁶ Guné Gorale kundi bulké yate guné nak nak ma guna gaamba wulaae pété kurkale tépe kapmang rate dale kundi bulngunék. Bulngunu guna aapa Got wunga rate bulngunu véte guna kundi vékukandékwa. Dé yamba vénangwe wa. Dé guna kundi vékutake kukmba yangunén yéku musé kwayékata-kandékwa.

⁷“Gorké vékuséngapuk yakwa du dakwa anga wandakwa, ‘Nané némaamba kundi bulte nana néma duwat waatakunanu vékukandékwa.’ Wunga wate némaamba baka kundi baka bulte waatakundakwa. Guné némaamba baka kundi bulndakwa pulak guné Gorale bulké yamarék. ⁸ Guné dat waatakukapuk yangunén sapak wa guna aapa Got yapatingunéngwa muséké wa vékuséknén. Vékuséknénngé vékulakate guné dale kundi bulte némaamba baka kundi bulké yamarék. ⁹ Guné dat ma anga waatakunék:

Nana aapa, méné ména gaayém^{ba} raménéngwa.

Nané ména yé kavérékngé mawulé yanangwa.

¹⁰ Méné néma du rate akwi du dakwaké yékunmba véménénngé mawulé yanangwa.

Ména gaayém^{ba} rakwa du ména kundi yékunmba vékundakwa pulak, nané ani kępmaamba tékwa du dakwa waak ména kundi yékunmba vékuké mawulé yanangwa.

¹¹ Ani nyaa yapatinangwa kakému tiyaaménénngé ménat waatakunangwa.

¹² Du dakwa nanat kapérandi musé yandaka nané wani muséké nakapuk yamba vékulakanangwe wa.

Yanana méné yanén kapérandi musé yasnyéputiye méné wani muséké nakapuk vékulakaké yamarék.

¹³ Méné nanat yékun yaménu nané kapérandi musé yakwa duna kundi vékukapuk yate, kapérandi musé nakapuk katik yaké nané.

Wunga ménat waatakunangwa.

[Méné nané akwi du dakwaké yékunmba vépékaaréte apa tapa yapékate néma du rapéka-kaménéngwa apapu apapu. Yi wan wanana wa.]

¹⁴ “Guné wani kundiké ma vékulaka. Guné nak du dakwa gunat yandarén kapérandi muséké vékulakakapuk yangunu, anjorémba rakwa du guna aapa Got yangunén kapérandi musé yasnyéputiye wani muséké nakapuk katik vékulakaké dé. ¹⁵ Guné nak du dakwa gunat yandarén kapérandi muséké vékulaka-pékaréte det yakataké mawulé yangunu, wa guna aapa Got yangunén kapérandi muséké vékulaka-pékaréte wani kapérandi musé yasnyéputikapuk yate gunat yakata-kandékwa.” Naandén Jisas.

Kakému yaakétnindakwanngé Jisas wandén

¹⁶ Wani kundi watake det nakapuk anga wandén: “Paapu yakwa du Gorale kundi bulké, de naknya naknya kakému yaakétnindakwa. Yaakétte nak du dakwa kakému yaakétn-dakwanngé vékusék-ndarénggé wa deku saawimba waama képmaa kaavindakwa. Kaavindaka deku saawi waama yandékwa. Yandéka nak du dakwa véte wandakwa, ‘Wani du Gorké vékulakate wa kaandéké kiyaandakwa. Wan de yéku musé yakwa du wa.’ Wunga wate deku yé wa kavérékndakwa. Wunga yate yandarén yéku musé wa kaatandakwa. Paapu yakwa du wani du dakwamba yéku musé wa kéraandarén. Yi wan wanana wa. Gunat a wawutékwa. Kukmba Got yandarén yéku musé katik kwayékataké dé. ¹⁷ Guné de yakwa pulak yaké yamarék. Guné Gorale kundi bulké yate, kakému yaakétte guna saawi ma yakwasnyéngunék. Ye némbé viyaangunu, akwi nyaa yangunéngwa pulak. ¹⁸ Guné wunga yangunu, nak du dakwa gunat véte katik vékuséknngé daré, guné Gorale kundi bulké yate kakému yaakétn-ngunéngwanngé. De wani muséké vékuséknngapuk yandarénggé guna saawi ma yakwasnyéngunu. Wunga yangunu, guna aapa Got male wani muséké vékusék-ngandékwa. Dé yamba vénangwe wa. Guné kakému yaakétte dale kundi bulte kapmang rangunu dé ve sérémaa yangunén yéku musé gunat kwayékata-kandékwa.

Gotna gaayémba yékunmba rapékaké yandakwanngé Jisas wandén

(Lu 12:33-34)

¹⁹⁻²¹ “Guné apapu néma muséké vékulakangunéngwa. Yate wani muséké mawulé yangunéngwa. Ma véku. Guné wunga yate, ani képmaana némaamba musé kéraaké vékulakaké yamarék. Ani képmaana musé wan néma musé yamba wa. Biyaak wani musé kérékndakwa. Wani musé résépu yakandékwa. Sél yakwa du nak duna gaa wulaae wani musé sél yakandakwa. Wani musé rapékakapuk yakwanngé vékulakate, yate, guné Gotna gaayémba yékunmba rapékamuké ma vékulakangunu. Vékulakate ma yéku musé male yangunék. Gotna gaayémba rate yanguna musé wan néma musé wa. Wani musé wan ani képmaana musé pulak yamba wa. Gotna gaayémba rate yanguna musé rapéka-kandékwa. Biyaak wani musé katik kéréknngé daré. Wani musé katik résépu kurké dé. Sél yakwa du wani gaayét wulaakapuk yate wani musé sél katik yaké daré. Ani képmaamba musé saawulatékwa du dakwa de ani képmaana muséké male wa néma mawulé yandakwa. Gotna gaayémba raké vékulakakwa du dakwa de dale yékunmba rapékaké wa néma mawulé yandakwa.” Naandén Jisas.

De yéku musé vé muké wa Jisas wandén

(Lu 11:34-36)

²² “Guna méní wan sépémba tékwa téwaayé pulak wa. Wani téwaayé yékun téndu guné yéku musé male véngunu guna mawulé yékunmba tékandékwa. Yandu guna sépé yékunmba téndu guné nyaamba yarékangunéngwa. ²³ Guné kapérandi musé male véngunu, guna mawulé yékunmba katik téké dé. Guna mawulé yékunmba tékapuk yandu, guna sépé yékunmba tékapuk yandu, guné gannumba yarékangunéngwa.” Naandén Jisas.

Nakurak néma duna jémbaamba wulaandarénggé wandén
(Lu 16:13)

²⁴ “Du nak néma du vétikngé jémbaa yaké yapatikandékwa. Wunga jémbaa yamunaate, wa dé nak néma duké yéku mawulé yate nakngé kalik yakandékwa. Guné wani du pulak wa téngunéngwa. Guné néma du Gorké jémbaa yate déké male vékulakate, wa guné déké apapu mawulé yakangunéngwa. Yate guné yéwaa kéraaké katik vékulakaké guné. Guné yéwaa kéraaké male apapu vékulakamunaate, wa néma du Gorké kalik yakangunéngwa.” Naandén Jisas.

Baka muséké vékula-laakandakwanngé Jisas wandén

²⁵ Wani kundi watake Jisas det nakapuk anga wandén: “Nakurak néma duké jémbaa yangunénggé vékulakate gunat wawutékwa. Guné wup yate kulak kakému laplapké waak vékulalaakaké yambak. Kakému, kulak, laplap wan baka musé wa. Néma musé yamba wa. Guné wani muséké vékulalaakaké yambak. Got wandéka wa téngunéngwa. Guna sépé guna mawulé guna kwaminyan yatakandéka wa téngunéngwa. Wan néma musé wa. ²⁶ Guné apit ma vé. De kakému yamba yaanandakwe wa. De kakému kéraate kaandi ras gaamba yamba taakandakwe wa. Yandaka anjorémba rakwa du guna aapa dé wa det kakému kwayékwa. Api wan makal musé wa. Guné du dakwa guné néma musé wa. Got apit wunga kakému kwayéndu, wa vékusék-ngangunéngwa. Gunat waak kakému kwayékandékwa.

²⁷ “Ma véku. Guna du nak némaamba kwaaré ras waak yatémuké vékula-laakamunaae, wa watake némaamba kwaaré ras waak yatémuké apa yaké dé? Yamba wa. Déku kapmang watake némaamba kwaaré ras waak yatéké yapati-kandékwa.

²⁸ “Kamuké guné laplapké vékulalaako? Wunga yaké yambak. Guné maaweké ma vékulaka. Nané wani maawe yamba taawunangwe wa. De baka yaalandakwa. De jémbaa yamba yandakwe wa. De laplap yamba samapndakwe wa. Yandaka Got wa deké yékunmba véndékwa. ²⁹ Det yéku nyaap kwayéndékwa. Talimba némaamba musé kureran néma du nak déku yé Solomon yéku yéku laplap saawundén. Yate wani maawe saawukwa pulak yéku musé yamba saawundékwe. Maawe saawukwa yéku musé wa Solomon saawan yéku musat taalékéran.

³⁰ “Got wani maaweké yékunmba véndékwa. Wani maawe ayélap sékét male tékandakwa. Bulaa téndakwa. Séré kiyaakandakwa. Kiyaandaru du dakwa wani maawe péle yaamba tukandakwa. Wani maawe wan makal musé wa. Guné du dakwa guné néma musé wa. Guné Gorké yamba yékunmba vékulaka-ngunéngwe wa. Yate wup yate wangunéngwa, ‘Nanéké yékunmba kalmu véké dé?’ Wunga wangunénga bulaa gunat wawutékwa. Got maawet wunga yandu véte vékusék-ngangunéngwa. Gunat laplap kwayékandékwa.

³¹ “Wunga vékusékte wup yakapuk yate anga waké yambak, ‘Kamu musat kaké nané? Kamu kulakét kaké nané? Kamu laplapét saawuké nané?’ ³² Wunga waké yambak. Anjorémba rakwa du guna aapa guné wani muséké yapatingunéngwanngé wa vékusékndékwa. Gotna kundi vékukapuk yakwa du dakwa de wani muséké vékula-laakandakwa. Guné de yakwa pulak wani

muséké vékulalaakaké yamarék. ³³ Yate guné Gotna kémba yaale déku kundi yékunmba vékute wandékwa pulak yate déku jémbaa yaké ma néma mawulé yangunék. Wunga yangunu, wa dé gunat wani musé kwayékandékwa. ³⁴ Kwayéké yandékwanngé vékulakate guné séré yaaké yakwa muséké wup yaké yamarék. Séré yaaké yakwa muséké vékulalaakaké yamarék. Bulaa yaaké yakwa muséké male vékulakangunék.” Jisas wunga wandén det.

7

Det bari kotimngapuk yamuké Jisas wandén

(Lu 6:37-38, 41-42)

¹ Wani kundi watake Jisas nakapuk wandén: “Nak du dakwa yan muséké vékulakate guné bari anga waké yambak, ‘Wani du dakwa wan de kapérandi musé yakwa du dakwa wa.’ Naaké yamarék. Guné wunga wangunu, wa Got guné yan musé véte gunat wakandékwa, ‘Guné kapérandi musé yakwa du dakwa wa.’ ² Wunga wakwate yandékwanngé vékulakate, guné deké, ‘Wan de kapérandi mawulé vékukwa du dakwa wa,’ naaké yamarék bari. Got nak du dakwat guné yan musé vétake gunat yakata-kandékwa.

³ “Nak du dakwa yan makal kapérandi musé wan ménimba kwaakwa mu pulak wa. Guné yan néma kapérandi musé wan ménimba kwaakwa néma baangé pulak wa. Yénga guné nak du dakwana ménimba kwaakwa mu véte, gunékét guna ménimba kwaakwa néma baangé yamba véngunéngwe? Guné wunga yate, wa nak du dakwa yan makal kapéremuséké wate guné yan néma kapérandi muséké yamba vékulaka-ngunéngwe wa.

⁴ “Guné néma kapérandi musé yatake yénga guné makal kapéremusé yan du dakwat anga wo? ‘Guné kapérandi musé wa yangunén. Guné yékunmba yaténgunénggé wa wuné gunat yékun yakawutékwa.’ ⁵ Wunga waké yamarék. Guné wunga wangunan, wa guné paapu yakwa du wa yaténgunéngwa. Taale guné yan néma kapérandi muséké ma kuk kwayéngunék. Kwayétake makal kapéremusé yan du dakwat ma yékun yangunék.

⁶ “Guné Gotna kundiké kalik yakwa du dakwat Gotna kundi kwayéké yamarék. Guné det Gotna kundi kwayéngunu, wa de du tikwa waasa du dakwat yaavan kurkwa pulak wa gunat yaavan kurkandakwa. Du dakwa ras Gotna kundiké kuk kwayéndakwa. Det waak Gotna kundi kwayéké yamarék. Du waaréndakwa gaavi baalat yamba kwayéndakwe wa. Wunga kwayéndaru baalé képakmba yatéte wani musé baka maanét vaakikandakwa. Gotna kundi wan yéku kundi wa. Guné waaréndakwa gaavi baalat kwayékapuk yakwa du pulak, Gorké kuk kwayékwa du dakwat Gotna kundi kwayéké yamarék. Guné det déku kundi kwayéngunu de kalmu baalé vaakikwa pulak kapérandi musé gunat yaké daré?” Naandén.

Gorét waatakundarénggé Jisas wandén

(Lu 11:9-13)

⁷ “Gorét waataku-pékaréngunu gunat kwayékandékwa. Ani gwaaménja kundi ma véku. Guné waake waake vékangunéngwa. Guné pétémba viyaangunu viyaangunu pété naapikandékwa. ⁸ Akwi du dakwa Gorét waatakundaru wa det kwayékandékwa. Du dakwa waake waake vékandakwa. Du dakwa pétémba viyaandaru pété naapikandékwa. Guné wani gwaaménja kundi vékute Gorét ma waataku-pékaréngunék. Waatakuréngunu dé guna kundi vékukandékwa.

⁹ “Ani kundi waak ma véku. Guné aapambéré, guna nyambalé kakému kwayéngunénggé wandaru, guné matut kwayéké guné det? Yamba wa. Guné det kakému wa kwayékangunéngwa. ¹⁰ De mako kwayéngunénggé wandaru

guné kaambet kéraae kwayéké guné det? Yamba yé wa. Wa guné det mako wa kwayékangunéngwa. ¹¹ Bulaa wani kundiké ma vékulaka. Guné kapérandi mawulé vékukwa du yatéte wa guné guna nyambalésat yéku musé kwayéngunéngwa. Anjorémba rakwa du guna aapa yéku mawulé vékukwa du rate gunat taalékére dé néma yéku musé kwayékandékwa, dat waatakukwa du dakwat.

¹² “Nak du dakwa gunat yékun yandarénngé mawulé yangunéngwa pulak, guné det ma yékun yangunék. Moses wan apakundi, Gotna yémba kundi kwayétan duna kundi waak wan guné wunga yangunénngé wa wandékwa.” Naandén Jisas.

Makal pétéké wandén Jisas

(Lu 13:24)

¹³⁻¹⁴ “Kapérandi taalat yéndakwa yaambu wan néma yaambu wa. Wani yaambu néma tépiyaa wa. Wani yaambumba néma pété wa tékwa. Du dakwa wani néma pétémba tépiyaa yan yaambumba yéké néma jémbaa yamba yandakwe wa. Némaamba du dakwa wani néma yaambumba yéndakwan, wa lambiyak-ngandakwa. Gorale katik rapékaké daré. Guné wani yaambumba yéké yamarék. Gotna gaayét yéndakwa yaambu wan makalkéri yaambu wa. Wani yaambu néma tépiyaa yamba yé wa. Wani yaambumba makal pété wa tékwa. Ayélapkéri du dakwa male néma jémbaa yate wa wani makal pétémba wulaae wani makalkéri yaambumba yéndakwa. De kulémawulé kéraae Gorale rapéka-kandakwa apapu apapu. Guné wani makalkéri yaambumba ma yéngunék.” Naandén Jisas.

Papukundi wakwa duké jéraawu yandarénngé wandén

(Lu 6:43-44; 13:25-27)

¹⁵ Jisas wani kundi watake anga wandén: “Guné jéraawu ma yangunék. Du ras gunéké yaae paapu yate gunat anga wakandakwa, ‘Nané Gotna yémba wa kundi kwayéngunéngwa.’ Wunga wate késpulak nakpulak kundi wate guna mawulé yaavan kutndaru, nak du dakwa képakmba yatéte deké wakandakwa, ‘Wan yéku musé yakwa apu wa. Sipsip yékunmba téndakwa pulak de yékunmba téndakwa. Deku kundi ma vékukwak.’ Wunga watake de katik vékuséngé daré. Waaléwasa kapérandi mawulé vékundakwa pulak de kapérandi mawulé wa vékundakwa. Wunga katik vékuséngé daré.

¹⁶ “Guné deku jémbaa, deku yapaté kurkale ma véngunék. Vétake deku mawuléké vékusék-ngangunéngwa. Képmaamba tékwa ani muséké ma vékulaka. Raamény baangwimba yéku miyé sék yamba vaakundékwe wa. Kapérandi waaramba yéku sék yamba vaakundékwe wa. ¹⁷ Apamama yakwa yéku miyémba wa yéku sék vaakundékwa. Apamama yakapuk yakwa kapérandi miyémba kapérandi sék vaakundékwa. ¹⁸ Apamama yakwa yéku miyémba kapérandi sék yamba vaakundékwe wa. Apamama yakapuk yakwa kapérandi miyémba yéku sék yamba vaakundékwe wa. ¹⁹ Yéku sék vaakupuk yakwa miyé véle yaamba tundakwa. ²⁰ Guné wani muséké vékulakate miyé sékét véte vékusék-ngangunéngwa. Nak baan miyé wan yéku miyé wa. Nak baan miyé wan kapérandi miyé wa. Bulaa wani dunyanséké ma vékulaka. Guné deku kapérandi jémbaa véte vékusék-ngangunéngwa. Wan kapérandi musé yate paapu yakwa dunyansé wa.

²¹ “Némaamba du dakwa paapu yate wunat wandakwa, ‘Méné nana Néman Du wa.’ Wunga wate baka kundit male bulte anjorémba rakwa du wuna aapa Gotna kundi yamba vékundakwe wa. Wani du dakwa de Gotna kémba katik yaalaké daré. Gotna kundi vékute wandékwa pulak yakwa du dakwa male de Gotna kémba

yaalakandakwa. ²² Wuné néma kot vékukwa néma du raké yawutékwa nya némaamba du dakwa wunat anga wakandakwa, 'Néman Du, Néman Du, ména yémba nané Gotna kundi kwayénanén. Ména yémba wananga kutakwa yaange yéandarén. Ména yémba wate nané késéperi kulé apanjémba yananén. Nané ména du dakwa a ténangwa.' ²³ Wunga wandaru det wakawutékwa, 'Yamba wa. Paapu wa yangunéngwa. Wuné guné yamba vésékwtékwe wa. Guné wunale nakurakmawulé yamba yangunéngwe wa. Guné kapérandi mawulé vékukwa du dakwa wa. Ma yaange yéngunék.' Naakawutékwa." Jisas wunga wandén.

Du vétik gaa kutmbérénggé Jisas wandén

(Lu 6:47-49)

²⁴⁻²⁵ "Ani gwaaménja kundi ma véku. Nyaangét vékupukaakwa du matumba gaa kutndén. Kuttakandéka kukmba néma wimut kutndéka, néma maas viyaandéka, néma kwayé kwandéka wani gaa yékunmba kwaandén, matumba kutndénmba. Wani gwaaménja kundiké ma vékulaka. Wuna kundi vékute wawutékwa pulak yakwa du dakwa de matumba yéku gaa kurén du pulak wa yaténdakwa. ²⁶⁻²⁷ Ani gwaaménja kundi ma véku. Nyaangét vékupukaakapuk yakwa du nak dé yaawiyamba gaa kutndén. Kuttakandéka kukmba néma wimut kutndéka, néma maas viyaandéka, néma kwayé kwandéka wani gaa vaakérén. Vaakétndéka kwayé yaae wa wani gaa yaate yéndén. Wani kundiké ma vékulaka. Wuna kundi baka vékute wawutékwa pulak yakapuk yakwa du dakwa, de yaawiyamba gaa kurén du pulak wa yaténdakwa." Jisas det wunga wandén.

²⁸⁻²⁹ Jisas mayé apale tété wa Gotna kundi wunga kwayéndéka némaamba du dakwa déku kundiké vatvat naandarén. Vat naate wandarén, "Yéki. Dé Gotna jémbaaké yékunmba wa vékuséknédéka. Vékusékte wa nanat yakwasnyéndéka. Apakundiké vékuséknéngwa du de nanat Gotna jémbaaké wunga yamba yakwasnyéndakwe wa." Wunga wate déku kundi vékute vatvat naate vékulaka vékulaka naandarén.

8

Jisas wandéka lepro yan du nak yékun yan

(Mk 1:40-44; Lu 5:12-14)

¹ Jisas némbu taakatake daawulindéka némaamba du dakwa déku kukmba yéandarén. ² Yéndaka lepro yan du nak dat yaae kwaati se waandé daate wandén, "Néman Du, wuné yékun yawuténggé méné mawulé ye waménu wuné yékun yakawutékwa." ³ Wunga wandéka déku taambamba kutte wandén, "Wuné yékun yaménénggé mawulé yawutékwa. Méné ma yékun ya." Wunga wandéka dé wani lepro késndéka wani du yékun yandén. ⁴ Yandéka dat wandén, "Ma véku. Ménat yawuténggé muséké nak du dakwat waké yamarékate. Méné Gotna kundi bulnangwa gaamba jémbaa yakwa duké ma ye déku ménimba téménu dé ména sépat véndu. Véndu méné Moses talimba wan pulak Gorké kwaami ma kwayéménék. Kwayéménu nak du dakwa véte, lepro késndéka yékun yaménénggé vékuséknéngandakwa." Jisas dat wunga wandén.

Jisas wandéka waariyakwa dunyanséna néma dumba jémbaa yakwa du nak yékun yan

(Lu 7:1-10)

⁵⁻⁶ Jisas Kaperneamét yéndéka Romna waariyakwa dunyanséna néma du nak yaae dat wandén, "Néman Du, ma véku. Wuna jémbaa yakwa duna maan kapére yandéka dé yamba yéndékwe wa. Néma kaangél vékute gaamba

male kwaandékwa.” ⁷ Wunga wandéka wandén, “Wuné yaae dat kururékawutékwa.” ⁸ Wunga wandéka wandén, “Néman Du, yamba wa. Wuné baka du a téwutékwa. Méné néma du wa téménéngwa. Wunga téte méné ye wuna gaat wulaaké yamarékate. Méné ma amba rate baka waménu dé wuna du nakapuk yékun yakandékwa. ⁹ Nak du wunéké néma du téndékwa. Téndéka wuné wandéka pulak yawutékwa. Wuné waariyakwa dunyanna néma du téwutékwa. Wuné duwat nak, ‘Méné ma yé,’ naawutéka yéndékwa. Nak duwat, ‘Méné ma yaa,’ naawutéka yaandékwa. Wuna jémbaa yakwa duwat, ‘Wani jémbaa ma ya,’ naawutéka dé wani jémbaa yandékwa. Méné yawutékwa pulak ma yaménu. Baka ma waménu wuna du nakapuk yékun yakandékwa.” Naandén.

¹⁰ Jisas wani kundi vékute vékulaka vékulaka naandén. Yate déku kukmba yaatan du dakwat wandén, “Ani du dé wunéké yékunmba vékulakandékwa. Wuné wawutu du dakwa yékun yandarénggé wa vékusékindékwa. Guné Israel du dakwa ras wunéké ayélapkéri yékunmba wa vékulaka-ngunéngwa. Dé Rom du téndéka déku yéku mawulé wa guné Israelsé guna yéku mawulat taalékéran. Yi wan wanana wa, gunat wawutékwa. ¹¹ Ma véku. Israel du dakwa ras de Gotna gaayét wulaakandakwa. De male yamba wa. Akwi genge gaayémba yaan némaamba du dakwa ras waak déku gaayét wulaakandakwa. Nyaa yaalakwanmba némaamba yaandaré nyaa daawulikwanmba némaamba yaae de némaamba du dakwa wa déku gaayét wulaakandakwa. Wulaae de Gotna kémba rate nana gwaal waaranga maandéka bakamu Abraham, Aisak, Jekopale, wunga rate kakému kakandakwa. ¹² Israel du dakwa némaamba de Gotna gaayét katik wulaaké daré. Wani du dakwaké Got kuk kwayékandékwa. Kwayéte wandu de kapérandi taalé yékandakwa. Wani taalémba ganngu male ye téndékwa. Nyaa yamba ve wa. Wani taalémba rakwa du dakwa néma kaangél kurkandakwa. Kutte de yéku taalémba raké mawulé yate némaamba géraakandakwa.” ¹³ Wunga watake Romna waariyakwa dunyanna néma duwat wandén, “Ména gaayét ma waambule yé. Ye saambake wunéké yékunmba vékulakate wuna kundiké ‘Yi wan wanana wa’ naaménénggé, méné waménén musé wunga vékaménéngwa.” Naandén Jisas. Wunga wandén sapak male Romna waariyakwa dumba jémbaa yakwa du dé nakapuk yékun yandén.

Jisas Pitana naakumo kururéndén

(Mk 1:29-31; Lu 4:38-39)

¹⁴ Jisas ye Pitana gaat wulaae véndén Pitana naakumo baat yandéka kwaaléka. ¹⁵ Vétake dé léku taambamba kutndéka baat késén. Yandéka yékun ye waarape musé kurure kakému yaake Jisasét kwayélén.

Némaamba du dakwat wa Jisas kururéndén.

(Mk 1:32-34; Lu 4:40-41)

¹⁶ Garambu yandéka kutakwa kure yatan némaamba du dakwa nyambalésé wa kure yaandarén Jisaské. Kure yaandaka wandéka de kutakwasé yaange yéandarén. Baat yakwa du dakwa nyambalé, sépémaalé kapére yan du dakwa nyambalé waak déké kure yaandarén. Kure yaandaka det kururéndéka de akwi nakapuk yékun yandarén. ¹⁷ Jisas wunga yandéka Gotna yémba talimba kundi kwayétan du Aisaia déku kundi wa sékérekén. Déku kundi Gotna nyéngaamba anga kwaandékwa: Baat yandéka nanat kururéndén. Nana kapérandi musé kururéndén. Sépémaalé kapére yandéka dé mayé apa yate wandéka nané nakapuk yékun yananén. Wani kundi Aisaia vijaatakandén, Jisasna aasa dé kéraakapuk yalén sapak.

*Jisasale yeyé yaayamuké mawulé yan du
(Lu 9:57-60)*

¹⁸ Némaamba du dakwa jaawuwe téndaka Jisas véte déku dunyansat wandén, “Botmba waare néma gu kwaawu nak sakwat ma yékwak.” ¹⁹ Wunga wandéka apakundiké vékuséngwa du nak yaae dat wandén, “Néman Du, méné nanat Gotna jémbaaké yakwasnyéméngwa. Wuné ménale yeyé yaayaké mawulé yawutékwá. Yéména akwi taalát wuné waak yékawutékwá.” ²⁰ Wunga wandéka Jisas wa wan, “Kurkale ma vékulaka. Waaléwasa de képmaamba tékwa kwaawumba kwaandakwa. Api deku kwaatmba kwaandakwa. Wuné Duna Nyaan kwaawuta gaa nak yamba te wa.” ²¹ Wunga wandéka déku du nak dat wandén, “Néman Du, méné yi naaménu taale wuné ye rawutu wuna aapa kiyaandu déku pusaa kéraae rémgawutékwá. Rémtake wuné ménale yeyé yaayakawutékwá.” ²² Wunga wandéka wandén, “Yamba wa. Bulaa wunale ma yaa. Wuna kundi vékukapuk yakwa du dakwa de kiyaan du dakwa pulak wa téndakwa. Wani du dakwa kiyaan du dakwat yénga rémndaru.” Naandén Jisas.

*Jisas wandéka néma wimut késén
(Mk 4:36-41; Lu 8:22-25)*

²³ Wani kundi watake Jisas botmba waaréndéka déku dunyan waak waarénderén. ²⁴ Waare yéndaka néma wimut kutndéka gu waarape waare botmba gwaande vékulénggé yan. Yandéka Jisas yundé kwaandén. ²⁵ Kwaandéka déku dunyan ye dat sérkiyaandarén. Sérkiyaate wandarén, “Néman Du, a lambiyakngwa. Méné ma waarape nanat yékun ya.” ²⁶ Wunga wandaka det wandén, “Guné kamuké guné wup yo? Yate wangunéngwa, ‘Déku mayé apa makal mayé apa wa, yé?’ Wunga wate wunéké guné yamba yékunmba vékulakangunéngwe wa.” Wunga watake waarape wandéka wimut késndéka gu nakapuk daae yékunmba tén. ²⁷ Téndéka de akwi vatvat naate wandarén, “Yéki. Dé wandéka wa wimut gu déku kundi vékute wandékwa pulak yandékwa. Wan yénga pulak du dé?” Wunga watake Jisasale yékunmba yénderén botmba.

*Jisas wandéka kutakwa yaange yénderén
(Mk 5:1-20; Lu 8:26-39)*

²⁸ Jisas déku dunyansale botmba ye néma gu kwaawuna nak sakumba saambakndarén. Gadaraséna képmaamba saambakndarén. Saambakndaka du vétik bét du dakwa kiyaandaka rémndarén kwaawumba re wa dé véké yémbérén. Kutakwasé wa wani du vétikét kulture kure yatan. Kure yaténdaka bét waangété yate nak duwat akwi nyaa viyaaké yambéréka nak du dakwa wani yaambumba yamba yéndakwe. ²⁹ Bét ye Jisasét vétake némaanmba waatakute wambérén, “Méné, Gotna nyaan, aanat kamu yaké méné? Aanat kaangél tiyaaké méné yaak? Kot vékukwa néma du raména sapak wayéka yamba yaae wa. Bulaa aanat kaangél tiyaaké yamarék.” Dat wunga wambérén.

³⁰ Wani taalémba baalé asa wa de kakému katénderén. ³¹ Katéndaka de wani du vétikét kure yatan kutakwasé Jisasét wandarén, “Méné nanat yakéléké mawulé yaménan, wa méné ma waménu nané wani baaléna mawulémba wulaakanangwa.” ³² Wunga wandaka det wandén, “Guné wunga ma yaange yéngunu.” Wunga wandéka de wani du vétik yaasékatake ye wani baaléna mawulémba wulaae téndarén. Téndaka wani baalé néma jaangumba yaange daawuliye gumba vaakére kulak ke kiyaandarén. ³³ Yandaka baaléké kaavéran dunyansé yaange ye néma gaayémba saambake wani muséki du dakwat saapéndarén. Saapéte de kutakwasé kure yatan du vétiknggé waak saapéndarén.

³⁴ Wunga wandaka vékutake wani gaayémba tékwa du dakwa yaandarén, Jisas véké. Yaae dat véte wandarén, dé deku kékmaa yaasékatake yéndénngé.

9

Jisas wandéka maan kapére yan du yékun yandén

(Mk 2:1-12; Lu 5:17-26)

¹ Jisas bot nakmba waare néma gu kwaawu nak sakwat ye déku gaayémba saambakndén. ² Saambakndéka maan kapére yandéka yeyé yaayakapuk yan du nak déké yaate yéandarén. Dé jaambémba kwaandéka yaate yéandarén. Yéndaka Jisas wa vékuséknénd. De deku mawulémba wandarén, “Jisas apamama yate nana duwat kururé-kandékwa.” Wunga wandaka Jisas vékusékte maan kapére yan duwat wandén, “Wuna du, ména mawulé yékunmba yénga téndu. Yaménén kapérandi musé wa yasnýéputiwutén.” ³ Wunga wandéka apakundiké vékuséknéngwa dunyansé dekét deku kapmang bulte wandarén, “Got male wa du dakwa yandakwa kapérandi musé yasnýéputi-kandékwa. Wani du wa wan, ‘Wuné yandén kapérandi musé wa yasnýéputiwutén.’ Wunga wate dé Gorét waséléknéngwa, baka du wa.” ⁴ Wunga wandaka Jisas deku mawulé vékusékte det wandén, “Kamuké guné guna mawulémba wani kapérandi mawulé yo? Wunga yaké yamarék. ⁵⁻⁶ Wuné Duna Nyaan ani kékmaamba yatéte yandarén kapérandi musé yasnýéputiké wa apamama yawutékwa. Guné wani muséké yamba vékusék-ngunéngwe wa. Yandén kapérandi musé yasnýéputi-wuténggé wate baka kundi wuté wak, kapuk néma kundi wuté wak? Dé waarape yéndénngé wawutan wan néma kundi waké wuté, kapuk? Guné wuna mayé apaké yékunmba vékusék-ngunénggé wa wuné ani kundi dat wakawutékwa.” Wunga watake maan kapére yan duwat wandén, “Méné ma waarape ména jaambé kéraae kure ména gaat yé.” ⁷ Wunga wandéka waarape déku gaat yéndén. ⁸ Yéndéka wamba téte vétan du dakwa wup yate Gotna yé kavérékndarén. Kavérékte Jisaské wandarén, “Got wani duwat mayé apa kwayéndéka wa wunga yandén.” Naandarén.

Jisas Matyut wandén dale yéndénngé

(Mk 2:13-17; Lu 5:27-32)

⁹ Jisas wani taalé yaasékatake yéndén. Yéte yéndén takis kéraakwa du nak déku yé Matyu takis kéraandékwa gaamba randéka. Vétake dat wandén, “Méné ma yaa wunale.” Wunga wandéka waarape Jisasale yéndén.

¹⁰ Jisas déku dunyansale Matyuna gaamba rate kakému karéndaka takis kéraakwa du némaamba, kapérandi musé yakwa du némaamba waak wunga yaandarén. Yaae dele rate kakému kandarén. ¹¹ Rate karéndaka Farisi dunyan ras vétake Jisasna dunyansat wandarén, “Kamuké dé guna néma du takis kéraakwa du, kapérandi musé yakwa nak du waak, dé dele kakému ko?” ¹² Wunga wandaka Jisas vékute wandén, “Yékun yatékwa du dakwa doktaké yamba yéndakwe wa. Sépémaalé kapére yan du dakwa de doktaké yéndakwa. Yéndaka dokta deku sépé kururéndékwa. Wuné du dakwana kapérandi mawulé kururéwutékwa. ¹³ Gotna nyéngaamba ani kundi wa kwaakwa: Got wa wandén, ‘Guné wunéké kwaami tuwe tiyaamuké kalik yawutékwa. Guné nak du dakwaké sémbéraa yate det yékun yangunénggé wuné mawulé yawutékwa.’ Got wunga wandéka déku kundi déku nyéngaamba wa kwaakwa. Guné ma ye wani kundiké yékunmba vékulakangunék. Kapérandi mawulé vékukwa du dakwa wunéké yaae wuna kundi vékunderénggé wa gaayawutén. Yéku mawulé vékukwa du dakwaké yamba vékulakawutékwe wa.” Naandén Jisas.

Kakému yaakéndakwanngé Jisas wandén

(Mk 2:18-22; Lu 5:33-39)

¹⁴ Baptais kwayékwa du Jonna dunyansé Jisaské ye dat wandarén, “Nané, Farisi dunyan waak Gorale kundi bulké yate nané késépéri nyaa kakému yaakétnangwa. Kamuké daré ména dunyansé nané yakwa pulak kakému yaakérkapuk yo?”

¹⁵ Wunga wandaka Jisas det gwaaménja kundi nak anga wandén: “Du nak taakwa kéraaké yandu de kakému yaake mawulé tawulé yate kakému kaké daré, kapuk yamba yé? Kakandakwa. Taakwa kéraaké yakwa du dele randu de mawulé tawulé yate kakandakwa. Kukmba nak du yaae wani duwat kure yéndaru de déku du dakwa déké sémbéraa yate kakému katik kaké daré. Wuné wuna dunyansale wayéka yaréwutéka de mawulé tawulé yate wa kakému kandakwa.” Naandén.

¹⁶ Wunga watake det gwaaménja kundi vétik waak anga wandén: “Du dakwa kulé laplap nak tambék kéraae jaangwa laplapmba tékwa ayéku yaambumba yamba taake samapndakwe wa. De kulé laplap nak tambék kéraae jaangwa laplapmba tékwa ayéku yaambumba taake samape kukmba gu yakwasnyéndaru kulé laplap makal pulak yandu jaangwa laplap gérikndu néma yaambu yakandékwa. ¹⁷ Dékény kwaaré viyaae révéndarén meme sépémba kulé wain kulak yamba wukaasanda-ndakwe wa. Wunga yandaru, wani meme sépé jaangwa ye pungndu gu akwi yékéraa-kandékwa. Yékérandu wani meme sépé katik yékun yaké dé. Kulé meme sépémba wukaasanda-ndaru, kulé kulak meme sépé waak yékunmba tékandékwa.” Wunga gwaaménja kundi wandén. Talimba tan du wan kundi, déku kulé kundiale véréti katik yékunmba kwaaké béré. Naate wa wandén.

Jisas taakwa vétikét yékun yandén

(Mk 5:22-43; Lu 8:41-56)

¹⁸ Jisas wani kundi wayéka waténdéka Judana néma du nak yaae Jisasét kwaati se waandé daate wandén, “Wuna takwanyan bulaakakét a kiyaalén. Méné yaae ména taamba lémba kutménu lé nakapuk taamalkalékwa.” ¹⁹ Wunga wandéka waarape déku kukmba yéndéka déku dunyansé waak dale sékét yéndarén. ²⁰⁻²¹ Yéténdaka taakwa nak Jisasna kukmba yaalén. Késépéri (12) kwaaré wa lé waaléramu yarélén. Lé Jisaské kundi vékute léku mawulémba walén, “Déku laplapmba taamba kure wuné nakapuk yékun yakawutékwa.” Wunga watake yaae déku laplapna waambumba kutlén. ²² Kutléka Jisas waalakwe lat vétake wandén, “Nyéno, nyéna mawulé yénga yékun téndu. Nyéné nyénat kururéké yawutékwa mayé apaké vékulakate bulaa yékun yanyénén wa.” Wunga wandéka wani taakwa bari yékun yalén.

²³ Jisas wunga watake néma duna gaat yéndén. Ye véndén du ras kiyaan takwanyanngé sémbéraa yate paati waandaka du dakwa némaamba géraandaka. ²⁴ Vétake kaapamba téte wandén, “Wani takwanyan yamba kiyaalékwe wa. Lé baka yundé wa kwaalékwa. Guné akwi ma yaale yékéraa.” Wunga wandéka dat waangindarén. ²⁵ Waangindaka wandéka de akwi du dakwa yéndaka wani takwanyan kwaan taalat wulaandén. Wulaae léku taambamba kutndéka waaraplén. ²⁶ Waarapléka du dakwa akwi gaayét yéte wani muséké kundi saapé yéndarén.

Jisas méni kiyaan du vétikét kururéndén

²⁷ Jisas wani taalé taakatake yéndéka méni kiyaan du vétik Jisasna kukmba yémbéréén. Yéte némaamba waate wambéréén, “Méno, Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu. Méné néma du Devit pulak téte aanéké gwa sémbéraa yaménu.” ²⁸ Wunga wambéréka Jisas ye gaat wulaandén. Wulaandéka

déké yémbéréén. Yémbéréka bérét anga waatakundén, “Yénga béné vékwo wunéké? Wuné béna méni kururéké apamama wuté yo, kapuk yamba yé?” Wunga waatakundéka wambéréén, “Yi. Néman Du, méné wunga yamuké wa apamama yaménéngwa.”²⁹ Wunga wambéréka déku taamba bérku ménimba kutte wandén, “Bénat kururéké yawutékwa mayé apaké yékunmba vékulakambénénggé béna méni ma nakapuk yékun yandu.”³⁰ Wunga wandéka bérku méni nakapuk yékun yan. Yandéka Jisas bérét némaanmba watangndén, “Béné wani muséké ye nak duwat waké yamarékate.”³¹ Wunga watangndéka déku kundi yamba vékumbérékwe. Wa ye akwi gaayémba bét wani muséké saapé yé yaayambéréén.

Jisas kundi bulkapuk yan duwat kururéndén

³² Wani du vétik yémbéréka Jisaské du nak kure yéendarén. Wani du kutakwa déku mawulémba wulaae téléka kundi yamba bulndékwe.³³ De wani du Jisaské kure yéndaka Jisas wandéka wani kutakwa yaange yéléka wani du kundi bulndén. Bulndéka wamba tékésén du dakwa vékulaka vékulaka naate wandarén, “Yéki. Wan yéku musé wa. Talimba wunga pulak musé Israelmba yamba yandaka vénangwe.”³⁴ Wunga wandaka Farisi dunyansé nak pulak mawulé yate wandarén, “Wan yéku musé yamba wa. Kutakwana néma du Satan wa dat mayé apa kwayéndéka wandéka wa akwi kutakwa yaange yéndakwa.” Naandarén.

Jisas du dakwaké sémbéraa yandén

³⁵ Jisas akwi gaayémba yeyé yaayandén. Yeyé yaayate akwi gaayémba yéte Gotna kundi bulndakwa gaamba wulaate Gotna kundi det kwayéndén. Got néma du rate déké yékunmba véké yandékwanngé kundi kwayéndén. Kwayéte baat yan du dakwa nyambalé, sépémaalé kapére yan du dakwa nyambalésat waak kururéndén.³⁶ Du dakwa némaamba déké yéndaka déké sémbéraa yandén. Sipsipké kaavérékwa du sipsipké kaavérékapuk yandéka, sipsip baka yeyé yaayaténdaka, deku mawulé yékéyaak yakwa pulak, deku mawulé wa yékéyaak yan. Yandéka Jisas déké sémbéraa yandén.³⁷ Sémbéraa yate déku dunyansat gwaaménja kundi anga wandén, “Yaawimba némaamba kakému wa aak yate tékéskwa. Tékesndéka ayélapkéri du male jémbaa yandakwa.³⁸ Guné wani yaawina duwat ma waatakungunu dé wandu jémbaa yakwa du némaamba yaae déku kakému kéraakandakwa.” Jisas wunga gwaaménja kundi wandén. Némaamba du dakwa Gotna kundi vékuké mawulé yandaka Gotna jémbaa yate déku kundi kwayékwa du ayélapkéri male yaténdakwanngé wa wunga wandén.

10

Jisasna kundi kure yékwa dunyanséna yé

(Mk 3:13-19; Lu 6:12-16)

¹ Jisas déku du tambavétik maanmba kaayék vétikét (12) waandéka yaandaka det mayé apa kwayéndén, de wandaru akwi kutakwa yaange yémuké. Det nak mayé apa waak kwayéndén, de baat yakwa akwi du dakwa nyambalé, sépémaalé kapére yan akwi du dakwa nyambalat waak kururémuké.² De déku kundi kure yéendarénngé wa det wandén. Deku yé anga:

Saimon, déku nak yé Pita.

Déku waayéka Andru.

Sebedina nyaan vétik Jems ambét déku waayéka Jon.

³ Filip.

Bartolomyu.

Tomas.

Matyu. Talimba takis kéraatan du.

Alfiusna nyaan Jems.

Tadius.

⁴ Nak Saimon. Talimba akwi genge gaayét yéte wandén, “Nak kápmaana du nanéké néma du témuké kalik yawutékwa.”

Nak du déku yé Judas Iskariot. Kukmba Jisas kwayéndén déku maamasat.

Jisas déku kundi kure yékwa dunyansat jémbaa kwayéndén

(Mk 6:7-13; Lu 9:1-5)

⁵ Jisas wani dunyansat anga wandén, “Guné Samariamba tékwa gaayét yéké yambak. Nak kápmaamba tékwa gaayét waak yéké yamarék. ⁶ Guné nana gaayé Israelmaba tékwa gaayét male ma yéngunék. Israelséna mawulé wa yékéyaak yawuran. Lambiyakén sipsipna mawulé yékéyaak yakwa pulak, Israelsé Gotna kundi kuk kwayéndaka deku mawulé wa yékéyaak yawuran. ⁷ Deké ye det anga wangunék, ‘Néman Du Got gunéké vékwate yandékwa sapak a yaae kwambalikwa.’ ⁸ Wunga watake guné baat yakwa du dakwa nyambalé, sépémaalé kapére yan du dakwa nyambalat waak kururéngunék. Kiyaan du dakwat wangunu de nakapuk taamale waarapkandakwa. Lepro yan du dakwat ma kururéngunék. Du dakwana mawulémba tékwa kutakwa wangunu de yaange yékandakwa. Wuné gunat mayé apa baka kwayéwutén. Kwayéwuténngé guné wani jémbaa baka ma yangunék. Wani jémbaaké yéwaa kéraaké yambak. ⁹ Guné yéwaa ras kéraae kure yéké yamarék. ¹⁰ Guné yéte saawungunén musé male kwaandu yéngunék. Wut nak waak, laplap ras waak, su, sétongunéngwa baangé, kure yéké yamarék. Guné du dakwat yékun yangunu de gunat yékun yakandakwa.

¹¹ “Guné gaayét nak wulaae, guné kurkale ma véngunék. Véngunu yéku du gunale kundi bulndu, déku gaamba male ma yaréngunék. Késnga nakngat yéké yambak. Déku gaamba yare guné yéké ya. ¹² Guné gaa nakmba wulaae wamba yarékwa du dakwat anga ma wangunék, ‘Guna mawulé yénga yékun téndu.’ ¹³ Guné wunga wangunu wamba yarékwa du dakwa gunéké mawulé yandaru, Got det yékun yandu de yékunmba yatékandakwa. Wamba yarékwa du dakwa gunéké mawulé yakapuk yate gunat kuk kwayéndaru, Got det yékun katik yaké dé. Got gunat yékun yandu guné yékunmba yatékangunéngwa. ¹⁴ Guné gaayé nakét wulaangunu wamba tékwa du dakwa guna kundi vékukapuk yate, gunat kuk kwayéndaru, wani gaayé ma yaasékangunék. Yaasékaké yate guna maanmba kwaakwa baawu ma vyaaputétake yéngunék.” Jisas wunga wandén.

Jisas wani kundi wate ani muséké wandén. Nané Judasé anga yanangwa. Gotna kundi kuk kwayékwa du dakwat Got yandarén kapérandi musé yakataké yandékwanngé, vékusékmuké wa deku gaayé yaasékaké yate nana maanmba kwaakwa baawu vyaaputéngangwa. Yatake yéngangwa.

¹⁵ Jisas déku dunyansat nakapuk wate anga wandén, “Gunat kuk kwayéké yakwa du dakwaké gunat wawutékwa. De nanat wunga kuk kwayéte néma kapérandi musé yandakwa. Talimba Sodommba yatan du dakwa, Gomoramba yatan du dakwa waak de kapérandi musé yandarén. Kukmba Got néma kot vékute néma du raké yandékwa nyaa dé wandu de Sodommba tan du dakwa, Gomoramba tan du dakwa kaangél kurkandakwa. Du dakwa nanat kuk kwayéndaran, wa wani nakurak kapérandi musé Sodommba tan du dakwa, Gomoramba tan du dakwa yandarén kapérandi musat wa taalékéra-kandékwa. Wani nyaa Got wandu nanat kuk kwayéké yakwa du dakwa néma kaangél kurkandakwa. Yi wan wanana wa.” Naandén Jisas.

Késpulak nakpulak vakmi yaaké yakwanngé wandén

(Mk 13:9-13; Lu 12:12-17)

¹⁶ “**Ma véku.** Wawutu guné akwi gaayét yékangunéngwa. Waaléwasa sipsipét yaavan kutndakwa pulak, wani gaayémba tékwa du dakwa de gunat yaavan kurké mawulé yakandakwa. Kaambe yéte kapérandi musé dat yaavan kutmuké jéraawu yandékwa pulak, guné kapérandi muséké ma jéraawu yangunék. Nyaamiyo waariyakapuk yate yékun yaréndakwa pulak, guné waariyakapuk yate kurkale ma yaréngunék. ¹⁷ Guné jéraawu ma yangunék. Du ras gunat kéraae kotimngandakwa. Du ras Gotna kundi bulndakwa gaamba gunat viyaakandakwa. ¹⁸ Guné wuna du téngunéngwanngé du ras wuna jémbaaké kalik yate gunat kure yéndaru guné deku néma duna ménimba tékangunéngwa. De wunga yandaru guné det wuna kundi kwayékangunéngwa. Nak gaayé du dakwat waak. ¹⁹ Du ras gunat kotimndaru guné wup yate guna mawulémba anga waké yambak, ‘Nané kamu kundit waké nané? Deku kundi yénga pulak kaataké nané?’ Wunga waké yamarék. Wani sapak Got wanguna kundi gunat kwayékandékwa. ²⁰ Wani sapak guna aapa Gotna Yaamambi guna mawulémba wulaae téndu guné déku kundi vékute wakangunéngwa. Guna mawulémba vékulakate kundi katik bulké guné.

²¹ “**Kukmba némaamba** du deku aanyé waayékat kotimndaru wa aanyé waayékat viyaandék-ngandakwa. Aapambéré deku nyambalat kotimndaru de wani nyambalat viyaandék-ngandakwa. Nyambalé waak aasa aapat kotimndaru aasa aapat viyaandék-ngandakwa. ²² Guné wuna du téngunéngwanngé akwi du dakwa gunéké kalik yakandakwa. Guné guna mawulémba mayé apa yate wuna jémbaa kutpékaa-téngunu kukmba Got gunat kéraandu dale yékunmba rapéka-kangunéngwa apapu apapu. ²³ Nak gaayémba gunat yaavan kutndaru nak gaayét ma yaange yéngunék. Israelna akwi gaayémba jémbaa yasékéyakngapuk téngunu wa wuné Duna Nyaan waambule yaakawutékwa. Yi wan wanana wa. Gunat wa wawutékwa.

²⁴ “**Ani gwaaménja** kundi ma véku. Yakwasnyékwa du skulkwa nyambalat taalékére néma du wa randakwa. Jémbaa kwayékwa du wa deku jémbaa kurkwa duwat taalékére deké néma du randakwa. ²⁵ Nak du yakwasnyékwa duwat yandakwa pulak, wa nyambalat waak yandakwa. Nak du jémbaa kwayékwa duwat yandakwa pulak, wa demba jémbaa yakwa duwat waak yandakwa. Bulaa wani kundiké ma vékulaka. Nak du wuné guna néma duwat yandakwa pulak, wa guné wuna dunyansat waak yakandakwa. Nak du wunéké kapérandi kundi bulte wandakwa, ‘**Guna néma** du wan akwi kutakwana néma du wa, déku yé Belsebul wa.’ Naandakwa. De wunéké wunga wate guné wuna dunyansé gunéké néma kapérandi kundi wakandakwa.” Naandén Jisas déku dunyansat.

“**Gorké male** ma wup yangunék.” Naandén Jisas

(Lu 12:2-7)

²⁶ Wani kundi watake Jisas déku dunyansat ani kundi wandén, “**Du ras** gunat kapérandi musé yandaru guné deké wup yaké yamarékate. Yate paakungunén akwi musé kukmba némaamba du dakwa vékandakwa. Yakélak wangunén akwi kundi kukmba némaamba du dakwa vékukandakwa. ²⁷ Ganngumba wawutén kundi nyaamba ma wangunék. Bulaa gunale rate yakélak wawutékwa kundi, némaamba du yamba vékundakwe wa. Guné male vékungunéngwa. Kukmba guné kaapamba téte wani kundi némaamba wangunu vékukandakwa. ²⁸ Du ras wandakwa, gunat viyaandékmuké. Deké wup yaké yambak. De gunat viyaandéke guna kwaminyan viyaaké yapatikandakwa. Guné Gorké ma wup yangunék. Dé male wa wani muséké apa tapa yandékwa. Dé du dakwana sépé du dakwana

kwaminyan waak viyaaké apa tapa yandékwa. Det yaa yaanpékatékwa taalat vaanjandamuké wa apa tapa yandékwa.

²⁹ “Ani kundi ma véku. Du dakwa de makalkéri yéwaa nakét kwayéte makal api vétik kéraandakwa. Makal api nak kékmaamba vaakéndéka guna aapa Got wani muséké wa vékuséknéndékwa. Api nak kékmaamba vaakérkapuk yandénngé wandu, wani api katik vaakérké dé. ³⁰ Gunéké waak wa vékuséknéndékwa. Akwi muséké wa vékuséknéndékwa. Guna maakamba tékwa némbé akwi naakiye wani muséké waak wa vékuséknéndékwa. Vékusékte dé gunéké yékunmba véndékwa. ³¹ Véndékwanngé vékulakate guné wup yaké yambak. Api wan makal musé wa. Du dakwa wan néma musé wa. Guna aapa Got makal apiké wunga yékunmba véte gunéké yékunmbaa-sékéyak wa vékandékwa.” Naandén Jisas.

Nané, “Jisasna du a,” naamuké katik nékéti yaké nané
(Lu 12:8-9)

³² “Du ras némaamba du dakwana ménimba téte nak nak anga wamunaandaru, ‘Wuné Jisasna du a.’ Wunga wandaru, wa kukmba wuné wuna aapana gaayémba rate déku ménimba téte dat wakawutékwa, ‘Ani du an wuna du a.’ Naakawutékwa. ³³ Du ras némaamba du dakwana ménimba téte nak nak anga wamunaandaru, ‘Wuné Jisasna du yamba wa.’ Wunga wandaru, wa wuné wuna aapana gaayémba rate déku ménimba téte dat wakawutékwa, ‘Wani du wan wuna du yamba wa.’ Wunga wakawutékwa Gorét.” Naandén Jisas.

Maamaké wa Jisas wandén
(Lu 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ “Guné anga wambak, ‘Kékmaamba tékwa akwi du dakwa waariyakapuk yate yékunmba téndarénngé wa Jisas yaandén.’ Yamba wa. Wuné yaanngé du ras wuna kundi yékunmba vékundaru deku kém rakarka yate dele waariya-kandakwa. ³⁵ Yaawuténngé du dakwa ras wuna kundi yékunmba vékundaru du dakwa ras wuna kundi kuk kwayékandakwa. Yate nyambalé deku aapale waariya-kandakwa. Takwanyanngu deku aasale waariya-kandakwa. Méyasngu deku yawuale waariya-kandakwa. ³⁶ Nakurak gaamba yarékwa du dakwa de waak waariya-kandakwa. ³⁷ Guné guna aasa aapaké néma mawulé yate wunéké ayélapkéri mawulé yangunan, wa guné wuna du katik téké guné. Guné guna nyambaléké néma mawulé yate wunéké ayélapkéri mawulé yangunan, wa guné wuna du katik téké guné. ³⁸ Guné anga wangunan, ‘Jisasna jémbaa kutpékaa-kanangwa. Yate kaangél kutte takwemimba kiyaananan wan baka musé wa. Néma musé yamba wa.’ Wunga wangunan, wa guné wunga yate guné wuna du tékangunéngwa. Guné wunga wakapuk yate wunga yakapuk yangunan, wa guné wuna du katik téké guné. ³⁹ Guné wunéké vékulakate wuna jémbaa kutpékaangunu, wuna maamasé gunat viyaandékndaru, wa guné wunale apapu apapu yékunmba rapéka-kangunéngwa. Guné guna sépéké male vékulakate guna jémbaa male yangunan, wa guné kiyaae lambiyak-ngangunéngwa. Wunale yékunmba katik rapékaké guné.” Naandén Jisas déku dunyansat.

Got yandarén yéku musé kwayékataké yandékwanngé Jisas wandén
(Mk 9:41)

⁴⁰ Wani kundi watake Jisas déku dunyansat anga wandén, “Du dakwa gunat yékun yate, wa wunat waak yékun wa yandakwa. Yate wunat wandéka yaawutén du Gorét waak wa yékun yandakwa. ⁴¹ Guné Gotna yémba kundi kwayékwa du nakét véte anga wangunu, ‘Wani du dé Gotna yémba kundi kwayéndékwa. Wuné dé randa taalé, kakému waak kwayékawutékwa.’ Wunga watake wunga yangunu

kukmba Got gunat yékun yakandékwa, déku yémba kundi kwayékwa dunyansat yékun yanda pulak. Guné yéku musé yakwa du nakét véte anga wangunu, ‘Wani du dé yéku musé male yapékandékwa. Wuné déké randa taalé, kakému waak kwayékawutéka.’ Wunga watake wunga yangunu kukmba Got gunat yékun yakandékwa, yéku musé male yapékakwa duwat yékun yanda pulak.

⁴² “Ani kundi waak ma véku. Du dakwa wuna duwat véte anga wandaru, ‘Wani du de néma du yamba téndakwe wa. Baka du wa yaténdakwa. Yatéte Jisasna jémbaa kutndakwa. Det yékun ma yakwak. Det kulak ma kwayékwak.’ Wunga watake de wani makal jémbaa yandaru Got wani makal jémbaaké katik yékéyaak yaké dé. Kukmba wani yéku jémbaa kaatakandékwa det. Yi wan wanana wa.” Jisas wunga déku dunyansat wandén. Wandéka de déku jémbaa yaké yéandarén.

11

Jon déku dunyansat wandéka Jisaské yéandarén

(Lu 7:18-35)

¹⁻² Jisas Kraís déku dunyansé tambavéтик maanmba kaayék vétikét (12) kundi wasékéyaktake wani gaayé taakatake dé wani képmaamba tékwa gaayét yéte du dakwat Gotna kundi kwayéndén. Kwayéte Gotna jémbaa yandéka baptais kwayékwa du Jon kalapusmba rate Jisas yan jémbaaké vékundén. Véku déku duwat wandéka Jisaské yéandarén. ³ Ye Jisasét wandarén, “Talimba Gotna nyéngaamba kundi viyaatakandarén, nanat yékun yaké kukmba yaaké yakwa duké. Méné wani du méné, kapuk nak duké kaavéréké nané? Wani muséké vékuséknge Jon mawulé yandékwa.” Naandarén.

⁴ Wunga wandaka det wandén, “Guné ma waambule ye véngunén musé vékungunén kundiké Jonét wangunék. ⁵ Méni kiyaan du dakwa véndaka, maan kapére yan du dakwa yékun ye yeyé yaayandakwa. Lepro yan du dakwa yékun yandaka waan waangété yandéka vékukapuk yan du dakwa de kundi vékundakwa. Wani du dakwat wa kururéwutén. Wuné wawutéka kiyaan du dakwa de nakapuk taamale waarape yaténdakwa. Musé asékapuk yan du dakwat Gotna kundi kwayéwutéka. ⁶ Du dakwa ras wunéké wandakwa, ‘Got dat wa wandén, dé nanat yékun yandénggé. Yi wan wanana wa.’ Wunga wate de wunéké yékunmba vékulakandakwa. Wunéké wunga vékulalakwa du dakwa de mawulé tawulé yénga yandaru. Jonét wunga ma wangunék.” Naandén Jisas Jonna dunyansat.

⁷ Jisas wunga wandéka Jonna dunyansé yéndaka Jisas wamba tan du dakwat Jonngé anga wandén, “Guné du yarékapuk taalé ye yénga pulak du véké guné yék? Mayé apa yakapuk yate wimut kutndéka viyéknge séwaa pulak yakwa duwat véké guné yék, kapuk yénga pulak? Jon wan dé wani musé pulak yamba wa. Jon wan dé mayé apa yakwa du wa. ⁸ Yéku laplap saawan duwat véké guné yék, kapuk yénga pulak? Jon wani du pulak yamba yaténdakwe wa. Yéku laplap saawan du de néma duna gaamba wa randakwa. ⁹ Gotna yémba kundi kwayétan du nakét véké guné yék, kapuk yénga pulak? Yi, Jon wan Gotna yémba kundi kwayétan du wa. Dé néma du wa téndékwa. Gotna yémba kundi kwayétan nak néma duwat taalékére dé néma du wa téndékwa.

¹⁰ “Jonngé ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa: Got déku nyaanét wandén, ‘An wuna kundi kure yékwa du a. Wuné wawutu dé taale yéte ména yaambu kurkandékwa.’

Nané wani kundi véte anga vékuséknangwa. Jon wan Gotna kundi kure taale yaakwa du wa. ¹¹ Wunga vékusékte gunat wawutéka. Baptais kwayékwa du Jonna jémbaa ani képmaamba talimba tan duna jémbaat wa

taalékérandén. Taalékérandéka dé gunat yékun yawuta jémbaaké yamba yékunmba vékuséknédéke wa. Yandéka de Gotna kémba téte du dakwat yékun yawuta jémbaaké vékuséknéngwa du dakwa akwi deku yéku mawulé déku yéku mawulát wa taalékérandén. Yi wan wanana wa.” Naandén. ¹² Wunga watake Jisas anga wandén, “Jon yaae dé du dakwat Gotna kundi kwayéndén. Baasnyé ye wandén sapak bulaa waak némaamba du dakwa Gotna kémét yaavan kurké, wa de apamama yandakwa. ¹³ Got néma du rate du dakwaké yékunmba vékandékwa. Moses talimba wani muséké kundi kwayéndén. Gotna yémba kwayétan nak du waak de wani muséké kundi kwayéndarén. Jon waak wani muséké kundi kwayéndén. ¹⁴ Guné deku kundi vékumunaangunu, wan yékun wa. Talimba tan du anga wandarén, ‘Elaija kukmba yaakandékwa.’ Wunga wandaka bulaa gunat wawutéka. Wani kundi wate, wa de Jonngé wa wandarén. Wandaka wa Jon yaandén. ¹⁵ Guné vékuséknéngé mawulé ye kurkasale waan taake yékunmba vékwe wa vékusék-ngangunéngwa.

¹⁶ “Bulaa a tékwa du dakwa yénga pulak daré? Gunat wakawutéka. Bulaa tékwa du dakwa de aamemba kétékwa nyambalé pulak wa yaténdakwa. De nak nyambalat waandakwa. ¹⁷ Waate wandakwa:

Nané gwaaré waate kaang viyaananga guné yamba kétingunéngwe.

Nané sémbéraa yate géraananga guné yamba géraangunéngwe wa.

Guné nanale nakurakmawulé yamba yangunéngwe wa.

Wunga waakwa nyambalé pulak, bulaa tékwa du dakwa wunga yaténdakwa.

¹⁸ “De Jonale nakurakmawulé yamba yandakwe wa. De wunale nakurakmawulé yamba yandakwe wa. Jon yaae kangunéngwa kakému kakapuk yate kangunéngwa wain kulak yamba kandékwe. Yandéka guné akwi déké kalik yate wangunéngwa, ‘Kutakwa déku mawulémba wulaae téndéka wa waangété yandékwa.’ Naangunéngwa. ¹⁹ Wunga wangunéngwa wuné Duna Nyaan yaae kangunéngwa kakému kate kangunéngwa wain kulak kawutéka. Kawutéka guné wunéké kalik yate wangunéngwa, ‘Ma véna. Wani du némaamba kakému kate némaamba wain kulak kandékwa. Kate dé takis kéraakwa dunyansale rate, kapérandi musé yakwa nak du dakwale rate wa dele kundi bulndakwa.’ Naangunéngwa. Wunga wangunéngwa gunat wawutéka. Got dé akwi muséké vékuséknédéka. Déku jémbaa wan yéku jémbaa wa. Yi wan wanana wa. Wani kundiké vékulakate wa aané Jonale Gorké yatékwa jémbaaké yékunmba vékulaka-kangunéngwa.” Naandén Jisas wani du dakwat.

Du dakwa Jisaské kuk kwayéndakwanngé wandén

(Lu 10:13-15)

²⁰ Jisas néma gaayémba ras talimba vékapuk yandarén kulé apanjémba késépéri yandén. Yandéka de wamba tan du dakwa yandarén kapérandi musé yaasékatake Gorké yamba yékunmba vékulakandakwe wa. ²¹ Yandaka Jisas det anga wandén, “Sémbéraa yawutéka, guné Korasinmba tékwa du dakwaké! Sémbéraa yawutéka, guné Betsaidamba tékwa du dakwaké! Wuné guna gaayémba yatéte kulé apanjémba yawutén. Yawutéka wa véngunén. Véte Gorké yamba yékunmba vékulakangunéngwe wa. Tairmba talimba tan du dakwa, Saidonmba talimba tan du dakwa waak, Gorké vékuséknéngapuk ye wani apanjémba vémunaae, talimba de yandarén kapérandi muséké kalik yate, wani kapérandi musé yaasékakatik daré. Yandarén kapérandi muséké kalik yate, nak du dakwa deku mawuléké vékuséknéngé de jaangwa laplap saawuwe baawumba rakatik daré.

²² “Guné ma véku. Kukmba Got néma kot vékute néma du raké yandékwa nyaa dé wandu de Tairmba talimba tan du dakwa, Saidonmba talimba tan du dakwa waak de kaangél kurkandakwa. Guné, Korasinmba tékwa du dakwa, Betsaidamba tékwa du dakwa waak, guné wuna jémbaa véte guné wunat kuk kwayéngunén. Kuk kwayéngunéna wani nakurak kapérandi musé de yan akwi kapérandi musat wa taalékérandén. Wani nyaa Got wandu guné néma kaangél kurkangunéngwa.

²³ “Guné Kaperneammba tékwa du dakwa, guné akwi nyaa anga wangunéngwa, ‘Nané Gotna gaayét waarékanangwa.’ Wunga wangunénga gunat wawutékwa. Got wandu guné kapérandi taalát daawulikangunéngwa. Guné Gotna gaayét katik waaréke guné. Wuné guna gaayémba yatéte kulé apanjémba wa yawutéka véngunén. Véte guné Gorké yékunmba yamba vékulaka-ngunéngwe wa. Talimba Sodommba tan du dakwa némaamba kapérandi musé ye wani apanjémba vémunaae, de yandarén kapérandi musé yaasékandaru Got wani gaayé katik yaavan kurkatik dé.

²⁴ “Guné ma véku. Kukmba Got néma kot vékute néma du raké yandékwa nyaa dé wandu de Sodommba tan du dakwa kaangél kurkandakwa. Guné Kaperneammba tékwa du dakwa, guné wuna jémbaa, wunat waak kuk kwayéngunén. Kuk kwayéngunéna wani nakurak kapérandi musé de yan akwi kapérandi musat wa taalékérandén. Wani nyaa Got wandu guné néma kaangél kurkangunéngwa.” Jisas wunga wandén.

De déké yaandaru deku mawulé yékunmba téndéngé wandén

(Lu 10:21-22)

²⁵ Jisas wani kundi watake Gorét anga wandén, “Wuna aapa, méné nyét kúpmaana néma du wa raménéngwa. Ména jémbaaké ras paakuménénga rékaamba muséké vékuséngwa du ména jémbaaké yamba yékunmba vékusékdakwe wa. Rékaamba muséké vékuséngapuk yakwa du dakwa, deku mawulé nyambaléna mawulé tékwa pulak téndéka yékéyaakmba yaténdaka det ména jémbaaké wakwasnyéménén. Wunga yaménén wan yékun wa. ²⁶ Wuna aapa, ména mawulémba vékulakate wa wunga yaménén.” Naandén.

²⁷ Wani kundi watake det anga wandén, “Wuna aapa dé wunat déku jémbaa, mayé apa waak, wa tiyaandén. Wuné déku nyaan téwutéka du dakwa wuné yamba kurkale vékusékdakwe wa. Dé male wa wuné vékusékdékwa. Du dakwa déké yamba kurkale vékusékdakwe wa. Wuné male wa dé vékusék-wutékwa. Déké wawutén du dakwa waak déké wa vékusékdakwa.

²⁸ “Guné guna mawulémba vékulaka vékulaka naate yékunmba raké néma apa jémbaa yakwa du dakwa, guné wunéke yaangunu, wuné wawutu guna mawulé yékunmba tékandékwa. Yaap yarékwa du dakwana mawulé yékunmba tékwa pulak téndu guné yékunmba rakangunéngwa. ²⁹ Wuné jémbaa yawutékwa pulak guné jémbaa ma yangunék. Guné wuna jémbaamba yaalangunu wuné wani jémbaaké gunat yakwasnyé-kawutékwa. Yakwasnyéwutu nané nakurak-mawulé yate wani jémbaa yakanangwa. Wuné wuna yé kavéréngapuk yate guna mawulé yékun yawutu guna mawulé yékunmba tékandékwa. ³⁰ Kwayéwutékwa jémbaa wan mawulé yanguna jémbaa wa. Wup yanguna jémbaa yamba yé wa. Guné wani jémbaa yaké apamama yakangunéngwa. Guné wuna jémbaa yangunu guna mawulé yékunmba tékandékwa. Téndu yékunmba yarékangunéngwa.” Naandén Jisas.

12

*Yaap yaré nyaaké wandén Jisas
(Mk 2:23-28; Lu 6:1-5)*

¹ Kukmba Judana yaap yaré nyaa nak Jisas déku dunyansale wit tékwa yaawimba nak yéendarén. Yéténdaka déku dunyansé kaandé yandéka wit kumbu ras taakwe sék kandarén. ² Kandaka Farisi dunyan vétake Jisasét wandarén, “Ma vé. Ména dunyan wit kumbu taakundakwa, yaap yaré nyaamba. Nana apakundi anga wandékwa, ‘Guné yaap yaré nyaa jémbaa yaké yambak.’ Wani apakundi ména dunyan yamba vékundakwe wa. De wit kumbu taakute jémbaa wa yandakwa yaap yaré nyaamba. Wan kapérandi musé wa yandakwa.” Naandarén.

³⁻⁴ Wunga wandaka det wandén, “Talimba nana gwaal waaranga maandéka bakamu Devit yan muséké Gotna nyéngaamba wa viyaatakandarén. Wani kundiké guné yamba vékulakangunéngwe wa. Talimba Devit déku dunyansale kaandé yandéka Gotna kundi bulndakwa gaamba wulaae wani gaamba jémbaa yakwa duwat waatakundén, Gorké kwayéte taakandarén kakému det kwayéndarénngé. Waatakundéka kwayéndaka Devit déku dunyansale wani kakému kandarén. Wunga ye nana apakundi yamba vékundakwe. Nana apakundi anga wandékwa, ‘Gotna gaamba jémbaa yakwa du male Gorké kwayéndarén kakému kakandakwa. Nak du wani kakému katik kaké daré.’ Wunga wandéka Devit déku dunyansale wunga yandaka guné deké anga yamba wangunéngwe wa, ‘Wan kapérandi musé wa yandarén.’ Wunga wapakuk yate kamuké guné wuna duké anga wo? ‘De nana apakundi vékukapuk yate kapérandi musé wa yandakwa.’ Guné wunga wate yamba yékunmba vékusékngunéngwe wa.

⁵ “Nak kundi waak ma véku. Gotna gaamba jémbaa yakwa du de yaap yaré nyaa Gotna gaamba jémbaa yandakwa. Moses wan apakundi anga wandékwa, ‘Gotna gaamba jémbaa yakwa du yaap yaré nyaa waak déku gaamba wani jémbaa yakandakwa. Wan yékun wa.’ Wunga wandéka yaap yaré nyaa wani jémbaa yandaka guné det yamba waarungunéngwe wa. Yangunéngwanngé kamuké guné wuna dunyansat waaruwu? ⁶ Ma véku. Wuné néma du wa téwutékwa, Gotna kundi bulhangwa gaaké. Yi wan wanana wa.

⁷ “Gotna nyéngaamba ani kundi wa kwaakwa: Got wa wandén, ‘Guné nak du dakwaké sémbéraa yate det yékun yangunénggé mawulé yawutékwa. Guné kwaami viyaae tuwe wunat tiyaamuké kalik yawutékwa.’ Got wunga wandén. Wandéka wani kundi déku nyéngaamba kwaandéka guné wani kundiké yamba yékunmba vékusékngunéngwe wa. Guné wani kundiké yékunmba vékusékmunaae, wa guné kapérandi musé yakapuk yan duwat katik waarukatik guné. ⁸ Wani kundi wuné Duna Nyaan wawutékwa. Yaap yaré nyaaké néma du a téwutékwa. Wuné du dakwana jémbaaké yi naawutu, wa yi naawutén pulak yakandakwa, yaap yaré nyaamba.” Naandén Jisas.

Yaap yaré nyaa Jisas wandéka taamba kapére yan du yékun yan
(Mk 3:1-6; Lu 6:6-11)

⁹ Wani kundi watake Jisas wani taalé taakatake Gotna kundi bulndakwa gaat wulaandén. ¹⁰ Wulaandéka taamba kapére yan du nak wamba téndén. Téndéka Jisaské kalik yakwa du ras deku mawulémba anga wandarén, “Jisas yaap yaré nyaamba jémbaa yandu dé kotim-nganangwa.” Wunga wate Jisasét wandarén, “Yaap yaré nyaamba dunyan baat yakwa duwat kururéndakwan, wa de nana apakundiké daré kuk kwayu, kapuk? Wani muséké yénga méné vékwo?” ¹¹ Wunga wandaka det wandén, “Guna du nak déku sipsip yaap yaré nyaa kwaawumba vaakétndu, wani sipsip kéraae kusaleké dé, kapuk yénga yaké dé? Dé déku sipsip kéraae kusale-kandékwa. Yi wan wanana wa. ¹² Sipsip wan makal musé wa. Du dakwa wan néma musé wa. Yaap yaré nyaamba dunyansé nak duwat yékun yandaru nana apakundi wani muséké det katik waaruké dé. Wuné yaap

yaré nyaamba duwat yékun yawutu, nana apakundi wani muséké wunat katik waaruké dé.”¹³ Wunga watake taamba kapére yan duwat wandén, “Ména taamba ma kayéndéng.” Wunga wandéka déku taamba kayéndéngndéka nak taamba tan pulak yékunmba téndén.¹⁴ Téndéka Farisi dunyansé rakarka yate wani gaa taakatake ye jaawuwe kundi bulndarén, Jisas vyaaké.

Jisas wan Gotna jémbaa yakwa yéku du wa

¹⁵ Jisas wani muséké vékusékte wani gaayé taakatake yéndén. Yéndéka némaamba du dakwa déku kukmba yéendarén. Yéténdaka Jisas wandéka baat yan du dakwa, sépémaalé kapére yan du dakwa akwi yékun yawuréndarén.¹⁶ Yandaka det némaanmba watangndén, déké nak du dakwat kundi saapékapuk yamuké.¹⁷⁻¹⁸ Wunga wandéka Gotna yémba kundi kwayétan du Aisaia déku kundi wani sapak wa sékérékén. Talimba Aisaia ani kundi Gotna nyéngaamba vyaatakandén:

Got wa wandén, “Wuné wani duwat wawutéka wa dé wuna jémbaa yakwa du téndékwa.

Wuné déké néma mawulé yawutéka wuna mawulé yékun yandékwa déké.

Wuné yawutu wuna Yaamambi déku mawulémba wulaae tékandékwa.

Téndu dé néma kot vékukwa néma du rate wuna kundi akwi du dakwat wakandékwa.

¹⁹ Dé katik waaruké dé.

Dé némaanmba katik waaké dé.

Dé yaambumba téte det némaanmba katik waké dé.

²⁰ Dé répkwaakwa séwaa nak katik répsékéyakngé dé.

Wani séwaat yékun kurkandékwa. Katik vaanjandaké dé.

Dé ayélap vérékngwaakwa yaa katik vélékéyaakngé dé.

Dé nakapuk yamungandu néma yaa vérékngandékwa.

Dé wunga yate déké ayélap vékulakakwa du dakwat yékun yandu de apamama yate déké yékunmba vékulaka-kandakwa.

Dé jémbaa yandu yéku musé male tékandékwa.

Kapérandi musé késkandékwa.

²¹ Akwi képmaamba tékwa du dakwa déké yékunmba vékulakate wakandakwa, ‘Dé nanat yékun yakandékwa.’

Wunga wate déké kaavéré-kandakwa.”

Got wunga wandén.

Wandéka Aisaia wani kundi Jisaské vyaatakandén Gotna nyéngaamba, déku aasa kéraakapuk yalén sapak.

“Belsebul wa mayé apa kwayékwa Jisasét.” Naandarén.

(Mk 3:20-30; Lu 11:14-23; 12:10)

²² Dunyan ras du nak Jisaské kure yéendarén. Wani duwat kutakwa wa kure yatan. Kure téléka déku méni kiyaandéka kundi yamba bulndékwe. Yandéka Jisas dat kururéndéka nakapuk kundi bulte méni véndén.²³ Yandéka késépéri du dakwa vétake vatvat naate wandarén, “Yéki. Wani du wan Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu dé kapuk? Dé nanat yékun yandénngé Got wan du dé, kapuk yénga pulak dé?” Wunga wandarén.

²⁴ Farisi dunyan wani muséké vékute dekét deku kapmang kundi bulte wandarén, “Wani du wan Got wan du yamba wa. Kutakwana néma du déku yé Belsebul, wa déku mawulémba wulaae tékwa. Téte mayé apa kwayéndéka wa wani du wandéka kutakwa yaange yéndakwa.” Naandarén.²⁵ Wunga wandaka Jisas deku mawulé vékusékte det wandén, “Ani kundi ma véku. Néma gaayémba rakwa dunyan mawulé vétik yate kémba kém kutéke rate waariyamunaae katik

tésékéyakngé daré. Nakurak gaamba yarékwa du dakwa mawulé vétik yate deku kapmang waariyamunaae de waak katik tésékéyakngé daré. ²⁶ Wani kundiké ma vékulaka. Kutakwana néma du Satan déku dunyansale wunga téndakwa. De mawulé vétik yate deku dunyansale waariyamunaae de katik tésékéyakngé daré. Guné wunat wangunén pulak, Satan déku kém yaange yéndarénggé wandu de katik tésékéyakngé daré. Satan wunga jémbaa yamba yandékwe wa.

²⁷ “Guné wunéké ani kundi wangunéngwa. Kutakwana néma du, Belsebul wuna mawulémba téte wa wunat mayé apa tiyaandéka wawutéka wa kutakwasé yaange yéndakwa. Naangunéngwa. Wan papukundi wa wangunéngwa. Guna du ras de waak wandaka kutakwa yaange yéndakwa. Guna du wunga yandaka guné det anga yamba wangunéngwe, ‘Belsebul guna mawulémba téte mayé apa kwayéndéka wa wangunéngwa kutakwasé yaange yéndakwa.’ Det wunga wakapuk yate kamuké guné wunat wani kundi wo? Wuné dele nakurak jémbaa yawutéka de wa vékusékdakwa. Guné wunéké papukundi wa wangunéngwa. ²⁸ Ma véku. Gotna Yaamambi wuna mawulémba téte wunat mayé apa tiyaandéka. Tiyaandéka wuné kutakwat wawutéka wa yaange yéndakwa. Guné wani musé véte anga vékusék-ngangunéngwa. Got néma du rate du dakwaké yékunmba véké yandékwa sapak wa yaan.

²⁹ “Ani kundi ma véku. Du nak mayé apa yakwa duna gaamba wulaae déku musé baka kéraamuké, taale wani duwat kure jorikat gikandékwa. Gitake déku gaamba wulaae déku musé baka kéraakandékwa. Wani kundiké ma vékulaka. Satan dé wani mayé apa yakwa du pulak wa. Wuné wani duwat jorikat gikwa du pulak a. Wuna mayé apa Satanna mayé apat wa taalékéran.

³⁰ “Wunale jémbaa yakapuk yakwa du dakwa de wuna maama wa téndakwa. Wuné du dakwat wawutéka de wuna kémba téndakwa. Wuna du dakwat yékun yakapuk yakwa du dakwa de wuna du dakwat yaavan kutndakwa.

³¹ “Wani muséké vékulakate gunat wawutéka. Du dakwa kapérandi musé ye wani kapérandi muséké kalik ye yaasékandaru, wa Got yandarén kapérandi musé yasnyéputi-kandékwa. Du dakwa kapérandi kundi watake wani kapérandi kundiké kalik ye yaasékandaru, wa Got wani kapérandi musé yasnyéputi-kandékwa. De wasélékte kapérandi kundi Gotna Yaamambiké wamunaandaru, wa Got wani kapérandi musé katik yasnyéputiké dé. ³² Wuné Duna Nyaan, du dakwa wunat wasélékte wunéké kapérandi kundi watake wani kapérandi kundiké kalik ye yaasékandaru, wa Got wani kapérandi musé yasnyéputi-kandékwa. De wasélékte Gotna Yaamambiké kapérandi kundi wamunaandaru, wa Got wani kapérandi musé katik yasnyéputiké dé. Bulaa katik yasnyéputiké dé. Kukmba sérémaa sérémaa waak katik yasnyéputiké dé.” Jisas wunga wandén.

*Kapérandi mawulé vékukwa du kapérandi kundi bulndakwanngé wandén
(Lu 6:43-45)*

³³ Wani kundi watake Jisas det anga wandén, “Yéku miyémba yéku sék vaakundakwa. Kapérandi miyémba kapérandi sék vaakundakwa. Nané miyé sékét véte wa vékuséknangwa, yéku miyé, kapérandi miyéké waak. ³⁴ Guné Farisi dunyan, guné duwat tikwa kaambe pulak wa yaténgunéngwa. Guné kapérandi mawulé male vékungunéngwa. Yate yéku kundi yénga pulak bulké guné? Du dakwa deku mawulémba vékulakate wa kundi bulndakwa. ³⁵ Yéku mawulé vékukwa du dakwa de yéku musé yate yéku kundi bulndakwa. Kapérandi mawulé vékukwa du dakwa de kapérandi musé yate kapérandi kundi bulndakwa.

³⁶ “Ma véku. Gunat wawutéka. Got néma kot vékute néma du randa nyaa akwi du dakwat Got waatakundu de bulndarén néma kundi, bulndarén baka kundi,

bulndarén akwi kundi dat waambule kaatakandakwa. ³⁷ Kukmba guna kundi akwi vékutake rasét wakandékwa, ‘Guné yéku musé yakwa du wa.’ Watake rasét wakandékwa, ‘Guné kapérandi musé yakwa du wa.’ Got wunga wakandékwa.” Jisas Farisi dunyansat wunga wandén.

*Jisas kulé apanjémba nak yandénngé dat wandarén
(Mk 8:11-12; Lu 11:29-32)*

³⁸ Wani kundi wandéka apakundiké vékuséngwa du ras, Farisi du ras de wunga Jisasét wandarén, “Néma du, nané vékapuk yananén kulé apanjémba nak yaménu véké mawulé yanangwa. Méné yaménu nané ve vékusénganangwa. Got wandéka wa yaaménén. Wunga vékusénganangwa.”

³⁹ Wunga wandaka det wandén, “Ani sapakmba yatékwa du dakwa kapérandi musé yatépékandakwa. De Gorét wa kuk kwayéndarén. Wunat wangunén kulé apanjémba katik yaké wuté. Gotna yémba kundi kwayétan du Jona talimba yandén pulak male yakawutékwá. ⁴⁰ Talimba Jona gaan kupuk nyaa kupuk néma gukwamina biyaamba kwaandén pulak, wuné Duna Nyaan rémngé yandakwa kwaawumba gaan kupuk nyaa kupuk kwaakawutékwá.

⁴¹ “Talimba Ninivemba tan du dakwa Jonana kundi vékutake yandarén kapérandi musé yaasékandarén. Jona néma du téndéka wuné amba téte kundi bulkwa du wuné néma du téte Jonat wa taalékérawutén. Kukmba Got néma kot vékute néma du randa sapak Ninivemba tan du dakwa waarape Gotna ménimba téte wakandakwa, ‘Jona nanat Gotna kundi kwayéndéka nané vékute yananén kapérandi musé yaasékatake Gotna kundi yékunmba vékunanén. Jisas Jonat taalékére gunat Gotna kundi wandéka guné yangunén kapérandi musé yaasékatake Gotna kundi yamba vékungunéngwe. Wunga yate guné néma kapérandi musé wa yangunén.’ Wunga wakandakwa.

⁴² “Talimba néma taakwa nak, ani sékaa taalémba yaae néma du Solomonna kundi vékuké yaambumba kulémba yélén. Dé nyaangét vékupukaakwa du téndéka wuné amba téte gunale kundi bulkwa du wuné nyaangét vékupukaakwa du téte Solomonét wa taalékérawutén. Kukmba Got néma kot vékute néma du randa sapak wani néma taakwa waarape Gotna ménimba téte gunat wakalékwa, ‘Wuné sékaa taalémba yaawutén. Yaae Solomonna kundi vékuwutén. Jisasna kundi Solomonna kundit wa taalékéran. Guné Jisasna kundi yamba vékungunéngwe wa. Wunga yate néma kapérandi musé wa yangunén.’ Naakalékwa wani taakwa.” Jisas wunga wandén det.

*Kutakwa yaange ye waambule yaalénngé Jisas wandén
(Lu 11:24-26)*

⁴³ Wani kundi watake Jisas det anga wandén, “Ani kundi ma véku. Kutakwa ye nak duna mawulémba wulaae te yaasékatake yélén. Maas viyaakapuk yakwa taalémba yeyé yaayate taaléké waaklén lé ramuké. ⁴⁴ Waakpatiye walén, ‘Wuné talimba rawutén gaat waambule yékawutékwá.’ Wunga watake waambule ye vélén wani duna mawulé yékun ye baka téndéka. ⁴⁵ Vétake ye kutakwa taambak kaayék vétik (7) we kure yaalén. Kukmba kure yaalén kutakwasé yan kapérandi musé wa taale yaan kutakwa yan kapérandi musat taalékéran. Wani kutakwa akwi wani duna mawulémba wulaae téndarén. Talimba nak kutakwa déku mawulémba wulaae téléka ayélapkéri kapérandi musé yandén. Rékaamba kutakwa déku mawulémba wulaae téndaka wani du némaamba kapérandi musé yandén. Wani kundiké ma vékulaka. Némaamba kapérandi musé yan du yatan pulak, bulaa yatékwa du dakwa wunéké yékunmba vékulaka-kapuk yate baka

yatéte némaamba kapérandi musé yakwa du dakwa wa tékandakwa.” Det wunga wandén.

Jisas déku aasa déku waayékanjeké wandén

(Mk 3:31-35; Lu 8:19-21)

⁴⁶ Jisas du dakwat wayéka kundi kwayéténdéka déku aasa, déku waayékanje waak ye kaapamba téndarén. Téte dale kundi bulké mawulé yandarén. ⁴⁷ Yandaka du nak wa wulaae Jisasét anga wandén, “Ma véku. Ména aasa, ména waayékanje yaae kaapamba téte ménale kundi bulké mawulé yandakwa.” ⁴⁸ Wunga wandéka Gotna kémngé det yakwasnyéké mawulé yate dat wandén, “Wuna aasa waayékanje yénga pulak daré?” ⁴⁹ Wunga watake déku dunyansat déku taambat wakwasnyéte wandén, “Ma vé. An wuna aasa, wuna waayékanje a. ⁵⁰ Anjorémba rakwa du wuna aapa déku kundi vékute wandékwa pulak yakwa du dakwa wan wuna waayékanje, wuna nyangengu, wuna aasa pulak wa yaténdakwa.” Naandén Jisas.

13

Jisas gwaaménja kundi wandén wit sék yaasnyan duké

(Mk 4:1-9; Lu 8:4-8)

¹ Wani nyaa Jisas kundi wasékéyaktake gaa taakatake néma gu kwaawut yéndén. Ye néma gu kwaawu tékwanmba randén. ² Randéka némaamba du dakwa wa yaae dé ranmba jaawundarén. Jaawundaka, de déku kundi yékunmba vékundarénngé mawulé yate, wa botmba waare néma gu kwaawumba awulaka yépulak naae randén. Randéka du dakwa néma gu kwaawu aarkémba tékésendarén. ³ Téndaka det késépéri gwaaménja kundi wandén. Taale det anga wandén: “Du nak déku yaawimba wit sék yaasnyéké yéndén. ⁴ Ye yaasnyéndéka wit sék ras yaambumba vaakétndarén. Vaakére baka randaka api wa yaae kéraae akwi kawuran. ⁵ Wit sék ras matuale ran ayélap képmaamba vaakéren. Vaakére bari buréle waaréndarén. ⁶ Waaréndaka néma nyaa véndéka méngi kurkale kurkapuk ye rékaa ye kiyandarén. ⁷ Wit sék ras raamény waara ténmba vaakéren. Vaakére randaka raamény waara wa wure waare taakatépan. ⁸ Wit sék ras yéku képmaamba vaakéren. Vaakére wamba re yékunmba wuréndarén. Wure waare yéku sék vaakundarén. Ras sék ayélap (30) vaakundarén. Ras rékaamba (60) sék vaakundarén. Ras némaamba (100) sék vaakundarén.” ⁹ Jisas wunga watake wandén, “Guné vékuséngé mawulé ye kurkasale waan taake kurkale vékwe wa vékusék-ngangunéngwa.” Naandén Jisas.

Jisas gwaaménja kundi wandékwanngé det wandén

(Mk 4:10-12; Lu 8:9-10)

¹⁰ Wani kundi wandéka Jisasna dunyan yaae dat wandarén, “Kamuké méné det gwaaménja kundi wo? Méné det gwaaménja kundi wapékaté-ménénga wa de ména kundi kurkale vékuké yapatindakwa.” ¹¹ Wunga wandaka det wandén, “Got néma du rate du dakwaké yékunmba vékandékwa. Véndu de déku kémba tékandakwa. Wani muséké talimba Got paakundén kundi wa. Paakutake bulaa yi naandékwa, guné wani muséké vékuséngunéngé. Nak du dakwa katik vékuséngé daré. ¹² Yéku mawulé vékukwa du dakwa wuna kundi vékundakwa. Wuna kundi yékunmba vékukwa du dakwa kukmba Gotna akwi kundiké yékunmba vékusék-ngandakwa. Wuna kundi yékunmba vékukapuk yakwa du dakwa wandakwa, ‘Nané Gotna kundi vékuséknangwa.’ Wunga watake kukmba déku kundiké yékéyaak yate baka yatékandakwa. ¹³ Wani du dakwa deku ménimba véndarén muséké yamba yékunmba vékusékndakwe wa. Wani du

dakwa deku waanmba vékunderén kundiké yamba yékunmba vékuséknakwe wa. Yandaka wa det gwaaménja kundi wawutékwa. ¹⁴ Deké Gotna yémba kundi kwayétan du Aisaia talimba Gotna nyéngaamba viyaatakandén kundi bulaa wa sékérekén. Got wandéka Aisaia du dakwaké déku kundi anga viyaatakandén: Guné wuna kundi vékute wani kundiké katik vékuséknagé guné.

Véte yékunmba katik véséknagé guné.

¹⁵ Wunga watake wa Got Aisaia wandén:

Wani du dakwa wuna kundi vékusékmuké kalik yandaka wa deku mawulé kapére yandékwa.

Deku waan wa kétaaktépendarén.

Deku méni wa kusndarén.

De wuna kundi vékuséknagé mawulé yamunaae, wa wuna kundi vékuséknagatik daré.

Deku waan kuttépékapuk yamunaae, wa yékunmba vékukatik daré.

Deku méni laamunaae, wa yékunmba vékatik daré.

Wunga yamunaae, wa wuna kundi yékunmba vékunderu wa det kururékatik wuté.

Got deku mawuléké Aisaia wunga wandén. Wandéka Aisaia déku kundi déku nyéngaamba viyaatakandén.” Naandén Jisas.

¹⁶ Wunga watake Jisas déku dunyansat wandén, “Guna mawulé wan deku mawulé pulak yamba wa. Got gunat wa yékun yandén. Yandéka guna mawulé yékun wa tékwa. Téndéka guné yékunmba véte, yékunmba vékute, kurkale vékuséknagunéngwa. ¹⁷ Ani kundi ma véku. Gotna yémba kundi kwayétan némaamba dunyansé, Gotna némaamba du dakwa ras waak, talimba yatéte a yawutéka véngunéngwa jémbaa véké néma mawulé yate de yamba véndakwe wa. De wawutéka a vékungunéngwa kundi vékuké néma mawulé yate de yamba vékundakwe wa. Yi wan wanana wa.” Jisas wunga wandén.

Jisas wani gwaaménja kundina wambukundi kaapa yandén

(Mk 4:13-20; Lu 8:11-15)

¹⁸ Wani kundi watake Jisas anga wandén, “Wit sék yaasnyan duké wawutén gwaaménja kundiké wawutu guné vékuké ya. ¹⁹ Got néma du rate du dakwaké yékunmba véké yandékwa kundi, wani kundi du dakwa ras baka vékundakwa. Vékute de wani kundiké yamba yékunmba vékuséknakwe wa. Wani du dakwa wan yaambumba vaakéren wit sék pulak wa. De taale wani kundi yékunmba vékundakwa. Vékundaka Satan yaae wani kundi kéraae kure yéndékwa. Yéndéka wa wani kundiké yékéyaak yandakwa. ²⁰ Du dakwa ras matuale ran képmaamba vaakéren wit sék pulak wa. De wani kundi bari vékundakwa. Vékute taale wani kundiké mawulé yate mawulé tawulé yandakwa. ²¹ Yate yamba yékunmba vékulakandakwe wa. Wani kundi deku mawulémba daawulikapak yandéka de yamba yékunmba vékulakandakwe wa. Yandaka wa nak du Gotna kundiké kalik yate det yaavan kutndaka kapérandi musé ras déké yaandéka wa Gotna kundi bari yaasékandakwa. ²² Du dakwa ras wan raamény waaramba vaakéren wit sék pulak wa. De Gotna kundi taale yékunmba vékundakwa. Vékute ani képmaana muséké male vékulakate yéwaa, musé asé kéraaké vékundakwa. Wani musé wa Gotna kundit taakatépékwa. Taakatépéndéka wani du dakwa Gotna jémbaa yaasékandakwa. ²³ Du dakwa ras wan yéku képmaamba vaakéren wit sék pulak wa. De Gotna kundi yékunmba vékute, wandékwa pulak yate, déku kundi yékunmba vékuséknakwe. Vékusékte yéku jémbaa yandakwa déké. Ras déké yéku jémbaa ayélapkéri yandaka, de ras déké yéku

jémbaa némaamba yandaka, de ras déké yéku jémbaa némaamba-sékéyak yandakwa.” Naandén Jisas det.

Kapérandi waaraké Jisas gwaaménja kundi wandén

²⁴ Wani kundi watake Jisas gwaaménja kundi nak waak anga wandén, “Got néma du rate du dakwaké yékunmba vékandékwa anga. Du nak déku yaawimba yéku wit sék yaasnyéndén. ²⁵ Yaasnyéndéka du dakwa gaan yundé kwaandaka wani duna maama yaae kapérandi waara jé yéku wit sékna nyéndémba yaasnyétake yéndén. ²⁶ Yéndéka kukmba wit sék buréle waare sék vaakuké yandéka véndarén kapérandi waara wani wirale téndéka. ²⁷ Vétake jémbaa yakwa dunyan ye wani yaawina duwat wandarén, ‘Néma du, talimba méné yéku wit sék wa yaasnyéménén. ²⁸ Yénga pulak ye dé wani kapérandi waara jé waaréto?’ Wunga wandaka det wandén, ‘Nana maama nak wa yaae wani musé yan.’ Wunga wandéka de jémbaa yakwa dunyan dat wandarén, ‘Wani kapérandi waara pélnanénggé méné mawulé yo?’ ²⁹ Wunga wandaka det wandén, ‘Yamba wa. Kapérandi waara pélte ras yéku wirale ka pélunguna. Kapérandi waara katik pélké guné. Baka tékwak. ³⁰ Yéku wit kapérandi waarale véréti yénga waarétémberu. Waare sék vaakumbéru wit sék sékuké yakwa dunyansat anga wakawutékwá, “Taale wani kapérandi waara pélte guné tayémba paatéké ya. Paatétake guné yaamba tuké ya. Yatake wit sékwe wuna kakému taakawutékwá gaamba guné taakaké ya.” Wunga wakawutékwá wit sékuké yakwa duwat.’ Naandén.” Jisas wunga wandén.

Mastet sékngé Jisas wandén

(Mk 4:30-32; Lu 13:18-19)

³¹⁻³² Wani kundi watake Jisas kundi nak waak anga wandén, “Got néma du rate du dakwaké yékunmba vékandékwa. Wani du dakwa taale makalkéri kém tékandakwa. Kukmba néma kém tékandakwa. Wani kém wan miyé nakna sék pulak wa. Wani miyé sékna yé mastet wa. Mastet sék nak miyé sék pulak yamba wa. Wani miyé sék wan makalkéri sék wa. Nana képmaamba tékwa akwi nak sék wan némaan wa. Du nak wani miyé sék kéraae yaawimba taawundén. Taawundéka bari waare némaan ye wani yaawimba tékwa miyat taalékérandén. Néma miyé téndéka api yaae wani miyé gaalémba kwaan séte randarén.” Naandén.

Yiské wandén Jisas

(Lu 13:20-21)

³³ Wani kundi watake nak kundi anga wandén, “Got néma du rate du dakwaké yékunmba vékandékwa. Wani du dakwa kulémawulé kéraate kulé du dakwa wa yaalakandakwa. Wani du dakwa wan yis pulak wa. Taakwa nak yis kéraae plaulale kulotlén. Kulotléka wani plaua nak pulak yaalandén. Nak pulak yaalan pulak, Gotna du dakwa kulé du dakwa yaalakandakwa.” Naandén Jisas det.

Jisas det gwaaménja kundi male wandén

(Mk 4:33-34)

³⁴ Jisas késépéri gwaaménja kundi du dakwat wandén. Kundi det kaapamba yamba wandékwe wa. Gwaaménja kundimba male det wandén. ³⁵ Det gwaaménja kundi wunga wandéka Gotna yémba kundi kwayétan du nakna kundi wa sékérekén. Wani du talimba Gotna nyéngaamba Jisaské anga vijaatakandén: Wuné gwaaménja kundi det wakawutékwá. Talimba Got képmaa yandén sapak déku kundi ras paakundén wa. Paakutakandéka ran kundi bulaa a wakawutékwá.

Kapérandi waaraké wandén gwaaménja kundina wambukundi kaapa yandén.
³⁶ Jisas jaawuwe tékésén du dakwa yaasékatake gaamba nak wulaandén. Wulaandéka déku dunyansé déké wulaae dat wandarén, “Wani kapérandi waaraké gwaaménja kundi waménén. Bulaa wani muséké ma waménu nané kurkasale vékusék-nganangwa.”
³⁷ Wunga wandaka Jisas det wandén, “Yéku wit sék yaasnyan du wan wuné wa. Wuné Duna Nyaan.”
³⁸ Wani yaawi wan képmaamba tékwa akwi gaayé wa. Yéku wit sék wan Gotna kémba yaalan du dakwa wa. Kapérandi waara wan Satanna du dakwa wa.
³⁹ Kapérandi waara yaasnyan du wan Satan wa. Wit sékundakwa sapak wan kuksékéyakmba yaaké yakwa sapak wa, ani képmaa késna sapak wa. Wit sékukwa dunyan wan Gotna kundi kure gaayakwa dunyan wa.
⁴⁰ Kapérandi waara péle yaamba tundara pulak, kukmba ani képmaa késna sapak, de kapérandi musé yakwa du dakwat wunga yakandakwa.
⁴¹ Wuné Duna Nyaan wuné wawutu wuna kundi kure gaayakwa du akwi genge gaayémba yéte Gotna du dakwale téte kapérandi musé yakwa du dakwat kéraakandakwa. Akwi kapérandi musé, du dakwana mawulé yaavan kurkwa akwi musé waak kéraakandakwa.
⁴² Kéraae de wani du dakwa, wani kapérandi musé waak néma yaamba vaanjanda-kandakwa. Vaanjandandaru kapérandi musé yan du dakwa wani yaamba yaante de néma kaangél vékukandakwa. Vékite géraakandakwa. Yéku taalémba raké mawulé yate némaamba géraakandakwa.
⁴³ Wani sapak Gotna du dakwa dale rakandakwa, déku gaayémba. Deku aapa Got pulak wa rakandakwa. Rate de nyaa véte kaalékwa pulak wa rakésékandakwa. Guné vékuséknge mawulé ye kurkale waan taake ma yékunmba vékungunék.” Jisas wunga wandén déku dunyansat.

Paakutakandarén yéwaa vén duké Jisas wandén

⁴⁴ Wani kundi watake anga wandén, “Got néma du rate du dakwaké yékunmba vékandékwa. Wani du dakwa déku kémba yaalakandakwa. Déku kémba raké yandakwa yapaté wan néma musé wa. Du dakwa wunga raké néma mawulé yakandakwa. Yandaru deku mawulé ani duna mawulé pulak wa tékandékwa. Wani du ye yaawimba nak véndén, némaamba yéwaa paakwe rémtépétakandaka téndéka. Vétake mawulé tawulé yate, wani yéwaa kéraaké néma dusék yandén. Yatake nakapuk rémtépétake ye déku musé akwi kwayéte yéwaa kéraae wani yéwaat kwayéte némaamba yéwaa véndén yaawi kéraandén.” Naandén Jisas.

Kusondakwa yéku gaaviké wandén Jisas

⁴⁵ Wani kundi watake Jisas anga wandén, “Got néma du rate du dakwaké yékunmba vékandékwa. Wani du dakwa déku kémba yaalakandakwa. Déku kémba raké yandakwan wan néma musé wa. Du dakwa wunga raké néma mawulé yate nak muséké katik vékulakaké daré. Yandaru deku mawulé ani duna mawulé pulak tékandékwa. Du nak déku jémbaa yate kusondakwa yéku gaaviké waakndén.
⁴⁶ Waake yéku gaavi nak vétake wani gaavi kéraaké néma mawulé yandén. Yate nak muséké vékulakakapuk yate déku musé akwi kwayéte némaamba yéwaa kéraandén. Kéraae wani yéwaat akwi kwayétake wani yéku gaavi kéraandén.” Naandén Jisas.

Aaswurké wandén Jisas

⁴⁷ Wani kundi watake Jisas nak kundi anga wandén, “Got néma du rate du dakwaké yékunmba vékandékwa. Wani du dakwa déku kémba rakandakwa. Kukmba déku du dakwa déku kémba yaalakapuk yan du dakwat waak anga pévukandékwa. Kukmba ani du yandarén pulak yakandékwa. Du nak aaswut

néma gu kwaawumba taawutakandéka kwaandéka késpulak nakpulak gukwami wa wulaan. ⁴⁸ Wulaandaka aaswut vékuléknDéka wutépét témbétsondarén. Témbétsotake rate gukwami pévundarén. Péve yéku gukwami kéraae dismba taakandarén. Taakate kapérandi gukwami vaanjandandarén. ⁴⁹⁻⁵⁰ Kukmba ani képmaa késkwa sapak Got wandu déku kundi kure gaayakwa dunyan wunga yakandakwa. De gaaye Gotna du dakwale téte kapérandi musé yakwa du dakwat kéraae néma yaamba vaanjanda-kandakwa. Vaanjandandaru kapérandi musé yan du dakwa wani yaamba yaante néma kaangél vékukandakwa. Vékute géraakandakwa. Yéku taalémba raké mawulé yate némaamba géraakandakwa.” Naandén Jisas.

Talimba vékundarén kundi, kulé kundiké waak wandén

⁵¹ Wani kundi watake Jisas det anga waatakundén, “Guné wani kundiké akwi guné kurkasale vékusékék?” Wunga waatakundéka wandarén, “Yi. A vékuséknangwa.” ⁵² Wunga wandaka det wandén, “Apakundiké vékuséknangwa du wuna jémbaamba yaale de néma gaana du pulak wa. Dé déku gaamba wulaae talimba taakandén musale kulé musé waak kure yaandékwa. Kure yaandékwa pulak, de deku mawulémba vékute talimba vékundarén kundi, Gotna kémngé kulé kundi waak kwayéndakwa.” Naandén Jisas.

Nasaretsé Jisasét kuk kwayéndarén

(Mk 6:1-6; Lu 4:16-30)

⁵³ Wani kundi watake Jisas wani gaayé taakatake yéndén. ⁵⁴ Ye déku gwalepangemba saambake Gotna kundi bulndakwa gaamba du dakwat Gotna jémbaaké yakwasnyéndén. Yakwasnyéndéka de vatvat naate wandarén, “Yéki. Yénga pulak dé wani muséké vékusékék? Yénga pulak ye dé talimba vékapuk yananén kulé apanjémba yo? ⁵⁵ Dé gaa kurkwa duna nyaan wa. Déku aasa wan Maria wa. Déku waayékanje wan Jems, Josep, Saimon, Judas. ⁵⁶ Déku nyangengu akwi nanale yaréndakwa. Dé néma du yamba yé wa. Wa baka du wa. Wunga vékuséknangwa. Yamba dé wani kundi kéraak?” ⁵⁷ Wunga watake déku mayé apaké vékuséknangpak yate déké kalik yandarén. Yandaka Jisas det anga wandén, “Gotna yémba kundi kwayékwa duké de nak gaayé du dakwa wa wakwa, ‘Wan néma du wa. Dé yéku jémbaa wa yandékwa.’ Wunga wandaka déku kém déku gwalepangemba tékwa du dakwa waak déké wandakwa, ‘Wan baka du wa. Nané pulak du wa.’ Wunga wandakwa.” Naandén Jisas.

⁵⁸ Jisasna gwalepangemba tékwa du dakwa déké yékunmba vékulakakapak yandaka Jisas wani gaayémba du dakwa talimba vékapuk yandarén kulé apanjémba némaamba yamba yandékwe wa.

14

Baptais kwayétan du Jon wa kiyaan

(Mk 6:14-29; Lu 3:19-20; 9:7-9)

¹ Wani sapak Galilimba tékwa du dakwana néma du déku yé Herot Jisaské wandaka vékundén. ² Vékute déku jémbaa yakwa dunyansat wandén, “Wani du wan baptais kwayékwa du Jon wa. Talimba wawutéka déku kumbu sékundarén. Sékundaka kiyaae bulaa nakapuk taamale wa waarapndén. Taamale waarape néma mayé apa kéraae wani apanjémba yandékwa.” Naandén Herot.

³⁻⁴ Talimba Herot déku aanyé Filipna taakwa kéraandén. Wani taakwana yé Herodias. Kéraandéka Jon dat wandén, “Ména aanyé wunga randéka déku taakwa kéraaménén wan sépélak yaménén. Got wani muséké watépéndékwa.” Wunga wandéka Herodias Jonna kundiké kalik yate waléka Herot léku kundi

vékute wandéka déku dunyan yaae Jonét kulkiye senét giye dé kalapusét kure yéendarén. ⁵ Kure ye taakandaka kalapusmba kwaandéka Herot dat viyaandékngré mawulé yandén. Yandéka Juda du dakwa wa wan, “Jon wan Gotna yémba kundi kwayékwa du wa.” Wunga wandaka Herot Jonét viyaandékmuké wup yandén.

⁶ Nak nyaa du ras yaae Herorale jaawuwe rate Herotna aasa dé kéraalén nyaaké vékulakate kakému karéendarén. Karéndaka Herodiasna takwanyan yaae wani dunyanséna ménimba téte kétílén. Kétiléka Herot véte néma mawulé yandén. ⁷ Yate lat wandén, “Musé ras kwayéwuténngré mawulé yanyénu wani musé kwayékawutékwa. Wawutén pulak yakawutékwa. Yi wan wanana wa.”

⁸ Wunga wandéka ye léku aasat walén, “Dé wunat musé nak tiyaaké wandékwa. Kamu muséké waké wuté?” Wunga waléka léku aasa Jon talimba wandén kundiké wayéka kalik yapékaréte walén, “Baptais kwayékwa du Jon, déku maaka. Wunga kéraanyénu kiyaandénngé vékusek-ngawutékwa.” Naaléka léku takwanyan yaae Herorét walén, “Baptais kwayékwa du Jonna kumbu sékwe amba dismba ma taake wunat tiyaaménék.” ⁹ Wunga waléka Herot wunga yamuké kalik yate vékulaka vékulaka naandén. Takamba kundi we gite wa wakakét yandén. Yi wan wanana wa naandén. Naandéka dale rate kakému karan dunyan wa vékunderén. Wandén kundiké vékulakate, nak kundi wamuké kalik yate wa yi naandén. ¹⁰ Naatake wandéka déku du ye kalapusmba wulaae Jonna kumbu sékunderén. ¹¹ Sékwe maaka dismba taake wani takwanyanét kure ye kwayéndarén. Kwayéndaka kure ye léku aasat kwayélén.

¹² Wunga yandaka Jonna dunyansé yaae déku pusaa kéraae kure ye rémndarén. Rémtake ye Jisasét wani muséké saapéndarén.

Jisas némaamba (5000) dunyansat kakému kwayéndén
(Mk 6:31-44; Lu 9:10-17; Jo 6:1-13)

¹³ Jisas wani kundi vékutake wani gaayé taakatake botmba waare du yarékapuk taalát yéndén. Dé kapmang yéndén, botmba. Yéndéka du dakwa déké kundi vékutake deku gaayé taakatake képmaamba dé yénét yéendarén. ¹⁴ Yéndaka Jisas néma gu kwaawu wutépét yaae bot taakatake véndén némaamba du dakwat. Vétake déké sémbéraa yate baat yan du dakwa nyambalé, sépémaalé kapére yan du dakwa nyambalésat waak kururéndén.

¹⁵ Garambu yandéka Jisasna dunyansé déké yaae dat wandarén, “Garambu a yakwa. An du yarékapuk taalé a. Ma waménu ani du dakwa gaayét yéndaru. Ye deku kakému kéraakandakwa.” ¹⁶ Wunga wandaka det wandén, “De yéendarénngé wuné katik waké wuté. Guné det kakému ma kwayéngunék.”

¹⁷ Naandéka wandarén, “Nané némaamba kakému yamba yé wa. Makal bret taambak, gumba kutndarén gukwami vétik wunga male rakwa.” ¹⁸ Naandaka wandén, “Ma kure yaa wunéké.” Naandén. ¹⁹ Wunga wandéka kure yéndaka wamba tékésén du dakwat wandén, waaramba randarénngé. Wandéka randaka makal bret taambak gukwami vétik kéraae kure téte nyérét yaasawure véte Gorét wandén, “Yéku musé a tiyaaménén. Wan yékun wa.” Naatake bret bule déku dunyansat kwayéndén. Kwayéndéka du dakwat muni waate kwayéndarén. ²⁰ Kwayéndaka akwi du dakwa kurkale kandarén. Kandaka bret ras baka randéka Jisasna dunyansé kémbi tambavétik maanmba kaayék vétik (12) wunga laakwandaka vékulékén. ²¹ Wani bret kan du wan 5,000 pulak wa. Némaamba dakwa nyambalé waak wa wamba rate kandarén.

Jisas gutakumba yéténdén
(Mk 6:45-52; Jo 6:16-21)

²² Jisasna dunyansé wunga yandaka Jisas det wandén, “Guné botmba waare ma taale yéngunék, néma gu kwaawuna nak sakwat.” Wunga wandéka déku dunyansé yéndaka wani du dakwat wandén, deku gaayét yéendaréngé. ²³ Wandéka de yéndaka dé kapmang némbat waaréndén Gorale kundi bulké. Waare nyaa daandéka dé kapmang randén némbumba. ²⁴ Randéka déku dunyansé yén bot ye néma gu kwaawu nyéndémba téndéka wimut kutndéka bot némaamba waaré daan. ²⁵ Yandéka yé gérké yaténdéka Jisas gutakumba déku dunyanséké yéndén. ²⁶ Yéténdéka dat véte bérundarén. Bérute wandarén, “Wan gaamba wa yaatékwá.” Wunga wate néma wup yate némaanmba waawakndarén. ²⁷ Waawakndaka Jisas det bari wandén, “An wuné a yaatékwá. Guné wup yaké yambak. Yéku mawulé vékute ma yaréngunék.” Naandén det.

²⁸ Wani kundi wandéka Pita Jisasét anga wandén, “Néman Du, wan méné yaatéménan, wunat ma waménu wuné gutakumba ménéké yaakawutékwá.” ²⁹ Naandéka wandén, “Méno, ma yaa.” Wunga wandéka bot yaasékatake daawuliye gutakumba baasnyé ye ye Jisas ténét yéke yandén. ³⁰ Yate wimut kutndéka néma gu waarapndéka véte wup yandén. Wup ye gumba daawuliké yandén. Yate waandén, “Néman Du, wuné ma kut.” ³¹ Wunga wandéka dat bari kutte wandén, “Kamuké méné ména mawulémba anga wak, ‘Jisas wuné kurké dé mayé apa yo kapuk?’ Wunga wambak. Wunéké ma yékunmba vékulaka.” ³² Wunga watake dat kure ye botmba waarémbéréka wimut késén. ³³ Késndéka botmba ran dunyansé déku yé kavérékte wandarén, “Méné Gotna nyaan wa. Yi wan wanana wa.” Naandarén.

Genesaretmba Jisas det kururéndén
(Mk 6:53-56)

³⁴ Jisas déku dunyansale néma gu kwaawu nak sakwat botmba ye Genesaretna taalémba saambakndarén. ³⁵ Saambakndaka wani gaayémba yatékwá du dakwa Jisaské vékuséknadarén. Vékusékte wani taalémba tékwá du dakwat kundi wasatindaka de baat yan du dakwa nyambalé, sépémaalé kapére yan du dakwa nyambalé waak kure yéendarén Jisaské. ³⁶ Kure yéndaka deku mawulémba wandarén, “Nané déku sépémba kure wa yékun yakanangwa. Déku sépémba kurké yapatiye déku laplapmba male kutninan wa yékun yakanangwa.” Wunga wate Jisasét wandarén, “Méné yi naaménu nané ména laplapna waambumba male kurkanangwa.” Wunga watake déku laplapmba kure wa yékun yandarén.

15

Gotna kundi wa taalékéran gwaal waaranga maandéka bakamuna kundit
(Mk 7:1-13)

¹ Wani sapak Farisi dunyan ras, apakundiké vékuséknngwa dunyan ras, wunga Jerusalem taakatake Jisasale bulké yéendarén. ² Ye dat wandarén, “Nana gwaal waaranga maandéka bakamu anga wandarén, ‘Kakému kaké yate taale wananén pulak guna taamba kurkasale ma yakwasnyéngunék. Wunga yatake guné Gotna ménimba yékunmba yatékangunéngwa.’ Wunga wandaka nané kakému kaké yate taale nana taamba wandarén pulak kurkale yakwasnyéngangwa. Kamuké daré ména dunyan nana gwaal waaranga maandéka bakamu wan kundi vékukapuk yo? De kaké yate taale deku taamba nana gwaal waaranga maandéka bakamu wandarén pulak yamba kurkale yakwasnyéndakwe wa.” ³ Wunga wandaka det wandén, “Guné yénga pulak dé? Kamuké guné guna gwaal waaranga maandéka bakamuna kundi male vékute Gotna kundiké kuk kwayu? ⁴ Got anga wandén, ‘Guné guna aasa aapat ma yékun ya.’ Wunga watake anga waak wandén, ‘Du

nak déku aasa aapaké kapérandi kundi bulndu guné wani duwat ma viyaangunu yénga kiyaandu.’⁵ Wunga wandéka guné Gotna kundiké kuk kwayéte nak kundi wangunéngwa. Anga wangunéngwa, ‘Du nak déku aasa aapat anga wandu, “Ani musé Gorét kwayéwutén. Gorét kwayékapuk ye bénat kwayékatik wuté. Bénat yékun yaké yapatiwutéka.” Wunga watake déku aasa aapat yékun yakapuk yandékwan wan yékun wa. Wa Gorét wa kwayéndén.’⁶ Guné wunga wate guna gwaal waaranga maandéka bakamuna kundi vékute Gotna kundiké kuk kwayéngunéngwa.’⁷ Guné paapu yakwa du wa. Talimba Gotna yémbe kundi kwayétan du Aisaia wa wandén gunéké. Anga wandén:

⁸ Got wa wandén, ‘Ani du dakwa wunéké yéku kundi wandakwa.

Wunga wate wunéké deku mawulémba yamba yékunmba vékulakandakwe wa.

⁹ De deku apakundi vékute wandékwa pulak yate wani kundiké wandakwa: Wan Gotna kundi wa.

Wunga wate wuna yé kavérékte baka kundiké wa bulndakwa.’ Naandén.

Got wunga wandéka wa Aisaia viyaatakandén.” Naandén Jisas.

*Kapérandi mawulé vékute kapérandi musé yandarénggé wandén
(Mk 7:14-23)*

¹⁰ Wani kundi watake Jisas du dakwat waandéka yaandaka det anga wandén, “Guné wuna kundi ma yékunmba véku. Vékute ani muséké ma yékunmba vékusék.”¹¹ Kangunéngwa muséké vékulakate Got katik waké dé, ‘Guné kapérandi musé yakwa du dakwa wa.’ Yamba wa. Bulngunéngwa kapérandi kundiké vékulakate Got anga wakandékwa, ‘Guné kapérandi musé yakwa du dakwa wa.’ Wunga wakandékwa.” Naandén Jisas.

¹² Wunga wandéka déku dunyansé yaae dat wandarén, “Farisi dunyan waménén kundiké kalik yandarén.” Naandarén.¹³ Wunga wandaka Jisas ani gwaaménja kundi wandén, “Anjorémbe rakwa du wuna aapa néma yaawi nak yandén. Ye némaamba miyé taawundén wani yaawimba. Taawukapuk yandéka baka wure waaran miyé wa méngiale pélkandékwa.” Farisi dunyanséké wa wunga wandén.¹⁴ Watake anga wandén, “Guné Farisi dunyanséké vékulakaké yambak. De méni kiyaan du pulak wa yaténdakwa. Méni kiyaan du nak, nak méni kiyaan duwat yaambu wakwasnyéké mawulé ye, wa bét ye véréti kwaawumba vaakérbékwa. Yandékwa pulak wa Farisi dunyansé nak duwat Gorké yéndakwa yaambu wakwasnyéké yapatindakwa.” Naandén Jisas.

¹⁵ Wunga wandéka Pita dat wandén, “Kanangwa muséké waménén gwaaménja kundiké nanat waménu nané wani kundiké kurkale vékusénganangwa.”¹⁶ Wunga wandéka wandén, “Guné waak wani kundiké yamba vékusék-ngunéngwe kapuk?”¹⁷ Ma véku. Du dakwa kandakwa musé deku biyaat daawuliye tété naae wa yéndékwa. Kandakwa musé deku mawulé yamba yaavan kutndékwe wa.¹⁸ Bulndakwa kundi taale du dakwana mawulémba téndékwa. Du dakwana mawulémba yaalakwa muséké vékulakate wa Got wakandékwa, ‘Wan kapérandi musé yakwa du dakwa wa.’ Naakandékwa. Ani muséké vékusékéte wunga wakandékwa.¹⁹ Du dakwana mawulémba kapérandi mawulé yaalandékwa. Yaalandéka kapérandi mawulé vékundakwa, du dakwat viyaandékndakwa, dunyan nak duna taakwat kéraandakwa, dakwa nak taakwana duké yéndakwa, du dakwale kapérandi musé yandakwa, dakwa duwale kapérandi musé yandakwa, sél yandakwa, papukundi wandakwa, nak du dakwaké kapérandi kundi wandakwa, wunga kapérandi musé yandakwa.²⁰ Wani kapérandi mawulé du dakwana mawulémba wa yaalandékwa. Yaalandéka wa wani kapérandi musé yandakwa. Kapérandi musé yandaka Got deké wandékwa,

'Wan de kapérandi musé yakwa du dakwa wa.' Wunga wate yandarén kapérandi mawuléké vékulakandékwa. De gwaal waaranga maandéka bakamuna kundi vékukapuk yate deku taamba yékunmba yakwasnyékapuk yandarénggé yamba vékulakandékwe wa." Jisas wunga wandén.

Taakwa nak Jisaské yékunmba vékulakalén

(Mk 7:24-30)

²¹ Wani kundi watake Jisas déku dunyansale de wani gaayé taakatake nak taalat yéendarén. Tair béré Saidon tékwa taalat yéendarén. ²² Yéndaka Kenanmba yaan taakwa nak yaalén. Lé Juda taakwa yamba wa. Nak gaayémba yaan taakwa wa Jisaské yaalén. Yaae némaamba waate walén, "Néman Du, méné Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu wa yatéménéngwa. Méné wunéké ma sémbéraa yaménu. Kutakwa nak wuna takwanyanna mawulémba wulaae tété lat yaavan kutlékwa." ²³ Wunga waléka Jisas lale kundi nak yamba bulndékwe wa. Yandéka déku dunyansé dat wandarén, "Ani taakwa a nana kukmba yaate némaanmba waalakét yaalékwa. Ma waménu léku gaayét yélu." Naandarén.

²⁴ Wunga wandaka wani taakwat wandén, "Israel du dakwa wan de sipsip deku mawulé yékéyaak yandéka baka yeyé yaayandakwa pulak wa. Got wandéka wuné det male yékun yaké yaawutén. Nyéné nak gaayé taakwa wa. Israel taakwa yamba wa." ²⁵ Wunga wandéka yaae dat kwaati se waandé daate walén, "Néman Du, wunat ma yékun yaménu." Naalén.

²⁶ Wunga waléka déku mawulémba wandén, "Nané Juda nak gaayé du dakwaké, 'Waasa wa,' naate nana du dakwaké, 'Nyambalé wa,' naanangwa." Wunga watake ani gwaaménja kundi lat wandén, "Nané nyambalé kakwa kakému kéraae waasat ka kwayénana." ²⁷ Wunga wandéka walén, "Néman Du, yi wan wanana wa. Wuné anga wawutékwa. Nyambalé kakému kandaka ras képmaamba vaakétndéka deku waasa kéraae kandakwa. Méné wunat yékun yaménu wan yékun wa." Naalén.

²⁸ Wunga waléka wandén, "Wuné nyéna takwanyané yékun yaké apamama yawutékwanngé wate nyéné wunéké yékunmba vékulaka-nyénéngwa. Wan yékun wa. Mawulé yanyénéngwa musé bulaa yakawutékwa." Naandén. Wunga wandén sapak male wa léku takwanyan yékun yalén.

Jisas némaamba du dakwat kuruwuréndén

²⁹ Jisas wani gaayé taakatake képmaamba yéndén. Galilina néma gu kwaawu tékwanmba yéndén. Ye némbumba waare randén. ³⁰ Randéka némaamba du dakwa déké yaandarén. Maan kapére yan du dakwa nyambalé, méni kiyaan du dakwa nyambalé, apa rangwa yan du dakwa nyambalé, kundi bulkapuk du dakwa nyambalé, sépémaalé kapére yan némaamba du dakwa nyambalé ras waak, wani du dakwa nyambalé akwi kéraae yaate Jisaské yaandarén. Yaae wani du dakwa nyambalé Jisasna maanale taakandarén. Taakandaka det kuruwuréndén.

³¹ Kururéndéka wamba rakésén du dakwa véndarén. Kundi bulkapuk yan du dakwa nyambalé nakapuk kundi bulndarén. Apa rangwa yan du dakwa nyambalé deku apa kayéndéng tén. Maan kapére yan du dakwa nyambalé yeyé yaayandarén. Méni kiyaan du dakwa nyambalé nakapuk véndarén. Wunga yékun yandaka vétake vékulaka vékulaka naandarén. Wunga yate wandarén, "Israelna néma du Got det wa kurkale yandén." Naandarén. Wunga wate wa Gotna yé kavérékndarén.

Jisas némaamba (4,000) dunyansat kakému kwayéndén

(Mk 8:1-10)

³² Némaamba du dakwa wamba téndaka Jisas déku dunyansat waandéka yaandaka det anga wandén, “Wuné wani du dakwaké sémbéraa yawutékwa. Nyaa kupuk wa wunale amba randarén. Deku kakému wa kawuréndarén. Wa kaandale randakwa. De kaandale re deku gaayét yéendarénggé wamuké kalik yawutékwa. Kaandale ye yaambumba kiyaakandakwa.” ³³ Wunga wandéka déku dunyan dat wandarén, “Ani taalémbe du ras yamba yare wa. Wani du dakwa wan némaamba wa. Yamba bret ras kéraae wani du dakwat kwayénanu kaké daré?” Naandarén.

³⁴ Wunga wandaka det wandén, “Bret katik dé ro?” Wunga wandéka wandarén, “Makal bret taambak kaayék vétik (7), gumba kutndarén makal gukwami nak nak rakwa.” ³⁵ Wunga wandaka wani du dakwat wandén, képmamba daae randarénggé. ³⁶ Wandéka randaka wani makal bret gukwami waak kéraae Gorét wandén, “Yéku musé wa nanat tiyaaménén. Wan yékun wa.” Naandén. Wunga watake wani bret gukwami waak bule déku dunyansat kwayéndén. Kwayéndéka akwi du dakwat kwayéndarén. ³⁷ Kwayéndaka akwi kurkale kandarén. Kandaka kakému ras baka randéka kémbi taambak kaayék vétik (7) waandandaka vékulékén. ³⁸ Wani kakému kan dunyan wan 4,000 wa. Dakwa nyambalé waak némaamba wa wamba rate kandarén.

³⁹ Kasékéyak-ndaka Jisas du dakwat wandéka deku gaayét yéendarén. Yéndaka dé botmbe nak waare Magadanna taalal yéndén.

16

Jisas kulé apanjémbe yandénngé dat waatakundarén

(Mk 8:11-13; Lu 12:54-56)

¹ Farisi dunyan ras Sadyusi dunyan ras Jiskasé yéendarén. Ye deku mawulémba anga wandarén, “Got wandéka dé Jisas yaak, kapuk baka nané pulak du dé?” Wunga vékulakate dat wandarén, “Méné kulé apanjémbe nak ma yaménu vékanangwa. Wunga vétake vékusék-nganangwa. Got wandéka wa yaaménén.” ² Wunga wandaka det wandén, “Garambu yandéka nyaa daawulindéka nyét gwaavé yandéka véte wangunéngwa, ‘Nyét gwaavé yandékwa. Séré yéku nyaa vékandékwa.’ Naangunéngwa. ³ Wunga watake ganmbamba nyét gélé yandéka véte wangunéngwa, ‘Nyét gélé yatékwa. Bulaa wimut kutndu maas viyaakandékwa.’ Wunga wangunéngwa. Guné nyérét véte vékusékungunéngwa wimut béré maaské. Guné yawutékwa kulé apanjémbe véte wunéké vékusénggé yapatingunéngwa. Guna mawulé yékéyaak yandékwa. ⁴ Bulaa ani sapak yatékwa du dakwa wa kapérandi musé yapékaténdakwa. Gorké wa kuk kwayéndarén. Wunat wangunén apanjémbe, kulé apanjémbe, katik yaké wuté. Anga male yakawutékwa. Talimba yatan du Jona yandén pulak yakawutékwa.” Naatake Jisas de yaasékatake yéndén.

Farisi béré Sadyusi dunyanséna kundi yis pulak yakwanngé wandén

(Mk 8:14-21)

⁵ Jisas déku dunyansale néma gu kwaawu nak sakwat yéendarén. Ye saambake déku dunyansé dat wandarén, “Nané bret yamba kure yaanangwe wa. Yékéyaak yananén.” ⁶ Wunga wandaka Jisas det ani gwaaménja kundi wandén, “Guné jéraawu ma yangunék. Farisi dunyansé béré Sadyusi dunyanséna yis kurké yambak.” Naandén.

⁷ Wunga wandéka deku kapmang bulte wandarén, “Nané bret ras yamba kure yaanangwe wa. Wunga yananga bret némaan yandénnggé kutndakwa musé yiské wa wandén.” Naandarén.

⁸ Wunga bulndaka vékusékte det wandén, “Kamuké guné anga wo? ‘Nané bret yamba wa.’ Wuné gunat yékun yaké yawutékwanngé yamba yékunmba vékulakangunéngwe wa. ⁹ Guné wuna mayé apaké yamba wayéka yékunmba vékusék-pékaréngunéngwe kapuk? Talimba 5,000 dunyansat makal bret taambak kwayéwutéka kurkale kandaka bret ras baka randéka kémbi késépéri waandangunénggé guné vékulako kapuk? ¹⁰ Nakapuk 4,000 dunyansat makal bret taambak kaayék vétik (7) kwayéwutéka bret ras baka randéka kémbi késépéri waandangunénggé guné vékulako kapuk? ¹¹ Yékunmba vékulakate vékusé-**ngangunéngwa**. Wuné némaamba bret yaalandénggé apamama yawuté. Yate wuné yiské wayéka watéte bretké yamba vékulakawutékwe wa. Farisi dunyansé béré Sadyusi dunyanséna yiské ma jéraawu yangunénénggé wa wawuté.” Naandén Jisas det.

¹² Wunga wandéka wa vékusékndarén. Dé bretmba kutndakwa yiské yamba wandékwe wa. Dé Farisi béré Sadyusi dunyanséna kapérandi kundi vékukapuk yamuké wa wandén.

Pita Jisasét wandén, “Méné Got wan du Kraiss wa”

(Mk 8:27-30; Lu 19:18-21)

¹³ Jisas déku dunyansale Sisaria Filipaina taalat yéendarén. Ye Jisas déku dunyansat anga wandén, “Wuné Duna Nyaan a téwutékwa. Wunéké du dakwa yénga daré wo?” ¹⁴ Wunga wandéka wandarén, “Ménéké ras wandakwa, ‘Wan baptais kwayékwa du Jon wa.’ Ras wandakwa, ‘Wan talimba yatéte Gotna yémba kundi kwayétan du Elaija wa.’ Ras wandakwa, ‘Wan Gotna yémba talimba kundi kwayétan du déku yé Jeremaia wa.’ Ras wandakwa, ‘Jeremaia yamba wa. Gotna yémba talimba kundi kwayétan nak du wa.’ Wunga wandakwa ménéké.” Naandarén.

¹⁵ Wunga wandaka det wandén, “Wa guné yénga pulak? Guné wunéké yénga guné wo?” ¹⁶ Wunga wandéka Saimon Pita wa wan, “Méné nanat yékun yaménénggé Got wan du Kraiss wa. Méné apapu apapu rapékakwa du Gotna nyaan wa.” Naandén.

¹⁷ Wunga wandéka wandén, “Jonna nyaan Saimon, méné yéku mawulé wa vékuménéngwa. Ani képmaamba tékwa du wunéké waménén kundi ménat yamba wandakwe wa. Anjorémba rakwa du wuna aapa Got déku kapmang wa ménat wani kundi wandén. ¹⁸ An ménat wawutékwa. Ména yé Pita. Nana kundimba anga wa: Matu. Wani néma matu taakumba wuna jémbaamba yaalan du dakwa taakawutékwa. Taakawutu du dakwa kiyaandakwa yapaté nak kapérandi musé waak wuna du dakwat katik yaavan kurké dé. De yékunmba rapéka-kandakwa apapu apapu. ¹⁹ Wuna mayé apa ménat kwayékawutékwa. Kwayéwutu méné waménu nak du dakwa Gotna kémba yaalakandakwa. Méné ani képmaamba yatéte ‘Yamba wa’ naaménéngwa muséké Got déku gaayémba rate wani muséké ‘Yamba wa’ naakandékwa. Méné ani képmaamba yatéte, yi naaménéngwa muséké Got déku gaayémba rate, wani muséké yi naakandékwa.” ²⁰ Wunga watake déku dunyansat wandén, “Ma véku. Guné nak duwat anga waké yambak, ‘Jisas wan nanat yékun yandénnggé Got wan du Kraiss wa.’ Wunga waké yamarékate.” Jisas wunga wandén.

Jisas kiyaae nakapuk taamale waarapké yandékwanngé wandén

(Mk 8:31-9:1; Lu 9:22-27)

²¹ Wani sapak Jisas taale ani kundi déku dunyansat wandén, “Wuné Jerusalemét waaréwutu de maaka dunyan, Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan, apakundiké vékuséknngwa dunyan, de wunga wunat kapérandi musé

yakandakwa. Ye wunat viyaandaru kiyaakawutékwa. Kiyaawutu nyaa vétik yéndu kupuk yambanmba Got wandu wuné nakapuk taamale waarapkawutékwa.”²² Wunga wandéka Pita dé kure ye bét kapmang téte wandén, “Néman Du, méné wunga waké yambak. Got wani kapérandi muséké katik yi naaké dé.”²³ Wunga wandéka waalakwe Pitat wandén, “Satan, méné ma yaange yé. Méné wuna jémbaa taakatépé-ménéngwa. Méné Gotna kundi yamba vékuménéngwe wa. Méné ani képmaana duna kundi male wa vékuménéngwa.” Naandén Jisas Pitat.

²⁴ Wani kundi watake Jisas déku dunyansat anga wandén, “Guné wunale yaate wuna jémbaa yaké mawulé yangunan, wa anga ma yangunék. Guné guna mawulé ma yaasékangunék. Yaasétake wunéké vékulakate anga ma wangunék, ‘Nané déku jémbaa yatépéka-kanangwa. Yate nané kaangél kutte takwemimba kiyaamunaanunu wan baka musé wa. Néma musé yamba wa.’ Wunga wate wuna jémbaa ma yaténgunék.”²⁵ Wunéké vékulakakwa du dakwa wuna jémbaa yatépékandaru wuna maama det viyaandaru kiyaae de wunale yékunmba rapéka-kandakwa apapu apapu. Wunéké vékulakakapuk yakwa du dakwa deku sépéké male vékulakate deku jémbaa male yatémunaae, wa de kiyaae lambiyak-ngandakwa. Wunale katik rapékaké daré.²⁶ Du dakwa ani képmaana musé akwi kéraaké vékulakate, deku jémbaa male yate, kiyaae yénga pulak yékunmba rapékaké daré? Yamba yé wa. Katik yékunmba rapékaké daré. De Gotna gaayét yéké mawulé yate yéwaa kwayéké daré kapuk? Yamba yé wa. Katik yéké daré.²⁷ Kukmba wuna aapa Got wunat mayé apa tiyaate wandu wuné Duna Nyaan nyaa véte kaalékwa pulak ye gaayakawutékwa. Gotna kundi kure gaayakwa dunyansale gaayakawutékwa. Gaaye akwi du dakwa yandarén musé kwayékata-kawutékwa.²⁸ Ani kundi ma véku. Guné amba yatékwa du ras wayéka kiyaakapuk yatéte vékangunéngwa, wuné néma du rate apa tapa ye yaawutu. Duna Nyaan wuné yaawutu vékangunéngwa. Yi wan wanana wa.” Jisas déku dunyansat wunga wandén.

17

Jisasna sépé waalakwe nak pulak yaalan

(Mk 9:2-13; Lu 9:28-36)

¹ Nyaa taambak kaayék nakurak (6) yandéka Jisas, Pita, Jems, Jemsna waayéka Jon wunga de kure néma némbat nak waarénderén. Waare de male wamba yarénderén.² Yaréte vénderén. Jisasna sépé waalakwe nak pulak yaalan. Yaalandéka déku saawi nyaa vékwa pulak yan. Yandéka déku laplap wamatama ye kalkal naan.³ Yandéka talimba yatéte Gotna yémba kundi kwayétan du Moses ambét Elaija Gotna gaayémba gaaye Jisasale bulténdaka wa Jisasna du kupuk vénderén.⁴ Pita det vétake Jisasét wandén, “Néman Du, nané amba ranangwan, an yékun a. Méné mawulé yaménu wuné gaa kupuk amba kaakawutékwa. Ménéké nak, Moseské nak, Elaijaké nak.” Naandén.

⁵ Pita wani kundi wayéka waténdéka waama yasékéyakén buwi nak gaaye det taakatépéndén. Taakatépéndéka kundi nak buwimba awula wan, “An wuna nyaan a. Déké néma mawulé yawutékwa. Déké wuna mawulé yékun yandékwa. Guné déku kundi ma véku.” Naandén.

⁶ Wani kundi vékutake Jisasna du wup yasékéyake kwaati se waandé daae saawi képmaamba tindarén.⁷ Yandaka Jisas deké yaae det kutte wandén, “Guno, ma waarap. Wup yaké yambak.”⁸ Wunga wandéka waarape du nak yamba véndakwe. Jisas male vénderén.

⁹ Ye wani némbu yaasékatake daawulitéte Jisas det wandén, “Ma véku. Guné véngunén muséké nak duwat bulaa waké yambak. Wuné Duna Nyaan

kiyaawutu Got wandu wuné nakapuk taamale waarapwutu wani sapak guné wani muséké waké ya.”¹⁰ Wunga wandéka déku du dat anga wandarén, “Apakundiké vékuséngwa dunyan anga wandakwa, ‘Gotna yémba talimba kundi kwayétan du Elaija taale yaakandékwa. Yaandu Got wan du Krai kukmba yaakandékwa.’ Kamuké daré wunga wo?” Naandarén.

¹¹ Wunga wandaka wandén, “Yi wan wanana wa. Elaija taale yaakandékwa. Yaae Kraisna yaambu kurkandékwa. ¹² Gunat anga wawutékwá. Elaija wa yaan. Yaandéka du dakwa déké vékuséngwapuk yate dat kapérandi musé yandarén. Dat yandarén pulak wuné Duna Nyaan wunat kapérandi musé yakandakwa.”¹³ Wunga wandéka wandarén, “Dé Elaijaké wate wa baptais kwayétan du Jonngé wa wandékwa. Wanana.” Naandarén.

Kutakwa kulure kure yatan nyaané Jisas kururéndén

(Mk 9:14-29; Lu 9:37-42)

¹⁴ Jisas, Pita, Jems, Jon, de wunga daawuliye déku dunyan ras waak némaamba du dakwale jaawuwe téndarénmba saambakndarén. Saambakndaka du nak Jisaské yaae dat kwaati se waandé daandén. ¹⁵ Waandé daate wandén, “Néman Du, méné wuna nyaanngé ma sémbéraa yaménu. Késépéri apu waangété yate kiyaandékwa. Kiyaae késépéri apu yaamba vaakéte gumba waak vaakétnékwa. ¹⁶ Yandéka ména dunyanngé kure yéwutéka dé kururéké yapatindarén.” Naandén. ¹⁷ Wunga wandéka Jisas wa wan, “Yénga pulak dé? Guné wunéké yékunmba yamba vékulaka-ngunéngwe wa. Guna mawulé yamba yékunmba téndékwe wa. Wuné baapmu némaamba wa gunale yatéwutéka guné wunéké yamba yékunmba vékulaka-ngunéngwe wa. ¹⁸ Ma kure yaa wani nyaan anga wunéké.” Wunga wandéka kure yéndaka Jisas wani nyaané kure yatan kutakwat waarundéka bari wani nyaan yaasékatake yaange yélén. Yaange yéléka wani sapakngaké wani nyaan nakapuk yékun yandén.

¹⁹ Kukmba Jisas déku kapmang randéka déku dunyan déké ye dat wandarén, “Nané wani kutakwat wananga yamba yaange yélékwe. Yénga pulak nané wani jémbaa yaké yapatik?”²⁰ Wunga wandaka det wandén, “Guné Gorké yékunmba vékulakapakuk yate wa wani jémbaa yaké yapatingunén. Ma véku. Guné Gorké ayélapkéri vékulakamunaate, wa guné déké yéku mawulé ayélapkéri wa yakangunéngwa. Guné Gorké yéku mawulé ayélapkéri yamunaate, wa guné apanjémba wa yakangunéngwa. Ani némbu ma vé. Guné Gorké yéku mawulé ayélapkéri yangunu, guna yéku mawulé makal miyé sék pulak makal male téndu, ani némbu waarape yéndénngé Gorét waataku-munaangunu, wa ani némbu waarape yékandékwa. Guné déké yékunmba vékulakapékate dat waatakumunaae, wa guné kulé apanjémba ras waak yakangunéngwa. ²¹ [Guné kutakwa yaange yéndarénngé waké mawulé yate, guné kakému kakapuk yaakéte wani muséké Gorét ma waatakungunék. Wunga yangunu wa yaange yékandakwa. Wunga yakapuk yangunu, wa katik yaange yéké daré.] Naandén.”

Jisas kiyaae taamale waarapké yandékwanngé nakapuk wandén

(Mk 9:30-32; Lu 9:43-45)

²² Jisas déku dunyanale Galilina taalémba yeyé yaayatéte Jisas det wandén, “Kukmba wuné Duna Nyaan maamat kwayéndaru deku taambamba rakawutékwá. ²³ Rawutu wuné vijaandaru kiyaakawutékwá. Kiyaaawutu nyaa vétik yéndu kupuk yambanmba Got wandu nakapuk taamale waarapkawutékwá.” Wunga wandéka wani muséké néma sémbéraa yandarén.

Gotna kundi bulndakwa néma gaaké Jisas takis kwayéndén

²⁴ Jisas déku dunyansale Kaperneamét yéendarén. Ye saambakndaka Gotna kundi bulndakwa néma gaaké takis kéraakwa dunyansé Pitat yaae wandarén, “Guna néma du Gotna kundi bulndakwa néma gaaké takis ras dé kwayu?”
²⁵ Wunga wandaka Pita wa wan, “Yi. Kwayéndékwa.” Wunga watake gaamba wulaae Jisasét wani kundi wayéka wapakuk téndéka Jisas dat waatakundén, “Saimon, yénga méné vékulako? Ani képmaana néma du kandémba daré takis kéraau? Deku kémna du dakwamba daré kéraau, kapuk nak gaayé du dakwamba daré kéraau?” Naandén.
²⁶ Wunga wandéka Pita wa wan, “Nak gaayé du dakwamba male takis kéraandakwa.” Wunga wandéka Jisas wa wan, “Yi wan wanana wa. Néma duna kém deku du dakwa takis déké yamba kwayéndakwe wa. Wuné Gotna nyaan a téwutékwa. Wuné déku gaaké takis kwayékapuk yawutu, wa wuné déku nyaan téwutékwanngé vékulakate dé wunat katik waaruké dé.
²⁷ Wuné déku gaaké kwayékapuk yawutu, nak du dakwa wunat kapérandi mawulé yate wunat waarukandakwa. Deku mawulé katik kapére yaké dé, naate wa wuné waak takis kwayékawutékwa. Méné ma ye néma gu kwaawumba gukwami taawuwe wuré. Taale wuréménéngwa gukwami kéraae déku tépngémba yéwaa nak vékaménéngwa. Vétake kéraae kure yaae det ma kwayéménu. Kwayéménéngwa yéwaa, wan aana takis wa, Gotna kundi bulndakwa néma gaaké.” Naandén Jisas Pitat.

18

Gotna kémba rakwa néma duké Jisas wandén

(Mk 9:33-37; Lu 9:46-48)

¹ Wani sapak Jisasna dunyan yaae dat wandarén, “Kandé akwi néma duwat taalékére néma du ro, Gotna kémba?”
² Wunga wandaka Jisas deku nyaanét nak waandéka yaae deku nyéndémba téndén.
³ Téndéka det wandén, “Ma véku. Guna kapérandi mawulé yaasékatake ma yéku mawulé vékungunu. Guna mawulé makal nyambaléna mawulé pulak tékapuk yandu Gotna kémba katik yaalaké guné.
⁴ Ani nyaan déku yé yamba kavérékndékwe wa. Déku mawulé yékunmba téndékwa. Déku mawulé tékwa pulak deku mawulé yékunmba tékwa du dakwa, de deku yé kavérékngapuk yate Gotna kémba rate, néma du néma taakwa rakandakwa. De nak néma du néma taakwat waak taalékéra-kandakwa.
⁵ Du dakwa wunéké yékunmba vékulakate anga pulak nyaanét yékun yate wunat waak wa yékun yandakwa.” Naandén Jisas.

De kapérandi musé yakapuk yamuké wa Jisas wandén

(Mk 9:42-48; Lu 17:1-2)

⁶ Wani kundi watake anga wandén: “Ani makal nyambalé wuna kundi yékunmba vékundakwa. Du ras du nakét déku kwaalémba néma matut giye dé vaanjanda-ndaru solwaramba daawuliye kulak ke kiyaandu wan kapérandi musé wa. Du nak wandu wani nyambalé nak déku kundi vékute wuna kundi yaaséka-munaandu, wa Got wunga waké yakwa duwat yandén kapérandi musé némaanmba yakata-kandékwa. Wan néma kapérandi musé wa.

⁷ “Némaamba du dakwa ani képmaana kapérandi muséké male vékulakate wuna kundiké yékéyaak yandakwa. Wani du dakwaké sémbéraa yawutékwa. Du ras wandaru wuna kundi vékukwa du dakwa deku kundi vékute wunat kuk kwayéndaran, wa det wunga wan du deku mawulé wa yaavan kutndakwa. Wan néma kapérandi musé wa. Got wunga waké yakwa duwat yandarén kapérandi musé némaanmba yakata-kandékwa.

⁸ “Guna maan taamba kapérandi musé yaké yandu, wa wani maan taamba ma sékwe vaanjangangunék. Guna nakurak maan nakurak taamba male téndu

wani kapérandi musé yakapuk yate Gotna kémba yaalamunaangunu, wan yékun wa. Guna maan vétik taamba vétik téndu guné wani kapérandi musé yatake kukmba yaa yaanpékatékwa taalát daawulimunaangunu, wan kapére wa. ⁹ Guné guna ménit kapérandi musé véte wani kapérandi musé yaké mawulé yamunaae, wani méni ma pékwe vaanjangunék. Guna nakurak méni male téndu wani kapérandi musé yakapuk yate Gotna kémba yaalamunaangunu, wan yékun wa. Guna méni vétik téndu guné wani kapérandi musé yatake kukmba yaa yaanpékatékwa taalát daawulimunaangunu, wan kapére wa.” Naandén.

Lambiyakén sipsipké Jisas gwaaménja kundi wandén

(Lu 15:3-7)

¹⁰ “Ma véku. Wani makal nyambalésat kuk kwayéké yambak. Deké anga wambak, ‘De makalkéri nyambalésé wa. Deké katik vékulakaké nané.’ Anjorémba rakwa du wuna aapa Gotna kundi kure gaayakwa dunyan deké yékunmba véndakwa. Yandaru deké wani kundi wambak. Wani du déku ménimba rapékandaka wani nyambalésat yékun yandékwa. ¹¹ [Wuné Duna Nyaan lambiyakén du dakwa Satanna taambamba kéraae det yékun yaké wa ani kępmaat gaayawutén.]

¹² “Ani gwaaménja kundiké ma vékulaka. Du nak némaamba (100) sipsipké séngite kaavéréndékwa. Sipsip nakurak lambiyakndu, wani du kamu yaké dé? Dé lambiyakén sipsipké waakngé dé kapuk? Déku ras sipsip némbumba waara tékwamba wayéka téte katéndaru de yaasékatake ye lambiyakén sipsipké waakngandékwa. ¹³ Waake vétake dé wani sipsipké mawulé tawulé yakandékwa. Dale tan sipsipké mawulé yate lambiyakén sipsipét vétake dé mawulé tawulé wa yakandékwa. Yi wan wanana wa. Gunat wa wawutékwá. ¹⁴ Wani kundiké vékulakate vékusék-ngangunéngwa. Wani du sipsipké yékunmba véndékwa pulak, anjorémba rakwa wuna aapa du dakwaké yékunmba véndékwa. Véte wani makal nyambalé nak lambiyake kapérandi taalémba tépékaamuké kalik yandékwa.” Naandén Jisas.

Det kapérandi musé yakwa duké Jisas wandén

¹⁵ Wani kundi watake Jisas anga wandén: “Guné wuna jémbaamba yaalan du, guné nak nak ma véku. Wuna jémbaamba yaalan nak du ménat kapérandi musé yandu méné déké ye béné kapmang rate méné dat ma wa, ‘Méné wunat kapérandi musé wa yaménén.’ Dat wunga ma wa. Nak du dakwat wani muséké méné waké yambak. Méné ye dat waménu dé ména kundi vékute ménat yandén kapérandi musé yaasékandan, wan yékun wa. Béné véréti nakurakmawulé yate yékunmba yarékambénéngwa. ¹⁶ Dé ména kundi vékukapuk yandu wuna jémbaamba yaalan du vétikét waak ma we kure guné déké nakapuk ye dat nakapuk ma waménu, ménat yandén kapérandi muséké. Wunga yaké yaménéngwanggé talimba du nak ani kundi Gotna nyéngaamba wa viyaatakandén: Du vétik kupuk nakurak kundi wandaru, wan yékun wa. Nak du wani kundi vékukandakwa. Viyaatakandén kundiké vékulakate méné du vétikét waak ma we kure ye guné akwi ménat kapérandi musé yan duna kundi vékuké ya. ¹⁷ Méné bét kure ye ménat kapérandi musé yan duwat wangunu dé guna kundi vékumuké kalik yandu, wuna jémbaamba yaale jaawuwe rakwa du dakwat ma waménék, ménat yandén wani kapérandi muséké. Waménu wani muséké dat wandaru dé deku kundi waak vékumuké kalik yandu guné akwi dat ma wangunék, dé guné yaasékatake yéndénggé. Nak gaayé du, takis kéraate kapérandi musé yakwa du waak wuna jémbaamba yaalakapuk yate apakmba yaténdakwa pulak, dé waak guné yaasékatake ye yatékandékwa.

¹⁸ “Gunat a wawutékwa. Guné ani kępmaamba yatéte, ‘Yamba yé wa,’ naangunéngwa muséké Got déku gaayémba rate wani muséké, ‘Yamba yé wa,’ naakandékwa. Guné ani kępmaamba yatéte yi naangunéngwa muséké Got déku gaayémba rate wani muséké yi naakandékwa. Yi wan wanana wa.

¹⁹ “Nak kundi waak gunat wawutékwa. Guna du vétik nakurakmawulé yate anjorémba rakwa du wuna aapa Gorét waatakumbéru dé bérku kundi vékute waatakumbéren pulak yakandékwa. ²⁰ Du vétik kupuk wunéké vékulakate nakurakmawulé yate nakurak taalémba jaawuwe randaka wa wuné dele rawutékwa. Rawutékwanngé vékulakate wa wani kundi wawutékwa.” Naandén Jisas.

Jémbaa yakwa du kapére mawulé vékundénngé wandén

²¹ Pita Jisaské ye dat wandén, “Néman Du, wuna du wunat kapérandi musé yapékandu dat wakawutékwa, ‘Wani muséké nakapuk katik vékulakaké wuté. Dékumukét yénga yakét.’ Wani kundi apu taambak kaayék vétik (7) waké wuté?” ²² Wunga wandéka Jisas dat wandén, “Wuné apu taambak kaayék vétik wunga waménénngé yamba wawutékwe wa. Ména du késépéri apu ménat kapérandi musé yandu méné apapu apapu dat ma wa, ‘Wani muséké nakapuk katik vékulakaké wuté. Dékumukét yénga yakét.’ Wunga wate wani kundi yaasékaké yambak. Wunga waké yaménéngwa apu naakiké yapatikaménéngwa.” Naandén.

²³ Wani kundi Pitat watake ani gwaaménja kundi wandén: “Got néma du rate déku kémngé yékunmba véte anga yakandékwa. Néma du nak wandén, ‘Némaamba jémbaa yakwa duwat yéwaa wa kwayéwutén. Kwayéwutéka wani kwaambu dé pulak yamba tiyaakatandakwe wa. Bulaa wuna yéwaa tiyaakata-ndarénngé mawulé yawutékwa.’ ²⁴ Wunga watake det wandén, wunga kwayékata-ndarénngé. Wandéka du nak déké kure yéndarén. Wani du némaamba yéwaa kéraandén (10 milion kina). ²⁵ Wani du yéwaa ras yamba kure yéndékwe. Wani yéwaa kwayékataké yapatindén. Yapatindéka néma du wandén, de wani duwat, déku taakwa, déku nyambalé, déku akwi musé nak duwat kwayéte yéwaa kéraae déku yéwaa kwayékata-ndarénngé. ²⁶ Wunga wandéka wani du néma du ranmba kwaati se waandé daate wandén, ‘Néma du, méné ma wunéké sémbéraa yate wunéké kaavéré. Kukmba wuné ména yéwaa akwi kwayékata-kawutékwa.’ ²⁷ Wunga wandéka wani jémbaa yakwa duna néma du déké sémbéraa yate dat wandén, ‘Dékumukét yénga yakét. Wani kwaambu katik tiyaakataké méné. Baka ma yéménu.’ Naandén néma du.

²⁸ “Wani jémbaa yakwa du kaapat gwaande dale jémbaa yakwa duwat nak véndén. Wani du dat ayélap yéwaa kéraae wani kwaambu yamba kwayékataandékwe wa. Vétake dat kulkiye dé déku kwaalémba némaamba kutte wandén, ‘Méné wunémba kéraaménén yéwaa akwi bulaa ma tiyaakata.’ ²⁹ Wunga wandéka wani du kwaati se waandé daate wandén, ‘Méné wunéké sémbéraa yate wunéké ma kaavéré. Kukmba ména yéwaa kwayékata-kawutékwa.’ ³⁰ Wunga wandéka kalik yandén. Kalik yate dé kure ye kotime kalapusmba taakandén. Taakatake dat wandén, ‘Méné wuna yéwaa tiyaakata-take méné kalapusmba kése baka yékun yaalakaménéngwa.’ Wunga watakandéka kalapusmba kwaandén.

³¹ “Dale jémbaa yatan du véte déké néma sémbéraa yandarén. Sémbéraa yate deku néma duwat ye wani muséké akwi wandarén. ³² Wandaka néma du waandéka wani du yaandéka dat wandén, ‘Méné kapérandi musé male yakwa du wa. Taale méné wunat waatakwe wunémba kéraaménén néma yéwaaké wawutén, “Yénga yakét. Dékumukét. Wani kwaambu tiyaakataké

yambak.”³³ Wunga wate ménéké sémbéraa yawutén. Kamuké méné wuné yan pulak ménale jémbaa yatan duké yamba sémbéraa yaménéngwe? Méné déké sémbéraa yakapuk ye, wa méné kapérandi musé yakwa du wa téménéngwa.’³⁴ Wunga watake rakarka ye wani duwat kalapusmba taakandén. Taakatake dat wandén, ‘Wuna yéwaa akwi tiyaakatatake méné kalapusmba kése baka yékun yaalakaménéngwa.’ Naandén.”

³⁵ Jisas wani kundi watake anga wandén, “Guné wani kundiké ma vékulaka. Nak du gunat kapérandi musé yandaru ma wangunék, ‘Yénga yakét. Dékumukét. Wani kapérandi muséké nakapuk katik vékulakaké nané.’ Guné wunga wakup yangunan, wa Got yangunén kapérandi muséké apapu apapu vékulakakandékwa. Vékulakate wani kapérandi musé katik yasnyéputiké dé.” Jisas det wunga wandén.

19

Dunyansé deku taakwa kewuréte yéendaréngé katik waké daré

(Mk 10:1-12; Lu 16:18)

¹ Jisas wani kundi wasékéyaktake Galili taakatake Jordan kaambélémba vaatiye Judiana taalat yéndén. ² Yéndéka némaamba du dakwa déku kukmba yéendarén. Yéndaka dé wani taalémba baat yan du dakwa, sépémaalé kapére yan du dakwat waak kururéndén.

³ Farisi dunyan ras Jisaské yéendarén. Deku mawulémba wandarén, “Nané dat nak muséké waatakunanu kalmu dé kapérandi kundi wandu nané dat kotimngé nané?” Wunga vékulakate dat wandarén, “Nana apakundi yénga dé wo? Du nak déku taakwa kewuréte dé yaasékatake yélénggé wamunaandu, wan yékun dé kapuk?” ⁴ Wunga wandaka det wandén, “Kamuké guné wunat waatakwo wani muséké? Talimba Gotna nyéngaamba du nak wani muséké kundi viyaatakandéka wa véngunén. Anga wa viyaatakandén: Talimba baasnyé ye Got akwi musé yate du dakwa waak yandén. ⁵ Yatake wandén, ‘Du déku aasa aapa yaasékatake taakwa kéraae bét nakurakmba yarékambérékwa. Yaréte nakurak sépé ye yarékambérékwa.’ ⁶ Wani kundiké vékulakate vékuséknangwa. Du taakwa kéraae bét nakurakmba yarémbérékwa. Nakurak sépé ye yarémbérékwa. Sépé vétik yamba yé wa. Got bérké wandékwa, ‘Nakurak sépé ye wa yarémbérékwa.’ Wunga wandékwanngé du nak déku taakwat katik kewuréte waké dé, lé dé yaasékatake yélénggé.” Jisas wunga det wandén.

⁷ Wani kundi wandéka Farisi dunyan wa wan, “Wa Moses kamuké dé nak pulak kundi wak? Talimba anga wandén, ‘Du nak déku taakwa kewuréte dé yaasékatake yélénggé wamunaate, taale nyéngaa nak viyaakandékwa wani muséké. Viyaae lat kwayéte wandu lé dé yaasékatake yékalékwa.’ Moses wunga wandén.” Naandarén. ⁸ Wunga wandaka det wandén, “Guné akwi kapérandi mawulé vékukwa du dakwa yaténgunénga wa Moses gunéké wani kundi wandén. Talimba baasnyé ye dunyansé deku taakwat wunga yamba wandakwe wa. ⁹ Wuné gunat anga wawutékwa. Duna taakwa nak duwale kapérandi musé yakapuk yalu, léku du lé kewuréte dé yaasékatake yélénggé baka watake, dé nak taakwa kéraamunaae, wani du dé kukmba kéraandén taakwale bét kapérandi musé wa yambérékwa. Naawutékwa.” Jisas wunga wandén det.

¹⁰ Wani kundi wandéka Jisasna dunyan dat wandarén, “Nana du dakwa anga yandakwa. Du nak taakwa kéraae kukmba kewuréte dé yaasékatake yélénggé mawulé yamunaae, wandu lé dé yaasékatake yékalékwa. Méné wa wakwa, ‘Du déku taakwa kewuréte dé yaasékatake yélénggé baka katik waké dé.’ Méné wunga waménéngwanngé nané bulaa nana mawulémba anga wanangwa: Du

taakwa kéraakapuk ye baka yaténdaru wan yékun wa.”¹¹ Wunga wandaka det anga wandén, “Du ras wunga yaké apamama yandakwa. Baka yaténdarénngé Got det mayé apa kwayéndékwa. Némaamba du baka yatéké yapatindakwa.¹² Ani du de taakwa yamba kéraandakwe wa. Du ras deku aasa kéraandaka deku sépé kapérandi yandéka de taakwa kéraaké yapatindakwa. Du ras deku sépé nak du sékundaka de taakwa kéraaké yapatindakwa. Du ras Gotna jémbaaké male vékulakate de taakwa yamba kéraandakwe wa. Wani kundi vékute wunga yaké mawulé yakwa du wani kundi yékunmba vékukandakwa.” Naandén Jisas.

Jisas makal nyambalésat yékun yandén

(Mk 10:13-16; Lu 18:15-17)

¹³ Du dakwa ras makal nyambalésé Jisaské kure yéndarén, det taamba kutte déké Gorét waatakundénngé. Kure yéndaka Jisasna dunyan det waarundarén.¹⁴ Waarundaka Jisas det wandén, “Makal nyambalésé ma taaka de wunéké yénga yaandaru. Yaandaru guné det waatépéké yambak. Gotna kémba tékwa du dakwa wan de wani makal nyambalésé pulak wa.”¹⁵ Wunga wate deku maakamba taamba kutndén. Ye wani taalé taakatake yéndén.

Némaamba musé kure yaran biyaku du Jisasale bulndén

(Mk 10:17-31; Lu 18:18-30)

¹⁶ Du nak Jisaské ye wandén, “Méné, Gotna jémbaaké nanat yakwasnyékwa du, kamu yéku musé ye wuné kulémawulé kéraae apapu apapu yékunmba rapékaké wuté?”¹⁷ Wunga wandéka Jisas wa wan, “Kamuké méné yéku muséké wunat waatakwó? Got male wa yéku musé yakwa du wa yaréndékwa. Méné apapu apapu yékunmba rapékaké mawulé yamunaae Got wandéka Moses wan apakundi ma vékuménék.”¹⁸ Wunga wandéka wani du wa wan, “Kamu apakundi?” Naandéka Jisas wa wan, “De ani kundi an. Du dakwat viyaandéngé yambak. Nak duna dakwale kapérandi musé yaké yambak. Sél yaké yambak. Nak duké papukundi waké yambak.”¹⁹ Méné ména aasa aapat ma yékun yaménék. Ména sépéké néma mawulé yaménéngwa pulak, nak du dakwaké néma mawulé ma yaménék. Yate det ma yékun ya.” Naandén.

²⁰ Wani kundi vékutake wani du dat wandén, “Wani kundi akwi vékute wandékwa pulak wa yawutén. Kamu musé nak waak yaké wuté?”²¹ Wunga wandéka wandén, “Anga waak ma yaménék. Yéku mawulé vékute yékunmba rapékaké mawulé yamunaae, taakaménén akwi musé nak duwat kwayéte yéwaa kéraae yéwaakapuk du dakwat ma kwayéménék. Kwayéménu Got ménat yékun yandu kukmba méné Gotna gaayét ye wamba yékunmbaasékéyak rapéka-kaménéngwa. Méné yéwaakapuk du dakwat yéwaa kwayétake waambule yaae wuna jémbaamba ma yaalaménék.” Naandén.²² Wunga wandéka wani du vékutake déku némaamba musé kwayémuké kalik yandéka déku mawulémba vaak yan. Yandéka Jisas yaasékatake yéndén.

²³ Dé yéndéka Jisas déku dunyansat wandén, “Némaamba musé kurerékwa du yakélak yakélak yare ye Gotna kémba katik yaalaké daré. De apamama ye wa néma jémbaa yakandakwa Gotna kémba yaalamuké. Yi wan wanana wa.”²⁴ Ani kundi waak wawutékwa: Néma bulmakau nak laplap samapndakwa raaményna yaambumba wulaaké mawulé yamunaae, apamama wa yakandékwa. Némaamba musé kurerékwa du Gotna kémba yaalaké mawulé yate de ma apa tapa yapékandarék.” Naandén.

²⁵ Wani kundi vékutake Jisasna dunyan vékulaka vékulaka naate wandarén, “Nané Judasé anga wanangwa, ‘Got du rasét yékun yandéka de némaamba musé kurerékwa du wa yaténdakwa.’ Wani kundiké bulaa vékulakanangwa.”

Némaamba musé kurerékwa du Gotna kémba wulaaké apa tapa yamunaandaru, yénga pulak musé kurerékapuk du dakwa Gotna kémba wulaae yékunmba rapékaké daré apapu apapu?"²⁶ Wunga wandaka det véte wandén, "Du dakwa deku kapmang apamama yate Gotna kémba yaale yékunmba rapékaké wa yapatindakwa. Got dékét déku kapmang wa wani muséké apamama yandékwa. Got akwi musé yaké wa apa tapa yandékwa." Naandén.

²⁷ Wani kundi vékutake Pita wa wan, "Ma véku. Nané nana akwi musé yaasékatake ména jémbaa yate ménale yeyé yaayaténangwa. Wunga yanangwanngé, kamu musé kéraaké nané?"²⁸ Wunga wandéka Jisas dat wandén, "Gunat wawutékwa. Kukmba kulé nyét kulé képmaa akwi musé waak kulé yaalanda sapak wuné Duna Nyaan néma duna yéku tékétmba rate du dakwana néma du rakawutékwa. Wani sapak guné wuna dunyan tambavétik maanmba kaayék vétik (12), guné néma duna tékétmba rate, Israelna kém tambavétik maanmba kaayék vétik (12) wani kémngé guné néma du rate vékangunéngwa.²⁹ Wunéké yékunmba vékulalakwa du dakwa wuna jémbaa yaké deku gaa, aanyé waayéka, aasa, aapa, nyambalé, képmaa yaasékandaru Got det yékun yandu yékunmbaasékéyak yarépéka-kandakwa apapu apapu.³⁰ Bulaa némaamba tékwa néma du dakwa kukmba baka du dakwa tékandakwa. Bulaa baka tékwa némaamba baka du dakwa de kukmba néma du dakwa rakandakwa." Jisas wunga wandén.

20

Wain yaawimba jémbaa yan dunyanngé gwaaménja kundi wandén

¹ Jisas det ani kundi wandén: "Got néma du rate du dakwaké yékunmba vékandékwa anga. Du nak wain miyé tékwa néma yaawi nak yandén. Yatake ganmbamba, nyaa yaalakapuk téndéka ye wani yaawimba jémbaa yamban dunyanngé waakndén.² Waake vétake det wandén, 'Guné ani akwi nyaa jémbaa yangunu, wuné gunat nak nak yéwaa tambavétik (10) kwayékawutékwa.' Wunga wandéka yi naandarén. Yi naandaka wandéka déku wain yaawit yéndarén, déku jémbaa yaké.³ Kukmba nyaa yaalandéka wani yaawimba jémbaa yamban dunyan raské waak waaklakét yéndén, du jaawundakwa taalat. Ye véndén dunyan ras baka yatékésndaka.⁴ Vétake det wandén, 'Guné waak ye wuna yaawimba ma jémbaa yangunék. Yangunu wuné gunat nak nak yéwaa tambavétik kwayékawutékwa.'⁵ Wunga wandéka déku wain yaawit yéndarén. Nyaa vélénawuréndéka ye déku yaawimba jémbaa yamban duké ras waak waake véndén. Vétake wandéka de waak déku jémbaa yaténdaka nyaa tépatekwe daawuliké yaténdéka dunyan raské waak waake véndén. Vétake wandéka de waak déku jémbaa yandarén.⁶ Yaténdaka garambu nyaa daawulikandéka du jaawundakwa taalat nakapuk ye véndén du ras waak baka yatékésndaka. Vétake det wandén, 'Kamu yate guné akwi nyaa amba baka yato?'⁷ Wunga waatakundéka wandarén, 'Nanat du nak yamba jémbaa yananénggé wandékwe wa.' Wunga wandaka det wandén, 'Guné waak ye wuna yaawimba jémbaa ma yangunék.' Naandén.

⁸ "Kukmba nyaa daawulindéka yaawina néma du jémbaa yakwa dunyanséké séngite kaavérékwa duwat wandén, 'Méné jémbaa yakwa dunyansat ma waaménu yaandaru det yéwaa ma kwayé. Taale, wani kukmba yaae jémbaa yan dunyansat ma kwayéménék. Kwayétake nyéndé nyaa yaae jémbaa yan dunyansat kwayétake, sésékuk sékéyak wani ganmbamba yaae jémbaa yan dunyansat ma kwayéménék.' Naandén.

⁹ Wunga wandéka dé wunga kwayéndéka de garambu yaae jémbaa yan dunyan démba yaae nak nak yéwaa tambavétik (10) kéraandarén.¹⁰ Kéraandaka

taale yaae *jémbaa* yan dunyan *yéwaa* *kéraaké* yaate *vétake* deku mawuléké wandarén, ‘Nané kalmu *néma yéwaa kéraaké nané?*’ Wunga *wékulakate* de waak nak nak *yéwaa* *tambavétik kéraandarén.* ¹¹ *Kéraate* yaawina *néma* duwale waarundarén. ¹² Waarute anga wandarén, ‘*Wani* dunyan garambu sékét yaae *ayélap* sapak male wa *jémbaa* yandarén. Nané taale yaae ganbamba *jémbaa* baasnýe ye *néma jémbaa* yananga nyaa nana *sépémba* wa *vénjékwán.* Kamuké méné *ména jémbaa* yan akwi dunyansat nakurak *yéwaa* wunga male kwayu? Wa *sépélak* yaménén.’ Naandarén.

¹³ Wunga wandaka wamba tan du nakét wandén, ‘*Wuna* du, ma *wéku.* Wuné gunat *kapérandi* musé yamba yawutékwe wa. Ganbamba gunat wawutén, “*Guné* wuna *jémbaa* yangunu wuné gunat *yéwaa* *tambavétik* (10) *kwayékawutékwa*”. Wunga wawutéka *guné wani yéwaa* *ké yi* naangunén. Wawutén pulak gunat wa *kwayéwutén.* ¹⁴ *Guné* guna *yéwaa* ma *kéraae* kure gaayét *yéngunék.* Wuné wuna mawulémba *wékute* kukmba *jémbaa* yan dunyansat waak gunat *kwayéwutén yéwaa* pulak wunga male wa *kwayékawutékwa.* ¹⁵ Wan wuna *jémbaa* wa. Wan wuna *yéwaa* wa. Det *kwayéwutén yéwaa* *ké guné* katik *bulké* *guné.* Wuné det *yékun* yate yandarén makalkéri *jémbaa* *ké néma yéwaa* *kwayéké* mawulé yawutéka kamuké *guné* wunat waaruwu?’ Naandén yaawina *néma* du.” *Jisas* wunga wandén.

¹⁶ Wunga watake *Jisas* det wandén, “*Got* *néma* du rate déku *kémba* yaalan du dakwaké wunga *yékunmba wékandékwa.* Déku *kémét* kukmba yaalan du dakwat taale *yékun yakandékwa.* Yatake déku *kémba* taale yaalan du dakwat kukmba *yékun yakandékwa.* Deké nakurakmawulé yate det akwi *yékun yakandékwa.*” Naandén *Jisas.*

Jisas kiyaae taamale waarapké yandékwanngé nakapuk wandén
(*Mk* 10:32-34; *Lu* 18:31-33)

¹⁷⁻¹⁸ *Jisas* Jerusalemét waaréte déku dunyan *tambavétik* maanmba kaayék *vétik* (12) det male kure yéndén. Yéte det wandén, “*Ma* *wéku.* Bulaa Jerusalemét waarénangwa. Waarénanu de Duna Nyaan wuné *kéraae* kuriye Gotna gaamba *jémbaa* yakwa dunyanna *néma* dunyansé *béré* apakundiké *wékuséngwa* dunyansat *kwayéndaru* wuné deku taambamba *rakawutékwa.* Rawutu de wuné *viyaandék-ndarénngé* wakandakwa. ¹⁹ Wandaru nak gaayé dunyan wuné *kéraae* wunat wasélékte raamény baangwit viyaae wuné *takwemimba* baangtakandaru *kiyaakawutékwa.* Kiyaaawutu nyaa *vétik yéndu* kupukmba *Got* wandu nakapuk taamale waarapkawutékwa.” *Jisas* déku dunyansat wunga wandén.

Jems ambét *Jonna* aasa *bérké* *Jisasét* waatakulén
(*Mk* 10:35-45)

²⁰ Sebedina taakwa léku nyaan *vétik* *Jisaské* kure yélén. Ye *képmaamba* kwaati se waandé daate dat waatakulén, dé lat *yékun* yandénngé. ²¹ Waatakuléka *Jisas* wa wan, “*Kamuké* nyéné mawulé yo?” Wunga wandéka dat walén, “*Kukmba* méné du dakwaké *néma* du rate waménu *bét* wuna nyaan *vétik* nak *ména yékutuwa* taambamba, nak *ména* akituwa taambamba *rakambérékwa.* *Bét* wamba rate nak du dakwaké *néma* du *rakambérékwa.*” Naalén. ²² Wunga waléka wandén, “*Guné* wunat waatakungunéngwa *muséké* yamba *wékusénggunéngwe* wa. Wuné *néma* kaangél *kurkawutékwa.* *Béné* wani kaangél *kurké* *béné* apamama yo kapuk?” Wunga wandéka wambéren, “*Yi.* Wunga *kurké* aané apamama *yatékwa.*” ²³ Wunga wambéréka wandén, “*Kaangél* *kurké* yawutékwa pulak *béné* kaangél *kurkambénéngwa.* *Yi* wan wanana wa. *Kukmba* kandé wuna *yékutuwa* taambamba *raké* ya? *Kandé* wuna akituwa taambamba *raké* ya? Wuné wani

muséké katik waké wuté. Wan wuna kundi yamba wa. Wamba raké yakwa duké wuna aapa talimba déku mawulémba wandén wa.” Naandén Jisas.

²⁴ Wani kundi wandéka Jisasna dunyan tambavétik (10) wani muséké vékute bérét rakarka yandarén. ²⁵ Yandaka Jisas waandéka yaandaka det wandén, “Anga wa vékuséngunéngwa. Nak gaayéna néma dunyan, du dakwaké apamama yate wandakwa, deku kundi yékunmba vékute deku jémbaa yandarénggé. ²⁶⁻²⁷ Guné de yakwa pulak yaké yambak. Gunale yatékwa du nak Gotna ménimba néma du raké mawulé ye, wa dé guna jémbaa yakwa du ma yaréndék. Yaréte guna kundi vékute wangunéngwa pulak ma yandu. ²⁸ Wuné Duna Nyaan wunga yawutékwa. Nak du dakwaké jémbaa yate det yékun yaké wa yaawutén. Du dakwa wunéké jémbaa yandarénggé yamba vékulake yaawutékwe wa. Wuné kiyaae némaamba du dakwa Satanna taambamba kéraawutu de Gorale yékunmba rapékandarénggé wa yaawutén.” Jisas det wunga wandén.

Jisas méni kiyaan du vétik kururéndén

(Mk 10:46-52; Lu 18:35-43)

²⁹ Jisas déku dunyansale Jeriko taakatake yéendarén. Yéndaka du dakwa némaamba de déku kukmba yéendarén. ³⁰ Yéténdaka méni kiyaan du vétik yaambumba rambéréén. Rate vékumbéréén Jisas yaambumba yéndéka. Vékute waambéréén, “Ménawa, Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu, méné Devit pulak néma du téte aanéké ma sémbéeraa yaménu.” Naambéréén.

³¹ Wunga waambéréka wani du dakwa bérét waarundarén, bét yakélak rambérénggé. Waarundaka nakapuk némaanmba waambéréén, “Néman Du, Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu, aanéké ma sémbéeraa yaménu.” Naambéréén. ³² Wunga waambéréka wa Jisas waandén, déké yaambérénggé. Waandéka déké yémbéréka wandén, “Bénat kamu yawuténggé béné mawulé yo?” ³³ Wunga wandéka wambéréén, “Néman Du, méné aanat kururémenu aané nakapuk véké mawulé yatékwa.” Naambéréén.

³⁴ Wunga wambéréka bérké sémbéeraa yate déku taambat bérku ménimba kutndéka bérku méni bari yékun yan. Yandéka bét yékunmba vététe wa Jisasale kwaare yémbéréén.

21

Jisas néma du rate Jerusalemét wulaandén

(Mk 11:1-11; Lu 19:28-40; Jo 12:12-19)

¹⁻² Jisas déku dunyansale Jerusalemét waaréké yatéte Betfagemba saambakndarén. Wani gaayé Oliv némbumba téndékwa, Jerusalem tékwanmba. Saambake Jisas déku du vétikét wandén, “Béné wani gaayét ma wulaambénu. Wulaae vékambénéngwa, donki vétik témbéru. Aasa donki léku nyaanale miyémba lékitakandaka wa témbérékwa. Vétake wani donki vétik ma lepékwé kure yaambénék. ³ Yambénu du nak wani muséké bénat waatakundu anga ma wambénék, ‘Nana Néman Du wani donkiké mawulé yandékwa.’ Wunga ma wambénu.” Naandén.

⁴ Jisas wunga wandéka talimba yatéte Gotna yémba kundi kwayétan du Gotna nyéngaamba viyaatakandén kundi wa sékérékén. Anga viyaatakandén:

⁵ Guné ma ye Saionmba tékwa du dakwat anga wangunék,

“Ma vé. Guna néma du gunéké wa yaandékwa.

Dé déku yé kavérénggapuk yate yéku mawulé vékute wa yaandékwa.

Dé donki nyaantakumba waare wa yaandékwa.”

Wani kundi talimba Jisasna aasa dé kéraakapuk yalén sapak viyaatakandéka kukmba wa Jisas Jerusalemma tékwa du dakwaké yéndén.

⁶ Jisasna du vétik déku kundi vékutake wandén pulak yambéren. ⁷ Ye aasa donki léku nyaanale lepéke kure yémbéren déké. Ye yépmáa yandéka saape témbéren laplap laariye donkina bungulmba vaakutakambéren. Vaakutakambéréka Jisas donki nyaantakumba waare randén. ⁸ Yérendéka némaamba du dakwa laplap ras yaambumba taakate yaambu yakusondarén. Yandaka du ras tépmáa pulak musé yaambumba taakate yaambu kusondarén. ⁹ Yatake du dakwa ras taale yéndaka de ras Jisasna kukmba yaate némaanmba anga waandarén: Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu nanéké wa yaandékwa. Wan yékun wa.

Néman Du Got wandéka wa yaandékwa. Wan yékun wa.

Got dat yékun yénga yandu.

Anjorémba rakwa du Gotna yé kavérék-nganangwa.

¹⁰ Wunga waandaka wa Jisas ye Jerusalemét wulaandén. Wulaandéka wani gaayémba tékwa akwi du dakwa déké vatvat naate wandarén, “Wani du wan kandé?” ¹¹ Wunga wandaka dale yaan du dakwa wa wan, “An Gotna yémba kundi kwayékwa du déku yé Jisas wa. Dé Galilimba wa yaandékwa. Déku gaayé Nasaret wa.” Naandarén.

Gotna kundi bulndakwa néma gaamba dunyansé kewurésalendén
(Mk 11:15-19; Lu 19:45-48; Jo 2:13-22)

¹² Jisas Gotna kundi bulndakwa néma gaamba wulaae véndén du ras musé kwayéte yéwaa kéraaténdaka. Vétake det kewurésalendén. Kewurésalete nak gaayéna yéwaa kéraate wani gaayéna yéwaa kwayékwa dunyanséna jaambé taakungérundén. Yate viyaae tuwe Gorké kwayéké yandakwa api kwayékwa dunyansé ran tékét kutmbalakundén. ¹³ Yate det wandén, “Ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa: Got wa wandén, ‘Du dakwa wuna gaamba yaale wunale kundi bulkandakwa.’ Got wunga wa wandén. Wani kundiké guné yamba vékulaka-ngunéngwe wa. Guné ani gaamba Gorale kundi yamba bulngunéngwe wa. Guné musé kwayéte yéwaa kéraangunénga ani gaa an sél yakwa du paakwe rakwa gaa pulak a gérékén.” Jisas det wunga wandén.

¹⁴ Jisas awula Gotna gaamba téndéka méní kiyaan du dakwa ras, maan kapére yan du dakwa ras wunga déké yaandarén. Yaandaka det kururéndén. ¹⁵ Kururéndéka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan, apakundiké vékuséngwa dunyan waak véndarén. Vétake vékunarén nyambalé Gotna gaamba némaanmba waandaka. Anga waandarén, “Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu nanéké wa yaandékwa. Wan yékun wa.” Wunga waandaka vékutake Jisas wani du dakwat kururéndéka véte dat rakarka yandarén. ¹⁶ Yate dat wandarén, “Waandakwa kundi méné vékwo? Wan sépélak wa yandakwa.” Wunga wandaka Jisas wa wan, “Yi. Wa vékuwutékwa. Wan yékun wa yandakwa. Wunga yandakwanngé ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa: Méné Got, makal nyambalé, munyaa kakwa nyambalé waak det wa waménén, ména yé yékunmba kavérékndarénngé. Wani kundiké yékéyaak guné yak?” ¹⁷ Naatake Jisas Jerusalem taakatake Betanit yéndén. Ye wamba kwaandén.

Jisas wandéka miyé nak rékaa yan
(Mk 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Jisas wamba kwaae ganmbamba Jerusalemét waambule yaambumba yéténdéka dat kaandé yan. ¹⁹ Yandéka yéte véndén yéku sék vaakukwa miyé nak yaambu aarkémba téndéka. Némaamba gaanga wani miyémba téndéka

véte déku mawulémba wandén, “Némaamba gaanga téndéka sék wa vaakwe tékwa. Ras géle kakawutékwa.” Wunga watake wani miyé sék géle kaké yéndén. Ye wani miyé sék ras yamba vaakwe téndéka véndékwe wa. Gaanga male téndéka yéndén. Vétake wandén, “Ani miyémba nakapuk sék katik vaakuké dé.” Wunga wandéka wani miyé bari rékaa yan. ²⁰ Yandéka Jisasna dunyan vétake vatvat naate wandarén, “Yéki. Yénga pulak ye dé wani miyé bari rékaa yak?” Naandarén.

²¹ Wunga wandaka Jisas det wandén, “Gunat wawutékwa. Guné Gorké yékunmba vékulakate mawulé vétik yakapuk yangunu, wa guné wani miyat yawutén pulak, guné yakangunéngwa. Guné wangunu miyé rékaa yakandékwa. Wani musé male katik yaké guné. Nak musé waak yakangunéngwa. Ani némbu ye solwaramba daawulindéngé wangunu, dé ye solwaramba daawulikandékwa. ²² Guné Gorké yékunmba male vékulakate, dat waatakuké yangunéngwa pulak, gunéké apamama yandékwanngé guna mawulémba wamunaate, wa guné dat waatakungunu gunéké wunga yakandékwa. Yi wan wanana wa.” Naandén Jisas déku dunyansat.

Jisasét waatakundarén, “Kandé wak wani jémbaa yaménénggé?”

(Mk 11:27-33; Lu 20:1-8)

²³ Jisas Jerusalemba saambake Gotna kundi bulndakwa néma gaat wulaandén. Wulaae du dakwat Gotna jémbaaké yakwasnyéndén. Yakwasnyéndéka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan, maaka dunyan waak Jisaské yaae dat wandarén, “Kamu mayé apa kéraae méné wani jémbaa yo? Kandé wak wani jémbaa yaménénggé?” ²⁴ Wunga wandaka det wandén, “Wuné waak nak kundi gunat waataku-kawutékwa. Waatakuwutu guné wuna kundi waambule kaatungunu wuné guna kundi kaatakawutékwa. ²⁵ Guné ma wa. Kandé Jonét wak dé du dakwat baptais kwayéndénggé? Got dé wunga wak, kapuk kápmaana du nak dé wunga wak?” Wunga waatakundéka de deku kapmang bule waarute wandarén, “Nané anga wananu, ‘Got wa wunga wan.’ Wunga wananu, wa nanat anga wakandékwa, ‘Kamuké guné déku kundi vékukapuk yo?’ Naakandékwa. ²⁶ Anga waké nané? ‘Képmaana du nak wa wan.’ Némaamba du dakwa Jonngé wandakwa, ‘Gotna yémba kundi kwayétan du nak wa. Yi wan wanana wa.’ Naandakwa. Deké wup yate kundi katik bulké nané Jonngé.” Naandarén.

²⁷ Wunga bule paapu yate Jisasét wandarén, “Yamba vékuséknangwe wa. Wani muséké katik waké nané.” Naandaka det wandén, “Wuné waak wunat wandéka yaae ani jémbaa yawutékwa duké katik waké wuté.” Naandén Jisas.

Du nakna nyaan vétikngé Jisas gwaaménja kundi wandén

²⁸ Wani kundi watake Jisas ani gwaaménja kundi wandén: “Yénga guné vékulako? Du nak nyaan vétik talimba kéraandén. Nak nyaa talényanét ye wandén, ‘Wuna nyaan, bulaa ma ye wuna wain miyé tékwa yaawimba jémbaa yaménék.’ ²⁹ Wunga wandéka wandén, ‘Wuné kalik yakwa.’ Naatake kukmba nak mawulé yate wani yaawimba jémbaa yaké yéndén. ³⁰ Wani du ye talényanét wandén pulak déku nak nyaané wunga wandén. Wandéka wandén, ‘Yi. Bulaa yékawutékwa.’ Wunga watake yaawimba jémbaa yaké yamba yéndékwe wa.

³¹ “Wani nyaan vétikmba kandé aapana kundi vékwak?” Naandéka wandarén, “Talényan wa vékwan.” Wunga wandaka Jisas det wandén, “Gunat wawutékwa. Takis kéraatan kapérandi du, yaambumba yatan dakwa, de taale wa Gotna kémba yaalandakwa. Yi wan wanana wa. De yaalandaru guné kukmba yaalaké guné, kapuk katik yaalaké guné? ³² Baptais kwayétan du Jon yaae wandén, ‘Guné kapérandi mawulé yaasékatake Gotna kundi ma yékunmba vékungunék.’

Wunga wandéka guné déku kundi yamba vékungunéngwe wa. Yangunénga takis kéraakwa kapérandi dunyan, yaambumba yatékwa dakwa waak de déku kundi vékunarén. Vékite yandarén kapérandi musé yaasékatake Gotna kundi yékunmba vékunarén. Yandaka véte guné yandarén pulak yamba yangunéngwe wa. Guné yangunén kapérandi musé yaasékakapuk yate déku kundi yamba vékungunéngwe wa.” Naandén Jisas.

Jisas gwaaménja kundi wandén wain yaawiké kaavéte séngiran duké (Mk 12:1-12; Lu 20:9-18)

³³ Wani kundi watake Jisas det anga wandén: “Guné ani gwaaménja kundi waak ma véku. Du nak wain miyé taawuké yaawi nak yandén. Aatmu giye wain miyé taawundén. Taawutake kukmba wain kulak kéraae kaké wain sék guriksande vakipékumuké kwaawu matumba vaandén. Vaatake yaawiké séngite véréndara sémény gaa nak kaandén. Yawurétake wani yaawiké séngiréte yaawimba jémbaa yate yéwaa kéraaké mawulé yan dunyansat kwayéndén. Kwayétake dé nak taalat yén.

³⁴ “Miyé sék géléké yandakwa sékét yaaké yandéka dale rate déku jémbaa yakwa du rasét wandén, yaawiké kaavéte séngirékwa duké yéNDARÉNGGÉ. Ye miyé sék ras kwayéndaru kure yaandarénggé wa mawulé yandén. ³⁵ Yate wandéka déku jémbaa yakwa dunyan yéndaka yaawiké kaavéte séngirékwa dunyan det vétake nakét viyaate, nakét viyaandékte, nakét matut vaanéndarén. ³⁶ Yandaka kukmba dé yaawina néma du déku jémbaa yakwa du rasét waak wandéka yéNDARÉN. Késéperi duwat wa wandéka yéNDARÉN. Yéndaka yaawiké kaavéte séngirékwa dunyan wa det wungat male viyaandarén.

³⁷ “Yandaka kukmba wani néma du déku mawulémba anga wandén, ‘De wuna nyaanna kundi wa vékukandakwa.’ Wunga watake déku nyaanét wandéka yaawiké kaavéte séngirékwa dunyanséké yéndén. ³⁸ Yéndéka yaawiké kaavéte séngirékwa dunyansé déku nyaanét véte deku kapmang kundi bulndarén. Bulte anga wandarén, ‘Yaawina néma du kiyaandu wani nyaan déku aapana akwi musé kéraakandékwa. Nané dé viyaandéktake ani yaawi kéraakanangwa.’ ³⁹ Naatake dé kure yaawi yaasékatake kaapamba kure gwaande viyaandékndarén.” Naandén Jisas.

⁴⁰ Wani kundi watake Jisas det wandén, “Guné yénga guné vékulako? Kukmba yaawina néma du yaae yaawiké kaavéte séngiran dunyansat yénga pulak yaké dé?” ⁴¹ Wunga waatakundéka dat wandarén, “Yaae wani kapérandi musé yan dunyansat viyaandékwuré-kandékwa. Wunga yakandékwa. Viyaandéktake nak dunyansat wani yaawi kwayékandékwa, de yaawiké kaavéte séngiréNDARÉNGGÉ. Kwayéndu kukmba miyé sék géléndara sapak wani miyé sék géle dat kwayékandakwa.” Jisasét wunga wandarén.

⁴² Wani kundi wandaka det anga wandén: “Viyaandékndarén nyaanngé ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa:

Gaa kaakwa du yéku matuké waakte matu nakurakngé kalik yatakandaka baka randén.

Randéka Néman Du Got wani matut vétake wandén, ‘Wan yéku matu wa. Wani matu randu gaa yékunmba kwaakandékwa.’ Wunga watake wani matu kéraae taakandéka wa gaa yékunmba kwaan. Kwaandéka véte yéku mawulé yékunangwa.

Wani kundi Gotna nyéngaamba vétake guné yamba yékunmba vékulakangunéngwe wa. ⁴³ Wani kundiké gunat anga wawutékwá. Talimba guné Judasé Gotna kémba wa téngunén. Téte déku jémbaaké kalik yangunén.

Yangunénggé Got wandu déku kémba katik téké guné. Nak gaayé du dakwa wa déku kémba yaalaké yakwa. Wani du dakwa de déku jémbaa yékunmba yakandakwa. ⁴⁴[Wani matu taakumba vaakérké yakwa du deku sépémaalé ayélap ayélap yasokandékwa. Wani matu du nakna sépétakumba vaakétmunaae, wa wani duwat akwi yaavan kurkandékwa.]” Naandén Jisas. Wani matuké wunga wate dékét déké wa wandén.

⁴⁵ Wani kundi wandéka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan, Farisi dunyan waak wani gwaaménja kundi vétik vékute wa vékusékndarén. Jisas deké wa wani kundi wandén. ⁴⁶ Wunga vékusékte wandarén, “Nané dé kure kalapusmba taakakanangwa.” Naandarén. Wunga wate anga waak wandarén, “Akwi du dakwa wandakwa, ‘Jisas wan Gotna yémba kundi kwayékwa du nak wa.’ Wunga wandakwanngé nané dé kure kalapusmba taakamunaanunu, wa nanat waarukandakwa.” Wunga watake wani du dakwa det wunga waarumuké wup yate Jisas yamba kulkindakwe wa.

22

Du taakwa kéraandéka kakému yaakéendarénggé wandén Jisas
(Lu 14:16-24)

¹ Jisas det nakapuk gwaaménja kundi nak waak anga wandén. ² “Got néma du rate du dakwaké yékunmba anga vékandékwa. Néma du nak yaréndén. Yare déku nyaan taakwa kéraamuké yandéka wandéka néma kakému yaake kaké yandarén. Yaténdaka taale wani néma du némaamba du dakwat waandén, kukmba yaae dele kakému kandarénggé. ³ Yatake kakému ka sapak, déku jémbaa yakwa dunyansat wandén, ‘Guné ma akwi genge gaayémba yéte wawutén du dakwat wangunék, de bulaa yaae kakému kandarénggé.’ Wunga wandéka ye wandaka wani du dakwa yaamuké kalik yandarén. ⁴ Yandaka wani néma du déku jémbaa yakwa dunyan rasét waak wandén, ‘Guné ma ye talimba wawutén du dakwat anga wangunék: Ma véku. Nané kakému taakananén wa. Néma bulmakau, yéku bulmakau nyaan waak wa viyaae tunanén. Akwi musé taakananga rakwa. Guné ma yaae kangunu. Wunga ma wangunék det.’ Wunga wandéka wandén pulak yandarén.

⁵ “De wunga yandaka de waandén du ye wani kakému kamuké kalik yandarén. Deku jémbaaké male vékulakandarén. Yate nak du waarape yaawit yén. Yéndéka nak waarape yéwaa kéraaké yandékwa jémbaa yaké yéndén. ⁶ Yéndéka ras waarape néma duna jémbaa yatan dunyansat kulkiye det kapérandi musé yate det viyaandékndarén. ⁷ Viyaandékndaka néma du rakarka yate déku waariyakwa dunyansat watakandéka ye déku jémbaa yatan dunyansat viyaandékén dunyansé akwi viyaasandandarén. Yate deku gaayé gaa yaat tundarén.

⁸ “Yandaka néma du déku jémbaa yakwa dunyansat wandén, ‘Kakému taakananga a rakwa. Yaandarénggé wawutén du dakwa kapérandi musé wa yandarén. Yatake nana kakému katik kaké daré. ⁹ Yandaru guné ye akwi yaambumba téte nak du dakwat véte det anga ma wangunék, “Guné ma yaae taakananén kakému kangunék.” Wunga ma wangunék det.’ ¹⁰ Wunga wandéka jémbaa yakwa dunyan waarape ye yaambumba yéte véndarén du dakwat wandarén, yaandarénggé. Yéku musé yakwa du dakwa, kapérandi musé yakwa du dakwat waak wandarén. Wandaka yaae taakwa kéraan duna aapana gaamba randarén. Randaka wani gaa sékérekén.

¹¹ “Wani néma du kakému kakwa du dakwa véké watake wani gaat wulaandén. Wulaae véndén yéku laplap saawukapuk yan du nak randéka. ¹² Jaangwa laplap

male saawundén. Yandéka néma du dat wandén, ‘Méné, yénga pulak ye méné yéku laplap saawukapuk ye méné anga yaalak?’ Wunga wandéka wani du kundi yamba bulndékwe wa. ¹³ Yandéka néma du déku jémbaa yakwa dunyansat wandén, ‘Guné wani duwat ma kulkiye déku maan taamba giye kaapat vaanjangngwandéngunék. Yangunu ganngumba randu. Wamba rate néma kaangél vékute yéku taalémba raké mawulé yate némaamba géraakandékwa.’ Naandén wani néma du.

¹⁴ “Wani gwaaménja kundiké ma vékulaka. Got dé wani néma du pulak wa. Got némaamba du dakwat wa wandén, de déku kémba yaalamuké. Wandéka némaamba du dakwa déku kundi kuk kwayéendarén. Kwayétake déku kémba katik yaalaké daré. Dé némaamba du dakwat wandéka, wa ayélap du dakwa male déku kundi vékute déku kémba yaalandakwa.” Naandén Jisas.

Takis kwayéndakwanngé Jisasét waatakundarén
(Mk 12:13-17; Lu 20:20-26)

¹⁵ Wani kundi wandéka Farisi dunyan ras ye dekét deku kapmang kundi bulndarén. Bulte wandarén, “Nané Jisasét késmu nakmuké waatakunanu kalmu kapérandi kundi waambule kaataké dé kapuk? Dé kapérandi kundi wandu, dé kure ye kalapusmba taakakanangwa.” ¹⁶ Wunga watake deku dunyan ras, Herotna dunyan ras waak det watakandaka Jisaské ye dat anga wandarén, “Néma du, méné det Gotna jémbaaké yakwasnyéménéngwa. Méné yéku kundi male wate det Gotna kundiké yékunmba yakwasnyéménéngwa. Méné nakurak kundi male waménéngwa, néma du dakwa, baka du dakwat waak. Méné déké wup yamba yaménéngwe wa. Wunga vékuséknangwa. ¹⁷ Méné wunga yate bulaa méné nanat ma wa. Yénga méné vékulako? Nana apakundi yénga dé wo? Nané takis Romna néma du Sisar, dat kwayéké nané?” Naandarén.

¹⁸ Wunga wandaka Jisas deku mawuléké wa vékusékwuréndén. De deku mawulémba anga wandarén, “Bulaa dé kapérandi kundi wandu dé kalapusmba taakakanangwa.” Wunga wandaka Jisas vékusékte det wandén, “Guné paapu yakwa dunyan wa. Kamuké guné wunat wunga waatakwo? ¹⁹ Guné takis kwayéngunéngwa yéwaa nak wunat ma wakwasnyéngunu véwutu.” Wunga wandéka wani yéwaa nak kure yéendarén déké. ²⁰ Kure yéndaka det wandén, “Ani yéwaamba kwaakwa nyaap an kéna nyaap dé? Kéna yé daré ani yéwaamba vijaatakak?” Naandén.

²¹ Wunga waatakundéka wandarén, “Wan Romna néma du Sisarnan wa.” Wunga wandaka det wandén, “Yi wan wanana wa. Sisarna musé dat ma kwayéngunék. Gotna musé Gorét ma kwayé.” Naandén. ²² Wunga wandéka wani kundi vékutake vatvat naate vékulaka vékulaka naandarén. Ye dé yaasékatake yéendarén.

Du kiyaee taamale waarapké yandakwanngé Jisasét waatakundarén
(Mk 12:18-27; Lu 20:27-40)

²³ Sadyusi dunyan deku mawulémba anga wandarén, “Kiyaan du dakwa nakapuk taamale katik waarapké daré.” Naandarén. ²⁴ De ras Jisaské ye dat anga wandarén: “Néma du, méné du dakwat Gotna jémbaaké yakwasnyéménéngwa. Méné ani muséké nanat ma wa. Talimba Moses anga wandén, ‘Du nak taakwa kéraae nyaan kéraakapuk ye kiyaandu déku waayéka wani taakwa kéraakandékwa. Yandu nyaan kéraalu wani nyaanngé wakandakwa, Aanyéna nyaan wa. Naakandakwa.’ Moses wunga wandén. ²⁵ Bulaa ma véku. Talimba nakurak kémba du taambak kaayék vétik (7) yaréendarén. Aanyé taakwa kéraae nyambalé kéraakapuk ye kiyaandén. Kiyaandéka déku waayéka

wani taakwa kéraae nyambalé kéraakapuk ye kiyaandén. Kiyaandéka nak waayéka wani taakwa kéraae nyambalé kéraakapuk ye kiyaandén. ²⁶ Kiyaandéka akwi waayékanje wungat male ye de akwi nyambalé kéraakapuk ye baka kiyaawuréndarén. ²⁷ Yandaka kukmba wani taakwa kiyaan. ²⁸ Bulaa nanat ma wa. Kiyaan du dakwa taamale waarapké yandakwa sapakngé waménéngwa. Wani sapak wani taakwa kandale raké lé? Talimba wani nakurak kémna aanyémbéré waayékanje de akwi lat male kéraandarén.” Sadyusi dunyan Jisasét wunga wandarén.

²⁹ Jisas deku kundi vékutake det anga wandén, “Guné Gotna nyéngaamba kwaakwa kundi yamba vékusék-ngunéngwe wa. Vékusékngapuk yate Gotna mayé apaké waak yamba vékusék-ngunéngwe wa. Yangunénga guna mawulé kapére yakwa. ³⁰ Ma véku. Kukmba Got wandu kiyaan du dakwa taamale waarape Gotna gaayémba rate déku kundi kure gaayakwa dunyan pulak rakandakwa. Rate du de taakwa katik kéraaké daré. Taakwa de du katik kumbiké daré.

³¹ “Kundi ras waak wakawutékwa kiyaan du dakwa taamale waarapké yandakwanngé. Got gunat wandéka déku nyéngaamba kwaakwa kundi ras vétake guné yamba yékunmba vékulaka-ngunéngwe wa. ³² Got wa wandén, ‘Wuné Abrahamna néma du a. Wuné Aisakna néma du a. Wuné Jekopna néma du a. Wuné deku néma du Got a rawutékwa.’ Wunga wandéka déku kundi déku nyéngaamba kwaandéka wa vékuséknangwa. Dé kiyaan duna néma du yamba randékwe wa. Wani du de talimba kiyaandarén. Taale wa kiyaandarén. Kukmba wa Got wani kundi wandén. De kiyaae nakapuk taamale waarape randaka wa Got wani kundi wandén. Got kiyaae taamale waarape rakwa duna néma du wa randékwa. Got wan kiyaakapuk kulé tékwa duna néma du wa. Wunga wa vékuséknangwa.” Naandén Jisas.

³³ Wunga wandéka wamba tékésén du dakwa wani kundi vékute déku kundiké vatvat naate vékulaka vékulaka naandarén.

Akwi apakundit taalékéran apakundiké Jisas wandén

(Mk 12:28-31; Lu 10:25-28)

³⁴ Wani kundi wandéka Sadyusi dunyan kundi bulkapuk kundimék randarén. Randaka Farisi dunyan vékutake yaae dele jaawuwe randarén. ³⁵⁻³⁶ Randaka dele rate apakundiké yakwasnyékwa du nak déku mawulémba wandén, “Dé wuna kundi waambule kaatate kalmu kapérandi kundi waké dé?” Wunga vékulakate Jisasét wandén, “Néma du, méné Gotna kundiké nanat yakwasnyéménéngwa. Nana apakundimba kamu apakundi dé akwi apakundit taalékéran?” Naandén.

³⁷ Wunga waatakundéka Jisas dat wandén, “Guné guna Néman Du Gorké ma néma mawulé yangunék. Yate dat wangunu guna mawulé, guna kwaminyan, guna yaambiké néma du rakandékwa. ³⁸ Wani kundi wan néma kundi wa. Akwi apakundit wa taalékérawuréndén. ³⁹ Nak apakundi wan wungat male wa. Anga wandékwa, ‘Guné guna sépéké néma mawulé yangunéngwa pulak, nak du dakwaké ma néma mawulé yangunék. Yate det ma yékun yangunék.’ Naandékwa. ⁴⁰ Wani kundi vétik wan néma apakundi wa. Akwi apakundit wa taalékérandén. Guné wani kundi vékute wandékwa pulak yate guné Moses wan apakundi Gotna yémba kundi kwayétan duna kundi waak wa vékungunéngwa.” Naandén Jisas.

Jisas det waatakundén Got wan du Kraiské

(Mk 12:35-37; Lu 20:41-44)

⁴¹⁻⁴² Farisi dunyansé yaae nakurakmba jaawuwe téndaka Jisas det waatakundén, “Gunat yékun yamuké Got wan du Krai yénga pulak du dé? Yénga guné déké vékulako? Dé kéné gwaal waaranga maandéka bakamu dé?” Wunga

waatakundéka dat wandarén, “**Wan** Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu wa.” Naandarén.

⁴³⁻⁴⁴ Wunga wandaka det wandén, “**Talimba** Kraisi ani kèpmaamba yatékapuk yandéka Gotna Yaamambi Devitna mawulémba wulaandéka Devit Kraiské anga wandén, ‘**Wuna Néman** Du.’ Naate anga wandén:

Néman Du Got wuna **Néman** Duwat wa wandén,
‘**Méné néma** du rate wuna **yékutuwa** taambamba ma raménék.

Raménu wuné wawutu ména maama ména taambamba rakandakwa.
Randaru méné néma du rate deké **vérekaménéngwa.**’

Got wunga wandén.

Devit wani kundi wate dé Kraiské ‘**Wuna Néman** Du wa’ naandén. Kamuké dé Devit Kraiské wunga wak? ⁴⁵ Devit Got wan du Kraiské, ‘**Wuna Néman** Du wa,’ naandéka yénga pulak dé Kraisi Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu to? Kraisi Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu téte Devitna néma du waak dé to, kapuk?” ⁴⁶ Wunga wandéka Jisasna kundi waambule kaataké yapatindarén. Wani nyaa dat kundi nak waak waatakumuké wup yandarén. Kukmba waak dat kundi nak nakapuk yamba waatakundakwe wa.

23

Apakundiké vékuséngwa dunyan, Farisi dunyanngé waak wandén
(Mk 12:38-40; Lu 11:37-54; 20:45-46)

¹ Jisas déku dunyan, **némaamba** du dakwat waak anga wandén: ² “**Apakundiké** vékuséngwa dunyan, Farisi dunyan waak Moses talimba wan apakundiké yékunmba vékuséndakwa. ³ **Vékusék-ndakwanngé** vékulakate guné deku kundi vékute wandakwa pulak ma yangunék. Yate yandakwa pulak yaké yambak. De **némaamba** kundi wate wandarén pulak yamba yandakwe wa. ⁴ Du nak **némaamba** musé yaatandéka nak du yaae ras waak vaakutakandékwa pulak, Farisi dunyan, apakundiké vékuséngwa dunyan waak **néma jémbaa** ras waak du dakwat kwayéndakwa. Kwayéte det anga wandakwa, ‘**Guné** ani apakundi akwi vékute wandékwa pulak ma yangunék.’ Wunga wandaka wani kundi vékute wandékwa pulak yaké **néma jémbaa** yandakwa. Yandaka deké **sémbéaa** yakapuk yate det yékun yamba yandakwe wa.

⁵ “**Akwi** du dakwa det véte deké, ‘**Yéku** dunyan wa,’ naandarénngé wa mawulé yandakwa. Yate Gotna kundi ras **nyéngaamba** viyaatake wani **nyéngaa** deku saawi deku taambamba waak gindakwa. Gite deku laplapna waambumba yakusondakwa. ⁶ De nak duwale kakému kate **yéku** taaléke waakte du dakwana **ménimba** raké wa mawulé yandakwa, de véte deku **yé kavérékndarénngé**. De Gotna kundi bulnangwa gaamba wulaae **néma** duna taalémba raké mawulé yandakwa. ⁷ De du dakwa jaawundakwa taalémba yeyé yaayandaru nak du dakwa det véte anga wandarénngé wa mawulé yandakwa: ‘**Wan** nana **néma** dunyansé wa yaakwa. Nanat Gotna kundiké yakwasnyékwa dunyansé wa.’ Wunga wandarénngé wa mawulé yandakwa.

⁸ “**Guné** wuna dunyan téte guné wunga yaké yambak. Guné akwi wuna **jémbaamba** yaale aanyémbéré waayékanje wa yaténgunéngwa. Téngunu guna aanyémbéré waayékanje gunéké katik waké daré, ‘**Nanat** Gotna kundiké yakwasnyékwa du wa.’ Katik naaké daré. Wuné kapmang Gotna kundiké yakwasnyékwa du a **téwuté**kwá. Gunéké wani kundi katik waké daré. ⁹ **Anjorém**a rakwa du guna aapa wan nakurak male wa **randékwa**. **Randékwanngé** guné nak duké, ‘**Nana néma** du wa,’ naaké yambak. ¹⁰ Guna **néma** du wan wuné Got wan du Kraisi wa. Wunga vékusékte guné nak duké, ‘**Nana néma** du wa,’ naaké yambak. ¹¹ Guna du

nak néma du raké mawulé yate wa guna jémbaa yakwa du ma randék. ¹² Deku yé kavérékngwa du dakwaké kukmba Got wandu baka du dakwa rakandakwa. Deku yé kavérékngapak yakwa du dakwaké kukmba Got wandu wa de néma du dakwa rakandakwa.” Naandén Jisas.

Paapu yandakwanngé Jisas wandén

(Mk 12:40; Lu 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ Jisas wani kundi watake apakundiké vékuséngwa dunyan, Farisi dunyansat waak anga wandén: “Guné apakundiké vékuséngwa dunyan, Farisi dunyan waak, gunéké kapérandi musé yaakandékwa. Guné yékunmba katik rapékaké guné. Guné paapu yakwa dunyansé wa. Némaamba du dakwa Gotna kémba yaalaké mawulé yandakwa. Yandaka guné wangunénga vékute Gotna kémba yaalaké yapatindakwa. Guné waak Gotna kémba yamba yaalangunéngwe wa.

¹⁴ [“Guné apakundiké vékuséngwa dunyan, Farisi dunyan waak, gunéké kapérandi musé yaakandékwa. Guné paapu yakwa dunyansé wa. Guné du kiyaan kwawitakwana musé akwi kéraangunéngwa. Kéraae paapu yate néma kundi Gorét wangunéngwa, nak du dakwa gunat véte guna yé kavérékndarénngé. Yangunéngwanngé néma kapérandi musé gunéké yaakandékwa.]

¹⁵ “Guné apakundiké vékuséngwa dunyan, Farisi dunyan waak, gunéké kapérandi musé yaakandékwa. Guné paapu yakwa dunyansé wa. Guné sékaa yaambumba yéte solwaramba yéte némbumba waak yéte guna kundi vékuké yakwa duké nak waakngunéngwa. Waake véngunénga wani du guna jémbaamba wulaandéka dat yakwasnyéngunénga némaamba kapérandi musé yandékwa. Yandékwa wani kapérandi musé wa guné yakwa kapérandi musat taalékérakwa. Guné waak dé waak akwi kapérandi taalát yékangunéngwa.

¹⁶ “Méni kiyaan du nak duwat yaambu wakwasnyéké yapatindékwa pulak, wa guné nak du dakwat yéku yaambu wakwasnyéké yapatingunéngwa. Gunéké kapérandi musé yaakandékwa. Guné anga wangunéngwa, ‘Du ras jémbaa nak yaké yate Gotna kundi bulndakwa néma gaana yémba wamunaandaru, wan baka musé wa. Kukmba mawulé ye, wa wani kundi yaaséka-kandakwa. De jémbaa yaké yate Gotna kundi bulndakwa néma gaamba taakandarén gol matumba yandarén muséna yémba wamunaandaru, wan néma musé wa. Wandarén pulak ma yandarék. Kukmba wani kundi katik yaasékaké daré.’ Naangunéngwa.

¹⁷ Guné wunga wangunénga wa guna mawulé kapére yandékwa. Méni kiyaan du yaambuké kurkale vékusénggakapak yandakwa pulak, wa guné Gorké yamba yékunmba vékuséngkunéngwe wa. Néma musé kamu musé dé? Gotna kundi bulndakwa néma gaa dé, kapuk wani gaamba rakwa musé dé? Gotna kundi bulndakwa néma gaamba rakwa musé, Gotna kundi bulndakwa néma gaa waak, akwi wan néma musé wa. Wani gaa wan Gotna gaa wa. Wani gaamba rakwa musé wan Gotna musé wa.

¹⁸ “Guné anga waak wangunéngwa, ‘Du ras jémbaa nak yaké yate kwaami viyaae tuwe Gorké kwayéndakwa jaambéna yémba wamunaandaru, wan baka musé wa. Kukmba de mawulé ye wani kundi yaaséka-kandakwa. De jémbaa nak yaké yate wani jaambémba rakwa kwaamina yémba wamunaandaru, wan néma musé wa. Wandarén pulak ma yandarék. Wani kundi katik yaasékaké daré.’ Naangunéngwa. ¹⁹ Guné wunga wate méni kiyaan du yaambuké kurkale vékusénggakapak yandakwa pulak, wa Gorké yamba yékunmba vékuséngkunéngwe wa. Néma musé kamu musé dé? Gorké kwayéndakwa kwaami dé, kapuk Gorké kwayéndakwa kwaami rakwa jaambé dé? Wani musé véreti wan néma musé wa. ²⁰ Kwaami viyaae tuwe Gorét kwayéndakwa jaambé wan Gotna musé wa. Wani jaambémba rakwa kwaami wan waak wan Gotna musé wa. Du

wani jaambéna yémba wate, wani jaambémba rakwa kwaamina yémba waak wa wandakwa. ²¹ Got déku gaamba randékwa. Du Gotna kundi bulndakwa néma gaana yémba wate de Gotna yémba waak wa wandakwa. ²² Got déku gaayémba randékwa. Du Gotna gaayéna yémba wate, wa Got rakwa jaambéna yémba wa wandakwa. Wunga yate de Gotna yémba waak wa wandakwa. Guné jémbaa nak yaké yate watake, wa wangunén pulak ma yangunék.

²³ “Guné apakundiké vékuséngwa dunyan, Farisi dunyan waak, gunéké kapérandi musé yaakandékwa. Guné paapu yakwa du wa. Guné akwi musé asé muni waate tambavétik (10) taakate nakurak tambék Gorké kwayéngunéngwa. Wunga kwayéte akwi nyénganyam waak muni waate yém tambavétik (10) taakate nakurak yém Gorké kwayéngunéngwa. Nyénganyam wan néma musé yamba wa. Wan makalkéri musé wa. Guné wani makalkéri muséké vékulakate Moses wan apakundimba kwaakwa néma muséké yamba vékulakangunéngwe wa. Guné nak du dakwat yékun yamba yangunéngwe wa. Guné nak du dakwaké mawulé yamba sémbéraa yangunéngwe wa. Guné Gorké yékunmba vékulakakapuk yate yaké wangunéngwa pulak yamba yangunéngwe wa. Guné guna salmu walmu muni waate yém tambavétik (10) taakate nakurak yém Gorké kwayéngunéngwan, wan yékun wa. Wani yapaté yaasékaké yambak. Wani makal musé yate guné wawutén néma musé waak yamunaae, wa yékun yakangunéngwa.

²⁴ “Méni kiyaan du, nak duwat yaambu wakwasnyéké yapatindékwa pulak, wa guné nak du dakwat yéku yaambu wakwasnyéké yapatingunéngwa. Guné makal musé yaké néma jémbaa yate yékunmba yangunéngwa. Néma musé yaké yékéyaak yangunéngwa. Yate ani du pulak wa yangunéngwa. Dé kulak tuwe kaké yate makalkéri saat kulakmba kwaandéka vékusékte kéraae kure ye gurikndékwa. Yate kamel kulakmba kwaandéka vékusénggapuk yate kamel kulakale kandékwa wa.

²⁵ “Guné apakundiké vékuséngwa dunyan, Farisi dunyan waak, gunéké kapérandi musé yaakandékwa. Guné paapu yakwa dunyan wa. Guné aké kasnya yakwasnyéte kuksaku male yakwasnyé-ngunéngwa. Biyaasaku yamba yakwasnyéngunéngwe wa. Yangunénga biyaasaku kapére yandékwa. Guné guna sépéké vékulakate némaamba musé nak du dakwamba kéraae musé ras sél ye baka kéraangunénga guna mawulé kapére yandékwa, wani kasnyana biyaasaku kapére yakwa pulak. ²⁶ Guné Farisi dunyan, méni kiyaan du yaambuké kurkale vékusénggapuk yandakwa pulak, wa yékunmba yamba vékusénggunéngwe wa. Guné kasnya yakwasnyéte taale awulamba ma yakwasnyéngunék. Wunga yangunu kuksaku yékun yakandékwa. Wunga yaké yangunéngwa pulak, guné kapérandi mawulé yaasékatake yéku mawulé vékungunu guna mawulé yékunmba téndu wa yéku musé yakwa du tékangunéngwa.

²⁷ “Guné apakundiké vékuséngwa dunyan, Farisi dunyan waak, gunéké kapérandi musé yaakandékwa. Guné paapu yakwa dunyan wa. Guné pusandu rémndarén kwaawu pulak wa téngunéngwa. Du dakwa wani kwaawu taakumba yéku musé taakandakwa. ²⁸ Taakandaka nak du dakwa véte wani muséké male vékulakate wandakwa, ‘Wan yékun wa.’ Wunga wate anda kwaawumba kwaakwa kiyaan duna apaké, kapérandi muséké waak yamba vékuséngndakwe wa. Guné wunga pulak wa. Du dakwa gunat véte wandakwa, ‘Wan yéku musé yakwa du wa.’ Wunga wate yamba vékuséngndakwe wa. Guna mawulé kapérandi yandékwan. Yandéka guné paapu yate kapérandi musé yangunéngwa.” Naandén Jisas.

Yandarén kapérandi musé Got yakataké yandékwanngé wandén
(Lu 11:47-51)

²⁹ “**Guné** apakundiké **vékuséngwa** dunyan, Farisi dunyan waak, **gunéke** kapérandi musé yaakandékwa. **Guné** paapu yakwa du wa. **Gotna yémba** kundi kwayétan dunyan, nak yéku musé yakwa dunyan waak talimba yate kiyaandaka rémndarén taalémba yéku musé taakangunéngwa. ³⁰ Taakate wangunéngwa, ‘**Nané** nana gwaal waaranga maandéka bakamu yatan sapak yatémunaae, wa de yan pulak, **Gotna yémba** kundi kwayétan dunyansat katik viyaandékngatik nané.’ Naangunéngwa. ³¹ Wunga wate **guné** det viyaandékén duna gwaal waaranga maandéka bakamu téngunéngwanngé wa wangunéngwa. Wunga wate yaténgunénga guna mawulé deku mawulé pulak wa téndékwa. ³² Téndéka kapérandi musé yandarén pulak, **guné** waak kapérandi musé wa yangunéngwa. ³³ **Guné** kapérandi musé yakwa du wa. Duwat tikwa kaambe pulak yatéte wa kapérandi musé yangunéngwa. Got wandu **guné** kapérandi taalat yékangunéngwa. Nak taalat yaange yéke yapati-kangunéngwa.

³⁴ “**Wuné** wawutu **Gotna yémba** kundi kwayékwa dunyan, nyaangét pukaakwa dunyan, **Gotna** kundiké yakwasnyékwa dunyan waak **gunéke** yaakandakwa. Anga wa **vékusék-wuté**kwá. De yaandaru rasét viyaandék-ngangunéngwa. Rasét takwemimba viyaae baang-ngangunéngwa. Rasét **Gotna** kundi bulngunéngwa gaamba raamény baangwit viyaakangunéngwa. Rasét wulkure yékangunéngwa késnge nakngét. ³⁵ **Guné** wunga yangunu Got yangunén kapérandi musé gunat yakata-kandékwa. Talimba guna gwaal waaranga maandéka bakamu némaamba yéku musé yan dunyansat viyaandékndarén. Taale Kein déku waayéka Abelét viyaandékndén. Viyaandékndéka guna gwaal waaranga maandéka bakamu yéku musé yakwa duké kalik yate det viyaandékndarén. Viyaandéklaakét viyaandéklaakét ye kukmba Berekiana nyaan déku yé Sekaraiat viyaandékndarén. Dé **Gotna** gaana nyéndémba téndéka dat viyaandékndarén. ³⁶ Viyaandékndarénngé Got yandarén kapérandi muséké vékulakate **guné** deku gwaal waaranga maandéka bakamat némaamba yakata-kandékwa. **Guné** ani sapak tékwa dunyan, yandarén kapérandi muséké gunat némaamba yakata-kandékwa. Yi wan wanana wa. Gunat wa wawutékwá.” Naandén Jisas.

Jisas Jerusalemmba tékwa du dakwaké néma sémbéraa yandén
(Lu 13:34-35)

³⁷ Jisas wani kundi watake wamba tékésén du dakwat véte wandén, “**Guné** Jerusalemmba tékwa du dakwa, **guné** **Gotna yémba** kundi kwayétan dunyansat wa viyaandékngunén. Got wandéka déku kundi kure yén dunyan **gunéke** yéndarén. Yéndaka det matut viyaangunénga kiyaandarén. **Gunéke** sémbéraa yawutékwá. Séraa kéraalén nyaanngé saaptépe rate deké yékunmba vélékwa pulak, **wuné** némaamba apu gunat yékun yate **gunéke** yékunmba véké wa mawulé yawutén. Yawutéka kalik yangunén. ³⁸ Yangunénngé kukmba dunyansé yaae guna gaayé yaavan kurkandakwa. Yaavan kutndaru **guné** wamba katik raké **guné**. Guna gaayé baka taalé male téké yakwa. ³⁹ Wa anga **vékusékwuté**kwá. **Guné** wunat nakapuk bari katik véké **guné**. Kukmba wunéke wakangunéngwa, ‘**Got** wandéka wa wani du yaandén. **Nané** déku yé kavérék-nganangwa.’ Naangununu wuné waambule yaawutu wunat nakapuk yékangunéngwa. Yi wan wanana wa. Gunat wa wawutékwá.” Jisas wunga wandén.

24

Gotna kundi bulndakwa néma gaa yaavan kurkwate yandakwanngé wandén
Jisas
(Mk 13:1-2; Lu 21:5-6)

¹ Jisas Gotna kundi bulndakwa néma gaa taakatake yéké yaténdéka déku dunyan déké yaandarén. Yaae dat wandarén, “Ma vé. Ani gaa an yéku gaa a.” ² Wunga wandaka det wandén, “Yi, bulaa wan yéku gaa wa. Yéku matut yatakandaka vénangwa. Kukmba dunyansé yaae ani gaa akwi yaavan kurkandakwa. Yaavan kutte ani matu kéraae vaanjandandaru ani matu nak matu taakumba katik kwaaké dé. Yi wan wanana wa. Gunat wa wawutékwa.” Naandén Jisas.

Némaamba vakmi yaakwate yakwanngé wandén Jisas
(Mk 13:3-13; Lu 21:7-19)

³ Wani kundi watake Jisas wani gaa taakatake ye Oliv némbat waaréndén. Waare randéka déku dunyan male déké ye dat wandarén, “Nanat ma wa. Yani nyaa Gotna kundi bulndakwa néma gaa yaavan kurké daré? Kamu musé taale yaandu vétake anga waké nané? ‘Yi, bulaa Jisas waambule yaaké yakwa nyaa bari yaakandékwa. Yaandu ani képmaa bari késkandékwa.’ Yani nyaa wunga waké nané?” Naandarén.

⁴ Wunga waatakundaka wandén Jisas, “Guné jéraawu ma yangunék. Yate paapu yakwa duna kundi vékuké yambak. ⁵ Deké kalik yate wa ani kundi wawutékwa. Némaamba dunyan yaae gunat paapu yaké mawulé yakandakwa. Yate wuna yémba wate de nak nak anga wakandakwa, ‘Wuné Got wan du Kraiss wuné anana an.’ Wunga wandaru némaamba du dakwa paapu yandara kundi vékukandakwa. ⁶ Némaamba du waariyakandakwa. Waariyandaru nak du waariyandakwanngé bulkandakwa. Yandaru vékute guné wup yaké yambak. Taale wunga yakandakwa. Sésékuk sékýak yaaké yakwa sapak kukmba wa yaakandékwa. ⁷ Nak kantrimba tékwa du dakwa de nak kantrimba tékwa du dakwale waariyakandakwa. Nak néma duna kém nak néma duna kémale waariyakandakwa. Ras taalémba du dakwa kaandéké kiyaakandakwa. Ras taalémba némaamba apu néma waalé génngandékwa. ⁸ Wani kapérandi musé wan dakwa nyaan baasnyé ye kéraaké yate kaangél kutndakwa pulak wa. Wani dakwa kaangél ras waak kurké yandakwa pulak, kukmba kapérandi musé ras waak yaakandékwa.

⁹ “Guné wuna dunyan téngunéngwanngé akwi képmaamba tékwa du dakwa gunéké kalik yakandakwa. Yate gunat kéraae kure ye kapérandi musé yate gunat viyaandék-ngandakwa. ¹⁰ Wani sapak némaamba du dakwa wunéké kuk kwayékandakwa. Némaamba du dakwa deku du dakwaké kalik yate det deku maamat kwayékandakwa. ¹¹ Kukmba némaamba dunyan yaae nak nak paapu yate anga wakandakwa, ‘Wuné Gotna yémba kundi kwayékwa du a.’ Wunga wate paapu yandaru némaamba du dakwa deku kundi vékukandakwa. ¹² Némaamba du dakwa némaamba kapérandi musé yakandakwa. Yate de yéku mawulé yaasékatake de nak du dakwaké néma mawulé katik yaké daré.

¹³ “Wani sapak wuna du dakwa deku mawulémba apamama yate wuna jémbaa kutépékaandaru kukmba Got de kéraandu dale yékunmba rapéka-kandakwa apapu apapu. ¹⁴ Wuna du dakwa akwi genge gaayét yéte akwi taalémba tékwa du dakwat wuna kundi anga wakandakwa, ‘Got néma du rate du dakwaké yékunmba vékandékwa.’ Wunga wandaru kukmba sésékuk sékýak yaaké yakwa nyaan yaakandékwa.” Naandén Jisas.

Kapérandi musé yaké yandakwanngé wandén Jisas
(Mk 13:14-23; Lu 21:20-24)

¹⁵ Guné ani nyéngaamba véte ani muséké ma yékunmba vékulakangunék.

Wani kundi watake Jisas anga wandén: “**Talimba** Gotna yém^ba kundi kwayétan du nak déku yé Daniel ani kundi viyaatakandén: Kukmba du nak yaae Gotna kundi bulndakwa néma gaamba Got watépéndén musé nak taakakandékwa. Taakandu de wani gaaké wakandakwa, ‘**Kapérandi** gaa wa.’ Naakandakwa. Wunga viyaatakandén musé yaalandu vékangunéngwa. ¹⁶ Véte wani sapak guné Judiamba tékwa du dakwa guna gaayé yaasékatake némbat bari ma yaange yéngunék. ¹⁷ Wani sapak kaapamba tékwa du dakwa ma bari yaange yéendarék. Deku musé kéraaké deku gaat nakapuk katik wulaaké daré. Baka ma yaange yéendarék. ¹⁸ Yaawimba tékwa du dakwa gaayét waambule ye laplap ras waak katik kéraaké daré. Bari ma yaange yéendarék.

¹⁹ “**Wani** kapérandi sapak nyaan rakwa dakwa, nyambalé munyaa kwayétékwa dakwa waak bari yaange yéké yapati-kandakwa. Deké sémbé^raa yawutékwa. ²⁰ Wani kapérandi sapak maas viyaakwa sapakmba yaandu, yénga pulak bari yaange yéké guné? Wani kapérandi sapak yaap yaré nyaamba yaandu, yénga pulak bari yaange yéké guné? Moses anga wa wandén, ‘**Yaap** yaré nyaamba guné sékaa yaambumba yéké yambak.’ Yéké yangunéngwanngé vékulakate Gorét ma waatakungunék, wani kapérandi sapak wani sapakmba yaakapuk yandénngé. ²¹ Wani sapak némaamba vakmi yaakandékwa. Wani vakmi akwi vakmit wa taalékéra-kandékwa. Talimba Got akwi musé yandén sapak wunga pulak vakmi nak yamba yaandékwe wa. Bulaa waak kukmba waak wunga pulak vakmi nakapuk katik yaaké dé. ²² Wani vakmi yaandu Got déku du dakwaké sémbé^raa yate wandu wani vakmi bari késkandékwa. Wunga wakapuk yamunaandu, wa akwi du dakwa lambiyak-ngandakwa.

²³ “**Wani** sapak du ras gunat anga wandaru, ‘**Wani** duwat ma vé. Wan Got wan du Kraⁱs wamba wa randékwa.’ Wunga wandaru guné deku kundi vékuké yambak. De paapu wa yandakwa. ²⁴ Némaamba du yaae Gotna du dakwat paapu yate nak nak anga wakandakwa, ‘**Wuné** Got wan du Kraⁱs wuné anana.’ Wunga wandaru ras paapu yate nak nak anga wakandakwa, ‘**Wuné** Gotna yém^ba kundi kwayékwa du wuné anana.’ Wunga watake paapu yate késpulak nakpulak apanjém^ba, kulé apanjém^ba waak yakandakwa. Guna mawulé yaavan kutmuké wa wunga yakandakwa. ²⁵ Gunat wa wawutén, kukmba yaaké yakwa muséké. Kukmba wani musé yaandu guné véte vékusék^te deku kundi vékuké yambak.

²⁶ “**Du** dakwa ras gunat wakandakwa, ‘**Ma** vé. Got wan du Kraⁱs dé du yarékapuk taalém^ba wa randékwa.’ Wunga wandaru guné wani taal^tat yéké yambak. Gunat wakandakwa, ‘**Ma** vé. Got wan du Kraⁱs wani gaamba wa awula randékwa.’ Wunga wandaru guné deku kundi vékuké yambak. ²⁷ Wuné Duna Nyaan waambule gaayawutu akwi du dakwa vékandakwa. Nyét kusnyérakndéka akwi du dakwa véndakwa pulak, guné akwi wuné gaayawutu vékangunéngwa. Wunga yéké yangunéngwanngé vékulakate guné deku papukundi vékuké yambak.” ²⁸ Wunga watake Jisas ani kundi wandén, “**Kaandi** yaate jaawundaka véte guné kiyaaⁿ kwaami nak randékwanngé vékusé^kngunéngwa. Wani muséké vékusé^kngunéngwa pulak, guné wawutén musé véte vékusék-ngangunéngwa, wuné yaaké yawutékwanngé.” Naandén Jisas.

Jisas yaaké yandékwanngé wandén

(Mk 13:24-27; Lu 21:25-28)

²⁹ Wani kundi watake Jisas anga wandén: “**Wani** vakmi yéⁿdu bari nya^a vékapuk yandu gaan yakandékwa. Yandu baapmu waak vékapuk yalu kun nyétm^ba vaakérkandakwa. Vaakétndaru nyétm^ba tékwa akwi musé vasanye yeyé yaayakandakwa. ³⁰ Yandaru ani ké^pmaamba tékwa akwi du dakwa kulé apa

musé vékandakwa nyétmba. Véte wunéké vékusék-ngandakwa. Vékusékte géraakandakwa. Géraate wuné Duna Nyaan wunat vékandakwa. Wuné apa tapa yate nya véte kaalékwa pulak yate buwimba rate gaayawutu vékandakwa.³¹ Véndaru nyétmba rakwa du nak paati némaamba waandu wuné wawutu wuna kundi kure gaayakwa dunyan akwi kępmaamba tékwa akwi genge gaayémba ye Gotna du dakwa kéraae kure yéte nakurakmba taakakandakwa.” Naandén Jisas.

Yékunmba vékulakandarénggé Jisas wandén

(Mk 13:28-31; Lu 21:29-33)

³² Wani kundi watake Jisas anga wandén: “Miyéké yékunmba ma vékulaka. Miyé ras gaanga périye vény waapindéka véte wa vékusékungunéngwa. Kakému naaré yakwa sékét bulaa a yaandékwa.³³ Wani miyat véte wani sékérké vékusékungunéngwa pulak, wawutén musé véte vékusék-ngangunéngwa. Wuné bari waambule yaakawutékwa. Wunga vékusék-ngangunéngwa.³⁴ Gunat wawutékwa. Bulaa tékwa du dakwa ras kiyaakapuk ye wayéka tété wawutén akwi musé vékandakwa.³⁵ Nyét kępmaa waak késkandékwa. Wuna kundi katik késké dé. Rapéka-kandékwa. Yi wan wanana wa. Gunat wa wawutékwa.” Naandén.

Waambule yaaké yandékwa nyaaké katik vékuséknge daré

(Mk 13:32-37; Lu 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Yani nya waambule yaaké wuté? Ani kępmaamba tékwa du dakwa wani nyaaké yamba vékuséknakwe wa. Gotna kundi kure gaayakwa dunyan wani nyaaké yamba vékuséknakwe wa. Wuné Gotna nyaan rate wuné waak yamba vékusékwutékwe wa. Wuna aapa kapmang dé male wa waambule yaaké yawutékwa nyaaké vékuséknakwe.³⁷ Talimba Noa yaran sapak du dakwa yandarén pulak, waambule yaaké yawutékwa sapak du dakwa wungat male yakandakwa.³⁸ Noa yaran sapak néma kwayé kwakapuk yandéka du dakwa de Gorké vékulakakapuk yate ani kępmaana muséké male vékulakaténdarén. Vékulakate kakému kandarén, kulak kandarén, taakwa kéraandarén, wunga yaténdaka Noa néma sip yatake wani sipmba wulaandén.³⁹ Wani du dakwa Gorké vékulakakapuk yate néma guké yamba vékulakandakwe wa. Yaténdaka néma gu windéka kulak ke akwi kiyaasandarén. Wuné Duna Nyaan waambule yaaké yawutékwa sapak némaamba du dakwa wani du dakwa yan pulak, ani kępmaana muséké male vékulakaté-kandakwa.

⁴⁰ “Waambule yaaké yawutékwa sapak du vétik yaawimba jémbaa yarémbéru Gotna kundi kure gaayakwa dunyan nakét kéraate nak yaaséka-kandakwa.⁴¹ Wani sapak taakwa vétik gaayémba jémbaa yarémbéru Gotna kundi kure gaayakwa dunyan nakét kéraate nak yaaséka-kandakwa.⁴² Wanngé guné wunéké ma kaavérete yékunmba véréngunék. Wuné guna Néman Du yaaké yawutékwa nyaaké yamba vékusékungunéngwe wa. Yate guné wunéké kaavérete ma yékunmba véréngunék.

⁴³ “Ani gwaaménja kundi kurkale ma véku. Sél yakwa du yaaké yakwa sapakngé gaana néma du vékusékmunaae, wa dé yundé kwaakapuk yékunmba véréngu sél yakwa du déku gaa katik naapiye wulaaké dé.⁴⁴ Wani kundiké vékulakate guné wunéké kaavérete ma yékunmba véréngunék. Guné yamba vékusékungunéngwe wa. Yani sapak wuné Duna Nyaan waambule yaaké wuté? Vékusékngapuk yangunéngwa sapak wa wuné waambule yaakawutékwa. Yaaké yawutékwanngé vékulakate guné wunéké ma kaavérete yékunmba véréngunék.” Naandén Jisas.

Yéku jémbaa yakwa du béré kapérandi jémbaa yakwa du

(Lu 12:42-46)

⁴⁵ Wani kundi watake Jisas anga wandén: “Yéku mawulé vékute yéku jémbaa yakwa du anga yakandékwa. Déku néma du dat anga wakandékwa, ‘Méné wuna jémbaa yakwa duké ma séngite véré. Yate det kakému ma kwayéménék.’ Wunga watake yéndu wunga yarékandékwa. ⁴⁶ Yaréndu kukmba déku néma du waambule yaae vétake wakandékwa, ‘Méné jémbaa yékunmba yaménén. Wan yékun wa.’ Wunga wandu yéku jémbaa yakwa du yéku mawulé yate yékunmba yarékandékwa. ⁴⁷ Déku néma du yandén yéku jémbaa véte wakandékwa, ‘Méné waambule yaaké yawutékwa nyaaké vékuséngapuk yate, méné yéku jémbaa wa yaménén. Wan yékun wa. Bulaa wuna akwi muséké ma yékunmba véréménu.’ Naakandékwa.

⁴⁸ “Kapérandi mawulé vékute kapérandi jémbaa yakwa du déku mawulémba anga wakandékwa, ‘Wuna néma du nak gaayét ye katik bari waambule yaaké dé.’ ⁴⁹ Wunga watake dé dale jémbaa yakwa dunyansat viyaakandékwa. Viyaatake waangété kulak kakwa dunyansale rate kakému kate waangété kulak kate waangété yakandékwa. ⁵⁰ Yate déku néma duké vékulakakapuk yaréndu wani sapak déku néma du waambule yaakandékwa. Vékuséngapuk yandékwa sapak wa waambule yaakandékwa. ⁵¹ Yaae wani jémbaa yakwa du yan kapérandi musé véte dat némaanmba viyaakandékwa. Viyaae wandu ye paapu yakwa dunyansale rakandékwa, kapérandi taalémba. Wani taalémba raké yakwa du dakwa néma kaangél vékute géraakandakwa. Yéku taalémba raké mawulé yate némaamba géraakandakwa.” Jisas gwaaménja kundi wunga wandén, yéku mawulé vékute waambule yaaké yandékwanngé kaavéré-ndarénngé.

25

Dakwa tambavétikngé Jisas gwaaménja kundi wandén

¹ Wani kundi watake Jisas anga wandén: “*Waambule* yaaké yawutékwa nyaa Got wandu du dakwa ras dale randaru du dakwa ras dale katik raké daré. Got néma du rate anga yakandékwa. Du nak taakwa kéraaké yandén. Yandéka dakwa tambavétik (10) deku lam kéraae kure dé ve kure ye du ambét taakwale kakému kaké yaambutaku yéténdarén. ² Wani dakwa taambak (5) de yéku mawulé vékunarén. Yandaka dakwa taambak (5) de yékunmba yamba vékulakandakwe. ³ Yate deku lam kure yéte yaa vérékngwa gu ras waak yamba kure yéndakwe wa. ⁴ Yandaka yéku mawulé vékukwa dakwasé deku lam kure yéte yaa vérékngwa gu ras waak kure yéndarén. ⁵ Ye yaambumba randaka taakwa kéraaké yakwa du bari yamba yaandékwe wa. Yandéka wani dakwana méni yundé yandéka kwaandarén.

⁶ “*Kwaandaka nyéndéngan* yandéka vékunarén du nak anga waandéka, ‘*Taakwa kéraaké* yakwa du a yaakwa. Guné ma ye yaambumba dé ve kure yaangunék.’ ⁷ Wunga waandéka wani kundi vékutake wani dakwasé akwi vélérkiyaae waarape deku lam yavérékndarén. ⁸ Yavérékndaka yaa vérek guké yékunmba vékulakakapuk yan dakwasé yéku mawulé vékukwa dakwat wandarén, ‘Guné nanat yaa vérékngwa gu ras ma tiyaangunu. Nana lam a kiyaakngate yakwa.’ ⁹ Wunga wandaka yéku mawulé vékukwa dakwa wa det wan, ‘*Yamba* wa. An ayélap a tékwa. Nané ras gunat kwayémunaanunu nana lam akwi ka kiyaakna. Guné stuamba ma ye ras kéraangunu.’ ¹⁰ Wunga wandaka wani yaa vérékngwa gu kéraaké yéténdaka wani taakwa kéraaké yakwa du yaan. Yaandéka yéku mawulé vékukwa dakwasé dé kure ye kakému kaké yandakwa gaamba wulaandarén. Wulaandaka pété tépéndarén.

¹¹ “*Kukmba yékunmba vékulakakapuk* yan dakwasé yaae waandarén, ‘*Néma* du, pété ma naapi. Nané yaalananu.’ ¹² Wunga waandaka taakwa kéraaké yakwa

du det wandén, ‘Yamba wa. Wuné guné yamba vékusékwutékwe wa. Gunat wa wawutékwa. Papukundi yamba wawutékwe wa.’ Yékunmba vékulakapakuk yan dakwat wunga wandén.” Naandén Jisas.

¹³ Wani kundi watake Jisas det wandén, “Wani kundiké vékulakate wunéke waak ma vékulaka. Waambule yaaké yawutékwa nyaaké yamba vékusékungunéngwe wa. Yate wunéke kaavéréte ma yékunmba vérengunék.” Naandén.

Jémbaa yakwa du kupukngé Jisas gwaaménja kundi wandén
(Lu 19:11-27)

¹⁴ Wani kundi watake Jisas ani gwaaménja kundi wandén: “Waambule yaaké yawutékwa nyaa Got néma du rate anga yakandékwa. Néma du nak, nak gaayét yéke yate déku jémbaa yakwa duwat waandéka yaandaka det wandén, de déku yéwaa kéraae wani yéwaale jémbaa yandarénngé. ¹⁵ Watake deku mayé apaké vékusékte wa det nak nak yéwaa muni waate kwayéndén. Nakét yéwaa 5,000 kwayéndén. Nakét yéwaa 2,000 kwayéndén. Nakét yéwaa 1,000 kwayéndén. Wunga kwayétake yéndén. ¹⁶ Yéndéka yéwaa 5,000 kéraan du bari ye wani yéwaale jémbaa ye némaamba yéwaa ras waak wanale kéraandén. ¹⁷ Yéwaa 2,000 kéraan du dé waak wani yéwaale jémbaa ye rékaamba yéwaa ras waak wanale kéraandén. ¹⁸ Yéwaa 1,000 kéraan du wani yéwaale jémbaa yamba yandékwe wa. Dé ye kwaawu vaae wani yéwaa kwaawumba rémndén.

¹⁹ “Kukmba némaamba kwaaré yéndéka néma du nakapak waambule yaandén, déku jémbaa yakwa duké. Yaae det kwayéndén yéwaaké dele kundi bulké mawulé yandén. ²⁰ Yandéka dé yéwaa 5,000 kéraan du wani yéwaa kure yaae kwayéte wandén, ‘Néma du, méné wunat yéwaa 5,000 wa tiyaaménén. Bulaa ma vé. Wani yéwaale jémbaa yawutéka tiyaandarén yéwaa anana. Yéwaa 5,000 ras waak wa kéraawutén.’ ²¹ Wunga watake akwi yéwaa kwayéndéka déku néma du wa wan, ‘Méné yéku jémbaa yakwa du wa. Yéku jémbaa yaménén. Méné makal muséké wa yékunmba véménén. Véménénngé wuné wawutu méné némaamba muséké néma du rakaménéngwa. Méné wunale rate, aané sékét mawulé tawulé yate yékunmba rakatékwa.’

²² “Dé wunga wandéka yéwaa 2,000 kéraan du dé waak yaae wandén, ‘Néma du, méné wunat yéwaa 2,000 wa tiyaaménén. Bulaa ma vé. Wani yéwaale jémbaa yawutéka tiyaandarén yéwaa anana. Yéwaa 2,000 ras waak wanale kéraawutén.’ ²³ Wunga watake akwi yéwaa kwayéndéka déku néma du wa wan, ‘Méné yéku jémbaa yakwa du wa. Yéku jémbaa yaménén. Méné makalkéri muséké yékunmba véménén. Véménénngé wuné wawutu rékaamba muséké néma du rakaménéngwa. Méné wunale sékét rate, aané mawulé tawulé yate yékunmba rakatékwa.’

²⁴ “Dé wunga wandéka yéwaa 1,000 kéraan du dé waak yaae wandén, ‘Néma du, ménéke vékusékwutékwa. Méné du dakwaké mawulé yamba sébéraa yaménéngwe wa. Méné musé ras waak kéraaké mawulé yate jémbaa yate nak du dakwat yékun yamba yaménéngwe wa. ²⁵ Wuné ménéke wup ye wa képmaamba kwaawu vaae ména yéwaa rémwutén. Rémtake nakapak kéraae ména yéwaa ménéke kure yaawutékwa. Ma kut.’ ²⁶ Wunga wandéka néma du dat wandén, ‘Méné kapérandi jémbaa yate saalakukwa du wa. Wuné waménén pulak nak du dakwaké sébéraa yakapak yate, musé ras waak kéraaké mawulé yate, jémbaa yate, nak du dakwaké yamba vékulakawutékwe wa. Wunga wa yawutékwa. Yi wan wanana wa. Wunga yawutékwanngé wa vékusékménéngwa. ²⁷ Vékusékte kamuké méné wuna yéwaa kure ye yéwaa taakandakwa gaamba taakapakuk

yak? Méné wamba taakamunaaménu wuné waambule yaae wani yéwaa kéraate yéwaa ras waak kéraakate yawutén.’²⁸ Wunga watake jémbaa yakwa nak duwat wandén, ‘Guné dat kwayéwutén yéwaa démba kéraae yéwaa 10,000 kéraan duwat ma kwayéngunék.’ Naandén.” Jisas wunga wandén.

²⁹ Jisas wani kundi watake det wandén, “Yéku jémbaa ye némaamba musé kéraan du dakwa kukmba musé ras waak kéraakandakwa. Yéku jémbaa yakapuk ye ayélapkéri musé kéraan du dakwa kukmba baka rakandakwa.” Naandén.

³⁰ Jisas wunga watake wandén, “Wani néma du déku jémbaa yakwa dunyansat wandén, ‘Kapérandi jémbaa yan du ma kéraae kaapat vaanjangngwandéngunék. Yangunu ganngu yakwa kapérandi taalémba yarékandékwa. Wani taalémba du dakwa néma kaangél vékute géraakandakwa. Yéku taalémba yaréké mawulé yate némaamba géraakandakwa.’ Néma du wunga wandén.” Naandén Jisas.

Jisas néma du rate yandarén musé kwayékata-kandékwa

³¹ Wani kundi watake Jisas anga wandén: “Kukmba wuné Duna Nyaan waambule yaakawutékwa. Gotna kundi kure gaayakwa dunyan wunale yaandar wuné akwi du dakwaké néma du rakawutékwa. Apa tapa yate néma du rate deké wakawutékwa. ³² Ani képmaamba tékwa akwi du dakwa wuna ménimba jaawuwe saakikandakwa. Saakindaru wawutu de kém vétik kutéke tékandakwa. Sipsipké séngite kaavérékwa du yandékwa pulak yakawutékwa. Dé jémbaa yate sipsip meme pévéndéka sipsip nak taalát yéndaka meme nak taalát yéndakwa. Wani du yakwa pulak wa yakawutékwa. ³³ Yate wuné du dakwat wawutu du dakwa ras wuna yékutuwa saku taambamba téndaru ras wuna akituwa saku taambamba tékandakwa. ³⁴ Téndaru wuné néma du rate wuna yékutuwa saku taambamba tékwa du dakwat anga wakawutékwa, ‘Wuna aapa Got gunat wa yékun yandén. Bulaa guné ma yaala. Yékunmba rapékaké yangunéngwa taalé wa yékun yan. Talimba ani képmaa baasnyé ye yandén sapak wa yékunmba rapékaké yangunéngwa taaléké wa wandén. ³⁵ Talimba wuné kaandale rawutéka wunat wa kakému tiyaangunén. Kulak yandéka wunat kulak tiyaangunénga wa kawutén. Wuné nak gaayémba yaawutéka wunat guna gaat wa kure yéngunén. ³⁶ Wuné laplapkapuk baka téwutéka wunat laplap tiyaangunénga giwutén. Baat yandéka wunat wa yékun yangunén. Wuné kalapusmba kwaawutéka yaate wunéké véngunén. Wunga yangunénggé bulaa yéku taalémba yékunmba rapéka-kangunéngwa.’ Naakawutékwa.

³⁷ “Wuné wunga wawutu yéku musé yakwa du dakwa anga wakandakwa, ‘Néman Du, yani nyaa méné kaandale raménénga nané ménat kakému kwayék? Yani nyaa méné kulakngé kiyaaménénga nané ménat kulak kwayék? ³⁸ Yani nyaa méné nak gaayémba yaaménénga nané méné nana gaat kure yék? Yani nyaa méné laplapkapuk baka téménénga nané ménat laplap kwayék? ³⁹ Yani nyaa ménat baat yandéka nané ménat yékun yak? Yani nyaa méné kalapusmba kwaaménénga nané ménat véké yék?’ ⁴⁰ Wunga waatakundaru wuné néma du rate det anga wakawutékwa, ‘Guné wuna jémbaamba yaalan du dakwat nak yékun yate wa wunat waak wa yékun yangunén. Yi wan wanana wa. Gunat wa wawutékwa.’ Naakawutékwa.

⁴¹ “Wunga watake wuna akituwa saku taambamba tékwa du dakwat anga wakawutékwa, ‘Got gunat wa kuk wayéndén. Bulaa guné wuné yaasékatake yaa yaanpékatékwa taalát ma yéngunék. Wani yaa katik kiyaakngé dé. Talimba Got wani taalé yatake wandén, “Satan déku dunyansale wani kapérandi taalémba

rakandakwa.” Wunga wandén taalat ma yéngunék. ⁴² Talimba wuné kaandale rawutéka guné wunat kakému yamba tiyaangunéngwe wa. Kulak yandéka guné wunat kulak yamba tiyaangunéngwe wa. ⁴³ Wuné nak gaayémba yaawutéka wunat yamba kure yéngunéngwe wa guna gaat. Wuné laplapkapuk baka téwutéka wunat laplap yamba tiyaangunéngwe wa. Wunat baat yandéka, kalapusmba waak kwaawutéka guné wunat yamba yaae véngunéngwe wa. Naakawutéka.

⁴⁴ “Wunga wawutu de waak wakandakwa, ‘Néman Du, yani nyaa méné kakému kulakngé kiyaaménénga vétake nané ménat kakému kulak yamba kwayénangwe? Yani nyaa méné nak gaayémba yaaménénga, laplapkapuk baka téménénga, ménat baat yandéka, kalapusmba kwaaménénga, véte nané ménat yékun yakapuk yak?’ Naakandakwa. ⁴⁵ Wunga wandaru wuné néma du rate det anga wakawutéka: ‘Guné wuna jémbaamba yaalan du dakwat nak yékun yakapuk yate wa wunat waak yékun yamba yangunéngwe wa. Det kuk kwayéte wunat waak wa kuk kwayéngunén. Yi wan wanana wa. Gunat wa wawutéka.’ Naakawutéka.

⁴⁶ “Wunga wawutu wuna jémbaamba yaalan du dakwat yékun yakapuk yan du dakwa kapérandi taalat yékandakwa. Ye wamba rate néma kaangél vékupékaaté-kandakwa. Yaténdaru wuna jémbaamba yaalan du dakwat yékun yan du dakwa yéku gaayét ye apapu apapu yékunmba rapéka-kandakwa.” Jisas wunga wandén.

26

Néma dusé Jisas viyaandénggé kundi gindarén

(Mk 14:1-2; Lu 22:1-2; Jo 11:45-53)

¹ Jisas wani kundi wasékéyaktake déku dunyansat ani kundi wandén. ² “Anga wa vékuséngunéngwa. Nyaa vétik male re nané Judasé Pasova waanangwa nyaana kakému yaake kakanangwa. Wani sapak Duna Nyaan wuné wuna maamat kwayéndaru wunat takwemimba baangtaka-kandakwa.” Det wunga wandén.

³ Wani sapak Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan, maaka dunyan waak ye deku néma duna gaamba jaawuwe randarén. Wani néma duna yé Kaiafas wa. ⁴ Rate kundi bulndarén, de yakélak ye Jisas kulkiye viyaandénggé. Bule wunga yaké wa kundi gindarén. ⁵ Kundi gite wandarén, “Dé ma viyaandénggwak. Kakému yaake kaké yanangwa nyaa, dé katik kulkiké nané. Bulaa némaamba du dakwa wani kakému kaké ani gaayét wa yaandarén. Bulaa nané Jisas kulkinanu, wa de rakarka ye nanat némaanmba waarukandakwa. De yéandarumbut dé kulkiye viyaandénggwak.” Naandarén.

Taakwa nak yéku yaama yakwa gu Jisasna maakamba sévilén

(Mk 14:3-9; Jo 12:1-8)

⁶ Jisas Jerusalem taakatake Betanit yéndén. Ye saambake talimba lepro yan du déku yé Saimon déku gaamba randén. ⁷ Rate kakému karéndaka taakwa nak matumba yandarén makalkéri botol kure yaalén. Wani botolmba yéku yaama yakwa gu wa tén. Dunyansé wani gu kéraaké némaamba yéwaa wa kwayékandakwa. Wani taakwa yaae Jisas ranmba téte déku maakamba wani gu sévilén. ⁸ Séviléka Jisasna dunyan véte rakarka yandarén. Yate wandarén, “Kamuké lé wani gu baka sévik? ⁹ Wani gu wan yéku gu wa. Lé wani gu kwayéte némaamba yéwaa kéraae musékapuk du dakwat kwayémunaalu yékunmba yakatik.” Naandarén.

¹⁰ Jisas deku kundi vékutake det wandén, “Kamuké guné wani taakwat waaruwu? Wunga yaké yambakate. Wan yéku musé wa yalén wunat. ¹¹ Musékapuk du dakwa gunale rapéka-kandakwa. Apapu apapu guné det yékun yakangunéngwa. Wuné gunale katik yarépékaké wuté. ¹² Wani taakwa wuné kiyaawutu kwaawumba rémngé yandakwanngé vékulakate wa wani gu wuna sépémba sévilén.” Wunga wate Judasé pusaa rémngé yate yandakwanngé wa wandén. ¹³ Watake det anga wandén, “Kukmba wuna kundi akwi kępmaamba kwayéte ani taakwa yan muséké waak wakandakwa. Wate léké vékulakakandakwa. Yi wan wanana wa. Gunat wa wawutékwa.” Det wunga wandén.

Judas Jisas néma dusat kwayéké kundi gindén

(Mk 14:10-11; Lu 22:3-6)

¹⁴ Wani sapak Jisasna du nak déku yé Judas Iskariot dé Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyanséké yéndén. ¹⁵ Ye det wandén, “Guné wunat kamu tiyaangunu wuné Jisas gunat kwayéké wuté?” Wunga wandéka déké yéwaa 30 kwayéndarén. ¹⁶ Kwayéndaka ye Jisas det kwayéké yandékwanngé vékulakandén. Vékulakate wani muséké bulkapuk yaréte Jisas kwayéké yandékwa sapakngé kaavéréndén.

Jisas déku dunyanale Pasova waandakwa sapakna kakému kandarén

(Mk 14:12-21; Lu 22:7-14, 21-23; Jo 13:21-30)

¹⁷ Pasova waanangwa kakému yaake kanangwa sapak nané Judasé bret kate yis kurkapuk yandarén bret male kanangwa. Wani sapak yandéka yis kurkapuk yandarén bret baasnyé ye yaakéndarén nyaa Jisasna dunyansé yaae dat wandarén, “Musé yani taalémba kururétakananu Pasova waanangwa sapakna kakému rate kaké méné mawulé yo?” ¹⁸ Wunga wandaka wandén, “Guné Jerusalemmba wulaae talimba wawutén duwat ve dat ma wangunék, ‘Nana néma du, Gotna kundiké nanat yakwasnyékwa du anga wandékwa, ‘Wuné kiyaaké yakwa sapak a yaakwa. Wuné wuna dunyansale ména gaamba Pasova kakému kakanangwa.’ Naandékwa.’ Dat wunga ma wangunék.” ¹⁹ Wunga wandéka Jisasna dunyan wandén pulak ye kakému kururétakandarén.

²⁰ Nyaa daawulindéka Jisas yaae déku dunyan tambavétik maanmba kaayék vétik wunga dele rate kakému karéndarén. ²¹ Karéte det wandén, “Nanale rakwa du nak wuné kwayékanékwá wuna maamasat. Yi wan wanana wa.” ²² Wunga wandéka deku mawulé kapére yandéka vatvat naate nak nak dat waatakundarén, “Néman Du, wan wunéké méné wo kapuk?” ²³ Wunga waatakundaka wandén, “Wunale sékét dismba tékwa kumbingumba bret vaanjande taawun du wa wuné maamasat kwayéké yakwa. ²⁴ Wuné Duna Nyaan kiyaakawutékwa. Gotna nyéngaamba kiyaaké yawutékwanngé talimba kundi viyaatakandarén. Kiyaawutu kapérandi musé yaakandékwa, wuné maamasat kwayékwate yakwa duké. Wani du déku aasa dé kéraakapuk yamunaalu wan yékun yakatik.” ²⁵ Wunga wandéka Jisas maamasat kwayéké yakwa du Judas wa wan, “Néma du, wan wunéké méné wo kapuk?” Wunga wandéka Jisas dat wandén, “Yi. Wan wanana wa.” Naandén Jisas.

Jisas brerale wain kulakale kwayéndén déku dunyansat

(Mk 14:22-26; Lu 22:15-20; 1 Ko 11:23-25)

²⁶ Jisas déku dunyansale rate kakému karéte bret kéraae Gorét wandén, “Yéku musé wa tiyaaménén. Wan yékun wa.” Wunga watake bret bule déku dunyansat kwayéte wandén, “Ma kéraae kangunék. An wuna sépé a.” ²⁷ Wunga watake wain kulak tén kasnya nak kéraae Gorét wandén, “Yéku kulak wa tiyaaménén. Wan

yékun wa.” Naatake déku dunyansat kwayéte wandén, “Guné akwi ani kulak ma kangunék. ²⁸ An wuna nyéki a. De wuné viyaandékndaru wuna nyéki vaakundu guné véte vékusék-ngangunéngwa. Got du dakwat yékun yaké wandén kundi wa sékérek-ngandékwa. Wuna nyéki vaakundu Got némaamba du dakwa yandarén kapérandi musé yasnyéputi-kandékwa. ²⁹ Gunat wawutékwa. Ani kępmaamba téte wuné wain kulak nakapuk katik kaké wuté. Kukmba wuna aapa Got du dakwaké néma du randu, nané déku gaayémba dale rate wuné gunale kulé wain kulak kakawutékwa.” Naandén.

³⁰ Wunga wandéka Gotna nyéngaamba kwaakwa gwaaré waatake waarape gwaande Oliv némbat waaréendarén.

Jisas wandén Pita dat kuk kwayékwate yandékwanngé

(Mk 14:27-31; Lu 22:31-34; Jo 13:36-38)

³¹ Yaambumba yéte Jisas déku dunyansat wandén, “Bulaa gaan guné akwi wunat kuk kwayéte yaange yékangunéngwa. Wunga vékusékwutékwa. Yaange yékuné yangunékwanngé Gotna kundi déku nyéngaamba anga wa kwaakwa: Wuné sipsipké séngite kaavérékwa duwat viyaawutu sipsip yaange yékandakwa. ³² Wani kundi wandékwa pulak yaange yéngunu wa kiyaakawutékwa. Kiyaae kukmba nakapuk taamale waarape taale Galilit yékawutékwa. Yéwutu guné kukmba yaakangunéngwa.” Naandén.

³³ Wunga wandéka Pita wa wan dat, “Wuné ménat kuk katik kwayéké wuté. Katik yaange yéké wuté. Nak du ménat kuk kwayéte yaange yéndaru, wuné wunga katik yaké wuté.” Naandén.

³⁴ Wunga wandéka Jisas wa wan, “A vékusékwutékwa. Bulaa gaan séraa waakapuk téndu méné apu kupuk wakaménéngwa, ‘Wuné Jisas yamba véwutékwe wa.’ Wunga waménu séraa waakandékwa. Wunga vékusékte wa ménat wawutékwa.” Naandén.

³⁵ Wunga wandéka Pita wan, “Yamba yé wa. Wunga katik waké wuté. Wuné ménale kiyaakawutékwa. Wup katik yaké wuté. Wani kundi katik waké wuté.” Wunga wandéka Jisasna nak du akwi wungat male wandarén.

Jisas Gorale bulte dat waatakundén Getsemanimba

(Mk 14:32-42; Lu 22:39-46)

³⁶ Wani kundi watake Jisas déku dunyansale taalé nakét wulaandarén. Wani taaléna yé Getsemani wa. Wamba rate det wandén, “Guné amba ma ra. Wuna yékwa Gorale kundi bulké.” Wunga watake Pita, Sebedina nyaan vétik wunga kéraae kure sékét yéendarén. ³⁷ Yéténdaka déku mawulé kapére yandéka vékulaka vékulaka naandén. ³⁸ Yate det wandén, “Wuna kwaminyan bérúkwa. A kiyaakawutékwa. Guné wunale sékét amba véréngunék. Yundé kwaaké yambak.” ³⁹ Wunga wandéka véréndaka dé ayélap yépulak naae kępmaamba kwaate Gorét wandén, “Wuna aapa, akwi muséké wa apamama yaménéngwa. Méné yaaké yakwa muséké waké mawulé ye, wa méné waménu wunéké yaaké yakwa vakmi wunéké katik yaaké dé. Ménat wunga waatakuwutékwa. Méné wuné mawulé yakwa pulak yaké yambak. Ménékét mawulé yaménéngwa pulak yaké ma yaménék.” Naandén.

⁴⁰ Wani kundi watake déku dunyanngé waambule ye véndén yundé kwaakéséndaka. Vétake de sérkiyaate Pitat wandén, “Yénga pulak dé? Guné ayélapkéri sapak wunale raké yapingunéngwa. Guné wa yundé kwaan. ⁴¹ Guné yundé kwaaké yambakate. Yékunmba vékulakate Gorét ma waataku, vakmi gunat yaavan kurkapuk yandénggé. Anga wa vékusékwutékwa. Guné yundé

kwaamuké kalik yangunénga guna sépé apa tapa yakapuk yandéka wa gunat yundé yandéka wa yundé kwaangunén.” Naandén.

⁴² Wunga watake nakapuk det yaasékatake ayélap yépulak naae Gorét anga wandén, “Wuna aapa, wunéké yaaké yakwa vakmi wunéké yaandu wuné wani muséké kuk katik kwayéké wuté. Wani muséké yi naakawutékwa. Ménékét mawulé yaménéngwa pulak ma yaménu.” Naandén. ⁴³ Wunga watake déku dunyanngé nakapuk waambule ye véndén nakapuk yundé kwaandaka. Deku ménimba yundé male yandéka wa kwaandarén.

⁴⁴ Déku dunyansé nakapuk taakatake ye Gorale nakapuk bulte waatakundén. Taale Gorét waatakundén kundi male wa nakapuk waatakundén. ⁴⁵ Waatakutake déku dunyanséké waambule yaae det sérkiyaate wandén, “Yénga pulak dé? Guné wayéka yundé kwapéko? Ma véku. Wuné Duna Nyaan wuné kapéremusé yakwa dunyansat kwayéké yandékwa sapak a yaakwa. ⁴⁶ Ma waarapngunu yékwak. Ma vé. Wuné maamat kwayéké yakwa du wa yaatékwa.” Naandén Jisas.

Judas Jisas maamat kwayéndén

(Mk 14:43-50; Lu 22:47-53; Jo 18:3-11)

⁴⁷ Jisas wayéka téte bulténdéka déku du nak Judas yaan. Némaamba dunyan deku waariyandakwa kulaa, baangé waak kure Judasale sékét yaandarén. Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan, Israelna maaka dunyan waak wunga watakandaka wa yaandarén. ⁴⁸ Takamba Jisas maamasat kwayéké yakwa du Judas, Jisasét kulkiké yakwa dunyansat anga wandén, “Wuné taama réngwutékwa du wan Jisas wa. Dé ma kulkingunék.” Naandén.

⁴⁹ Judas bari yaae Jisasét wandén, “Néma du, yéku mawulé vékute ma yaréménu.” Wunga watake dat taama réngndén. ⁵⁰ Yandéka Jisas dat wandén, “Méno, yaké mawulé ye, yaké yaaménén musé bari ma yaménu.” Wunga wandéka yaae dé kulkindarén. ⁵¹ Kulkindaka Jisasale tan du nak waariyandékwa kulaa kelike Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma dumba jémbaa yakwa duwat viyaae déku waan satékyasnyéndéka vaakérén. ⁵² Vaakétndéka dat Jisas wa wan, “Waariyaménéngwa kulaa tékwa wutmba ma waambule laakwa. Waariyandakwa kulaat dunyan waariyandaru nak du det waariyandakwa kulaat viyaandaru kiyaakandakwa. ⁵³ Wuné mawulé yamunaawutu wuné wuna aapat waatakuwutu bari wandu déku kundi kure gaayakwa némaamba dunyan yaae wunat yékun yakatik daré. Wani muséké méné yamba vékulaka-ménéngwe wa. Wuné wuna aapat wunga katik waatakuké wuté. ⁵⁴ Talimba du ras Gotna nyéngaamba viyaatakandarén, nak du yaae wunat kulkiye kure ye viyaandéknge yandakwannge. Wuna aapa wunat yékun yandénngé waataku-munaawutu wani kundi katik sékérekngé dé. Wuné wuna aapa wunat yékun yandénngé waatakupuk yawutu de déku kundi kure gaayakwa dunyan wunat yékun yaké katik yaaké daré.” Naandén.

⁵⁵ Wani kundi watake Jisas dat kulkiké yaan dunyansat wandén, “Guné wuné kurké yaate kamuké guné waariyangunéngwa kulaa baangé waak kure yaak? Guné sél yakwa duwat viyaaké guné wani musé kure yaau kapuk? Késépéri nyaa wuné Gotna kundi bulnangwa néma gaamba yatéte du dakwat Gotna kundiké yakwasnyéwutén. Wamba téwutéka wunat yamba kulkingunéngwe. ⁵⁶ Wunat yangunéngwa muséké talimba du ras Gotna nyéngaamba wa viyaatakandarén. Viyaatakandaka bulaa deku kundi wa sékérekngwa.” Wunga wandéka déku dunyan akwi dé yaasékatake yaange yéendarén.

Jisas Israelséna néma dunyanna ménimba téndén

(Mk 14:53-65; Lu 22:54-55, 63-71; Jo 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Jisas kulkiye kure yén dunyansé dé kure yéndarén Kaiafasna gaat. Kaiafas dé Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du wa. Apakundiké vékuséngwa dunyan, Israelna maaka dunyan waak Kaiafasna gaamba jaawuwe randaka Jisas wani gaat kure yéndarén. ⁵⁸ Yéndaka Pita Jisasna kukmba ye apakmba téndén. Tété yéndén Jisas kulkin dunyan dé kure wani gaamba wulaandaka. Véte ye polisale kaapamba randén. Jisasét yaké yandakwa musé véké watake randén.

⁵⁹ Randéka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan, Israelna nak néma dunyan waak Jisas viyaandénggé mawulé yandarén. Yate wandarén, “Jisas yan kapéremusé raské kandé waké ya?” Wunga wate papukundiké kalik yamba yandakwe wa. ⁶⁰ Yate wandaka paapu yakwa némaamba dunyan yaae Jisas yan musé raské wandarén. Wandaka néma dunyan yandén kapéremuséké yamba vékundakwe wa. Yandaka du vétik yaambérén. ⁶¹ Yaae wambérén, “Wani du anga wandén, ‘Wuné Gotna kundi bulnangwa néma gaa yaavan kurkawutékwa. Yaavan kure nyaa kupuk yéndu nakapuk kaakawutékwa.’ Wani du wunga wandén.” Naambérén.

⁶² Wunga wambéréka Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du waarape tété Jisasét wandén, “Kamuké méné bérku kundi yamba waambule kaataménéngwe? Bérku kundi yénga pulak dé?” ⁶³ Wunga wandéka Jisas kundi yamba bulndékwe wa. Yandéka Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du dat wandén, “Wuné rapékakwa du Gotna yémba wate wawutékwa, méné wunat waménénggé. Méné Got wan du Kraiss méné kapuk? Méné Gotna nyaan méné kapuk?” Naandén.

⁶⁴ Wunga wandéka anga wandén, “Yi. Wa waménén. An gunat akwi wawutékwa. Kukmba vékangunéngwa, wuné Duna Nyaan néma du rate apa tapa yakwa du Gotna yékutuwa taambamba re buwiale anjoré nyétmba gaayawutu.” Naandén.

⁶⁵ Jisas wunga wandéka Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du rakarka yate déku laplap gérikte wandén, “Dé wunga wate Gorké kapérandi kundi bulte wa Gorét wasélékndén. Déku kundi wa vékungunén. Wan kapérandi kundi wa. Nak duwat katik waatakuké nané, yandén kapérandi muséké. ⁶⁶ Yénga guné wo déké?” Wunga wandéka wandarén, “Kapéremusé wa yandén. Dé ma kiyandu.” Naandarén.

⁶⁷ Wani kundi watake Jisasna saawimba sépmany sévaanguralndaka ras dat taambat viyaandarén. ⁶⁸ Viyaate dat wasélékte wandarén, “Méné Got wan du Kraiss, Gotna yémba kundi kwayékwa du rate méné akwi muséké wa vékusékménéngwa. Vékusékte, nanat ma wa. Kandé ménat viyaak?” Wunga wate dat wasélékndarén.

Pita wa wan, “Wuné Jisas yamba véwutékwe wa”

(Mk 14:66-72; Lu 22:56-62; Jo 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Pita kaapamba randén, gaaké aatmu gisangwandé-ndarénmba. Randéka wani gaamba jémbaa yakwa taakwa nak yaae dat walén, “Méné waak wan Galilimba yaan du Jisasale yatéménén wa.” ⁷⁰ Wunga waléka Pita wamba rakésan du dakwana ménimba tété wandén, “Yamba wa. Wuné wa wanyénéngwa kundi yamba vékusékwutékwe wa.” Naandén.

⁷¹ Wunga watake gwaande pétémba randén. Randéka jémbaa yakwa taakwa nak waak dat véte lale sékét tan du dakwat walén, “Ani du Nasaret du Jisasale

wa yaténdén.” ⁷² Wunga waléka némaanmba wandén, “Yamba yé wa. Wani du yamba véwutékwe wa. Gotna yémba wa wawutékwa.” Naandén.

⁷³ Wunga wandéka ayélap raré naae wamba tan du ras dat yaae wandarén, “Galili du bulndakwa pulak wa kundi bulménéngwa. Méné waak Galilimba yaan du wa. Méné Jisasna du nak wa. Yi wan wanana wa.” ⁷⁴ Wunga wandaka Pita det némaanmba wandén, “Yamba yé wa. Wani du yamba véwutékwe wa. Gunat wa wawutékwa. Papukundi wamunaawutu Got wunat yénga viyaandu.” Naandéka wa séraa waan. ⁷⁵ Waandéka Jisas dat wandén kundiké vékulakandén. Takamba Jisas wa wandén, “Anga wa vékusékwutékwa. Séraa waakapuk téndu apu kupuk wakaménéngwa, ‘Wuné dé yamba véwutékwe wa.’ Wunga waménu séraa waakandéka.” Naandén. Pita Jisasét kuk kwayétake Jisas wan kundiké vékulake gwaande néma sémbéraa yate géraandén.

27

Jisas Pailatké kure yéendarén

(Mk 15:1; Lu 23:1-2; Jo 18:28-32)

¹ Yé gétndéka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyansé, Israelna maaka dunyansé waak kundi gindarén, Jisas viyaandéknge. ² Kundi giye dé baangwit giye Romna néma du Pailatké kure yéendarén.

Judas wa kiyaan

(Ap 1:18-19)

³ Jisas maamat kwayén du Judas, Jisas viyaandéknge bulndaka vékundén. Vékutake nak mawulé yate Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyansé, Israelna maaka dunyansé waak wunga randaka deké waambule yéndén. Ye dat kwayéendarén yéwaa det nakapuk waambule kwayéndén. ⁴ Kwayéte wandén, “Wuné kapérandi musé wa yawutén. Kapérandi musé yakapuk duwat wa déku maamasat kwayéwutén. Kwayéwuténngé wa dé viyaandaru kiyaakandéka.” Naandéka wandarén, “Wan nana jémbaa yamba wa. Wan ména jémbaa wa.” ⁵ Wunga wandaka wani yéwaa Gotna kundi bulndakwa néma gaamba vaanjolatake yéndén. Ye dé baangwimba kwalko ye kiyaandén.

⁶ Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyansé vaanjolandén yéwaa kéraate wandarén, “An du viyaandéknarénngé kwayénanén yéwaa a. Ani yéwaa Gotna kundi bulnangwa néma gaamba rakwa yéwaale taakamunaae, wa Moses wan apakundit kuk wa kwayékatik nané. Wani yéwaale katik taakaké nané.” ⁷ Naatake wani yéwaa kéraae képmaa aké nyaakwa duwat kwayétake déku képmaa kéraandarén. Kéraae wandarén, “Nak gaayémba yaan du dakwa nana gaayémba kiyaandaru det ani képmaamba rémnganangwa.” ⁸ Naatake wunga yandaka du dakwa wani képmaaké yé anga waandarén, “Nyéki képmaa.” Bulaa waak wani képmaaké wunga yé waanangwa. ⁹ Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyansé wunga yandaka Gotna yémba talimba yatéte kundi kwayétan du Jeremaia viyaatakan kundi wa sékérékén. Jeremaia Gotna nyéngaamba anga viyaatakandén: Israel du dakwa anga wandarén, “Dé ma kéraakwak. Yéwaa ras (30) kwayétake dé kéraakanangwa.” ¹⁰ Wunga watake de wani yéwaa kéraae képmaa aké nyaakwa duwat kwayéte déku képmaa kéraandarén. Néman Du Got wunat wandén wani muséké. Jeremaia wunga viyaatakandén, Jisasna aasa dé kéraakapuk yalén sapak.

Pailat Jisasét waatakundén

(Mk 15:2-5; Lu 23:3-5; Jo 18:33-38)

¹¹ Jisas kure ye Romna néma du Pailatna ménimba taakandaka téndén. Téndéka Pailat dat waatakundén, “Méné Judaséna néma du méné kapuk?” Wunga waatakundéka Jisas wa wan, “Yi. Ména kapmang wa wunga waménéngwa.” ¹² Wunga wandéka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyansé, Israelna maaka dunyansé waak papukundi wandarén, Jisas yan muséké. Jisas wani kapéremusé yamba yandékwe wa. De dat papukundi wandaka deku kundi nak waambule yamba wandékwe wa. Kundi nak yamba bulndékwe wa. ¹³ Yandéka Pailat dat wandén, “Ménéké wandakwa akwi kundi méné vékwo? Kamuké méné kundi bulkapuk téte véto?” ¹⁴ Wunga wandéka yamba kundi nak wandékwe wa Pailarét. Yandéka wa Pailat vékulaka vékulaka naandén.

Jisas takwemimba baangtakandarénngé wa Pailat watakandén

(Mk 15:6-15; Lu 23:13-25; Jo 18:39-19:16)

¹⁵ Akwi kwaaré Pasova waanangwa nyaana kakému kanangwa sapak Romna néma du kalapusmba kwaakwa du nakét wandéka dé kalapus yaasékatake gwaande baka yékunmba yéndékwa. Jerusalemmba tékwa du dakwa deku mawulémba vékulakate Romna néma duwat waandaka mawulé yandakwa duwat wandéka kalapus yaasékatake gwaande baka yékunmba yéndékwa. ¹⁶ Wani sapak kapéremusé yan du nak kalapusmba kwaandén. Déku yé Jisas Barabas. Némaamba du dakwa déké vékuséknadarén wa.

¹⁷⁻¹⁸ Pailat anga wa vékuséknéndén. Jisas kapéremusé nak yamba yandékwe wa. Néma dunyan Jisaské kalik yate dat giye kure yaandarén déké. Wunga vékusékte déku mawulémba wandén, “Kalmu amba jaawuwe tékwa du dakwa Jisaské mawulé yaké daré kapuk?” Wunga wate wani du dakwat wandén, “Yénga pulak guné mawulé yo? Kandat wawutu yékunmba yéké dé? Barabasét wawutu kalapus yaasékatake yaale baka yékunmba yéké dé, kapuk Got wan du Krai waandakwa du Jisasét wawutu dé baka yékunmba yéké dé?” Naandén.

¹⁹ Pailat kundi vékundékwa taalémba randéka lé déku taakwa kundit wasatite walén, “Méné wani yéku musé yakwa duwat yaavan kurké yambak. Gaan kwaae déké yéngan wa kwaawutéén. Kwaawutéka wuna mawulé kapére yandékwa.” Naalén.

²⁰ Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyansé, Israelna maaka dunyansé waak wamba tékésén du dakwat wandarén, Pailarét wandaru Pailat wandu Barabas kalapus yaasékatake yaale baka yékunmba yéndu de Jisasét viyaandéknadarénngé. ²¹ Wunga wandaka néma du Pailat det nakapuk waatakundén, “Ani du vétikngé yénga pulak guné mawulé yo? Kandat wawutu dé gunéké yaale baka yékunmba yéké dé?” Wunga wandéka wandarén, “Barabas.” ²² Wunga wandaka Pailat wa wan, “Krais waandakwa du Jisasét yénga pulak yaké wuté?” Wunga waatakundéka wa akwi wandarén, “Dé takwemimba ma baangtaka.” ²³ Wunga wandaka wandén, “Kamuké? Kamu kapérandi musé dé yak?” Wunga wandéka némaamba waandarén, “Dé takwemimba ma baangtaka.” Naandarén.

²⁴ De wunga waandaka Pailat déku mawuléké wandén, “Wuna kundi yamba vékundakwe wa. Deku kundi vékukapuk yamunaawutu wa waariyakandakwa.” Wunga watake gu ras kéraae akwi du dakwana ménimba téte déku taamba yakwasnyéndén. Yakwasnyéte wandén, “Wuné guna ménimba taamba a yakwasnyéwutékwa, guné véte anga vékusékngunénngé. Wuné ani duwat viyaandékmuké kalik yawutékwa. Guné dat viyaandékngunan, wa guna musé wa. Wuna musé yamba wa.” ²⁵ Naandéka wamba tan du dakwa wa wan, “Wa vékunangwa. Dé kiyaandénngé wa mawulé yanangwa. Got wani muséké,

'Kapérandi musé wa,' naamunaate nanat, nana nyambalat waak yénga viyaandu." Naandarén.

²⁶ Wunga wandaka wandén Pailat, Barabas kalapus yaasékatake gwaande baka yékunmba yéndénngé. Watake déku waariyakwa dunyansat wandén, Jisasét raamény baangwit némaanmba viyaae dé takwemimba baangtakandarénngé.

Waariyakwa dunyan waangite Jisasét wasélékndarén
(Mk 15:16-20; Jo 19:2-3)

²⁷ Pailatna waariyakwa dunyansé deku néma gaat Jisas kure yéendarén. Kure yéndaka akwi waariyakwa dunyan dé ténmba jaawundarén. ²⁸⁻²⁹ Jaawuwe deku mawulémba wandarén, "Néma du gwaavé laplap saawuwe yéku hat saaptakandakwa." Wunga wate dat waangite wasélékte Jisasna laplap laaritake gwaavé laplapét saawutakandarén. Saawutake raamény baangwi nak kéraae hat pulak nyéwayékwe déku maakamba taakandarén. Taakatake baangé nak kéraae déku yékutuwa saku taambamba taakandarén. Taakatake dat kwaati séte waangite wasélékte wandarén, "Méné Judaséna néma du, yékunmba ma raménék." Naandarén. ³⁰ Wunga wate dat sépmany sévaanguralte wani baangé kéraae déku maakamba viyaandarén. ³¹ Wani yapaté akwi yasékéyaktake wani saawutakandarén gwaavé laplap laariye déku laplap nakapuk saawutakandarén. Saawutake dé takwemimba baangtakaké kurindarén.

Jisas takwemimba baangtakandarén
(Mk 15:21-32; Lu 23:26-43; Jo 19:17-27)

³² Yaambumba yéte waariyakwa dunyansé, Sairini du nak déku yé Saimon véndarén. Vétake dat wandarén, dé Jisas baangtakaké yandakwa takwemi yaatandénngé. ³³ Wandaka yaatandéka ye Golgota waandakwa taalémmba saambakndarén. Wan Judana kundi wa. Nana kundimba wanangwa, Duna Maaka Apa. ³⁴ Saambake marasinala yandarén wain kulak Jisasét kwayéndarén, dé katake néma kaangél vékukapuk yandénngé. Kwayéndaka kakwe vétake yamba kandékwe wa. ³⁵ Yandéka dat takwemimba baangtakandarén. Baangtake rate déku laplap muni waataké satu pulak pilai yandarén. Yandaka det taalékéran du wa déku laplap kéraandén. ³⁶ Kéraandéka wani taalémmba rate Jisaské vééndarén.

³⁷ Jisasét baangtakandarén takwemina waambumba anjoré taakandarén kundi wan anga wa: "An Judaséna néma du Jisas wa."

³⁸ Jisasét takwemimba baangtake waariyate sél yan du vétikét takwemi vétikmba baangtakandarén. Nakét déku yékutuwa sakumba baangtakandarén. Nakét déku akituwa sakumba baangtakandarén.

³⁹ Dunyan ras yeyé yaayatéte Jisas takwemimba baangtakandaka téndéka véte dat waangite wasélékndarén. ⁴⁰ Yate wandarén, "Ménawa. Yénga pulak dé? Méné Gotna kundi bulnangwa néma gaa yaavan kure nyaa kupuk yéndu nakapuk kaaké wa waménén. Bulaa ména kapmang ména sépat ma yékun yaménék. Méné Gotna nyaan témunaae méné wani takwemi yaasékatake ma gaayaménu." Naandarén. ⁴¹ Wunga wandaka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyansé, apakundiké vékuséknngwa dunyansé, Israelná maaka dunyansé de waak Jisasét waangite wasélékndarén. ⁴² Yate wandarén, "Dé nak duwat wa yékun yandén. Déku sépat yékun yaké yapatindékwa. Dé Israelná néma du ramunaae baangtakandarén takwemi yaasékatake gaayandu nané véte déké wakanangwa, 'Dé Got wan du Krai wa.' Naakanangwa. ⁴³ Dé wandén, 'Wuné Gotna nyaan a. Got wunat yékun yakandékwa.' Naandén. Bulaa vékanangwa. Got déké mawulé yate dat yékun yaké dé kapuk?" ⁴⁴ Wunga wandaka bét Jisasale

takwemimba baangtakandarén du vétik bérku takwemimba téte bét waak wani kundi male wate dat wasélékmbérén.

Jisas wa kiyaan

(Mk 15:33-41; Lu 23:44-49; Jo 19:28-30)

⁴⁵ Nyaa naawuréndéka akwi képmáamba gaan yan. ⁴⁶ Ye téndéka kukmba nyaa tépatekwe daawuliké yaténdéka Jisas Hibruna kundimba némaanmba anga waandén, “Eli, Eli, lema sabaktani.” Wani kundi nana kundimba anga wa: “Wuna néma du Got, kamuké méné wunat kuk kwayu?” ⁴⁷ Wunga waandéka wamba tékésén du ras wani kundi vékute wandarén, “Wani du dé talimba yatéte Gotna yémba kundi kwayétan du Elaijat wa waandékwa.” ⁴⁸ Wunga watake wamba tan du nak bari pétépété ye nyambiyap pulak musé ras kéraae nyéngi yakwa wain kulakmba taawundén. Taawundéka gumbés yandéka baangémba maaye Jisas kandénngé kusoré-kwayéndén. ⁴⁹ Yandéka ras téte wandarén, “Wayéka ma téte vékwak. Elaija kalmu yaae dat kurké dé kapuk?” Naandarén. ⁵⁰ Wunga waténdaka Jisas nakapuk némaanmba waatake wunga kiyaandén.

⁵¹ Jisas kiyaandéka Gotna kundi bulndakwa néma gaamba lékindarén sémény laplap anjorémba gérike ye andalamba késén. Ye tambék vétik yan. Yandéka waalé géndéka néma matu nyéndémba pukaandarén. ⁵² Yandaka kiyaan du dakwa rémndarén kwaawu kepukandéka de talimba kiyaan Gotna du dakwa némaamba wa nakapuk taamale waarapndarén. ⁵³ Kukmba Jisas taamale waarapndéka Jerusalemét wulaandarén. Wulaandaka némaamba du dakwa de véndarén.

⁵⁴ Waariyakwa dunyan deku néma du waak Jisaské téte vétendarén. Véténdaka dé kiyaandéka waalé géndéka yaalan nak musé waak véte néma wup yandarén. Yate wandarén, “Wani du wan Gotna nyaan wa. Yi wan wanana wa.” Naandarén.

⁵⁵ Némaamba dakwa yaae apakmba pulak téte de waak véndarén. Talimba Jisas Galili taakatake yaandéka de dale yaae dat kakému kwayéndarén. ⁵⁶ Wani taakwa nak wan Makdala taakwa Maria wa. Nak Jems ambét Josepna aasa Maria wa. Nak Sebedina nyaan vétikna aasa wa.

Jisasna pusaa kwaawumba taakandarén

(Mk 15:42-47; Lu 23:50-55; Jo 19:38-42)

⁵⁷ Garambu yandéka Arimatea du nak déku yé Josep yaandén. Dé némaamba musé kurerékwa du wa. Dé waak wan Jisasna du nak wa. ⁵⁸ Yaae Romna néma du Pailatké yéndén. Ye Jisasna pusaa kéraamuké dat waatakundén. Waatakundéka wandéka Josepét kwayéndarén. ⁵⁹ Kwayéndaka kéraae yéku waama laplapét valambatndén. ⁶⁰ Valambare kure ye déku kwaawumba taakandén. Talimba wani kwaawu déku jémbaa yakwa dunyan wa matumba vaae wulaandarén. Dé Jisasna pusaa wani kwaawumba taakatake néma matu nak varémame ye yaambumba taakatépéndén. Taakatépétake yéndén. ⁶¹ Yéndéka bét Makdala taakwa Maria, Jems ambét Josepna aasa Maria Jisas taakandarén kwaawu ténmba téte vétémbérén.

Waariyakwa dunyan Jisas taakandarén kwaawuké séngiréndarén

⁶² Jisas kiyaandéka kwaae ganmba Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan, Farisi dunyan waak Pailatké yéndarén. ⁶³ Ye dat wandarén, “Néma du, wani paapu yan du wayéka baka yatéte wandén kundiké vékulakanangwa. Anga wandén, ‘Nyaa kupuk yéndu wuné nakapuk taamale waarapkawutékwa.’ Naandén. ⁶⁴ Wani kundiké vékulakate ménat waatakunangwa. Méné waménu waariyakwa dunyan ye dé taakandarén kwaawuké nyaa kupuk kurkale séngiréte

vétékandakwa. Vétékapuk yamunaandaru kalmu déku dunyansé ye déku pusaa sél ye kure yéte du dakwat anga waké daré? ‘Kiyaae nakapuk taamale wa waarapndén.’ Wunga wandaru kukmba yaké yandakwa papukundi taale yandarén papukundi taalékéra-kandékwa.” Naandarén.

⁶⁵ Wunga wandaka Pailat det wandén, “Guné waariyakwa dunyansat kéraangunu ye wani taaléké ma séngindaru.” Naandén.

⁶⁶ Wunga wandéka ye de kwaawumba taakatépendarén matumba baangwi gitake bi pulak musé taakandarén, du yakélak paakwe ye wulaakapuk yamuké. Yatake waariyakwa dunyansé rasét wandaka wani kwaawuké séngitendarén.

28

Jisas nakapuk taamale waarapndén

(Mk 16:1-10; Lu 24:1-10; Jo 20:1-18)

¹ Judana yaap yaré nyaa yéndéka Sande ganmbamba nyaa yaalaké yaténdéka Makdala taakwa Maria, Jems ambét Josepna aasa Mariale bét Jisasna pusaa taakandarén taalé véké yémbéréén. ² Yétémbéréka néma waalé génén. Géndéka Néman Du Gotna kundi kure gaayakwa du nak Gotna gaayémba gaayandén. Gaaye kwaawumba taakatépendarén matu varémansatitake wani matu taakumba randén. ³ Déku saawi nyét kusnyérakngwa pulak yan. Yandéka déku laplap waama buwi pulak wamatama ye kalkal naan. ⁴ Yandéka wamba tékésén waariyakwa dunyan néma wup yate képmaamba vaakére kiyaan dunyan pulak kwaandarén.

⁵ Wani taakwa vétik ye vémbéréka Gotna kundi kure gaayakwa du bérét wandén, “Wup yaké yambak. Anga wa vékusékwutékwá. Takwemimba baangtakandarén du Jisaské waake véké wa yaambénén. ⁶ Talimba wandén pulak wa nakapuk taamale wa waarapndén. Dé amba yamba re wa. Ma yaae vémbénu taakandaka kwaandén taalé. ⁷ Vétake bari ye déku dunyansat anga ma wambénu, ‘Jisas kiyaae bulaa wa nakapuk taamale waarapndén. Waarape taale yéndékwa Galilit. Guné ye dé wamba vékangunéngwa.’ Wunga det ma wambénu. Bénat wa wawutéén.” Naandén.

⁸ Wunga wandéka wup yate mawulé tawulé yate wani taalé yaasékatake bari pétépété yémbéréén, déku dunyansat wani kundi waké. ⁹ Yémbéréka Jisas bérét yaambumba vétake wandén, “Béna mawulé yékunmba yénga téndu.” Naandéka dat yaae kwaati séte déku maanmba kutte déké waandé daambéréén. ¹⁰ Yambéréka Jisas bérét wandén, “Wup yaké yambak. Béné ye wuna dunyansat wambénu Galilit yéndaréék. Ye wani taalémba wuné vékandakwa.” Naandén Jisas bérét.

Jisasna pusaaké séngiye tan dunyan ani kundi wandarén

¹¹ Wani taakwa vétik wayéka yétémbéréka Jisasna pusaa taakandarén taaléké séngiye tan dunyan ras Jerusalemét wulaae yaandéka véndarén muséké Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyansat wandarén. ¹² Wandaka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan Israelna maaka dunyansale jaawuwe kundi bulte wa kundi nak gindarén. Gite séngitan dunyansat némaamba yéwaa kwayéndarén. ¹³ Kwayéte det wandarén, “Du dakwat anga ma wangunu, ‘Gaan yundé kwaananga Jisasna dunyan yaae déku pusaa wa sél ye kure yéndarén.’ Naangunék. ¹⁴ Wunga wangunu Romna néma du wani kundi vékute rakarka yandu dat wananu gunat katik waaruké dé.” Naandarén.

¹⁵ Wunga wandaka séngiye tan dunyan wani yéwaa kéraae kure ye Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyansé wan pulak wandarén. Wandaka Judasé wani kundi vékundarén. Bulaa waak wani kundi male vékundakwa.

Jisas déku dunyansat jémbaa kwayéndén

(Mk 16:14-18; Lu 24:36-49; Jo 20:19-23)

¹⁶ Jisasna dunyan tambavétik maanmba kaayék nakurak (11) Galilit yéendarén. Ye Jisas yéendarénnagé wandén wani némbumba saambakndarén. ¹⁷ Ye Jisasét wamba vétake déké kwaati séte waandé daandarén. Yate de ras déké yékunmba vékulakakapuk yate wandarén, “Ani du an kiyaae taamale waarapén du Jisas dé kapuk?” Wunga vékulaka vékulaka naandarén.

¹⁸ Jisas yaae déku dunyansat wandén, “Got wunat akwi mayé apa wa tiyaandén. Tiyaandénngé wuné nyét kápmaaké waak néma du rakawutékwa. ¹⁹ Raké yawutékwannagé vékulakate gunat anga wawutékwa. Guné ma ye akwi kápmaamba tékwa du dakwat wangunu wuna jémbaamba yaalandarénnagé. Yaalandaru Gorké vékulakate ma wangunék, ‘Aapana yémba, Nyaanna yémba, Gotna Yaamambina yémba a yanangwa.’ Naate det ma baptais kwayéngunu. ²⁰ Gunat kwayéwutén akwi kundi det ma kwayéngunu wuna kundi yékunmba vékukandakwa. Vékute wawutén pulak yakandakwa. Ani muséké yékéyaak yaké yambak. Wuné gunat katik yaasékaké wuté. Akwi gaan nyaa gunale yatépéka-kawutékwa. Ani kápmaa késké yakwa sapak wuné gunale yatépéka-kawutékwa.” Jisas déku dunyansat wunga wandén.

Jisas Kraiské Mak vijaatakan kundi

Taale ani kundi ma vé

Taale kwaakwa kundi anga wa, “An yéku kundi a, Gotna nyaan Jisas Kraiské.” Ani nyéngaamba vénangwa, Jisas dé akwi jémbaa yamuké apa tapa yakwa du wa. Dé néma du tété du dakwat Gotna yapatéké yakwasnyéte, kutakwa wandéka yaangéndaka, du dakwa yandarén kapéremusé yasnýéputindén. Jisas dékét déké anga wandén, “Wuné Duna Nyaan a.” Naate anga wandén, “Wuné wunékét wuna sépé kwaminyan kwayétake kiyaakawutékwa némaamba du dakwa Satanna taambamba kéraamuké.” Naandén. (Sapta 10:45mba ma vé.)

Mak némaamba kundi wa saapéndékwa Jisas yan jémbaaké. Kwayéndén kundiké makal kundi wa saapéndékwa. Taale Mak baptais kwayétan du Jonngé saapéte Jisas baptais kéraandéka Satan Jisasna mawulé yakwe véndénngé saapéndékwa. Kukmba anga saapéndékwa. Jisas késpulak nakpulak vakmi yaatakwa du dakwaké mawulé sémbéraa yandén. Yate det Gotna kundiké yakwasnyéndén. Taale Jisasna dunyansé de Jisas yan muséké véte yamba vékusékdakwe wa. Yate kukmba yakélak yakélak vékulaakét yaae wa wanngé vékusékdandarén.

Anga waak vénangwa ani nyéngaamba. Dunyan ras Jisasét maama ye dat kapére sapére musé yandarén. Yandaka kiyaee wa nakapuk taamale waarapndén. Wanngé wa Mak saapéndékwa.

Baptais kwayékwa du Jon kundi kwayéndén

(Mt 3:1-12; Lu 3:1-9, 15-17; Jo 1:19-28)

¹ An yéku kundi a, Gotna nyaan Jisas Kraiské.

² Taale Gotna yémba kundi kwayétan du nak déku yé Aisaia Gotna nyéngaamba anga vijaatakandén:

Got déku nyaanét anga wandén, “An wuna kundi kure yékwa du a. Wuné wawutu wa dé taale yéte ména yaambu kurkandékwa.”

³ Du yarékapuk taalémba du nak a waatékwa.

Waate anga wandékwa, “Néman Duna yaambu ma kutngunék.

Kutngunu yaambu kurkale kwaakandékwa déké.”

Wani gwaaménja kundi talimba Aisaia wa vijaatakan. Du dakwana mawulé yékunmba téndu, de Jisas yaaké yandékwanngé yékunmba vékulakandarénngé, wa wani kundi vijaatakandén.

⁴ Jonna aasa dé kéraakapuk yalén sapak wa Aisaia wunga vijaatakandéka kukmba baptais kwayékwa du Jon yaténdén du yarékapuk taalémba. Yatéte déké yaan du dakwat anga wandén, “Guné vékungunén kapérandi mawulé ma yaasékangunék. Yangunu Gotna yémba gunat baptais kwayékawutékwa. Guné wunga yaasékatake Gotna yémba baptais kéraangunu Got guna kapérandi mawulé yasnýéputi-kandékwa.” Naandén. ⁵ Wunga wandéka Jerusalemmba tékwa du dakwa, Judia distrikmba tékwa nak du dakwa waak, némaamba du dakwa wa déké yéandarén. Ye yandarén kapérandi muséké kalik yate wandaka Gotna yémba det baptais kwayéndén, Jordan kaambélémba.

⁶ Jon yéku laplapké, yéku kakémuké yamba vékulakandékwe wa. Dé kamelna yéwimba yaatendarén laplapét gindén. Giye bulmakau sépémba yandarén lerét gindén. Jap, saam gék pulak musé waak wa kandén. ⁷ Du dakwat anga kundi kwayéndén, “Wuna kukmba du nak dé a yaakwa. Déku mayé apa wa wuna

mayé apat taalékéran. Dé néma du wa randékwa. Wuné baka du a téwutékwa. Tété yénga pulak déku jémbaa yaké wuté? Baka du tété déké jémbaa yaké yapatiwutékwa. ⁸ Gunat Gotna yémba wa baptais kwayéwutén. Dé Gotna Yaamambi wa gunat kwayékandékwa.” Naandén Jon.

Jon Jisasét Gotna yémba baptais kwayéndén

(Mt 3:13-17; Lu 3:21-22)

⁹ Wani sapak Jisas Nasaretmba yaandén. Wani gaayé Galili distrikmba wa téndékwa. Yaandéka Jon dat Jordan kaambélémba Gotna yémba baptais kwayéndén. ¹⁰ Kwayéndéka dé gumba yaalatéte véndén. Nyét bari kepukandéka Gotna Yaamambi nyaamiyo pulak ye déké gaayandén. ¹¹ Gaayandéka kundi nak Gotna gaayémba anga wan, “Méné wuna nyaan wa. Ménéké néma mawulé wa yawutékwa. Ménéké wuna mawulé yékun yandékwa.” Naandén.

Satan Jisasna mawulé yakwe véndén

(Mt 4:1-11; Lu 4:1-13)

¹² Gotna Yaamambi bari wandéka Jisas du yarékapuk taalat yéndén. ¹³ Waaléwasa male tén taalat. Ye saambake nyaa dumi vétik (40) wamba kapmang yaréndéka Satan wa yaae déku mawulé yakwe véndén. Yandéka Gotna kundi kure gaayakwa dunyansé wa gaaye Jisasét yékun yandarén.

Jisas Galili distrikmba baasnyé ye Gotna jémbaa yandén

(Mt 4:12-17; Lu 4:14-15)

¹⁴ Kukmba néma du wandéka Jon kalapusmba kwaandéka Jisas yéndén Galili distrikét. Ye Gotna kundi anga kwayéndén. ¹⁵ “Talimba Got wa wandén, dé néma du rate gunéké véké yandékwanngé. Bulaa Got néma du rate gunéké véké yandékwa sapak a yaakwa. Yaandékwanngé vékulakate guné guna kapérandi mawulé yaasékatake Gotna kundi ma vékungunék.” Naandén.

Jisas du vétik vétikét waandén dale yénderénggé

(Mt 4:18-22; Lu 5:1-11)

¹⁶ Jisas Galili néma gu kwaawu nak saku aarkémba yététe véndén Saimon déku waayéka Andruale béрку jémbaa yarémbéréka. Béрку jémbaa yate bét wani néma gu kwaawumba aaswut taakaréndarén gukwamiké. ¹⁷ Vétake anga wandén, “Ma yaambénu wunale. Yaambénu bénat nak jémbaaké yakwasnyé-kawutékwa. Yakwasnyéwutu gukwami kutmbénén pulak du dakwa kéraakambéningwa. Kéraambénu wuna kundi vékukandakwa.” Naandén. ¹⁸ Naandéka bari aaswut yaasékatake waarape wa dale yémbéréén.

¹⁹⁻²⁰ De ayélap yépulak naae Jisas véndén Sebedina nyaan vétik Jems ambét déku waayéka Jonét. Béрку aapa Sebediale déku jémbaa yakwa dunyansale sékét béрку botmba randarén. Rate aaswut kururérémbéréka Jisas bérét wandén, dale yémbérénggé. Wandéka béрку aapa déku dunyansale botmba rakéséndaka bét bari yaasékatake Jisasale yémbéréén.

Jisas wandéka kutakwa kulure kure yatan du yékun yandén

(Lu 4:31-37)

²¹ Jisas déku dunyansale sékét yénderén Kaperneamét. Ye saambake yare yaap yaré nyaa Gotna kundi bulndakwa gaamba wulaae du dakwat Gotna kundiké yakwasnyéndén. ²² Apa tapa yate wa det Gotna kundi kwayéndén. Kwayéndéka apakundiké vékuséngwa dunyan wunga wakapuk yandaka du dakwa déku kundi vékute vatvat naate déké vékulaka vékulaka naandarén.

²³⁻²⁴ Yandaka kutakwa kulure kure yatékwa du nak wani gaat wulaandén. Wulaae Jisasét waate anga wandén, “Méné Nasaret du Jisas, nanat kamu yaké

méné yaak? Nanat yaavan kurké méné yaak kapuk? Méné a vésékwutékwa. Méné Gotna yéku laku du wa.” Naandén. ²⁵ Naandéka Jisas kutakwat anga wandén, “Nyéné kundi bulké yambak. Wani du yaasékatake ma yaale yaange yényénu.” ²⁶ Naandéka lé wani duwat taakusoraktake némaanmba waatake wa yaale yaange yéln. ²⁷ Yaange yéléka akwi du dakwa véte vatvat naate deku kapmang bulte anga wandarén, “Yéki. Ani du kamu kulé kundi dé wo? Dé apamama yate kutakwat wandéka wa déku kundi vékundakwa.” ²⁸ Wunga wandaka de Galili distrikmba tékwa akwi gaayémba Jisaské kundi saapé yé yaayandarén.

Jisas Saimon Pitana naakumot kururéndén
(Mt 8:14-15; Lu 4:38-39)

²⁹ Jisas Gotna kundi bulndakwa gaa yaasékatake yéndén. Jems, déku waayéka Jon, du ras waak, Jisasale wa sékét bari yéandarén. Ye Saimon ambét Andruna gaat wulaandarén. ³⁰ Saimonna naakumo baat yandéka kwaanén. Kwaanléka Jisasét bari wandarén léké. ³¹ Wandaka wulaae léku taambamba kutndéka waarapléka baat késén. Yandéka lé kakému yaake kurure det kwayéln.

Jisas némaamba du dakwa wa kururéndén

³² Garambu nyaa daawulindéka yaap yaré nyaa yéndéka de baat yakwa du dakwa nyambalé, sépémaalé kapére yan du dakwa nyambalé, kutakwa kulure kure yatékwa du dakwa nyambalésat waak wa Jisaské kure yéandarén. ³³ Kure ye wani gaayémba tékwa nak du dakwale jaawundarén gaa maakamba. ³⁴ Jaawuwe téndaka wa némaamba du dakwa nyambalésat kururéndén. Yatake wandéka némaamba kutakwa du dakwa nyambalésé yaasékandarén. Yaasékatake yaange yéké yandaka wa dé kutakwat waarundén, de déké kundi saapékapuk yandarénnge. Déké wa vékuséknadarén.

Jisas kundi kwayéndén Galilimba
(Lu 4:42-44)

³⁵ Ganmbamba yé gékrapuk téndéka Jisas waarape gwaande yéndén, du dakwa yarékapuk taalat. Ye wamba Gorale kundi bulndén. ³⁶ Bulréndéka Saimon déku duwale sékét Jisaské waakndarén. ³⁷ Waake vétake dat anga wandarén, “Akwi du dakwa ménéké waakpatindakwa.” Naandarén. ³⁸ Naandaka anga wandén, “Déké nakapuk katik waambule yéké wuté. Nané nak gaayét ma yékwak. Wani gaayémba waak Gotna kundi kwayékawutékwa. Wani jémbaa yamuké wa yaawutén.” Naandén. ³⁹ Naatake wa yéndén Galilimba tékwa akwi gaayét. Yéte kundi kwayéndén, Gotna kundi bulndakwa némaamba gaamba. Kwayéte wandéka wa de du dakwat kulure kure yatan kutakwasé yaange yéandarén.

Jisas wandéka lepro yan du nak yékun yandén
(Mt 8:1-4; Lu 5:12-16)

⁴⁰ Lepro yan du nak yéndén Jisaské. Ye kwaati se waandé daate dat anga wandén, “Wuné yékun yawuténnge mawulé yamunaae, ma waménu wuné yékun yakawutékwa.” Naandén. ⁴¹ Naandéka déké sémbéraa ye déku taambat kutte anga wandén, “Yékun yaménénnge wa mawulé yawutékwa. Ma yékun yaménék.” ⁴² Naandéka dé lepro bari késndéka wa yékun yandén. ⁴³⁻⁴⁴ Yandéka dat némaanmba anga wandén, “Méné ma véku. Ménat yawutén muséké nak duwat waké yambak. Gotna kundi bulndakwa gaamba jémbaa yakwa duké bari ma ye déku ménimba téménu dé ména sépé vékandéka. Véndu yékun yaménénnge méné Moses talimba wan pulak Gorké kwaami ma kwayéménék.

Kwayéménu nak du dakwa véte lepro késndéka yékun yaménénngé wa vékusék-ngandakwa.” Naandén. ⁴⁵ Naandéka Jisasna kundi vékukapuk yate wa dé wani muséké akwi gaayémba saapéndén. Saapéndéka némaamba du dakwa Jisasale jaawuké mawulé yandaka dé Jisas kalik yate deku gaayét yamba wulaandékwe wa. Dé du dakwa yarékapuk taalat wa yéndén. Ye yaréndéka du dakwa dat vé muké wa yaandarén akwi gaayémba.

2

Jisas wandéka maan taamba kapére yan du yékun yandén
(Mt 9:1-8; Lu 5:17-26)

¹ Kukmba Jisas waambule yéndén Kaperneamét. Waambule ye gaamba randéka déké kundi vékundarén. ² Vé kute némaamba du dakwa wani gaamba wulaakére téndaka taalé vékulékén. Vé kulékndéka pétale yaambu yamba kwaae wa. Yandéka Jisas Gotna kundi kwayéndén det. ³ Kwayéténdéka de du vétik vétik maan taamba kapére yan du nakét jaambémba yaate kure yéendarén. ⁴ Yaate ye némaamba du dakwa jaawundaka taalé vékulékénmba wa wulaae Jisas tanmba saambakngé yapatindarén. Yapatiye gaamba waare nak tambék saambun ayélap raapindarén Jisas tanale. Raapiye wani du kwaan jaambémba baangwi lékiye wani yaambumba dé jaambale kusandandarén du dakwana nyéndémba. ⁵ Kusande Jisas tanmba taakandaka dé vététe anga vékusékndén. De deku mawulémba wa wandarén wa, dé wani duwat kururéké apamama yaké yandékwanngé. Wunga vékusékte wani duwat anga wandén, “Wuna du, wuné yaménén kapérandi musé wa yasnyéputiwutén.” Naandén.

⁶ Jisas wani kundi wandéka de apakundiké vékusékgwa du ras wamba téte deku mawulémba anga wandarén. ⁷ “Wani du kamuké dé wunga wak? Got kapmang wa du yan kapérandi musé yasnyéputi-kandékwa. Wani du anga wandén, ‘Wuné yandén kapérandi musé wa yasnyéputiwutén.’ Dé baka du wunga wate wa Gorét wasélékndékwa wa.” Naandarén.

⁸ Naandaka Jisas deku mawulé vékusékte det anga wandén, “Kamuké guné guna mawulémba wunga vékulako? Guné wunga yaké yambak. ⁹⁻¹¹ Wuné Duna Nyaan ani képmaamba téte yandarén kapérandi musé yasnyéputiké wa apamama yawuté kwa. Guné wani muséké yamba vékusékgunéngwe wa. Yandén kapérandi musé yasnyéputiké yawutékwanngé wate baka kundi wuté wak, kapuk néma kundi wuté wak? Dé waarape déku jaambé kéraae kure yéndénngé wamunaae wa néma kundi waké wuté kapuk? Guné wuna mayé apaké yékunmba vékusékgunénngé wani kundi bulaa dat a wakawuté kwa.” Naandén. Naatake maan taamba kapére yan duwat anga wan, “Ménat a wawuté kwa. Méné waarape ména jaambé kéraae kure ména gaat ma yéménék.” Naandén. ¹² Naandéka waarape kwaandén jaambé bari kéraae kure akwi du dakwana ménimba bari gwaandéndén. Gwaandéndéka véte akwi du dakwa vatvat naandarén. Vatvat naate Gotna yé kavérékndaka deku mawulé bérundéka anga wandarén, “Yéki. Wunga pulak musé talimba nak yamba vénangwe wa.” Naandarén.

Jisas Livait waandén dale yéndénngé
(Mt 9:9-13; Lu 5:27-32)

¹³ Jisas nakapuk gwaande néma gu kwaawu aarkémba téndén. Téndéka némaamba du dakwa déké yaae jaawundaka det Gotna kundi kwayéndén. ¹⁴ Kwayétake yéte yéndén Alfiusna nyaan déku yé Livai takis kéraandékwa

gaamba randéka. Vétake anga wandén, “Wunale ma yaa.” Naandéka waarape wa Jisasale yéndén.

¹⁵ Jisas yéndéka némaamba du dakwa dale sékét yéendarén. Yéndaka takis kéraakwa némaamba dunyansé, nak kapérandi musé yakwa némaamba dunyansé ras waak dale sékét yéendarén. Ye Jisas déku dunyan waak Livaiale kakému karéndaka de yaae de waak dele sékét kakému karéendarén. ¹⁶ Karéndaka véte apakundiké vékuséngwa Farisi dunyan ras Jisasna dunyansat anga wandarén, “Kamuké dé takis kéraakwa du, kapérandi musé yakwa du ras waak dele dé kakému ko?” Naandarén. ¹⁷ Naandaka dé det gwaaménja kundi anga wandén, “Yékunmba yatékwa du dakwa doktaké yamba yéndakwe wa. Sépémaalé kapéreyan du dakwa wa doktaké yékwa. Yéndaka dokta deku sépé kururéndakwa.” Naandén. Naatake anga wandén, “Wuné du dakwana kapérandi mawulé wa kururéwutékwa. Kapérandi mawulé vékukwa du dakwa wunéké yaae wuna kundi vékundarénggé wa gaayawutén. Yéku mawulé vékukwa du dakwaké yamba vékulakawutékwe wa.” Naandén Jisas.

Kakému yaakéndakwanngé wandén Jisas

(Mt 9:14-17; Lu 5:33-39)

¹⁸ Nakapuk baptais kwayékwa du Jonna dunyansé, Farisi dunyan waak Gorale kundi bulmuké yate wa kakémuké yaakéndarén. Yaakéndarénnggé vékulakate du dakwa ras Jiské ye anga wandarén, “Jonna dunyansé Farisi dunyansé waak némaamba apu wa kakému yaakéndakwa. Yaakére baka yaréte Gorale kundi bulndakwa. Ména dunyan wunga yamba yandakwe wa. Akwi nyaa wa kakému kandakwa. Kamuké daré ména dunyansé kakému yamba yaakéndakwe?” Naandarén. ¹⁹ Naandaka Jisas det gwaaménja kundi anga wandén: “Du nak taakwa kéraaké yandu de kakému yaake mawulé tawulé yate kakému kaké daré kapuk? Wa kakandakwa. Taakwa kéraaké yakwa du dele sékét yaréndu wa mawulé tawulé yate kakandakwa. ²⁰ Kukmba nak du yaae wani duwat kure yéndaru wani sapak wa de déku du dakwa déké sémbéraa yate kakému katik kaké daré. Wuné wuna dunyansale wayéka a yatéwutéka wa mawulé tawulé yate kakému kandakwa.” Naandén.

²¹ Wani kundi watake det gwaaménja kundi vétik waak anga wandén: “Du dakwa kulé laplap nak tambék kéraae jaangwa laplapmba tékwa yaambumba yamba taake yatépéndakwe wa. De kulé laplap nak tambék kéraae jaangwa laplapmba tékwa yaambumba taake yatépé-munaandarú, wa kukmba gu yakwasnyéndaru kulé laplap makal pulak yandu jaangwa laplap gérikndu néma yaambu tékandékwa. ²² Dékény kwaaré viyaae révéndarén meme sépémba kulé wain kulak yamba wukaasanda-ndakwe wa. Wunga yamunaandarú, wa wani meme sépé jaangwa ye pungndu kulak akwi yékéraa-kandékwa. Yékéraandu wani meme sépé katik yékun yaké dé. Kulé meme sépémba wukaasanda-ndaru kulé kulak yékunmba tékandékwa.” Wunga gwaaménja kundi wandén, talimba yatan du wan kundi déku kulé kundiale véréti yékunmba kwaakapuk yaké yandékwanngé.

Yaap yaré nyaaké wandén Jisas

(Mt 12:1-8; Lu 6:1-5)

²³ Yaap yaré nyaa nak Jisas déku dunyansale sékét wit tékwa yaawi nakmba yéendarén. Yéte déku dunyan wit sék kaké wa wit kumbu ras taakundarén. ²⁴ Taakundaka Farisi dunyan ras vétake Jisasét anga wandarén, “Ma véna. De wit kumbu taakundakwa yaap yaré nyaamba. Nana apakundi anga wandékwa, ‘Guné yaap yaré nyaamba jémbaa yaké yambakate.’ Wani apakundi yamba

vékundakwe wa. Wit kumbu taakute jémbaa wa yandakwa, yaap yaré nyaamba. Wan kapérandi yapaté wa yandakwa.” Naandarén.

²⁵⁻²⁶ Naandaka det anga wandén, “Talimba nana gwaal waaranga maandéka bakamu Devit yan muséké wa Gotna nyéngaamba viyaatakandarén. Wani kundiké yamba vékulaka-ngunéngwe wa. Talimba Devit déku dunyansale kaandé yandéka dé Gotna kundi bulndakwa gaamba wulaae wani gaamba jémbaa yakwa duwat waatakundén, Gorké kwayéte taakandarén kakému det kwayéndénggé. Wani sapak Abiatar wa dé Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma du téndén. Waatakundéka kwayéndéka Devit wani kakému déku dunyansat kwayéndéka de akwi kandarén. Wunga yate nana apakundi yamba vékundakwe wa. Nana apakundi anga wandékwa, ‘Gotna gaamba jémbaa yakwa du male Gorké kwayéendarén kakému yénga kandaru. Nak du wani kakému katik kaké daré.’ Wunga wandéka Devit déku dunyansale wunga yandaka déké anga yamba wangunéngwe wa, ‘Wan kapérandi musé wa yandarén.’ Wunga wakapuk yate kamuké guné wuna dunyansat waaru, nana apakundi vékukapuk yandarénggé? Guné wunga wate yamba kurkasale vékusék-ngunéngwe wa.” Naandén Jisas.

²⁷ Naatake det anga wandén, “Du dakwat yéku yapaté yamuké wa Got yaap yaré nyaa yandén. Du dakwa de yaap yaré nyaat yékun yandarénggé yamba wandékwe wa Got. ²⁸ Wunga yandénggé vékulakate gunat a wawutékwa. Wuné Duna Nyaan, wuné yaap yaré nyaaké néma du a rawutékwa. Wuné du dakwana jémbaaké yi naawutu wa de yaap yaré nyaamba yi naawutén pulak yénga yandaru.” Naandén Jisas.

3

Yaap yaré nyaamba Jisas wandéka taamba lin du yékun yandén
(Mt 12:9-14; Lu 6:6-11)

¹ Nakapuk yaap yaré nyaa Jisas Gotna kundi bulndakwa gaat wulaandéka taamba lin du nak wamba randén. ² Randéka Jisasna kundiké kalik yakwa du ras wani gaamba téte Jisasét vétéendarén. Vététe deku mawulémba anga watéendarén, “Jisas yaap yaré nyaamba wani duwat kalmu kururéké dé kapuk? Dat kururémunaae, wa nana apakundiké kuk kwayéndu dé kotimnganangwa.” Naandarén. ³ Waténdaka taamba lin duwat anga wandén, “Ma waarape yaae amba té.” ⁴ Naandéka waarape wamba téndéka det anga wandén, “Nana apakundi yénga dé wo? Yaap yaré nyaamba nané yéku musé yaké nané, kapuk kapérandi musé yaké nané? Yaap yaré nyaamba kiyaaké yakwa du dakwat yékun yaké nané, kapuk det viyaandénggé nané?” Naandén. Naandéka kundi yamba bulndakwe wa. ⁵ Yate déku kundi vékumuké kalik yandaka wa dé rakarka yate déké sémbéraa yandén. Sémbéraa yate wani duwat anga wandén, “Ména taamba ma kayéndéng.” Wunga wandéka déku taamba kayéndéngdéka wa nakapuk yékun yan. ⁶ Yandéka Farisi dunyan gwaande ye Jisasét viyaandékmuké Herotna dunyansale sékét kundi bulndarén.

Némaamba du dakwa néma gu kwaawuna aarkémba jaawuwe téndarén

⁷⁻⁸ Jisas déku dunyansale sékét Galili néma gu kwaawuna aarkat yéendarén. Yéndaka némaamba du dakwa yandén muséké kundi vékutake déké yéendarén. Galili distrik, Jerusalem, Judiamba tékwa gaayé ras waak, Idumea distrik, Jordan kaambélé nak saku, Tairmba tékwa taalé, Saidonmba tékwa taalé, wani gaayémba yaae wa déké yéendarén. ⁹⁻¹⁰ Ye saambakndaka dé baat yakwa némaamba du dakwa nyambalésat, sépémaalé kapéere yan némaamba du dakwa nyambalésat

waak wa kururéndén. Kururéndéka de wunga pulak apu du dakwa nakapuk yékun yaké we déku sépémba kurké mawulé yate jaawundaka wa taalé vékulékén. Vékuléndéka déku dunyansat anga wandén, “Bot nak ma kéraae kure yaangunu rawutu. Némaamba du dakwa wa jaawuwe téndakwa.” Naandén.

¹¹ Kutakwa kulure kure yatan du dakwa Jisasét véte déku ménimba vaakére kwaate anga waandarén, “Méné Gotna nyaan wa.” ¹² Wunga waandaka Jisas det némaanmba wandén, de déké kundi saapékapuk yandarénngé.

Jisas wakandéng-ndéka déku dunyan déku jémbaa yandarén

(Mt 10:1-4; Lu 6:12-16)

¹³ Jisas némbat waaréndén. Waare mawulé yandékwa dunyansat waandéka déké yaandarén. ¹⁴⁻¹⁵ Yaandaka dé du tambavétik maanmba kaayék vétikét (12) wa wakandéngndén, de déku jémbaa yandarénngé. De dale yeyé yaayatéte déku kundi vékwe ye du dakwat Gotna kundi kwayéte mayé apa kéraae wandaru kutakwa yaange yékandakwa.

¹⁶ Déku dunyanséna yé anga wa:

Saimon. Dat nak yé kwayéndén, Pita.

¹⁷ Sebedina nyaan vétik Jems ambét déku waayéka Jon. Bérét nak yé kwayéndén, Boanerges. Nana kundimba wani kundi anga wandékwa, jatndu pulak nyaarangte waakwa du.

¹⁸ Andru.

Filip.

Bartolomyu.

Matyu.

Tomas.

Alfiusna nyaan Jems.

Tadius.

Nak Saimon. Dé talimba akwi gaayémba yéte anga wandén, “Nak kápmaana du nanéké néma du témuké kalik yawutékwa.” Naandén.

¹⁹ Judas Iskariot. Kukmba wa Jisas maamat kwayéndén.

Anga wandarén, “Jisas Belsebulale wa jémbaa yandékwa.”

(Mt 12:24-32; Lu 11:14-23; 12:10)

²⁰ Kukmba Jisas waambule yéndén gaat. Ye saambakndéka némaamba du dakwa jaawuwe téndaka déku dunyansale kakému kaké yapatindarén. ²¹ Yandaka du dakwa ras Jisaské anga wandarén, “Wa waangété wa yandén.” Naandaka Jisasna kém vékutake dé kure yémuké déké yaandarén.

²² Apakundiké vékuséngwa dunyan ras Jerusalemmba talimba yaandarén. Yaae saambake Jisasét véte déké anga wandarén, “Déku mawulémba akwi kutakwana néma du déku yé Belsebul wa wulaae tékwa. Téte mayé apa kwayéndéka wa wandéka de kutakwasé yaange yéndakwa.” Naandarén. ²³ Naandaka det waandén, yaandarénngé. Waatake det gwaaménja kundi anga wandén, “Ani kundi ma vékungunék. Guné wunat wangunén pulak yate kutakwana néma du Satan déku dunyan yaange yéndarénngé wamunaandu, wa katik tésékéyakngé daré. Satan wunga jémbaa yamba yandékwe wa. ²⁴ Néma gaayémba tékwa du mawulé vétik yate kém vétikmba téte waariyamunaate, wa katik tésékéyakngé daré. ²⁵ Nakurak gaamba yarékwa du dakwa mawulé vétik yate deku kapmang waariyamunaae, wa de waak katik tésékéyakngé daré. ²⁶ Satan déku dunyansale wunga pulak wa. De mawulé vétik yate deku dunyansale waariyamunaate, wa katik tésékéyakngé daré. Deku jémbaa késkandékwa.

²⁷ “Du nak apamama yakwa duna gaamba wulaae déku musé baka kéraaké we taale wani du kure baangwit gikandékwa. Gitake déku gaamba wulaae wa déku

musé baka kéraakandékwa.” Naatake anga wandén, “Satan wan wani apamama yakwa du pulak wa. Wuné wani duwat baangwit gikwa du pulak a. Wuna mayé apa wa Satanna mayé apat taalékéran.” Naandén Jisas.

²⁸ Naatake anga wandén, “Ani kundi ma vékungunék. Du dakwa kapérandi musé ye wani kapérandi muséké kalik ye yaasékandaru, wa Got yandarén kapérandi musé yakwasnyéputi-kandékwa. Du dakwa Gorét wasélékte kapérandi kundi watake wani kapérandi kundiké kalik ye yaasékandaru, wa Got wani kapérandi musé yakwasnyéputi-kandékwa. ²⁹ De Gotna Yaamambiké wasélékte kapérandi kundi wandaru, wa Got wani kapérandi musé katik yakwasnyéputiké dé. Wani kapérandi musé tépékaa-kandékwa.” Naandén Jisas. ³⁰ Takamba de ras Gotna Yaamambiké vékulaka-kapuk yate wa anga wandarén, “Kutakwana néma du Jisasna mawulémba wa wulaae randékwa.” Wunga wate Gotna Yaamambit wa wasélékndarén.

Jisas déku aasa déku waayékanjeké wandén

(Mt 12:46-50; Lu 8:19-21)

³¹ Wani sapak Jisasna aasa déku waayékanje waak yaandarén. Yaae kaapamba téte kundit wasatindarén déké. ³² Wasatindaka némaamba du dakwa Jisasale téte dat anga wandarén, “Ména aasa, ména waayékanje yaae kaapamba téte méné véké wandakwa.” Naandarén. ³³ Wandaka anga wandén, “Wuna aasa waayékanje yénga pulak daré?” ³⁴ Wunga watake akwi du dakwat véte anga wandén, “An wuna aasa, wuna waayékanje a. ³⁵ Gotna kundi vékute wandékwa pulak yakwa du dakwa wan wuna aasa, wuna nyangengu, wuna waayékanje pulak wa.” Naandén Jisas.

4

Wit sék yaasnyan duké Jisas gwaaménja kundi wandén

(Mt 13:1-9; Lu 8:4-8)

¹ Jisas nakapuk kundi kwayéndén néma gu kwaawuna aarkémba. Kwayéréndéka némaamba du dakwa ye dé ranmba jaawundarén. Jaawundaka, de déku kundi yékunmba vékunderénggé mawulé yate wa botmba waare randén. Randéka de néma gu kwaawuna aarkémba téndarén. ² Téndaka det némaamba gwaaménja kundi kwayéte det Gorké yakwasnyéndén. Yakwasnyéte det anga wandén:

³ “Ma vékungunu. Du nak déku yaawimba wit sék yaasnyémuké wa yéndén. ⁴ Ye yaasnyéndéka wit sék ras yaambumba vaakéren. Vaakére baka randaka api wa yaae kéraae akwi kawuran. ⁵ Wit sék ras matuale tan ayélap képmaamba vaakéren. Vaakére bari buréle waaréendarén. ⁶ Waare méngi kurkasale kurkapuk ye nyaa véndéka képmaa rékandang yandéka wa bari rékaa ye kiyaandarén. ⁷ Wit sék ras raamény waaramba vaakéren. Vaakére randaka raamény waara wa wuttépe waare taakatépan. Taakatépéndéka wit sék yamba vaakundakwe wa. ⁸ Wit sék ras yéku képmaamba vaakéren. Vaakére wamba re yékunmba wure waaréendarén. Waare yéku sék vaakundarén. Ras de 30 sék vaakwan. Ras de 60 sék vaakwan. Ras de 100 sék vaakwan.” Naandén. ⁹ Naatake det anga wandén, “Guné vékuséknge mawulé ye kurkale waan taake ma kurkale vékungunék.” Naandén Jisas.

Jisas gwaaménja kundi det kwayéndékwanngé wa wandén

(Mt 13:10-17; Lu 8:9-10)

¹⁰ Wani du dakwa yékéraandaka dale yeyé yaayatékwa dunyansé, dale tékwa dunyan ras waak, wa Jisasét wani gwaaménja kundiké waatakundarén.

¹¹ Waatakundaka det anga wandén, “Got néma du rate du dakwaké yékunmba vékandéka. Véréndu wa de déku kémba tékandakwa. Wani muséké talimba Got kundi paakundén. Paakutake bulaa wakwasnyéte yi naandékwa, guné wani muséké vékusék-ngunéngé. Nak du dakwat wani muséké gwaaménja kundi kwayéwutéka. ¹² Kwayéwutéka Gotna nyéngaamba kwaakwa ani kundi wandékwa pulak wa yandakwa:

De véte yékunmba katik vésekngé daré.

De kundi vékute wani kundiké katik vékuséngé daré.

Vékusékmunaae, wa Gotna kundi vékundaru Got de yan kapérandi musé yakwasnyéputikatik dé.”

Naandén Jisas.

Jisas wani gwaaménja kundina wambukundi kaapa yandén

(Mt 13:18-23; Lu 8:11-15)

¹³ Jisas wunga watake det anga wandén, “Wani gwaaménja kundina waambuké guné vékusékék kapuk? Vékuséngapuk yate yénga pulak akwi gwaaménja kundina waambuké vékuséngé guné?

¹⁴ “Bulaa wani gwaaménja kundiké wakawutéka. Wit sék yaasnyan du wit sék yaasnyéte Gotna kundi kwayéndakwa pulak wa yandékwa. ¹⁵ Du dakwa ras Gotna kundi yékunmba vékundakwa. Vékundaka Satan bari yaae wani kundi kéraae kure yéndékwa. Yéndéka wa de wani kundiké yékéyaak yandakwa. Wani du dakwa wan yaambumba vaakéren wit sék pulak wa.

¹⁶ “Du dakwa ras matuale ran képmaamba vaakéren wit sék pulak wa. Taale Gotna kundi bari vékundakwa. Vékute taale wani kundiké mawulé yate mawulé tawulé yandakwa. ¹⁷ Yate yamba yékunmba vékulakandakwe wa. Wani kundi deku mawulémba daawulikapak yandéka de yamba yékunmba vékulakandakwe wa. Yandaka nak du Gotna kundiké kalik yate det yaavan kutndaka vakmi ras deké yaandéka wa Gotna kundi bari yaasékandakwa.

¹⁸ “Du dakwa ras wan raamény waara ténmba vaakéren wit sék pulak wa. De Gotna kundi taale yékunmba vékundakwa. ¹⁹ Vékute ani képmaana muséké male vékulakandaka deku mawulé yéwaa, musé asé kéraaké géndékwa. Géndéka musé raské waak wa mawulé yandakwa. Wani musé wa Gotna kundit taakatépékwa. Taakatépéndéka wani du dakwa Gotna jémbaa yaasékandakwa.

²⁰ “Du dakwa ras wan yéku képmaamba vaakéren wit sék pulak wa. De Gotna kundi yékunmba vékute, wandékwa pulak yate, déku kundi yékunmba vékuséknakwa. Vékusékte yéku jémbaa yandakwa Gorké. Ras déké yéku jémbaa ayélapkéri (30 pulak) yandaka, de ras déké yéku jémbaa némaamba (60 pulak) yandaka, de ras déké yéku jémbaa némaamba-sékéyak (100 pulak) yandakwa.” Naandén Jisas.

Yaa vérékndarén téwaayéké Jisas gwaaménja kundi wandén

(Lu 8:16-18)

²¹ Wani kundi watake Jisas anga wandén, “Ma vékulakangunu. Du dakwa téwaayé yaa takngére kure yaae sapngutakandarén aké arulamba daré kusolatako, kapuk jaambé atndamba daré taako? Yamba wa. De jaambé taakumba wa taakandakwa. ²² Paakwe rakwa musé sérémaa vékangunéngwa. Yakélak wandarén kundi sérémaa vékusék-ngangunéngwa. ²³ Guné vékuséngé mawulé ye kurkale waan taake ma kurkale vékungunék.” Naandén.

²⁴ Naatake det anga wandén, “Wani kundiké ma yékunmba vékulakangunu. Guné yékunmba vékulakate, wa wuna kundi kurkasale vékukangunéngwa. Guné kundi ayélap vékute, wa ayélap vékusék-ngangunéngwa. Yékunmba

vékute, wa yékunmba vékusék-ngangunéngwa. Vékuséngunu Got gunat yéku mawulé ras waak kwayékandékwa. ²⁵ Wuna kundi yékunmba vékukwa du dakwa kukmba Gotna kundiké yékunmba vékusék-ngandakwa. Wuna kundi yékunmba vékukapuk yakwa du dakwa anga wandakwa, 'Nané Gotna kundi vékusékwaran wa.' Naandakwa. Wunga watake sérémaa déku kundiké yékéyaak yatake baka tékandakwa." Naandén Jisas.

Jisas buréle waaran wit sékngé gwaaménja kundi wandén

²⁶⁻²⁷ Wani kundi watake anga wandén, "Got néma du rate du dakwaké yékunmba vékandékwa. Véte dékét déku kapmang jémbaa yandu nak du dakwa yékéyaakmba téndaru Gotna kém némaan yakandakwa, ani wit sék pulak. Du nak wit sék képmaamba yaasnyétake gaan kwaae nyaa waarape wunga yatépékandéka wa wit sék buréle waarékwa. Waaréndéka dé yamba vékuséknédéka wa. Yénga pulak dé wit sék buréle waaro? ²⁸ Képmaa dékét déku kapmang yandéka wa wani wit sék buréle waare gaanga ye vaakwe wa aak yakwa. ²⁹ Yandéka wit sék taakundakwa sékét yaandéka wani du véte kulaat taakundékwa." Naandén Jisas.

Jisas gwaaménja kundi wandén mastet sékngé

(Mt 13:31-32; Lu 13:18-19)

³⁰ Wani kundi watake Jisas anga wandén, "Got néma du rate du dakwaké yékunmba vékandékwa. Wani du dakwaké yénga pulak waké wuté? Kamu gwaaménja kundimba wawutu wani du dakwaké vékuséngé guné? ³¹ Anga wakawutéka. Wani du dakwa taale makalkéri kém tékandakwa. Kukmba néma kém tékandakwa. Wani kém wan miyé nakna sék pulak wa. Wani miyé sékna yé mastet wa. Wani miyé sék wan makalkéri sék wa. Nana kępmaamba tékwa akwi nak sék wan de némaan wa. ³² Du wani miyé sék taawundéka wa wure waare néma miyé ye gaalé baae néma miyé téndékwa. Téndéka déku gaalémba némaamba api wa yaae kwaat séte randakwa aanganmba." Naandén Jisas.

³³ Jisas wunga kundi kwayéte gwaaménja kundi késépéri wa wandén du dakwat. De vékute vékuséngé apamama yandaka wa det wunga wandén. ³⁴ Gwaaménja kundimba male wandén det. Watake kukmba déku dunyansé male téndaka det wani kundina waambu kaapa yandén, de yékunmba vékuséknandaréngé.

Jisas wandéka néma wimut késén

(Mt 8:23-27; Lu 8:22-25)

³⁵ Nyaa daawuliye gaan yandéka wani nyaamba wa Jisas déku dunyansat anga wandén, "Ma yékwak néma gu kwaawu nak sakwat." Naandén. ³⁶ Wunga wandéka déku dunyansé wamba tan némaamba du dakwasé yaasékatake Jisas ran botmba waarénderén. Waare dé kure yénderén. Yéndaka du ras nak botmba waak yénderén, dele. ³⁷ Yéndaka néma wimut kutndéka gu waarape waare botmba gwaande wa vékuléngé yandén. ³⁸ Yaténdéka Jisas awula botna kuk sakumba yundé kwaandén. Aambutékmba maaka taake kwaandén. Kwaandéka dat sérkiyaandarén. Sérkiyaate anga wandarén, "Néma du, a lambiyaknangwa. Nanéké yamba vékulaka-ménéngwe kapuk?" Naandarén.

³⁹ Wunga wandaka vélérkiyaae waarape wandéka wimut késndéka gu nakapuk daae yékunmba tén. ⁴⁰ Téndéka déku dunyansat anga wandén, "Guné kamuké guné wup yo? Gunat yékun yaké yawutéka mayé apaké yamba yékunmba vékulaka-ngunéngwe wa." Naandén. ⁴¹ Wunga wandéka asa wup wa yandarén. Yate dékét deku kapmang bulte anga wandarén, "Yéki. Dé wandéka wa wimut béré gu déku kundi vékute wandékwa pulak yandékwa. Dé wan yénga pulak du dé?" Naandarén.

5

Jisas wandéka kutakwa kulure kure yatan du yékun yandén
(Mt 8:28-34; Lu 8:26-39)

¹ Jisas déku dunyansale botmba ye Galili néma gu kwaawuna nak sakumba saambakndarén. Wan de Gerasaséna képmāa wa. ² Saambake Jisas bot taakandéka wa kutakwa kulure kure yatan du nak waangété ye dat véndén. Wani du dé du dakwa kiyaandaka rémndarén taalémba wa yaréndén. ³⁻⁴ Yaréndéka du ras némaamba apu déku maan taamba sen baangwit gindarén. Gindaka wani sen bérélte yaange yéndén. Apa tapa sen baangwit waak gindaka wa dé wani sen bérélte yaange yéndén. Yéndéka dat kurké apamama ye yapatindarén wa. Dat baangwit nakapuk giké yapatindarén. ⁵ Gaan nyaa du dakwa kiyaandaka rémndarén taalé, némbumba waak téte waawak baanite dékét déku kapmang wa déku sépémba matut sékundén.

⁶ Jisas saambakndéka wani du Jisasét apakmba véndén. Vétake déké pétépété ye kwaati se waandé daandén. ⁷⁻⁸ Yandéka Jisas vétake anga wandén, “Déku mawulémba tékwa kutakwasé ma yaange yékeraangunu.” Naandén. Wunga wandéka wani du némaanmba waate anga wandén, “Jisas, méné anjorémbarakwa du Gotna nyaan wa. Méné wunat yénga pulak yaké méné yo? Gotna yémbarakwa ménat waatakuwutékwa. Méné wunat kaangél tiyaaké yambak.” Naandén. ⁹ Naandéka dat anga wandén, “Ména yé yénga dé?” Wunga wandéka dat anga wandén, “Késépéri kutakwa wa wunat kulure kure yaténdaka wa wuna yé Késépéri wa.” Naandén. ¹⁰ Wunga watake anga wandén, “De nak képmāat yémuké kalik yawutékwa. Ménat waatakuwutékwa. De anika yéndarénngé waké yambak.” Naandén kutakwa kulure kure yatan du.

¹¹ Wani némbumba baalé asa wa de ténale téte kakému katékésndarén. ¹² Katéndaka wani duwat kulure kure yatan kutakwasé Jisasét anga wandarén, “Méné nanat yakéléké mawulé yamunaae, ma waménu nané wani baaléna mawulémba wulaakanangwa.” Naandarén. ¹³ Wunga wandaka det anga wandén, “Guné wunga ma yaange yéngunu.” Naandén. Wunga wandéka de wani du yaasékatake ye wani baaléna mawulémba wulaae téndarén. Téndaka wani baalé néma jaangumba yaange daawuliye gumba vaakére gu ke de akwi (2,000 pulak) wa kiyaawuréndarén.

¹⁴ Wani baaléké séngiye kaavéran dunyansé wunga yandaka vétake wa yaange yéndarén. Ye de akwi gaayémbarakwa tan du dakwat wani muséké saapéndarén. Saapéndaka wa de du dakwa wani musé vé muké yéndarén. ¹⁵ Ye Jisas ténmba saambake de késépéri kutakwasé yaasékatake yén du véndarén, dé laplap giye yéku mawulé vékute Jisasna maanale randéka. Véte wup yandarén. ¹⁶ Yandaka Jisas wani musé yandéka vén du dakwa wa det saapéndarén, kutakwa kulure kure yatan du yékun yandéka baalé kiyaanggé. ¹⁷ Saapéndaka wa Jisasét wandarén, dé deku képmāa yaasékatake yéndénngé. ¹⁸ Wandaka Jisas de yaasékatake yéké yate botmba waaréndéka dé kutakwa kure yaténdaka yékun yan du wa dat anga wandén, “Wuné ménale yéké mawulé yawutékwa.” Naandén. ¹⁹ Wunga wandéka dat anga wandén, “Méné ména gaayé ména dunyanséké waambule ye det ma waménék, Néman Du ménéké sémbéraa ye ménat yéku musé yandénngé.” Naandén. ²⁰ Wunga wandéka dé yaasékatake ye kundi kwayéndén, Dekapolis distrikmba tékwa némaamba gaayémbarakwa. Jisas dat yandén muséké wa kundi kwayéndén. Kwayéndéka akwi du dakwa vékute vatvat naate vékulaka vékulaka naandarén.

Jisas taakwa vétikét kururéndén

(Mt 9:18-26; Lu 8:40-56)

²¹ Jisas déku dunyansale botmba ye Galili néma gu kwaawu nak sakumba saambakndaka némaamba du dakwa wa jaawuwe dale sékét téndarén. Dé néma gu kwaawu aarkémba téndén. ²²⁻²³ Téndéka du nak déku yé Jairus déké yéndén. Dé néma du nak wa téndén, wani gaayémba kwaakwa Gotna kundi bulndakwa gaaké. Dé ye kwaati se Jisaské waandé daate dat anga wandén, “Wuna takwanyan ani kiyaaké yarékwa. Méné ma yaae ména taamba lémba kutménu lé nakapuk yékun yakalékwa.” Naandén. ²⁴ Wunga wandéka dale sékét yéndén.

Jisas yaambumba yéténdéka asa du dakwa wa déku kukmba yéndarén. Yéndaka yaambu vékulékén. ²⁵ Yandéka lé taakwa nak dele yétélén. Késépéri (12) kwaaré wa waaléramu yarélén. ²⁶ Némaamba apu wa talimba doktaké yélén, lé kururéndarénngé. Yandaru lé yékun yamuké wate léku akwi yéwaa doktasat kwayéléka késén. Yaléka wani musé yamba wurétékndéka yékun yalékwe wa. ²⁷⁻²⁸ Yate lé Jisaské kundi vékutake léku mawulémba anga walén, “Déku laplapmba taamba kure wuné nakapuk yékun yakawutékwa.” Wunga watake lé némaamba du dakwale sékét ye déku kukmba ye déku laplapmba kutlén. ²⁹ Kutléka dé waaléramu bari wurétékndéka vékuséklén, yékun yalénngé. ³⁰ Yaléka Jisas vékuséknén, déku mayé apa ras yénngé. Vékusékte waalakwe déku kukmba yaatan du dakwat anga waatakundén, “Wuna laplapmba kaandé kurék?”

³¹ Wunga waatakundéka déku dunyan anga wandarén, “Asa du dakwa wa ménale yaaténdaka taalé vékulékndéka wa véménéngwa. De ras daré ménat kurék kapuk yénga véké? Kamuké méné nanat waatakwo, ménat kurén duké?” Naandarén. ³² Wunga wandaka dé deku kundi vékukapuk yate dat kurén duké waakndén. ³³ Waakndéka wani taakwa lat yan muséké vékusékte néma wup yate wa déké yaae kwaati se waandé daate wani muséké kaapamba walén. ³⁴ Waléka anga wandén, “Nyéno, nyénat kururéké yawutékwa mayé apaké yékunmba vékulakate wa bulaa yékun yanyénén. Nyéna mawulé yénga yékun téndu yékunmba ma yényénu.” Naandén.

³⁵ Jisas wayéka téte waténdéka du nak Jairusna gaamba yaandén. Yaae saambake wani néma duwat anga wandén, “Ména takwanyan wa kiyaan. Ma waménu wani néma du katik yaaké dé. Déku nak jémbaa yénga yandu.” Naandén. ³⁶ Naandéka Jisas wani kundi vékute Gotna kundi bulndakwa gaana néma duwat anga wandén, “Wup yaké yambak. Wuné ména takwanyané yékun yaké yawutékwa mayé apaké ma yékunmba vékulakaménu.” Naandén. ³⁷ Wunga watake Pita, Jems, Jemsna waayéka Jon det anga wandén, “Guné male guna kapmang wunale sékét ma yaangunu. Nak du dakwa katik wulaaké daré.” Naandén. ³⁸ Naandéka dale sékét yéndarén, wani néma duna gaat. Ye véndarén némaamba du dakwa jaawuwe téte wani takwanyanngé mawulé sémbéraa yatéte némaanmba géraaténdaka. ³⁹ Vétake gaamba wulaae anga wandén, “Kamuké guné wunga géraau? Yamba kiyaalékwe wa. Baka yundé wa kwaalékwa.” Naandén.

⁴⁰ Wunga wandéka dat waangindarén. Waangindaka dé deku kundi yamba vékundékwe. Yate wandéka de akwi gwaandéndarén kaapat. Gwaandéndaka dé takwanyanna aasa aapa déku du kupuk sékét wunga wulaandarén, takwanyan kwaan taalat. ⁴¹ Wulaae léku taambamba kutte déku kundimba lat anga wandén, “Talita kumi.” Wani kundi nana kundimba anga wa: “Nyéno, ma waarap.” ⁴² Jisas wandéka lé bari waarape yeyé yaayalén. Léku kwaaré tambavétik maanmba kaayék vétik (12) wa. Yeyé yaayaléka véte vatvat naandarén. ⁴³ Yandaka anga

wandén, “Ma vékungunék. Wani muséké nak du dakwat waké yambak. Kakému ras ma kwayéngunu kalu.” Naandén Jisas.

6

Nasaretsé Jisasét kuk kwayéendarén

(Mt 13:53-58; Lu 4:16-30)

¹ Jisas wani gaayé taakatake déku gwalepanget yéndén. Yéndéka déku dunyan dale sékét yéndarén. ² Ye saambake yaap yaré nyaa Gotna kundi bulndakwa gaat wulaandén. Wulaae Gotna kundiké du dakwat yakwasnyéndén. Yakwasnyéndéka némaamba du dakwa vékute vatvat naate anga wandarén, “Yéki. Wani du yamba dé wani kundi kéraak? Yénga pulak dé wani muséké vékuséku? Yénga pulak ye dé talimba vékapuk yananén késépéri kulé apanjémba yo? ³ Dé gaa kurkwa du wa. Maria wan déku aasa wa. Jems, Josep, Judas, Saimon wan déku waayékanje wa. Déku nyangengu akwi amba yaréndakwa, nanale. Deké wa vékuséknangwa. Dé néma du yamba yé wa. Wan baka du wa. Yénga pulak dé wani kundi wo?” Wunga wate wa de déké kalik yandarén.

⁴ Kalik yandaka Jisas anga wandén, “Gotna yémba kundi kwayékwa du gwalepangemba téte kundi kwayéndaka deku kém, deku gaamba rakwa du dakwa, deku gwalepangemba tékwa du dakwa deku kundi vékumuké kalik yandakwa. Nak gaayémba téndaka wani gaayé du dakwa deku kundi wa vékundakwa.” Naandén. ⁵ Wunga watake dé talimba vékapuk yandarén kulé apanjémba yamba yandékwe wa wani gaayémba. Ani jémbaa male yandén. Baat yakwa ayélapkéri du dakwat déku taamba kutndéka wa yékun yandarén. ⁶ Wani gaayémba tékwa du dakwa déku kundi vékukapuk yandaka Jisas vékulaka vékulaka naandén.

Jisas déku dunyansat jémbaa kwayéndén

(Mt 10:5-15; Lu 9:1-6)

Kukmba Jisas genge gaayémba yéte Gotna kundi du dakwat kwayéndén. ⁷ Déku dunyan tambavétik maanmba kaayék vétikét (12) waandéka yaandaka det mayé apa kwayéndén, de wandaru du dakwana mawulémba tékwa kutakwa yaange yéndarénngé. Kwayétake det anga wandén, “Ma du vétik du vétik wunga yéngunu. ⁸ Kakému, wut, yéwaa kure yéké yambak. Sétowe yéngunéngwa baangé male ma kure yéngunu. ⁹ Su ma saawuwe laplap nakurak male saawungunu. Vétik yamba wa. Guné du dakwat yékun yangunu wa de gunat yékun yate wani musé gunat kwayékandakwa. ¹⁰ Guné ye gaayémba nak saambake gaat nak wulaae wani gaamba male ma yaréngunék. Wani gaamba yare kukmba nak gaayét ma yéngunék. ¹¹ Guné gaayét nak wulaangunu wani gaayémba tékwa du dakwa guna kundi vékukapuk yate gunat kula kwayéndaru, wani gaayé yaasékaké yate guna maanmba kwaakwa baawu ma viyaaputétake yéngunék. Wunga yangunu de véte anga wakandakwa, ‘Nané det kapérandi yapaté wa yananén. Kukmba Got yananén kapérandi yapaté waambule nanat yakata-kandékwa.’ Naakandakwa.” Naandén Jisas.

¹² Wunga wandéka yéndarén déku dunyansé. Ye du dakwat anga wandarén, “Yangunén kapérandi musé ma yaasékangunu.” Naandarén. ¹³ Wunga watake du dakwana mawulémba tékwa kutakwat wandaka wa yaange yéndarén. Baat yakwa du dakwana sépémba wani sépémba kutndakwa wel kutndarén. Kuttakandaka wa yékun yandarén.

Baptais kwayétan du Jon wa kiyaan

(Mt 14:1-12; Lu 3:19-20; 9:7-9)

¹⁴ Jisasna dunyan wunga yandaka akwi gaayémba Jisaské kundi bulndaka néma du Herot wani kundi vékundén. Du dakwa ras wa anga wan, “**Wa** baptais kwayétan du Jon kiyaae wa taamale waarapndén. Taamale waarape néma mayé apa kéraae wa wani apanjémba yandékwa.” ¹⁵ Wunga wandaka de ras wa anga wan, “**Wan** talimba yatan du Elaija wa.” Ras wa anga wan, “**Gotna** yémba kundi kwayétan du nak wa, talimba yatan wani du pulak.” ¹⁶ Wunga wandaka Herot wani muséké vékute anga wandén, “**Talimba** wawutéka wa Jonna kumbu sékundarén. Sékundaka kiyaae bulaa nakapuk taamale wa waarapndén.” Naandén.

¹⁷⁻¹⁸ Talimba Herot déku aanyé Filipna taakwa kéraandén. Wani taakwa yé Herodias wa. Kéraandéka Jon anga wandén, “**Ména** aanyé yaréndéka déku taakwa kéraaménén wan kapére yaménén. Got wani muséké waarundékwa.” Wunga wandéka Herot Jonna kundiké kalik yate wandéka déku dunyan ye Jonét kulkiye senét giye dé kure yéndarén kalapusét. ¹⁹ Taakandaka kalapusmba kwaandéka Herodias rakarka yate Jonét viyaandéknge mawulé yalén. Yaléka Herot wani muséké kalik yandéka Jon viyaandéknge yapatilén. ²⁰ Herot anga vékuséknén. Jon wan Gotna kundi vékute yéku musé yakwa du wa. Wunga vékusékte wup yate wa Herodias Jonét viyaandéknge yamuké wa Jonngé yéku yate kureréndén. Kureréte nakurak apu nakurak apu Jonale kundi bulte wa déku kundiké mawulé yate vékulaka vékulaka naandén.

²¹ Kukmba Herodias Jonét viyaandéknge yalékwa nyaa yaan. Herot déku aasa dé kéraalén nyaaké vékulakate wa néma paat yandén. Yate kakému kandarénnge wandéka déku jémbaa yakwa néma dunyansé, waariyakwa dunyanna néma dusé, Galilimba tékwa néma dunyansé, wunga wa yaandarén. ²² Yaae randaka Herodiasna takwanyan wulaae kétilén. Kétiléka Herorale kakému karan dunyansé véte de akwi néma mawulé yandarén. Yate néma du Herot wani taakwat anga wandén, “**Kamuké** nyéné mawulé yo? Ma wanyénu kwayékawutéka.” Naandén. ²³ Naatake anga wandén, “**Musé** ras kwayéwuténnge mawulé yanyénu kwayékawutéka. Wuna képmaa, wuna gaa, wuna musé nyéndémba muniye kwayéwuténnge mawulé yanyénu wunga yakawutéka. Yi wan wanana wa. Nyénat wa wawutéka.” Naandén.

²⁴ Wunga wandéka wani takwanyan gwaande léku aasat anga walén, “**Kamu** musé tiyaandénnge waké wuté?” Wunga waatakuléka léku aasa wa anga wan, “**Baptais** kwayékwa du Jon, déku maaka. Wunga kéraanyénu kiyaandénnge vékusék-ngawutéka.” Naalén. ²⁵ Wunga waléka lé bari waambule néma du ran taalal wulaalén. Wulaae anga walén, “**Baptais** kwayékwa du Jonna kumbu sékwe dismba ma taake wunat tiyaaménék.” Naalén. ²⁶ Wunga waléka Herot wunga yamuké kalik yate vékulaka vékulaka naandén. Takamba kundi we gite wakakét yandén wa. Yi wan wanana wa, naandén. Naandéka dale rate kakému karan dunyan wa vékundarén. Wandén kundiké vékulakate nak pulak kundi wamuké kalik yate wani taakwat yi naandén. ²⁷ Yi naatake wandéka déku du nak ye kalapusmba wulaae Jonna kumbu sékundén. ²⁸ Sékwe maaka dismba taake kure ye wani taakwat kwayéndén. Kwayéndéka wa léku aasat kwayélén.

²⁹ Wunga yandaka Jonna dunyan vékutake yaae déku pusaa kéraae kure ye rémndarén.

*Jisas némaamba (5,000) dunyansat kakému kwayéndén
(Mt 14:13-21; Lu 9:10-17; Jo 6:1-13)*

³⁰ Jisasna dunyan nakapuk waambule yéndarén déké. Ye dale téte yandarén akwi jémbaa, wandarén akwi kundiké waak dat wandarén. ³¹ Wandaka némaamba du dakwa wa yeyé yaayandarén. Yeyé yaayandaka Jisas déku

dunyansale yamba yaap yaréte kakému kandakwe wa. Wunga yate det anga wandén, “Nanéket nané male du dakwa yarékapuk taalát ye guné wamba yaap yaréké ya.” Naandén. ³² Wunga watake de bot kéraae kure du dakwa yarékapuk taalát deku kapmang yéndarén.

³³ De yéndaka némaamba du dakwa véte deké vékuséendarén. Vékusékte akwi gaayémba yaae képmaamba bari pétépété ye wa taale saambakndarén. ³⁴ Saambakndaka Jisas botmba yaae néma gu kwaawu wutépmba téte némaamba du dakwat véndén. Vétake déku mawulémba anga wandén, “Sipsipké séngite kaavérékwa du tékapuk yandu de sipsip katik kurkale téké daré. Wani du dakwa wan wani sipsip pulak wa.” Naandén. Naate deké sémbéraa yandén. Sémbéraa yate det némaamba kundi kwayéndén.

³⁵ Kwayéndéka garambu yandéka déku dunyan yaae dat anga wandarén, “An du yarékapuk taalé a. Nyaa a daawulikwa. ³⁶ Ma waménu wani du dakwa akwi gaayét ye deku kakému kéraandarú.” Naandarén. ³⁷ Wunga wandaka Jisas det anga wandén, “Yamba wa. Gunékét guné det kakému ma kwayéngunék.” Wunga wandéka anga wandarén, “Nané deké bret kéraamunaae, wa némaamba (200) yéwaa kwayékatik nané. Nané ye wani du dakwaké kakému ras kéraae det kwayénanénggé méné mawulé yo, kapuk yénga pulak dé?” Naandarén. ³⁸ Wunga wandaka wandén, “Bret katik dé ro? Ma ye véngunu.” Wunga wandéka waake véndarén. Vétake waambule yaae anga wandarén, “Makal bret taambak, gumba kutndarén gukwami vétik wunga male rakwa.” Naandarén.

³⁹ Naandaka Jisas det anga wandén, “Akwi du dakwat ma wangunu yéku waaramba jaawuwe randaru.” Naandén. ⁴⁰ Wunga wandéka de ras néma kém ras makal kém wunga jaawuwe rakésndarén. ⁴¹ Rakésndaka dé wani makal bret taambak gukwami vétik kéraae nyérét yaasawure véte Gorét anga wandén, “Yéku musé a tiyaaménén. Wan yékun wa.” Wunga watake bret bule déku dunyansat kwayéndén, du dakwat muni waate kwayéndarénnggé. Kwayétake wani gukwami vétik waak kwayéndén, muni waate kwayéndarénnggé. ⁴² Kwayéndéka muni waate kwayéndaka akwi du dakwa kurkale kandarén. ⁴³ Kandaka bret ras gukwami ras baka randéka Jisasna dunyan kémbi tambavétik maanmba kaayék vétik (12) wunga laakwandaka vékulékén. ⁴⁴ Némaamba (5,000) du wa wani bret kandarén. Némaamba dakwa némaamba nyambalé waak wamba sékét kandarén.

Jisas gutakumba yéténdén
(Mt 14:22-23; Jo 6:16-21)

⁴⁵ Jisasna dunyan wunga yandaka det anga wandén, “Guné botmba waare guné ma taale yéngunu, néma gu kwaawu nak sakwat, Betsaidat.” Wunga wandéka yéndaka dé dale tan du dakwat wandén, deku gaayét yékéraa-ndarénnggé. ⁴⁶ Wandéka yéndaka Gorale kundi bulmuké némbat waaréndén.

⁴⁷ Gaan yandéka déku dunyan botmba ye nyéndé néma gu kwaawumba téndaka Jisas kapmang randén némbumba. ⁴⁸ Rate véndén wimut kutndéka bot waambulte waambulte yaaléka déku dunyan botmba yémuké néma jémbaa yandaka. Vétake yé gérké yaténdéka wa gutakumba deké yéndén. Ye det taalékéraké yandén. ⁴⁹ Ye gutakumba yéténdéka véte anga wandarén, “Wa gaamba wa yaatékwa.” Wunga watake de akwi dat véte néma wup yate némaanmba waawakndarén. ⁵⁰ Waawakndaka bari anga wandén, “Guno, wup yaké yambak. An wuné a yaatékwa. Yéku mawulé vékute ma yaréngunék.” Naandén.

⁵¹ Wunga watake botmba waaréndén. Waare dele randéka wimut wa késén. Yandéka vatvat naate anga wandarén, “Yéki. Wan yénga pulak du dé?” Naatake vékulaka vékulaka naandarén. ⁵² Nalémba Jisas wani du dakwat wani bret kwayéndénggé de yamba yékunmba vékulakandakwe wa. Wani muséké yékéyaak yate vatvat naate wa wunga wandarén.

Genesaretmba Jisas du dakwat kururéndén
(Mt 14:34-36)

⁵³ Jisas déku dunyansale botmba néma gu kwaawu nak sakwat ye Genesaretna taalémba saambakndarén. Saambake bot témbétsoréndarén wutépét. ⁵⁴ Yatake yéndaka du dakwa Jisasét véte déké bari vékusékndarén. ⁵⁵ Vékusékte akwi gaayét pétépété yéte sépémaalé kapére yan du dakwa nyambalésat kéraae jaambémba taakandarén. Taake det kéraae yaate yéndarén, Jisas yatékwa akwi taalát. ⁵⁶ Jisas yén akwi gaayét de baat yakwa du dakwa nyambalé, sépémaalé kapére yan du dakwa nyambalésat waak kéraae yaatate kurindarén. Kéraae yaate kurite jaawundakwa taalémba taakandarén. Taakate dat anga wandarén, “Méné ma yi naaménu de ména laplapna waambumba male kurkandakwa.” Wunga wandaka wa de déku laplapmba kure wa yékun yandarén.

7

Gotna apakundi wa taalékéran gwaal waaranga maandéka bakamuna kundit
(Mt 15:1-9)

¹ Apakundiké vékusékngrwa du ras Jerusalemba te, ye Farisi dunyansale jaawundarén Jisas ténmba. ² Jaawuwe véndarén Jisasna dunyan ras Farisi dunyan taamba yakwasnyéndakwa pulak yakapuk yate deku taamba baka yakwasnyéte kakému kandaka. Du deku taamba baka yakwasnyéndaka Farisi dunyan det véte anga wandakwa, “Nana apakundi yamba vékundakwe wa. Wan kapérandi musé yakwa dunyan wa.” Naandakwa.

³ Farisi dunyan némaamba Judana nak du waak deku gwaal waaranga maandéka bakamu wandarén pulak wunga male taamba kurkale yakwasnyéte wa kakému kandakwa. ⁴ De maketmba yaae taale gu yaakundakwa. Gu yaakwe wa kakému kandakwa. Deku gwaal waaranga maandéka bakamu wandarén pulak wa de aké, dis, jaambé waak kurkale yakwasnyéndakwa.

⁵ De wunga yandaka Jisasna dunyan gwaal waaranga maandéka bakamu wandarén pulak yakapuk yandaka wa de Farisi dunyan apakundiké vékusékngrwa dunyan waak Jisasét anga waatakundarén, “Kamuké daré ména dunyan nana gwaal waaranga maandéka bakamu wandarén kundi vékukapuk yate deku taamba baka yakwasnyéte daré kakému ko?” Naandarén.

⁶ Wunga waatakundaka Jisas anga wandén, “Guné paapu yakwa dunyansé wa. Talimba Gotna yémba kundi kwayétan du Aisaia ani kundi viyaatakate gunéké wa kundi viyaatakandén. Papukundi yamba viyaatakandékwe wa. Dé ani yéku kundi wa viyaatakandén anga:

Got anga wandén, ‘Ani du dakwa wunéké yéku kundi wandakwa.

Wunga wate wa wunéké deku mawulémba yamba yékunmba vékulakandakwe wa.

⁷ De deku apakundi vékute wandékwa pulak yate wa wani kundiké anga wandakwa, “Wan Gotna kundi wa.” Naandakwa.

Wunga wate wuna yé kavérékte wa baka kundi bulndakwa.’

Got wunga wandéka wa Aisaia viyaatakandén. ⁸ Guné wani du pulak wa téngunéngwa. Guné Gotna kundi vékukapuk yate wa képmaana duna kundi male vékungunéngwa.” Naandén.

⁹ Wani kundi watake Jisas anga wandén, “Guné Gotna kundi vékukapuk yate nana gwaal waaranga maandéka bakamu wan kundi male vékute anga wangunéngwa, ‘Nané nyaangét vékupukaakwa du a.’ Wunga wangunéngwa guna mawulé kapére yandékwa. ¹⁰ Talimba Moses Gotna kundi anga kwayéndén, ‘Guné guna aasa aapat ma yékun yangunék.’ Wunga watake ani kundi waak wandén, ‘Du nak déku aasa aapaké kapérandi kundi wamunaandu wani du ma viyaangunu kiyaandu.’ Wunga wandéka wani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa. ¹¹ Guné wani kundi vékukapuk yate anga wangunéngwa, ‘Du nak déku aasa aapat anga wandu, ‘Ani musé Gorké wa kwayéwutén. Gorké kwayékapuk ye bénat kwayékatik wuté. Bénat yékun yaké yapatiwutéka.’ ¹² Wunga watake déku aasa aapat yékun yakapuk yandékwan wan yékun wa. Wa Gorét wa kwayéndén.’ ¹³ Guné wunga wate Gotna kundi vékukapuk yate guna gwaal waaranga maandéka bakamuna kundi male vékute guna kundi wangunéngwa de du dakwa waak wunga wa sépélak yandakwa. Yandaka guné kapérandi musé ras waak wa yangunéngwa.” Naandén det.

Deku kapérandi mawuléké Jisas wandén

(Mt 15:10-20)

¹⁴ Jisas wani kundi watake du dakwat nakapuk waandéka yéendarén déké. Yéndaka det anga wandén, “Wuna kundi yékunmba ma vékungunék. Vékute ani muséké ma yékunmba vékuséngunu. ¹⁵ Du dakwana biyaamba daakwa muséké vékulakate Got anga katik waké dé, ‘Wan kapérandi musé yakwa du dakwa wa.’ Du dakwana mawulémba yaalakwa muséké vékulakate Got anga wakandékwa, ‘Wan kapérandi musé yakwa du dakwa wa.’ Naakandékwa. ¹⁶ [Guné vékuséngé mawulé ye kurkale waan taake ma kurkale vékungunék.]” Naandén Jisas.

¹⁷ Watake du dakwa yaasékatake déku dunyansale sékét gaat wulaandarén. Wulaae déku dunyan dat waatakundarén wani kundiké. ¹⁸⁻¹⁹ Waatakundaka det anga wandén, “Guné waak wani kundiké yamba vékuséngunéngwe kapuk? Ma véku. Du dakwa kakwa musé deku biyaat daawuliye tété naae yéndékwa. Kandakwa musé deku mawulé yamba yaavan kutndékwe wa.” Naandén.

Jisas wunga wandéka anga vékuséknangwa. Akwi kakému kwaami wan yékun wa, Gotna ménimba.

²⁰ Jisas nakapuk anga wandén, “Du dakwana mawulémba yaalakwa muséké vékulakate wa Got wakandékwa, ‘Wan kapérandi musé yakwa du dakwa wa.’ Ani muséké vékusékte wunga wakandékwa. ²¹⁻²² Du dakwana mawulémba kapérandi mawulé wa yaalandékwa. Yaalandéka kapérandi mawulé vékute kapérandi musé yandakwa, sél yandakwa, du dakwat viyaandékndakwa, du nak duna taakwat kéraandakwa, taakwa nak dakwana duké yéndakwa, nak du dakwana muséké jaambindakwa, késpulak nakpulak kapérandi musé yandakwa, papukundi wandakwa, kundi vékukapuk yate sépélak yandakwa, yéku musé nak du dakwaké yaandéka déké yaakapuk yandéka wani du dakwaké kapére mawulé vékundakwa, nak du dakwaké kapérandi kundi wandakwa, dekéte deku kapmang deku yé kavéréndakwa, waangété yandakwa, wunga kapérandi musé yandakwa. ²³ Wani kapérandi mawulé akwi du dakwana mawulémba wa yaalandékwa. Yaalandéka wa wani kapérandi musé yandakwa. Kapérandi musé yandaka Got déké anga wandékwa, ‘Wan kapérandi musé yakwa du dakwa wa.’ Naandékwa.” Naandén Jisas.

Fonisia taakwa Jisaské yékunmba vékulakalén

(Mt 15:21-28)

²⁴ Wani kundi watake Jisas wani gaayé yaasékatake Tairna taalát yéndén. Ye gaayémba saambake gaa nakét wulaandén. Wulaae déku mawulémba anga wandén, “Wuné ani gaamba rawutu du dakwa katik vékuséngé daré.” Naae paakwe yaréké yapatindén. ²⁵⁻²⁶ Du dakwa déké vékusékte kundi bulndaka taakwa nak vékutake déké bari yélén. Lé Juda taakwa yamba wa. Nak gaayé taakwa wa. Jisaské yélén. Léku gwalepange Fonisia wa Siria kantrimba téndékwa. Léku takwanyanna mawulémba kutakwa nak wulaae téléka wa lé aasa Jisaské yélén. Ye kwaati se waandé daate dat anga walén, “Kutakwa nak wuna takwanyanna mawulémba wa wulaae tékwa. Ma waménu yaange yélu.” Naalén.

²⁷ Wunga waléka Jisas déku mawulémba anga wandén, “Nané Judasé, nak gaayé du dakwaké, ‘Waasa wa,’ naate nana du dakwaké, ‘Nyambalé wa,’ naangwa.” Wunga watake ani gwaaménja kundi lat anga wandén, “Nané nyambalé kakwa kakému kéraae makal waasat katik kwayéké nané. Nané taale nyambalésat ma kwayékwak.” Naandén. ²⁸ Wunga wandéka anga walén, “Néma du, yi wan wanana wa. Wuné anga wawutékwa. Nyambalé kakému kandaka ras kępmaamba vaakétndéka deku waasa kéraae kandakwa. Méné wunat yékun yaménu wan yékun wa.” Naalén.

²⁹ Wunga waléka lat anga wandén, “Wunga yékunmba watake bulaa nyéna gaayét ma yényénu. Kutakwa nyéna takwanyanna mawulé yaasékatake lé wa yaange yén.” Naandén. ³⁰ Wunga wandéka léku gaayét waambule ye vélén léku takwanyan yékun ye jaambémba kwaaléka. Véte vékuséklén kutakwa lat yaasékatake yaange yélnngé.

Jisas wandéka waangété du yékun yandén

³¹ Kukmba Taiarna taalé taakatake Saidon distrikét yéte Dekapolisna taalémba ye Jisas Galili néma gu kwaawumba saambakndén. ³² Ye saambakndéka de du nakét kure yéndarén déké. Wani du waangété ye kundi yamba vékundékwe wa. Yate kundi yamba kurkale bulndékwe wa. Wani duwat kure ye Jisasét wandarén, dat taamba kutndéngé. ³³ Wandaka Jisas wani duwat kure du dakwa yaasékatake ayélap yépulak naae bérkét bét male témbérén. Téte Jisas déku séktamba wani duna waanmba vatndékute sépmany sévae déku séktamba wani duna tékiyaalémba vatndékundén. ³⁴ Vatndékute nyéret yaasawure véndén. Yaasawure véte sémbéraa yate némaanmba yaamambi jaate déku kundimba anga wandén, “Efata.” Naandén. Nana kundi anga wa: Ména waan ma véku.

³⁵ Jisas wunga wandéka bari yékun ye wa kurkale vékundén. Vékundéka tékiyaalé yékun yandéka wa kurkale bulndén. ³⁶ Bulndéka Jisas du dakwat waalakwe véte det anga wandén, “Wani muséké bulké yambak.” Wunga wandéka déku kundi vékukapuk yate apamama ye wani muséké kundi bulndarén. ³⁷ Bulndaka du dakwa wani kundi vékute vatvat naate anga wandarén, “Yéki. Wan yénga pulak du dé? Yékun wa yandékwa. Yandéka de kundi vékukapuk yan du dakwa wa yékunmba vékundakwa. Kundi bulkapuk yan du dakwa wa kundi bulndakwa.” Naandarén.

8

*Jisas némaamba (4,000 pulak) du dakwat kakému kwayéndén
(Mt 15:32-39)*

¹⁻² Wani sapak nak nyaa némaamba du dakwa yaae jaawundarén, Jisas ténmba. Jaawuwe te kakémuké yapatindaka Jisas wandéka déku dunyan déké yaandaka det anga wandén, “Wani du dakwa nyaa kupuk wunale yaréte deku akwi kakému

kasékéyaktake bulaa kaandale téndaka deké sémbéraa yawutékwa. ³ Ras de apakmba wa yaandarén. Wuné det kakému kwayékapuk yate yéandarénggé wa-munaawutu deku gaayét waambule yéte yaambumba kaandéké kiyaakandakwa.” Naandén. ⁴ Wunga wandéka déku dunyan dat anga wandarén, “Ani taalé du yarékapuk taalé a. Yénga pulak nané némaamba du dakwaké kakému kwayéké nané?” Naandarén. ⁵ Wunga wandaka det anga wandén, “Bret katik dé ro?” Wunga waatakundéka anga wandarén, “Bret taambak kaayék vétik (7) wa rakwa.” Naandarén.

⁶ Wunga wandaka Jisas akwi du dakwat anga wandén, “Guno, ma rangunu kékmaamba.” Wunga wandéka randaka wani makal bret kéraae Gorét anga wandén, “Yéku kakému wa nanat tiyaaménén. Wan yékun wa.” Wunga watake bret bule déku dunyansat kwayéndén, du dakwat muni waate kwayéndarénggé. Kwayéndéka muni waate det kwayéndarén. ⁷ Gumba kutndarén makal gukwami waak nakurak nakurak wa ran. Jisas wani gukwami kéraae Gorét anga wandén, “Yéku kwaami wa tiyaaménén. Wan yékun wa.” Naandén. Wunga watake déku dunyansat kwayéndén, du dakwat muni waate kwayéndarénggé. ⁸ Kwayéndéka waate kwayéndaka akwi kurkale kandarén. Némaamba (4,000 pulak) du dakwa wa wamba rate kandarén. ⁹ Kasékéyakndaka Jisas bulan bret ras gukwami ras baka randéka Jisasna dunyan kémbi taambak kaayék vétik (7) wunga laakwandaka vékulékén. Yandaka Jisas wandéka wa de du dakwa yékérandarén deku gaayét. ¹⁰ Yékérandaka Jisas déku dunyansale botmba waare Dalmanuta distrikét yéandarén.

Farisi dunyan Jisasét waatakundarén kulé apanjémba yandénngé (Mt 16:1-4)

¹¹ Farisi dunyan ras yaae Jisasale waaruké yandarén. Ye deku mawulémba anga wandarén, “Got wandéka dé Jisas yaak kapuk?” Wunga vékulakate dat anga wandarén, “Méné kulé apanjémba nak ma yaménék. Yaménu véte anga vékusék-nganangwa. Got wandéka wa yaaménén.” Naandarén. ¹² Wunga wandaka Jisas kalik yate anga wandén, “Kamuké guné ani sapak yarékwa du dakwa guné kulé apanjémbaké waatakwo? Yamba wa. Katik véké guné. Gunat a wawutékwa.” Naandén. ¹³ Wunga watake de yaasékatake déku dunyansale botmba nakapuk waare néma gu kwaawuna nak sakwat yéandarén.

Farisi dunyanna papukundi, Herotna papukundiké waak wa wandén (Mt 16:5-12)

¹⁴ Jisasna dunyan bretké yékéyaak ye nakurak bret male wa kéraae kure yéandarén botmba. ¹⁵ Yandaka Jisas det ani gwaaménja kundi wandén, “Ma véku. Guné jéraawu ma yangunék. Farisi dunyanna yis Herotna yismba waak kurké yambak.” Naandén.

¹⁶ Wunga wandéka deket deku kapmang bulte anga wandarén, “Nané bret ras yamba kure yaanangwe wa. Wunga yananga yiské wa wandén, bret némaan yandénngé kutndakwa wani musé.” Naandarén.

¹⁷ Naandaka Jisas vékusékte anga wandén, “Kamuké guné anga wo? ‘Nané bret yamba yé wa.’ Guné wunga wate wuna mayé apaké yamba wayéka yékunmba vékusék-pékaaténgunéngwe wa. Guna mawulé yékéyaak dé yo, kapuk yénga pulak dé yo? ¹⁸ Guna méni wa tékwa. Yénga guné vékapuk yo? Guna waan wa tékwa. Yénga guné kundi vékusékngapuk yo? Yénga guné guna mawulémba yékunmba vékulaka-kapuk yo? ¹⁹ Talimba 5,000 dunyansat bret taambak bule kwayéwutéka kandarén. Kandaka ras randéka kémbi katik guné laakwak?” Wunga waatakundéka anga wandarén, “Kémbi tambavétik

maanmba kaayék vétik (12) wa laakwananén.” Naandarén. ²⁰ Naandaka anga wandén, “Talimba nak nyaa 4,000 du dakwat bret taambak kaayék vétik (7) bule kwayéwutéka wa kandarén. Kandaka ras randéka kémbi katik guné laakwak?” Wunga waatakundéka anga wandarén, “Kémbi taambak kaayék vétik (7) wa laakwananén.” Naandarén.

²¹ Wunga wandaka det anga wandén, “Yi wan wanana wa. Wunga wate yénga guné wuna mayé apaké vékuséngapuk yo? Wuné yiské wate bretké yamba vékulakawutékwe wa.” Naandén Jisas.

Jisas Betsaidamba yaran méni kiyaan du kururéndén

²² Kukmba Jisas déku dunyansale ye Betsaidamba saambakndarén. Saambakndaka wa méni kiyaan du nakét kure yéendarén Jisaské. Kure ye Jisasét wandarén, déku taamba wani dumba kutndénggé. ²³ Wandaka wani duna taambamba kutndéka bét gaayé sékét taakatake yépulak naambérén. Ye yaambumba tété sépmany déku taambamba sévaae wani duna ménimba kutndén. Ye taambat kutte anga waatakundén, “Musé nak méné vu kapuk?” ²⁴ Waatakundéka wani du ayélap vététe wa anga wandén, “Du ras a vétéwutékwa. Véwutéka wa miyé pulak yeyé yaayandakwa.” Naandén. ²⁵ Wunga wandéka nakapuk taambat kutndén déku ménimba. Kutndéka déku méni yékun yandéka wa dé kurkale véndén. ²⁶ Véndéka Jisas anga wandén, “Wani gaayét nakapuk waambule yéké yambakate. Ména gaat ma yéménék.” Naandén Jisas.

Pita wa wan, “Jisas Got wan du Kraiss wa.”

(Mt 16:13-20; Lu 9:18-21)

²⁷ Jisas wunga watake déku dunyansale sékét yéendarén, Sisaria Filipaimba tékwa gaayét. Yaambumba yéte det anga waatakundén, “Du dakwa wunéké yénga daré wo?” ²⁸ Wunga waatakundéka anga wandarén, “Ménéké ras wa wakwa, ‘Wa baptais kwayétan du Jon wa.’ Naandaka ras wa wakwa, ‘Wa talimba yatéte Gotna yémba kundi kwayétan du Elaija wa.’ Naandaka ras wa wakwa, ‘Gotna yémba kundi kwayétan nak du wa.’ Naandakwa.” ²⁹ Déku dunyansé wunga wandaka det anga waatakundén, “Wa guné wunéké yénga guné wo?” Wunga waatakundéka Pita anga wandén, “Méné nanat yékun yaménénggé Got wan du Kraiss wa.” Naandén. ³⁰ Wunga wandéka Jisas det anga wandén, “Wani kundi nak du dakwat waké yambakate.” Naandén Jisas.

Jisas kiyaee nakapuk taamale waarapké yandékwanngé wandén

(Mt 16:21-28; Lu 9:22-27)

³¹ Jisas wunga watake déku dunyansat anga wandén, “Duna Nyaan wunat kapérandi musé yandaru wa de maaka dunyan, Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan, apakundiké vékuséngwa dunyan de wunga wunat kuk kwayékandakwa. Kwayéndaru wunat viyaandaruru kiyaakawutékwa. Kiyaawutu nyaa vétik yéngu kupuk yambanmba wa nakapuk taamale waarapkawutékwa.” Naandén. ³² Wunga wate gwaaménja kundi yamba wandékwe wa. Yandéka yékunmba vékunderén. Vékute Pita dat kure yépulak naae bérkét kapmang tété kalik yate anga wandén, “Wunga bulké yambak.” Naandén Pita. ³³ Wunga wandéka Jisas waalakwe déku dunyansat vététe Pitat anga wandén, “Méné Satan, ma lakasati. Méné Gotna kundi yamba vékuménéngwe wa. Méné ani képmaana duna kundi wa vékuménéngwa.” Naandén.

³⁴ Wunga watake nakapuk waandéka némaamba du dakwa déku dunyansé waak déké yéendarén. Yéndaka det anga wandén, “Guné wunale yaate wuna jémbaa yaké mawulé yamunaae, wa anga ma yangunék. Guné guna mawulé ma yaasékangunék. Yaasékatake wunéké vékulakate anga ma wangunék,

'Nané déku jémbaa yatépéka-kanangwa. Yate nané kaangél kutte takwemimba kiyaananu, wan baka musé wa. Néma musé yamba wa.' Wunga wate wuna jémbaa ma yaténgunék. ³⁵ Wunéké vékulakakwa du dakwa wuna jémbaa yatépékandaru wuna maama det viyaandaru kiyaae de wunale yékunmba rapéka-kandakwa apapu apapu. Wunéké vékulakakapuk yakwa du dakwa deku sépéké male vékulakate deku jémbaa male yatépékamunaae, wa de kiyaae lambiyak-ngandakwa. Wunale katik rapékaké daré.

³⁶ "Du dakwa ani kępmaana musé akwi kéraaké vékulakate, deku jémbaa male yate, kiyaae yénga pulak yékunmba rapékaké daré? Yamba yé wa. Katik yékunmba rapékaké daré. ³⁷ De Gotna gaayét yéké mawulé yate yéwaa kwayéké daré kapuk? Yamba yé wa. Katik kwayéké daré. ³⁸ Bulaa tékwa némaamba du dakwa wa kapérandi musé yate Gotna kundi yamba vékundakwe wa. Kukmba wuna aapa wunat mayé apa tiyaate wandu wuné Duna Nyaan nya vété kaalékwa pulak ye gaayakawutékwa. Gotna kundi kure gaayakwa dunyansale sékét gaayakawutékwa. Gaaye wa kuk kwayékawutékwa, wunat kuk kwayén du dakwat." Naandén Jisas.

9

¹ Jisas det anga wandén, "Ani kundi ma vékungunék. Guné amba tékwa du dakwa ras kiyaakapuk ye wayéka yatéte vékungunéngwa Got apa tapa yate néma du rate déku du dakwaké yékunmba véndu. Yi wan wanana wa. Gunat wa wawutékwa." Naandén.

Jisasna sépé waalakwe nak pulak yan

(Mt 17:1-13; Lu 9:28-36)

² Nyaa taambak kaayék nakurak (6) yéndéka Jisas, Pita, Jems, Jon det wunga kure néma némbat nak waaréendarén. Waare de male wamba yaréendarén. Yaréte véndaka Jisasna sépé waalakwe nak pulak yan. ³ Déku laplap wamatama ye kalkal naan. Ani kępmaamba tékwa du nak yandu déku laplap wunga pulak waama yaké wa yapati-kandékwa. ⁴ Yandéka talimba yaréte Gotna yémba kundi kwayétan du Elaija ambét Moses bét Jisasale kundi bulténdaka Jisasna dunyan kupuk véndarén. ⁵⁻⁶ Vétake asa wup wa yandarén. Yate Pita kundi waké kurkale vékuséngapuk yate Jisasét anga wandén, "Néma du, nané amba ranangwan an yékun a. Nané gaa kupuk ma kaakwak. Ménéké nak, Moseské nak, Elaijaké nak." Naandén.

⁷ Wunga waténdéka buwi nak wa gaaye det taakatépéndén. Taakatépéndéka kundi nak awula buwimba wan, "An wuna nyaan a. Déké néma mawulé yawutékwa. Guné déku kundi ma vékungunu." Naandén. ⁸ Wunga wandéka vékutake véndarén Jisas male téndéka. Nak du yamba véndakwe wa.

⁹ Yatake de wani némbu yaasékatake daawulitéte Jisas det anga wandén, "Ma véku. Guné véngunén muséké nak duwat bulaa waké yambak. Wuné Duna Nyaan kiyaawutu Got wandu wuné nakapuk taamale waarapwutu wani sapak guné wani muséké waké ya." Naandén. ¹⁰ Wunga wandéka nak duwat yamba wandakwe wa wani muséké. Deku kapmang bulite anga waatakundarén, "Kiyaae taamale waarapké yandékwa kundi wan kamu kundi dé?" Naandarén.

¹¹ Jisasna dunyan dat anga waatakundarén, "Apakundiké vékuséngwa dunyan anga wandakwa, 'Gotna yémba talimba kundi kwayétan du Elaija taale yaakandékwa. Yaandu Got wan du Krai kukmba yaakandékwa.' Kamuké daré wunga wo?" ¹² Wunga wandaka anga wandén, "Yi wan wanana wa. Elaija taale yaakandékwa. Yaae Kraisna yaambu kurkandékwa. Wani kundiké vékulakate wunéké waak ma vékulakangunék. Gotna nyéngaamba kwaakwa kundi nak

wandékwa pulak Duna Nyaanét kapérandi musé yate dat kuk kwayékandakwa. Kamuké daré wani kundi viyaatakak? ¹³ Gunat a wawutékwa. Elaija wa yaan. Yaandéka du ras dat kapérandi musé yandarén. Talimba wani muséké waak wa Gotna nyéngaamba viyaatakandarén.” Naandén Jisas.

*Jisas kutakwa kulure kure yatan nyaanét kururéndén
(Mt 17:14-21; Lu 9:37-43)*

¹⁴ Jisas, Pita, Jems, Jon wunga daawulindarén Jisasna nak dunyan raské. Daawuliye véndarén némaamba du dakwa dele jaawuwe téte apakundiké vékuséngwa du ras dele waarundaka. ¹⁵ Véténdaka akwi du dakwa Jisasét vétake vatvat naandarén. Vatvat naate déké péte ye dat anga wandarén, “Ménat vétake wa mawulé yanangwa.” Naandarén.

¹⁶ Wunga wandaka Jisas déku dunyansat anga wandén, “Kamu kundi guné dele bulu?” Naandén. ¹⁷ Wunga waatakundéka du nak anga wandén, “Néma du, wuna nyaan wa kure yaawutén ménéké. Kutakwa nak wa tékwa déku mawulémba. Téléka kundi yamba bulndékwe wa. ¹⁸ Wani kutakwa dat kure apamama yaléka wa kępmaamba vaakéndékwa. Vaakéndékwa biyaat wa déku tépngémba yaalakwa. Yaalandéka némbi tindéka déku sépé apa tapa yakwa. Bulaa ména dunyansat wa wawutén, de wandaru kutakwa yaange yélénggé. Wawutéka wunga yaké wa yapatindarén.” Naandén.

¹⁹ Wunga wandéka Jisas wani du dakwat anga wandén, “Yénga pulak dé? Guné wunéké yamba yékunmba vékulaka-ngunéngwe wa. Wuné némaamba baapmu wa gunale yatéwutéka guné wunéké yamba yékunmba vékulaka-ngunéngwe wa. Guné wani nyaan ma kure yaangunu wunéké.” Naandén. ²⁰ Wunga wandéka déké kure yéndaka dat kulure kure yatan kutakwa Jisasét vétake wani nyaanét taakusoraklén. Yaléka kępmaamba vaakére baandéka biyaat déku tépngémba yaalan.

²¹ Yaalandéka Jisas déku aapat anga waatakundén, “Kwaaré katik dé wunga yarak?” Naandén. Wunga waatakundéka anga wandén, “Makalnyan yaréndéka wa baasnyé ye wunga yan. ²² Némaamba apu wani kutakwa dat kure téte dat yaavan kutte viyaaléka wa gumba, yaamba waak vaakéndén. Méné apamama yamunaae, aanéké ma sémbéraa yate waménu dé yékun yandu.” Naandén.

²³ Wunga wandéka Jisas anga wandén, “Méné waak ma apamama yaménu. Du dakwa Gorké yékunmba vékulakamunaae, wa de akwi musé yaké apamama yakandakwa.” Naandén. ²⁴ Wunga wandéka wani nyaanna aapa anga wandén, “Gorké ayélap a vékulakawutékwa. Ma wunat yékun yaménu Gorké yékunmba vékulaka-kawutékwa.” Naandén. ²⁵ Wunga wandéka Jisas véndén némaamba du dakwa pétépété yaate jaawundaka. Vétake wani kutakwat anga wandén, “Nyéné dat kure yatényénénga wani nyaan kundi bulkapuk yate waan yamba vékundékwe wa. Ma dé yaasékatake yaange yényénu. Yaange ye nakapuk déku mawulat wulaaké yambakate.” Naandén.

²⁶ Wunga wandéka némaanmba waatake wani nyaanét kulémba vasasaawurak-télén. Yatake dé yaasékatake wa yaange yélén. Yéléka wani nyaan kiyaan du pulak géreke wa kwaandén. Kwaandéka du ras anga wandarén, “Dé wa kiyaan.” Naandarén. ²⁷ Naandaka Jisas déku taambamba kutndéka wa dé yékun ye waarape téndén.

²⁸ Yandéka Jisas déku dunyansale gaat wulaandarén. Wulaae deku kapmang yaréte déku dunyan dat anga wandarén, “Nané wani kutakwat wananga yamba yaange yélékwe wa. Yénga pulak nané wani jémbaa yaké yapatik?” ²⁹ Wunga waatakundaka anga wandén, “Wani muséké Gorét ma waatakungunék. Gorét

taale waatakute, wa guné wangunu kutakwa yaange yékandakwa. Guné Gorét waatakupuk yangunu, wa kutakwa guna kundi katik vékute yaange yéké daré.” Naandén.

Jisas kiyaae taamale waarapké yandékwanngé nakapuk wandén

(Mt 17:22-23; Lu 9:43-45)

³⁰ Jisas déku dunyansale wani gaayé taakatake Galili distrikmba yeyé yaayaténdarén. Yeyé yaayate déku dunyansat anga wandén, “Némaamba du dakwa yarénangwa taaléké vékusékmuké kalik yawutékwa. ³¹ Yate kundi ras gunat wakwate yawutékwa.” Wunga watake det ani kundi wandén, “Kukmba wuné Duna Nyaan maamat kwayéndaru deku taambamba rakawutékwa. Rawutu wuné vijaandaru kiyaakawutékwa. Kiyaawutu nyaa vétik yéndu kupuk yambanmba nakapuk taamale waarapkawutékwa.” Naandén. ³² Wunga wandéka wani kundi yamba kurkale vékusékdakwe wa. Yate wani kundiké dat waatakumuké wup yandarén.

Kandé néma du raké ya?

(Mt 18:1-5; Lu 9:46-48)

³³ Kukmba Kaperneamét yéandarén. Ye saambake gaat wulaae Jisas déku dunyansat anga waatakundén, “Yaambumba yaate kamu kundiké guné bulék?” ³⁴ Wunga waatakundéka kundi yamba bulndakwe. Yaambumba yaate deku kapmang waarute bulte anga wandarén, “Nanémba kandé taalékére nanéké néma du raké ya?” Wunga watake nékéti yate Jisasét kundi yamba bulndakwe. ³⁵ Yandaka dé rate det anga wandén, “Ma yaale vékungunu. Du nak du dakwaké néma du raké mawulé yamunaae, dékét déku yé kavérékngapuk yate akwi du dakwaké jémbaa yakwa du ma yaténdu.” Naandén. ³⁶⁻³⁷ Naatake wani gaamba vétan makalnyan nakét kure wandéka deku nyéndémba téndén. Téndéka wani nyaanét kutte det anga wandén, “Ma vékungunu. Du dakwa wunéké vékulakate anga pulak nyaanét yékun yate wa wunat waak wa yékun yandakwa. De wunat yékun yate wunat wandéka yaawutén duwat waak wa yékun yandakwa.” Naandén Jisas.

Dat kuk kwayékapuk yakwa du déku du téndakwanngé wandén

(Lu 9:49-50)

³⁸ Jisas wani kundi wandéka Jon dat anga wandén, “Néma du, du nak ména yémba kutakwat wandéka yaange yéndaka wa vénanén. Dé nanale yamba yeyé yaayaténdékwe wa. Yandéka dat watépénanén, wani jémbaa yakapuk yandénngé.” Naandén. ³⁹ Naandéka Jisas dat anga wandén, “Guné wani jémbaa yandénngé watépéké yambak. Wuna yémba kulé apanjémba yakwa du wunéké kapérandi kundi bari katik waké dé. ⁴⁰ Nanat kuk kwayékapuk yakwa du wa nana du wa yaréndakwa. ⁴¹ Ani kundi waak ma vékungunéké. Du dakwa guné wuna dunyansat véte anga wandaru, ‘Wani du Jisasna jémbaa wa yandakwa. Nané det ma yékun yakwak. Det kulak yandu det kulak kwayékanangwa.’ Wunga wate wani makal jémbaa gunéké yandaru wa Got wani makal jémbaaké katik yékéyaak yaké dé. Kukmba wani yéku jémbaa waambule kwayékata-kandékwa det. Yi wan wanana wa. Gunat a wawutékwa.” Naandén Jisas.

De kapérandi musé yakapuk yamuké wa Jisas wandén

(Mt 18:6-9; Lu 17:1-2)

⁴² Jisas wani kundi watake anga wandén: “Ani makal nyambalé wuna kundi yékunmba vékundakwa. Du ras nak duwat déku kwaanlémba néma matut giye dé vaanjanda-ndaru solwaramba daawuliye kulak ke kiyaandu wan kapérandi musé

wa. Du nak wandu wani nyambalé nak déku kundi vékute wuna kundi yaaséka-munaandu, wa Got wunga wan duwat yandén kapérandi musé waambule némaanmba yakata-kandékwa. Wan néma kapérandi musé wa.

⁴³ “Guna taamba kapérandi musé yaké yandu, wa wani taamba ma sékwe vaanjatingunék. Guna nakurak taamba male téndu wani kapérandi musé yakapuk yate Gotna kémba yaalamunaangunu, wan yékun wa. Guna taamba vétik téndu guné wani kapérandi musé yatake kukmba kapérandi taalat daawulimunaangunu, wan kapére wa. ⁴⁴ [Wani taalémba yaa yaanpéka-téndékwa apapu apapu. Yaanpéka-téndéka de pusaamba kakwa kaawiya yamba kiyaandakwe wa.] ⁴⁵ Guna maan kapérandi musé yaké yandu, wa guné wani maan ma sékwe vaanjatingunék. Guna nakurak maan male téndu wani kapérandi musé yakapuk yate Gotna kémba yaalamunaangunu, wan yékun wa. Guna maan vétik téndu wani kapérandi musé yatake kukmba kapérandi taalat daawulimunaangunu, wan kapére wa. ⁴⁶ [Wani taalémba yaa yaanpéka-téndékwa apapu apapu. Yaanpékaténdéka de pusaamba kakwa kaawiya yamba kiyaandakwe wa.] ⁴⁷ Guné guna méni kapérandi musé véte wani kapérandi musé yaké mawulé ye, wani méni ma kwapéke vaanjatingunék. Guna nakurak méni male téndu wani kapérandi musé yakapuk yate Gotna kémba yaalamunaangunu, wan yékun wa. Guna méni vétik téndu guné wani kapérandi musé yatake kukmba kapérandi taalat daawulimunaangunu, wan kapére wa. ⁴⁸ Wani taalémba yaa yaanpéka-téndékwa apapu apapu. Yaanpéka-téndéka de pusaamba kakwa kaawiya yamba kiyaandakwe wa.” Naandén.

⁴⁹ Wani kundi watake anga wandén, “Nané sol kakémumba kutnanu wa yékun yakandékwa. Wunga pulak wa, Got wandu yaa pulak yaandu guné akwi kaangél kure kukmba yékun yakangunéngwa. ⁵⁰ Kakému résék yandénggé wa sol kutnangwa. Sol yékun yakapuk yandu yénga pulak yananu nakapuk résék yaké dé? Yamba yé wa. Résék nakapuk katik yaké dé. Kakémumba yéku sol kutmunaanunu wani kakému résék yakandékwa. Guné sol pulak yate wa akwi du dakwat ma yékun yangunék. Yate dele ma nakurakmawulé yate kurkale yaréngunék.” Naandén Jisas.

10

*Dunyansé taakwa kewuréndakwa yapatéké wa wandén Jisas
(Mt 19:1-12; Lu 16:18)*

¹ Wani gaayé taakatake Judia distrikét ye taakatake Jisas déku dunyansale Jordan kaambélémba vaatindarén. Vaatiye nak sakumba téndaka némaamba du dakwa Jisaské yaae jaawundarén. Jaawundaka dé apapu yandékwa pulak yate wa nakapuk det Gotna kundi kwayéndén.

² Yaténdéka wa Farisi du ras déké yaandarén. Yaae deku mawulémba anga wandarén, “Nané dat nak muséké waatakananu kalmu kapérandi kundi wandu nané dé kotimngé nané?” Wunga vékulakate dat anga wandarén, “Nana apakundi yénga dé wo? Du nak déku taakwa kewuréte dé yaasékatake yélénngé wamunaandu wan yékun dé kapuk?”

³ Wunga wandaka det anga wandén, “Wani muséké nana gwaal waaranga maandéka bakamu Moses yénga dé wak?”

⁴ Wunga wandéka anga wandarén, “Moses anga wandén, ‘Du nak déku taakwa kewuréte dé yaasékatake yélénngé waké mawulé yamunaate, taale ma nyéngaa nak viyaandu, wani muséké. Viyaae lat kwayéte yénga wandu dé yaasékatake yélénngé.’ Moses wunga wandén.” Naandarén.

⁵ Wunga wandaka det anga wandén, “Guné akwi kapérandi mawulé yakwa du dakwa yaténgunénga wa Moses gunéke wani kundi viyaatakandén. ⁶ Talimba baasnyé ye du deku taakwat wunga yamba yandakwe wa. Talimba Gotna nyéngaamba du nak anga viyaatakandén: Talimba baasnyé ye Got akwi musé yatake wa du dakwa waak yandén. ⁷ Viyaatakatake ani kundi waak viyaatakandén: Du déku aasa aapa yaasékatake taakwa kéraae bét nakurakmba yarékambérékwa. ⁸ Nakurak sépé pulak ye wa yarékambérékwa. Wani kundiké vékulakate anga vékuséknangwa. Du taakwa kéraae bét nakurakmba yarémbérékwa. Nakurak sépé pulak ye wa yarémbérékwa. Sépé vétik yamba ye wa. ⁹ Got bérké anga wandékwa, ‘Nakurak sépé ye wa yarémbérékwa.’ Wunga wandékwanngé du nak déku taakwat katik waké dé, dé yaasékatake yélléngé.” Naandén Jisas.

¹⁰ Naatake déku dunyansale sékét gaat wulaandarén. Wulaae de wani kundiké Jisasét waatakundarén. ¹¹ Waatakundaka det anga wandén, “Du deku taakwa kewuréte de yaasékatake yéndarénggé watake nak taakwa kéraamunaae, wa de taale kéraandarén taakwat kapérandi musé wa yandakwa. ¹² Taakwa deku du yaasékatake nak duké yémunaae, wa de wani duwale kapérandi musé wa yandakwa.” Naandén.

Jisas makal nyambalésat yékun yandén

(Mt 19:13-15; Lu 18:15-17)

¹³ Du dakwa ras makal nyambalésé Jisaské kure yéndarén, det taamba kutndénggé. Kure yéndaka Jisasna dunyan vétake det waarundarén. ¹⁴ Waarundaka Jisas vétake rakarka yate déku dunyansat anga wandén, “Makal nyambalésé ma taaka de wunéke yénga yaandaru. Yaandaru guné det watépéke yambak. Gotna kémba tékwa du dakwa wan de wani makal nyambalésé pulak wa. ¹⁵ Got néma du rate déku du dakwaké yékunmba vékandékwa. Dé wunga yaké yandékwanngé makal nyambalésé wa mawulé yandakwa. Makal nyambalésé mawulé yakwa pulak, du dakwa dé deké yékunmba véké yandékwanngé mawulé yate, wa de déku kémba yaalakandakwa. Makal nyambalésé yakwa pulak mawulé yakapuk yakwa du dakwa déku kémba katik yaalaké daré.” Naandén. ¹⁶ Wunga watake nyambalésé nak nak kéraae taambat kutte anga wandén, “Got gunat yékun yandénggé wa dat waatakuwutékwa.” Naandén.

Némaamba musé kure yaran du Jisasale bulndén

(Mt 19:16-30; Lu 18:18-30)

¹⁷ Jisas nakapuk yaambumba yaténdéka du nak déké yaae déké kwaati se waandé daandén. Daate anga wandén, “Méné yéku du wa. Gotna jémbaaké nanat yakwasnyé-ménéngwa. Ma wa. Kamu musé ye wuné kulémawulé kéraae apapu apapu yékunmba rapékaké wuté?” Naandén. ¹⁸ Naandéka Jisas anga wandén, “Kamuké méné wunat anga wo? ‘Yéku du wa.’ Got male wa yéku du yaréndékwa. ¹⁹ Got wandéka Moses wan ani apakundi wa vékusék-ménéngwa: Du dakwat viyaandénggé yambak. Nak duna taakwale kapérandi musé yaké yambak. Sél yaké yambak. Nak duké papukundi waké yambak. Paapu yate nak duna musé kéraaké yambak. Ména aasa aapat ma yékun yaménu. Moses wani kundi wandéka wa vékusék-ménéngwa.” Naandén. ²⁰ Wunga wandéka anga wandén, “Néma du, wuné makalnyanmba wani vékwe yaae, yaae ani sapak wani apakundi a vékuwutékwa.” Naandén.

²¹ Wunga wandéka déké néma mawulé yate anga wandén, “Méné nak musé waak ma yaménu. Méné taakaménén akwi musé nak duwat kwayéte yéwaa kéraae yéwaakapuk du dakwat ma kwayéménu. Kwayéménu Got ménat yékun

yandu kukmba méné Gotna gaayét ye wamba yékunmbaa-sékéyak rapéka-kaménéngwa. Méné yéwaakapuk du dakwat yéwaa kwayétake waambule yaae wuna jémbaamba ma yaalaménék.” Naandén. ²² Wunga wandéka wani du vékutake déku némaamba yéwaa, musé asé nak duwat kwayémuké kalik yandéka wa déku saawi, mawulé waak kapére yan. Yandéka wa yéndén.

²³ Wani du yéndéka Jisas déku dunyansat véte anga wandén, “Némaamba musé kurerékwa du dakwa yakélak yakélak yare ye Gotna kémba katik yaalaké daré. De apamama ye wa néma jémbaa yakandakwa Gotna kémba yaalamuké.” Naandén. ²⁴ Wunga wandéka déku kundi vékute vatvat naandarén. Vatvat naandaka anga wandén, “Guno, wuna dunyan, ma vékungunék. Du dakwa Gotna kémba yaalaké mawulé yate de apamama ma yandarék. ²⁵ Néma bulmakau nak laplap samapndakwa raaményna yaambumba wulaaké mawulé yamunaae apamama wa yakandékwa. Némaamba musé kurerékwa du dakwa Gotna kémba yaalaké mawulé yate de ma apa tapa yapékandarék.” Naandén.

²⁶ Wunga wandéka vatvat naate deku kapmang bulte anga wandarén, “Yéki. Némaamba musé kurerékwa du dakwa Gotna kémba wulaamuké apa tapa yamunaandaru yénga pulak musé kurerékapuk yakwa du dakwa Gotna kémba wulaae yékunmba rapékaké daré apapu apapu? Yamba yé wa. Gotna kémba wulaaké wa yapati-kandakwa.” Naandarén. ²⁷ Wunga wandaka anga wandén, “Du dakwa deku kapmang apamama yate Gotna kémba yaale yékunmba rapékaké wa yapatindakwa. Got dékét déku kapmang wa wani muséké apamama yandékwa. Got akwi musé yaké wa apa tapa yandékwa.” Naandén.

²⁸ Wani kundi wandéka Pita anga wandén, “Ma vékuménu. Nané nana akwi musé yaasékatake ména jémbaa yate ménale yeyé yaayaténangwa.” ²⁹⁻³⁰ Wunga wandéka anga wandén, “Yi wan wanana wa. Wunéké yékunmba vékulakakwa du dakwa Gotna kundi kwayémuké wate deku gaa, aanyé waayéka, nyangengu kaayéngu, aasa aapa, nyambalé, képmaa yaasékandaru Got bulaa det yékun yandu wa némaamba gaa, aanyé waayéka, nyangengu kaayéngu, aasa, nyambalé, képmaa waak kéraakandakwa. De wuna kundi kwayéndaru du ras det yaavan kurkandakwa. Kukmba de yékunmbaa-sékéyak yarépéka-kandakwa apapu apapu. Yi wan wanana wa. Gunat a wawutékwa. ³¹ Ani kundi waak ma vékungunu. Bulaa yarékwa néma du dakwa némaamba kukmba baka du dakwa wa yarékandakwa. Bulaa baka yarékwa némaamba du dakwa kukmba néma du dakwa wa rakandakwa.” Naandén Jisas.

*Jisas kiyaae taamale waarapké yandékwanngé nakapuk wandén
(Mt 20:17-19; Lu 18:31-34)*

³² Kukmba Jisas déku dunyansale sékét Jerusalemét yéndakwa yaambumba wa yéndarén. Jisas taale yéndéka véte vatvat naate déku dunyan anga wandarén, “Yéki. Wani gaayét yéte wa wup yamba yandékwe wa.” Naandarén. Naandaka deku kukmba yékwa du dakwa dat véte wa de wup yandarén. Yaambumba yéte Jisas déku dunyansat male wa kundi kwayéndén, déké yaaké yakwa muséké. ³³ Anga wandén, “Ma vékungunék. Bulaa Jerusalemét waarénangwa. Waarénanu de Duna Nyaan wuné kéraae kure ye Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan, apakundiké vékuséngwa dunyan waak det wuné kwayéndaru wa wuné deku taambamba rakawutékwa. Rawutu de wunat viyaandarénggé wakandakwa. Wandaru nak gaayé dunyansé wuné kéraakandakwa. ³⁴ Kéraae wunat wasélékte sépmanu sévaate raamény baangwit viyaae wunat viyaandék-ngandakwa. Yandaru kiyaaawutu nyaayé véték yéndu kupuk yambanmba nakapuk taamale waarapkawutékwa.” Naandén Jisas.

Jems ambét Jon néma du raké mawulé yambérén

(Mt 20:20-28)

³⁵ Jisas wunga wandéka Sebedina nyaan vétik Jems ambét Jon déké yémbérén. Ye anga wambérén, “Néma du, watén pulak aanéke yaménénngé wa mawulé yatékwa.” ³⁶ Wunga wambéréka anga wandén, “Kamu yawuténngé béné mawulé yo?” ³⁷ Wunga wandéka anga wambérén, “Kukmba méné apamama yate du dakwaké néma du rate waménu aané nak ména yékutuwa taambamba, nak ména akituwa taambamba rakatékwá. Aané wamba rate nak du dakwaké néma du rakatékwá. Wunga wa mawulé yatékwa.” Naambérén. ³⁸ Naambéréka anga wandén, “Béné wunat waatakumbénéngwa muséke yamba vékusék-mbénéngwa wa. Wunat kapérandi musé wa yakandakwa. Wuné néma kaangél kurkawutékwá. Béné wani kaangél kurké béné apamama yo kapuk?” Naandén. ³⁹ Naandéka anga wambérén, “Yi. Wunga yaké wa apamama yatékwa.” Wunga wambéréka anga wandén, “Kapérandi musé wunat yaké yandakwa pulak bénat wa yakandakwa. Kaangél kurké yawutékwá pulak wa kaangél kurkambénéngwa. Yi wan wanana wa. ⁴⁰ Kukmba kandé wuna yékutuwa taamba, kandé wuna akituwa taambamba raké ya? Wani muséke katik waké wuté. Wan wuna kundi yamba wa. Wamba raké yakwa duké Got talimba déku mawulémba wa kundi wandén.” Naandén.

⁴¹ Wani kundi wandéka Jisasna dunyan tambavétik (10) wani muséke vékute Jems ambét Jonét rakarka yandarén. ⁴² Yandaka Jisas waandéka yaandaka det anga wandén, “Anga wa vékusék-ngunéngwa. Nak gaayéna néma du du dakwaké apamama yate wa wandakwa, deku kundi yékunmba vékute deku jémbaa yandarénngé. ⁴³⁻⁴⁴ Guné de yakwa pulak yaké yambak. Gunale tékwa du nak Gotna ménimba néma du raké mawulé yate, wa dé guna jémbaa yakwa du ma yaréndu. Yaréte guna kundi vékute wangunéngwa pulak ma yandék. ⁴⁵ Wuné Duna Nyaan wunga yawutékwá. Nak du dakwaké jémbaa yate det yékun yamuké wa yaawutén. Du dakwa wunéke jémbaa yandarénngé yamba vékulake yaawutékwé wa. Wuné kiyaae némaamba du dakwat Satanna taambamba kéraawutu de Gorale yékunmba rapéka-ndarénngé wa yaawutén.” Naandén Jisas.

Jisas méni kiyaan duwat kururéndén

(Mt 20:29-34; Lu 18:35-43)

⁴⁶ Kukmba Jisas déku dunyansale Jerikot yéandarén. Ye saambake Jeriko taakandaka némaamba du dakwa dele sékét yaambumba wa yéandarén. Yéndaka méni kiyaan du nak yaambumba rate du dakwat yéwaaké yaawiréndén. Wani du wan Timeusna nyaan Bartimeus wa. ⁴⁷ Yaawire vékundén Nasaret du Jisas yaandéka. Vékute Jisasét waate anga wandén, “Méno, Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu wa. Méné Devit pulak néma du téte wunéke ma sémbéraa yaménu.” Naandén.

⁴⁸ Wunga wandéka némaamba du dakwa dat waarute anga wandarén, “Yakélak ma ra.” Wunga wandaka yamba randékwe yakélak. Nakapuk waate anga wandén, “Néma du, Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu, wunéke ma sémbéraa yaménu.”

⁴⁹ Wunga wandéka Jisas vékutake yaambumba téte anga wandén, “Wani du ma waangunu wunéke yaandu.” Wunga wandéka méni kiyaan duwat anga wandarén, “Ména mawulé yékunmba yénga téndu. Ma waarapménu. Jisas a waakwa, déké yéménénngé.” Naandarén.

⁵⁰ Wunga wandaka dé yépmaa yandéka saape randén laplap taakatake waarape yéndén Jisaské. ⁵¹ Ye saambakndéka dat anga waatakundén, “Ménat kamu yawuténngé méné mawulé yo?” Wunga waatakundéka méni kiyaan du anga

wandén, “Néma du, wuné véké wa mawulé yawutékwa.” Naandén. ⁵² Naandéka anga wandén, “Ménat kururéké yawutékwa mayé apaké yékunmba vékulakaménénga bulaa ména méni wa yékun yan. Bulaa ma yéménu.” Naandén Jisas. Naandéka déku méni bari yékun yandéka kurkasale véndén. Véte wa Jisasale yaambumba yéndén.

11

Jisas néma du rate Jerusalemét wulaandén

(Mt 21:1-11; Lu 19:28-40; Jo 12:12-19)

¹⁻² Jisas déku dunyansale Jerusalemét waaréndakwa yaambumba waarénderén. Waaréte Betfage tékwan Betani waak tékwan ye kwambalitété vénderén. Wani gaayé vétik Oliv némbumba wa tékwa. Jerusalemale wa tékwa. Vétake Jerusalemmba saambakngé yatéte Jisas déku du vétikét anga wandén, “Béné wani gaayét ma wulaambénu. Wulaae vékambénéngwa donki nyaan nak. Miyémba lékitakandaka wa téndékwa. Talimba du nak wani donkimba yamba waare randékwe wa. Ma lepékwe kure yaambénék. ³ Yambénu du nak bénat anga waatakundu, ‘Kamu yaké béné wani donki nyaan lepékwak?’ Wunga wandu anga ma wambénék, ‘Néman Du wani donkiké mawulé yandékwa. Dé bari wandu waambule kure yaakandakwa.’ Dat wunga ma wambénu.” Naandén.

⁴ Wani kundi vékutake ye vémbéréén donki nyaan yaambumba téndéka. Wani donki miyémba lékitakandaka gaa nakna pétale wa téndén. Vétake wani donkina baangwi lepékumbéréén. ⁵ Lepékumbéréka du ras wamba téte anga wandarén, “Wani donki nyaan lepékwe kamu yaké béné?” ⁶⁻⁷ Wunga waatakundaka wa Jisas wan pulak wambéréén. Wambéréka yi naandaka donki nyaan kure yémbéréén Jisaské. Ye bérku laplap ras donkina bungulmba vaakutakambéréén. Vaakutakambéréka Jisas waare wamba randén. ⁸ Re yéndéka némaamba du dakwa laplap ras yaambumba taakate yaambu yakusondarén. Yandaka du ras yaawit ye miyé gaalé ras satéke kure yaae yaambumba taakate yaambu yakusondarén. ⁹ Yatake du dakwa nyambalé ras taale yéténdaka ras Jisasna kukmba yététe némaanmba anga waandarén:

Néman Du Got wandéka wa yaandékwa. Wan yékun wa.

Got dat yékun yénga yandu.

¹⁰ Nana gwaal waaranga maandéka bakamu Devit talimba néma du randén pulak, wa dé bari néma du rate nanéké yékunmba vékandékwa.

Ani néma duwat Got yékun yénga yandu.

Nané anjorémba rakwa du Gotna yé ma kavérékngwak.

Wunga waandarén.

¹¹ Wunga waaténdaka Jisas ye Jerusalemét wulaandén. Wulaae Gotna kundi bulndakwa néma gaat wulaandén. Wulaae akwi musé véndén. Vétake nyaa daawuliké yandéka déku dunyansale sékét Jerusalem taakatake Betanit nakapuk yénderén.

Jisas wandéka miyé nak rékaa yan

(Mt 21:18-19)

¹² Jisas Betanimba kwaae ganmbamba Jerusalemét waambule yémuké yaambumba yéténdéka dat kaandé yan. ¹³ Yandéka yéte véndén yéku sék vaakukwa miyé nak apakmba téndéka. Némaamba gaanga wani miyémba téndéka véte déku mawulémba anga wandén, “Némaamba gaanga téndéka sék wa vaakwe tékwa. Ras géle kakawutékwa.” Naandén. Wunga watake wani miyé sék géle kamuké yéndén. Ye vépatikndén. Wani miyé sék ras yamba vaakwe te wa. Wani

miyé sék vaakundékwa sékét wayéka yamba yaae wa. Gaanga male téndéka véndén. ¹⁴ Vétake anga wandén, “Du dakwa ani miyémba nakapuk sék katik géle kaké daré.” Wunga wandéka déku dunyansé wani kundi vékunderén.

Gotna kundi bulndakwa néma gaamba dunyansé kewurésalendén
(Mt 21:12-17; Lu 19:45-48; Jo 2:13-22)

¹⁵ Jisas déku dunyansale sékét Jerusalemét yénderén. Ye saambake wa dé Gotna kundi bulndakwa néma gaamba wulaae véndén dunyansé ras musé kwayéte yéwaa kéraaténdaka. Vétake det kewurésalendén. Kewurésalete wa nak gaayéna yéwaa kéraate wani gaayéna yéwaa kwayékwa duna jaambé taakungérundén. Yate viyaae tuwe Gorké kwayéké yandakwa api kwayékwa du rakésénderén tékét kutmbalakundén. ¹⁶ Yate det anga wandén, “Guné ani gaamba musé ras kéraae kure yeyé yaayaké yambakate.” Naandén.

¹⁷ Wunga watake anga wandén, “Ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa: Got anga wandén, ‘Akwi képmaamba yaan du dakwa wuna gaat yaale wunale de kundi yénga bulndaru.’ Got wunga wa wandén. Wani kundiké guné yamba vékulakangunéngwe wa. Guné ani gaamba Gorale kundi yamba bulngunéngwe wa. Guné musé kwayéte yéwaa kéraangunénga ani gaa an sél yakwa du paakwe rakwa gaa pulak a gérekén.” Naandén.

¹⁸ Wunga wandéka akwi du dakwa déku kundi vékute vatvat naandarén. Naandaka de Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyansé, apakundiké vékuséngwa dunyansé waak wani muséké kundi vékunderén. Vékute wup yandarén Jisaské. Wup yate anga wandarén, “Némaamba du dakwa déku kundi vékute mawulé yate wa vatvat naandakwa. Yénga pulak viyaandéngé nané dé?” Naandarén.

¹⁹ Nyaa daawulindéka Jisas déku dunyansale Jerusalem taakatake nakapuk yénderén.

Gorké yékunmba vékulakate dat waatakute musé kéraakandakwa
(Mt 21:20-22)

²⁰ Nak gaayémba kwaae ganmbamba waarape Jisas déku dunyansale Jerusalemét waambule yéte wa vénderén wani miyé rékaa ye téndéka. Gaanga, apa, méngi waak, akwi wa rékaa yan. ²¹ Yandéka Pita vétake Jisas wan kundiké vékulakate dat anga wandén, “Néma du, ma véna. Wani miyé wa rékaa yan. Nalé wani miyéké anga wa waménén, ‘Du dakwa ani miyémba nakapuk sék katik géle kaké daré.’ Wunga waménénga bulaa wa rékaa yan.” Naandén.

²²⁻²³ Dé wunga wandéka Jisas det anga wandén, “Gunat a wawutékwa. Guné Gorké ma yékunmba vékulakate mawulé vétik yakapuk yate anga wangu, ‘Got wuna kundi vékukandékwa. Yi wan wanana wa.’ Wunga wamunaate, wa guné ani némbu ye solwaramba daawulindénngé wangu, wa dé ye solwaramba daawulikandékwa. ²⁴ Wani muséké vékulakate gunat a wawutékwa. Guné Gorét waatakute dé waatakuké yangunéngwa pulak gunéké apamama yandénngé guna mawulémba watake dat waatakungunu wa dé gunéké wunga yakandékwa.

²⁵ “Guné téte Gorale kundi bulte yéku mawulé ma vékungunék. Nak du dakwa gunat kapéremusé yandaru guné de yan kapéremuséké nakapuk vékulakaké yambak. Wunga yangunu, wa anjorémba rakwa du guna aapa Got yangunén kapéremusé yasnyéputiye wani muséké nakapuk katik vékulakaké dé. ²⁶ [Nak du dakwa gunat yandarén kapéremuséké wayéka vékulakate det yakataké mawulé yangunu, wa anjorémba rakwa du guna aapa Got guné yan kapéremuséké vékulakate wa wani kapéremusé yasnyéputikapuk yate gunat yakata-kandékwa.]” Naandén Jisas.

Jisasét waatakundarén, “Kandé wak wani jémbaa yaménénngé?”

(Mt 21:23-27; Lu 20:1-8)

²⁷ Jisas déku dunyansale nakapuk waambule yéNDARÉN Jerusalemét. Ye saambake Jisas Gotna kundi bulndakwa néma gaat nakapuk wulaandén. Wulaae yeyé yaayaténdéka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan, apakundiké vékuséknngwa dunyan, maaka dusé, wunga déké yaandarén. ²⁸ Yaae dat anga wandarén, “Kamu mayé apa kéraae méné wani jémbaa yo? Kandé wak wani jémbaa yaménénngé?”

²⁹ Wunga wandaka det anga wandén, “Wuné waak nak kundi gunat waataku-kawutékwa. Waatakuwutu guné wuna kundi waambule kaatangunu wuné guna kundi kaatakawutékwa. ³⁰ Guné ma wa. Kandé Jonét wak dé du dakwat baptais kwayéndénngé? Got dé wunga wak, kapuk képmaana du nak dé wunga wak?”

³¹ Wunga waatakundéka de deku kapmang bulte waarute anga wandarén, “Nané anga wananu, ‘Got wa wunga wan.’ Wunga wananu, wa nanat anga wakandékwa, ‘Kamuké guné déku kundi vékukapuk yo?’ ³² Anga kalmu waké nané? ‘Képmaana du nak wa wan.’ Némaamba du dakwa Jonngé anga wandakwa, ‘Gotna yémba kundi kwayétan du nak wa. Yi wan wanana wa.’ Wunga wandakwa. Déké wup yate kundi katik bulké nané Jonngé.” Naandarén.

³³ Wunga bule paapu yate Jisasét anga wandarén, “Yamba vékuséknangwe wa. Wani muséké katik waké nané.” Naandaka det anga wandén, “Wuné waak wunat wandéka yaae ani jémbaa yawutékwa duké katik waké wuté.” Naandén Jisas.

12

Jisas gwaaménja kundi wandén wain yaawiké kaavéte séngiran duké

(Mt 21:33-46; Lu 20:9-18)

¹ Jisas ani gwaaménja kundi det wandén: “Du nak wain yaawi nak yandén. Aatmu giye wain miyé taawundén. Taawutake kukmba wain kulak kéraae kaké wain sék guriksande vakipékumuké kwaawu matumba vaandén. Vaatake yaawiké séngiréte kaavéréké yandakwa sémény gaa nak kaandén. Kaatake wani yaawiké séngiréte yaawimba jémbaa yate yéwaa kéraaké mawulé yan dunyansat kwayéndén. Kwayétake dé nak taalat yén. ² Miyé sék géléké yandakwa sékét yandéka dale yaréte jémbaa yakwa du nakét wandén, déku yaawiké kaavéte séngirékwa duké yéndénngé. Ye miyé sék ras kwayéndaru kure yaandénngé wa mawulé yandén. ³ Yate wandéka déku du yéndéka yaawiké séngirékwa du wa dé viyaandarén. Viyaae dé kewuréndaka miyé sék kéraakapuk baka male waambule yaandén.

⁴ “Yaawina néma duké waambule yaandéka déku nak duwat waak wandéka déké yéndén. Yéndéka déku maakamba viyaate dat kapérandi musé yandarén.

⁵ Yandaka yaawina néma du déku jémbaa yakwa du nak baanét waak wandéka yéndén. Yéndéka dé viyaandékndarén. Yandaka wa dé du rasét waak wandéka yéNDARÉN. Yéndaka rasét baka viyaate wa rasét viyaandékndarén.

⁶ “Yandaka kukmba wani néma du déku mawulémba anga wandén, ‘Wuna nyaan male a yarékwa. Déké néma mawulé yawutékwa. Déku kundi wa vékukandakwa.’ Naandén. Wunga watake déku nyaanéte wandéka yaawiké kaavéte séngirékwa dunyanséké yéndén. ⁷ Yéndéka yaawiké séngirékwa du dat vétake deku kapmang kundi bulndarén. Bulte anga wandarén, ‘Yaawina néma du kiyaandu wani nyaan wa déku aapana akwi musé kéraaké yakwa. Nané dé viyaandékntake ani yaawi kéraakanangwa.’ Naandarén. ⁸ Wunga watake dé kure

ye viyaandékndarén. Viyaandéke déku pusaa kéraae yaawi taakatake kaapat vaanjang-ngwandéndarén.” Naandén Jisas.

⁹ Jisas wunga watake det anga wandén, “Guné yénga guné vékulako? Yaawina néma du yaae yaawiké kaavéte séngiran dunyansat yénga pulak yaké dé? Dé yaae wani dunyansat viyaandékwuré-kandékwa. Viyaandéktake nak duwat wani yaawi kwayékandékwa. ¹⁰⁻¹¹ Viyaandékndarén nyaanngé ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa:

Gaa kaakwa du yéku matuké waakte matu nakurakngé kalik yatakandaka baka randén.

Randéka Néman Du Got wani matut vétake anga wandén, ‘Wan yéku matu wa. Wani matu randu gaa yékunmba kwaakandékwa.’ Wunga watake wani matu kéraae taakandéka gaa wa yékunmba kwaan. Kwaandéka nané véte mawulé tawulé yanangwa.

Wani kundi Gotna nyéngaamba vétake guné yamba yékunmba vékulakangunéngwe wa.” Naandén Jisas.

¹² Wani kundi wandéka néma dunyansé anga vékusékndarén. Jisas déké wa wani kundi wandén. Wunga vékusékte anga wandarén, “Dé ma kure kalapusmba taakakwak.” Wunga watake du dakwa det waarumuké wup yate wa dé yamba kulkindakwe wa. Yate dé taakatake yéndarén.

Takis kwayéndakwanngé Jisasét waatakundarén

(Mt 22:15-22; Lu 20:20-26)

¹³ Néma du ras dékét deku kapmang bulte anga wandarén, “Nané Jisasét késmusé nakmuséké waatakunanu dé kalmu kapérandi kundi waambule kaataké dé kapuk? Dé kapérandi kundi wandu dé kure ye kalapusmba taakakanangwa.” Naandarén. Wunga watake Farisi dunyan ras, Herotna dunyan waak det wandaka wa Jisaské yaandarén. ¹⁴ Yaae dat anga wandarén, “Néma du, méné du dakwat Gotna jémbaaké wa yakwasnyé-ménéngwa. Méné yéku kundi male wate det Gotna kundiké yékunmba yakwasnyé-ménéngwa. Méné nakurak kundi male waménéngwa, néma du dakwa, baka du dakwat waak. Méné déké wup yamba yaménéngwe wa. Wunga wa vékuséknangwa. Méné wunga yate bulaa nanat ma waménu. Yénga méné vékulako? Nana apakundi yénga dé wo? Nané takis Romna néma du Sisar, dat kwayéké nané kapuk? Nané takis kwayéké yanangwan wan yékun dé, kapuk yamba yé?”

¹⁵ Wunga wandaka Jisas deku mawulé wa vékusék-wuréndén. De deku mawulémba anga wandarén, “Bulaa dé kapérandi kundi wandu dé kure kalapusmba taakakanangwa.” Naandarén. Wunga wandaka Jisas vékusékte det anga wandén, “Guné paapu yakwa dunyansé wa. Kamuké guné wunat wunga waatakwo? Guné yéwaa nak ma kure yaangunu véwutu.” Naandén. ¹⁶ Naandéka déké yéwaa nak kure yéndarén. Kure yéndaka anga wandén, “Ani yéwaamba kwaakwa nyaap an kéna nyaap dé? Kéna yé daré ani yéwaamba viyaatakak?” Wunga waatakundéka anga wandarén, “Wan Romna néma du Sisarnan wa.” ¹⁷ Wunga wandaka det anga wandén, “Yi wan wanana wa. Romna néma du Sisarna musé dat ma kwayéngunék. Gotna musé Gorét ma kwayéngunék.” Naandén. Wunga wandéka wani kundi vékutake vatvat naate vékulaka vékulaka naandarén.

Du kiyaee taamale waarapké yandakwanngé Jisasét waatakundarén

(Mt 22:23-33; Lu 20:27-40)

¹⁸ Sadyusi dunyan deku mawulémba anga wandarén, “Kiyaan du dakwa nakapuk katik taamale waarapké daré.” Naandarén. De ras Jisaské ye dat

anga wandarén: ¹⁹ “Néma du, méné du dakwat Gotna jémbaaké yakwasnyéménéngwa. Méné ani muséké nanat ma waménu. Talimba Moses anga viyaatakandén: Du nak taakwa kéraae nyaan kéraakapuk ye kiyaandu déku taakwa wayéka yarépékalu déku waayéka wani taakwa kéraakandékwa. Yandu nyaan kéraalu wani nyaanngé wakandakwa, ‘Aanyéna nyaan wa.’ Wunga wakandakwa. Moses wunga wa viyaatakandén. ²⁰ Bulaa ma véku. Talimba nakurak kémba du taambak kaayék vétik (7) yaréndarén. Aanyé taakwa kéraae nyambalé kéraakapuk ye kiyaandén. ²¹ Kiyaandéka déku waayéka wani taakwa kéraae nyambalé kéraakapuk ye, wa dé waak kiyaan. Kiyaandéka nak waayéka wani taakwa kéraae nyambalé kéraakapuk ye dé waak kiyaandén. ²² Kiyaandéka akwi waayékanje wungat male ye akwi nyambalé kéraakapuk ye baka kiyaawuréndarén. Yandaka kukmba wa wani taakwa kiyaan. ²³ Bulaa nanat ma waménu. Kiyaan du dakwa taamale waarapké yandakwa sapakngé waménéngwa. Wani sapak wani taakwa kandale raké lé? Talimba wani nakurak kémna aanyémbéré waayékanje de akwi lat male kéraandarén.” Naandarén Sadyusi dunyansé.

²⁴ Jisas deku kundi vékutake det anga wandén, “Guné Gotna nyéngaamba kwaakwa kundi yamba vékusék-ngunéngwe wa. Vékusékngapuk yate Gotna mayé apaké waak yamba vékusék-ngunéngwe wa. Yangunénga wa guna mawulé kapére yakwa. ²⁵ Ma véku. Kukmba Got wandu kiyaan du dakwa taamale waarape Gotna gaayémba yaréte déku kundi kure gaayakwa dunyansé pulak yarékandakwa. Yaréte dunyansé de taakwa katik kéraaké daré. Dakwa de du katik kumbiké daré.

²⁶ “Kundi ras waak wakawutékwa kiyaan du dakwa taamale waarapké yandakwanngé. Talimba makal miyé nak yaa yaandéka Moses téte véténdéka Got dat kundi kwayéndén. Kwayéndén kundi Moses Gotna nyéngaamba anga viyaatakandén: Wuné Abrahamna néma du a. Wuné Aisakna néma du a. Wuné Jekopna néma du a. Wuné deku néma du Got a rawutékwa. Wunga viyaatakandéka guné wani kundi déku nyéngaamba vétake wa yamba yékunmba vékulaka-ngunéngwe wa. ²⁷ Wani kundiké vékulakate anga vékuséknangwa. Got kiyaan duna néma du yamba randékwe wa. Wani du talimba wa kiyaandarén. Taale wa kiyaandarén. Kukmba wa Got wani kundi wandén. De kiyaae nakapuk taamale waarape randaka wa Got wani kundi wandén. Got kiyaae taamale waarape rakwa duna néma du wa randékwa. Got wan kiyaakapuk kulé tékwa duna néma du wa. Wunga wa vékuséknangwa. Guné nak kundi wangunénga wa guna mawulé kapére yandékwa.” Naandén Jisas Sadyusi dunyansat.

*Akwi apakundit taalékéran apakundiké Jisas wandén
(Mt 22:34-40; Lu 10:25-28)*

²⁸ De kundi bulndaka apakundiké vékuséknangwa du nak wamba téte vékuténdén. Vékuténdéka Jisas Sadyusi dunyanna kundi kurkasale waambule kaatandéka vékutake yaae Jisasét anga wandén, “Nana apakundimba kamu apakundi dé akwi apakundit taalékéрак?” ²⁹ Wunga waatakundéka Jisas anga wandén, “Ani kundi dé akwi néma kundit wa taalékérawuréndén: Israel du dakwa, ma vékungunék. Nana Néman Du Got wan nakurak male wa. Déku kapmang wa néma du randékwa. ³⁰ Guné guna Néman Du Gorké ma néma mawulé yangunék. Yate dat wangunu guna mawulé, guna kwaminyan, guna yaamambi, guna mayé apaké néma du rakandékwa. ³¹ Nak néma apakundi anga wa: Guné guna sépéké néma mawulé yangunéngwa pulak, nak du dakwaké ma

néma mawulé yangunék. Yate det ma yékun yangunék. Wani kundi vétik wan néma apakundi wa. Akwi néma apakundit wa taalékérandén.” Naandén.

³² Jisas wunga wandéka anga wandén, “Néma du, yékunmba wa waménén. Nana Néman Du Got dékét déku kapmang wa nana néma du randékwa. Nak néma du nak yamba yé wa. Wan wanana wa. ³³ Waménén pulak, nané Gorké néma mawulé ma yakwak. Yate dat wananu wa nana mawulé, nana kwaminyan, nana yaamambi, nana mayé apaké néma du rakandékwa. Randu nana sépéké néma mawulé yanangwa pulak, nak du dakwaké néma mawulé ma yakwak. Nané wani kundi vétik vékute wa yékun yakanangwa. Wani kundi vétik talimba wandarén kundit wa taalékérandén. Talimba wandaka kwaami viyaae matu jaambémba tuwe Gorké wa kwayénanén. Kakému waak Gorké wa kwayénanén. Ména kundi vékute yaké yanangwa yapaté wa Gorké kwaami kakému kwayéngangwa yapatat wa taalékérandén. Waménén kundi wan néma kundi wa.” Naandén.

³⁴ Wani du yékunmba vékulakate wa wunga wandén. Wandéka Jisas vékutake dat anga wandén, “Kalmu ayélap yaréyaré naae Gotna kémba yaalaké méné?” Wunga wandéka akwi dunyansé, nak kundi Jisasét waatakumuké wup yandarén.

Jisas det waatakundén Got wan du Kraiské

(Mt 22:41-46; Lu 20:41-44)

³⁵ Jisas Gotna kundi bulndakwa néma gaamba du dakwat kundi kwayéte det anga wandén, “Apakundiké vékuséngwa dunyan anga wandakwa, ‘Gunat yékun yandéngé Got wan du Kraiské dé Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu wa.’ Kamuké daré wunga wo? ³⁶ Talimba Kraiské ani képmaamba yatékapuk yandéka wa Gotna Yaamambi Devitna mawulémba wulaae randéka Devit Kraiské anga wandén, ‘Wuna Néman Du wa.’ Naate anga wandén:

Néman Du Got wuna Néman Duwat anga wandén,

‘Méné néma du rate wuna yékutuwa taambamba ma raménék.

Raménu wuné wawutu ména maama ména taambamba wa rakandakwa.

Randaru méné néma du rate deké vérekaménéngwa.’

Naandén Got.

³⁷ Devit wani kundi wate dé Kraiské, ‘Wuna Néman Du wa,’ naandén. Kamuké dé Devit Kraiské wunga wak? Devit Got wan du Kraiské, ‘Wuna Néman Du wa,’ naandéka yénga pulak dé Kraiské Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu to? Kraiské Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu téte Devitna néma du waak dé to kapuk?” Naandén Jisas.

Apakundiké vékuséngwa dunyanséké Jisas wandén

(Mt 23:1-36; Lu 11:37-54; 20:45-47)

Jisas wunga wandéka némaamba du dakwa déku kundi vékute wa mawulé tawulé yandarén. ³⁸ Jisas ani kundi waak det kwayéndén: “Guné apakundiké vékuséngwa dunyanséké ma jéraawu yangunék. De séményi laplap saawuwe du dakwa jaawundakwa taalémba yeyé yaayaké wa mawulé yandakwa. Yeyé yaayandaru du dakwa det véte anga wandaréngé wa mawulé yandakwa: ‘Wan de nana néma du wa.’ Wunga wate deku yé kavérék-ndaréngé wa mawulé yandakwa. ³⁹ Gotna kundi bulnangwa gaamba wulaae néma duna taalémba raké wa mawulé yandakwa. Némaamba dunyansale kakému kate yéku taaléké waakte du dakwana ménimba raké mawulé yandakwa, de véte deku yé kavérék-ndaréngé. ⁴⁰ De du kiyaaan kwawitakwana musé asé akwi kéraandakwa. De paapu yate néma kundi Gorét waténdakwa, du dakwa det véte deku yé kavérék-ndaréngé. Yandakwanngé Got wandu néma kapérandi musé deké yaakandékwa.” Naandén Jisas.

Musékapuk du kiyaan kwawitakwa nak Gorké yéwaa kwayélén
(Lu 21:1-4)

⁴¹ Jisas Gotna kundi bulndakwa néma gaamba rate véndén némaamba du dakwa Gorké yéwaa kwayéndaka. Rékaamba musé kurerékésén némaamba du dakwa néma yéwaa kwayéndaka wa véndén. ⁴² Véténdéka musékapuk yan du kiyaan kwawitakwa nak yaae makalkéri yéwaa vétik Gorké kwayéléka véndén. ⁴³⁻⁴⁴ Vétake déku dunyansat waate det anga wandén, “Rékaamba musé kurerékwa du dakwa Gorké yéwaa ras kwayéendarén. Kwayéndaka deku yéwaa ras waak wa rakwa gaamba. Ani taakwa makalkéri yéwaa vétik kurerélén pulak akwi wa kwayélén. Kwayétake lé kakému kéraala yéwaa nak yamba yé wa. Gorké kwayéndakwa yéku yapatat lé kwayén yéku yapaté wa taalékéran. Yi wan wanana wa. Gunat wawutékwa.” Naandén Jisas.

13

Gotna kundi bulndakwa néma gaa yaavan kurkwate yandakwanngé wandén
Jisas

(Mt 24:1-2; Lu 21:5-6)

¹ Jisas Gotna kundi bulndakwa néma gaa taakatake yéké yaténdéka déku du nak dat anga wandén, “Néma du, ani yéku yéku gaat ma vé. Yéku matut male wa yandarén.” ² Wunga wandéka Jisas dat anga wandén, “Yi, bulaa wan yéku gaa wa. Yéku matut yatakandaka vénangwa. Kukmba dunyansé yaae ani gaa akwi yaavan kurkandakwa. Yaavan kutte ani matu kéraae vaanjanda-ndaru ani matu nak matu taakumba katik kwaaké dé.”

Jisas némaamba vakmi yaakwate yakwanngé wandén

(Mt 24:3-14; Lu 21:7-19)

³⁻⁴ Wani kundi watake Jisas wani gaa taakatake ye Oliv némbat waaréndén. Waare rate Gotna kundi bulndakwa néma gaa apakmba kwaandéka véndén. Véréndéka déku dunyansé Pita, Jems, Jon, Andru, de male déké yaae dat anga wandarén, “Nanat ma waménu. Yani nyaa Gotna gaa yaavan kurké daré? Kamu musé taale yaandu vétake anga waké nané, ‘Yi, bulaa wani vakmi yaakandékwa.’ Yani nyaa wunga waké nané?”

⁵ Wunga waatakundaka wandén, “Guné jéraawu ma yangunék. Yate paapu yakwa duna kundi vékuké yambak. ⁶ Késépéri du wa yaae wuna yémba wate paapu yate nak nak anga wakandakwa, ‘Wuné Got wan du Kraiss wuné anana an.’ Wunga wandaru némaamba du dakwa wa deku paapu yandakwa kundi vékukandakwa. ⁷ Némaamba du waariya-kandakwa. Waariyandaru nak du waariyandakwanngé wakandakwa. Wandaru vékute guné wup yaké yambak. Taale wunga musé wa yakandakwa. Sésékuk sékéyak yaaké yakwa sapak kukmba wa yaakandékwa. ⁸ Nak kantrimba tékwa du dakwa de nak kantrimba tékwa du dakwale waariya-kandakwa. Nak néma duna kém nak néma duna kémale waariya-kandakwa. Késépéri képmaamba némaamba apu néma waalé génngandékwa. Du dakwa kaandéké kiyaakandakwa. Wani vakmi wan dakwa nyaan baasnyé ye kéraaké yate kaangél kutndakwa pulak wa. Wani dakwa kaangél ras waak kurké yandakwa pulak, kukmba vakmi ras waak yaakandékwa.

⁹ “Guné jéraawu ma yangunék. Guné wuna du téngunéngwanngé dunyan ras wuna jémbaaké kalik yate gunat kulkiye guné kotimngandakwa. Gotna kundi bulndakwa gaamba gunat viyaakandakwa. Guné wuna jémbaa kutngunéngwanngé du ras guné kure yéndaru deku néma duna ménimba wa tékangunéngwa. Tété guné wuna yéku kundi det ma kwayéngunék. ¹⁰ Wuna du dakwa taale akwi képmaamba tékwa du dakwat wuna kundi ma kwayéendarék. Kwayéndaru

sésékuk sékéyak yaaké yakwa sapak yaakandékwa. ¹¹ Gunat kure ye kotimndaru guné taale guna mawulémba anga waké yambak, ‘Nané deku kundi yénga pulak waambule waké nané?’ Wunga waké yambak. Wani sapak wa Gotna Yaamambi waké yangunéngwa kundi gunat kwayékandékwa. Gotna Yaamambi guna mawulémba rate wa gunat wakandékwa. Wandu vékute wani kundi det ma kwayéngunék. Guna mawulémba vékulakate baka waké yambak.

¹² “Wani kapérandi sapak némaamba du deku aanyé waayékat kotimndaru aanyémbéré waayékanjet viyaandék-ngandakwa. Aapa deku nyambalésat kotimndaru nak du wani nyambalésé viyaandék-ngandakwa. Nyambalésé waak deku aasa aapat kotimndaru nak du wa aasa aapat viyaandék-ngandakwa. ¹³ Guné wuna du téngunéngwanngé wa akwi du dakwa gunéké kalik yakandakwa. Wani muséké wup yaké yambakate. Deku mawulémba apamama yate wuna jémbaa yatépékaké yakwa du dakwat Got kéraandu de dale apapu apapu yékunmba rapéka-kandakwa. Katik lambiyakngé daré.” Naandén Jisas.

Néma kapérandi sapérandi musé yaalaké yakwanngé wandén Jisas
(Mt 24:15-28; Lu 21:20-24)

¹⁴ Guné ani nyéngaamba véte ani muséké yékunmba ma vékulakangunék.

Wani kundi watake Jisas anga wandén: “Talimba Gotna yémba kundi kwayétan du nak ani kundi viyaatakandén: Kukmba du nak yaae Gotna kundi bulndakwa néma gaamba Got watépéndén musé nak taaka-kandékwa. Taakandu de wani gaaké anga wakandakwa, ‘Kapérandi gaa wa.’ Naakandakwa. Wunga viyaatakandén musé yaalandu vékangunéngwa. Véte wani sapak guné Judiamba tékwa du dakwa guna gaayé yaasékatake némbat bari ma yaange yéngunék. ¹⁵ Wani sapak kaapamba rakwa du dakwa bari ma yaange yéndaré. Deku musé kéraamuké gaat nakapuk katik wulaaké daré. Baka ma yaange yéndaré. ¹⁶ Yaawimba tékwa du dakwa gaayét waambule ye laplap ras waak katik kéraaké daré. Bari ma yaange yéndaré.

¹⁷ “Wani kapérandi sapakmba nyaan rakwa dakwa, nyambalé munyaa kwayétékwa dakwa waak bari yaange yéké yapati-kandakwa. Deké sémbéraa yawutékwa. ¹⁸ Wani kapérandi sapak maas viyaakwa sapakmba yaandu, yénga pulak bari yaange yéké guné? Yéké yangunéngwanngé vékulakate Gorét ma waatakungunék, maas viyaakwa sapakmba wani kapérandi sapak yaakapuk yandénngé. ¹⁹ Wani sapak némaamba vakmi wa yaaké yakwa. Wani vakmi akwi vakmit wa taalékéra-kandakwa. Talimba Got akwi musé yandén sapakmba yaae bulaa ani sapakmba wunga pulak vakmi nak yamba yaandékwe wa. Bulaa waak kukmba waak wunga pulak vakmi nakapuk katik yaaké dé. ²⁰ Wani vakmi yaandaru Got déku du dakwaké sémbéraa yate wandu wani vakmi bari késkandakwa. Wunga wakapuk yamunaandu, wa akwi du dakwa lambiyak-ngandakwa.

²¹ “Wani sapak du ras gunat anga wandaru, ‘Ani duwat ma véngunék. An Got wan du Krai a.’ Wunga wandaru guné deku kundi vékuké yambak. De anga wandaru, ‘Wani duwat ma véngunék. Wan Got wan du Krai wamba wa randékwa.’ Wunga wandaru guné deku kundi vékuké yambak. De paapu wa yandakwa. ²² Némaamba du yaae Gotna du dakwat paapu yate nak nak anga wakandakwa, ‘Wuné Got wan du Krai wuné anana.’ Wunga wandaru ras paapu yate nak nak anga wakandakwa, ‘Wuné Gotna yémba kundi kwayékwa du wuné anana.’ Wunga watake paapu yate késpulak nakpulak kulé apanjémba, talimba vékapuk yangunén apanjémba waak yakandakwa. Guna mawulé yaavan kutmuké wa wunga yakandakwa. ²³ Guné ma jéraawu yangunék. Gunat wa wawutén,

kukmba yaaké yakwa muséké. Kukmba wani musé yaandu guné véte vékusékte deku kundi vékuké yambak.” Naandén Jisas.

Jisas yaaké yandékwanngé wandén

(Mt 24:29-31; Lu 21:25-28)

²⁴ Wani kundi watake Jisas anga wandén: “Wani vakmi yéndaru bari nyaa vékapuk yate ganngu yakandékwa. Yandu baapmu waak katik kaaléké lé. ²⁵ Yalu akwi kun nyétmba vaakérkandakwa. Vaakétnдару nyétmba tékwa akwi apa yakwa musé naayéro-kandakwa. ²⁶ Yandaru ani kępmaamba tékwa du dakwa wuné Duna Nyaan wuné vékandakwa. Wuné apa tapa yate nyaa véte kaalékwa pulak yate buwimba re gaayakawutékwa. ²⁷ Gaaye wawutu wuna kundi kure gaayakwa dunyansé kępmaana akwi taalémба tékwa akwi gaayémба ye wuna du dakwa kure yéte nakurakmba taaka-kandakwa.” Naandén Jisas.

Yékunmba vékulaka-ndarénngé Jisas wandén

(Mt 24:32-35; Lu 21:29-33)

²⁸ Wani kundi watake Jisas anga wandén: “Miyéké yékunmba ma vékulakangunék. Miyé ras gaanga périye vény waapindéka véte anga vékusékngunéngwa. Kakému naaré yakwa sékét bulaa a yaandékwa. ²⁹ Wani miyat véte wani sapakngé vékusékngunéngwa pulak, wawutén musé véte vékusékngunéngwa. Wuné bari waambule yaakawutékwa. Wunga wa vékusékngunéngwa. ³⁰ Gunat a wawutékwa. Bulaa tékwa du dakwa ras kiyaa kapuk ye wayéka téte wawutén akwi musé vékandakwa. ³¹ Nyét kępmaa waak késkandékwa. Wuna kundi katik késké dé. Rapéka-kandékwa. Yi wan wanana wa. Gunat a wawutékwa.

Waambule yaaké yandékwa nyaaké yamba vékuséknndakwe wa

(Mt 24:36-44)

³² “Yani nyaa waambule yaaké wuté? Ani kępmaamba tékwa du dakwa wani nyaaké yamba vékuséknndakwe wa. Gotna kundi kure gaayakwa du waak wani nyaaké yamba vékuséknndakwe wa. Wuné Gotna nyaan wuné waak yamba vékusékwutékwe wa. Wuna aapa dékét déku kapmang dé male wa waambule yaaké yawutékwa nyaaké vékuséknndékwa. ³³ Guné wunéké kaavéréte ma kurkale yaréngunék. Wuné guna Néman Du yaaké yawutékwa nyaaké yamba vékusékngunéngwe wa. Yate guné wunéké kaavéréte ma yaréngunék.

³⁴ “Ani kundiké ma vékulakangunék. Néma du nak gaayét yéké yate taale déku jémbaa yakwa dunyansé nak nakét jémbaa kwayéndén. Kwayétake pétéké séngite kaavérékwa duwat anga wandén, ‘Wuna gaaké ma kurkale séngite kaavérémenu.’ Naandén. Naatake déku gaa taakatake apakmba tékwa gaayét yéndén. Wani du yéku jémbaa yate waambule yaaké yandékwanngé vékulakate kurkale séngite kaavéré-kandékwa. ³⁵ Guné wani du pulak jémbaa yate ma kaavéréte yékunmba yaréngunék. Guné yamba vékusékngunéngwe wa. Yani nyaa wuné guna néma du nakapuk waambule yaaké wuté? Garambu yaaké wuté, kapuk nyéndé gaan yaaké wuté? Yé gérké yaténdu yaaké wuté, kapuk ganmbamba yaaké wuté? Wani muséké yamba vékusékngunéngwe wa. ³⁶ Wuné bari yaaké wuté kapuk? Yaaké yawutékwanngé vékulakate ma kaavéréte yékunmba yaréngunék. Guné wunéké yékéyaak ye yundé kwaaké yambak. Ma yékunmba yaréngunék. ³⁷ Gunat wawutén kundi akwi du dakwat a wawutékwa. Guné akwi waambule yaaké yawutékwanngé vékulakate ma kaavéréte yékunmba yaréngunék.” Naandén Jisas.

14

Néma dunyansé Jisas viyaandéknge kundi gindarén

(Mt 26:1-5; Lu 22:1-2; Jo 11:45-53)

¹ Nyaa vétik yéndu yis kurkapuk yandarén bret kandakwa nyaa yaakandékwa. Wani nyaa Judasé Got talimba det yékun yandénnge vékulakate Pasova waandakwa nyaana kakému kakandakwa. Wani sapak Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyansé, apakundiké vékuséknge dunyansé waak mawulé yandarén, de yakélak ye Jisas kulkiye dé viyaandéknge. ² Yate anga wandarén, “Dé ma viyaandéknge. Kakému yaake kaké yangangwa nyaa dé katik kuliké nané. Bulaa némaamba du dakwa wani kakému kaké wa ani gaayét yaandarén. Bulaa nané Jisas kulkinanu, wa de rakarka yate nanat némaanmba waarukandakwa. De yéandarumbut dé kulkiye viyaandéknge.” Naandarén.

Takwa nak yéku yaama yakwa gu Jisasna maakamba sévilén

(Mt 26:6-13; Jo 12:1-8)

³ Jisas Betanit yéndén. Ye saambake talimba lepro yan du déku yé Saimon, déku gaamba randén Jisas. Rate dale kakému karéndéka takwa nak matumba yandarén makakéri botol kure yaalén. Wani botolmba yéku yaama yakwa gu wa tén. Dunyansé wani gu kéraaké némaamba yéwaa wa kwayékandakwa. Wani takwa yaae Jisas ranmba téte botol pulaape déku maakamba wani gu sévilén. ⁴ Séviléka du ras vétake dekét deku kapmang bulte lat rakarka yandarén. Yate anga wandarén, “Kamuké lé wani gu baka sévik? ⁵ Wani gu wan yéku gu wa. Lé wani gu kwayéte némaamba yéwaa kéraae musékapuk du dakwat kwayémunaalu yékun yakatik.” Wunga watake lat némaanmba waarundarén.

⁶ Jisas deku kundiké kalik yate det anga wandén, “Kamuké guné wani takwat waaruwu? Wunga yaké yambakate. Wan yéku musé wa yalén wunat. ⁷ Musékapuk du dakwa gunale yarépéka-kandakwa. Yaréndaru mawulé yangunéngwa sapak apapu apapu guné det yékun yakangunéngwa. Wuné gunale katik yarépékaké wuté. ⁸ Wani takwa léku mayé apamba wa yalén. Wuné kiyaawutu kwaawumba rémnge yandakwannge vékulakate wa wani gu wuna sépémba sévilén.” Wunga wate Judasé pusaa rémnge yate yandakwannge wa wandén. ⁹ Watake det anga wandén, “Kukmba wuna kundi akwi képmaamba kwayéte ani takwa yan muséké waak wakandakwa. Wate léké vékulaka-kandakwa. Yi wan wanana wa. Gunat a wawutékwá.” Naandén Jisas det.

Judas Jisas néma dusat kwayéké kundi gindén

(Mt 26:14-16; Lu 22:3-6)

¹⁰ Wani sapak Jisasna du nak déku yé Judas Iskariot, dé Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma duké yéndén, Jisas det kwayéké kundi bulmuké. ¹¹ Ye bulndéka déku kundi vékute mawulé yandarén. Yate dat yéwaa ras kwayéké wa kundi gindarén. Kundi gindaka ye det Jisas kwayéké yandékwa sapakngé kaavéréndén.

Jisas déku dunyansale Pasova waandakwa sapakna kakému kandarén

(Mt 26:17-25; Lu 22:7-14, 21-23; Jo 13:21-30)

¹² Yis kurkapuk yandarén bret kandakwa sapak wa yaan. Wani bret baasnyé ye yaakéndakwa nyaa wa nyansipsip ras viyaandakwa, Pasova waandakwa sapakna kakémuké. Wani nyaa Jisasna dunyan déké yaae dat anga wandarén, “Yani taalémba ye musé kururé-takananu Pasova waanangwa sapakna kakému rate kaké méné mawulé yo?” Naandarén.

¹³ Wunga waatakundaka du vétikét anga wandén, “Ma ye Jerusalemét wulaambénu. Wulaae kulak tékwa aké yaate tékwa du nakét vékambénéngwa.

Vétake déku kukmba ma yémbénu. ¹⁴ Ye wulaandékwa gaat ma wulaambénu. Wulaae wani gaana duwat anga ma wambénék, ‘Gotna kundiké nanat yakwasnyékwa du ménat anga wandékwa: Wuné wuna dunyansale Pasova waanangwa sapakna kaké yangangwa gaa yani taalémba dé kwaau? Wunga wandékwa.’ Naambénék. ¹⁵ Wunga wambénu anjorémba tékwa néma rum nak bénat wakwasnyé-kandékwa. Wani taalémba kakému kanangwa jaambé, ranangwa tékét waak wa tékésékwa. Béné wani taalémba kakému, musé asé ma kururétakambénu nanéké.” Naandén.

¹⁶ Wunga wandéka ye Jerusalemét wulaae Jisas wan pulak vémbérén. Vétake Pasova waanangwa sapakna kakému, musé asé waak kururétakambérén.

¹⁷ Nyaa daawulindéka Jisas déku dunyan tambavétik maanmba kaayék vétik (12) sékét wunga yaandarén. ¹⁸ Yaae rate kakému karéndarén. Karéte det anga wandén, “Nanale karékwa du nak wuné kwayékandékwa wuna maamat. Yi wan wanana wa. Gunat a wawutékwa.” Naandén.

¹⁹ Wunga wandéka deku mawulé kapére yandéka vatvat naate nak nak dat anga waatakundarén, “Wan wunéké méné wo kapuk?”

²⁰ Wunga waatakundaka anga wandén, “Wuna du nak wa. Wunale sékét dismba tékwa kumbingumba bret vaanjande taawukwa du wa wuné maamat kwayékandékwa. ²¹ Wuné Duna Nyaan kiyaakawutékwa. Gotna nyéngaamba kiyaaké yawutékwanngé talimba kundi wa viyaatakandarén. Kiyaawutu vakmi yaakandékwa, wuné maamat kwayékwate yakwa duké. Wani du déku aasa dé kéraakapuk yamunaalu wan yékun yakatik.” Naandén Jisas.

*Jisas brerale wain kulakale kwayéndén déku dunyansat
(Mt 26:26-30; Lu 22:15-20; 1 Ko 11:23-25)*

²² Jisas déku dunyansale rate kakému karéte bret kéraae Gorét anga wandén, “Yéku musé a tiyaaménén. Wan yékun wa.” Wunga watake bret bule déku dunyansat kwayéte anga wandén, “Ma kéraae kangunék. An wuna sépé a.”

²³ Wunga watake wain kulak tén kasnya nak kéraae Gorét anga wandén, “Yéku kulak a tiyaaménén. Wan yékun wa.” Naatake det kwayéndéka kandarén. ²⁴ Kandaka det anga wandén, “An wuna nyéki a. De wuné viyaandéknaru wuna nyéki vaakundu guné véte anga vékusék-ngangunéngwa. Got du dakwat yékun yaké wandén kundi wa sékérek-ngandékwa. Wuné kiyaae némaamba du dakwat yékun yakawutékwa. ²⁵ Gunat a wawutékwa. Ani képmaamba wayéka baka yatéte wuné wain kulak nakapuk katik kaké wuté. Kukmba wuna aapa Got du dakwaké néma du randu nané déku gaayémba dale rate wuné gunale kulé wain kulak kakawutékwa.” Naandén Jisas.

²⁶ Wunga wandéka Gotna nyéngaamba kwaakwa gwaaré waatake waarape gwaande Oliv némbat waaréndarén.

*Jisas wandén Pita dat kuk kwayékwate yandékwanngé
(Mt 26:31-35; Lu 22:31-34; Jo 13:36-38)*

²⁷ Jisas déku dunyansat anga wandén, “A vékusékwutékwa. Guné akwi wunat kuk kwayéte yaange yékangunéngwa. Yaange yékwate yangunénnagé Gotna kundi déku nyéngaamba anga wa kwaakwa: Wuné sipsipké séngite kaavérékwa duwat viyaawutu sipsip yaange yékéraa-kandakwa. ²⁸ Wani kundi wandékwa pulak yaange yékangunéngwa. Yéngunu wa wuné kiyaaké yakwa. Kiyaae kukmba nakapuk taamale waarape talétalé Galilit yékawutékwa. Yéwutu guné kukmba wa yaakangunéngwa.” Naandén.

²⁹ Naandéka Pita dat anga wandén, “Wuné ménat kuk katik kwayéké wuté. Katik yaange yéké wuté. Nak du ménat kuk kwayéte yaange yéndaru, wuné wunga katik yaké wuté.” Naandén.

³⁰ Wunga wandéka anga wandén, “A vékusékwutéka. Bulaa gaan séraa apu vétik waapakuk téndu méné apu kupuk anga wakaménéngwa, ‘Wuné Jisas yamba véwutéka wa.’ Wunga waménu wa séraa waaké ya. Yi wan wanana wa. Wunga vékusékte wa ménat wawutéka.” Naandén.

³¹ Naandéka anga wandén, “Yamba yé wa. Wunga katik waké wuté. Wuné ménale kiyaamuké, katik wup yaké wuté. Wani kundi katik waké wuté.” Naandén Pita.

Wunga wandéka Jisasna dunyansé akwi wungat male wandarén.

Jisas Getsemanimba Gorale bulte dat waatakundén

(Mt 26:36-46; Lu 22:39-46)

³² Wani kundi watake Jisas déku dunyansale taalé nakét wulaandarén. Wani taaléna yé Getsemani wa. Wulaae det anga wandén, “Amba ma rangunu. Wuné Gorale kundi bulké mawulé yawutéka.”

³³ Wunga watake Pita, Jems, Jon det kéraae kure sékét yéndarén. Yéténdaka déku mawulé kapére yandéka vékulaka vékulaka naandén. ³⁴ Yate det anga wandén, “Wuna kwaminyan bérukwa. A kiyaakawutéka. Guné amba ma séngite kaavéréngunék. Yundé kwaaké yambak.” Naandén.

³⁵⁻³⁶ Wunga watake de randaka dé ayélap yépulak naae képmaamba kwaate Gorét anga wandén, “Wuna aapa, akwi muséké wa apamama yaménéngwa. Méné yaaké yakwa muséké waké mawulé ye, wa méné waménu wunéké yaaké yakwa vakmi wunéké katik yaké dé. Ménat wunga waatakuwutéka. Méné wuné mawulé yakwa pulak yaké yambak. Ménékét mawulé yaménéngwa pulak ma yaménék.” Naandén.

³⁷ Wani kundi watake déku dunyanngé waambule ye véndén yundé kwaakéséndaka. Vétake det sérkiyaate Pitat anga wandén, “Saimon, wan yundé méné kwaau kapuk? Méné ayélapkéri sapak wunale raké yapa-timénéngwa. Méné wa yundé kwaan.” ³⁸ Wunga watake det anga wandén, “Guné yundé kwaaké yambakate. Yékunmba vékulakate Gorét ma waatakungunék, vakmi gunat yaavan kurkapuk yandénngé. A vékusékwutéka. Guné yundé kwaamuké kalik yangunénga guna sépé apa tapa yakapuk yandéka wa gunat yundé yandéka wa yundé kwaangunén.” Naandén.

³⁹ Wunga watake nakapuk de yaasékatake ayélap yépulak naae Gorét nakapuk waatakundén. Taale Gorét waatakundén kundi male wa nakapuk waatakundén.

⁴⁰ Waatakutake déku dunyanngé nakapuk waambule ye véndén nakapuk yundé kwaandaka. Deku méni yundé male yandéka wa kwaandarén. Kwaae vélérkiaae dat nakapuk vétake yamba vékuséknakwe wa. Dat kamu kundi waké daré? Vékuséknapak ye yakélak randarén.

⁴¹ Dé nakapuk ye Gorét waatakutake déku dunyanngé waambule yaae det sérkiyaate anga wandén, “Yénga pulak guné wayéka yundé kwaapéko? Yaak. Ma vékungunu. Wuné Duna Nyaan wuné kapéremusé yakwa dunyansat kwayéké yandékwa sapak a yaakwa. ⁴² Ma waarapngunu yékwak. Ma véngunu. Wuné maamat kwayéké yakwa du wa yaatéka.” Naandén Jisas.

Judas wa Jisasét maamana taambamba taakandén

(Mt 26:47-56; Lu 22:47-53; Jo 18:3-11)

⁴³ Jisas wayéka téte bulténdéka déku du nak Judas bari yaandén. Némaamba dunyansé deku waariyandakwa kulaa, baangé waak kure sékét dale yaandarén. Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan, apakundiké vékusékgwa dunyan, maaka dunyan waak takamba wunga watakandaka wa yaandarén. ⁴⁴ Takamba Jisas maamat kwayéké yakwa du Judas Jisasét kulkiké yakwa dunyansat anga wandén, “Wuné taama réngwutéka du wan Jisas wa. Dé kulkiye ma kurkale kure yéngunék.” Naandén.

⁴⁵ Judas bari yaae Jisasét anga wandén, “Néma du.” Wunga watake dat taama réngndén. ⁴⁶ Yandéka dale yaan du Jisaské ye dé kulkindarén. ⁴⁷ Kulkindaka wamba tan du nak waariyandékwa kulaa kelike Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma duké jémbaa yakwa duwat viyaae déku waan satékyasnyéndéka vaakérén. ⁴⁸ Yandéka Jisas det anga wandén, “Guné wunat kulkiké yaate kamuké guné waariyangunéngwa kulaa baangé waak kure yaak? Guné sél yakwa duwat viyaaaké guné wani musé kure yaau kapuk? ⁴⁹ Késépéri nyaa wuné Gotna kundi bulnangwa néma gaamba yatéte du dakwat Gotna kundiké wa yakwasnyéwutén. Wamba téwutéka wunat yamba kulkingunéngwe wa. Wunat yangunéngwa muséké talimba du ras Gotna nyéngaamba wa viyaatakandarén. Viyaatakandaka bulaa deku kundi a sékérekngwa.” Naandén.

⁵⁰ Wunga wandéka déku dunyan akwi dé yaasékatake yaange yéendarén.

Biyaku du nak yaange yéndén

⁵¹ Déku dunyan yaange yéndaka wa Jisasét kure yéendarén. Kure yéndaka waama laplap nakurak male saawan biyaku du nak Jisasna kukmba wa yéndén. Yéndéka dat kulkiké naae déku laplapmba kutndarén. ⁵² Kutndaka laplap lékutake baka male wa yaange yéndén.

Jisas Israelséna néma dunyanna ménimba téndén

(Mt 26:57-68; Lu 22:54-55, 63-71; Jo 18:13-14, 19-24)

⁵³ Jisas kulkin dunyansé dé kure yéendarén, Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma duké. Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna akwi néma dunyansé, maaka dunyansé, apakundiké vékusékgwa dunyansé waak wa Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma duna gaamba jaawundarén. ⁵⁴ Pita apak pulakmba téte Jisasna kukmba ye néma duna gaaké aatmu gisangwandéndarén taalát wulaandén. Wulaae polisale kaapamba randén. Yépmáa yandéka dé dele yaamba véréndén.

⁵⁵ Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du, Israelna nak néma dunyansé waak Jisas viyaandéknge wa mawulé yandarén. Yate anga wandarén, “Jisas yan kapéremuséké kandé waké ya?” Wunga wandaka du nak wunga yamba wandékwe wa. ⁵⁶ Paapu yakwa némaamba dunyan yaae wa paapu yate wa Jisas yan muséké wandarén. Wate nakurak kundi yamba wandakwe wa.

⁵⁷⁻⁵⁸ Du ras téte paapu yate Jisaské anga wandarén, “Wani du anga wandén, ‘Du kaan ani gaa, Gotna kundi bulnangwa néma gaa yaavan kurkawutéka. Yaavan kure nyaa kupuk yéndu wuné nak pulak gaa kaakawutéka.’ Wunga wandéka wa vékunanén.” Naandarén. ⁵⁹ Wunga wate késpulak nakpulak kundi wa wandarén. Nakurak kundi yamba wandakwe wa.

⁶⁰ Wani kundi wandaka Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du waarape téte Jisasét anga wandén, “Kamuké méné deku kundi waambule kaatakupuk yo? Deku kundi yénga pulak dé?”

⁶¹ Wunga wandéka Jisas kundi yamba bulndékwe wa. Yandéka Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du dat anga wandén, “Méné Got wan du Kraís méné kapuk? Méné anjorémba rakwa néma du Gotna nyaan méné kapuk?”

⁶² Wunga wandéka anga wandén, “Yi. Kukmba vékangunéngwa, wuné Duna Nyaan néma du rate apa tapa yakwa du Gotna yékutuwa taambamba re buwiale anjoré nyétmba gaayawutu.” Naandén.

⁶³ Wunga wandéka Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du rakarka yate dékét déku laplap gérikte anga wandén, “Guné déku kundi wa vékungunén. Wan kapérandi kundi wa. Nak duwat katik waatakuké nané, yandén kapérandi muséké. ⁶⁴ Dé wunga watake Gorké kapérandi kundi bulte wa Gorét wasélékndén. Yénga guné wo déké?” Wunga wandéka anga wandarén, “Kapéremusé wa yandén. Dé ma kiyaandu.” Naandarén.

⁶⁵ Wani kundi watake du ras Jisasna sépémba sépmany sévaanguralndarén. Sévaanguralte déku ménimba laplap nak gitépendarén. Gitake dat vyaate, dat wasélékte anga wandarén, “Méné Gotna yémba kundi kwayékwa du rate akwi muséké wa vékusékménéngwa. Vékusékte, nanat ma wa. Kandé ménat viyau?” Wunga wate polis dat kure taambat baawundarén.

Pita wa wan, “Wuné Jisas yamba véwutékwé wa.”

(Mt 26:69-75; Lu 22:56-62; Jo 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Pita andamba randén, gaaké aatmu gisangwandé-ndarénmba. Randéka Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma duna jémbaa yakwa taakwa nak yaalén. ⁶⁷ Yaae vélén Pita yaale randéka. Vétake dat anga walén, “Méné waak Nasaretmba yaan du Jisasale wa yatéménén.”

⁶⁸ Wunga waléka anga wandén, “Yamba wa. Wuné wa wanyénéngwa kundi yamba vékusék-wutékwé wa.” Wunga watake gwaande pétémba randén. Randéka wa séraa waan.

⁶⁹ Yandéka wani taakwa dat nakapuk vétake lale sékét tan du dakwat anga walén, “Ani du waak wan déku jémbaamba wulaan du wa.” ⁷⁰ Wunga waléka nakapuk anga wandén, “Yamba yé wa.”

Wunga wandéka ayélap raré naae wamba tékésén du nakapuk anga wandarén, “De Galilimba wa yaandakwa. Méné waak Galilimba yaan du wa. Méné Jisasna du nak wa. Yi wan wanana wa.”

⁷¹ Wunga wandaka Pita det némaanmba anga wandén, “Yamba yé wa. Wa wangunéngwa du yamba véwutékwé wa. Gotna yémba wa wawutékwé. Paapu wamunaawutu wa Got wunat yénga yaavan kutndu.” Naandén.

⁷² Wunga wandéka wa séraa nakapuk waan. Waandéka Jisas dat wandén kundiké vékulakandén. Takamba Jisas wa wandén, “A vékusékwutékwé. Séraa apu vétik waakapuk téndu méné apu kupuk wakaménéngwa, ‘Wuné dé yamba véwutékwé wa.’ Wunga waaménu séraa nakapuk waakandékwa.” Pita wani kundiké vékulakate Jisasét kuk kwayétake néma sémbéraa yate wa géraandén.

15

Jisas Pailatké kure yéendarén

(Mt 27:1-2, 11-14; Lu 23:1-5; Jo 18:28-38)

¹ Yé géndéka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyansé, maaka dunyansé, apakundiké vékuséngwa dunyansé, akwi néma dunyansé waak jaawuwe kundi bulndarén. Bule wandaka Jisas baangwit giye Romna néma du Pailatké kure yéendarén. ² Kure yéndaka Pailat Jisasét anga waatakundén, “Méné Judaséna néma du méné kapuk?” Wunga waatakundéka anga wandén, “Yi. Ménékét ména kapmang wa wunga waménéngwa.”

³ Wunga wandéka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyansé késépéri papukundi wandarén, Jisas yan muséké. ⁴ Wandaka Pailat dat anga wandén, “De ménéké némaamba kundi wa wandakwa, yaménén muséké.

Kamuké méné deku kundi waambule kaatakakup yo? Kamuké méné kundi bulkapuk téte véto?”

⁵ Wunga wandéka kundi ras waak yamba wandékwe Pailaré. Yandéka wa Pailat vékulaka vékulaka naandén.

Jisas takwemimba baangtakandaréngé wa Pailat watakandén

(Mt 27:15-26; Lu 23:13-25; Jo 18:39-19:16)

⁶ Akwi kwaaré Pasova waandakwa nyaana kakému kandakwa sapak Romna néma du wandéka du dakwa mawulé yandakwa du nak kalapus yaasékatake gwaande baka yékunmba yéndén. ⁷ Wani sapak kapéremusé yan dunyan ras kalapusmba kwaandarén. Talimba de Rom dunyanngé kalik yate Jerusalemmba tékwa du dakwat wandaka wa de Rom dunyansale waariyandarén. Naknya du rasét viyaandékndarén. Wani kapéremusé yan dunyan nak wan Barabas wa.

⁸ Akwi du dakwa yaae Pailaré waatakundarén, akwi kwaaré wandén pulak nakapuk wandéngé. ⁹⁻¹⁰ Waatakundaka Pailat anga vékusékdén. Jisas kapérandi musé yamba yandékwe wa. Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyansé Jisaské kalik yate dat giye kure yaandarén déké. Wunga vékusékte déku mawulémba anga wandén, “Jaawuwe tékwa du dakwa Jisaské kalmu mawulé yaké daré kapuk?” Wunga watake wani du dakwat anga wandén, “Judaséna néma duwat wawutu baka yékunmba yéndéngé guné mawulé yo kapuk?” Naandén.

¹¹ Wunga wandéka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyan wamba tékésén du dakwat wandarén, Pailaré wandaru Jisaské wakapuk yate Barabaské wandéngé. Wandu Barabas kalapus yaasékatake gwaande baka yékunmba yékandékwa. ¹² Wunga wandaka Pailat det nakapuk anga wandén, “Waanunéngwa Judaséna néma duwat yénga pulak yaké wuté?” Naandén.

¹³ Naandéka de akwi waate anga wandarén, “Dé takwemimba ma baangtaka.” Naandarén.

¹⁴ Wunga waandaka anga wandén, “Kamuké? Kamu kapérandi musé dé yak?” Wunga wandéka némaanmba waandarén, “Dé takwemimba ma baangtaka.” Naandarén.

¹⁵ Wunga waandaka Pailat déku mawulémba anga wandén, “Deku kundi vékuwutu wa wunéké mawulé yakandakwa.” Wunga watake wa wandén, Barabas kalapus yaasékatake gwaande baka yékunmba yéndéngé. Watake déku waariyakwa dunyansat wandén, Jisasét raamény baangwit némaanmba viyaae dé takwemimba baangtakandaréngé.

Waariyakwa dunyan waangite Jisasét wasélékndarén

(Mt 27:27-31; Jo 19:2-3)

¹⁶ Pailatna waariyakwa dunyansé deku néma gaat Jisas kure yéndarén. Kure yéndaka waandaka akwi waariyakwa dunyan yaae dé ténmba jaawundarén.

¹⁷ Jaawuwe deku mawulémba anga wandarén, “Néma du gwaavé laplap saawuwe yéku hat wa saaptakandakwa.” Wunga wate Jisasét waangite wasélékte déku laplap laariye gwaavé laplapét saawutakandarén. Saawutake raamény baangwi nak kéraae hat pulak nyéwayékwe déku maakamba taakandarén. ¹⁸ Taakatake dat wasélékte anga wandarén, “Méno, Judana néma du, yékunmba ma raménék.” Naandarén. ¹⁹ Wunga wate baangé nak kéraae déku maakamba viyaandarén. Viyaate dat sépmany sévaanguralte dat wasélékte déké kwaati se waandé daandarén. ²⁰ Wunga yasékéyaktake yaak wani saawutakandarén gwaavé laplap laariye déku laplap nakapuk saawutakandarén. Saawutake dé takwemimba baangtakamuké kure yéndarén.

Jisas takwemimba baangndarén

(Mt 27:32-44; Lu 23:26-43; Jo 19:17-27)

²¹ Yaambumba yéte waariyakwa dunyansé Sairini du nak déku yé Saimon véndarén. Déku nyaan vétik Aleksander ambét Rufus wa. Dé nak taalémba yaae Jerusalemét wulaaké yéndéka wa véndarén. Vétake wa dat wandarén, dé Jisas baangtakaké yandakwa takwemi yaatandénngé. ²² Watakandaka yaatandéka ye Golgota waandakwa taalémba saambakndarén. Wan Judana kundi wa. Nana kundimba wanangwa, Duna Maaka Apa. ²³ Saambake marasinale yandarén wain kulak Jisasét kwayéndarén, dé katake néma kaangél vékukupuk yandénngé. Kwayéndaka yamba kandékwe wa. ²⁴ Yandéka dat takwemimba baangtakan-darén. Baangtake rate déku laplap muni waataké satu pulak pilai yandarén. Yandaka det taalékéran du wa déku laplap kéraan.

²⁵ Ganmba (9 klok pulak) wa Jisas takwemimba baangndarén. ²⁶ Dé baangndarén takwemina waambumba anjoré viyaataka-ndarén kundi wan anga wa: An Judaséna néma du wa.

²⁷ Jisas takwemimba baangtake waariyate sél yan du vétik takwemi vétikmba baangtakandarén. Nakét déku yékutuwa sakumba baangtakandarén. Nakét déku akituwa sakumba baangtakandarén. ²⁸ [Wunga yandaka Gotna nyéngaamba talimba viyaatakandarén kundi wani sapak wa sékérekén. Anga viyaatakandarén: Dat véndarén kapéremusé yan duwale téndéka.]

²⁹ Dunyan ras yeyé yaayatéte Jisas takwemimba baangtakandaka téndéka véte dat waangite wasélékndarén. Yate anga wandarén, “Ménawa. Yénga pulak dé? Méné Gotna kundi bulnangwa néma gaa yaavan kure nyaa kupuk yéndu nakapuk kaaké wa waménén. ³⁰ Bulaa ména kapmang ména sépat ma yékun yaménék. Méné apamama yate wani takwemi yaasékatake ma gaayaménu.” Naandarén.

³¹ Wunga wandaka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyan, apakundiké vékuséngwa dunyan waak deku kapmang bulte Jisasét waangite wasélékndarén. Yate anga wandarén, “Dé nak duwat wa yékun yandén. Dékét déku sépat yékun yaké yapatindékwa. ³² Dé nanat yékun yandénngé Got wan du Krais rate Israelna néma du ramunaae wa baangtakandarén takwemi yaasékatake gaayandu nané véte déku kundiké anga wakatik nané, ‘Yi wan wanana wa.’ Naakatik nané.” Naandarén. Wunga wandaka Jisasale takwemimba baangtakan-darén du vétik bérku takwemimba anjo téte bét waak dat wasélékmbérén.

Jisas wa kiyaan

(Mt 27:45-56; Lu 23:44-49; Jo 19:28-30)

³³ Nyaa vélénawuréndéka nyéndé nyaa wa akwi kępmaamba gaan yan. Ye téndéka kukmba nyaa tépatekwe daawuliké yaténdén. ³⁴ Yandéka Jisas déku kundimba némaanmba anga waandén, “Eloi, Eloi, lama sabaktani.” Wani kundi nana kundimba anga wa: “Wuna néma du Got, kamuké méné wunat kuk kwayu?” ³⁵ Wunga waandéka wamba tékésén du ras wani kundi vékute anga wandarén, “Ma vékungunu. Wani du dé talimba yatéte Gotna yémba kundi kwayétan du Elaijat wa waakwa.” ³⁶ Wunga watake du nak pétépété ye nyambiyap pulak musé ras kéraae nyéngi yakwa wain kulakmba taawundén. Taawundéka gumbés yandéka baangémba maaye Jisas kandénngé kusoré-kwayéndén. Yate anga wandén, “Wayéka ma téte vékwak. Elaija kalmu yaae dat kutndu gaayaké dé kapuk?” ³⁷ Wunga waténdéka Jisas némaanmba waatake wunga kiyaandén.

³⁸ Jisas kiyaandéka Gotna kundi bulndakwa néma gaamba lékindarén séményi laplap anjorémba gérike ye andalamba késén. Ye tambék vétik yan.

³⁹ Jisas wunga kiyaandéka waariyakwa dunyanna néma du tété véténdén. Vététe anga wandén, “Wani du wan Gotna nyaan wa. Yi wan wanana wa.” Naandén.

⁴⁰⁻⁴¹ Dakwa ras yaae apakmba pulak tété de waak vétendarén. Talimba Jisas Galilimba déku dunyansale jémbaa yandaka Jisasale yeyé yaayate dat kakému kwayéndarén. Wani dakwa nak wan Makdalamba yaan taakwa Maria wa. Nak wan nak Jems ambét Josepna aasa Maria wa. Nak wan Salome wa. Jisas Galili taakatake yaandéka wani dakwa, késépéri dakwa ras waak dale yaandarén Jerusalemét. Wani dakwa apakmba pulak tété véndarén Jisas kiyaandéka.

Jisasna pusaa kwaawumba taakandarén

(Mt 27:57-61; Lu 23:50-55; Jo 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Yaap yaré nyaa yaaké yandéka du dakwa wani nyaa musé asé kurétakandarén. Garambu yandéka Arimatea du déku yé Josep wup yamba yandékwe wa. Yate Romna néma du Pailatké yéndén. Dé Israelná néma du nak wa. Dé akwi duna ménimba yéku du wa téndén. Dé waak Got néma du rate du dakwaké yékunmba véké yakwa sapakngé wa kaavéréndén. Dé Jisasna pusaa kéraamuké wa Pailatké yéndén. Ye Pailarét waatakundén, Jisasna pusaaké. ⁴⁴ Waatakundéka Pailat yamba vékuséknédékwe wa. Jisas dé kiyaak kapuk? Vékuséknégapuk yate wandéka waariyakwa dunyanna néma du yaandéka Pailat dat anga waatakundén, “Jisas dé kiyaak kapuk?” ⁴⁵ Wunga waatakundéka anga wandén, “Yi.” Wunga wandéka Pailat Josepét anga wandén, “Wani pusaa yénga kéraaménu.” Naandén.

⁴⁶ Wunga wandéka Josep yéku waama laplap kéraae Jisasna pusaa lepékwe kure gaaye laplapét valambatndén. Valambare kure ye kwaawu nakmba taakandarén. Talimba wani kwaawu jémbaa yakwa dunyan matumba vaae wulaandarén. Josep Jisasna pusaa wani kwaawumba taakatake matu nak varémáne ye yaambumba taakatépéndén. ⁴⁷ Taakatépéndéka Makdala taakwa Maria ambét Josepna aasa Maria bét Jisas taakandén kwaawumba vétémberén.

16

Jisas nakapuk taamale waarapndén

(Mt 28:1-8; Lu 24:1-12; Jo 20:1-10)

¹ Judana yaap yaré nyaa yéndéka Makdala taakwa Maria, Jemsna aasa Maria, Salome, de wunga Jisasna pusaamba kutmuké wa yéku yaama yakwa musé kéraandarén. ² Kéraae Sande ganmbamba nyaa yaalandéka de Jisasna pusaa taakandarén taalát yéndarén. ³ Yaambumba yététe dekét deku kapmang bulte anga wandarén, “Kwaawumba taakatépendarén matu kandé varémansatiké ya?” Naandarén. ⁴ Wani matu néma matu wa. Wunga watake ye véndarén kwaawumba taakatépendarén matu varémansati-takandaka randéka. ⁵ Vétake kwaawumba wulaae véndarén du nak waama laplap saawuwe yékutuwa sakumba randéka. Vétake vatvat naandarén. ⁶ Vat naandaka anga wandén, “Wup yaké yambak. A vékusékwutékwa. Takwemimba baangndarén Nasaret du Jisaské waake vé muké wa yaangunén. Dé wa nakapuk taamale waarapén. Dé amba yamba re wa. Ma yaae taakandaka kwaandén taalé véngunék. ⁷ Bulaa guné ma ye déku dunyan, Pitat waak, anga ma wangunu, ‘Jisas Galilit taale wa yéndékwa. Guné ye talimba wandén pulak dé wamba vékangunéngwa.’ Wunga det ma wangunék.” Naandén.

⁸ Dé wunga wandéka vatvat naate vékulaka vékulaka naate kwaawu yaasékatake gwaande yaange yéndarén. Ye néma wup yate wani muséké yamba wandakwe wa.

Makdala taakwa Maria Jisas vélén

(Mt 28:9-10; Jo 20:11-18)

[⁹ Sande ganmbamba wa Jisas nakapuk taamale waarapndén. Waarape yaandéka dat taale Makdala taakwa wa vélén. Talimba kutakwa taambak kaayék vétik (7) wa léku mawulémba wulaae téndaka Jisas wandéka lé yaasékatake yaale yaange yéendarén. ¹⁰ Jisas taamale waarapndéka dat vétake déku dunyanngé yélén. Yéléka déké sémbéraa yate géraandaka det anga walén, “Jisas wa nakapuk taamale waarapén. Waarapndéka dé wa véwutén.” Naalén. ¹¹ Wunga waléka vékute anga wandarén, “Yamba yé wa. Wan paapu wa yanyéngwa.” Naandarén.

Jisasna du vétik Jisas vémbéréén

(Lu 24:13-35)

¹² Kukmba Jisasna dunyan vétik Jerusalem yaasékatake yaambumba yémbéréén. Yéte mbéréka Jisas nak du pulak ye bérké yaandéka wa dé vémbéréén. ¹³ Vétake déké vékusékte gaayét waambule ye Jisasna dunyansat anga wambéréén, “Dé a vétén.” Wunga wambéréka anga wandarén, “Yamba yé wa. Wan paapu wa yambéngwa.” Naandarén.

Jisas déku dunyansat jémbaa kwayéndén

(Mt 28:16-20; Lu 24:36-49; Jo 20:19-23)

¹⁴ Kukmba Jisasna dunyan tambavétik maanmba kaayék nakurak (11) kakému karéndaka Jisas deké yaandén. Yaae det anga wandén, “Taamale waara-pwutéka de wuné vétake wa gunat wandarén. Kamuké guné deku kundi yamba vékungunéngwe? Kamuké guné wunéké yamba yékunmba vékulakunéngwe?” Naandén.

¹⁵ Wunga watake det anga wandén, “Guné ma ye kępmaana akwi taalémba tékwa akwi du dakwat wuna kundi ma kwayéngunék. ¹⁶ Wunéké yékunmba vékulakate wuna kundiké, ‘Yi wan wanana wa,’ naate wuna yémba baptais kéraan du dakwat Got Satanna taambamba kéraandu de dale yékunmba rapéka-kandakwa. Wunéké yékunmba vékulaka-kapuk yakwa du dakwa wa Got wandu lambiyak-ngandakwa. ¹⁷ Wunéké yékunmba vékulakate wuna kundiké, ‘Yi wan wanana wa,’ naakwa du dakwa talimba vékapuk yandarén apanjémba anga yakandakwa. De wuna yémba wandaru du dakwana mawulémba wulaae tékwa kutakwa yaange yékandakwa. De vékukapuk yandakwa kulé kundimba bulkandakwa. ¹⁸ De du dakwat tikwa kaambe kutte wa de yékun tékandakwa. De kapérandi kulak kamunaae, wa yékunmba rakandakwa. De baat yakwa du dakwat taamba kutndaru nakapuk yéput yakandakwa.” Naandén Jisas.

Got Jisas kéraae déku gaayét kurindén

(Lu 24:50-53; Ap 1:9-11)

¹⁹ Néman Du Jisas wunga wandéka kukmba Got wandéka Gotna gaayét waare néma du rate déku yékutuwa taambamba randén. ²⁰ Déku dunyan akwi gaayémba yéte déku kundi kwayéndarén. Kwayéndaka Néman Du dele jémbaa yate det mayé apa kwayéndéka deku kundi vékukwa du dakwa yandarén kulé apanjémba véndarén. Véte anga wandarén, “Deku kundi wan papukundi yamba yé wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa.” Naandarén.]

Jisas Kraiské Luk viyaatakan kundi

Taale ani kundi ma vé

Jisas Kraiské Luk viyaatakan nyéngaamba anga vénangwa. Jisas dé Israelsat, nak gaayé du dakwat waak Satanna taambamba kéraakwa du wa. Jisas déku jémbaa baasnyé ye yaké yandékwa sapak du dakwat anga wandén, “Gotna Yaamambi wa wunat wakwa Gotna yéku kundi gandéndu gandéndakwat kwayéwuténggé.” Naandén. (4:18 ma vé.) Késpulak nakpulak vakmi du dakwaké yaandéka yaatakwa wani du dakwaké Jisas sémbéraa yate det yékun yandén. Wanngé Luk asapéri kundi wa saapéndékwa.

Jisas yéku yapaté yandéka de déku du dakwa déké mawulé yate dusék takwasék yandarén. Maria dé kéraalén sapak du dakwa mawulé tawulé yandarén. (1:42-48, 2:10 ma vé.) Jisas Gotna gaayét waaréndén sapak mawulé tawulé yate asa dusék takwasék wa yandarén. (24:52 ma vé.)

Ani muséké Luk dé nakurak male wa saapéndékwa. Nak nyéngaamba yamba kwaae wa. Maria Jisas kéraalén sapak du dakwa ras yéku yapaté yandarén. Jisas Samaria duké, yaange yén nyaanngé, lambiyakén muséké waak gwaaménja kundi kwayéndén. Jisas takis kéraaran du Sakiusale kundi bulndén. Luk male wa wanngé saapéndékwa.

Gorale kundi bulte dat waatakunangwa yapatéké, Gotna Yaamambina jémbaaké, Got du dakwa yan kapéremusé yasnyéputindékwa yapatéké, dakwasé yan yapatéké waak Luk némaamba kundi wa saapéndékwa.

Luk nyéngaa nak waak viyaandén. Wani nak nyéngaaké anga wanangwa, “Jisasna kundi kure yén dunyansé yan jémbaa. Wani dunyanséké anga wandakwa: Aposel.” Naanangwa. Wani nyéngaamba Jisas Gotna gaayét waaréndéka déku dunyansé yan muséké wa Luk saapéndékwa.

Tiofilus Jisaské vékuséknéndénggé Luk ani kundi viyaatakandén

¹⁻³ Néma du Tiofilus, ménéké ani kundi viyaatakawutékwa. Méné anga vékusék-ménéngwa. Du ras nanale yaréte nakpulak apanjémba wa yandarén. Yandaka nak du wani jémbaa baasnyé ye yandaka vétake wani jémbaa yapékandaka véte wani jémbaaké nanat kundi tiyaandarén. Wunga vékusékte anga waak wa vékusék-ménéngwa. Késépéri du wani jémbaaké saapéte nyéngaamba kundi viyaatakaké mawulé yandarén. Yate de nanat taale wan duna kundi pulak kundi viyaatakandarén. Wunga wa vékusék-ménéngwa. De wunga yandarén pulak, wuné waak wani muké viyaaké mawulé yawutékwa. Méné kurkale vékusékmenénggé wuné yékunmba viyaataka-kawutékwa. Késépéri apu wani muséké kurkale vékuséknénggé watake det waatakuwutén. Waatakwe bulaa vékusékte kurkale vékulakate yékunmba viyaataka-kawutékwa. ⁴ Viyaa-takawutu méné kurkale vékusék-ngaménéngwa. Wani muséké ménat wakwasnyéndarén kundi wan papukundi yamba wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa.

Jon yaaké yakwanngé Gotna kundi kure gaayakwa du wandén

⁵ Herot Judiana néma du téndén sapak Gotna gaamba jémbaa yakwa du nak téndén. Déku yé Sekaraia. Dé Abiyana kémba wa téndén. Déku taakwa léku yé Elisabet lé Aronna kémba télén. ⁶ Talimba Aron Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanséna néma du wa téndén. Te kiyaandéka déku gwaal, waaranga, maandéka, bakamu, bakamu, de waak Gotna gaamba jémbaa yakwa du

tékésndarén. Bét Néman Du Gotna ménimba yéku musé yakwa du taakwa wa yarémberén. Bét déku apakundi kurkasale vékulakate wandékwa pulak yate bét kapérandi musé yamba yambérékwe. ⁷ Lé nyaan yamba kéraalékwe wa. Yaléka bét kapmang yarémberén. Nyaan yamba wa. Bét aanyapa yan wa.

⁸ Nak nyaa Sekaraia béré Gotna gaamba jémbaa yakwa duna jémbaa yandarén. ⁹ Yate Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyan yan pulak yate deku jémbaaké kundi bulte wandarén, Sekaraia Néman Du Gotna gaamba wulaae yéku yaama yakwa musé tundu yaasnyé waaréndénngé. ¹⁰ Wandaka wulaandéka yéku yaama yakwa yaasnyé yaalakwa nyaa de akwi du dakwa kaapamba jaawuwe téte Gorét waandarén. ¹¹ Waandaka Sekaraia awulamba téte véndén Néman Du Gotna kundi kure gaayakwa du nak yéku yaama yaalakwa yaasnyé tékwa jaambéna yékutuwa sakumba téndéka. ¹² Vétake vat naae asa wup yandén.

¹³ Yandéka Gotna kundi kure gaayakwa du dat anga wandén, “Sekaraia, wup yambak. Got ména kundi wa vékundén. Vékutake wa wandén, ména taakwa Elisabet dunyanngu nyaan kéraalénngé. Kéraalu méné déku yé Jon waakaménéngwa. ¹⁴ Ména taakwa wani nyaan kéraalu méné késépéri du dakwale guné mawulé tawulé yate dusék takwasék yakangunéngwa. ¹⁵ Wani nyaan aasana biyaamba wayéka randu Gotna Yaamambi déku mawulémba wulaae rakandékwa. Dé wain kulak waangété gu waak katik kaké dé. ¹⁶ Dé Gotna ménimba néma du wa tékandékwa. Téndu guné déké mawulé tawulé yate dusék takwasék yakangunéngwa. Dé wandu talimba Gorét kuk kwayén késépéri Israelsé deku Néman Du Gotna kundi nakapuk vékukandakwa. ¹⁷ Dé Gotna yémba kundi kwayétan du Elaija téte apamama yan pulak, dé téte wunga apamama yakandékwa. Yate dé wandu aapambéré deku nyambaléké mawulé tawulé yandaru Gotna kundiké kuk kwayékwa du nak mawulé vékute Gotna kundi vékukwa du dakwa yakwa pulak mawulé tawulé yakandakwa. Dé taale yéte wandu du dakwa yékunmba vékulakate Néman Du yaaké yandékwanggé kaavérékandakwa.” Naandén Gotna kundi kure gaayakwa du.

¹⁸ Wunga wandéka Sekaraia dat wandén, “Aané taakwale aanyapa yaténmba yénga pulak ye wani kundiké waké wuté, Yi wan wanana wa?” ¹⁹ Naandéka dé Gotna kundi kure gaayakwa du wa wan, “Wuné Gotna kundi kure gaayakwa duna néma du nak anana. Wuna yé Gebriel. Wuné Gotna ménimba téwutékwa. Téwutéka Got wunat wandéka wa déku kundi kure gaayawutén. Dé wandéka wuné yéku kundi ménat waké watake gaayawutén. ²⁰ Bulaa ma véku. Méné wuna kundi yamba vékuménéngwe wa. Bulaa méné kundi bulkapuk yarékaménéngwa. Yaréménu wawutén akwi musé yaakandékwa. Yaandu wani nyaa wuna kundi sékérekndu méné nakapuk kundi bulkaménéngwa.” Wunga watake yéndén.

²¹ Sekaraia Gotna kundi bulndakwa gaat wulaae bari yaalakapuk yandéka du dakwa kaapamba téte déké kaavététe vékulaka vékulaka naandarén. ²² Yandaka dé kukmba kaapat yaale dele kundi bulké yapatindén. Yandéka wa vésékndarén. Dé Gotna gaamba yéngan pulak ye nak pulak mu nak véndén wa. Wunga vésékndaka kundi bulké yapatiye dé kundi bulké yate déku taambat male yandén.

²³ Dé nyaa ras yare déku jémbaa yasékéyaktake déku gaayét waambule yéndén. ²⁴ Ye yaréndéka kukmba déku taakwa Elisabet nyaan ralén. ²⁵ Rate baapmu taambak léku gaamba ralén. Rate walén, “Talimba wuné nyaan kéraakapuk kwawitakwa kwaawutéka du dakwa wunat wasélékndarén. Yandaka wuné wup nékéti yawutén. Bulaa Néman Du Got wunéké mawulé sémbéraa yate wa wunat yékun yandén.” Naalén Elisabet.

Gotna kundi kure gaayakwa du Mariat wandén

²⁶ Elisabet nyaan raléka baapmu taambak kaayék nakurak (6) yandéka Got wandéka déku kundi kure gaayakwa du nak déku yé Gebriel Nasarerét gaayandén. Nasaret Galilimba wa téndékwa. ²⁷ Wani nyaa taakwa nak léku yé Maria wamba yarélén. Talimba lé duwale yamba kwaanlékwe wa. Talimba léku aapa aasa Josepna kémale wa kundi gindarén, lé kukmba Josepké yéllénggé. Josep talimba tan néma du Devitna kémba wa téndén.

²⁸ Got wandéka Gebriel gaaye Mariat wandén, “Nyéné yaro? Néman Du Got nyénéké mawulé sémbéraa yate nyénale randékwa.” ²⁹ Wunga wandéka wani kundi vékute wani kundiké vékusénggapuk ye wup yate vékulaka vékulaka naalén. ³⁰ Yaléka lat wandén, “Maria, wup yamarék. Got nyénéké mawulé tawulé yandékwa. Yate nyénat yékun yandékwa. ³¹ Ma véku. Nyéné nyaan re du nyanngu nyaan nak kéraae déku yé Jisas waakanyénéngwa.

³² Dé néma du wa tékandékwa. Apa tapa yapékakwa du Got dat wakandékwa, ‘Méné wuna nyaan wa.’

Wunga watake Néman Du Got wandu déku gwaal waaranga maandéka bakamu bakamu Devit néma du téte Judaséké véténdén pulak, wa dé néma du téte deké vékandékwa.

³³ Dé néma du apapu apapu tékandékwa Israel du dakwaké.

Téte deké kurkale vésék naakandékwa apapu apapu.”

Naandén Gebriel.

³⁴ Wandéka Maria dat walén, “Yénga pulak nyaan raké wuté, du kumbikapuk yawuténmba?” ³⁵ Naaléka wandén,

“Gotna Yaamambi nyénéké gaayakandékwa.

Gaayandu Got nyénat mayé apa kwayékandékwa.

Kwayéndu nyaan re kéraakanyénéngwa.

Kéraanyénu wani nyaanngé wakandakwa, ‘Dé wan yéku nyaan wa. Wan Gotna nyaan wa.’ Wunga wakandakwa.

³⁶⁻³⁷ “Ani kundi waak ma véku. Got akwi musé yaké apa yandékwa. Nyéna kémna taakwa nak Elisabetké wandarén, ‘Wan nyaan kéraakapuk yakwa taakwa.’ Wunga wandaka aanyapa yaléka Got wandéka nyaan ralékwa. Baapmu taambak kaayék nakurak (6) wakwa lé nyaan raléka.” ³⁸ Wunga wandéka Maria wa wan, “Wa vékuwutén. Wuné Néman Du Gotna jémbaa yakwa taakwa a. Wunat waménéngwa pulak Néman Du yakandékwa. Wan yékun wa.” Wunga waléka wani du Gotna gaayét waambule yéndén.

Maria Elisabet véké yélén

³⁹ Maria yaré yaré naae musé asé kéraae Judana némbumba tékwa gaayé nakét bari yélén. ⁴⁰ Ye Sekaraiana gaat wulaae Elisaberale kundi bullén. ⁴¹ Bulléka Elisabet Mariana kundi vékuléka léku biyaamba ran nyaan génén. Géndéka Gotna Yaamambi Elisabetna mawulémba wulaae ran. ⁴² Wulaae randéka lé némaanmba waate walén, “Got nyénat wa yékun yandén. Yi wan wanana wa. Nyénat yékun yandén musé nak taakwat yékun yandén musat wa taalékéran. Got nyéna biyaamba rakwa nyaanét waak wa yékun yandén. ⁴³ Nyéné wuna Néman Duna aasa wa ranyénéngwa. Nyéné wunéké yaanyénén wan yékun wa. ⁴⁴ Nyéné yaae wunale kundi bulnyénénga wuné nyéna kundi vékuwutéka wuna biyaamba rakwa nyaan dusék yate géndéka vékuwutén. ⁴⁵ Nyéné Néman Du Gotna kundi yékunmba wa vékute wanyénén, ‘Wandén pulak yakandékwa. Yi wan wanana wa.’ Wunga watake nyéné mawulé tawulé yate yékunmba rakanyénéngwa.” Naalén Elisabet.

Mariana Gwaaré

⁴⁶ Maria wani kundi vékutake gwaaré anga waalén:

⁴⁷ Wuné mawulé tawulé yate Néman Duna yé kavérék-wutékwa.

Got wunat yékun yate wuné déku taambamba wa taakandén.

Taakandéka wuné déké mawulé tawulé yawutékwa.

⁴⁸⁻⁴⁹ Wuné néma taakwa yamba yé wa.

Wuné baka taakwa rate déku jémbaa yakwa taakwa wa rawutékwa.

Rawutékwa dé yéku musé yapékarékwa du rate wunéké wa vékulakandén.

Vékulakate dé apa tapa yakwa du rate wunat néma musé wa yandén.

Yandénngé bulaa, sérémaa waak, akwi du dakwa wakandakwa, 'Got Mariat wa yékun yandén. Yi wan wanana wa.'

⁵⁰ Gotna kundi yékunmba vékukwa du dakwaké Got mawulé sémbéraa yandékwa.

Bulaa, sérémaa waak, wunga pulak yakwa du dakwaké mawulé sémbéraa yakandékwa.

⁵¹ Got apamama yate késépéri apanjémba yandékwa.

Dé wandéka deku sépé deku musé aséké vékulakate deku yémba kavérékngwa du dakwa yaange yéndakwa.

⁵² Dé wandéka nak ge nak gamba tan néma du baka du téndakwa.

Wandéka baka du dakwa néma du dakwa téndakwa.

⁵³ Musé asé kure yarékapuk yakwa du dakwat yéku musé kwayéndékwa.

Asapéri musé asé kure yaran du dakwat wandéka musé asé kapuk ye baka yéndakwa.

⁵⁴⁻⁵⁵ Talimba Got Abrahamét, nana nak gwaal waaranga maandéka bakamat waak anga wandén, 'Guné Israel du dakwa, gunéké mawulé sémbéraa yate bulaa, sérémaa waak, gunat yékun yakawutékwa.' Wunga watake wani kundiké vékulakate déké jémbaa yakwa Israel du dakwat apapu apapu yékun yandékwa.

⁵⁶ Maria wani gwaaré wunga waatake Elisaberale yarélén. Baapmu kupuk yare léku gaayét waambule yélén.

Elisabet Jon kéraalén

⁵⁷ Kukmba Elisabet nyaan kéraala sapak yaandéka nyaan dunyanngu kéraalén.

⁵⁸ Kéraaléka Elisabetna kém léku gaayé du dakwa waak vékute lale mawulé tawulé yate dusék takwasék yandarén. Yate wandarén, "Néman Du Got Elisaberét yéku musé wa yandén." Naandarén.

⁵⁹ Nyaa taambak kaayék vétik (7) yéndéka kaayék kupuk yambanmba du dakwa yaae jaawundarén, déku kém du, 'Gotna du' naate, wani nyaanna sépé sékumuké. Jaawundaka déku sépé sékwe wani nyaanna yé Sekaraia waaké mawulé yandarén. Sekaraia déku aapana yé wa. ⁶⁰ Yandaka déku aasa lékét walén, "Yamba yé wa. Déku yé Jon waakanangwa." Naalén.

⁶¹ Wunga waléka lat wandarén, "Talimba béna dukémba nak wani yé yamba waandakwe." ⁶² Wunga watake déku aapa Sekaraiat waatakundarén. Sekaraia wayéka kundi bulkapuk yaréndéka dat taambat yate anga waatakundarén, "Kamu yé waaké nané dat?" ⁶³ Wunga wandaka taambat yate det wandén nyéngaa kwayéndarénngé. Wandéka kwayéndaka nyéngaamba viyaatakandén, "Jon déku yé." Wunga viyaatakandéka de akwi vékulaka vékulaka naan.

⁶⁴ Yandaka déku kundi bari yékun yandéka Sekaraia nakapuk kundi bulndén. Bulte Gotna yé kavérékndén. ⁶⁵ Yandéka de wani gaayémba rakésén du dakwa asa wup wa yandarén. Yandaka wani muséké saapé yé yaayandarén, Judiana némbumba tékwa akwi gaayémba. ⁶⁶ Yandaka wani kundi vékwan du dakwa vékulaka naandarén. Néman Du Got wani nyaanét mayé apa wa kwayéndén.

Wunga vékute vékulaka vékulaka naate wandarén, “Sérémaa wani nyaan némaan ye yénga pulak du téké dé?” Naandarén.

Sekaraiana gwaaré

⁶⁷ Gotna Yaamambi wani nyaanna aapa Serakaiana mawulémba wulaae randén. Randéka Gotna kundi anga wandén:

⁶⁸ Nané Israel du dakwa, nana Néman Du Gotna yé kavérék-nganangwa. Nanat yékun yaké wa gaayandén.

Gaaye dé nanat Satanna taambamba kéraakandékwa.

⁶⁹ Dé wa wandén, apamama yate nanat yékun yana du nanéké yaandénngé.

Gotna jémbaa wani yatan du Devitna kémba wa yaalakandékwa.

⁷⁰⁻⁷¹ Talimba Got wandéka déku yémba kundi kwayétan du ani kundi wandarén, “Nanéké kalik yakwa du nana maama waak nanat viyaandéngé mawulé yandaru Got kéraakandékwa nané déku taambamba.”

⁷² Got talimba nana gwaal waaranga maandéka bakamat anga wandén, “Wuné gunéké mawulé sémbéraa yakawutékwa.

Yate gunat wuné yékun yakawutékwa. Yi wan wanana wa.” Naandén.

⁷³⁻⁷⁴ Wani kundi Got nana gwaal maandéka waaranga bakamu Abrahamét wa wandén.

Wandén pulak ye dé nanat yékun yate nana maamana taambamba nané kéraakandékwa.

Kéraandu déké nané yéku jémbaa yate déké katik wup yaké nané.

⁷⁵ Yate nané ani képmaamba yatéte akwi nyaa déku kundi kurkasale vékute yéku musé male yakanangwa.

Yate déku ménimba yékunmba yatékanangwa.

⁷⁶ Wani kundi watake Sekaraia déku nyaanét anga wandén:

Méné wuna nyaan, sérémaa du dakwa ménéké wakandakwa, “Néman Du Gotna yémba kundi kwayékwa du wa.” Naakandakwa.

Méné taale yéte Néman Duna yaambu kutlaakét yéménu wunga wakandakwa.

⁷⁷ Méné wunga yate déku du dakwat wakaménéngwa, de yan kapérandi musé yasnyéputiye de kéraae déku taambamba taakaké yandékwanngé.

⁷⁸⁻⁷⁹ Asapéri du dakwa kapérandi musé yate de ganngungamba téndakwa.

Te sérémaa lambiyak-ngandakwa.

Nana Néman Du Got nanéké mawulé sémbéraa yate wa wandén, wani wandén du déku gaayémba re ani képmaat nanéké gaayandénngé.

Gaaye nané kéraae yéku yaambumba taakakandékwa, nané nakurakmawulé yate Gorale yékunmba rananénngé.

Wunga wandén Sekaraia.

⁸⁰ Kukmba wani nyaan Jon némaan yandéka déku mawulé yékunmba tén. Dé du yarékapuk talimba yaréndén. Yaréte Israel du dakwat Gotna kundi wanda sapakngé kaavéréndén.

2

Maria Jisas kéraalén

¹ Wani kwaaré Romna néma du déku yé Sisar Ogastus genge gaayéna képmaamba tékwa du dakwana néma du téte wandén, déku du déku képmaamba tékwa akwi du dakwana yé viyaawuré-ndarénngé. ² Talimba akwi du dakwana yé yamba viyaatakandakwe wa. Wani jémbaa taale baasnyé yandaka Kwirinius dé Romna néma duké jémbaa yate Siria provinsmba néma du téndén.

³ Akwi du dakwa deku gwalepanget yéendarén, deku yé viyaaké. ⁴ Josep Israella néma du Devitna kémba wa téndén. Devitna gwalepange Betlehem wa. Betlehem Judia distrikmba tékwa. Josep Galili distrikmba tékwa gaayé Nasaret taakatake déku kémna gwalepange Betlehemét yéndén. ⁵ Bét déku aasa aapa wakandéng-ndarén taakwale yémbéren Betlehemét, bérku yé viyaatakaké. Wani taakwana yé Maria wa. Lé nyaan biyaa ralén.

⁶⁻⁷ Némaamba du dakwa wulaandaka saayénga vékulékdéka bét ye saambake taaléké yapatimbéren. Bét taalé yamba yé wa. Yandéka lé nyaan kéraaké yépmaa vékwe bulmakau kwaandakwa gaat wulaalén. Wulaae léku léwinyan wamba kéraalén. Kéraae laplapét saaplén. Saape bulmakau kakwa mikwamba waambitakaléka kwaandén.

Gotna kundi kure gaayakwa dunyansé sipsipké kaave véran dunyansat kundi kwayéndarén

⁸ Wani gaan du ras nak taalémba deku sipsipké kaave vérendarén. Wani taalé Betlehem tékwanmba téndékwa. ⁹ Kaave vérendaka Néman Du Gotna kundi kure gaayakwa du nak Gotna gaayémba gaaye téndéka néma yaa pulak kalkal naae yaae det kaaléndén. Kaaléndéka vétake asa wup wa yandarén. ¹⁰ Yandaka Gotna gaayémba gaayakwa du det wandén, “Guné wup yaké yamarékate. Ma véku. Yéku kundi wakawutékwa. Akwi du taakwa ani kundi vékute mawulé tawulé yate dusék takwasék yakandakwa. ¹¹ Bulaa taakwa nak nyaan kéraalén wa Devitna gaayémba. Wani kéraalén nyaan guné Satanna taambamba kéraae gunat yékun yaké yakwa du wa. Wani Got wan du Krai. Wani nana Néman Du. ¹² Bulaa ye vékangunéngwa wani nyaan. Aasa laplapét giye bulmakau kakému kan mikwamba waambitakaléka wa kwaandékwa. Ye wawutén pulak vétake vékusék-ngangunéngwa wuna yéku kundiké.” Naandén.

¹³ Wandéka Gotna kundi kure gaayakwa dunyansé rékaamba bari gaaye wani duwale téndarén. Tété gwaaré anga waandarén:

¹⁴ Got anjoré déku gaayémba rate yékun wa yandén.

Déku yé kavérék-nganangwa.

Got mawulé tawulé yandékwa du dakwa yénga yékunmba téndaru ani képmaamba.

Wunga waandarén.

Sipsipké kaavéran du Jisas véké yéndarén

¹⁵ Wani dunyan wunga gwaaré waatake de yaasékatake waambule waaréndarén Gotna gaayét. Waaréndaka sipsipké kaavéran dunyansé deku kapmang bulte wandarén, “Ma yékwak Betlehemét. Ye Néman Du wan nyaanngé waake vékanangwa.” ¹⁶ Wunga watake bari yéndarén. Ye gaayémba saambake Maria ambét Josep, wani nyaan waak véndarén. Nyaan bulmakau kakému kan mikwamba kwaan. ¹⁷ Nyaan vétake Gotna kundi kure gaayakwa du wani nyaanngé wandén pulak saapéndarén du dakwat. ¹⁸ Wandaka vékute akwi vatvat naate wandarén, “Yéki. Wan yénga pulak musé dé?” Naandarén.

¹⁹ Wunga wandaka Maria sipsipké kaavéran duna kundi vékute léku mawulémba vékulakarélén.

²⁰ Sipsipké kaavéran dunyansé waambule yéte Gotna yé kavérékte déké mawulé tawulé yandarén. Yate wandarén, “Néman Du Got nanat kundi wandéka vékutake nané wani musé akwi wa vénanén.” Naandarén.

Déku yé Jisas waatakandarén

²¹ Nyaa taambak kaayék vétik (7) yéndéka kaayék kupuk yambanmba, “Gotna du” naate wani nyaanna sépé sékunderén. Sékwe déku yé Jisas waandarén.

Talimba Maria nyaan rakapuk yalén sapak Gotna kundi kure gaayakwa du wa wani yé lat wandén.

Simeon ambét Ana Jisas vémbéréén Gotna gaamba

²² Maria nyaan kéraae Moses kwayén apakundi wakwa pulak yaké mawulé yalén, léku sépé Gotna ménimba nakapuk yékun yandénngé. Yatake nakurak baapmu pulak yéndéka Josepale Jerusalemét yémbéréén. Néman Du Gorét kwayéké watake Jisas kure yémbéréén Jerusalemét. ²³ Néman Du Gotna apakundi nak anga wandékwa. “Du dakwa kéraandara akwi léwinyan Gorké ma kwayéndarék.” Naandékwa. ²⁴ Néman Du Gotna apakundi nak waak anga wandékwa, “Du taakwa bérku dunyanngu nyaan Gorké kwayéte bét déké nyaamiyo vétik viyaae ma kwayémbérék. Nyaamiyot kwayékapuk ye nyaamiyo pulak apit ma kwayémbérék.” Naandékwa. Maria ambét Josep wani kundi wandékwa pulak wunga yaké watake yémbéréén Jerusalemét.

²⁵ Wani sapak du nak déku yé Simeon dé Jerusalemmba yaréndén. Dé yéku yapaté male yate dé Gorale kundi bulkwa du wa yaréndén. Got Israel du dakwat yékun yanda sapakngé wa kaavéréndén. Gotna Yaamambi déku mawulémba wa wulaae ran. ²⁶ Talimba Gotna Yaamambi Simeonét anga wandén, “Méné bari kiyaakapuk ye rate vékaménéngwa Néman Du Got wani wan du Krai.” Wunga wandéka dé wani muséké kaavéréndén. ²⁷ Gotna Yaamambi déku mawulémba wulaae rate wandéka Gotna kundi bulndakwa néma gaat wulaandén. Wulaandéka Jisasna aasa aapa bét Jisas kure wulaambéréén, Gotna apakundi wandékwa pulak léwinyanét yaké. ²⁸ Kure wulaambéréka Simeon wani nyaan kéraae déku taambamba kure téte, Gotna yé kavérékte anga wandén:

²⁹⁻³⁰ Néman Du, talimba waménén kundi bulaa a sékérekndékwa.

Wa véwutén bulaa nanat yékun ye nané kéraae Gotna taambamba taakaké yakwa du.

Bulaa wuné ména jémbaa yakwa du wunat waménu mawulé tawulé ye kiyaakawutékwa.

³¹ Ani duwat wa waménén, dé wani jémbaa yandu akwi taalémba tékwa du dakwa véndarénngé.

³² Gaan yaa vérékte kaalékwa pulak ani nyaan nak gaayé du dakwana mawulémba kaalékandékwa.

Kaaléndu de Gorké yékunmba vékulaka-kandakwa.

Vékulakate Israel du dakwa deku yé kavérék-ngandakwa.

³³ Jisasna aasa aapa Simeon wan wani kundiké vékulaka vékulaka naambéréén.

³⁴⁻³⁵ Naambéréka Simeon Gorét waatakundén, bérét yékun yandénngé. Waataku-take wani nyaanna aasa Mariat anga wandén:

Ma véku. Got wa wandén, ani du jémbaa yandu némaamba Israelsé dat kuk kwayéndaru, némaamba Israelsé déku kundi vékukandakwa.

Dé Gotna jémbaa yandu némaamba du dakwa dat kuk kwayékandakwa.

Kuk kwayéndaru ras du dakwa kuk kwayén du dakwana mawulé vékusék-ngandakwa.

Du ras dat kapérandi musé yandaru véte apakangél vékute bérukanyénéngwa. Naandén Simeon.

³⁶⁻³⁷ Aanyapa taakwa nak léku yé Ana, Gotna kundi bulndakwa néma gaamba ralén. Lé Fanuelna takwanya wa. Aserna kémba ralén. Lé Gotna yémba kundi kwayékwa taakwa wa yarélén. Talimba du kumbilén. Kumbiye raléka kaa taambak kaayék vétik (7) yéndéka léku du kiyaan. Kiyaandéka kaa késépéri (84) wa kwawitakwa kwaanén. Kwaate Gotna kundi bulndakwa gaamba yarélén. Yaréte wani gaa yamba yaasékalékwe. Wunga yate gaan nyaa Gorale kundi

bullén. Nakurak apu nakurak apu wa kakémuké yaakére Gorale kundi bullén. ³⁸ Simeon kundi wasékéyakndéka Josep ambét Maria wayéka wunga témbéréka lé yaae wani nyaanét véte Gotna yé kavéréklén. Kavérékte Jerusalemba tan du dakwat walén, wani nyaanngé. Talimba Got wa wandén, du nak yaae de kéraae déku taambamba taakandénngé. Talimba wandén kundi sékérékndénngé Ana wani sapakngé kaavérékwa du dakwat walén.

De Nasarerét waambule yéendarén

³⁹ Néman Du Gotna apakundi wandékwa pulak yasékéyaktake Jisasna aasa aapa dé Nasarerét nakapuk waambule kure yémbéréén. Nasaret Galili distrikmba tékwa. ⁴⁰ Wani nyaan wa némaan ye mayé apa kéraandén. Yandéka déku mawulé yékun yandéka késépéri musé aséké vékutépak naandén. Got déké kurkale véte dat yékun yandén.

Jisas naléwuré biyaku du téte Gotna kundi bulndakwa néma gaamba randén

⁴¹ Akwi kaa Jisasna aasa aapa Jerusalemét yémbéréén Pasova waandakwa sapakna kakému kaké. ⁴² Jisasna kaa tambavétik maanmba kaayék vétik (12) yandéka bét dé kéraae kure sékét yéendarén, akwi kaa yambéréén pulak.

⁴³ Kukmba Pasova waandakwa sapakna kakému kandarén nyaa késndéka de deku gaayét yéndakwa yaambumba waambule yén. Yéndaka Jisas Jerusalemba yarépékandén. Yaréndéka déku aasa aapa yamba vékumbérékwe. ⁴⁴ Bét bérku mawuléké anga wambéréén, “Jisas aana kémale wa yéndéka.” Wunga watake bét nyaa nakurak yaambumba yémbéréén. Ye garambu yaap rate yaambumba yén bérku kém bérku du dakwat waatakumbéréén déké. ⁴⁵ Waatakutake dé vékapuk ye déké waakmbéréén. Waake waake waakpatimbéréén. Waakpatiye Jerusalemét waambule yémbéréén, déké waake véké. ⁴⁶ Ye nyaa kupuk déké waakmbéréén. Waake kukmba vémbéréén dé Gotna kundi bulndakwa néma gaamba randéka. Dé nak duwat Gotna kundiké yakwasnyékwa néma dunyansale rate deku kundi vékute det késpulak nakpulak muséké waatakundén. ⁴⁷ Yate deku kundi vékusék naate sékmba sékmba we kaatandéka déku kundi vékuran dunyan vatvat naate vékulaka vékulaka naandarén.

⁴⁸ Déku aasa aapa dat véte vékulaka vékulaka naambéréén. Yate déku aasa dat walén, “Wuna nyaan, kamuké méné aanat wunga yo? Aané ména aapale wup yate ménéké akwi gaayémba waaktén.” Naalén.

⁴⁹ Wunga waléka bérét wandén, “Kamuké béné waakék? Wuné wuna aapana gaamba rawutékwa. Wan yékun wa. Yénga béné amba rawutékwanngé yamba vékusék-mbénéngwe?” Naandén. ⁵⁰ Wunga wandéka bét wani kundina waambu yamba kurkale vékusék-mbérékwe wa. ⁵¹ Yambéréka dé bérakle nakapuk waambule ye Nasaretmba saambakndarén. Saambake yaréte dé bérku kundi vékute wambéréén pulak yandén. Yandéka déku aasa wani muséké léku mawulémba taake yaréte vékulaka vékulaka naalén.

⁵² Jisas némaan yandéka déku mawulé vékuték vékuték naandéka késépéri musé aséké vékusék naandén. Got, du dakwa waak, de akwi déké mawulé tawulé yandarén.

3

Baptais kwayékwa du Jon kundi kwayéndén

(Mt 3:1-12; Mk 1:2-8; Jo 1:19-28)

¹⁻² Taiberius Rommba néma du asapéri (14) kaa téndéka nak kaa Got Jonét kundi kwayéndén. Wani sapak Taiberius Rommba néma du tépékaandéka Pontius Pailat Judia distrikna néma du téndén. Wani sapak Herot Galili distrikmba

tékwa du dakwaké néma du téndéka, déku aanyé Filip Ituria distrikmba tékwa du dakwaké, Trakonitismba tékwa du dakwaké waak wa néma du téndéka Lisianas Abilene distrikmba tékwa du dakwaké wa néma du téndén. Yandaka Anas ambét Kaiafas Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du wa témbéréén. Wani sapak Sekaraiana nyaan Jon, dé du yarékapuk taalémba yaréndéka Got dat wandén. ³ Wandéka Jon déku kundi vékutake Jordan kaambélé yékwanmba yeyé yaayandén. Yeyé yaayatéte du dakwat anga wandén, “Guné yangunén kapérandi musé asé yaasékangunu wuné Gotna yémba gunat baptais kwayékawutékwa. Guné Gotna yémba wunga baptais kéraangunu guna kapérandi mawulé yasnyéputi-kandékwa.” Naandén Jon.

⁴ Jon wunga yandénngé talimba Gotna yémba kundi kwayétan du déku yé Aisaia Gotna nyéngaamba anga viyaatakandén:

Du nak a waakwa du yarékapuk taalémba.

Waate anga wandékwa, “Néman Duna yaambu ma kutngunék.

Kutngunu yaambu yékunmba kwaakandékwa déké.

⁵ Akwi jaangu kępmaat ma vaae yambapngunék, yaambu jaangu daawulikapuk yandénngé.

Akwi néma némbu akwi makal némbu waak ma kurkale vaangunék, yaambu wutép wurékapuk yandénngé.

Rangwa yan yaambu ma kutngunu yaambu kayéndéng yéndék.

Matu rakwa yaambu matu ma kéraasolangunu yaambu yékunmba randék.

⁶ Wunga yangunu akwi du dakwa vékandakwa det yékun yandénngé Got wani wan du.”

Wani gwaaménja kundi talimba Aisaia wa viyaatakan. Du dakwana mawulé yékun téndu, de Jisas yaamuké yékunmba vékulaka-réndarénngé, wa wani kundi viyaatakandén.

⁷ Du dakwana mawulé yékun téndénngé Jon det kundi kwayéndén. Késéperi du dakwa Jon det baptais kwayéndénngé yaandaka det anga wandén, “Guné kapére mawulé yakwa du dakwa wa. Got néma kot vékute néma du randa nyaa a yaandékwa. Wani nyaa Got du dakwa yandarén kapéremuséké rakarka yakandékwa. Wani nyaaké vékulakate guné, dunyansé yaawi tundaka yaange yékwa kaambe pulak, wa wunéké yaange a yaangunéngwa. ⁸ Wunéké yaambak. Guné taale yangunén kapérandi musé yaasékatake yéku musé male ma yangunék. Yangunu nak du dakwa véte wakandakwa, ‘De kapérandi musé yaasékatake bulaa yéku musé male wa yandakwa.’ Naakandakwa. Guné guna mawulémba anga wangunéngwa, ‘Nané Abrahamna gwaal waaranga maandéka bakamu a ténangwa. Dé Gotna ménimba yéku musé yakwa du téndén pulak nané waak Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa a ténangwa.’ Wunga wate paapu wa yangunéngwa. Guné yéku musé yamba yangunéngwe wa. Got mawulé yamunaae wandu ani matu du saakwe Abrahamna gwaal waaranga maandéka bakamu tékandakwa. Abrahamna gwaal waaranga maandéka bakamu téngunéngwanngé Got yamba vékulakandékwe wa. Yangunéngwa muséké wa vékulakandékwa.

⁹ “Gwaaménja kundi nak wawutékwa. Du nak sék vaakukapuk yakwa miyéké vékulakate kwandang kéraae wani miyé vélékandékwa. Véle yaamba tukandékwa. Bulaa wani gwaaménja kundiké ma vékulaka. Bulaa Got déku kundi vékukapuk yakwa du dakwat wani yandarén kapérandi musé yakata-kandékwa. Yakatandu de yaa apapu yaanpékatékwa taalat yékandakwa.” Naandén.

¹⁰ Jon wunga wandéka de vékute wup yate dat waatakundarén, “Nané kamu yaké nané?” ¹¹ Wunga wandaka det wandén, “Guné laplap vétik kure re guné

laplap rakapuk du dakwat ma kwayéngunu. Guné kakému ras taakatake guné kakému kapuk yan du dakwat ma kwayéngunu.” Naandén.

¹² Wani kundi wandéka de takis kéraakwa du ras déké yaandarén, det baptais kwayéndénggé. Yaae dat wandarén, “Néma du, méné Gorké nanat wakwasnyéméngwa. Nané kamu yaké nané?” ¹³ Wunga wandaka det wandén, “Guné Romna gavman gunat wan pulak male takis ma kéraangunu. Yate yéwaa kusonaae kéraaké yambak.” Naandén.

¹⁴ Wani kundi wandéka waariyakwa du ras dat waatakundarén, “Wa nané yénga pulak dé? Nané kamu yaké nané?” Wunga wandaka det wandén, “Guné du dakwat mayé apa yate deku yéwaa baka kéraaké yambak. Guné du dakwat papukundi wate deku yéwaa kéraaké yamarék. Guné jémbaa ye wani kéraangunén yéwaaké mawulé ma yangunu.” Naandén.

¹⁵ Jon wunga yate wunga wandéka akwi du dakwa vékulaka vékulaka naate deku mawulémba wandarén, “Jon wan nanat yékun yandénggé Got wan du Kraisi dé wani dé, kapuk dé yénga pulak du dé?” Naandarén.

¹⁶ Wunga vékulakandaka Jon det anga wandén, “Wuné gunat Gotna yémba baptais kwayékawutékwa. Wuna kukmba yaaké yakwa du wan néma du wa. Wuné baka du a téwutékwa. Déku mayé apa wa wuna mayé apat taalékéran. Baka du téwutékwanmba, yénga pulak ye déku jémbaa yaké wuté? Dé néma du randéka wuné déké jémbaa yaké yapatiwutékwa, wuné baka du téwutékwanmba. Wuna kukmba yaaké yakwa du Gotna Yaamambi gunat kwayékandékwa. Guna kapérandi musé kéraae yaamba tukandékwa.

¹⁷ Dunyansé wit géle yéku wit sék kutpévéte géringakwa. Gérisotake yéku wit sék gaamba taakate apa vaanjatindakwa. Yandakwa pulak wuna kukmba yaaké yakwa du wunga yakandékwa. Dé déku du dakwa kéraae kure ye déku gaayémba taakatake, kapérandi musé yan du dakwa kéraae yaanpékatékwa yaamba vaanjanda-kandékwa.” Naandén.

¹⁸ Jon wani kundi du dakwat kwayéte Gotna kundi ras waak kwayéndén, deku mawulé yékun téndénggé.

Herot wandéka Jon kalapusmba taakandarén

¹⁹ Galilimba tékwa du dakwana néma du Herot déku aanyé yaréndéka dé déku taakwa kéraandén. Léku yé Herodias. Késépéri kapérandi musé ras waak yandén. ²⁰ Yandéka Jon dat waarundéka Herot dé ani kapérandi musé waak yandén. Dé wandéka déku dunyansé Jon kalapusmba taakandarén.

Jon Jisasét Gotna yémba baptais kwayéndén

(Mt 3:13-17; Mk 1:9-11)

²¹⁻²² Talimba Herot Jonét kalapusmba taakandarénggé wakapuk yandéka, wani sapak Jon déké yaan akwi du dakwat Gotna yémba baptais kwayéndén. Kwayétake Jisasét waak Gotna yémba baptais kwayéndén. Kwayéndéka tête Gorale kundi bulténdéka nyét kepukandéka Gotna Yaamambi nyaamiyo pulak ye Jisaské gaayandén. Gaayandéka kundi nak Gotna gaayémba anga wan, “Méné wuna nyaan wa. Ménéké néma mawulé wa yawutékwa. Ménéké wuna mawulé yékun yandékwa.” Naandén.

Jisasna gwaal waaranga maandéka bakamuséna yé

(Mt 1:1-17)

²³ Jisasna kaa 30 yandéka déku jémbaa baasnyé yandén. Du dakwa déké anga wandarén, “Wan Josepna nyaan wa.” Naandarén.

Josep wan Helina nyaan wa.

²⁴ Heli wan Matatna nyaan wa.

Matat wan Livaina nyaan wa.

Livai wan Melkina nyaan wa.

Melki wan Janaina nyaan wa.

Janai wan Josepna nyaan wa.

²⁵ Josep wan Matatiasna nyaan wa.

Matatias wan Amosna nyaan wa.

Amos wan Nahumna nyaan wa.

Nahum wan Eslina nyaan wa.

Eslina wan Nagaina nyaan wa.

²⁶ Nagai wan Matna nyaan wa.

Mat wan Matatiasna nyaan wa.

Matatias wan Semenna nyaan wa.

Semen wan Josekna nyaan wa.

Josek wan Jodana nyaan wa.

²⁷ Joda wan Joananna nyaan wa.

Joanan wan Resana nyaan wa.

Resa wan Serubabelna nyaan wa.

Serubabel wan Sealtielna nyaan wa.

Sealtiel wan Nerina nyaan wa.

²⁸ Neri wan Melkina nyaan wa.

Melki wan Adina nyaan wa.

Adi wan Kosamna nyaan wa.

Kosam wan Elmadamna nyaan wa.

Elmadam wan Erna nyaan wa.

²⁹ Er wan Josuana nyaan wa.

Josua wan Elieserna nyaan wa.

Elieser wan Jorimna nyaan wa.

Jorim wan Matatna nyaan wa.

Matat wan Livaina nyaan wa.

³⁰ Livai wan Simeonna nyaan wa.

Simeon wan Judana nyaan wa.

Juda wan Josepna nyaan wa.

Josep wan Jonamna nyaan wa.

Jonam wan Eliakimna nyaan wa.

³¹ Eliakim wan Meleana nyaan wa.

Melea wan Menana nyaan wa.

Mena wan Matatana nyaan wa.

Matata wan Natanna nyaan wa.

Natan wan Devitna nyaan wa.

³² Devit wan Jesina nyaan wa.

Jesi wan Obetna nyaan wa.

Obet wan Boasna nyaan wa.

Boas wan Salmonna nyaan wa.

Salmon wan Nasonna nyaan wa.

³³ Nason wan Aminadapna nyaan wa.

Aminadap wan Atminna nyaan wa.

Atmin wan Arnina nyaan wa.

Arni wan Hesronna nyaan wa.

Hesron wan Peresna nyaan wa.

Peres wan Judana nyaan wa.

³⁴ Juda wan Jekopna nyaan wa.

Jekop wan Aisakna nyaan wa.
 Aisak wan Abrahamna nyaan wa.
 Abraham wan Terana nyaan wa.
 Tera wan Nahorna nyaan wa.
³⁵ Nahor wan Serukna nyaan wa.
 Seruk wan Reuna nyaan wa.
 Reu wan Pelekna nyaan wa.
 Pelek wan Eberna nyaan wa.
 Eber wan Selana nyaan wa.
³⁶ Sela wan Kainanna nyaan wa.
 Kainan wan Arpaksatna nyaan wa.
 Arpaksat wan Siemna nyaan wa.
 Siem wan Noana nyaan wa.
 Noa wan Lamekna nyaan wa.
³⁷ Lamek wan Metuselana nyaan wa.
 Metusela wan Enokna nyaan wa.
 Enok wan Jaretna nyaan wa.
 Jaret wan Mahalalelna nyaan wa.
 Mahalalel wan Kenanna nyaan wa.
³⁸ Kenan wan Enosna nyaan wa.
 Enos wan Setna nyaan wa.
 Set wan Adamna nyaan wa.
 Adam wan Gotna nyaan wa.

4

Satan Jisasna mawulé yakwe véndén

(Mt 4:1-11; Mk 1:12-13)

¹ Gotna Yaamambi Jisasna mawulémba wulaae rate apamama yandéka dé Jordan kaambélé yaasékatake yéndén. Yéndéka Gotna Yaamambi wa dat kure yén du yarékapuk taalat. ² Kure yéndéka dé wani taalémba nyaa dumi vétik (40) yaréndéka Satan déku mawulé yakwe véndén. Wani sapak dé kakému yamba kandékwe. Ye wani nyaa yéndéka kukmba wa Jisasét kaandé yan. ³ Yandéka Satan dat anga wandén, “Méné anga waménéngwa, ‘Wuné Gotna nyaan a.’ Wunga wate bulaa wani muséké wunat ma wakwasnyéménu. Ma waménu de ani matu waalakwe kakému yandaru. ⁴ Yandaru wuné ve wakawutékwá, méné Gotna nyaan wa.” Wunga wandéka wandén, “Yamba wa. Wani muséké ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa: Du dakwa kakémuké male vékulakate de kurkale katik téké daré. Wani kundi vékute matu kakému yandénngé katik waké wuté.” Naandén.

⁵ Jisas wani kundi wandéka Satan dat kéraae kure waaréndén. Kure waare dat ani képmaamba tékéskwá akwi gaayé bari wakwasnyéndén. ⁶ Wakwasnyéte dat anga wandén, “Got wandéka ani képmaamba tékwá akwi gaayé, wani gaayémba yarékwá akwi du dakwa akwi salmu walmu waak wan wuna taambamba wa randakwa. Wuné wani musé du nakét kwayéké mawulé ye wa dat kwayékawutékwá, dé déké néma du randénngé. Wuné wani musé ménat kwayékawutékwá. ⁷ Méné kwaati séte wunéké waandé daate wuna yé kavérékménu, wuné ménat kwayékawutékwá. Kwayéwutu méné deku néma du rakaménéngwa.” ⁸ Wunga wandéka wandén, “Yamba wa. Gotna nyéngaamba ani kundi wa kwaakwa: Ména néma du dé Got nakurak wa. Méné déké waandé daate dat ma waataku. Déku yé male ma kavérék. Wani kundi vékute wuné ménéké katik waandé daaké wuté. Yate ména yé katik kavérékngé wuté.” Naandén.

⁹ Jisas wani kundi wandéka Satan dat kéraae kure yéndén Jerusalemét. Kure ye waare dé Gotna kundi bulndakwa néma gaana saambunmba taakandén. Taakatake dat anga wandén, “Méné anga waménéngwa, ‘Wuné Gotna nyaan a.’ Wunga wate méné ma késéke daawuli. ¹⁰⁻¹¹ Wani muséké ani kundi wa kwaakwa Gotna nyéngaamba:

Got déku kundi kure gaayakwa duwat wandu de ménéké yékunmba vékandakwa. Méné deku taambamba yékunmba rakaménéngwa.

Ye ména maan matumba katik viyaaké méné.

Méné wani kundi vékute késéke daawuliye yékunmba raménu akwi du dakwa vétake anga wakandakwa. Méné Gotna nyaan wa.” Naandén. ¹² Wunga wandéka wandén, “Yamba wa. Wani muséké ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa: Got nakurak wa ména Néman Du. Dé apamama yate ménat yékun yandu méné waangété du yakwa pulak katik yaké méné. Wani kundi vékute wuné katik késéke daawuliké wuté.” Naandén.

¹³ Wunga wandéka Satan nak jémbaa yandénngé Jisasét yamba wandékwe wa. Ye dat yaasékate anga wandén, “Nak nyaa waambule yaakawutékwa. Nakapuk kalmu wuna kundi vékuké dé?” Naatake yéndén.

Jisas Galilimba jémbaa baasnyé yandén

(Mt 4:12-17; Mk 1:14-15)

¹⁴ Gotna Yaamambi Jisasna mawulémba rate mayé apa kwayéndéka Galilit nakapuk waambule yéndén. Yéndéka wani taalémba tékwa akwi gaayémba du dakwa déké bul yé yaayandarén. ¹⁵ Dé Gotna kundi bulndakwa gaamba wulaate du dakwat Gotna kundi kwayéndén. Kwayéndéka vékute de akwi Jisasna yé kavérékndarén.

Nasaretsé Jisasét kuk kwayéandarén

(Mt 13:53-58; Mk 6:1-6)

¹⁶ Jisas Nasarerét yéndén. Talimba makalnyan yare aasa aapale wani gaayét yéndén. Ye yare némaan ye wani gaayé yaasékatake yéndén. Wani sapak Nasarerét waambule ye wani gaayémba yaréndén. Yare yaap yaré nya Gotna kundi bulndakwa gaat wulaandén. Akwi yaap yaré nya yandén pulak ye Gotna kundi bulndakwa gaat wulaandén. Wulaae re Gotna kundi nyéngaamba véte waké waarape téndén. ¹⁷ Téndéka Gotna yémba talimba kundi kwayétan du Aisaia viyaan nyéngaa kure yaae dat kwayéandarén. Kwayéndaka lékwe véndén ani kundi viyaatakandéka kwaandéka. Vétake det anga wandén:

¹⁸ Néman Du Got wunat wa wandén, wuné déku kundi musé asé kure rakapuk du dakwat kwayéwuténngé.

Watake déku Yaamambi tiyaandéka wuna mawulémba a wulaae rakwa.

Got wunat wa wandén, wuné yaae ani kundi det kwayéwuténngé.

De kalapus pulakmba kwaakwa du dakwa bulaa yékun tékandakwa.

De ménimbo pulak yan du dakwa bulaa kurkale vékandakwa.

Kaangél kurkwa du dakwa bulaa nakapuk katik kaangél kurké daré.

¹⁹ Bulaa Néman Du Got du dakwat yékun yakandékwa.

²⁰ Jisas wunga watake wani nyéngaa nakapuk valambare wani gaaké séngitékwa duwat kwayéndén. Kwayétake randén, wani kundi det yakwasnyéké. Randéka wani gaamba rakésén du dakwa akwi dat male véndarén. ²¹ Véndaka det anga wandén, “Bulaa Gotna nyéngaamba kwaakwa kundi wa sékérékén. Yandéka wa véngunén.” ²² Naandéka de wani kundi vékutake vatvat naate déku kundiké vékulaka vékulaka naan. Yate wandarén, “Yéki. Wa yéku kundi wa

wandékwa.” Naatake anga wandarén, “Wani du wan Josepna nyaan wa. Yénga pulak ye dé wani yéku kundi wato?” Naandarén.

²³ Wunga wandaka Jisas det anga wandén, “Kalmu guné apapu wangunéngwa kundi wunat anga waké guné? ‘Dokta, ménékét ména sépé ma yékun yaménék.’ Wunga wate kalmu anga waak waké guné? ‘Kaperneammba yaménén jémbaa wa vénanén. Yaménén pulak ménékét ména gwalepangemba yatéte ma yaménu.’ Naanguna kundi wa waambule anga wawutékwa. ²⁴ Guné a wawutékwa. Gotna yémba kundi kwayékwa dunyan deku gwalepangemba yatéte kundi kwayéndaka deku gaayémba tékwa du dakwa deku kundi vékumuké kalik yandakwa. Yi wan wanana wa.

²⁵ “Ma véku. Talimba Gotna yémba kundi kwayétan du Elaija yaténdéka Israelmba du kiyaan kwawitakwa asa wa yarékésén. Wani sapak yaténdaka kaa kupuk baapmu taambak kaayék nakurak (6) maas yamba viyaae. Yandéka akwi gaayémba néma kaandé yan. ²⁶ Yandéka Got Elaijat yamba wandékwe, dé ye Israelmba yarékéskwa du kiyaan kwawitakwasat yékun yandénngé. Got Elaijat wandén, dé ye nak taalémba yarékwa kwawitakwat nak yékun yandénngé. Lé Saidonmba tékwa gaayé Sarefatmba yarélén.

²⁷ “Ani kundi waak ma véku. Gotna yémba kundi kwayékwa du nak waak déku yé Elisa, dé yaréndéka lepro yan dunyan asa wa yarékésén Israelmba. Yaréndaka Elisa det yamba kururéndékwe. Nakurak duwat male kururéndén. Wani du Siria du wa, déku yé Naman. Wan Israel du yamba yé wa.” Naandén Jisas.

²⁸ Gotna kundi bulndakwa gaamba ran du dakwa Jisas wan kundi vékutake anga wandarén, “Jisas wunga wate wa nanat waarundén wa.” Wunga wate asa rakarka wa yandarén. ²⁹ Ye waarape Jisasét kulkiye gaayé yaasékatake kaapat témbét-sangwandéndarén. Deku gaayé anjoré némbu nakmba tén. Téndéka Jisas témbére dé wani némbuna jaangwat kure yéndarén. Dé wani jaangumba vaanjandaké watake kure yéndarén. ³⁰ Kure ye wunga yaké yapatindarén. Dé deku nyéndemba ye gwaande de yaasékatake dé wa yén.

Jisas wandéka kutakwa kulure kure yatan du yékun yandén
(Mk 1:21-28)

³¹ Jisas Kaperneamét daawulindén. Wani gaayé Galili distrikmba tékwa. Daawuliye saambake yaréndén. Yare yaap yaré nyaa Gotna kundi bulndakwa gaamba wulaae du dakwat Gotna kundiké yakwasnyéndén. ³² Mayé apale wa det Gotna kundi kwayéndén. Kwayéndéka vékute vatvat naate vékulaka vékulaka naandarén. ³³ Yaréndaka kutakwa kulure kure yatékwa du nak wani gaamba randén. Randéka dat kure yatékwa kutakwa némaanmba waalén. ³⁴ Waate anga walén, “Méné Nasaret du Jisas, nanat kamu yaké méné yaak? Nanat yaavan kurké méné yaak kapuk? Méné a vésekwutékwa. Méné Gotna yéku laku du wa.” Naalén.

³⁵ Wunga waléka lat wandén, “Nyéné kundi bulké yambak. Wani du yaasékatake ma yaale yaange yényénu.” Naandéka wani du taakusorakléka képmamba vaakétnéndén. Vaakétnéndéka dat yaavan kurkapuk yaasékatake yélén. ³⁶ Yéléka akwi du dakwa vétake vatvat naate dekét deku kapmang bulte wandarén, “Yéki. Ani du yénga kundi dé wo? Dé du dakwat kulure kure yatékwa kutakwat wandéka wani du dakwa yaasékate yaange yéndakwa. Néma du rate apamama yakwa du wa.” Naandarén. ³⁷ Wunga wandaka wani taalémba tékéska akwi gaayémba Jisaské kundi saapé yé yaayandarén.

Jisas Saimon Pitana naakumot kururéndén
(Mt 8:14-15; Mk 1:29-31)

³⁸ Jisas waarape Gotna kundi bulndakwa gaa taakatake Saimonna gaat wulaandén. Saimonna naakumo néma baat yandéka kwaalén. Kwaaléka Jisasét wandarén, dé yaae lé kururéndénngé. ³⁹ Wandaka wulaae lé kwaanale tété wandéka wani baat késén. Yandéka wani taakwa bari waarape kakému kéraae det kwayélén.

Jisas némaamba du dakwa wa kururéndén
(Mt 8:16-17; Mk 1:32-34)

⁴⁰⁻⁴¹ Garambu nyaa daawulindéka yaap yaré nyaa yéndéka baat yakwa du dakwa nyambalé, sépémaalé maan taamba kapére yan du dakwa nyambalé, kutakwa kulure kure yatékwa du dakwa nyambalé waak wa Jisaské kure yéendarén. Kure yéndaka dé déku taamba wani du dakwa nyambalésémba kutndéka de nakapuk yékun yandarén. Yandaka késépéri du dakwat kulure kure yatan kutakwasat wandéka yaalandarén. Yaale yéte dat wandarén, “Méné Gotna nyaan wa.” Wunga wate wa vékuséknadarén. Dé Got wan du Krai wa. Wunga vékuséknadaka det némaanmba wandén, “Wani muséké saapéké yambak.” Wandéka yaange yéendarén.

Jisas yeyé yaayatéte Gotna kundi kwayéndén
(Mk 1:35-39)

⁴² Ganmbamba waarape wani gaayé yaasékatake du dakwa yarékapuk taalat yéndén, Gorale kundi bulké. Yéndéka du dakwa déké waake yéendarén. Ye dé ve wandarén, “Méné nanale yaré. Nak gaayét yéké yambak.” ⁴³ Naandaka det anga wandén, “Wuné nak gaayét ye Gotna kundi kwayékawutékwa, Got néma du rate du dakwaké véké yandékwanngé. Got wani jémbaa yawuténngé wa wandéka yaawutén.” ⁴⁴ Naatake Galili distrik yaasékatake ye Judia distrikmba saawe yéte Gotna kundi bulndakwa gaamba du dakwat Gotna kundi kwayéténdén.

5

Jisas du rasét wandén dale yéendarénngé
(Mt 4:18-22; Mk 1:16-20)

¹ Nak nyaa Jisas Genesaret néma gu kwaawuna wutépmba téndéka asa du dakwa wa yaae dale jaawuwe téndarén, Gotna kundi vékuké. ² Jisas te véndén bot vétik néma gu kwaawuna wutépmba rambéréka. Gukwami wurékwa dunyan de takamba wa bot yaasékatake aaswut yakwasnyé-réendarén. Yakwasnyé-réndaka véndén deku bot rambéréka. ³ Vétake bot nakmba waaréndén. Wani bot wa Saimonna bot wa. Waare rate Saimonét wandén, dé bot valuwindu ayélap yépulak naandénngé. Wandéka valuwindéka ye awulaka botmba rate wutépmba tékésén du dakwat Gotna kundi yakwasnyéndén.

⁴ Kundi bulsékeyaktake Saimonét anga wandén, “Bot ma nyéndé néma gu kwaawut kure wulaae méné ména dunyansale guné aaswut vaanjande guné gukwami wuréké ya.” Naandén. ⁵ Wunga wandéka anga wandén, “Néman Du, gaan nané néma jémbaa wa yananén. Ye gukwami yamba wuréngwe wa. Waménéngwanngé vékwe wa aaswut nakapuk vaanjanda-kawutékwa.” ⁶ Wunga watake aaswut vaanjande asa gukwami wa wuréndarén. Wuréndaka aaswut tékngé tékngé yan.

⁷ Yandéka nak botmba rakésén dunyanét waandarén, de yaae kutndarénngé. Waandaka yaandaka bot vétikmba kéraasangwandé-ndarén kwaami. Yandaka bot véreti gumba daawuliké yan. ⁸⁻¹⁰ Yambéréka vétake gukwami némaamba wuréndarénngé vékulakate Saimon Pita, dale botmba rakésén dunyan waak vatvat naandarén. Sebedina nyaan vétik Jems ambét Jon bét waak vatvat

naan. Bét Saimonale jémbaa yatémbérén. Vatvat naae Saimon Jisasna maanale kwaati séte dat anga wandén, “Néman Du, wuné kapéremusé yakwa du a. Méné wuné yaasékatake ma yé.” Naandéka dat wandén, “Méné wup yaké yambak. Méné gukwami wuréménén pulak méné wuna jémbaa yate du dakwa kéraakaménéngwa, de wuna jémbaamba yaalandarénngé.” Naandén.¹¹ Naandéka de botmba ye bot wutépmba témbétsotake deku musé asé akwi yaasékatake dale yéandarén.

Jisas wandéka lepro yan du nak yékun yandén

(Mt 8:1-4; Mk 1:40-45)

¹² Jisas ye gaayé nakmba randén. Lepro yan du nak wani gaayémba yaréndén. Déku sépé waasémama wurésapén. Wani du Jisasét vétake yaae kwaati séte waandé daate dat anga wandén, “Néman Du, wuné yékun yawuténnagé méné mawulé yamunaae ma waménu wuné yékun yakawutékwa.” Naandén.¹³ Naandéka dat taamba kutte wandén, “Yékun yaménénnagé wa mawulé yawutékwa. Méné ma yékun ya.” Naandéka wani lepro késndéka wani du yékun yan. ¹⁴ Yandéka dat wandén, “Ma véku. Ménat yawutéén muséké nak duwat waké yambak. Méné Gotna gaamba jémbaa yakwa duké ye déku ménimba téménu dé ména sépat vékandékwa. Véndu méné yékun yaménénnagé talimba Moses wan pulak Gorké kwaami ma kwayéménék. Kwayéménu du dakwa véte lepro késndéka yékun yaménénnagé wa vékusék-ngandakwa.” Wunga wandéka yéndén.

¹⁵ Jisas wunga yandéka genge gaayémba asa du dakwa wa déku mayé apaké kundi bulndarén. Yate asa du dakwa wa Jisaské yaandarén, Gotna kundi vékute Jisasét waatakundaru dé sépémaalé kapére yan du dakwat kururéndénngé.¹⁶ Yaandaka apapu det yaasékate dé du yarékapuk taalémba yéte Gorale kundi bulndén wamba.

Jisas wandéka maan kapére yan du yékun yandén

(Mt 9:1-8; Mk 2:1-12)

¹⁷ Nak nyaa Jisas du dakwat Gotna kundiké yakwasnyé-téndéka de Farisi du ras, apakundiké vékuséknngwa du ras, wunga rakésndarén. Wani dunyansé Galili distrikmba tékwa akwi gaayé, Jerusalem, Judia distrikmba tékwa ras gaayé waak, ge gamba yaandarén. Yaae rakésndaka Néman Du Gotna mayé apa Jisasna mawulémba wulaae téndéka baat yakwa du dakwa, sépémaalé kapére yan du dakwat waak kururéndén.

¹⁸ Yandéka du ras maan taamba kapére yan du nak jaambémba yaate yaandarén. Yaate yaae gaat wulaae Jisas téndénmba taakaké mawulé yandarén.¹⁹ Yandaka némaamba du dakwa téndaka taalé vékulékén. Vékuléknéka kure wulaaké yapatindarén. Yaambu yamba yé wa. Yandéka gaamba waare nak sakumba ayélap péraalékundarén. Péraae wani du kwaan jaambémba baangwit téwaakwe wani yaambumba dé jaambale kusandandarén du dakwana nyéndémba. Kusande Jisasna saawimba taakandarén.²⁰ Taakandaka Jisas vététe anga vékuséknéndén. Deku mawuléké wandarén, dé wani duwat kururémuké apa yandékwannagé. Wunga vékute wani duwat wandén, “Wuna du, yaménén kapérandi musé wa yasnyéputiwutén.” Naandén.

²¹ Jisas wani kundi wandéka de apakundiké vékuséknngwa dunyan, Farisi dunyan waak deku kapmang bulte anga wandarén, “Yénga pulak du dé wani du? Du dakwa yakwa kapérandi musé wan Got male wa yasnyéputikwa. Wani du wa wakwa, ‘Wuné yandén kapérandi musé wa yasnyéputiwutén.’ Dé baka du wunga wate wa Gorét waséléknédkwa wa.” Naandarén.

²² Naandaka Jisas deku mawulé vékusékte wa det anga wandén, “Kamuké guné guna mawuléké vékulako? Guné wunga yaké yambak. ²³⁻²⁴ Wuné Duna Nyaan ani kępmaamba téte yandarén kapérandi musé yasnyéputimuké wa apamama yawutékwa. Guné wani muséké yamba vékusék-ngunéngwe wa. Yandén kapérandi musé yasnyéputiwuténngé wate baka kundi wuté wak, kapuk néma kundi wuté wak? Dé waarape yéndénngé wamunaae wan néma kundi waké wuté kapuk? Guné wuna mayé apaké yékunmba vékusék-ngunénngé wa wuné ani kundi bulaa dat wakawutékwa.” Naatake maan kapére yan duwat wandén, “Méné ma waarape ména jaambé kéraae kure ména gaat yéménék.” ²⁵ Naandéka akwi du dakwana ménimba bari waarapndén. Waarape kwaandén jaambé kéraae kure Gotna yé kavéréklaakét yéndén déku gaat.

²⁶ Yéndéka akwi du dakwa vétake vatvat naandarén. Naate Gotna yé kavérékndaka deku mawulé géndéka, anga wandarén, “Yéki. Bulaa nakpulkan néma musé nak a vénanén.” Naandarén.

*Jisas Livait waandén dale yéndénngé
(Mt 9:9-13; Mk 2:13-17)*

²⁷ Kukmba Jisas ye yéndén takis kéraakwa du nak takis kéraandékwa gaamba randéka. Wani duna yé Livai wa. Vétake Jisas dat anga wandén, “Méné ma yaa wunale.” ²⁸ Naandéka waarape akwi musé asé yaasékatake Jisasale yéndén.

²⁹ Livai ye déku gaamba kakému rékaamba yaakéndén Jisaské. Yaakétake wandéka de takis kéraakwa dunyansé késépéri, kapérandi musé yakwa dunyan késépéri, Jisasna dunyansé waak, wunga kandarén kakému bérále sékét. ³⁰ Karéndaka de Farisi dunyan ras, deku jémbaamba gwaande apakundiké vékuséngwa dunyan ras, de Jisasna dunyansat waarute anga wandarén, “Kamuké guné takis kéraakwa dunyan, kapérandi musé yakwa dunyan ras waak, guné dele kakému kulak ko?” Naandarén.

³¹ Naandaka Jisas det gwaaménja kundi nak anga wandén, “Yékunmba yatékwa du dakwa doktaké yamba yéndakwe wa. Baat yakwan, sépémaalé maan taamba kapére yan du dakwa male wa yékwa doktaké. Yéndaka dokta deku sépé kururéndékwa.” ³² Naatake wandén, “Wuné du dakwana kapérandi mawulé wa kururéwutékwa. Kapérandi mawulé vékukwa du dakwa yandarén kapérandi mawulé yaasékatake wunéké yaae wuna kundi vékunarénngé wa gaayawutén. Yéku mawulé vékukwa du dakwaké yamba vékulakawutékwe wa.” Naandén Jisas.

*Jisas kakému yaakétnakwanngé wandén
(Mt 9:14-17; Mk 2:18-22)*

³³ Dunyan ras yaae Jisasét anga wandarén, “Baptais kwayékwa du Jonna dunyan Gorale kundi bulké yate de késépéri nyaa kakému yaakétnakwa. Yaakére baka yaréte Gorale kundi bulndakwa. Farisi dunyan wunga male yandakwa. Ména dunyan wunga yamba yandakwe wa. De akwi nyaa kakému kulak kandakwa. Kamuké daré ména dunyan kakému yaakérkapuk yo?” ³⁴ Naandaka Jisas det gwaaménja kundi nak anga wandén, “Du nak taakwa kéraaké yandu du dakwa mawulé tawulé yatéte kakému yaake kaké daré, kapuk wandu de kakému yaakérké daré? Wa kakandakwa. Taakwa kéraaké yakwa du dele sékét yaréndu wa mawulé tawulé yatéte kakandakwa. ³⁵ Kukmba dunyan ras yaae wani du kure yéndaru, wani sapak wa de déku du dakwa déké mawulé sémbéraa yate kakému katik kaké daré. Wuné wuna dunyansale wayéka yaréwutéka wa mawulé tawulé yate kakému kandakwa.” Naandén.

³⁶ Wani kundi watake det gwaaménja kundi vétik waak anga wandén: “Du dakwa kulé laplap tambék sékwe kéraae jaangwa laplapmba tékwa yaambu yamba taake yatépéndakwe wa. De kulé laplap tambék sékwe kéraae jaangwa laplapmba tékwa yaambumba taake yatépé-munaandaru, wa bét vétikmba gérikngambérékwa. Kulé laplap jaangwa laplapale katik yékun yaké dé.

³⁷ “Dékény kaa viyaae révéndarén meme sépémba kulé wain kulak katik wukaasandaké daré. Wunga yamunaandaru wani meme sépé jaangwa ye pungndu kulak akwi yékéraa-kandékwa. Yékéraandu wani meme sépé katik yékun yaké dé. ³⁸ Kulé meme sépémba wukaasanda-ndaru kulé wain kulak wa yékunmba tékandékwa. ³⁹ Talimba yandarén wain kulak kakwa du taale dé kulé wain kulak kaké kalik yakandékwa. Yate anga wakandékwa, ‘Talimba yandarén kulak wan yékun wa.’ Naate wa talimba yaténdén muséké wa mawulé yandékwa.” Talimba yatan duna kundi vékukwa du Jisasna kulé kundi vékuké kalik yandaka wa wani gwaaménja kundi wandén wunga.

6

Yaap yaré nyaaké Jisas wandén

(Mt 12:1-8; Mk 2:23-28)

¹ Yaap yaré nyaaké nak Jisas déku dunyansale sékét wit tékéska yaawi nakmba yéendarén. Yététe déku dunyan wit sék kaké we wit kumbu ras taakwe deku taambat léwaakite wit sék kandarén. ² Kandaka Farisi dunyan ras vétake det anga wandarén, “Guné wit kumbu taakwe taambat léwaaki-ngunéngwa, yaap yaré nyaamba. Nana apakundi anga wandékwa, ‘Guné yaap yaré nyaamba jémbaa yaké yambakate.’ Wani apakundi yamba vékungunéngwe wa. Guné wit kumbu taakwe taambat léwaakite wa guné jémbaa wa yangunéngwa, yaap yaré nyaamba. Wa kapérandi yapaté wa yangunéngwa.” Naandarén.

³⁻⁴ Naandaka Jisas det anga wandén, “Talimba nana gwaal waaranga maandéka bakamu Devit yan muséké Gotna nyéngaamba wa viyaatakandarén. Wani kundiké yamba vékulaka-ngunéngwe wa. Talimba Devit déku dunyansale kaandé yandéka dé Gotna kundi bulndakwa gaat wulaae wani gaamba jémbaa yakwa duwat waatakundén, Gorké kwayéte taakandarén kakému det kwayéendaréngé. Waatakundéka kwayéndaka Devit wani kakému déku dunyansat kwayéndéka de akwi kandarén. Wunga yate nana apakundi yamba vékundakwe wa. Nana apakundi anga wandékwa, ‘Gotna gaamba jémbaa yakwa du male wa Gorké kwayéendarén kakému yénga kandaré. Nak du wani kakému katik kaké dé.’ Wunga wandéka Devit déku dunyansale wunga yandaka déké anga yamba wangunéngwe wa, ‘Wan kapérandi musé wa yandarén.’ Wunga wapakuk ye nanat kamuké guné anga wo? ‘Guné nana apakundi vékukapakuk yate kapérandi musé wa yangunén.’ Guné wunga wate yamba kurkale vékusék-ngunéngwe wa.” ⁵ Naatake det anga wandén, “Wuné Duna Nyaan yaap yaré nyaana néma du a rawutékwa. Wuné du dakwana jémbaaké yi naawutu wa de yaap yaré nyaamba yi naawuté pulak yénga yandaru.” Naandén Jisas.

Yaap yaré nyaamba Jisas wandéka taamba lin du yékun yandén

(Mt 12:9-14; Mk 3:1-6)

⁶ Nakapakuk, yaap yaré nyaamba Jisas Gotna kundi bulndakwa gaat wulaae du dakwat Gotna kundi kwayéténdén. Wani gaamba yékutuwa saku taamba lin du nak wa véran. ⁷ Randéka de apakundiké vékuséngwa dunyan, Farisi dunyan waak, wani gaamba rate vések naaréendarén Jisasét. Yate deku mawulémba anga wandarén, “Jisas yaap yaré nyaamba wani duwat kalmu kururéké dé kapuk?

Dat kururémunaae, wa nana apakundiké kuk kwayékandékwa. Wunga yandu dé kotimnganangwa.” Naandarén. ⁸ Naandaka dé déku kapmang wa vékundén awala deku mawulémba wandarén kundi. Vécutake taamba lin duwat wandén, “Ma waarape yaae amba té.” Naandéka waarape téndén. ⁹ Téndéka Jisas det anga wandén, “Wuné gunat waatakukwate yawutékwa. Nana apakundi yénga dé wo? Yaap yaré nyaamba nané yéku musé yaké nané, kapuk kapérandi musé yaké nané? Yaap yaré nyaamba kiyaaké yakwa du dakwat yékun yaké nané, kapuk det viyaandéknge nané?” Naandén. ¹⁰ Wunga watake det nak nak yaasatiyaale vétake wani duwat wandén, “Ména taamba ma kayéndéng.” Naandéka déku taamba kayéndéngndéka wa nakapuk yékun yan. ¹¹ Yandéka de asa rakarka wa yandarén. Yate dekét deku kapmang bulte wandarén, “Nané Jisas yénga pulak yaké?” Naandarén.

*Jisas wakandéng-ndéka déku dunyan déku jémbaa yandarén
(Mt 10:1-4; Mk 3:13-19)*

¹² Wani sapak Jisas dé Gorale kundi bulké némbat waaréndén. Waare gaan Gorale kundi bulndén. Bulréndéka ye yé géren. ¹³ Yé gére nyaa yaalandéka déku dunyansat waandéka yaandarén. Yaandaka du tambavétik maanmba kaayék vétikét (12) wa wakandéngndén, déku kundi kure yékwa dunyan téndarénngé. ¹⁴ Deku yé anga wa:

Saimon. Déku nak yé Jisas wa kwayén, Pita.

Saimonna waayéka, Andru.

Jems.

Jon.

Filip.

Bartolomyu.

¹⁵ Matyu.

Tomas.

Alfiusna nyaan, Jems.

Saimon. Dé talimba genge gaayémba yéte wandén, “Nak kápmaana du nana néma du téndénngé kalik yawutékwa.” Naandén.

¹⁶ Jemsna nyaan, Judas.

Judas Iskariot. Kukmba wa Jisas maamat kwayéndén.

*Jisas némaamba du dakwat kururéndén
(Mt 4:23-25)*

¹⁷ Jisas déku dunyanale sékét daawuliye yéku viyaatakan taalé nakmba téndarén. Déku dunyan késépéri dale sékét téndaka némaamba du dakwa wa de waak yaae tén. De Jerusalem, Judia distrikmba tékwa nak gaayé, Tair, Saidonmba waak yaandarén. Tair, Saidon waak bét solwara wutépmba tékwa.

¹⁸ Wani du dakwa ras Jisasna kundi vékuké yaandarén. Ras du dakwa baat yandéka ras sépémaalé, maan taamba kapére yandéka Jisas det kururéndénngé wa yaandarén. Wani du dakwa rasét kutakwa wa kulure kure yaténdaka de waak yaandarén. Yaandaka kutakwa wandéka yaange yéndaka de wani du dakwa yékun yawuran. ¹⁹ Yaandaka wandéka wa véndarén. Jisasna mayé apa némaan yandéka dé det kururéndén. Wunga véte dé akwi pulak det taamba kutndénngé mawulé yandarén.

*Ras mawulé tawulé yandaru ras géraakandakwa
(Mt 5:1-12)*

²⁰ Jisas déku dunyansat vététe det wandén, “Guné musé asé kapuk du, guné Gotna kémba téngunénga Got néma du rate gunéké yékunmba véndékwa. Vérendékwanngé guné mawulé tawulé yénga yangunu.

²¹ “**Guné** bulaa kaandale yarékwa du, sérémaa kakému némaamba kakan-gunéngwa. Kaké yangunéngwanngé mawulé tawulé yénga yangunu.

“**Guné** bulaa géraarékwá du, sérémaa waangikangunéngwa. Waangiké yangunéngwanngé mawulé tawulé yénga yangunu.

²² “**Ma véku**. Wuné Duna Nyaan rawutéka guné wuna jémbaamba wa yaalan-gunén. Du ras wunat maama yate gunéke kalik yate gunat anga wakandakwa, ‘**Guné** kapérandi musé yakwa du wa.’ Wunga waké yandakwanngé guné mawulé tawulé yénga yangunu. ²³ Talimba wani duna gwaal waaranga maandéka bakamu de Gotna yémba kundi kwayétan dunyansat wunga yaavan kutndarén. Det wunga yaavan kutndarénngé vékulakate de gunat wunga yaavan kutndaru guné mawulé tawulé yénga yangunu. Sérémaa Got gunat yékun yakandékwa, déku yémba kundi kwayétan dunyansat yékun yandén pulak. Yandu guné dale yékunmba yarésékéyak-ngangunéngwa. Yarésékéyakngé mawulé yate guné mawulé tawulé yénga yangunu.

²⁴ “**Guné** némaamba yéwaa kure yarékwa du, bulaa yéku musé kéraasotake yékun yaréngunéngwa. Sérémaa kapérandi musé gunéke yaandu guné katik kurkale yaréké guné.

²⁵ “**Guné** kakému kate biyaa sékérékndéka yarékwa du, bulaa kurkale kangunéngwa. Sérémaa kapérandi musé gunéke yaandu kaandale yarékangunéngwa.

“**Guné** waangikwa du, bulaa dusék yangunéngwa. Sérémaa kapérandi musé gunéke yaandu guné némaamba géraakangunéngwa.

²⁶ “**Du** dakwa akwi guna yé kusondaru ma jéraawu yangunék. Talimba guna gwaal waaranga maandéka bakamu papukundi watan duna yé kavérékndarén. Bulaa a tékwa du guna yé kavérékndaru kalmu guné waak papukundi waké guné? Bulaa a tékwa du guna yé kavérék-munaandaru kukmba kapérandi musé gunéke wa yaaké yakwa.” Naandén Jisas.

Maamaké mawulé yandarénngé Jisas wandén

(Mt 5:38-48)

²⁷ Wani kundi watake Jisas det anga wandén, “**Guné**, wuna kundi vékukwa du, gunat yawutékwá. Guné guna maamaké ma néma mawulé yangunék. Gunéke kalik yakwa duwat ma yékun ya. ²⁸ Gunat kapérandi kundi wakwa duké Gorét ma waatakungunék, det yékun yandénngé. Gunat kapérandi musé yakwa duké Gorét ma waatakungunék, det yéku mawulé kwayéndénngé. ²⁹ Dunyan ras guna yékutuwa saku kupmimba viyaandaru waalakwe akituwa sakwat ma kwayé viyaandaru. Guné det waambule viyaaké yambak. Dunyan ras guna laplap kéraandaru guné laplap nak waak ma kwayé. ³⁰ Dunyan ras guna muséke waatakundaru guné wani musé ma kwayé. De guna musé kéraandaru, guné wani musé waambule kwayékata-ndarénngé waaké yambak. ³¹ Nak du gunat yékun yamuké mawulé yangunéngwa pulak, det wunga ma yékun yangunék.

³² “**Kapérandi** musé yakwa du dakwa, yéku musé yakwa du dakwa, akwi du dakwa de deku du dakwaké mawulé yandakwa. Guné guna du dakwaké male mawulé yamunaae, guné kapérandi musé yakwa du dakwat katik taalékéraké guné. Guné wunga male yangunu Got wunga yangunéngwanngé, ‘**Wa** yékun wa,’ katik naaké dé. ³³ Akwi du dakwa waambule yakatate yéku musé yandakwa, det yéku musé yakwa du dakwat. Guné gunat yéku musé yakwa du dakwat male yéku musé yamunaae wa guné kapérandi musé yakwa du dakwat katik taalékéraké guné. Guné wunga yangunu Got wunga yangunéngwanngé, ‘**Wa** yékun wa,’ katik naaké dé.

³⁴ “Akwi du dakwa, kapérandi musé yakwa du dakwa waak, de nak du dakwat musé kwayéte deku mawuléké anga wandakwa, ‘De nanat wani waambu waambule tiyaakandakwa.’ Naandakwa. Guné wunga musé kwayéte wani kundi wate, guné kapérandi musé yakwa du dakwat katik taalékéraké guné. Guné wunga male yamunaangunu, Got wunga yangunéngwanngé, ‘Wa yékun wa,’ katik naaké dé.

³⁵⁻³⁶ “Guné kapérandi musé yakwa du dakwa yakwa pulak yaké yambak. Guné det taalékére anga yangunék. Guné guna maamaké waak ma néma mawulé yangunék. Yate det ma yékun yangunék. Ye guné det musé asé kwayétake wani musé nakapuk waambule kéraaké vékulakaké yambak. Guné wunga yangunu apa tapa yakwa du Got gunéké anga wakandékwa, ‘Wa wuna nyambalésé wa yarékésndakwa.’ Naate gunéké kurkale vékandékwa. Yandu guné yékunmba yarésékéyak-ngangunéngwa. Guna aapa Got mawulé sémbéraa yandékwa, déké vékulaka-kapuk yate kapérandi musé yakwa du dakwaké. Dé déké mawulé sémbéraa yandékwa pulak, guné waak déké mawulé ma sémbéraa yangunék.” Naandén Jisas.

De du dakwat bari kotimngapuk yamuké Jisas wandén
(Mt 7:1-5)

³⁷ Wani kundi watake Jisas det anga wandén, “Nak du dakwa yan muséké vékulakate guné kot vékukwa néma du pulak déké ye det bari anga wambakate, ‘Wani du dakwa wan kapérandi musé yakwa du dakwa wa.’ Wunga yakapuk yangunu wa Got yangunén muséké vékulakate anga bari katik waké dé, ‘Guné kapérandi musé yakwa du dakwa wa.’ Wunga katik waké dé. Guné wani du dakwat wunga bari wakapuk ye wani yandarén kapérandi muséké katik vékulakaké guné. Wunga yangunu Got yangunén kapérandi musé yasnyéputiye wani muséké nakapuk katik vékulakaké dé. ³⁸ Guné nak du dakwat yékun yaké wate det musé asé ma kwayéngunék. Kwayéngunu Got gunat yékun yate gunat kwayékandékwa. Kwayéngunu Got gunat yakélak yakélak katik yékun yaké dé. Kwayéngunu wa Got gunat némaamba yékun yakandékwa. Yékun yandu guné yékunmba yarésékéyakngangunéngwa. Guné nak du dakwat yékun yangunéngwa pulak, Got gunat yékun yakandékwa.” Naandén.

³⁹ Wani kundi watake Jisas det ani gwaaménja kundi wandén, “Méni kiyaan du nak baan méni kiyaan duwat yaambu wakwasnyéké dé, kapuk? Yamba wa. Dat wakwasnyéké watake ye bét véréti kavérémba vaakérkambérékwa. ⁴⁰ Skulkwa nyambalésé de baka du wa yaréndakwa. Det yakwasnyékwa du, de deku néma du wa téndakwa. De det yakwasnyéndaru kurkale skule sérémaa wani nyambalésé det yakwasnyan du pulak wa néma du tékandakwa.” Naandén.

⁴¹ Wani gwaaménja kundi watake Jisas det anga wandén: “Nak du dakwa yan kapérandi musé wa ménimba wulaae rakwa makalkéri musé pulak wa. Yangunén néma kapérandi musé wa ménimba rakwa néma baangé pulak wa. Kamuké guné nak du dakwana ménimba wulaae rakwa makalkéri musé véte gunékét guna ménimba rakwa néma baangé yamba véngunéngwe? Wunga yate guné nak du dakwa yan kapérandi muséké wate guné yangunén néma kapérandi muséké yamba vékulaka-ngunéngwe wa. ⁴² Guné néma kapérandi musé yatake kamuké guné ayélapkéri kapéremusé yan du dakwat anga wo? ‘Guné kapérandi musé wa yangunén. Guné kurkale yaréngunénggé wuné gunat yékun yakawutékwa.’ Guné wunga waké yambak. Guné kapérandi musé yatake wunga wangunu, wa paapu yakwa du wa guné. Taale guné yangunén néma kapérandi muséké ma kuk

kwayéngunu. Kwayétake guné ayélapkéri kapéremusé yan du dakwat yénga yékun yangunu.” Naandén Jisas.

Jisas gwaaménja kundi wandén sék vaakukwa miyéké

(Mt 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ Wani kundi watake Jisas det anga wandén: “Ani gwaaménja kundi nak ma vékungunu. Yéku miyémba kapérandi sék yamba vaakundékwe wa. Kapérandi miyémba yéku sék yamba vaakundékwe wa. ⁴⁴ Nané miyé sékét véte anga wanangwa, ‘Wani miyé yéku miyé wa. Ani miyé a kapérandi miyé a.’ Naanangwa. Anga vékuséknangwa. Raamény baangwimba nané miyé sék yamba gélénangwe wa. Kapérandi waaramba nané yéku miyé sék yamba gélénangwe wa.

⁴⁵ “Bulaa wani kundiké ma vékulaka. Nané miyé sékét véte miyéké wanangwa. Miyéké vénangwa pulak wa nak du dakwana jémbaa véte deku mawuléké vénangwa. Yéku duna mawulémba yéku mawulé male yaalandéka yéku kundi bulte yéku musé yandakwa. Kapérandi duna mawulémba kapérandi mawulé male yaalandéka kapérandi kundi bulte kapérandi musé male yandakwa.” Naandén Jisas.

Du vétik gaa kurénngé Jisas wandén

(Mt 7:24-27)

⁴⁶ Jisas anga wandén: “Guné wunat anga wangunéngwa, ‘Méné, nana Néman Du wa.’ Wunga wate wuna kundi yamba vékungunéngwe wa. Kamuké guné wunga wate wuna kundi vékumuké kalik yo? ⁴⁷ Wunéké yaae wuna kundi vékute wawutéka pulak yakwa du dakwa wan ani du pulak wa. ⁴⁸ Dé yéku gaa kaaké we néma kwaawu vaandén. Vaae matu taakumba kwaan taawundén. Taawutake yéku apamama yan gaa kutndén. Kutndéka maas viyaae kwayé kwe wani gaamba viyaandéka wani gaa yamba vaakére wa. Yénga ye vaakétnéké? Néma jémbaa ye yéku gaa kutndénmba. ⁴⁹ Wuna kundi baka vékute wawutéka pulak yakapuk yakwa du dakwa de wan ani du pulak wa. Dé gaa bari kurké watake apamama yakapuk bumbu kápmaamba kwaan waayéngwandén. Kwaan yékunmba téndénngé vékulake matumba yamba vaandékwe wa. Yandéka maas viyaae kwayé kwe wani gaamba viyaandéka wani gaa bari vaakéren. Vaakétnéka kwayé wa kure yén wani gaa.” Naandén Jisas det.

7

Jisas waariyakwa dunyanséna néma dumba jémbaa yakwa duwat kururéndén

(Mt 8:5-13)

¹ Jisas wani kundi wasékéyaktake Kaperneamét yéndén. ² Wani gaayémba Romna waariyakwa dunyanséna néma du nak yaran. Déku jémbaa yakwa duké asa mawulé wa yandén. Yaréndéka déku jémbaa yakwa duwat baat yan. Yandéka kiyaaké yandén. ³ Yandéka wani néma du vékundén Jisas wani gaayémba yaréndéka. Vékutake Judana néma du rasét wandéka Jisaské yendarén, dé wandaru dele ye déku jémbaa yakwa du kururéndénngé. ⁴⁻⁵ Yaae Jisasét anga wandarén, “Dé wani du dé yéku du wa. Dé nané Judaséké asa mawulé wa yandékwa. Dé nanéké Gotna kundi bulndakwa gaa kutndén. Kutndénngé méné déku duwat kururé-ménénngé mawulé yanangwa.” Naandarén.

⁶ Naandaka Jisas deku kundi vékutake dele yéndén. Ye gaamba saambakngé yaténdaka waariyakwa dunyanséna néma du déku naawindu rasét wandéka de yaae Jisasét déku kundi anga wandarén, “Néman Du, wuné baka du a téwutéka. Méné néma du wa. Wunga téte méné wuna gaat yaalaké yambak. ⁷ Wunga téménéngwanngé vékulakate wuné ménéké yamba yaawutéka wa. Méné

baka waménu wuna du nakapuk yékun yakandékwa. ⁸ Nak du wuna néma du téndékwa. Téte wandékwa pulak wuné yawutékwa. Wuné du nakét, ‘Méné ma yé,’ naawutéka yéndékwa. Du nakét, ‘Méné ma yaa,’ naawutéka yaandékwa. Wunémba jémbaa yakwa duwat, ‘Ani jémbaa ma ya,’ naawutéka wani jémbaa yandékwa. Méné yawutékwa pulak ma yaménu. Yate baka ma waménu wuna du nakapuk yékun yakandékwa.” Naandarén.

⁹ Wani duna kundi wunga wandaka vékutake Jisas vékulaka vékulaka naandén. Ye waalakwe déku kukmba yétékésén du dakwat anga wandén, “Dé wani du wunéké yékunmba vékulakandékwa. Wuné wawutu du dakwa yékun yamuké wa vékuséknéndékwa. Guné Israel du dakwa, guné wunéké ayélapkéri sékéyak wa yékunmba vékulaka-ngunéngwa. Rom du téndéka déku yéku mawulé wa guné Israel du dakwa guné yakwa yéku mawulat wa taalékérasandandén. Yi wan wanana wa.” Naandén. ¹⁰ Wunga wandéka waariyakwa dunyanséna néma du wandéka yaan wani dunyansé nakapuk waambule gaat yéandarén. Ye wulaae véndarén néma dumba jémbaa yakwa du nakapuk baat yéput ye randéka.

Jisas wandéka kiyaan du nakapuk taamale waarapndén

¹¹ Kukmba Jisas nak gaayét yéndén. Wani gaayéna yé Nain wa. Yéndéka du dakwa némaamba wa, déku dunyansé waak wunga dale sékét yéandarén. ¹² Ye wani gaayéna aatmu pétémba saambakngé yaténdaka kiyaan dunyannu nyaan nak yaate kure yaalandarén. Aasa nakurak dé male wa kéraalén. Nyaan ras yamba yé wa. Léku du dé talimba wa kiyaan. Wani gaayémba yarékésén du dakwa némaamba, wani taakwale yaandarén. ¹³ Yaandaka vétake Néman Du Jisas mawulé sémbéraa yandén wani taakwaké. Yate lat anga wandén, “Nyéno, géraaké yambak.” ¹⁴ Naatake ye kiyaae kwaan duna jaambémba kutndén. Kutndéka wani jaambé yaatan dunyansé de wunga tékésén. Téndaka kiyaae kwaan duwat anga wandén, “Méno, wuna kundi ma véku. Ma waarap.” ¹⁵ Naandéka kiyaan du nakapuk taamale waarape rate bulréndén. Bulréndéka Jisas dé déku aasat kwayéndén.

¹⁶ Yandéka akwi du dakwa bérute wup yandarén. Yate Gotna yé kusoréandarén. Kusote anga wandarén, “Gotna yémba kundi kwayékwa du nak dé nanale a tékwa. Wa néma du wa. Bulaa Got dé a yaan, déku du dakwat yékun yaké.” Naandarén.

¹⁷ Watake Jisas yan muséké saapé yeyé yaayandarén. Yandaka de wani gaayale tékwa gaayémba, akwi Judiana gaayémumba waak, vékunderén Jisaské.

Jon déku du vétik Jisaské yémbérenngé wandén

(Mt 11:2-19)

¹⁸ Baptais kwayétan du Jon kalapusmba kwaandéka déku dunyan yaae dat wandarén Jisas yan muséké. ¹⁹ Wandaka Jon wandéka déku du vétik yaambéréka bérét anga wandén, “Béné ma yé Jisaské. Ye anga ma waatakumbénék, ‘Talimba Gotna nyéngaamba vijaatakandarén, nanat yékun yaké sérémaa yaaké yakwa duké. Wani du méné ani méné, kapuk wa nak duké kaavéréké nané?’ Dat wunga béné waké ya.” Naandén. ²⁰ Wandéka bét ye Jisas yaranmba saambake anga wambéren, “Baptais kwayékwa du Jon aanat wandéka yaatékwá ménéké. Ani kundi ménat waatakuké yaatékwá: Talimba Gotna nyéngaamba kundi vijaatakandarén, nanat yékun yaké kukmba yaaké yakwa duké. Wani du méné ani méné, kapuk wa nak duké kaavéréké nané?” Naambéren.

²¹ Wani nyaa Jisas asapéri du dakwa baat yandaka, sépémaalé kapére yan du dakwat waak kururéndén. Yate wandéka de wani du dakwat kulure kure

yatékesén kutakwasé de yaale yaange wunga yékéeraan. Ménimbo yan du dakwa asa wa, wandéka nakapuk kurkale véndarén. ²² Jisas wunga yatéte Jonna du vétikét anga wandén, “Béné waambule ye béné wani vémbénén, vékumbénén muséké Jonét ma wambénu. Ménimbo yan du dakwa nakapuk véndakwa. Maan kapére yan du dakwa nakapuk yékun ye yeyé yaayandakwa. Lepro wasé yan du dakwa nakapuk yékun yandakwa. Waangété ye waan vékukapuk yan du dakwa nakapuk waan vékundakwa. Wani du dakwat akwi wa kururé-wuréwutén. Wuné wawutéka kiyaan du dakwa nakapuk taamale waarape yarékéskwa. Musé asé kure rakapuk du dakwat Gotna kundi wawutéka. ²³ Du dakwa ras wunéké anga wandakwa, ‘Wa Got dat wa wandén, nanat yékun yandénngé. Yi wan wanana wa.’ Naate wunga wate de wunéké yékunmba vékulakandakwa. Wunéké wunga vékulakakwa apu, de mawulé tawulé yénga yandaru. Jonét wunga béné waké ya.” Naandén Jisas Jonna du vétikét.

²⁴ Jisas wunga wandéka bét Jonna du vétik bét yén. Yémbéréka Jisas wamba rakésén du dakwat Jonngé anga wandén: “Guné du yarékapuk taalémbe ye, yénga pulak du véké guné yék? Wimut kutndéka apamama yakapuk yate viyéngwa séwaa pulak yakwa du véké guné yék, kapuk yénga pulak du véké? Jon wani séwaa pulak wunga yamba yé wa. ²⁵ Yéku laplap saawan du véké guné yék, kapuk yénga pulak du? Jon wani du wunga pulak yamba yé wa. Yéku laplap saawukwa dunyan de néma duna yéku gaamba wa randakwa. ²⁶ Gotna yémbe kundi kwayékwa du nakét véké guné yék, kapuk? Yi, Jon wan Gotna yémbe kundi kwayékwa du wa. Gunat wawutéka. Dé néma du wa téndékwa. Gotna yémbe kundi kwayétan nak néma duwat wa taalékéra-sandandén. ²⁷ Jonngé ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa:

Got déku nyaanét anga wandén, ‘An wuna kundi kure yékwa du a.

Wuné wawutu dé taale yéte ména yaambu kurkandékwa.’

Nané wani kundi vékute vékuséngwa. Jon wan Gotna kundi kure yaate taale yaakwa du wa. ²⁸ Wunga vékusékte gunat wawutéka. Jonna jémbaa ani képmamba talimba tan duna jémbaat wa taalékéran. Taalékérandéka gunat yékun yaké yawutéka jémbaaké yamba kurkasale vékundékwe wa. Yandéka de Gotna kémba téte du dakwat yékun yaké yawutéka jémbaaké vékuséngwa du dakwa akwi deku yéku mawulé wa déku yéku mawulat taalékérasandan. Yi wan wanana wa.” Naandén.

²⁹ Wani kundi wandéka de takis kéraakwa du, wamba tékésén du dakwa waak wani kundi vékutake mawulé wa yandarén. Jon talimba det baptais kwayéndéngé wa Jisasna kundiké mawulé yandarén. Yate Gotna yé kavérékte anga wandarén, “Déku kundi wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa.” ³⁰ Naandaka de Farisi dunyan, apakundiké vékuséngwa dunyan waak de wani kundiké kalik yandarén. Gotna kundiké kuk kwayéndaka Jon det talimba baptais kwayékapuk yandénngé Jisasna kundiké kalik yandarén.

³¹ Wunga watake Jisas det anga wandén, “Bulaa a tékwa du dakwa yénga pulak daré? Gunat wawutéka. ³² Bulaa a tékwa du dakwa de aamemba kétikwa nyambalésé pulak wa yaténdakwa. De téte rasét waandakwa. Waate anga wandakwa,

Nané gwaaré waate kaang viyaananga guné yamba kétingunéngwe wa.

Nané mawulé sémbéera yate géraananga guné yamba géraangunéngwe wa.

Guné nanale nakurakmawulé yamba yangunéngwe wa.

Wunga waakwa nyambalésé pulak, bulaa a tékwa du dakwa wunga wa yaténdakwa.

³³ “De Jonale nakurakmawulé yamba yandakwe wa. De wunale nakurakmawulé yamba yandakwe wa. Baptais kwayékwa du Jon yaae a kangunéngwa kakému kate a kangunéngwa wain kulak yamba kandékwe wa. Yandéka guné déké kalik yate anga wangunén, ‘Kutakwa déku mawulémba wulaae téndéka wa waangété wa yandékwa.’ ³⁴ Wunga wangunénga wuné Duna Nyaan yaae wuné a kangunéngwa kakému kate, a kangunéngwa wain kulak kawutékwa. Kawutéka wuné kalik yate anga wangunéngwa, ‘Ma véna. Wani du némaamba kakému kate némaamba wain kulak wa kandékwa. Kate dé takis kéraakwa dunyanale yaréte, kapérandi musé yakwa ras dunyanale yaréte dele bulndékwa.’ ³⁵ Naangunénga nak kundi wawutékwa. Got dé akwi pulak musé vékuwuréndén wa. Déku yapaté wa yéku yapaté wa. Yi wan wanana wa. Wani kundiké vékulakate guné aané déku du vétikngé ma yékunmba vékulakangunék.” Naandén Jisas.

Kapérandi musé yakwa taakwa yéku yaama yakwa gu sévilén Jisasna maanmba
³⁶ Farisi du nak déku yé Saimon Jisasét wandén, dale kakému kandénggé. Wandéka ye wani duna gaamba wulaae rate kakému kandén. ³⁷ Jisas Farisi duna gaamba rate kakému karéndéka lé kapérandi musé yakwa taakwa nak wani gaayémba yare vékulén. Vékutake matumba yandarén yéku botol kure yaalén. Yéku yaama yakwa gu wani botolmba tén. ³⁸ Kure yaae Jisasna maanale kwaati séte géraalén. Géraaléka léku méniyangu Jisasna maanmba putangsandan. Putangndéka léku sémény némbat létéklén. Létéktake déku maanmba késépéri apu taama rénglén. Yate yéku yaama yakwa gu déku maanmba sévilén. ³⁹ Séviléka vétake Jisasét wandéka wani yaandén Farisi du, déku mawuléké anga wandén, “Wani du Gotna yémba kundi kwayékwa du ramunaae akwi musé vésékte dat kurkwa taakwa waak vésékngatik dé. Lé kapérandi musé yakwa taakwa wa.” Naandén.

⁴⁰ Wani du wunga wandéka dat Jisas anga wandén, “Saimon, ménat nak kundi nak wakwate yawutékwa.” Naandéka wandén, “Nanat Gotna kundiké yakwasnyékwa du wa, ma wa.” ⁴¹ Naandéka ani gwaaménja kundi wandén: “Du vétik, du nakmba yéwaa kéraambéréén. Nak du néma yéwaa (100 kina pulak) kéraaan. Nak du ayélapkéri yéwaa (10 kina pulak) kéraaan. Kéraambéréka kukmba kaavéndén wani du, déku yéwaa nakapuk waambule kwayékataké yambéréén. ⁴² Wani du vétik bét déku yéwaa nakapuk waambule kwayékataké yambéréén. Yambéréka bérét anga wandén, ‘Yénga yakét. Béno, tiyaaké yambak.’ Wunga wandénggé méné yénga méné vékulako? Wani du vétikmba kandé yéwaa kwayén duké néma mawulé yaké ya?” ⁴³ Naandéka Saimon wa wan, “Néma yéwaa kéraaan du wa. Wunga vékulakawutékwa.” Naandéka Jisas wa wan, “Ména kundi yékun wa. Yi wan wanana wa.” Naandén.

⁴⁴ Wani kundi watake Jisas wani taakwaké waalakwe Saimonét anga wandén, “Ani taakwat ma vé. Wuné ména gaat yaalawutéka méné nana apakundi wakwa pulak yamba yaménéngwe wa. Ye gu ras yamba tiyaaménéngwe, wuna maan yakwasnyéwuténngé. Ani taakwa lékét léku méniyangwat wa wuna maan yakwasnyélén. Ye lékét léku némbat gu létéklén. ⁴⁵ Méné wunat yamba taama réngménéngwe. Wuné amba yaale taale rawutéka wani taakwa wa yaae wuna maanmba taama rénglén, késépéri apu. ⁴⁶ Méné wuna maakamba yéku gu yamba séviménéngwe. Lé wa sévin yéku yaama yakwa gu wuna maanmba. ⁴⁷ Wunga yaléka ménat wawutékwa. Yalén kapérandi musé wa yakwasnyéputiwutén. Yakwasnyéputiwutéka lé wunéké asa mawulé wa yalékwa. Ras du dakwa kapérandi musé ayélapkéri yandaka wani kapérandi musé yakwasnyéputiwutéka de wunéké mawulé ayélapkéri yandakwa.” Naandén.

⁴⁸ Wani kundi watake wani taakwat anga wandén, “Yanyénén kapérandi musé wa yakwasnyéputiwutén.” ⁴⁹ Wunga wandéka dale sékét rate kakému karan dunyansé dekét deku kapmang bulte anga wandarén, “Wani yalén kapérandi musé wa yakwasnyé-putindékwa. Wan yénga pulak du dé?” ⁵⁰ Naandaka Jisas wani kundi waambule wakapuk yate wani taakwat anga wandén, “Nyéna kapérandi mawulé kururékwate yawutékwa mayé apaké yékunmba vékulakanyénénga wa nyéna mawulé wa kururéwutén. Bulaa nyéna mawulé yénga yékunmba téndu yékunmba yénga yényénu.” Naandén Jisas lat.

8

Dakwa ras Jisasale yeyé yaayatendarén

¹ Kukmba Jisas asapéri gaayémba saawe yéndén. Yéte Got néma du rate du dakwaké kurkale véké yandékwanngé du dakwat kundi kwayéndén. Déku dunyansé tambavétik maanmba kaayék vétik (12) wunga yéendarén dale sékét. ²⁻³ Dakwa ras waak dale sékét yéendarén. Talimba wani dakwa rasét wa baat yan. Rasét kutakwa wa kulure kure yatékésén. Yaténdaka wa Jisas wani dakwasat akwi kururéndén. Wani dakwasé dekét deku yéwaamba kwayéte kakému kéraate yaakéte kwayéendarén, Jisas, déku dunyansat waak. Wani dakwa, nak Maria wa. Léké wandarén, “Wa Makdalamba yaan taakwa Maria wa.” Talimba lat kutakwa taambak kaayék vétik (7) wa kulure kure yaténdaka, Jisas wandéka lé yaasékatake yaange yéendarén. Nak taakwa Herotna gaaké séngitékwa du déku yé Kusa, déku taakwa wa. Léku yé Joana. Nak Susana wa. Dakwa ras waak sékét wunga wa yéendarén.

Wit sék yaasnyan duké Jisas gwaaménja kundi wandén

(Mt 13:1-9; Mk 4:1-9)

⁴ Asa du dakwa wa Jisaské yaae jaawundarén. Wani du dakwa genge gaayémba wa yaandarén. Yaandaka ani gwaaménja kundi wandén: ⁵ “Du nak déku yaawimba wit sék yaasnyéké yéndén. Ye yaasnyéndéka wit sék ras yaambumba vaakéren. Vaakéndaka du dakwa wa yeyé yaayate maanét vaakindarén yaambumba rakésén wit sék. Vaakindaka api wa yaae kéraae kawuran. ⁶ Wit sék ras matumba vaakéren, képmáa ayélap tanmba. Matumba vaakére taakwe waare, képmáa rékandang yandéka méngi kurkasale kurkapuk ye wa bari rékaa ye kiyaaandarén. ⁷ Wit sék ras néma waaramba vaakéren. Vaakére randaka raamény waara wa wuttépe waare taakatépan. ⁸ Wit sék ras yéku képmáamba vaakéren. Vaakére wamba re yékunmba wure waaréendarén. Waare yéku sék vaakundarén rékaamba.” Naandén Jisas. Naatake anga wandén, “Guné vékusékngré mawulé ye kurkale waan taake ma kurkale vékungunék.” Naandén.

Jisas gwaaménja kundi det kwayéndékwanngé wa wandén

(Mt 13:10-17; Mk 4:10-12)

⁹ Jisas det wani kundi wandéka déku dunyansé wani gwaaménja kundiké dat waatakundarén. ¹⁰ Waatakundaka det anga wandén, “Got néma du rate du dakwaké yékunmba vékandékwa. Véréndu de déku kémba tékandakwa. Wani muséké talimba Got paakundén kundi wa. Paakutake wandén, guné bulaa wani musé vékute véngunénngré. Nak du dakwa véte katik vésékngré daré. Ve kurkasale katik véké daré. Kundi vékute wani kundiké katik vékusékngré daré. Yandarénngré wa ani gwaaménja kundi det wawutékwa.” Naandén.

Jisas wani gwaaménja kundina wambukundi kaapa yandén

(Mt 13:18-23; Mk 4:13-20)

¹¹ “**Bulaa** ani gwaaménja kundina wambukundi wakawutékwa. Anga wa. Wani wit sék wa Gotna kundi pulak wa. ¹² Du dakwa ras Gotna kundi vékundakwa. Vékundaka Satan wa yaae wani kundi deku mawulémba kéraae kure yékwa. De Gorké kurkasale vékwe Gorké yéndakwa yaambumba yéendarénggé kalik yate, wa wani kundi kéraandékwa. Kéraae kure yéndéka wani kundiké wa yékéyaak yandakwa. Wani du dakwa de wan yaambumba vaakéréén wit sék pulak wa.

¹³ “**Du** dakwa ras Gotna kundi bari vékundakwa. Vékwé wani kundiké mawulé yate mawulé tawulé yandakwa. Yate kurkasale yamba vékulakandakwe wa. Wani kundi deku mawulémba daawulikapuk yandéka de yékunmba yamba vékulakandakwe wa. Yaténdaka vakmi ras deké yaandéka, Gotna kundi bari yaasékandakwa. Wani du dakwa de wan matumba vaakéréén wit sék pulak wa.

¹⁴ “**Ras** du dakwa taale Gotna kundi yékunmba vékundakwa. Vékwé de ani képmaana muséké male vékulakandaka deku mawulé yéwaaké, salmu walmuké génngwa. Wani musé wa Gotna kundit taakatépékwa. Taakatépéndéka wani du dakwa Gotna jémbaa yamba yandakwe wa. Wani du dakwa de raamény waara témba vaakéréén wit sék pulak wa.

¹⁵ “**Ras** du dakwa de Gotna kundi kurkasale vékwé, wandékwa pulak yate déku kundiké mawulé yandakwa. Yate déku kundi kurkale vékuréte, mawulé yaréte Gorké yéku jémbaa yapékaréndakwa. De wani du dakwa, wa yéku képmaamba vaakéréén wit sék pulak wa.” Naandén Jisas det.

Jisas gwaaménja kundi wandén yaa véréksondarén téwaayéké

(Mk 4:21-25)

¹⁶ Jisas wani kundi watake anga wandén, “Ani gwaaménja kundi nak ma véku. Dunyan téwaayé yaa takngére kure ye sapngutaka-ndarén aké arulamba daré kusolatako, kapuk jaambé atndamba daré taako? Yamba wa. De jaambé taakumba wa taakandakwa, wani gaat wulaaké yakwa du dakwa téwaayé vérékte kaaléendu de kurkasale véndarénggé. ¹⁷ Paakwe rakwa musé sérémaa vékangunéngwa. Yakélak wandarén kundi sérémaa kaapamba randu vékukangunéngwa. ¹⁸ Ma véku. Wani kundiké ma vékulaka naa. Guné yékunmba vékulakate, wuna kundi kurkasale vékukangunéngwa. Wuna kundi yékunmba vékukwa du dakwa de sérémaa Gotna kundi yékunmba vékukandakwa. Wuna kundi yékunmba vékukapuk yakwa du dakwa anga wandakwa, ‘Nané vékuwuran wa Gotna kundi.’ Wunga watake sérémaa de déku kundiké yékéyaak yatake baka rakandakwa.” Naandén Jisas det.

Jisas déku aasa déku waayékanjeké wandén

(Mt 12:46-50; Mk 3:31-35)

¹⁹ Wani nyaa Jisasna aasa déku waayékanje waak sékét déké yaandarén. Asa du dakwa wa yaae wulaandaka gaa taalé vékulékndéka de dé ténét wulaaké yapatindarén. ²⁰ Yandaka dunyansé ras wa dat wan, “Ména aasa, ména waayékanje de a yaae angwandé kaapamba téte méné vékwate yandakwa.” ²¹ Naandaka det anga wandén, “Gotna kundi vékwé wandékwa pulak yakwa du dakwa wan de wuna aasa, wuna waayékanje wa téndakwa.” Naandén Jisas det.

Jisas wandéka néma wimut késén

(Mt 8:23-27; Mk 4:35-41)

²² Nak nyaa Jisas bot nakmba déku dunyan sékét kure waaréndén. Waare det anga wandén, “Ma yékwak, néma gu kwaawuna nak sakwat.” Naandéka botmba yéendarén. ²³ Yérendaka, Jisas yundé yandéka daae kwaan. Kwaanéka néma wimut kutndéka gu waare botmba gwaande vékuléknge yan. Yandéka lambiyakngé yandarén. ²⁴ Yate ye Jisasét sérkiyaate anga wandarén, “Néma

du, nané a lambiyakngwa.” Naandaka vélérkiyaae waarape wandéka wimut késndéka, gu daae yékunmba tén. ²⁵ Yatake det anga wandén, “Wuné gunat yékun yaké yawutékwa mayé apaké guné kamuké guné yamba yékunmba vékulaka-ngunéngwe?” Naandéka de vatvat naate dekéet deku kapmang bulte anga wandarén, “Yéki. Wandéka gu wimut waak déku kundi vékute wandékwa pulak yambérékwa. Wa yénga pulak du dé?” Naandarén.

Jisas wandéka kutakwa kulure kure yatan du yékun yandén
(Mt 8:28-34; Mk 5:1-20)

²⁶ Jisas déku dunyansale sékét botmba ye Gerasaséna taalémba saambakndarén. Wani taalé néma gu kwaawuna nak sakumba téndéka Galili distrik nak sakumba tékwa. ²⁷ Wamba saambake bot taakatake néma gu kwaawuna wutépét wulaaké yaténdaka wani gaayémba yaan du nak Jisas véké yaandén. Talimba, wani du kutakwa kulure kure yaténdaka waangété yandén. Ye laplap yamba gindékwe wa. Baka male yaténdén. Bapmu bapmu baapmu wunga yaténdén. Gaamba yamba randékwe. Yamba wa. Dé wani kiyaandaka rémndarén kwaawumba male yaréndén. ²⁸⁻²⁹ Dat kulure kure yatékesén kutakwasé, dat apapu viyaandarén. Viyaandaka waangété yandéka dunyansé ras wa déku maan taamba sen baangwit gindarén. Gitake dat vétendarén. Véténdaka wani sen béréIndéka kutakwasé dé kure yéendarén du yarékapuk taalat. Wani du wa Jisas véké yaandén. Yaandéka Jisas wa wan, dat kulure kure yatan kutakwasé yaange yéendarénggé. Wandéka vékwe dat véte némaanmba waate dat kwaati se waandé daate dat anga wandén, “Jisas, méné anjorémba rakwa du Gotna nyaan wa. Méné wunat yénga pulak yaké méné? Méné wunat kaangél tiyaaké yambak.” ³⁰ Naandéka dat anga wandén, “Ména yé yénga dé?” Waatakundéka wandén, “Wuna yé Késépéri wa.” Késépéri kutakwa kulure kure yaténdakwanngé wa wandén.

³¹ Wani kutakwasé Jisasét anga waandarén, “Nané kapérandi taalat yéké kalik yanangwa. Ménat waatakunangwa. Nané wunga yénanénggé méné nanat waké yambak.” Naandarén dat.

³² Téndarén némbumba baalé asa wa téte kakému katékésén. Katéndaka de wani duwat kulure kure yatékesén kutakwasé, Jisasét anga wandarén, “Méné nanat kewuréké mawulé yamunaae ma waménu, nané wani baaléna mawulémba wulaakanangwa.” ³³ Wunga wandaka wandén, “Ma yaange yéngunu wunga.” Naandéka wani du yaasékatake ye baaléna mawulémba wulaandarén. Wulaae kulure kure yéndaka wani balémbalé néma némbuna kutmba yaange daae gumba vaakére kulak ke kiyaatondarén.

³⁴ Wani baaléke kaavéte séngitan dunyansé wunga yandaka vétake yaange yéendarén. Ye akwi gaayémba yarékésén du dakwat wani muséké wayé yaayandarén. ³⁵ Wandaka du dakwa wani musé véké yéendarén. Ye Jisas tanmba saambake kutakwa yaasékatake yén duwat véndarén. Dé yéku mawulé vékwe laplap giye Jisasma maanale randéka véndarén. Vétake wup yandarén. ³⁶ Wup yandaka, Jisas wani musé yandéka vén gaayé wa det saapan, kutakwa kulure kure yatan du yékun yanngé. ³⁷ Saapéndaka Gerasana taalémba yarékésén akwi du dakwa wup nékéti ye Jisasét wandarén, de taakatake yéndénggé. Wandaka Jisas de yaasékatake yéké watake botmba waaréndén. ³⁸⁻³⁹ Talimba kutakwa kulure kure yatan wani du dat waate anga wandén, “Wuné ménale yéké mawulé yawutékwa.” Naandéka Jisas dat anga wandén, “Méné ma waambule yé ména gaayét. Ye Got ménat yékun yandénggé ma saapé.” Wunga wandéka dé gaayét waambule ye déku gaayémba yarékésén akwi du dakwat saapéndén, Jisas dat yandén muséké.

Jisas taakwa vétikét kururéndén
(Mt 9:18-26; Mk 5:21-43)

⁴⁰ Jisas néma gu kwaawuna nak sakumba waambule ye saambakndéka akwi du dakwa déké kaavére dé vétake mawulé tawulé yandarén. ⁴¹⁻⁴² Yaténdaka du nak Jisaské yaandén. Déku yé Jairus wa. Dé wani gaayémba kwaakwa Gotna kundi bulndakwa gaana néma du téndén. Dé ye Jisasét waandé daae kwaati séte anga wandén, “Wuna takwanyan ani kiyaa ké yarékwa. Léku kaa rékaamba yamba wa (12). Wuna nyaan nakurak male wa. Méné ma yaa wunale sékét. Ye lé kururéménék.” Naandéka dale sékét yéndén.

⁴³⁻⁴⁴ Jisas yéndéka asa du dakwa wa dale sékét yéndarén. Yaambu vékulékén. Yéténdaka taakwa nak Jisasna kukmba yaae déku laplap waambumba vatndékulén. Kaa késépéri (12) wa lé waaléramu yarélén. Némaamba apu wa doktaké yélén lé kururéndarénngé. Yéléka dokta yapatin. Yandaka wani taakwa Jisas kundi wandaka vékute lékét léku mawuléké anga walén, “Wuné Jisasna laplapmba vatndékumunaae, wuné nakapuk yékun yakawutékwa.” Naatake déku kukmba yaae déku laplap waambumba vatndékulén.

Wani taakwa wunga vatndékuléka waaléramu bari wurétékndéka nakapuk yékun yalén. ⁴⁵ Vatndékuléka Jisas wa wan, “Wunat kandé vatndékwak?” Naandéka de akwi anga wandarén, “Nané yamba wa.” Wunga wandaka Pita wa wan, “Néman Du, asa du dakwa a ménale tékéskwa, méné yanyaweye. De ras ménat baka vatndéku daré yak, kapuk yénga véké?” ⁴⁶ Naandéka Jisas wa wan, “Yamba wa. Nak baan nak wuna mayé apa kéraaké watake wa vatndékundén wunat. Yandaka vékuwutén wuna mayé apa ras yéndéka.” Naandén.

⁴⁷ Wunga wandéka lé wani taakwa léku mawuléké anga walén, “Jisas wuna mawulé véndén wa.” Wunga watake lé bérutéte yaae Jisas ténale képmaamba waandé daae kwaati sélén. Yate akwi du dakwana ménimba anga walén, “Kaa késépéri (12) waaléramu yare wuné yékun yaké watake wa taambat vatndékuwutén ména laplapmba. Vatndékwe wa bari nakapuk yékun yawutén.” ⁴⁸ Wunga waléka lat anga wandén, “Nyéno, wuné nyénat kururéké yawutékwa mayé apaké yékunmba vékulakate wa bulaa nyénékét wa yékun yanyénén. Nyéna mawulé yénga yékun téndu yékunmba ma yényénu.” Naandén.

⁴⁹ Jisas wayéka téte waténdéka du nak Jairusna gaamba yaandén. Yaae Jairusét anga wandén, “Ména takwanyan wa kiyaaan. Méné wani néma du yaandénngé waké yambak. Dé déku nak jémbaa yénga yandu.” ⁵⁰ Wunga wandéka Jisas wani kundi vékute Jairusét anga wandén, “Wup yaké yambak. Wuné lé yékun yaké yawutékwa mayé apaké yékunmba vékulakaménu ména takwanyan yékun yakalékwa.” Naandén. ⁵¹ Naatake ye wani duna gaamba saambake wandén, “Pita, Jon, Jems, guné léku aapa aasa waak, guné male wunale sékét wulaakangunéngwa gaat. Nak du dakwa katik wulaaké daré.” Naandén. ⁵² Naandéka akwi wamba tékésén du dakwa wani takwanyanngé mawulé sémbéraa yatéte géraatendarén. Géraandaka det anga wandén, “Géraaké yambak. Lé yamba kiyaae wa. Lé yundé wa kwaalékwa.” Naandén. ⁵³ Kiyaa sékéyáklén vétake wa wunga wandéka dat waangindarén. ⁵⁴ Waangindaka dé wulaae léku taambamba kutte lat anga wandén, “Nyéno, ma waarap.” ⁵⁵ Naandéka léku kwaminyan nakapuk waambule yaandéka bari waaraplén. Waarapléka Jisas det anga wandén, “Kakému ras ma kwayéngunu kalu.” ⁵⁶ Naandéka bét léku aapa aasa lat vétake vatvat naambéren. Naambéréka bérét anga wandén, “Ani muséké nak du dakwat waké yambak.” Naandén Jisas.

9

Jisas déku dunyanét jémbaa kwayéndén

(Mt 10:5-15; Mk 6:7-13)

¹ Jisas déku dunyanét waandéka yaandaka det mayé apa kwayéndén, de wandaru akwi kutakwa yaange yéendarénggé. Nak mayé apa waak kwayéndén de wandaru baat yakwa du dakwa, sépémaalé maan taamba kapére yan du dakwat waak kururéndarénggé. ² Kwayéte det anga wandén, “Guné ye du dakwat ma wangunék Got néma du rate deké yékunmba véké yandékwanngé. Yate guné de kururéké ya.” ³ Watake det anga wandén, “Guné yeyé yaayate rékaamba musé kure yéké yambak. Wani saawungunén musé male kwaandu guné yéké ya. Sétongunéngwa baangé, kaluwut, kakému, yéwaa, guné wani musé asé kure yéké yambak. Guné laplap vétik kure yémbak. Du dakwat yékun yangunu de gunat yékun yate wani musé kwayékandakwa gunat. ⁴ Gaa nakmba wulaae wani gaamba male guné yaréké ya. Naknga nakngat yéngunu taale yaréngunén gaamba yarékwa du wani muséké rakarka yamuké taale wulaangunén gaamba male guné yaréké ya. Yare wani gaayémba jémbaa yatake wani gaa yaasékatake guné nak gaayét yéké ya. ⁵ Guné gaayé nakét yéngunu wani gaayémba yarékwa du dakwa guna kundi vékukapuk yate, gunat kuk kwayéndaru, wani gaayé ma yaasékangunék. Yaasékaké yate guna maanmba kwaakwa baawu yasnyéputitake guné yéké ya. Wunga yangunu de vétake wakandakwa, ‘Nané det kapére wa yananén. Sérémaa Got yananén kapéremusé yakata-kandékwa nanat.’ Naakandakwa.” Naandén Jisas.

⁶ Wunga wandéka ye akwi gaayémba yeyé yaayaténdarén. Yeyé yaayate Gotna kundi kwayéte baat yan du dakwa, sépémaalé kapére yan du dakwat waak kururé-wuréndarén.

Herot Jisaské vékundén

(Mt 14:1-2; Mk 6:14-16)

⁷⁻⁸ Galili distrik du dakwana néma du Herot Jisas yan jémbaaké kundi vékundén. Déku jémbaa yandéka du dakwa ras déké anga wandarén, “Wa baptais kwayétake kiyaan du Jon wa nakapuk taamale wa waarapndén.” Wandaka ras wa wan, “Wa talimba yatan du Elaija wa.” Ras wa wan, “Gotna yémba kundi kwayétan du nak wa talimba kiyaee bulaa wa nakapuk taamale waarapndén.” Wunga wandaka Herot wani kundi vékundén. Vékundéka déku mawulé kapére yandéka vékulaka vékulaka naandén. ⁹ Yate wandén, “Wuné wawutéka wa Jonna maaka sékudarén. Bulaa nak duké a kundi vékuwutéka. Wani du kiya du dé?” Wunga wate dé Jisas véké wate mawulé yaréndén.

Jisas némaamba (5,000) dunyansat kakému kwayéndén

(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Jo 6:1-13)

¹⁰ Jisasna dunyansé waambule yaae Jisasét yandarén akwi muséké wandarén. Wandaka de kure wani taalé yaasékatake deké de male Betsaidat yéendarén. ¹¹ Yéndaka asa du dakwa wa wani muséké kundi vékutake déku kukmba yéendarén. Ye déké yaandaka dé vétake deké mawulé yate det wandén, Got néma du rate du dakwaké yékunmba véké yandékwanngé. Watake baat yan du dakwat kururé-wuréndén. ¹² Garambu yandéka déku dunyansé yaae dat anga wandarén, “An du dakwa yarékapuk taalé a. Ma waménu ani du dakwa gaayémba ye kakému ras kéraae katakekét kwaandarék.” ¹³ Naandaka det wandén, “Det kakému gunékét guné wa kwayéké yakwa.” Naandéka wandarén, “Nané kakému rékaamba yamba yé wa. Makal bret taambak rakwa. Gumba kutndarén gukwami vétik wungat male rakwa. Nané ye wani du dakwaké akwi

kakému ras kéraananénggé méné mawulé yo, kapuk?”¹⁴ Némaamba (5,000 pulak) du téndaka wa wunga wandarén. Dakwale nyambalésale waak némaamba wa téndarén wamba.

Jisasna dunyan wunga wandaka det anga wandén, “Det ma wangunu kémba kémba (50, 50) pulak kutetéke rakésndaru.”¹⁵ Naandéka wandén pulak yandaka akwi du dakwa kémba kémba (50, 50 pulak) kutetéke randarén.¹⁶ Rakésndaka Jisas makal bret taambak gukwami vétik wunga kéraae nyérét yaasore véte Gorét wandén, “Yéku musé a tiyaaménén. Yékun wa.” Naatake bret bulésote gukwami jémbusote déku dunyanét kwayéndén, de du dakwat muni waate kwayéndarénngé.¹⁷ Kwayéndaka du dakwa de akwi kurkasale kandarén. Kandaka bret gukwami ras baka randéka kémbi tambavétik maanmba kaayék vétik (12) waandandarén.

*Pita wa wan, “Jisas Got wan du Kraiss wa”
(Mt 16:13-19; Mk 8:27-29)*

¹⁸ Nak nyaa Jisas kapmang rate Gorale kundi bulréndén. Yaréndéka déku dunyansé déké yaandarén. Yaandaka det waatakundén, “Du dakwa wunéké yénga daré wo?”¹⁹ Wunga waatakundéka wandarén, “Ménéké ras wa wakwa, ‘Wa baptais kwayétan du Jon wa.’ Naandaka ras wa wakwa, ‘Wa talimba yatéte Gotna yémba kundi kwayétan du Elaija wa.’ Naandaka ras wa wakwa, ‘Gotna yémba talimba kundi kwayétan du nak kiyaae wa taamale waarapndén.’ Naandakwa.” Naandarén.²⁰ Naandaka det wandén, “Wa guné? Wunéké yénga guné wo?” Naandéka Pita wa wan dat, “Méné nanat yékun yaménénggé Got wan du Kraiss wa.” Naandén.

*Jisas kiyaae nakapuk taamale waarapké yandékwanngé wandén
(Mt 16:21-28; Mk 8:31-9:1)*

²¹ Pita wunga wandéka Jisas déku dunyansat anga wandén, “Ma vékusék naangunu. Guné nak duwat anga waké yambak, ‘Jisas wan nanat yékun yandénngé Got wan du Kraiss wa.’ Wunga waké yambak.”²² Naatake det anga wandén, “Wuné Duna Nyaan a téwutékwa. Wunat kapérandi musé yandaru Israella néma dunyan, Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyan, apakundiké vékuséngwa dunyan, de wunga wunat kuk kwayékandakwa. Kwayéndaru wuné viyaandaru kiyaakawutékwa. Kiyaawutu nyaa vétik yéndu kupuk yambanmba nakapuk taamale waarap-kawutékwa.” Naandén.

²³ Watake det akwi anga wandén, “Guné wunale yaate wuna jémbaa yaké mawulé yamunaae, anga ma yangunék. Apapu nyaa guna mawulé ma yaasékangunék. Yaasékate guné wunéké vékulakate anga ma wangunék, ‘Nané déku jémbaa yapéka-kanangwa. Yate nané kaangél kutte takwemimba kiyaamunaananu wa baka musé wa. Yénga yakét. Wan néma musé yamba wa.’ Wunga wate wuna jémbaa ma yangunék.”²⁴ Wunéké vékukwa du dakwa wuna jémbaa yaréndaru wuna maama det viyaamunaandaru de wunale yékunmba yarépéka-kandakwa apapu apapu. Wunéké vékulakakapuk yakwa du dakwa deku sépéké male vékute deku jémbaa male yamunaate wa lambiyak-ngandakwa. Wunale katik yarépékaké daré.²⁵ Ani képmaana musé asé kéraaké yakwa du dakwa, deku jémbaa male yamunaate, kiyaae yénga pulak téké daré? Yamba wa. Kurkale katik téké daré.²⁶ De wuna kundi kalik yate wunat kuk kwayékwa apu sérémaa Duna Nyaan wuné waambule yaae det kuk kwayékawutékwa. Wani sapak wuné wuna aapamba mayé apa kéraae déku kundi kure gaayakwa dumba waak mayé apa kéraae nyaa yaalate kaalékwa pulak ye gaayakawutékwa.²⁷ Gunat a wawutékwa. Guné amba tékwa du ras wayéka kiyaakapuk téte

vékangunéngwa, Got néma du rate déku du dakwaké yékunmba véndu.” Naandén déku dunyansat Jisas.

Jisasna sépé waalakwe nakpulak yaalan

(Mt 17:1-13; Mk 9:2-13)

²⁸ Jisas wani kundi watake kukmba nyaa taambak kaayék kupuk (8) pulak yéndéka Pita, Jon, Jems de kéraae kure némbat waaréndén. Jisas Gorale kundi bulké watake wa waaréndén némbat. ²⁹ Waare Gorale kundi bulrénédeka déku méni taama saawi waalakwe nak pulak yaalan. Déku laplap waamamale yasékéyake kalkal naatan. ³⁰⁻³¹ Yandéka talimba yatéte Gotna yémba kundi kwayétan du Moses ambét Elaija, Gotna gaayémba bari gaaye bét mayé apa ye nyaa véte kaalékwa pulak téte Jisasale sékét bultémbéréén. Dé Gotna kundi vékute Jerusalemba kiyaaké yandékwanngé wa bultéNDARÉN. ³² Yaténdaka Pita ambét dale sékét yaan du vétik waak deku ménimba yundé yandéka de yundé kwaan. Kwaae vélérkiyaae waarape véNDARÉN Jisasna sépé nyaa kaalékwa pulak véte kaaléndéka wani du vétik dale sékét témbéréka. ³³ Ye bét yéké yatémbéréka Pita wani kundi yékunmba vékuséngapuk ye wa Jisasét anga wandén, “Néman Du, nané amba yarénanu yékun yaké yakwa. Gaa kupuk kaakanangwa. Ménan nak, Mosesnan nak, Elaijanan nak.” Naandén.

³⁴ Wunga waréndéka buwi nak taawe yaae det taakatépéndén. Yandéka wup yandarén. ³⁵ Yandaka kundi nak awula buwimba anga waan, “Wan wuna nyaan wa. Wuné dat wawutéka wa yéndén gunéké. Guné déku kundi ma véku.” Naandén.

³⁶ Wani kundi wandéka vékutake véNDARÉN Jisas kapmang téndéka. Vétake kundi mu ras yamba bulndakwe. Ye wani nyaa véNDARÉN muséké akwi du dakwat yamba wandakwe wa.

Jisas kutakwa kulure kure yatan nyaanét kururéndén

(Mt 17:14-21; Mk 9:14-29)

³⁷ Nak nyaa némbu yaasékatake daawulindaka asa du dakwa wa Jisaské yaandarén. ³⁸ Yaae dele sékét yaan du nak némaanmba waandén, “Néman Du, ménat waatakuwutéka, wuna dunyanngu nyaanét véménénngé. Wuné nyaan nakurak male wa. Nyambalésé ras yamba yé wa. ³⁹ Kutakwa wa dat kulure kure yatéte viyaaléka rékaamba waawakndékwa. Yate dat yaavan kutléka biyaat déku tépngémba yaalakwa. Dé yaasékatake yémuké kalik yate, déku sépé yaavan kutlékwa. ⁴⁰ Yaléka ména dunyansat waatakuwutén, wani kutakwa wandaru yaange yélnngé. Wawutéka wunga yaké yapatindarén.” Naandén.

⁴¹ Naandéka Jisas wa wan, “Yénga pulak dé? Guné wunéké yékunmba yamba vékulaka-ngunéngwe wa. Guna mawulé yékunmba yamba te wa. Késépéri baapmu gunale yatéwutéka wunéké yamba yékunmba vékulaka-ngunéngwe wa. Ma kure yaa ména nyaan.” Naandén.

⁴² Wunga wandéka wani nyaan wayéka yéténdéka lé wani kutakwa dat viyaate taakusorak-léka daae képmaamba vaakéTNDÉN. VaakéTNDÉKA Jisas wani kutakwat waarute nyaarang naae lat wandén, lé wani nyaan yaasékatake yaange yélnngé. Wandéka yaange yéléka wani nyaan yékun yandéka déku aapat kwayéndén. ⁴³ Yandéka wamba tékésén du dakwa wani jémbaa vétake Gotna mayé apaké vatvat naate vékulaka vékulaka naandarén.

Jisas kiyaaké yandékwanngé nakapuk wandén

(Mt 17:22-23; Mk 9:30-32)

Wani du dakwa Jisas yan akwi muséké wayéka vékulaka vékulaka naaténdaka, Jisas déku dunyansat anga wandén. ⁴⁴ “Guné waan taake kurkale ma vékusék

naangunu. Yaréyaré naae wuné Duna Nyaan maamat kwayéndaru maamana taambamba rakawutékwa.”⁴⁵ Wunga wandéka Got wani wambukundi paakundéka de wani kundiké ras mu ras yamba vékusékndakwe wa kurkasale. Ye wani kundiké Jisasét waatakuké wup yandarén.

Jisas néma duké wandén

(Mt 18:1-5; Mk 9:33-37)

⁴⁶ Jisasna dunyansé dekét deku kapmang bulte deku néma duké waarundarén. ⁴⁷ Waarundaka Jisas deku mawulé véwurésekéyaktake nyaanét nak kure yaae kure téndén. ⁴⁸ Téte det anga wandén, “Ma véku. Guné wunéké vékulakate ani nyaanét yékun yate, wa wunat waak wa yékun yangunéngwa. Guné wunat yékun yate, wunat wandéka yaawutén duwat waak wa yékun yangunéngwa. Gunale yaréte dekét déku yé kavérékngapuk yate gunéké jémbaa yakwa du Gotna ménimba dé néma du wa téndékwa.” Naandén.

Dat kuk kwayékapuk yakwa du déku du téndarénngé wandén

(Mk 9:38-41)

⁴⁹ Jisas wani kundi wandéka Jon dat anga wandén, “Néma du, du nak ména yémba wandéka kutakwa yaange yéndaka vénanén. Dé nanale yamba yeyé yaayaténdékwe wa. Yandéka dat watépénanén, wani jémbaa yakapuk yandénngé.”⁵⁰ Naandaka Jisas det wandén, “Guné wani jémbaa yandénngé watépéké yambak. Gunat kuk kwayékapuk yakwa du, wa guna du wa yaréndékwa.” Naandén Jisas.

Samariasé ras Jisas kalik yandarén

⁵¹ Got Jisas déku gaayét kure waaréké yandékwa nyaa yaaké yandéka Jisas dekét déku mawulémba vékulakate Jerusalemét yéké mawulé yandén. ⁵² Ye du rasét wandéka de taale déku kundi kure yendarén. Ye Samariamba tékwa gaayé nakmba waaréndarén, déké musé asé kéraatakaké. ⁵³ Yandaka wani gaayémba tékwa du dakwa vékuwuréndarén Jisas Jerusalemét yaaké yandékwanngé. Vékutake de Jisaské kalik yate wandarén, “Yamba yé wa. Dé nana gaayét katik yaaké dé.” Naandarén. Samaria du dakwa Juda du dakwa deku néma gaayé Jerusalemngé waak kalik yate wa wunga wandarén. ⁵⁴ Wandaka Jisasna du vétik Jems ambét Jon vékutake Jisasét anga wambéren, “Néman Du, mawulé yaménu aané watu Gotna gaayémba yaa gaaye ani du dakwat yaanngandékwa. Aané wunga yaténngé méné mawulé yo kapuk?”⁵⁵ Wunga wambéréka waalakwe bérét wandén, “Yamba wa. Wunga yaké yambak.” Naandén. ⁵⁶ Watake déku dunyan sékét nak gaayét yendarén.

Jisasale yeyé yaayatéké mawulé yan duwat wandén

(Mt 8:19-22)

⁵⁷ Jisas déku dunyansale sékét yaambumba yéténdaka du nak yaae Jisasét anga wandén, “Wuné ménale yeyé yaayatéké mawulé yawutékwa. Yéména akwi taalé wuné yékawutékwa.”⁵⁸ Naandéka Jisas déku mawuléké wandén, “Wani du wandén pulak kalmu yaké dé?” Wunga vékulakate dat anga wandén, “Ma vékulaka kurkale. Waaléwasa képmamba tékwa képmakwawumba wa kwaandakwa. Api deku kwaatmba wa kwaandakwa. Duna Nyaa wuné kwaana gaa nak yamba te wa.” Naandén.

⁵⁹ Naatake nak duwat anga wandén, “Méné ma yaa wunale.” Naandéka wandén, “Néman Du, taale ma yi naaménu ye yaréwutu wuna aapa kiyandu déku pusaa kéraae rémngawutékwa.”⁶⁰ Naandéka dat wandén, “Yamba wa. Méné bulaa male ma yaa wunale. Wuna kundi vékukapuk yakwa du dakwa de kiyandu du pulak wa yaténdakwa. De wani apu kiyandu du dakwat yéngwa rémndaru. Méné bulaa

male wuna jémbaa yate du dakwat kundi ma kwayéménu, Got néma du rate deké yékunmba véké yandékwanngé.” Naandén.

⁶¹ Wunga wandéka dé nak du wa wan Jisasét, “Néman Du, wuné ménale yékawutékwa. Ma yi naaménu taale wuné wuna gaayét ye wuna kémét taamba kurkawutékwa.” ⁶² Naandéka dat wandén, “Du dakwa Gorké jémbaa taale baasnyé ye kukmba nak nak jémbaaké vékulakamunaae, wa de Gotna jémbaa yaké yapati-kandakwa.” Naandén Jisas.

10

Dunyan rékaamba (72) Jisas wakandéng-ndéka yéendarén

¹ Kukmba dunyan rékaamba (72) waak Jisas wakandéng-ndéka yaandarén. Yaandaka det anga wandén, “Guné taale vétik vétik wunga ma yéngunu. Wuné kukmba yéké yawutékwa akwi gaayét guné taale ma yéngunu.” ² Wunga watake det anga wandén, “Yaawimba asa kakému wa yékun ye tékéskwa. Téndéka dunyansé ayélapkéri male wa jémbaa yaréndakwa. Yékun yan kakému wan Gotna kundi vékuké mawulé yakwa du dakwa pulak wa. Got dé wani yaawina du pulak wa. Guné Gorét ma waataku, dé wandu jémbaa yakwa du rékaamba waak gunale jémbaa yakandakwa.

³ “Bulaa gunat wawutékwa, wuna jémbaa yangunénnagé. Waaléwasa sipsipét yaavan kutndakwa pulak, du ras gunat wunga yaavan kurkandakwa. ⁴ Guné yéwaa, wut waak kure yéké yambak. Guné su saawuké yambak. Guné yaambumba yéte bari yéngunék. Nak du dakwale baka bulké yambak. ⁵ Guné gaat nak wulaae, taale wamba rakwa du dakwat anga guné waké ya, ‘Guna mawulé yénga yékun téndu.’ ⁶ Wunga wangunu de wamba rakwa du dakwa gunéké mawulé yandaru, Got det yékun yandu de yékunmba yarékandakwa. Wamba yarékwa du dakwa gunéké mawulé yakapuk yate gunat kuk kwayéndaru, wa Got det katik yékun yaké dé. Got gunat yékun yandu guné yékunmba yarékangunéngwa. ⁷ Taale wulaangunén gaamba male ma rapékangunu. Nak nak gaat wulaaké yambak. Wani gaamba rate de kwayékwa kakému kulak ma kangunék. Wani kakému kulak kéraakangunéngwa, dele yangunén jémbaaké. Wani gaamba re kukmba ma yéngunu nak gaayét.

⁸ “Guné gaayé nakmba ye waaréngunu wamba yarékwa du dakwa gunéké mawulé yandaru, guné kwayéndakwa kakému ma kangunék. ⁹ Yate wani gaayémba baat ye rakwa du dakwat ma kururéngunu. Yate det ma wangunék, ‘Got néma du rate du dakwaké véké yandéka nyaa a yaae kwambalikwa.’ Ma naangunu.

¹⁰⁻¹¹ “Guné gaayé nakmba ye waaréngunu wani gaayémba yarékwa du dakwa gunéké kalik yamunaandaru, guné ye wani gaayéna yaambumba téte anga guné waké ya, ‘Nané guné kuk kwayéngawa. Got waak gunat kuk kwayéndéka. Kuk kwayé-ndékwanngé guné vékusék-ngunénnagé wa nané ani gaayémba tékwa baawu nana maamba kwaandéka viyaaputénanga wa véngunéngwa. Guné ani muséké vékusék-ngangunéngwa. Got néma du rate du dakwaké yékunmba véréké yandéka nyaa a yaae kwambalikwa. Yandéka guné déku kémba gwaandéké wa kalik yangunéngwa.’ Det wunga ma naangunu. ¹² Wani gaayémba yarékwa du dakwaké gunat wawutékwa. Talimba Sodommba tan du dakwa kapéremusé yandarén. Kukmba Got néma kot vékute néma du randa nyaa dé wandu Sodommba tan du dakwa kaangél kurkandakwa. Du dakwa nanat kuk kwayémunaandaru, wani nakurak kapéremusé wa Sodommba tan du dakwa yan kapéremusat taalékéra-kandéka. Wani nyaa Got wandu nanat kuk kwayén du dakwa néma kaangél kurkandakwa.” Naandén Jisas.

Du dakwa Jisaské kuk kwayéndakwanngé wandén

(Mt 11:20-24)

¹³ Wani kundi watake Jisas anga wandén: “Guné Korasinmba tékwa du dakwaké sémbéraa yawutékwa. Guné Betsaidamba tékwa du dakwaké sémbéraa yawutékwa. Wuné guna gaayémba yaréte vékapuk yangunén kulé apanjémba wa yawutén. Yawutéka wa véngunén. Vétake Gorké yékunmba yamba vékulaka-ngunéngwe wa. Tairmba talimba tan du dakwa Saidonmba talimba tan du dakwa waak Gorké vékuséngapuk ye, wani kulé apanjémba vémunaae, wa de talimba yandarén kapéremuséké kalik yatake, wani kapéremusé yaaséka-katik daré. Yandarén kapéremuséké kalik yate nak du dakwa deku mawuléké véndarénngé de jaangwa laplap saawuwe baawumba rakatik daré. ¹⁴ Kukmba Got néma kot vékute néma du randa nyaa dé wandu de wani talimba Tairmba tan du dakwa, Saidonmba talimba tan du dakwa waak de kaangél kurkandakwa. Guné Korasinmba tékwa du dakwa Betsaidamba tékwa du dakwa waak, guné wuna jémbaa vétake wunat kuk kwayéngunén. Kuk kwayéngunénga wani nakurak kapérandi musé de yan akwi kapérandi musat wa taalékérandén. Wani nyaa Got wandu guné néma kaangél wa kurkangunéngwa. ¹⁵ Guné Kaperneamma tékwa du dakwa guné apapu anga wangunéngwa, ‘Nané Gotna gaayét waarékanangwa.’ Wunga wangunéngwa gunat wawutékwa. Got wandu guné kapérandi taalat daawuli-kangunéngwa. Guné Gotna gaayét katik waaréke guné.” Naandén.

¹⁶ Wunga watake déku dunyansat anga wandén, “Guna kundi vékuna du dakwa wa de wuna kundi vékukandakwa. Gunéke kuk kwayéna du dakwa wa de wunat kuk kwayékandakwa. Wunat kuk kwayéna du dakwa wa de wuné wani wandéka gaayawutén duwat kuk kwayékandakwa.” Naandén. Wunga wandéka wa déku dunyansé déku kundi kwayéké yéendarén.

Jisasna jémbaa yakwa dunyansé nakapuk waambule yaandarén

¹⁷ Kukmba wani késéperi (72) dunyan Jisas wan jémbaa yatake mawulé yate nakapuk waambule yaandarén. Yaae dat wandarén, “Néman Du, nané ména yémba wananga akwi kutakwa nana kundi vékundarén. Vékuete du dakwa yaasékate yaange yékérandarén.” ¹⁸ Naandaka det wandén, “Guné wunga yangunénga nyétmba kusnyérak yandéka yaa gaayakwa pulak, Satan anjorémbaré re gaayandéka véwutén. ¹⁹ Ma véku. Gunat mayé apa wa kwayéwutén. Kwayéwutén mayé apat guné kaambe, kulaapati waak vaakingunu gunat katik yaavan kurké daré. Gunat kwayéwutén mayé apa wa Satanna mayé apat taalékérandakwa. Yandu dé gunat katik yaavan kurké dé. ²⁰ Akwi kutakwa guna kundi vékundaka guné wani muséké mawulé yangunéngwa. Wani muséké guné vékulaka vékulaka naaké yambak. Ani muséké ma vékulaka. Guné Gotna kémba yaalangunénga dé guna yé déku nyéngaamba wa viyaandén. Wani muséké vékulakate mawulé tawulé ma yangunék.” Naandén Jisas det.

Jisas mawulé yate Gorét wandén, “Yékun wa.”

(Mt 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Wani sapak Gotna Yaamambi Jisasna mawulémba wulaandéka dé mawulé yate Gorét anga wandén, “Méné wuna aapa, méné nyét béré képmaana néma du wa. Ména jémbaa ras paakuménénga némaamba muséké vékuséngwa du dakwa ména jémbaa yamba kurkale vékuséngakwa wa. Némaamba muséké vékuséngapuk yakwa du dakwa, deku mawulé nyambaléséna mawulé tékwa pulak téndéka yékéyaakmba wa yaréndaka det ména jémbaa wa

wakwasnyéménén. Ména mawulémba vékulakate wa wunga yaménén. Yékun wa wunga yaménén.” Naandén.

²² Gorét wunga watake anga wandén, “Wuna aapa déku jémbaa, déku mayé apa waak wa tiyaandén wunat. Wuné déku nyaan yatéwutéka du dakwa wuné kurkale yamba vésekndakwe wa. Dé male wa vésekndén wuné. Du dakwa déké kurkasale yamba vékusékndakwe wa. Wuné male wa dé vésekwtén. Déké wawutén du dakwa waak dé vésekndarén wa.” Naandén.

²³⁻²⁴ Wunga watake déku dunyan male téndaka waalakwe det anga wandén, “Gotna jémbaaké gunat wawutéka. Gotna yémba talimba kundi kwayétan dunyan, néma du waak, de a yawutéka véngunéngwa jémbaa véké mawulé ye, yamba véndakwe wa. Yate a wawutéka vékungunéngwa kundi de yamba vékundakwe wa. Got gunat yékun yandéka wa wani jémbaa véngunén.” Naandén Jisas.

Samaria du déku maamaké mawulé sémbéraa yandén

²⁵ Wani kundi wandéka apakundi yakwasnyékwa du nak déku mawuléké anga wandén, “Jisas wuna kundi waambule wate kalmu sépélak waké dé?” Wunga vékulakate dat anga wandén, “Gotna jémbaaké nanat yakwasnyékwa du, yénga pulak ye wuné kulémawulé kéraae apapu kurkale yarésékéyakngé wuté?”

²⁶ Wunga waatakundéka dat wandén, “Kamu kundi dé guna apakundimba kwaau? Gotna nyéngaamba yénga daré viyaatakak?” ²⁷ Naandéka wandén, “Guné guna Néman Du Gorké néma mawulé ma yangunu. Yate dat wangunu guna sépé, guna mayé apa, guna mawulé, guna kwaminyan, guna yaamambiké dé néma du rakandékwa. Guné guna sépéké mawulé yangunéngwa pulak, nak du dakwaké wunga ma mawulé yangunu. Yate det ma yékun yangunu.” Naandén. ²⁸ Wunga wandéka dat wandén, “Wan yékun wa waménéngwa. Méné wunga ye wa kulémawulé kéraae apapu yékunmba yarésékéyak-ngaménéngwa.” Naandén Jisas.

²⁹ Jisas wunga wandéka wani du mawulé yandén, du dakwa déku yé kavérékndarénngé. Yate Jisasét anga waatakundén, “Yani du dakwat yékun yaké wuté?” Naandén.

³⁰ Wandéka Jisas déku kundi waambule wate anga wandén, “Juda du nak Jerusalem taakatake Jerikot daawuliké watake yéndén yaambumba. Yéténdéka sél yakwa du ras dé yaambumba véndarén. Ve dé kulkiye déku musé asé kéraate dé viyaae kapére ye yaambumba taakandarén. Viyaatake yéndaka dé yaambumba kwaae kiyaaké yakwandén. ³¹ Yakwandéka wani sapak Gotna gaamba jémbaa yakwa du nak wani yaambumba yéndén. Ye wani duwat vétake dé aarkémba tepuwe dé yaasékatake dé yén. ³² Yéndéka Gotna gaamba jémbaa yakwa nak du, Livai du waak ye dat vétake yaasékatake aarkémba tepuwe yéndén.

³³ “Yéndéka Samaria du nak wani yaambumba ye wani du kwaanmba saambakndén. Wa vékusék-ngunéngwa. Juda du dakwa de kalik yandakwa Samaria du dakwaké. Samaria du saambake Juda du wamba kwaanmba vétake déké mawulé sémbéraa yandén. ³⁴ Yate ye dat wani viyaandarénmba waasé yakwasnye marasin kure waasé gindén. Giye wani du kéraae déku donkimba kusore kure yéndén. Kure yéndéka yaambumba gaan yandéka saayéngat nak kure ye wamba taakatake dat yékun yandén. ³⁵ Gaan kwaae ganmba yéte wani gaana duwat yéwaa ras kwayéte dat anga wandén, ‘Méné ani duké kurkale ma véménék. Yate dat yékun yaké, ména yéwaa ras kwayéménu wuné waambule yaae ména yéwaa kwayékata-kawutéka.’ Naatake yéndén.

³⁶ “Bulaa yénga méné vékwo? Du kupuk wa wani yaambumba yéndarén. Ye sél yakwa du viyaan duwat kandé yékun yak?” ³⁷ Wunga wandéka dat wandén,

“Déké mawulé sémbé^{raa} yan du wa dat yékun yan.” Naandéka wandén, “Méné ma ye wunga ya dé yan pulak.” Naandén Jisas dat.

Jisas Maria ambét Martale bulndén

³⁸⁻³⁹ Jisas déku dunyansale sékét yéendarén. Ye gaayé nakmba waaré^{ndarén}. Wani gaayém^{ba} taakwa nak léku yé Marta, léku waayéka Mariale sékét yarém^{bérén}. Yaréte Marta Jisasét walén, dé yaae bé^{rku} gaamba kakému kandénngé. Waléka yaae wulaae randéka léku waayéka Maria yaae Néman Du Jisasna maanale rate déku kundi vékurélén. ⁴⁰ Vékuréléka Marta lé néma jém^{baa} yate kakému yaakélén. Yate Maria baka raléka véléka Martana mawulé kapére yan. Yandéka Marta yaae Jisasét anga walén, “Néman Du, wuna waayéka baka raléka wuné kapmang jém^{baa} yate kakému yaakéwutékwa. Yawutékwanngé yamba vékuménéngwe, yi? Ma waménu yaalu sékét yaakékatékwa.” Naalén.

⁴¹ Wunga waléka Néman Du wa wan lat, “Nyéno, Marta, nyéné rékaamba muséké vékulaka-nyénéngwa. ⁴² Nyéné nakurak ani yéku muséké yamba vékulaka-nyénéngwe wa. Wuna kundi vékuké yanyénéngwa musé, wan yéku musé wa. Maria lé wani yéku muséké wa mawulé yalékwa. Yalu wuné lé yélénngé katik waké wuté. Lé wuna kundi vékuké mawulé yalékwa.” Naandén Jisas Martat.

11

De Gorét waatakumban yapatéké wa Jisas wandén

(Mt 6:9-15; 7:7-11)

¹ Nak nyaa Jisas nak taalém^{ba} Gorale kundi bulréndén. Kundi bulsékéyaktake randéka déku du nak yaae dat anga wandén, “Talimba baptais kwayétan du Jon déku dunyansat yakwasnyéndén Gorét waatuku-ndarénngé. Det yakwasnyéndén pulak méné nanat ma yakwasnyéménu, Gorét waatuku-nanénngé. Wunga yaménéngé mawulé yanangwa.” ² Naandaka det wandén, “Guné Gorét waatakuké mawulé yate anga ma wangunu:

‘Nana aapa, nané ména yé kavérékngé mawulé yanangwa.

Méné néma du rate akwi du dakwaké kurkale véménéngé mawulé yanangwa.

³ Yapatinangwa kakému nyaambanaku tiyaaménéngé ménat waatakunangwa.

⁴ Du dakwa kapéremusé nanat yandaka nané wani muséké nakapuk vékulake yamba yakatanangwe wa.

Yananu méné yananén kapéremusé wunga yasnyéputiye méné wani muséké nakapuk vékulakate yakataké yamarék.

Méné nanat yékun yaménu nané nakapuk kapéremusé katik yaké nané. Wunga ménat waatakunangwa.’ Naangunu.”

Wunga wandén Jisas.

⁵⁻⁶ Watake det anga wandén, “Guna du nak kalmu anga yaké dé? Du nak gaan yandéka nyéndéngan dé déku naawinduké yéndén. Ye gaa pétém^{ba} tété anga waandén, ‘Naawindu, kakému ras ma tiyaaménék. Wuna du nak bulaa nak gaayét yéké watake yaambumba yéte yaae wuna gaamba saambakndén. Yaandéka wuné kakému ras yamba rakése wa. Méné kakému ras wunat tiyaaménu méné nakapuk waambule kwayékata-kawuté^{kwa}.’ ⁷ Wunga waandéka déku naawindu awula gaamba kwaate wandén, ‘Bulaa wani musé aséké wunat waatakuké yambak. Pété tépéwutén wa. Wuna nyambalésé wunale yundé kwaakésndakwa. Wuné waarape bulaa kakému katik kwayéké wuté.’ Naandén. ⁸ Guné a wawuté^{kwa}. Dé ‘Naawindu wa,’ naatake, waarape dat kakému katik kwayéké dé. Wani du déku pétém^{ba} tété waapékáténu dé yundé kwaaké yate, waarape wani du mawulé yandékwa kakému dat kwayékandékwa.

⁹ “Gunat a wawutékwa. Guné Gorét waataku-pékangunu dé gunat kwayékandékwa. Ani gwaaménja kundi ma véku. Guné waake waake vékangunéngwa. Guné pétémba viyaangunu viyaangunu pété naapikandékwa. ¹⁰ Du dakwa Gorét waatakundaru, det kwayékandékwa. Du dakwa waake waake vékandakwa. Du dakwa pétémba viyaandaru, pété naapikandékwa. Guné wani gwaaménja kundi vékute Gorét ma waataku-pékangunék. Waatakungunu dé guna kundi vékukandékwa.

¹¹ “Ani kundi waak ma véku. Guné, aapambéré, guna nyambalésé gukwamiké waandaru, guné kaambet kéraae kwayéké guné det, kapuk? Yamba wa. Guné det gukwami wa kwayékangunéngwa. ¹² Guna nyambalésé sérangék kwayéngunénggé wandaru guné kulaapatit kéraae kwayéké guné, kapuk? Yamba wa. Guné det sérangék wa kwayékangunéngwa. ¹³ Bulaa wani kundiké ma vékulaka. Guné kapére mawulé yakwa dunyansé rate guna nyambalésat yéku musé wa kwayéngunéngwa. Anjorémba rakwa du guna aapa yéku mawulé yakwa du rate gunat akwi taalékérasande déku Yaamambi kwayékandékwa, dat waatakukwa du dakwat.” Naandén.

“Jisas Belsebulale jémbaa yandékwa,” naandarén

(Mt 12:22-30; Mk 3:20-27)

¹⁴ Du nakét kutakwa kulure kure yatéléka dé kundi yamba bulndékwe. Yandéka Jisas wani kutakwat wandéka wani du yaasékatake yaange yélén. Yaange yéléka dé nakapuk kundi bulndén. Bulndéka du dakwa wani muséké vékulaka vékulaka naandarén. ¹⁵ Yandaka de du ras wa wan, “Akwi kutakwana néma du déku yé Belsebul wa Jisasna mawulémba wulaae tékwa. Tété mayé apa kwayéndéka wa wandéka kutakwa yaange yéndakwa.” Naandarén.

¹⁶ Wunga wandaka ras dat anga wandarén, “Méné talimba vékapuk yananén kulé apanjémba nak yaménu vétake wakanangwa, ‘Méné Got déku jémbaa yamenénggé ménat wa wandén.’ Naakanangwa.”

¹⁷ Wunga wandaka Jisas deku mawulé vésékte det anga wandén, “Ani kundi ma véku. Néma gaayémba yarékwa dunyan mawulé vétik ye kém kutéke kémba kém rate waariyamunaae, de katik tésékéyakngé daré. Nakurak gaamba yarékwa du dakwa mawulé vétik ye deku kapmang waariyamunaae, de waak katik tésékéyakngé daré. ¹⁸ Wani kundiké vékulakate akwi kutakwana néma du Satan, déku dunyan waak deké ma vékulaka. De mawulé vétik ye deku du dakwale waariyamunaae, de katik tésékéyakngé daré. Guné wunat wangunén pulak Satan déku du dakwa yaange yéandarénggé wamunaandu de katik tésékéyakngé daré. Satan wunga jémbaa yamba yandékwe wa.

¹⁹ “Guné wunéké anga wangunéngwa. Akwi kutakwana néma du Belsebul wuna mawulémba wulaae tété wunat mayé apa tiyaandéka wa wawutéka kutakwa yaange yéndakwa. Naangunéngwa. Guna du ras waak wandaka kutakwa yaange yéndakwa. Wan paapu wa yangunéngwa. Guna du wunga yandaka guné det anga yamba wangunéngwe, ‘Belsebul guna mawulémba tété apa kwayéndéka guné wangunénga kutakwa yaange yéndakwa.’ Det wunga wapakuk yate wunat kamuké guné wunga wo? Wuné dele nakurak jémbaa yawutéka wuné wa véndarén. Guné wunéké paapu wa yangunéngwa. ²⁰ Ma véku. Got wunat mayé apa wa tiyaandékwa. Tiyaandéka wa wawutéka kutakwa yaange yéndakwa. Got wunat wunga mayé apa tiyaandénggé véte anga vékusék-ngangunéngwa. Got néma du rate du dakwaké véké yandékwa sapak wa yaan.

²¹⁻²² “Ani kundi ma véku. Kaawundu déku waariyandékwa musé kure déku gaaké séngiye ramunaandu déku musé asé akwi yékunmba rakéskandakwa.

Yaréndu nak kaawundu dat taalékére kaawumama yakwa du yaae wani duwale waariye déku vi waariyandékwa ras musé waak kéraae déku musé asé waak kéraakandékwa. Kéraae wani musé asé nak duwat muni waate kwayékandékwa. Satan wani kaawundu pulak wa. Wuné dé taalékéran kaawumama du pulak wa. Wuna mayé apa wa Satanna mayé apat taalékéran.

²³ “Wunale jémbaa yakapuk yakwa du dakwa de wuna maama wa. Wuné du dakwat wawutéka de wuna kémba téndakwa. Wuna du dakwat yékun yakapuk yakwa du dakwa de wuna du dakwat yaavan kutndakwa.” Naandén.

Kutakwa yaange ye nakapuk waambule yaalén

(Mt 12:43-45)

²⁴ Wani kundi watake det anga wandén, “Ani kundi ma véku. Kutakwa du nakna mawulémba wulaae te yaasékatake yaale yélén. Ye maas viyaakapuk taalémba yarémuké taaléké waaklén. Waakpatiye walén, ‘Wuné talimba rawutén gaat waambule yékawutéka.’ ²⁵ Wunga watake waambule yaae vélén wani duna mawulé yékun yasékéyake baka téndéka. ²⁶ Vétake ye kutakwa taambak kaayék vétik (7) we kure sékét yaalén. Kukmba kure yaalén kutakwasé yan kapéremusé wa taale yaan kutakwa yan kapéremusat taalékéran. Wani kutakwasé akwi wani duna mawulémba wulaakére tékésndarén. Talimba kutakwa nakurak déku mawulémba wulaae téléka wani du kapéremusé ayélap yandén. Kutakwa késépéri wulaakérandaka asa kapéremusé wa yandén.” Naandén.

Got det yékun yakwate yandékwanngé Jisas wandén

²⁷ Jisas wani kundi wandéka dale sékét tékésén némaamba du dakwa wani kundi vékudarén. Vékuténdaka wamba tan taakwa nak némaanmba waalén anga, “Talimba méné kéraae ménat munyaa kwayén taakwat Got yékun yandu lé mawulé tawulé yénga yarélu.” ²⁸ Wunga waaléka Jisas wa wan, “Yi wan wanana wa. Wani muséké vékulakaké yambak. Ani muséké ma vékulaka. Gotna kundi vékute wandékwa pulak yakwa du dakwat Got yékun yandu de mawulé tawulé yénga yaréndaru.” Naandén Jisas.

Jona yan pulak, nakpulak kulé apanjémba yamuké wandén Jisas

(Mt 12:38-42; Mk 8:12)

²⁹ Asa du dakwa wa yaate jaawuténdaka wa Jisas det anga wandén, “Ani sapaamba tékwa du dakwa kapéremusé wa yatépékandakwa. Wunat waatakundakwa, wuné talimba vékapuk yandarén kulé apanjémba yate Gotna mayé apaké det wakwasnyéwuténngé. Gotna yémba kundi kwayétan du Jona yan pulak, nakpulak kulé apanjémba pulak male wuné waak yakawutéka. Nak kulé apanjémba deké katik yaké wuté. ³⁰ Talimba Jona Ninivet ye de yan kapéremuséké det wandén. Jona yan pulak yawutéka. Duna Nyaan wuné ani sapaamba yatékwa du dakwat wawutéka, de yandarén kapéremuséké.

³¹ “Talimba néma taakwa nak ani sékaa gaayémba yaae néma du Solomonna kundi vékuké kulémba yélén. Dé nyaangét pukaakwa du yaréndéka wuné amba téte gunale kundi bulkwa du wuné nyaangét pukaakwa du yatéte Solomonét wa taalékérawutén. Sérémaa Got néma kot vékute néma du randa nyaa wani néma taakwa waarape Gotna ménimba téte gunat anga wakalékwa, ‘Wuné animba sékaamba yaawutén. Yaae Solomonna kundi vékuwutén. Jisasna kundi wa taalékéran Solomonna kundit. Guné Jisasna kundi yamba vékungunéngwe wa. Wunga yate néma kapéremusé wa yangunén.’ Naakalékwa wani taakwa.

³² “Talimba Ninivemba tan du dakwa de Jonana kundi vékute yandarén kapéremusé yaasékandarén. Jona néma du téndéka wuné amba yatéte kundi bulkwa du wuné néma du yatéte Jonat wa taalékérawutén. Sérémaa Got néma

kot vékute néma du randa nyaa Ninivemba tékésén du dakwa Gotna ménimba téte gunat anga wakandakwa, ‘Jona nanat Gotna kundi wandéka nané vékute yananén kapéremusé yaasékatake Gotna kundi kurkasale vékunanén. Jisas wa Jonat taalékéran. Ye gunat Gotna kundi kwayéndéka guné yangunén kapéremusé yaasékatake Gotna kundi yamba vékungunéngwe wa. Wunga ye guné néma kapéremusé wa yangunén.’ Gunat wunga wakandakwa.” Naandén Jisas.

Kurkale téndarénngé wa wandén Jisas

(Mt 5:15; 6:22-23)

³³ Wani kundi watake det anga wandén, “Ani gwaaménja kundi ma véku. Du dakwa téwaayé yaa véréksowe kure yaae aké arulamba yamba kusole sapngutépendakwe wa. De jaambétakumba wa taakandakwa. Taakandaka wamba yarékwa du dakwa de akwi kurkale véndakwa. ³⁴ Guna méni gaamba tékwa gaana pété pulak wa. Wani pété naapindaka gaamba nyaa kaaléndékwa. Guné yéku musé male vémunaangunu guna mawulé kurkale tékandékwa. Yandu guna sépé yékun téndu guné nyaa kaalétékwanmba yarékangunéngwa. Guné kapéremusé male vémunaangunu guna mawulé katik yékun téké dé. Guna mawulé yékun tékapuk yandu guna sépé yékun tékapuk yandu guné gannumba yarékés-kangunéngwa. ³⁵ Guné wunga yarékapuk yamuké ma jéraawu yangunék. ³⁶ Guna mawulé kurkasale male témunaandu guné nyaa kaalékwanmba male yaréte yéku musé yate yékunmba yarékangunéngwa.” Naandén.

Farisi dunyan apakundiké vékuséngwa dunyansé waak yandakwa kapéremuséké wa wandén Jisas

(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40; Lu 20:45-47)

³⁷ Jisas wani kundi wasékéyakndéka wa Farisi du nak dat wandén, dé yaae dale sékét kakému kandénngé. Wandéka yaae déku gaamba wulaae dale sékét kaké watake randén. ³⁸ Deku apakundi wakwa pulak déku taamba taale yamba yakwasnyéndékwe wa. Jisas wunga yandéka wani Farisi du vétake vékulaka vékulaka naandén. ³⁹ Yandéka Néman Du Jisas dat anga wandén, “Guné Farisi dunyan, aké, kasnya kuksaku male yakwasnyé-ngunéngwa. Biyaasaku yamba yakwasnyé-ngunéngwe wa. Yangunénga arula awula kapére yandékwa. Guné guna sépéke male vékute salmu walmu nak du dakwamba baka kéraate kapéremusé ras waak yangunénga guna mawulé kapére yandékwa, wani kasnyana biyaasaku kapére yakwa pulak. ⁴⁰ Guné waangété yakwa dunyan wa. Got guna sépé yatake guna mawulé waak yandén. Wunga yandénngé guné kurkale yamba vékungunéngwe wa. ⁴¹ Guné yéku mawulé kéraae, musé asékapuk yan du dakwat musé asé ma kwayéngunék. Kwayéngunu guna mawulé yékun yakandékwa Gotna ménimba.

⁴² “Guné Farisi dunyansé guné vésék naa. Kapérandi musé gunéké wa yaakandékwa. Guné akwi musé asé muni waate tambék tambavétik (10) taakate nakurak tambék Gorké kwayéngunéngwa. Wunga kwayéte akwi nyénganyam waak muni waate yém tambavétik (10) taakatake nakurak yém Gorké kwayéngunéngwa. Nyénganyam wa néma musé yamba yé wa. Wan makalkéri musé wa. Guné wani makal muséké vékulakate guné ani néma muséké yamba vékulakangunéngwe wa. Guné nak du dakwat ma yékun yangunék. Guné Gorké néma mawulé ma yangunék. Guné guna salmu walmu muni waate yém tambavétik (10) taakatake nak yém Gorké kwayéngunéngwan wan yékun wa. Wani musé yaasékaké yambak. Wani makal musé yate wawutén néma musé waak yamunaae, yékun yangunéngwa.

⁴³ “Guné Farisi dunyansé, guné vésék naa. Kapérandi musé gunéké wa yaakandékwa. Guné Gotna kundi bulnangwa gaamba wulaae néma duna taalémba raké mawulé yangunéngwa. Guné du dakwa jaawundakwa taalémba yeyé yaayangunu nak du dakwa gunat vétake anga wandarénngé wate yangunéngwa: ‘Wan de nana néma du wa.’ Wunga wandarénngé mawulé yangunéngwa.

⁴⁴ “Guné vésék naa. Kapérandi musé gunéké wa yaakandékwa. Guné talimba kiyaandaka rémndarén kwaawu pulak wa. Kukmba yarékwa du wani kwaawu tékwa kępmaatakumba yeyé yaayate rémndarén kwaawu vékapuk yandakwa pulak, wa nak du dakwa guna kapére mawulé yamba véndakwe wa. Yate de gunale sékét yaténdakwa. Yatéte Gotna ménimba kapére yandakwa.” Naandén.

⁴⁵ Jisas wani kundi wandéka apakundiké vékuséngwa du nak dat anga wandén, “Néma du, méné wunga wate nanat waak waaruménéngwa wa.”

⁴⁶ Naandéka dat anga wandén, “Guné apakundiké vékuséngwa dunyan, guné ma vésék naa. Gunéké waak kapérandi musé yaakandékwa. Du nak néma waak yakwa musé késépéri yaate téndéka, nak du yaae ras waak vaakutakandékwa pulak, wa guné néma jémbaa ras waak du dakwat kwayéngunéngwa. Kwayéte det anga wangunéngwa, ‘Guné ani apakundi akwi vékute wandékwa pulak yaké néma yangunu.’ Wunga wangunénga de wani kundi vékute wandékwa pulak yaké néma jémbaa wa yandakwa. Yandaka deké mawulé sémbéraa yamba yangunéngwe wa. Yate det yékun yamba yangunéngwe wa.

⁴⁷ “Guné ma vésék naa. Kapérandi musé gunéké yaakandékwa. Talimba guna gwaal waaranga maandéka bakamu de Gotna yémba kundi kwayétan dunyansat viyaandékndarén. Ye rémndarén taalémba wa guné yéku musé yakusongunéngwa. ⁴⁸ Guna gwaal waaranga maandéka bakamu viyaandéke rémndarén duna taalémba wunga yéku musé yakusote anga wangunéngwa, ‘Nana gwaal waaranga maandéka bakamu yandarén muséké mawulé yangangwa.’ Naangunéngwa. ⁴⁹ Wunga wangunéngwanngé, nyaangét vékupukaakwa du Got anga wandén, ‘Wuné wuna yémba kundi kwayékwa dunyan wuna kundi kure yékwa dunyansat waak wawutu de Israel du dakwaké yékandakwa. Yéndaru rasét yaavan kutte rasét viyaandék-ngandakwa.’ Naandén. ⁵⁰⁻⁵¹ Wandéka wunga yandaka wa véngunén. Talimba guna gwaal waaranga maandéka bakamungu Gotna yémba kundi kwayétan dunyansat wa viyaandékndarén. Taale Kein déku waayéka Abelét viyaandékndén. Got ani kępmaa yatake yaréyaré naandéka Kein déku waayéka Abelét viyaandékndén. Viyaandékndéka de guna gwaal waaranga maandéka bakamu yéku musé yakwa dusat viyaandékndarén. Viyaandék-laakét viyaandék-laakét ye kukmba Sekaraiat viyaandékndarén. Dé Gotna gaa nyéndémba téndéka dé viyaandékndarén. Viyaandék-ndarénngé bulaa guné ani nyaa tékwa dunyan gunat wawutékwa. Got yandarén kapérandi muséké vékulakate guné deku gwaal waaranga maandéka bakamungu wunga kapérandi musé yangunénngé waak vékulakate, gunat némaamba yakata-kandékwa.

⁵² “Guné apakundiké vékuséngwa dunyan, guné ma vésék naa. Kapérandi musé gunéké yaakandékwa. Guné Gorké yéndakwa yaambuké ayélap wa vékungunén. Vékute guné wani yaambumba yémuké kélik yangunén. Yate guné wani yaambumba yéké mawulé yakwa du dakwat watépéngunénga de wani yaambumba yamba yéndakwe wa.” Naandén Jisas.

⁵³⁻⁵⁴ Watake yéndéka de apakundiké vékuséngwa dunyan, Farisi dunyan waak deku mawuléké anga wandarén, “Dé nana kundi waambule wate kalmu kapére kundi ras waké dé? Wandu dé kotim-nganangwa.” Wunga wate dat waarute dale nakpulang nakpulang kundi bulndarén.

12

Paapu yandakwa yapatéké vésék naandarénggé Jisas wandén
(Mt 10:26-27)

¹ Asa du dakwa wa yaae jaawuwe téndaka taalé vékulékén. Ye ras du wa vaakin ras duna maanmba. Vaakindaka Jisas taale ani kundi déku dunyansat wandén, “Ma vésék naangunék. Farisi dunyanséna yismba guné kurké yambak. Ani kundi wate paapu yandakwa yapatéké wa wawutékwa. ² Paakundarén akwi musé asé sérémaa némaamba du dakwa vékandakwa. Yakélak wandarén akwi kundi sérémaa némaamba du dakwa vékukandakwa. ³ Ganngumba bulngunén kundi nyaa du dakwa vékukandakwa. Gaamba awula rate yakélak bulngunén kundi sérémaa kaapamba saapéndaru akwi du dakwa vékukandakwa.” Naandén Jisas.

“Du dakwa Gorké male ma wup yandaru,” naandén Jisas
(Mt 10:28-31)

⁴ “Wuna du dakwa, gunat anga wakawutékwa. Guné kékmaana du nakngé wup yaké yambak. De guné viyaandéktake kukmba gunat katik yaavan kurké daré. ⁵ Anjorémba rakwa du Gorké ma wup yangunék. Kékmaana du gunat viyaandékndaru Got guné yaanpékatékwa yaat vaanjandaké mayé apa yandékwa. Wanngé vékulakate Gorké ma wup yangunék.

⁶ “Anga wa vékuséngunéngwa. Du dakwa makalkéri yéwaa vétik kwayéte api taambak (5) kéraandakwa. Wani api wa makalkéri musé wa. Got wani apiké wa vékundékwa. ⁷ Got gunéké waak wa vékulakandékwa. Guna maakamba tékwa némbé akwi naakiye wani némbéké waak wa véndékwa. Akwi musé asé wa véwuréndékwa. Véte gunéké yékunmba véndékwa. Véndékwanngé vékulakate guné wup yaké yambak. Api wan makalkéri musé wa. Du daakwa wan néma musé wa. Got makal sakal apiké yékunmba véte gunéké yékunmbaasékéyak wa vékandékwa.” Naandén Jisas det.

“Wuna du wa” naamuké wandén Jisas
(Mt 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Watake det anga wandén, “Gunat wawutékwa. Du nak, du dakwana ménimba téte anga wamunaandu, ‘Wuné Jisasna du a.’ Wunga wandu sérémaa Duna Nyaan wuné Gotna gaayémba déku kundi kure gaayakwa dunyanséna ménimba téte det anga wakawutékwa, ‘Ani du an wuna du a.’ Naakawutékwa. ⁹ Du ras, du dakwana ménimba téte nakurak nakurak anga wandaru, ‘Wuné Jisasna du yamba yé wa.’ Naandaru wuné Gotna gaayémba rate déku kundi kure gaayakwa dunyanséna ménimba téte det anga wakawutékwa, ‘Wani dunyansé wan wuna dunyansé yamba wa.’ Naakawutékwa.

¹⁰ “Wuné Duna Nyaan wa rawutékwa. Du dakwa wunat wasélékte wunat kapére kundi watake wani kapére kundiké kalik ye sémbéraa yate yaasékamunaandaru, Got wani kapéremusé yasnépúti-kandékwa. Gotna Yaamambit wasélékte kapére kundi wamunaandaru, wa Got wani kapéremusé katik yakwasnyéputiké dé.

¹¹ “Du ras gunat Gotna kundi bulndakwa gaat kure ye néma duké waak kure yéndaru guné deku ménimba téte, wup yakapuk yate, guna mawuléké anga waké yambak, ‘Yénga waké nané? Deku kundi yénga pulak waambule waké nané?’ ¹² Guné wunga waké yambak. Wani nyaa Gotna Yaamambi gunat kwayékandékwa, waké yangunéngwa kundi.” Naandén Jisas.

Yéwanduké Jisas gwaaménja kundi wandén

¹³ Asa du dakwa wa Jisasale sékét tékésndarén. Dele tan du nak Jisasét anga wandén, “Néma du, wuna aanyat ma waménu dé aana aapana musé asé muni waate tambék wunat tiyaandénngé mawulé yawutékwa.” ¹⁴ Wunga wandéka wandén Jisas, “Kandé wak, wuné wani jémbaa bénéké yawuténgé?” ¹⁵ Naatake det anga wandén, “Guné vésék naa. Guné nak duna musé aséké jaambiké yambak. Némaamba musé kurerékwa duna mawulé katik yékun yaké dé. Du dakwa kulémawulé kéraae yékunmba yarésékéyakngé, de némaamba musé aséké katik vékulakaké daré.” Naandén.

¹⁶ Wunga watake det gwaaménja kundi nak anga wandén, “Néma yéwandu nakna yaawimba asa kakému wa yékun ye tén. ¹⁷ Téndéka wani yéwandu déku mawuléké anga wandén, ‘Wuna taanngét gaa némaamba yamba kwaakése wa. A bulaa yénga pulak yaké wuté?’ ¹⁸ Wunga vékulakate wandén, ‘Bulaa anga yakawutékwa. Wuna taanngét gaa akwi péraae néma gaat kurkawutékwa. Kure akwi kakému, salmu walmu wamba taakawutékwa. ¹⁹ Taakatake wuna mawuléké wakawutékwa: Wuna asa yéku musé wa. Késépéri kaa wa téké yakwa. Témuké vékulakate bulaa yaap rakawutékwa. Wuné kulak kakému kate dusék yarékawutékwa. Wunga wate wuné yékunmba rakawutékwa.’ Naandén.

²⁰ “Wunga wandéka Got dat anga wandén, ‘Méné waangété du wa. Bulaa ani gaan kwaae kiyaakaménéngwa. Kiyaaménu taakaménén musé asé akwi kandé kéraaké ya?’ Naandén Got dat.

²¹ “Bulaa gunat wawutékwa. Ani kępmaamba téte késépéri musé kéraae waawarkwa du dakwa de ani du pulak wa yaténdakwa. Yatéte Gotna ménimba gandédu gandéndakwa pulak wa yaténdakwa.” Naandén Jisas.

Baka muséké vékulakandakwa yapatéké wandén Jisas

(Mt 6:25-34)

²² Wani kundi watake Jisas déku dunyansat anga wandén, “Wani muséké vékulakate gunat wawutékwa. Guné wup yate kulak kakému laplapké waak vékula-laakaké yambak. ²³ Kulak, kakému, laplap wan baka musé wa. Néma musé yamba yé wa. Guné wani muséké vékula-laakaké yambak. Got wandéka wa yaréngunéngwa. Guna sépé guna mawulé, guna kwaminyan yatakandéka wa yaréngunéngwa. Wan néma musé wa. ²⁴ Guné apit ma vé. De kakému yamba yaanandakwe wa. De kakému yamba kéraandakwe wa. De kakému gaamba yamba taakandakwe wa. Yandaka Got wa det kakému kwayékwa. Api wan makalkéri musé wa. Guné du dakwa wan néma musé wa. Got apit wunga kakému kwayéndu, guné anga wakangunéngwa. ‘Nanat waak tiyaakandékwa.’

²⁵ Ma véku. Guna du nak, kwaaré ras waak yaréké vékula-laakamunaae, watake kwaaré ras waak kalmu yaréké dé, kapuk? Yamba yé wa. Déku kapmang watake kwaaré ras waak yaréké yapati-kandékwa. ²⁶ Guné wani makalkéri musé yaké yapatite kamuké guné nak muséké vékulalaako? Guné wunga yaké yambak.

²⁷ “Guné maaweké ma vékulaka. Nané wani maawe yamba taawunangwe wa. De baka wa waaréndakwa. De jémbaa yamba yandakwe wa. De laplap yamba samapndakwe wa. Yandaka Got wa det yékun yandékwa. Det yéku nyaap wa kwayéndékwa. Talimba késépéri musé asé kure yatan néma du nak déku yé Solomon yéku laplap saawundén. Yate wani maawe saawukwa pulak yéku musé yamba saawundékwe wa. Maawe saawukwa yéku musé wa Solomon saawan yéku musat taalékéran. ²⁸ Got wani maaweké kurkale véndékwa. Wani maawe ayélap tété naakandakwa. Bulaa téndakwa. Séré kiyaakandakwa. Kiyaandaru du dakwa wani maawe péle yaamba tukandakwa. Wan makalkéri musé wa wani maawe. Guné du dakwa néma musé wa. Guné Gorké yamba yékunmba

vékulaka-ngunéngwe wa. Yate wup yate wangunéngwa, ‘Nanéke kurkasale kalmu véké dé kapuk?’ Wunga wate bulaa ma vékulakangunék. Got maawet wunga saawutakandu véte wakangunéngwa, ‘Nanat laplap tiyaakandékwa.’²⁹ Wunga wate guné wup yakapuk yate kanguna kakému, kanguna kulakngé, vékulaka vékulaka naaké yambak.

³⁰ “Guné wunga yaké yambak. Anjorémba rakwa du guna aapa guné wani muséké yapati-ngunéngwanngé wa yéndén. Baka yatékwa du dakwa wa wani muséké vékulaka vékulaka naandakwa. Guné de yakwa pulak wani muséké vékulaka vékulaka naaké yambak. ³¹ Ye guné Gotna kémba yaale déku jémbaa yaké mawulé tawulé yakangunéngwa. Wunga yangunu dé wani musé gunat kwayékandékwa.” Naandén Jisas det.

Gotna gaayémba yékunmba yarésékéyakngé yandakwanngé wandén Jisas
(Mt 6:19-21)

³² Watake déku dunyansat anga wandén, “Guné wuna dunyan, guné du ayélap wa. Guna aapa Got dé mawulé tawulé yandékwa, guné déku kémba téngunu dé néma du rate gunéke kurkale vé muké. Yandékwanngé guné wup yaké yambak. ³³ Guné guna musé asé kwayéte yéwaa ma kéraae musé asékapuk du dakwat kwayéngunu. Ani képmaamba wut jaangwa yandéka sél yakwa dunyan musé asé sél yandakwa. Biyaak musé asé kérék taakundakwa. Wunga yandaru guna musé akwi késkandékwa. Guné Gotna jémbaa kutte yéku jémbaa yangunu, sérémaa Got gunat waambule kwayékatate gunat yékun yandu guné dale yékunmba yarésékéyak-ngangunéngwa apapu apapu. ³⁴ Ani képmaamba musé asé waawattékwa du dakwa de ani képmaana musé aséké wa mawulé tawulé yakandakwa. Gotna gaayémba raké vékulakakwa du dakwa de dale séké yékunmba rasékéyakngé wa mawulé tawulé yandakwa.” Naandén Jisas.

Néma du waambule yaamuké kaavérékwa dunyanséké wandén

³⁵⁻³⁶ “Ma vékusék naa. Wuné waambule yaawuta nyaaké ma kurkale kaavéréngunék. Ani gwaaménja kundi ma véku. Jémbaa yakwa dunyanna néma du dé taakwa kéraakwa duwale kakému kaké yéndén. Yéndéka déké jémbaa yakwa dunyansé déké vékulakate laplap giye yaa yamungate déké yékunmba kaavérendarén, dé waambule yaae pétémba viyaandu de déké pété bari naapiké. Guné, wani dunyan pulak wa, wuné guna néma duké yékunmba ma kaavéréngunu. ³⁷ Deku néma du waambule yaamuké, déku jémbaa yakwa dunyan yékunmba kaavéréte de mawulé tawulé yate yékunmba rakandakwa. Deku néma du déké yékunmba kaavéré-ndarénngé vékundu déku mawulé det yékun yaké yakwa. Ye wandu rakandakwa. Randaru dékét déku kapmang jémbaa yakwa dunyanna jémbaa yate det kakému kwayékandékwa, de kurkale kandarénngé. ³⁸ Dé nyéndéngan waambule yaae de kurkale kaavérendaru véndu de mawulé tawulé yakandakwa.

³⁹ “Guné ani kundiké ma vékulaka. Gaana du sél yakwa du yaaké yakwa nyaaké vékusékmunaae, wa dé wani nyaa gaaké yékunmba séngiye kaavéré-munaandu, déku gaat katik wulaaké daré. ⁴⁰ Guné, dé yanda pulak, guné waak ma kurkale kaavéréngunu. Guné yamba vékuséke wa. Wuné Duna Nyaan, yani nyaa waambule yaaké wuté? Vékusékgapuk yanguna nyaa wa waambule yaakawutékwa. Guné wunéké ma kurkale kaavéréngunék.” Naandén Jisas.

Yéku jémbaa yakwa du ambét kapérandi jémbaa yakwa duké gwaaménja kundi wandén
(Mt 24:45-51)

⁴¹ Jisas wani kundi wandéka Pita anga wandén, “Néman Du, nanéké méné vékulakate wani gwaaménja kundi wo, kapuk akwi du dakwaké méné wo?” ⁴² Naandéka Jisas wa wan, “Jémbaa yakwa dunyanngé kurkale séngite kaavétékwa du yéku mawulé vékute anga yakandékwa. Déku néma du dat anga wakandékwa, ‘Méné wuna jémbaa yakwa dunyanséké séngite kaavététe det kakému ma kwayéménu.’ Naatake yéndu dé wunga yakandékwa. ⁴³ Yaténdu kukmba déku néma du waambule yaae vétake wakandékwa, ‘Méné yéku jémbaa wa yaménén. Yékun wa.’ Wunga wandu dé mawulé tawulé ye yékunmba rakandékwa. ⁴⁴ Déku néma du yandén yéku jémbaat véte wakandékwa, ‘Méné waambule yaaké yawutékwa nyaaké vékusénggapuk ye, méné yéku jémbaa wa yaménén. Yékun wa. Bulaa méné wuna akwi musé aséké yékunmba vérékaménéngwa.’ Naakandékwa, yéku jémbaa yan duwat.

⁴⁵ “Kapére mawulé yate kapére jémbaa yakwa du déku mawulémba anga wakandékwa, ‘Wuna néma du nak gaayét ye bari katik waambule yaaké dé.’ Wunga wate dé jémbaa yakwa du dakwat viyaate kakému némaamba kate, waangété kulak kate, waangété yakandékwa. ⁴⁶ Yate dé néma duké vékulakakapuk yaténdu wani sapak wa déku néma du waambule yaakandékwa. Véku kapuk yandékwa sapak wa waambule yaakandékwa. Yaae yandén kapérandi musé vétake det watakandu dé viyaandaru kiyaakandékwa. Kiyaae dé kapéremusé yan du dakwale kapérandi taalémba tékandékwa.

⁴⁷ “Déku néma du mawulé yandékwa jémbaaké vékuséngwa du, dé wani jémbaa yakapuk yandu déku néma du watakandu dat némaamba viyaakandakwa. ⁴⁸ Déku néma du mawulé yandékwa jémbaaké vékusénggapuk yan du, dé wani jémbaa yakapuk yandu déku néma du watakandu dat aal viyaakandakwa. Got du dakwa rasét késépéri jémbaa kwayéndéka késépéri jémbaa yandarénggé wa mawulé yandékwa. Got du dakwa rasét rékaamba jémbaa kwayéndéka déké rékaamba jémbaa yandarénggé wa mawulé yandékwa.” Naandén Jisas det.

Du dakwa kémba kém kutéke randarénggé wa yaandén Jisas
(Mt 10:34-36)

⁴⁹ Wunga watake det anga wandén, “Wuné yaae ani kápmaamba yaa pulak taakngawutékwa. Wani jémbaa yaké wa yaawutén. Wani jémbaa bari yasékéyakngé mawulé yawutékwa. ⁵⁰ Taale néma kaangél kurkawutékwa. Anga bari kurké mawulé yawutékwa. Kure yékunmba rakawutékwa. ⁵¹ Guné yénga guné vékulako? Akwi kápmaamba tékwa du dakwa waariyakapuk ye baka yékunmba téndarénggé wuné yaak, kapuk? Yamba wa. Wuné yaanngé du dakwa ras wuna kundi vékundaru deku kém rakarka ye dele waariyakandakwa. Du dakwa ras wuné yaanngé wuna kundiké mawulé yandaru, ras wuna kundi kalik yate kémba kém kutéke tékandakwa. ⁵² Ye bulaa, sérémaa waak nakurak gaamba yarékwa du taambak, de nakpulak nakpulak mawulé yate kém vétik kutéke tékandakwa. Du kupuk nak kém pulak téndaru, du vétik nak kém pulak tékambérékwa. ⁵³ Aapambéré deku dunyanngu nyaansale waariya-kandakwa. Yaawumbéré deku méyaasgwale waariya-kandakwa.” Naandén Jisas de déku kundiké mawulé yandarénggé.

Yaalaké yakwa muséké vékusék-ndarénggé wandén Jisas
(Mt 16:2-3)

⁵⁴ Wunga watake dale tékésén du dakwat anga wandén, “Néma wimut kutndéka vékute wangunéngwa, ‘Bulaa maas viyaakandékwa.’ Naangunénga maas viyaandékwa. ⁵⁵ Guné gaan kun némaamba yaale téndéka véte vékulakate

wangunéngwa, 'Séré asa nyaa wa vékandékwa.' Wunga wangunénga wa néma nyaa véndékwa. ⁵⁶ Guné paapu yakwa du dakwa wa. Guné nyétmba yaalakwa musé kępmaamba yaalakwa musé asat véte wangunéngwa, 'Maas viyaakandékwa. Nyaa vékandékwa.' Wunga wate kamuké guné yawutékwa néma jémbaa véte wunéké yamba wangunéngwa, 'Dé nana Néman Du wa.?' Naandén Jisas.

Kotimngé yakwa dunyanale kundi bulndarénngé wandén
(Mt 5:25-26)

⁵⁷ Jisas wunga watake anga wandén, "Kamuké guné yéku muséké vékuséngapuk yo? Guné guna kapmang ma kurkale vékulake yéku muséké wangunék. ⁵⁸ Du ras gunat kotimngé yandaru guné dele sékét yaambumba yététe dele ma kundi bule yawuréngunu. Nakurakmawulé ma yangunu. Guné dele kundi yawurékapuk yangunu de gunat kot vékukwa néma duké kalmu kure yéndaru watakandu kalapusmba taakaké daré? Taakandaru guné wamba kwaasékéyak-ngangunéngwa. ⁵⁹ Kot vékukwa néma du wani wandén yéwaa akwi gunat kotimngé yan duwat kwayétake, wani nyaa male kalapus yaasékatake yaale baka yékangunéngwa. Guné a wawutékwa." Naandén Jisas.

13

Yandarén kapéremusé yaaséka-ndarénngé wandén Jisas

¹ Wani sapak du ras Jisaské yaae dat anga wandarén, "Néma du Pailat wandéka déku dunyan Galili dunyan rasét viyaandékndarén. Wani du Gorké kwaami viyaae tuwe kwayéténdaka wani sapak wa Pailatna dunyan det viyaandék-wuréndarén." ² Wunga wandaka Jisas det anga wandén, "Galili dunyansé wunga kiyaandarénngé guné yénga guné vékwo? Wani dunyan némaamba kapéremusé yandaka, yandarén musé dé nak du yan kapéremusat taalékérak kapuk? ³ Yamba yé wa. Guné a wawutékwa. Guné yan kapéremusé yaasékakapuk ye de kiyaan pulak guné waak wunga kiyaakangunéngwa. ⁴ Wa vékusék-ngunéngwa. Talimba Siloamma kwaan sémény gaa du rékaamba (18) tékésndarénmba vaakére det tendéknén. Bulaa yénga guné vékwo? Wunga tendéknén du yan kapéremusé dé Jerusalemmba tékwa nak du yan kapéremusat taalékérak, kapuk yénga pulak dé? ⁵ Yamba yé wa. Guné a wawutékwa. Guné yangunén kapéremusé yaasékakapuk yamunaae, wa de kiyaan pulak wa guné waak wunga kiyaakangunéngwa." Naandén Jisas.

Sék vaakukapuk yakwa miyéké Jisas wandén

⁶ Wani kundi watake Jisas ani gwaaménja kundi det anga wandén, "Kwambasék pulak miyé wa du nakna wain yaawimba tén. Téndéka késépéri apu wani du yaandén, sék ras géléké we. Yaate vépatikndén. ⁷ Vépatike wani wain yaawimba jémbaa yakwa duwat anga wandén, 'Kwaaré kupuk sék vaakukwa sékétmba wuné ani miyémba sék ras géléké we wa yaawutén. Yaae vépatikwutén. Wani miyé ma vélé. Yéku kępmaamba baka katik téké dé.' ⁸ Wunga wandéka wandén, 'Néma du, wunga katik yaké té. Ani kwaaré waak déku mukét tékwak. Téndu wuné wani miyé maawumba kępmaa vaae, kępmaa yékun yandénngé bulmakauna diyé taakawutékwa. ⁹ Taakawutu kalmu nak kwaaré sék vaakuké dé? Wunga vaakundu wan yékun wa. Vaakukapuk yandu vélékaménéngwa.' Naandén." Jisas wunga wandén det.

Yaap yaré nyaamba Jisas taakwa nakét yékun yandén

¹⁰ Yaap yaré nyaa nak Jisas Gotna kundi bulndakwa gaamba rate du dakwat Gotna jémbaaké kundi kwayéndén. ¹¹ Kwayéréndéka kutakwa kulure kure yatan taakwa nak wamba yarélén. Wani kutakwa lat kulure kure yatéléka léku sépémaalé apa yakapuk yandéka léku bungul viyékn. Yandéka lé kayéndéng téké yapatilén. Asapéri (18) kwaré wa wunga yarélén. ¹² Yaréléka Jisas vétake wandéka yaaléka lat wandén, “Nyéno, bulaa wa yékun yanyénén.” ¹³ Wunga watéte déku taamba wani taakwat kurké naandéka bari kayéndéng télén. Téte Gotna yé kavéréklén.

¹⁴ Jisas yaap yaré nyaamba lat wunga yékun yatakandénggé Gotna kundi bulndakwa gaana néma du rakarka yandén. Ye wamba tékésén du dakwat anga wandén, “Nané jémbaa yanana nyaa taambak kaayék nakurak (6) wa. Guna sépémaalé kapére yandu gunat yékun yatakandénggé mawulé ye guné jémbaa yanangwa nyaamba ma yaangunuu. Guné yaap yaré nyaamba wunga yaké yambak.” Naandén.

¹⁵ Wani du wunga wandéka Jisas anga wandén, “Guné wan paapu yakwa dunyansé wa. Akwi nyaa guné yéte bulmakau, donki, tékéséka gaamba wulaate baangwi lékuyasnyéte det kure gwaandéngunéngwa, kulak kandarénggé. Yaap yaré nyaamba waak wani jémbaa yangunéngwa. ¹⁶ Abraham nana sékét gwaal waaranga maandéka bakamu wa lé waak nané waak. Satan kéraandéka lé déku taambamba asapéri (18) kwaré yaréléka léku bungul wa rangwa yan. Yandéka wa yaap yaré nyaamba wuné lat yékun ye lé Satanna taambamba kéraawutékwán, wan yékun wa.” Naandén. ¹⁷ Wunga wandéka de déku maama nékéti némbat yate yakélak rakésén. Rakésndaka wamba tékésén ras du dakwa wani yandén akwi yéku jémbaaké mawulé tawulé yandarén.

Jisas mastet séknge gwaaménja kundi wandén

(Mt 13:31-32; Mk 4:30-32)

¹⁸ Du dakwa wunga yandaka Jisas det anga wandén, “Got néma du rate du dakwaké kurkale véké yandékwannge yénga wawutu vékuséknge guné? Yénga pulak ye déku makalkéri kém némaan ye néma kém téké dé? Wani muséké gunat wakawutékwá. ¹⁹ Wani kém wan miyé nakna sék pulak wa. Wani miyé sékna yé mastet wa. Mastet sék nak miyé sék pulak yamba wa. Wani miyé sék wan makalkéri sék wa. Du nak wani miyé sék kéraae yaawimba taawundén. Taawundéka wure némaan ye waare wani yaawimba tékéséka miyat taalékérandén. Némaan ye téndéka api yaate wani miyé gaalémba kwaan séte randarén.” Naandén.

Yiské Jisas gwaaménja kundi wandén

(Mt 13:33)

²⁰ Wani kundi watake anga wandén, “Got néma du rate du dakwaké kurkale vékandékwá. Wani du dakwa kulémawulé kéraae kulé du dakwa yaalakandakwa. ²¹ Wani du dakwa wan de yis pulak wa. Taakwa nak yis kéraae plaulae kulotlén. Kulotléka wani plaua akwi nak pulak yaalandén. Nak pulak musé yaalan pulak, Gotna du dakwa kulé du dakwa wunga yaalakandakwa.” Naandén Jisas.

Makalkéri pétéke Jisas gwaaménja kundi wandén

(Mt 7:13-14, 21-23)

²² Watake wani gaayé taakatake Jerusalemét yéke yandén. Yatake wani yaambumba ye késépéri gaayét yéndén. Ye wamba némaamba du dakwat yakwasnyéndén Gotna jémbaaké. ²³⁻²⁴ Yandéka du nak dat anga wandén, “Néman Du, késépéri du dakwa Gotna kémba wulaaké daré, kapuk ayélapkéri du dakwa male wulaaké daré?” Wunga waatakundéka wamba tékésén du dakwat anga wandén, “Apapu apapu yékunmba yarésékéyakna du dakwa deku gaayé

aatmuna pété némaan yamba wa. Wani pété makalkéri wa. Gunat wawutékwa. Guné wani pétémba wulaaké we ma apa tapa yate néma jémbaa yangunék. Némaamba du dakwa wa wani pétémba wulaaké mawulé yate wulaaké yapatindakwa. ²⁵ Wani gaayéna néma du waarape wani pété tépékandékwa. Tépédu guné yaae kaapamba téte pétémba viyaate anga wakangunéngwa, ‘Néman Du, pété ma naapitaka nanéké.’ Wunga wangunu gunat anga wakandékwa, ‘Wuné yamba ve wa guné. Yani gaayé guné?’ Naakandékwa.

²⁶ “Wunga wandu anga wakangunéngwa, ‘Nané ménale kulak kakému wa karénanén. Méné nana gaayéna yaambumba téte nanat kundi yakwasnyéménén.’ ²⁷ Wunga wangunu gunat anga wakandékwa, ‘Gunat wawutékwa. Wuné guné yaan gaayé yamba véwutékwe wa. Guné kapéremusé yakwa du dakwa wa. Guné akwi wuné yaasékatake ma yéngunu.’ Naakandékwa.

²⁸ “Wunga wandu kaapamba téte géraaté-kangunéngwa. Nana gwaal waaranga maandéka bakamu Abraham, Aisak, Jekop de wani Gotna yémba talimba kundi kwayétan akwi du waak det vékangunéngwa Gotna gaayémba rakésndaru. Véte guné wani gaayémba raké mawulé yate kaapamba téte némaamba géraaté-kangunéngwa. ²⁹ Yaténgunu de nyaa yaalakwa sakumba yaana du dakwa, nyaa daawulikwa sakumba yaana du dakwa, akwi taalémba yaana du dakwa yaae Gotna gaayémba wulaae rate kakému kakandakwa. ³⁰ Gunat a wawutékwa. Bulaa baka yarékéskwa du dakwa sérémaa néma du dakwa tékés kandakwa. Bulaa ani sapak néma du dakwa tékés kwa apu sérémaa baka du dakwa tékés kandakwa.” Naandén Jisas det.

Jisas Jerusalemba yarékésén du dakwaké néma mawulé sémbéraa yandén (Mt 23:37-39)

³¹ Wani sapak Farisi dunyan ras yaae Jisasét anga wandarén, “Galilina néma du Herot méné viyaandékngé wate yandékwa. Wunga yandékwanngé méné ani gaayé ma yaasékatake méné ma yé nak gaayét.” ³² Wunga wandaka det anga wandén, “Guné ye wani paapu yakwa duwat guné anga waké ya, ‘Ma véku. Jisas anga wandékwa: Bulaa, séré, kutakwa wawutu yaange yékandakwa. Baat yakwa du dakwa, sépémaalé kapére yan du dakwat waak, wuné yékun yawurékawutékwa. Nyaa kupuk yandu wuna jémbaa yasékéyak-ngawutékwa. ³³ Bulaa, séré, maa, wuné Jerusalemét yéndakwa yaambat yékawutékwa. Talimba Gotna yémba kundi kwayétan du Jerusalemba viyaandékndarén. Wuné waak Gotna yémba kundi kwayétéwutékwanngé wunat Jerusalemba viyaandék-ngandakwa.’ Guné wuna kundi wunga Herorét ma ye wangunék.” Naandén.

³⁴ Wunga watake wandén, “Guné Jerusalemba tékwa du dakwa, guné Gotna yémba kundi kwayétan dunyansat viyaandékngunén. Got wandéka déku kundi kure yén dunyan gunéké wa yéndarén. Yéndaka guné det matut viyaangunénga kiyaandarén. Wuné mawulé sémbéraa yawutékwa gunéké. Séraa léku nyaanngé yékngaat taakatépe rate deké yékunmba vélékwa pulak, wuné apapu gunat yékun yate gunéké yékunmba véké mawulé yawutén. Yawutéka guné kalik yangunén. ³⁵ Yangunénggé sérémaa dunyan ras yaae guna gaayé yaavan kurkandakwa. Yaavan kutndaru guné katik yaréké guné. Guna gaayé baka taalé male téké yakwa. Guné wunat bari katik véké guné. Sérémaa guné wunéké anga wakangunéngwa, ‘Got wandéka wa wani du yaandékwa. Nané déku yé kavérék-nganangwa.’ Wunga wangunu wuné yaawutu vékangunéngwa. Gunat wawutékwa. Yi wan wanana wa.” Naandén Jisas.

14

Maan taamba wulén duwat Jisas kururéndén

¹ Yaap yaré nyaa nak Jisas Farisina néma du nakna gaamba kaké yéndén. Yéndéka déku gaamba rakésén dunyan vésék naaréte deku mawulémba anga wandarén, “Jisas kalmu jém^{baa} yaké dé yaap yaré nyaamba? Jém^{baa} yamu-naandu, wan kapére wa.” Wunga wate dat véndarén. ² Yaténdaka maan taamba wulén du nak Jisasna ménim^{ba} téndén. ³ Téndéka Jisas wani duwat vététe apakundiké vékusé^{ngwa} dunyansé, Farisi dunyansat waak waatakundén, “Nana apakundi yénga dé wo? Yaap yaré nyaamba nané sépémaalé kapére yan du dakwa kururéké nané kapuk?” ⁴ Wunga waatakundéka de yakélak yakélak tékésén. Yandaka Jisas wani duwat kururétake wandéka dé yén. ⁵ Yéndéka det anga wandén, “Guné waak yaap yaré nyaamba jém^{baa} yanguné^{ngwa}. Guna nyaan nak yaap yaré nyaamba gu vékuléke téndu wani kavérémba ye vaakére daawuliye téndu bari kéraaké guné dé kapuk? Guna bulmakau yaap yaré nyaamba gu vékuléke tékwa kavérémba ye vaakére daawuliye téndu yaap yaré nyaamba dé bari kéraaké guné kapuk? Yaap yaré nyaamba kéraakanguné^{ngwa}.” Naandén. ⁶ Wunga wandéka déku kundi waambule kaataké yapatindarén.

Deku yé kavérékngapuk yandaré^{nggé} wandén Jisas

⁷ Jisas yéndén, wani kakému kaké yaan dunyan yaate néma duna taalém^{ba} male raké mawulé yandaka. ⁸⁻⁹ Vétake ani gwaaménja kundi det wandén, “Du nak taakwa kéraate kakému yaake kaké yate gunat waandu guné ye kurkale ma vékulakangunék. Vékulakate néma duna taalém^{ba} raké yambakate. Guné néma duna taalém^{ba} ramunaangunu kalmu néma du ras kukmba yaandaru, gunat wani waan du yaae gunat anga waké dé? ‘Guné wani yéku taalé ani duwat ma kwayé^{ngunék}.’ Wunga wandu guné nékéti némbat yate wani taalé néma duwat kwayétake guné du dakwana kuksékéyakmba rakanguné^{ngwa}. ¹⁰ Guné dele kakému kaké ye kurkale vékulaka naae ma du dakwana kuksékéyakmba rangunu. Wunga yangunu gunat wani waan du yaae gunat anga wakandékwa, ‘Wuna du, guné ma yaae néma duna taalém^{ba} ra.’ Wunga wandu guné ye néma duna taalém^{ba} rangunu wani gaamba yarékéskwa dunyan de guna yé kusorékandakwa. ¹¹ Ani muséké vékulakate wani muséké wa wawutékwa. Dekét deku yé kavérékngwa du dakwa sérémaa Got wandu de baka du dakwa wa tékandakwa. Deku yé kavérékngapuk yakwa du dakwa sérémaa de Got wandu néma du dakwa wa tékandakwa.” Naandén Jisas.

De waandaru yaae dele kakému kandaré^{nggé} wandén

¹² Wani kundi watake dale kakému kandé^{nggé} wani waan duwat anga wandén, “Méné kakému yaake kaké yate ména du dakwa, ména aanyémbéré, ména waayékanjet, ména du kémét, ména gaayém^{ba} rakwa yéwandu baléndut waaké yambak, de yaandaré^{nggé}. Méné wunga dunyansat waaménu de sérémaa yaakéte ménat waandaru yéménu wani waambu kwayékata-kandakwa. ¹³ Méné wunga yaké yambakate. Méné kakému yaake kaké yate wani musé asé kurerékapuk du, sépémaalé kapére yan du, maan taamba kapére yan du, méni kiyaan duwat ma waa, de yaandaré^{nggé}. ¹⁴ Wani dunyan de ménat kakému kwayékataké yapati-kandakwa. Méné det wunga yaméné^{ngwanngé} sérémaa Got ménat yékun yakandékwa. Got wandu yéku musé yatake kiyaan du dakwa nakapuk taamale waarapngé yandakwa sapak dé ménat yékun yandu méné yékunmba rakaméné^{ngwa}.” Naandén Jisas.

Néma kaawungwiya kandarénngé gwaaménja kundi wandén
(Mt 22:1-10)

¹⁵ Dele rate kakému karan du nak wani kundi vékutake Jisasét anga wandén, “Gotna gaayémba rate kakému kaké yakwa dunyan de yénga mawulé tawulé yandaru.” ¹⁶ Wunga wandéka Jisas wa wan, “Du nak néma paat yaakékwate we yandén. Ye késépéri duwat waandén, de yaae wani kaawungwiya kandarénngé. ¹⁷ Yatake kakému kandara sapak yaandéka déku jémbaa yakwa duwat wandén, talimba waandén dunyanséké ye ani kundi wandénngé, ‘Musé asé akwi kéraae waawattakananga tékwa. Guné ma yaa.’

¹⁸ “Dé ye det wandéka de akwi yéké kalik yandarén. Ye du nak wa wan dat, ‘Wuné képmaa tambék kéraawutén wa. Kéraatake bulaa wanngé véké yékawutékwa. Wuné wunga katik yaaké wuté.’ ¹⁹ Wunga wandéka nak du wa wan, ‘Wuné jémbaa yamuké bulmakau tambavétik (10) kéraawutén wa. Kéraatake wuné a ye de yakwe vékawutékwa. Wuna jémbaa kurkale kalmu yaké daré, kapuk yénga pulak yaké daré? Wuné wunga katik yaaké wuté.’ ²⁰ Wunga wandéka nak du wa wan, ‘Wuné bulaa kakét a taakwa kéraaréwutékwa. Yénga pulak ye yaawuték, taakwa kéraawuténmba?’

²¹ “De wunga wandaka dé wani jémbaa yakwa du nakapuk waambule ye déku néma duwat wani muséké wandén. Wandéka wani du rakarka yandén. Ye déku jémbaa yakwa duwat anga wandén, ‘Méné ani gaayémba rakéskwa akwi yaambumba ye méné musé asé kurerékapuk du, sépemaalé kapére yan du, méné kiyaa du, maan taamba kapére yan du det ma kure yaa.’ Wunga wandéka wani jémbaa yakwa du ye wandén pulak yandén. ²² Ye waambule yaae déku néma duwat wandén, ‘Néma du, wuné ména kundi vékutake waménén pulak wa yawutén. Yawutéka taalé ras baka tékwa.’ ²³ Wunga wandéka dat anga wandén, ‘Méné akwi yaambumba, némbumba waak yéte baka du dakwat ma we kure yaaménu. We kure yaaménu wuna gaa taalé vékulékndénngé mawulé yawutékwa. ²⁴ Bulaa gunat a wawutékwa. Talimba waawutén du dakwa de akwi wuna kakému katik kaké daré. De wuna kakému kandarénngé kalik yawutékwa.’ Néma du wunga wandén.” Naandén Jisas.

Kurkale vékulake déku jémbaa yandarénngé wandén
(Mt 10:37-38)

²⁵⁻²⁶ Némaamba du dakwa Jisasale yéténdaka waalakwe det anga wandén, “Guné wuna jémbaa yate wuna du dakwa raké mawulé ye guné wunéké néma mawulé ma yangunék. Guné guna aasa aapa, guna du dakwa, guna nyambalé, guna aanyé waayéka nyangenguké néma mawulé yate wunéké ayélapkéri mawulé yamunaae wuna jémbaa katik yaké guné. Wunéké yanguna mawulé nak du dakwaké yangunéngwa mawulat taalékérandu, wa guné wuna jémbaa ye wuna du dakwa tékangunéngwa. ²⁷ Guné anga wangunu, ‘Jisasna jémbaa yapéka-kanangwa. Yate kaangél kutte takwemimba kiyaananu wan baka musé wa. Wan néma musé yamba wa.’ Wunga watake guné wungat male ye wa guné wuna du dakwa tékangunéngwa. Guné wunga wakapuk ye, wunga yakapuk ye guné katik wuna du dakwa téké guné.

²⁸ “Wuna jémbaa yaké yate taale ma kurkale vékulaka. Ani kundi ma véku. Guna du nak néma sémény gaa nak kurké mawulé ye taale dé rate kurkale vékulaka-kandékwa, wani gaana yéwaaké. Kalmu wani gaa késéké dé, kure randékwa akwi yéwaamba, kapuk? ²⁹ Taale wunga kurkasale vékulakakapuk ye kwaat taawundu yéwaa késndu gaa baka kutsékéyakngapuk téndu akwi dunyan véte wasélékte waangikandakwa wani duwat. ³⁰ Waangite anga wakandakwa,

'Wani gaa baasnyé ye kutténdéka yéwaa késndéka kutsékéyakngé yapatindén.' Naakandakwa.

³¹ "Ani kundi waak ma véku. Néma du nak vékundén. Nak néma du déku waariyakwa dunyansale yaandarén, dele waariyaké. Vékutake dele waariyaké yate taale kamu musé yaké dé? Taale rate dé anga wakandékwa, 'Wuna waariyakwa du ayélapkéri wa. Déku waariyakwa du némaamba wa. Yénga pulak ye det viyaaké nané? De kalmu nanat viyaaké daré?' ³² Wunga vékulake wakandékwa, 'Nané dele waariyaké yapati-kanangwa.' Wunga we kurkale vékulake dé du rasét wandu de ye wani yaaké yakwa néma duwale kundi bulkandakwa, de kundi bule giye ye waariyakapuk yamuké. Wani néma du ani sékaa taalémba téndu dé du rasét wandu deké yaae kundi bulkandakwa, de kundi bule giye ye waariyakapuk yamuké." Naandén. ³³ Wunga watake Jisas det anga wandén, "Wani du yan pulak guné ma yangunék. Guné wuna jémbaa yate wuna du dakwa raké mawulé ye taale ma kurkale vékulaka. Guné guna musé asé kuk kwayétake wani muséké nakapuk katik mawulé yaké guné." Naandén Jisas.

Résék yakapuk yakwa solké gwaaménja kundi wandén

(Mt 5:13; Mk 9:50)

³⁴ Jisas wunga watake anga wandén, "Ma véku. Dakwa sol yaasnyéndakwa, kakému résék yandénggé. Sol wan yéku musé wa. Sol résék yakapuk yandu yénga pulak yandaru nakapuk résék yaké dé? Yamba wa. Nakapuk katik résék yaké dé. ³⁵ Yandu kakémumba katik yaasnyéké daré. Résék yakapuk yakwa sol wan yéku musé yamba yé wa. Képmamba yaasnyémunaandararu kakému kurkale katik waaréké dé. De wani sol baka vaanjati-kandakwa. Guné baka vaanjatindara sol pulak ramuké kalik ye, wani kundiké vékusénggé mawulé ye kurkasale waan taake ma kurkale vékungunék." Naandén Jisas det.

15

Lambiyakén sipsipké Jisas gwaaménja kundi wandén

(Mt 18:12-14)

¹ Nak nyaa takis kéraakwa dunyanale, kapéremusé yakwa du dakwa ras waak Jisas téné yéandarén, déku kundi vékuké. ² Yéndaka Farisi dunyan apakundiké vékusénggé dunyan waak wani muséké kalik yate anga wandarén, "Wani du dé kapéremusé yakwa du dakwale yatéte dele kakému kandékwa." Naandarén.

³ Wunga wandaka det ani gwaaménja kundi wandén:

⁴ "Kalmu guna du nak anga yaké dé? Du nak sipsip dumi taambak (100) kureréndén. Kureréndéka nak lambiyakén. Yandéka ras sipsip yéku taalémba taakandéka téte katéndaka det yaasékatake ye wani lambiyakén nakurak sipsipké waakndén. Waake waake véndén. ⁵ Vétake kéraae déku taanmba taake yaate mawulé tawulé yalakét yéndén. ⁶ Ye gaayémba saambake du dakwat wandéka yaae jaawundarén. Jaawundaka det anga wandén, 'Guné wunale ma mawulé tawulé yangunék, wuna sipsip nak lambiyakndéka waake ve kéraawuténggé.' Naandén det."

⁷ Wunga watake Jisas anga wandén, "Gunat wawutékwa. Wunga yandén pulak Gotna kundi kure gaayakwa du mawulé yakandakwa. Yéku musé yate Gotna ménimba kurkasale yarékwa némaamba du dakwaké Gotna kundi kure gaayakwa dunyansé mawulé yakandakwa. Kapéremusé yan du wani yandén kapéremusé yaasékandu Gotna kundi kure gaayakwa dunyansé mawulé tawulé yakandakwa." Jisas kapéremusé yakwa du dakwale téndéka dunyan ras dat waarundaka det wunga wandén.

Lambiyakén yéwaaké Jisas gwaaménja kundi wandén

⁸ Wani kundi watake Jisas det gwaaménja kundi nak waak anga wandén, “Kalmu guna taakwa nak anga yaké lé? Lé yéwaa tambavétik (10) kure yarélu nak lambiyakndu lé téwaayénnagéra yavéréke taake gaa yaakwe taapiye waake waake wani yéwaa vékalékwa. ⁹ Ve kéraae wani gaayémba yarékwa du dakwat waalu yaae jaawukandakwa. Jaawundaru det wakalékwa, ‘Guné wunale ma mawulé tawulé ya, wuna yéwaa nak lambiyakndéka waake ve nakapuk kéraawuténnagé.’ Wunga det wakalékwa.” ¹⁰ Wunga watake Jisas det anga wandén, “Gunat wawutékwa. Wunga yalén pulak Gotna kundi kure gaayakwa dunyan mawulé yakandakwa. Kapéremusé yakwa du wani yandén kapéremusé yaasékandu, de Gotna kundi kure gaayakwa dunyansé mawulé tawulé wa yakandakwa.” Naandén Jisas.

Naléwuré biyaku du nak déku aapat yaasékatake yéndénnagé Jisas gwaaménja kundi wandén

¹¹ Watake Jisas gwaaménja kundi nak anga wandén: “Du nak nyaan vétik kureréndén. ¹² Kukmba kéraandén nyaan bérku aapat anga wandén, ‘Méno, sérémaa kiyaaménu aané ména musé asé kéraakatékwa. Kéraamuké wa ménat wawutékwa. Ména yéwaa, musé asé muniye wunat tiyaaké waménén musé asé bulaa male wunat ma tiyaaménu.’ Naandén. Wunga wandéka déku yéwaa, akwi musé asé muniye bérét kwayéndén. ¹³ Kwayéndéka déku wani kukmba kéraan nyaan yaré yaré naae déku musé asé akwi nak duwat kwayéte yéwaa kéraandén. Kéraae kure sékaamba tékwa gaayé nakét yéndén. Ye wani gaayémba yaréte déku yéwaa akwi yaasnyéwuréndén, yandén kapérandi musé asémba. ¹⁴ Yaasnyéndéka déku yéwaa akwi késndéka yaréndéka kukmba wani gaayémba néma kaandé yan. Yandéka dé kakémuké yapatindén. ¹⁵ Yapatiye ye wani gaayémba yaran du nakmba jémbaa yandén. Yaténdéka wandéka ye déku baalat kakému kwayéténdén. ¹⁶ Akwi du dakwa dat kakému yamba kwayéndakwe. Yandaka kaandale yaréte baalé wani kakwa kakému kaké wate yandén.

¹⁷ “Wunga yate déku mawulémba vékulakandén. Vékulakate anga wandén, ‘Wuna aapaké jémbaa yakwa akwi dunyan de asa kakému wa kandakwa. Kandaka biyaa yandéka kakému ras baka tékwa. Téndéka wuné amba yaréwutéka wunat asa kaandé wa yandékwa. ¹⁸ Yénga yakét, a waarape wuna aapaké waambule yékawutékwa. Ye dat anga wakawutékwa: “Wuné Gorét kapéremusé wa yate, ménat waak kapéremusé wa yawutén. ¹⁹ Yawuténnagé vékulakate méné wunat, ‘Wuna nyaan wa,’ naaké yamarék. Yéku musé yakwa nyaan ramunaawutu wunat wunga wakatik méné. Kapéremusé yawuténnagé méné wunat anga ma wa, ‘Wuna jémbaa yakwa du wa.’ Naaménu wuné ména jémbaa yakwa dunyanale ména jémbaa yakawutékwa.” Wunga wakawutékwa wuna aapat.’ ²⁰ Wunga watake déku aapaké waambule yéké mawulé ye yaambumba yéndén.

“Wani du ye awula apakmba yaaténdéka déku aapa dat véndén. Véndéka déku mawulé sémbéraa yan déké. Sémbéraa yandéka pétépété ye déku nyaanét kaarangwe méni réng taama réng yandén. ²¹ Yandéka déku nyaan wa wan dat, ‘Aapa, wuné Gorale ménale bénat wa kapéremusé yawutén. Yawuténnagé vékulakate méné wunéké, “Wuna nyaan wa,” naaké yambak. Yéku musé yakwa nyaan yarémunaawutu wunat wunga wakatik méné.’ Naandén.

²² “Wunga wandéka déku aapa déku jémbaa yakwa dunyansat waandéka yaandaka det anga wandén, ‘Wuna nyaan a waambule yaan. Wuné déké mawulé tawulé yawutékwa. Guné yéku laku laplapét ma bari kéraae kure yaae

dat gitakangunu. Yate ring déku taambamba kusolatakate su déku maanmba saawutaka. ²³ Yatake guné wulén bulmakau nyaanét nak ma kure yaae viyaangunu. Viyaae yaake katéte mawulé tawulé yate dusék yakanangwa. ²⁴ Wuné déké wuna mawulémba anga wawutén, “Dé wa kiyaaan.” Wunga waréwutéka bulaa dé wa waambule yaan. Talimba anga wawutén, “Dé wa lambiyakén.” Wunga watake bulaa vénanén yaandéka. Vétake waambule yaandénngé nané kate mawulé tawulé yakanangwa.’ Wunga wandéka déké mawulé tawulé yate kakému kure yaae waawatndarén.

²⁵ “Wani duna néma nyaan dé yaawimba tén. Te kukmba waambule yaae gaamba saambakngé yatéte vékundén kaang viyaate kétindaka. ²⁶ Vékutake jémbaa yakwa du nakét waandéka yaandéka dat anga waatakundén, ‘De kamu musé daré yo?’ ²⁷ Wunga waatakundéka wani jémbaa yakwa du wa wan, ‘Ména waayéka nakapuk waambule yaandéka wa ména aapa déké mawulé tawulé yate wandéka wulén baan bulmakau nyaan nak wa viyaandarén. Viyaae katéte wa mawulé tawulé yandakwa.’ ²⁸ Wunga wandéka néma nyaan dé rakarka ye wulaaké kalik yandén. Yandéka déku aapa ye gwaande dat gaat wulaandénngé wandén. ²⁹ Wandéka aapat anga wandén, ‘Ma véku. Késépéri kwaaré wa wuné baka jémbaa yakwa du pulak ména jémbaa yawutén. Yate ména kundi kurkasale wa vékuwutén. Ména kundi nak yamba kalik ye kuk kwayéwutékwe. Yawuténggé méné wunat yéku musé nak yamba tiyaaménéngwe wa. Meme nyaan nak yamba tiyaaménéngwe, wuna du dakwale kate mawulé tawulé yananénngé. ³⁰ Wunga pulak makal musé wunat tiyaakapuk ye ména nak nyaan waambule yaandéka déké mawulé tawulé yate wulén baan bulmakau wa viyaaménén. Dé ména musé asé, yéwaa wani yaambumba yatékéskwa dakwat kwayéte akwi yéwaa yaasnyéwuréndén. Wunga yandénngé méné déké mawulé ye wulén baan bulmakau nyaanét wa viyaaménén, de kate mawulé tawulé yandarénngé.’ Naandén.

³¹ “Wunga wandéka aapa wa wan, ‘Nyaan, apapu nyaa gaan aané vétik male a yarétékwa. Wuna akwi musé asé wan ména musé male wa. ³² Ména waayéka dé ye késépéri kwaaré wa nak taalémba yaténdén. Yaténdéka wuna mawuléké anga wawutén, “Dé lambiyakék, kapuk dé kiyaaak?” Wunga wate vékulakaréwutéka dékét bulaa waambule yaandéka wa vénanén. Wanngé vékulakate mawulé yate mawulé tawulé yakanangwa yékun wa.’ Aapa déku néma nyaanét wunga wandén.” Naandén Jisas.

Jisas kapéremusé yakwa du dakwale téndéka du ras waarundaka wa wani gwaaménja kundi kupuk det wandén.

16

Muséké séngiye vététe yékunmba vékulakan duké gwaaménja kundi wandén
Jisas

¹ Kukmba Jisas déku dunyansat ani gwaaménja kundi wandén: “Du nak némaamba yéwaa saawule ran duna muséké séngite véténdén. Yaténdéka du ras yaae wani néma duwat déku muséké wani séngite vétékwa duké anga wandarén, ‘Ména muséké vététe tékwa du dé kurkasale yamba jémbaa yandékwe wa. Yate ména yéwaa nak du dakwat baka kwayéndékwa.’ Naandarén.

² Naandaka déku muséké wani séngite vétékwa duwat wandéka yaandéka dat anga waatakundén, ‘Ménéké vékuwutén kundi ras yénga pulak dé? De wa wakwa, méné kurkasale jémbaa yakapuk yate wuna yéwaa nak du dakwat baka kwayéménéngwanngé. Yéku kundi daré wo, kapuk papukundi daré wo? Méné wuna musé, wuna yéwaa akwi naakiye nyéngaamba viyaae wani nyéngaa

wunéké ma kure yaa. Yatake méné wuna jémbaa nakapuk katik yaké méné.’ Naandén.

³ “Wunga wandéka dé wani muséké séngite vétékwa du déku mawuléké anga wandén, ‘Wuna néma du dé wuné déku muséké nakapuk séngite vétéwuténngé kalik yandékwa. Bulaa kamu yaké wuté? Wuné kaambi vaaké yamba apamama yawutékwe. Wuné nak duwat yéwaaké yaawimuké wup yawutékwa. ⁴ A vékulakawutén. Nak pulak ye wuna néma du déku jémbaa yaasékatake yéwuténngé wandu ye de wuna dunyansé yaréte wandaru wuné deku gaamba wulaae dele yarékawutékwa.’ ⁵ Naatake déku néma dumba yéwaa kéraan dunyansat waandéka de nak nak yaandarén. Yaandaka taale yaan duwat anga wandén, ‘Méné wuna néma dumba musé katik méné kéraak? Katik kwayékataké méné?’ ⁶ Wunga wandéka wandén, ‘Némaamba (100) kulak tékwa néma aké.’ Wunga wandéka muséké séngite vétékwa wani du dat anga wandén, ‘Wani musé akwi kwayékataké yambak. Kwayékataména yéwaaké viyaandén nyéngaa dé a rakwa amba. Méné rate bari nak kundi nak wani nyéngaamba ma viyaa. Méné ayélapkéri (50) male ma viyaaménék.’ Naandén.

⁷ “Wunga watake nak duwat wandén, ‘Méné wuna néma dumba musé katik méné kéraak? Katik kwayékataké méné?’ Wunga wandéka wandén, ‘Késépéri (100) bek wit.’ Naandéka wandén, ‘Wani musé akwi kwayékataké yambak. Kwayékataména yéwaaké viyaandén nyéngaa dé a rakwa amba. Méné nak kundi nak wani nyéngaamba ma viyaa. Ayélapkéri (80) male ma viyaaménék.’ Naandén. ⁸ Wunga wandéka yandéka kukmba wani néma du kundi vékundén, déku muséké séngite vétékwa du, du vétik bét dat kukmba yékun yambérénnngé, wunga paapu yandéka. Vékutake wandén, ‘Yéki. Wani kapéremusé yakwa du déku sépat yékun yaké watake wa yékunmba vékulakandén.’ Déké wunga wandén.”

Wani kundi watake Jisas déku dunyansat anga wandén, “Anga vékuséknangwa. Ani képmaana muséké mawulé yakwa du deku sépéké male vékulakandakwa. Vékulakate de nak du dakwat yékun yandakwa, de waambule yakatate det yékun yandakwanngé. Wunga yate yékunmba vékulakandakwa. Wani muséké deku yéku mawulé Gotna du dakwana yéku mawulat wa taalékérandékwa.

⁹ “Gunat a wawutékwa. Guné yéku jémbaa yakangunéngwa guna yéwaale, ani képmaana nak musale waak. Guné wani musé asale jémbaa yate du dakwat yékun yangunu de guna du dakwa rakandakwa. Randaru sérémaa guné kiyaae Gotna gaayémba wulaae yékunmba rakangunéngwa.

¹⁰ “Makalkéri jémbaa yékunmba yakwa du dakwa de néma jémbaa waak yékunmba yakandakwa. Makalkéri jémbaa sépélak yakwa du dakwa de néma jémbaa waak sépélak yakandakwa. ¹¹ Guné ani képmaana yéwaaké jémbaa sépélak aapélak yare yénga pulak Gotna muséké jémbaa yékunmba yaké guné? Yamba wa. Gotna muséké jémbaa yékunmba yaké yapati-kangunéngwa. ¹² Guné nak duna muséké jémbaa sépélak yare yénga pulak ye Got gunat rapékakwa musé kwayéké dé? Yamba ye wa. Katik kwayéké dé.

¹³ “Du nak néma du vétikngé jémbaa yaké yapati-kandékwa. Wunga jémbaa yare, wa dé nak néma duké mawulé tawulé yate nak baanngé kalik yakandékwa. Guné wani du pulak wa yaréngunéngwa. Guné néma du Gorké jémbaa yate déké male vékulaka-munaare, wa guné déké apapu mawulé tawulé yakangunéngwa. Yate guné yéwaa kéraaké katik vékulakaké guné. Guné apapu apapu yéwaa kéraaké male vékulakamunaare, wa guné néma du Gorké wa kalik yakangunéngwa.” Naandén Jisas det.

Moses wan apakundiké wate Gotna kémngé waak wandén

¹⁴ Farisi dunyansé wani kundi vékutake yéwaaké néma mawulé yate Jisasét wasélékndarén. ¹⁵ Yandaka det anga wandén, “Guné duna ménimba apapu yéku musé yangunéngwa, de gunat véte anga wandarénngé, ‘Guné yéku musé yakwa apu wa.’ Naandarénngé wunga yangunénga Got guna mawulé wa véndén. Guna mawulé yéku tékapuk yandéka véte wa gunat kuk kwayéndékwa.

¹⁶ “Talimba Moses ani kępmaamba yaténdén sapakmba yaae yaae baptais kwayétan du Jon yatan sapak waak akwi du dakwa de Moses wan apakundi vékute Gotna yémba kundi kwayétan duna kundi waak vékute wandén pulak wa yandarén. Bulaa wuné du dakwat waak wa wawutén, Got néma du rate du dakwaké yékunmba véké yandékwanngé. Wawutéka némaamba du dakwa wa déku kémba yaalaké wate néma jémbaa wa yandakwa. ¹⁷ Moses wan apakundi katik késké dé. Sérémaa nyét béré kępmaa késndu wani kundi katik késké dé. Yamba yé wa.” Naandén Jisas.

Dunyan deku taakwa kewuréndaru yéendarénngé katik waké daré

(Mt 5:31-32; 19:9; Mk 10:11-12)

¹⁸ “Dunyan deku taakwa kewuréndaka yéndaka nak taakwa kéraandakwan wa de kukmba kéraandakwa taakwale kapéremusé wa yandakwa. Dunyan deku taakwa kewuréndaka yéndaka nak du wani taakwa kéraandakwan de wani taakwale kapéremusé wa yandakwa.” Naandén.

Némaamba musé kure yaran du ambét Lasarus

¹⁹ Wani kundi watake Jisas anga wandén det, “Talimba némaamba musé kure yaran du nak yaréndén. Déku waayékanje taambak (5) yaréndarén. Akwi nyaa dé yéku yéku siot yéku gwaavé laplap waak saawundén. Yate akwi nyaa yéku yéku kakému kandén. ²⁰⁻²¹ Musé asé kurerékapuk du nak waak yaran. Déku yé Lasarus. Apapu nyaa déku du wa dat yaatate yéendarén wani némaamba musé kure yaran duna gaat. Yaate kure yéte gaa pétale taakandaka kwaaréndén. Déku sépé waasémama wurésape téndéka apapu waasa ras wa yaate déku waasémba biyaakndarén. Dé némaamba musé kure yaran duna gaa pétale kwaate wani du kakému kandéka wani kępmaamba vaakére rakéskwa kéla kakému kaké wa mawulé yandén.

²² “Kukmba dé wani gandéndu Lasarus kiyaan. Kiyaandéka Gotna kundi kure gaayakwa du dé kure ye Abrahamale taakandarén. Yandaka dé wani némaamba musé kure yaran du waak kiyaandéka rémndarén. ²³ Yandaka dé ye wani yaa yaanpékatékwa taalémba téte kaangél kutténdén. Kuttéte yaasawure véndén Abraham Lasarusale anjoré kulémba rambéréka. ²⁴ Vétake némaamba waandén, ‘Wuna gwaal waaranga maandéka bakamu Abraham, ani taalémba yaa wuna sépémba yaandéka wuné asa kaangél a kuréwutékwa. Kuréwutékwanngé méné wunéké ma mawulé sémbéraa yate Lasarusét waménu dé kulak ras kure yaae wuna tékiyaalémba taakandu.’ Naandén.

²⁵ “Wandéka Abraham wa wan, ‘Méno, méné ma vékulaka. Talimba kępmaamba téte asa yéku yéku musé wa kure téménén. Yatéménénga Lasarus wunga yamba yandékwe wa. Déké kapérandi musé male yaan. Bulaa dé yéku taalémba yékunmba randéka méné kapérandi taalémba téte kaangél wa kuttéménéngwa. ²⁶ Ani muséké waak ma vékulaka. Aané rakwanale méné rakwanale nyéndémba Got néma kaambi nak taakandéka wa tékwa. Yandéka amba rakwa du méné rakwanét yéké naate yapatindakwa. Wamba rakwa du waak anga yaaké yapatindakwa.’ Naandén Abraham.

²⁷⁻²⁸ “Wani kundi vékute némaamba musé talimba kure ran du wa wan, ‘Wunga ye wunéké vékulakaké yambak. Wuna waayékanje taambak (5) wa ani yaréndakwa wuna aapana gaamba. Méné wuna gwaal waaranga maandéka bakamu, ménat waatakutékwa. Lasarusét ma waménu deké yéndu. Ye det ani rawutékwa kapérandi taaléké kundi kwayéndu. De waak ani taalat yaae néma kaangél ka kutndara.’ ²⁹ Wunga wandéka Abraham wa wan, ‘Yamba wa. Moses wan apakundi, Gotna yémba kundi kwayétan duna kundi waak Gotna nyéngaamba wa kwaakwa. Wani kundi véte de yénga vékusékdaru.’ Naandén Abraham.

³⁰ “Wani kundi wandéka Abrahamét anga wandén, ‘Wuna gwaal waaranga maandéka bakamu, yamba wa. De deku kundi katik vékuké daré. Kiyaaan du nak taamale waarape ye det saapéndu, wa vékukandakwa. Vékute wani yandarén kapérandi musé yaaséka-kandakwa.’ Naandén. ³¹ Wunga wandéka Abraham wa wan, ‘De Moses wan apakundi Gotna yémba talimba kwayétan duna kundi waak vékukapuk ye de kiyaae taamale waarapén duna kundi waak katik vékuké daré.’ Naandén Abraham.” Jisas wunga wandén det.

17

Yandakwa kapérandi muséké Jisas wandén

(Mt 18:6-7, 21-22; Mk 9:42)

¹⁻² Jisas déku dunyansat anga wandén, “Anga véwutén wa. Sérémaa du dakwa ras Gotna kundi yaasékatake kapéremusé yakandakwa. Paapu yakwa dunyan ras yaae wandaru Gotna kundi vékukwa du dakwa deku kundimba vékwe Gorét kuk kwayémunaandaru, néma kapéremusé wunga wan dunyanngé wa yaaké yakwa. Wunga waké yakwa dunyansat taale deku kwaalémba néma matut giye vaanjandandaru de anda solwaramba kulak ke kiyaamunaandaru, wan kapére wa. De wandaru Gotna kundi vékukwa du dakwa deku kundi vékute Gorét kuk kwayémunaandaru, Got wunga wan dunyansat yandarén kapérandi musé, némaanmba wa yakatandékwa. Wan néma kapérandi musé wa. ³ Guné wani duké ma jéraawu yangunu.

“Du nak kapéremusé yamunaandu dat ma waarungunu. Waarungunu wani yandén kapéremuséké kalik yate yaaséka-munaandu guné nakapuk wani muséké vékulakaké yambak. ⁴ Dé nakurak nyaamba kapéremusé apu taambak kaayék vétik (7) gunat yatake gunat yaae anga wamunaandu, ‘Wani gunat yawutén kapéremuséké kalik yate bulaa wani musé yaasékawutékwa.’ Wunga wamunaandu apapu ma wangunék, ‘Wani yaménén kapéremuséké nakapuk katik vékulakaké nané. Dékumukét yénga yakét.’ Wunga guné waké ya.”

Gorké yékunmba vékulaka-ndarénngé wa Jisas wandén

⁵ Jisasna kundi kure yékwa dunyansé dat anga wandarén, “Néman Du, méné nanat ma yékun yaménu nané Gorké yékunmba vékulakate ména jémbaaké kurkale vékusék-nganangwa.” ⁶ Wunga wandaka Néman Du Jisas anga wandén, “Guné Gorké yékunmba vékulakangunéngwa mawulé makal ramunaandu guné néma jémbaa yakangunéngwa. Amba tékéskwa miyat ma vé. Guné Gorké yékunmba vékulakangunéngwa mawulé makalkéri miyéna sék pulak makalkéri male téndu, ani miyé bétngiale saape ye solwaramba daawulindénngé Gorét waamunaangunu, ani miyé saapuwe ye solwaramba daawulikandékwa.” Naandén Jisas.

Jémbaa yandarénngé wa wandén Jisas

⁷ Wani kundi watake Jisas det anga wandén, “Guna du nak déku jémbaa yakwa du kępmaa vaatémunaae, sipsipké séngiye kaavétémunaae, garambu jémbaa yasékéyaktake déku néma duna gaat yéndu kalmu dat anga waké dé? ‘Méné ma yaa. Bari rate kakému katu.’ Naaké dé? ⁸ Katik wunga waké dé. Wa anga wakandékwa, ‘Wuna kakému ma yaakéménu. Ye kakému saakwe wunéké ma kure yaa. Kure yaaménu wuné taale kawutu méné kukmba kaménu.’ Néma du wunga wakandékwa, déku jémbaa yakwa duwat. ⁹ Wandu déku jémbaa yakwa du wunga yandu, wani néma du wani muséké déku jémbaa yakwa duna yé yénga pulak kavérékngé dé? Dé déké jémbaa yakwa du wa. ¹⁰ Guné wani jémbaa yakwa du pulak Gotna jémbaa ma yangunu. Yate ma wangunu, ‘Nané baka jémbaa yakwa du wa ténangwa. Got tiyaan jémbaa wa yanangwa. Yananén jémbaaké guné nana yé katik kavérékngé guné.’ Wunga ma wangunu.” Naandén Jisas det.

Jisas wandéka lepro yan dunyansé tambavétik (10) yékun yandarén

¹¹ Jisas Jerusalemét yéndakwa yaambumba yéndén. Samaria distrik aangakmba téndéka Galili distrik aangakmba tén. ¹² Jisas nyéndémba ye gaayé nakmba saambakndéka de wani lepro yan dunyansé tambavétik (10) de yaambumba apak awulaka téte vétéendarén dat. ¹³ Véte némaanmba anga waandarén, “Néma du, Jisas, nanéké ma mawulé sémbéraa yaménu.” ¹⁴ Naandaka det yaasatiye véte anga wandén, “Guné ma ye Gotna gaamba jémbaa yakwa duwat guna sépé wakwasnyéngunu.” Naandéka de déku kundi vékutake yéténdaka deku sépé nakapuk yékun yan. ¹⁵ Yandéka wani du nak déku sépé yékun yandéka vétake nakapuk waambule yaandén. Yaae némaanmba waate Gotna yé kavérékndén. ¹⁶ Kavérékte Jisasna maanale kwaati se waandé daate Jisaské mawulé tawulé yate déku yé kavérékndén. Wani du dé Samaria du wa. ¹⁷ Yandéka Jisas wani duwat vétake wandén, “Du tambavétik (10) wa deku sépé yékun yan. Du taambak kaayék vétik vétik (9) yamba daré to? ¹⁸ Kamuké dé nakurak male wani nak gaayémba yaan du dékét déku kapmang waambule yaak, Gotna yé kavérékngé?” ¹⁹ Naatake wani duwat anga wandén, “Méné wunéké yékunmba vékulakate ménat yékun yaké apamama yawutékwanngé wate méné bulaa wa yékun yaménéngwa. Méné ma waarape yé.” Naandén Jisas, wani duwat.

Got néma du rate du dakwaké yékunmba vékwate yandékwanngé wandén (Mt 24:23-28, 37-41)

²⁰ Farisi du ras Jisasét anga waatakundarén, “Yani sapak Got néma du rate du dakwaké yékunmba véké dé?” Waatakundaka det anga wandén, “Got néma du rate du dakwaké yékunmba véké yandékwa sapak yaandu guné katik véké guné. ²¹ Yangunu du dakwa anga katik waké daré, ‘Ma vé. Got deku néma du rate amba wa randékwa.’ Wunga katik waké daré. Yandaru nak du dakwa anga katik waké daré, ‘Ma vé. Got deku néma du rate, wani taalémba wa randékwa.’ Wunga katik waké daré. Got néma du rate awula guna mawulémba wa randékwa.” Naandén.

²² Wani kundi watake Jisas déku dunyansat anga wandén, “Sérémaa guné Duna Nyaan wuné véké mawulé yakangunéngwa. Ye wunat katik véké guné. ²³ Wani sapak du ras gunat anga wakandakwa, ‘Ani duwat ma vé. Duna Nyaan a rakwa.’ Naandaru ras wa waké yakwa, ‘Yamba yé wa. Wamba wa randékwa.’ Naandaru guné deku kundi vékumarékate. De paapu wa yandakwa. ²⁴ Wuné Duna Nyaan waambule gaayawutu akwi du dakwa vékandakwa. Nyétmba kusnyérak yandéka akwi du dakwa véndakwa pulak, wa guné akwi wuné gaayawutu vékangunéngwa. Wunga véruké vékute, guné deku paapu yandakwa kundiké vékuké yamarékate. ²⁵ Taale a tékwa du dakwa wunat kapérandi musé yate wunat kuk kwayékandakwa.

²⁶ “**Talimba** Noa yatan sapak du dakwa yan pulak, Duna Nyaan wuné waambule yaawuta sapak du dakwa wungat male yakandakwa. ²⁷ Noa yatan sapak du taakwa de Gorké yamba vékundakwe. De ani kékpaana musé aséké male vékulaka-téndarén. Vékulakatéte kakému kandarén, kulak kandarén, taakwa kéraandarén, wunga yaténdaka Noa dékét néma sip ye dé wani sipmba wulaandén. Wulaandéka néma gu yaale vékulékndéka kulak ke kiyaatondarén. ²⁸ Talimba Abrahamna waayéka déku nyaan Lot yatan sapak waak Sodommba tan du dakwa wungat male wa yatéte téndarén. De Gorké vékukapuk yate ani kékpaana muséké male vékulaka-téndarén, musé yandarén, musé asé kwayéndarén, kakému yaandarén, gaa kaandarén, wunga yaténdarén. ²⁹ Yaténdaka Lot Sodom yaasékatake yéndén. Yéndéka wani nyaamba male néma yaa matuale maas viyaakwa pulak wunga vaakétte akwi du dakwat kélé bélawe viyaae yaavan kutndén. ³⁰ Wani du dakwa yan pulak, wuné Duna Nyaan gaayawuta sapak du dakwa wungat male wa yakandakwa. De wunéké vékukapuk yate, deku muséké male vékulaka-téndaru wa gaayakawutékwa. Gaayawutu vékandakwa.

³¹ “**Wani** nyaa kaapamba rakwa du dakwa ma bari yaange yéndarék. Deku musé asé kéraaké deku gaat nakapuk katik wulaaké daré. Baka ma yaange yéndarék. Yaawimba ye tékwa du dakwa gaayét waambule ye deku laplap katik kéraaké daré. Bari ma yaange yéndarék. ³² Guné Lotna taakwaké ma vékulaka. Talimba léku gaayé véké waalakwe wa kiyaalén. Guné waalakukapuk ye baka yaange ma yéngunu. ³³ Du dakwa wuna jémbaa yaténdaru wuna maama det viyaandékndaru de apapu apapu yékunmba rasékéyak-ngandakwa. Du dakwa wuna jémbaa yakapuk yate, dekét deku sépéké male vékulakate, deku jémbaa male yamunaate, wa de kiyaae akwi yalambiyak-ngandakwa. Katik kurkale rapékaké daré.

³⁴ “**Gunat** anga wawutékwa. Waambule yaaké yawutékwa sapak du vétik naku-rak jaambémba kwaambéru Gotna kundi kure gaayakwa du nakét kéraate nak yaaséka-kandékwa. ³⁵ Wani sapak taakwa vétik kakému kéraae waawatrémberu Gotna kundi kure gaayakwa du nakét kéraate nak yaaséka-kandakwa. ³⁶ [Wani sapak du vétik yaawimba jémbaa yarémberu Gotna kundi kure gaayakwa du nakét kéraate nak yaaséka-kandakwa.]” Naandén.

³⁷ Wani kundi wandéka vékutake déku dunyansé wa wan, “**Néman** Du, wani musé yamba yaké dé?” Naandaka Jisas det anga wandén, “**Kwaarkandi** yaae wuréngwandéndaka vétake wangunéngwa, ‘**Kwaami** nak amba wa kiyaae rakwa.’ Naangunéngwa. Wani musé véte wangunéngwa pulak, guné wawutén musé véte, anga ma wangunék, ‘**A** yaakandékwa.’ Naangunék.” Jisas det wunga wandén.

18

Taakwa kot vékukwa néma duwat waalénngé wandén

¹ Jisas ani gwaaménja kundi det anga wandén. De Gorét waatakumuké saalakukapuk yandarénngé det anga wandén. De Gorét waataku-pékaréndaru dé deku kundi vékundénngé det ani gwaaménja kundi wandén. ² Anga wandén, “**Néma** gaayémba kot vékukwa néma du nak yaréndén. Wani du dé Gorké wup yakapuk yate dé du dakwaké waak yamba vékulakandékwe wa. ³ Du kiyaan kwawitakwa nak wani gaayémba yarélén. Yaréte apapu nyaa kot vékukwa néma duké yéte, dat apapu anga walén, ‘**Wuna** maama wunat yaavan kurké wate yandékwa. Yandékwanngé méné wunat yékun yaké méné, kapuk yénga pulak yaké méné?’ ⁴ Naaléka wani du wa wan, ‘**Yamba** wa.’ Naatake lat yékun yamuké

taale kalik yandén. Yandéka apapu yéte yéte dat waatakuléka kukmba déku mawulémba vékulake anga wandén, ‘Wuné Gorké wup yakapuk yate, du dakwaké waak yamba vékulakawutékwe wa. ⁵ Yate wani taakwa apapu nyaa wunat yaate yaate waataku male, waataku male yamuké wuné saalaku yawutékwa. Lé wunga yate wuna mawulé yaavan kurkapuk yamuké, wuné léku kundi vékute lat yékun yakawutékwa.’ Kot vékukwa néma du wunga wandén.” Naandén Jisas.

⁶⁻⁷ Néman Du Jisas wani kundi watake det anga wandén, “Guné kot vékukwa néma duké ma vékulaka. Dé kapéremusé yakwa du téte wani taakwa kundi vékuténdén. Wani muséké vékulakate, vékusék-ngangunéngwa. Got yéku musé male yakwa du rate, dé déku du dakwana kundi vékukandékwa. De apapu nyaa gaan det yékun yandénngé waatakute, dat waataku male, waataku male yamunaandaru, wa dé deku kundi vékukandékwa. ⁸ Vékute det bari yékun yakandékwa. Wunga véte vékusékungunéngé gunat wawutékwa. Guné ma vékulaka. Sérémaa wuné Duna Nyaan ani kékmaat waambule gaaye Gorké yékunmba vékulakakwa du dakwat véké wuté kapuk?” Naandén Jisas.

Farisi du ambét takis kéraakwa duké gwaaménja kundi wandén

⁹ Jisas wa véséknéndén. Du dakwa ras deku mawulémba anga wandarén, “Nané Gotna ménimba yéku du dakwa a ténangwa. Ras du dakwa déku ménimba gaandé yan du dakwa wa téndakwa.” Naatake yamba yékunmba vékulakandakwe wa. ¹⁰ Wunga vésékte det ani gwaaménja kundi wandén: “Du vétik Gorale kundi bulké we Gotna kundi bulndakwa néma gaat waarémbérén. Wani du vétik nak Farisi du wa. Nak takis kéraakwa du wa. ¹¹ Farisi du waare dékét kapmang téte Gorét anga wandén, ‘Méno Got, wuné yéku du yatéwutékwanngé, ména yé kavérékwutékwa. Wuné ras du dakwa yakwa pulak yakapuk yate, wuné ménat waatakutékwa. De ras duna muséké mawulé yandakwa, paapu yandakwa, du ras duna taakwale kapéremusé yandakwa, wunga yate kapéremusé wa yandakwa. Wuné a tékwa takis kéraakwa du kapéremusé yakwa pulak, yamba yawutékwe wa. ¹² Wuné akwi wikmba nyaa vétik kakému kakapuk baka yaréwutékwa. Yaréte kéraawutékwa akwi musé tambavétikmba (10) muni waatate nak tambék ménat kwayéte tambék taambak kaayék vétik vétik (9) wunéké taakawutékwa.’ Naandén. ¹³ Wunga wandéka dé wani takis kéraakwa du awula apak téndén. Téte wani yandén muséké nékéti yatéte, nyérét yamba yaasore véndékwe wa. Ye waandé daae Gorét anga wandén, ‘Méno Got, wuné kapéremusé yakwa du a. Wunéké ma mawulé sémbéraa yaménu.’ Naandén.”

¹⁴ Wani kundi watake Jisas det anga wandén, “Gunat wawutékwa. Takis kéraakwa du yan kapéremusé Got wa yasnyéputindén. Yasnyéputindéka dé Gotna ménimba yéku du yare yékun yéndén dékét déku gaat. Farisi du dé Gotna ménimba yéku du yamba yaréndékwe wa. Deku yé kavérékngwa du dakwa, sérémaa Got wandu, de baka du dakwa tékandakwa. Deku yé kavérékngapuk yakwa du dakwa sérémaa Got wandu, de néma du dakwa tékandakwa.” Jisas det wunga wandén.

Jisas makalkéri nyambalésat yékun yandén

(Mt 19:13-15; Mk 10:13-16)

¹⁵ Du dakwa makalkéri nyambalésé Jisaské kure yéndarén, det taamba kutte déké Gorét waatakundénngé. Kure yéndaka de Jisasna dunyan véte det waarundarén. ¹⁶ Waarundaka Jisas wani nyambalésat waandén, déké yaandarénngé. Waatake déku dunyansat anga wandén, “Makal nyambalésé ma taaka de wunéké yénga yaandaru. Yaandaru guné det watépéké yambak. Gotna kémba tékwa du dakwa de wani makal nyambalésé pulak wa. ¹⁷ Got néma du rate déku du

dakwaké kurkale vékandékwa. Dé wunga yaké yandékwanngé makal nyambalésé mawulé yandakwa. Makal nyambalé yakwa pulak, du dakwa deké kurkale véké yandékwanngé mawulé yamunaae, wa de déku kémba yaalakandakwa. Makal nyambalé yakwa pulak mawulé yakapuk yakwa du dakwa de déku kémba katik yaalaké daré.” Naandén Jisas det.

Néma du nak némaamba musé kureréte Jisasale bulndén
(Mt 19:16-30; Mk 10:17-31)

¹⁸ Némaamba musé kure yaran néma du nak Jisasét anga wandén, “Méné yéku du wa. Gotna jémbaaké nanat yakwasnyé-ménéngwa. Méné ma wa wunat. Kamu ye wuné kulémawulé kéraae apapu apapu kurkale yarépékaké wuté?” ¹⁹ Naandéka Jisas wa wan, “Kamuké méné wunat, ‘Yéku du, wo? Dékét Got nakurak wa yéku du randékwa. ²⁰ Got wandéka Moses wan apakundi wa vékuménén. Véku té méné vékuték naaké ya. ‘Méné nak duna taakwale kapéremusé yambak. Du dakwat viyaandéknge yambak. Sél yaké yambak. Nak du dakwat paapu yaké yambak. Ména aapa aasat ma yékun yaménék.’ Moses wani kundi wandéka wa vékuménén.” ²¹ Wunga wandéka wandén, “Wuné makalnyan yaréwutén sapak wani apakundi vékuwutén. Ani sapak waak a vékuwutéka.” ²² Naandéka wandén, “Méné anga waak ma ya. Méné taakaménén musé asé akwi nak duwat kwayéte yéwaa kéraae yéwaa kure yarékapuk du dakwat ma kwayé. Kwayéménu sérémaa Got ménat yékun yandu méné Gotna gaayét ye wamba yékunmba rapéka-kaménéngwa. Méné yéwaa kure yarékapuk du dakwat yéwaa kwayétake waambule yaae wuna jémbaamba ma yaala.” ²³ Wunga wandéka wani kundi vékutake dé némaamba yéwaa kure yare nak du dakwat kwayémuké kalik yandéka déku mawulé kapére yan.

²⁴ Jisas wani duwat véte anga wandén, “Rékaamba musé kure yarékwa du dakwa de yakélak yare Gotna kémba katik yaalaké daré. De apamama ye wa néma jémbaa yakandakwa Gotna kémba yaalamuké. ²⁵ Ani kundi waak ma véku. Néma bulmakau nak laplap samapndakwa raaményna yaambumba wulaaké mawulé yaamunaae, apamama wa yakandékwa. Rékaamba musé kure yarékwa du dakwa Gotna kémba yaalaké mawulé yate de ma apa tapa yapékandarék.” ²⁶ Wunga wandéka de wani kundi vékutake wandarén, “Rékaamba musé kure yarékwa du dakwa Gotna kémba wulaaké wate apa tapa yamunaandaru yénga pulak musé kure yarékapuk du dakwa Gotna kémba wulaae kurkale rapékaké daré apapu apapu? Yamba wa. Gotna kémba wulaaké yapati-kandakwa.” ²⁷ Naandaka wandén, “Du dakwa deké deku kapmang apamama yate Gotna kémba yaale yékunmba raké yapatindakwa. Got nakurak wa wani muséké apamama yandékwa. Got akwi musé yaké wa apa tapa yandékwa.” Naandén Jisas.

²⁸ Wani kundi wandéka Pita anga wandén, “Ma véku. Nané nana gaa nana akwi musé waak yaasékatake nané ména jémbaa yate ménale yeyé yaayaténangwa.” ²⁹⁻³⁰ Naandéka Jisas wa wan, “Yi wan wanana wa. Ma véku. Wunéké yékunmba vékulakakwa du dakwa Gotna jémbaa yaké watake deku gaa, du, taakwa, aanyé, waayéka, aasa, aapa, nyambalé yaasékandaru Got bulaa det yékun yandu yékunmbaa-sékéyak yarépéka-kandakwa apapu apapu. Yi wan wanana wa.” Naandén Jisas det.

Jisas nakapuk wandén kiyaae nakapuk taamale waarapké yandékwanngé
(Mt 20:17-19; Mk 10:32-34)

³¹ Jisas déku dunyansé tambavétik maanmba kaayék vétik (12) det anga wandén, “Ma véku. Bulaa Jerusalemét waarénangwa. Waarénanu Gotna

yémba kundi kwayétan du Duna Nyaan wunéké Gotna nyéngaamba viyaandarén kundi sékérek-ngandékwa. Yi wan wanana wa. ³² Jerusalemmba wunat nak gaayéna dunyansat kwayénderu wuné deku taambamba rakawutékwa. Rawutu wunat wasélékte kapérandi kundi wate sépmany sévaate kapérandi musé yakandakwa. ³³ Yate wunat raamény baangwit viyaae wuné viyaandék-ngandakwa. Yandaru kiyaawutu nyaa vétik yéndu kupuk yambanmba nakapuk taamale waarapkawutékwa.” Naandén. ³⁴ Wunga wandéka déku dunyan wani kundi kurkale yamba vékundakwe. Got wani musé paakundéka de Jisas wani wan kundiké yamba yékunmba vékulakandakwe wa.

Jisas méni kiyaan duwat kururéndén

(Mt 20:29-34; Mk 10:46-52)

³⁵ Jisas déku dunyansale sékét ye Jerikomba saambakngé yaténderén. Yaténdaka méni kiyaan du nak yaambumba rate du dakwat yéwaaké yaawiréndén. ³⁶ Yaawire vékundén némaamba du dakwa yéndaka. Vékutake dunyan rasét waatakundén, “Wa kamu daré yo?” ³⁷ Naandéka dat wandarén, “Nasaret du Jisas dé a yaakwa.” ³⁸ Naandaka waandén, “Méno, Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu Jisas, ma véku. Méné Devit pulak néma du tête wunéké ma mawulé sémbéraa yaménu.” Naandén.

³⁹ Wunga waandéka de taale yétan du dat wandarén, “Yakélak ra.” Naandaka yamba randékwe yakélak. Nakapuk waate wandén, “Méno, Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu, wunéké ma mawulé sémbéraa yaménu.” Naandén.

⁴⁰⁻⁴¹ Wunga wandéka Jisas det wandén, “Dé ma kure yaa wunéké.” Naandéka dé ye Jisas ténmba saambakndéka dat waatakundén, “Wuné ménat kamu yawuténggé méné mawulé yo?” Waatakundéka wandén, “Néman Du, wuné véké mawulé yawutékwa.” ⁴² Naandéka dat wandén, “Ménat kururéké yawutékwa mayé apaké yékunmba vékulaka-ménénga wa bulaa ména méni yékun yan. Bulaa ma véménu.” ⁴³ Wunga wandéka déku méni nakapuk bari yékun yandéka véndén. Vététe Jisasale yéte dé waak Gotna yé kavérékndén. Yandéka wani musé vén du dakwa de waak Gotna yé kavérékndarén.

19

Sakius Jisaské yékunmba vékulakandén

¹ Jisas Jerikot wulaandén. Wulaae nak gaayét yéké we yaambumba yéndén. ² Takis kéraakwa du nak déku yé Sakius wani gaayémba yaréndén. Dé takis kéraakwa duna néma du tête asa yéwaa wa taakaténdén. ³ Dé Jisas véséknge mawulé yandén. Dé pavéték du wa. Késépéri du dakwa yatékésénmba Jisas véké naae yapatindén. ⁴ Yapatije taale pétépété ye miyé nakmba waaréndén Jisas véké. Jisas ani yaambumba yaakandékwa. Wunga vékulakate miyémba waaréndén. ⁵ Waare téndéka Jisas yaae wani taalémba tête yaasore vététe dat wandén, “Sakius, bulaa ménale ména gaamba rakawutékwa. Méné ma gaaya bari.” ⁶ Wunga wandéka dé mawulé tawulé yate bari gaayandén. Ye Jisas déku gaat kure yéndén. ⁷ Yéndéka akwi du dakwa véte wandarén, “Jisas kapéremusé yakwa duwale raké wa yéndékwa, déku gaat. Wan kapére wa yandékwa.” Naandarén.

⁸ Sakius Néman Du Jisasét wandén, “Néman Du, ma véku. Bulaa wuné wuna musé nyéndémba munikawutékwa. Muniye nak tambék musé asékapuk dunyansat kwayékawutékwa. Kwayéte anga waak yakawutékwa. Wuné talimba du rasét paapu yate deku musé kéraawuténggé musé det nakapuk waambule kwayéte apu kupuk waak baka kwayékawutékwa.” Naandén. ⁹⁻¹⁰ Wunga

wandéka Jisas wa wan, “Ani du waak dé Abrahamna gwaal, waaranga, maandéka, bakamu wa téndékwa. Talimba yatéte Gorké yékunmba vékulakakapuk ye dé wa lambiyakén. Bulaa guné déku kundi vékute anga wa vékusékungunéngwa. Bulaa Got dat déku gaamba rakwa du dakwat waak Satanna taambamba wa kéraandén. Kéraandén apu de déku taambamba yékunmba rapéka-kandakwa. Lambiyakén du dakwaké waake véte de Satanna taambamba kéraae det yékun yaké watake wa wuné Duna Nyaan ani képmaat gaayawutén.” Naandén Jisas det.

Jémbaa yan du yéwaa kéraanngé gwaaménja kundi wandén
(Mt 25:14-30)

¹¹ Jisas ye Jerusalemmba saambakngé yaténdén. Yaténdéka du dakwa deku mawuléké anga wandarén, “Got néma du rate nanéké kurkale vérénda nyaa bari wa yakandékwa.” Wunga wandaka Jisas det gwaaménja kundi nak anga wandén. ¹²⁻¹³ “Néma du nak sékaa gaayét yéké watake, taale déku jémbaa yakwa dunyansé tambavétik waandéka yaandaka det nak nak yéwaa ras kwayéndén (20 kina, 20 kina pulak). Kwayéte det anga wandén, ‘Ani yéwaa kure jémbaa yaréngunu wuné nakapuk waambule yaae kéraakawutéka.’ Naatake sékaa gaayét yéndén, wamba rakwa néma du dat wandu déku gaayémba tékwa du dakwaké néma du randénngé. Ye wani kundi vékwe bari waambule yaaké vékulakandén. ¹⁴ Dé yéndéka de wani déku gaayémba yaran du dakwa de dé kalik yate, dunyan rasét wandaka déku kukmba yéendarén. Ye wani sékaa gaayémba ran néma duwat anga wandarén, ‘Nané wani du nana néma du randénngé kalik yanangwa.’ Naandarén.

¹⁵ “Kukmba wani néma du wani duwat wa wandén, déku gaayémba tékwa du dakwaké néma du randénngé. Wandéka vékutake yare nakapuk waambule yaandén. Yaae wandén, ‘Talimba yéwaa kwayéwutén duwat ma waa yaandarú. Wani kwayéwutén yéwaamba kure ye jémbaa ye katik yéwaa daré kéraak?’

¹⁶ “Naandéka du nak taale yaae dat anga wandén, ‘Néma du, wuné ména yéwaa kure ye jémbaa ye rékaamba (200) yéwaa kéraawutén.’ ¹⁷ Naandéka néma du dat wandén, ‘Méné yéku jémbaa yakwa du wa. Yéku jémbaa wa yaménén. Méné makalkéri muséké wa kurkale véménén. Véménénngé wuné wawutu méné gaayé tambavétikngé (10) néma du rakaménéngwa.’

¹⁸ “Naandéka nak du waak yaae wandén, ‘Néma du, wuné ména yéwaa kure ye jémbaa ye yéwaa rékaamba (100) ras wanale kéraawutén.’ ¹⁹ Wunga wandéka wani néma du wa wan, ‘Wan yékun wa. Bulaa wawutu méné gaayé taambakngé (5) deku néma du rakaménéngwa.’ ²⁰⁻²¹ Naandéka nak du yaae wandén, ‘Néma du, wuné méné véwutén wa. Méné du dakwaké mawulé yamba sémbéreaa yaménéngwe wa. Méné musé asé waak baka kéraaké mawulé yate, méné nak du dakwat yékun yamba yaménéngwe wa. Wuné ménéké wup ye wani wunat tiyaaménén yéwaa laplapmba giye baka taakawutén. Ména yéwaa a rakwa amba. Bulaa nakapuk ménat kwayékawutéka.’ Naandén.

²² “Naandéka wani néma du anga wandén, ‘Méné kapérandi jémbaa yakwa du wa. Waménén kundi vékutake yaménén kapéremusé ménat yakata-kawutéka. Wuné apamama yate nak du dakwat mawulé sémbéreaa yakapuk yate musé asé waak baka kéraaké mawulé yate, wuné nak du dakwat yamba yékun yawutékwe wa. Yi wan wanana wa. Wa waménén. Wunga yawutékwannngé wa vésékménén. ²³ Vésékte kamuké méné wuna yéwaa wani yéwaa taakandakwa gaamba taakakapuk yak? Méné wamba taakamunaaménu, wa wuné waambule yaae wani yéwaa kéraate ras waak wanale kéraakatik wuté.’ ²⁴ Naatake wamba tékésén dunyansat wandén, ‘Guné dat kwayéwutén yéwaa ma kéraae

némaamba yéwaa kure rakwa duwat kwayéngunu. Wani jémbaa yakwa du dé wani kwayéwutén yéwaa kure ye yéku jémbaa wa yandén.’ Naandén.

²⁵ “Wunga wandéka dat anga wandarén, ‘Néma du, kamu yakwate méné yo? Dé asa yéwaa wa kure randékwa.’

²⁶ “Naandaka det wandén, ‘Yéku jémbaa ye némaamba musé kéraan du dakwa sérémaa musé ras waak kéraakandakwa. Yéku jémbaa yakapuk ye musé ayélap kure rakéskwa du dakwa sérémaa kukmba baka wa rakéskandakwa. ²⁷ Wuna maama wuné deku néma du rawuténngé kalik yandarénngé guné det ma kure yaae wuna ménimba de viyaandéngunu.’ Naandén néma du.” Wunga wandén Jisas.

Jisas néma du rate Jerusalemét wulaandén

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Jo 12:12-19)

²⁸ Jisas wani kundi watake dé taale ye déku dunyansale Jerusalemét waaréndakwa yaambumba waaréandarén. ²⁹⁻³⁰ Waare Betfage tékwan Betani waak tékwan ye kwambalitendarén. Wani gaayé vétik Oliv némbumba wa témbérékwa, Jerusalem tékwanmba. Vétake saambakngé yatéte Jisas déku du vétikét wandén, “Wani gaayét ma wulaambénu. Wulaa vékambénéngwa donki nyaan nak. Miyémba lékitakandaka wa téndékwa. Talimba du nak déku kukmba yamba waare randékwe wa. Dé ma lepékwe kure yaambénék. ³¹ Yambénu du nak anga waatakumunaandu, ‘Kamu yaké béné wani donki nyaan lepékwo?’ Naandu anga ma wambénu, ‘Néman Du wani donkiké mawulé yandékwa.’ Dat wunga wa.” Naandén.

³² Wandéka déku kundi vékutake ye vémbéréndonki miyémba lékitakandaka téndéka. ³³ Vétake wani donkina baangwi lepékumbéréka de wani donkina aapa yaae bérét waatakundarén, “Kamu yaké béné wani donki nyaan lepékwo?” ³⁴ Naandaka wambéréndonki, “Néman Du wani donkiké mawulé yandékwa.” ³⁵ Naambéréka de mawulé yate wandaka wani donki nyaan Jiskasé kure yémbéréndonki. Ye bérku laplap ras donkina bungulmba kusorétaka-mbéréka Jisas wan taakumba randén.

³⁶ Wani donkimba waare yéndéka du dakwa deku laplapét yaambu yakusote vélésaki-laakét yéandarén. ³⁷ Vélésaki-takandaka ye Oliv némbu taakatake daawuliye Jerusalemmba saambakngé yaténdéka wani déké yékunmba vékulakakwa du dakwa akwi déké mawulé tawulé yate dusék takwasék yandarén. Yate talimba wani vékapuk yandarén kulé apanjémba véndarénngé vékulakate némaanmba waate Gotna yé kavérékndarén. Yate anga wandarén:

³⁸ “Nana néma du nanéké wa yaandékwa.

Néman Du Got wandéka wa yaandékwa. Wan yékun wa.

Got dat yékun yénga yandu.

Gotna gaayémba tékésakwa du dakwa mawulé tawulé yate yékunmba yarékandakwa.

Nané mawulé tawulé yate anjorémba rakwa du Gotna yé ma kavérékngwak.” Naandarén.

³⁹ Farisi dunyan ras wani du dakwale te vékutake Jisasét anga wandarén, “Néma du, méné ména du dakwat ma wa. De wunga némaamba waaké yambak.” ⁴⁰ Naandaka det wandén, “Gunat anga wawutékwa. De kundi bulkapuk yamunaandaru, wa matu dekét de wuna yé kavérék-ngandakwa.” Naandén Jisas det.

Jisas Jerusalemmba tékwa du dakwaké géraandén

⁴¹ Jisas ye Jerusalemmba saambakngé yatéte gaayét vétake wamba tékwa du dakwaké mawulé sémbéraa yate géraandén. ⁴² Géraate anga wandén, “**Bulaa** guné Gorale nakurakmawulé ye raké vékusék-munaangunu, wan yékun yakatik. Bulaa wani musé paakundéka yamba yékunmba véséknungwéngwe wa. ⁴³⁻⁴⁴ Got gunat yékun yate Satanna taambamba guné kéraandékwa nyaaké yamba kurkale vékuséknungwéngwe wa. Yangunéngwanngé sérémaa guna maama yaae guna gaayé yanyaweye tékandakwa. Tété képmaa vaae yénguna yaambumba taakatépé-kandakwa. Yate gaayét wulaae gunat, guna nyambalésat waak viyaandék-ngandakwa. Viyaandékte akwi gaa yaavan kutwurékandakwa. Yaavan kutndaru gaa kaangunén matu akwi vaakére kapmang kapmang ye rakandakwa.” Naandén Jisas.

Gotna kundi bulndakwa néma gaamba dunyansé kewurésalendén
(Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Jo 2:13-22)

⁴⁵⁻⁴⁶ Jisas ye Jerusalemét wulaae Gotna kundi bulndakwa néma gaat wulaandén. Wulaae véndén dunyan ras musé asé kwayéte yéwaa kéraaténdaka. Vétake de kewurésalete anga wandén, “Ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa: ‘Got wa wandén, “Du dakwa wuna gaat yaale wunale kundi bulkandakwa.” Naandén Got.’ Wani kundiké yamba vékulakangunéngwe wa. Guné ani gaamba Gorale yamba bulngunéngwe wa. Guné a musé asé kwayéte yéwaa kéraaténgunéngwa ani gaa an sél yakwa du paakwe rakwa gaa pulak a gérékén.” Naandén det.

Gotna kundi bulndakwa néma gaamba kundi kwayéndén

⁴⁷ Apapu nyaa Gotna kundi bulndakwa néma gaamba du dakwat Gotna jémbaaké yakwasnyéndén. Yandéka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyan, apakundiké vékuséknungwa dunyan, néma du ras waak anga wandarén, “Yénga pulak dé viyaandékngé nané?” ⁴⁸ Wunga wate bulte akwi du dakwa déké mawulé yate déku kundi vékuké wate yandarénmba dé viyaandékngé yapatindarén.

20

Jisasét waatakundarén, “Kandé wak wani jémbaa yaménénggé?”
(Mt 21:23-27; Mk 11:27-33)

¹ Nak nyaa Jisas Gotna kundi bulndakwa néma gaamba tété du dakwat Gotna jémbaaké yakwasnyététe Gotna kundi kwayéndéka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyan, apakundiké vékuséknungwa dunyan, Israelna maaka dunyan, wunga déké yaandarén. ² Yaae dat anga wandarén, “Kamu mayé apa kéraae méné wani jémbaa yo? Kandé wak wani jémbaa yaménénggé?” ³ Naandaka det wandén, “Wuné waak gunat kundi nak waatakukwate yawutékwa. Guné wunat ma wa. ⁴ Kandé Jonét wak dé du dakwat baptais kwayéndénggé? Got dé wak, kapuk ani képmaana du nak dé wak?” ⁵ Wunga waatakundéka dekét deku kapmang bulte anga wandarén, “Nané anga wamunaanunu, ‘Got wa wunga wan.’ Naamunaanunu nanat anga wakandékwa, ‘Kamuké guné déku kundi vékukapuk yo?’ ⁶ Anga wamunaanunu, ‘Ani képmaana du nak wa wan.’ Wunga wamunaanunu akwi du dakwa vékute nanat rakarka yate nanat matut viyaakandakwa. Jonngé anga wandakwa, ‘Gotna yémba kundi kwayétan du nak wa. Yi wan wanana wa.’ Wunga wandakwa.” Naandarén.

⁷ Wunga bule paapu yate Jisasét anga wandarén, “Yamba vékuséknungwe wa. Wani muséké katik waké nané.” ⁸ Wunga wandaka det wandén, “Wuné waak katik waké wuté, wunat wandéka yaae ani jémbaa yawutékwa duké.” Naandén.

Jisas gwaaménja kundi wandén wain yaawiké kaavéte séngiran dunyanséké (Mt 21:33-46; Mk 12:1-12)

⁹ Wani kundi watake du dakwat ani gwaaménja kundi wandén; “Du nak wain yaawi nak yandén. Ye wain miyé taawundén. Ye wain yaawiké séngite yaawimba jémbaa yate yéwaa kéraaké mawulé yan dunyansat kwayéndén. Kwayétake dé nak taalát yén. Ye wamba kwaaré késépéri yaténdén. ¹⁰ Yaténdéka miyé sék géléké yandakwa sékét yaaké yandéka dale yaréte déku jémbaa yakwa du nakét wandén, dé wani yaawiké kaavéte séngirékwa duké yéndénngé. Dé miyé sék ras kwayéndaru kure yaandénngé mawulé yandén. Ye wandéka déku jémbaa yakwa du yéndéka de wani yaawiké séngirékwa dunyansé déku kundi yamba vékundakwe. Yate wani duwat viyaae kewuréndaka baka male waambule yaandén. ¹¹ Yaandéka déku jémbaa yakwa nak duwat wandéka yéndén. Yéndéka dat waak wungat male viyaae kapére ye kewuréndaka baka male waambule yaandén. ¹² Yaandéka déku jémbaa yakwa du nak duwat wandén. Wandéka dé waak yéndéka dat viyaae kapére ye kaapat vaanjalendarén.

¹³ “Yandaka waambule yéndéka wani yaawina néma du wa wan, ‘Wuné yénga pulak yaké wuté? Wuné wuna mawulé tawulé yawutékwa nyaanét wawutu yékandékwa. Dé ye wandu kalmu déku kundi vékuké daré?’ ¹⁴ Naatake wandéka déku dunyanngu nyaan yén. Yéndéka de wani yaawiké séngiran dunyan vétake dekét deku kapmang bulte anga wandarén, ‘Yaawina néma du kiyaandu wani nyaan wa déku aapana musé asé akwi kéraaké yakwa. Nané dé viyaandéktake ani yaawi kéraakanangwa.’ ¹⁵ Naatake yaawi taakatake dé baka taalát kure gwaande dé wamba viyaandékndarén.” Wunga watake Jisas det anga wandén, “Guné yénga guné vékulako? De wunga yandarénngé wani yaawina néma du yénga yaké dé? ¹⁶ Dé yaae wani wain yaawiké séngirékwa dunyansat viyaandékwwurékandékwa. Viyaatake wani wain yaawi nak duwat kwayékandékwa, de wani yaawiké séngiréndarénngé.” Naandén Jisas.

Wamba tékésén du dakwa wani kundi vékute wandarén, “Yamba yé wa. Dé wunga katik yaké dé.” ¹⁷ Naandaka Jisas det véte wandén, “Gotna nyéngaamba ani kundi wa kwaakwa: Gaa kaakwa du yéku matuké waakte matu nakurakngé kalik yatakandaka baka randén.

Randéka Got wani matut vétake wandén, ‘Wan yéku matu wa. Wani matu randu gaa yékunmba kwaakandékwa.’ Naatake wani matu kéraae taakandéka yékunmba kwaandén gaa.

¹⁸ Wani kundiké gunat waatakuwutékwa. Kandéké dé wo? Wani matu taakumba du nak vaakétmunaandu déku sépé maalé maan taamba akwi ayélap ayélap yaké yakwa. Wani matu du nakna sépétakumba vaakétmunaae wani duwat takunyémndu kępmaamba gérek yakandékwa.” Naandén Jisas det. Wani matuké wunga wate dékét déké wa wandén.

Takis kwayéndakwanngé Jisasét waatakundarén (Mt 22:15-22; Mk 12:13-17)

¹⁹ Wani kundi wandéka de apakundiké vékuséngwa dunyan, Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyan de waak wa vékundarén, Jisas dekét déké wa wani kundi wandén. Vékutake dat bari kulkiye kure yéké yandarén. Yare du dakwa kalik yate det waarumuké we wup ye wa dé yamba kutndakwe. ²⁰ Ye dé kulkindara nyaaké kaavéréndarén. Yate deku mawulémba anga wandarén, “Paapu yakwa dunyan dale kundi bulte késmu nakmuké dat waatakundaru kalmu waambule wate kapérandi kundi ras waké dé? Wandu dé kotimnganangwa.

Kotime dé Romna néma duwat kwayékanangwa.” Naatake dunyanét ras yéwaa kwayénderén, de paapu ye dale kundi bulndarénngé.

²¹ Wani paapu yakwa dunyansé yaae Jisasét anga wandarén, “Néma du, méné det Gotna jémbaaké yakwasnyé-ménéngwa. Méné yéku kundi male wate det Gotna kundiké yékunmba yakwasnyé-ménéngwa. Méné nakurak kundi male waménéngwa néma du dakwa, baka du dakwat waak. Wunga wanangwa véte. ²² Méné wunga yate bulaa ma wa nanat. Nana apakundi yénga dé wo? Nané Romna néma duwat takis kwayéké nané, kapuk yamba yé?” ²³ Naandaka Jisas wa vékuséknén. De deku mawulémba anga wandarén, “Dé bulaa kapérandi kundi wandu dé kotimnganangwa.”

²⁴ Wunga wandaka Jisas vékusékte det anga wandén, “Wani takis kwayéngunéngwa yéwaa nak ma wakwasnyé wunat véwutu.” Naandéka wani yéwaa nak kure yénderén déké. Kure yéndaka det wandén, “Ani yéwaamba kwaakwa nyaap an kéna nyaap dé? Kéna yé daré ani yéwaamba viyaatakak?” Wunga waatakundéka wandarén, “Wa Romna néma du Sisarnan wa.” ²⁵ Naandaka det wandén, “Yi wan wanana wa. Romna néma du Sisarna musé dékét dat ma kwayéngunu. Gotna musé dékét Gorét ma kwayéngunu.” Naandén. ²⁶ Wunga wandéka de déku kundiké vékulaka vékulaka naandarén. De du dakwana ménimba téte wa wani kapérandi kundiké dé kotimngé wate ye yapatikndarén. Dé kapérandi kundi yamba wandékwe wa. Yapatiye wa kundi bulkapuk vékulék naandarén.

Du kiyaae taamale waarapké yandakwanngé Jisasét waatakundarén

(Mt 22:23-33; Mk 12:18-27)

²⁷⁻²⁸ Sadyusi dunyansé deku mawulémba anga wandakwa, “Kiyaan du dakwa nakapuk katik taamale waarapké daré.” Naandakwa. Yandaka de ras Jisaské ye anga wandarén, “Néman Du, méné du dakwat Gotna jémbaaké wa yakwasnyé-ménéngwa. Méné ani muséké ma wa nanat. Talimba Moses anga viyaatakandén: Du nak taakwa kéraae nyaan kéraakapuk ye baka kiyaamunaandu, déku waayéka wani taakwa kéraakandékwa. Ye nyaan kéraalu wani nyaanngé wakandékwa, ‘Wuna aanyéna nyaan wa.’ Naakandékwa. Moses wunga viyaatakandén. ²⁹ Bulaa ma véku. Talimba nakurak kémba du taambak kaayék vétik (7) yarénderén. Aanyé taakwa kéraae nyaan kéraakapuk baka kiyaandén. ³⁰ Kiyaandéka déku waayéka wani taakwa kéraae nyaan kéraakapuk ye dé waak kiyaan. ³¹ Kiyaandéka nak waayéka wani taakwa kéraae nyaan kéraakapuk ye dé waak kiyaan. Kiyaandéka akwi waayékanje wungat male ye de akwi nyaan kéraakapuk yate baka kiyaatondarén. ³² Yandaka yaak wani taakwa lé waak kukmba kiyaan. ³³ Bulaa méné nanat ma wa. Kiyaan du dakwa nakapuk taamale waarapndara sapakngé waménéngwa. Wani sapak lé wani taakwa kéna taakwa raké lé? Talimba wani nakurak kémna aanyémbéré waayékanje de akwi lat male kéraandarén.” Sadyusi dunyansé Jisasét wunga waatakundarén.

³⁴ Waatakundaka Jisas deku kundi vékutake det anga wandén, “Bulaa ani sapakmba tékéska du dakwa anga yandakwa. Dunyan taakwa kéraandakwa. Dakwa du kumbindakwa. ³⁵ Sérémaa Got wan du dakwa kiyaae taamale waarape dunyan taakwa kéraakapuk yandaru, dakwa waak de katik du kumbiké daré. ³⁶ Got wandu de déku nyambalésé wa rakandakwa. De Gotna kundi kure gaayakwa dunyansé pulak rakandakwa. Gorale yaréte nakapuk katik kiyaaké daré. ³⁷ Kiyaan du dakwa nakapuk taamale waarapké yandakwanngé wa Moses wandén. Wandéka wani muséké wa vékuséknangwa. Makalkéri miyé yaa yaanénngé wate wa ani kundi Gotna nyéngaamba viyaatakandéka wa vékungunén: Néman Du Got wan Abraham, Aisak, Jekop béra Got wa. Dé deku néma du wa randékwa. ³⁸ Moses

talimba wani kiyaan duké viyaatakandén kundi wa vénanén. Got kiyaan du dakwana néma du yamba randékwe wa. Got baka kulé tékwa du dakwana néma du wa randékwa. Got wan du dakwa wa kiyaan du dakwa yamba wa. Got wan du dakwa wa kiyaae taamale waarape rakéskwa du dakwa wa. Wunga vékuséknangwa.” Naandén Jisas.

³⁹ Naandéka de apakundiké vékuséknangwa dunyan ras dat anga wandarén, “Néma du, yéku kundi wa waménéngwa.” ⁴⁰ Wunga watake dat waambule waatakumuké wup ye nak kundi waak yamba wandakwe wa.

*Jisas det waatakundén Got wan du Kraiské
(Mt 22:41-46; Mk 12:35-37)*

⁴¹ Wani nyaa Jisas det anga wandén, “Apakundiké vékuséknangwa dunyan anga wandakwa, ‘Gunat yékun yandénggé Got wan du Krai Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu dé.’ Kamuké daré wunga wo? ⁴²⁻⁴³ Talimba Devit Kraiské kundi ras Gotna nyéngaamba viyaatakandén. Devit viyaatakan kundiké wanangwa, Gwaaré. Wani gwaarémba ani kundi anga wa kwaakwa: Néman Du Got wuna Néma Duwat anga wandén, ‘Méné néma du rate wuna yékutuwa saku taambamba ma raménék. Raménu wawutu ména maama ména taambamba rakandakwa. Randaru méné deku néma du rate deké verékaménéngwa.’ Got wunga wandén.

Gunat wawutékwa. Devit wunga wate Kraiské, ‘Wuna Néman Du wa,’ naandén. Kamuké we dé Devit Kraiské wunga wak? ⁴⁴ Devit Got wan du Kraiské, ‘Wuna Néman Du wa,’ naandéka yénga pulak dé Krai nakapuk Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu to? Krai Devitna gwaal, waaranga, maandéka bakamu téte, Devitna néma du waak dé to, kapuk?” Naandén Jisas det.

*Apakundiké vékuséknangwa dunyanséké Jisas kundi kwayéndén
(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40; Lu 11:37-54)*

⁴⁵ Du dakwa akwi rate Jisasna kundi vékuré-késndarén. Vékuréndaka dé déku dunyansat kundi kwayéndén. ⁴⁶ Kwayéte anga wandén, “Guné wani apakundiké vékuséknangwa dunyanséké ma jéraawu yangunék. De séményi laplap saawuwe du dakwa jaawundakwa taalémba yeyé yaayaké wa mawulé yandakwa. Yeyé yaayaténdaru du dakwa det véte anga wandarénngé wa mawulé yandakwa: ‘Wan de nana néma dunyansé wa.’ Naandarénngé wa yandakwa. De Gotna kundi bulnangwa gaamba wulaae néma duna taalémba raké wa mawulé yandakwa. De du nakale kakému kate, yéku taaléké waake, du dakwana ménimba raké mawulé yandakwa. ⁴⁷ De du kiyaan kwawitakwana musé asé akwi kéraandakwa. De paapu yate Gorale kundi kulémba bulténdakwa, du dakwa det véte deku yé kusoréndarénngé. Yandakwanngé Got wandu néma vakmi wa deké yaakandékwa.” Naandén Jisas.

21

*Du kiyaan kwawitakwa yéwaa kwayélén Gorké
(Mk 12:41-44)*

¹ Jisas Gotna kundi bulndakwa néma gaamba téte véténdén, rékaamba musé kurerékésén du dakwa Gorké yéwaa kwayéndaka. ² Véte véndén musé asékapuk yaran du kiyaan kwawitakwa nak yaae makalkéri yéwaa vétik Gorké kwayéléka. ³⁻⁴ Vétake anga wandén, “Rékaamba musé kurerékwa du dakwa Gorké yéwaa ras kwayéndarén. Kwayéndaka deku yéwaa ras waak gaamba wa rakwa. Ani taakwa makalkéri yéwaa vétik kurerélén pulak akwi wa kwayélén. Ye lé kakému

kéraala yéwaa nak yamba yé wa. Gorké kwayéndakwa yéku yapatat lé kwayén yéku yapaté wa taalékéran. Yi wan wanana wa.” Naandén Jisas.

Gotna néma gaa yaavan kurkwate yandakwanngé wandén Jisas

(Mt 24:1-2; Mk 13:1-2)

⁵⁻⁶ Jisasna du ras Gotna kundi bulndakwa néma gaaké bulte anga wandarén, “An yéku gaa a. Yéku yéku matut wa yandarén. Du dakwa Gorké wani kwayéndarén yéku yéku musat wa yékunmba yakusondarén.” Naandaka Jisas det anga wandén, “Bulaa a véngunéngwa musé asé sérémaa dunyan yaae yaavan kurkandakwa. Yaavan kutte akwi matu kéraae vaanjandandaru nak matu, nak matu taakumba katik kwaaké dé.” Naandén Jisas.

Jisas késépéri vakmi yaakwate yakwanngé wandén

(Mt 24:3-14; Mk 13:3-13)

⁷ Wani kundi wandéka dat anga waatakundarén, “Néma du, yani nyaa wani gaa yaavan kurké daré? Taale kamu musé yaandu vétake wani musé a yaakandéka naaké nané?” ⁸ Naandaka Jisas wa wan, “Guné jéraawu ma yangunék. Yate guné paapu yakwa dunyanna kundimba vékuké yambak. Kundi guné a wawutéka. Késépéri dunyan yaate gunat paapu yakandakwa. Paapu yate wuna yémba nak nak yaate gunat anga wakandakwa, ‘Got wan du Kraisa a waambule yaakwa. Wuné anana Kraisa.’ Naandaru guné deku kundi vékuké yambak. ⁹ Dunyan waariya-kandakwa. Waariyandaru wani waariyandakwanngé ras wakandakwa. Yandaru guné vékute wup yambak. Taale wunga musé wa yakandakwa. Yandaru sésékuk sékéyakmba yaana nyaa kukmba wa yaakandéka. Bari katik yaaké dé.” Naandén Jisas.

¹⁰ Watake det anga wandén, “Nak kantrimba tékwa du dakwa nak kantrimba tékwa du dakwale waariya-kandakwa. Nak néma duna kém nak néma duna kémale waariya-kandakwa. ¹¹ Apapu néma néma waalé gén-ngandéka. Késépéri kantrimba néma kaandé yandu néma baat waak yaké yakwa. Nyétmba késupalak nakpulak musé yaandu guné véte asa wup wa yakangunéngwa.

¹² “Wani musé wayéka yaakapuk téndu taale du ras gunat kulkiye kapérandi musé yakandakwa, guné wuna dunyan rangunu de wuna jémbaaké kalik yate. Ye Gotna kundi bulndakwa gaamba gunat kotimngandakwa. De gunat kalapusmba taakakandakwa. Gunat kure yéndaru deku néma duna ménimba tékangunéngwa. ¹³ De wunga yandaru guné wani sapak wuna kundi det kwayékangunéngwa. ¹⁴ Guné taale, guna mawulémba anga waké yambak, ‘Nané deku kundi yénga pulak waambule waké nané?’ ¹⁵ Guné wunga waké yambak. Wani nyaa wuné gunat yéku mawulé, waké yangunéngwa kundi waak gunat kwayékawutéka. Kwayéwutu, kwayéwutéka kundi guna maama waké yakwa kundit taalékéra-kandéka. Taalékérandu de guna kundi waambule waké yapatikandakwa. ¹⁶ Guna aasa aapa, guna aanyé waayéka, guna kémna du ras, guna du dakwa wunga de wa gunat maamat kwayéké yakwa. Kwayéndaru guné ras viyaandék-ngandakwa. ¹⁷ Guné wuna dunyan téngunénggé akwi du dakwa kalik yakandakwa. ¹⁸⁻¹⁹ Guné guna mawulémba apamama ye wuna jémbaa yasékéyakmunaae, wa guné wunale apapu yékunmba yarésékéyak-ngangunéngwa. Katik lambiyakngé guné.” Naandén Jisas.

Jerusalem yaavan kurké yandakwanngé wandén Jisas

(Mt 24:15-21; Mk 13:14-19)

²⁰ Wani kundi watake Jisas det anga wandén, “Sérémaa waariyakwa dunyansé Jerusalem gaayé yanyawe ye téndaru vétake wakangunéngwa, ‘Jerusalem yaavan kurké yandakwa sapak a yaakwa.’ ²¹ Wunga wate guné Judiamba

tékwa du dakwa guna gaayé yaasékatake némbat bari ma yaange yéngunék. Guné Jerusalemmba tékwa du dakwa wani gaayé yaasékatake bari ma yaange yéngunék. Guné yaawimba yarékwa du dakwa wani gaayét waambule ye wulaaké yambak. ²² Wani sapak wan Got wani Jerusalemmba yarékéskwa du dakwa yandarén kapéremusé yakataké yandékwa nyaa wa. Talimba du ras wani muséké kundi ras wa viyaatakandarén Gotna nyéngaamba. Wawutékwa nyaa wani kundi sékérek-ngandékwa. ²³ Wani kapérandi nyaamba nyaan biyaa rakwa dakwa, nyambalé munyaa kwayétékwa dakwa waak bari yaange yéké yapati-kandakwa. Deké mawulé sémbéraa yawutékwa. Wani nyaa Got rakarka yate wandu néma kapérandi vakmi Judamba tékwa du dakwaké wa yaaké yakwa. ²⁴ Yaandu maama yaae Judasat waariyandakwa néma kulaat viyaandaru kiyaakandakwa. Rasét kulkiye kure ye nak gaayémba taakakandakwa. Ye wani maama de nak gaayémba yaae Jerusalem yaavan kurkandakwa. Yaavan kuttake Jerusalemmba néma du tékandakwa. Yate Got wani wan nyaa nakapuk waambule yékandakwa.” Naandén Jisas.

Duna Nyaan yaaké yandékwanngé wandén Jisas
(Mt 24:29-31; Mk 13:24-37)

²⁵ Wani kundi watake Jisas det anga wandén, “Nyaa, baapmu, nyétmba tékékwa kun késpulak nakpulak yandu du dakwa vékandakwa. Solwara némaamba waarapte wutndu ani képmaamba tékwa akwi du dakwa vétake wup yate géraakandakwa. ²⁶ Yandaru nyétmba tékwa musé akwi sénga génte yeyé yaayakandakwa. Yandaru du dakwa génte wup nékéti yate vékulaka vékulaka naate wakandakwa, ‘Yéki. Yénga kapérandi musé dé nanéké yaakwate yo?’ ²⁷ Wunga watake Duna Nyaan vékandakwa wuné apa tapa yate nyaa véte kaalékwa pulak yate buwimba rate gaayawutu. ²⁸ Gunat wawutékwa. Wani musé taale baasnyé ye yaandu anga vékusék-ngangunéngwa. Wuné yaré yaré naae guné kéraae Gotna gaayét kure yékawutékwa. Wunga vékusékte guné yéku mawulé vékute ma waarape yaasawure véténgunu.” Jisas det wunga wandén.

Yékunmba vékulaka-ndarénggé wandén Jisas
(Mt 24:32-35; Mk 13:28-31)

²⁹ Watake det anga wandén, “Miyéké kurkasale ma vékulaka. ³⁰ Miyé ras gaanga péraae ye vény yaalandéka véte wangunéngwa, ‘A kakému naaré yakwa sékét a.’ Naangunéngwa. ³¹ Wani miyat véte wani sékéké vékuséngunéngwa pulak, wungat male guné wawutén musé véte vékusékte anga wa wakan-gunéngwa, ‘Got néma du rate du dakwaké kurkale véréké yandékwa nyaa a yaakwa. Yi wan wanana wa.’ Naakangunéngwa. ³² Gunat a wawutékwa. Bulaa ani sapak a yatékéskwa du dakwa ras kiyaakapuk ye wayéka yatéte wa wawutén akwi musé vékandakwa. ³³ Nyét képmaa késkandékwa. Wuna kundi katik késké dé. Rapéka-kandékwa. Yi wan wanana wa.” Naandén Jisas.

Jisasna dunyan déké kurkale kaavérendarénggé wa wandén det

³⁴ Watake det anga wandén, “Guné ma jéraawu yangunék. Ras dunyan rékaamba kakému kandakwa, waangété kulak kate waangété yandakwa, ani képmaana muséké male vékundakwa, wunga yate de yamba yékunmba vékulakandakwe wa. Guné de yakwa pulak yaké yambak. Guné de yakwa pulak ye wunéké vékulakakapuk yanguna sapak wa wuné waambule yaakawutékwa. ³⁵ Ani képmaamba a tékwa akwi du dakwat wuné waambule yaawuta nyaa bari yakandékwa. ³⁶ Guné apapu nyaa wunéké ma kaavéringunék. Kaavérete apapu apapu ma Gorét male waatakungunék, gunat mayé apa kwayéndénggé.

Waatakungunu mayé apa kwayékandékwa. Kwayéndu kapérandi musé gunat yaavan kurkapuk yandu guné Duna Nyaan wuna ménimba yékunmba tékangunéngwa.” Naandén Jisas det.

³⁷ Apapu nyaa Jisas awala Gotna kundi bulndakwa néma gaamba téte du dakwat Gotna jémbaaké yakwasnyéndén. Yandéka gaan yandéka yéte Oliv némbumba kwaandén. ³⁸ Yandéka apapu ganmba wani du dakwa Gotna kundi bulndakwa néma gaat yaandarén, déku kundi vékuké.

22

Judas Jisas néma dusat kwayéké kundi gindén

(Mt 26:1-5, 14-16; Mk 14:1-2, 10-11; Jo 11:45-53)

¹ Yis kurkapuk yandarén bret kandakwa nyaa yaaké yandu wani nyaa Judasé Pasova waandakwa nyaana kakému kakandakwa. ² Wani sapak Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyan, apakundiké vékuséngwa dunyan waak de Jisasét viyaandéngé mawulé yandarén. Ye du dakwa kalik yate waariyamuké wup yate anga wandarén, “Nané Jisas yénga pulak ye viyaaké?” Naandarén.

³ Wani sapak wa Satan Judasna mawulémba wulaandén. Déku nak ye waandarén Iskariot. Dé Jisasna du nak wa. ⁴ Satan wulaandéka Judas ye Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyan, Gotna kundi bulndakwa néma gaaké séngite kaavétékwa dunyanna néma dunyan waak, dele wa kundi bulndén, Jisas det kwayémuké. ⁵ Bule wandéka de mawulé yate dat yéwaa ras kwayéké bule kundi gindarén. ⁶ Judas yi naae kundi giye ye Jisas yakélak det kwayéké yandékwa sapakngé kaavéréndén. Némaamba du dakwa Jisasale yarékapuk yandara nyaaké nak kaavéréndén.

Jisasna du vétik Pasova waandakwa kakému kéraae waaware kururémbérén

(Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Jo 13:21-30)

⁷ Yis kurkapuk yandarén bret kandakwa nyaa yaan. Wani nyaa wa sipsip nyaan viyaandakwa, Pasova waandakwa nyaana kakémuké. ⁸ Viyaandakwanngé vékulakate Jisas Pita ambét Jonét anga wandén, “Béné ma ye Pasova waanangwa nyaana kakému kéraae waawatmbénu nanéké.” ⁹ Naandéka wambérén, “Yamba kéraae waawaténgé méné mawulé yo?” ¹⁰ Wunga waatakumbéréka wandén, “Ma véku. Béné ye wulaae Jerusalemmba, kulak tékwa aké yaatan du nak vékambénéngwa. Vétake déku kukmba ye wulaandékwa gaat ma wulaambénu. ¹¹ Wulaae wani gaana duwat anga ma wambénék, ‘Gotna kundi nanat yakwasnyékwa du ménat anga wandékwa, “Wuné wuna dunyansale Pasova waanangwa nyaana kakému kanana gaa yani taalémba dé kwaau?” Naandékwa.’ ¹² Wunga wambénu anjorémmba kwaakwa néma rum nak wakwasnyé-kandékwa. Wani rummba kakému kanana jaambé, ranana musé waak wa tékéska. Béné wani rummba kakému kéraae ma waawatmbénék.” ¹³ Naandéka bét ye Jisas wan pulak vémbérén. Vétake wani Pasova waanangwa nyaana kakému kéraae waawatmbérén.

Jisas déku dunyansat brerale wainale kwayéndén

(Mt 26:26-30; Mk 14:22-26; 1 Ko 11:23-25)

¹⁴ Jisas déku dunyansale yaae rakésndarén kakému kaké. ¹⁵ Rate Jisas det anga wandén, “Taale ani kakému, Pasova waanangwa nyaana kakému, gunale kaké mawulé tawulé yawutékwa. Kukmba wuné néma kaangél wa kurkawutékwa. ¹⁶ Gunat wawutékwa. Wuné nakapuk gunale téte ani kápmaamba ani kakému katik kaké wuté. Sérémaa Got du dakwaké néma du randa sapak yaandu wa nakapuk kakawutékwa.” Naandén Jisas.

¹⁷ Wunga watake wain kulak tékwa kasnya nak kéraae Gorét anga wandén, “Yéku kulak wa tiyaaménén. Wan yékun wa.” Naatake déku dunyansat wandén, “Guné kéraae muni waate nak nak ma kangunu. ¹⁸ Gunat wawutékwa. Wuné ani képmaamba téte wani kulak nakapuk katik kaké wuté. Sérémaa Got du dakwaké néma du randa sapak yaandu wuné wani kulak nakapuk kakawutékwa.” Naandén. ¹⁹ Wunga watake bret kéraae Gorét wandén, “Yéku musé wa tiyaaménén. Yékun wa.” Naatake bret bule déku dunyansat kwayéte anga wandén, “An wuna sépé a. [Gunat yékun yaké wa wuna sépé kwayéwutékwa. Guné wunéké vékulakate wunga ma yapékaténgunék.” ²⁰ Naatake kakému akwi kasékéyaktake Jisas wain kulak tén kasnya kéraae wungat male yate wandén, “Ani wain kulak wuna nyéki a. De wuné viyaandaru wuna nyéki vaakundu guné vétake anga wakangunéngwa, ‘Got du dakwat yékun yaké wandén kulé kundi wa sékérék-ngandékwa. Yi wan wanana wa.’ Naakangunéngwa.] Naandén Jisas.”

²¹ Wani kundi watake Jisas det anga wandén, “Ma véku. Wuné maamat kwayéké yakwa du dé bulaa wunale kakému rate a karékwa. ²² Talimba Gotna nyéngaamba kundi wa viyaatakandarén, maama wuné viyaandaréngé. Viyaatakandarén pulak Duna Nyaan wuné viyaandaru kiyaakawutékwa. Kiyaawutu néma vakmi wuné maamat kwayékwa duké wa yaakandékwa.” ²³ Wunga wandéka de deku kapmang bulte dekét waatakandarén, “Kandé wunga yakwate yo?” Naandarén.

Jisasna dunyansé néma du téké waarundarén

²⁴ Jisasna dunyansé kundi bulte waarundarén. Waarute anga wandarén, “Nanémba nana néma du kandé?” ²⁵ Wunga wandaka Jisas det anga wandén, “Akwi gaayémba tékwa du dakwana néma du, de apamama yate wa deku du dakwaké véndakwa. Véndaka deku du dakwa anga wandakwa, ‘De wan nanat yékun yakwa du wa.’ Naandakwa. ²⁶ Wunga wandaru guné wani néma du pulak yaké yambak. Guna du nak néma du témunaandu dé du dakwana kukmba yaakwa du pulak téte, dékét déku yé katik kavérékngé dé. Dé néma du téte, dé jémbaa yakapuk baka yarékwa du pulak katik yatéké dé. Dé guna jémbaa yakwa du wa yarékandékwa. ²⁷ Nak gaayémba yarékwa dunyan yénga pulak daré yo? Deku néma du yénga pulak du dé? Rate kakému karékwa du dé, kapuk wani déké kakému kure yaae kwayéte jémbaa yakwa du dé? Wani rate kakému karékwa du dékét dé wa néma du. Wuné gunale yaréte wunga yamba yawutékwe wa. Wuné gunale yaréte guna jémbaa yakwa du wa yaréwutékwa.

²⁸ “Guné wunale wa yarésékéyakngunén. Kapérandi musé wunéké yaandéka guné wuné yamba yaasékangunéngwe wa. ²⁹⁻³⁰ Wuna aapa mayé apa wa tiyaandén, wuné néma du rate du dakwaké kurkale véwuténgé. Tiyaandén mayé apa kéraae gunat kwayékawutékwa, guné wunale yaréte wunale kakému kulak kate, Israelna kém tambavétik maanmba kaayék vétikngé (12) néma du téte véngunéngé.” Naandén Jisas déku dunyansat.

Jisas wandén Pita dat kuk kwayékwate yandékwanngé

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Jo 13:36-38)

³¹ Jisas Saimon Pitat anga wandén, “Saimon, méné ma véku. Satan apamama yandu guné yaange ye kapma kapma yaréte lambiyakngunéngé mawulé yandékwa. Kakému muni waatandakwa pulak, guné wunga muni waataké wa mawulé yandékwa. Satan guné yaavan kurkwate yandékwa. Yate Gorét waatakundén, dé wunga yandénngé. ³² Wuné Gorét wa waatakuwutén. Méno, Saimon, ménéké Gorét wa waatakuwutén, méné wunéké yékunmba vékulakaménu ména mawulé kurkale tésékéyakndénngé. Téndu méné wunat

kuk kwayétake sérémaa waambule yaae méné wuna dunyanna mawulé yékun yaménu deku mawulé waak kurkale tésékéyak-ngandékwa.” Naandén.

³³ Wunga wandéka Pita dat anga wandén, “Néman Du, wuné ménale yéké mawulé yawutékwa. Wuné ménale yéte kalapus yakawutékwa wan yékun wa.”

³⁴ Naandéka Jisas dat wandén, “Pita, a vékusékwutékwa. Bulaa gaan séraa waakapuk téndu méné apu kupuk anga wakaménéngwa, ‘Wuné yamba ve wa Jisas.’ Wunga waménu séraa waaké yakwa.” Naandén Jisas Pitat.

Yéwaa, wut, waariyandakwa kulaa kure yéendarénggé wandén Jisas

³⁵ Jisas déku dunyansat anga wandén, “Talimba guné wawutéka ye yéwaa, wut, su yamba kure yéngunéngwe. Wani sapak muséke nak guné yapatik kapuk?” Naandéka wandarén, “Yamba wa.” ³⁶ Wunga wandaka det anga wandén, “Bulaa gunat anga wawutékwa. Guné yéwaa kure témunaae yéwaa ma kure yéngunék. Guné wut kure témunaae wut ma kure yéngunék. Waariyangunéngwa kulaa kurérékapuk ye, guna laplap nak kwayéte yéwaa kéraae waariyangunéngwa kulaa ma kéraangunék. ³⁷ Wa wawutékwa. Wunga yangunu Gotna nyéngaamba kwaakwa ani kundi wa sékérek-ngandékwa. Kundi anga wa kwaakwa: Déké wandarén, ‘Wa kapéremusé yakwa du wa. Dé viyaakanangwa.’ Wani kundi wunéké wa viyaatakandarén.” ³⁸ Wunga wandéka wandarén, “Néman Du, ma véména. Nané waariyanangwa kulaa vétik kure ranangwa.” Naandaka anga wa vékuséknén. De déké yaaké yakwa kapérandi muséke yékunmba yamba vékuséknakwe. Wunga vékusékte wa deku kundi waambule wate wandén, “Yaak wa.” Naandén.

Jisas Getsemanimba Gorale bulte dat waatakundén

(Mt 26:36-46; Mk 14:32-42)

³⁹ Wani kundi watake Jisas gwaande Oliv némbat yéndén, apapu talimba yandén pulak. Déku dunyansé waak dale yéendarén. ⁴⁰ Ye wani taalémba saambake det anga wandén, “Guné Gorét ma waatakungunék, gunat yékun yandu kapérandi musé gunat yaavan kurkapuk yamuké.” ⁴¹⁻⁴² Wunga wandéka de rakésndaka dé ayélap yépulak naandén. Matu kéraae vaanéndaka ye vaakérkwa pulak, wulka yéndén. Ye kwaati se Gorét anga waatakundén, “Wuna aapa, méné akwi muséke wa apamama yaménéngwa. Yaakwate yakwa muséke waké mawulé yamunaae waménu wunéké yaakwate yakwa vakmi wunéké katik yaaké dé. Wunga waatakuwutékwa ménat. Méné wuné mawulé yakwa pulak yaké yambak. Ménékét mawulé yaménéngwa pulak ma yaménu.” ⁴³ [Naandéka Gotna kundi kure gaayakwa du nak Gotna gaayémba gaaye déku mawulémba yékun yandén. ⁴⁴ Jisasna kwaminyan kapére yasékéyakndéka Gorét nakapuk waatakundén. Waataku-pékaréndéka waangét nyéki pulak vaakwe képmaamba vaakéren.]

⁴⁵ Jisas Gorale bulte waatakutake waarape déku dunyanséké yéndén. Ye yéndén de yundé kwaakésndaka. De mawulé sémbéraa yate vékundaka deku mawulémba kapére yate deku ménimba yundé yandéka wa kwaandarén. ⁴⁶ Kwaandaka vétake det sérkuyaate anga wandén, “Guné kamuké guné yundé kwaakésu? Guné yundé kwaaké yambakate. Ma waarape Gorét waatakungunu, kapérandi musé asé gunat yaavan kurkapuk yamuké.” Naandén Jisas.

Judas Jisas maamat kwayéndén

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Jo 18:3-11)

⁴⁷ Jisas wayéka téte bulténdéka wa némaamba dunyansé yaakéran. Jisasna du nak Judas yaambu taaléndéka yaandarén. Judas Jisasét taama réng-ngé we Jisas ténét yaae kwambali-sékéyakndén. ⁴⁸ Kwambali-sékéyakndéka Jisas dat anga

wandén, “Judas, méné Duna Nyaan wunat taama rénge maamat kwayéké méné, kapuk yénga pulak yaké méné?” Naandén.

⁴⁹ Jisasna dunyansé dale téte véndarén wa, wani deké yaan dunyansé Jisas kulkiye kure yéké yandakwan. Wunga vétake Jisasét anga wandarén, “Néman Du, de waariyanangwa kulaat viyaaké nané, kapuk méné yénga méné vékwo?”
⁵⁰ Naatake deku du nak Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma duké jémbaa yakwa duwat viyaate déku yékutuwa sakuna waan satékyasnyéndéka vaakéréén. ⁵¹ Yandéka Jisas vétake wandén, “Yaak. Guné wunga yaké yambakate.” Naatake wani duna waanmba kutndéka nakapuk yékun yan.

⁵² Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyan, Gotna kundi bulndakwa gaaké séngite kaavétékwa dunyanna néma dunyan, Israelna maaka dunyan, wunga wa yaandarén, Jisas kulkiye kure yéké. Yaae Jisas wunga yandéka vétake téndaka Jisas det anga wandén, “Guné wuné kurké yaate kamuké guné waariyangunéngwa kulaa baangé waak kure yaau? Guné sél yakwa duwat viyaaké guné wani musé kure yaau, kapuk yénga pulak yaké?” ⁵³ Apapu nyaa Gotna kundi bulndakwa néma gaamba gunale wa yaréwutén. Yaréwutéka wuné yamba kutngunéngwe. Bulaa guna jémbaa a yakangunéngwa. Bulaa ganngunganna néma du Satan apamama yakandékwa.” Naandén Jisas.

Pita wa wan, “Wuné Jisas yamba véwutékwe wa”

(Mt 26:57-58, 69-75; Mk 14:53-54, 66-72; Jo 18:15-18, 25-27)

⁵⁴ Jisas wani kundi wandéka dé kulkiye kure yéendarén. Kure ye Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma duna gaat kure wulaandarén. Kure wulaandaka Pita deku kukmba ye lakasatiye apakmba téndén. ⁵⁵ Téndéka de wani Jisas kure yén dunyan aatmu gisangwandéendarén taalémba wulaae yaa yamungandarén. Yamunge randaka Pita dele yaamba randén. ⁵⁶ Randéka jémbaa yakwa taakwa nak dat vélén. Vétake déku saawit vésék vésék naate wa anga walén, “Ani du waak Jisasale wa yaténdén.” ⁵⁷ Naaléka Pita wa wan, “Nyéno, wuné dé yamba vésekéwutékwe wa.” Naandén.

⁵⁸ Wunga wandéka raré naae kukmba nak du dat vététe wandén, “Méné waak Jisasna du wa.” Naandéka wandén, “Méno, wuné yamba wa.” ⁵⁹ Naandéka raré naae kukmba nak du waak dat véte némaanmba wandén, “Ani du waak dé Galili du a. Dé waak Jisasale wa yaténdén. Yi wan wanana wa.” Naandén.

⁶⁰ Wunga wandéka Pita wa wan, “Méno, wa waménéngwa kundi wuné yamba vékwe wa.” Wunga waké naaténdéka séraa nak bari waan. ⁶¹ Waandéka Néman Du Jisas awulaka apakmba pulak téte waalakwe Pitat véndén. Véndéka dat wani takamba Jisas wan kundiké vékulakandén. Takamba Jisas dat anga wandén, “Wuné vékusékwutékwa wa. Bulaa gaan séraa waakapuk téndu méné apu kupuk wakaménéngwa, ‘Wuné yamba véwutékwe wa Jisas.’ Wunga waménu séraa waaké yakwa.” ⁶² Wani kundiké vékulake Jisasét kuk kwayétake wa Pita gwaande mawulé sémbéeraa yate némaamba géraandén.

Jisasét waangite, wasélékte dat viyaandarén

(Mt 26:67-68; Mk 14:65)

⁶³ Jisas kurin dunyansé dat waangite wasélékte viyaandarén. ⁶⁴ Viyaate déku méni laplapét gitépétake dat anga wandarén, “Méné Gotna kundi kwayékwa du rate akwi muséké wa vékusékménéngwa. Vékusékte ma wa nanat. Ménat kandé viyaak?” ⁶⁵ Wunga wate némaamba kapérandi kundi ras waak wandarén dat.

Jisas Israelséna néma dunyanna ménimba téndén

(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Jo 18:19-24)

⁶⁶ Nyaa yaalandéka Israelséna maaka dunyan, Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan, apakundiké vékuséngwa dunyan, de wunga yaae jaawundarén. Jaawuwe téndaka Jisaské séngiye kaavétan dunyan dé kure yaandarén déké. Kure yaae taakandaka deku ménimba téndén. ⁶⁷ Téndéka dat anga wandarén, “Méné ma wa nanat. Méné Got wan du Kraisi méné kapuk?” Naandaka det wandén, “Gunat wamunaawutu yékunmba vékulakamuké kaliki yakangunéngwa. ⁶⁸ Wuné gunat waataku-munaawutu guné wuna kundi waambule wamuké kaliki yakangunéngwa. ⁶⁹ Sérémaa Duna Nyaan wuné néma du rate, apa tapa yakwa du Gotna yékutuwa taambamba rakawutékwa.” Naandén Jisas.

⁷⁰ Wunga wandéka de akwi wandarén, “Yénga méné wo? Méné Gotna nyaan méné, kapuk yénga méné?” Naandéka wandén, “Yi. Gunékét guné wa wunga wakwa.” ⁷¹ Naandéka wandarén, “Dékét déku kapmang wa kapérandi kundi wandéka vékunanén. Vékutake yandén musé aséké ras waak katik vékuké nané.” Naandarén Israelséna néma dusé Jisaské.

23

Jisas Pailatna ménimba téndén

(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Jo 18:28-38)

¹ Wunga ye de wani néma dunyansé akwi waarape Jisas Romna néma du déku yé Pailat, déké kure yéandarén. ² Kure ye Jisaské dat anga wandarén, “Ani du dé kapérandi muséké wa nana du dakwat yakwasnyéndén. Yate nanat anga wandén, ‘Guné Romna néma duwat takis kwayéké yambak.’ Naandén. Wunga watake anga wandén, ‘Wuné néma du a rawutékwa. Wuné Got wan du Kraisi wuné anana.’ Naandéka wa dé ménéké kure yaananén.” Naandarén.

³ Wunga wandaka Pailat Jisasét waatakundén, “Méné Judaséna néma du méné kapuk?” Naandéka Jisas wa wan, “Yi. Ménékét ména kapmang wa waménéngwa wunga.” ⁴ Naandéka Pailat Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan, dele tékésén némaamba du dakwat anga wandén, “Ani du kapérandi musé nak yamba yandékwe wa. Wunga vékusékwutékwa.” ⁵ Naandéka de némaanmba nyaarang naate anga wandarén, “Déku kundi Judiamba tékwa akwi du dakwat kwayéndéka kurkale yarékapuk yate waariyaké yandakwa. Taale Galilimba kundi kwayétake bulaa anga yaae nanat wunga kundi kwayéndéka.” Naandarén.

Jisas Herotna ménimba téndén

⁶ Pailat wani kundi vékutake det anga waatakundén, “Ani du Galili du dé, yi?” ⁷ Wunga wandéka yi naandarén. Yi naandaka Pailat wa vékuséknéndén. Talimba Romna néma du wandéka Herot néma du téndén Galili distrikmba. Jisas Galili du wa. Yaténdéka Herot Jisasna néma du téndén. Wani sapak Herot waak Jerusalemmba wa yaréndén. Wunga vékuséktake Pailat wandéka Jisas Herotké kure yéandarén.

⁸ Talimba Herot Jisaské kundi vékutake dé véké wa mawulé yaréndén. Ye késépéri baapmu Jisas vékapuk yaréndéka wani sapak dé déké kure yaandaka Herot dat véte mawulé tawulé wa yandén. Jisas talimba vékapuk yandén kulé apanjémba nak déku ménimba yandu véké wa mawulé yate dusék yandén. ⁹ Yate Jisasét késépéri muséké waatakundén. Waatakundéka Jisas déku kundi nak yamba waambule wandékwe.

¹⁰ Yandéka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan, apakundiké vékuséngwa dunyan waak wamba téte némaamba saték naate kapérandi kundi Jisaské wandarén Herorét. ¹¹ Wandaka Jisas Herotna kundi waambule wakapuk yandéka Herot déku waariyakwa dunyansale Jisasét waangite

wasélékndarén. Dat “Gandénu” waate Herot dat waangite wasélékndén. Yate anga wandén, “Du dakwana néma du dé yéku laplap male wa saawundékwa.” Naatake wandéka paapu ye yéku laplap kéraae Jisasét saawutake dat waangiye waambule Pailatké dé kure yénderén. ¹² Talimba Pailat Herorale maama yaténdén. Pailat Herotna yé kavérékte wandéka Jisas Herotké kure yénderén sapak, Herot wani muséké dusék yate Pailarale naawi kure yékunmba yarémberén.

Jisas takwemimba baangtakandarénngé wa Pailat watakandén
(Mt 27:15-26; Mk 15:6-15; Jo 18:39-19:16)

¹³ Pailat wandéka de Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan, Israelséna néma dunyan, némaamba du dakwa waak yaae jaawundarén. ¹⁴ Jaawundaka det wandén, “Guné ani du wunéké kure yaae anga wangunén, ‘Dé du dakwana yéku mawulé yaavan kutndékwa. Dé asa kapérandi musé wa yandén.’ Naangunénga wuné guna ménimba téte dat ani muséké waatakuwutén. Waatakutake gunat anga wawutékwa. Dé wani wangunén kapérandi musé yamba yandékwe wa. ¹⁵ Herot waak wungat male wandékwa. Wunga wandéka wa dé waambule nanéké kure yaandarén. Ma véku. Kapérandi musé nak yamba yandékwe wa. Dat katik viyaandékngé nané. ¹⁶ Watakawutu wuna dunyan dat viyaandaru baka yékandékwa.” Naandén.

¹⁷ [Akwi kwaaré Pasovana kakému kandakwa sapak Romna néma du Pailat kalapusmba kwaan du nak watakandéka kalapus yaasékatake baka gwaande yéndén.]

¹⁸ Pailat wani kundi wandéka wamba tékésén du dakwa de akwi némaanmba nyaarange anga waandarén, “Wani duwat viyaandéktake ma Barabasét waménu kalapus yaasékatake yaale baka yékandékwa.” Naandarén.

¹⁹ Talimba wani du Barabas Romna dunyanngé kalik yate Jerusalemmba tékwa du dakwat watakandéka Romna dunyansale waariyandarén. Nakapuk Barabas du nakét viyaandékndén. Wunga yandéka wa dé kalapusmba taakandaka kwaandén.

²⁰ Wamba tékésén du dakwa wunga waandaka Pailat Jisas baka yéndénngé mawulé yandén. Ye det nakapuk wandén, Jisas baka yéndénngé. ²¹ Wandéka de kalik yan. Yate némaamba waate anga wandarén, “Dé takwemimba ma baangtaka. Dé takwemimba ma baangtaka.” ²² Naandaka det nakapuk wandén, “Kamuké? Kamu kapérandi musé dé yak? Dat katik viyaandékngé nané. Kapérandi musé nak yamba yandékwe wa. Watakawutu wuna dunyan dat viyaae taakandaru yaale yékandékwa.” Naandén. ²³ Wunga wandéka de kalik yate némaamba waate wandarén, dé watakandu de Jisas takwemimba baangndarénngé. Wunga wate Pailatna kundi yamba vékundakwe. ²⁴ Yandaka Pailat deku kundimba vékwe wa wandarén pulak yandén. ²⁵ Ye wandéka wani mawulé yandarén du Barabas kalapus yaasékatake gwaande baka yéndén. Talimba Barabas Romna dunyanngé kalik ye du dakwat watakandéka Romna dunyansale waariyandarén. Nakapuk Barabas du nakét viyaandékndén. Wunga yandéka wa dé kalapusmba taakandaka kwaandén. Pailat Barabas baka yéndénngé watake wa Jisas takwemimba baangndarénngé watakandén.

Jisas takwemimba baangndarén
(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Jo 19:17-27)

²⁶ Romna waariyakwa dunyansé Jisas kure yéte véndarén Sairini du nak déku yé Saimon Jerusalemét wulaaké yaandéka. Vétake dé kulkiye Jisas baangtakandara takwemi yaate Jisasna kukmba yéndénngé wandarén. Wandaka yaate dele yéndén. ²⁷ Yéténdaka némaamba du dakwa wa Jisasna kukmba

yétendarén. Yéte dakwa ras mawulé sémbéraa yate déké géraandarén.²⁸ Géraandaka Jisas waalakwe det anga wandén, “Guné Jerusalemmba yarékwa dakwa, guné wunéké géraaké yambak. Gunékét gunéké, guna nyambaléké waak ma géraangunu.”²⁹ Kapérandi sapak yaandu du dakwa anga wakandakwa, ‘Ani kapérandi sapak dakwa deku nyambaléséké néma sémbéraa yandakwa. Sémbéraa yandakwanngé vékulakate nyaan kéraaké yapatikwa dakwa, nyaan kéraakapuk yan dakwa, nyambalé munyaa kwayékapuk yan dakwa, wani dakwa ani kapérandi sapak deku nyambalé yarékapuk yandaru mawulé tawulé yénga yandaru.’ Naakandakwa.³⁰ Wani kapérandi sapak du dakwa déké yaaké yakwa kapérandi muséké wup yate anga wakandakwa, ‘Némbu ma vaakére nanat tekéténdaru.’ Naakandakwa.³¹ Wuné kapérandi musé nak yamba yawutékwe wa. De wunat ani kapérandi musé baka yate yénga pulak yaké daré, Jerusalemmba yaréte kapérandi musé yakwa du dakwat? Det némaamba kapérandi musé wa yakandakwa.” Wani dakwat wunga wandén Jisas.

³² Waariyakwa dunyan kapérandi musé yan du vétik waak kure yéNDARÉN. Bét Jisasale sékét viyaaké we kure yéNDARÉN.³³ Kure ye Duna Maaka Apa waandakwa taalémba saambakandarén. Saambake wamba Jisas takwemimba baangNDARÉN. Yatake wani kapérandi musé yan du vétik waak takwemimba baangNDARÉN. Nak du Jisasna yékutuwa sakumba baangtakandarén. Nak du déku akituwa sakumba baangtakandarén.

³⁴ Jisas takwemimba baangtakandaka anga wandén, “Aapa, ani wunat yandakwa kapérandi muséké vékulakate méné det waambule yakataké yambak. De yamba vékuséknakwe wa yandakwa muséké.” Naandén Jisas. Jisas takwemimba baangtake de rate déku laplap muni waataké satu pulak pilai yandarén. Yandaka det taalékéran du wa déku laplap kéraan.³⁵ Yaténdaka du dakwa téte véséknandarén. Véténdaka Israelná néma dunyan Jisasét waangite wasélékte anga wandarén, “Dé du dakwat yékun yandén. Dé nanat yékunmba yandénggé Got wani wan du Krai yarémunaae, wa dé dékét déku sépat déku kapmang yékun yakandékwa.”³⁶ Naandaka de waariyakwa dunyansé waak dat waangite wasélékte yaae dat nyéngi yakwa wain kulak kwayéNDARÉN.³⁷ Kwayéte wandarén, “Méné Judaséna néma du témunaae ma ména kapmang ména sépat yékun yaménu.” Naandarén.

³⁸ Jisas baangtakandarén wani takwemina waambumba anjoré anga viyaatakanandarén: Ani du an Judaséna néma du a. Naatakanandarén.

³⁹ Jisasale takwemimba baangtakandarén du nak Jisasét waarute anga wandén, “Méné waménén, ‘Wuné gunat yékun yawuténggé Got wan du a.’ Waménén wani kundi sékérekmunandu, ma ména kapmang ména sépat yékun yate aana sépat waak yékun yaménu.”⁴⁰ Wunga wandéka Jisasale takwemimba baangtakandarén nak du wani kundi vékutake dat waarute anga wandén, “Jisas kiyaana pulak méné kiyaaké yate Gorké wup yakapuk yate méné wani kapérandi kundi wo, yi?”⁴¹ Kapérandi musé yaténggé aané viyaandaru wan yékun wa. Ani du kapérandi musé nak yamba yandékwe wa.”⁴² Naandéka wandén, “Jisas, méné apamama ye du dakwaké néma du raké waambule yaate wunéké ma vékulakaménu.”⁴³ Wunga wandéka Jisas wa wan, “Bulaa ani nyaa méné wunale yéku taalémba rakaméngwa. Yi wan wanana wa.” Naandén Jisas dat.

Jisas wa kiyaan

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Jo 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Nyaa naawure kayéndéng téndéka akwi képmaa gaan yan. Ye téndéka nyaa yamba ve wa. Kukmba nyaa tépatekwe daawuliké yaténdéka (3 klok) Gotna

kundi bulndakwa néma gaamba wani lékitakandarén séményi laplap nyéndémba gérike aangé vétik yan. ⁴⁶ Yandéka Jisas némaanmba anga waandén, “Aapa wa, wuna kwaminyan ména taambamba a taakawutékwa.” Watake wunga kiyaandén. ⁴⁷ Kiyaandéka waariyakwa dunyanséna néma du vétake Gotna yé kavérékte wandén, “Ani du yéku musé male yan du a. Yi wan wanana wa.” Naandén.

⁴⁸ Wani musé véké yaae jaawuwe tékésén akwi du dakwa Jisas kiyaandéka vétake mawulé sémbéraa yate deku gaayét waambule yéendarén. ⁴⁹ Yéndaka de wani Jisas vésékén dunyansé, dakwa ras waak de wunga apakmba pulak tété wani musé yandéka véndarén. Talimba Jisas Galili taakatake yéndéka de wani dakwasé wa dale sékét yéendarén.

Jisasna pusaa matumba vaandarén kwaawumba taakandarén

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Jo 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Du nak yaréndén. Déku yé Josep wa. Judamba tékwa gaayé Arimatea du wa. Dé yéku musé yakwa du yaréte, Got néma du rate du dakwaké vérénda sapakngé wa kaavéréndén. Dé néma du tété talimba nak néma dunyansale jaawuwe rate Jisas viyaandéknge bulndarén kundi dele bulte dé yamba yi naandékwe wa. ⁵² Wani du ye Romna néma du Pailarét waatakundén Jisasna pusaa kéraamuké. ⁵³ Waatakundéka yi naandéka ye Jisasna pusaa lepékwe kure gaaye waama laplapét saape kwaawumba taakandén. Wani kwaawu talimba Josep dékét déku jémbaa yakwa dunyansé wa matumba vaae wulaan. Talimba wani kwaawumba kiyaan duna pusaa nak yamba taakandakwe wa. ⁵⁴ Garambu Josep Jisasna pusaa kwaawumba taakandén. Judana yaap yaré nyaa yaaké yandéka wa wunga yandén.

⁵⁵ Galilimba Jisasale yaan dakwasé Josepna kukmba ye véndarén dé Jisasna pusaamba yéku yaama yakwa musé kurkapuk baka taakandéka. Taakandén taalé waak véndarén. ⁵⁶ Vétake gaayét waambule ye pusaamba kurké watake yéku yaama yakwa musé kéraatakandarén. Kéraae taakatake yaap yaré nyaa Moses wan apakundi wandékwa pulak wa yaap yaréndarén.

24

Jisas nakapuk taamale waarapndén

(Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Jo 20:1-10)

¹ Yaap yaré nyaa yéndéka Sande ganmbamba nyaa yaalaké yaténdéka wani dakwasé taakandarén yéku yaama yakwa musé kéraae kure yéendarén, Jisasna pusaa rémndarén taalé. ² Ye véndarén wani kwaawumba kétaaktépéendarén matu varémansati-takandaka randéka. ³ Vétake kwaawumba wulaae Néman Du Jisasna pusaaké vépatikndarén. Yamba re. ⁴ Yatake wani muséké wamba tété vékulaka vékulaka naaténdaka du vétik gaaye dele témbérén. Bérku laplap wamatama ye kalkal naan. ⁵ Témbéréka de wup ye kwaati se saawi képmaat tindarén. Yandaka anga wambérén, “Kamu yaké guné waaku kiyangambana taalémba taamale waarape kulé rakwa duké?” ⁶ Dé amba yamba re wa. Dé wa nakapuk taamale waarapén. Dé Galilimba yatéte gunat wani wandén kundiké ma vékulakangunék. ⁷ Dé anga wa wandén, ‘De Duna Nyaan wuné kwayékandakwa kapérandi musé yakwa dunyanét. Kwayéndaru wuné takwemimba baang-takandarú kiyaawutu nyaa vétik yéndu kupuk yambanmba nakapuk taamale waarapkawutékwa.’ Wunga wandén kundiké ma vékulakangunu.” Naambérén.

⁸ Bérku kundi vékutake wani dakwasé Jisas talimba wandén kundiké vékulakandarén. ⁹ Vékulake pusaa rémndarén kwaawu taakatake nakapuk waambule yéendarén. Ye Jisasna dunyan tambavétik maanmba kaayék nakurak

(11) det wani muséké wandarén. De Jisasna jémbaamba yaalan ras du dakwat waak wani muséké wandarén. ¹⁰ Wani kundi Jisasna dunyansat saapan dakwasé, wan Makdala taakwa Maria, Joana, nak Maria lé Jemsna aasa, ras dele sékét yarénderén dakwa waak. ¹¹ Wani kundi saapéndaka vékutake de Jisasna dunyan wa wan, “*Wa paapu wa yandakwa. Wa yaambumba kundi wa.*” Naatake deku kundi yamba vékundakwe. ¹² [Yandaka Pita waarape pétépété yéndén Jisasna pusaa rémndarén kwaawut. Ye kwaatambe yaasole véndén pusaamba saaptakandarén laplap male randéka. Vétake waambule déku gaat yéte vékulaka vékulaka naayéndén wani muséké.]

Jisasna du vétik Emeusét yéte Jisas vémbéréen
(Mk 16:12-13)

¹³ Wani nyaa talimba Jisasale yeyé yaayatan du vétik bét Emeusét yéndakwa yaambumba yémbéréen. Du dakwa Jerusalem taakatake wani gaayét yéte kulémba pulak wa yékandakwa (11 kilomita pulak). ¹⁴ Bét yéte Jisas kiyaanngé saapélaakét yétémbéréen. Saapéte Jiské dakwasé wan muséké waak saapé yémbéréen. ¹⁵ Saapélaakét yétémbéréka Jisas dékét déku kapmang yaae bérale yéténdén. ¹⁶ Yéténdéka dat véte yamba vésekmbérékwe. ¹⁷ Yambéréka bérét anga wandén, “*Béné kamuké béné bulaakét yu?*” Wunga wandéka bét Jisas kiyaanngé vékulakate mawulé sémbéraa yatémbéréen. ¹⁸ Téte du nak déku yék Kliopas déku kundi waambule anga wandén, “*Késpulak nakpulak gaayémba yaan némaamba du dakwa Jerusalemmba bulaa rate wa vékusékdakwa wani yandarén muséké. Méné, nak gaayémba yaan du, méné nakurak méné ani nyaa Jerusalemmba yandarén muséké vékusékngapuk yo kapuk?*” Naandén.

¹⁹ Wani kundi wandéka Jisas bérét anga waatakundén, “*Kamu daré yak?*” Wunga waatakundéka bét yékéyaakmba téte dat wambéréen, “*Nasaret du Jisasét wa wani musé yandarén. Dé Gotna yémba kundi kwayétan du nak wa. Dé Gotna ménimba, akwi du dakwana ménimba waak téte dé yéku apanjémba yate néma kundi waténdén.*” ²⁰ Yaténdéka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan, nana néma dunyan waak dé kwayénderén Romna duwat, dé viyaandékndaru kiyaandénngé. Kwayéndaka dé takwemimba baangndaka kiyaandén. ²¹ Talimba nana mawulémba anga wananén, “*Wani du nané Israelsat kéraae yékun yakandékwa.*” Wunga warénganga dé wa viyaandékndarén. Wani muséké wa bulte ani muséké waak watékwa. Dékény Jisasét viyaandékndaka nyaa vétik yéndéka bulaa a nyaa kupuk yakwa. ²² Nak muséké waak bultékwa. Bulaa nanale Jisasna jémbaamba yaalan dakwa ras wan kundiké vatvat naananén. Ganmbamba déku pusaa rémndarén taalat yénderén. ²³ Ye déku pusaa yamba véndakwe. Yatake waambule yaae nanat anga wandarén, “*Nané ye Gotna kundi kure gaayakwa duwat vénanga anga wambéréen, “Dé wa nakapuk taamale waarapén.” Naambéréen.*” ²⁴ Wani dakwasé yaae nanat wunga saapéndaka nana du ras yén, Jisasna pusaa rémndarén taalat. Ye wani dakwa saapan pulak vénderén. Ye vétake Jisas yamba véndakwe wa.” Naambéréen.

²⁵ Wani kundi wambéréka Jisas bérét anga wandén, “*Béné yamba yékunmba vékulaka-mbéningwe wa. Béna mawulé yékunmba tékapuk yandéka wa béné Gotna yémba talimba kundi kwayétan dunyanna kundi ayélapkéri wa vékumbénéen.*” ²⁶ Wani dunyan anga wandarén, “*Taale kapérandi musé Got wan du Kraiské yaandu kukmba dé néma du randu de déku yé kavérék-ngandakwa.*” Wunga wandén kundi béné yamba kurkale vékumbénéngwe wa.” Naandén. ²⁷ Wunga watake Moses déké viyaatakandén kundi, Gotna yémba kundi kwayétan akwi dunyan déké viyaatakandarén kundiké waak bérét wandén.

²⁸ Yambuyambu bulaakét ye bét yéké yén gaayémba saambakngé yatéendarén. Ye saambake Jisas nakapuk yékwate yandén. ²⁹ Yandéka dat wambéren, “Yémbak. Nyaa daawulindu gaan a yaké yakwa. Yandu méné aanale kwaaké ya.” Wunga wambéréka wulaae bérale randén. ³⁰ Rate kakému kaké yate bret kéraae Gorét anga wandén, “Yéku kakému a tiyaaménén nanat. Wan yékun wa.” Wunga watake bret bule bérét kwayéndén. ³¹ Kwayéndéka bét bari dé vésék naambéren. Vésékmbéréka wamba yamba randékwe. Bét dé yamba vémbérékwe. ³² Yatake bérku kapmang bulte anga wambéren, “Aané yaambumba yaatéka Gotna nyéngaamba kwaakwa kundiké aanat wandéka, wa aana mawulé yékun yan. Yi wan wanana wa.” Naambéren.

³³ Wunga watake bari waarape Jerusalemét nakapuk waambule yémbéren. Ye vémbéren Jisasna dunyan tambavétik maanmba kaayék nakurak (11), déku jémbaamba gwaandan du dakwale jaawuwe randaka. ³⁴ Vémbéréka bérét wandarén, “Nana Néman Du dé wa nakapuk taamale waarapén. Yi wan wanana wa. Taamale waarapndéka Saimon wa vén dé.” ³⁵ Wunga wandaka bét yaambumba yétembéreka Jisas bérké yaandénngé saapémberén. Jisas bérale rate bret buléndéka wani nyaa male dé vésékmbérenngé waak det wani kundi saapémberén.

Jisas déku dunyanngé yaandéka véndarén

(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Jo 20:19-23)

³⁶ Bét wani kundi watémbéréka dékét Jisas déku kapmang yaae deku nyéndémba téndén. ³⁷ Téndéka de vatvat naae wup yate deku mawulémba anga wandarén, “Wa gaamba dé.” ³⁸ Wunga wandaka det wandén, “Kamuké guné vatvat naau? Kamuké guné guna mawulémba vékulaka vékulaka naau?” ³⁹ Wuna maan taambat ma véngunu raaményét baangndarén katak. Véte guné véséknge ya. A wuné a tékwa. Wunat ma kutte guné véké ya. Véte vésék-ngangunéngwa. Gaamba yamba wa. A wuné a tékwa. Gaamba de sépémaalé yamba kure téndakwe wa, wuné kure tékwa pulak. An wunat a véténgunéngwa.” Naandén. ⁴⁰ [Wunga watake déku maan taamba det wakwasnyéndén, raaményét baangndarén wani katak véndarénngé].

⁴¹ Jisasna dunyan dat vétake vékulaka vékulaka naandarén. Yate mawulé tawulé yate deku mawulémba anga wandarén, “Yénga véké? A kiyaae taamale waarapén du Jisas dé, kapuk kandé?” Wunga vékulakandaka det waatakundén, “Guné amba kakému ras guné taakak?” ⁴² Wunga waatakundéka tutakandaka ran gukwami dat kwayéendarén. ⁴³ Kwayéndaka kéraae kandéka véndarén.

⁴⁴ Wani kwaami katake det anga wandén, “Talimba wuné gunale yatéte gunat anga wa wawuté, ‘Talimba Moses kundi wunéké wandéka, Gotna yémba kundi kwayétan dunyan waak wunéké wa kundi kwayétéendarén. Talimba gwaaré waatan dunyan de waak wunéké wa wandarén. Wandarén kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa. Wunéké viyaatakandarén kundi akwi sékérék-ngandékwa.’ Wunga wawutéka bulaa wani kundi wa sékérékén. Yi wan wanana wa.” ⁴⁵ Wunga wate deku mawulé kutélangndén, de Gotna nyéngaamba kwaakwa kundi yékunmba vékusék naandarénngé.

⁴⁶ Yate det anga wandén, “Gotna nyéngaamba ani kundi wa kwaakwa: Got wan du Krai néma kaangél kure kiyaakandékwa. Kiyaae nyaa vétik yéndu kupuk yambanmba wa nakapuk taamale waarapkandékwa. ⁴⁷ Déku apu déku yémba ani kundi ma kwayéandarék akwi du dakwat: ‘Guné yangunén kapéremuséké kalik ye ma yaasékangunu. Yaasékangunu Got yangunén kapéremusé yasnyéputi-kandékwa.’ Wani kundi Jerusalemmba tékwa du dakwat taale baasnyé ye

kwayéte nak gaayém^{ba} tékwa du dakwa, k^épmaana akwi taalém^{ba} tékwa du dakwat waak ma kwayéndarék. ⁴⁸ Guné wani musé akwi wa véngunén. ⁴⁹ Talimba wuna aapa anga wandén, ‘Sérémaa wuna Yaamambi gunat kwayékawutékwa. Yi wan wanana wa.’ Wunga wandénngé wuné wawutu wuna aapana Yaamambi guna mawulém^{ba} wulaae rakandékwa. Taale Jerusalem^{ba} ma kaavéréngunu déké. Kaavéréngunu Gotna Yaamambi anjorém^{ba} gaaye gunat mayé apa kwayé^{ndu} nak gaayét yékangunéngwa.” Naandén Jisas det.

Got wandéka Jisas Gotna gaayét waaréndén

(Mk 16:19-20; Ap 1:9-12)

⁵⁰ Jisas wunga watake de kure Jerusalem taakatake ayélap yépulak naae Betanimba saambakndarén. Saambake déku taamba kusoréte Gorét waatakundén, det yékun yandénngé. ⁵¹ Waatakutéte de yaasékandéka Got dé déku gaayét kure waaréndén. ⁵² Waaréndéka de mawulé tawulé yate waambule yé^{ndarén} Jerusalemét. ⁵³ Ye apapu Gotna kundi bulndakwa néma gaamba tété Gotna yé kavérék-té^{ndarén}.

Jisas Kraiské Jon vyaatakan kundi

Taale ani kundi ma vé

Jisas Kraiské Jon vyaatakan nyéngaamba Jisaské anga wandékwa, “Dé Gotna Kundi wa. Dé Gotna nyaan dusépé ye nana képmaat gaaye wa nanale yaténdén.” Naandékwa. Jon anga mawulé yandékwa. Du dakwa Gotna nyaan Jisaské yékunmba ma vékulakandarék. Yate anga ma vékuséknaru. Nanat Satanna taambamba kéraamuké Got wan du wan Jisas wa. Jon anga vékuséknén. Du dakwa Jisaské yékunmba vékulakate, déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naate wa kulémawulé kéraae yékunmba tépékaa-kandakwa apapu apapu. Wanngé wa ani nyéngaa vyaatakandén. (20:31 ma vé.)

Taale Jon nanat anga wandékwa, “Talimba Kundi Gorale wa randén.” Naandékwa. Wani du Kundi wan Jisas wa. Wani kundi watake kukmba Jon saapéndékwa Jisas yan kulé apanjémbaké. Nané ve anga vékusék-nganangwa. Jisas dé Got wan du wa. Talimba Got wa wandén wani du yaae nané Satanna taambamba kéraandénngé. Dé Gotna nyaan wa. Jon nanat wandékwa Jisas yan kulé apanjémbana wambukundiké waak. Wandéka vénangwa du dakwa ras Jisaské yékunmba vékulakate déku kukmba yeyé yaayaténdaka. Yandaka ras male déké yékunmba vékulakamuké kalik yandarén.

Sapta 13-17mba kwaakwa kundi ma vé. Gaan nak Jisas déku dunyansale jaawuwe yaréte det némaamba yéku kundi kwayéndén. Kwayétake kukmba wani gaan maamasé yaae Jisas kulkiye kure ye dé kotimndarén. Ye dé takwemimba baangtake kusoréndarén. Kuksékéyakmba kwaakwa kundi wan anga wa. Jisas nakapuk taamale waarapndéka déku dunyansé dé véndarén.

Jon vyaan nyéngaamba anga vénangwa. Jisas némaamba apu du dakwa képmaamba yarékwa yapatéké saapéte gwaaménja pulak yate nanat wakwasnyéndékwa déké yékunmba vékulakate kulémawulé kéraanangwanngé. Wunga yandéka wimut, kulak, bret, vérékngwa yaa, wain miyé, sipsipké séngiye vétékwa duké waak kundi vénangwa, ani nyéngaamba.

Du dakwat kulémawulé kwayémuké wa Kundi dusépé ye gaayandén

¹ Talimba nyét képmaa akwi musé yaalakapuk téndéka Gotna nyaan wa ran. Déku yé Kundi wa. Dé Gorale wa randén. Dékét dé Got wa. ² Talimba, taale Kundi Gorale wa randén. ³ Randéka Got wandéka dékét déku kapmang wa nyét képmaa akwi musé yandén. Musé nak déku kapmang yamba yaalandékwe wa. Akwi musé asé salmu walmu dékét déku kundi male wa yawuran. ⁴ Dé kulémawulé kwayékwa du wa. Kulémawulé kwayéndu du dakwa kulémawulé kéraae yékunmba yatépékaa-kandakwa apapu apapu. ⁵ Kulémawulé kwayéte vérékngwa yaa pulak wa randékwa. Du dakwana kapére mawulé ganngungan pulak wa tékéska. Yandéka wani yaa ganngumba vérékte kaaléndéka, de kapére mawulé yakwa du dakwa ganngumba téte vélékéyaakngé yapatindakwa.

⁶ Got du nakét wandéka wa yaandén. Wani duna yé Jon wa. ⁷ Dé du dakwat wani yaaké kundi bulké wa yaandén. De wani yaa pulak duké deku mawulémba anga wakandakwa, “Wani du wan Gotna nyaan wa. Yi wan wanana wa.” Naakandakwa. Wunga wandarénngé wa Jon wani kundi bulndén. ⁸ Dé wani yaa pulak duké wa du dakwat kundi kwayéké yaandén. Jon dé wani yaa pulak du yamba wa.

⁹ Du dakwana kapére mawulé ganngu ye tékwa. Yaa pulak du yaa ganngumba vérékte kaalékwa pulak, deku mawulémba kaaléndu deku mawulé yékun

yandénngé wa dé ani kępmaat gaayandén. ¹⁰ Talétalé wani du wa ani kępmaan yan. Yatake dé ani kępmaat gaayandéka de ani kępmaamba tékwa du dakwa déké yamba vékuséknakwe wa. ¹¹ Dékét déku gaayét wa yaandén. Yaandéka déku gaayé du dakwa déku kundi vékukapuk yate wa dé kalik yandarén.

¹² De ras déku kundi yékunmba vékunarén. Vékite wandarén, “Dé nana néma du wa.” Wunga wandaka dé wandéka de Gotna nyambalésé wa téndakwa. ¹³ Deku aasa aapa déké mawulé yandaka aasa de kéraatakandaka daré Gotna nyambalésé yarékésu, kapuk kępmaana du nak wandéka daré Gotna nyambalésé yaro? Yamba wa. Got nakurak déku kapmang wandéka wa déku nyambalésé yarékésndakwa.

¹⁴ Gotna nyaan, déku yé Kundi, dusépé ye wa nana kępmaat gaayandén. Gaaye nanale yaténdén. Yatéte papukundi yamba wandékwe wa. Nanéké sémbéraa yate yéku yéku kundi male waténdén. Yi wan wanana wa. Wandéka dat véte wananén, “Got déku mayé apa wa kwayéndén dat. Kwayétake wandéka wa gaayandén. Dékét dé wan Gotna nyaan wa. Du nak dé yakwa pulak katik yaké dé.” Wunga wananén. ¹⁵ Baptais kwayékwa du Jon wani du yaandéka wa vétake wandén, “Dat ma vé. Talimba ani duké wa gunat wawutén, ‘Wuna kukmba yaakwa du dé néma du wa. Wuné baka du a taale yaakwa. Wuna aasa talimba wuné kéraakapuk yalén sapak wani du wa Gorale ran.’ Wunga wa wawutén gunat.” Naandén Jon.

¹⁶ Kundi, déku nak yé Jisas Krai wa. Apamama yate déké yékunmba vékukwa du dakwa nanat yékun yakandékwa. Nanéké mawulé sémbéraa yate nanéké vékite dé néma du rate nanat yékun yarépéka-kandékwa. ¹⁷ Talimba Got wandéka Moses Gotna apakundi du dakwat kwayéndén. Kukmba Got wandéka Jisas Krai yaae dé nak kundi kwayéndén. Dé Gorké papukundi yamba wandékwe wa. Yéku kundi wa kwayéndén. Yi wan wanana wa. Got nanéké mawulé sémbéraa yandékwanngé wa wandén. ¹⁸ Du nak Got yamba véndékwe wa. Véte déku jémbaaké yamba vékundékwe wa. Déku nyaan Jisas male wa nakurak dale re vétake déku jémbaaké vékuséknakwén. Vékuséke gaaye wa nanat yéku kundi wandén, déku aapa Gorké. Wandéka wa nané Gotna jémbaaké vékuséknangwa.

Baptais kwayétan du Jon kundi kwayéndén

(Mt 3:1-12; Mk 1:7-8; Lu 3:15-17)

¹⁹ Baptais kwayékwa du Jon yaténdéka Judana néma dunyansé, de Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyan ras, Livai dunyan ras, wunga det wandaka Jerusalemmba yaae Jonét waatakundarén, “Méné kandé?” ²⁰ Wunga waatakundaka Jon wa wan, “Wuné Got wan du Krai yamba wa. Wuné du dakwat yékun yaké yakwa du yamba wa.” Wunga watake yéku kundi wandén. Kundi yamba paakundékwe wa.

²¹ Yandéka dat nakapuk waatakundarén, “Méné kandé? Méné Elaija, kiyaae méné nakapuk taamale waarapék kapuk?” Wunga waatakundaka Jon wa wan, “Yamba wa. Wuné Elaija yamba wa.” Naandéka nakapuk waatakundarén, “Nané Gotna kundi tiyaaaké yakwa kulé duké wa kaavéréngwa. Kaavéréngwa du méné wani méné?” Naandaka Jon wa wan, “Yamba wa.” Naandén.

²² Wunga wandéka dat nakapuk waatakundarén, “Méné kandé? Du ras nanat wandaka yaananén. Nané waambule ye det yénga waké nané? Méné ménékét ména jémbaaké yénga méné wa?”

²³ Wunga waatakundaka Jon wa wan, “Wuné kundi bulkwa du a. Wuné du dakwa yarékapuk taalémba yatéte anga wawutékwa, ‘Néman Du yaanda yaambu ma kururéngunék.’ Wuné Aisaiana kundi vékite wa ani kundi wawutékwa.

Talimba wani kundi Gotna nyéngaamba viyaatakandéka bulaa wuné yaae wani kundi a bulwutékwa.” Gwaaménja kundi wunga wandén det, deku mawulé yékun téndénngé.

²⁴ Talimba Farisi dunyan det wandaka wa yaandarén. ²⁵ De yaae Jonna kundi vékute dat waatakundarén, “Du dakwa deku kapére mawulé yaasékandaka méné det Gotna yémba baptais kwayéménéngwa. Kamuké méné wunga yo? Méné Elaija yamba wa. Méné kaavéréngwa du yamba wa. Méné baka du wa, kamuké méné det Gotna yémba baptais kwayu?” Naandarén.

²⁶ Wunga waatakundaka Jon wa wan, “Wuné Gotna yémba det baptais kwayéwutékwa. Wa makal jémbaa wa. Néma du nak gunale wa téndékwa. Guné dé yamba véngunéngwe wa. ²⁷ Dé wuna kukmba wa yaandékwa. Dé yaae néma jémbaa yakandékwa. Dé néma du wa randékwa. Wuné baka du a téwutékwa. Yénga pulak ye déku jémbaa yaké wuté? Baka du téwutékwamba.” Naandén Jon.

²⁸ Betanimba yatéte Jon wani kundi bulndén. Jordan kaambélé téndéka wani gaayé nak sakumba tékwa. Wamba yatéte du dakwat Gotna yémba baptais kwayéndén.

Jisas Gotna sipsip nyaan pulak wa

²⁹ Kukmba nak nyaa Jon téte véndén Jisas dé yaran taalat yaandéka. Yaandéka Jon dat vétake wandén, “Guné akwi ani duwat ma vé. Dé Gotna sipsip nyaan wa. Talimba yandarén kapéremusé yasnyéputimuké, de sipsip nyaanét viyaate wa Gorké tuwe kwayéandarén. Nyansipsip viyaandarén pulak, dat wunga viyaandaru kiyaakandékwa, ani képmaana du dakwana kapére mawulé yasnyéputimuké. ³⁰ Dékénykakét wani duké vékutake wa gunat anga wawuté, ‘Wuna kukmba du nak yaakandékwa. Dé wuna néma du wa. Wuna aasa wuné kéraakapuk yaléka talimba dé wa yaran.’ Naawuté. ³¹ Talimba wuné dé yamba véwutékwe wa. Bulaa male a véwutékwa. Déké wa gunat kundi bulte Gotna yémba guné baptais kwayéwuté. Guné Israelsé ani duké vésékngunéngé wa wunga yawuté.” Naandén.

³²⁻³⁴ Wunga watake wandén, “Got wandéka yaae wa gunat wuné déku yémba baptais kwayéwuté. Talimba Got wunat anga wandén, ‘Wuna Yaamambi gaaye du nakale téndu vékaménéngwa. Wani du wandu wuna Yaamambi du dakwana mawulémba wulaakandékwa.’ Wandén pulak, déku Yaamambi nyaamiyo pulak ye gaaye duwale téndéka véwuté. Taale ani du yamba véwutékwe wa. Yaréwutéka Gotna Yaamambi déké gaaye téndéka wa wuné dé vésékwuté. An dé Gotna nyaan a. Wuné vésékte wa gunat wawutékwa.” Naandén Jon.

Jisas du rasét wandén dale yéendarénngé

³⁵ Nak nyaa kukmba, Jon nakapuk téndéka déku du vétik dale sékét témbérén. ³⁶ Te Jon wa vén Jisas yéndéka. Vétake wandén, “Ma vé. Wan Gotna nyansipsip wa.” ³⁷ Wunga wandéka bét Jisasna kukmba yémbérén. ³⁸⁻³⁹ Yémbéréka Jisas waalakwe véndén déku kukmba yaatémbéréka. Vétake bérét wandén, “Kamuké béné waaku?” Naandéka wambérén, “Rabai, yani gaamba méné yaro?” Wunga wambéréka wandén, “Ma yaae béné véké ya.” Wunga wandéka ye yaréndékwa gaa kwaandéka vémbérén. Vétake dale yarémbérén. Yamba yémbérékwe, garambu yandéka. Wani kundi Rabai, nana kundimba anga wanangwa, “Gotna kundi yakwasnyékwa du wa.”

⁴⁰ Jonna kundi vékutake wa Jisasna kukmba yémbérén. Du nak déku yé Andru wan Saimonna waayéka wa. Saimonna nak yé Pita wa. ⁴¹ Andru Jisas yaasékatake

bari ye Saimonét vétake wandén, “Aané Mesaia a vétén.” Naandén. Wani yé Mesaia nana kundimba wanangwa: Got wan du Krais wa.

⁴² Naatake Andru Saimon we Jisaské kure yéndén. Kure yéndéka Jisas Saimonét wandén, “Méné Saimon wa. Méné Jonna nyaan wa. Sérémaa ména yé anga waakanangwa, Sifas.” Naandén Jisas. Wani yé Sifas, nak gaayéna kundimba wandakwa, Pita. Nana kundimba wanangwa, Matu.

Jisas Filip ambét Natanielét waandén dale yémbérénnge

⁴³⁻⁴⁴ Nak nyaa Jisas nak taalát yémuké vékulakandén. Wani taaléna yé Galili wa. Vékulake ye Filipét véndén. Filip dé Betsaida du wa. Betsaida wan Filip, Andru, Pita deku gaayé wa. Jisas Filipét vétake wandén, “Ma yaa méné wunale.” ⁴⁵ Naandéka Filip Jisasna jémbaa yatéte ye Natanielké waakndén. Waake ye dat vétake wandén, “Talimba nana gwaal waaranga maandéka bakamu Moses, de Gotna yémba kundi kwayétan dunyansé waak, de kulé duké Gotna nyéngaamba viyaatakandarén. Wani du wa vénanén. Nasaret du Jisas wa. Dé Josepna nyaan wa.” Naandén.

⁴⁶ Wunga wandéka Nataniel wa wan, “Nasaret wan kapérandi gaayé wa. Yénga pulak ye yéku du Nasaretmba yaaké dé?” Naandéka Filip wa wan, “Ma yaa vé.” Naandéka yéndén.

⁴⁷ Nataniel yaandéka Jisas vétake déké anga wandén, “Ma vétake. Nané Israelta du nak wa yaatékwá. Dé yéku du wa. Papukundi yamba bulndékwe wa.”

⁴⁸ Naandéka Nataniel wa wan, “Yénga pulak ye méné vésékék wuné?” Wunga waatakundéka Jisas wa wan, “Filip yamba waae wa méné wani miyé maawumba yaréménénga, wuné wa méné ve vésékwutén.” ⁴⁹ Wunga wandéka Nataniel wa wan, “Néma du, méné Gotna nyaan wa. Méné nané Israelséna néma du wa.” Naandén.

⁵⁰ Wunga wandéka Jisas wa wan, “Méné wani miyé maawumba yaréménénga véwuténnge wa wawutén. Wawutéka bulaa méné wunéké yékunmba vékulaka-ménéngwa. Sérémaa véména musé wa yaae a véménéngwa musat taalékére yasandaké yakwa.” ⁵¹ Wunga watake wandén, “Kukmba sérémaa vékangunéngwa Gotna gaayé téndu déku kundi kure gaayakwa dunyansé Duna Nyaan wunéké waaré gaayandarú. Yi wan wanana wa. Gunat wa wawutékwá.” Naandén Jisas.

2

Du nak taakwa kéraandén Kanamba

¹⁻² Nyaa vétik yéndéka nak nyaamba du nak taakwa kéraandén Kanamba. Wani gaayé Galili distrikmba téndékwá. De waandaka Jisasna aasa ye taakwa kéraakwa duna gaamba yaréléka Jisasét wandaka déku dunyansale sékét wani musé véké watake yéNDARÉN. Ye rakésndaka kukmba wani wain kulak késén. ³ Késndéka Jisasna aasa dat walén, “De wain kulak yamba yé wa.” ⁴ Naaléka Jisas wa wan, “Nyéné wuna jémbaaké waké yambak. Wuna jémbaa yaké yawutékwá sapak wayéka yamba yaae wa.” ⁵ Naandéka lé déku aasa jémbaa yakwa dunyansat walén, “Gunat wandékwá kundi vékute wandékwá pulak ma yangunék.” Naalén det.

⁶ Nané Judasé nana apakundi vékute maan taamba kurkale yakwasnyéngwa. Wani gaamba rakwa du wunga maan taamba yakwasnyé-ndarénngé wa matumba yandarén aké taambak kaayék nakurak (6) wunga tén. Wani aké néma néma apu wa (100 lita pulak).

⁷ Jisas jémbaa yakwa dunyanét wandén, “Wani akémba gumbés kulak ma tuwe wukaasandangunu.” Naandéka gumbés kulak tuwe wukaasanda-ndarén. ⁸ Wukaasanda-ndaka det wandén, “Ras ma tuwe kure ye ani kakému yaakékwa mawunduwat kwayé.” Wunga wandéka tuwe kure yéendarén. Kure yéndaka dé kakému yaakékwa mawundu wani kulak kakwe véndén. ⁹⁻¹⁰ Wani gumbés kulak wa wain kulak yan. Kakwe véte wain kulakngé vékuséngapuk yandéka de jémbaa yakwa dunyan wa vékuséngandarén, wani wain kulakngé. Vékuséngapuk yate dé kakému yaakékwa mawundu dé taakwa kéraakwa duwat waandéka yaandéka dat wandén, “Akwi du yéku wain kulak taale kwayéndakwa. Kwayéndaka dunyan rékaamba wani kulak kandaka kukmba kapére pulak wain wa kwayéndakwa. Méné yéku wain kulak taakatake bulaa kure yaaménénga a yékun kanangwa. A yékun a.” Naandén.

¹¹ Wani nyaa wa Jisas kulé apanjémba taale baasnyé ye yandén. Got dat mayé apa kwayéndéka wa wani kulé apanjémba Galili distrikmba tékwa gaayé Kanamba yandéka véndarén. Vétake déku dunyan déké yékunmba vékulakate wandarén, “Ani du dé Gotna nyaan wa. Yi wan wanana wa.” Naandarén.

¹² Wani kakému katake Jisas, deku aasa, déku waayékanje, déku dunyan wunga yéendarén, Kaperneamét. Ye nyaa ras wani gaayémba yaréendarén.

*Gotna kundi bulndakwa néma gaamba dunyansé kewurésalendén
(Mt 21:12-13; Mk 11:15-17; Lu 19:45-46)*

¹³ Néma nyaa nak yaké yandéka Jisas déku dunyansale Jerusalemét yéendarén. Nané Judasé wani nyaaké waanangwa, Pasova. ¹⁴ Ye Jisas Gotna kundi bulndakwa néma gaat wulaae véndén dunyan ras musé asé waatakiténdaka. De yéwaa kéraate sipsip bulmakau api kwayétéendarén, de Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyansé viyaae Gorké tuwe kwayéendarénggé. Dunyan ras de nak gaayéna yéwaa kéraate de pulak wani gaayéna yéwaa det kwayéendarén.

¹⁵ Wunga yaténdaka véndén Jisas. Vétake kalik yandén. Ye makal baangwi kéraae apa jorik léngwiyenydén. Léngwiyenye kure téte wamba rakésén dunyan, sipsip, bulmakau, akwi kewurésalendén. Kewurésaletéte wani yéwaa kéraaréndarén jaambé taakungéru yasnyéndéka wani yéwaa guriksandan. ¹⁶ Guriksandandéka api kure tékésén dunyanét wandén, “Wani api ma kure yéngunék. Guné wuna aapana gaa musé asé waatakindakwa gaa pulak yaké yambakate.” Naandén Jisas.

¹⁷ Jisas wunga yandénggé déku dunyan Gotna nyéngaamba kwaakwa ani kundiké vékulakandarén: Got, wuné ména gaaké néma mawulé yawutékwa. Yawutéka wuna mawulé yaa pulak vérekndékwa. Vérekténdéka ména gaa yékunmba kwaandénggé néma jémbaa yawutékwa. Wani kundiké vékulakandarén.

¹⁸ Jisas wunga yandéka de néma dunyansé wani musé vétake wandarén, “Got ménat mayé apa kwayéte wandéka méné wunga yak, kapuk yénga pulak dé? Yénga baan kulé apanjémba yaménu vétake ména mayé apaké vékusénggé nané?” ¹⁹ Naandaka Jisas det wandén, “Guné ani gaa yaavan kutngunu nyaa kupukmba nakapuk waayéngwe kaakawutékwa.” Naandén. ²⁰ Wunga wandéka wandarén, “Kwaaré rékaamba (46) wa de ani Gotna kundi bulndakwa néma gaa kutndarén. Bulaa méné nyaa kupukmba nakapuk kurké yapati-kaménéngwa.” Naandarén néma dunyansé.

²¹ Jisas wani gaaké wunga wandén, wan dékét déku sépéké wa wandén. Dékét déké wa gwaaménja kundi wandén. Gotna kundi bulndakwa néma gaaké yamba wandékwe wa. ²² Yatake kukmba kiyaae nyaa vétik yéndéka kupuk yambanmba

wa Got wandéka nakapuk taamale waarapndén. Waarapndéka déku dunyan wani sapak wandén kundiké nakapuk vékulakandarén. Yate Gotna nyéngaamba kwaakwa talimba viyaatakandarén kundiké waak vékulakate wandarén, “Wani kundi wan wan papukundi yamba wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa.” Naandarén.

Jisas akwi du dakwana mawulé vésékéyak-wuréndén

²³ Wani sapak Jisas Jerusalemmba yaréndén. Yaréte kulé apanjémba yandéka némaamba du dakwa wa vén. Véte wandarén, “Wan Gotna nyaan wa.” Naandarén. ²⁴ Wunga wandaka Jisas deku mawulé wa vésékwuréndén. Deku kundi wan baka kundi wa. Déké yamba yékunmba vékulakandakwe wa. Wunga vétake dele yamba téndékwe wa. ²⁵ Dé akwi du dakwana mawulé wa vésékéyawkuréndén. Deku mawuléké du nakét yamba waatakundékwe wa. Dékét déku kapmang wa véndén deku mawulé akwi pulak.

3

Jisas Nikodemusale bulndén

¹ Du nak yaréndén. Déku yé Nikodemus. Dé Judana néma du nak wa. Wani du dé Farisi du wa. ² Wani du nak gaan Jisaské ye dat wandén, “Néma du, ménat Got wandéka wa yaaménén, déku kundi nanat yakwasnyéké. A vénangwa. Baka du talimba vékapuk yananén kulé apanjémba méné yakwa pulak katik yaké dé. Got ménale randéka wa méné wani apanjémba yaménéngwa.” Naandén.

³ Wunga wandéka Jisas dat wandén, “Wawutékwa kundi kurkale ma vékuménu. Du dakwa vatpuniye nakapuk kulé du dakwa yaalakapuk yamunaandaré Got néma du rate deké katik yékunmba véké dé. Yandu de Gotna du dakwa katik yaréké daré.” ⁴ Naandéka vékuséngapuk ye waatakundén, “Aanyapa yan du dakwa yénga pulak ye nakapuk vatpuniye kulé du dakwa yaréké daré? Kalmu makalkéri nyaan ye aasana biyaamba wulaandaru aasa nakapuk waambule kéraaké daré, kapuk yénga pulak yaké daré?” Naandén.

⁵⁻⁶ Wunga wandéka wandén, “Aasambéré kéraandaka de nyambalésé yaalandakwan, wa baka du dakwa wa yaalandakwa. Kulémawulé yamba kéraandakwe wa. De Gotna yémba baptais kéraakapuk yandaru Gotna Yaamambi deku mawulémba wulaae rakapuk yandu de kulémawulé katik kéraaké daré. Ye kulé du dakwa yarékapuk yandaru, Got néma du rate deké katik yékunmba véké dé. Gotna Yaamambi deku mawulémba wulaandu de kulémawulé kéraae kulé du dakwa yakandakwa. Yi wan wanana wa. Ménat wa wawutékwa.” ⁷ Naatake nakapuk wandén, “Ménat wa wawutén, guné kulé du dakwa yaténgunénggé. Wani kundi vékute vat naate méné vékulaka vékulaka naambak. ⁸ Wimut kutte dékét déku kapmang yeyé yaayandékwa. Yeyé yaayate waandéka wa vékuménéngwa. Vékute yamba vésékménéngwe wa. Yamba dé yaakwo? Yamba dé yékwaau? Wimut véséngapuk yaménéngwa pulak, wa Gotna Yaamambi yakwa jémbaa katik vésénggé méné. Gotna Yaamambi deku mawulémba wulaandu de kulé du dakwa yandakwanngé katik vésénggé méné.” ⁹ Naandéka wandén, “Wani musé yénga pulak yaké dé?” Naandén.

¹⁰ Nikodemus wunga waatakundéka wandén, “Méné Judana néma du wa téménéngwa. Yéngé méné wani muséké vékukapuk yak? ¹¹ Ani kundi ma véku. Méné a wawutékwa. Wuné vékusékéyawkutén muséké wa ménat wawutékwa. Véwutén muséké waak wa wawutékwa. Wawutéka guné wuna kundi vékumuké kalik yangunéngwa. ¹² Got ani képmaamba jémbaa yandéka véngunéngwa wani jémbaaké wa wawutékwa. Wawutéka guné wuna kundi

yamba vékungunéngwe wa. Got déku gaayémba yandékwa jémbaaké wamu-naawutu, wani kundi waak katik vékuké guné. ¹³ Du nak Gotna gaayét yamba waaréndékwe wa. Ye Got yakwa jémbaa yamba véndékwe wa. Wuné déku gaayémba yaréte wunékét wuné male wa vén déku jémbaa. Wuné déku gaayé taakatake wa ani kápmaat gaayawutén.

¹⁴ “Talimba nana gwaal waaranga maandéka bakamu du dakwa yarékapuk taalémba yatéte Moses bras ainét yandarén kaambe nak miyémba kusoréndén, de ve yékun yandarénnagé. Yandén pulak, wuné Duna Nyaan wunat wunga yakandakwa. Wuné miyémba kusorékandakwa. ¹⁵ Kusoréndaru de wunat ve wunéké yékunmba vékulakate wuna kundiké, ‘Yi wan wanana wa,’ naamunaae de kulémawulé kéraae Gorale yékunmba tékandakwa apapu apapu.” Naandén.

¹⁶ Got ani kápmaamba tékwa du dakwaké néma mawulé ye wa déku nakurak male nyaanét wandéka gaayandén. Wunga wandén, déku nyaanngé yékunmba vékulakakwa du dakwa kulémawulé kéraae dale yékunmba tépékaa-ndarénnagé, apapu apapu. Katik lambiyakngé daré. ¹⁷ Got déku nyaanét wandéka wa gaayandén, du dakwa yan kapéremusé kururémuké. Got dat yamba wandékwe wa, yandarén kapéremusé waambule ye kaatandénnagé. ¹⁸ Déku nyaanngé yékunmba vékulakakwa du dakwat wa Got wakandékwa, “Guné yéku du dakwa wa. Yékunmba tépékaa-kangunéngwa.” Déku nyaanngé yékunmba vékulaka-kapuk yakwa du dakwat anga wakandékwa, “Guné kapéremusé yakwa du dakwa wa. Wuna nyaanngé yékunmba vékulaka-kapuk yangunénnagé, wa yangunén kapéremusé yakatawutékwa.” Naakandékwa Got.

¹⁹ Jisas yéku yaa vérékngwa téwaayé pulak téte wa ani kápmaat yaandén. Yaandéka du dakwa kapéremusé yate ganngumba téké wa mawulé yandarén. Wani yaa kalik yandarén. Wani yaa kalik yandarénnagé, Got waarukandékwa det. ²⁰ Kapéremusé yakwa du dakwa de wani yaaké kalik yate yaa kaalékwa taal katik yéké daré. Yaa vérékte ganngumba kaaléndu nak du yandakwa kapéremusé kurkale véruké kalik yate, wa yaa vérékngwa taal katik yéké daré. ²¹ Gotna kundi yékunmba vékukwa du dakwa de wani du dakwa pulak yamba yandakwe wa. De Got mayé apa kwayéndéka yéku jémbaa wa yandakwa. Yate yaa vérékngwa taal yéndaka nak du kurkale vésék kéraasékdakwa, yandarén yéku jémbaat. Véte Got det mayé apa kwayéndékwannagé vékusékdakwa.

Baptais kwayékwa du Jon Jisaské kundi kwayéndén

²² Kukmba Jisas déku dunyansé sékét yendarén Judiat. Ye wani taalémba yaréte du dakwat Gotna yémba baptais kwayéndén. ²³ Baptais kwayékwa du Jon dé Ainonmba yaréndén. Wani gaayé Salimale wa téndékwa. Késépéri gu wa wani taalémba tékésndéka némaamba du dakwa yaakérandaka det Gotna yémba baptais kwayéndén.

²⁴ Wani sapak néma du Herot Jon kalapusét kusolakapuk yandéka dé baka kaapamba yatéte wa déku jémbaa yaténdén.

²⁵ Jonna dunyansé de Juda du nakale waarundarén. Judasé deku apakundi vékute gu yaakundakwannagé wa waarundarén. ²⁶ Waaruwe Jonna dunyansé dat ye anga wandarén, “Néma du, du nak ménale Jordan kaambélé anjatikéna sakumba wa téndén. Déku jémbaaké nanat talimba wa waménén. Wani du wa yaae téte du dakwat Gotna yémba baptais kwayéténdéka akwi du dakwa nané yaasékatake déké yéndakwa. De akwi déké male yendarénnagé kalik yanangwa.” ²⁷ Naandaka Jon det anga wandén, “Got nanat wamunaandu nané déku kundi vékute déku jémbaa yakanangwa. Got nanat wakapuk yamunaandu déku jémbaa katik yaké nané. Wuné ani jémbaa katik yaasékaké wuté. ²⁸ Ani jémbaa

yate gunat wawutéka wa vékungunén. Anga wa wawutén, ‘Wuné Got wan du Krais yamba wa. Wuné akwi du dakwat yékun yakwa du yamba wa. Wuné Got wandéka wani duna yaambu kururémuké wa taale yaawutén. Dé wuna kukmba wa yaakandékwa.’ Naate wuna jémbaa yawutén, du dakwa akwi wani duna kundi vékunderénggé. ²⁹ Du nak taakwa kéraaké yandu déku naawindu tête véténdu dé wani taakwa kéraandu dale sékét mawulé tawulé yakambérékwa. Wuné wani taakwa kéraakwa duna naawindu pulak wa. Késépéri du dakwa Jisaské yéte déku kundi vékundaka wuné yéku mawulé vékute mawulé tawulé yasékéyakwutéka. ³⁰ Dé néma du rakandékwa. Wuné yamba wa. Wuné baka du tékawutéka. Némaamba du dakwa déku yé kavérék-ngandakwa. Wuna yé katik kavérékngé daré. Wanngé mawulé yawutéka.” Naandén Jon.

³¹ Anjorémba yaae kápmaat gaayan du dé akwi du dakwana néma du wa. Ani kápmaamba tékwa du de kápmaana musé aséké male wa vékusékndakwa. Anjorémba gaayan du det yasandawure dé akwi muséké vékusékéyak-wuréndékwa wa. ³² Gotna jémbaaké vésékéyake, vékusékéyaktake wa det wandékwa. Wandéka de déku kundi vékumuké kalik yandakwa. ³³⁻³⁴ Got déku Yaamambi wani duwat wa kwayéndén. Kwayéndéka wulaae déku mawulémba rate wa dale jémbaa yandékwa. Yandéka wa wani du Gotna kundi male kwayéndékwa. Kwayéndéka du dakwa déku kundi vékute wandakwa, “Gotna kundi wa tiyaandékwa nanat. Gotna kundi wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa.” Naandakwa. ³⁵ Déku aapa Got déké néma mawulé yandékwa. Yate dat wa wandén, dé néma du rate akwi du dakwa, salmu walmuké waak yékunmba véndénggé. ³⁶ Gotna nyaanngé yékunmba vékulakakwa du dakwa kulémawulé kéraae apapu apapu yékunmba yatépéka-kandakwa. Déku kundi vékukapuk yakwa du dakwa kulémawulé katik kéraaké daré. Got apapu apapu wani du dakwat rakarka yandu de katik yékunmba yatésékéyakngé daré.

4

Jisas Samaria taakwa nakale bulndén

¹⁻⁴ Wani sapak dunyan ras wa wan, “Némaamba dunyan Jisasna kundi vékundakwa. Vékundaka Jisas det Gotna yémba baptais kwayéndékwa. Wunga yandéka déku jémbaa wa taalékéran baptais kwayékwa du Jonna jémbaat.” Wunga wate yamba vékusékndakwe wa. Jisasna dunyansé male wa du dakwat Gotna yémba baptais kwayéndarén. Jisas baptais yamba kwayéndékwe wa det. Jisasna jémbaaké wunga wandaka de Farisi dunyansé wani kundi vékute bulndaka vékundén Jisas. Vékutake Judia distrik taakatake Galili distrikét nakapuk yémuké watake Samaria distrikét yéndakwa yaambumba déku dunyansé dale sékét yéndarén. ⁵ Ye Samariana gaayé nakmba saambakndarén. Wani gaayéna yé Sikar wa. Wani gaayé tékwanmba, néma baan némbu nak tékwa. Talimba nana gwaal, waaranga, maandéka bakamu Jekop wa déku nyaan Josepét kwayén wani kápmaa. Sikar wani kápmaa tékwanmba wa téndékwa. ⁶ Wani taalémba kulak tundakwa vaakulak nak tékwa. Talimba Jekop wa vaan wani vaakulak. Jisas kulémba yaae wani vaakulak tékwanmba saambake yaap yandéka wani vaakulak tékwanmba randén. Nyaa nyéndényaa yakwate yaténdéka wa randén wamba.

⁷⁻⁸ Jisas wamba randéka déku dunyan gaayét yéndarén, kakému ras kéraaké. Yéndaka randéka Samaria taakwa nak kulak tuké yaalén. Yaaléka lat wandén, “Kulak ras ma tiyaa. Kakwate yawutéka.” ⁹ Naandéka lé Samaria taakwa wa wan, “Méné Juda du wa. Wuné Samaria taakwa a. Yéngé kulak kwayéwuténnggé méné yaawiyu?” Naalén. Judasé Samariasale yamba yeyé yaaténdakwe

wa. Wanngé wa walén. ¹⁰ Waléka Jisas wa wan, “Bulaa nyénat kulakngé yaawiwutén. Got kwayékwa yéku musé vésékte wuné waak vésékmunaae nyéné wunat nak pulak kulakngé wakanyénéngwa. Nyéné wani kulak katake yékunmba yarépéka-kanyénéngwa.” Wunga wate du dakwa kulémawulé kéraae yékunmba yatépékamuké wa gwaaménja kundi wandén.

¹¹ Wunga wandéka lé déku kundi vékuséngapuk ye anga walén, “Néma du, méné kulak tu musé nak yamba yé wa. Ani vaakulak andalamba wa rakwa. Wa waménéngwa kulak yamba tuké méné? ¹² Nana gwaal waaranga maandéka bakamu Jekop wa tiyaan ani vaakulak nanat. Déku nyambalé, sipsip bulmakau, dé waak ani kulakmba wa kandarén. Ména jémbaa déku jémbaat taalékérandénngé méné wunga wo, kapuk yénga pulak yandénngé?” ¹³ Naaléka wandén Jisas, “Akwi du dakwa wani kulak kandaru deku kwaanlé rékandang yawuréké yakwa. ¹⁴ De wani wuné kwayéké yakwa kulak kéraamunaandaru, wa dé deku mawulémba yékun yatédu de kulémawulé kéraae yékunmba yatésékéyak-ngandakwa apapu apapu.” ¹⁵ Naandéka dat walén, “Néma du, wani kulak bulaa ma tiyaaménu wunat. Tiyaaménu séré, maa, wunat katik kwaanlé rékandang yaké dé. Nakapuk katik yaae ani vaakulakmba tuké wuté.” Naate lé déku gwaaménja kundi yamba kurkale vékuséklékwé. Lé kulakngé wa walén. Dé kulémawuléké wa wandén.

¹⁶ Lé wunga waléka wandén, “Ma ye nyéna du waanyénu yaandu kure yaa.” ¹⁷ Naandéka walén, “Wuné du yamba yé wa.” Naaléka wandén, “Yi wan wanana wa. ¹⁸ Talimba du taambakale (5) yatényénén. Bulaa a ranyénéngwa du wan nyéna du yamba wa. Wunga wa wanyénén. Yi wan wanana wa.” ¹⁹ Naandéka walén, “Néma du, wuné wa vésékménéngwa. Méné Gotna yémba kundi kwayékwa du wa. Bulaa wunga wa vékusékwutéka. ²⁰ Wuna gwaal waaranga maandéka bakamu de ani némbumba wa waaréte wa Gotna yé kavérékndarén. Guné Judasé anga wangunéngwa, ‘Guné Gotna yé kavérékngunéngwa taalé Jerusalemmba male tékwa.’ Wunga wangunéngwan yénga pulak yaké nané?” Naalén.

²¹ Wunga waléka lat wandén, “Nyéné wuna kundi ma yékunmba véku. Nak nyaa nak yaandu guné akwi taalémba nana aapa Gotna yé kavérékngangunéngwa. Ani némbumba male katik kavérékngé guné Gotna yé. Jerusalemmba male katik kavérékngé guné Gotna yé. ²² Guné Samariasé Gorké vékuséngapuk ye wa déku yé kavérékngunéngwa. Nané Judasé nané Gorké vékuséke wa déku yé kavérékngangwa. Du dakwana kapérandi mawulé kururéna baan Juda du wuné anana. ²³ Nana aapa Gotna kundi yékunmba vékukwa du dakwa de déku kundiké, ‘Yi wan wanana wa,’ naate deku mawulémba déku yé kavérék-ngandakwa. Wani du dakwa déku yé kavérékndarénngé wa mawulé yandékwa. Déku yé wunga kavérékndara sapak a yaakwa. ²⁴ Got kwaminyan pulak wa randékwa. Déku sépé yamba yé wa. Du dakwa dé yamba véndakwe wa. Gorké yékunmba vékulakakwa du dakwa déku kundiké, ‘Yi wan wanana wa,’ naate deku mawulémba déku yé kavérék-ngandakwa.” Naandén.

²⁵ Wunga wandéka walén, “Got wan du Mesaia déku nak yé Kraisa dé yaakandékwa, nanat yékun yaké. Wuné wunga vékuwutén. Dé yaae akwi kundi kwayékandékwa nanat.” ²⁶ Naaléka Jisas lat wandén, “Wuné anana a bultékwa nyénale.” Naandén.

²⁷ Jisas wunga waténdéka wa déku dunyan kakému kéraae kure nakapuk waambule yaandarén. Yaae taakwa nakale bulténdéka vétake vat naae vékulaka vékulaka naandarén. Ye yamba wandakwe, “Kamu musé kéraakwate nyéné yo? Kamuké méné lale bulto?” Wunga yamba wandakwe wa. ²⁸⁻²⁹ Yandaka wani

taakwa kulak tulékwa mu taakatake gaayét waambule yélén. Ye gaayé du dakwa rasét walén, “Ma yaae véngunu du nak. Wuné yamba véndékwe. Ye talimba yawutén akwi muséké wunat wandékwa. Dé Got wan du Kraís dé, kapuk kandé?”³⁰ Wunga waléka gaayé taakatake Jisaské yaandarén.

³¹ Yaambumba yaaténdaka Jisasna dunyan dat anga wandarén, “Néma du, méné kakému ma kana.”³² Naandaka wandén, “Wuna kakému wa rakwa. Guné yamba ve wa.”³³ Naandéka déku dunyan dekét deku kapmang bulte anga wandarén, “Du nak dat kakému ras ka kure yaae kwayéna?” Naandarén.

³⁴ Wunga wandaka det wandén, “Wuna kakému anga wa. Wuné wandéka yaan duna kundi vékukawutékwa. Vékuite tiyaandén jémbaa ye yasékéyakngawutékwa. Wan wuna kakému pulak wa.³⁵ Guné kakému yaanantake wangunéngwa, ‘Kakému kéraaké yanangwa baapmu vétik vétik wa tékwa.’ Wangunénga gunat wawutékwa: Bulaa kéraakangunéngwa. Ma véngunu. Samaria du dakwa némaamba wa, de wa yaakwa. Bulaa deku mawulé wa yékunmba tékwa, kéraangunéngwa kakému yékun ye tékwa pulak. Bulaa wunéke vékulakate wuna kundiké, ‘Yi wan wanana wa,’ naakandakwa.

³⁶⁻³⁸ “Kakému kéraakwa dunyan nak dumba jémbaa yate déku kakému kéraae waawatte wa yéwaa kéraandakwa. Guné Gorké jémbaa yate kakému kéraakwa dunyan pulak wa yaténgunéngwa. Guné wani jémbaa yate wuna kundi kwayéngunu, némaamba du dakwa jaawuwe wunéke yékunmba vékulakate kulémawulé kéraae, yékunmba yatépéka-kandakwa apapu apapu. Yaténdaru Got guna yéku jémbaa waambule kaatakandékwa. Talimba ani kundi du nak anga wa wandén, “Du nak kakému yaanandékwa. Yaanandéka du nak wani kakému kéraandékwa.’ Naandén. Wandéka bulaa wa sékérékén wani wandén kundi. Ras dunyan talimba wa du dakwat Gotna kundi kwayéte de kakému yaananén du pulak wa yaténdakwa. Ras dunyan kukmba yaae wuna kundi wani du dakwat kwayékandakwa, de wunéke yékunmba vékulaka-ndarénngé. Wani kundi kwayékwa dunyan de kakému kéraakwa du pulak wa yaténdakwa. Talimba kundi kwayétan dunyan kukmba kundi kwayétékwa dunyansale sékét mawulé tawulé yakandakwa. Gunat wawutén, guné wuna kundi kwayéngunu némaamba du dakwa wunéke yékunmba vékulaka-ndarénngé. Talimba du ras det Gotna kundi kwayéandarén wa. Kukmba guné yaae deku mawulé yékun yangunu de wunéke yékunmba vékulaka-kandakwa. Gotna kundi talimba kwayén dunyan guné wuna kundi kwayékwa dunyansale guné akwi Gotna jémbaa wa yangunéngwa.” Naandén Jisas det.

³⁹ Samaria taakwa lé takamba wani gaayé du dakwat wa walén, “Wani du wuné talimba yawutén akwi muséké wunat wandén.” Wunga waléka Samaria du dakwa rékaamba de Jisaské yékunmba vékulakandarén.⁴⁰ Yate Jisasét yaae waatakundarén, dé ye dele yaréndénngé. Waatakundaka dele nyaa vétik yaréndén.⁴¹ Yaréte kundi kwayéndéka késépéri du dakwa ras waak déku kundi vékuite déké yékunmba vékulakandarén.⁴² Yate wani taakwat anga wandarén, “Taale nyéna kundimba vékunanén. Vékuite Jisaské yékunmba vékulakananén. Yatake kukmba Jisasna kundi vékunanén. Déku kundi vékwe wa bulaa anga vékuséknangwa. Dé ani képmaamba tékwa du dakwa Satanna taambamba kéraaké yakwa du wa. Yi wan wanana wa.” Naandarén Samaria du dakwa.

Jisas yandéka néma duna nyaan yékun yan

⁴³⁻⁴⁴ Nak nyaa Jisas wa wan, “Gotna yémba kundi kwayékwa duké déku gaayé du dakwa anga wandakwa, ‘Dé nané pulak du wa. Dé néma du yamba wa. Wa baka

du wa.' Wunga wandaka de nak gaayé du dakwa déké wandakwa, 'Wa néma du wa dé.' Naandakwa." Naandén Jisas.

Sikarimba nyaa vétik yare wani gaayé taakatake Galili distrikét yéendarén.

⁴⁵ Talimba yis kurkapuk yandakwa bret kanangwa sapak de Galili du dakwa ras Jerusalemét yéendarén. Ye véndarén wa Jisas talimba vékapuk yandarén kulé apanjémba yandéka. Vétake deku gaayét waambule ye yare véndarén Jisas deku gaayét yaandéka. Vétake déké mawulé tawulé yandarén. Yate déku kundi vékúndarén.

⁴⁶⁻⁴⁷ De Galilimba yeyé yaayate Kanamba saambakndarén. Jisas talimba wani gaayémba yaréte wandéka wa gumbés kulak waalakwe wain kulak yaalan. Jisas déku dunyansale Judia taakatake Galilit ye Kanamba saambake yaréndaka néma du nak vékúndén. Wani néma duna nyaan baat ye Kaperneammba kwaan. Kwaandéka néma du Jisaské yaandén. Yaae dat wandén, "Wuna nyaan ani kiyaakwate yakwa. ⁴⁸ Méné wunale ma yaae wuna nyaanét yékun yaménu." Naandéka wandén Jisas, "Wuné talimba vékapuk yangunén kulé apanjémba yawutu wani sapak male wa guné Got wunat tiyaan mayé apaké yékunmba vékulaka-kangunéngwa." ⁴⁹ Naandéka néma du wa wan, "Néma du, ma yaa bari. Yaakapuk yamunaaménu wuna nyaan kiyaakandékwa." ⁵⁰ Naandéka Jisas wa wan, "Ma yé. Ména nyaan yékun yakandékwa." Naandéka wani du Jisasna kundi yékunmba vékute wa yéndén.

⁵¹ Yéndéka déku jémbaa yakwa dunyansé yaae yaambumba vétake wandarén, "Ména nyaan dé wa yékun yan." ⁵² Naandaka det waatakundén, "Yani sapak dé yékun yak?" Waatakundéka wandarén, "Nalé nyaa tépatekundéka wa baat yéput yandén." ⁵³ Wunga wandaka aapa vékusék naandén. Nalé Jisasale bulndén sapak male wa déku nyaan yékun yandén. Wunga vékusékte déku kémale sékét akwi Jisaské yékunmba vékulakate déku kundiké anga wandarén, "Yi wan wanana wa." Naandarén.

⁵⁴ Jisas Judia taakatake Galilimba ye wandéka wani nyaan yékun yan. Jisas talimba vékapuk yandarén kulé apanjémba yatake wani sapak kulé apanjémba nak waak yandén.

5

Gu kwaawu ténmba Jisas du nakét wandéka yékun yandén

¹ Kukmba Judana néma nyaa nak yaandéka Jisas Jerusalemét yéndén. ² Jerusalem talimba matut aatmu giye taakandaka awula nyéndémba téndén. Wani aatmumba néma pété ras tékésén. Nakurak male pétémba wa sipsip wulaaténdarén. Wani pété ténale makal gu kwaawu nak wamba tén. Wani gu kwaawuké Hibruna kundimba wandakwa, Betesda. Wani gu wutépmba barenga pulak gaa taambak (5) kwaakésén.

³ Némaamba du dakwa baat yate wani gaamba kwaakésndarén. Du dakwa ras méni kiyaan, ras maan kapére yan, du dakwa ras deku sépémaaléna apa akwi liwuréndéka baka kwakwamale kwaakwa apu, wunga kwaakésndarén wani gaamba. [Wani gu maakulakndu véké watake kwaandarén. ⁴ Talimba ras nyaa ras nyaa Gotna kundi kure gaayakwa du nak gaayate wani gumba daawulindéka gu maakulakén. Gu vatmakulakndéka ve wani gumba taale daakwa baan wa yékun yakwa.]

⁵ Kwaakésndarénmba du nak déku sépé kapére yandéka kwaaré késépéri (38) wa randén. ⁶ Jisas wani duwat vétake wa vékuséknéndén. Dé kaa némaamba wa kwaandén wamba. Yatake Jisas dat anga waatakundén, "Méné yékun yaké méné mawulé yo?" ⁷ Wunga waatakundéka wani sépé kapére yan du wa wan,

“Néma du, gu maakulakndu wunat kéraae gumba kusandana du nak yamba wa. Yénga pulak yaké wuté? Wuna kapmang daaké yawutéka nak du wa taale daakwa wuné taalékérate.”⁸ Naandéka Jisas wa wan, “Méné ma waarape kwaaménén ara kéraae kure yé.”⁹ Naandéka wani du yékun yandén. Yandéka déku ara kéraae kure yéndén.

¹⁰ Wani nyaa wan nané Judaséna yaap yaré nyaa wa. Wanngé de néma du wani yékun yan duwat anga wandarén, “Nana apakundi vékutake wa wananén, ‘Yaap yaré nyaamba du nak déku musé katik yaate yéké dé.’ Wunga wananén. Bulaa méné katik yaate yéké méné ména ara, yaap yaré nyaamba.”¹¹ Naandaka det wandén, “Du nak wa wandéka yékun yawutéka wunat watakandén, ‘Ména ara ma kéraae kure yé.’ Naandéka wa kure yéwutékwa.”¹² Naandéka dat waatakandarén, “Ména ara kure yaaménénggé kandé wak?”¹³ Naandaka yamba vésékndékwe wa. Wani taalémba némaamba du dakwa yatanmba yéngé véké? Jisas dé wa yén.

¹⁴ Kukmba Jisas dat Gotna kundi bulndakwa néma gaamba véndén. Vétake wandén, “Ma véku. Bulaa wa yékun yaménén. Kapérandi musé nakapuk yaké yambak. Wuna kundi vékukapuk yamunaaménu néma kapérandi musé ras waak yaakandékwa ménéké.”¹⁵ Wunga wandéka wani du ye Judana néma dusat anga wandén, “Wuné wandéka yékun yan du wan Jisas wa.”

¹⁶ Wunga wandéka vékutake de taale ye Jisasét yaavan kutmuké vékulakandarén, yaap yaré nyaamba wani musé yandénngé.¹⁷ Yandaka Jisas det anga wandén, “Wuna aapa akwi nyaa wa jémbaa yandékwa. Yandéka wuné waak jémbaa yawutékwa.”¹⁸ Wunga wate déku aapa Gorké wa wandén. Wate dé Got pulak randékwanngé wa wandén. Yaap yaré nyaamba wani du kururétake wunga wandéka vékutake de Judana néma dunyan dé viyaandéknge wa mawulé yandarén.

Gotna nyaan apa tapa yate kundi kwayékandékwa

¹⁹ Wunga yandaka Jisas det anga wandén, “Gunat a wawutékwa. Wuna mawulémba vékulakate jémbaa nak katik yaké wuté. Wuna aapa jémbaa yandéka, wa wuné déku nyaan véte wani jémbaa yawutékwa. Yi wan wanana wa. Wuna aapa yakwa akwi jémbaa wuné waak wa yakawutékwa.”²⁰ Wuna aapa wunéke mawulé tawulé yate wa déku jémbaa wunat wakwasnyéndékwa. Wunat kukmba wakwasnyéké yandékwa jémbaa wa bulaa a yawutékwa jémbaat taalékéraké yakwa. Wuné wani kulé jémbaa yawutu guné ve vatvat naate vékulaka vékulaka naakangunéngwa, wani jémbaaké.²¹ Wuna aapa kiyaan du dakwa wandéka taamale waarape yékunmba yatépékandakwa. Yandékwa pulak wa wuné mawulé yawutékwa du dakwa wawutu de yékunmba yatépéka-kandakwa.²² Wuna aapa néma kot vékukwa néma du rate, du dakwa yandarén muséké det katik kundi waké dé. Wani jémbaa wa tiyaandén wunat. Wuné néma kot vékukwa néma du rate wa yandarén muséké wakawutékwa.²³ Akwi du dakwa wuna aapana yé kavérékndakwa pulak, wa wuna yé kavérék-ndarénngé wa wani jémbaa wunat tiyaandén. Wuna yé kavérékngapuk yakwa du dakwa wa de wuné wandéka yaan duna yé waak yamba kavérékndakwe wa.

²⁴ “Wuna kundi kurkale vékute wuné wandéka yaan duké yékunmba vékulakakwa du dakwa wa de akwi kulémawulé kéraandarén wa. Kéraae de apapu apapu Gorale yékunmba yatépékakandakwa. Séréma wuné néma du rate deku kundi vékute yandarén kapérandi muséké kundi katik waké wuté. De kapérandi taalát katik yéké daré. De kiyaandakwa yapaté yaasékatake bulaa

kulémawulé kéraandarén wa. Yi wan wanana wa. Gunat wa wawutékwa.” Naandén.

²⁵ Wunga watake Jisas anga wandén, “Gunat a wawutékwa. Gotna kundi vékukapuk yakwa du dakwa yéku mawulé yamba vékundakwe wa. Yate de kiyangamba pulak wa yaténdakwa. Yatéte wuna kundi vékumunaae wa kulémawulé kéraae yékunmba yatépéka-kandakwa. Wuna kundi vékundara sapak a yaakwa. ²⁶ Wuna aapa apamama yandékwa, du dakwa kulémawulé kéraae apapu yékunmba yatépékandarénggé. Dé mayé apa wunat tiyaate wa wandén. Wanngé wuné wawutu du dakwa kulémawulé kéraae apapu yékunmba tépékaakandakwa. ²⁷ Wuné Duna Nyaan a. Got wunat mayé apa tiyaandénggé sérémaa wuné kot vékukwa néma du rate, akwi du dakwana kundi vékute wakawutékwa. ²⁸ Wani muséké vat naate vékulaka vékulaka naaké yambak. A yaakwate yakwa sapak kiyaan du dakwa rémndarén kwaawumba kwaate wuna kundi vékukandakwa. ²⁹ Vékwé taamale waarape yaalakandakwa. Yéku musé yatan du dakwa taamale waarape yékunmba yatékandakwa apapu apapu. Kapéremusé yan du dakwa taamale waarapndaru, wuné néma du rate det wate yandarén kapéremusé waambule yakata-kawutékwa. Yi wan wanana wa. Gunat wa wawutékwa.” Naandén Jisas.

Du ras Jisasna jémbaaké kaapa yandarén

³⁰ Jisas wunga watake Judana néma dunyansat nakapuk anga wandén, “Wuné baka wuna mawulémba wani jémbaa katik yaké wuté. Wunat wandéka yaawutéén duna kundi vékute wa du dakwa yandarén kapérandi muséké wawutékwa. Wani kundi wuna mawulémba vékulakate yamba wawutékwe wa. Wuna jémbaaké wawutékwa kundi wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa.

³¹ “Wuné nakurak wuna kapmang wuna jémbaaké wamunaawutu anga wakan-gunéngwa, ‘Déku kundi papukundi wa.’ Naate guné wunéké katik yékunmba vékulakaké guné. ³² Wuna aapa waak wuna jémbaaké wa wandékwa. Wandéka anga vékusék-wutékwa. Wuna jémbaaké wandékwa kundi wan papukundi yamba wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa.

³³ “Talimba Jonét kundi wasatingunén. Wangunénga dé gunat wunéké kundi kwayéndén. Kwayéndén kundi wan papukundi yamba wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa. ³⁴ Wuné képmaana duna kundiké yamba vékulakawutékwe wa. Yate Got gunat yékun ye waambule guné kéraandénggé wate wa Jonna kundiké wawutékwa. ³⁵ Yaa vérékte kaaléndéka wa du dakwa kurkale véndakwa. Jon yaa pulak vérékte kwaaré vétik kupukngé wa yatéte yéku jémbaa yandéka guné véte mawulé tawulé yangunén.

³⁶ “Jon wunéké kundi kwayéndéka wunéké wa vékusékungunéngwa. Wuna néma jémbaa wa déku kundit taalékéran. Wuna aapa yawuténggé tiyaandén jémbaa a yawutékwa. Wani jémbaa yawutéka ras du dakwa véte anga wandakwa, ‘Déku aapa Got wandéka wa yaandén. Wunga véte wanangwa.’ Naandakwa. ³⁷ Wuna aapa wandéka yaawutéka dé waak wunéké wandén. Guné déku kundi yamba vékungunéngwe wa. Déku saawi yamba véngunéngwe wa. ³⁸ Got wandéka wa a yaawutéén. Guné wunéké yékunmba vékulakapuk yangunénga déku kundi guna mawulémba yamba randékwe wa. ³⁹ Guné kulémawulé kéraae kurkale yatépékamuké vékulakate, guné Gotna nyéngaamba viyaatakandarén kundiké waakngunéngwa. Wani kundi viyaatakan dunyansé waak wunéké wa wandarén. ⁴⁰ Kulémawulé kéraae kurkale yatépékaké mawulé yangunéngwa. Wunéké yaae wuna kundi vékumunaangunu wuné wawutu wa kulémawulé kéraae kurkale yatépéka-kangunéngwa. Wuna kundi vékumuké kalik yangunéngwa.

⁴¹ “Du dakwa wuna yé kavérékmuké kalik yawutékwa. ⁴² Guna mawulé wa vésékéyak-wutékwa. Guné Gorké yamba mawulé yangunéngwe wa. ⁴³ Wuna aapa Got wandéka yaae wa déku jémbaa yawutékwa. Yawutéka guné wuna kundi yamba vékungunéngwe wa. Du nak déku kapmang yaae dékét déku jémbaa yamunaandu déku kundi vékukangunéngwa. ⁴⁴ Du dakwa guna yé kavérék-ndarénngé wate wa yangunéngwa. Got guna yé kavérékmuké kalik yangunéngwa. Wunga yate wunéké yénga pulak yékunmba vékulakaké guné?”

⁴⁵ “Guna mawuléké anga waké yambak, ‘Jisas yananén kapérandi muséké Gorét wate nanat kotim-ngandékwa.’ Wunga wambak. Guné nana gwaal waaranga maandéka bakamu Moseské anga wangunéngwa, ‘Dé nanat yékun yakandékwa.’ Guné wunga wate ani kundi ma vékungunu. Moses yangunén kapérandi muséké Gorét wate gunat wa kotim-ngandékwa. Talimba wunéké Moses wa viyaatakandén. ⁴⁶ Guné Moses viyaatakan kundi vékumunaate wuna kundi vékukatik guné. ⁴⁷ Guné viyaandén kundi vékukapuk yate yénga pulak wuna kundi yékunmba vékuké guné? Wuna kundi yékunmba vékuké wa yapatingunéngwa.” Naandén Jisas Judana néma dunyansat.

6

Jisas némaamba (5,000) dunyansat kakému kwayéndén

(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Lu 9:10-17)

¹ Wani kundi kwayétake Jisas néma gu kwaawu nak aangé sakwat yéndén. Wani néma gu kwaawuna yé Galili wa. Nak yé Taiberias wa. Déku dunyansé dale sékét yéendarén.

² Talimba némaamba du dakwa Jisas kulé apanjémba késépéri yandéka wa véndarén. Wunga yandéka sépémaalé kapére yan du dakwa yékun yandarén. Vétake déku kukmba kwaaréte yétéendarén.

³ Jisasna dunyan dale némbumba nak waare sékét rakésndarén. ⁴ Pasova waanangwa néma nyaa yaaké yandéka wa wamba randarén. ⁵ Yare Jisas véndén némaamba du dakwa déké yaandaka. Vétake Filipét wandén, “Kakému yamba kéraae kwayénanu wani du dakwa kaké daré?” ⁶ Filipna mawulé yakwe véké wa wunga wandén. Jisas dékét yaké yandékwa musé wa vékuséknén.

⁷ Vékusékte wunga wandéka dé Filip wa wan dat, “Néma (200) yéwaat kakému kéraamunaanunu ani du dakwa wa ayélap ayélap a kakandakwa.”

⁸ Naandéka Jisasna du nak Andru wamba téndén. Wani du wan dé Saimon Pitana waayéka wa. ⁹ Te anga wandén, “Nyaan nak amba téndékwa. Wani dunyanngu nyaan makalkéri bret taambak (5), gumba kutndarén gukwami vétik wunga wa kure téndékwa. Wani makalkéri bret gukwami vétik yénga pulak kwayéké nané, némaamba du dakwamba?” ¹⁰ Naandéka det anga wandén, “Ma wa, wani du dakwa rakésndaru.” Naandéka wandaka waaratakumba rakésndarén. Némaamba du dakwa wa. (Dunyan 5,000)

¹¹ Rakésndaka Jisas wani bret kéraae Gorét anga wandén, “Yékun a tiyaaménén bret. Yékun wa.” Naatake du dakwat muni waate kwayéndéka kandarén. Bret yandén pulak gukwami vétik waak wungat male yandén. Mawulé yandarén pulak kwayéndén. ¹² Kwayéndéka ke biyaa yawuréndaka Jisas déku dunyansat anga wandén, “Kandaka biyaa yandéka taakandakwa kakému ma kéraangunu. Kéraakapuk yangunu ras baka ka kapére yana.” ¹³ Naandéka de du dakwa kandaka biyaa yandéka taakandarén bret kéraae kémbi tambavétik maanmba kaayék vétik (12) waandandarén.

¹⁴ Yandaka Jisas yan kulé apanjémba vétake wani du dakwa wa wan, “Gotna yémba kundi bulkwa du nak yaakandékwa nana kápmaat. Déké kaavéngwa.

Wani kaavénangwa du, wan Jisas wa. Yi wan wanana wa.”¹⁵ Wunga wandaka Jisas wa vékuséknéndén. Dat kulkiye watépe kure yare wani gaayémba néma du téndénngé wate yaréndaka. Dé wani gaayémba néma du témuké kalik yatake dékét déku kapmang nakapuk waambule némbat yéndén.

Jisas gutakumba yéténdén

(Mt 14:22-33; Mk 6:45-52)

¹⁶⁻¹⁷ Garambu Jisasna dunyan néma gu kwaawu wutépét daawulindarén. Daawuliye botmba waare Kaperneamét yéké yandarén. Yandaka Jisas yamba yaae wa déké.¹⁸ Yandéka gaan yandéka yénderén. Yérendéka néma wimut kutndéka gu némaamba wimbalakute waaran.¹⁹ Waaréndéka bot yéndénngé kéraaléwiye yénderén. Wunga ye kulémba yénderén (6 kilomita pulak). Ye vénderén Jisas gutakumba yaaténdéka. Vétake wup yandarén.²⁰ Wup yandaka det wandén, “An wuné a yaatékwá. Guné wup yaké yambak.”²¹ Naandéka mawulé tawulé yandarén. Yandaka botmba waaréndén. Waaréndéka botmba ye wani gaayémba bari saambakndarén.

Du dakwa Jisaské waakndarén

²² Yé géndéka némaamba du dakwa néma gu kwaawu nak sakumba yarépékandarén. Yaréte deku mawulémba anga wandarén, “Nalé bot nakurak wa tan. Téndéka Jisasna dunyan wani botmba wa waare yénderén. Yéndaka Jisas dele yamba waare yéndékwe wa. Dé amba ka yaréna?”²³ Wunga watake Jisaské waake yapatindarén. Yaréndaka bot ras waak Taiberiasmba yaandarén. Yaae du dakwa nalémba bret kandarén taalé tékwánale yaréndarén. Wani taalémba nalé Jisas bret kéraae Gorét watake det kwayéndén.²⁴ Jisas déku dunyansale wani taalémba yarékapuk yandaka du dakwa vépatiktake, botmba waare néma gu kwaawu nak sakwat yénderén. Jisaské waake véké wa Kaperneamét yénderén.

Jisas Gotna gaayémba gaayan bret pulak wa

²⁵ Ye saambake Jisas vétake dat anga waatakundarén, “Néma du, anga yani sapak méné yaak?”²⁶ Wunga waatakundaka det wandén, “Ma véku. Gunat wawutékwá. Bret kangunénga wa biyaa yan. Yandéka wa wunéké waakngunéngwa, bret ras waak kwayéwuténnagé. Kulé apanjémba yawutéka véngunénnagé yamba vékulakangunéngwe wa. Wawutékwá kundi wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa.

²⁷ “Guné jémbaa yate bari késkwate yakwa kakémuké vékulakaké yambak. Guné jémbaa yate nak pulak kakémuké ma vékulakangunék. Wani kakému rapéka-kandékwa. Guné wani kakému katake yékunmba yatépéka-kangunéngwa, apapu apapu. Wuna aapa Got wandéka wuné Duna Nyaan anjomba wa gaayawutén. Wani yéku kakému wuné wa kwayéké yakwa. Got wunat mayé apa wa tiyaawuréndén, kulé apanjémba yawuténnagé. Yawutu guné wani jémbaat véte wakangunéngwa, ‘Got wandéka wa yaandén Jisas.’ Naakangunéngwa.”

²⁸ Naandéka wandarén, “Kamu ye Gotna jémbaa yaké nané?” Naandarén.

²⁹ Wunga waatakundaka wandén, “Wunéké yékunmba vékulakangunénnagé wa Got mawulé yandékwa. Guna mawulémba anga ma wangunék, ‘Jisas wan néma du wa. Got wandéka wa gaayandén. Yi wan wanana wa.’ Wunga wate wa Gotna jémbaa yakangunéngwa.” Naandén.

³⁰ Wunga wandéka wandarén, “Yénga pulak kulé apanjémba yaménu vétake ménéké wunga vékulakaké nané? Kamu jémbaa yaké méné?”³¹ Talimba nana gwaal waaranga maandéka bakamusé du dakwa yarékapuk taalémba yeyé yaayatéte nak pulak bret wa kandarén. Wani bretké wandarén mana. Talimba

yatan dunyan wani bretké nyéngaamba anga viyaatakandarén: Du dakwat Gotna gaayémba gaayan bret kwayéndéka kandarén. Wunga viyaatakandarén.”

³² Naandaka det anga wandén Jisas, “Talimba Moses wani bret yamba kwayéndékwe wa. Wuna aapa male wa wani bret kwayén. Bulaa gunat Gotna gaayémba gaayan bret wa kwayéndékwa. ³³ Wuné Gotna gaayémba gaayan bretké bulte, duké wa wawutékwa. Got dat wandéka wa Gotna gaayémba yaae ani kępmaat gaayandén, du dakwat yékun yaké. Yandu de yékunmba yatékandakwa apapu apapu. Yi wan wanana wa. Gunat wa wawutékwa.”

³⁴ Naandéka Jisasét wandarén, “Néman Du, nané wani yéku bret kéraaké mawulé yanangwa. Apapu ma tiyaa.”

³⁵ Naandaka Jisas det anga wandén, “Wani bretké bulte wa wunékét wunéké wa wawutékwa. Guné wuna kundi kurkale vékute guné katik kaandéké kiyaaké guné. Guné yékunmba yarékangunéngwa. Wunéké yékunmba vékulake guné kulakngé katik kiyaaké guné. Wa kulémawulé kéraae yékunmba yatékangunéngwa. ³⁶ Gunat wa wawutén, ‘Guné kulé apanjémba yawutéka véte yamba yékunmba vékulakangunéngwe wa.’ Naawutén. ³⁷ Wuna aapa du dakwa némaamba wa tiyaandén wunat. Wani du dakwa akwi wuna kundi vékwe de yaakandakwa wunéké. Yaandaru nakét katik kewuréké wuté. De wunéké yaae wuna du dakwa wa tékandakwa. ³⁸ Wuné Gotna gaayémba re wa ani kępmaat gaayawutén. Wunékét wuna mawulémba jémbaa yaké yamba gaayawutékwe wa. Yamba wa. Wuna aapa wandéka wa gaayawutén, dé mawulé yandékwa jémbaa yamuké. ³⁹ Wunéké yaakwa du dakwaké yékunmba vékawutékwa. Yawutu wuna du dakwa tékandakwa. Nak katik lambiyakngé dé. Sésékuk sékéyakmba yaaké yakwa nyaa yaandu wuné néma du rate, du dakwat kundi wawuta sapak, wuné wawutu wuna du dakwa kiyaawuran apu nakapuk taamale waarapkandakwa. Got wunga mawulé yandékwa. ⁴⁰ Wunat véte wunéké yékunmba vékulakate wuna kundiké, ‘Yi wan wanana wa,’ naakwa apu akwi kulémawulé kéraae apapu apapu yékunmba yatékandakwa. Wani nyaa du dakwa wawutu de nakapuk taamale waarapkandakwa. Wuna aapa wunga mawulé yandékwa.” Naandén Jisas.

⁴¹ Jisas wunga wandéka Judana néma dunyan wani kundi vékutake wani kundi kalik yandarén. Jisas anga wandén, “Wuné Gotna gaayémba wa gaayawutén, du dakwat yékun yawutu de yékunmba téndarénngé.” ⁴² Naandéka kalik yate wandarén, “Gotna gaayémba yamba gaayandékwe wa. Dé Josepna nyaan wa. Déku yé Jisas wa. Déku aasa aapa wa vénanén. Wa nana gaayé du wa. Dé anga wandékwa, ‘Gotna gaayémba gaayawutén.’ Naandékwa. Kamuké dé wunga wo? Wa paapu wa yandékwa.” Naandarén.

⁴³ Wunga wandaka Jisas det anga wandén, “Guné wuna kundi kalik yate gunékét guna kapmang wunga bulmbak. ⁴⁴ Du dakwa dekét deku kapmang vékwe wunéké katik yaaké daré. Got wandu wa wunéké yaakandakwa. Sérémaa wuné néma du rate akwi du dakwat kundi bulwuta nyaa wawutu wuna kundi vékwe kiyaan du dakwa nakapuk taamale waarapkandakwa. ⁴⁵ Talimba Gotna yémba kundi kwayétan du Gotna nyéngaamba anga viyaatakandarén, ‘Got akwi du dakwat déku jémbaaké yakwasnyé-kandékwa.’ Wunga viyaatakandarén. Du dakwa Gotna kundi vékwe déku jémbaaké vékusékmunaae, wa wunéké yaakandakwa. ⁴⁶ Du dakwa Got véndarénngé yamba wawutékwe wa. Déku kundi vékungunéngé wa wawutékwa wunga. Du nak Got yamba véndékwe wa. Wuné nakurak dé véwutén wa. Wuné wuna aapana gaayémba rate dé véwutén wa. Vétake wa ani kępmaat gaayawutén.

⁴⁷ “Ma véku. Wunéké yaae wuna kundiké, ‘Yi wan wanana wa,’ naakwa du dakwa de kulémawulé wa kéraandarén. Kéraae apapu apapu yékunmba

yatékandakwa. Yi wan wanana wa. Gunat wa wawutékwa. ⁴⁸ Wunékét wuné Gotna gaayémba gaayan bret pulak rate det yékun yawutu de yékunmba tépékaa-kandakwa, apapu apapu. ⁴⁹ Talimba guna gwaal waaranga maandéka bakamu du dakwa yarékapuk taalémba yeyé yaayatéte mana waandakwa bret kandarén. Katake yamba yaténdakwe wa. Kukmba de wani du dakwa wa kiyaawuran. ⁵⁰ Wuné Gotna gaayémba gaayan bret pulak wa. Du dakwa wani bret kamunaae de apapu apapu yékunmba yarékandakwa. Katik lambiyakngé daré. ⁵¹ Wuné wani bret pulak wa. Wuné akwi du dakwat yékun yakawutékwa. Wuné Gotna gaayémba wa gaayawutén. Ani képmaamba tékwa du dakwat yékun yaké wa gaayawutén. Det yékun yaké wuna sépé kwayékawutékwa. Kwayéwutu de wani bret kamunaae wa apapu apapu yékunmba tékandakwa.” Naandén Jisas.

⁵² Judana néma dunyan wani kundi vékutake rakarka ye dekét deku kapmang waarute anga wandarén, “Wan yénga kundi dé wo? Yénga pulak déku sépé tiyaandu kaké nané?”

⁵³ Naandaka Jisas det wandén, “Wuna kundi papukundi yamba wa. An yéku kundi a. Yi wan wanana wa. Ani kundi ma vékusék naangunu. Wuné Duna Nyaan. Wuna sépé wuna nyéki kakapuk yamunaae guné katik yékunmba tépékaaké guné. ⁵⁴ Wuna sépé wuna nyéki kakwa du dakwa de kulémawulé kéraae yékunmba tékandakwa apapu apapu. Kukmba kiyaandaru sésékuk sékýakmba yakwa nya yaandu wuné néma du rate, akwi du dakwat kundi wawuta sapak, wa wawutu de nakapuk taamale waarapkandakwa. ⁵⁵ Wuna sépé nakpulang yéku kakému wa. Wuna nyéki nakpulang yéku kulak wa. Yi wan wanana wa. ⁵⁶ Wuna sépé wuna nyéki kana du dakwa de wunéké yékunmba vékulakate kulémawulé kéraae, wuna du dakwa tékandakwa. Téndaru wuné deku mawulémba wulaae rakawutékwa. ⁵⁷ Wuna aapa Got dé apapu rapékandékwa. Rate wandéka wa gaayawutén. Gaaye déku kundi vékute wuné apapu rasékéyak-ngawutékwa. Rate wawutu wuna sépé kana du taakwa tésékéyak-ngandakwa. ⁵⁸ Wuné Gotna gaayémba gaayan bret wa. Yi wan wanana wa. Ani bret wan talimba Gotna gaayémba gaayandéka guna gwaal waaranga maandéka bakamusé kan bret pulak, wunga yamba yé wa. De wani bret katake yamba téndakwe. Kukmba wa kiyaatondarén. Du dakwa a wawutékwa bret katake, wa kulémawulé kéraae apapu yékunmba tépékaa-kandakwa. Yi wan wanana wa. Gunat wa wawutékwa.” Naandén Jisas kiyaaké yandékwanngé.

⁵⁹ Dé wani kundi Kaperneamma wa wandén. Gotna kundi bulndakwa gaamba téte wa wani kundi wandén, dé kiyaandu de kulémawulé kéraamuké.

Apapu tépékaa-ndarénngé wandén Jisas

⁶⁰ Jisasma késépéri dunyansé déku kundi vékute anga wandarén, “Jisas wakwa kundi yéngé vékuké? Wan néma kundi wa. Vékwé yénga pulak ye vékuséknge nané?” ⁶¹ Naandaka Jisas deku mawuléké vékuséke det anga waatakundén, “Wuna kundi kalik guné yo? ⁶² Wuné Duna Nyaan anjorémba wa gaayawutén. Nakapuk waambule waaréwutu vétake guné wanngé waak kalik yakangunéngwa. ⁶³ Gotna Yaamambi dékét déku kapmang kulémawulé kwayéngu du dakwa kulémawulé kéraae de apapu yékunmba tépékaa-kandakwa. Baka du katik kwayéké dé. Guné kulémawulé kéraae yékunmba tépékaangunénnge wa wani kundi kwayéwutén. Gotna Yaamambi guna mawulémba wulaandu guné wunéké yékunmba vékulakate kulémawulé kéraae apapu apapu yékunmba tépékaa-kangunéngwa. ⁶⁴⁻⁶⁵ Guné ras wunéké yamba yékunmba vékulakangunéngwe wa. Somba wani muséké anga wawutén: Du dakwa dekét deku mawulémba vékwé, wunéké yaae wuna kundi katik vékuké daré. Wuna aapa Got wandu

wunéké yaae wa wuna kundi vékukandakwa.” Naandén Jisas. Déké yékunmba vékulakakapuk yakwa dunyan wa vésekndén. Dé maamat kwayéké yakwa du waak wa vésekndén. Vésektake wa wunga wandén.

⁶⁶ Wunga wandéka némaamba dunyan dé yaasékatake yéendarén. Yéndaka déku dunyan tambavétik maanmba kaayék vétik (12) wunga téndarén. ⁶⁷ Téndaka Jisas det anga wandén, “Guné yénga pulak dé? Guné wuné yaasékatake yékwate guné yo?” ⁶⁸ Wunga waatakundéka Saimon Pita wa wan, “Néman Du, méné yaasékatake ye kandéké yéké nané? Méné male wa nanat yéku kundi wakwa, nané kulémawulé kéraae apapu yékunmba ténanénngé. Méné nakurak wa wani kundi vékusékménéngwa. ⁶⁹ Ménéké yékunmba vékulakanangwa. Wa véseknanén. Méné Gorale re wa gaayaménén. Got wandéka wa yaaménén. Méné dékét déku yéku du wa.” Naandén Simon Pita. ⁷⁰ Wunga wandéka Jisas det anga wandén, “Wuné wawutéka wa guné yaae wunale yaténgunéngwa. Yaténgunénga guna du nak wa Satanna jémbaamba yétékwa.” ⁷¹ Naate Saimon Iskariotna nyaan Judaské wa wandén. Judas wan déku du nak wa. Kukmba Judas Jisas maamasat kwayékandékwa. Judas wunga yaké yandékwanngé wa wandén Jisas.

7

Jisasna waayékanje déké yamba yékunmba vékulakandakwe wa

¹ Nyaa ras kukmba Jisas Galili distrikmba yatéte déku jémbaa yandén. Judana néma dunyan de Judia distrikmba yaréte Jisas viyaaké wate yaréendarén. Wunga yandaka deku taalémba yamba yaréndékwe wa. Galilimba yaréndén. ² Nané Judasé nana néma nyaa nak yaakwate yandéka, wani sapak nané mawulé tawulé yate nana gaa yaasékatake ye Jerusalemmba bare gaamba yaréngwa.

³ Wani sapak de Jisasna waayékanje dat waarute anga wandarén, “Ani taalé ma yaasékatake yéménu Judiat. Wani taalát yéménéngét ména kundi vékuké mawulé ye de wamba tékwa du dakwa yaménéngwa nakpula jémbaa vékandakwa. ⁴ Méné néma du téké mawulé yamunaae, du dakwana ménimba téte ma jémbaa yaménék. Néma du téké yamunaae ye katik paakwe jémbaa yaké méné. Judiat ye wani jémbaa ma yaménék.” ⁵ Jisasna waayékanje wunga wandarén. De déké yamba yékunmba vékulakandakwe wa.

⁶ Wunga wandaka Jisas det anga wandén, “Apapu nyaa wa guna nyaa wa, Judiat yémuké. Wuné yéna nyaa wayéka yamba yaae wa. ⁷ Ani képmaamba yékéyaakmba tékwa du dakwa wuné kalik yandakwa. Det anga wawutékwa, ‘Guné kapérandi mawulé kéraate wa kapéremusé yangunéngwa.’ Wunga wawutéka wa wuné kalik yandakwa. Wuné kalik yate de gunéké mawulé yandakwa. ⁸ Gunékét Jerusalemét ye guné véké ya wani néma nyaa yakwate yandakwa musé. Wuné katik yéké wuté. Wuné yéna nyaa yamba yaae wa, wayéka.” ⁹ Jisas wunga wandéka yéndaka dé Galilimba yarépekandén.

Jisas Jerusalemét yéndén

¹⁰ Jisasna waayékanje paat yakwate yandakwan véké watake Jerusalemét yéndaka Jisas deku kukmba yéndén. Kaapamba yamba yéndékwe wa. Paakwe yéndén. Yéndéka yamba véndakwe wa.

¹¹ Wani néma nyaa yandéka Judana néma dunyan Jisaské waakte anga wandarén, “Ani du yamba dé ro?” ¹² Naandaka du dakwa deké deku kapmang bulndarén. Bulte, ras wa wan, “Wa kapérandi musé yakwa du wa. Du dakwat paapu wa yandékwa.” Naandaka ras wa wan, “Yamba wa. Wa yéku du wa.”

¹³ Wunga wate Judana néma dunyan vékumuké kalik yate bulte némaanmba yamba wandakwe wa.

¹⁴ Wani paatna sapak nyéndé nyaandémba téndéka Jisas Gotna kundi bulndakwa néma gaamba wulaae du dakwat kundi kwayéténdén. ¹⁵ Yaténdéka Judana néma dunyan vékulaka vékulaka naate anga wandarén, “Yénga pulak ye dé Gotna jémbaaké vékusékéyakék? Nana du dat yamba yakwasnyéndakwe wa.” ¹⁶ Wunga wandaka Jisas det wandén, “Gunat kwayéwutékwa kundi wan wuna kundi yamba yé wa. Wan wunat wandéka yaawutén du Gotna kundi wa. ¹⁷ Guné déku kundi vékuké mawulé ye kwayéwutékwa kundi kurkale vékukangunéngwa. Vékwé anga vékusék-ngangunéngwa. Gotna kundi wa kwayéwutékwa. Wuna mawulémba vékulakate yamba wawutékwe wa. Wunga vékusék-ngangunéngwa. ¹⁸ Nak du dakwa deku yé kavérék-ndarénngé wate wa du ras deku mawulémba vékulakate kundi kwayéndakwa. Wuné wunga yamba yawutékwe wa. Wuné aapa Got wandéka wa yaawutén. Nak du dakwa Gotna yé kavérék-ndarénngé wate Got mawulé yandékwa pulak yate wa kundi kwayéwutékwa. Guné wuna kundi vékute anga vékusékngangunéngwa. Wuné paapu yakwa du yamba wa. Wuna kundi yékun wa. Yi wan wanana wa.

¹⁹ “Talimba Moses gunat apakundi wa wandén. Wandéka gunémba nak déku kundi yamba vékungunéngwe wa. Wunéké anga wangunéngwa, ‘Dé Mosesna apakundi yamba vékundékwe wa.’ Wunga wate a wuné viyaandéknngé mawulé yangunéngwa. Kamuké guné wunga yo?”

²⁰ Wunga wandéka wandarén, “Ména mawulémba kutakwa wa tékwa. Téndéka wa waangété yaménéngwa. Kandé ménat viyaandéknngwate yo?”

²¹ Naandaka Jisas det anga wandén, “Yaap yaré nyaamba kulé apanjémba nak yawutéka vétake akwi vatvat naate vékulaka vékulaka naangunén. ²² Talimba Moses dunyanngu nyaanna sépé sékungunénnngé wa yakwasnyéndén. Aasa kéraalu nyaa taambak kaayék kupuk (8) yéndu dunyanngu nyaanna sépé sékungunénnngé wa yakwasnyéndén.

“Wani musé Moses yamba taale baasnyé ye wa. Déku gwaal waaranga maandéka bakamusé wa wani musé taale baasnyé yan. Yi wan wanana wa.

“Guné Mosesna kundi vékute aasambéré kéraandaka nyaa taambak kaayék kupuk (8) yéndéka guna dunyanngu nyaanna sépé sékungunéngwa. Yate naknya naknya yaap yaré nyaamba sékungunéngwa. Sékute nyaa taambak kaayék kupuk (8) yénnngé vékulakangunéngwa. Yaap yaré nyaaké yamba vékulakangunéngwe wa. ²³ Guné Mosesna kundi kurkasale vékute yaap yaré nyaa guna dunyanngu nyaanna sépé sékungunéngwa. Yaap yaré nyaamba wuné duwat nak kururéwutén. Kururéwuténngé kamuké guné wunat rakarka yo? ²⁴ Guné vékuséknngapuk ye wuna jémbaa vétake wunat bari waaruké yambak nakapuk. Kurkasale vékutake guné wuna jémbaaké waké ya.” Jisas wunga wandén.

Ras wa wan, “Ani du an Got wan du Krai a.”

²⁵ Jerusalemba tékwa du dakwa ras wa wan, “Yénga pulak dé? Ani du an viyaandéknngé yandakwa du ani dé, yi? ²⁶ Ma véku. Dé akwi duna ménimba tété kundi kwayéndékwa. Kwayéndéka néma du dat véte kundi nak yamba wandakwe wa. ²⁷ Dé Got wan du Krai wa? Wanngé daré vékusékék? Wani duna gwalnge wa vénanén. Nanat yékun yandénngé Got wan du Krai yaandu déku gwalepange katik véké nané. Got wan du yénga pulak raké dé?” Naandarén.

²⁸ Wunga wandaka Jisas Gotna kundi bulndakwa néma gaamba tété du dakwat kundi kwayéténdén. Kwayéte anga wandén, “Guné wunat vésékte wuna

gwalepangeké wa vékusék-ngunéngwa. Guné wuna aapa yamba véngunéngwa wa. Dé wandéka wa yaawutéén. Wuna mawulémba yamba yaawutékwe wa. Dé paapu yamba yandékwe wa. Déku kundi wan yékun wa. Yi wan wanana wa.²⁹ Wuné dé véwutéén wa. Wuné dale rawutéka wa wandéka yaawutéén.” Naandén.

³⁰ Wunga wandéka dé kulkiye kure yékwate yandarén. Ye dé yamba kutndakwe. Dé kiyaa ké yandékwa nyaa wayéka yamba yaae wa.³¹ Yandaka némaamba du dakwa déké yékunmba vékulakate anga wandarén, “Got wan du Krai talimba vékapuk yananén kulé apanjémba yandu, ani du yakwa jémbaat taalékéraké dé? Yamba yé wa. Ani du an Got wan du Krai a. Naate wanangwa.” Naandarén.

Poliséé watakandaka Jisas kulkimuké yéendarén

³² Jisaské wunga kundi bulndaka de Farisi dunyan wa vékwán. Vékutake de waak Gotna gaamba jémbaa yakwa duna néma dunyan waak polisét watakandaka yéendarén, Jisas kulkiye kure ye kalapusmba taakaké.³³ Ye saambakndaka Jisas anga wandén, “Wuné gunale yaré yaré naae wuné wani wandéka gaayan duké nakapuk waambule yékawutéka.³⁴ Yéwutu guné wunéké waake waake yapati-kangunéngwa. Yatake wuné rakwa gaayét katik yéké guné.”³⁵ Wunga wandéka Judana néma dunyan dekét deku kapmang bulte anga wandarén, “Dé yénga yéndu déké waakpatiké nané? Grik kantrimba tékwa nana tambék Judaséké yéké dé? Ye Grik du dakwat déku jémbaaké yakwasnyéké dé det kapuk?”³⁶ Anga wandékwa, ‘Guné wunéké waakpati-kangunéngwa. Guné wuné rakwa gaayét katik yaaké guné.’ Wan yénga kundi dé wo?” Dekét deku kapmang bulte wunga wandarén.

Kulé mawulé kwayékwa kulak

³⁷ Wani paat kandakwa sapak késké yandéka némaamba du dakwa wa yaae rakésén. Wani nyaa néma nyaa wa. Randaka Jisas waarape waatéte anga wandén, “Guné kulakngé kiyaa munaae wunéké yénga yaangunu. Yaae kulak kakan-gunéngwa.³⁸ Guné wunéké yékunmba vékulaka-munaangunu wa kulémawulé kwayékwa kulak némaamba wa guna mawulémba wiye yaalaténdu yékunmba tésékéyakgangunéngwa. Wani muséké wa talimba kundi vijaatakandarén Gotna nyéngaamba.” Jisas wunga wandén.

³⁹ Déké yékunmba vékulakakwa du dakwana mawulémba Gotna Yaamambi wulaae ramuké wa Jisas wani kundi kwayéndén. Gotna Yaamambi randu de kulémawulé kéraae yékunmba tépékaakandakwa. Yatéte nak du dakwaké yékandakwa, wani muséké kundi kwayéké. Kukmba Jisas kiyaae nakapuk taamale waarape Gotna gaayét waaréndu wa Got wandu déku Yaamambi yaakandékwa. Jisas wunga wandén sapak wan wayéka Gotna Yaamambi yaakapuk téndéka wa wandén.

Késmawulé nakmawulé yate kém vétik randarén

⁴⁰ Du dakwa ras wani kundi vékutake anga wandarén, “An Gotna yémba kundi kwayékwa du a. Kaavéréngwa du wa. Yi wan wanana wa.”⁴¹ Naandaka ras wa wan, “Yamba wa. Got wan du Krai wa.” Yandaka ras wa wan, “Yamba wa. Wan Galili du wa. Got wan du Krai Galilimba katik yaaké dé.”⁴² Talimba Gotna nyéngaamba déké anga vijaatakandarén: Got wan du Krai Devitna kémba wa téndékwa. Dé talimba Devit yatan gaayé Betlehemmba wa yaalakandékwa. Wunga vijaatakandarén.” Naandarén.

⁴³ Wunga kundi vékutake késmawulé nakmawulé vékute du dakwa kutéke kém vétik randarén.⁴⁴ Rate de ras Jisas kulkiye kure kalapusmba taakaké mawulé yandarén. Ye du nak yamba kure wa dé.

Judana néma dunyan yamba Jisaské yékunmba vékulakandakwe

⁴⁵ Wunga ye polis nakapuk waambule yéendarén. Farisi dunyan béré Gotna gaamba jémbaa yakwa duna néma dunyanséke yéndaka det anga waatakundarén, “Yénga pulak ye guné dé yamba kulkiye kure yaangunéngwe?”

⁴⁶ Waatakundaka de polis wa wan, “Talimba anga pulak du nak yamba yatéte wunga kundi bulténdékwe wa, ani du bulkwa pulak. An yéku du a.” ⁴⁷ Naandaka de Farisi dunyan wa wan, “Yénga pulak dé? Wan gunat waak paapu dé yak?”

⁴⁸ Nana néma dunyan nané Farisi dunyan waak akwi nané déké wanangwa, ‘Wan Got wan du Kraisi yamba wa. Paapu wa yandékwa.’ Nané wunga wanangwa.

⁴⁹ Yékéyaakmba tékwa du dakwa wa de déku kundi vékundakwa. De Moses wan nana apakundi yamba vékuséknakwe wa. Gotna ménimba de akwi wa kapére yawuran. Sérémaa Got wandu kiyaee kapérandi gaayét yékandakwa. Guné deku kundi vékumbak.” Naandarén Farisi dunyansé.

⁵⁰ Nikodemus waak dé Farisi du wa. Talimba Jisas véké yéndén. ⁵¹ Nikodemus deku kundi vékutake anga wandén, “Nana apakundi vékute du nakét baka kotimngé nané? Yamba yé wa. Nané anga yanangwa. Duna kundi vékutake yandén kapérandi muséke waak vékutake néma du anga wakandékwa, ‘Wan kapérandi musé yan du wa. Wani yandén musé dat waambule yakata-kanangwa.’ Naakandékwa. Wani du yakwate yandékwa pulak, nané ma yakwak. Nané taale Jisasna kundi ma vékukwak. Dat baka katik kotimngé nané.” ⁵²⁻⁵³ Wunga wandéka dat waarute wandarén, “Méné waak yékéyaakmba tékwa Galilimba yaan du méné, yi? Gotna nyéngaamba kwaakwa kundi kurkasale ma vé. Ve vékusék-ngaménéngwa. Gotna yémba kundi kwayékwa du katik Galilimba yaaké dé.” Naandarén dat.

8

Nak taakwa duwale kapéremusé yan taakwa

¹ [Wani kundi watake akwi dunyansé deku gaat yékéraandarén. Yéndaka Jisas Oliv waandakwa némbat waaréndén. ² Waare re ganmbamba waambule daawuliye Gotna kundi bulndakwa néma gaat yéndén. Yéndéka akwi du dakwa déké yéendarén. Yéndaka rate det Gotna kundi yakwasnyérendén. ³ Yaréndéka apakundiké vékuséngwa dunyansé, Farisi du ras, taakwa nak kure yéendarén. Wani taakwa lé nak taakwa duwale kapéremusé yaléka véndarén. Vétake kure ye watakandaka nyéndémba télén. ⁴⁻⁶ Téléka de Farisi dunyansé anga wandarén, “Jisas kapérandi kundi ras bulmunaandu dé kotimnganangwa.” Wunga watake Jisasét paapu yaké yandarén. Yate dat wandarén, “Néma du, ani taakwa lé nak taakwa duwale kapéremusé yaléka vénanén. Talimba Moses Gotna nyéngaamba wunga yakwa dakwaké anga viyaatakandén: Wunga yakwa dakwa matut ma viyaangunu. Viyaangunu yénga kiyaandar. Moses wunga viyaatakandén. Méné yénga méné wo, ani taakwaké?” Naandaka Jisas kwaatambe déku séktambat viyaatakandén képmaamba.

⁷ Yaténdéka wamba téte nakapuk waatakundaka waatakundaka Jisas waarape det anga wandén, “Amba téngunéngwanmba du nak talimba kapéremusé yakapuk yan du, dé taale yénga vaanédu matu.” ⁸ Wunga watake nakapuk kwaatambe képmaamba viyaatakandén. ⁹ Yandéka déku kundi vékutake nak nak gwaandékérandarén. Aanyapa yan du taaléndaka baka dunyan kukmba gwaandan. Gwaande yékéraandaka Jisas male wamba ran. Wani taakwa waak wamba tépékaaten Jisasna ménimba.

¹⁰ Téléka Jisas waarape wani taakwat anga wandén, “Nyéno, wani dunyansé yénga daré yék? Nyénat kotimngé yakwa du nak dé yaro?” ¹¹ Naandéka

walén, “Néma du, wunat kotimna du nak yamba yare wa.” Wunga waléka wandén, “Wuné waak nyénat katik kotimngé wuté. Ma yényénu. Sérémaa wani kapérandi musé nakapuk yaké yambak.” Wunga wandéka yélén.]

Jisas wan vérengwa yaa pulak wa

¹² Jisas Gotna kundi bulndakwa néma gaamba téte du dakwat kundi bulte nakapuk anga wandén, “Ani kępmaamba tékwa du dakwat wawutékwa, de kulémawulé kéraandarénggé. Wunga yate wuné vérengwa yaa pulak wa téwutékwa. Gannumba yaa vérekte kaaléndéka wa du dakwa kurkale véte yaréndakwa. Wunéke yékunmba vékulakakwa du dakwa gannumba katik yaréke daré. De deku kapérandi mawulé yaasékatake kulémawulé kéraae nyaa kaalékwambwa yatéte kurkale tékandakwa.” Naandén.

¹³ Wunga wandéka de Farisi dunyansé wa wan, “Méné ménékét ménéke wa waménéngwa. Nané ména kundi katik vékuké nané, ménékét ména kundi male waménéngwanmba.”

¹⁴ Naandaka Jisas wa wan, “Wunéke wawutékwa. Yi wan wanana wa. Wuna gwalepange guné yamba vésekingunéngwe wa. Wuné yékwate yawutékwa yaambu waak yamba vésekingunéngwe wa. Wuné yare yaawutén taalé wuné wa vésekwutén. Yékwate yawutékwa yaambu waak vésekwutén wa. Véseke wa wunékét wawutékwa. Wawutékwa kundi wan papukundi yamba wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa. ¹⁵ Guné wunat sawuré sanda véte wuné vésekingapuk yate wa wunat waarungunéngwa. Bulaa a wuné néma du téwutékwan du dakwa nakét yamba waaruwutékwe wa. ¹⁶ Wuna kapmang yamba jémbaa yawutékwe wa. Got wunat wandéka yaae ani jémbaa yawutéka dé wunale sékét jémbaa yandékwa. Yandékwanngé wuné néma du téte gunat sawuré sanda véte kundi wamunaawutan, wa yéku kundi wakawutékwa. ¹⁷ Guna apakundi anga wandékwa: Du vétik nakurak kundit male wamunaambéru, wani du vétikna kundi wan papukundi yamba wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa. ¹⁸ Wani kundi vékute, ani kundiké ma vékulakangunék. Wuné wunékét wunéke wa kundi bulwutékwa. Bulwutéka wuna aapa waak wa wandékwa. Aané nakurak wani kundit male wa watékwa.”

¹⁹ Naandéka anga wandarén, “Ména aapa yamba dé yaro?” Naandaka wandén, “Guné kurkasale yamba vésekingunéngwe wa wuné. Wuna aapaké waak yamba kurkasale vésekingunéngwe. Wuné vésekmunaate, wuna aapaké waak kurkasale vésekingatik guné.” Naandén.

²⁰ Jisas det wani kundi kwayéndén Gotna kundi bulndakwa néma gaamba. Yéwaa taakandakwa taalémba téte det wani kundi bulndén. Bulndéka dat yamba kulkiye kure yéndakwe. Déku kiyaanda sapak wayéka yamba yaae wa.

Du dakwa katik yéke daré Jisas yékwate yakwa gaayét

²¹ Jisas nakapuk det anga wandén, “Wuné yékawutékwa. Yéwutu guné wunéke waakgangunéngwa. Waakpatiye kiyaangunu, yangunén kapéremusé tépékaa-kandékwa. Guné wuné yékwa gaayét katik yéke guné.” ²² Naandéka Judana néma dunyansé wa wan, “Yénga pulak dé? Anga wandékwán, dé yékwa gaayét nané katik yéke nané. Dé dékét déku kapmang déku sépat viyaae kiyaaké dé wunga wo kapuk?” Naandarén.

²³ Wunga wandaka wandén, “Guné kępmaana du dakwa wa. Wuné yamba wa. Wuné anjoré Gotna gaayémba yare wa gaayawutén. ²⁴ Guné kiyaangunu wani yangunén kapéremusé katik késké dé. Wanngé wa wawutékwa gunat. Wuné du dakwat yékun yawuténngé Got wan du wuné anana. Wunéke yékunmba vékulakakapuk yamunaangunu, yangunén kapéremusé katik késké

dé.”²⁵ Naandéka wandarén, “Ména jémbaaké yénga méné wo?” Wunga waatakundaka Jisas anga wandén, “Talimba wunéké apapu wa wawutén gunat. Kundi nak waak katik waké wuté.²⁶ Wuna némaamba kundi a tékwa. Waké mawulé ye, yangunéngwa kapérandi mawulé, gunéké waak wa wakawutékwa. Yénga yakét, katik waké wuté wunga. Ani kundi male wakawutékwa. Wuné wandéka yaan duna kundi wan papukundi yamba wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa. Wuné déku kundi vékute wa ani képmaamba tékwa du dakwat wawutékwa.”²⁷ Wunga wandéka vékutake de déku aapaké wandénngé yamba vékusékdakwe wa.

²⁸ Yandaka Jisas anga wandén, “Kukmba Duna Nyaan wuné kusorékangunéngwa. Kusorétake wunéké vésék-ngangunéngwa. Wuné wuna mawulémba kundi nak yamba kwayéwutékwe wa. Wuné wuna aapa wan kundi male wa gunat kwayéwutékwa. Wunga vésék-ngangunéngwa.²⁹ Wuna aapa wandéka yaawutéka dé waak yaae wunale randékwa. Dé mawulé yandékwa jémbaa yawutékwanngé wate dé wuné yamba yaasékandékwe wa. Yandéka wuné kapmang yamba yaréwutékwe wa. Yamba wa.” Naandén Jisas.

³⁰ Wunga wandéka némaamba du dakwa déké yékunmba vékulakate déku kundiké wandarén, “Yi wan wanana wa.”

Jisasna kundi vékute kurkasale tékandakwa

³¹ Yandaka Jisas wani Judasat anga wandén, “Guné wuna kundi vékute wuna jémbaa yate wa guné wuna dunyan yaréngunéngwa. Yi wan wanana wa.³² Wuna dunyan yaréte guné wuna yéku kundiké vékusék-ngangunéngwa. Vékusékte guné kalapusmba kwaakwa du pulak katik yaréké guné. Guné baka kaapamba yatékwa yéku du pulak wa yarékangunéngwa.” Naandén.

³³ Wunga wandéka wandarén, “Nané Abrahamna gwaal waaranga maandéka bakamusé a. Talimba du nak nanat kalapusmba yamba taakandékwe wa. Nané yékunmba yarépékanangwa. Méné anga waménéngwa, ‘Guné kalapusmba kwaakwa du pulak katik yaréké guné. Guné baka kaapamba yatékwa yéku du pulak yarékangunéngwa.’ Kamuké méné wunga wo?” Naandarén.

³⁴ Wunga wandaka Jisas det anga wandén, “Papukundi yamba wawutékwe wa. A wawutékwa kundi an yéku kundi a. Yi wan wanana wa. Du dakwa kapéremusé yandakwa. Yandaka wani kapéremusé wa det kalapus pulakmba kusolakwa. Yandéka wani du dakwa akwi kurkale yamba yaténdakwe wa.³⁵ Du ras nak duké apa tapa yandaka wa de deku kundi vékute wandakwa pulak jémbaa wa yandakwa. Yate det apa tapa yan duna kémba yamba tépékaandakwe wa. Kalapusmba kwaakwa du pulak wa téndakwa. Apa tapa yan wani duna nyaan male deku kémba tépékaa-kandékwa.³⁶ Wuné Gotna nyaan a. Wuné guné yékun téngunénggé wamunaawutu kapéremusé gunat nakapuk katik kalapus pulakmba taakaké dé. Guné baka yékunmbaa-sékéyak yatékangunéngwa.

³⁷ “Guné Abrahamna gwaal waaranga maandéka bakamusé wa. Wa vésékwuréwutén. Abrahamna kém téte déku kundi yamba kure yaréngunéngwe wa. Yate wuna kundi kalik yate wunat viyaandénggé yangunéngwa.³⁸ Wuné wuna aapa wunat wakwasnyéndén jémbaaké wa gunat wawutékwa. Wawutéka guné guna aapa wan kundi male vékungunéngwa.” Naandén Jisas det.

Deku aapa Satan wa

³⁹ Jisas wunga wandéka anga wandarén, “Nana aapa Abraham wa.” Naandaka Jisas wa wan, “Guné Abrahamna gwaal waaranga maandéka bakamusé wa. Yi wan wanana wa. Ye yénga pulak dé? Kamuké watake guné dé yan jémbaa kaapuk yo?⁴⁰ Gotna kundi wan papukundi yamba wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan

wanana wa. Got wandéka vékuwutén kundi akwi wa wawutén. Wanngé a wuné viyaandéknge yangunéngwa. Abraham wunga yamba yandékwe. ⁴¹ Guné guna aapa yan pulak wa yangunéngwa.” Naandén. Det wunga wandéka wandarén, “Nana aasa yaambumba yate yamba kéraalékwe wa nané. Nané aapa dé nakurak male, Got wa.”

⁴² Naandaka Jisas wa wan, “Wuné wuna mawulémba yamba yaawutékwe wa. Gorale rawutéka wandéka wa gaayawutén. Got guna aapa ramunaandu, wuné gaayanngé mawulé tawulé yakatik guné. ⁴³ Kamuké guné wuna kundi yékunmba vékulakakapuk yo? Wuna kundi kalik yate yamba yékunmba vékulakangunéngwe wa.

⁴⁴ “Guné Satanna nyambalésé wa. Wunga yatéte wa guné guna aapana mawulémba jémbaa yangunéngwa, wandékwa pulak. Talimba du dakwat viyaandén. Dé du dakwat viyaakwa du wa. Wunga yate yéku kundi yamba vékundékwe wa. Dé papukundi male wa bulndékwa. Papukundi wan déku kundi wa. Dé paapu yate akwi du dakwat papukundi wa wandékwa. ⁴⁵ Wawutékwa kundi wan papukundi yamba wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa. Wawutéka guné wuna kundi kalik yate papukundiké male mawulé yangunéngwa. Yate guné wuna kundi yamba vékungunéngwe wa. ⁴⁶ Wuné kapéremusé yamba yawutékwe wa. Kapéremuséké guna du nak wunat kotimngé yapatindékwa. Wawutékwa kundi wan papukundi yamba wa. Wan yéku kundi wa. Kamuké guné wawutékwa yéku kundi vékukapuk yo? ⁴⁷ Gotna nyambalésé de akwi déku kundi vékundakwa. Guné Gotna nyambalésé yamba yé wa. Déku kundi yamba vékungunéngwe wa.” Naandén Jisas.

Talimba Abraham yarékapuk yan sapak Jisas yaréndén wa

⁴⁸ Wunga wandéka Juda dunyansé Jisasét waarute anga wandarén, “Somba anga wananén, ‘Méné Samaria du wa. Kutakwa ména mawulémba wa tékwa. Téndéka wa waangété yaménéngwa.’ Naananén. Yi wan wanana wa. Bulaa wunga vékuséknangwa.” ⁴⁹ Naandaka Jisas wa wan, “Wuna mawulémba kutakwa nak yamba te wa. Wuné wuna aapana yé kavérékwutéka guné wuna yé yamba kavérékngunéngwe wa. Wunéké wangunéngwa, ‘Wan kapéremusé yakwa du wa.’ Naangunéngwa. ⁵⁰ Wuné wuna yé kavérékmuké kalik yawutékwa. Du nak néma du rate wuna yé kavérék-ngandékwa. Kavérékte wunat anga wakandékwa, ‘Méné yéku musé yakwa du wa.’ Naakandékwa. ⁵¹ Wuna kundi yékunmba vékukwa du dakwa Gorale apapu yarékandakwa. Yi wan wanana wa. Gunat wa wawutékwa.” Naandén.

⁵² Wunga wandéka de Judana néma dunyan wa wan, “Ména mawulémba kutakwa wa tékwa. Bulaa wunga vékuséknangwa. Abraham dé wa kiyaan. Kiyaandéka Gotna yémba kundi kwayétan dunyansé de wa kiyaawuran. Kiyaandaka méné wa wakwa, ‘Wuna kundi yékunmba vékukwa du dakwa katik kiyaaké daré.’ Kamuké méné wunga wo? ⁵³ Nana gwaal waaranga maandéka bakamu Abraham dé wa kiyaan. Méné méné dat taalékérak kapuk? Gotna yémba kundi kwayétan dunyansé waak de wa kiyaawuran. Ménéké yénga méné wo? Méné kandé?”

⁵⁴ Naandaka Jisas anga wandén, “Wuné wuna yé kavérékmunaawutu wa wuné baka du wa. Wuna aapa wa dékét wuna yé kavéréknngwa. Déké wangunéngwa, ‘Got wan nana néma du wa.’ ⁵⁵ Wunga wate guné dé yamba vésékngunéngwe wa. Wuné anga wamunaawutu, ‘Wuné dé yamba vésékwutékwe wa.’ Wunga wamunaawutu wa wuné waak guné paapu yakwa pulak wuné paapu yakwa du wa. Wuné dé vésékwutén wa. Véséktake wa déku kundi kurkale vékuwutékwa.

⁵⁶ Guna gwaal waaranga maandéka bakamu Abraham jémbaa yawuta sapak véké wa dusé yandén. Ye vétake mawulé tawulé yandén.”

⁵⁷ Naandéka de néma dunyan wa wan, “Késépéri kaakwaré wa Abraham talimba wa yaréndén. Méné késépéri kaa yamba yaréménéngwe wa. Yénga pulak méné vék Abraham?” ⁵⁸ Wunga wandaka Jisas anga wandén, “Talimba Abraham yarékapuk sapak taale wuné wa yaran. Yi wan wanana wa. Gunat wa wawutékwa.” Naandén Jisas.

⁵⁹ Wunga wandéka de rakarka ye matu kéraandarén dat viyaaké. Yate dé yamba véndakwe wa. Dé Gotna kundi bulndakwa néma gaa yaasékatake kaapat gwaandan.

9

Ménimbo yan du

¹ Jisas déku dunyansale yaambumba ye ménimbo yan du nak véndarén. Wani du dé aasana biyaamba wunga yandéka wa kéraalén. ² Vétake Jisasna dunyansé Jisasét anga waatakundarén, “Néma du, wani duna aasa kéraaléka wa déku méni kiyaan. Kandé kapéremusé yandaka dé déku méni kiyaak? Wani du dékét dé dé yak, kapuk déku aasa aapa béré yak?” ³ Waatakundaka Jisas wa wan, “Wani du yamba yandékwe wa kapéremusé. Déku aasa aapa waak bét yamba ye wa. Dat Got yaké yakwa kulé apanjémba véngunénggé wa déku méni kiyaan. ⁴ Got wunat wandéka wa yaawutén. Yaae tiyaandén jémbaa bulaa a yakawutékwa. Kukmba ani jémbaa yamuké yapati-kawutékwa. ⁵ Wuné ani képmaamba yatéte vérékngwa yaa pulak wa yatéwutékwa. Yatéte du dakwat kulémawulé kwayéwutu de yékunmba vékusé-kngandakwa.” Naandén Jisas.

⁶ Wunga watake képmaamba sépmany sévaandén. Sévaae ras képmaale kuséke wani duna ménimba kutndén. ⁷ Kuttake dat anga wandén, “Ma ye Siloammba tékwa gumba méni yakwasnyé.” Naandéka ye wani gumba déku méni yakwasnyéndén. Yakwasnyéndéka déku méni nakapuk yékun yandéka vététe nakapuk waambule yaandén. Wani guké wandarén, Siloam, deku kundimba. Nana kundimba anga wa: Wandaka yéndén.

⁸ Wani du waambule yaandéka déku gaayé dunyan, talimba wani dé vén dunyansé waak, dat vétake wandarén, “Talimba wani du dé yaambumba rate du dakwat yéwaaké yaawirak kapuk? Wan nak du dé?” ⁹ Naandaka ras wa wan, “Wani du wa. Yi wan wanana wa.” Naandaka ras wa wan, “Yamba wa. Dé wani du pulak wa. Wan dé nak du wa.” Wunga wandaka dékét wani du wa wan, “Wuné anana. Wuné wa yaambumba rate yéwaaké yaawiran.” Naandén. ¹⁰ Wunga wandéka dat wandarén, “Yénga pulak yaménénga dé ména méni yékun yak?” ¹¹ Waatakundaka wandén, “Wani du déku yé Jisas wa, képmaa kéraae sépmany sévaae wa wuna ménimba kutndén. Kutte wunat anga wandén, ‘Ma ye Siloammba tékwa gumba méni yakwasnyé.’ Naandéka ye gumba wuna méni yakwasnyéwutéka wuna méni yékun yandéka véwutékwa yékunmba.” ¹² Wunga wandéka dat wandarén, “Wani du yamba dé yaro?” Wunga waatakundaka wandén, “Wuné yamba ve wa.” Naandén.

Farisi dunyansé wani duwat Jisaské waatakundarén

¹³ Talimba wani ménimbo ye yare yékun yan du Farisi dunyanngé kure yéndarén. ¹⁴ Yaap yaré nyaa wa Jisas képmaa kéraae sépmany sévaae wani duna ménimba kutndéka yékun yandén. ¹⁵ Kure yéndaka Farisi dunyan dat nakapuk waatakundarén, “Méno, ména méni yénga pulak yandéka dé yékun yak?” Wunga waatakundaka wandén, “Képmaa kéraae sépmany sévaae ménimba

kuttake wandéka ye gumba yakwasnyéwutéka wa wuna méní yékun yan.”
¹⁶ Wunga wandéka de Farisi dunyan ras wa wan, “Wani du yaap yaré nyaaké nana apakundi yamba vékundékwe wa. Yandéka anga vékuséknangwa. Dé Got wandéka yamba yaandékwe wa.” Naandaka de ras wa wan, “Yéku musé yakwa du male wa wani kulé apanjémba yakandékwa.” Naatake vétik mawulé yate kém kutéke kém vétik randarén.

¹⁷ Yate wani ménimbo yan duwat nakapuk anga wandarén, “Ména méní kururan duké yénga méné wo?” Wunga waatakundaka wandén, “Wa Gotna yémba kundi kwayékwa du nak wa.” Naandén.

¹⁸ Talimba wani duna méní kiyaan. Ye bulaa a déku méní nakapuk yékun yan. Yi wan wanana wa. Yandéka Judana néma dunyansé wani muséké wunga waké kalik yandarén. Kalik yate wani ménimbo yan duna aapa aasat waandarén.
¹⁹ Waandaka yaambéréka bérét waatakundarén, “An béna nyaan dé? Aasana biyaamba méní kiyaandéka wa kéraalén. Béné wunga béné wo? Ye a yénga pulak ye dé méní véto?”
²⁰⁻²² Naandaka déku aapa aasa anga wambéren, “Dat ma waatakungunu. Dé wa némaan yan. Dékét déku kapmang ma kundi bulndék. Aané wa véséktén. Wan aana nyaan wa. Aasa kéraaléka ménimbo ye yaréndénngé wa vétén. Bulaa a méní véndékwan, wan aané yamba vékuséke wa. Kandé yatakandéka dé déku méní yékun yak? Aané yamba vékwe wa.” Paapu ye wunga wambéren. Judana néma dunyansé bérét ka waarundara naatake wa paapu yambéren. Talimba de néma dunyansé anga wandarén, “Du nak anga wamunaandu, ‘Jisas wan Got wan du Krais wa.’ Naandu wananu wani du kundi bulnangwa gaa taakatake gwaande ye nakapuk katik yaalaké dé.” Naandarén.
²³ De bérét wunga wamuké bét wani duna aapa aasa wup yambéren. Wup ye wa anga wambéren, “Dé wa néma du yan. Dat ma waatakungunu.” Naambéren.

²⁴ Wunga wambéréka néma dusé wani duwat nakapuk waandarén. Waandaka yaandéka dat anga wandarén, “Méné papukundi wakapuk yate Gotna yé ma kavérékménu. Wa vénanén. Jisas kapérandi mawulé yakwa du wa.”
²⁵ Naandaka det wandén, “Wuné yamba vékuséke wa. Dé kapérandi mawulé yakwa du dé, kapuk yénga du dé? Angat male vékusékwutéka. Talimba wuna méní kiyaan. Bulaa wuna méní yékun yandéka yékunmba a véwutéka.”

²⁶ Naandéka wandarén, “Ménat kamu dé yak? Yénga yandéka dé ména méní yékun yak?”
²⁷ Waatakundaka anga wandén, “Wa wawutéén. Wawutéka yamba vékungunéngwe. Nakapuk kamu yandéka guné vékukwate yo? Guné waak déku jémbaamba gwaandéké guné mawulé yo, kapuk?”

²⁸ Naandéka dat kenakte anga wandarén, “Méné déku jémbaamba gwaandan déku du wa. Nané Mosesna jémbaamba wa gwaandénanén.
²⁹ Got Mosesale kundi bulndéka wa vékuséknangwa. Moseské wa vékuséknangwa. Wani kapérandi gandénu yamba dé yaak? Yénga véké? Dé yaan taalé yamba vénangwe wa.”

³⁰ Naandaka wandén, “Wan yénga pulak dé? Dé wandéka wuna méní yékun yan. Ye guné dé yaandén taalé yamba véngunéngwe.
³¹ Anga wa vékuséknangwa. Got kapéere mawulé yakwa duna kundi yamba vékundékwe wa. Déké yékunmba vékute déku jémbaa yakwa duna kundi wa vékundékwa.
³² Talimba nak yamba vékunangwe wa, aasa kéraaléka ménimbo yan du nak nakapuk véndéka wandaka. Talimba ménimbo yan du dakwat nak kururéndéka du nak yamba wandéka vékunangwe. Bulaa male a vékunangwa.
³³ Wunat wunga yéku jémbaa yandéka wawutéén. A Got wandéka a yaandén. Wunga vékusékwutéka.”

³⁴ Naandéka dat rakarka yate wandarén, “Ména aasa kapérandi musé yate wa méné kéraalén. Kéraatakaléka méné kapérandi musé yakwa du a téménéngwa. Wunga yatéte nanat yakwasnyéké yambak.” Naatake dat anga wandarén, “Gotna kundi bulnangwa gaa taakatake ma gwaande yé. Nakapuk yaalaké yambak.” Naandaka yéndén.

Ménimbo yan du pulak yaréendarén

³⁵ Wani du kewuréndaka yéndéka Jisas vékutake déké waake vétake dat anga wandén, “Méné Duna Nyaanngé méné yékunmba vékulako?” ³⁶ Naandéka wandén, “Néma du, wani du wan kandé? Wunat ma waménu wuné déké yékunmba vékulaka-kawutéka.” ³⁷ Naandéka Jisas wa wan, “Méné dé wa véménén. Wani du bulaa ménale dé a bultékwa.” ³⁸ Naandéka wandén, “Néman Du, méné Duna Nyaan wa. Yi wan wanana wa. Bulaa a vésékwutéka méné.” Naatake Jisasét kwaati séte waandé daandén.

³⁹ Wunga yandéka Jisas anga wandén, “Du dakwa mawulé vétik yate kém vétikmba randarénngé wa wuné ani kępmaat gaayawutén. Ras du dakwa wa wakwa, ‘Nané Gorké yamba vékuséknangwe wa.’ Wunga wate ménimbo yan du pulak wa téndakwa. Yaténdaru wuné yaae wawutu wa Gotna jémbaa vékandakwa. Ras du dakwa anga wandakwa, ‘Nané Gorké vékuséknangwa wa.’ Wunga wate déké yamba vékuséknakwe wa. Yaténdaru wuné yaae wawutu de ménimbo yan du pulak yatéte Gotna jémbaa katik véké daré.” Naandén Jisas.

⁴⁰ Wunga wandéka de Farisi du ras wamba téte wani kundi vékutake dat anga wandarén, “Wa yénga méné wo? Nané Gorké vékuséknagapuk ye ménimbo yan du pulak nané yaro? Wunga méné wo?” ⁴¹ Wunga waatakundaka wandén, “Guné Gorké vékuséknagapuk yate ménimbo yan du pulak yarémunaae kapére mawulé katik yaké guné. Guné anga wangunéngwa, ‘Nana méni yamba ménimbo ye wa. Nané Gorké vékuséknangwa.’ Wunga wate Gorké vékuséknagapuk yangunéngwa wa guna kapére mawulé wa tépékaakwa.” Naandén Jisas Farisi dunyanét.

10

Jisas sipsip tékwa séndéke gwaaménja kundi wandén

¹ Jisas anga wandén, “Gunat a wawutéka. Sipsip tékwa séndat wulaaké mawulé yate pété yaasékatake, gindarén aatmumba waaréte daawulikwa du, wan musé asé sél yate baka kéraakwa du wa. ² Pétémba wulaa yaalakwa du wan sipsipké séngite vétékwa du wa. Yi wan wanana wa. ³ Wulaaké yandéka pétémba tékwa wani du pété naapindékwa. Naapindéka wulaandéka sipsip déku kundi vékundakwa. Déku sipsipna yémba waandékwa. Waalakét yéndéka vékute kaapat gwaandéndakwa. Gwaandéndaka sipsipké séngite vétékwa du dé taale yéndékwa. ⁴ Yéndéka déku sipsip déku kundi vékute déku kukmba yéndakwa. ⁵ De nak duna kukmba yamba yéndakwe wa. Wani duna kundi vékuké yapatite déké wup yate yaangéndakwa.” ⁶ Jisas gwaaménja kundi wunga wandén. Néma du téte déké yékunmba vékulakakwa du dakwaké yékun yaké vékulakate wa wani gwaaménja kundi wandén. Wandéka de wani kundi yamba kurkasale vékuséknakwe wa.

Jisas sipsipké séngite vétékwa duké gwaaménja kundi wandén

⁷ Yandaka Jisas nakapuk anga wandén, “Gunat a wawutéka. Wuné sipsip wulaakwa pété pulakmba wa téwutéka. Wuna du dakwa de wani sipsip pulak wa yaténdakwa. Yi wan wanana wa. ⁸ Taale yaan dunyansé wa musé sél yakwa du pulak yate wa paapu yandarén. Yandaka sipsip deku kundi yamba vékundakwe. Wuné sél yakwa duna kukmba wa yaawutén. ⁹ Wuné pété pulak wa. Du dakwa yaae

wani pétémba wulaae wa de yékunmba rasékéyak-ngandakwa apapu apapu. De wani pétémba wulaa yaalate kakému kéraakandakwa. ¹⁰ Paapu yakwa du paapu yate du dakwana mawulé yaavan kurké wa yaandarén. Wuné du dakwat yékun yate kulémawulé kwayéwutu mawulé yate apapu yékunmba rapéka-ndarénngé, wa yaawutén.

¹¹ “Wuné sipsipké kurkale séngite vétékwa du a. Wuna sipsipét yékun yaké yi naawutu wuna maama wuné viyaandaru kiyaakawutékwa. ¹²⁻¹³ Wani paapu yakwa du, yéwaa kéraaké jémbaa yakwa du pulak yate, de sipsipké yamba kurkale séngiye véténdakwe wa. Waaléwasa yaandaka vétake sipsip yaasékatake yaange yéndakwa. Yaangéndaka waaléwasa sipsipét tiké wulikutndaka yaange yé yaayandakwa.

¹⁴⁻¹⁵ “Wuné sipsipké yékunmba séngite vétéwutékwa. Wuna aapa wuné wa véndékwa. Véndéka wuné dé véwutékwa. Wunga male wa wuné wuna sipsip véwutéka wuna sipsip wuné vésékndakwa. Wuna sipsipét yékun yaké yi naawutu wuna maama wuné viyaakandakwa. ¹⁶ Wuna sipsip ras waak wa tékwa. Wuna kundi yamba vékundakwe wa. Ani sipsipale yamba téndakwe wa. Wuné de waak kure yaakawutékwa. Wuna sipsip akwi wunale nakurakmawulé yandaru wuné kapmang déké séngite vétékawutékwa.

¹⁷ “Yate yi naawutu wuné viyaandaru kiyaae nakapuk taamale waarapkawutékwa. Wunga yaké yawutékwanngé wuna aapa mawulé tawulé yandékwa wunéké. ¹⁸ Wuné kalik yamunaawutu wunat katik viyaaké daré. Wuné mawulé ye yi naawutu viyaandék-ngandakwa. Wuna jémbaa wa. Wuné apamama yate yi naawutu wuné viyaandaru kiyaae apamama ye nakapuk taamale waarapkawutékwa. Wani jémbaa yawuténngé wa wuna aapa wunat wandén.” Naandén Jisas.

¹⁹ Wandéka de Judana néma dunyansé wani kundi vékutake vétik mawulé yate nakapuk kém kutéke kém vétik randarén. ²⁰ Rate némaamba dunyansé wa wan, “Déku mawulémba kutakwa téléka wa wunga yandékwa. Guné déku kundi vékuké yambak.” Naandarén.

²¹ De ras wunga wandaka, de ras wa wan, “Yamba wa. Déku mawulémba kutakwa témunaalu wani kundi katik bulké dé. Talimba wandéka ménimbo yan du yékun yandén. Kutakwa walu ménimbo nakapuk katik véké dé.” Judana néma dunyansé wunga wandarén.

Judana néma dunyansé Jisas kalik yandarén

²² Jerusalemba néma nyaa nak yaakandékwa. Wani sapak nané nana gwaal, waaranga, maandéka bakamusé talimba Gotna kundi bulndakwa néma gaa nakapuk kaandarénngé vékulakanangwa. Wani sékét wan yépmaa yakwa sékét wa.

²³ Wani sapak Jisas Gotna kundi bulndakwa néma gaana maaléngamba yeyé yaayaténdén. Wani maaléngaké wananén, Solomonna maalénga wa. ²⁴ Wani maaléngamba yeyé yaayaténdéka Judana néma dunyansé yaae jaawuwe téte dat anga wandarén, “Yénga sapak méné nanat waménu nané ménéké kurkale vékuséknge nané? Méné Got wan du Krai témunaae ma wa nanat.” Naandarén.

²⁵ Wandaka Jisas wa wan, “Wuné gunat wa wawutén. Wawutéka guné yamba yékunmba vékulakangunéngwe wa. Wuna aapa mayé apa tiyaandéka wa déku jémbaa yawutékwa. Yawutu guné wani jémbaa kurkale vémunaae wa wunéké vékuséknгатik guné. ²⁶ Guné wuna sipsip yamba wa. Guné wuna kundi yamba vékungunéngwe wa. ²⁷ Wuna sipsip de wuna kundi vékundakwa. Vékundaka wuné de vésékwurétake taale yéwutéka wa wuna kukmba yaandakwa. ²⁸ Yaandaka wuné det kulémawulé kwayéwutékwa, apapu

apapu yékunmba rapékandarénngé. Nak katik lambiyakngé dé. Nak du det kwayéwutén kulémawulé yaaséka-ndarénngé det wandu de wuna sipsipsé déku kundi katik vékuké daré. ²⁹ Wuna aapa de wunat wa tiyaandén. Dé néma du rate akwi duké wa apa tapa yandékwa. Déku mayé apa wa akwi duna mayé apat taalékéran. Dé apa tapa ye téndu du nak wuna sipsip déku taambamba kéraae kure yéké yapatikandékwa. ³⁰ Wuna aapale aané nakurak wa.” Naandén Jisas.

³¹ Wunga wandéka Judana néma dunyansé nakapuk matu kéraandarén dat viyaaké. ³² Yandaka Jisas det anga wandén, “Wuné wuna aapana yéku jémbaa késépéri wa yawutéka véngunén. Yénga baan jémbaaké vékulakate guné wunat matut viyaakwate yo?”

³³ Naandéka wandarén, “Nané yéku jémbaaké yamba vékulakate ménat matut viyaaké yanangwe wa. Méné kundi sépélak aapélak bulte Gorét wasélékménéngwa. Méné néma du yamba wa. Méné baka du wa. Yate anga waménéngwa, ‘Aané Gorale nakurak wa.’ Wunga waménéngwa wa méné matut viyaaké yanangwa.” Naandarén.

³⁴ Naandaka anga wandén, “Yénga véké? Guna apakundimba ani kundi wa kwaakwa nyéngaamba: Guné Got pulak rangunéngwanngé wa wawutén. ³⁵ Talimba yatéte déku kundi vékutan duwat wa Got wani kundi wandén. Wandén kundi wan papukundi yamba wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa. Got det wunga wandén pulak wuné wani kundi wawutéka kamuké guné wunat rakarka yo? ³⁶ Wuna aapa wunat wandéka wa ani kępmaat gaayawutén, du dakwat yékun yaké. Gaaye anga wawutén, ‘Wuné Gotna nyaan a.’ Wawutéka wangunéngwa, ‘Méné wani kundi wate Gorét wa wasélékménéngwa.’ Naangunéngwa. Kamuké guné wunga wo? ³⁷ Wuné wuna aapana jémbaa yakapuk yawutu guné wuna kundi vékumbak. ³⁸ Wuné déku jémbaa wa yawutéka. Yawutu guné wuna kundi vékuké kalik yamunaae, wa yawutéka jémbaaké ma yékunmba vékulakangunu. Wunga yangunénngé mawulé yawutéka. Wunga yate anga vékusék-ngangunéngwa. Wuné wuna aapale nakurakmawulé yate dé wuna mawulémba randéka wuné dale yaréwutéka.” ³⁹ Wunga wandéka dé nakapuk kulkiye kalapusmba taakaké yandarén. Ye dé yéndéka yamba kulkiye kure yéndakwe wa.

⁴⁰ Jisas nakapuk waambule ye Jordan kaambélé saaye nak aangat yéndén. Ye Jon det baptais kwayétan taalémba saambake dé wani taalémba yaréndén. ⁴¹ Yaréndéka némaamba du dakwa wa déké yaandarén. Yaae vétake dekét deku kapmang bulte anga wandarén, “Jon talimba vékapuk yananén kulé apanjémba yamba yandékwe wa. Yate wani duké wate yéku kundi male wandén. Yi wan wanana wa.” ⁴² Wunga watake wani gaayémba yarékwa du dakwa némaamba déké yékunmba vékulakate wandarén, “Jisas wan Gotna nyaan wa. Yi wan wanana wa.” Naandarén.

11

Lasarus wa kiyaaan

¹ Betanimba yaran du nak baat yandén. Déku yé Lasarus wa. Betani wan Maria ambét léku aanyé Martana gaayé wa. ² Lé wani taakwa Maria wa yéku yaama yakwa gu Néman Du Jisasna maanmba sévin. Sévitake léku némbat létéklén. Wan léku kaayé Lasarus wa baat yan. ³ Yandéka wa Jisas ani kulémba yaréndéka bét Lasarusna nyange vétik ani kundi anga wakwesatimbéren, “Néman Du, néma mawulé yaménéngwa du a baat yakwa.” Naambéren. ⁴ Waambéréka Jisas wani kundi vékutake wandén, “Wani baat yandu dé katik kiyaaaké dé. Wuné Gotna

nyaan. Wuné dé kururéwutu guné dat ve Gotna yé kavérék-ngangunéngwa.” Naandén.

⁵⁻⁶ Jisas Maria ambét Marta, Lasarus béréké waak néma mawulé yandén. Lasarus baat yandékwanngé vékutake yaréndén gaayémba nyaa vétik waak yaréndén. ⁷ Yare kukmba wandén, “Ma yékwak waambule Judia distrikét.” ⁸ Naandéka déku dunyansé wa wan, “Néma du, bulaakakét wa ménat matut viyaaké yandarén. Yandaka kamu yaké nakapuk waambule wani taalat yéké méné wo?”

⁹⁻¹⁰ Naandaka Jisas anga wandén, “Du nyaamba yéte katik vaakérké dé. Wa nyaa véténdéka kurkale ve wa yéténdékwa. Gaan yékwá du wa vaakérandékwa. Gaan kurkale yamba ve yéténdékwe wa. Du nyaamba jémbaa yate yéku jémbaa yakandékwa. Jémbaa yawutékwá nyaa baka tékwá. Wuné viyaandékdara sapak yamba yaae wa. Bulaa wuna jémbaa wayéka a yatéwutékwá.” ¹¹ Wunga watake anga wandén, “Nana naawindu Lasarus ani yundé kwaakwa. Wuné ye sérkiyaawutu waarapandékwa.” ¹²⁻¹³ Naate Lasarus kiyaanngé wa wandén. Wandéka de déku dunyansé deku mawuléké anga wandarén, “Wa ani baka yundé kwaandékwanngé wa wandékwa.” Naate wandarén, “Néman Du, dé baka yundé kwaamunaae wa dé yéku yakandékwa.”

¹⁴ Naandaka det wandén, “Lasarus dé kiyaan wa. ¹⁵ Kiyaandéka wuné dale yamba yaréwutékwé. Guné wuna mayé apa véngunénggé watake wa wuné déké yékapuk yawutéka wa wuna mawulé a yéku yakwa. Bulaa déké ma yékwak.” Naandén.

¹⁶ Wunga wandéka déku du nak Tomas, déku nak yé Didimus, wa wan det, “Ma yékwak. Ye dale kiyaakanangwa.” Naandén.

Jisas wandu wa taamale waarape rapéka-kandakwa

¹⁷ Jisasale wunga yéandarén. Ye saambake Jisas vékundén Lasaruské. Lasarus nyaa vétik vétik wa kwaandén rémtakandarén kwaawumba. Naandarén.

¹⁸ Betani Jerusalemale wa tékwá (3 kilomita pulak wa). Kulémba yamba wa. ¹⁹ Marta ambét Mariana kaayé kiyaandéka némaamba du dakwa wa Jerusalem taakatake Betanit yékérandarén, bérale sékét raké.

²⁰ Jisas déku dunyansale yaambumba yéténdaka wa Marta wandaka vékulén. Vékutake Jisas yaambumba véké watake yélén. Yéléka Maria lé gaamba yaran.

²¹ Marta yaae Jisasét vétake walén, “Néman Du, méné amba ramunaaménu wuna kaayé katik kiyaakatik dé. ²² Méné bulaa musé nakngé Gorét waatamunaaménu, wa mawulé yaménéngwa musé akwi yakandékwa. Wan wa vékusékwutékwá.” ²³ Naaléka Jisas wa wan, “Nyéna kaayé nakapuk taamale waarapandékwa.” Naandén.

²⁴ Wunga wandéka Marta wa wan, “Wa vékusék-wutékwá. Kiyaan du dakwa taamale waarapna sapak wa waarapandékwa.” ²⁵⁻²⁶ Naaléka Jisas anga wandén, “Wuna kapmang wakawutékwá. Wunéké yékuamba vékulakate kiyaan du dakwa wawutu nakapuk taamale waarapandékwa. Waarape kulémawulé kéraae yékuamba rapéka-kandakwa apapu apapu. Wunéké yékuamba vékulakakwa du dakwa de kulémawulé kéraae yékuamba rapéka-kandakwa apapu apapu. Katik lambiyakngé daré. Ani wawutékwá kundiké, ‘Yi. Wan wanana wa, nyéné naau?’” ²⁷ Naandéka walén, “Néman Du, yi wan wanana wa. Méné Got wan du Kraisa wa. Méné Gotna nyaan wa. Méné kaavéréngwa du wa. Yi wan wanana wa.” Naalén.

Jisas géraandén

²⁸ Marta wunga watake ye léku waayéka Mariat waalén. Waaléka yaaléka lat yakélak waanmba anga walén, “Nanat Gotna kundiké yakwasnyékwa du a yaae nyénat waakwa.” ²⁹ Wunga waléka vékutake Maria bari waarape Jisas véké yélén.

³⁰⁻³² Mariana mawulé yékun yandénngé wa du dakwa ras Jerusalemmba takamba yaae lale sékét randarén gaamba. Re véndarén lé waarape kaapat bari gwaandéléka. Gwaandéléka vétake anga wandarén, “Wa Lasarus rémndarén déku kwaawut wa yélékwa, géraaké.” Naatake waarape léku kukmba yéndarén.

Jisas déku dunyansale Marta de taale vélén taalémmba wamba tépékaandarén. Gaayémmba saambakngapuk téndaka Maria ye saambake wa Jisasét vélén. Vétake kwaati se dat anga walén, “Néman Du, méné amba ramunaaménu, wuna kaayé katik kiyaakatik dé.”

³³ Wunga wate géraaléka Jerusalemmba yaan du dakwa waak yaate lale sékét géraandaka véndén Jisas. Vétake mawulé sémbéraa yandéka déku kwaminyan bérun. ³⁴ Bérundéka wandén, “Dé yani taalémmba guné rémék?” Naandéka wandarén, “Néman Du, ma yaae vé.” ³⁵ Naandaka géraandén Jisas. ³⁶ Géraandéka vétake anga wandarén, “Ma véna. Wani duké néma mawulé wa yandén.” ³⁷ Wunga wandaka de ras wa wan, “Talimba wandéka ménimbo yan du nakapuk véndén. Dé Jisas wamunaandu Lasarus katik kiyaakatik dé kapuk? Kamuké dé Lasarusét wunga wakapuk yak?” Naandarén.

Jisas wandéka Lasarus nakapuk taamale waarapndén

³⁸ Jisas mawulé sémbéraa yasékéyak-téndéka dale sékét ye Lasarus rémndarén taalémmba saambakndarén. Talimba wa wani taalé, néma matumba kwaawu vaae wulaandarén. Lasarus kiyaandéka déku pusaa wani kwaawumba taakatake matut nak wani kwaawu kétaak-tépéndarén.

³⁹ Jisas saambake anga wandén, “Wani matu ma varémansati.” Naandéka kiyaan duna nyange Marta, kalik yate dat walén, “Néman Du, kiyaandéka nyaa vétik vétik yén wa. Kapérandi yaama wa yaké yakwa.” ⁴⁰ Naaléka Jisas wa wan, “Nyéné takamba wa wawutén, ‘Wunéké yékunmba vékulakamunaae, nyéné Gotna mayé apa vékanyénéngwa.’ Wani kundiké ma vékulaka.” ⁴¹ Wunga wandéka wani matu varémansati-ndarén.

Yandaka Jisas nyéreté vaanjawure vététe anga wandén, “Aapa, wuna kundi wa vékuménén. Véikuménénga wuna mawulé yékun yandékwa. ⁴² Wa vékusékwutékwa. Apapu wa wuna kundi vékuménéngwa. Amba tékwa du dakwaké vékulakate wa ménat wawutékwa. Ménat wawutékwa kundi vékute wakandakwa, ‘Got wandéka wa Jisas gaayandén. Yi wan wanana wa.’ Wunga wandarénngé mawulé yawutékwa.”

⁴³ Naatake némaanmba waandén, “Lasarus, ma waarape yaala.” ⁴⁴ Wunga waandéka kiyaan du nakapuk taamale waarape yaalandén. Déku maan, taamba, saawi akwi laplapét gindarén. Yatakandaka wa kwaandén. Kwaae taamale waarape yaalandéka wandén Jisas, “Laplap ma lapattaka yéndu.” Naandéka lapattakandaka yéndén.

Néma dunyansé Jisas viyaandéknge kundi gindarén

(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lu 22:1-2)

⁴⁵ Némaamba du dakwa wa Mariaké yaae lale yare véndarén, Jisas wunga yandéka. Véte wandarén, “Got wandéka wa gaayandén Jisas. Yi wan wanana wa.” ⁴⁶ Naandaka ras Farisi dunyanét ye Jisas yan muséké saapéndarén.

⁴⁷ Saapéndaka de Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan, Farisi dunyansé waak waandaka akwi maaka dunyan yaandaka Jisaské anga wandarén, “Wani du talimba vékapuk yananén kulé apanjémmba késépéri wa

yandékwa. Nané yénga pulak yaké? ⁴⁸ Nané déku jémbaaké dat watépékapuk yananu wa dé yatéte wungat male yandu akwi du dakwa dat wakandakwa, ‘Nana néma du wa.’ Naakandakwa. Yandaru néma du téte Romna néma duna taalé kéraandu Romna dunyansé kalik ye yaae Gotna kundi bulnangwa gaa yaavan kutte nana du dakwa waak viyaakandakwa.” Naandarén néma dunyansé.

⁴⁹ Wani kwaaré Kaiafas Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du wa téndén. Téte wani néma dunyanséna kundi vékutake det anga wandén, “Guné yamba vékuséngunéngwe wa. ⁵⁰ Ma véku. Nané wani du Jisas viyaandéknanu de Romsé nané Judasat katik viyaaké daré. Dé nakurak kiyaandu nané katik kiyaaké nané. Wan yékun wa.” Naandén Kaiafas.

⁵¹ Wani kundi wate, déku mawuléké wunga yamba vékulakandékwe. Wani kwaaré dé Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanséna néma du téndéka Got dat wandéka wa wandén, Jisas kiyaee Juda du dakwat yékun yakwate yandékwanngé. ⁵² Jisas kiyaee Judasat male katik yékun yaké dé. Genge gaayémba tékwa Gotna nyambalésat waak yékun yakandékwa. Kiyaee taamale waarape wandu de akwi nakurak kémba tékandakwa.

⁵³ Kaiafas wunga wandéka de Judana néma dunyansé kundi bule gindarén, Jisas viyaandéngé. ⁵⁴ Yandaka Jisas Jerusalem gaayéna ménimba, deku nyéndémba nakapuk yamba yeyé yaayaténdékwe. Yandéka déku dunyansé sékét Jerusalem taakatake Efraimét yéandarén. Ye wani gaayémba wa yaréandarén. Wani gaayé du yarékapuk baka taalé tékwamba wa téndékwa.

⁵⁵ Pasova waanangwa sapak yaaké yandéka némaamba Judasé wa Jerusalemét yéandarén. Deku apakundi vékute, yandarén kapéremusé yasnyéputiye kururémuké, wa yéandarén Jerusalemét. ⁵⁶ Ye saambake Jisaské waakndarén. Waakpatiye Gotna kundi bulndakwa néma gaamba téte dekét deku kapmang bulte anga wandarén, “Yénga pulak dé? Guné yénga guné vékwo? Pasovana néma nyaa véké kalmu yaaké dé kapuk?” Naandarén.

⁵⁷ Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan, Farisi dunyansé waak, anga wandarén, “Du nak Jisas yarékwa taalé vétake yaae nanat wandu. Nané Jisas kure kuriye kalapusmba taakakanangwa.” Naandarén.

12

Maria yéku yaama yakwa gu sévilén Jisasna maanmba
(Mt 26:6-13; Mk 14:3-9)

¹ Nyaa taambak kaayék nak (6) yéndu wa Pasova waanangwa nyaa yaaké yakwa. Wani sapak Jisas déku dunyansale sékét Betanit yéandarén. Wani gaayé wan Lasarusna gaayé wa. Talimba wani du Lasarus kiyaandéka Jisas wandéka nakapuk taamale waarapndén. ² Jisasna kakému Lasarusna gaamba yaakéréndaka Jisas déku dunyansale sékét wulaae gaamba rakésndarén. Randaka Lasarusna nyange Marta kakému yaake kwayéléka kandarén. Lasarus dé dele rate karéndén. ³ Déku nyange nak léku yé Maria yéku yaama yakwa gu ras kure ralén. Kure re Jisasna maanmba sévitake léku némbat létéklén. Wunga yaléka wani yéku yaama gaamba yaama yandéka gaamba ran du akwi vékunderén.

⁴ Jisasna du nak déku yé Judas Iskariot dé dele sékét randén wani gaamba. Wani du kukmba Jisas maamasat kwayékandékwa. ⁵ Maria wunga yaléka Judas vétake wandén, “Kamuké lé wunga yo? Wani gu wan yéku gu wa. Lé wani gu kwayéte néma (300 kina pulak) yéwaa kéraae musékapuk du dakwat kwayémunaalu yékun yakatik.” Naandén. ⁶ Wan dé sél yakwa du wa. Dé Jisasna dunyanséna yéwaa kure re ras sél yandén. Dé wani yéku gu kéraamuké yéwaa ras sél yaké

watake wa wunga wandén. Dé musékapuk du dakwaké yamba vékulakandékwe wa.

⁷ Wunga wandéka Jisas anga wandén, “Lat waaruké yambak. Kukmba wuné kiyaawutu kwaawumba rémngandakwa. Wanngé vékulakate wa wunga yalén.” Wanngé wate de Judasé pusaa rémngé yate yandakwanngé wa wandén. ⁸ Watake anga wandén, “Musékapuk du dakwa gunale sékét wa yarépéka-kandakwa. Yaréndaru mawulé yangunéngwa sapak apapu guné det yékun yakangunéngwa. Wuné gunale katik yarépékaké wuté.” Naandén Jisas.

Néma dunyansé Lasarus viyaandéknge kundi gindarén

⁹ Jerusalemmba tékwa némaamba du dakwa vékunderén wa Jisas déku dunyan sékét Betanimba yaréndaka. Vékutake dé véké yaandarén. Jisas male véké yamba yaandakwe. Lasarus waak véké wa yaandarén. Lasarus kiyaandéka Jisas wandéka taamale waarapndénggé wandaka vékunderén. Wunga vékutake dé véké yaandarén.

¹⁰⁻¹¹ Wani taalémba yatékwa du dakwa kundi vékunderén Lasaruské. Vékute némaamba du dakwa de Jisaské yékunmba vékulakandarén. Yate deku néma dunyanséna kundi kalik yandarén. Yandaka de Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan Lasarusét waak viyaandéknge kundi gindarén.

Jisas néma du rate Jerusalemét wulaandén

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lu 19:28-40)

¹² Némaamba du dakwa Jerusalemét yénderén, Pasova waanangwa nyaa yandakwa musé véké. Ye randarén. Re kwaee ganmba vékunderén Jisas Jerusalemét yaaké yandéka.

¹³⁻¹⁵ Jisas donki nyaanmba waare yéndén. Jisas wunga yandénggé du nak talimba Gotna nyéngaamba anga viyaatakandén:

Guné Saionmba tékwa du dakwa guné wup yaké yambak.

Ma vé. Guna néma du dé a yaakwa.

Donki nyaanmba waare yaandékwa.

Wunga viyaatakandén. Jisas yaaké yandéka vékute némaamba du dakwa wa déku yé kavéréknge wate yaambumba yéte maawulak gaanga pulak musé satékndarén. Satéke kure ye yaambumba Jisas vétake déké mawulé tawulé yate anga waandarén,

Néman Du Got wandéka wa yaandékwa. Wan yékun wa.

Dé wan nané Israelséna néma du wa.

Got dat yékun yénga yandu.

Nané Gotna yé ma kavérékngekwak.

¹⁶ Wunga waandaka Jisasna dunyansé wani muséké yamba vékusékdakwe wa. Kukmba Jisas Gotna gaayét waaréndéka wa vékulakandarén, wani yandarén muséké, talimba viyaatakandén kundiké waak. Vékulakate wa vékusékdandarén.

¹⁷ Talimba némaamba du dakwa vénderén, Jisas wandéka Lasarus nakapuk taamale waarapndéka. Vétake wa yé yaayandarén. ¹⁸ Wandaka némaamba du dakwa de waak wani vékapuk yandarén kulé apanjémba yandénggé vékunderén. Vékutake wa Jisas véké yaambat yaandarén. ¹⁹ Yaae déku yé kavérékdaka Farisi dunyansé kalik yandarén. Yate dékét deku kapmang bulte anga wandarén, “Ma véna. Akwi du dakwa de Jisaské male wa néma mawulé yandakwa. Nana kundi yamba vékundakwe wa.” Naandarén.

Grik dunyansé ras Jisas véké mawulé yandarén

²⁰ Juda du dakwa Pasova waanangwa nyaa yandakwa musé véte Gorét waatakuké wa Jerusalemét yénderén. Nak gaayémba yaan dunyan ras waak yénderén

wunga yaké. De Grik dunyansé wa. ²¹ Wani dunyansé ras ye Jisasna du nak Filipale bulndarén. Filip dé Betsaida du wa. Betsaida Galili distrikmba téndékwa. Wani dunyansé Filipét anga wandarén, “Néma du, nané Jisas vékwate yakwa.” ²² Naandaka Filip ye Andru we sékét yémbérén, wani muséké Jisasét waké.

²³ Ye wambéréka Jisas anga wandén, “Duna Nyaan wuné. Got wuna yé kavérékngé yandékwa nyaa a yakwa. ²⁴ Ani kundi ma vékusék naa. Gunat a wawutékwán. An wanana wa. Raisna sék kępmaamba nakurak male taawutakananu kukmba wani sék waare rékaamba sék vaakukandékwa. Wani sék taawukapuk yananu, wani sék nakurak male wunga raké yakwa. Wuné viyaandaru, wunéké yékunmba vékulakakwa du dakwa wa rékaamba yatékandakwa. Wuné viyaakapuk yandaru, wa taawukapuk baka rakwa raisna sék pulak kapmang wuné male téké yakwa. ²⁵ Deku sépéké male vékulakakwa du dakwa lambiyakngandakwa. Katik kulémawulé kéraae yékunmba yatéké daré apapu apapu. Deku sépéké vékulakakapuk yate wuna jémbaaké male vékukwa apu, wa de kulémawulé kéraae yékunmba yatékandakwa apapu apapu. ²⁶ Du dakwa wuna jémbaa yaké mawulé ye, wa de wuna kundi vékukandakwa. Vékwé de wuné rana taalémba de waak rakandakwa. Wuna aapa wuna jémbaa yakwa du dakwana yé kavérékngandékwa.” Naandén Jisas.

Jisas takwemimba kusorékandakwa

²⁷ Wunga watake nakapuk anga wandén, “Bulaa wuna kwaminyan a bérúkwá. Kiyaawuta nyaa a yakwa. Yandu Gorét anga waatakuké wuté? ‘Aapa, wuné kandé kiyaaké ya. Wunéké yaaké yakwa musé ma ve kusati.’ Wunga waké wuté? Yamba wa. Wuné kiyaae du dakwat yékun yaké wa gaayawutén ani kępmaat.” ²⁸ Naatake Gorét anga wandén, “Aapa, méné waménu ména yé kavérék-ngandakwa.” Wunga wandéka ani kundi Gotna gaayémba gaayan anga: “Wuné wawutéka wuna yé wa kavérékndarén. Nakapuk wawutu kavérékngandakwa.” ²⁹ Naandéka wamba tékésén du dakwa vékutake ras wa wan, “Jatndu wa yakwa.” Ras wa wan, “Gotna kundi kure gaayakwa du nak Jisasale wa bulndékwa.”

³⁰ Wunga wandaka Jisas det wandén, “Gotna gaayémba gaayakwa kundi wuné vékuwuténngé yamba wandékwe wa. Guné vékungunénngé wa wandékwa. ³¹ Bulaa Got néma du rate ani kępmaamba tékwa du dakwa yandarén muséké wakandékwa. Bulaa wandu ani kępmaana néma du Satan yaange yékandékwa. ³² Wuné kusoréndaru kukmba ani kępmaamba tékwa du dakwat wawutu wunéké yaakandakwa.” ³³ Wunga wate dékét dé viyaandékngé yandakwanngé wa wandén. De wani kundi vékwé vékuséknngandakwa, dé kiyaandu yandara muséké.

³⁴ Jisas wunga wandéka dat wandarén, “Nané talimba Gotna nyéngaamba viyaatakandarén apakundimba vénanén. Got wan du Kraiské ani kundi anga viyaataka-ndarén: Dé katik kiyaaké dé. Apapu apapu rapéka-kandékwa. Viyaataka-ndarén apakundi vénanga méné wa wakwa, ‘Duna Nyaanét kusorékandakwa.’ Naaménéngwa. Kamuké méné wunga wo? Wunga kandéké méné wate wo?”

³⁵ Naandaka anga wandén Jisas, “Yaréyaré naae vérékngwa téwaayé naka-puk katik vérékngé dé. Bulaa a téwaayé vérékte ganngumba kaaléndékwa. Kaaléndéka guné kurkale vésékte yékunmba yaténgunéngwa. Kurkale yatéte yénguna yaambu vésék naakangunéngwa. Vésékte ganngumba katik yatéké guné. Ganngétémba yatékwa du dakwa de yéndara yaambu yamba vésékndakwe wa. ³⁶ Bulaa wani téwaayé vérékte gunale yaténdékwa. Bulaa guné wani téwaayéké yékunmba ma vékulakangunék. Yékunmba vékulakate guné yaa kaalékwanmba yékunmba yatékangunéngwa.” Naate Jisas gwaaménja kundi wandén. Dé téwaayé vérékte kaalékwa pulak ye du

dakwat yékun yandékwanngé wa wani gwaaménja kundi wandén. Wani sapak déku kundi vékute déku du dakwa yaténdarénngé wa wani gwaaménja kundi wandén.

Némaamba Judasé Jisaské yamba yékunmba vékulakandakwe

Jisas wunga watake ye paakwe yaréndén. Wani du dakwana ménimba yamba yaréndékwe wa. ³⁷ Talimba vékapuk yandarén kulé apanjémba késépéri wa yandéka véndarén. Vétake déké yamba yékunmba vékulakandakwe wa. Deku mawulé wa yékéyaak yawuran. ³⁸ Talimba Gotna yémba kundi kwayétan du Aisaia déké anga viyaatakandén Gotna nyéngaamba:

Néman Du, wananén kundi kandé yékunmba vékwak?

Méné apa tapa yaménénga kandé vék?

Wunga pulak du nak yamba re wa.

Talimba Aisaia wunga viyaatakandéka wani du dakwa Jisaské yékunmba vékulakakapuk yandaka wa déku kundi wandén pulak wa sékérékén.

³⁹⁻⁴⁰ Talimba Aisaia ani kundi waak anga viyaandén Gotna nyéngaamba:

Got deku méni kuttépéwurétake wandéka deku mawulé wa kapére yawuran.

Deku méni kuttépékapuk yandu wa kurkasale vékatik daré.

Wunga wapakuk yandu déku kundi vékuséknngatik daré.

De wuna kundi kurkasale vékundaru wuné det yékun yakatik wuté.

Aisaia Gotna kundi wunga viyaatakandén. Du dakwana mawuléké vékulakate wa wunga viyaatakandén. Talimba viyaatakandéka kukmba wani du dakwa Jisaské yamba yékunmba vékulakandakwe. ⁴¹ Aisaia Jisasna mayé apa vétake wa déké wani kundi viyaandén.

⁴² Judana néma du ras wunga yamba yandakwe wa. De Jisaské yékunmba vékulakandarén. Vékulakate Farisi dunyanngé wup yate, Jisaské yékunmba vékulaka-ndakwanngé yamba kaapamba wandakwe wa. Wani kundi kaapamba wamunaandaru Farisi dunyansé watépéndaru de Gotna kundi bulndakwa gaat katik wulaaké daré. Farisi dunyan watépémuké wup yate wa wani kundi yamba kaapamba wandakwe wa. ⁴³ Yate nak du dakwa deku yé kavérék-ndarénngé wa vékulakandarén. Got deku yé kavérékndénngé yamba vékulakandakwe wa.

Jisasna kundi vékukapuk yandakwanngé, Got det waarukandékwa

⁴⁴ Jisas némaanmba waate anga wandén, “Guné wuna kundi yékunmba vékulakate, wa wuna kundi male yamba vékulakangunéngwe wa. Wan wunat wandéka gaayawutén wani du Gotna kundi waak wa yékunmba vékulakangunéngwa. ⁴⁵ Wuné véte wuna aapa Gorké waak wa vésékngunéngwa. ⁴⁶ Wuné guna kapérandi mawulé kururéké wa gaayawutén ani kápmaat. Gaaye gunat yéku mawulé kwayéte yéku téwaayé vérékte kaalékwa pulak wa téwutékwa. Téwaayé vérékte kaaléndu gannumba katik raké daré. Guné wuna kundi yékunmba vékulakangunu yéku mawulé kwayéwutu yékunmba yatépéka-kangunéngwa. Kapérandi mawulé nakapuk katik vékuké guné. Wunga yate katik gannumba yatéké guné.

⁴⁷ “Wuné néma du rate wuna kundi vékukapuk yakwa du dakwaké anga katik waké wuté, ‘Wa kapérandi musé yakwa du dakwa wa.’ Wunga katik waké wuté. Wuné wani jémbaa yaké yamba gaayawutékwe wa ani kápmaat. Wuné du dakwana kapérandi mawulé kururéké wa gaayawutén.

⁴⁸ “Sésékuk sékéyakmba yaana nyaa wa Got néma du rate du dakwa yan muséké wakandékwa. Wani nyaa, wunat wani kuk kwayén du dakwat waarukandékwa, wuna kundi vékukapuk yandarénngé. ⁴⁹ Yékun wa. Yi wan wanana wa. Wuna mawulémba vékulakate ani kundi yamba wawutékwe wa.

Wuna aapa wandéka yaawutéka, waké yawutéka kundi akwi wunat wa wandén. Wandéka wani kundi male wa gunat a wawutéka. ⁵⁰ Wuné wa vékusék-wutéka. Guné wani kundi kurkasale vékwe, wa kulémawulé kéraae apapu apapu yékunmba yatésékéyakangunéngwa. Wunga vékusékte Got wunat wandén pulak wa gunat wawutéka.” Naandén Jisas.

13

Jisas déku dunyanséna maan yanjangndén

¹ Pasova waanangwa néma nyaa wayéka yaakwate yandéka Jisas anga vékuséknéndén. Kiyaae ani kápmaa yaasékatake déku aapaké yéké yandékwa sapak a yaakwa. Yate déku dunyansale rate deké néma mawulé yasékéyakndén.

² Garambu Jisas déku dunyansé sékét kakému karéndaka Satan yaae Judas Iskariotna mawulémba wulaandén. Wulaae dat watakandén Jisas déku maamasat kwayéndénggé. Judas dé Saimon Iskariotna nyaan wa.

³ Jisas dé vékuséknéndén wa. Déku aapa akwi musé dat kwayétake wandéka wa gaayandén. Gaaye déku jémbaa yasékéyaktake wa nakapuk déku aapaké waambule yékandékwa. ⁴ Wunga vékusékte kakému karéndaka Jisas waarape téte déku yé kavérékngapuk yate jémbaa yakwa du pulak yakwate yandén. Yate yépmaa yandéka saape téndén laplap laaritake gu létékndakwa laplapét kéraae gindim. ⁵ Yatake dismba gu wukaae deku maan yanjangndén. Yanjangte wani giye téndén gu léték laplapét gu létékndén.

⁶ Wunga yalakét ye Saimon Pita ranmba saambakndén. Saambakndéka Pita wa dat wan, “Néman Du, kamuké méné yanjangu wuna maan? Méné wunga yamuké wuné kalik yawutéka.” ⁷ Naandéka Jisas wa wan, “Bulaa a yawutéka musé yamba vékuséknungunéngwe wa. Kukmba wa vékusék-ngangunéngwa.” ⁸ Wunga wandéka Pita wa wan, “Yamba wa. Wuna maan yanjangngé yambak.” Naandéka Jisas wa wan, “Ména maan yanjang-ngapuk yawutu, wuna jémbaa nakapuk katik yaké méné.” Naandén.

⁹ Wunga wandéka Saimon Pita Jisasna jémbaa yaké néma mawulé yate wandén, “Néman Du, wuna maan male yanjang-ngé yambak. Wuna maan, taamba, maaka waak akwi ma yanjangménu.”

¹⁰ Naandéka Jisas wa wan, “Gu wa yaakuménén. Ména maanmba male wa kwaakwa kápmaa. Ména maan yanjangtakawutu méné yékunmba yatékaménéngwa. Bulaa guné akwi wa yékun yangunén. Yangunénga guna du nakurak male wa kapérandi mawulé vékuréndékwa. Yate dé yékun yamba yandékwe wa.” ¹¹ Wunga wate Jisas vékuséknéndén wa. Déku du nak, Judas, wa kwayékwate yakwa dé déku maamasat. Wunga vékusékte wa wandén, “Guna du nak yamba yékun yandékwe wa.” Naandén.

¹² Jisas deku maan yanjangwurétake yépmaa yandéka saape téndén laplap nakapuk saawuwe rate det anga wandén, “Gunat wani yawutén muséké guné vékuséku? Bulaa kundi ras wawutéka. ¹³ Guné wunat anga wangunéngwa, ‘Néman Du. Gotna kundiké yakwasnyékwa du wa.’ Yékun wa wangunéngwa. Wuné guna néma du a. Yi wan wanana wa. ¹⁴ Wuné guna néma du rate guna maan wa yanjangwutén. Baka duna jémbaa wa yawutén. Yate wuna yé yamba kavérékwutéka wa. ¹⁵ Guné waak wunga yate nak duna maan ma yanjangngunék. Wuné guna néma du wani yéku jémbaa gunat wakwasnyéwutéka wa véngunén. Guné wuna jémbaa yakwa du ve wuné yan pulak yangunénggé wa yawutén. ¹⁶ Jémbaa yakwa du néma du yamba téndékwe wa. Wan dé néma du kalik yakwa jémbaa wa yandékwa. Dat jémbaa kwayékwa du wa déku néma du tékwa. Kundi wandéka vékwe wandén pulak yakwa du, dé néma du yamba

wa. Dat kundi wan du wan néma du wa. Yi wan wanana wa. ¹⁷ Guné wani kundi vékusékte wuné guna néma du yan pulak yamunaangunu, wan yékun wa. Guna yé kavérékngapuk yate baka du dakwana jémbaa yate nak du dakwat yékun yamunaae wa guné mawulé tawulé yénga yangunu.

¹⁸ “Guné akwi wunga katik yatéké guné. Wuna wawutén dunyansat akwi wa vésékwutén. Gunémba du nak wunat kapéremusé yakandékwa. Wan wa vésékwutéka. Talimba du nak wani duké Gotna nyéngaamba anga viyaatakandén:

Du nak wunale rate kakému katake wunat yaavan kurkandékwa.

Viyaatakandén kundi bari a sékérék-ngandékwa. Yi wan wanana wa. ¹⁹ Taale gunat wawutéka. Wawutéka musé kukmba yaandu guné véte anga wakan-gunéngwa, ‘Jisas néma du wa. Got wandéka wa gaayandén. Yi wan wanana wa.’ Wunga wate wunéké yékunmba vékulaka-kangunéngwa. ²⁰ Wawutén dunyansé ye wuna kundi kwayéndaru guné wani kundi yékunmba vékute det yékun yamunaae, wa wunat waak wa yékun yangunéngwa. Wuna kundi vékute wunat yékun yamunaae, wa guné wunat wandéka yaawutén duna kundi vékute dat waak wa yékun yangunéngwa. Yi wan wanana wa. Gunat wa wawutéka.” Naandén Jisas.

Judas Jisas maamat kwayékandékwa

(Mt 26:20-25; Mk 14:17-21; Lu 22:21-23)

²¹ Jisas wunga wandéka déku kwaminyan bérundéka wandén, “Gunat a wawutéka. Gunémba du nak wuné kwayékandékwa wuna maamasat. Yi wan wanana wa.” ²² Wunga wandéka déku dunyansé de yamba vékuséke wa. Jisas kandéké dé wak? Vékusékngapuk ye dekét deku kapmang bulte dat vé, dat vé yandarén.

²³ Jisasna du nak, déku mawulé yasékéyakndékwa du, dale sékét randén. ²⁴ Randéka Saimon Pita dat maakat yate anga wandén, “Méno, Jisasét ma waatakwe vé. Kandéké dé wo?” ²⁵ Naandéka dé lakasati naae Jisasale rate dat anga waatakundén, “Néman Du, kandéké méné wo?” ²⁶ Naandéka Jisas wa wan, “Bret kumbingumba kusande taawuwe wani duwat kwayékawutéka.” Wunga watake bret ayélap kéraae kumbingumba kusande taawuwe Saimon Iskariotna nyaan Judasét kwayéndén.

²⁷ Kwayéndéka Judas kéraandéka Satan déku mawulémba wulaandén. Wulaandéka Jisas Judasét anga wandén, “Yaké vékulaka-ménéngwa musé bari ma ya.” ²⁸ Wunga wandéka kakému karékésén dunyansé wani muséké yamba vékundakwe wa. ²⁹ Yate ras deku mawuléké anga wandarén, “Judas nana yéwaa kure randéka wa Jisas dat wandékwa, kakému ras kéraandénngé.” Yate ras wa wan, “Wa Judas nana yéwaa kure randéka wa Jisas dat wandékwa yéwaakapuk du rasét kwayéndénngé.” Wunga wate kurkale yamba vékusékndakwe wa, Jisas Judasét wandén kundiké.

³⁰ Judas Jisas kwayén kakému kéraae katake bari gwaandéndén. Gaan ye téndéka ganngumba gwaandéndén.

Kulé apakundi

³¹ Judas waarape gwaandéndéka Jisas anga wandén, “Duna Nyaan wuné. Bulaa wuna mayé apa vékangunéngwa. Véte wuna aapa Got néma du randékwanngé vékusék-ngangunéngwa. ³² Wuna mayé apa véte Gorké vékuséknungu, Got wandu wuné bari dale rate néma du rakawutéka. ³³ Guné wuna nyambalésé pulak wa. Gunéké mawulé yasékéyakwutéka. Wuné gunale kulémba katik

yaréké wuté. Wuné guné yaasékatake bari yéwutu guné wunéké waakngan-gunéngwa. Talimba Judana néma dunyansat anga wawutén, ‘Wuné yékwa yaambumba guné katik yaaké guné.’ Wunga wawutén pulak wani kundi male gunat a wawutékwa. ³⁴ Bulaa kulé apakundi kwayékawutékwa gunat. Guné ani kundi kurkale ma vékungunu. Wuné gunéké mawulé yasékéyakte gunat yékun yawutékwa. Gunat yawutékwa pulak, guné wuna dunyanséké akwi ma mawulé yasékéyakngunu. Yate det wunga ma yékun yangunu. ³⁵ Wunga yangunu nak du véte anga wakandakwa, ‘Wani dunyansé nak dunyanséké mawulé yasékéyakte wa det yékun yandakwa. Wunga yate de Jisaské yékunmba vékulakate déku dunyan wa yaténdakwa. Yi wan wanana wa.’ Naakandakwa gunéké.” Naandén Jisas.

Jisas wandén Pita dat kuk kwayékwate yandékwanngé
(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lu 22:31-34)

³⁶ Jisas wunga wandéka Saimon Pita wa wan, “Néman Du, nak taalát yéké méné wo. Yénga yéké méné?” Wunga waatakundéka Jisas wa wan, “Wuné yéké yakwa taalát méné katik yaaké méné. Kukmba wa yaakaménéngwa.” ³⁷ Naandéka Pita wa wan, “Néman Du, wuné ménale yékawutékwa. Wuné ménale yaréké mawulé yawutékwa. Wunga yawutu wuné viyaandék-munaandarú wan yékun wa.” ³⁸ Wunga wandéka Jisas wa wan, “Méné wunat yékun yaké we kiyaaaké méné wo kapuk? Yamba wa. Wa vékusékwutékwa. Bulaa gaan méné apu kupuk anga wakaménéngwa, ‘Wuné yamba véwutékwe wa Jisas.’ Wunga waménu wa kukmba séraa waaké yakwa. Yi wan wanana wa. Ménat wa wawutékwa.” Naandén Jisas.

14

Jisas dé Gorké yéndakwa yaambu wa

¹ Jisas déku dunyansat anga wandén, “Guné wuné yéké yakwanngé vékulakate mawulé sémbéraa yaké yambak. Guné wuna aapa Gorké ma yékunmba vékulakate wunéké waak yékunmba vékulakangunu. ² Talimba gunat anga wa wawutén, ‘Wuné ye yarénguna gaa kururé-kawutékwa.’ Naawutén kundi wan papukundi yamba wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa. Wuna aapana gaayé wan néma gaayé wa. Némaamba gaa wa kwaakéskwa wani gaayémba. Guné yarénguna gaa wamba wa kwaakwa. ³ Wuné ye guna gaa kururé-kawutékwa. Yatake nakapuk waambule yaae guné kéraawutu wunale yékangunéngwa. Ye wunale yarékangunéngwa. ⁴ Wuné yéké yakwa gaayéna yaambuké guné wa vékusék-ngunéngwa.” Naandén.

⁵ Wunga wandéka Tomas wa wan Jisasét, “Néman Du, méné yéké yakwa gaayéké yamba vékuséknangwe wa. Wani gaayét yéména yaambuké waak yamba vékuséknangwe wa.”

⁶ Naandéka Jisas wa wan, “Wuné wani gaayét yénguna yaambu anana. Wawutékwa kundi wan papukundi yamba wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa. Guné kurkale rapékangunénggé wa kulémawulé kwayéwutékwa. Guné wuna kundi yékunmba vékute kwayéwuta mawulé kéraamunaae, wa wuna aapana gaayét yékangunéngwa. Wuna kundi yékunmba vékukapuk ye, wuna aapana gaayét katik yéké guné. ⁷ Wunéké vésékmunaae, wa wuna aapaké waak véséknangunéngwa. Bulaa wunat véte déké wa véséknangunéngwa. Sérémaa waak wuna aapaké vésék-ngangunéngwa.” Naandén Jisas.

⁸ Jisas wunga wandéka Filip wa wan, “Néman Du, nané nana aapa Got véké mawulé yanangwa. Méné dé nanat wakwasnyéménu, nané ménat katik

waatakuké nané déké.”⁹ Naandéka Jisas Filipét anga wandén, “Késépéri baapmu wa gunale yatéwutén. Yénga méné wunéké vékuséngapuk yak? Wuné vén dunyansé, Got waak wa véndarén. Kamuké méné anga wo? ‘Nana aapa Got nanat ma wakwasnyé.’ Méné wunga waké yambak. Méné dé wa véménéngwa.”¹⁰ Aané wuna aapa Gorale nakurakmawulé wa yatékwa. Wani kundiké méné yékunmba vékulako kapuk? Gunat wawutén akwi kundi wuna mawulémba vékulakate yamba wawutékwe wa. Got wuna mawulémba rate déku jémbaa yandéka wa wani kundi wawutén.¹¹ Guné guna mawulémba anga ma wangunék, ‘Jisas déku aapa Gorale bét nakurakmawulé wa yambérékwa. Yi wan wanana wa.’ Wunga ma wangunék. Wunga wapakuk yate, wa yawutén kulé apanjémba véte wunéké ma yékunmba vékulakangunék.

¹² “Gunat a wawutékwa. Guné wunéké yékunmba vékulakakwa dunyan, guné waak wuné yakwa kulé apanjémba yakangunéngwa. Guné yawutéka véngunén kulé apanjémba yaténgunu, wuné bari kiyaae wuna aapa Gorké yéwutu guna jémbaa wa wuna jémfaat taalékéraké yakwa. Yi wan wanana wa.”¹³ Wuné gunat yékun yawuténggé mawulé ye wuna yémba waate Gorét waamunaangunu wa mawulé yangunéngwa jémbaa yakawutékwa. Wunga yawutu akwi du dakwa véte Gotna yé kavérék-ngandakwa.¹⁴ Guné wuna yémba waate wunat waatakungunu, wuné mawulé yangunéngwa musé yakawutékwa.” Naandén Jisas det.

Got wandu déku Yaamambi yaakandékwa

¹⁵ Jisas nakapuk anga wandén, “Guné wunéké mawulé yasékéyakmunaate, wa wuna apakundi yékunmba vékute wawutékwa pulak yakangunéngwa.¹⁶ Yangunu wuna aapat waatakuwutu nak duwat wandu yaae wuna taalé kéraakandékwa. Kéraae gunat yékun yate gunale yatépéka-kandékwa apapu apapu.¹⁷ Wani kundi wawutékwan, wan Gotna Yaamambiké wa wawutékwa. Dé wandékwa kundi wan papukundi yamba wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa. Wuna jémbaamba yaalan du dakwa male dé vékandakwa. Baka du dakwa dat véte véseknggé yapatikandakwa. De déku kundi katik vékuké daré. Dé guna mawulémba rapékandu dé vések-ngangunéngwa.

¹⁸ “Wuné guné yaasékatake yéwutu, guné aapakiyaa aasakiyaa nyambalésé pulak katik yaréké guné. Wuné gunéké waambule yaakawutékwa.¹⁹ Yaréyará naae wuné ani képmaa yaasékatake ye waambule yaawutu wuna jémbaamba yaalakapuk yan du dakwa, wunéké waake wuné katik véké daré. Yandaru guné wuna jémbaamba yaalan du dakwa nakapuk wuné vékangunéngwa. Wuné apapu apapu yékunmba yarésékéyakwutu guné kulémawulé kéraae yékunmba yarésékéyak-ngangunéngwa apapu apapu.²⁰ Waambule yaawuta nyaa yaandu wa guné wunéké kurkale vékusék-ngangunéngwa. Wuné wuna aapana kundi kurkale vékute wa aané dale nakurakmawulé yatékwa. Wuné gunéké yaae guna mawulémba rawutu guné wuna kundi vékute wunale nakurakmawulé yakangunéngwa. Wuna kundi vékute wawutékwa pulak yakwa du dakwa, wa de wunéké mawulé yasékéyakndakwa.²¹ Wunéké mawulé yasékéyakngwa du dakwaké wuna aapa Got mawulé yasékéyakndékwa. Wuné waak wani du dakwaké mawulé yasékéyakwutékwa. Yate rawutu de wuné véte vésekngandakwa.” Naandén.

²² Jisas wunga wandéka, Judas dat wandén. Wan Judas Iskariot yamba wa. Nak Judas wa. Anga wandén, “Néman Du, a waménéngwa kundi wuné yamba vékuséke wa. Nané ménat ve véseknganangwa. Naaménén. Yénga pulak

yaménu, de ména jémbaamba yaalakapuk yan du dakwa de méné vékapuk yandaru, nané méné véké nané?”

²³ Naandéka dat Jisas wa wan, “Wunéké mawulé yasékéyakngwa du dakwa de wuna kundi yékunmba vékute wawutékwa pulak yandakwa. Wunga yana du dakwaké wuna aapa mawulé yasékéyakngandékwa. Yandu aané wuna aapa sékét ye wani du dakwana mawulémba wulaae rakatékwa. ²⁴ Deku mawulémba wulaae ratu baka du dakwa aané katik véké daré. De wuné kalik yate wuna kundi yamba vékundakwe wa. Ani kundi wuna mawulémba vékulakate yamba wawutékwe wa. Wuna aapa wandéka vékute wa gunat wawutékwa.

²⁵ “Bulaa gunale yatéte wa gunat ani kundi wawutékwa. ²⁶ Kukmba kulé du nak gunéké yaakandékwa. Wani du wan Gotna Yaamambi wa. Wuna aapa wandu dé yaae wuna taalé kéraae guna mawulé yékun yakandékwa. Dé yaae gunat késépéri kundi kwayékandékwa. Kwayéndu guna mawulé kutélangndu guné wawuténu akwi kundiké nakapuk vékulaka-kangunéngwa.

²⁷ “Wuné guné yaasékatake yéké yate yéku mawulé kwayéwutékwa gunat. Kwayéwutu guna mawulé yékun tékandékwa. Wuna mawulé yékun tékwa pulak, wa guna mawulé tékandékwa. Ani kékpaamba kékpaamba yatékwa du dakwa, deku mawulé wunga pulak yamba te wa. De ani kékpaana musé aséké male wa vékundakwa. De kwayéké yawutékwa mawuléké yamba vékusékndakwe wa. Wuné yéké yakwanngé vékulakate guné mawulé sémbéraa yate wup yaké yambak. ²⁸ Gunat anga wa wawuténu, ‘Wuné guné yaasékatake ye nakapuk waambule yaakawutékwa.’ Wunga wawutéka wani kundi wa vékungunén. Vékute wunéké mawulé yasékéyakmunaate, aapaké yéké yawutékwanmba wa guné mawulé tawulé yakangunéngwa. Wuna aapa néma du wa randékwa. Wuné wa taalékérandén. Taalékérandéka wa yéwutékwa dé véké. Wan yékun wa. ²⁹ Bulaa wuné yéké yakwanngé gunat wa wawuténu. Kukmba wuné yéwutu anga ma wangunu, ‘Jisas yéké yate nanat wa wandén. Got wandéka wa gaayandén nanéké. Yi wan wanana wa.’ Naangunénné wa wani kundi wawuténu.

³⁰ “Gunale némaamba kundi ras waak katik bulké wuté. Ani kékpaana néma du Satan a yaakwa. Yaae wuna néma du katik raké dé. ³¹ Yandu ani kékpaamba tékwa du dakwa vékusék-ngandakwa, wuna aapaké mawulé yasékéyakwutékwanngé. Wunga yandarénné wa mawulé yawutékwa. Mawulé yate wuna aapa wunat wandén jémbaa wa yawutékwa. Yaak wa. Ma waarape yékwak.” Naandén Jisas déku dunyansat.

15

Jisas dé wain miyé pulak wa

¹ Jisas déku dunyanét anga wandén, “Wuné yéku wain miyé pulak a téwutékwa. Wuna aapa Got dé wani miyéké vérekwa du pulak wa randékwa. ² Wani miyémba késépéri gaalé wa tékéska. Wuna jémbaamba yaalan du dakwa, de wani miyé gaalé pulak wa. Yéku jémbaa yakapuk yakwa apu wan sék vaakukapuk yakwa miyé gaalé pulak téndaka, yéku mawulé vékute yéku jémbaa yakwa du dakwa wan de sék vaakukwa miyé gaalé pulak wa téndakwa. Wani miyéké vérekwa du sék vaakukapuk yakwa gaalé satékyasnyéndékwa. Sék vaakukwa gaalé véte saal sénaandékwa, de yékun yate rékaamba sék vaakundarénné. Wani du yakwa pulak wuna aapa wunga yandékwa. Yéku jémbaa yakapuk apu, wandéka yéndakwa. Yéku jémbaa yakwa apuna mawulé kururéndékwa, deku mawulé yékun téndu de késépéri yéku jémbaa yandarénné. ³ Guné wuna dunyansé wawuténu kundi yékunmba vékungunénga,

dé guna mawulé kururéndéka guna mawulé wa yékun yan. ⁴ Guné wunale nakurakmawulé yate wunale rakangunéngwa. Wungaké mawulé yawutékwa. Wani satékyasnyéndékwa gaalé kapmang rate, wa sék katik vaakuké dé. Guné wunale nakurakmawulé yakapuk yate, wa wani miyé gaalé rakwa pulak kapmang ramunaae, wa guné yéku mawulé vékute yéku jémbaa katik yaké guné.

⁵ “Wuné wani miyé apa pulak wa téwutékwa. Guné wani miyéna gaalé pulak wa téngunéngwa. Guné wunale nakurakmawulé yate, wa yéku mawulé vékute késépéri yéku jémbaa yakangunéngwa. Guné wuné yaasékatake yémunaae, yéku jémbaa katik yaké guné. ⁶ Miyé gaalé satékyasnyéndaru rékaa yakandékwa. Wunale nakurakmawulé yakapuk yakwa du dakwa rékaa yakwa gaalé pulak kapére ye rakandakwa. Randaru sérémaa wani rékaa gaalé yapike yaamba waarkate tukandakwa.”

⁷ “Guné wunale nakurakmawulé yate rangunu wuna kundi guna mawulémba randu Gorét waatakungunu, wa dé mawulé yangunéngwa musé kwayékandékwa. ⁸ Guné yéku mawulé vékute yéku jémbaa késépéri yangunu némaamba du dakwa véte anga wakandakwa, ‘Jisasna jémbaa wa yandakwa. De déku dunyan wa. Yi wan wanana wa.’ Naate wuna aapana yé kavérék-ngandakwa.

⁹ “Wuna aapa wunéké mawulé yasékéyakndékwa pulak wa wuné gunéké wunga mawulé yasékéyakwutékwa. Wuné gunéké mawulé yasékéyakwutékwanngé apapu ma vékulaka-pékaténgunék. Yékéyaak yaké yambak. ¹⁰ Apapu wuné wuna aapana kundi vékuwutéka dé wunéké mawulé yasékéyakndékwa. Yandékwanngé wuné yamba yékéyaak yawutékwe wa. Yawutékwa pulak, guné wuna kundi vékute wuné gunéké mawulé yasékéyakwutékwanngé yékéyaak yakapuk yate ma yékunmba yatépékangunu. ¹¹ Guné mawulé tawulé yate dusék yangunénngé wa gunat wani kundi wawutékwa. Wuna yéku mawulé kéraae wuna dunyan tésekéyakngunénngé wa mawulé yawutékwa.

¹² “Ani kundi wawutu kurkale ma vékungunu. Wuné gunéké mawulé yasékéyakwutékwa pulak, guné wuna du dakwaké ma wunga yangunu. ¹³ Guné guna du dakwaké mawulé yasékéyakte det yékun yaké we kiyaamunaangunu, wan yéku yapaté wa. Deké we kiyaanguna mawulé wa taalékéran akwi yéku mawulat. ¹⁴ Guné wuna kundi vékumunaate, wa guné wuna mawulé yasékéyakwutékwa dunyan yatépéka-kangunéngwa. ¹⁵ Bulaa gunat anga wawutékwa: Guné wuna mawulé yasékéyakwutékwa dunyan wa. Wunga wate gunat nakapuk anga katik waké wuté: Guné wuna jémbaa yakwa dunyan wa. Wunga katik waké wuté. Jémbaa yakwa dunyan deku néma duna mawuléké yamba vékuséknakwe wa. Wuna aapa wan akwi kundi vékutake guna néma du wuné gunat wa wawuté. Wawutéka guné wuna mawuléké wa vékuséknangunéngwa. Yangunénga bulaa gunat anga wawutékwa: Guné wuna mawulé yasékéyakwutékwa dunyan wa. Naawutékwa.

¹⁶ “Guné guna mawulémba yamba yaangunéngwe wa, wunale jémbaa yaké. Wuné wawutéka wa yaangunén. Yaae wuna yéku jémbaa yangunéngwa. Wani jémbaa katik késké dé. Guné wani jémbaa yate wuna yémba wate wuna aapat waataku-munaangunu, wa wangunéngwa musé wunga yakandékwa. ¹⁷ Bulaa gunat anga wawutékwa. Guné guna dunyanngé ma mawulé yasékéyakngunék. Wawutékwa kundi kurkale ma vékungunék.” Naandén Jisas.

Jisasna dunyanngé kalik yakandakwa

¹⁸ Jisas wani kundi watake det anga wandén, “Ani kępmaamba tété yékéyaakmba yatékwa du dakwa gunéké kalik yamunaandaru wan baka musé

wa. Taale wunéké kalik yandarén. Wunga wa vékuséngunéngwa. Wunéké kalik ye kukmba gunéké waak kalik yakandakwa. ¹⁹ Guné dele nakurak jémbaamba wulaamunaangunu, wa de gunéké mawulé yakatik daré. Guné nakpulak jémbaamba wa yaalangunén. Wuné gunat wawutéka wa deku jémbaa yaasékatake wa wuna jémbaamba yaalangunén. Yaalangunénga wa guné kalik yandakwa. ²⁰ Talimba gunat anga wa wawutén, ‘Jémbaa yakwa du néma du yamba wa. Dat jémbaa kwayén du wa néma du rakwa.’ Wunga wawutén kundi ma vékulaka kurkasale. Guna néma dunyan wunat yaavan kutndarén pulak, gunat wunga yaavan kurkandakwa. De wuna kundi vékumunaate, wa guna kundi waak vékukandakwa. ²¹ De Gorké yamba vékuséngndakwe wa. Got wuné wandéka gaayawuténngé vékusénggapuk yate, wa guné wuna dunyan yaténgunéngwanngé gunat yaavan kurkandakwa.

²² “Wuné yaae det kundi kwayékapuk yamunaawutu, wa de yandarén kapéremuséké katik vékuséngatik daré. Wuné yaae det wawutéka wa yandarén kapéremuséké vékuséngndakwa. Vékuséktake anga katik waké daré, ‘Vékusénggapuk yatéte wa kapéremusé yananén.’ Wunga katik waké daré. ²³ Wunéké kalik yakwa du dakwa, wa wuna aapa Gorké waak wa kalik yandakwa. ²⁴ Talimba nak du nak yaae wuné yakwa pulak kulé apanjémba yamba yandékwe wa. Wunékét wuna kapmang yaae wa wani jémbaa yawutén. Wuné wani jémbaa yakapuk yamunaawutu, de ani kápmaamba téte yékéyaakmba yatékwa du dakwa de yandarén kapéremuséké katik vékuséngatik daré. Wuné wani jémbaa yawutéka wa véndarén. Vétake de yandarén kapéremuséké vékusékte de wuna aapale aanéké kalik yandakwa. ²⁵ Wuné kapéremusé nak yakapuk yawutéka wunéké baka kalik yandaka Gotna nyéngaamba kwaakwa kundi nak bulaa wa sékérékén. Du nak talimba nyéngaamba anga viyaatakandén: Wunat baka kalik yandarén.

²⁶ “Kukmba kulé du nakét nak wawutu gunéké yaae guna mawulé yékun yakandékwa. Bulaa wuna aapa Gorale wa randékwa. Wuné Gorét waatakuwutu dé wandu yaakandékwa. Wani du dé Gotna Yaamambi wa. Dé kwayékwa kundi wan papukundi yamba wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa. Dé yaae wunéké kundi kwayékandékwa. ²⁷ Guné waak wunéké ma kundi kwayéngunék. Wuné ani kápmaamba yatéte taale jémbaa baasnyé ye yawutéka wunale yatéte wa véngunén. Bulaa wunale yatéte wuna jémbaa wa véngunéngwa. Vétake guné wunéké det ma kundi kwayéngunék.” Naandén Jisas déku dunyansat.

16

¹ Jisas wani kundi watake déku dunyanét nakapuk anga wandén, “Bulaa wunéké yékunmba vékulakangunéngwa. Guné wuna kundi yaaséka-ngunénnngé kalik yawutéka. Yate wani kundi gunat wa wawutén. ² Kukmba néma du ras wandaru guné kundi bulndakwa gaa yaasékatake wani gaat nakapuk katik wulaaké guné. Yangunu dunyan ras anga wakandakwa, ‘Wan kapéremusé yakwa dunyan wa. Nané det viyaandékte Gotna jémbaa yékunmba yakanangwa.’ Naatake guné viyaandék-ngandakwa. ³ Wani dunyansé wuna aapale aané yamba véséngndakwe wa. Yate wa gunat yaavan kurkandakwa. ⁴ Bulaa gunat wani muséké wa wawutén. Kukmba gunat yaavan kutndaru wakangunéngwa, ‘Talimba Jisas wandén pulak a yandakwa.’ Naate wuna kundiké vékulaka-kangunéngwa.” Naandén Jisas.

Gotna Yaamambi ani jémbaa yakandékwa

Wani kundi watake nakapuk anga wandén, “Talimba gunale yatéte gunat wani kundi yamba wawutékwe wa. ⁵ Bulaa guné yaasékatake yéke yate, wa ani kundi wawutékwa. Yaréyaré naae wunat wandéka yaawutén duké nakapuk waambule yékawutékwa. Yékwate yawutékwanngé guna du nak wunat anga yamba waatakundékwe, ‘Méné yénga yu?’ Wunga yamba waatakundékwe wa. ⁶ Wawutén kundi vékungunénga bulaa guna mawulémba wa kapére yakwa.

⁷ “Gunat a wawutékwa. Wuné yéke yawutékwan wan yékun wa. Yi wan wanana wa. Yékapuk yawutu guna mawulémba Yékun Yana Du katik yaaké dé gunéké. Wuné yéwutu wa yaakandékwa. Yaaké yandékwanngé vékulakangunu, wa guna mawulé katik kapére yaké dé. ⁸⁻¹¹ Wani du yaae ani kékmaamba téte yékéyaakmba yatékwa du dakwat anga wakandékwa, ‘Guné kapére mawulé yate wa kapéremusé yangunéngwa. Jisaské yékunmba vékulakakapuk yate wa kapéremusé yangunéngwa. Jisas yéku musé male wa yandén. Yatake wa waambule yéndén déku aapaké. Dé nakapuk katik véké guné. Déku aapaké yéndéka bulaa anga wa vékusékungunéngwa. Wan dé yéku musé yan du wa. Wunga wa vékusékungunéngwa. Got néma du rate Satanna jémbaaké wa wandén. Watake yandén kapéremusé yakatakandékwa. Yakatandu guné véte anga vékusék-ngangunéngwa. Got néma du rate yananén kapéremuséké waak wakandékwa. Wunga vékusék-ngangunéngwa.’ Naakandékwa. Guna mawulémba Yékun Yana Du wunga wakandékwa, ani kékmaamba téte yékéyaakmba yatékwa du dakwat.” Naandén Jisas.

¹² Jisas wunga watake anga wandén, “Wuné rékaamba kundi ras waak gunat waké mawulé yawutékwa. Ye bulaa yawutu katik vékuké guné. Yékéyaak yakan-gunéngwa. ¹³ Kukmba Gotna Yaamambi yaae gunat kundi kwayékandékwa. Dé kwayékwa kundi wan papukundi yamba wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa. Yaae wani kundi kwayéte guna mawulat yékun yandu guné kwayéndékwa akwi kundiké vékusék-ngangunéngwa. Déku mawulémba vékulakate katik waké dé. Wuné ye yawutu dé yaae kwayéwutén kundi gunat kwayékandékwa. ¹⁴ Wuna kundi vékwe kwayéwutén kundi gunat kwayéte, wa dé wuna yé kavérékngandékwa. ¹⁵ Wuna aapa Gotna mawulé akwi wa vékusékwutékwa. Yate Gotna Yaamambiké wa wunga wawutén. Gotna Yaamambi yaae kwayéwutén kundi gunat kwayéndu guné kurkale vékukangunéngwa.” Naandén Jisas.

Kapére mawulé vékwe nakapuk yéku mawulé vékundakwa

¹⁶ Jisas wani kundi watake anga wandén, “Yaréyaré naae wuné katik véké guné. Kukmba yaréyaré naae wuné nakapuk vékangunéngwa.” ¹⁷⁻¹⁸ Wunga wandéka déku dunyansé ras dekét deku kapmang bulte anga wandarén, “Wan Jisas wa wandékwa kundi yénga pulak kundi dé wo? Wani kundi nané yamba vékuséke wa. Anga wandén, ‘Yaréyaré naae wuné katik véké guné. Kukmba yaréyaré naae wuné nakapuk vékangunéngwa.’ Wunga wate nak kundi waak anga wandén, ‘Wuné wuna aapaké wa yékawutékwa.’ Jisas kamuké dé wunga wak? Wani kundi nané yamba vékuséke wa.” Naandarén.

¹⁹ Wani kundiké Jisasét waatakuké yandaka Jisas deku mawulé vékusék-wurétake det anga wandén, “Gunat anga wa wawutén, ‘Yaréyaré naae katik véké guné wuné. Kukmba yaréyaré naae vékangunéngwa wuné.’ Wunga wawutéka guné wuna kundi vékusék-ngapuk ye, wani kundiké guné gunékét guna kapmang bulu, yi?

²⁰ “Gunat a wawutékwa. Wuné guné yaasékatake yéwutu guna mawulé kapére yandu géraakangunéngwa. Géraangunu ani kékmaamba téte yékéyaakmba yatékwa du dakwa de dusék takwasék yakandakwa. Taale kapére

mawulé vékute sémbé^{raa} yakangunéngwa. Kukmba yéku mawulé vékute mawulé tawulé yakangunéngwa. Yi wan wanana wa. ²¹ Taakwa nyaan kéraaké yate taale kaangél vékulékwa. Vékute mawulé tawulé yamba yalékwe wa. Ye wani nyaan kéraatake wani kaangélké nakapuk yamba vékulakalékwe wa. Wa wani kéraalén nyaanét véte mawulé tawulé yalékwa. ²² Guna mawulé wani taakwa mawulé pulak wa. Bulaa guna mawulé kapére yandéka yamba mawulé tawulé yangunéngwe wa. Kukmba wuné nakapuk waambule yaawutu guné mawulé tawulé yate dusék yakangunéngwa. Yangunu wani yéku mawulé guna mawulémba katik kéraasnyéké daré.

²³ “Guné mawulé tawulé yate wani nyaan musé nakngé wunat katik waatakuké guné. Gunat a wawuté^{kwa}. Guné wuna aapat wuna yém^{ba} waatakungunu dé vékute mawulé yangunéngwa musé yakandékwa. ²⁴ Talimba Gorét wuna yém^{ba} yamba waatakungunéngwe wa. Bulaa wunga ma waatakungunék. Waatakungunu mawulé yangunéngwa musé yandu guné mawulé tawulé yate dusék yakangunéngwa. Yi wan wanana wa.” Naandén Jisas.

Jisasna mayé apa wa taalékéran deku mayé apat

²⁵ Jisas wunga watake det anga wandén, “Gunat wawutén kundi wa gwaaménja kundimba wa wawutén. Sérémaa gwaaménja kundi nakapuk katik waké wuté. Yate wuna aapaké baka kundimba wawutu déké bari vékusék-ngangunéngwa. ²⁶⁻²⁷ Wawutu guné wuna yém^{ba} wuna aapat waataku-kangunéngwa. Dé gunéké néma mawulé yasékéyakndékwa. Yandu dat guna kapmang waataku-kangunéngwa, dé gunat yékun yamuké. Wuné dat katik waatakuké wuté, dé gunat yékun yamuké. Guné wunat véte anga wangunéngwa, ‘Jisas Got yaasékatake wa gaayandén nanéké. Yi wan wanana wa.’ Wunga wate guné wunéké mawulé yasékéyak-ngunéngwa. Wunga yangunénga wuna aapa gunéké mawulé yasékéyakndékwa. ²⁸ Talimba wuna aapa yaasékatake wa ani kép^{maa} gaayawutén. Gaaye yare ani kép^{maa} yaasékatake wuna aapaké waambule yékawuté^{kwa}.” Naandén Jisas.

²⁹ Dé wunga wandéka wandarén, “Méné gwaaménja kundimba wakapuk yaménénga bulaa ména kundi vékute a vékuséknangwa. ³⁰ Méné akwi musé, akwi jém^{baa}, akwi du dakwaké waak vékusék-wuréménén wa. Deku mawulému waak wa vékusékménéngwa. De kulé kundi nak katik ménat waatakuké daré. Nané wunga vékusékte ménéké yékunmba vékulakanangwa. Méné Gorale re wa gaayaménén. Yi wan wanana wa.” Naandarén.

³¹ Wandaka anga wandén, “Bulaa wunéké guné yékunmba vékulako kapuk? ³² Anga wa vékusékwuté^{kwa}. Nané yaavan kurké yandakwa nyaan a yaakwa. Yaandu guné kapmang kapmang yaange yékangunéngwa guna gaayét. Guné yaange yéte wuné yaasékangunu kapmang téké yakwa. Téwutu wuna aapa dé wunale sékét tékandékwa. Téndu wuné male kapmang katik téké wuté. ³³ Guné wunale nakurakmawulé ye yéku mawulé vékute kurkasale téngunénngé wa wani kundi wawutén. Ani kép^{maamba} téte yékéyaakmba yatékwa du dakwa gunat yaavan kurkandakwa. Yaavan kurké yandakwanngé vékulakate guné wup yaké yambak. Wuné néma du rawutéka wuna mayé apa wa deku mayé apat taalékéran. Taalékéranngé guna mawulé yékun yénga téndu.” Naandén Jisas.

17

Jisas Gorét waatakundén déku dunyansat yékun yandénngé

¹ Jisas wunga watake Gotna gaayét yaasore vététe anga wandén, “Aapa, wuné kiyaa^{ké} yawuté^{kwa} sapak a yaakwa. Bulaa det ma waménu vékusékndaru.

Wuné ména nyaan néma du a téwutékwa. Wunga vékusék-ngandakwa. Wuné kiyaawutu de méné néma du raménéngwanngé vékusék-ngandakwa. ² Wunat waménénga wuné ani kékmaana du dakwana néma du wa téwutékwa. Tété wunat tiyaaménén akwi du dakwat kulémawulé kwayéwutu de kurkale tésékéyak-ngandakwa apapu apapu. Kwayéwutu méné wunéké waménu vékusékte de ména yé kavérék-ngandakwa. ³ De kulémawulé kéraae anga vékusék-ngandakwa: Méné nakurak male wa méné néma du Got raménéngwa. Yi wan wanana wa. Méné waménénga wa wuné Jisas Krai yaawutén. Wunga vékusékte kurkale tésékéyak-ngandakwa apapu apapu.

⁴ “Ani kékmaamba yatéte yawuténnéngé waménén jémbaa wa yasékéyakwutén. Yate ména yé wa kavérékwutén. ⁵ Talimba ani kékmaa baka téndéka wuné ménale rate wa nyaa véte kaalékwa pulak wa rawutén. Ménéké nakapuk waambule yéwutu waménu nakapuk nyaa véte kaalékwa pulak rakawutékwa.” Naandén Jisas.

⁶ Jisas wunga watake anga wandén, “Wunat tiyaaménén dunyansat kundi wa kwayéwutén, ména jémbaaké. Talimba ani kékmaamba baka yare wa ména jémbaamba yaalandarén. Yaale ména dunyan yaréndaka de wunat tiyaaménénga wa ména kundi kurkale vékundakwa. ⁷⁻⁸ Vékte tiyaaménén mawuléké waak wa kurkale vékusékte wuna jémbaa véte anga wandakwa, ‘Wan Got wandéka wa yaandén Jisas. Got wandéka wa Jisas apamama yate wani jémbaa yandékwa. Yi wan wanana wa.’ Naandakwa. Tiyaaménénga kwayéwutén kundi vékwe wa wunga wandakwa.

⁹ “Bulaa ménat waatakuwutékwa wani dunyanséké. Ani kékmaamba tété yékéyaakmba yatékéskwa dunyanngé yamba waatakuwutékwe wa. Tiyaaménén apuat yékun yaménénnéngé wa waatakuwutékwa. ¹⁰ Ména dunyansé wa wuna dunyansé wa. Wuna dunyansé wa ména dunyansé wa. De wuna jémbaa yandaka nak du dakwa véte wa wuna yé kavérékndakwa. ¹¹ Aapa, méné yékun wa. Ménat waatakuwutékwa wani dunyanséké. Wuné bulaa ani kékmaamba katik yatéké wuté. Wuné ménéké yaakawutékwa. De a téké yakwa ani kékmaamba. Ména mayé apa wa tiyaaménén wunat. Bulaa apamama yate det yékun ma yaménu. Yaménukét aané nakurakmawulé yatékwa pulak de nakurakmawulé yate yékunmba yatékandakwa. Wanngé mawulé yawutékwa. ¹² Ména mayé apa tiyaaménénga wa wuné dele yatéte det yékun yawutén. Yékun yawutéka du nak det yamba yaavan kutndékwe wa. De yékunmba yatéandarén. Nakurak du male lambiyak-ngandékwa. Lambiyakndu Gotna nyéngaamba wani duké vijaatakandarén kundi sékérekngandékwa.

¹³ “Bulaa yaakawutékwa ménéké. Wuné ani kékmaamba tété ani kundi wawutén, wuna dunyan wup yakapuk yate wuna mawulé pulak kéraae mawulé tawulé yandarénnéngé. ¹⁴ Ména kundi det kwayéwutéka vékunderén wa. De ani kékmaamba tété yékéyaakmba yatékwa du pulak yamba wa. Wuné waak yékéyaakmba yatékwa du pulak yamba wa. Nané de yatékwa pulak yatékapuk yananga wa de nané kalik yandakwa. ¹⁵ Ménat waatakuwutékwa. Tiyaaménén dunyansé ani kékmaamba yaténdaru Satan det katik yaavan kurké dé. Méné det kurkale yakaménéngwa. De ani kékmaa yaasékandaré méné de ména gaayét kuriménénnéngé yamba waatakuwutékwe wa. ¹⁶ De wunale ani kékmaamba yékéyaakmba yatékwa du pulak yamba yaténdakwe wa. ¹⁷ Ména kundi wan papukundi yamba wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa. Méné waménu wuna dunyansé ména yéku kundi yékunmba vékte ména dunyansé yatékandakwa. ¹⁸ Talimba méné waménénga wa wuné ani kékmaamba tékwa du dakwaké gaayawutén. Gaaye wa wawutén, de ye ani kékmaamba tété

yékéyaakmba yatékwa du dakwat wuna kundi kwayéndarénngé. ¹⁹ Wuné ména kundi vékute ména jémbaa male yawutékwá. Wuna dunyansé ve ména kundi vékwe ména jémbaa yandarénngé, wa wunga yawutékwá.

²⁰ “Aapa, ménat ani dunyanngé male yamba waatakuwutékwé wa. Ani dunyan yéte wuna kundi kwayékandakwa, nak du dakwat. Kwayéndaru vékwe wunéké yékunmba vékulakana du dakwaké waak wa ménat waatakuwutékwá. ²¹ De akwi nakurakmawulé yénga yandaru. Wunga mawulé yawutékwá. Méné wuna mawulémba raménénga wuné ménale nakurakmawulé yawutékwá. Yawutékwá pulak, de aanale nakurakmawulé yakandakwa. Wunga yananu ani kápmaamba téte yékéyaakmba yatékwa du dakwa véte anga wakandakwa, ‘Got wandéka wa gaayandén Jisas. Yi wan wanana wa.’ Naakandakwa. ²² Wuné jémbaa yawuténngé tiyaaménén wani mayé apa wa kwayéwutén, de jémbaa yandarénngé. Aané nakurakmawulé yakwa pulak, de nakurakmawulé yandarénngé, wa mayé apa kwayéwutén det. ²³ Méné wuna mawulémba raménénga wuné deku mawulémba wa rawutékwá. Yatékwa pulak de nakurakmawulé yakandakwa. Yandaru ani kápmaamba téte yékéyaakmba yatékwa du dakwa det véte vékusékte anga wakandakwa, ‘Got wandéka wa Jisas gaayandén ani kápmaat. Got Jisaské mawulé yate jaambindékwa pulak, wa Jisasna du dakwaké waak mawulé jaambindékwa.’ Naakandakwa.

²⁴ “Aapa, méné yéku jémbaa wa yaménéngwa. Wunat tiyaaménén dunyanséké ménat waatakuwutékwá. De wunale sékét ména gaayémba randarénngé wa mawulé yawutékwá. Talimba ani kápmaa baka téndéka méné wunéké jaambite waménénga wa wuné nyaa véte kaalékwa pulak yate wa ména gaayémba yaréwutén. Nakapuk nyaa véte kaalékwa pulak yawutu de ména gaayét yaae véndarénngé mawulé yawutékwá. ²⁵ Ani kápmaamba téte yékéyaakmba yatékwa du dakwa, méné yamba vésékndakwe wa. Wuné méné vésékwutéka de wuna dunyansé waak de méné wa vésékndakwa. Méné waménénga wa gaayawutén. Wanngé waak wa vékusékndakwa. ²⁶ Ménéké det wa wawutén. Wawutéka ménéké wa vékusékndakwa. Nakapuk waak wawutu vékusék-ngandakwa. Wawutu méné wunéké mawulé yate jaambiménéngwa pulak, de nak du dakwaké mawulé yate jaambikandakwa. Yandaru wuné deku mawulémba rakawutékwá.” Jisas Gorale kundi bulte wunga waatakundén dat.

18

Judas Jisas maamat kwayéndén

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Lu 22:47-53)

¹ Jisas wani kundi watake déku dunyansé sékét Kidron waandakwa kwaalé vaatiye nak sakwat yéndarén. Yéku miyé taawundarén yaawi nak wamba téndéka, Jisasale sékét ye wani yaawit wulaandarén.

² Jisas maamat kwayéké yakwa du Judas wani sapak dele yamba yéndékwe wa. Apapu talimba Jisas déku dunyansale sékét wulaate wamba yaréndarén. Judas talimba Jisasale yeyé yaayatéte wa vésékndén, wani yaawi. ³ Wunga véséktake ye wa Romna waariyakwa dunyansale, polis rasale wunga kéraae sékét yaandarén wani taalat. Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan ras, Farisi dunyan ras waak wani polisét wandaka yaandarén. Kulaale, vialé, kure téwaaayé taake yaandarén. ⁴ Kure yaandaka Jisas wa vékusékndén, dat yaké yandakwa musé. Vékuséktéte ye kwambaliye det anga wandén, “Kandéké guné waaku?” ⁵⁻⁶ Wunga waatakundéka wandarén, “Nasaret du Jisaské wa waakngwa.” Naandarén. Judas dé Jisas maamat kwayéké yakwa du wamba dele sékét téndéka wa wunga wandarén. Wandaka Jisas wa wan, “Wuné anana.” Naandéka wup yate

waambule kuk kuk yéte yéte kápmaamba vaakét-sandandarén. ⁷ Vaakétndaka det nakapuk waatakundén, “Kandéké guné waaku?” Wunga waatakundéka wandarén, “Nasaret du Jisaské waaknangwa.” ⁸ Naandaka Jisas anga wandén det, “Wuné anana. Gunat wa wawutén. Wunéké waakmunaate wa wuna ani dunyansé ma taaka, baka yéndaru.” ⁹ Wunga wandéka takamba wandén ani kundi wa sékérékén. “Wunat tiyaaménén dumba nak yamba lambiyake wa.” Naandén.

¹⁰ Du nak déku yé Malkus dé wani polisale téndén. Dé Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néman dumba jémbaa yakwa du nak wa. Téndéka Saimon Pita wa dat viyaan, kure téndén waariyakwa kulaat. Viyaate wani duna yékutuwa sakuna waan satékyasnyé-ndéka vaakéren. ¹¹ Yandéka Jisas Pitat anga wandén, “Méné wunga yaké yambak. Ména kulaa ma waanda kulaa waandaménéngwa wutmba. Wuné kaangél kure wuna aapa tiyaan jémbaa yamuké wa yi naawutén.” Naandén Jisas.

Jisas Anaské kurindarén

¹² Jisas wunga wandéka Romna waariyakwa dunyan ras, deku néma du, Judana polis ras, de wunga dé kulkiye baangwit gindarén. ¹³ Giye Anaské kure yéndarén. Anas wan Kaiafasna naakumo wa. Wani kwaaré Kaiafas Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du wa téndén. ¹⁴ Kaiafas talimba Judaséna néma dunyansat anga wandén, “Rom dunyansé du nakét viyaandaru kiyaamunaae, wa nané Judasat yékun yakandékwa. Dé kiyaamunaandu, Romsé nanat katik viyaaké daré. Wan yékun wa.” Naandén Kaiafas.

Pita wa wan, “Wuné Jisas yamba véwutékwé wa.”

(Mt 26:69-70; Mk 14:66-68; Lu 22:55-57)

¹⁵⁻¹⁶ Jisas kure kurindaka Saimon Pita ambét Jisasna du nakale déku kukmba kwaare yémbéren, Jisaské. Ye Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma duna gaamba saambakmbéren. Wani néma du dé véséknéndén wa, Jisasna wani nak duwat. Wunga véséknéndéka wa dé Jisasna kukmba ye néma duna gaat wulaandén. Wulaandéka Pita dé kaapamba vétan. Téndéka Jisasna wani nak du, wani néma du vésékén baan gwaande pétémba tékwa taakwat wandén, Pita walu wulaandénngé. ¹⁷ Wandéka lé pétémba vétékwa taakwa gwaande Pitat we kure wulaate dat anga waatakulén, “Méné Jisasna du nakmu kiya?” ¹⁸ Wunga waatakuléka Pita wa wan, “Wuné yamba wa.” Naatake ye jémbaa yakwa dunyansé polisale téndarénmba wamba sékét téndén. Yaa takamba wa yamungandarén, yépmaa yandéka. Pita yépmaa yandéka déku sépé gwaanngé wa dele yaamba téndén.

Néma du Jisasét waatakundén

(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Lu 22:66-71)

¹⁹ Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanséna néma du Jisasét waatakundén, Jisasna dunyanséké. Yate nak duwat kwayéndén kundiké waak waatakundén. ²⁰ Waatakundéka Jisas wa wan, “Wuné kaapamba, akwi du dakwana ménimba téte wa det kundi kwayétéwutén. Gotna kundi bulnangwa gaamba, Gotna kundi bulnangwa néma gaamba waak téte wa du dakwat kundi kwayétéwutén. Wuné paakwe yakélak yamba kundi kwayéwutékwé wa. ²¹ Kamuké méné wunat waatakwo? Wuna kundi vékwan du dakwat ma waataku. Wawutén kundi wa vékunderén. Vékunderénngé ménat wakan-dakwa.” Naandén Jisas.

²² Wunga wandéka polis nak wamba téte Jisasét saawimba viyaate anga wandén, “Akwi néma dunyanna néma duwat wunga wakwate yambak.” ²³ Naandéka Jisas wa wan, “Wuné kundi sépélak wamunaawutu, méné wani sépélak wawutén kundi

ma wa. Wuné yéku kundi wawutéka kamuké méné baka viyaak?" ²⁴ Naandéka wa Anas watakandéka Jisas kure yénderén, Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du Kaiafaské. Jisasét gindarén baangwi wunga kwaapékandéka wa dé kurindarén.

Pita nakapuk wandén, "Wuné Jisas yamba véwutékwe wa."

(Mt 26:71-75; Mk 14:69-72; Lu 22:58-62)

²⁵ Saimon Pita déku sépé yaamba gwaante wamba tépékaandén, yaa yaantanmba. Téndéka vétake anga wandarén, "Méné waak méné Jisasna du nakmu kiya?" Wunga waatakundaka wandén, "Wuné yamba yé wa." ²⁶ Wunga wandéka dékét Pita waan satékyasnyéndén wani duna kémna du nak wamba te vékudén. Dé waak jémbaa wa yaténdén, Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanséna néma dumba. Vékutake dat anga wandén, "Somba miyé taawundarén yaawimba Jisasale téngunénga ménat wuté vék kapuk?" ²⁷ Wunga wandéka Pita nakapuk wandén, "Yamba yé wa." Wunga waké naaténdéka séráa waan.

Jisas Pailatké kure yénderén

(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Lu 23:1-5)

²⁸ Ganmbamba Kaiafas yaasékatake Jisas kure Romna néma duna gaat yénderén. Yéndaka Juda dunyansé anga wandarén, "Nana apakundi anga wandékwa, 'Nané nak gaayé duna gaat wulaamunaananu, wa Got wakandékwa nanat, "Wan kapéremusé wa yangunén. Pasova waanangwa paatna kakému katik kaké guné." Naakandékwa.' Wani kundi vékute nané wulaakapuk ye, wa garambu Pasova waanangwa paatna kakému kakanangwa." Naatake wani kakému kaké mawulé yate wa Romna néma duna gaat yamba wulaandakwe wa.

²⁹ Yatake kaapamba téndaka Romna néma du Pailat gwaande det anga wandén, "Ani duwat kamuké kotimngé guné?" ³⁰ Naandéka anga wandarén, "Wani du kapéremusé wa yandén. Dé kapéremusé yakapuk yandu, wa dé ménéké katik kure yaakatik nané." ³¹ Naandaka Pailat wa wan, "Guné dé ma kure ye gunékét guna kapmang bule guné kotimngé ya, guna apakundi wakwa pulak vékute." Naandéka de Judasé wa wan, "Talimba guné Rom nanat anga wangunén, 'Guné watakangunu kapéremusé yan duwat katik kotime dé viyaandékngé daré.' Naangunén. Nané wani kundi vékute Jisasét viyaandarénggé katik waké nané." Naandarén Judasé.

³² Talimba Jisas takwemimba kiyaaké yandékwanngé kundi kwayéndén. Kwayéte Romsé viyaandék-ngwanngé wandén. Romna néma du ras watakandaka kapéremusé yan duwat takwemimba baangndaka kiyaandarén. Judasé wunga yamba viyaandékndakwe wa du nakét. Wani dunyansé Pailarét wunga wandaka wa Jisas wani sapak wandén kundi wa sékérekén.

³³ Wunga wandaka Pailat nakapuk gaat waambule wulaae rate Jisasét waandéka wulaandén. Wulaandéka dat anga waatakundén, "Méné Judana néman du méné kapuk?" ³⁴ Wunga waatakundéka wandén, "Ménékét ména kapmang vékulakate méné wani kundi wo? Kapuk nak du wunéké wandaka méné waatakwo?" Naandén.

³⁵ Wunga waatakundéka wandén, "Wuné Juda du yamba wa. Wuné méné yamba vésékwutékwe wa. Ména gaayé dunyansé de Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyansale waak, de wa méné kure yaan wunéké. Kamu yaménénga daré kuriyaak?" ³⁶ Wunga waatakundéka Jisas wa wan, "Wuné ani kápmaana néma du ramunaawutu, wa wuna dunyansé waariyandaru wuné kuriye Juda dunyanét katik kwayékatik daré. Bulaa wuné ani kápmaana néma du yamba rawutékwe wa." Naandén.

³⁷ Wunga wandéka anga waatakundén, “Méné néman du nak méné kapuk?” Wunga waatakundéka wandén, “Wa ménékét ména kapmang wa wunga waménéngwa. Wuné anga wawutékwa, ‘Yéku kundi waké wa gaayawutén ani kępmaat. Yi wan wanana wa.’ Wani kundi bulwuténggé wa aasa wuné kéraalén. Yéku kundi vékukwa du dakwa wa vékukwa, wuna kundi.” ³⁸ Naandéka anga waatakundén, “Yénga baan yéku kundiké anga waké nané, ‘Yi wan wanana wa.’ Naaké nané?” Naandén Pailat Jisasét.

Jisas takwemimba baangtaka-ndarénngé wa Pailat watakandén

(Mt 27:15-31; Mk 15:6-20; Lu 23:13-25)

Pailat wunga watake Juda dunyanséké nakapuk gwaandéndén. Gwaande det anga wandén, “Ani du kapéremusé nak yamba yandékwe wa. ³⁹ Akwi kwaaré Pasova waangunéngwa nyaa wunat wangunéngwa, kalapusmba kwaakwa du nak wawutu yaale baka yékun yéndénggé. Bulaa Judana néma duwat wawutu gwaandéndénggé guné mawulé yo kapuk?” ⁴⁰ Wunga waatakundéka némaanmba waate anga wandarén, “Yamba wa. Dé kalik yanangwa. Barabasét waménu yaalandénggé mawulé yanangwa.” Naandarén. Barabas dé du viyaate musé asé sél yatan du wa.

19

¹ Juda dunyansé wunga wandaka Pailat watakandéka Romna waariyakwa dunyansé Jisasét raamény baangwit viyaandarén. ² Viyaatake anga wandarén, “Néma dusé de gwaavé laplap saawuwe yéku hat wa saapndakwa.” Wunga wate raamény baangwi kéraae hat pulak nyéwayékwe déku maakamba taakandarén. Taakatake gwaavé laplap saawutakandarén. ³ Yatake dat wasélékte waangindarén. Yate dat anga wandarén, “Méno, Judaséna néma du, méné yaro?” Wunga wate taambat taakumbondarén.

⁴ Yandaka gwaande Judasat anga wandén Pailat, “Ma vé. Dé gunéké kuriyaalawutékwa, ve vékusékungunénggé. Dé kapérandi musé nak yamba yandékwe wa.” ⁵ Wunga wandéka wa Jisas yaalan, wani raamény baangwi hat pulak déku maakamba kwaandéka. Saawutakandarén gwaavé laplap waak déku sépémba kwaan. Yaalandéka Pailat wa wan, “Ani duwat ma vé.” ⁶ Naandéka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyansale, polisale Jisasét véte némaanmba waate anga wandarén, “Dé takwemimba ma baangtaka. Dé takwemimba ma baangtaka.” Naandaka Pailat det anga wandén, “Yamba wa. Dé yan kapérandi musé nak yamba véwutékwe wa. Gunékét guna kapmang ma kuriye dé takwemimba baangtakangunu.” Naandén.

⁷ Pailat wunga wandéka de Juda dunyansé wa wan, “Wani du dé ma kiyaandu. Dé anga wandékwa, ‘Wuné Gotna nyaan a.’ Wunga wate dé nana apakundi yamba vékundékwe wa. Wani apakundi anga wandékwa, ‘Du nak Gorké kapérandi kundi wamunaandu, wani du ma viyaandékungunu.’ Nana apakundi wunga wandékwa.” Naandarén.

⁸ Wandaka Pailat wani kundi vékutake déku mawuléké anga wandén, “Ani du an Gotna nyaan dé kapuk?” Wunga vékulakate wupké kiyaaténdén. ⁹ Yatéte nakapuk waambule gaat wulaandén. Wulaae wandéka Jisas nakapuk gaat wulaandéka anga waatakundén, “Méné yani gaayé méné?” Wunga waatakundéka Jisas yamba wandékwe wa kundi nak. ¹⁰ Wakapuk yandéka Pailat wa wan, “Yénga pulak yandéka méné wunale kundi bulkapuk yo? Wuné wawutu wa yékun yékaménéngwa baka. Wuné wawutu wa méné takwemimba baang-ngandakwa. Wuné ani gaayéna néma du a. Wanngé yamba vékuménéngwe, yi?” ¹¹ Naandéka Jisas anga wandén, “Got ménat mayé apa kwayékapuk yamunaandu, méné amba

néma du katik rakatik méné. Wunat ména taambamba taakan du, dé néma kapéremusé wa yandén. Méné yakwate yakwa kapéremusé makal wa. Dé yan kapéremusé wa taalékéran, némaane wa.” Naandén.

¹² Pailat wani kundi vékutake Jisas baka yékunmba yéndénngé mawulé yandén. Yate Juda dunyansat wandén, wandaru Jisas baka yékunmba yéndénngé. Wandéka de némaanmba waate anga wandarén, “Dé wani du wa wan, ‘Wuné nak néma duwat taalékére néma du a téwutékwa.’ Wunga wate dé Romna néma duwat taalékéraké wate yandékwa. Yate dé Romna néma duna maama wa. Méné waak dé baka yékunmba yéndénngé wamunaate, wan méné waak Romna néma duna maama wa.” Naandarén.

¹³ Pailat wani kundi vékutake Romna néma duwale maama yamuké kalik yate wa watakandéka Jisas kure yaalandarén. Kure yaale taakandaka Pailat kot vékundékwa néma duna jaambémba randén. Wani jaambéké wandarén, Matut yandarén jaambé. Hibruna kundimba wandarén, Gabata.

¹⁴ Wani nyaa Judasé Pasova waandakwa paatna musé asé kéraae waawatndarén. Nyaa naawure kayéndéng téndéka Pailat néma duna jaambémba rate Judasat anga wandén, “Anga vé guna néma duwat.” ¹⁵ Naandéka de némaanmba waate wandarén, “Dé kalik yanangwa. Dé ma viyaandékngunu. Dé ma takwemimba baangtakangunu.” Wunga wandaka Pailat anga waatakundén, “Guna néma duwat takwemimba baangtakawuténnéngé guné mawulé yo?” Naandéka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan wa wan, “Dé nana néma du yamba wa. Nana néma du dé Romna néma du Sisar nakurak male wa.” ¹⁶ Wunga wandaka Pailat Judana néma dunyanna kundi vékutake Romna waariyakwa dunyansat watakandéka Jisas takwemimba baangtakaké kure yéandarén.

Jisas takwemimba baangndarén

(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lu 23:26-43)

¹⁷ Jisas kure yéndaka dékét dé baangndara wani takwemi watakandaka yaatandén. Yaate Judana néma gaayé Jerusalem taakatake Duna Maaka Apa waandakwa taalé yéandarén. Hibruna kundimba wandakwa, Golgota. ¹⁸ Wani taalémba wa Romna waariyakwa dunyansé Jisas takwemimba baangndarén. Du vétik waak takwemimba baangndarén. Nak akituwa sakumba. Nak yékutuwa sakumba. Témbéréka Jisas baangndarén takwemi nyéndémba téndén.

¹⁹ Pailat viyaatakan kundi nak Jisas baangndarén takwemina waambumba anjoré baangtakandarén. Anga viyaandén: Nasaret du Jisas. Judana néma du wa. ²⁰ Pailat wani kundi Hibruna kundimba, Romna kundimba, Grikna kundimba waak akwi wunga male viyaatakandén.

Jisas takwemimba baangndarén wani taalé Judana néma gaayé tékwamba wa téndékwa. Téndéka wa némaamba Judasé wani kundi véandarén. ²¹ Vétake Gotna gaamba jémbaa yakwa Judaséna néma dunyan ye Pailarét anga wandarén, “Judaséna néma du wa. Wunga viyaatakambak. Anga ma viyaatakaménék, ‘Ani du anga wandén, Wuné Judaséna néma du a.’ Wunga viyaataka.” ²² Naandaka Pailat wa wan, “Yénga yakét. Wuné viyaatakawuté pulak wunga tékwak. Nak kundi nak katik viyaaké wuté.” Naandén.

²³ Romna waariyakwa dunyan vétik vétik wa Jisas takwemimba baangén. Yatake déku laplap kéraae dékét deku kapmang muni waatandarén. Ye nak nak kéraandarén. Kéraate déku yéku laplap yamba muni waatandakwe wa. Wani laplap talimba wunga sékéri yandarén wa. Talimba yamba samapndakwe wa. ²⁴ Waariyakwa dunyansé wani yéku laplapét vétake wandarén, “Ani laplap katik gérikngé nané. Satu pilai yananu taalékérana baan wani laplap

kéraakandékwa.” Wunga watake yandaka du nak wa taalékéran. Wani du wa kéraan laplap. Kéraandéka Gotna nyéngaamba kwaakwa kundi wa sékérekén.

Wani kundi anga wandékwa: Satu pulak pilai ye taalékéran baan wa wuna laplap nak kéraan.

Wuna laplap ras muni waate nak nak kéraandarén.

²⁵ Jisas baangndarén takwemiale dakwasé ras wamba tékésndarén. De Jisasna aasa Maria, léku waayéka, Klopasna taakwa Maria, Makdala taakwa Maria wunga tékésndarén. ²⁶ Téndaka Jisas déku mawulé yasékéyakndékwa du dé waak wamba téndén Jisasna aasale. Témbéréka bérét vétake Jisas déku aasat anga wandén, “Maria, dé wan nyéna nyaan pulak wa.” ²⁷ Wunga watake wani déku mawulé yasékéyakndékwa duwat wandén, “Lé wan ména aasa pulak wa.” Naandéka lé we kure yéndén, déku gaat. Kuriye lé déku aasat kurkale yapulak, wa lat yékun yandén.

Jisas wa kiyaan

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lu 23:44-49)

²⁸ Jisas wunga watake wa vékuséknén. Déku jémbaa wa yasékéyakndén. Vékusékte anga wandén, “Wunat a kulak yakwa.” Naandén. Talimba du nak Gotna nyéngaamba wa viyaatakandén, Jisasét kulak yaké yakwanggé. Viyaatakandén pulak Jisas wunga wandéka wani kundi wa sékérekén.

²⁹ Jisas takwemimba baangndarénmba kulak tundakwa aké nak taakandaka tan. Wani akémba nyéngi yakwa wain kulak ras wa amba tan. Téndéka solwaramba kwaan nyambiyap pulak musé kure yaae wani wain kulakmba taawundarén. Taawundaka gumbés yandéka mingalé nakmba maaye kusoré-kwayéndarén, Jisas wani wain kulak kandénngé. ³⁰ Kusoréndaka Jisas wani wain kulak katake wandén, “Wa késkwa, yaak.” Wunga watake waandé daae wunga kiyaandén.

Romna waariyakwa du nak Jisasna maalémba viyaandén

³¹ Judana néma dunyansé Pasova waandakwa néma nyaa yaké mawulé yate anga wandarén, “Séré yaap yaré nyaa wa. Wan nana néma nyaa wa. Séré deku pusaa takwemimba katik tésékéyakngé daré.” Naate Pailarét wandarén, “Ma waménu guna dunyansé wani takwemimba baangndarén duna maan viyaamukndaru. Viyaamukndaru de bari kiyaandaru bukét deku pusaa kuriye rémndarék.” ³² Wunga wandaka Pailat waariyakwa dunyansat watakandéka ye Jisasale takwemimba baangndarén wani du vétikna maan viyaamukndarén. ³³ Yatake Jisaské ye vendarén dé wa kiyaasékéyakén. Vétake déku maan yamba viyaamukndakwe wa. ³⁴ Yandaka Romna waariyakwa du nak wa Jisasna maalémba vit viyaan. Viyaandéka nyékiale guale bari vaakwe gaayan. ³⁵ Gaayandéka Jisasna du nak wa vén. Wani véndén muséké wa kundi kwayéndékwa guné Jisaské yékunmba vékulaka-ngunénngé. Wani wandékwa kundi wan papukundi yamba wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa. Wa vékuséknékwa.

³⁶ Waariyakwa dunyansé wunga yandaka Gotna nyéngaamba kwaakwa kundi vétik wa sékérekén. Wani kundi nak anga wa:

Déku apa nak katik viyaamukngé daré.

³⁷ Nak baan kundi anga wa:

Vit viyaandarén duwat téte vétékandakwa.

Wani sapak wa wani kundi sékérekén. Yi wan wanana wa.

Jisasna pusaa matumba vaandarén kwaawumba taakandarén
(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lu 23:50-56)

³⁸ Romna waariyakwa dunyansé wunga yandaka Arimatea du Josep ye Pailaréet waatakundén, Jisasna pusaa kéraamuké. Josep wan dé Jisasna du nak wa. Dé Judana nak néma dunyanséké wup yate dé Jisaské yékunmba vékulakandékwanngé paakute wa anga wandén, “Jisas wan Gotna nyaan wa. Yi wan wanana wa.” Wunga wate dé Jisaské yékunmba vékulakaréndén. Josep waatakundéka Pailat yi naandéka, yéndén Jisasna pusaa kéraaké. ³⁹ Yéndéka Nikodemus dale sékét yéndén. Talimba gaan nak dé Jisaské yéndén, dale kundi bulké. Wani du dé yéku yaama yakwa mungu vétik kéraae nakurakmba kusangwande kure yéndén. Wani mungu asa vaak wa yandékwa (30 kilo pulak).

⁴⁰ Wani du vétik Jisasna pusaa kéraae kure gaayambérén. Kure gaaye Judasé du rémngé yate yandakwa pulak, yéku yaama yakwa mungu pusaamba kuttake waama laplapét saapmbérén. ⁴¹ Jisas takwemimba baangndarén taalale miyé taawundarén yaawi nak wamba tan. Wani taalémba du kiyaandu rémngé vaandarén kulé kwaawu nak tan. Wani kwaawumba kiyaan du nak yamba taakandakwe wa talimba. Wani kwaawu apakmba yamba te wa. ⁴² Judana Pasova waandakwa néma nyaa yaaké yandéka wa bét Jisasna pusaa kure ye wulaae wani kwaawumba taakambérén. Pasova waandakwa nyaa de Judasé kiyaan du kwaawumba katik taakaké daré.

20

Jisas nakapuk taamale waarapndén

(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lu 24:1-12)

¹ Sande, yé gérké yaténdéka Makdala taakwa Maria waarape Jisasna pusaa taakandarén taalat yélén, wayéka yé télaaténdéka. Ye vélén. Wani kwaawumba kétaakndarén matu yamba re wa. ² Vétake Saimon Pita ambét Jisasna du, déku mawulé yasékéyakndékwa baan du témbéréka bérké pétépété yélén. Ye bérét anga walén, “Nana Néman Du wa kéraae kure yéNDARÉN. Kuriye taakandarén taalé yamba vénangwe wa.” Naalén.

³ Waléka vékutake Pita ambét Jisasna wani nak du gaayé taakatake Jisasna pusaa taakandarén kwaawut pétépété yémbérén. ⁴ Ye Jisasna wani nak du Pitat taalékératake dé taale yén. Taale ye Jisasna pusaa taakandarén kwaawumba saambakndén. ⁵ Saambake kwaatambe yaasole véndén, Jisasna pusaamba saapndarén wani laplap male randéka. Vétake yamba wulaandékwe wa, wani taalat.

⁶ Saimon Pita déku kukmba ye wa Jisasna pusaa taakandarén kwaawumba wulaandén. Wulaae véndén pusaamba saapndarén laplap randéka. ⁷ Jisasna maakamba gindarén laplap waak véndén, randéka. Wani laplap nak laplapale sékét yamba randékwe wa. Dékét kapmang ran. ⁸ Randéka véndén. Véténdéka wa dé taale yaan wani nak du, dé waak wulaan. Wulaae vétake anga wandén, “Jisas wa nakapuk taamale waarapén. Yi wan wanana wa.” ⁹⁻¹⁰ Wunga watake bét Pitale sékét waambule yémbérén, gaayét.

Talimba Gotna nyéngaamba viyaatakandarén, Jisas kiyaae nakapuk taamale waarapké yandékwanngé. Wani sapak bét wani kundi kurkasale yamba vékumbérékwe wa.

Makdala taakwa Maria Jisas vélén

(Mt 28:9, 10; Mk 16:9-11)

¹¹ Maria kaapamba téte géraatélén. ¹² Géraate kwaatambe kwaawut yaasole ve vélén Gotna kundi kure gaayakwa du vétik waama laplap saawu rambéréka. Jisasna pusaa taakandarén taalémba rambérén. Nak dé maaka ran taalémba ran. Nak maan ran taalémba ran. ¹³ Rate Mariat wambérén, “Nyéno, kamuké nyéné

géraau?” Wunga waatakumbéréka bérét walén, “Wuna Néman Du wa kéraae kurindarén. Kuriye taakandarén taalé yamba véwutékwe wa.”¹⁴ Wunga watéte waalakwe vélén Jisas téndéka. Vétake dé yamba vésékléke wa.

¹⁵ Yaléka Jisas lat anga wandén, “Nyéno, kamuké nyéné géraau? Kandéké nyéné waaku?” Wunga waatakundéka Maria léku mawuléké walén, “Wanani taaléké séngite yarékwa du dé kapuk?” Wunga vékulakate dat anga walén, “Méno, dé méné kéraae kure yék kapuk? Kure yémunaaménan, wani taakaménén taalé ma waménu wuné ye dé kéraae kure yékawutékwa.” Naalén.¹⁶ Wunga waléka Jisas lat wandén, “Maria.” Naandéka lé waalakwe dé véskéte dat Hibruna kundimba anga walén, “Rabonai.” Naalén. Wani kundi nana kundimba anga wandékwa, “Méné Gotna kundiké yakwasnyékwa du.”

¹⁷ Maria wunga waléka Jisas anga wandén, “Nyéné wunat kurké yambak. Wuna aapaké wayéka waarékapuk téwutékwa. Nyéné ye wuna dunyansat anga ma wanyénék, ‘Dé déku aapa guna aapa Gorké waarékandékwa.’ Det wunga ma wanyénék.”¹⁸ Wunga wandéka vékutake Makdala taakwa Maria yaae Jisasna dunyansat walén, “Wuné nana Néman Du wa véwutéén.” Naalén. Wunga watake Jisas wani wan kundi det walén.

Jisasna dunyansé Jisas véndarén

(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Lu 24:36-49)

¹⁹ De Jisasna dunyansé Judana néma duké wup ye yaréendarén gaana akwi pété kétaakwuréndarén. Sande nyaa daawulindéka Jisas yaae deku nyéndémba téndén. Téte det anga wandén, “Guna mawulé yékunmba yénga téndu. Guné wup yakwate yambak.” Naandén.²⁰ Wunga wate déku taamba, maalé vit viyaandarén waak det wakwasnyéndén. Wakwasnyéndéka de Néman Du Jisasét véte mawulé tawulé yandarén.²¹ Yandaka det nakapuk anga wandén, “Guna mawulé yékunmba yénga téndu. Wuna aapa wandéka déku jémbaa yamuké a yaawutéén. Wandén pulak wuné wawutu, wa wuna jémbaa yaké yékangunéngwa.” Naandén.

²²⁻²³ Watake déku yaamambi det yapuksatite anga wandén, “Gotna Yaamambi ma kéraangunu. Kapéremusé yakwa du dakwa yandarén kapéremusé yaasékanandarénggé det wamunaangunu, ‘Wa Got yangunén kapéremusé yasnyéputikandékwa. Yate wani muséké nakapuk katik vékulakaké dé.’ Naangunu wa Got wunga yakandékwa. Kapéremusé yakwa du dakwa yandarén musé yaasékakapuk yandarénggé det wamunaangunu, ‘Wa Got yangunén kapéremusé katik yasnyéputiké dé.’ Naangunu wa Got de yan kapéremusé katik yasnyéputiké dé.” Jisas wunga watake yéndén.

Tomas Jisas véndén

²⁴ Jisas déku dunyanséké ye deku nyéndémba téndékwa sapak, déku du nak yamba yaréndékwe wa dele. Déku yé Tomas. Déku nak yé Didimus.²⁵ Yatake Jisasna ras dunyansé Tomas vétake anga wandarén, “Nana Néman Du Jisas kiyaae nakapuk taamale waarapndéka a vénanén.” Naandaka wandén Tomas, “Wuné déku taamba raaményét baangndarén vétake, wuna séktamba raamény wulaan wani katakmba kusolate, déku maalémba viyaandarénmba wuna taamba kusolamunaate, wa guna kundi yékunmba vékukatik wuté. Yamba wa, guna kundi katik vékuké wuté.” Naandén Tomas.

²⁶ Nyaa taambak kaayék kupuk yare Jisasna dunyansé nakapuk gaamba yaréendarén. Tomas sékét yaréendarén. Akwi pété kétaakwure vatpange rakésndaka Jisas wulaae deku nyéndémba téndén. Téte anga wandén, “Guna mawulé yékunmba yénga téndu. Guné wup yakwate yambak.”²⁷ Naatake

Tomasét anga wandén, “Ména séktamba amba ma kusolate méné véké ya wuna taamba. Ména taamba ma kuriyaae wuna maalémba kusolaménu. Méné deku kundiké yamba yékunmba vékulaka-ménéngwe wa. Bulaa anga ma waménék, ‘Jisas dé kiyaae wa nakapuk taamale waarapndén. Yi wan wanana wa.’ Wunga wate wunéké yékunmba ma vékulakaménék.” Naandén.

²⁸ Wandéka Tomas Jisaské yékunmba vékulakate wandén, “Méné wuna Néman Du Got wa.” Naandén.

²⁹ Wunga wandéka wandén Jisas, “Méné wuné vétake wa wunéké yékunmba vékulaka-ménéngwa. De wuné vékapuk ye wunéké yékunmba vékulakakwa du dakwa, de mawulé tawulé yénga yandaru.” Naandén Jisas Tomasét.

Guné Jisaské yékunmba vékulaka-ngunénggé wa Jon ani kundi viyaandén

³⁰ Jisas talimba vékapuk yandarén kulé apanjémba késépéri ras waak yandén. Déku dunyansale yatéte deku ménimba wa yawuréndén. Yandén jémbaaké akwi pulak yamba viyaawutékwe wa ani nyéngaamba. ³¹ Ani viyaawutén nyéngaa véte Jisaské yékunmba vékulaka-ngunénggé wa viyaatakawutén. Guné anga wangunénggé wa mawulé yawutékwa, “Dé wan nanat yékun yandénggé Got wan du Kraiss wa. Dé Gotna nyaan wa. Yi wan wanana wa.” Guné wunga wate déké yékunmba vékulakate, kwayénda kulémawulé kéraae apapu yékunmba yatépéka-ngunénggé, wa viyaatakawutékwa.

21

Jisasna dunyansé ras Jisas véndarén

¹ Kukmba Jisasna dunyan ras Taiberias waandakwa néma gu kwaawu wutépmba téndaka Jisas nakapuk yaandén, déké.

² Saimon Pita, Tomas, déku nak yé Didimus, Kana du Nataniel, Sebedina nyaan vétik, Jisasna nak du vétik, wunga téndarén wani néma gu kwaawu wutépmba. Natanielna gaayé Kana Galili distrikmba tékwa. ³ Saimon Pita det anga wandén, “Wuna yékwa kwaami taawuwe wuréké.” Naandéka dat wandarén, “Nané waak ménale yékanangwa.” Wunga watake akwi ye botmba nak waaréndarén. Waare botmba ye wani gaan akwi jémbaa ye kwaami ras yamba wuréndakwe wa. ⁴ Ganmba nyaa yaalaké yaténdéka Jisas yaae néma gu kwaawu wutépmba téndén. Téndéka déku dunyansé de botmba rate dat véte yamba vésékndakwe, dé. ⁵ Yandaka det anga waandén, “Nyambalésé, kwaami ras guné wurak?” Wunga waatakundéka wandarén, “Yamba wa.” ⁶ Naandaka det anga wandén, “Guna yékutuwa sakumba aaswut vaanjande wani kwaami ras wurékangunéngwa.” Wunga wandéka aaswut vaanjandandaka kwaami aaswutmba némaamba gwaandéndaka témbére kure yaalaké yapatindarén.

⁷ Yate Saimon Pita Jisasna mawulé yasékéyakndékwa duwat wandén, “Wan nana Néman Du dé.” Wandéka vékutake Pita jémbaa yaké laarindén laplak nakapuk saawundén. Saawuwe guat daawulindén. ⁸ Gu wutépale téndarén. Kulémba yamba wa (100 mita pulak wa). Dé yéndéka de botmba yéte aaswut kwaamiale témbétlaakét kure yéndarén.

⁹ De ye saambake véndarén yaa nak yaanréndéka. Kwaamiale brerale yaamba yaanran. ¹⁰ Yaanréndéka vétake Jisas det anga wandén, “Bulaa wani wuréngunén kwaami ras ma kuriyaa.” ¹¹ Naandéka Saimon Pita botmba waare aaswut nak tambékmba kéraae kure gaaye wutépét kure waaréndén. Néma kwaami késépéri (153) wa wutmba kwaakésén. Kwaandaka aaswut yamba téke wa.

¹² Yandéka Jisas det anga wandén, “Ma yaae kangunu.” Naandéka du nak dat anga yamba waatakundékwe wa, “Méné kandé?” Wunga yamba waatakundékwe

wa. Wa vésékndarén. Wan dé deku Néman Du wa. ¹³ Jisas yaae bret kéraae det kwayéndén. Kwaami waak wunga male yandén.

¹⁴ Jisas kiyaae taamale waarape talimba apu vétik yaae déku dunyanséna ménimba yaalandén. Wani sapak nakapuk ye gwaandéndéka apu kupuk yan.

Jisas gwaaménja kundi wandén Pita Jisasna du dakwaké véndénngé

¹⁵ Bret kwaamiale katake Jisas Saimon Pitat anga wandén, “Jonna nyaan Saimon, méné ma véku. A tékwa dunyan de wunéké néma mawulé wa yandakwa. Yandaka méné det taalékére wunéké néma mawulé méné yasékéyaku kapuk?” Wunga waatakundéka wandén, Pita, “Yi, Néman Du, wa vékusékménéngwa. Wuné ménéké néma mawulé wa yawutékwa.” Naandéka Jisas wa wan, “Méné wuna sipsip nyaanét kakému ma kwayéménu.” Naandén. Wunga wate gwaaménja kundi wa wandén, Pita Jisasna kundi Jisasna du dakwat kwayéndénngé.

¹⁶ Wunga watake nakapuk anga wandén, “Jonna nyaan Saimon, wunéké méné néma mawulé yasékéyaku kapuk?” Naandéka wandén, “Yi. Néman Du, wa vékusékménéngwa. Ménéké néma mawulé yawutékwa.” Wunga wandéka Jisas anga wandén, “Méné wuna sipsipké kurkasale ma véménu.” Naandén.

¹⁷ Naatake nakapuk anga wandén, “Jonna nyaan Saimon, wunéké méné néma mawulé yo kapuk?” Wunga apu kupuk waatakundéka déku mawulé kapére yan. Yandéka kapére mawulé vékute Jisasét wandén, “Néman Du, méné akwi du dakwana mawulé wa vésékwuréménéngwa. Yate wuné waak wa vésékménéngwa. Ménéké néma mawulé yawutékwa.” Naandéka wandén Jisas, “Wuna sipsipét kakému ma kwayéménu.”

¹⁸ “Ma véku. Ménat a wawutékwa. Méné biyaku du tété wa laplap giye yéké mawulé yaménéngwa taalat yeyé yaayatéménéngwa. Sérémaa méné aanyapa ye ména taamba kavérékménu nak du wa ménéké laplap gitakaké yakwa. Gitake yéké kalik yaménéngwa taalat méné kurikandakwa. Yi wan wanana wa.” Naandén. ¹⁹ Wunga wate Pita viyaandéknge yandakwannge wa wani kundi wandén. Pita viyaandék-ndaru kiyaae Gotna yé kavérék-ngandékwa. Wannge wa Jisas wandén. Watake nakapuk Pitat anga wandén, “Méné wuna jémbaa ma yaménék.” Naandén Jisas Pitat.

Jisas déku mawulé yasékéyakndékwa duwat kundi kwayéndén

²⁰ Jisas wunga waténdéka Pita kukét waalakwe véndén béрку kukmba Jisas déku mawulé yasékéyakndékwa du yaaténdéka. Talimba Jisasale kakému karéte dé wa dat anga waatakwan, “Néman Du, kandé kwayékwate yo, méné ména maamat?” Wunga waatakundén talimba. ²¹ Pita dat vétake Jisasét wandén, “Néman Du, wani du dé yénga pulak dé?” ²² Wunga waatakundéka Jisas wa wan, “Dé yaréndénngé wamunaawutu wa dé waambule yaaké yawutékwa sapakngé kaavéré-kandékwa. Wan déku jémbaa wa. Méné wani muséké vékulakambak. Ménékét méné wuna jémbaa ma yaménék.” Naandén.

²³ Jisas wunga wandéka déku jémbaamba gwaandan dunyan ras wani duké anga wandarén, “Dé katik kiyaaaké dé.” Naandarén. Wandaka dé kiyaaakapuk yamuké Jisas Pitat yamba wandékwe wa. Angatmale wandén, “Dé yaréndénngé wamunaawutu, wa dé waambule yaaké yawutékwa sapakngé kaavérékandékwa. Wan déku jémbaa wa. Méné wani muséké katik vékulakaké méné.” Naandén Jisas dat.

²⁴ Wani du Jisas yan jémbaaké wa saapéndén. Dé ani nyéngaa viyaan du wa. Dé ani nyéngaamba viyaatakandén kundi wan papukundi yamba wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa. Wunga wa vékuséknangwa.

²⁵ Jisas yan nak jémbaa némaamba wa rakésékwa. Yawuréndén jémbaa akwi yamba viyaatakawutékwe wa. Du ras Jisas yawuréndén jémbaaké akwi viyaataka-munaandaru, wa viyaandarén nyéngaa ani kápmaamba vékulékndu akwi nyéngaaké taalé katik tékatik dé. Wunga vékulakawutékwa.

Jisasna kundi kure yén dunyansé yan jémbaa
Wani dunyanséké anga wandakwa: Aposel

Taale ani kundi ma vé

Ani nyéngaa, “Jisasna kundi kure yén dunyansé yan jémbaa,” Luk wa viyaan Jisas Kraiské viyaatakandén kundina kukmba. Ani nyéngaamba anga vénangwa. Gotna Yaamambi Jisasna dunyansat yaambu wakwasnyéndéka wa Jerusalem, Judia, Samariamba ye wa kępmaana akwi taalémba ye Jisaské yéku kundi kwayéendarén. Aposel 1:8 ma vé.

Ani nyéngaamba wa Luk saapéndékwa Jisas Kraiské yékunmba vékulakakwa du dakwaké. Judamba taale Jisaské yékunmba vékulakate makal kém pulak yandarén. Kukmba kém némaan ye wa yeyé yaayan kępmaana akwi taalat. Luk anga waak wakwasnyékwate yandékwa. Kraisna jémbaale, déké yékunmba vékulakakwa du dakwa yan yapatale wan talimba Got Israel du dakwat wandén pulak wa yan. Yandéka déku kundi wunga wa sékérekén.

Ani nyéngaamba kwaakwa néma musé nak, wan Gotna Yaamambina jémbaaké wa wandékwa. Taale Gotna Yaamambi Jisasna dunyanséké gaayandén Pentikos nyaamba. Kukmba det mayé apa kwayéte Gorké yéndakwa yaambu wakwasnyéndén.

Ani nyéngaamba anga waak vénangwa. Késépéri sémény kundi Jisasna dunyansé déké wa kwayéendarén nak gaayé du dakwat. Yandaka némaamba du dakwa wani kundi yékunmba vékute wa Jisaské yékunmba vékulakandarén késépéri taalémba.

Ani nyéngaamba kundi vénangwa Jisasna dunyansé késépéri yan jémbaaké. Némaamba kundi wa kwaakwa, Pita ambét Pol yan yapatéké. Pita wan Jisasale yeyé yaayatan du nak wa. Pol taale Jisaské yamba yékunmba vékulakandékwe wa. Yate Jisasna du dakwat viyaate yaavan kutténdén. Yaténdéka wa Jisas Polét waae kéraae wandéka wa Pol néma du sékéyak téndén Jisasna jémbaamba.

Ani nyéngaamba ras tambékmba Luk Polmba yan muséké saapéte anga wandékwa, “Nané wa yan.” Wandéka késépéri dunyansé anga wandakwa, “Luk dékét déku kapmang wa Polale yeyé yaayaténdén ras nyaa. Wanngé wa ani tambékmba anga wandékwa, ‘Nané.’ Naandékwa Luk.” Wunga wandakwa.

Jisas wa wandén, “Wawutu Gotna Yaamambi yaakandékwa.”

¹ Méné Tiofilus, ani nyéngaa ménéké a viyaatakawutékwa. Talimba nak nyéngaamba Jisas yan akwi jémbaa, Jisas wan akwi kundiké waak wa viyaatakawutén. ² Talimba Jisas déku dunyansat wandén, déku kundi kure yéendarénngé. Dé wandéka Gotna Yaamambi apamama yate wani dunyansat wandén, Jisasna jémbaa yandarénngé. Wandéka kukmba Got wandéka Jisas waaréndén Gotna gaayét. Wani muséké wa viyaatakawutén. ³ Talimba Jisas kaangél kure wa kiyaandén. Kiyaae kukmba taamale waarape déku dunyanngé yéndén. Nyaa dumi vétik (40) dé nakapuk déké yéndén. Ye dele téte késpulak nakpulak apanjémba yandéka véténdaka kundi kwayéndéka vékute anga wandarén, “Kiyaae taamale waarape wa randékwa. Yi wan wanana wa.” Naandaka det kundi kwayéndén, Got néma du rate du dakwaké véké yandékwanngé. ⁴ Kwayétake dele téte nakapuk det anga wandén, “Guné Jerusalem yaasékaké yambak. Wamba yaréte wuna aapana Yaamambiké ma kaavéréngunu. Talimba wuna aapa wa wandén, déku Yaamambi kwayéké yandékwanngé. Wuné waak

déké wa gunat wawutén. Ma kaavéréngunu. ⁵ Talimba baptais kwayétan du Jon du dakwat Gotna yémba baptais kwayéndén. Nyaa vétik kupuk yare Got déku Yaamambi gunat kwayékandékwa. Kwayéndu déku Yaamambi guna mawulémba wulaae rakandékwa.” Naandén Jisas.

⁶ Jisasna dunyan dale kundi bulte dat anga wandarén, “Néman Du, méné waménu nané Israel dunyan nakapuk akwi genge gaayé du dakwaké néma du tékanangwa, nana gwaal waaranga maandéka bakamu Devit talimba téndén pulak. Bulaa wunga waké méné kapuk?” ⁷ Wunga waatakundaka Jisas anga wandén, “Yamba wa. Wuna aapa Got déku kapmang wa wakandékwa, néma du raké yangunéngwanngé. Wan déku jémbaa wa. Guné waké yandékwa sapakngé katik vékusénggé guné. Got wunga wa wandén. Guné wani sapakngé vékulakaké yambak. ⁸ Anga ma vékulakangunék. Gotna Yaamambi guna mawulémba wulaae randu Got gunat mayé apa kwayéndu guné apamama yate wunéké kundi kwayékangunéngwa. Jerusalemmba tékwa du dakwa, Judia provinsmba tékwa akwi du dakwa, Samaria distrikmba tékwa du dakwa, kępmaana akwi taalémba tékwa du dakwat kundi kwayékangunéngwa wunéké.” Naandén Jisas.

Got wandéka Jisas Gotna gaayét waaréndén
(Mk 16:19-20; Lu 24:50-53)

⁹ Jisas wunga watake Got wandéka wa waaréndén Gotna gaayét. ¹⁰ Waaréndéka véténdaka buwi taawutépendéka dé yamba véndakwe wa. Yandaka yéndéka de yaasawure véte waakténdaka bét du vétik waama laplap saawuwe Gotna gaayémba gaaye wa dele témbéréén. ¹¹ Tété anga wambéréén, “Guno, Galili dunyan, wamba tété nyérét yaasawure véké yambak. Got wandéka Jisas guné yaasékatake wa Gotna gaayét waaréndén. Waaréndéka wa véngunén. Véngunén yaambumba male wa Jisas nakapuk waambule gaayakandékwa.” Naambéréén.

Jisasna dunyan wandarén nak du Judasna taalé kéraandénngé

¹² Wani du vétik wunga wambéréka Jisasna dunyan Oliv némbu yaasékatake ayélap yépulak naae Jerusalemét waambule wulaandarén. ¹³ Wulaae yaréndakwa gaa nak rumét waaréndarén. De anga Pita, Jon, Jems, Andru, Filip, Tomas, Bartolomyu, Matyu, Alfiusna nyaan Jems, nak Jemsna nyaan Judas, Saimon. De wunga waare randarén. Wani du Saimon nak gaayé du déku gaayéna du dakwaké néma du témuké wa kalik yandén. ¹⁴ Wani dunyan akwi de dakwa ras sékét, Jisasna aasa Maria déku waayékanjele, wunga de késépéri apu jaawute Gorale kundi bulndarén.

¹⁵⁻¹⁶ Nyaa vétik kupuk yéndéka Jisasna jémbaamba yaalan némaamba (120 pulak) du dakwa nakurak gaamba jaawundaka Pita tété anga wandén, “Wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, talimba Gotna Yaamambi wandéka Devit Judaské kundi wa viyaatakandén Gotna nyéngaamba. Wani kundi sékérékndénngé Judas dé Jisasét kulkiye kure yéké yakwa dunyansat wakwasnyéndén. ¹⁷ Wani kundi wa sékérékén, Judas yan yapatéké. Talimba Jisas wandéka wani du Judas nanale yeyé yaayatéte wa jémbaa yaténdén.” Naandén Pita.

¹⁸ Judas kapérandi yapaté yate Jisas maamat kwayétake wa yéwaa kéraandén. Kéraae wani yéwaat wa kępmaa kéraandén. Kéraae wani kępmaamba wa vaakétnéndén. Vaakétnéndéka déku biyaa baawundéka déku yaalé akwi yaalandéka wa kiyaandén. ¹⁹ Kiyaandéka de Jerusalemmba tékwa akwi du dakwa wanngé kundi vékundarén. Deku kundimba wani kępmaaké wandakwa, “Akeldama.” Nana kundimba wanangwa, “Nyéki kępmaa wa.”

²⁰ Pita Judaské vékulakate Jisasna jémbaamba yaalan du dakwat anga wandén, “**Talimba** nana gwaal waaranga maandéka bakamu Devit gwaaré ras viyaatakandén. Wani gwaaréke anga wanangwa, ‘**Sam**’. Nak yé ‘**Buk Song**’ wa. Gotna nyéngaamba viyaatakate ani kundi viyaatakandén:

Akwi du dakwa déku gaayé yaasékatake yékandakwa.

Wani gaayémba katik yaréké daré.

Wunga viyaatakandén. Kundi nak waak anga viyaatakandén:

Nak du déku taalé kéraate déku jémbaa yakandékwa.

Wunga viyaatakandén Judaské.

²¹⁻²² “**Bulaa** wananu Jisasna jémbaa vén du nak nanale yeyé yaayatéte dé waak du dakwat ma wandu, ‘**Néman** Du Jisas kiyaae nakapuk wa taamale waarapéndén. Wa véwutén.’ Wunga wakandékwa. Talimba baptais kwayétan du Jon du dakwat yéku kundi kwayéte det baptais kwayéndén. Wani sapak du ras nanale yeyé yaayaténdarén. Yeyé yaayatéte nanale nana Néman Du Jisasale jémbaa yandarén. Yananga Got wandéka Jisas Gotna gaayét waaréndéka nanale wa téndarén. Nané wani duké ma vékulakakwak. Vékulakate wani duwat nak ma wananu dé nanale yeyé yaayaténdu.” Naandén Pita. ²³ Wunga wandéka du vétikna yé wandarén, Josep, déku nak yé Barsabas, déku nak yé Jastus, ambét Matias. ²⁴ Watake Jisasét anga waatakundarén, “**Nana Néman** Du, méné akwi duna mawulé wa vékusékménéngwa. Wunga vékusékte bulaa méné wani du vétiket véte waménén duké nanat ma wakwasnyéménu. ²⁵ Wakwasnyéménu wani du ména kundi wate ména jémbaa dé ma yandu. Yate Judasna taalé kéraakandékwa. Judas wani jémbaa yaasékatake kiyaae déku kapérandi taalat wa yéndén.” ²⁶ Wunga watake matumba bérku yé viyaatakandarén. Viyaae matu vaane Matiasna yé viyaandarén matut taale véndarén. Vétake Matiasna yé wandarén. Wandaka Matias Jisasna kundi kure yékwa dunyan tambavétik maanmba kaayék nakale (11) yeyé yaayate wa Jisasna jémbaa yaténdén.

2

Gotna Yaamambi gaaye deku mawulémba wulaandén

¹ Pasova waandakwa paat yandaka nyaa 50 yéndéka Juda du dakwa paat nak waak yandarén. Wani paarké wa wandarén Pentikos. Wani nyaa Jisasna du dakwa nakurak gaamba wa randarén. ² Rate vékunderén kaap nak Gotna gaayémba bari gaayandéka. Wani kaap wimut némaanmba kutndéka wuu waakwa pulak wa. Wani kaap randarén gaamba wulaandéka wamba ran du dakwa akwi vékunderén. ³ Vékutake véndarén yaa pulak musé yeyé yaaye deku maakamba awula nak nak vérékté-késéndéka. ⁴ Véndaka Gotna Yaamambi deku mawulémba wulae rate det mayé apa kwayéndéka de nak gaayéna késpulak nakpulak kundimba bulndarén.

⁵ Talimba némaamba Judasé akwi gaayémba wa yaandarén. Yaae Jerusalemmba yaréndarén. Wani dunyansé wan Gorét waatakukwa dunyansé wa. ⁶ Wani kundi vékutake de némaamba du dakwa yaae Jisasna dunyan ténmba jaawuwe téndarén. Téte nak nak vékunderén Jisasna du dakwa nak nak deku gaayéna késpulak nakpulak kundimba bulndaka. ⁷ Vékute vatvat naate wa vékulaka vékulaka naandarén. Vékulaka vékulaka naate anga wandarén, “**Yéki**. Wani késpulak nakpulak kundi bulkwa du dakwa wa Galili provinsmba wa yaandarén. ⁸ Yaae nana kundi yamba vékundakwe wa. Yénga pulak ye daré nana gaayéna kundi bulu? Bulndaka nané nak nak nana gaayéna kundi a vékunangwa. ⁹⁻¹⁰ Nané késépéri gaayémba wa yaananén. Partia, Midia, Elam, Mesopotemia, Judia, Kapadosia, Pontus, Esia, Frigia, Pamfilia, Isip, Libiamba tékwa taalé Sairini

tékwanmba, wani taalémba wa yaananén. Nané ras Rommba wa yaananén. ¹¹ Ras nané Juda du dakwa wa. Ras nané nak gaayé du dakwa nané Judana apakundi vékunangwa. Ras nané Krit ailanmba wa yaananén. Ras nané Arebia distrikmba wa yaananén. Nané akwi nana gaayéna kundimba vékunangwa. De nana gaayéna kundi bulte Got yan apanjémbaké wandaka wa vékunangwa. Yénga pulak ye daré nana kundi bulu?" Naandarén. ¹² Wunga wate vatvat naandarén. Vatvat naate vékulaka vékulaka naate dekét deku kapmang bulte anga wapékaténdarén, "Yéki. Wani musé yénga pulak musé dé?" ¹³ Wunga wandaka de ras Jisasna du dakwat wasélékte anga wandarén, "Némaamba kulé wain kulak katake wa waangété yandakwa." Naandarén.

Pita kundi kwayéndén

¹⁴ Wunga yaténdaka Pita Jisasna nak dunyansé tambavétik maanmba kaayék nakurakale (11) téte akwi du dakwat némaanmba waate anga wandén, "Guna nawa, Juda du dakwa, Jerusalemmba yarékwa du dakwa, guné waan taake ma véku wuna kundi. Vékite guné késpulak nakpulak kundi bulnangwanngé wa vékuséknangunéngwa. ¹⁵ Guna mawulé wa sépélak yan. Bulaa 9 klok ganmba male a. Nané Judasé wain kulak ganmba yamba kanangwe wa. Wunga wa vékuséknunéngwa. Ani dunyansé waangété kulak yamba kandakwe wa. Waangété yamba yandakwe wa. ¹⁶ Talimba Gotna kundi kwayétan du Joel wani kulé jémbaaké Gotna nyéngaamba anga vijaatakandén:

¹⁷ Got anga wandén, 'Kukmba yaaké yakwa sapak wuné wuna Yaamambi kwayékawutékwa, akwi du dakwat.

Kwayéwutu wuna Yaamambi deku mawulémba wulaae randu guna dunyanngu nyambalésé, takwanyanngu nyambalésé, wuna kundi vékite, wuna yémba kundi kwayékandakwa.

Wuna Yaamambi deku mawulémba wulaae randu, guna aanyapa dusé yéngan kwaandar, guna naléwuré biyaku du yéngan pulak yakandakwa.

¹⁸ Wani sapak wuné wuna Yaamambi kwayékawutékwa, wuna jémbaa yakwa du dakwat.

Wuna Yaamambi kwayéwutu deku mawulémba wulaae randu de wuna yémba kundi kwayékandakwa.

¹⁹ Nak pulak musé yakawutékwa nyét képmaamba.

Yawutu du dakwa véte vatvat naakandakwa.

Nyéki, yaa, néma yaasnyé yaalandu wa vékandakwa.

²⁰ Wawutu nyaa vékapuk yandu, gaan téndu, baapmu nyéki pulak gwaavé yakalékwa.

Yalu kukmba Néman Du kundi kwayékandékwa, akwi du dakwa yan jémbaaké.

Waké yandékwa nyaa akwi du dakwa véte vékusék-ngandakwa, Néman Duna jémbaaké.

²¹ Wani nyaa Néman Duwat waatakukwa akwi du dakwat Satanna taambamba kéraandu yékunmba yarépékakandakwa.'

Naandén Got talimba.

Wandéka Joel déku kundi wunga vijaatakandén, wani kulé jémbaaké." Naandén Pita.

²² Wani kundi watake Pita anga wandén, "Israel dunyansé, ma vékungunék ani kundi. Nasaret du Jiskasé a wawutékwa. Got wandéka Jisas késpulak nakpulak apanjémba, kulé apanjémba waak wa yandén amba. Yandéka guné amba yaréte wani jémbaa vétake wa vékusékte anga wangunén, 'Dé Gotna du wa.' ²³ Talimba Got guna mawuléké vékusékte wa anga wandén, 'De Jisas kwayékandakwa gunat.' Wunga wandéka Jisas gunat kwayéndaka guné

wangunénga wa dat viyaandékndarén. Guné wangunénga kapéremusé yakwa du dat takwemimba viyaae baangndaka wa kiyaandén. ²⁴ Kiyaandéka Got wandéka kiyaan duna kaangél vékusékéyaktake wa taamale waarapndén. Dé apamama yate kiyaan du rémndakwa taalémba yamba kwaapékandékwe wa. ²⁵ Talimba nana gwaal waaranga maandéka bakamu Devit Jisaské anga viyaatakandén Gotna nyéngaamba:

Wuné véwutén Néman Du wunale apapu apapu téndéka.

Dé wuna yékutuwa sakumba téte wunat mayé apa wa tiyaandékwa.

Tiyaandéka wuné wup yakapuk yate yékunmba yaréwutékwa.

²⁶ Yaréké yawutékwanngé, wuna mawulé yékun yandéka, mawulé tawulé yate, yékunmba téte, yéku kundi a bulwutékwa.

Wuné Gorké yékunmba vékulakate yékunmba téte kiyaaké yate wup katik yaké wuté.

²⁷ Méné Got, méné waménu wuna kwaminyan gaambana gaayémba katik raké dé.

Méné waménu ména yéku duna pusaa katik biyaawuké dé.

²⁸ Méné ména yéku kundi wunat wa waménén.

Wani kundi vékute kulémawulé kéraae kurkale yarépékakawutékwa.

Méné wunale téménu wuna mawulé yékun yandu mawulé tawulé yate kutkale yarékawutékwa.

Devit talimba wunga wa viyaatakandén.” Naandén Pita.

²⁹ Wani kundi watake Pita anga wandén, “Wuna du dakwa, ma vékungunék. Wawutu guné yékunmba vékusék-ngangunéngwa wani kundiké. Nana gwaal waaranga maandéka bakamu Devit wa kiyaan. Kiyaandéka dé wa rémndarén. Dé rémndarén kwaawu ani gaayé tékwambula a tékwa. ³⁰ Devit wani kundi viyaatakate dékét déké yamba viyaatakandékwe wa. Wani kundi viyaatakate nak duké wa viyaatakandén. Gotna kundi kwayéte kukmba yaaké yakwa muséké wa viyaatakandén. Talimba Got dat anga wandén, ‘Ména gwaal waaranga maandéka bakamu nak ména taalé kéraae néma du wa rakandékwa. Yi wan wanana wa.’ Got wunga wandéka wa Devit vékundén. ³¹ Vékute Got yaké yakwa jémbaaké vékusékte anga wandén, ‘Got wandu dé gaambana gaayémba katik yaréké dé. Déku pusaa katik biyaawuké dé.’ Wunga wate Devit Got wan du Krai kiyaae taamale waarapké yandékwanngé wa viyaatakandén. Guné wani kundiké vékulakate bulaa ani kundi ma vékungunék. ³² Got wandéka Jisas kiyaae wa taamale waarapndén. Taamale waarapndéka nané Jisasna dunyan wa vénanén dé. Vétake gunat a wawutékwa. ³³ Got wandéka Jisas Gotna gaayét waare néma du wa randékwa. Talimba déku aapa Got Jisasét anga wandén, ‘Wuna Yaamambi kwayékawutékwa.’ Wunga watake déku Yaamambi kwayéndéka nana mawulémba wulaae randéka, guné véte wa vékungunén késpulak nakpulak kundi bulnanga. ³⁴⁻³⁵ Talimba Devit anga viyaatakandén Gotna nyéngaamba:

Néman Du Got wuna Néman Duwat anga wandén, ‘Méné néma du rate wuna yékutuwa saku taambamba rakaménéngwa.

Raménu wuné wawutu ména maama ména taambamba yarékandakwa.

Yaréndaru méné deku néma du rate déké vérékaménéngwa.’

Got wunga wandéka wa Devit viyaatakandén. Devit wani kundi dékét déké yamba viyaatakandékwe wa. Wani kundi Jisaské wa viyaatakandén. Jisas kapmang wa Gotna gaayét waaréndén. Devit Gotna gaayét yamba waaréndékwe wa.

³⁶ “Guné, Israel du dakwa, ma vékungunék. Vékute anga yékunmba vékusék-ngangunéngwa. Wani du Jisaské wawutékwa. Jisasét takwemimba viyaae baangtakangunénga wa kiyaandén. Kiyaandéka Got wandéka wa Jisas Néman Du randékwa. Wan Got wan du Krai wa.” Naandén Pita.

Némaamba du dakwa Jisaské yékunmba vékulakandaka wa Jisasna yémba det baptais kwayéendarén

³⁷ Wandéka du dakwa wani kundi vékutate deku mawulé nakpulak yandéka wup yate Pita, Jisasna kundi kwayékwa nak dunyansat waak anga waatakundarén, “Guno, aanyé waayéka, kamu yaké nané?” ³⁸ Wunga waatakundaka Pita anga wandén, “Guné nak nak guna kapére mawulé ma yaasékatake yéku mawulé vékungunu. Yangunu nané Jisas Kraisna yémba gunat baptais kwayékanangwa. Guné wunga yangunu Got guna kapére mawulé yasnyéputitake déku Yaamambi kwayékandékwa gunat. Kwayéndu déku Yaamambi guna mawulémba wulaae rakandékwa. ³⁹ Talimba Got anga wandén, ‘Wuné gunat, guna gwaal waaranga maandéka bakamat waak yékun yakawutékwa. Yi wan wanana wa.’ Wunga watake apakmba tékwa du dakwat waak déku Yaamambi kwayémuké wa mawulé yandékwa. Nana Néman Du Got némaamba du dakwat wakandékwa, ‘Ma yaangu wunéke.’ Wunga wate wani du dakwat akwi déku Yaamambi kwayémuké wa mawulé yandékwa.” Naandén Pita.

⁴⁰ Wani kundi watake Pita kundi ras waak wate anga waak wandén, “Amba tékwa du dakwa némaamba kapéremusé yandaréngé Got wani musé det waambule yakatandu kaangél kurkandakwa. Guné guna kapére mawulé ma yaasékangunék. Yaasékatake yéku mawulé vékute dele wani kaanngél katik kurké guné.” ⁴¹ Pita wunga wandéka de némaamba (3,000) du dakwa déku kundi vékunderén. Vékite wa Jisaské yékunmba vékulakandarén. Vékulakate mawulé yandaka wa det Jisasna yémba baptais kwayéendarén.

Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwa anga yaréendarén

⁴² Wani du dakwa Jisasna dunyansé wan kundi ras waak wa vékunderén. Jisasna dunyansale nakurakmawulé yate wa kurkale yaréendarén. Késépéri apu de akwi Gorale kundi bulndarén. Késépéri apu Jisas deké kiyaandéngé vékulakate de akwi kakému kandarén.

⁴³ Got wandéka Jisasna kundi kure yékwa dunyan késpulak nakpulak kulé apanjémba wa yandarén. Yandaka akwi du dakwa véte vatvat naate wup yandarén. Yate anga wandarén, “Yéki. Wan kulé jémbaa wa yandakwa. Talimba vékapuk yananén jémbaa wa.” Naandarén.

⁴⁴ Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwa nakurakmawulé yate de akwi kurkale yatéendarén. Yatéte deku musé kure yaae anga wandarén, “Wan Jisaské yékunmba vékulakakwa akwi du dakwana musé wa. An nana musé male yamba wa.” ⁴⁵ Wunga watake de ras deku musé, deku képmaa kwayétake, yéwaa kéraae wani yéwaa muni waate kwayéendarén, musékapuk yate Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwat. ⁴⁶ Akwi nyaa Gotna kundi bulndakwa néma gaamba wulaae nakurakmawulé yate Gorale kundi bulndarén. Bultake naknya nakapuk nak duna gaamba wulaandarén. Nakapuk nak duna gaamba wulaandarén. Wunga yate akwi du dakwale wamba kakému kandarén. Katake yéku mawulé vékute mawulé tawulé yate det musé muni waate kwayéendarén. ⁴⁷ Wunga yate Gotna yé wa kavérékndarén. Kavérékndaka némaamba du dakwa anga wandarén, “Wan yéku du dakwa wa. Yékunmba male wa yaréndakwa.”

Akwi nyaa Néman Du dé du dakwat ras waak wandén, déku kundi vékunderéngé. Wandéka déku kundi vékute de waak Jisaské yékunmba vékulakandarén. Vékulakate Jisasna du dakwale wa yaréendarén.

3

Maan kapére yan du nak yékun yandén

¹⁻² Maan kapére yan du nak yaréndén. Yamba yeyé yaayandékwe wa. Déku aasa kéraaléka wa wunga yandén. Yandéka de akwi nyaa dat kéraae kure yéendarén, Gotna kundi bulndakwa néma gaana pété nakét. Wani péténa yé anga waandakwa: Yéku Pété. Kéraae kure yéndaka dé wani pétémba rate Gotna kundi bulndakwa gaat wulaakwa du dakwat yéwaaké yaawiréndén. Nakapuk garambu yandéka du dakwa Gotna kundi bulndakwa gaat waaréendarén, Gorale kundi bulmuké, akwi garambu yandarén pulak. Waaréndaka Pita ambét Jon waak waarémbéren. ³ Waare wulaaké yambéréka wani maan kapére yan du bérét véndén. Vétake yéwaa kwayémbérenngé yaawindén. ⁴ Yaawindéka bét dat vésékte Pita anga wandén, “Aanat ma vé.” ⁵ Wunga wandéka bét véséknén. Vésékte déku mawulémba anga wandén, “Yéwaa ras tiyaaké béré?” Naandén.

⁶ Wunga wandéka Pita dat anga wandén, “Wuné yéwaa yamba yé wa. Kure téwutékwa musé ras kwayékawutékwa ménat. Nasaret du Jisas Kraiss mayé apa tiyaandéka déku yémba a wawutékwa: Méné ma waarape téménu.” Naandén. ⁷ Wunga watake déku yékutuwa taambamba kutndéka wa waarapndén. Waarapndéka déku maan mukman waak bari apamama yandéka wa késék yeyé yaayandén. ⁸ Yeyé yaayatéte bérale Gotna kundi bulndakwa néma gaat wulaandén. Wulaate mawulé tawulé yate késék yéte Gotna yé kavéréknén.

⁹⁻¹⁰ Wunga yandéka akwi du dakwa véndarén. Vétake déké wa vékuséknendarén. Wan yéwaaké yaawite Gotna kundi bulndakwa néma gaat wulaandakwa pétémba ran wani du wa. Yékun yandéka véte vatvat naandarén. Naate vékulaka vékulaka naate anga wandarén, “Yéki. Wan maan kapére yan du bulaa wa yékun yandékwa.” Naandarén.

Pita kundi kwayéndén Gotna kundi bulndakwa néma gaamba

¹¹ Pita ambét Jon dé yaasékatake yémbérenngé maan kapére yan du kalik yandén. Kalik yate bérét kulkindén. Kulkindéka akwi du dakwa vékute vatvat naate de téndarénét pétépété yéendarén. Ye dele jaawuwe téndarén Gotna kundi bulndakwa néma gaana maaléngamba. Wani maaléngana yé Solomonna maalénga wa. ¹² Jaawuwe téndaka Pita det véte anga wandén, “Guné, Israel dunyansé, kamuké guné wani musat véte vatvat naau? Kamuké guné aanat wunga vu? Wunga yaké yambak. Aané Gorét waatakukwa yéku du téte aané aana kapmang apamama yatéka dé wani maan kapére yan du yékun yak kapuk? Guné wunga vékulakangunénga guna mawulé sépélak wa yandékwa. Wan aana jémbaa yamba wa. ¹³ Abrahamna néma du, Aisakna néma du, Jekopna néma du, nana akwi gwaal waaranga maandéka bakamuna néma du Got wandéka déku jémbaa yakwa du Jisas wa néma du randékwa. Guné Jisas wa kwayéngunén, guna néma duwat. Kwayéngunénga de Jisasét kapéremusé yamuké dé néma du Pailat kalik yandén. Jisas yékun yééndéngé wa Pailat mawulé yandén. Mawulé yandéka guné Pailat ranmba téte Jisaské wa kuk kwayéngunén. ¹⁴ Jisas kapérandi yapaté yamba yandékwe wa. Dé yéku yapaté yakwa du wa. Gotna kundi apapu apapu wa vékundén. Guné déké kuk kwayéte Pailarét anga wangunén, ‘Méné ma waménu Jisas yékunmba katik yéké dé. Nak duwat viyaan du dé yékunmba yénga yéndu.’ ¹⁵ Wunga watake guné du dakwa yékunmba yarépékandaréngé kulémawulé kwayékwa duwat wa viyaangunénga kiyaandén. Kiyaandéka Got wandéka wa Jisas nakapuk taamale waarapén. Taamale waarapndéka wa vétén. ¹⁶ Jisas déku kapmang apamama yandéka wa wani maan kapére yan du yékun yandén. Wan Jisasna mayé apa wa. Wan aana mayé apa yamba yé wa. Aané Jisaské yékunmba vékulakatéka déku mayé apa tiyaandéka aané déku yémba watéka wa wani du yékun yandén. Yékun yandéka guné téte vétake wa vékuséknunén.

Aané Jisaské yékunmba vékulakatéka dékét Jisas déku kapmang wa wani jémbaa yandén.

¹⁷ “Wuna aanyé waayéka, ma vékungunék. Guné guna néma duwale Jisasét wa viyaangunén. Guné Jisaské yékunmba vékusék-ngapuk yate dat viyaangunénga wa kiyaandén. Wunga wa vékusék-wutén. ¹⁸ Talimba Got wandéka déku kundi kwayétan akwi dunyan Got wan du Krajs kaangél kurké yandékwanngé wandarén. Wandaka Got wandén pulak wa Jisas kaanngél kutndén.” Naandén Pita.

¹⁹ Wani kundi watake Pita anga wandén, “Guné guna kapére mawulé ma yaasékatake Gotna kundi vékungunu Got guna kapére mawulé yasnyéputi-kandékwa. Yasnyéputiye Néman Du Got gunat mayé apa kwayéte gunale randu guna mawulé yékunmba tékandékwa. ²⁰ Téndu Got wandu Jisas Krajs nakapuk yaakandékwa. Talimba Got Jisasét wa wandén, nakapuk yaae gunat yékun yandénngé. ²¹ Bulaa Jisas Gotna gaayémba wa randékwa. Talimba Got akwi musé yandéka akwi musé wa yékun yan. Yandéka kukmba kapéremusé wa yaalan. Kukmba Got akwi kapéremusé kururétake wandu Jisas nakapuk yaakandékwa. Talimba Got wandéka déku kundi kwayétan dunyan déku jémbaa yate wani kururéké yandékwa muséké wa wandarén.

²² “Talimba nana gwaal waaranga maandéka bakamu Moses anga wandén, ‘Guna Néman Du Got wandéka wuné yaae déku kundi vékute a wawutéka. Got wunat wandén pulak kukmba nakapuk wandu gunale yarékwa du nak yaae dé waak Gotna kundi kwayékandékwa. Kwayéndu guné déku kundi ma vékungunék. ²³ Wani duna kundi vékukapuk yakwa dunyansé de Gotna du dakwat yaaséka-kandakwa. Yaasékandaru wa det viyaandaru kiyaakandakwa.’ Naandén Moses. ²⁴ Moses wunga wandéka Gotna yémba kundi kwayétan du nak waak Samuel ani sapak yaaké yakwa muséké wa wandén. Samuelna kukmba yaae Gotna yémba kundi kwayétan dunyan ras waak ani sapak yaaké yakwa muséké wa wandarén.

²⁵ “Talimba Got wa wandén, de dale yékunmba yaréké yandakwanngé. Wandéka déku kundi kwayétan dunyansé wani yéku kundi vékute guna gwaal waaranga maandéka bakamat wa kwayéndarén. Wani yéku kundi gunat waak Got a wandékwa. Talimba Got guna gwaal waaranga maandéka bakamu Abrahamét anga wandén, ‘Wuné ména gwaal waaranga maandéka bakamuké vékulakate akwi taalémba tékwa du dakwat yékun yakawutéka.’ ²⁶ Wunga watake Got kukmba wandéka déku jémbaa yakwa du Jisas taale wa yaandén gunéké, gunat yékun yamuké. Yékun yate guné nak nak guna kapére mawulé yaasékangunéngé wa mawulé yandén.” Naandén Pita.

4

Pita ambét Jon kalapusét kure yéNDARÉN

¹⁻² Pita ambét Jon du dakwat anga wambéren, “Jisas kiyaae wa nakapuk taamale waarapndén. Taamale waarapndén pulak, kiyaan du dakwa taamale waarapkandakwa.” Wunga wambéréka de Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyan, Gotna kundi bulndakwa néma gaaké séngite vétékwa dunyanna néma du, Sadyusi dunyan, de bérku kundiké kalik yate rakarka yate bérké yaandarén. ³ Yaae nyaa daawulindéka bérte kulkiye kure yéNDARÉN kalapusét. Kure yéte anga wandarén, “A gaan yakwa. Séré bérku kundi vékukanangwa.” Naandarén.

⁴ Takamba bét Gotna kundi bulndakwa néma gaamba téte kundi wambéréka némaamba du dakwa wa vékunarén. Bérku kundi vékutake Jisaské yékunmba

vékulakandarén. Wani sapak némaamba du (5,000 pulak wa) dakwa waak Jisaské yékunmba vékulakandarén.

Judana néma duséna ménimba bét kotimndarén

⁵ Gaan kwaae ganmba Judana néma dunyan, maaka dunyan, apakundiké vékuséngwa dunyan, wunga Jerusalemba jaawundarén, kundi bulmuké. ⁶ Jaawuwe de akwi Anasle randarén. Anas wan Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du wa. Kaiafas, Jon, Aleksander, Anasna kém ras waak, wunga wa kundi bulmuké jaawuwe randarén. ⁷ Rate wandaka maan kapére ye yékun yan du yaandéka, Pita ambét Jon waak kalapusmba téndarén. Téndaka Pita ambét Jonét anga waatakundarén, “Kamu yambénénga dé wani maan kapére yan du yékun yak? Yani mayé apa kéraae béné wunga yak? Kéna yémba wambénénga dé wani du yékun yak?” Naandarén.

⁸⁻⁹ Wunga waatakundaka Gotna Yaamambi Pitana mawulémba apa tapa yaténdéka Pita anga wandén, “Guno, nana gaayé Israeln néma dusé, maaka dusé waak, bulaa aanat wa waatakungunéngwa, ani maan kapére yan du yékun yanngé. Aanat wa waatakungunéngwa, yéku jémbaa yaténngé. ¹⁰ Ma véku. Gunat bulaa a wawutékwa. Wawutu guné nana gaayé duwale vékute anga ma vékuséngunék. Nasaret du Jisas Krais apa tapa yandéka aané déku yémba watéka wa ani maan kapére yan du wa yékun yandén. Yékun ye bulaa ani du guna ménimba a téndékwa. Guné Jisasét takwemimba viyaae baangtakungunénga wa kiyaandén. Kiyaandéka Got wandéka wa nakapuk taamale waarapndén. ¹¹ Talimba Jisaské Gotna nyéngaamba anga wa viyaatakandarén:

Guné, gaa kaakwa du, guné yéku matuké waakte nakurak matuké kalik yatakan-gunénga wa baka ran.

Randéka Got wani matut vétake anga wandén, ‘Wan yéku matu wa. Wani matu téndu gaa kurkale kwaakandékwa.’ Wunga watake wani matu kéraae taakandéka gaa wa yékunmba kwaan.

¹² “Talimba wunga wa viyaatakandarén, Gotna nyaan Jisaské. Viyaatakandaka bulaa gunat a wawutékwa déké. Dé déku kapmang wa nanat yékun yandu nané kulémawulé kéraae yékunmba yarépéka-kanangwa. Jisas déku kapmang wa nanat wunga yékun yakandékwa. Nak du yamba yé wa.” Naandén Pita.

¹³ Pita wunga wandéka néma dusé vékutake vatvat naandarén. Vatvat naate anga wandarén, “Yéki. Wani du vétik wup yamba yambérékwe wa. Yate nanat kundi kwayémbérékwa. Bérét nyéngaamba yamba yakwasnyéndakwe wa. Baka wambérékwa. Bét néma du yamba yé wa. Baka du wa.” Naatake anga vékuséndarén. Bét Jisasale yeyé yaayatan du vétik wa. ¹⁴ Vékusékte véndarén maan kapére yan du yékun ye Pita ambét Jonale téndéka. Vétake bérét yamba waarundakwe wa.

¹⁵ Yate bérét wandarén, kaapat gwaandémbérénngé. Wandaka gwaandémbéréka de deku kapmang bulndarén. ¹⁶ Bulte anga wandarén, “Bérét kamu yaké nané? Bét yéku laku kulé apanjémba wa yambérékwa. Yambéréka wani du yékun yandéka de Jerusalemba tékwa akwi du dakwa wa vékuséndakwa. Nané katik waké nané, bét wani jémbaa yakapuk yambérénngé. ¹⁷ Du dakwa ras waak wani muséké vékumuké kalik yanangwa. Kalik yate nané bérét ma waarukwak. Waarunanu Jisasna yémba nakapuk katik waké béré.” ¹⁸ Wunga watake waandaka nakapuk waambule wulaambérékwa. Waambule wulaae témbéréka anga wandarén, “Ma vékumbénu. Jisasna yémba nakapuk waké yambakate. Du dakwat kundi kwayéké yambak Jisaské.” Naandarén.

¹⁹ De wunga wandaka Pita ambét Jon anga wambérén, “Got aanat wa wandén, akwi du dakwat déku kundi kwayéténngé. Aanat wangunén. Wani kundi katik kwayéké té. Bulaa ma wangunu. Got yénga pulak dé mawulé yo? Yénga pulak yéku musé yaké té? Guna kundi vékuké té, kapuk Gotna kundi vékuké té? Jisaské kundi kwayéké té kapuk? ²⁰ Aané anga yakatékwa. Jisas yan jémbaat vétake aané wani jémbaaké ma watu. Jisas wan kundi vékutake aané wani kundi ma watu. Wunga male a yakatékwa. Aané yakélak katik téké té.” Naambérén Pita ambét Jon.

²¹ Wunga wambéréka néma dusé bérét némaanmba waarute anga wandarén, “Ma vékumbénu. Kundi kwayéké yambakate Jisaské. Nana kundi vékute wunga male ma yambénék.” Naandarén. Du dakwaké wup yate wa wani kundi male wandarén. Maan kapére yan du yékun yandénngé wa de akwi du dakwa Gotna yé kavérékndarén. Kavérékndaka néma dusé Pita ambét Jonét viyaaké mawulé yate du dakwa det waarumuké kalik yate bérét yamba viyaandakwe wa. Wunga yate wandaka baka yémbérén.

²² Wani maan kapére yan duna kwaaré 40 yandéka bét Jisasna yémba wambéréka wa yékun yandén.

Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwa Gorét waatakundarén

²³ Pita ambét Jon Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwaké bari waambule yémbérén. Waambule ye néma dusé bérét waarun kundiké wambérén. ²⁴ Wambéréka akwi du dakwa vékutake nakurakmawulé yate Gorét anga wandarén: “Méné nana Néman Du wa. Talimba baasnyé ye akwi musé wa yaménén. Nyét, képmaa, solwara, wa yaménén. Wamba tékwa akwi musé wa yaménén. ²⁵ Talimba waménénga ména Yaamambi nana gwaal waaranga maandéka bakamu Devirét wa wandén. Wandéka ména jémbaa yan du Devit ména nyéngaamba anga viyaatakandén:

Kamuké daré nak gaayé dunyansé rakarka yak?

Kamuké daré nana dunyansé deku mawulé sépélak yandéka daré Néman Du wan duwat viyaaké kundi bulék?

²⁶ Néman Du wan duwale, bérale waariyamuké wa akwi kępmaamba tékwa néma dunyansé jaawundarén.

²⁷ “Devit wunga viyaatakandéka déku kundi wa sékérékén. Néma du Herot ambét Pontius Pailat nak gaayé du nana gaayé duwale wa jaawumbérén ani gaayémba. Jaawuwe kundi bulndarén, ména yéku jémbaa yakwa du Jisasét viyaamuké. Talimba Jisasét wa waménén, ména jémbaa yandénngé. ²⁸ Wani dunyansé kundi bule kapéremusé yandarén Jisasét. Talimba méné apamama yate mawulé yate wa waménén, wani musé yandarénngé. Taale véte wa waménén. Kukmba wunga wa yandarén. ²⁹ Bulaa de nanat yaavan kurké mawulé yate nanat waarundarén. Méné nana Néman Du wa. Nanat waarundarén kundi wa vékuménén. Ménat a waatakunangwa. Méné nanéké ma véménu nané ména jémbaa yakwa du dakwa deké wup yakapuk yate, ména yéku kundi yékunmba kwayékanangwa. ³⁰ Méné apamama yate waménu de baat yakwa du dakwa yékun yakandakwa. Méné waménu ména yéku jémbaa yakwa du Jisas mayé apa tiyaandu, nané déku yémba wate késpulak nakpulak kulé apanjémba, talimba vékapuk yandarén jémbaa yakanangwa.” Gorét wunga waatakundarén.

³¹ Waataku-sékéyakndaka wa wani kundi bulndarén gaa génén. Géndéka Gotna Yaamambi deku mawulémba wulae apamama yaréndéka de akwi, néma duséké wup yakapuk yate, Gotna kundi kwayéndarén.

Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwa nakurakmawulé yandarén

³² Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwa nakurakmawulé yandarén. Yate deku muséké anga wandarén, “Wan akwi du dakwana musé wa. Wan nana musé male yamba wa.” Naatake deku musé muni waate kwayéte de akwi wani musé kure ye taakandarén. ³³ Késépéri apu Jisasna kundi kwayékwa du apamama yate anga wandarén, “Néman Du Jisas kiyaae wa taamale waarapndén. Yi wan wanana wa.” Naandarén. Got det wa yékun yandén. ³⁴ Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwa akwi kurkale yaténdarén. Musékapuk du dakwa yamba yé wa. Du ras deku gaa kępmaa kwayéte yéwaa kéraae wa Jisasna dunyansat wani yéwaa kwayéndarén, de muni waate kwayéndarénngé. ³⁵ Kwayéndaka Jisasna dunyan yéwaa muni waate kwayéndarén, musékapuk du dakwat. Wunga yate de akwi yékunmba yaténdarén.

³⁶⁻³⁷ Du nak déku yé Josep dé waak wunga yate déku kępmaa kwayéte yéwaa kéraae wani yéwaa Jisasna dunyansat kwayéndén, de muni waate kwayéndarénngé. Dé Livaina kémba tan du wa. Saiprus ailanmba wa yaandén. Jisasna dunyan dat kulé yé kwayéndarén, Barnabas. Wan deku kundi wa. Nana kundi anga wa: “Deku mawulé yékun témuké yéku kundi wakwa du wa.”

5

Ananaias ambét Safaira

¹ Du nak déku yé Ananaias déku taakwa Safairale yarémbérén. Dé bérku kępmaa kwayéte yéwaa kéraandén. ² Kéraae wani yéwaa kure téte ras kure ye Jisasna kundi kure yékwa dunyansat anga wandén, “Aana kępmaa kwayétake ani yéwaa wa kéraawutén. Kéraae kure yaae bulaa akwi yéwaa gunat a kwayéwutékwa.” Naatake paapu yate kéraandén yéwaa ras det kwayéndén, muni waate kwayéndarénngé. Kéraandén yéwaa akwi yamba kwayéndékwe wa. Yandéka déku taakwa vékuséklén, wani yéwaaké.

³ Ananaias wani yéwaa kwayéndéka Pita dat anga wandén, “Méné, kutakwana néma du Satan ména mawulémba wulaae téndéka wa ména kępmaa kwayéte kéraaménén yéwaa ras wa paakuménén. Paakutake wa anga waménén, ‘An kéraawutén yéwaa akwi a kwayéwutékwa.’ Naatake Gotna Yaamambit wa paapu yaménén. Kamuké méné wunga yak? ⁴ Talimba wani kępmaa kwayékapuk yaménénga wani kępmaa wan ména kępmaa wa. Wani kępmaa kwayétake yéwaa kéraaménénga wan ména yéwaa wa. Kamu yaké méné wani yéwaa? Wan ména musé wa. Méné wani yéwaa tiyaaké mawulé yate kamuké méné yéwaa ras paakuké méné vékulakak? Wan kapére yapaté wa yaménén. Anga waménén, ‘Wani kéraawutén yéwaa akwi a kwayéwutékwa.’ Naatake nanat paapu yate wa Gorét waak wa paapu yaménén.” Naandén Pita.

⁵ Wunga wandéka Ananaias vékutake wa vaakére kiyaandén. Kiyaandéka du dakwa wanngé vékute wup yandarén. ⁶ Naléwuré biyaku du ras yaae Ananaiasna pusaa laplap saape kéraae kure ye kwaawumba rémndarén.

⁷ Kukmba Ananaiasna taakwa yaalalén. Yaale léku du wunga kiyaandénngé yamba vékuséklékwe wa. ⁸ Yaalaléka Pita lat anga waatakundén, “Nyéna duwale kępmaa kwayétake kéraambénén yéwaa akwi nanat béné tiyaak kapuk? Wunat ma wa.” Wunga waatakundéka anga walén, “Yi. Wan wanana wa. Wani yéwaa akwi wa kwayétén.” Naate paapu yalén. ⁹ Paapu yaléka Pita anga wandén, “Nyéna duwale béna mawulémba anga wa wambénén, ‘Aané ras paakutu Néman Duna Yaamambi katik vékuséknge dé.’ Naatake dat paapu wa yambénén. Wan kapérandi yapaté wa yambénén. Ma véku. Nyéna du rémén dunyansé pétémba wa téndakwa. Nyénat waak wa kure yékandakwa.” Naandén. ¹⁰ Wunga

wandéka lé bari dé ténmba vaakére kiyaalén. Kiyaaléka de naléwuré biyaku du yaale lat vétake kéraae kure ye léku duwale rémndarén.

¹¹Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa, du dakwa ras waak wani muséké vékute wa néma wup yandarén.

Jisasna dunyan késpulak nakpulak kulé apanjémba yandarén

¹²Jisasna kundi kure yékwa dunyan de késpulak nakpulak kulé apanjémba talimba vékapuk yandarén jémbaa késépéri yandaka wa du dakwa véndarén. Késépéri apu Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwa Gotna kundi bulndakwa néma gaamba wulaae jaawuwe Solomonna maaléngamba téndarén. ¹³Téndaka du dakwa ras det véte anga wandarén, “Wani du dakwa yékunmba wa yaréndakwa.” Naandarén. Du dakwa ras de Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwale yeyé yaayamuké wup yandarén. ¹⁴Némaamba du dakwa wup yakapuk yate de waak Néman Du Jisaské yékunmba vékulakandarén. Vékulakate de waak Jisasna jémbaamba yaalandarén. ¹⁵Jisasna kundi kure yékwa du késpulak nakpulak kulé apanjémba késépéri yandaka de baat yakwa du dakwat jaambémba yaate kure yénderén. Yaate kure ye det yaambumba taakandarén. Taakatake anga wandarén, “Kalmu Pita wandu de yékun yaké daré? Wakapuk yate yaambumba yéndu kalmu déku gasnyé gasnyé baat yakwa duwat kéraandu de yékun yaké daré?” Wunga vékulakandarén. ¹⁶Akwi gaayémba némaamba du dakwa yénderén Jerusalemét. Ye baat yakwa du dakwa, kutakwa kulure kure tén du dakwat waak kéraae kure yénderén. Wunga yandaka Jisasna kundi kure yékwa dunyansé wandaka de akwi yékun yawuréndarén.

Gotna kundi kure gaayakwa du gaayandéka kalapus yaasékatake yénderén

¹⁷Jisasna kundi kure yékwa dunyan wunga yandaka dé Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma du déku Sadyusi dunyansale kalik yandarén. Kalik yate rakarka yate wa kundi bulndarén. ¹⁸Kundi bule wandaka Jisasna kundi kure yékwa dunyansat kulkiye kure yénderén kalapusét. Kure ye taakandaka wamba kwaandarén.

¹⁹Gaan yandéka Néman Du Got wandéka déku kundi kure gaayakwa du nak wa daawulindén. Daawuliye kalapusna pété naapiye Jisasna kundi kure yékwa dunyansat kure gwaandéndén kaapat. ²⁰Kure gwaande det anga wandén, “Guné ma ye Gotna kundi bulndakwa néma gaat wulaangunék. Wulaae Gotna kundi ma kwayéngunu. Kulémawulé kéraae yékunmba yarépekaké yandakwa kundi du dakwat ma kwayéngunu.” Naandén. ²¹Wunga wandéka Jisasna kundi kure yékwa dunyansé vékunderén. Vékutake ganmbamba Gotna kundi bulndakwa néma gaamba wulaae du dakwat Gotna kundi kwayénderén.

Wani muséké vékuséngapuk yate, Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du déku dunyansale wandaka deku maaka du, Israelna néma du akwi, wunga wa yaandarén. Yaae jaawuwe de akwi kundi bulndarén. Bule, gaayéké séngite vérékwa dunyansat wandarén, de kalapusmba ye Jisasna kundi kure yékwa dunyansé deké kure yaandaréngé. ²²Wandaka deku dunyan ye kalapusmba saambake Jisasna kundi kure yékwa duké waakpatindarén. ²³Waakpatiye waambule yaae anga wandarén, “Nané kalapusmba saambake vénanén pété yékunmba tépétakandaka kalapuské séngite vérékwa du kurkale téndaka. Vétake pété naapiye wani apuké waakpatinanén wa.” Naandarén.

²⁴De wunga wandaka dé Gotna kundi bulndakwa néma gaaké séngite vérékwa apuna néma du, Gotna gaamba jémbaa yakwa apuna néma dunyansale vékutake Jisasna dunyan yénggé vékulaka vékulaka naandarén. ²⁵Vékulaka vékulaka naandaka du nak wulaae det anga wandén, “Ma véku. Nalé wangunénga du ras

kalapusmba wa kwaandarén. Wani dunyan bulaa Gotna kundi bulnangwa néma gaamba tété du dakwat kundi kwayéndakwa.” Naandén. ²⁶ Wunga wandéka néma gaaké séngite vérékwa apu deku néma duwale Jisasna kundi kure yékwa duké wa yéandarén. Ye saambake wamba tékwa apu rakarka yate det matut viyaamuké wa wup yandarén. Wup yate Jisasna kundi kure yékwa dunyansat yakélak kure yéandarén. Apamama yamba yandakwe wa.

Jisasna dunyan néma dusat kundi kwayémuké yamba wup yandakwe

²⁷⁻²⁸ Det kure ye wandaka Jisasna kundi kure yékwa dunyan, néma duna ménimba nakapuk téndarén. Téndaka Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du det anga wandén, “Nané gunat némaanmba wa waarunanén, guné wani duna yémba kundi wakapuk yangunénngé. Nana kundi yamba vékungunéngwe wa. Guné wani duké kundi wa kwayéngunén, Jerusalemmba tékwa akwi du dakwat. Nané dat viyaananga kiyaandénngé wa wangunén.” Naandén.

²⁹ Wunga wandéka Pita, Jisasna nak dunyan waak anga wandarén, “Nané Gotna kundi male ma vékukwak. Képmána duna kundi katik vékuké nané. ³⁰ Talimba guné Jisasét takwemimba viyaae baangtakangunénga wa kiyaandén. Kiyaandéka nana gwaal waaranga maandéka bakamuna Néman Du Got wandéka wa taamale waarapndén. ³¹ Guné, nana gaayé du, akwi Israel, guna kapére mawulé yaasékangunu Got guna kapére mawulé yasyéputimuké wa wandén. Wandéka Jisas Gotna yékutuwa taambamba Néman Du rate nanat wa yékun yandékwa. ³² Got wandéka Jisas yaandéka nané akwi vétake wa wani muséké kundi kwayéngangwa. Gotna Yaamambi waak wani kundi wa kwayéndékwa. Got déku Yaamambi kwayéndékwa, déku kundi vékukwa du dakwat.” Naandarén.

Gamaliel kundi kwayéndén néma dusat

³³ Wandaka néma dusé vékutake wa rakarka yandarén. Yate det viyaandékngré mawulé yandarén. ³⁴ Yandaka néma du nak déku yé Gamaliel yaréndén. Dé Farisi du tété deku apakundi yakwasnyéndén némaamba dunyansat. Akwi du dakwana ménimba wa yéku du téndén. Gamaliel tété wandéka de Jisasna kundi kure yékwa dunyansat kure gwaandéndarén kaapat. ³⁵ Kure gwaandéndaka Gamaliel néma dusat anga wandén, “Guné, nana gaayé du, Israelsé, ma yékunmba vékulakangunék. Wani dunyansat kamu yaké guné? ³⁶ Talimba du nak déku yé Teudas yaae anga wandén, ‘Wuné néma du a. Ma yaalangunék wuna jémfaat.’ Wunga wandéka némaamba (400 pulak) dunyan déku jémfaat wulaandarén. Wulaandaka kukmba dat viyaandéknataka déku dunyan yaange yéandarén genge gaayét. Déku jémbaa wa késén. ³⁷ Kukmba gavman akwi du dakwana yé viyaatakandaka nak du déku yé Judas Galili distrikmba wa yaandén. Yaandéka némaamba dunyan déku kundi vékunderén. Vékite déku jémfaatmba wa wulaandarén. Wulaandaka kukmba du ras dé viyaandarén. Viyaandaka kiyaandéka wa déku dunyan yaange yéandarén genge gaayét. ³⁸ Bulaa Jisasna dunyanngé gunat wakawutékwa. Wani dunyansat viyaaké yambakate. De ma taaka yaréndaru. De képmána duna kundi male vékite déku jémfaat yamunaandaru, wa deku jémfaat késkandékwa. ³⁹ De Gotna kundi vékite déku jémfaat yamunaandaru, wa deku jémfaat tépékaakandékwa. Tépékaandu guné dele waariyate det katik taalékéraké guné. Kalmu Gorale waariyaké guné? Wunga yate kapére yapaté wa yakangunéngwa.” Wunga wandéka wa néma dusé Gamalielna kundi vékunderén.

Jisasna kundi kure yékwa dunyan mawulé tawulé yate yaréandarén

⁴⁰ Israelna néma dusé déku kundi vékutake wandaka de Jisasna kundi kure yékwa dunyansat nakapuk kure yaalandarén. Kure yaalandaka watakandaka det viyaandarén baangwit. Viyaandaka néma dusé det anga wandarén, “Guné Jisaské nakapuk waké yambakate. Wani duna yémba waké yambakate. Bulaa ma yéngunék.” Naandarén. ⁴¹ Wunga wandaka Jisasna kundi kure yékwa dunyan wani gaa yaasékatake baka yékunmba yéendarén. Yéte mawulé tawulé yate anga wandarén, “Nané Jisasna jémbaa yanangwanngé nanat viyaandarén wan baka musé wa. Got nanéké anga wandén, ‘Jisasna jémbaaké kaangél kutmuké wa apamama yandakwa.’ Wunga watake yandarén muséké yi wa naandén.” Wunga wate mawulé tawulé yate yaréendarén. ⁴² Akwi nyaa de Gotna kundi bulndakwa néma gaamba, du dakwana gaamba waak Gotna kundi kwayéendarén. Kwayéte anga wandarén, “Jisas wan Got wan du Kraisa wa.” Ganmba garambu wa wunga wandarén. Wani jémbaa yamba yaasékandakwe wa.

6

Dunyansat ras wandarén, Jisasna kundi kure yékwa dunyansale jémbaa yandarénnagé

¹ Némaamba du dakwa ras waak Jisaské yékunmba vékulakandarén. Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwa ras Grik kundi vékunderén. Ras Hibru kundi vékunderén. Naknya de Grik kundi vékukwa Judasé wa Hibru kundi vékukwa Judasale waarunderén. Waarute de Grik kundi vékukwa du dakwa anga wandarén, “Akwi nyaa ayélap musé male muni waate kwayéndakwa, nana gaayé du kiyaa kwawitakwat. Nak dakwat wa némaamba musé muni waate kwayéndakwa. Wani yapatéké wa kalik yanangwa.” Naandarén. ² Wunga wandaka Jisasna dunyan tambavétik maanmba kaayék vétik (12) wandaka Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwa akwi jaawunderén. Jaawundaka Jisasna dunyan anga wandarén, “Ma vékungunu. Nané Gotna kundi kwayéngangwa jémbaa yaasékatake musé muni waate kwayémunaate, wa yéku yapaté katik yaké nané. Musé muni waate kwayéndakwa jémbaa wan nana jémbaa yamba yé wa. ³ Guné, gunale tékwa du taambak kaayék vétikngé (7) ma waakngunu, musé muni waate kwayéendarénnagé. Wani du wan kurkale yarékwa du wa. Nyaangét vékupukaakwa du wa. Gotna Yaamambi deku mawulémba apamama ye rakwa du wa. Waake vétake wani duna yé ma wangunu det wakanangwa, wani jémbaa yandarénnagé. ⁴ De wani jémbaa yandaru nané Gorale kundi bulnangwa jémbaa Gotna kundi kwayéngangwa jémbaa waak yakanangwa.” Naandarén.

⁵ Wunga wandaka akwi du dakwa vékutake deku kundiké mawulé yandarén. Mawulé yate ani dunyansat wandarén, musé muni waate kwayéendarénnagé:

Stiven. Dé apamama ye Jisaské yékunmbaa-sékéyak vékulakandén. Déku mawulémba Gotna Yaamambi apa tapa yaréndén.

Filip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas.

Nikolas. Nak gaayé du wa. Talimba Judana jémbaamba wa wulaandén. Dé Antiok du wa.

⁶ Wani duna yé wandaka de wani dunyansé taambak kaayék vétik (7) Jisasna kundi kure yékwa dunyanna ménimba téndarén. Téndaka Jisasna dunyan deku maakamba nak nak taamba taakate Gorét waatakunderén, musé muni waate kwayéké yandakwa jémbaa kurkale yandarénnagé.

⁷ Jisasna dunyan Gotna kundi kwayéendarén apapu apapu. Kwayéndaka Jerusalemmba tékwa némaamba du dakwa deku kundi vékutake wa Jisasna jémbaamba yaalandarén. Gotna gaamba jémbaa yakwa du némaamba waak wa Jisaské yékunmba vékulakandarén.

Judasé Stivenét kotimndarén

⁸ Got Stivenét yékun yandén. Yate mayé apa kwayéndéka Stiven yéku mawulé vékute apamama yate késéperi kulé apanjémba talimba vékapuk yandarén jémbaa wa yandén. Yandéka du dakwa ras véte vatvat naate anga wandarén, “Yéki. Yéku jémbaa wa yandékwa.” Naandarén.

⁹ Wunga wandaka Juda du ras Stivenngé kalik yandarén. Talimba wani duna gwaal waaranga maandéka bakamu deku maamale waariyandaka deku maama det kulkiye kure yéendarén nak gaayét. Kukmba kalapus pulak yapaté yaasékatake kaapat ye yékunmba yaréendarén. Wani du Sairinimba, Aleksandriamba waak yaae Jerusalemmba yaréte deku kundi bulndakwa gaamba Gorét waatakandarén. Juda du ras waak Silisia provinsmba, Esia provinsmba waak wa yaandarén talimba. Wani du akwi Stivenngé kalik yate dale waarundarén. ¹⁰ Waarundaka Gotna Yaamambi yéku mawulé kwayéndéka Stiven yéku kundi det kwayéndén. ¹¹ Kwayéndéka déku kundi kaataké yapatindarén. Yapatite paapu yakwa duké yakélak waakndarén. Waake vétake det yéwaa kwayéendarén, papukundi wandarénngé. Kwayéndaka wani paapu yakwa du anga wandarén, “Wani du Stiven dé nana gwaal waaranga maandéka bakamu Moses, Gorké waak wa wasélékndén. Wasélékndéka wa vékunanén.” Naandarén.

¹² Wunga wate paapu yandaka du dakwa, maaka dusé, apakundiké vékuséngwa du waak vékute rakarka yandarén. Yate Stivenét kulkiye kure yéendarén, Israelna néma dusé rate kundi bulndakwa gaat. ¹³ Kure yéndaka Stiven néma duséna ménimba téndéka watakandaka paapu yakwa du ras wulaandarén wani gaat. Wulaae anga wandarén, “Wani du apapu apapu Gotna kundi bulnangwa gaaké wasélékndékwa. Mosesna kundiké waak wasélékndékwa. ¹⁴ Anga wandén, ‘Nasaret du Jisas Gotna kundi bulndakwa gaa yaavan kurkandékwa. Yaavan kure nana gwaal waaranga maandéka bakamu Mosesna kundiké wasélékte kulékundi wa wakandékwa, nanat.’ Naandén Stiven. Wunga wandéka wa vékunanén.” Naate wa dat paapu yandarén. ¹⁵ Paapu yandaka akwi néma dusé Stivenét vésékndarén. Vésékte deku mawulémba anga wandarén, “Déku saawi wan yékun wa. Gotna kundi kure gaayakwa duna saawi pulak wa.” Naandarén.

7

Stiven Israelna néma dusat kundi kwayéndén

¹ Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du Stivenét anga waatakundén, “Deku kundi ménat wandakwan, yénga pulak dé? Yi wan wanana wa, méné naau kapuk?”

² Wunga waatakundéka Stiven anga wandén: “Guné wuna aanyé waayéka aapambéré pulak tékwa néma dusé, gunat a wawutékwa. Ma vékungunék. Talimba Néman Du Got apamama yate nana gwaal waaranga maandéka bakamu Abrahamngé wa yaandén. Wani sapak Abraham Mesopotemiana taalémba yaréndén. Kukmba wa Haranét yéndén. Got déké yaandéka wa Abraham véndén. ³ Véndéka Got dat anga wandén, ‘Ména kém ména kápmaa yaasékatake ménat wakwasnyéké yawutékwa kápmaat ma yémenu.’ Naandén. ⁴ Wunga wandéka Abraham vékutake Kaldiaséna kápmaa yaasékatake ye Haranmba yaréndén. Yaréndéka déku aapa wamba kiyaandéka Got wandéka Abraham bulaa a téngwa kápmaat wa yaandén.

⁵ “Abraham ani kápmaat yaandéka Got dat kápmaa yamba kwayéndékwe wa wani sapak. Got dat anga wandén, ‘Kukmba ani kápmaa kwayékawutékwa ménat. Kwayéwutu méné ména gaal waaranga maandéka bakamu guné aapangu tékangunéngwa ani kápmaaké. Yi wan wanana wa.’ Naandén Got.

Wani sapak Abraham nyaan yamba kéraandékwe wa. ⁶ Got ani kundi waak Abrahamét wandén: ‘Ména gwaal waaranga maandéka bakamu nak kępmaamba yarékandakwa. Yaréndaru wani kępmaa du apamama yate kapéremusé det yandaru ména gwaal waaranga maandéka bakamu deké néma jémbaa baka yakandakwa. Yéwaa katik kéraaké daré. Némaamba (400) kwaaré wani jémbaa male wa yakandakwa. ⁷ Yandaru kukmba wuné wani néma jémbaa det kwayén dunyansat kapéremusé waambule yakatawutu wa néma kaangél kurkandakwa. Néma kaangél kutndaru ména gwaal waaranga maandéka bakamu wani kępmaa yaasékatake yaae ani kępmaamba tété wunat waatakukandakwa.’ Naandén Got. ⁸ Wunga watake Abrahamét anga wandén, ‘Méné ména dunyanale guna sépé ma sékungunu. Sékutake ve anga vékusék-ngangunéngwa. Wawutén kundi wan papukundi yamba wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa.’ Got wunga wandéka Abraham vékutake wunga yate déku nyaan Aisakna sépé waak sékundén. Aisak nyaa taambak kaayék kupuk (8) yaréndéka déku aapa déku sépé sékundén. Kukmba Aisak déku nyaan Jekopna sépé sékundén. Kukmba Jekop déku nyambaléséna sépé sékuwuréndén. Jekopna nyambalésé wan nana gwaal waaranga maandéka bakamu tambavéтик maanmba kaayék vétik (12) wa.

⁹ “Jekopna nyambalésé deku waayéka Josepét rakarka yate dat nak dunyansat kwayétake yéwaa kéraandarén. Kéraandaka wani du Josep kure yénderén, Isipét. Kure yéndaka Josep wani kępmaamba yaréndéka wa Got dale yaréndén apapu apapu. ¹⁰ Yaréte dat yékun yate wandéka kukmba akwi kapéremusé wa késén. Got Josepét yékun yate yéku mawulé kwayéndéka Josep yéku kundi wandén. Wandéka vékutake Isipna néma du Fero dat véte anga wandén, ‘Wan yéku du wa. Nyaangét vékupukaakwa du wa.’ Naatake Josepké mawulé yate wandéka Josep néma du wa téndén. Néma du tété Isip kępmaa Feronaa gaaké waak wa véténdén.

¹¹ “Kukmba kaandé yakwa sapak yaan, Kenanmba tékwa akwi kępmaat Isipmba tékwa akwi kępmaat waak. Yaandéka némaamba du dakwa kaandale yarénderén. Yaréte nana gwaal waaranga maandéka bakamu kakémuké waakpatindarén. ¹² Waakpatiye Jekop kakému Isipna kakému taakandakwa gaamba randéka wandaka vékundén. Vékutake déku nyambalésé nana gwaal waaranga maandéka bakamat wandéka de Isipét yénderén. ¹³ Kukmba de nakapuk yénderén. Ye saambake Josepké vékusénggapuk yandaka Josep det anga wandén, ‘Guné wuna aanyé waayéka. Wuné Josep a.’ Wunga wandéka wa dat véséknadarén. Véséknadaka Fero Josepna kémngé vékundén. ¹⁴ Vékutake wandéka Josep déku aanyé waayékat anga wandén, ‘Guné waambule ye wuna aapa Jekop déku kémét waak ma wangunék, Isipét yaandarénggé.’ Naandén. ¹⁵ Wunga wandéka ye déku kundi wandaka Jekop déku kém akwi wunga Isipét yénderén. Némaamba (75) du dakwa wa yénderén. Kukmba Jekop, déku nyambalésé nana gwaal waaranga maandéka bakamu waak Isipmba wa kiyaandarén. ¹⁶ Kiyaandaka deku pusaa kure yénderén Sekemét. Wani gaayét kure ye wa Abrahamna kwaawumba rémndarén. Talimba deku gwaal waaranga maandéka bakamu Abraham yéwaa kwayéndén wa, Hamorna kémét. Kwayétake wa wani kwaawu tén kępmaa kéraandarén.” Naandén Stiven.

¹⁷ Stiven wunga watake anga wandén: “Talimba Got Abrahamét wandén, déku gwaal waaranga maandéka bakamu némaamba (400) kwaaré Isipmba yare yénderénggé. Yéké yandakwa sapak yaaké yandéka Israel du dakwa nana gwaal waaranga maandéka bakamu némaamba wa téndarén Isipmba. ¹⁸ Téndaka nak néma du Fero wa tan Isipmba. Dé Josep déku jémbaaké waak yamba vékuséknédékwé wa. ¹⁹ Wani néma du paapu yate nana gwaal waaranga maandéka

bakamuké kapéremusé wa yandén. Yate wandén, de deku gwavényanyan kéraae kaapamba taakandaru re kiyaandarénnagé. ²⁰ Wani sapak wa Mosesna aasa Moses kéraalén. Gotna ménimba dé yéku nyaan wa. Kéraae gaamba male wa munyaa kwayéte kure yarélén. Kureréléka baapmu kupuk yandéka lé wup ye dé kuriye paakuléen kaapamba. ²¹ Paakutakaléka Ferona takwanyan wa ve kéraae kure ye kure yarélén, léku nyaan pulak. ²² Yaléka Isipna apakundiké Mosesét yakwasnyéendarén. Yakwasnyéndaka wa vékuséknéndén. Vékusékte apamama yate yéku kundi wate yéku jémbaa yandén.

²³ “Kukmba Mosesna kwaaré dumi vétik (40) yandéka anga wandén, ‘Wuné wuna gaayé Israel duké yékawutékwa, det vé muké.’ ²⁴ Naatake ye véndén Isip du nak Israel du nakét viyaandéka. Vétake déku gaayé duwale téte wani kapéremusé waambule yakatate Isip duwat viyaandéka wa kiyaandén. ²⁵ Moses déku mawulémba anga wandén, ‘Wuné Gotna jémbaa yawutu Got nanat yékun yandu, wuna gaayé du dakwa ani képmaa yaasékatake yékunmba yékandakwa. Wuna gaayé du dakwa wunat véte Got wan jémbaaké vékusék-ngandakwa.’ Naandén. Wunga wandéka de wani muséké yamba vékuséknéndakwe wa.

²⁶ “Wani du kiyaandéka nak nyaan Moses nakapuk waambule yéndén, Israel dunyanggé. Ye véndén Israel du vétik waariyambéréka. Vétake bét waariyakapuk yate yékunmba yarémbérénnagé wa mawulé yandén. Yate bérét anga wandén, ‘Ma vékumbénu. Béné nakurak gaayé wa. Béné aanyé waayéka wa. Kamuké béné waariyo? Waariyaké yambak.’ Naandén.

²⁷ “Wunga wandéka waariyakwa du nak Mosesét vasorakndéka Moses waambule kuk kuk yéndén. Yéndéka dat waarute anga waatakundén, ‘Kandé wandéka méné nanéké néma du ro? Kandé wandéka méné nanat wo, yaké yanangwa muséké? Méné nana néma du katik téké méné. ²⁸ Kalmu wunat viyaandéknagé méné, nalé Isip duwat viyaandékménén pulak?’ Naandén. ²⁹ Wunga waatakundéka Moses vékutake wup ye yaange yéndén. Yaange ye Isip yaasékatake Midianmba yaréndén. Wani taalémba yare taakwa kéraae nyaan vétik kéraandén.

³⁰ “40 kwaaré yare Moses véndén Gotna kundi kure gaayakwa du nak gaaye yaa yaantan makal miyémba téndéka. Moses du yarekapuk taalémba Sainai némbu tékwanmba téte wa véndén. ³¹ Vétake vat naae miyat vések naaké yéndén. ³² Yéndéka Néman Du dat anga wandén, ‘Wuné ména gwaal waaranga maandéka bakamuna Néman Du Got a. Wuné Abrahamna Néman Du a. Wuné Aisakna Néman Du a. Wuné Jekopna Néman Du a.’ Naandén Got. Wunga wandéka vékute Moses wup ye wa bérundén. Bérute vé muké wup yandén.

³³ “Wup yandéka Néman Du anga wandén, ‘Ména su ma laari. Wa téménéngwa taalé wan wipaa vaakuwutén képmaa wa. Amba wa rawutékwa.’ Naandén Got. ³⁴ Wunga watake Got nakapuk anga wandén, ‘Wuna du dakwa Isipmba téte néma kaangél kutndaka véwutén. Véte vékuwutén néma kaangél kutte géraandaka. Véte vékutake wa gaayawutén, det yékun yamuké. Ma vékuménu. Wuna jémbaa yate ma waarape waambule yéménu Isipét.’ Naandén Got.

³⁵ “Talimba Israel dunyansé Mosesét anga waatakundarén, ‘Kandé wak nanéké néma du raménénnagé?’ Wunga waatakwe Moseské kuk kwayéndarén. Kuk kwayéndaka Got wani du Mosesét wandén, déku jémbaa yate deké néma du téndénnagé. Gotna kundi kure gaayakwa du gaaye yaa yaantan makal miyémba téndéka Got Mosesét wandén, dé deku néma du téte det yékun yandu yékunmba yaréndarénnagé. ³⁶ Wandéka Moses késpulak nakpulak kulé apanjémba talimba vékapuk yandarén jémbaa yatake det kure ye wa Isip yaasékatake yékunmba

yéendarén. Solwara nak déku yé Nyéki Solwara wamba saambake Moses wa kulé jémbaa yandéka solwara nyéndémba kepukandéka wa kékpaamba yékunmba yéendarén. Kukmba du yarékapuk taalémba kwaaré dumi vétik (40) wa det kure yeyé yaayatéte késépéri kulé jémbaa wa yandén. Yandéka véndarén.

³⁷ “Talimba wani du Moses nana gwaal waaranga maandéka bakamu Israel dunyansat anga wandén, ‘Got wandéka déku kundi a kwayéwutékwa. Got wandén pulak nakapuk wandu déku yémba kundi kwayéké yakwa du nak waak yaakandékwa. Dé guna kémba yaalaké yakwa du wa.’ Naandén Moses. ³⁸ Wani du Moses Israel du dakwale jaawuwe téndarén, du yarékapuk taalémba. Moses nana gwaal waaranga maandéka bakamuale wa yaréndén. Gotna kundi kure gaayakwa du gaaye dat kundi kwayéndéka Moses dale téndén Sainai némbumba. Got de kulémawulé kéraae yékunmba yarépékaké yandakwa kundi wandéka Moses vékutake Gotna kundi det kwayéndén. Nané waak wani kundi ma vékukwak.

³⁹ “Moses Gotna kundi wandéka nana gwaal waaranga maandéka bakamu kalik yate déku kundi yamba vékundakwe wa. Isipét waambule yéké wa mawulé yandarén. ⁴⁰ Yate talimba yandarén muséké vékulakate Mosesna aanyé Aronét anga wandarén, ‘Talimba wani du Moses nanat Isipmba kure yaandén. Kure yaandéka amba ténanga wa wani némbat waaréndén. Waare yamba waambule gaayandékwe wa. Nakapuk gaayaké dé kapuk? Yénga véké? Méné maayéra ras ma taaménéké nanéké. Wani maayéra nana néma du ma randaru. Rate taale yéndaru nané deku kukmba yékanangwa.’ Naandarén. ⁴¹ Wunga watake néma papungot nak taandarén, bulmakau nyaan pulak. Taatake anga wandarén, ‘Nana got wa.’ Wunga wate kwaami viyaae wa kwayéendarén déké. Kwayétake paat yate deku taambat yandarén musat véte mawulé tawulé yandarén. ⁴² Yandaka wa Got kuk kwayéndén det. Kuk kwayéndéka nyaa, baapmu, kunét wa waatakundarén. Talimba Gotna yémba kundi kwayétan du nak wani yapatéké anga viyaatakandén Gotna nyéngaamba:

Got anga wandén, ‘Guné, Israel dunyansé, ma vékungunék.

Talimba du yarékapuk taalémba wa yeyé yaayaténgunén.

Kwaaré dumi vétik (40) yeyé yaayatéte bulmakau sipsipét wa viyaate kwayéngunén.

Nak duwat wa kwayéngunén. Wunat yamba tiyaangunéngwe wa.

⁴³ Guné papungot Molekna gaa meme yéwit yaatétake wa kaangunén. Kaae wa kure yéngunén.

Guné papungot Refanna kunna maayéra wa kure yéngunén. Wani papungot taangunén, bérét waatakumuké. Wunat yamba waatakungunéngwe wa.

Yangunénggé bulaa wawutu gunat apakmba tékwa kantrit kure yékandakwa, Babilonna nak sakwat.’ Naandén Got.

Wandéka wa wani du wunga viyaatakandén Gotna nyéngaamba.” Naandén Stiven.

⁴⁴ Stiven wunga watake anga wandén: “Nana gwaal waaranga maandéka bakamu meme yéwit yaatétake Gotna kundi bulndakwa gaa kaandarén. Kaatake kéraae kure yeyé yaayaténdarén, du yarékapuk taalémba. Wani gaat véte, Got dele randékwanngé wandarén. Talimba Got Mosesét wa wandén, wani gaa kaaké yandakwanngé. Wandéka Moses Gotna kundi vékute wandéka wani gaa wunga kaandarén. ⁴⁵ Kukmba wani meme yéwit yaatétake kaandarén gaa wa kwayéendarén, deku nyambalésat. Kwayéndaka wani gaa kure Josua deku néma du randéka yéendarén, nak kékpaat. Yéndaka Got wandéka wani kékpaamba yaran du dakwa wa yaange yéendarén. Yaange yéndaka nana gwaal waaranga maandéka bakamu wani gaa kure ye wani kékpaamba taakatake yaréndarén.

Yaréte wani gaamba Gorét waatakundarén. Kukmba Devit néma du rate nak pulak gaaké wa mawulé yandén. ⁴⁶ Got Devirké wa mawulé yandén. Yandéka Gorét waatakute anga wandén, ‘Méné nana Néma Du wa. Méné Jekopna Néma Du wa. Kalmu wuné yaréké yaménéngwa gaa kaaké wuté?’ Wunga waatakundéka Got anga wandén, ‘Yamba wa.’ ⁴⁷ Naandéka kukmba Devitna nyaan Solomon matut yéku gaa kaandén, Gorké.

⁴⁸ “Yandénngé ma vékulakangunék. Akwi du dakwana Néman Du Got dé du kaan gaamba yamba yaréndékwe wa. Talimba Gotna yémba kundi kwayétan du nak wani muséké anga viyaatakandén:

⁴⁹ Néman Du anga wandén, ‘Nyétmba néma du rate kępmaamba wa maan vaakiwutékwa.

Kamu gaa kaaké guné wunéké?

Kamu gaayémba yaap yaréké wuté?

⁵⁰ Yamba yé wa. Wani musé akwi wa yawuté.’

Got wunga wandéka wa wunga viyaatakandén.

⁵¹ “Bulaa ma vékungunu. Guna mawulé wa sépélak yakwa. Mawulé yékéyaakmba tékwa du pulak, guné kapére mawulé wa vékungunéngwa. Vékute Gotna kundi yamba vékungunéngwe wa. Guné guna gwaal waaranga maandéka bakamu pulak wa. Guné waak Gotna Yaamambina kundi vékumuké apapu apapu kalik yangunéngwa. ⁵² Guna gwaal waaranga maandéka bakamu kapéremusé wa yandarén, Gotna yémba kundi kwayétan akwi dunyansat. Talimba Gotna kundi kwayétan dunyansé wa wandarén, Gotna jémbaa yaké yakwa yéku du yaaké yandékwanngé. Wani muséké wandaka guna gwaal waaranga maandéka bakamu det wa viyaandéknadarén. Viyaandéknataka guné Gotna jémbaa yakwa yéku du maamat kwayétake dat wa viyaandéknangunén. ⁵³ Talimba Got déku apakundi wa wandén, Gotna kundi kure gaayakwa dunyansat. Wandéka wani kundi vékutake wa wandarén Mosesét. Moses wani kundi wa kwayéndén gunat. Kwayéndéka wani kundi yamba vékungunéngwe wa.” Naandén Stiven.

Stiven matut viyaandaka kiyaandén

⁵⁴ Stiven wunga wandéka Israelna néma dusé vékute néma rakarka yate némbi tite wa kalik yandarén. ⁵⁵ Kalik yate dat némaanmba waarundarén. Waarundaka Gotna Yaamambi Stivenna mawulémba apa tapa yandéka Stiven Gotna gaayét yaasawure véndén. Véte véndén Got nyaa véte kaalékwa pulak yandéka Jisas déku yékutuwa taambamba téndéka. ⁵⁶ Vétake Stiven anga wandén, “Ma vékungunék. Yaasawure véwutéka Gotna gaayé téndéka a véwutékwa, Duna Nyaan Jisas Gotna yékutuwa taambamba téndéka.” Naandén Stiven.

⁵⁷ Wunga wandéka déku kundi vékumuké kalik yate némaanmba waate deku waan wa kuttépendarén. Yate de akwi bari déké pétépété yéNDARÉN. ⁵⁸ Ye dat kulkiye kure gaayé yaasékatake kaapat gwaandéNDARÉN. Gwaande dat matut viyaandarén. Stivenngé kapérandi kundi wan dunyan matut viyaaké mawulé yate wa yéPmaa yandéka saape téNDARÉN laplap laarindarén. Laariye du nak déku yé Sol ténmba de wani laplap taakandarén. Taakandaka dé deku laplapké séngite kaavéndén. ⁵⁹ Kaavéndéka Stiven némaamba matut wa viyaandarén. ⁶⁰ Viyaandaka Stiven Néman Duwat anga wandén, “Méno, Néman Du Jisas, wuna kwaminyan ma kéraaménu.” Naandén. Wunga watake kwaati séte anga némaanmba waandén, “Néman Du, wunat yandakwa kapéremusé waambule yakataké yambak.” Naandén. Wunga watake Stiven kiyaandén.

8

Sol Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwat yaavan kutndén

¹ De Stivenét viyaandékndaka Sol vétake wa mawulé yandén.

Wani nyaa de Jerusalemba tékwa Jisasna jémbaamba yaalan du dakwat baasnyé ye yaavan kutndarén. Yandaka Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa akwi Jerusalem yaasékatake Judiamba tékwa nak gaayét, Samariamba tékwa genge gaayét waak yaange yéendarén. Yéndaka Jisasna kundi kure yékwa du male Jerusalemba yatéendarén. ² Gotna kundi yékunmba vékukwa du ras Stivenngé némaanmba géraandarén. Géraate dé rémndarén. ³ Yandaka Sol Jisasna jémbaamba yaalan du dakwat yaavan kutnmuké wa mawulé yandén. Yate akwi gaamba wulaae apamama yate Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwat kulkiye kure yéndén. Kure yéte kalapusmba kusolatakandéka kwaandarén.

Jisasna yéku kundi kwayéendarén Samaria distrikmba

⁴ Jerusalem yaasékatake yaange yén du dakwa Jisaské yékunmba vékulakate genge gaayémba yéte wa Jisasna kundi kwayéendarén. ⁵ Yandaka Filip Samariamba tékwa gaayét nak ye du dakwat kundi kwayéndén, Got wan du Kraiské. ⁶ Kwayéndéka némaamba du dakwa Filipna kundiké mawulé yate yékunmba vékunderén. Vékute véndarén Filip kulé apanjémba yandéka. ⁷ Némaamba du dakwana mawulémba kutakwa wa wulaae tékésén. Téndaka Filip wandéka kutakwa némaanmba waate du dakwat yaasékate wa yaale yaange yéendarén. Sépémaaléna apa liwuran némaamba du dakwa, maan kapére yan némaamba du dakwa waak wa yarékésén. Yaréndaka Filip wandéka wa yékun yawuréndarén. ⁸ Yate akwi du dakwa wa mawulé tawulé yandarén Samariamba.

⁹ Du nak déku yé Saimon wani gaayémba yaténdén. Talimba kus paavé tute némaamba kulémusé wa yandén. Yandéka Samaria du dakwa véte déké vékulaka vékulaka naandarén. Saimon anga wandén, “Wuné néma du a.” Naandén. ¹⁰ Wunga wandéka wani gaayémba tékwa akwi néma du dakwa, baka du dakwa waak wa déku kundi vékunderén. Vékute anga wandarén, “Wani du Gotmba wa mayé apa kéraandén. Kéraae apa tapa yate wa néma du téndékwa.” Naandarén. ¹¹ Wunga wate vatvat naate anga wandarén, “Yéki. Néma kus paavé apapu apapu wa tundékwa.” Naatake wa déku kundi vékunderén. ¹² Kukmba Filip yaae det yéku kundi kwayéndén, Got néma du rate du dakwaké véké yandékwanngé. Jisas Kraiské waak wa wandén. Wandéka vékute Jisaské yékunmba vékulakandarén. ¹³ Vékulakate Jisasna yémba wa baptais kéraandarén. Saimon waak Jisaské wa yékunmba vékulakandén. Vékulakate Jisasna yémba baptais kéraandén. Kéraae Filipale yeyé yaayatéte véndén Filip nak pulak kulé apanjémba talimba vékapuk yandén jémbaa waak yandéka. Véte vat naate vékulaka vékulaka naandén.

¹⁴ Jisasna kundi kure yékwa dunyansé Jerusalemba téte vékunderén Samaria du dakwa Gotna kundi vékundaka. Vékutake wandaka Pita ambét Jon Samaria du dakwaké yémbéréén. ¹⁵ Ye saambake Gorét waatakumbéréén, déku Yaamambi deku mawulémba wulaae randénnagé. ¹⁶ Taale wani du dakwa Jisaské yékunmba vékulakate déku yémba wa baptais kéraandarén. Kéraandaka Gotna Yaamambi deku mawulémba yamba wulaandékwe wa. ¹⁷ Kukmba Pita ambét Jon yaae Gorét waatakutake deku maakamba taamba taakambéréka wa Gotna Yaamambi deku mawulémba wulaae randén.

¹⁸ Pita ambét Jon deku maakamba taamba taakambéréka Gotna Yaamambi deku mawulémba wulaae randéka Saimon véndén. ¹⁹ Vétake yéwaa ras kéraae kure ye béréén anga wandén, “Wuné yéwaa bénat kwayéwutu wani mayé apa wunat

ma tiyaambénu. Tiyaambénu wuné waak duna maakamba taamba taakawutu Gotna Yaamambi deku mawulémba wulaae rakandékwa.” Naandén Saimon.

²⁰ Dé wunga wandéka Pita dat waarute anga wandén, “Yamba yé wa. Méné ména yéwaa kure kapérandi taalat ma yéménék. Got déku Yaamambi baka wa kwayéndékwa. Yéwaa kéraamuké déku Yaamambi yamba kwayéndékwe wa. ²¹ Méné yéwaat kéraaké waménénga ména mawulé sépélak wa tékwa. Sépélak téndéka wa Got ména mawuléké kalik yandékwa. Wani mayé apa katik kéraaké méné. Aanale wani jémbaa katik yaké méné. ²²⁻²³ Méné kapérandi musé yaké yaménénga kapérandi mawulé wa ménat mayé apa yandéka véwutékwa. Bulaa wani kapérandi mawulé ma yaasékaménu. Yaasékatake Gorét ma waatakuménu, dé ména kapérandi mawulé yasnyéputiye wani muséké nakapuk vékulakakapuk yandénngé.” Naandén Pita. ²⁴ Wunga wandéka Pita ambét Jonét Saimon anga wandén, “Néman Duwat ma waatakumbénék wunéké. Waatakumbénu dé wunat yékun yandu wambénén musé wunéké katik yaaké dé.” Naandén Saimon.

²⁵ Pita ambét Jon Néman Du Jisaské kundi kwayétake bét Samariamba tékwa késépéri gaayét wa yémbéréén. Yéte Néman Duna kundi wamba kwayétake waambule yémbéréén Jerusalemét.

Filip Jisasna yéku kundi kwayéndén Itiopia néma duwat

²⁶ Néman Du Gotna kundi kure gaayakwa du Filipét anga wandén, “Yaambu nak Jerusalem yaasékatake Gasat wa yéndakwa. Ma waarape wani yaambumba yéménu.” Naandén. ²⁷⁻²⁸ Wani yaambu du yarékapuk taalémba wa yéndakwa. Filip Gotna kundi kure gaayakwa duna kundi vékutake wa yéndén. Ye véndén Itiopia néma du nak yaambumba yaandéka. Wani néma du Itiopia néma taakwa Kandasiké wa jémbaa yaténdén. Yate léku yéwaaké séngite véréndén. Talimba Jerusalemét yéndén, Gotna kundi bulndakwa gaamba Gorét waatakumuké. Ye waatakutake déku gaayét waambule yéte hos témbéttan karismba randén. Rate Aisaia talimba viyaatakan nyéngaamba véréndén. ²⁹ Nyéngaamba vélaakét yéndéka Filip dat véndéka Gotna Yaamambi Filipét anga wandén, “Yaambumba ye déku karisét ma yéménék.” Naandén. ³⁰ Wunga wandéka Filip pétépété yéte vékundén Itiopia du Aisaia viyaatakan nyéngaamba véte némaanmba wandéka. Vékutake dat anga waatakundén, “Méné viyaatakandén kundi véte kurkale méné vékuséku?”

³¹ Dé wunga waatakundéka anga wandén, “Yamba wa. Du nak wunat yamba wandékwe wa wani kundiké. Wandu male vékusék-ngawutékwa.” Naatake Filipét anga waatakundén, “Yaale wunale raké méné mawulé yo?” Wunga waatakundéka Filip yi naatake waare dale randén. ³² Rate Aisaia Gotna nyéngaamba viyaatakan kundi vémbéréén. Aisaia talimba anga wa viyaatakandén:

Kure ye viyaandéknge yandakwa sipsip pulak téndéka wa dat kure yéandarén. Nyansipsipna yéwi sékundaka yakélak téndékwa pulak, wa téndén. Kundi yamba wandékwe wa.

³³ Anga wandarén, “Kapéremusé wa yandén.” Naatake déku kundi vékukapuk yate wa paapu yandarén.

Dé wa viyaandéknadarén. Viyaandéknadaka wa ani képmaamba yamba yaréndékwe wa.

De déku gwaal waaranga maandéka bakamuké katik waké daré.

Gotna yémba kundi kwayétan du Aisaia talimba wunga wa viyaatakandén.

³⁴ Itiopia du wani nyéngaa vétake Filipét anga waatakundén, “Kandéké dé Gotna yémba kundi kwayétan du viyaatakak? Déké dé viyaatakak, kapuk nak

duké dé viyaatakak? Wunat ma waménu.” Naandén. ³⁵ Wunga wandéka Filip anga wa wandén, “Jisaské wa kundi viyaatakandén.” Wunga watake Aisaia viyaatakan kundiké watake kukmba Jisaské kundi kwayéndén. ³⁶ Kwayélaakét wa yémbérén yaambumba. Ye gu tékwa taalémba saambake Itiopia du anga wandén, “Ma véménék. Gu wa tékwa. Kandé wunat watépéké ya, méné Jisasna yémba wunat baptais kwayéké yaménéngwanngé?” Naandén. ³⁷ [Wunga wandéka Filip anga wandén, “Méné yéku mawulé vékute Jisaské yékunmba vékulakamunaaménu, wuné déku yémba ménat baptais kwayékawutékwa.” Naandén. Wunga wandéka wandén, “Jisas Krai wan Gotna Nyaan wa. Yi wan wanana wa.” Naandén.]

³⁸ Wani du wunga watake wani karis kurkwa duwat wandén, karis kulkindénngé. Wandéka wani karis kulkindéka bét Itiopia du Filipale daawulimberén gumba. Daawuliye Filip Jisasna yémba wa wani duwat baptais kwayéndén. ³⁹ Kwayéndéka bét gumba yaalambérén. Yaalambéréka Néman Duna Yaamambi wa Filipét kure yéndén. Kure yéndéka Itiopia du dat nakapuk yamba véndékwe wa. ⁴⁰ Wani du mawulé tawulé yalakét wa yéndén, déku gaayét. Yéndéka Filip Asdotmba wa yaténdén. Yate genge gaayémba yéte yéku kundi kwayéndén Jisaské. Kwayélaakét ye wa Sisariamba saambakndén.

9

Sol kulémawulé kéraae Jisaské yékunmba vékulakandén

¹ Sol rakarka yate Néman Du Jisasna du dakwat viyaandaru kiyaandarénngé némaanmba wandén. Watake Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma duké yéndén. ² Ye dat anga wandén, “Wuna jémbaa wunéké waak nyéngaamba ma viyaatakaménu. Viyaae wunat ma tiyaaménék. Tiyaaménu Damaskusét ye wani nyéngaa kwayékawutékwa, nana kundi bulndakwa gaana néma dusat. Kwayéwutu nyéngaa vétake wunéké vékusékte yi naandaru wuné wuna jémbaa yakawutékwa. Yate Jisasna jémbaamba wulaan du dakwaké waakngawutékwa. Waake vétake de baangwit giye kure yaakawutékwa, Jerusalemét.” Naandén Sol.

³ Wani kundi watake nyéngaa kéraae Jerusalem yaasékatake Sol Damaskusét yéndén. Ye wani gaayémba saambakngé yaténdéka wa nyét kusnyérak yakwa pulak yandéka dé yaa vérékngwa pulak musé Sol ténmba gaayandén. ⁴ Gaayandéka wa kékémaamba vaakétnéndén. Vaakére kwaate vékúndén ani kundi anga wandéka, “Méno, Sol, kamuké méné wunat yaavan kuru?” ⁵ Wunga wandéka anga waatakundén, “Néman Du, méné kandé?” Wunga waatakundéka wandén, “Wuné Jisas a. Wunat wa yaavan kutménéngwa. ⁶ Ma waarape ye wulaaménu gaayét. Wulaaménu du nak wandu déku kundi vékute wandéka pulak ma yaménu.” Naandén.

⁷ Wandéka de Solale yén dunyansé kundi ras vékute wani kundi bulén duké waakndarén. Waakpatiye yakélak téndarén. Kundi yamba bulndakwe. ⁸ Yandaka Solna méni gaan yandéka waarape wa véké yapatindén. Wunga yandéka déku taambamba kure ye Damaskusét wulaandarén. Wulaae Solna méni kiyaandéka nyaa kupuk wa yaréndén. ⁹ Yaréte kakému kulak yamba kandékwe wa.

¹⁰ Jisasna du nak Damaskusmba wa yaréndén. Déku yé Ananaias wa. Yéngan pulak kwaandéka Néman Du Jisas dat anga wandén, “Méno, Ananaias.” Naandéka Ananaias anga wandén, “Néman Du, a rawutékwa.” ¹¹ Wunga wandéka Néman Du wa wandén, “Ma waarape yaambumba nak yéménu. Wani yaambuké anga wandakwa, Kayéndéng Yaambu. Du nak déku yé Judas wa yaréndékwa wani yaambumba. Judasna gaamba Tarsus du nak, déku yé Sol, wamba wa yaréndékwa.

Déké ma waatakuménék Judasét. Wani du Sol bulaa wunat wa waatakundékwa. ¹² Dé yéngan pulak kwaandéka wa ani musé dat wakwasnyéwutén. Du nak déku yé Ananaias déké yaaé déku méni nakapuk yékun yandénngé wa déku taamba maakamba kutndén.” Naandén.

¹³ Néman Du Jisas wunga wandéka Ananaias wa wandén, “Néman Du, némaamba du dakwa wa bulndakwa, wani du kapéremusé ména du dakwat yandénngé, Jerusalemmba. Bulndaka wa vékuwutén. ¹⁴ Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du dat nyéngaa kwayéndaka Damaskusét a yaandén, ména du dakwat kulkiye kure yémuké. Nané ména yémba waate Gorét waatakukwa akwi du dakwat kulkiye kure yémuké wa mawulé yandékwa.” Naandén Ananaias.

¹⁵ Dé wunga wandéka Néman Du anga wandén, “Yamba wa. Ma yéménék, Solké. Wa wawutén, dé wunéké jémbaa yandénngé. Dé wunéké wa kundi kwayékandékwa, nak gaayé du dakwat, néma dusat, ména gaayé Israel du dakwat waak. ¹⁶ Kwayéte du dakwa wunéké vékusékindarénngé wa néma kaangél kurkandékwa. Dat wakwasnyé-kawutékwa wani muséké.” Naandén.

¹⁷ Wandéka Ananaias waarape ye Judasna gaamba wulaae Solna maakamba taamba taakandén. Taakate anga wandén, “Wuna waayéka pulak du Sol, méné yaambumba ani gaayét yaate Néman Du Jisasét wa yéménén. Néman Du Jisas ména méni nakapuk yékun yandu Gotna Yaamambi ména mawulémba wulaae randénngé wunat wandéka a yaawutén.” Naandén. ¹⁸ Wunga wandéka gukwamina séyo pulak musé Solna ménimba wa vaakérén. Vaakéndéka déku méni yékun yandéka wa nakapuk yékunmba véndén. Vététe waarape téndén. Téndéka Ananaias Jisasna yémba dat baptais kwayéndén. ¹⁹ Kwayéndéka wa kakému kandén. Kandéka déku sépé apamama yandéka yékunmba yaréndén.

Sol Jisaské kundi kwayéndén Damaskusmba

Nyaa ras Sol Jisasna dunyansale Damaskusmba wa yaréndén. ²⁰ Dé bari Gotna kundi bulndakwa gaat wulaae baasnyé ye Jisaské kundi kwayéndén. Kwayéte anga wandén, “Jisas wan Gotna Nyaan wa.” ²¹ Wunga wandéka vékute vatvat naate anga wandarén, “Yéki. Yénga pulak dé? Talimba wani du apamama yate Jisasna jémbaamba wulaan du dakwat wa yaavan kutndén Jerusalemmba. Wani du anga wa yaandén, Jisasna jémbaamba wulaan du dakwa baangwit giye Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma duké kure yémuké.” Naatake wa wani muséké vékulakandarén.

²² De wunga vékulakandaka Sol apamama yate yéku kundi némaanmba kwayéndén. Kwayéte anga wandén, “Jisas wan Got wan du Krai wa. Yi wan wanana wa.” Wunga watake apamama yandéka déku gaayé du, Damaskusmba tékwa Juda dunyansé déku kundi waambule kaataké yapatindarén.

Judasé Solké kalik yandaka wa Damaskus yaasékatake yéndén

²³ Némaamba nyaa yare Judasé Damaskusmba jaawuwe téte wa kundi bulndarén Solét viyaandékmuké. ²⁴ Bulndaka vékutake wa Solét wandarén wani muséké. Gaan nyaa Judasé Damaskusna akwi pétémba téte dat viyaandéknge déké wa kaavéréndarén. ²⁵ Kaavéréndaka Solna kundi vékutake Jisaské yékunmba vékulakakwa du ras wa baangwi lékindarén néma kémbimba. Lékiye gaan nak gaayéna matut gindarén aatmumba waare rate wandaka Sol wani kémbimba randéka de baangwimba kure kusandandarén képmaat. Kusandandaka daae Sol kaapamba te wa yéndén.

Sol Jerusalemmba yaréndén

²⁶ Sol Jerusalemét yéndén. Ye saambake Jisasna dunyansale Jisasna jémbaa yaké wa mawulé yandén. Yandéka akwi du déké wup yate anga wandarén, “Wan paapu wa yandékwa. Dé Jisaské yamba yékunmba vékulakandékwe wa.” Naate déké kalik yandarén. ²⁷ Kalik yandaka Barnabas Solét yékun yate dat kure yéndén, Jisasna kundi kure yékwa dunyanngé. Kure ye det anga wandén, “Sol yaambumba yéte wa Néman Du yéndén. Véndéka Néman Du dat kundi kwayéndén. Kwayéndéka Sol apamama yate wup yakapuk yate Jisaské kundi kwayéndén Damaskusmba.” Naatake Barnabas wa Sol kulémawulé kéraandénngé kundi ras waak wandén. ²⁸ Wandéka anga wandarén, “Wan yékun wa. Nanale Jisasna jémbaa dé yénga yandu.” Wunga wandaka Sol dele yaréte Jisasna jémbaa yandén. Yate Jerusalemmba yeyé yaayatéte wup yakapuk yate det kundi kwayéndén, Néman Du Jisaské. ²⁹ Dé Grikna kundi vékukwa Juda dunyansat waak kundi kwayéndén. Wate dele kundi bulndéka kalik yate, dat viyaandéknge wa mawulé yandarén. ³⁰ Yandaka Jisaské yékunmba vékulakakwa du wani muséké vékutake Jerusalem yaasékatake Sol kure yéNDARÉN Sisariat. Kure ye dat anga wandarén, “Tarsusét ma yéménék.” Naandaka wa wani gaayét yéndén.

³¹ Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa wa yékunmba yaréNDARÉN, Judia distrikmba, Galili distrikmba, Samaria distrikmba waak. Nak du det kapéremusé yamba yandakwe wa. Gotna Yaamambi dele jémbaa yandéka wa némaamba du dakwa Jisasna jémbaamba yaalandarén. Yaale de akwi yéku mawulé vékute, apamama yate, wa déku kundi yékunmba vékunderén.

Pita wandéka Ainius yékun yandén

³² Kukmba Pita akwi gaayét yéndén. Ye nyaa nak Gotna du dakwat vé muké wa Lidat yéndén. ³³ Ye du nakét yéndén. Wani duna yé Ainius wa. Déku maan taamba kapére yandéka kwaaré taambak kaayék kupuk (8) wa baka kwaandén. Yamba yeyé yaayandékwe wa. ³⁴ Yandéka Pita dat vétake anga wandén, “Méno Ainius. Jisas Krais ménat wa kururéndékwa. Ma waarape ména taapu wure taakaménu.” Naandén Pita. Wunga wandéka Ainius bari waarape téndén. ³⁵ Saronmba tékwa du dakwa, Lidamba tékwa du dakwa waak de akwi yéNDARÉN dé yékun ye téndéka. Vétake Néman Du Jisaské wa yékunmba vékulakandarén.

Pita wandéka Tabita taamale waaraplén

³⁶ Taakwa nak léku yé Tabita Jopamba yarélén. Grikna kundimba léku yé anga waandarén: Dorkas. Tabita Jisaské yékunmba vékulakalén. Vékulakate yéku jémbaa yate musékapuk yakwa du dakwat yékun yapékarélén. ³⁷ Wani sapak wa baat ye kiyaalén. Kiyaaléka léku pusaa gu yaakwe kure waare anjoré gaamba taakandarén. Taakandaka kwaanlén. ³⁸ Lida Jopa tékwanmba wa tékwa. Jisaské yékunmba vékulakakwa du Jopamba yatéte vékunderén Pita Lidamba yaténdéka. Vékutake wandaka bét du vétik Jopa yaasékatake yémbéréén Pitaké. Ye dat anga wambéréén, “Ma bari yaaménu aanale. Wunga mawulé yanangwa.” Naambéréén.

³⁹ Wunga wambéréka Pita bérale sékét wunga yéNDARÉN Jopat. Ye saambakndaka Pitat kure waaréNDARÉN, Dorkasna pusaa ran taalat. WaaréNdaka du kiyaan kwawitakwa akwi Pitale téte géraandarén. Géraate Dorkas yaréte samaplén laplap wakwasnyéNDARÉN dat. ⁴⁰ WakwasnyéNdaka Pita wandéka akwi du dakwa wani taalé yaasékatake gwaandéNDARÉN. GwaandéNdaka Pita kwaati se Néman Duwat waatakundén. Waatakutake waalakwe léku pusaa véte anga wandén, “Nyéno Tabita, ma waarapnyénu.” Wunga wandéka méni laae dat véte wa waarape ralén. ⁴¹ Raléka taambamba kutndéka wa waarape télén. Téléka waandéka Gotna du dakwa du kiyaan kwawitakwasé waak

yaalandarén. Yaalandaka det anga wandén, “**Bulaa** yaamambi yékunmba a jaalékwa.” Naandén Pita. ⁴² Wunga wandéka wani muséké kundi saapéndarén Jopamba. Saapéndaka némaamba du dakwa ras waak Néman Duké yékunmba vékulakandarén.

⁴³ Némaamba nyaa Pita Jopamba yaréndén. Du nakale wa yaréndén. Déku yé Saimon wa. Saimon bulmakau sépé kururéndakwa jémbaa wa yandén.

10

Gotna kundi kure gaayakwa du Korniliusét kundi kwayéndén

¹ Du nak déku yé Kornilius wa Sisariamba yaréndén. Dé Rom du wa. Dé Juda du yamba wa. Késépéri (100) Romna waariyakwa duna néma du wa. Déku dunyanngé anga wandarén, “**De** Italina waariyakwa dunyansé wa.” Naandarén.

² Kornilius Gorké vékulakandén. Vékulakate yéku mawulé vékute wa déku kémale Gotna yé kavérékndarén. Dé musékapuk yan Judasat yéwaa baka kwayéndén. Gorét apapu apapu waatakundén. ³ Naknya 3 klok garambu wa yéngan pulak yandén. Ye véndén Gotna kundi kure gaayakwa du nak déké gaayandéka. Gaaye anga wandén, “**Méno**, Kornilius.” ⁴ Wunga wandéka dat vétake wup yate wandén, “**Néma** du, kamuké méné mawulé yo?” Naandéka Gotna kundi kure gaayakwa du wa wan, “**Méné** Gorét waatakuménénga ména kundi wa vékundén. Musékapuk yan du dakwat yéwaa baka kwayéménénga Got wa véndén. Yate ménéke vékulakandékwa. ⁵ Bulaa ma waménu ména du ras yékandakwa Jopat. Ye duké nak waakndaru. Déku yé Saimon Pita wa. ⁶ Dé bulmakau sépé kururékwa du Saimonale wa yaréndékwa, solwara aarkémba.” Naandén. ⁷ Wunga watake wa Gotna kundi kure gaayakwa du yéndén. Yéndéka Kornilius waandéka déku jémbaa yakwa du vétik yaambéréén. Waariyakwa du nak waak wa yaandén. Wan Gorét waatakukwa du wa dé. Dé waak Korniliusna jémbaa wa yaténdén. ⁸ Wani du kupuk yaandaka Kornilius Gotna kundi kure gaayakwa duna kundi det wandén. Watake det wandéka wa yéndarén Jopat.

Pita yéngan pulak kwaandén

⁹ Gaan kwaae waarape ye Jopa saambakngé yaténdaka nyaa vélénawuréndéka wa Pita gaamba waaréndén, Gorale kundi bulmuké. ¹⁰ Waare randéka kaandé yandéka kakému kaké mawulé yandén. Yandéka kakému wayéka yaakéréndaka wa yéngan pulak kwaandén. ¹¹ Kwaate véndén Gotna gaayé téndéka néma laplap pulak musé gaayandéka. Gaayandéka waambu laplapmba kutte Pita ranét kusangendarén, kępmaat. ¹² Wani musémba késpulak nakpula kwaami, kaambe, api wa tékésén. ¹³ Téndaka Pita vékundén kundi nak anga wandéka, “**Ma** waarape wani yéku kwaami viyaae kaménu.” ¹⁴ Pita wani kundi vékute anga wandén, “**Néman** Du, yamba yé wa. Nana apakundimba de kwaami raské anga wandakwa, ‘**Wan** kapére kwaami wa.’ Wandaka wuné wani kapére kwaami yaakétnandarén kwaami nak talimba yamba kawutékwe wa. Bulaa kapére kwaami katik kaké wuté.” Naandén. ¹⁵ Wunga wandéka Got nakapuk anga wandén, “**Wan** yéku kwaami wa. Wunga wa wawutéén. Wani kwaamiké anga waké yambak, ‘**Wan** kapére kwaami wa.’ Wunga waké yambak.” Naandén Got. ¹⁶ Apu kupuk Pita wani musat véte wa wani kundi vékundén. Yandéka wani musé bari Gotna gaayét waambule waaréndén.

¹⁷ Pita vékulaka vékulaka naandén wani muséké. Yandéka Korniliusna du Saimonna gaaké waatakutake ye Saimonna pétémba téndarén. ¹⁸ Tété anga waandarén, “**Du** nak déku yé Saimon déku nak yé Pita amba dé yaro?” ¹⁹ Wunga waandaka Pita wani kundiké wayéka vékulaka vékulaka naaténdéka Gotna Yaamambi dat anga wandén, “**Ma** véku. Du kupuk ménéke wa waaklakét

yaandarén. ²⁰ Ma waarape daawuliye dele yéménék. Wup yaké yambakate. Bari dele ma yé. Wunékét wuna kapmang wawutéka wa yaandarén.” Naandén.

²¹ Wunga wandéka Pita daawuliye det anga wandén, “**Waakngunéngwa** du wuné anana. Kamu yaké guné yaak?” ²² Wunga wandéka anga wandarén, “**Waariyakwa** duna néma du Kornilius wandéka wa yaananén. Wan dé yéku du wa. Gorét waatakukwa du wa. Ména gaayé Judasé akwi déké anga wandakwa, ‘Dé yéku du wa.’ Naandakwa. Gotna kundi kure gaayakwa du nak Korniliusét wa wandén, méné déku gaayét ye kundi kwayéménu vékundénngé.” ²³ Wunga wandaka Pita wa wan, “**Ma** yaale amba kwaangunu.” Naandéka wulaae wamba kwaandarén. Kwaae ganmbamba Pita dele sékét yéndén. Jopamba tékwa Jisaské yékunmba vékulakakwa du ras de waak Pitale wa yéNDARÉN sékét.

Pita Korniliusna gaat yéndén

²⁴ Wani yén dunyansé gaan yandéka wa yaambumba kwaandarén. Kwaae ganmbamba waarape ye Sisariamba saambakndarén. Kornilius déku kém déku du dakwat takamba wa wandéka yaae jaawuwe rakéséNDARÉN. Rate Pitaké wa kaavéréNDARÉN. ²⁵ KaavéréNDAKA Pita yaae wulaaké yandéka Kornilius gwaande dat vétake déké mawulé tawulé yate wa kwaati se waandé daandén. ²⁶ Yandéka Pita kalik yate anga wandén, “**Ma** waarape té. Wuné waak baka du a. Wuné néma du yamba wa. Wunéké kwaati séké yambak.” Naandén.

²⁷ Wunga wandéka Kornilius waarape bét Pitale sékét kundi bulaakét wa gaat wulaambéREN. Wulaae Pita véNDÉN némaamba du dakwa jaawuwe randaka. ²⁸ Vétake det anga wandén, “**Nana** apakundimba anga wandakwa, ‘Juda dunyan nak gaayé duna gaat katik wulaaké daré. Juda dunyan nak gaayé duwale katik yeyé yaayatéké daré. Nak gaayé du wan kapérandi yapaté yakwa du wa.’ Wunga wandaka wa vékuséKNGUNÉNGWA. Wuné Juda du a. YéNGAN pulak kwaawutéka Got wunat kulé kundi kwayéndén, nak gaayé duké. Déku kundi vékutake déké katik waké wuté, De kapérandi yapaté yakwa du wa. Wunga katik waké wuté. ²⁹ Got kulé kundi wunat tiyaandéka kundi bulkapuk wa a yaawutéN. Kamuké guné wak, gunéké yaawutéNNGÉ? Bulaa wunat ma waménu.” Naandén.

³⁰ Wandéka Kornilius wa wan, “**Dékény** ani sapak pulak wa wuné gaamba rate Gorét waatakuréwutéN. Waatakuréwutéka wa du nak nyaa vékwa pulak laplap saawuwe bari gaaye wuna ménimba téNDÉN. ³¹ Tété anga wandén, ‘Méno, Kornilius. Méné Gorét waatakuménéNGA ména kundi wa vékundén. Méné muséKAPUK yan du dakwat yéWAA baka kwayéménéNGA Got wa véNDÉN. Véte ménéké wa vékulakandékwa. ³² Méné ma waménu de ména du ras yéNDARU Jopat. Ye du nakngé waakndaru. Déku yé Saimon. Déku nak yé Pita wa. Dé bulmakau sépé kururékwa du Saimonale wa yaréndékwa, solwara aarkémBA.’ Naandén. ³³ Wunga wandéka bari wawutéka wuna du wa yéNDARÉN, ménéké waakmuké. Ye méné vétake wandaka yékunmba wa yaaménén. Wan yékun wa. Bulaa nané akwi Gotna ménimba a amba ranangwa. Rate ména kundi vékuké wa mawulé yanangwa. Néman Du ménat wandén kundi ma waménu nané vékukwak.” Pitat wunga wandén Kornilius.

Pita kundi kwayéndén Korniliusna gaamba

³⁴ Pita anga wandén, “**Got** nakurak kundi wa wandékwa, akwi du dakwat. Nak kundi nak gaayé du dakwat wate, nakpulang kundi nak gaayé du dakwat yamba wandékwe wa. Yi wan wanana wa. ³⁵ Bulaa a vékusékwutékwa. Akwi gaayé du dakwa Gorké vékulakate dat waatakute yéku jémbaa yandaka wa Got déké mawulé yandékwa. Nakurak gaayé du dakwaké male yamba mawulé yandékwe wa. ³⁶ Got kundi wa kwayéndén, nané akwi Israelsat. Got wandéka akwi du

dakwana Néman Du Jisas Kraisa yaae du dakwa Gorale yékunmba yaréké yandakwa kundi wa kwayéndén. Wani kundiké wa vékusék-ngunéngwa. ³⁷ Jon Gotna yémba det baptais kwayétake yéku kundi wandéka de wani kundi baasnyé ye kwayénderén, Galili distrikmba. Kukmba Judiamba tékwa akwi gaayémba wani kundi kwayénderén. Wani kundiké wa vékusékgunéngwa.

³⁸ “Nasaret du Jiskasé wa vékusékgunéngwa. Got dat mayé apa kwayéndéka déku Yaamambi Jisasna mawulémba wulaae randén. Randéka Jisas akwi gaayémba yéte du dakwat yékun yandén. Kutakwana néma du Satan yaavan kurén du dakwat wandéka wa yékun yandarén. Got dale téndéka wa Jisas wunga yandén. ³⁹ Jerusalemmba vénanén, nana taalémba waak vénanén, Jisas déku jémbaa yandéka. Kukmba wa dé takwemimba viyaae baangtakandaka wa kiyaandén. ⁴⁰ Kiyaandéka nyaa vétik yéndéka nyaa kupukmba Got wandéka wa nakapuk taamale waarapndén. Taamale waarapndéka kukmba du ras dé véndarén. ⁴¹ Talimba Got wandéka wa kukmba wani musé vénanén. Nané nana kapmang wa vénanén Jisas taamale waarape téndéka. Akwi du dakwa dé yamba véndakwe wa. Got wandéka taamale waarape yaréndéka wa nané dale kakému kulak kananén. ⁴² Jisas nanat anga wandén, ‘Du dakwat kundi ma kwayéngunu wunéké. Got wunat wandéka a jémbaa yawutékwa. Kukmba wuné kot vékukwa néma du rate kiyaan du dakwana kundi, kulé tékwa du dakwana kundi waak, vékukawutékwa. Vékute deku kapére mawulé deku yéku mawuléké waak det wakawutékwa. Wani jémbaaké waak ma wangunék.’ Naandén Jisas nanat. ⁴³ Talimba Gotna yémba kundi kwayétan du akwi Jiskasé wa kundi kwayénderén. Kwayéte anga wandarén, ‘Du dakwa déké yékunmba vékulakandaru, wa dé mayé apa yandu Got deku kapére mawulé yasnyéputi-kandékwa.’ Wunga wa wandarén.” Naandén Pita.

Gotna Yaamambi nak gaayé du dakwana mawulémba wulaae randén

⁴⁴ Pita det wayéka watépékanDéka Gotna Yaamambi Pitana kundi vékukwa du dakwana mawulémba wulaandén. ⁴⁵⁻⁴⁶ Wulaae randéka Jiskasé yékunmba vékulakakwa Juda du Pitale Jopamba yaae vékunderén wani du dakwa vékukapuk yandakwa kundimba wate Gotna yé kavérékndaka. Vékute vatvat naate anga wandarén, “Yéki. Got déku Yaamambi wa kwayéndén, nak gaayé du dakwat waak.” ⁴⁷ Wunga wandaka Pita anga wandén, “Gotna Yaamambi wani du dakwana mawulémba wa wulaae randékwa, nana mawulémba talimba wulaae randékwa pulak. Kandé nanat watépéké ya, Jisasna yémba det baptais kwayémuké? Wan yamba yé wa. Nané Jisasna yémba det baptais kwayékanangwa.” Naandén. ⁴⁸ Wunga watake Pita wandéka de dale yaan du Jisas Kraisa yémba wate det baptais kwayénderén. Kwayéndaka Pitat wandarén, dé dele nyaa vétik kupuk yaréndénggé.

11

Pita kundi kwayéndén Jerusalemmba tékwa Jisasna du dakwat

¹ Jisasna kundi kure yékwa dunyan, Jiskasé yékunmba vékulakakwa du dakwale Judia distrikmba yatéte wa vékunderén nak gaayé du dakwa Gotna kundi yékunmba vékundaka. ²⁻³ Kukmba Pita Jerusalemét waambule yéndén. Jerusalemmba tékwa Jisasna jémbaamba yaalan du ras anga wandarén, “Nak gaayé du Jisasna jémbaamba yaalaké mawulé yamunaae, taale de nané Judana jémbaamba ma yaalandaru. Yaalaké mawulé yamunaae, de deku sépé ma sékundaré, nana sépé sékunanén pulak.” Naatake Pita Jerusalemmba saambakndéka dat waarute anga wandarén, “Méné nak gaayé duna gaamba wulaae wa dele kakému kaménén. Wani duna sépé yamba sékundakwe wa. Wani du

nané Judana jém^{ba}amba yamba yaalandakwe wa. Méné dele rate kakému kate wan sépélak wa yaménén.” Naandarén.

⁴⁻⁵ Wandaka Pita Korniliusale rate yandarén akwi muséké det anga wandén: “Wuné Jopamba yaréte Gorale kundi bulte wa yéngan pulak kwaawutén. Kwaate véwutén. Néma laplap pulak musé Gotna gaayém^{ba} gaayandén. Gaayandéka wa de waambu laplapmba kure kusangendaka wa gaaye rawuténmba téndén. ⁶ Téndéka kurkale véséke wa véwutén késpulak nakpulak kwaami, kaambe, api wamba téndaka. ⁷ Vétake vékuwutén kundi nak anga wandéka, ‘Méno Pita, ma waarape méné wani yéku kwaami viyaae ka.’ ⁸ Wani kundi vékutake anga wawutén, ‘Néman Du, yamba yé wa. Wani kwaami raské anga wandakwa, “Wan kapére kwaami wa.” Wandaka wani kapére kwaami yaakéndarén kwaami talimba yamba kawutékwe wa. Bulaa katik kaké wuté.’ ⁹ Wunga wawutéka Got nakapuk anga wandén, ‘Wan yéku kwaami wa. Wunga wa wawutén. Wani kwaamiké katik waké méné, “Wan kapéremusé wa.”’ Naandén Got. ¹⁰ Apu kupuk wani musé véte wa wani kundi vékuwutén. Yawutéka wani musé Gotna gaayét waambule kure waaréndarén.

¹¹ “Kure waarénddaka bari de Sisariamba yaan du kupuk deku néma duna kundi vékutake yaae yaréwutén gaamba saambakndarén. ¹² Saambaknddaka Gotna Yaamambi wunat wandén, wup yakapuk yate bari dele yéwuténngé. Ani du taambak kaayék nakurak (6) Jisaské yékunmba vékulakate wunale wa yéndarén Sisariat. Ye nané akwi Korniliusna gaamba wulaananén. ¹³ Wulaananga nanat wandén, Gotna kundi kure gaayakwa du nakét véndénngé. Wani du Korniliusna gaamba téte dat anga wandén, ‘Ma waménu de ména du ras yéndaru Jopat. Ye du nakngé waakndaru. Déku yé Saimon wa. Déku nak yé Pita wa. ¹⁴ Dé yaae ménat kundi kwayékandékwa. Kwayéndu guné guna kémale vékungunu Got guna kapérandi mawulé yasnyéputindu wa yékunmba yarépéka-kangunéngwa.’ Naandén Gotna kundi kure gaayakwa du Korniliusét.

¹⁵ “Kornilius wani muséké saapéndéka wuné det kundi kwayéwutéka Gotna Yaamambi deku mawulémba wa wulaae randékwa, nana mawulémba talimba wulaae randékwa pulak. ¹⁶ Gotna Yaamambi deku mawulémba wulaae randéka Néman Duna kundiké wa vékulakawutén. Talimba Néman Du anga wandén, ‘Baptais kwayékwa du Jon Gotna yém^{ba} det baptais kwayéndén. Got déku Yaamambi kwayékandékwa gunat. Kwayéndu Gotna Yaamambi guna mawulémba wulaae rakandékwa.’ Naandén Néman Du Jisas. ¹⁷ Nané Néman Du Jisas Kraiské taale yékunmba vékulakananga wa Got déku Yaamambi tiyaandén nanat. Got déku Yaamambi wani nak gaayé du dakwat waak wa kwayéndén. Bulaa wani muséké a vékusékwutékwa. Got déku Yaamambi wani nak gaayé du dakwat kwayéndéka wuné déku jém^{ba}aa yamba yaavan kuruwutékwe wa. Wan Gotna jém^{ba}aa wa. Wuna jém^{ba}aa yamba yé wa.” Naandén Pita.

¹⁸ Pita wunga wandéka Juda dunyansé nakapuk dat yamba waarundakwe wa. Yate Gotna yé kavérékte anga wandarén, “Got wan yékun wa. Dé nak gaayé du dakwaké waak wa wandén. De deku kapére mawulé yaasékatake kulémawulé kéraae yékunmba yarépékakandakwa apapu apapu.” Naandarén.

Jisasna jém^{ba}amba yaalan du dakwa Antiokmba jaawundarén

¹⁹ Talimba Stivenét wa viyaandarén matut. Viyaandaka kiyaandéka Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwat yaavan kurké yandaka genge gaayét yaangéte yéndarén. Yaange yéte ras apakét ye Fonisia distrikmba téndarén. Ras Saiprus ailanmba téndarén. Ras Antiokmba wa téndarén. Téte Juda du dakwat male wa Jisaské kundi kwayéndarén. Nak gaayé du dakwat déké yamba

kundi kwayéndakwe wa. ²⁰ Saiprus ailan dunyan Sairini dunyan waak Jisaské yékunmba vékulakate Antiokét ye Juda du dakwat, nak gaayé du dakwat waak, wa Néman Du Jisaské kundi kwayéandarén. ²¹ Kwayéndaka Néman Du det mayé apa kwayéndéka némaamba du dakwa deku kapére mawulé yaasékatake Néman Duké yékunmba vékulakandarén.

²² Jerusalemba tékwa Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa wani muséké kundi vékute wandaka Barnabas Antiokét yéndén. ²³ Ye saambake véndén Got wani du dakwat yékun yandéka yékunmba yaréndaka. Véte mawulé tawulé yate det anga wandén, “Guné yéku mawulé vékute Néman Duna kundi ma yékunmba vékungunék apapu apapu. Néman Duna jémbaa yaasékaké yambak.” Naandén Barnabas. ²⁴ Barnabas wan dé yéku du wa. Gotna Yaamambi déku mawulémba wa wulae apamama yaran. Yaréndéka Jisaské yékunmbaa-sékéyak wa vékulakandén. Wani sapak némaamba du dakwa Barnabasna kundi vékute de waak Jisaské yékunmba vékulakandarén.

²⁵⁻²⁶ Kukmba Barnabas Solké waake vé muké Tarsusét yéndén. Ye waake ve dé kure yémbérén Antiokét. Kure ye nak kaa Antiokmba yaréte bét Jisasna jémbaamba yaalan du dakwale jaawuwe kundi bulmbérén. Némaamba du dakwat wa kundi kwayémbérén Jisaské. Antiokmba wa Jisasna du dakwat ani yé taale kwayéandarén, “Kraisna du dakwa wa.”

²⁷ Wani sapak kukmba yaaké yakwa muséké kundi kwayékwa du ras Jerusalem yaasékatake Antiokét yéndarén. ²⁸ Wani du nak déku yé Agabus wa. Gotna Yaamambi déku mawulémba wulae apamama yandéka wa téte anga wandén, “Kaandé yakwa sapak bari a yaakandékwa. Yaandu akwi kápmaamba tékwa du dakwa kaandale yarékandakwa.” Naandén Agabus. Kukmba Klodius Romna néma du wa téndén. Téndéka wa wani kaandé yakwa sapak yaan. ²⁹ Agabus wani muséké wandéka Jisasna du dakwa vékute anga wandarén, “Nané nak nak Jisasna jémbaamba yaale Judiamba tékwa du dakwaké vékulakate nana yéwaa muniye ras randu ras ma kwayésatikwak det. Ma kwayésatinanu kéraaembut kakému kéraandarék.” Naandarén. ³⁰ Wunga watake yéwaa kéraae Sol ambét Barnabasét kwayéandarén. Kwayétake wandaka Jerusalemét ye wa kwayémbérén, Jisasna jémbaamba yaalan du dakwana maaka dusat.

12

Herot wandéka Jems viyaandéktake Pitat kure yéandarén kalapusét

¹ Wani sapak néma du Herot Jisasna jémbaamba yaalan du dakwat wa yaavan kutndén. ² Yaavan kutte wandéka Jonna aanyé Jemsat viyaandékandarén, waariyandakwa kulaat. ³ Viyaandaka Judasé vétake wa mawulé yandarén. Yandaka Herot wa vékuséknéndén. Vékusékte wandéka Pitat kulkiye kure yéandarén, kalapusét. Yis taakakapuk yandakwa bret kandakwa sapak Herot wandéka wa wunga yandarén. Pitat kulkiye kure ye taakandaka wa kalapusmba kwaandén. ⁴ Kwaandéka Herot wandéka de waariyakwa du déké séngiye téte vétéandarén, dé yaange yémuké. Ganmbamba du vétik vétik, nyaa du vétik vétik, garambu du vétik vétik, gaan du vétik vétik de wunga wa déké téte vétéandarén. Herot anga wandén, “Pasova waanangwa kakému kasékéyakndaru wawutu Pita kure yaae taakandaru wa Judaséna ménimba tékandékwa. Téndu kundi bultake dé viyaakandakwa.” Naandén. ⁵ Pita kalapusmba kwaandéka waariyakwa du déké téte vétéandarén. Yandaka Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa apapu apapu Gorét némaamba waatakandarén, Pitat yékun yandénggé.

Gotna kundi kure gaayakwa du Pita kure gwaandéndén kalapusmba.

⁶ Herot anga wandén, “Séré Pita kure yaalandaru Judaséna ménimba tékandékwa, talimba wawutén pulak.” Naandén. Wunga wandéka wani gaan Pita kalapusmba yundé kwaandén. Waariyakwa du vétik sen vétik déku taambamba gitakambéréka dé nyéndémba kwaandén. De akwi yundé kwaandarén. Kwaandaka waariyakwa dunyan ras kalapusna pétémba kaavérendarén. ⁷ Kaavérendaka Néman Duna kundi kure gaayakwa du gaayandéka kalapus yaa vérekngwa pulak yan. Yandéka wani du Pitat kutte anga wandén, “Bari ma vélérkiyaae waarapménu.” Wunga wandéka wani sen Pitana taambamba lepékwe vaakérén. ⁸ Vaakéndéka Gotna kundi kure gaayakwa du anga wandén, “Ména laplap saawute ména su ma saawuménu.” Naandén.

⁹ Wunga wandéka Pita déku laplap saawuwe su saawundén. Yandéka nakapuk anga wandén, “Yépmaa yandéka saape téménéngwa laplap waak saawuwe wuna kukmba ma yaa.” Wunga wandéka Pita wani gaa yaasékatake wani duna kukmba yéndén. Pita yamba vékuséknékwe wa, Gotna kundi kure gaayakwa du yan muséké. Déku mawulémba anga wandén, “Wan baka yéngan a kwaawutén.” ¹⁰ Wunga wate wa Gotna kundi kure gaayakwa duna kukmba yéndén. Bét yéte waariyakwa dunyansat ras talakatake ras waak talakatake ye kalapusna pétémba saambakmbérén. Du wani ainét gindarén pété naapiye kaapat gwaande wa néma gaayét yékandékwa. Yaae wani pétémba saambakmbéréka wa wani pété dékét déku kapmang naapindén, gwaandémbérenngé. Naapindéka gwaande yaambumba nak yémbérén. Ye Gotna kundi kure gaayakwa du Pita yaasékatake wa bari yéndén.

¹¹ Wani du yéndéka Pita vékusékte anga wandén, “An yéngan yamba wa. Néman Du wandéka wa Gotna kundi kure gaayakwa du wunéké wa gaayandén. Gaaye wunat yékun yate wunat kalapusmba wa kure yaalandén. Bulaa Herot, wuna gaayé du waak wunat kapéremusé katik yaké daré. Wunga vékusékwutéka. Yi wan wanana wa.” Naandén.

¹² Wunga watake wani muséké vékusékte Mariana gaat yéndén. Maria wan Jonna aasa wa. Déku nak yé Mak wa. Mariana gaamba némaamba du dakwa jaawuwe Gorét waatakundarén. ¹³ Gorét waatakuréndaka Pita yaae kaapamba téte pétémba viyaandén. Viyaandéka jémbaa yakwa taakwa nak léku yé Roda pété naapimuké wa yaalén. ¹⁴ Yaae Pitana kundi vékute anga vékuséklén. Pita wa yaan. Wunga vékusékte mawulé tawulé yate bari waambule wulaalén. Pété yamba naapilékwe wa. Waambule wulaae det anga walén, “Pita wa tékwa pétémba.” Naalén.

¹⁵ Wunga waléka anga wandarén, “Wan waangété wa yanyénéngwa.” Naandaka anga walén, “Yamba wa. Dé wa tékwa pétémba. Yi wan wanana wana.” Wunga waléka wandarén, “Wan Gotna kundi kure gaayakwa du nak Pita pulak ye wa téndékwa.” Naandarén.

¹⁶ Waréndaka Pita dé pétémba viyaapékaténdén. ¹⁷ Viyaapékaténdéka yaae naapiye dat vétake vatvat naandarén. Vatvat naandaka Pita taambat yandén, kundi bulkapuk yandarénggé. Yandéka kundi bulkapuk yandaka kalapusmba kwaandéka Néman Du dat kaapat kure yaalandénggé saapéndén. Saapétake det anga wandén, “Wani muséké Jisaské yékunmba vékulakakwa dunyansat akwi, Jemsat waak ma wangu.” Naandén. Naatake Mariana gaa yaasékatake nak taalát yéndén.

¹⁸ Ganmbamba kalapusmba Pitaké séngite kaavéran waariyakwa dunyansé Pitaké vépatike wup yate vatvat naate anga wandarén, “Yéki. Pita yéngan dé yék?” Naandarén. ¹⁹ Wunga wandaka Herot apamama yate wandéka wa

Pitaké waakndarén. Waake dé yamba véndakwe wa. Yandaka Herot kalapusmba Pitaké séngite kaavéran waariyakwa dunyansat némaanmba waatakundarén Pitaké. Waatakundéka Pitaké vékusénggapuk yandaka déku du det viyaandéklarénggé wandén. Watake Herot Judia distrik yaasékatake Sisariat yéndén. Ye saambake késépéri nyaa wamba yaréndén.

Herot wa kiyaan

²⁰ Herot rakarka yandén Tair du dakwa Saidon du dakwat waak. Rakarka yandéka wani gaayé vétikmba du ras yaandarén Herorale kundi bulmuké. Yaae taale Blastusale kundi bulndarén. Wani du dé Herotna gaaké wa séngite kaavéréndén. Kaavéréndéka dale kundi bulndaka det yékun yandéka wa Herorale kundi gimuké jaawuwe téndarén. Deku gaayé du dakwa deku kakému Herot vérekwa taalémba kéraandakwanngé, wa Herorale kurkale yarémuké mawulé yandarén.

²¹ Herot wakandéngndén nyaa, dé déku yéku laplap saawuwe néma duna jaambémba rate du dakwat néma kundi kwayéndén. ²² Kwayéndéka du dakwa waate anga wandarén, “**Wan néma** duna kundi wa. Wan got nak wa kundi kwayékwa. Baka du yamba yé wa.” Naandarén. ²³ Wunga waandaka Herot deku kundi vékute mawulé tawulé yandén. Yate dékét wa déku yé kavérékndén. Gotna yé yamba kavérékndékwe wa. Yandéka Néman Du Gotna kundi kure gaayakwa du dat viyaandéka kapérandi baat yandéka kaawiya déku yaalémba tindaka wa kiyaandén.

²⁴ Némaamba du dakwa ras waak Gotna kundi vékute wa Jisaské yékunmba vékulakandarén.

²⁵ Barnabas ambét Sol Jisasna jémbaamba yaalan du dakwana néma dusat deku kakému kéraaké yandakwa yéwaa kwayétake Jerusalem yaasékatake Jon kure waambule yéendarén Antiokét. Jonna nak yé Mak wa.

13

De Barnabas ambét Solét wakandéng-takandaka wa yémbéren kulé jémbaa yamuké

¹ Antiokmba tékwa Jisasna jémbaamba yaalan du ras Gotna yémba kundi kwayéendarén. Ras de du dakwat yakwasnyéendarén Jisasna jémbaaké. Wani dunyanséna yé anga wa: Barnabas, Sol, Simeon déku nak yé Géléndu, Sairini du Lusius, néma du Herotna naawindu Manain. ² Nakurak apu Antiokmba tékwa Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa Néman Duké vékulakate kakému kakapuk yate Néman Duwat waatakundaka Gotna Yaamambi det anga wandén, “**Ma** wangunu Barnabas ambét Sol wawutén jémbaa yambéru.” ³ Naandéka kakému kakapuk yate Gorét waatakutake bérku maakamba taamba taakate anga wandarén, “**Ma** yémbénu, Gotna Yaamambi wan jémbaa yamuké.” Naandarén.

Barnabas ambét Sol Jisaské yéku kundi kwayémbéren Saiprus ailanmba

⁴ Gotna Yaamambi wandéka Barnabas ambét Sol Selusiat yémbéren. Ye sipmba waare Saiprus ailanét yémbéren. ⁵ Ye Salamismba saambakmbéren. Saambake Gotna kundi kwayémbéren, Judana kundi bulndakwa gaamba. Jon Mak sékét bérale Jisasna jémbaa wa yandén.

⁶ Barnabas ambét Sol képmaamba ye Saiprusmba tékwa akwi gaayémba yéte Pafosmba saambakmbéren. Ye saambake kus paavé tukwa du nak vémbéren. Déku yé Barjisa wa. Wan Juda du wa. Anga wandén, “**Wuné** Gotna kundi wa kwayéwutékwa.” Naate wa paapu yandén. ⁷ Dé Saiprusna néma duwale wa yaréndén. Wani néma duna yé Sergius Paulus wa. Sergius Paulus wan nyaangét

pukaakwa du wa. Dé wandéka wa Barnabas ambét Sol yaambéréka bérét anga wandén, “Gotna kundi vékuké mawulé yawutékwa. Wunat ma wambénu wani kundi.” Naandén.

⁸ Wunga wandéka wani kus paavé yakwa du, Saiprusna néma du Jisaské yékunmba vékulakamuké kalik yate, anga wandén, “Yamba wa. Ménat katik waké béré.” Naandén. Grikna kundimba wani duna yé anga wandarén, “Elimas.”
⁹⁻¹⁰ Elimas wunga wandéka Gotna Yaamambi Solna mawulémba wulaae apamama yaréndén. Yaréndéka Sol déku nak yé Pol wa, Elimasét vésékte dat anga wandén, “Méné Satanna du wa. Kutakwana néma du Satan ména mawulémba wa téndékwa. Akwi yéku muséké wa kalik yaménéngwa. Papukundi male wa waménéngwa. Kapére mawulé wa vékuté-pékaaménéngwa. Apapu apapu Néman Duna kundi wa yaavan kutménéngwa. ¹¹ Ma véku. Bulaa Néman Du ménat viyaakandékwa. Viyaandu ména méni kiyaakandékwa. Kiyaandu némaamba nyaa yare méné katik véké méné.” Naandén Pol. Wunga wandéka gélé buwi pulak musé gaaye déku méni kuttépéndéka wa Elimasna méni kiyaan. Kiyaandéka wunga yé, wunga yé yatéte du dakwat wandén, déku taambamba kure yéandarénngé. ¹² Yandéka Saiprusna néma du Sergius Paulus véte Néman Du Jisasna kundi vékute vatvat naate Jisaské yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naandén.

Pol ambét Barnabas kundi kwayémbérén Pisidiamba tékwa gaayé Antiokmba

¹³ Pol déku duwale sékét sipmba waare Pafos taakatake ye Pergamba saambakandarén. Wani gaayé Pamfilia provinsmba wa téndékwa. Saambake Jon Mak dé bét yaasékatake Jerusalemét waambule yéndén. ¹⁴ Waambule yéndéka Pol ambét Barnabas Perga taakatake kępmaamba Antiokét yémbérén. Wani gaayé Pisidia distrikmba wa téndékwa. Ye wamba téte yaap yaré nyaa bét Juda kundi bulndakwa gaat wulaambérén. Wulaae rambérén. ¹⁵ Rambéréka wani gaana néma du Gotna nyéngaamba véte Moses talimba viyaatakan apakundi ras véte némaanmba wandén. Watake dé Gotna kundi kwayétan du talimba viyaatakan kundi ras véte némaanmba wandén. Wandéka de néma du ras du nakét wandaka Pol ambét Barnabaské yaae deku kundi anga wandén, “Nana du, du dakwat yéku kundi kwayéké mawulé yate bulaa ma kwayémbénék. Kwayémbénu vékunderu deku mawulé yékun yakandékwa.” Naandén.

¹⁶ Wunga wandéka Pol waarape téte taamba kusoréte anga wandén: “Guno, Israel dunyansé, amba rate Gorét waatakukwa nak gaayé du akwi, ma vékungunu. ¹⁷ Talimba Israelséna néma du Got wa nana gwaal waaranga maandéka bakamat wandén, déku kundi vékunderénngé. Watake apamama yandéka nana gwaal waaranga maandéka bakamu Israelsé deku gaayé talimba yaasékatake nak gaayét ye Isipmba yaréte wa némaamba yandarén. Yandaka Got apamama yate wa de kure gwaandéndén Isipmba. ¹⁸ De kure gwaande kwaaré dumi vétik (40) wa dele randén, du yarékapuk taalémba. Nakurak apu nakurak apu déku kundi vékumuké kalik yandaka wa Got dele rapékandén. ¹⁹ Rapékate wandéka de Kenan kępmaamba tén néma gaayé taambak kaayék vétikmba (7) tén némaamba du dakwa wa viyaandarén. Viyaatake Israel dunyansé ye deku kępmaa kéraae wamba yaréndarén. ²⁰ Némaamba (450) kwaaré wa wamba yaréndarén. Yaréndaka kukmba Got wandéka de néma dunyansé Israel du dakwaké yékunmba véréndarén. Véréndaka kukmba Gotna yémba kundi kwayétan du Samuel dé waak néma du rate Israel du dakwaké yékunmba véréndén.

²¹ “Kukmba de Israelsé Gorét anga wandarén, ‘Ma waménu néma du nak dé déku kapmang nanéké yékunmba vérénu.’ Wunga wandaka Got wandéka

Kisna nyaan Sol deku néma du téndén. Dé Benjaminna kém wa. Kwaaré dumi vétik (40) wa deku néma du téndén. ²² Te Gotna kundi vékukapuk yandéka, Got wakandéngtakandéka wa Devit deku néma du téndén. Got Devirké anga wandén, ‘Jesina nyaan Devirké néma mawulé yawutékwa. Dé wuna kundi vékukandékwa.’ Naandén. ²³ Wunga watake kukmba nakapuk anga wandén, ‘Wawutu Israelsat yékun yaké yakwa du yaakandékwa. Yaae Satanna taambamba wa de kéraakandékwa. Yi wan wanana wa.’ Wunga watake kukmba wandéka Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu Jisas wa yaan.

²⁴ “**Taale** baptais kwayétan du Jon akwi Israelsat anga kundi kwayéndén, ‘Guna kapére mawulé ma yaasékangunu wuné Gotna yémba gunat baptais kwayékawutékwa.’ Naandén. ²⁵ Wunga watake déku jémbaa yasékéyakngé yate anga wandén, ‘Wunéké yénga guné wo? Wuné kandé? Wuné néma du yamba yé wa. Nak duké wa kaavéré-ngunéngwa. Wunéké yamba kaavéré-ngunéngwe wa. Ma véku. Wuna kukmba wa yaakandékwa. Dé néma du wa. Wuné baka du a. Baka du tété déku jémbaa yénga pulak yaké wuté?’ Jon wunga wandéka kukmba wa Jisas yaandén.” Naandén Pol.

²⁶ Watake anga wandén, “Wuna dunyansé, Abrahamna gwaal waaranga maandéka bakamu, amba tékwa Gorét waatakukwa nak gaayé du akwi, ma vékungunék. Got nanat yékun yaké yandékwa kundi nanat wa tiyaandén. ²⁷ Tiyaandéka Jisas det yékun yamuké yaandéka Jerusalemmba tékwa du dakwa deku néma du waak déké yamba vékusékdakwe wa. Akwi yaap yaré nyaa wa vékudarén néma du ras Gotna nyéngaamba véte Gotna yémba kundi kwayétan du viyaatakan kundi véte némaamba wandaka. Vékite wani kundiké yamba vékusékdakwe wa. Yate wandarén, Jisasét viyaandékdandarénggé. Wunga wandaka Gotna yémba kundi kwayétan duna kundi wa sékérekén.

²⁸ “**Jisas** kapéremusé yamba yandékwe wa. Yandéka dat viyaandéknggé wate wa paapu yandén. Paapu yate wa néma du Pailarét wandarén, déku dunyan Jisasét viyaandékdandarénggé. ²⁹ Gotna yémba kundi kwayétan du talimba dunyan ras Jisasét kapéremusé yaké yandakwanngé Gotna nyéngaamba wa viyaatakandarén. Viyaatakandaka kukmba Jerusalemmba tékwa du wani akwi musé Jisasét wa yandarén. Ye déku pusaa takwemimba lepékwe kure ye kwaawumba rémndarén. ³⁰ Rémtakandaka Got wandéka wa nakapuk taamale waarapndén. ³¹ Waarapndéka kukmba dale Galili distrik yaasékatake Jerusalemét yén du dakwa wa dé véndarén késépéri nyaa. Vétake wa bulaa Israel du dakwat kundi kwayéndakwa déké.

³²⁻³³ “**Ani** yéku kundi gunat kwayémuké wa yaatén, guna gaayét. Talimba Got nana gwaal waaranga maandéka bakamat yékun yaké yandékwa kundi wa wandén. Watake bulaa dé nané deku gwaal waaranga maandéka bakamat wa yékun yandén. Dé wandéka Jisas taamale waarapndénmba wa Got wungamba wa nanat yékun yandén. Talimba Gorké waandakwa gwaarésé wa viyaatakandarén Gotna nyéngaamba. Gwaaré namba 2 du nak anga viyaatakandén Jisaské: Got anga wandén, ‘Méné wuna nyaan wa. Wuné wawutéka bulaa méné wuna nyaan tété néma du wa raménéngwa.’ Naandén Got. Wunga wandéka wunga viyaatakandén.

³⁴ “**Nakurak** apu Got wandu Jisas taamale waarapndu déku pusaa biyaawukapuk yaké yakwanngé, wa wandén. Wandéka du nak Gotna nyéngaamba anga viyaatakandén:

Talimba Devirét wa wawutén, dat yékun yawutu yékunmba yaréké yandékwanngé.

Gunat waak yékun yakawutékwa. Yi wan wanana wa.

³⁵ Got wunga wandéka viyaatakandéka nak kundi anga wa kwaakwa:

Méné Got, méné waménu ména yéku duna pusaa katik biyaawuké dé.

³⁶ “Wani kundi nak duké wa wandékwa. Devirké yamba wandékwe wa. Devit yaréte Gotna jémbaa yékunmba wa yandén. Yatake kiyaandéka déku gwaal waaranga maandéka bakamuale dé rémndaka wa déku pusaa biyaawan.

³⁷ Got wandéka wa kiyaan du nak taamale waarapndéka déku pusaa yamba biyaawundékwe wa.

³⁸⁻³⁹ “Wuna dunyansé, ma véku. Wani du wan Jisas wa. Got Jisasna jémbaat vétake guna kapére mawulé wa yasnyéputindékwa. Wani kundi gunat a kwayétékwa. Guné aana kundi vékute wani muséké yékunmba yénga vékuséngunu. Guné Jisaské yékunmba vékulakangunu, wa dé guna kapére mawulé kururé-kandékwa. Kururéndu yékunmba yarékangunéngwa. Mosesna apakundi vékungunu, wa guna kapére mawulé tépékaa-kandékwa. Téndu yékunmba katik yaréké guné. ⁴⁰ Wani muséké ma yékunmba vékuséngunu. Jéraawu ma yangunék, Gotna yémba kundi kwayétan du viyaatakan musé gunat yaakapuk yamuké. Got wandéka déku kundi anga wa viyaatakandarén:

⁴¹ Guné wasélékngwa du, ma véku. Wuna jémbaa véte vatvat naate wa lambiyakngangunéngwa.

Yaréngunéngwa sapak néma jémbaa a yawutékwa.

Du nak wuna jémbaaké gunat wandu wuna jémbaaké katik yékunmba vékulakaké guné.

Gotna kundi wunga wa viyaatakandarén.” Naandén Pol.

⁴² Wani kundi watake Pol ambét Barnabas gwaandéké yambéréka de du dakwa bérét anga wandarén, “Nakapuk yare ani yaap yaré nyaa yaandu nakapuk ma waambule yaae wani kundi ras waak nanat nakapuk wambénék.” Naandarén.

⁴³ Wunga watake Gotna kundi bulndakwa gaa yaasékatake gwaandéndarén. Gwaandé némaamba Juda du dakwa, némaamba Judana jémbaamba yaalan nak gaayé du dakwa waak, Pol ambét Barnabasale sékét yéNDARÉN. Yéte wa det kundi kwayémberén, Gotna kundi yékunmba vékute yaasékakapuk yandaru deku mawulé yékun yate apamama ye téndénngé. Wunga yandaru Got det yékun yakandékwa.

⁴⁴ Yaap yaré nyaa yaandéka wani gaayémba tékwa du dakwa némaamba Néman Duna kundi vékumuké wa yaae jaawuwe randarén. ⁴⁵ Randaka Juda du ras némaamba du dakwa jaawuwe randaka véte kalik yate wa rakarka yandarén. Yate Pol, déku kundiké waak wa wasélékndarén. ⁴⁶ Wasélékte dat waarundaka Pol ambét Barnabas apamama yate wup yakapuk yate anga wambéréén, “Taale guné Juda du dakwat wa aané Gotna kundi kwayétén. Wan yékun wa. Guné wani kundiké wa kuk kwayéngunéngwa. Kuk kwayéte kulémawulé kéraaé yékunmba yarépékamuké wa kalik yangunéngwa. Bulaa aané guné yaasékatake nak gaayé du dakwat Gotna kundi kwayémuké wa yékatékwa. ⁴⁷ Néman Du aanat wa wakandéngndén, aané nak gaayé du dakwaké yéké yatékwanngé. Talimba wandéka déku nyéngaamba kundi wa viyaatakandarén. Viyaatakate deku mawulémba anga wandarén, ‘Gaan téwaayé vérékte kaaléndu wa du dakwa kurkale vékandakwa.’ Wunga wate Gotna kundi anga viyaatakandarén: Talimba ménat wa wakandéngwutén, méné vérékte kaalékwa téwaayé pulak yatéménénngé.

Yatéte wuna kundi nak gaayé du dakwat ma kwayéménu vékusékndaru.

Ma kwayéménu akwi képmaamba tékwa du dakwa Satanna taambamba kéraakawutékwa.

Got wunga wandéka wa viyaatakandarén.” Naambérén Pol ambét Barnabas.

⁴⁸ Wunga wambéréka de wamba tékwa nak gaayé du dakwa mawulé tawulé yandarén. Yate anga wandarén, “Néman Duna kundi wan yéku kundi wa.” Naandarén. Talimba Got wa wakandéngndén, nak gaayé du dakwa ras kulémawulé kéraae yékunmba yarépékandarénggé. Wani du dakwa Jisaské yékunmba vékulakate déku kundiké anga wandarén, “Yi wan wanana wa.”

⁴⁹ Wani taalémba némaamba du dakwat wa Néman Duna kundi kwayéndarén. ⁵⁰ Kwayéndaka Juda dunyansé ras wani muséké kalik yate wa Pol ambét Barnabaské kapére kundi bulndarén. Bulte wani gaayéna néma du Gorét waatakukwa nak gaayéna néma taakwat waak wandarén wani muséké. Wandaka bérké kalik yate bérét baasnyé ye yaavan kutndarén. Yaavan kutte wa bérét waarundarén, deku distrik yaasékatake yémbérénggé. ⁵¹ Waarundaka bérku mawulémba anga wambérén, “Wani gaayé du dakwa aanat kapéremusé wa yandarén. Wanningé Got yandarén kapéremusé det yakatakandékwa.” Wunga wate wani du dakwa véte wani muséké vékusék-ndarénnggé bét bérku maanmba kwaan baawu viyaaputémbérén. Viyaaputétake wani gaayé yaasékatake Aikoniamét yémbérén.

⁵² Antiokmba tékwa Jisasna du dakwa mawulé tawulé yandarén. Yandaka Gotna Yaamambi deku mawulémba wulaae apamama yandéka wa kurkale yaréndarén.

14

Pol ambét Barnabas jémbaa yambérén Aikoniammba

¹ Pol ambét Barnabas Aikoniammba téte Judaséna kundi bulndakwa gaamba wulaae kundi kwayémbéréka Juda du dakwa némaamba, wamba tékwa némaamba nak gaayé du dakwa waak wa Jisaské yékunmba vékulakandarén.

² Yandaka Juda dunyansé ras Jisaské yékunmba vékulakamuké kalik yate nak gaayé du dakwat Pol ambét Barnabaské kapére kundi wandarén. Wandaka nak gaayé du dakwa deku kundi vékute wa Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwaké kalik yandarén.

³ Baapmu kulémba wa Pol ambét Barnabas wani gaayémba yarémbérén. Yaréte wup yakapuk yate wa kundi kwayémbérén, Néman Duké. Kwayémbéréka Néman Du bérét mayé apa kwayéndéka bét nakpulak jémbaa kulé apanjémba waak wa yambérén. Yambéréka véte anga wandarén, “Néman Du nanat yékun yaké yandékwa kundi nanat wa wambérén. Wani kundi yéku kundi wa. Nané bérku jémbaa véte wunga wa vékuséknangwa. Néman Du bérale wa jémbaa yandékwa. Wunga wa vékuséknangwa.” Naandarén. ⁴ Wunga watake wani gaayémba tékwa du dakwa ras mawulé yate bérku kundi vékunderén. Ras bérku kundiké kalik yate Jisaské yékunmba vékulakakapuk yakwa Judaséna kundi wa vékunderén.

⁵ Kukmba nak gaayé du ras, Juda du ras, deku néma du ras, wunga dekét deku kapmang bulte anga wandarén, “Bérét yaavan kurkanangwa. Bérét matut viyaandék-nganangwa.” ⁶⁻⁷ Wunga wandaka wani kundi vékutake bét Aikoniam taakatake yaange yémbérén, Likonia distrikmba tékwa gaayét. Lистра ambét Derbemba tékwa du dakwa wani taalémba tékwa du dakwat waak wa yéku kundi kwayémbérén, Néman Du Jisaské.

Listramba jémbaa yambérén

⁸ Maan kapére yan du nak, wa yaréndén Listramba. Déku aasa dé kéraaléka wa wunga yandén. Yeyé yaayaké yapatindén. ⁹ Pol kundi kwayéndéka wani du vékundén. Vékundéka Pol vékuséknéndén wani du Gorké yékunmba vékulakate

yékun yaké yandékwanngé. ¹⁰ Wunga vékusékte dat vésékte némaanmba anga wandén, “Ma waarape kurkale téménu.” Naandéka bari waarape yeyé yaayaténdén. ¹¹ Pol wunga wandéka wani du yeyé yaayandéka du dakwa véte vékuséknngapuk yate vatvat naate deku Likoniana kundimba anga waandarén, “Yéki. Néma du nyétmba gaaye du pulak ye wa nanale yarémbérékwa.” Naandarén. ¹² Wunga waatake Barnabaské anga wandarén, “Wan nyétmba gaayan néma du Sus wa. Nana néma du wa.” Watake Polké anga wandarén, “Wan kundi bulkwa du wa dé. Wan nyétmba gaayan néma du Hermes wa.” Naandarén.

¹³ Susét waatakundakwa gaa wa gaayé tékwambaa kwaan kaapamba. Wani gaamba jémbaa yakwa du bulmakau ras maawe ras kure yéndén, wani gaayéna pétat. Wani gaayé du dakwa anga wandarén, “Nyétmba gaayan néma du vétik béré.” Naate bulmakau viyaae bérét kwayéké wa mawulé yandarén.

¹⁴⁻¹⁵ Yandaka Pol ambét Barnabas wani muséké kundi vékumbérén. Vékite kalik yate bérku laplap gérikte deké pétépété ye anga waambérén: “Guno, kamuké guné wunga yo? Wunga yaké yambakate. Aané baka du a, guné pulak. Aané nyétmba gaayan néma du yamba yé wa. Aané yéku kundi gunat kwayémuké wa yaatén. Guné wani kapéremusé yaasékatake Néman Du Gotna kundi vékungunéngé wa yaatén. Got rapékandékwa apapu apapu. Dé nyét képmaa, solwara, wamba tékwa akwi musé, wa yawuréndén. ¹⁶ Talimba anga wandén, ‘Akwi du dakwa mawulé yandakwa pulak yapaté wa yakandakwa. Wan yékun wa.’ ¹⁷ Wunga watake yéku yapaté apapu apapu yapékandéka wa vénangwa. Véte wa vékusék-nangwa déké. Dé wandéka maas viyaandéka kakému kurkale wa waarékwa. Gunat kakému kwaami wa kwayéndékwa. Dé wandéka yéku mawulé vékite wa mawulé tawulé yangunéngwa. Gorké ma vékulakangunék. Aanat musé tiyaaké yambak.” Naambérén Pol ambét Barnabas. ¹⁸ Wunga wambérén, du dakwa bérét bulmakau viyaae kwayékapuk yandarénggé. Wunga wate apanjémba yambéréka du dakwa bérét musé yamba kwayéndakwe wa.

Polét viyaandarén matut

¹⁹ Juda du ras Pisidia distrikmba tékwa gaayé Antiok, Aikoniammba waak wa yaandarén. Yaae Pol ambét Barnabaské kapére kundi wandaka wani gaayémba tékwa du dakwa deku kundi vékunderén. Vékite de waak Polna kundiké kalik yandarén. Kalik yate Polét viyaandarén, matut. Viyaatake anga wandarén, “Dé kiyaan wa.” Naatake dé témbére gaayé yaasékatake kure gwaandéndarén. Témbére kure gwaande dé kaapamba taakatake gaayét nakapuk waambule wulaandarén. ²⁰ Wulaandaka Jisaské yékunmba vékulakakwa du Pol kwaanmba jaawuwe téndaka wa dé waarapndén. Waarape gaayét wulaandén. Wulaae kwaae ganbamba waarape Barnabasale wani gaayé yaasékatake sékét yémbérén Derbet.

Siriamba tékwa gaayé Antiokét yémbérén

²¹ Pol ambét Barnabas Néman Du Jisaské kundi kwayémbérén Derbe-mba. Kwayémbéréka némaamba du dakwa vékite Jisaské yékunmba vékulakandarén. Vékulakandaka Listrat waambule yémbérén. Ye Aikoniamét waambule ye Pisidiamba tékwa gaayé Antiokét waambule yémbérén. ²² Ye Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwat anga kundi kwayémbérén, “Guna mawulé yékun ma yandu. Yandu guné apamama ye téte Jisasna kundi yaasékaké yambak. Kapéremusé nanéké yaandu apamama ye ténanu Got néma du rate nanéké yékunmba vékandékwa. Véndu wa yékunmba yarépéka-kanangwa.” ²³ Wunga wambéréka wani gaayémba Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa jaawuwe téndaka bét deku du rasét wambérén, de deku néma du téndarénggé.

Watake Néman Duké vékulakate kakému kakapuk ye dat anga wambéren, “Wani du dakwa wa ménéké yékunmba vékulakandakwa. Méné det ma yékun yaménu ména taambamba yékunmba yarékandakwa.” Naambéren.

²⁴ Naatake Pisia distrikmba ye Pamfilia provinsét waambule yémbéren. ²⁵ Waambule ye Jisaské kundi nakapuk kwayémbéren Pergamba. Kwayétake Ataliat daawulimbéren. ²⁶ Ye sipmba waare Antiokét waambule yémbéren. Talimba wani gaayémba Jisasna jémbaamba yaalan dunyan bérét anga wandarén, “Gotna Yaamambi wan jémbaa ma yambénék. Yambénu Got bénat yékun yakandékwa.” Naandaka ye wani jémbaa yasékéyaktake wa waambule yémbéren.

²⁷ Antiokmba saambake wambéréka Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa jaawuwe randarén. Randaka det ani kundi wambéren, “Got aanale téndéka wa jémbaa yatén. Got wandéka nak gaayé du dakwa waak wa Jisaské yékunmba vékulakandarén.” Naatake yambéren akwi muséké wa wambéren. ²⁸ Watake baapmu kulémba wa Jisasna jémbaamba yaalan du dakwale yarémbéren wani gaayémba.

15

Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa kundi bulndarén Jerusalemmba

¹ Juda dunyansé ras deku képmaa yaasékatake yéendarén Antiokét. Ye Jisasna jémbaamba yaalan dunyansat anga wandarén, “Moses wan apakundi vékute sépé sékukapuk yamunaae, wa katik kulémawulé kéraae yékunmba rapékaké guné.” ² Wunga wandaka Pol ambét Barnabas rakarka ye kalik yate dele waarumbéren, wani muséké. Waarundaka Jisaské yékunmba vékulakakwa du ras anga wandarén, “Pol ambét Barnabas, Antiokmba tékwa Jisasna jémbaamba yaalan du ras waak de ma yéndaru, Jerusalemét. Ye Jisasna kundi kure yékwa dunyansale, néma dusale de ma kundi bulndaru, waarundarén kundiké.” Naandarén.

³ Wunga watake Jisasna jémbaamba yaalan akwi du dakwa jaawuwe wandaka Pol ambét Barnabas, deku du ras waak, sékét yéendarén. Yéte Fonia distrikmba yéte, Samaria distrikmba waak yéte, wa Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwat kundi kwayéendarén, nak gaayé du dakwa Gorké yékunmba vékulakandakwanngé. Kwayéndaka vékute mawulé tawulé yandarén.

⁴ Yaténdaka ye wa Jerusalemmba saambakndarén. Saambakndaka wamba yatékwa Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa, Jisasna yémba kundi kwayékwa dunyansat, maaka dunyansat waak, wa det anga wandarén, “Yéku mawulé vékute ma yaréngunék.” Wunga wandaka Pol ambét Barnabas det wambéren, Got bérale randéka yambéren jémbaaké. ⁵ Wambéréka Jisasna jémbaamba yaalan du ras Farisi dunyanséna kundi vékute anga wandarén, “Nak gaayé du Jisasna jémbaamba yaalaké mawulé yate, taale deku sépé ma sékundaru. Sékute wa Moses wan apakundi wa vékukandakwa. Wunga ye Jisasna jémbaamba yénga yaalandaru.” Naandarén.

⁶ Wandaka Jisasna kundi kure yékwa dunyansé, maaka dunyansé waak wani muséké kundi bulmuké wa jaawundarén. ⁷ Jaawuwe rate néma kundi bulndaka Pita waarape téte anga wandén, “Wuna aanyé waayéka, ma vékungunu. Talimba gunale yaréwutéka Got wunat wa wakandéngndén, nak gaayé du dakwat déku kundi kwayéwuténggé. Wunga wa vékuséngunéngwa. Got wandéka wa ye det kundi kwayéwutéén, Néman Duké yékunmba vékulakandarénggé. ⁸ Got akwi du dakwana mawulé wa vékuséknédéka. Vékusékte nak gaayé du dakwana mawulé waak vékusékte det déku Yaamambi wa kwayéndén, nanat talimba

tiyaandén pulak. Deké waak wa mawulé yandén. Deké yamba kuk kwayéndékwa wa. Yandéka véte wunga wa vékuséknangwa.

⁹ “Got nakurak kundi male wa akwi du dakwat wandékwa. Nané Juda du dakwat wani kundi wa wandékwa. Nak gaayé du dakwat waak wani kundi male wa wandékwa. Nak gaayé du dakwa ras déké yékunmba vékulakandaka wa deku kapére mawulé kururéndén. ¹⁰ Kamuké guné Gotna mawulé yakwe véké mawulé yo? Kamuké guné wani néma jémbaa nak gaayé du dakwat kwayéké yo? Wunga yaké yambak. Nana gwaal waaranga maandéka bakamu de Moses wan apakundi akwi yamba vékundakwe wa. Nané waak Moses wan apakundi akwi yamba vékunangwe wa. Wani néma jémbaa akwi yamba yanangwe wa. Nak gaayé du dakwa waak wani néma jémbaa akwi katik yaké daré. Nak gaayé du dakwa Moses wan apakundi akwi katik vékuké daré. Deku sépé katik sékuké daré. ¹¹ Anga male ma yandaru. Néman Du Jisaské yékunmba ma vékulakandarék. Néman Du Jisaské yékunmba vékulakananga wa nanéké sémbérra yandékwa. Sémbérra yate nanat yékun yandéka wa Got nané kéraandén Satanna taambamba. Nak gaayé du dakwa waak Néman Du Jisaské yékunmba vékulakandaru deké sémbérra yakandékwa. Sémbérra yate det yékun yandu Got de Satanna taambamba kéraakandékwa.” Naandén Pita. Déku nak yé Saimon wa.

¹² Wandéka yakélak rate vékuréndaka, wa Barnabas ambét Pol det kundi kwayémbéren, nak gaayé du dakwa véténdaka Got bérále téndéka nak pulak apanjémba yambérenngé. ¹³ Kwayémbéréka Jems anga wandén, “Wuna aanyé waayéka, wuna kundi ma vékungunék. ¹⁴ Got nak gaayé du dakwa rasét wandéka déku kundi vékute déku jémbaamba wa yaalandarén. Yaale déku du dakwa wa téndakwa. Saimon gunat wunga kundi kwayéndén. ¹⁵ Talimba Gotna yémba kundi kwayétan du nak wani muséké anga viyaatakandén Gotna nyéngaamba:

¹⁶ Néman Du anga wandén, ‘Kukmba waambule yaakawutékwá. Waambule yaae Devitna kém Juda du dakwat kururé-kawutékwá.

De vaakéren gaa pulak wa téndakwa. Wani gaa nakapuk kaakawutékwá. Wunga yawutu wa yékunmba tékandakwa.

¹⁷ Téndaru nak du dakwa waak wuna kundi vékuké mawulé yakandakwa. Nak gaayé du dakwa akwi wuna kundi vékuké mawulé yakandakwa.

Wakandéngwutén du dakwa wuna du dakwa tékandakwa.’ Naandén Got.

¹⁸ Néman Du talimba wunga wandén.

Bulaa waak wunga wandékwa.

Wunga wandéka wa Gotna yémba kundi kwayétan du nak viyaatakandén.” Naandén Jems.

¹⁹ Watake nakapuk anga wandén, “Wuna mawulémba vékulakate anga wawutékwá. Gorké yékunmba vékulakakwa nak gaayé du dakwaké néma jémbaa katik kwayéké nané. Det anga katik waké nané, ‘Guné Judana apakundi ma vékungunék.’ Wunga katik waké nané. ²⁰ Nané nyéngaa nak ma viyaatakakwak deké. Anga ma viyaatakakwak: Papungorké kwayéendarén kwaami kaké yambak. Wan kapére kwaami wa. Nak du dakwale kapéremusé yaké yambak. Kwaalémba gindarén kwaami kaké yambak. Nyéki kaké yambak. ²¹ Wunga ma viyaatakakwak deké. Talimba, bulaa waak, du ras Moses wan apakundi kwayéndakwa akwi gaayémba. Yaap yaré nyaa akwi Moses wan apakundi véte wandakwa, Gotna kundi bulndakwa gaamba. Véte wandaka wani gaayémba tékwa du wani kundi vékundakwa. Wunga wa vékuséknangwa.” Naandén Jems.

Nyéngaa kwayésatindarén nak gaayémba tékwa Jisasna jémbaamba yaalan du dakwaké

²² Jems wunga wandéka Jisasna kundi kure yékwa dunyansé, maaka dunyansé, Jisasna jémbaamba yaalan du ras waak kundi bule anga wandarén, “Nanale yarékwa du ras de waak Pol ambét Barnabasale sékét ma yéndaru Antiokét.” Naatake de Judas déku nak yé Barsabas ambét Sailasét wandarén, yémbérénggé. Wani néma duké anga wandarén, “Wan yéku du wa.” Naandarén. ²³ Ani kundi nyéngaamba anga viyaae bérét kwayéendarén, Antiokmba tékwa du dakwaké kure yémbérénggé:

“Guno, nané Jisasna kundi kure yaakwa dunyansé, maaka dunyansale aanyé waayéka pulak wa ténangwa. Siria provins, Silisia provins, Antiokmba tékwa nak gaayé du dakwa, gunéké wa ani nyéngaa viyaatakanangwa. ²⁴ Guné Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwa nana aanyé waayéka nyangengu pulak wa téngunéngwa. Nanale tan du ras gunéké ye gunat kundi ras wa wandarén. Wandaka guné vékwe wa sémbéraa yangunén. Sémbéraa yangunénga wa vékunanén. Wani du deku mawulémba vékulakate wa gunat kundi kwayéendarén. Nané det wani kundi yamba wanangwe wa. ²⁵ Yandaka jaawuwe rate wa kundi bulnanén, wani muséké. Kundi bule nakurakmawulé yate nana du vétikét wa wananén, gunéké nana kundi kure yémbérénggé. Bét nana du Barnabas ambét Polale sékét yékambérékwa. Barnabas ambét Polké wa néma mawulé yanangwa. ²⁶ Bét wup yakapuk yate wa nana Néman Duké jémbaa yambérékwa. Déké jémbaa yambéréka du ras bérét viyaandénggé yandarén. Judas ambét Sailasét wa wananén, yémbérénggé. ²⁷ Bét ye gunat nana kundi kwayékambérékwa. Bét viyaatakanangwa kundi wakambérékwa. ²⁸ Gotna Yaamambi nanale randéka nané nakurakmawulé yate kundi bule anga wanangwa: Guné nané Judana apakundi akwi vékuké yambak. ²⁹ Ani apakundi male ma vékungunék. Papungorké kwayéendarén kwaami kaké yambak. Nyéki kaké yambak. Kwaalémba gindarén kwaami kaké yambak. Nak du dakwale kapéremusé yaké yambak. Wani kundi vékute yékunmba yakangunéngwa. Yate yékunmba yarékangunéngwa. Kundi a viyaasékéyak-nanén.”

³⁰ De wunga viyaae nyéngaa kwayéte wandaka bét deku kundi kure yékwa du Pol ambét Barnabasale wunga yéndarén Antiokét. Ye Judas ambét Sailas wambéréka wa Jisasna jémbaamba yaalan akwi du dakwa jaawuwe randarén. Randaka wani nyéngaa kwayémbérénggé. ³¹ Kwayémbéréka viyaatakandarén kundi véndaka deku mawulé yékun yan. ³² Bét Gotna yémba kundi kwayékwa du téte bét néma kundi wa kwayémbérénggé, Jisasna jémbaamba yaalan du dakwat. Wambéréka de yéku mawulé kéraae wup yakapuk yate wa apamama ye yaréendarén. ³³ Yaréndaka wik vétik kupuk wani gaayémba yarémbérénggé. Yare Jerusalemét waambule yéké yambéréka Jisasna jémbaamba yaalan du bérét anga wandén, “Yékunmba ma yémbénu.” Naandaka nakapuk waambule yémbérénggé, Jerusalemmba tékwa dunyanséké. Talimba wani du bérét wandarén, yémbérénggé. ³⁴ [Sailas yaréké mawulé ye Antiokmba yaréndén.]

³⁵ Pol ambét Barnabas némaamba baapmu wa yarémbérénggé Antiokmba. Yare Jisasna jémbaamba yaalan du dakwat néma kundi kwayéendarén, Néman Duké. Du ras waak det kundi kwayéendarén, Néman Duké.

Pol ambét Barnabas yamba nakurakmawulé ye yarémbérékwe wa

³⁶ Kukmba Pol Barnabasét anga wandén, “Sékét ma waambule yétu talimba yétén gaayét. Ye Jisasna jémbaamba yaalan du dakwat vékatékwa. Yékunmba daré yaro kapuk? Késépéri gaayémba kundi wa kwayétén, Néman Duké. Wani

gaayét nakapuk ma waambule yétu.”³⁷ Naandéka Barnabas nak du déku yé Jon Mak bérale yéndénngé wa mawulé yandén.³⁸ Yandéka Pol wani muséké kalik yate anga wandén, “Talimba Jon Mak Pamfiliamba aané yaasékatake wa yéndén. Aanale akwi jémbaa yaké yamba yaandékwe wa. Bulaa aanale sékét katik yéké dé.” Naandén.³⁹ Naandéka waarumbérén, wani muséké. Waaruwe bét kapmang kapmang yémbérén. Barnabas Makét kure bét sipmba waare yémbérén, Saiprus ailanét.⁴⁰ Pol Sailasét wandén, dale yéndénngé. Wandéka Jisasna jémbaamba yaalan du dat anga wandarén, “Béné yémbénu Got bénéké sémbéraa yate bénat yékun yakandékwa. Wunga dat waatakunangwa.”⁴¹ Wunga wandaka yémbérén, Siria provinsét, Silisia provinsét waak. Yéte Pol Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa jaawuwe randaka wa kundi kwayéndén. Kwayéndéka deku mawulé yékunmba téndéka apamama yate yaréendarén.

16

Timoti Polale yéndén

¹ Pol Derbet yéndén. Ye kukmba Listrat yéndén. Jisaské yékunmba vékulakakwa du nak déku yé Timoti Listramba yaréendarén. Déku aasa waak Jisaské yékunmba vékulakarélén. Lé Juda taakwa wa. Déku aapa dé Grik du wa. Juda yamba wa.² Jisaské yékunmba vékulakate Listramba tékwa du dakwa, Aikoniammba tékwa du dakwa waak Timotiké anga wandarén, “Wan yéku du wa dé.” Naandarén. Pol mawulé yandén, Timoti dale yéndénngé.³ Yate Judana apakundi vékute Timotina sépé sékundén. Timotina aapa Grik du téte Judana apakundi yamba vékundékwe wa. Yate talimba déku nyaan Timotina sépé yamba sékundékwe wa. Listramba tékwa akwi Judasé wunga wa vékuséknarén. De Timotina kundi vékundarénngé wa Pol Timotina sépé sékundén. Sékundéka Pol, Sailas, Timoti sékét yéendarén.⁴ Akwi gaayémba yéte Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwat wandarén, Jerusalemmba tékwa Jisasna kundi kure yékwa dunyansé, néma dusé waak wan wani apakundiké. Watake det anga wandarén, “Wani apakundi ma vékwe wandékwa pulak yangunék.” Naandarén.⁵ Det wandaka Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa vékundarén. Vékute apamama ye téndarén. Jisasna kundi yamba yaasékandakwe wa. Akwi nyaan némaamba du dakwa de waak Jisasna jémbaamba yaalandarén.

Pol Masedonia du véndén

⁶⁻⁷ Gotna Yaamambi Pol, Sailas, Timoti, det anga wandén, “Esia provinsmba Jisasna kundi kwayéké yambak.” Naandéka de Frigia distrikmba, Galesia distrikmba waak ye Misia distrikmba saambake Bitinia provinsét yéké yandarén. Yandaka Jisasna Yaamambi det anga wandén, “Yamba yé wa. Yéké yambak.”⁸ Wunga wandéka Misia distrik taalékératake Troasét yéendarén.⁹ Ye gaan yéngan pulak kwaae Pol véndén Masedonia du nak téndéka. Téte Polét anga wandén, “Ma bari yaae nanat yékun yaménék.” Naandén.

¹⁰ Wunga wandéka Pol wani kundi vékutake vélérkiyaae waarape wandéka Masedonia provinsét yémuké wa yaambuké waakndarén. Waakndaka wuné ani nyéngaa viyaatakan du dele yaambuké wa waakwutén. Wani gaan Got wandéka Pol yéngan pulak kwaandéka Masedonia du dat wandén. Wandéka Got wa nanat wan, ye det Jisasna kundi kwayénanénngé. Wunga wa vékuséknarén.

Lidia yékunmba vékulakalén Jisaské

¹¹ Sipmba waare nané Troas taakatake Samotres ailanét bari yénanén. Ye kwaae ganmbamba waarape Samotres taakatake Neapolisét yénanén sipmba.¹² Ye sipmba daawuliye Neapolis taakatake Filipait yénanén. Talimba Rom

du némaamba deku kępmaa yaasékatake ye wani gaayémba wa saambake yaréndarén. Wani gaayé Masedonia provinsmba wa téndén. Wan néma gaayé wa. Nyaa ras wani gaayémba wa yarénanén.

¹³ Yaap yaré nyaa gaayé yaasékatake wa kaambélat yénanén. Yéte anga wananén, “Kalmu daré juda du dakwa amba jaawuwe ro, Gorale kundi bulmuké?” Wunga vékulakate ye saambake vénanén dakwa ras jaawuwe randaka. ¹⁴ Vétake dele rate kundi bulnanén. Kundi bulrénanga taakwa nak léku yé Lidia nana kundi vékulén. Taiatairamba talimba yaae wa gwaavé laplapale jémbaa yate néma yéwaa kéraalén. Lé apapu apapu Gorét waatakukwa taakwa wa. Néman Du Got wandéka léku mawulé yékun yandéka lé Polna kundi yékunmba vékulén. ¹⁵ Vékuléka nané Jisasna yémba lat baptais kwayétake lale nakurak gaamba yarékwa du dakwat waak Jisasna yémba baptais kwayénanén. Kwayénanga nanat anga walén, “Néman Duké yékunmba a vékulakawutékwa. Yi wan wanana wa. Guné wuna kundiké, ‘Yi wan wanana wa, naamunaae, ma yaae wuna gaamba yaréngunu.’ Naalén. Wunga wate apamama yaléka nané léku kundi vékutake wa yénanén léku gaat.

Pol ambét Sailas kalapusmba kwaambéréen Filipaimba

¹⁶ Nak nyaa yénanén, Gorale kundi bulndakwa taalat. Yénanga jémbaa yate yéwaa kéraakapuk yakwa taakwa nak nanat yaambumba yélén. Wani taakwana mawulémba kutakwa nak wa tan. Téte waléka wa kukmba yaaké yakwa muséké walén. Asapéri du dakwat wa walén, deké kukmba yaaké yakwa muséké. Néma du ras lat wandaka lé kutakwana kundi vékute wani kundi wa walén. Wani jémbaa yaléka wani du némaamba yéwaa kéraandarén. ¹⁷ Polale yénanga lé nanale yéte némaanmba waate anga walén, “Wani dunyansé wan Néman Du Gorké jémbaa yakwa du wa. Got gunat yékun yandu kurkale tépékaaké yangunéngwanngé wa kundi kwayéndakwa.” Naalén. ¹⁸ Akwi nyaa wungat male yalén. Yaléka kukmba Pol wani muséké saalaku yasékéyakndén. Yate waalakwe wani kutakwat anga wandén, “Jisas Kraiss mayé apa tiyaandéka déku yémba a wawutékwa. Wani taakwa ma yaasékatake yényénék.” Naandén. Wunga wandéka wani kutakwa wani taakwa yaasékatake wa bari yaale yaange yélén.

¹⁹ Wani taakwana néma dunyansé wa véndarén, yéwaa yaalan yaambu késndéka. Vétake wa Pol ambét Sailasét kulkindarén. Kulkiye apamama ye jaawundakwa taalat bét kure yéndarén, néma duké. ²⁰ Bét kure ye Romna néma duwat anga wandarén, “Ani du vétik an juda du a. ²¹ Nana gaayémba tékwa du dakwat wa yaavan kutmbérékwa. Ani gaayéna apakundi wa vékunangwa. Bét nak kundi wa wambérékwa nanat. Romna duna apakundi wa vékunangwa. Bérku kundi katik vékuké nané.” Naandarén. ²² Wunga wandaka némaamba du dakwa bérét viyaaké yandarén. Yandaka wani Romna néma du Pol ambét Sailasna laplap laaritake bérét baangat viyaandarénngé watakandarén. ²³ Wandaka apamama yate Pol ambét Sailasét késépéri apu wa viyaandarén baangat. Viyaae bét kalapusmba taakandarén. Taakandaka wani Romna néma du kalapuské séngite kaavérékwa duwat anga wandarén, “Ma yékunmba séngite kaavéréménék bérké. Ka yaange yémbéra.” Naandarén. ²⁴ Wunga wandaka kalapuské kaavérékwa du wani muséké kundi vékutake Pol ambét Sailasét kure ye nyéndé gaamba taakandéka wa kwaambéréen. Talimba miyé vétikmba yaambu kalawukndarén. Wani miyémba wa bérku maan kusolatakandéka rambéréen.

²⁵ Nyéndéngan Pol ambét Sailas Gorale kundi bulte gwaaré waambéréen Gorké. Waambéréka kalapusmba kwaakwa du vékundarén. ²⁶ Vékundaka bari néma waalé géndéka kalapus némaanmba naayéron. Naayérondéka akwi pété deku

kapmang wa naapin. Naapindaka kalapusmba kwaakwa akwi duna taambamba gindarén sen deku kapmang wa lepékwan.

²⁷ Yandaka kalapuské séngite kaavéran du vélérkiyaae waarape véndén kalapusna akwi pété naapiye tékéséndaka. Vétake anga wandén, “Kalapusmba kwaan akwi du wa yaange yékeraan.” Naandén. Wunga watake waariyandé kwa kulaa kéraae dékét déku kapmang viyaae kiyaaké yandén. ²⁸ Yandéka Pol némaanmba waate anga wandén, “Méno, ména sépé yaavan kurké yambak. Nané akwi a rakwa.” ²⁹ Wunga wandéka kalapuské séngite kaavéran du téwaayéké waandéka wa bari kure yaalandarén. Kure yaalandaka péte wulaae asa wup yate wa bérundén. Béruwe Pol ambét Sailasét kwaati séndén. ³⁰ Kwaati se waarape bét kaapat kure gwaande anga wandén, “Kamu yawutu Got wunat yékun yandu yékunmba tépékaaké wuté?” Naandén.

³¹ Wunga wandéka anga wambéren, “Néman Du Jisaské yékunmba vékulakaménu Got ménat yékun yandu méné, ména kém waak yékunmba tépékaa-kangunéngwa.” Naambéren. ³² Wunga watake bét dat Néman Duké kundi kwayémbéren. Kwayémbéréka wa vékundén. Déku gaamba yarékwa du dakwat waak kundi kwayémbéren. ³³ Kwayémbéréka wani gaan wunga téndéka wa dé bérku sépémba baangat viyaandarén waasémba gu yakwasnyéndén. Yandéka Jisana yémba dat baptais kwayémbéren. Déku akwi kémét waak Jisana yémba baptais kwayémbéren. ³⁴ Kwayémbéréka bét kure yéndén, déku gaat. Kure ye kakému kwayéndén. Kwayéndéka kambéren. Wani du déku kémale Gorké yékunmba vékulakate wa mawulé tawulé yandarén.

³⁵ Ganmba Romna néma du gaayéké séngite kaavérékwa du rasét wandaka kalapusét yéendarén. Ye kalapuské séngite kaavéran duwat anga wandén, “Wani du vétik yémbérenngé Romna néma du a wandakwa.” Naandarén. ³⁶ Wunga wandaka kalapuské séngite kaavéran du ye Polét anga wandén, “Néma du a wakwa, béné yémbénénngé. Bulaa kalapus yaasékatake baka yékunmba yékambénéngwa. Béna mawulé yékunmba yénga téndu.” Naandén.

³⁷ Wunga wandéka Pol gaayéké séngite kaavérékwa duwat anga wandén, “Aané Rom du a. Aané Rom du pulak a tétékwa. Rom duwat wandakwa kundi wa aanat waak wa wandakwa. Aané kapérandi musé yamba yatékwe wa. Yatéka wani Romna néma du de du dakwana ménimba wa aanat baka viyaandarén. Viyaae aanat kalapusmba taakandaka wa kwaatén. De wunga yatake bulaa aanéké paakute wandakwa, aané yakélak yéténngé. Wunga yétu du dakwa aanat katik véké daré. Yamba yé wa. Wani néma du wunga katik yaké daré. Deku kapmang yaae aanat wandaru kalapus yaasékatake a yékatékwa.” Naandén.

³⁸ Wunga wandéka de gaayéké séngite kaavérékwa du ye bérku kundi wandarén néma duwat. Wandaka Pol ambét Sailas Rom du témbérékwanngé vékute wa wani néma du wup yandarén. ³⁹ Yate Pol ambét Sailaské yéendarén. Ye anga wandarén, “Kapérandi yapaté wa yananén bénat. Wani yapatéké mawulé sémbéraa yanangwa. Bulaa kalapus yaasékatake nanale sékét ma yémbénu. Ye nana gaayé yaasékatake nak gaayét yékambénéngwa. Wunga mawulé yanangwa.” Naandarén.

⁴⁰ Wunga wandaka Pol ambét Sailas kalapus yaasékatake Lidiana gaat yémbéren. Ye Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwat véte det yéku kundi wambéren. Wambéréka deku mawulé yékunmba téndéka wa wani gaayé yaasékatake yémbéren.

17

Tesalonaikasé Pol ambét Sailaské kalik yandarén

¹ Pol ambét Sailas kępmaamba ye Amfipolismba saambakndarén. Amfipolis taakatake Apoloniati yémbéren. Apolonia taakatake Tesalonaikamba saambakmbéren. ² Wani gaayémba Judasé kundi bulndakwa gaa nak kwaan. Pol wani gaamba wulaandén, akwi gaayémba yatéte kundi bulndakwa gaamba wulaandén pulak. Yaap yaré nyaa kupuk wani gaamba wulaae Judasale wa bulndén. Bulte det anga wandén, “Talimba Gotna nyéngaamba kundi wa viyaatakandarén, Got wan du Kraiské. ³ Kukmba wani kundi anga wa sékérékén. Wani du yaae néma kaangél kure wa kiyaandén. Kiyaandéka Got wandéka wa taamale waarapndén. Bulaa gunat a wawutékwa. Wani du wan dé Jisas wa. Jisas wan dé Got wan du Krai wa.” Naandén. Wunga watake kundi ras waak dele bulndén, Got wan du Jisas Kraiské. Bulndéka vékundarén. ⁴ Vékute de ras anga wandarén, “Yi wan wanana wa.” Naandarén. Wunga watake Pol ambét Sailasale Jisasna jémbaa yandarén. Gorét waatakukwa Grik du dakwa némaamba, wani gaayémba yarékwa néma taakwa némaamba, de waak wa bérale sékét Jisasna jémbaa yandarén.

⁵ Juda du ras Jisaské yékunmba vékulakakapuk yate véndarén némaamba du dakwa Polna kundi vékundaka. Véte wa kalik yandarén. Kalik yate jémbaa yakapuk yate gaayémba baka yatékwa kapérandi gandédu rasét wandarén. Wandaka némaamba dunyansé rasét waak waandaka de akwi yeyé yaayate, Pol ambét Sailasét kulkiye kure yémuké wa waandarén. Waandaka wani gaayémba tékwa dunyansé deku kundi vékute, Pol ambét Sailasét rakarka yate ye, Jesonna gaamba yanyawe ye téte bérké waakndarén. Waakte Pol ambét Sailasét kulkiye kundi bulndakwa taalati kure yéké wa mawulé yandarén. ⁶ Yate bérké waakpatiye Jeson Jisaské yékunmba vékulakakwa dunyansé rasét waak kulkiye det kure yéndarén, wani gaayéna néma duké. Kure ye némaanmba waate anga wandarén, “Du vétik kapérandi kundi kwayémbérékwa, akwi gaayémba. Kwayémbéréka du dakwa bérku kundi vékute wa kapéremusé yandakwa. Bulaa wani du vétik nana gaayét a yaambéren. ⁷ Yaae wani du vétik Jesonna gaamba wa kwaambérékwa. Wani du akwi Romna néma duna apakundi yamba vékundakwe wa. Yate anga wandakwa, ‘Nak du déku yé Jisas wan nana Néman Du wa.’ Naandakwa.”

⁸ Wunga wandaka wamba tékwa du dakwa rakarka yate wa némaanmba waandarén. ⁹ Waandaka néma du rakarka yate Jeson dale tékwa duwat waak anga wandarén, “Sépélak wa yangunén. Nanat yéwaa ras ma tiyaangunék. Tiyaatake guné yékunmba yénga yéngunu, guna gaat. Ye bérét ma wangunék, yémbérenngé. Wangunu yémbéru guna yéwaa gunat kwayékanangwa.” Naandarén. Wunga wandaka yéwaa kwayétake baka yékunmba yéndarén.

Pol ambét Sailas jémbaa yambéren Beriamba

¹⁰ Gaan yandéka de Jisaské yékunmba vékulakakwa du wandaka, Pol ambét Sailas Tesalonaika taakatake yémbéren Beriat. Ye saambake Judasé kundi bulndakwa gaat wulaambéren. ¹¹ Beriamba tékwa Juda du dakwa yéku mawulé vékundarén. Deku yéku yapaté Tesalonaikamba tékwa du dakwana yéku yapatat wa taalékéran. De Polna kundi vékute néma mawulé wa yandarén. Yate anga wandarén, “Polna kundi yéku kundi dé kapuk kapére dé?” Wunga vékulakate akwi nyaa Gotna nyéngaamba kurkale véte vékulaka vékulaka naandarén. ¹² Wunga yate némaamba du dakwa Jisaské yékunmba vékulakandarén. Grik néma du dakwa némaamba de waak Jisaské yékunmba vékulakandarén.

¹³ Tesalonaikamba tékwa Judasé vékendarén Pol Gotna kundi Beriamba wandéka. Vékute kalik yate wa yéendarén Beriat. Ye saambake du dakwa Pol ambét Sailasét rakarka yandarénngé watake kundi kutakwete wandarén. Wandaka wa némaamba du dakwa deku kundi vékute Pol ambét Sailasét rakarka yandarén. ¹⁴ Yandaka Jisaské yékunmba vékulakakwa dunyan bari wandaka Pol du rasale sékét wunga yéendarén, solwara aarkat. Yéndaka Sailas ambét Timoti Beriamba yarémbérén. ¹⁵ Polale sékét yékwa apu waak Atensét wa yéendarén. Ye Pol det anga wandén, “Sailas ambét Timotit ma wangunék, anga bari yaae wunale yarémbérénggé.” Naandén. Wunga watake wamba téndéka dé yaasékatake waambule yéendarén Beriat.

Pol kundi kwayéndén Atensmba

¹⁶ Pol Sailas ambét Timotiké wa kaavéréndén Atensmba. Kaavéréte véndén némaamba papungot wani gaayémba tékéséndaka. Vétake de wani papungorét waatakumuké kalik yandén. ¹⁷ Kalik yate wani muséké kundi bulndén, Judasé kundi bulndakwa gaamba. Dale nakurak kundi bulkwa dunyansé, Gorét waatakukwa nak gaayé du, wunga dele wa kundi bulndén. Akwi nyaa du dakwa jaawundakwa taalémba waak wa wani muséké kundi bulndén, wamba tékwa duwale. ¹⁸ Epikurianna kundiké vékuséngwa du ras, Stoikna kundiké vékuséngwa du ras de waak Polale kundi bulndarén. Ras anga wandarén, “Ani waangété du baka kundi wa bulndékwa. Yénga waké dé?” Ras anga wandarén, “Nak gaayéna néma duké dé wo kapuk?” Naandarén. Pol Jisaské kundi kwayéndéka wunga wandarén. Takamba Pol anga wandén, “Jisas kiyaae wa taamale waarapndén.” Naandén. Wunga wandéka de déku kundi vékusénggapuk yate wa wani kundi wandarén.

¹⁹ Watake Polét anga wandarén, “Nanale sékét ma waarékwak, Areopagus némbat. Wamba nana néma du kundi bulmuké jaawuwe randakwa.” Naandaka dele yéndén. Ye saambakndéka dat anga wandarén, “Kulé kundi wa waménéngwa. Bulaa wani kundi vékuké mawulé yanangwa. Talimba wani kundi yamba vékunangwe wa. ²⁰ Ma waménu nané vékute wani kundi vékuséngganangwa.” Naandarén. ²¹ Akwi nyaa wani gaayé du, nak gaayémba yaae wani gaayémba tékwa duwale, sékét wunga jaawuwe kundi bulndarén. Kulé kundi vékute néma kundi bulte apapu wunga randarén.

²² Wani gaayéna néma dunyansé jaawuwe randarén, Areopagus némbumba. Randaka Pol deku ménimba téte anga wandén: “Atensmba tékwa dunyansé, guné késpulak nakpulak musat waatakungunéngwa wa véwutén. ²³ Guna gaayémba yeyé yaayate wa véwutén det waatakungunéngwa taalé. Ve véwutén kwaami kwayéngunéngwa matu jaambé nak. Wani matu jaambémba wa anga viyaatakangunén, ‘Amba Gorét a waatakunangwa. Déké yamba vékuséngangwe wa.’ Wunga viyaatakungunéngwa wa véwutén. Guné déké vékusénggapuk yate dat waatakungunéngwa. Bulaa déké a gunat wawutékwa.

²⁴ “Got dé nyét képmáa akwi musé wa yandén. Yandén akwi muséké dé Néman Du wa randékwa. Néman Du rate du kaan gaamba yamba yaréndékwe wa. ²⁵ Dé déku kapmang wa Néman Du randékwa, akwi muséké. Du jémbaa yate wani musé ras dat kwayéké wa yapatikandakwa. Wan déku musé wa. Dé akwi musé wa kwayéndékwa, akwi du dakwat. Dé wandéka nané akwi du dakwa yaréngangwa. Dé wapakuk yamunaandu wa katik yaréké nané. ²⁶ Talimba du nak yandén. Ye wandéka wani duna gwaal waaranga maandéka bakamu némaamba yate akwi du dakwa wa yaalandarén. Yaale késpulak nakpulak kundi bulte ye akwi gaayémba wa yaténdarén. Taale dé téké yandakwa képmaaké, kwaaréké waak

wa wandén. Wandéka kukmba de wani kwaaré wani kępmaamba wa yaténdarén. ²⁷ Anga wandén, ‘Akwi du dakwa wuna kundi vékukandakwa. Wunga wa mawulé yawutékwa. Kalmu wunéké waake waake wuna kundi yékunmba vékuké daré?’ Wunga vékulakate deku kępmaa, kwaaréké waak wa wunga wandén. Nané yaréngwanmba wa randékwa. Dé apakmba yamba randékwe wa.

²⁸ “Talimba guna du ras déké anga wandarén:

Dé wandéka nané yeyé yaayatéte apamama yate a yaténgwa.

Wunga wandaka guna du ras wa déké anga viyaatakandarén:

Nané waak déku nyambalé a ténangwa.

Wunga viyaatakandarén.” Naandén Pol, wani némbumba rakwa dunyansat.

²⁹ Watake nakapuk anga wandén: “Ma véku. Deku kundi yéku kundi wa. Nané Gotna nyambalé a ténangwa. Du ras néma jémbaa yate wa késpulak nakpulak matumba maayéra taandarén. Got wan taandarén musé pulak yamba yé wa. Nané déku nyambalé téte wa wunga katik vékulakaké nané. ³⁰ Talimba du dakwa Gorké yamba vékuséknakwe wa. Yate déku kundi yamba vékundakwe wa. Yate kapére mawulé vékundaka Got yandarén kapéremusé det yamba waambule yakatandékwe wa. Bulaa dé akwi gaayémba tékwa akwi du dakwat anga wandékwa, ‘Guna kapére mawulé ma yaasékangunék.’ Naandékwa. ³¹ Dé nyaa nakngé wa wandén. Wani nyaa dé wandu déku du nak néma kot vékukwa néma du rate akwi gaayémba tékwa du dakwa yan muséké kundi wakandékwa. Wani kundi waké yakwa du Got wa wakandéngndén. Wani du talimba kiyaandén. Kiyaandéka Got wandéka wa taamale waarapndén. Taamale waarapndéka a vénanén. Vété anga vékuséknangwa. Wani du yéku yapaté male yate Gotna kundi wakandékwa wani nyaa.” Naandén Pol.

³² Pol wunga wandéka de du ras du kiyaee taamale waarapndén kundi vékute déku kundiké wasélékte waangindarén. Waangindaka du ras anga wandarén, “Wani kundi nakapuk vékuké mawulé yanangwa.” Naandarén. ³³ Wunga wandaka Pol de yaasékatake yéndén. ³⁴ Du dakwa ras déku kundi vékute wa Jisaské yékunmba vékulakandarén. Areopagus némbumba kundi bulkwa néma du nak, déku yé Dionisius, taakwa nak léku yé Damaris, du dakwa ras waak wunga wa de Jisaské yékunmba vékulakandarén.

18

Pol jémbaa yandén Korinmba

¹⁻² Kukmba Pol Atens taakatake yéndén Korinét. Déku gaayé du nak déku yé Akwila Korinmba wa yaréndén. Déku gwalepange Pontus provinsmba tékwa. Talimba Romna néma du Klodius akwi Judasat anga wandén, “Rom taakatake nak gaayét ma yéngunék.” Wunga wandéka de Italina néma gaayé taakatake yéndarén. Akwila déku taakwa Prisolale ye Itali kępmaa taakatake wa yémbéréen Korinét. Nyaa ras yarémbéréka wa Pol Korinmba saambakndén. Saambake bérku gaat ye Akwila vëndén. ³ Vétake bérake yaréte bérake talimba yandén jémbaa wa nakapuk yandén. De haus sel jémbaa wa yandarén. ⁴ Akwi yaap yaré nyaa wa Pol Judasé kundi bulndakwa gaat wulaandén. Wulaae de Jisaské yékunmba vékulakandarénggé wa Juda du dakwa, Grik du dakwale kundi bulndén.

⁵ Kukmba Sailas ambét Timoti Masedonia provins taakatake wa yémbéréen Korinét. Ye saambakmbéréka wa Pol du dakwat Jisaské kundi kwayéndén akwi nyaa. Kwayéte déku gaayé du dakwat anga wandén, “Jisas wan Got wan du Krai wa.” ⁶ Wunga wandéka déku kundiké kalik yate kapére kundi wandarén déké. Wandaka rakarka yate wa déku laplapmba kwaan baawu viyaaputéndén. Viyaaputéte anga

wandén, “Guné kulémawulé kéraae yékunmba tépékaakapuk yamunaangunu, wan guna jémbaa wa. Wan wuna jémbaa yamba wa. Guné Juda du dakwat wuné Jisaské kundi nakapuk katik kwayéké wuté. Bulaa wuné nak gaayé du dakwaké ye det wani kundi kwayékawutékwa.” Naandén. ⁷ Wunga watake Pol Juda du dakwa yaasékatake nak gaayé duna gaat yéndén. Wani duna yé Titius Jastus wa. Dé Gorét waatakukwa du wa. Déku gaa Judasé kundi bulndakwa gaa kwaakwanmba wa kwaandén. ⁸ Du nak déku yé Krispus néma du wa téndén Judasé kundi bulndakwa gaamba. Déku kémale wa Néman Duké yékunmba vékulakandarén. Korinmba tékwa némaamba du dakwa ras waak Polna kundi vékute Néman Duké yékunmba vékulakandarén. Vékulakandaka Néman Du Jisasna yémba det baptais kwayéandarén.

⁹ Nak gaan nak Pol yéngan pulak kwaandén. Kwaandéka Néman Du dat anga wandén, “Ani gaayémba tékwa duké wup yaké yambak. Akwi du dakwat ma kundi kwayépékaménu wunéké. Wani jémbaa yaasékaké yambak. ¹⁰ Ménale a téwutékwa. Wuna du dakwa némaamba wa téndakwa, ani gaayémba. Nak dunyansé ménat katik yaavan kurké daré.” Naandén. ¹¹ Wunga wandéka wa Pol yaréndén. Késépéri (18) baapmu wa yaréndén Korinmba. Yaréte akwi du dakwat Gotna kundi kwayéndén.

¹² Kukmba Romna néma du wandéka Galio ye Akaia provinsmba tékwa du dakwaké wa néma du téndén. Wani sapak Judasé nakurakmba jaawuwe Polét kulkiye kure yéandarén, kundi bulndakwa taalát, néma du Galioké. ¹³ Kure ye anga wandarén, “Ani du nak pulak kundi wandékwa, Gorét waatakunanénggé. Nana apakundi yamba vékundékwe wa.” ¹⁴ Wunga wandaka Pol deku kundi kaatate waké yandéka Galio wani dunyansat anga wandén, “Guné Judasé, ma véku. Ani du nana apakundi vékukapuk yate kapérandi yapaté yamunaandu guna kundi vékukawutékwa. ¹⁵ Guné yaae nak gaayéna kundi, nak duna yé, guna apakundiké waak wunat waatakuké yambakate. Guné guna kapmang wani muséké kundi ma bulngunu. Wani muséké vékumuké kalik yawutékwa. ¹⁶ Bulaa ani taalé ma yaasékatake yéngunék.” Naandén. ¹⁷ Wunga wandéka yéte néma du nakét kulkindarén. Wani du déku yé Sostenes kundi bulndakwa gaaké néma du wa téndén. Kulkiye kundi bulndakwa taalé tékwanmba wa dat viyaandarén. Viyaandaka Galio wani muséké yamba vékulakandékwe wa.

Pol Antiokét waambule yéndén Siria distrikét

¹⁸ Pol némaamba nyaa Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwale yaréndén Korinmba. Yare de yaasékatake Prisila ambét Akwilale sékét wunga Senkriat yéandarén. Ye saambake Pol Gorét wandén néma kundiké vékulakate wa déku némbé sékundén. Sékwe Siria distrikét yémuké wa sipmba waaréandarén, Prisila ambét Akwilale. ¹⁹ Sipmba waare yéandarén Efesusét. Ye saambake Prisila ambét Akwila wani gaayémba yarémbérén. Kukmba Pol bét yaasékatake yéndén. Taale Judasé kundi bulndakwa gaamba wulaae dele kundi bulndén. ²⁰ Bulndéka dat anga wandarén, “Kulémba pulak nanale ma yaréménék. Wunga mawulé yanangwa.” Naandarén. Wunga wandaka anga wandén, “Yamba wa. Bulaa yékwate yawutékwa. ²¹ Kalmu kukmba waambule yaaké wuté? Got waambule yaawuténggé mawulé yamunaandu, wa kukmba gunéké nakapuk waambule yaakawutékwa.” Naandén. Naatake de yaasékatake sipmba waare yéndén.

²² Ye Sisariamba saambakndén. Saambake wani gaayé taakatake wa Jerusalemét yéndén. Ye Jisasna jémbaamba yaalan du dakwale kundi bulndén. Bultake waambule yéndén Antiokét.

²³ Yare kukmba wani gaayé yaasékatake Pol nakapuk yéndén. Ye Galesia distrikmba Frigia distrikmba waak yeyé yaayaténdén. Yeyé yaayatéte késépéri gaayémba saambake Jisaské yékunmba vékulakakwa akwi du dakwat Gotna kundi kwayéndén. Kwayéndéka deku mawulé yékunmba téndéka wa de apamama yate kurkale yaréendarén.

Apolos kundi kwayéndén Efesusmba

²⁴ Juda du nak déku gwalepange Aleksandria taakatake Efesusét yéndén. Déku yé Apolos wa. Dé kundi kurkale wa bulndén. Gotna nyéngaamba talimba viyaatakandarén akwi kundiké yékunmba vékuséknén. ²⁵ Dé Néman Du Jisasna jémbaa raské wa vékusék-ndén. Vékuséknéka déku mawulé apamama yandéka akwi du dakwat kundi kwayéndén Jisaské. Det anga wandén, “Talimba Jon du dakwat wa wandén, deku kapére mawulé yaasékandaru dé Gotna yémba det baptais kwayémuké yandékwanngé.” Naandén Apolos. Jonna kundiké wa vékuséknén. Jisasna akwi kundi akwi jémbaaké waak yamba kurkale vékuséknédeke wa. ²⁶ Yate Judasé kundi bulndakwa gaamba wulaae det kundi némaanmba kwayéndén Jisaské. Kwayéndéka wa Prisila ambét Akwila vékumbérén. Vékutake wambéréka bérale yéndén, bérku gaat. Ye yaréte bét kundi ras waak dat wambérén, Jisasna jémbaaké, Gotna kundiké waak. Wambéréka wa yékunmba vékundén.

²⁷ Kukmba Apolos Akaia provinsét yéké wa mawulé yandén. Yandéka Efesusmba tékwa Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwa dat yékun yate wa déké nyéngaa nak viyaatakandarén. Akaia provinsmba yaréte Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwaké anga viyaatakandarén: Apolos wan yéku du wa. Dé guna taalát yéndu ma wangunu dé gunale yénga yaréndu. Wunga mawulé yanangwa. Wunga viyaatakandaka wani nyéngaa kure ye Akaia provinsmba saambakndén. Saambake yéku kundi némaanmba kwayéndén Jisaské. Talimba Got déké sémbéraa yate det yékun yandéka wani gaayémba tékwa du dakwa ras Jisaské yékunmba vékulakandarén. Wani du dakwa Apolosna kundi vékundaka deku mawulé yékun yandéka wa apamama yate kurkale yaréendarén. ²⁸ Apolos akwi du dakwana ménimba téte kundi némaanmba wandén Jisaské. Wate Gotna nyéngaamba véte viyaatakandarén kundi ras némaanmba wate anga wandén, “Jisas wan Got wan du Kraisa wa.” Naandén. Naandéka du dakwa déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naandarén. Apolos wani kundi némaanmba wandéka déku kundi wa Judaséna kundit taalékéran.

19

Pol kundi kwayéndén Efesusmba

¹ Apolos Korinmba yaréndéka Pol saawe ye némbu tékwa taalé taakatake ye Efesusmba saambakndén. Ye saambake Jisaské yékunmba vékulakakwa du ras véndén. ² Vétake det anga waatakundén, “Guné baasnyé ye Jisaské yékunmba vékulaka-ngunénga Gotna Yaamambi guna mawulémba dé wulaak kapuk?” Wunga waatakundéka anga wandarén, “Yamba yé wa. Gotna Yaamambi wan kamu musé dé? Wani muséké yamba vékunangwe wa.” Naandarén. ³ Wunga wandaka Pol det anga waatakundén, “Kamu muséké vékulakate daré Gotna yémba gunat baptais kwayék?” Wunga waatakundéka anga wandarén, “Jonna kundiké vékulakate wa Gotna yémba nanat baptais tiyaandarén.” Naandarén.

⁴ Wani kundi wandaka Pol anga wandén, “Talimba Jon wa wandén, du dakwa deku kapére mawulé yaasékandarénnagé. Deku kapére mawulé yaasékandaka wa Gotna yémba det baptais kwayéndén. Jon kundi ras waak du dakwat

wandén, de déku kukmba yaaké yakwa duké yékunmba vékulakandarénnagé. Wani du wan Jisas wa.” Naandén. ⁵ Wunga wandéka vékutake Néman Du Jisaské yékunmba vékulakate déku yémba baptais kéraandarén. ⁶ Kéraandaka Pol deku maakamba taamba taakandén. Taakandéka Gotna Yaamambi deku mawulémba wa wulaae randén. ⁷ Wulaae randéka Gotna kundi kwayéte wa vékukapuk yandakwa kundimba wandarén. Wani du wan tambavétik maanmba kaayék vétik (12) pulak wa.

⁸ Baapmu kupuk yaréte Pol késépéri apu Judasé kundi bulndakwa gaamba wulaae det kundi kwayéndén, Got néma du rate deké véké yandékwannagé. Kwayéte deké wup yakapuk yate Gotna kundi vékunderénnagé wa dele kundi bulndén. ⁹ Bulndéka deku mawulé apamama yandéka ras de déku kundi vékumuké kalik yandarén. Kalik yate Néman Du Jisaské yamba yékunmba vékulakandakwe wa. Yate wamba tékwa du dakwat kapérandi kundi wandarén, Néman Duna jémbaaké. Wandaka Pol de yaasékatake Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwa kure sékét yénderén. Ye akwi nyaa Tiranusna gaamba du dakwale kundi bulndén. ¹⁰ Kaa vétik wa wunga yandén. Yate Néman Duké kundi kwayéndéka Juda du dakwa, nak gaayé du dakwa waak, Esia provinsmba tékwa akwi du dakwa wa vékunderén.

Sevana nyambalé kutakwa yaange yénderénnagé wa mawulé yandarén

¹¹ Got mayé apa kwayéndéka Pol késpulak nakpulak kulé apanjémba yandéka de baat yakwa du dakwa yékun yandarén. ¹² Du ras de Polna sépémba létéknéndén laplap ras kéraae kure ye baat yakwa du dakwana sépémba taakandaka wa yékun yandarén. Déku sépémba kwaan makal laplap ras de kutakwa kosowe kure yatékwa du dakwana sépémba waak taakandaka kutakwa de yaasékatake wa yaange yénderén.

¹³⁻¹⁴ Juda dunyansé ras yeyé yaayatéte wandaka de du dakwana mawulémba tékwa kutakwa yaange yénderén. Sevana nyambalésé taambak kaayék vétik (7) wani jémbaa wa yandarén. Deku aapa Seva dé Gotna gaamba jémbaa yakwa Juda dunyanna néma du wa. Sevana nyambalésé anga wandarén, “Nané Néman Du Jisasna yémba wananu, wa kutakwa bari yaange yékandakwa.” Naandarén. Naate kutakwa kosowe kure yatékwa duna gaamba wulaandarén. Wulaae du nak paapu yate kutakwat anga wandén, “Jisasna yémba a wawutékwa. Pol Jisaské wa kundi kwayéndékwa. Wuné wani du Jisasna yémba némaanmba a wawutékwa, yaange yényénénnagé.” Naandén. ¹⁵ Wunga wandéka wani kutakwa det anga walén, “Jisaské a vékusékwutékwa. Polké waak a vékusékwutékwa. Gunéke yamba vékusékwutékwe wa. Guné kandé?” ¹⁶ Wunga watake dé wani kutakwa kosowe kure yatékwa du apa tapa yate det némaanmba viyaandén. Viyaate deku sépé yaavan kutte deku laplap gérikte lékundén. Wunga yandéka de wani gaa yaasékatake baka yaange yénderén. ¹⁷ Yaange yéndaka Efesusmba tékwa akwi Juda du dakwa, nak gaayé du dakwa waak wani muséké vékunderén. Vékutake vatvat naate Néman Du Jisasna yé kavérékte anga wandarén, “Yéki. Jisas néma du wa randékwa. Yi wan wanana wa. Bulaa a vékusék-nangwa.” Naandarén.

¹⁸ Jisaské yékunmba vékulakakwa némaamba du dakwa wa du dakwana ménimba téte talimba yandarén kapéremuséké kalik yate anga wandarén, “Kapére yapaté wa yananén. Nakapuk wunga katik yaké nané.” Naandarén. ¹⁹ Kus paavé tuwan némaamba du dakwa wa kus paavéké viyaatakandarén nyéngaa kure yaandarén. Kure yaae nakurakmba taakandarén. Taakatake akwi du dakwana ménimba téte wa wani nyéngaa waarkate yaamba tunderén. Wani nyéngaa yéwaat kéraamuké we, wa yéwaa akwi 50,000 pulak wa. ²⁰ Némaamba

du dakwa wani muséké vékute wa kundi vékunderén Néman Du Jisaské. Vékutake de waak Jisasna jémbaamba yaalandarén.

Efesusmba tékwa du dakwa Polét rakarka yate wa némaanmba waandarén

²¹ Kukmba Gotna Yaamambi Polét wandéka anga wandén, “Masedonia provinsmba, Akaia provinsmba waak yeyé yaayatéké a mawulé yawutékwa. Yeyé yaayate Jerusalemét yékawutékwa. Kukmba Romét yékawutékwa.” Naandén.

²² Naatake dale yeyé yaayatékwa du Timoti ambét Erastusét wandén, Masedonia provinsét taale yémbérénggé. Wandéka yémbéréka Pol wayéka Esia provinsmba yarépékandén.

²³ Wani sapak du ras Néman Duna jémbaaké kalik yate jaawuwe némaanmba waandarén Efesusmba. ²⁴ Du nak yaréndén. Déku yé Demitrius wa. Dé silva matumba wa jémbaa yandén. Wani jémbaa yate dé wani matumba makal nyaap pulak yandén, Artemisé waatakundakwa néma gaa pulak. Efesusmba tékwa du dakwa anga wandarén, “Artemis wan nana gotmeri wa.” Demitrius wani jémbaa yate némaamba yéwaa wa kéraandén. Dale jémbaa yakwa dunyan waak wa némaamba yéwaa kéraandarén.

²⁵ Du ras waak wani jémbaa pulak wa yandarén. Demitrius wandéka wani jémbaa yakwa apu akwi yaae jaawuwe téndarén. Jaawuwe téndaka det anga wandén, “Guno, ma véku. Ani jémbaa yate némaamba yéwaa a kéraanangwa. Wa vékuséngunéngwa. ²⁶ Wani gandénu Pol papukundi wandéka némaamba du dakwa déku kundi vékundaka wa véngunéngwa. Wani muséké wa vékungunén. Pol anga wandékwa, ‘Du taan maayéra wan du dakwana Got yamba yé wa.’ Naandén. Naate Artemiské anga wandékwa, ‘Wan Got yamba yé wa. Lat waatakuké yambak.’ Naandén. Naandéka nana gaayé Efesusmba tékwa némaamba du dakwa déku kundi wa vékundakwa. Esia provinsmba tékwa némaamba du dakwa de waak déku kundi vékundakwa. Vékute anga wandakwa, ‘Yi wan wanana wa.’ ²⁷ Polna kundi vékute kalmu anga waké daré? ‘Nana jémbaa kapére jémbaa wa. Nana gotmeri Artemis wan Got yamba wa. Artemisé waatakunangwa néma gaa wan baka musé wa.’ Wunga watake kamu yaké daré? Bulaa Esiamba tékwa akwi du dakwa, akwi képmaamba tékwa du dakwa waak wa Artemisé waatakundakwa. Kukmba Polna kundi vékute lat katik waatakuké daré.” Naandén.

²⁸ Demitrius wunga wandéka déku kundi vékute Polna kundiké rakarka yate némaanmba waate anga wandarén, “Artemis wan nané Efesusmba tékwa du dakwana gotmeri wa. Lat a waatakunangwa.” ²⁹ Wunga wandaka wani gaayémba tékwa akwi du dakwa waarapte de waak némaanmba waandarén. Waate Gaius ambét Aristarkusét kulkiye kure péte yénderén, jaawundakwa taalát. Talimba wani Masedonia du vétik yaae Polale wa sékét yeyé yaayatémbérén. ³⁰ Wani du vétikét kulkiye kure yéndaka Pol du dakwana ménimba téte dele kundi bulké wa mawulé yandén. Yandéka Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwa dat anga wandarén, “Wani taalát yéké yambak.” Naandarén. Wunga wandaka yamba yéndékwe wa. ³¹ Esia provinsna néma du ras Polké mawulé yate dé jaawundakwa taalát yékapuk yamuké wa kundi wasatindarén.

³² Némaamba du dakwa jaawundakwa taalémba téte wa némaanmba waandarén. Deku mawulé yékéyaak yandéka késpulak nakpulak kundi sépélak aapélak waandarén. Waate némaamba du dakwa yamba vékuséknakwe. Wa kamu muséké daré yaae jaawuk? ³³ Yandaka Judasé watakandaka deku du nak déku yé Aleksander du dakwana ménimba ye téndén. Téndéka du dakwa ras dat véte anga wandarén, “Wani du wandéka wa yaae amba jaawunanén.” Naandarén.

Naandaka Aleksander taambat yandén yakélak téndarénngé. Yate det ani kundi anga waké mawulé yandén, “Kapérandi yapaté yamba yanangwe wa.” Wani kundi wakwate yandéka némaanmba waandaka yamba wandékwe wa. ³⁴ Aleksander dé Juda du wa. Wani du dakwa dat vésektake wa kalik yate de akwi ani kundi male némaanmba waate anga wandarén, “Artemis wan nané Efesus du dakwana gotmeri wa. Léku yé kavéréknangwa.” Naate wunga waapéka-téendarén.

³⁵ Kukmba wani gaayéna néma du nak téte du dakwat anga wandén, “Guno, Efesus du dakwa, wuna kundi ma vékungunu. Yakélak ma téngunu. Nané Efesus du dakwa gotmeri Artemisé waatakunangwa néma gaaké séngite kaavéréngwa. Nyétmba gaaye vaakéren matuké waak a séngite kaavéréngwa. Wani akwi muséké akwi du dakwa wa vékuséknakwa. ³⁶ Yi wan wanana wa. Wuna kundi yéku kundi wa. Papukundi yamba yé wa. Akwi du dakwa wunga wa vékuséknakwa. Guné wuna kundi vékwe yakélak ma téngunu. Yéku mawulé ma vékungunék. Yate kapérandi yapaté yaké yambak.

³⁷ “Wani du vétikét wa kure yaangunén ani taalát. Bét waatakunangwa gaamba musé ras yamba sél ye kure yémbérékwe wa. Papukundi yamba wambérékwe wa, nana gotmeriké. ³⁸ Demitrius déku jémbaa yakwa duwale rakarka yate du nakngé kundi waké mawulé yamunaae, wa de néma duké yénga yéndaru. Kot vékuké yanangwa nyaa de ma yéndaru. Ye wani kundi bulkandakwa. ³⁹ Wani muséké kalik yate nak kundiké mawulé yamunaae, wa ani gaayéna akwi du kundi bulmuké jaawuké yandakwa sapak ma yaangununu. Yaae kundi ma bulngunu.

⁴⁰ “Kalmu néma dunyansé bulaa yananén muséké vékute nanat rakarka yaké daré? Yate anga waké daré? ‘Wan kapérandi yapaté wa yangunén. Kamuké guné jaawuwe némaanmba waatépékak?’ Naaké daré. Wunga wandaru kamu kundi kaataké nané? Kundi kaataké yapatikanangwa. Baka jaawuwe waatépékananén. Yaak. Kundi a wasékéyakwutéka. ⁴¹ Bulaa ani taalé yaasékatake yakélak ma yéngunu.” Naandén, gaayéna néma du. Wunga wandéka wa yéendarén.

20

Pol Masedonia provinsmba Grik kantrimba waak yeyé yaayaténdén

¹ Efesus du dakwa némaanmba waandarén kundi késndéka yakélak téndaka kukmba Pol wandéka Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwa yaae jaawundarén. Jaawuwe téndaka deku mawulé yékun téndénngé wa det kundi kwayéndén. Kwayétake anga wandén, “Got gunale randu kurkale ma yaréngunu.” Naandén. Naatake de yaasékatake Masedonia provinsét yéndén. ² Ye wamba yeyé yaayatéte Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwat némaamba kundi kwayéndéka deku mawulé yékunmba téndéka wa apamama yate kurkale yaréendarén. Yaréndaka wa yéndén Grik kantrit. ³ Ye baapmu kupuk wamba yaréndén. Yare sipmba waare Siria distrikét yéké wa mawulé yandén. Yate vékundén Juda du ras dat viyaandéknge yandakwanngé kundi bulndaka. Vékutake nak yaambumba yémuké wa Masedoniat nakapuk waambule yéndén.

⁴ Ani dunyansé dale yéendarén:

Beria du, Sopater. Wani du wan Pirusna nyaan wa.

Tesalonaika du vétik, Aristarkus ambét Sekundus.

Derbe du Gaius.

Timoti.

Esia provins du vétik Tikikus ambét Trofimus.

Polale sékét yéendarén.

⁵ Ye Pol yaasékatake de wa taale yén Troasét. Ye wamba aanéké kaavéréndarén.

⁶ Yis kurkapuk bret kandakwa sapak yare Filipai taakatake sipmba waare wuné

ani nyéngaa viyaatakan du aané Polale sékét yétén. Nyaa taambak (5) ye wa Troasmba saambaktén. Saambake nyaa taambak kaayék vétik (7) wani aanéké kaavéréen dunyansale wa sékét yarénaanén.

Troasmba téte Pol wandéka wa Yutikus taamale waarapndén

⁷⁻⁸ Yaap yaré nyaa garambu nané Jisaské vékulakate kakému kamuké wa yénaanén sémény gaa nakét. Wani gaamba waaréte rum vétik taakatake nak rumét waarénaanén. Waare wulaae rananga Pol téte du dakwat kundi kwayéndén. Séré de yaasékatake yéké vékulakate wa néma kundi kwayéndén. Kurkale vénaanénngé késépéri lam wa vérekte yaantékésén. Yaanténdaka wamba rananga Pol kundi kwayéte nyéndéngan wa wayéka kundi kwayéndén.

⁹ Naléwuré biyaku du nak déku yé Yutikus gaamba wimut wulaandénngé taakandarén yaambumba wa randén. Randéka Pol kundi kwayéndéka Yutikusna méni yundé yan. Yundé yandéka wa yundé kwaandén. Yundé kwaae anjoré kulémba vaakére daawulindén képmaat. Vaakére daawulindéka dé kéraamuké daawulindarén. Daawuliye véndarén kiyasékéyake kwaandéka. ¹⁰ Pol waak daawulindén. Daawuliye kwaati se wani duwat kutte det anga wandén, “Vat naaké yambak guné. Yaamambi wa jaandékwa.” Naandén. ¹¹ Naatake Pol nakapuk waaréndén, wani gaamba. Waaréndéka Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwa waak waaréndaka dé Pol dele kakému kandén. Katake dele néma kundi ras waak bulndén. Bultake yé gétndéka de yaasékatake wa yéndén. ¹² Yéndéka de wani du kure yéndarén déku gaat. Wani du yékun yandéka wa deku mawulé yékun yan.

Pol Troas taakatake Miletusét yéndén

¹³ Pol nanat anga wandén, “Sipmba ma waare Asosét yéngunu. Wuné képmaamba yékawutékwa Asosét. Ye wamba sipmba waare gunale yékawutékwa.” Naandén. Wandéka wa sipmba waare yénaanén Asosét. ¹⁴ Ye Asosmba ténanga Pol yaae nané véndén. Nanat vétake sipmba waaréndéka wa Pol sékét Mitilinit yénaanén. ¹⁵ Ye Mitilini taakatake yénaanén. Yénanga gaan yandéka kwaae ganmba vénaanén Kios ailan yékutuwa sakumba téndéka. Vétake yénaanén. Yénanga gaan yandéka nakapuk kwaae ganmba Samosmba saambaknanén. Saambake Samos taakatake yénanga gaan yandéka nakapuk kwaae Miletusmba saambaknanén. Saambake wamba yarénaanén.

¹⁶ Pol Jerusalemét bari yéké mawulé yandén. Néma nyaa nak déku yé Pentikos wani nyaamba Pol Jerusalemmba yaréké wa mawulé yandén. Efesusmba daawuliye némaamba nyaa Esia provinsmba yarémuké wa kalik yandén.

Pol Efesusna néma dusat kundi kwayéndén

¹⁷ Esia provinsmba yarémuké kalik yate Miletusmba yaréte Pol kundi wasatindén, Efesusmba tékwa du dakwat. Jisasna jémbaamba yaalan du dakwana néma dusé yaae dé véndarénngé wa mawulé yandén. Yate wa det wani kundi wasatindén. ¹⁸⁻¹⁹ Kundi wasatindéka yaandaka det ani kundi kwayéndén:

“Talimba Esia provinsét wa yéwutén. Ye gunale yaréte Néman Duna jémbaa wa yawutén. Yate gunéké sémbéraa yate gunéké yamba néma du téwutékwe wa. Juda du ras wuna kundiké kalik yate wunat viyaaké mawulé yandaka Néman Duna jémbaa male wa yawutén. Wunga wa vékuséngunéngwa. ²⁰ Guna mawulé yékunmba téndénngé wa gunat yéku kundi kwayéwutén. Kundi ras yamba paakuwutékwe wa. Jaawungunéngwa taalémba, guna gaamba waak, wani kundi wa wawutén. Wunga wa vékuséngunéngwa. ²¹ Juda du dakwat, nak gaayé du dakwat waak apapu kundi wapékawutén. Gunat wa néma kundi wawutén,

guna kapére mawulé yaasékatake Gotna kundi vékute Néman Du Jisas Kraiské yékunmba vékulakangunénggé. ²² Bulaa Gotna Yaamambi wan kundi vékute Jerusalemét a yékawutékwa. Yéwutu Jerusalemba wunat yaké yandakwa musé yamba vékusékwutékwe wa. ²³ Akwi gaayémba Gotna Yaamambi wunat anga wandén, ‘Kalapusmba kwaakaménéngwa. Ménat yaavan kurkandakwa.’ Naandén. Naandéka wani muséké a vékusékwutékwa.

²⁴ “Got du dakwaké yékunmba véte det yékun wa yandékwa. Wani yéku muséké det kundi kwayéwuténggé wa Néman Du Jisas talimba wunat wandén. Wunat tiyaandén jémbaa a yasékéyak-ngawutékwa. Wan néma jémbaa wa. Bari kiyaaké wuté, kapuk wayéka kulé raké wuté? Yénga véké? Dékumukét. Wan baka musé wa.

²⁵ “Ma vékungunék. Talimba gunéké wa yaawutén. Yaae kundi kwayépékawutén, Got néma du rate gunéké yékunmba véké yandékwanngé. Guné wunat nakapuk katik véké guné. Wa vékusék-wutékwa. ²⁶⁻²⁷ Vékusékte bulaa gunat ani kundi a wawutékwa: Gotna kundi akwi gunat wa kwayéwutén. Kundi ras yamba paakuwutékwe wa. Gunale tékwa du nak kulémawulé kéraae yékunmba yarépékakapuk yamunaandu, wa déku jémbaa wa. Wan wuna jémbaa yamba wa. Yi wan wanana wa.

²⁸ “Ma vékungunék. Guna mawulé yékunmba téndénggé ma jéraawu yangunék. Jisasma jémbaamba yaalan du dakwa yékunmba téndarénngé, guné néma dusé tété deké ma kurkale véréngunék. Deké kurkale véngunénggé, wa Gotna Yaamambi wani jémbaa wa kwayéndén gunat. Gotna jémbaamba yaalan du dakwa wan sipsip pulak wa. Guné sipsipké séngite kaavérékwa du pulak wa. Yate deké ma kurkale séngite kaavéréngunék. Gotna nyaan Jisas deké kiyaandénngé Got wandéka déku du dakwa wa téndakwa.

²⁹ “Anga vékusékwutékwa. Gunat yaasékatake yéwutu waaléwasa yaae sipsipét wa yaavan kurkandakwa. Du ras waaléwasa pulak kapére mawulé vékute Gotna jémbaamba yaalan akwi du dakwat yaavan kurké mawulé yakan-dakwa. Wa vékusékwutékwa. ³⁰ Kukmba gunale tékwa du ras papukundi wakandakwa. Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwa deku kundi male vékute déku jémbaa yaasékandarénngé, wa paapu yakandakwa. ³¹ Wani muséké ma vékulakangunék. Vékulakate apapu ma jéraawu yangunék. Kaa kupuk Gotna kundi gunat wa wawutén. Nyaa, gaan, gunat nak nak wani kundi wa watépékawutén. Gunéké sémbéraa yate wa géraawutén. Wani muséké yékéyaak yaké yambakate.

³² “Bulaa a yékawutékwa. Got gunéké yékunmba vékandékwa. Dé gunat yékun yaké yandékwa kundiké vékulakate yékunmba tékangunéngwa. Wunga wa mawulé yawutékwa. Got déku du dakwat yékun yandékwa pulak, gunat yékun yandu apamama yate yékunmba tépékaa-kangunéngwa. ³³ Nak duna yéwaa muséké waak yamba jaambiwutékwe wa. ³⁴ Anga vékusékungunéngwa. Gunale tété jémbaa yate yéwaa kéraae wuné kapmang wuna musé wa kéraawutén. Wunale yeyé yaayakwa dunyanngé waak wa musé kéraawutén. Wa vékusékungunéngwa. ³⁵ Wani néma jémbaa yate det musé kwayéwutéka wa véngunén. Vétake guné waak néma jémbaa yate apamama yakapuk yakwa du dakwat ma yékun yangunu. Talimba Néman Du Jisas anga wandén, ‘Musé baka kwayékwa duna yéku mawulé musé kéraakwa duna yéku mawulat wa taalékérandékwa.’ Naandén Jisas. Nané déku kundi vékute det ma yékun yakwak.” Naandén Pol.

³⁶ Pol wunga watake wani néma dusale kwaati séte Gorét waatakundén.

³⁷ Waatakundéka déké mawulé yate dat kaarangwe géraate anga wandarén, “Got

ménale randu kurkale ma yéménu.” Naandarén. ³⁸ Wunga wate néma sémbéraa wa yandarén. Takamba Pol det anga wandén, “Guné wunat nakapuk katik véké guné.” Wunga wandéka wani kundiké vékulakate sémbéraa yandarén. Sémbéraa yate wa Pol kure yéandarén, sip tékwa taalat.

21

Pol Jerusalemét yémuké sipmba waaréndén

¹ De yaasékatake wuné ani nyéngaa vijaatakan du, Pol waak, déku du ras, wunga wa sipmba waare yéнанén. Bari ye Kos ailanmba saambakanén. Saambake Kos taakatake yéнанén. Ye gaan kwaae Rodes ailanmba saambakanén. Saambake Rodes taakatake Patarat yéнанén. ² Ye saambake daawuliye Fonisia distrikét yéké yakwa sip véнанén. Vétake wani sipmba waare yéнанén. ³ Yéte Saiprus ailan akituwa sakumba téndéka véнанén. Vétake Siria provinsét yéнанén. Ye Tairmba saambakanén. Wani gaayémba de talimba sipmba taakandarén musé kéraae kure ye taakaké wa mawulé yandarén. Yandaka sipmba daawuliye wani gaayét wulaananén. ⁴ Wulaae Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwaké waakanén. Waake vétake nyaa taambak kaayék vétik (7) dele yaréнанén. Yaréнанga Gotna Yaamambi det wandéka Polét anga wandarén, “Jerusalemét yéké yambak.” Naandarén. Wunga wandaka deku kundi yamba vékundékwe. ⁵ Yare de yaasékatake yéké yananga wa akwi du dakwa nyambalé nanale yéandarén. Ye gaayé taakatake solwara aarkat yéнанén. Ye saambake wamba kwaati se Gorét waatakunanén. ⁶ Waatakutake det anga wananén, “Got gunale randu kurkale ma yaténgunu.” Naananga nanat anga wandarén, “Got gunale randu kurkale ma yéngunu.” Naandarén. Wunga wandaka sipmba waaréнанga de deku gaayét waambule yéandarén.

Sisariamba Agabus Polét kundi kwayéndén kukmba yaké yakwa muséké

⁷ Sipmba waare Tair taakatake yéнанén, Tolemesét. Ye saambake sipmba daawuliye wa Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwat véнанén. Vétake dele kundi bulte nyaa nak dele yaréнанén. ⁸ Yare gaan kwaae ganmba Tolemes taakatake yéнанén Sisariat. Ye saambake Filipna gaamba ye dale yaréнанén. Filip dé Gotna kundi kwayékwa du wa. Talimba Jisasna dunyan Jerusalemmba téte wa du taambak kaayék vétikét (7) wandarén, musé muni waate kwayéNDARÉNNgé. Filip wan wani musé muni waate kwayén du nak wa. ⁹ Déku takwanyan vétik vétik kwawitakwa wa yaréNDARÉN. De Gotna yémba kundi kwayétéNDARÉN.

¹⁰ Késépéri nyaa Filipale yaréнанén. Yaréнанga Gotna yémba kundi kwayékwa du nak Judia distrikmba yaandén. Déku yé Agabus wa. ¹¹ Nanéké yaae Pol gin let kéraae dékét déku kapmang déku maan taamba gindén. Giye anga wandén, “Gotna Yaamambi anga wandékwa, ‘Jerusalemmba tékwa Judasé ani let gikwa duwat wunga gikandakwa. Gitake wa nak gaayé dunyansat dé kwayékandakwa.’ Naandékwa Gotna Yaamambi.” Naandén Agabus.

¹² Agabus wunga wandéka vékute nané wamba tékwa du dakwale Polét anga wananén, “Jerusalemét yéké yambakate. Méné yéménénngé kalik yanangwa.” Naananén. ¹³ Wunga wananga anga wandén, “Kamuké guné wunga géraate wuna mawulé yaavan kurké vékulako? Wunga yaké yambak. Kalapusmba kwaamuké wup yamba yawutékwe wa. Jerusalemmba kiyaamuké wuné wup yamba yawutékwe wa. Néman Du Jisasna jémbaa yate déku yé kavérékngawutékwa.” Naandén. Wunga wate nana kundi yamba vékundékwe wa. ¹⁴ Yandéka déku kundi kaatakupuk yate anga wananén, “Yénga yakét. Dékumukét. Néman

Du yaké mawulé yandékwa pulak yénga yandu. Wunga wa mawulé yanangwa.” Naananén.

Pol néma dusat kundi kwayéndén Jerusalemmba

¹⁵ Nyaa ras wamba yarénanén. Yare musé kururétake wa Jerusalemét yénanén. ¹⁶ Jisaské yékunmba vékulakakwa du ras deku gaayé Sisaria yaasékatake nané kure yéndarén, Nasonna gaamba dale yarénanénngé. Talimba Nason Jisasna jémbaamba wa yaalandén. Dé Saiprus ailan du wa. ¹⁷ Jerusalemmba saambaknanga Jisaské yékunmba vékulakakwa apu nanat véte wa mawulé tawulé yandarén.

¹⁸ Gaan kwaae ganmba Jemsat vé muké Pol nanale yééndén. Ye vénanén Jisasna jémbaamba yaalan du dakwana néma du akwi Jemsale randaka. ¹⁹ Vétake Pol anga wandén, “Got gunale randu kurkale ma yaréngunu.” Naatake det kundi kwayéndén, Got yan akwi jémbaaké. Talimba Got wandéka Pol ye nak gaayé du dakwat kundi kwayéte Gotna jémbaa yandén. Wani muséké wa Pol det kundi kwayéndén.

Pol néma duséna kundi vékute Gotna kundi bulndakwa néma gaat wulaandén

²⁰ Wani néma dusé Polna kundi vékutake Gotna yé kavérékte anga wandarén, “Got yékun wa yandén.” Naandarén. Wunga watake Polét anga wandarén, “Nana waayéka, ma véku. Nana du dakwa némaamba ani gaayé Jerusalemmba téte Jisaské yékunmba vékulakandakwa. Wani du dakwa wa nana gwaal waaranga maandéka bakamu Mosesna apakundi wa yékunmba vékundakwa. ²¹ Vékundaka du ras ani kundi wandakwa: ‘Pol nak gaayét ye nana gaayé du dakwat kundi kwayéndén, Mosesna apakundi yaasékandarénngé. Pol deku nyambaléna sépé sékukapuk yandarénngé det wandén. Pol nané Judana apakundi vékukapuk yandarénngé wa det wandén.’ Du ras wunga wa wandakwa ménéké. Wandaka Jisaské yékunmba vékulakakwa Juda du dakwa vékudarén wa.

²² “Bulaa ani gaayét wa yaaménén. Yaaménénngé vékukandakwa. Kamu yaké nané? ²³ Anga yaménénngé wa mawulé yanangwa. Du vétik vétik amba téndakwa. De Gorét néma kundi nak wa wandarén. ²⁴ Watake Mosesna apakundi vékute jémbaa yasékéyaktake gu yaakundaru deku sépé Gotna ménimba yékun yandu wa kwaami kakému Gotna gaamba jémbaa yakwa duwat kwayékandakwa. Kwayéndaru anga wakandékwa, ‘Bulaa Gotna ménimba guna sépé wa yékun yakwa.’ Naakandékwa. Dele ma yéménék. Ye méné waak wani jémbaa yatake ma gu yaakuménék. Yate méné ména kapmang wani jémbaana yéwaa ma kwayéménék. Kwayéménu de deku némbé yénga yandaru. Yandaru wunga yaménu akwi du dakwa vékandakwa. Véte anga vékusék-ngandakwa. Méné Mosesna apakundi wa vékuménéngwa. Wunga vékusék-ngandakwa. Du ras kundi wa wandarén, Mosesna apakundi vékukapuk yaménéngwanngé. Wani du paapu wa yandarén. Jerusalemmba tékwa du dakwa gunat véte wani muséké waak vékusék-ngandakwa.

²⁵ “Nak gaayémba tékwa Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa Mosesna apakundi yamba vékundakwe wa. Wunga vékuséknangwa. Wan yékun wa. Talimba nyéngaa nak det wa kwayésatinanén. Anga viyaatakananén: Guné papungorké kwayéndarén kwaami kaké yambak. Guné nyéki kaké yambak. Guné kwaalémba gindarén kwaami kaké yambak. Guné nak du dakwale kapéremusé yaké yambak. Wunga wa viyaatakananén deké.” Naandarén.

²⁶ Wunga wandaka Pol deku kundi vékundén. Vékutake wani dunyansé kure yééndén. Ye Mosesna apakundi vékute jémbaa ras yatake gu yaakundarén,

deku sépé Gotna ménimba yékun yandénngé. Yatake gaan kwaae ganmba Pol ye Gotna kundi bulndakwa gaamba wulaae Gotna gaamba jémbaa yakwa duwat wandén, wani jémbaa yasékéyaktake nak nak kwaami kakému kure yaae kwayéké yandakwa nyaaké.

Polét kulkindarén Gotna kundi bulndakwa néma gaamba

²⁷ Nyaa taambak kaayék vétik (7) késké yandéka de Esia provinsmba yaan Juda dunyansé véndarén Pol wani jémbaa yasékéyaktake Gotna kundi bulndakwa néma gaamba téndéka. Vétake akwi du dakwat waandarén. Waandaka rakarka ye wa Polét kulkindarén. ²⁸ Dat kulkiye waate anga wandarén, “Nanale nakurak kundi bulkwa du Israelsé, ma yaae vékungunék. Ani du akwi gaayémba yéte wa akwi du dakwat déku kundi wandakwa. Wate nané Israelna dunyansé, Mosesna apakundi, ani gaaké waak wa kuk kwayéndékwa. Bulaa nak gaayé duwat kure yaae Gotna kundi bulnangwa néma gaamba wulaandarén. Nalé wani gaa wan yéku gaa wa kwaandén. Bulaa wani gaa wan kapére gaa wa kwaandékwa. Nak gaayé dunyansé wa wulaan.” Naandarén.

²⁹ Talimba wa véndarén Efesusmba yaan du Trofimus Polale Jerusalemmba yeyé yaayatémberéka. Vétake wa véndarén Pol kapmang Gotna kundi bulndakwa gaat wulaandéka. Vétake deku mawulémba anga wandarén, “Pol wani nak gaayé du kure sékét wa wulaambéréén, Gotna kundi bulnangwa néma gaat. Anga wananén, ‘Nak gaayé du wani gaat katik wulaaké dé.’ Wunga wananga Pol wani du kure wulaae wa kapére yapaté wa yandén.” Naandarén. Wunga wate anga yamba vékuséknakwe wa. Pol kapmang wa wani gaat wulaandén.

³⁰ De wunga wate némaanmba waandaka Jerusalemmba tékwa akwi du dakwa vékute rakarka yate pétépété yaae Polét kulkindarén. Kulkiye dat témbére kure gwaandéndarén, Gotna kundi bulndakwa néma gaamba. Témbére kure kaapat gwaandéndaka pété bari tépéndarén.

Romna waariyakwa dunyanna néma du wa Polét kure yén

³¹ Pété tépétakandaka du dakwa Polét viyaandéngé yandarén. Yandaka Romna waariyakwa dunyanna néma duwat anga wandarén, “Jerusalemmba tékwa akwi du dakwa rakarka yate jaawuwe waandakwa.” Naandarén. ³² Wunga wandaka wani néma du déku waariyakwa dunyansé rasét wandéka bari yéndarén, du dakwa jaawundakwa taalát. Ye saambakndaka du dakwa waariyakwa dunyansat vétake Polét nakapuk yamba viyaandakwe wa. ³³ Yandaka néma du déku dunyansat watakandén ye Polét kulkiye dat sen vétikét gindarénngé. Watake du dakwat anga waatakundén, “Ani du wan kandé? Kamu musé dé yak?”

³⁴ Wunga waatakundéka késpulak nakpulak kundi némaanmba waandarén. Némaanmba waandaka kundi kurkale yamba vékusék-ndékwe wa. Yate Polké vékuséngapuk ye déku dunyansat anga wandén, “Dé ma kulkiye kure yéngunu, nana néma gaat.” Naandén. ³⁵ Naandéka waariyakwa dunyan Pol kure yéndarén, deku gaat. Kure ye waaréké yandaka du dakwa néma rakarka yate Polét viyaandéngé mawulé yandaka wa dat yaate ye gaat waaréké yandarén. ³⁶ Du dakwa Polna kukmba yaatéte némaanmba waate anga wandarén, “Dé ma viyaandéngunu.” Naandarén.

Pol Judasat kundi kwayéndén déku jémbaaké

³⁷ Waariyakwa dunyansé Pol deku gaat kure waaréké yandaka Pol deku néma duwat Grikna kundimba anga wandén, “Ménat kundi ras waké mawulé yawutékwa.” Naandén. Wunga wandéka wani néma du anga wandén, “Yénga pulak méné Grikna kundi vékwo? ³⁸ Talimba Isip du nak gavmanngé kalik yate

wandéka wa 4,000 du déku kundi vékudarén. Vécutake déku kukmba ye deku waariyandakwa kulaa kéraae kure yéendarén, du yarékapuk taalat. Méné wani du méné kapuk? Wunga vékulakawutén.” Naandén.

³⁹ Wunga wandéka Pol anga wandén, “Yamba wa. Wuné Juda du a. Wuna gwalepange wan Tarsus wa. Silisia distrikmba wa tékwa. Wuna gaayé wan néma gaayé wa. Ani du dakwat kundi kwayéké wa mawulé yawutékwa. Méné yi naaménu wani du dakwat kundi kwayékawutékwa.” Naandén.
⁴⁰ Naandéka néma du anga wandén, “Ma kwayéménék.” Naandéka Pol anjoré jaambétakumba téte taambat yandéka wani du dakwa kundi bulkapuk yakélak téndaka wa det Hibruna kundimba anga wandén.

22

¹⁻² “Guno, ma véku. Wuna aapangu, wuna aanyé waayéka, gunat wawutékwa. Bulaa guna kundi a kaatakawutékwa.” Wunga wate Hibruna kundimba wa wandén. Wandéka déku kundi vékute wa yakélak kundimék téndarén. Téndaka Pol anga wandén:

³ “Wuné Juda du a. Wuna aasa wuné Tarsusmba wa kéraalén. Tarsus Silisia distrikmba wa téndékwa. Talimba ani gaayé Jerusalemét wa yaawutén. Yaae amba yaréwutéka Gamaliel nana gwaal waaranga maandéka bakamuna apakundiké wunat yakwasnyéndén. Yakwasnyéndéka apamama yate Gotna kundi wa apapu yékunmba vékuwutén, guné amba tékwa dunyansé yékunmba vékungunéngwa pulak. ⁴ Yate wani kulé jémbaamba wulaan du dakwat wa yaavan kuruwutén. Yaavan kuruwutéka ras wa kiyaaan. Wani du dakwa rasét kulkiye kure yéwutén kalapusét. ⁵ Yi wan wanana wa. Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du guna maaka dusé waak wunga wa vékusékindakwa. Vékusékte gunat wakandakwa, wani muséké. Damaskusmba tékwa Juda daké kundi nyéngaamba viyaae tiyaandaka wa wani nyéngaa kure yéwutén Damaskusét. Wani kulé jémbaamba wulaan du dakwa kulkiye senét giké wa yéwutén. Giye kure Jerusalemét waambule ye yandarén kapéremusé det yakataké wa wani gaayét yéwutén.” Naandén Pol.

Pol Jisaské baasnyé ye yékunmba vékulakandénngé wa det saapéndén

⁶ Pol kundi ras waak anga wandén: “Yaambumba ye nyaa vélénawuréndéka Damaskusmba saambakngé yatéwutén. Saambakngé yatéwutéka nyét kusnyérakngwa pulak yandéka néma yaa vérékte kaalékwa pulak musé wa gaayan téwuténmba. ⁷ Gaayandéka wa kápmaamba vaakérwutén. Vaakére kwaate vékuwutén ani kundi wandéka, ‘Méno, Sol, kamuké méné wunat yaavan kuru?’ ⁸ Wunga wandéka anga wawutén, ‘Néman Du, méné kandé?’ Naawutéka anga wandén, ‘Wuné Nasaret du Jisas a. Wunat wa yaavan kutménéngwa.’ Naandén. ⁹ Wunale sékét yén du véndarén wani vérékte kaalan musé. Véte wani kundi yamba vékundakwe wa.

¹⁰ “Yatake anga wawutén, ‘Néman Du, kamu yaké wuté?’ Naawutéka anga wandén, ‘Ma waarape Damaskusét wulaaménék. Wulaaménu du nak ménat wakandékwa, wunéké yaké yaménéngwa jémbaa.’ Naandén. ¹¹ Vérékte kaalékwa baan néma musé téndéka wa véké yapatiwutén. Yapatiwutéka wunale sékét yén du wa wuna taambamba kutndaka Damaskusét ye wulaananén.

¹² “Yéku du nak wamba yaréndén. Déku yé Ananaias wa. Dé nané Judana apakundi vékundéka Damaskusmba tékwa akwi Judasé déké anga wandarén, ‘Wan yéku du wa.’ Naandarén. ¹³ Ananaias wunéké yaae wunale téte anga wandén, ‘Méno, Sol, wuna waayéka pulak du, bulaa nakapuk ma wéménu.’ Wunga wandéka wa nakapuk bari véwutén. ¹⁴ Dat vétéwutéka wunat anga

wandén, ‘Nana gwaal waaranga maandéka bakamuna Néman Du Got wa wandén, déku mawuléké vékusékménénngé. Got wandéka déku jémbaa yakwa yéku du Jisasét vétake déku kundi wa vékuménén. ¹⁵ Méné ye akwi du dakwat kundi kwayékaménéngwa déké. Véménén musé, vékuménén muséke waak wakaménéngwa. ¹⁶ Bulaa ma waarapménu. Kaavéréké yambak. Ma yaaménu. Wuné Jisasna yémba ménat baptais kwayékawutékwá. Ma Jisasna yémba waatakuménu ména kapére mawulé yakwasnyéputi-kandékwa.’ Naandén Ananaias wunat.

Got wandéka wa Pol yéndén nak gaayé du dakwaké

¹⁷ “Kukmba Jerusalemét waambule yaawutén. Waambule yaae Gotna kundi bulnangwa néma gaamba téte Gorale kundi bulwutén. Kundi bulte yéngan pulak yate Néman Du véwutén. ¹⁸ Véwutéka wunat anga wandén, ‘Jerusalem ma taakatake bari yéménék. Wunéke amba kundi kwayéménu, wa akwi du dakwa ména kundi katik vékuké daré.’ Naandén. ¹⁹ Naandéka anga wawutén, ‘Néman Du, talimba Judasé kundi bulnangwa gaamba wulaae wa ménéke yékunmba vékulakakwa du dakwat kulkiye kalapusmba taakate viyaawutén. Wunga wa vékusékdakwa. ²⁰ De ménéke kundi kwayén du Stivenét matut viyaandaka kiyaandéka vétake wa mawulé yawutén. Yate matut viyaakwa du yépmaa yandéka saape tén laplapké wa séngite vétéwutén. De akwi wunga wa vékusékdakwa. Vékusékte wuna kundi wa vékukandakwa.’ ²¹ Wunga wawutéka Néman Du wunat anga wandén, ‘Yamba wa. Ma yé. Wawutu méné sékaat yékaménéngwa, nak gaayé du dakwaké.’ Néman Du wunat wunga wandén.” Naandén Pol.

Romna waariyakwa dunyanna néma du Polét yékun kutndén

²² Pol wandéka taale de wamba tékwa du dakwa déku kundi vékundarén. Vékundaka nak gaayé du dakwaké wandéka wa rakarka yate némaanmba waate anga wandarén, “Dé ma viyaandéngunu. Dé yénga kiyaandu. Ani du nana kékpaamba katik yaréké dé.” Naandarén. ²³ Naate néma rakarka yate laplap léwaayéte baawu kéraae wa vaanjawuré-ndarén. ²⁴ Yandaka waariyakwa dunyanna néma du déku dunyansat anga wandén, “Wani du ma kure nana gaat kurwulaangunu. Wulaae dé ma baangwit viyaangunu. Kamuké daré wani Judasé némaanmba wunga waate déké kalik yo? Dat viyaate dat ma waatakungunu wani muséke. Waatakungunu wa vékusék-nganangwa.” Naandén. ²⁵ Naandéka Polét kure wulaae gitake dat viyaaké yaténdarén. Yaténdaka Pol waariyakwa du nakét anga wandén, “Kot vékukwa néma du wuna kundi yamba vékundékwe wa. Wuné Rom du a. Guné Rom duwat baka viyaamunaangunu, wan yékun dé? Romna apakundi wunga dé wo kapuk?” Naandén.

²⁶ Polna kundi vékutake wani du déku néma duké ye dat anga waatakundén, “Kamu méné yo? Wani du wan dé Rom du wa.” ²⁷ Wunga wandéka néma du ye Polét anga wandén, “Méné ma wa. Rom du méné kapuk?” Naandéka Pol wa wan, “Yi.” ²⁸ Naandéka néma du anga wandén, “Némaamba yéwaa kwayétake wuné Rom du a téwutékwá.” Naandéka Pol wa wan, “Wuna aapa Rom du téndéka wuné waak Rom du a téwutékwá.” Naandén Pol. ²⁹ Naandéka Polét viyaaké yan du dé yaasékatake bari yéndaka waariyakwa dunyanna néma du Polna kundi vékutake déké vékuséke wa wup yandén. Rom duwat wa gindén.

³⁰ Takamba Judasé anga wandarén, “Pol kapéremusé wa yandén.” Wunga wandaka waariyakwa dunyanna néma du wani muséke vékuséknge wa mawulé yandén. Yatake kwaae ganmba déku dunyansat anga wandén, “Wani sen Polmba ma lékungunu. Judasat ma wangunu deku néma du akwi, Gotna gaamba

jémbaa yakwa dunyanna néma du waak kundi bulké jaawundaru.” Naandéka wa jaawundarén. Jaawundaka Pol kure ye watakandéka wa Pol deku ménimba téndén.

23

Pol Judaséna néma dusat kundi kwayéndén

¹ Pol néma duséna ménimba téte det vésekte anga wandén, “Guno, aanyé waayéka, ma véku. Kapéremusé yamba yawutékwe wa. Wunga vékusékwutékwa. Talimba kapéremusé nak yamba yawutékwe wa. Bulaa waak wuné kapéremusé yamba ye wa. Papukundi yamba wawutékwe wa. Yéku kundi wa wawutékwa. Yi wan wanana wa. Got wunga wa vékuséknédéka.” Naandén. ² Wandéka Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du Ananaias Polale tén dunyansat anga wandén, “Déku tépngémba ma viyaa.” Naandén. ³ Wandéka dat viyaandaka Pol rakarka yate Ananaiasét anga wandén, “Méné paapu yakwa du wa. Kukmba Got ménat viyaakandékwa. Méné néma du téte wuna kundi vékute wa waménéngwa, Mosesna apakundi vékukapuk yawuténggé. Det waménén, wunat viyaandarénggé. Wunga wate Mosesna apakundi yamba vékuménéngwe wa.” Naandén. ⁴ Naandéka Polale tén dunyansé dat anga wandarén, “Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du, Gotna duwat wa kapére kundi waménéngwa.” Naandarén. ⁵ Wandaka Pol anga wandén, “Guno, wuna aanyé waayéka, dé Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du téndékwanngé yamba vékusékwutékwe wa. Déké vékusékmunaae, wa dat wunga katik wakatik wuté. Talimba anga wa viyaatakandarén Gotna nyéngaamba: Guna néma duwat kapére kundi waké yambakate. Wunga viyaatakandarén.” Naandén Pol.

⁶ Pol wa véndén Farisi du ras Sadyusi du ras wamba téndaka. Vétake akwi néma dusat némaanmba wandén anga, “Wuna aanyé waayéka, ma véku. Wuna aapa dé Farisi du wa. Wuné waak Farisi du a. Du kiyaae nakapuk taamale waarapkandakwa. Wunga vékusékte wa wawuté. Wawutéka wunat kotimmuké wa wunat kulkiye ani gaat kure yaandarén.” Naandén.

⁷ Wunga wandéka Farisi dunyansé waarundarén, Sadyusi dunyansale. ⁸ Farisisé de ani kundi kupuk wandakwa, “Du kiyaae taamale waarapkanangwa. Gotna kundi kure gaayakwa du Gotna gaayémba yaréndakwa wa. Kwaminyan pulak du waak Gotna gaayémba yaréndakwa wa.” Naandakwa Farisisé. Naandaka Sadyusisé anga wandakwa, “Yamba yé wa. Du kiyaae katik nakapuk taamale waarapké daré. Gotna kundi kure gaayakwa du yamba yare wa. Gotna gaayémba yarékwa kwaminyan pulak du yamba yare wa.” Naandakwa. Naate Polna kundi vékutake wa Sadyusisé Farisi dunyanale waarundarén. ⁹ Waarute némaanmba waandaka apakundiké vékuséngwa Farisi du ras deku ménimba wamba téte anga wandarén, “Ma véku. Ani du kapéremusé yamba yandékwe wa. Yi wan wanana wa. Gotna kundi kure gaayakwa du nak dé dat kundi kwayék, kapuk kwaminyan pulak du nak dé dat kundi kwayék? Yamba vékuséknangwe wa.” Naandarén.

¹⁰ Wunga wandaka Judana néma dusé akwi nakapuk némaanmba waandarén. Waandaka Romna waariyakwa dunyanna néma du anga wandén, “De mawulé vétik yate Polét témbére yeyé yaayate déku sépé ketataavi-kandakwa.” Naate wup yandén. Wup yate déku dunyansat anga wandén, “Ma daawuliye Polét kulkiye waambule kuringunék, nana néma gaat.” Naandéka déku dunyan Polét kulkiye kure yéendarén, deku gaat.

¹¹ Wani gaan Néman Du Jisas Polale téte anga wandén, “Yéku mawulé ma vékuménék. Wup yaké yambak. Ani gaayé Jerusalemba téte kundi wa kwayéménén wunéké. Rommba waak wup yakapuk yate wunéké kundi kwayékaménéngwa.” Naandén Néman Du Jisas.

Judasé Polét viyaandénggé kundi gindarén

¹² Ganmbamba waarape Juda dunyan ras nakurakmba jaawuwe kundi bulndarén. Bulte anga wandarén, “Nané Pol ma viyaandénggwak. Dé viyaatake wa kulak kakému nakapuk kakanangwa. Bulaa kulak kakému katik kaké nané. Yi wan wanana wa. Got nanat véréndéka wa wanangwa.” Naate kundi gindarén.

¹³ Polét viyaandénggé kundi gin dunyansé de dunyan dumi vétik (40) pulak wa.

¹⁴ Kundi giye Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dusé, maaka dusat waak ye anga wandarén, “Nané akwi kundi ginanén wa. Got nanat véréndéka wa kundi ginanén. Kundi giye kakému katik kaké nané. Baka yare wa Pol viyaandéngganangwa. Dé viyaatake wa wani kakému kakanangwa. ¹⁵ Wunga yananénggé bulaa akwi néma dusale ma Romna waariyakwa dunyanna néma duké kundi wasatingunék. Anga ma wangunék, ‘Polna kundi ras waak vékuké wa mawulé yanangwa. Ma waménu ména dunyan Polét nakapuk kure gaayandaru.’ Wunga wangunu nané yaambumba téte déké kaavétékanangwa. Kaavéténanu dé yaae guné rakwa taalémba saambakngapuk téndu wa dé viyaandéngganangwa.” Naandarén deku néma dusat.

¹⁶ Yaambumba te Polét viyaandénggé kundi bulndaka Polna wusakut vékundén. Vékutake waariyakwa dunyanna néma gaat ye wulaae Polét wani kundi saapéndén. ¹⁷ Saapéndéka Pol waariyakwa du nakét waandéka yaandéka dat anga wandén, “Ani du ma kure yéménu guna néma duké. Kundi ras waké wa mawulé yandékwa.” Naandén.

¹⁸ Wunga wandéka waariyakwa du Polna wusakurét kure déku néma duké kure ye dat anga wandén, “Kalapusmba kwaakwa du Pol wunat waandéka yaawutéka wunat anga wandén, ‘Ani du guna néma duké ma kure yéménék. Néma duwat kundi ras bulké wa mawulé yandékwa.’ Naandén. Pol wunga wandéka ménéké wa ani du a kure yaawutén.” Naandén.

¹⁹ Wani kundi wandéka néma du Polna wusakutna taambamba kutndéka yépulak naae bét kapmang témbérén. Kapmang téte dat anga waatakundén, “Kamu kundi wunat waké méné mawulé yo?” ²⁰ Wunga waatakundéka Polna wusakut anga wandén, “Juda du ras wa kundi gindarén, séré ménat waatakundaru ména dunyan Pol kure ye nana néma dunyanséké daawulindarénggé. De paapu yate anga wakandakwa, ‘Déku kundi ras waak vékuké wa mawulé yanangwa.’ Naakandakwa. ²¹ Méné deku kundi vékuké yambak. Wani du ras (40 pulak) anga wandarén, ‘Kulak kakému katik kaké nané. Pol viyaatake wa wani kulak kakému kakanangwa.’ ²² Naatake yakélak yaambumba paakwe Polké kaavéré-kandakwa, dat viyaandékmuké. Kundi giye wa méné yi naaménnénggé wa kaavéréndakwa.” Naandén. Wunga wandéka néma du wani duwat anga wandén, “Wunat waménén kundi nak duwat waké yambakate. Bulaa ma yé.” Naandéka wa yéndén.

Néma du wandéka wa Pol kure yéndarén néma du Felixké

²³ Waariyakwa dunyanna néma du déku du vétikét waate bérét anga wandén, “Ma wambénu béna dunyan de Sisariat yéndaru. Waariyakwa dunyan 200, hosmba waare yékwa dunyan 70, vi kure képmaamba yékwa dunyan 200, 9 klok gaan wunga ma yéndaru. ²⁴ Pol yéké yakwa hos ras ma kéraambénu.

Kéraate dat kurkale ma kure yéngunu, néma du Feliksé.” Naandén. ²⁵ Naatake nyéngaamba nak anga viyaatakandén:

²⁶ “Wuné Klodius Lisias a. Méné Feliks, néma du téte némaamba du dakwaké wa séngite kaavérémenéngwa. Ani nyéngaa viyaatakawutékwa ménéké.

²⁷ “Méno, Juda dunyansé ani duwat kulkiye kure ye wa viyaandéngé yandarén. Yandaka Rom du téndékwanngé kundi vékuwutén. Viyaandéngé yandaka wani kundi vékutake nané waariyakwa dunyansale yaae dé kure yénanén, nana néma gaat. Kure yéninga wa yaréndén. ²⁸ Yaréndéka wani muséké vékusénggé mawulé yate kukmba dé kure daawuliwutén, deku néma duké. ²⁹ Kure daawuliye vékuwutén, deku apakundi vékukapuk yandénngé kundi bulndaka. Vékutake anga wawutén, “Nana apakundi wa vékundén. Dat viyaandéngé yambakate. Kalapusmba dat taakaké yambak.” Naawutén.

³⁰ “Wunga watake kundi ras vékuwutén, déku gaayé du ras yakélak paakwe te dat viyaandéngé kundi bulndaka. Vékutake wa wawutén, wuna dunyansé dé ménéké bari kure yéndarénngé. Watake dat waarun dunyansat anga wawutén, ‘Ma ye néma du Feliksale kundi bulngunék wani muséké.’ Naawutén det. Wani kundi a wasékéyakwutékwa. Yaak.”

³¹ Néma du wani nyéngaa déku du vétikét kwayéndéka béruka waariyakwa dunyansale Polét kure yénderén gaan. Dé Antipatrisét kure yénderén. ³² Kure ye wamba kwaae ganmbamba waarape de kępmaamba yén waariyakwa dunyan de yaasékatake wa kępmaamba waambule yénderén, Jerusalemét. Waambule yéndaka hosmba yéte waariyakwa du ras hosmba yéte wa Pol kure yénderén Sisariat. ³³⁻³⁴ Kure ye saambake néma du Feliksét nyéngaa kwayéte wandarén, Pol déku ménimba téndénngé. Wunga wandaka wani néma du nyéngaa véndén. Vétake Polét anga wandén, “Ména gwalepange yani kępmaamba dé tu?” Naandéka Pol wa wan, “Wuna gwalepange Silisia provinsmba wa tékwa.” ³⁵ Naandéka vékutake dat anga wandén, “Ménat waarun du yaandaru ména kundi vékukawutékwa.” Naatake déku dunyansat wandéka wa Pol kure yénderén, Herot kaan néma gaat. Kure yéndaka du ras wa déké wamba séngite kaavéréndarén, dé yaange yékakupuk yamuké.

24

Judana maaka dusé Polét kotimndarén

¹ Nyaa taambak (5) yare Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du Ananaias, néma du rasale sékét Sisariat yénderén. Du nak déku yé Tertulus dele sékét yéndén. Ani du Romna apakundiké wa vékusékdén. Ye saambake akwi Judasé Romna néma duwat Pol kotimngé mawulé yandakwa kundi wandarén. ² Wandaka néma du Feliks Polét waandén. Waandéka yaandéka Tertulus paapu yandén Polké. Yate anga wandén:

“Méné Feliks, méné nana néma du wa. Némaamba kaa nanéké kurkale véménénga wa kurkale yarénanén. Yate yamba waariyanangwe wa. Méné nana gaayéna kapéremusat véte waménénga yéku yapaté nanéké yandaka wa kurkale ténanén. ³ Téte vénanga wa ménéké nana mawulé yéku yandékwa. Yandéka wanangwa, ‘Wan yéku wa.’

⁴ “Méné néma du wa. Wanngé vékulakate pavéték kundi male a wakawutékwa. Néma kundi katik waké wuté. Ménat waatakuwutékwa, nanéké sémbéraa yate nana waambu kundi vékuménénngé. ⁵ Ani du Pol an kapéremusé yakwa du wa. Akwi du dakwat wa yaavan kutndékwa. Akwi gaayémbe yéte déku kundi kwayéndéka Judasé déku kundi vékundaka kapére mawulé yaalandéka néma duna kundi vékumuké kalik yate wa kapére yapaté

yandakwa. Ani du wa néma du rakwa nak jémbaaké. Wani jémbaaké wandakwa Nasaretna jémbaa wa. Wunga wa vékuséknangwa. ⁶ Dé Gotna kundi bulnangwa néma gaamba kapéremusé yaké wa yandén. Wani kapéremusé yamunaandu, wa Gotna ménimba wani néma gaa kapérandi gaa wa kwaakatik dé. Wani kapéremusé yaké yandéka wa dé kulkinanén. [Kulkiye nana apakundi vékukapuk yandénngé kapéremusé dat waambule yakataké wa mawulé yananén. ⁷ Yaténanga waariyakwa dunyanna néma du Lisias yaae apamama ye wa dé kure yéndén. ⁸ Kure ye anga wandén, ‘Wani duwat kotimngé mawulé yate néma du Felikské ma yéngunék.’ Naandén.] Bulaa a yaananén ménéké. Dat ma waatakuménu wani muséké. Waatakuménu wandu wa vékusék-ngaménéngwa, wananén akwi kundiké.” Naandén Tertulus.

⁹ Wunga wandéka wamba tékwa Judasé akwi anga wandarén, “Yi wan wanana wa.” Naandarén.

Pol kundi kwayéndén Feliksét

¹⁰ De wunga wandaka néma du Feliks taambat yandén Pol wandénngé. Wunga yandéka Pol ani kundi kwayéndén:

“Méno, némaamba kaa wa kot vékukwa néma du rate nanéké kurkale véménén. Véménénga wunga vékusékte bulaa kundi waké a mawulé yawutékwa. Deku kundi kaatakawutékwa. ¹¹ Nyaa tambavétik maanmba kaayék vétik (12) talimba Jerusalemét yéwutén, Gorale kundi bulmuké, Gotna néma gaamba. Det waatakuménu ménat wakandakwa, yéwuténngé. ¹² Gotna kundi bulnangwa néma gaamba téte nak duwale yamba waaruwutékwe wa. Kapéremusé yandarénngé du dakwat yamba wawutékwe wa. Kundi bulnangwa gaamba téte papukundi yamba wawutékwe wa. Nak taalémba téte papukundi yamba wawutékwe wa. Yénga pulak dé? Kapéremusé yawutéka Judasé daré vék kapuk? Yamba yé wa. ¹³ Kapéremusé yamba yawutékwe wa. Wan deku papukundi wa. Wan yéku kundi yamba wa. Wunga vékusékte kundi nakapuk katik bulké daré wunéké. Yandaru nak du deku kundi katik vékuké daré.

¹⁴ “Ani kundi male an yéku kundi a. Kulé jémbaamba wa wulaawutén. Wani jémbaaké anga wandakwa, ‘Wan kapére jémbaa wa.’ Naandakwa. Wan yéku jémbaa wa. Kapére jémbaa yamba wa. Wani jémbaamba wulaae nana gwaal waaranga maandéka bakamuna néma du Gorét wa waatakuwutékwa. Wuné nana gwaal waaranga maandéka bakamu Mosesna apakundi wa vékutuutékwa. Talimba Gotna yémba kundi kwayétan dunyansé déku kundi wa vijaatakandarén nyéngaamba. ¹⁵ Wani kundi akwi wa vékuwutékwa. Kukmba Got wandu akwi du dakwa, yéku yapaté yakwa du dakwa, kapére yapaté yakwa du dakwa waak, kiyaae taamale waarapkandakwa. Wunga wa vékusékwutékwa. Amba tékwa dunyansé waak wa vékuséknadakwa. ¹⁶ Akwi du dakwa kiyaae taamale waarapké yandakwanngé vékulakate wa apamama yate yéku mawulé wa vékuwutékwa. Yéku mawulé vékute Gotna ménimba, du dakwana ménimba waak yékunmba tépékaamuké wa mawulé yawutékwa.

¹⁷ “Talimba némaamba kaa nak gaayémba wa yaréwutén. Jerusalemmba yamba yaréwutékwe wa. Ye wa yéwutén Jerusalemét. Juda dunyan rasét véte det yéwaa kwayémuké vékulakawutén. Gorké musé ras kwayéké vékulakate wa yéwutén. ¹⁸ Ye wuna sépé Gotna ménimba yékun yandénngé Mosesna apakundi vékute wa jémbaa ras yawutén. Wani jémbaa yasékéyaktake gu yaakwe Gorké musé kwayéwutéka wa wunat véndarén, Gotna kundi bulnangwa néma gaamba. Kurkale téwutéka wa véndarén wunat. Kundi yamba némaamba waawutékwe wa. Némaamba du dakwa wunale yamba téndakwe wa. ¹⁹ Yandaka Juda du ras Esia próvinsmba yaae wunat véndarén. Vétake kapéremusé yawuténngé kundi

waké mawulé yamunaae, wa de anga ma yaandaru. Yaae ména ménimba téte wunat ma kotimndaru. ²⁰ Yaakapuk yamunaandaru amba tékwa du kapéremusé yawuténggé ma wandaru. Talimba nané Judana néma duna ménimba téwutéka wunat anga wandarén, ‘Wan kapéremusé wa yaménén.’ Naandarén. Wani kapéremuséké bulaa ménat ma wandaru. ²¹ Wani néma duna ménimba téte ani kundi male waate det anga wawutén, ‘Got wandu kiyaan du dakwa taamale waarapkandakwa. Wani kundiké wunat a kotimndakwa.’ Naawutén det.” Naandén Pol.

²² Pol wandéka Feliks Jisasna jémbaaké vékusékte wamba tékwa dunyansat anga wandén, “Kundi bulngunénga wa vékuwutén. Yaak wa. Kukmba waariyakwa dunyanna néma du Lisias yaandu kundi nakapuk kwayékawutékwa gunat.” Naandén. ²³ Wunga watake waariyakwa du nakét anga wandén, “Polké ma séngiye véréménu, dé yaange yémuké. Déké ma yakélak téte vétéménu. Déké apamama yaké yambak. Déku du dakwa déké musé kure yaandaru, wan yékun wa.” Wunga watakandéka wa Polké séngiye kaavéréndéka wa Pol kwaandén kalapusmba.

Feliks wandéka Pol kaa vétik wa kwaandén kalapusmba

²⁴ Feliksna taakwa lé Juda taakwa wa. Léku yé Drusila wa. Pol kalapusmba kwaandéka nyaa ras yéndéka Feliks ambét déku taakwa Drusilale yaambérén. Yaae Feliks wandéka Pol déké yaandén. Yaae bérét kundi kwayéndén, Krai Jisaské. Kwayéte anga wandén, “Kraisi Jisaské yékunmba ma vékulakambénék.” Naandéka Feliks Polna kundiké vékulakandén. ²⁵ Vékulakandéka Pol dat anga wandén, “Du dakwa yéku yapaté ma yandaru. Deku mawulé deku sépéké kurkale ma véndaru. Kukmba nyaa nak yaakandéka. Wani nyaa Got kot vékukwa néma du rate du dakwa yan jémbaaké kundi wakandéka.” Naandén Pol. Wandéka Feliks wup yate dat anga wandén, “Yaak. Bulaa ma yéménu. Nakapuk kalmu ménat waaké wuté, waambule yaaménénggé?” Naandén. ²⁶ Wandéka Pol nakapuk waambule wulaandén kalapusét. Wulaae kwaandéka Feliks déku mawulémba anga wandén, “Pol kalmu kalapus yaasékamuké mawulé yate wunat némaamba yéwaa tiyaaké dé kapuk?” Wunga vékulakate késépéri apu wa waandéka Pol déké yaae dale kundi bulndén. Bultake Feliksét yéwaa kwayékapuk yate nakapuk waambule wulaandén kalapusét.

²⁷ Pol kaa vétik kalapusmba kwaandéka Porsius Festus wa Feliksna taalé kéraan. Kéraae néma du téndén. Feliks yéké yate déku mawulémba anga wandén, “Judase wunéké mawulé tawulé yandarénggé wa mawulé yawutékwa. Polké kalik yandakwa. Pol dé kwaakwak kalapusmba. Kwaandu wa Judase wunéké mawulé yakandakwa.” Wunga wandéka wa Pol kalapusmba kwaapékandén.

25

Pol wandén, “Romna néma du Sisar wunat kotimndakwa kundi ma vékundék.”

¹ Festus néma du wa téndén wani provinsmba. Yaae nyaa kupuk yare Sisaria taakatake Jerusalemét yéndén. ² Ye saambakndéka Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du Judana nak néma dusale yaae dat anga wandarén, “Ma véku. Wani du Pol papukundi wa wandén. ³ Ma nanat kurkale yate nana kundi vékutake waménu dé ani gaayét yaandu. Wunga mawulé yanangwa.” Naandarén. Naate Pol yaambumba yaandu dat vyaandénggé wa deku mawulémba wandarén. ⁴ Wandaka Festus anga wandén, “Pol kalapusmba wa kwaakwa Sisariamba. Bari waambule yékawutékwa, wani gaayét. ⁵ Yéwutu ména néma dusé wunale

sékét yaakandakwa. Yaae saambakndaru Pol talimba yandén kapéremuséké kundi wakandakwa wani muséké.” Naandén Festus.

⁶ Wunga watake nyaa tambavéтик (10) pulak wa yaténdén Jerusalemmba. Te waambule yéndén Sisariat wani Judasale. Ye saambake gaan kwaae ganmba waarape wa kot vékukwa néma du randén, kundi bulndakwa taalémmba. Rate déku dunyansat wandén, Pol kure yaandarénngé. ⁷ Wandéka Pol kure yaandaka Jerusalemmba yaan Juda dunyan Polale sékét téndarén. Téte Festusét anga wandarén, “Ani du némaamba kapéremusé wa yandén.” Naandarén. Wunga wate Pol yan yapatéké néma kundi wandaka Festus deku kundiké kurkale vékuséngapuk yate wa déku mawulémba anga wandén, “Wan papukundi daré bulu kapuk yéku kundi daré bulu?” Naandén. ⁸ Wunga vékulakate wandéka Pol deku kundi kaatate anga wandén, “Wuné waak Juda du a. Wuné nana apakundi a vékuwutékwa. Gotna kundi bulndakwa néma gaa yamba yaavan kuruwutékwe wa. Romna néma duké kapére kundi yamba wawutékwe wa. Kapéremusé yamba yawutékwe wa.” Naandén.

⁹ Naandéka Festus anga wandén, “Dé Judana gaayét kure yémunaawutu, wa Judasé mawulé yate anga wakandakwa, ‘Festus wan yéku du wa.’ Wunga wandarénngé mawulé yawutékwa.” Naate Polét anga wandén, “Mawulé yaménu aané Jerusalemét ye wamba ména kot vékukawutékwa. Wunga méné mawulé yo?” Naandén Festus.

¹⁰ Wunga wandéka Pol déku mawulémba anga wandén, “Jerusalemét yémunaawutu, wuné kalmu viyaandéknge daré?” Wunga vékulakate Festusét anga wandén, “Yamba wa. Jerusalemét yémuké kalik yawutékwa. Wuné Judasat kapéremusé nak yamba yawutékwe wa. Wunga vékusékménéngwa. Det kundi katik waké wuté. Romna néma du Sisar, dat kundi waké a mawulé yawutékwa. Dé wuna kundi vékundénngé a mawulé yawutékwa.

¹¹ Wuné guna apakundi vékukapuk ye kapéremusé yamunaawutu wa wunat viyaandéknarénngé wakatik méné. Wan yékun wa. Wuné kapéremusé nak yamba yawutékwe wa. Deku kundi wan papukundi wa. De wunat katik kotimngé daré. De wunat kotimmuké kalik yawutékwa. Romna néma du Sisar wunat kotimndakwa kundi ma vékundék. Wunga wa mawulé yawutékwa.” Naandén Pol.

¹² Naandéka Festus déku dunyansale kundi bulndén. Bultake Polét anga wandén, “Romna néma du Sisar ména kot vékundénngé wa mawulé yaméningwa. Wunga waménén. Wan yékun wa. Néma du Sisarké yékaméningwa, Romét.” Naandén Festus.

Festus néma du Agripat waatakundén Polké

¹³ Kukmba néma du nak déku yé Agripa déku taakwa Bernaisiale Sisariat yémbéréén. Festuské mawulé yate dale kundi bulmuké wa yémbéréén. ¹⁴ Ye késépéri nyaa yarémbéréka kukmba Festus ani kundi wandén Polké: “Méno, Agripa, ma vékuménék. Feliks néma du rate wandéka du nak déku yé Pol kalapusmba kwaandén. Kwaandéka Feliks wani jémbaa yaasékatake yéndéka wuné déku taalé kéraamuké yaawutén. Yaae vékuwutén wani du kalapusmba wayéka kwaapékandéka. ¹⁵ Vékutake Jerusalemét yéwutéka Judana maaka dusé, Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dusé waak, wunat saapéndarén, kapéremusé yandénngé. Saapétake yandén kapéremusé dat waambule yakatawuténngé wa wunat waatakundarén. ¹⁶ Waatakundaka det anga wawutén, ‘Nané Rom dunyansé anga yanangwa. Du ras, nak duwat kotimngé mawulé yate kundi bulnangwa taalat yéndakwa. Ye wani duna ménimba téte néma du nak vékundu kotimndakwa kundi de wakandakwa. Wandaru wani du deku ménimba téte deku kundi kaatakandékwa. Kapéremusé dé yak kapuk?’

De bulndaru néma du vékute wani muséké vékusék-ngandékwa. Vékusékte kundi kwayékandékwa, wani muséké. Wani du yéku yapaté yandu, néma du anga wakandékwa, Wan yéku yapaté yan du wa. Wani du kapére yapaté yandu néma du anga wakandékwa, Wan kapére yapaté yan du wa. Naate kapére yapaté yan duwat wa kwayékandékwa det. Taale akwi dunyansé kundi bulkandakwa. Kukmba néma du wani du det kwayékandékwa. Wani du det baka katik kwayéké dé. Nané Rom dunyansé wunga wa yanangwa.’ Wunga wawutén Juda dunyansat.

¹⁷ “Wunga wawutéka wa ani gaayét yaandarén, Polét kotimmuké. Yaandaka kundi bulnangwa taalémba néma du rate wa bari wawutén, wani du wunéké kure yaandarénngé. ¹⁸ Dé kure yaandaka deku ménimba téndéka Judana néma dusé déké wandarén. Wandaka wuna mawulémba anga wawutén, ‘Kapéremusé yandénngé wa wakandakwa.’ Naawutéka kapéremuséké yamba wandakwe wa. ¹⁹ Wa deku apakundiké waarundarén. Kiyaan duké waak waarundarén. Déku yé Jisas wa. Wani duké Pol anga wandén, ‘Dé taamale waarapén wa.’ ²⁰ Wunga wandéka wuna mawulémba anga wawutén, ‘Yénga pulak ye wani muséké kurkale vékuséknge wuté?’ Wunga vékulakate wa Polét wawutén, ‘Jerusalemét ma yétu. Ye wamba ménat kotimndakwa kundi vékukawutéka. Wunga méné mawulé yo?’ Naawutén.

²¹ “Wunga wawutéka Pol anga wandén, ‘Yamba wa. Romna néma du Sisar wunat kotimndakwa kundi dé vékukandékwa. Wunga mawulé yawutéka. Taale amba yaréte kalapusmba kwaakawutéka.’ Naandén. Naandéka wawutéka kalapusmba wayéka wa kwaapékandékwa. Kukmba wawutu Romna néma duké yékandékwa.” Naandén Festus. ²² Naandéka Agripa anga wandén, “Wuné waak wani duna kundi vékuké a mawulé yawutéka.” Naandéka anga wandén, “Séré wa déku kundi vékukaménéngwa.” Naandén Festus.

²³ Naandéka gaan kwaae ganmba Agripa ambét Bernaisi yéku laplap kurkale saawuwe yakusowe yaambéréén. Yaae waariyakwa dunyanna néma dusé, wani gaayéna néma dusale, sékét kundi bulndakwa gaat wulaandarén, némaamba du dakwa téte véténdaka. Wulaae Festus wandéka Pol kure yaandarén. ²⁴ Kure yaandaka Festus anga wandén, “Méno, Agripa, néma du wa téménéngwa. Guno, amba tékwa du dakwa akwi, ma vékungunu. Ani du wa véngunéngwa. Jerusalemmba tékwa du dakwa, ani gaayémba tékwa du dakwa, Juda du dakwa akwi wa dat waarundarén. Waarute ras wunéké yaandarén. Yaae waate anga wandarén, ‘Wani du kiyaandénngé wa mawulé yanangwa. Katik yaréké dé. Waménu dé ma viyaandékndaru.’ Naandarén. ²⁵ Naandaka vékutake anga wawutén, ‘Wani du kapéremusé nak yamba yandékwe wa. Kamuké wawutu dat viyaandéknge daré?’ Wunga vékulakawutéka anga wandén, ‘Wuné Romna néma duwat kundi wakawutéka. Dé wuna kundi ma vékundék. Wunga wa mawulé yawutéka.’ Naandéka anga wawutén, ‘Wan yékun wa. Dé Romna néma duké yénga yénu.’ Naawutén.

²⁶⁻²⁷ “Wunga watake wuna mawulémba wa anga wawutén, ‘Du nak kapéremusé yandu, wa néma du nak kapéremusé yandénngé kundi viyaatakandékwa nyéngaamba. Viyaatake wandu wani du nyéngaa kéraae kure yékandékwa, Romna néma duké. Kapéremusé yandu baka katik yéké dé Romna néma duké.’ Naawutén.

“Kamu kundi wuté viyaatako ani duké? Kamu kapéremusé dé yak? Yamba vékusékwutéka wa. Yate wawutéka wa yaae guna ménimba téndékwa. Bulaa gunat waatakuwutéka. Déku kundi ma vékungunék. Méno, Agripa, néma du wa téménéngwa. Déku kundi vékutake kapéremusé yandénngé wunat ma waménék. Waménu wani kundi viyaataka-kawutéka nyéngaamba.

Viyaatake wawutu wa kéraae kure yékandékwa, Romna néma du Sisarké. Kure yéndu Romna néma du Sisar nyéngaa véte kapéremusé yandénngé vékusék-ngandékwa.” Naandén Festus.

26

Pol néma du Agripat kundi kwayéndén

¹ Festus wunga wandéka Agripa Polét anga wandén, “Ména kundi ma wa.” Naandéka Pol déku taamba kusoréte anga wandén:

²⁻³ “Méno, Agripa, néma du wa téménéngwa. Nané Judaséké wa vékusékménéngwa. Nana kundiké, nana yapatéké waak wa vékusékménéngwa. Vékusékménénga bulaa ména ménimba téte kundi kwayéké mawulé yawutékwa. Ménat wuna kundi kwayéwutékwan wan yékun wa. Judasé wunat paapu yandarén kundi kaataké mawulé yawutékwa. Wuna kundi vékute bari saalakuké yambak. Ménat wunga waatakuwutékwa.

⁴ “Nyambalé yare kukmba némaan ye wa kurkale yaréwutén. Wuna kémale nana gaayé Jerusalemba waak wa kurkale yaréwutén. Judasé akwi wunga wa vékusékdakwa. ⁵ Gorét waatakumuké Farisi dunyan néma jémbaa wa yandakwa. Ras de néma apakundi vékute wandékwa pulak wa yandakwa. Késépéri kaa deku néma apakundi vékute wandékwa pulak wa yawutén. Judasé wunga wa vékusékdakwa. Vékusékte mawulé yate, wa Farisi dunyanna apakundi vékuwuténngé ménat wakandakwa. ⁶⁻⁷ Bulaa amba téwutékwa, méné néma du rate wuna kot vékuménénngé. Talimba Got nana gwaal waaranga maandéka bakamat anga wandén, ‘Gunat yékun yakawutékwa. Yi wan wanana wa.’ Naandéka Judana kém tambavétik maanmba kaayék vétik (12) nané Judasé akwi Got wan kundiké vékulakate nanat yékun yaké yandékwa sapakngé a kaavéréngwa. Gaan nyaa Gorét waatakute wani sapakngé a kaavéréngwa. Wuné waak Got nanat yékun yaké yandékwa sapakngé a kaavéréwutékwa. Kaavéréwutéka Judasé ras wunéké anga wandakwa, ‘Wunga yate kapére yapaté wa yandén.’ Naandakwa. Wunga wate wa paapu yandakwa. ⁸ Guné, amba tékwa Judasé, anga wangunéngwa, ‘Got katik waké dé, kiyaan du dakwa taamale waarapndarénngé.’ Naangunéngwa. Kamuké guné wunga wo? Kamuké guné Gorké yékunmba vékulakakapakuk yo?

⁹ “Talimba wuna mawulémba anga wawutén, ‘Nasaret du Jisasét yaavan kurkawutékwa. Déké yékunmba vékulakakwa du dakwat yaavan kutte wa dat waak yaavan kurkawutékwa.’ Naawutén. ¹⁰ Naate wa det yaavan kuruwutén Jerusalemba. Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dusé wunat wandaka de pulak téte wa Gotna du dakwat kulkiye kalapusét kure yéwutén. Kurite det viyaandéknge kundi bulndaka wuné waak det viyaandéknge wa wawutén. ¹¹ Némaamba nyaa wawutéka du ras Gotna du dakwat yaavan kutndarén, Gotna kundi bulndakwa akwi gaamba. Deku néma duké kapére kundi wandarénngé wa wunga yawutén. Det néma rakarka yate apakmba tékwa gaayét yéte det yaavan kurké wa mawulé yawutén.” Naandén Pol.

Pol Jisaské yékunmba vékulakandénngé wa wandén

¹² Pol wunga watake anga wandén, “Ma véku. Nyaa nak det yaavan kurké mawulé yawutéka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dusé nyéngaa tiyaate wandaka kéraae kure yéwutén Damaskusét. ¹³ Yéwutéka nyaa naawuréndéka yaa vérékte kaalékwa pulak musé wa nyétmba gaayan, wunale sékét yétekésén duwale yétnanga. Wani yaa vérékte kaaléte wa nyaat taalékérandén. Gaaye téndéka véwutén. ¹⁴ Yaa vérékte kaalékwa pulak musé

téndéka wa kępmaamba vaakétnanén. Vaakére kwaate vékuwutén kundi nak wunat wuna gaayéna kundimba wandéka, Hibru kundimba. Anga wandén, ‘Sol, Sol, kamuké méné wunat yaavan kuru? Raamény tékwa musémba vaakite wa kaangél vékuménéngwa. Wunat yaavan kurké mawulé yate wa ména sépat yaavan kutménéngwa.’ Naandén.

¹⁵ “Naandéka anga waatakuwutén, ‘Néman Du, méné kandé?’ Wunga waatakuwutéka anga wandén, ‘Wuné Jisas a. Wunat wa yaavan kutménéngwa. ¹⁶ Ma waarape té. Ménéké wa yaawutén, méné wuna jémbaa yaménénngé. Wunat bulaa vétake wani muséké ma kundi kwayéménék. Kukmba wakwasnyéké yawutékwa jémbaaké waak ma kundi kwayéménék. ¹⁷ Kundi kwayéménu ména gaayé dunyansé, nak gaayémba tékwa dunyansé waak ménat viyaaké mawulé yandaru wa ménat yékun yakawutékwa. Wawutu nak gaayémba tékwa du dakwaké yékaménéngwa. ¹⁸ Ye de kulémawulé kéraandaréngé kundi ma kwayéménék. Kwayéménu ganngu yaasékatake nyaamba tékandakwa. Kundi kwayéménu deku kapére mawulé yaasékatake yéku mawulé kéraakandakwa. Kundi kwayéménu Satanna kundi yaasékatake Gotna kundi wa vékukandakwa. Vékute wunéké yékunmba vékulakandaru, wa yandarén kapéremusé yanyéputiwutu kulémawulé kéraae yékunmba tépékaa-kandakwa apapu apapu. De waak wuna du dakwa wa tékandakwa.’ Naandén Néman Du Jisas wunat.” Pol wunga wandén.

Pol yandén jémbaaké Agripat wandén

¹⁹ Pol wunga watake anga wandén: “Agripa, néma du wa téménéngwa. Ma véku. Wani musé nyétmba yandéka wa véwutén. Véte kundi vékutake wani duna kundiké kuk yamba kwayéwutékwe wa. ²⁰ Taale Damaskusmba tékwa du dakwat wani muséké kundi kwayéwutén. Kwayétake ye Jerusalemmba tékwa du dakwat wa wawutén. Watake ye Judiamba tékwa akwi gaayémba yéte wamba tékwa du dakwat wa kundi kwayéwutén. Kwayétake ye nak gaayé du dakwat waak wa kundi kwayéwutén. Anga wawutén, ‘Guna kapére mawulé ma yaasékatake Gotna kundi vékungunék. Vékute yéku mawulé vékute yéku yapaté male ma yangunék.’ Naawutén det. ²¹ Wani kundi watake Gotna kundi bulnangwa néma gaamba wulaae téwutéka Juda du ras wunat kulkiye wuné viyaandéknge mawulé yandarén. ²² Yandaka Got wunat yékun yandéka wa yékunmba téwutén. Apapu apapu Got wunat yékun yapékandékwa. Yandéka bulaa néma duséna ménimba, baka dunyanséna ménimba waak téte gunat a kundi kwayéwutékwa. Talimba nana gwaal waaranga maandéka bakamu Moses Gotna yémba kundi kwayétan du waak wa wani kundi kwayéndarén. Deku kundi male a kwayéwutékwa. Nak pulak kundi yamba kwayéwutékwe wa. ²³ Anga wandarén: ‘Got wan du Kraiské kaangél kure kiyaae nakapuk taamale waarapkandékwa. Dé taale taamale waarapkandékwa. Kukmba kiyaan du dakwa akwi wa taamale waarapkandakwa. Kraiské taamale waarape nana gaayé du dakwa, nak gaayé du dakwat waak kundi kwayékandékwa, nyaamba tépékaaké yandakwanngé.’ Wunga wandaka wuné waak wunga a wawutékwa.” Naandén Pol.

Agripa Jiskas Kraiské yékunmba vékulakandénngé wa Pol wandén

²⁴ Pol wunga wandéka Festus némaanmba waate anga wandén, “Pol, méné némaamba kundi vékute némaamba nyéngaamba véménénga ména mawulé wa yékéyaak yakwa.” ²⁵ Wunga wandéka Pol anga wandén, “Néma du Festus, wuna mawulé yamba yékéyaak ye wa. Wuna kundi papukundi yamba yé wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa. ²⁶ Agripa, néma du wa téménéngwa.

Ma véku. Wani musé yandaka wa véménén. Wani musé yamba paakundakwe wa. Wawutén muséké wa vékusékménéngwa. Wunga wa vékusék-wutékwa. Vékusékte wup yakapuk yate ménat a wawutékwa. ²⁷ Talimba Gotna yémba kundi kwayétan dunyansé déku kundi wa viyaatakandarén déku nyéngaamba. Viyaatakandarén kundiké méné yékunmba vékulako kapuk? Yi, wani kundiké wa yékunmba vékulakaménéngwa. Wunga wa vékusékwutékwa.” Naandén Pol.

²⁸ Naandéka Agripa anga wandén, “Yénga pulak dé? Ayélapkéri kundi wa waménén. Wani ayélap kundi vékute kalmu Jisas Kraiské yékunmba vékulakaké wuté?” Naandén. ²⁹ Naate paapu yandéka Pol anga wandén, “Bari Jisas Kraiské yékunmba vékulakaké méné kapuk kukmba? Déké yékunmba vékulakamunaaménu wan yékun wa. Gorét wa waatakuwutékwa gunéké. Méné, wuna kundi vékukwa akwi du dakwa waak, guné wuné pulak téngunénggé a mawulé yawutékwa. Kulémawulé kéraawuténggé wa wunga wawutékwa. Ani sen wunat gindarénggé yamba wawutékwe wa.” Naandén Pol.

³⁰ Pol wunga wandéka de wamba ran akwi du dakwa, néma du Agripa, déku taakwa Bernaisi, néma du Festus waak wa akwi waarape téndarén. ³¹ Waarape te gwaandéndarén. Gwaande deku kapmang bulte anga wandarén, “Wani du kapéremusé nak yamba yandékwe wa. Dat kalapusmba katik taakaké daré. Dat katik viyaandénggé daré.” Naandarén. ³² Naate Agripa Festusét anga wandén, “Wani du Romna néma du Sisar dat kotimndakwa kundi vékundénggé wakapuk yamunaandu baka yéndénggé wakatik méné.” Naandén Agripa.

27

Pol sipmba kusondarén Romét yéndénggé

¹ Kukmba Festus anga wandén, “Bulaa sipmba waare Itali kantrit ma yéngunu.” Wunga wandéka de Pol kalapusmba kwaan du rasét waak wa kure yéndarén, néma du nakngé. Wani du déku yé Julius dé Romna waariyakwa némaamba (100) dunyanngé wa néma du téndén. Déku waariyakwa duké anga wandarén, “Romna néma duna waariyakwa apu wa.” Naandarén. Wani néma du kalapus yaasékatake yaalan dunyanséké wa séngite kaavéténdén, de yaange yémuké. ² Kaavéte dele yéndén. Wuné ani nyéngaa viyaatakan du wuné dele sékét wa yénanén. Tesalonaika du Aristarkus waak nanale sékét yéndén. Tesalonaika Masedonia provinsmba wa téndékwa. Ye Adramitiummba yaan sip nakmba wa waarénanén. Wani sip Esia provinsmba tékwa solwarale tékwa gaayét yéké yaléka wa yénanén. ³ Ye gaan kwaae ganmba Saidonmba saambaknanén. Saambaknanga waariyakwa dunyanna néma du Julius Polét yéku yapaté yandén. Yate yi naandéka Pol déku du dakwaké ye dele kakému kandén. Katake musé ras kéraae kure sipét waambule yéndén.

⁴ Sipmba nakapuk waare Saidon taakatake wa yénanén. Yéngana wimut kutndéka Saiprus ailan akituwa sakumba téndéka wimut kurkapuk yakwa sakumba wa yénanén. ⁵ Saiprus taalékératake solwaramba ye Silisia provins, Pamfilia distrik waak apakmba témbéréka wa yénanén. Vétake ye Mairamba wa saambaknanén. Maira Lisia provinsmba téndékwa.

⁶ Wani gaayémba saambake sipmba daawulinanén. Daawuliye ténanga waariyakwa dunyanna néma du Itali kantrit yéké yakwa sipké waake yéndén. Wani sip Aleksandriamba wa yaalan. Waake vétake yaae nanat kure yéndéka wani sipmba waarénanén. ⁷ Waare wimut kutndéka késépéri nyaa yakélak yakélak yéranén. Yakélak yéréte sipna dunyansé néma jémbaa yandaka Nidas yénanén. Vétake yéké yananga néma wimut kutndéka yémuké yapatinanén.

Ye nak yaambumba yénanga Krit ailan yékutuwa sakumba téndéka wa wimut kurkapuk yakwa sakumba yéнанén. ⁸ Ye Salmone némbat vétake ye solwarana aarké tékwanmba wa yéнанén. Yéte néma jémbaa yandaka yéku taalémba wa saambaknanén. Wani taaléké anga wandarén, “Sip yékunmba tékwa taalé wa.” Naandarén. Wani taalé Laseale wa téndékwa.

⁹ Késépéri nyaa wa wani taalémba yarénanén. Yarénanga Judasé kakému kakapuk yandakwa sapak yéndéka wa néma wimut kurkwa sapak yaan. Wani sapak solwara némaanmba waarapte waaréndékwa. Wani sapak sip yamba yékunmba yéndakwe wa. ¹⁰ Pol wani sapakngé vékusékte sipmba tékwa dunyansat ani kundi wandén, “Guno, bulaa yémunaae, wa néma jémbaa yananu némaamba musé némaamba dunyansé lambiyak-ngandakwa. Wunga wa vékusék-wutékwa. Bulaa katik yéké nané.” Naandén. ¹¹ Wandéka sip kurkwa du ambét sipna néma du anga wambéren, “Yamba yé wa. Ma yékwak.” Wunga wambéréka waariyakwa dunyanna néma du bérku kundi vékundén. Vékutake Polna kundi yamba vékundékwe wa. ¹² Wani sapak ténanén taalé wan yéku taalé yamba wa. Néma wimut wamba wa kurkandékwa. Wunga vékusékte bérku kundi vékutake de sipmba tékwa némaamba dunyansé kundi gindarén, wani taalé yaasékatake yémuké. Ye Finiksmba saambake néma wimut kurkwa sapak wamba témuké wa mawulé yandarén. Finiks wan Krit ailanmba wa téndékwa. Wani taalé wan wimut kutndéka sip kurkale téndakwa taalé wa.

Néma wimut kutndéka solwara némaanmba waarapte waaréndén

¹³ Kukmba yéku wimut nak sakumba yaae ayélap wa kurén. Kutndéka wani taalé yémuké wa bulndarén. Bule anka sipmba témbétsorétake kure yakélak yéndarén Krit ailan tékwanmba. ¹⁴ Yérendaka néma wimut nyaa yaalakwa taalé pulakmba bari yaae kurén. Wani wimut Krit ailanmba wa yaandén.

¹⁵ Néma wimut kutndéka sip yémuké yapatin. Yémuké yapatindéka baka ténanga wimut sip kure yéndén. ¹⁶ Kure yéndéka Kauda ailan tékwanmba wa yéнанén. Kauda wan makal ailan wa. Ye apamama wimut kurkapuk yakwa sakumba yéte wa néma jémbaa yanánén, makal bot kurkale téndénngé. Nana sip yéndéka wani bot talimba baangwit lékindaka sipna kukmba wa yéndén. ¹⁷ Sipna dunyan néma jémbaa yate baangwimba témbére kure ye wani makal bot sipmba kusorénderén. Kusore anjoré sipmba taakandarén. Taake apamama baangwit wa sipmba gindarén, apamama ye téndénngé. Yatake wa wup yandarén, sip baka ye Afrikana taalémba tékwa yaawiyamba waare kapére yamuké. Wup yate sipmba tén laplap lepékutake baka téndaka néma wimut nakapuk kutte wa sip kure yéndén. Kure yéndéka wa sip baka yéndén. ¹⁸ Néma wimut kutndéka solwara némaanmba wa waarapte waaréndén. Yandéka nak nyaa sipmba tan musé solwaramba wa vaanjandandarén, sip yékunmba yéndénngé. ¹⁹ Vaanjandatake nak nyaa wa sipmba tékwa musé ras, laplap, baangwi, miyé, wunga solwaramba vaanjandandarén. ²⁰ Vaanjandatake yéte némaamba nyaa yaréte kun béré nyaat yamba vénangwe wa. Yananga néma wimut wayéka kuttépékaandén. Kutténdéka anga wananén, “Kurkale katik yéké nané. A lambiyaknganangwa.” Naananén.

²¹ Némaamba nyaa yéndéka kakému yamba kandakwe wa. Yandaka Pol waarape deku nyéndémba téte anga wandén, “Guno, talimba gunat wa wawutén, Krit ailan katik yaasékaké nané. Guné wuna kundi vékumunaangunu wani néma jémbaa katik yakatik nané. Yananu wani musé katik lambiyakngatik dé. ²² Ma vékungunék. Nana du nak katik lambiyakngé dé. Sip male wa lambiyakngandékwa. Yéku mawulé ma vékungunék. Wup yaké yambakate.

²³ Wuné Gotna du tété déké yékunmba vékulakawutékwa. Ani gaan Gotna kundi kure gaayakwa du nak gaaye wunale tété anga wandén, ‘Pol, wup yaké yambak. ²⁴ Méné néma duwat kundi kwayékaménéngwa Rommba. Got ménat yékun yandékwa. Yékun yate déké waak kurkale véndu de ménale sipmba yékwa dunyansé katik lambiyakngé daré.’ Naandén wunat. ²⁵ Guné wani kundi vékutake wup yaké yambak. Got wunat wandén pulak wa yakandékwa. Déku kundi wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa. Wunga wa vékusék-wutékwa. ²⁶ Wimut kutte sip némaanmba kure yéndu nak némbat waarékanangwa. Wani némbu ailan nakmba wa téndékwa.” Naandén Pol.

²⁷ Néma wimut wayéka kuttéte wa sip baka kure yéndén. Nyaa 14 Mediterenian waandakwa solwaramba baka yénanén. Ye gaan yaandéka nyéndéngan sipmba jémbaa yakwa apu anga wandarén, “Gaayé nakmba a saambak-nganangwa.” Naandarén. ²⁸ Naate wa néma matu lékendarén, baangwimba. Lékitake solwaramba vaanjandandarén. Vaanjandatake wa naakindarén. Naakiye véndarén gu 40 mita pulak téndéka. Vétake ayélap yépulak naae nakapuk wani matu vaanjandandarén. Vaanjandatake naakiye véndarén gu 30 mita pulak téndéka. ²⁹ Vétake wup yandarén, sip ye matu tékwa taalémba waare kapére yamuké. Wup yate anka vétik vétik sipna kukmba vaanjandandarén solwaramba, sip yékapuk ye wamba téndénngé. Yatake nyaa bari véndénngé mawulé yandarén.

³⁰ Yate sipmba jémbaa yakwa dunyansé yaambuké waakndarén. Waakte talimba taakandarén makal bot kéraae baangwi lékiye baangwi vasnyévite bot solwaramba yasandandarén. Yasandatake de sipmba wayéka tété paapu yate wa anga wandarén, “Daawuliye sipna maakat ye anka ras waak solwaramba vaanjanda-kanangwa, sip yékapuk ye baka téndénngé.” Naandarén. ³¹ Naandaka Pol waariyakwa dunyansat, deku néma duwat waak anga wandén, “Wani dunyansé de sipmba tékapuk yamunaandaru, wa guné lambiyakngangunéngwa.” Naandén. ³² Naandéka waariyakwa dunyan botmba lékendarén baangwi sékutékdandarén. Sékutékdaka wani makal bot vaakére solwara taakumba baka yakwandén.

³³ Nyaa yaalaké yaténdéka Pol akwi dunyansat anga wandén, “Kakému ma kangunék. Némaamba (14) nyaa wup yate kakému yamba kangunéngwe wa. ³⁴ Ma véku. Wup yaké yambakate. Yékun tékangunéngwa. Katik lambiyakngé guné. Bulaa ma kangunék. Kangunu guna biyaa apa yandu wa apamama yate kurkale yékangunéngwa. Kakému kakapuk ye, wa apa yakapuk yate lambiyakngangunéngwa.” Naandén.

³⁵ Wunga watake kakému kéraae deku ménimba tété Gorét anga wandén, “Yéku kakému wa tiyaaménén. Wan yékun wa.” Naatake wa kakému bule kandén. ³⁶ Kandéka akwi dunyansé véte yéku mawulé vékute kakému kandarén. ³⁷ Nané wani sipmba yén dunyanséna namba wan 276 wa. ³⁸ Wani kakému katake anga wandarén, “Némaamba musé sipmba tékapuk yamunaandu, wa sip wutépét kurkale yékandékwa.” Naate sipmba tan wit sék ras solwaramba vaanjandandarén.

Sip kapére yan

³⁹ Nyaa yaalandéka wutép nakét véndarén. Véte wani wutépké yamba vékusékdakwe wa. Vékusékngapuk yate véndarén yéku yaawiya yéku taalémba téndéka. Véte anga wandarén, “Kalmu sip wani yaawiyamba waare kurkale téké dé kapuk?” ⁴⁰ Wunga vékulakate ankamba talimba lékendarén baangwi sékutékdaka anka solwaramba baka daae kwaan. Kwaandéka wa talimba stiamba gindarén baangwi lepékundarén. Baangwi lepékutake wa sipna

maakamba tén laplap nakapuk kusoréndarén, wimut kutndu sip bari yéndénngé. Kusoréndaka wa sip yéndén.

⁴¹ Sip ye matu rakéskwa taalé nakmba waaréndén. Waare apamama yandéka yéké yapatindén. Yandéka wa solwara némaanmba waarape yaae sipmba viyaandéka wa sipna kuk kepukaké yan. ⁴² Yandéka waariyakwa dunyansé kalapusmba kwaan dunyansat viyaandéknge mawulé yate wa bulndarén, du nak daawuliye vére yaange yékapuk yamuké. ⁴³ Wunga bulndaka waariyakwa dunyanna néma du Polét yékun yamuké det anga wandén, “Yamba yé wa. Guné wunga yaké yambakate.” Naatake nanat anga wandén, “Guné vérkwe vén apu, ma sip yaasékatake solwaramba daawuliye vére ye wutépmba taale saambakngunék. ⁴⁴ Guné vérkapuk yakwa du, juwi miyémba, pukaason miyémba ma kure kwaangunu solwara guné kure yékandékwa wutépét.” Wandéka wa wunga yanánén. Ye nané akwi kurkale yénanén wutépét. Du nak yamba lambiyakndékwe wa.

28

Pol Malta ailanmba yaréndén

¹ Ye wutépmba saambake anga vékunanén. Saambake wani ténanén kípmaa wan Malta ailan wa. ² Wani gaayémba tékwa du dakwa nanat yékun yandarén. Yandaka maas viyaandéka wa yépmā yan. Yépmā yandéka de yaa yamungatake nanat wandaka ye yaamba ranánén. ³ Rananga Pol nyéwu ras kéraae yaamba taakandén. Taakandéka kaambe nak nyéwumba kwaae yaa véndéka yaale Polna taambamba tiye leke kwaan. ⁴ Déku taambamba tiye leke kwaandéka wani gaayé du dakwa véndarén. Véte deketé deku kapmang bulte anga wandarén, “Wani du dé du naké dé viyaandékék, kapuk nak kapéremusé dé yak? Yénga véké? Wani du solwaramba yamba kiyaandékwe wa. Wayéka baka kulé wa yaténdékwa. Yanangwa musé waambule kaatakwa du wani kapéremusé yan du yarémuké kalik yate yandén musé dat waambule wa yakata-kandékwa. Yate wandu bulaa bari kiyaakandékwa.” Naandarén.

⁵ Wunga wandaka Pol wani kaambe vaanjolandéka yaamba yaanén. Yaante Polét musé nak yamba yandékwe wa. ⁶ Yandéka kaavéréte deku mawulémba anga waréndarén, “Déku taamba wulkandékwa. Wulndu wa vaakére kiyaakandékwa.” Naate wa kaavéréndarén. Kaavéréndaka yékun yandéka nak mawulé yate anga wandarén, “Wan nyétmba gaayan néma du dé.” Naandarén.

⁷ Malta ailanmba Publius néma du wa téndén. Déku kípmaa wani gaayé ténmba wa tén. Wani du nanat yékun yate wandéka déku gaat ye nyaa kupuk wamba yarénanén. ⁸ Yarénanga Publiusna aapa baat yandéka wa kwaandén. Déku sépé yaa waaréndéka diyé gurikndén. Yandéka Pol déké ye Gorét waatakundén, dat yékun yandénngé. Waatakute Pol maakamba déku taamba kutndéka wa nakapuk yékun yandén. ⁹ Yandéka du dakwa vékutake wa baat yakwa akwi du dakwat Polké kure yéndarén. Kure yéndaka wandéka wa yékun yandarén. ¹⁰⁻¹¹ Pol wunga yandéka nanat yékun yate némaamba yéku musé tiyaandarén. Tiyaandaka baapmu kupuk wa wani gaayémba yarénanén. Yare yéké yananga sipmba yéte kanana kakému kéraae kure ye yéké yanangwa sipmba wa kusorétakandarén. Talimba wani sip Aleksandriamba wa yaandén. Wani sipna maakamba néma du Susna Nyaan Vétikna maayéra wa kwaan. Wani sip néma wimut kutndéka wani taalémba wa téndén. Néma wimut késndéka wa wani sipmba waare yénanén.

Pol ye saambakndén Rommba

¹²⁻¹³ Nané ye Sirakyusmba saambake nyaa kupuk wamba yatéнанén. Wamba te Sirakyus taakatake sipmba ye Regiummba saambaknanén. Saambake gaan kwaae ganmba waarapnanga yéku wimut kurén. Kutndéka wa sipmba nakapuk yéнанén. Yéнанга nyaa vétik yéndéka wa Puteolimba saambaknanén. ¹⁴ Saambake sipmba daawuliye Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwa rasét véнанén, wani gaayémба. Véнанга wandaka nyaa taambak kaayék vétik (7) yaréнанén dele. Yare waarape képmaamba yéнанén Romét. ¹⁵ Wani néma gaayét yéte ye Apius waandakwa taalémба saambaknanén. Wani taalé wan du dakwa kakému taakandaka yéwaa kwayéte kéraandakwa taalé wa. Wamba saambaknanga Jisaské yékunmba vékulakakwa dunyansé ras Rommba yaae nané véндарén wani taalémба. Talimba Rommba téte wa vékundарén yaananga. Vékutake ras wani taalé yaae, ras de Saayéngа Kupuk waandakwa taalé yaandarén, nané véмuké. Yaandaka Pol det véндéka déku mawulé yékun yandéka Gorét angа wandén, “Yékun yaménén wunat.” Naandén.

¹⁶ Wunga wandéka nané akwi yéнанén dele. Ye Rommba saambaknanén. Saambaknanga Romna gavman wandaka wa Pol déku gaamba yaréndén. Kalapusmba yamba kwaandékwe wa. Yandéka waariyakwa du nak wa déké séngite kaavéréndén, dé yaange yémuséké.

Pol Jisaské yéku kundi kwayéndén Rommba

¹⁷ Nyaa kupuk yare Pol Judana néma dusat waandéka yaae wa jaawundарén. Yaae jaawundaka det angа wandén: “Wuna aanyé waayéka, ma vékungunu. Wuné nana dunyansat kapére yapaté yamba yawutékwе wa. Nana gwaal waaranga maandéka bakamuna kundiké yamba kuk kwayéwutékwе wa. Yawutéka wunat baka kulkiye kalapusmba taakandaka wa kwaawutén Jerusalemmba. Kwaawutéka Rom dunyansat wandaka wa wuné kure yéndарén. Kure yéndaka Rom dunyansé ras wuna kundi vékundарén. ¹⁸ Vékute angа wandарén, ‘Kapéremusé ras yamunaandu, wa dé viyaandéknanu kiyaaatik dé. Kapéremusé yamba yandékwe wa. Dé baka yéngа yéndu.’ ¹⁹ Wunga wandaka nana dunyansé ras kalik yandarén wuné baka yéwuténngé. Yandaka wuna mawulémbа angа wawutén, ‘Yéngа pulak yaké wuté? Romna néma duwat wakawutékwа, wuna jémбаaké. Dat nana dunyanséké katik waké wuté.’ Naate wa Romna néma duwat waawutén, wuna kundi vékundénngé. ²⁰ Waatake wa yaawutén ani gaayét. Wani muséké vékulakakwa wa gunat waawutén. Gunat vétake gunat kundi kwayémuké wa mawulé yawutékwа. Got wan duké kundi kwayéwutéka Rom dunyansé wunat senét wa gitakandaka a yaréwutékwа. Wani duké nané akwi Judasé a kaavéréngwa.” Naandén.

²¹ Wunga wandéka dat angа wandарén, “Judiamба tékwa du nak nanéké nyéngaa kusatetiyaate ménéké yamba wandékwe wa. Nana du nak yaae kundi yamba wandékwe wa, kapéremusé yaménénngé. ²² Akwi gaayémба tékwa du dakwa wulaaménén jémбаaké angа wandakwa, ‘Wan kapére jémбаа wa.’ Naandaka wunga vékusék-nangwa. Bulaa ména kundi vékuké a mawulé yangangwa. Nanat ma waménu.” Naandarén.

²³ Naatake kundi nakapuk bulké yandakwa nyaaké wa wandарén. Watake wa yéndарén. Kundi bulké yandakwa nyaa yaandéka ganmba késépéri Juda dunyansé Pol yarékwa gaat yaandarén. Yaae yaale randaka néma kundi det wa kwayéndén. Ganmba baasnyé ye kwayéndéka nyaa daawulindéka wa déku kundi kwayésékéyakndén. Got néma du rate déké kurkale véké yandékwanngé wa Pol wandén. Jisaské waak wandén. Talimba deku gwaal waaranga maandéka bakamu Moses, Gotna yémба kundi kwayétan du ras waak de Gotna nyéngаamba

du dakwat yékun yaké yakwa duké wa viyaatakandarén. Pol deku kundi nyéngaamba vétake anga wandén, “Wani du wan Jisas wa. Déké ma yékunmba vékulakangunék.” Naandén. ²⁴ Wandéka Judasé ras Polna kundi vékute anga wandarén, “Yi wan wanana wa. Wan yéku kundi wa waménéngwa.” Naandaka ras anga wandarén, “Yéku kundi yamba yé wa.” Naandarén.

²⁵⁻²⁸ Wunga wandaka Pol anga wandén, “Talimba Gotna Yaamambi wandéka Gotna yémba kundi kwayétan du Aisaia guna gwaal waaranga maandéka bakamat Gotna kundi wa kwayéndén. Got Aisiaat anga wandén:

Ma ye ani du dakwat anga waménék:

‘Wuna kundi vékute vékute wani kundiké katik vékuséngé guné.

Véte véte katik kurkale véséngé guné.’

Det wunga ma waménu.

Wani du dakwa wuna kundiké vékusékmuké kalik yandaka deku mawulé wa kapére yawuran.

Deku waan wa kuttépéandarén.

Deku méni wa kusndarén.

De wuna kundiké vékuséngé mawulé yamunaae, wa wuna kundiké vékuséngatik daré.

Deku waan kuttépékapuk yamunaae, wa kurkale vékukatik daré.

Deku méni laamunaae, wa kurkale vékatik daré.

Wunga yamunaae, wa wuna kundi kurkale vékunderu det kururékatik wuté.

Got talimba wunga wandéka wa viyaatakandén Aisaia. Viyaatakandén kundi bulaa gunat a wawutékwa. Guné guna gwaal waaranga maandéka bakamu pulak téngunénga guna mawulé wa kapére yakwa. Ma vékungunu. Got akwi du dakwat yékun yaké yandékwanngé wa kundi kwayéwutén, nak gaayé du dakwat. De wani yéku kundi kurkale vékukandakwa. Wanngé vékuséngunénngé a wawutékwa gunat.” Wunga wandéka gwaande wa yékéraandarén.

²⁹ [Juda dunyansé wani kundi vékute dekét deku kapmang bulte késpulak nakpulak mawulé yate wa waarundarén. Waarute wa gwaande yéandarén.]

³⁰ Kaa vétik Pol dékét déku kapmang yéwaa kwayéte kéraandén gaamba wa yaréndén. Yaréte du dakwa déké yaandaka déké mawulé tawulé yate dele kundi bulndén. ³¹ Bulte Got néma du rate du dakwaké yékunmba véké yandékwanngé wa kundi kwayéndén. Kwayéte wa Néman Du Jisas Kraiské det yakwasnyéndén. Wup yakapuk apamama yate wa wani kundi wandén apapu apapu. Wandéka néma du dat yamba watépéndakwe wa.

Romséké Pol viyaan nyéngaa

Taale ani kundi ma vé

Pol néma gaayé Rommba tékwa Jisasna jémbaamba yaalan du dakwat ye vé muké mawulé yate wa ani nyéngaa viyaandén. Dé mawulé yandén, ye dele yaré yaré naae kukmba ye Spenmba du dakwat Jisas Kraiské kundi kwayémuké. Pol ani nyéngaa kaa pamba wandékwa Jisas Kraiské, Jisasna jémbaamba yaalan du dakwana yapatéké waak.

Pol Rommba tékwa Jisas Kraisna jémbaamba yaalan du dakwat anga wandén, “Wuné Gorale kundi bulte dat apapu waatakuwutékwa, gunat yékun yandénngé.” Watake kukmba ani nyéngaa wambukundi kaapa yandén. Yate anga wandén, “Nané Jisaské yékunmba vékulakate déku kundiké, ‘Yi wan wanana wa,’ naate, wungat male yamunaae, wa nané yéku yapaté yakwa du dakwa tékanangwa Gotna ménimba.” (Rom 1:17). Pol anga wandén. Akwi du dakwa, de Judasé, nak gaayé du dakwa waak wan de akwi kapéremusé yandarén wa. Wanngé Got sémbéraa yate de Satanna taambamba kéraakandékwa. Jisas Kraiské yékunmba vékulakakwa du dakwa, wa Got de kéraandu Gotna nakurak kémba wa yaalakandakwa.

Got du dakwa rasét Satanna taambamba kéraandu, wa de kulémawulé kéraae kulé du dakwa wa yatékandakwa. Gotna Yaamambi deku mawulémba randu wa Got dele wa yarékandékwa. Yaréndu kapéremusé, kiyaandakwa yapaté waak, déké katik apamama yaké dé. Sapta 5-8mba Pol Gotna apakundina wambukundiké, Gotna Yaamambiké waak wa wandékwa. Gotna Yaamambina mayé apa Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwana mawulémba awula yandékwanngé wa wandékwa.

Sapta 9-11mba Pol néma vakmi nakngé wa wandékwa. Pol dékét dé Juda du wa. Talimba Got Judasat wa wakandéngndén de dékét déku du dakwa témuké. Wandéka némaamba Judasé Jisaské kuk kwayéndarén. Yandaka nak gaayé du dakwa némaamba wa Jisasna jémbaamba yaaalandarén. Yaalandaka de Judasé yamba yaalandakwe wa. Yandaka Pol anga wandén, “Wan dékét Judasé sépélak wa yandarén. De Got det yakwate yandékwa wani néma muséké yékunmba yamba vékusékdakwe wa.” Naandén. Wunga yandaka Pol anga vékulakaréndén. Kukmba de Judasé waak yaae yaalakandakwa, Jisasna jémbaamba.

Ani nyéngaa kundi wasékéyakngé yate Pol wandékwa, Jisas Kraisna jémbaamba yaalan du dakwa yéku yapaté yandarénngé. Némaamba kundi wa wandékwa nak du dakwaké mawulé yamban yapatéké. Gotna jémbaa kurkale yamban yapatéké waak, Gavmanna kundi vékute wandékwa pulak yamban yapatéké waak, nak du dakwat kurkwe kéraakwemban yapatéké waak wa wandékwa.

Pol déku jémbaaké kundi kwayéndékwa

¹ Wuné Pol, Krai Jisasna jémbaa yakwa du, gunat nyéngaa wawutékwa. Guné Rommba tékwa du dakwa, gunéké wa ani nyéngaa wawutékwa. Got wunat wa wakandéngndén, déku kundi kure yéte du dakwat yékun yaké yandékwa kundi kwayéwuténggé.

² Talimba Got déku yémba kundi kwayétan dunyansat wa anga wandén, “Wuné wuna du dakwat yékun yakawutékwa. Yi wan wanana wa. Guné det wunga ma wangunék.” Naandén. Wunga wandéka wa wani kundi viyaatakandarén

déku nyéngaamba. ³ Wani yéku kundi wate Got déku nyaanngé wa wandén. Déku nyaan wan nana Néman Du Jisas Kraais wa. Dé kékpaama du pulak téké yandékwanngé, taakwa nak wa dé kéraalén. Kéraaléka talimba tan néma du Devitna kémba wa yaalandén. ⁴ Déku mawulé Gotna mawulé pulak téndéka Got apamama yate wandéka wa dé kiyaae kwaae nakapuk taamale waarapndén. Taamale waarapndéka anga vékuséknangwa. Dé Gotna nyaan wa.

⁵ Got wandéka Jisas Kraais wunéké sémbéraa yate wunat yékun yandéka déku kundi kure yaakwa du a téwutékwa. Téte déku yémba déku kundi kwayéwutékwa, akwi kékpaamba tékwa du dakwa déké yékunmba vékulakate déku kundi yékunmba vékute wandékwa pulak yandarénnagé. Gunat waak kundi kwayéwuténnagé wa Got mawulé yandékwa. ⁶ Gunat waak Got wa waandén, guné Jisas Kraisna du dakwa téngunénnagé.

⁷ Guné Rommba tékwa du dakwa, gunat wawutékwa. Got gunéké néma mawulé yate wandéka guné déku du dakwa téngunénga gunat wawutékwa. Nana aapa Got gunéké sémbéraa yate gunat yékun yate, yéku mawulé kwayéte, Néman Du Jisas Kraais wunga male yandu guné yékunmba tékangunéngwa. Gorét wunga waatakuwutékwa.

Pol Rommba tékwa du dakwa véké mawulé yandén

⁸ Taale wuné ani kundi wakawutékwa. Akwi kékpaamba tékwa du dakwa kundi bulte vékundakwa guné Jisas Kraiské yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naangunénga. Wunga yandaka wuné gunéké vékusékte Gorale Jisas Kraisna yémba bulte Gorké mawulé tawulé yate déku yé kavérékwutékwa. ⁹ Wuné wuna mawulémba apamama yate déké jémbaa yatépékawutékwa. Déku jémbaa yate déku nyaanngé Gotna yéku kundi kwayéwutékwa. Wuné déké jémbaa yate dale kundi bulte dat waatakuwutékwa. Yi wan wanana wa. Got wunga wa vékuséknédéka. ¹⁰ Wuné dat waatakute ani muséké waak dat waatakuwutékwa. Ani sapak dé mawulé yate gunéké yaaké yawutékwa yaambu kutmunaandu, wa yaae guné vékawutékwa.

¹¹ Guné véké néma mawulé yate wa dat wunga waatakuwutékwa. Guné véte gunale kundi bulwutu Gotna Yaamambi gunat mayé apa kwayéte guna mawulé yékun yandénnagé, wa mawulé yawutékwa. Gotna Yaamambi guna mawulé yékun yandu guné Gotna jémbaa kuttépékaa-ngunénnagé, wa mawulé yawutékwa.

¹² Dé wunga yandu guné Gorké yékunmba vékulakate, wuna mawulat yékun yangunu, wuné Gorké yékunmba vékulakate guna mawulat yékun yawutu nané akwi yéku mawulé vékute Gotna jémbaa kuttépékaa-kanangwa. Wunga mawulé yawutékwa.

¹³ Guné wunale Jisas Kraisna jémbaamba yaale wuna aanyé waayéka nyan-gengu pulak tékwa du dakwa, guné yékunmba vékusék-ngunénnagé wa mawulé yawutékwa. Wuné gunéké yémuké, késépéri apu wa wawutén. Wawutéka musé nak wuna yaambu taakatépéndéka yamba yéwutékwe wa. Nak gaayémba yatéte wa wamba tékwa du dakwat Jisas Kraisna kundi kwayéwutéka de déké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naatake dale nakurakmawulé yate yékunmba yaténdakwa. Guné waak wunga yangunénnagé, wuné yaae déku kundi gunat kwayéké wa mawulé yawutékwa. ¹⁴ Got wunat wa wakandéngndén, wuné Jisas Kraisna kundi akwi du dakwat kwayéwuténnagé. Wandéka wuné Grikna kundimba bulte nyéngaa vékwa du dakwat, Grikna kundimba bulkapuk yate yékéyaakmba tékwa du dakwat waak, yékunmba vékuséknngwa du dakwat, vékuséknngapak yakwa du dakwat waak, det akwi Jisas Kraisna kundi kwayéké wa

mawulé yawutékwa. ¹⁵ Yate guné Rommba tékwa du dakwat waak wani kundi kwayéké wa néma mawulé yawutékwa.

Got Jisas Kraiské wandékwa kundi, wan déku mayé apa wa

¹⁶ Wuné Jisas Kraisna kundiké mawulé yawutékwa. Yate wani kundi kwayéké wa néma mawulé yawutékwa. Got wani kundi wate, dé déké yékunmba vékulakakwa du dakwat rakarka yate det yaavan kurkapuk yate déku gaayét kure yéké yandékwa mayé apa wa nanat wakwasnyéndékwa. Déké yékunmba vékulakakwa Juda du dakwat wa taale kure yéndén. Bulaa déké yékunmba vékulakakwa nak gaayé du dakwat waak kéraae kure yéndékwa.

¹⁷ Got Jisas Kraiské yéku kundi wate nanat wakwasnyéndékwa, du dakwa déku ménimba yéku yapaté yakwa du dakwa téké yandakwanngé. De Jisas Kraiské yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naamunaae, wa de déku ménimba yéku yapaté yakwa du dakwa tékandakwa. Wani yaambu male wa kwaakwa. Déku ménimba yéku yapaté yakwa du dakwa téké yéangwa yaambu nak waak yamba kwaae wa. Wani yaambuké Gotna nyéngaamba ani kundi wa kwaakwa: Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naakwa du dakwa de dale apapu apapu yékunmba rapéka-kandakwa. Got wani du dakwat wakandékwa, “Guné wunéké yékunmba vékulakate wuna kundiké, ‘Yi wan wanana wa,’ naatake wa wuna ménimba yéku yapaté yakwa du dakwa téngunéngwa.” Naakandékwa Got.

Akwi du dakwa Gorét wa kuk kwayéndarén

¹⁸ Wani muséké wa vékuséknangwa. Got akwi kapérandi muséké kalik yate, wani muséké rakarka yate, yandarén kapérandi musé det yakataké yate, déku mawulé nanat wa wakwasnyéndékwa. Wani muséké kundi ras waak wakawutékwa. Gorké kuk kwayékwa du dakwa, kapérandi musé yakwa du dakwa, de wunga kapérandi musé yate wa déku kundi taakatépéndakwa. Taakatépétake Gotna kundiké vékuséknangpak yate yamba yékunmba téndakwe wa. ¹⁹ Got wani kapérandi yapatéké rakarka yandéka wa vékuséknangwa. Got jémbaa yate déku yapaté yamba paakundékwe wa. Yate akwi du dakwat wakwasnyéndéka wa de akwi déké vékuséknandarén. Vékusékte kapérandi musé wayéka yatépékandaru, wa dé det yandarén wani kapérandi musé waambule yakata-kandékwa.

²⁰ Talimba Got akwi musé yandén sapak du dakwa de nyét, képmaa, yandén akwi nak musé waak véte, déku yapaté raské wa vékuséknandarén. Bulaa waak wani musé véte déku yapaté raské wa vékuséknandakwa. Déku yapaté yamba véndakwe wa. Déku mayé apa apapu apapu rapékandéka wa dé akwi néma duwat taalékére déké néma du wa randékwa. Wunga randékwanngé vékuséknandakwa. Vékusékte Gorét anga katik waké daré, “Nané ménéké yamba vékuséknangwe wa.” Wunga katik waké daré. Yandén akwi musé véndakwanmba.

²¹ De Gorké vékusékte anga wamunaandaru, “Got wan nana Néman Du wa.” Wunga wamunaandaru, wan yékun wa. Wunga yamba wandakwe wa. Yate de déku yé yamba kavéréknandakwe wa. Yate yéku yapaté yandénngé mawulé yamba yandakwe wa. Déku mawulé waangété yandéka, du ganngumba yé yaayatéte yékunmba vékulakakapak yandakwa pulak, wa de yamba yékunmba vékulakandakwe wa. ²² Yate wandakwa, “Némaamba muséké wa vékuséknangwa.” Wunga wate wa waangété yandarén. ²³ Yate apapu apapu rapékakwa du Gorké kuk kwayéte wa papungorét waatakundakwa. Rapékakapak yakwa du pulak, api pulak, baalé waasa pulak, kaambe pulak, wunga dunyansé yan musat wa waatakundakwa.

Késpulak nakpulak kapérandi yapaté

²⁴ Wunga yandaka Got de yaasékandéka wa deku kapérandi mawulé vékute wa nak du dakwale deku sépémba nékéti yandakwa musé yandakwa. ²⁵ Anga wanangwa, “Nana Néman Du Got wa randékwa. Yi wan wanana wa. Papungot wan paapu yakwa musé wa.” Naanangwa. De Gorét kuk kwayéte papungorké mawulé yandarén. Yate akwi musé yan du Gotna yé kavérékngapuk yate, déké jémbaa yakapuk yate, wa Got yan muséké jémbaa yate wani muséna yé kavérékndarén. Got wan yékun wa. Nané déku yé apapu apapu ma kavérékngwak. Yi wan wanana wa.

²⁶ De wunga Gorét kuk kwayéndaka Got de yaasékandéka deku kapérandi mawulé vékute deku sépémba nékéti yandakwa musé wa yandakwa. Yate dakwa de Got kwayéndén yapaté yaasékatake duwale kwaamuké kalik yate nak dakwale male kwaaké wa mawulé yandakwa. ²⁷ Du waak kapérandi mawulé vékute dakwale kwaamuké kalik yate duwale kwaaké wa mawulé yandakwa. Deku mawulé yaa pulak yaandéka duké male néma mawulé yate deku sépémba nékéti yandakwa musé yaké wa mawulé yandakwa. Wunga yandaka yandakwa kapérandi yapaté deku mawulé, deku sépat waak, wa yaavan kutndékwa. Wani kapérandi yapaté deku mawulé deku sépat waak yaavan kurké yandékwanngé, Got talimba wa wandén.

²⁸ De wunga yate Gorké vékusékte dat kuk kwayéndaka Got det wa kuk kwayéndén. Kwayéndéka de deku kapérandi mawulé vékute kapérandi yapaté male wa yandakwa. ²⁹⁻³¹ Yandaka deku mawulémba kapérandi mawulé wa vékulékén. Vékuléke téndéka anga késpulak nakpulak kapérandi musé yandakwa. Nak du dakwana muséké jaambindakwa, nak du dakwaké kapérandi mawulé yandakwa, nak du dakwana muséké kapére mawulé vékundakwa, du dakwat viyaandék-ndakwa, waaru waariyandakwa, nak du dakwat paapu yandakwa, nak du dakwat yaavan kurké mawulé yandakwa, nak du dakwaké kapérandi kundi bulindakwa, nak du dakwaké papukundi wandakwa, Gorét kuk kwayéte déku maama téndakwa, nak du dakwat waarundakwa, deku kapmang dekét deku yé kavérékndakwa, yandarén muséké mawulé yate némaanmba wandakwa, kapérandi musé ras waak yaké vékulakandakwa, deku aasa aapana kundi vékukapuk yandakwa, yéku yapaté yamuké yamba vékusékndakwe, wandakwa pulak yamba yandakwe wa, nak du dakwaké yamba mawulé yandakwe, nak du dakwaké yamba sémbéraa yandakwe, wunga kapérandi musé wa yandakwa. ³² Wunga yakwa du dakwa anga vékusékndakwa. Got wa wandén, wani du dakwa yandarén kapérandi musé det waambule yakatandu de kapérandi taalémba yarépéka-ndarénngé. Wunga vékusékte de wani kapérandi musé yaasékakapuk yate wani kapérandi musé wa wayéka yatépéka-téndakwa. Wani kapérandi musé male yamba yandakwe wa. Anga waak yandakwa. Nak du dakwa wani kapérandi musé yandaka det wandakwa, “Wan wanana. Yékun wa yangunéngwa.” Naandakwa.

2

Got kot vékukwa néma du rate yékun yakandékwa

¹ Anga wangunéngwa, “Nak du dakwa wan kapérandi musé yapékatékwa du dakwa wa. Got yandarén kapérandi musé det waambule yakata-kandékwa.” Naangunéngwa. Guné wani kundi waké yambak. Guné waak de yakwa kapérandi musé yangunéngwa wa. Guné wani kundi nak du dakwaké wate wa gunéke waak wa wangunéngwa. ² Anga vékuséknangwa. Got wani kapérandi musé yakwa du

dakwat yandarén kapérandi musé yakatandékwa yapaté wan yékun wa. Wunga wa vékuséknangwa.

³ Ma vékulakangunék. Guné nak du dakwa yan kapérandi muséké det waarute guné waak wani kapérandi musé yangunu, Got gunat waaruké dé, kapuk yénga pulak yaké dé? Gunat waarute yangunén kapérandi musé gunat waak wa waambule yakata-kandékwa. ⁴ Anga vékusék-ngunéngwa. Got gunéké sémbéraa yate gunat yékun yandékwa. Yate yangunén kapérandi musé gunat bari waambule yakataké yamba vékulakandékwa wa. Wani muséké anga waké yambak, “Wan baka musé wa. Néma musé yamba wa.” Wunga wakapuk yate guna mawulémba anga ma wangunék, “Got nanéké sémbéraa yandékwa, nané yanangwa kapérandi musé yaasékananénngé.”

⁵ Guné Gorké yékunmba vékulaka-kapuk yate wani kundi yamba wan-gunéngwe wa. Guné guna kapérandi mawulémba vékute guna mawulémba apamama yate kapérandi musé wa yatépékanunéngwa. Yate yangunén kapérandi musé yaasékamuké kalik yangunéngwa. Yangunénga Got rakarka yandékwa. Guné kapérandi musé ras waak yamunaangunu, wa Got néma kot vékute néma du raké yakwa nyaa néma rakarka yate, yangunén akwi kapérandi musé gunat waambule yakatate ras waak wa waambule yakatakandékwa. Wani nyaa Got néma kot vékukwa néma du rate akwi du dakwa yan muséké vékute kundi wakandékwa. Wandu akwi du dakwa anga wakandakwa, “Déku kundi wan yékun wa. Dé yéku yapaté wa yandékwa.” Wunga wate déku jémbaaké vékusék-ngandakwa.

⁶ Akwi du dakwat yandarén musé waambule kaatakandékwa. ⁷ Du dakwa ras deku mawulémba apamama yate yéku musé yapékate Gorké yéngangwa yaambumba yéndakwa. De déku du dakwa téte dale apapu apapu yékunmba rapékaké mawulé yate wa néma jémbaa yandakwa déké. Wunga yakwa du dakwat Got yéku musé kwayékatate wandu de dale yékunmba rapéka-kandakwa apapu apapu. ⁸ Du dakwa ras deku sépéké male vékulakate Gotna kundiké kuk kwayéndakwa. Kwayéte kapérandi musé yate kapérandi yaambumba wa yéndakwa. Wunga yakwa du dakwat Got néma rakarka yate yandarén kapérandi musé waambule némaanmba yakatakandékwa. ⁹ Dé wandu kapérandi musé yakwa du dakwaké kapérandi musé yaakandékwa. Juda du dakwaké néma kapérandi musé taale yaakandékwa. Yaandu nak gaayé du dakwaké waak kapérandi musé yaakandékwa. Yaandu de akwi apa tapa kaangél kurkandakwa.

¹⁰ Got yéku musé yakwa du dakwat yékun yakandékwa. Juda du dakwat némaamba yékun yakandékwa. Ye nak gaayé du dakwat waak yékun yakandékwa. Yandu deku mawulé yékunmba téndu de déku du dakwa téte dale nakurakmawulé yate yékunmba yatépékakandakwa. ¹¹ Got wunga yandéka wa vékuséknangwa. Got akwi du dakwat nakurak kundi male wa wandékwa. Juda du dakwat nakpula kundi wate, nak gaayé du dakwat nakpula kundi wate, wunga yamba yandékwe wa.

¹² De Judasé Moses wan apakundi vékusékte kapérandi musé yandarénngé, Got kot vékukwa néma du rate Moses wan apakundiké vékulakate deku kundi vékute, yandarén kapérandi musé det waambule yakata-kandékwa. Nak gaayé du dakwa Moses wan apakundi vékuséknangpak yate kapérandi musé ye wa Moses wan apakundiké vékulaka-kapuk yate lambiyak-ngandakwa. Gorale katik rapékaké daré.

¹³ Anga vékuséknangwa. Moses wan apakundi vékute wandén pulak yakwa du dakwa Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa tékandakwa. Moses wan

apakundi baka vékukwa du dakwa Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa katik téké daré.

¹⁴ Nak gaayé du dakwa de Moses wan apakundi yamba vékusék-ndakwe wa. Yate deku mawulé vékute Moses wandén pulak wa yandarén. Yandaka anga vékuséknangwa. Apakundi nak deku mawulémba wa tékwa. Téndéka de Moses wan apakundi vékusék-ngapuk yate deku mawulémba tékwa kundi vékute wa Moses wandén pulak yandakwa. ¹⁵ Nané det véte anga vékuséknangwa. Got déku apakundi deku mawulémba wa wandén. Wandéka deku mawulé det anga wandékwa, “Ani musé yate yéku musé yangunéngwa. Wani musé yate kapérandi musé wa yangunéngwa.” Wani muséké vékusék-ndarénngé deku mawulé det wa wandékwa.

¹⁶ Anga vékuséknangwa. Got néma kot yaké yakwa nyaa deku mawuléké vékulaka-kandékwa. Wani nyaa dé wandu Jisas Kraiss kot vékukwa néma du rate, du dakwa paakundarén mawulé, paakute yandarén muséké waak kundi wakandékwa. Wuné Jisas Kraissna kundi du dakwat kwayéte, dé wunga yaké yandékwanngé wa wawutékwa.

Judasé wandarén, “Moses wan apakundi nanat yékun yakandékwa”

¹⁷ Guné ras Juda du dakwa téte gunékét guna yé kavérékte anga wangunéngwa, “Nané Juda du dakwa a. Nané Moses wan apakundi vékute wa Gotna du dakwa ténangwa.” ¹⁸ Wunga wate wa vékusék-ngunéngwa, yangunénngé Got mawulé yandékwa wani jémbaaké. Yangunénga nak du gunat Moses wan apakundiké yakwasnyéndaka wa vékusék-ngunéngwa. Kamu musé dé yéku musé? Kamu musé dé kapérandi musé? Wunga vékulake wa vékusék-ngunéngwa.

¹⁹⁻²⁰ Yate guna mawulémba anga wangunéngwa, “Nané Moses wan apakundiké yékunmba wa vékuséknangwa. Vékusékte Gotna kundi akwiké wa yékunmba vékuséknangwa. Vékusékte ménimbo duké yaambu wakwasnyéndakwa pulak yate, wa yékéyaakmba tékwa du dakwat Gotna kundiké yakwasnyé-kanangwa. Yaa vérékte ganngumba kaalékwa pulak yate, nané yékéyaakmba tékwa du dakwana mawulat yékun yakanangwa. Yananu de Gorké yékunmba vékuséknangandakwa. Yékéyaakmba tékwa du dakwat, makal nyambalé pulak téte vékuséknangapuk yakwa du dakwat waak nana kundiké yakwasnyé-kanangwa, de nané pulak tendarénngé.” Naangunéngwa.

²¹ Wunga wate nak du dakwat guna kundiké yakwasnyéte kamuké guné vékuséknangapuk yo? Guné wunga yate kapérandi yapaté wa yangunéngwa. Nak du dakwat anga wangunéngwa, “Guné sél yaké yambak.” Naate wa sél yangunéngwa. ²² Det anga wangunéngwa, “Guné nak du dakwale kapérandi musé yaké yambak.” Naate wa nak du dakwale kapérandi musé yangunéngwa. Det wangunéngwa, “Guné papungorké kuk ma kwayéngunék.” Naate wa papungorét waatakundakwa gaamba wulaae wa musé sél yangunéngwa. ²³ Guné Moses wan apakundiké anga wangunéngwa, “Wan yéku kundi wa. Gotna yé kavéréknangwa kundi wa.” Naate wa wani apakundiké kuk kwayéngunéngwa. Guné Gotna apakundiké kuk kwayéte déku jémbaa wa yaavan kutngunéngwa. ²⁴ Guné Judasé wunga yangunéngwanngé ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa: Nak gaayé du dakwa yangunéngwa kapérandi musé véte Gorké kapérandi kundi wate dat wasélékndakwa.

Got sépé sékundakwanngé vékulaka-kapuk yate mawuléké wa vékulakandékwa

²⁵ Kundi ras waak wakawutékwa, Got Mosesét wandéka Moses wan apakundiké, guné Judaséké waak. Guné makal nyambalé yaréngunénga wa, “Gotna du wa,”

naate guna sépé sékudarén. Guné Moses wan apakundi vékute wandén pulak yamunaangunu, wan yékun wa. Guné wunga yate Gotna du wa téngunéngwa. Yi wan wanana wa. Guné Moses wan apakundiké kuk kwayémunaae, wa nak gaayé du sépé sékukapuk yandarén du pulak wa téngunéngwa. De Gorké vékuséngapuk yate Gotna du tékapuk yandakwa pulak, wa guné Moses wan apakundiké kuk kwayéte Gotna du yamba téngunéngwe wa.

²⁶ Nak gaayémba téte sépé sékukapuk yandarén du de Moses wan apakundi vékukapuk yate, baka vékusékte, Moses wandén pulak yate, wa Gotna ménimba déku du tékandakwa. Wunga téte Gotna ménimba Juda du sépé sékudarén du pulak wa tékandakwa. Yi wan waak wan wanana wa. ²⁷ Wunga téte sépé sékukapuk yandarén dunyansé, Moses wandén pulak yate yéku yapaté yandaru, yaké yandakwa yéku yapaté guné sépé sékwan Juda du yaké yangunéngwa yapatat wa taalékéra-kandékwa. Guné Moses wan apakundi guna nyéngaamba kwaandéka véte wani kundiké vékusékte wani apakundiké kuk wa kwayéngunéngwa. Wani wawutén kundiké ma vékulakangunu.

²⁸ Gotna duké vékulakate wa wunga wawutékwa. Guné Judasé anga wanunéngwa, “Akwi Juda dunyansé wan Gotna du wa. Deku aasa aapa Juda du dakwa téndarénmba wa de waak Juda du wa téndakwa. De akwi Got Mosesét wandéka Moses wan apakundi vékusékdaka wa deku sépé sékudarén. De akwi nana apakundi wa vékundakwa.” Naangunéngwa. Wunga wangunéngwa a wawutékwa: Yamba yé wa. ²⁹ Gotna du wan anga yakwa du wa. De Gorké yékunmba vékulakandaka Gotna Yaamambi deku mawulémba wa randékwa. Rate wa watakandékwa, de Gotna du téndarénngé. Gotna Yaamambi kure rakwa du wa Gotna du téndakwa. Got deku sépéké yamba vékulakandékwe wa. Got kwayéndén Yaamambiké wa vékulakandékwa. Gotna Yaamambi kure rakwa duké Got anga wandékwa, “De wuna yéku du wa.” Wunga wandéka nak du Gotna Yaamambi deku mawulémba randékwanngé vékuséngapuk yate, wa deku yé yamba kavérékndakwe wa.

3

Got déku kundi katik yaasékaké dé

¹ Du nak kalmu anga waké dé? “Got wani duké wunga wandékwanngé vékulakate, wuné ménat anga waatakuwutékwa: De Juda du téndakwanngé, kamu yéku musé dé Got det yandéka daré yéku du téte daré nak yéku duwat taalékérak? De Gotna du téndarénngé de Judana apakundi vékute deku sépé sékundaka wani muséké kamu yéku musé dé Gotmba yaalak?”

² Dé wunga wandu dat anga wakawutékwa, “Wani muséké késpulak nakpulak yéku musé wa yaalan. Wani muséké taale gunat anga wakawutékwa. Guné Judasé, Got gunat male wa déku nyéngaa kwayéndén, guné déku nyéngaaké kurkale véréte nak du dakwat déku kundi kwayéngunéngé.” Naakawutékwa.

³ Wunga wawutu kalmu anga waké dé? “Det wa kwayéndén. Yi wan wanana wa. Anga vékuséknangwa. Judasé ras déké yékunmba vékulakakapuk yate déku kundi wa yaasékandarén. Wunga vékusékte kalmu anga waké nané? Got wan kundi kalmu Got yaasékaké dé?”

⁴ Wani du wunga wandu dat anga wakawutékwa: “Yamba yé wa. Wunga katik waké nané. Akwi du dakwa paapu yamunaandaru, wa nané wayéka vékuséknangwa. Got paapu yamba yandékwe wa. Wandékwa pulak wa yakandékwa. Wandén kundi katik yaasékaké dé. Wunga vékusék-nganangwa. Gotna yapatéké du nak Gotna nyéngaamba ani kundi wa vijaatakandén:

Méné Got waménu du dakwa vékute wakandakwa, ‘Yi wan wanana wa. Déku kundi wan yéku kundi wa.’

Wunga wandaru nak du dakwa kot vékukwa néma duwat ménéké wandaru méné waménu ména kundi deku kundit wa taalékéra-kandékwa.”

⁵ Wani du kalmu nakapuk wate képmaamba tékwa duna kapérandi mawulé vékute anga waké dé? “Nané Judasé Gotna kundi yaasékatake kapérandi musé yamunaanunu, wa nak du nanat véte wakandakwa, ‘Got wan yéku du wa. Kapérandi musé yandakwa pulak, kapérandi musé yamba yandékwe wa. Yéku musé male wa yapékandékwa.’ Wunga wandaru, wan yékun wa. Nané wunga kapérandi musé yate Gotna jémbaa wa wakwasnyéngangwa. Wakwasnyéngangwanngé Got yananén kapérandi musé nanat waambule yakatandu, wan kapérandi yapaté wa.” Naakandékwa.

⁶ Dé wunga wamunaandu, wa dat wakawutékwa, “Yamba yé wa. Got yéku yapaté male wa yandékwa. Dé kapérandi musé waambule yakatakupuk yamunaae, wa akwi du dakwaké kot vékukwa néma du katik raké dé.”

⁷ Wani du kalmu nakapuk wate anga waké dé? “Nané paapu yamunaanunu, wa nak du nanat véte anga wakandakwa, ‘Got papukundi yamba bulndékwe wa. Dé yéku kundi wakwa du wa. Yi wan wanana wa. Wandén kundi katik yaasékaké dé. Dé wani dunyansé yan pulak paapu yamba yandékwe wa. Nané déku yé ma kavérékngwak.’ Naakandakwa. De wunga wamunaandaru, wan yékun wa. Nané papukundi wate Got wan yéku kundi wa wakwasnyéngangwa. Yate Gorét wa yékun yanangwa. Got wunga yanangwanngé vékulaka-kapuk yate yananén kapérandi musé waambule yakata-munaandu, wan kapérandi yapaté wa. Yéku musé yaalandénngé wa kapérandi musé yakanangwa.” Naaké dé?

⁸ Wani du wunga wamunaandu, wa dat wakawutékwa, “Yamba yé wa. Wunga waké yambak.” Naakawutékwa. Du ras paapu yate anga wandakwa, “Pol nanat kundi kwayéndékwa, nané kapérandi musé yananu yéku musé yaalandénngé.” Wunga wate paapu yandarénggé vékulakate Got wunga wakwa du dakwat wunga yandarén kapérandi musé waambule yakata-kandékwa. Wan yéku yapaté wa.

Yéku yapaté yakwa du taakwa nak yamba te wa

⁹ Kalmu wani du nakapuk wate anga waké dé? “Waménén kundiké vékulakate ménat waatakuwutékwa. Nané Judasé Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa ténanga nak gaayé du dakwa Gotna ménimba kapérandi musé yakwa du dakwa daré to, kapuk?”

Dé wunga wamunaandu dat anga wakawutékwa: Yamba wa. Wani muséké wa wawutéén. Juda du dakwa, nak gaayé du dakwa, akwi du dakwa deku mawulémba kapérandi mawulé wa tékwa. Téndéka deku kapérandi mawulé vékute wa kapérandi musé yandakwa. ¹⁰ Wani kapérandi mawulé vékukwa du dakwaké Gotna nyéngaamba ani kundi wa kwaakwa:

Yéku musé yakwa du taakwa nak yamba te wa.

De akwi kapérandi musé wa yandakwa.

¹¹ Akwi du dakwa vékuséngapuk yate Gotna kundit wa kuk kwayéndakwa.

Gorké mawulé yakwa du taakwa nak yamba te wa.

¹² Akwi du dakwa Gorké yéndakwa yaambu wa yaasékandarén.

Yaasékatake de akwi kapérandi musé yakwa du dakwa wa téndakwa.

Du dakwa yéku musé yaké yamba mawulé yandakwe wa.

Akwi du dakwa kapérandi musé yaké wa mawulé yandakwa.

¹³ Du kiyaaandéka rémtake kukmba lévéraandaka wani kwaawumba yaalakwa wani yaama pulak, wa bulndakwa kundi wunga wa kapérandi yakwa.

De papukundi wate paapu yandakwa, nak du dakwat.

Duwat tikwa kaambe det yaavan kutndakwa pulak, wa bulndakwa kundi nak du dakwana mawulé yaavan kutndékwa.

¹⁴ Kapérandi kundi deku mawulémba wa vékuléke tékwa.

Téndéka de rakarka yate késpulak nakpulak kapérandi kundi male wa bulndakwa.

¹⁵ Nak du dakwat viyaandéngé bari yeyé yaayandakwa.

¹⁶ Yeyé yaayate téndakwa akwi taalémba du dakwat yaavan kutte deku mawulé waak wa yaavan kutndakwa.

¹⁷ Nak du dakwale nakurakmawulé yate yékunmba témuké yamba vékuséknadkwe wa.

¹⁸ Gorké vékulakakapuk yate déku yé yamba kavéréknadkwe wa.

¹⁹ Wani kundi Gotna nyéngaamba wa viyaatakandarén, nané Gotna apakundi yékunmba vékukwa du dakwaké. Nané akwi kapérandi musé yakwa du dakwa ténangwanngé, vékusék-nanéngé, wa de wunga viyaatakandarén. Nané wunga vékusékte, Got néma kot vékute néma du raké yandékwa sapak, nané akwi déku ménimba téte déku kundi vékute déku kundi kaataké yapatikanangwa.

²⁰ Nané ani képmaamba tékwa akwi du dakwa Gotna apakundi vékute anga vékuséknangwa. Nané akwi kapérandi musé wa yanangwa. Yate Moses wan apakundi vékute wandén pulak yate, Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa téké wa yapatinangwa. Wunga vékuséknangwa.

Kraiské yékunmba vékulakate wa Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa tékandakwa

²¹ Bulaa nané Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa ténanéngé, dé yaambu nak nanat wa wakwasnyéndén. Wani yaambu wan Moses wan apakundi vékunangwa yaambu yamba yé wa. Talimba Moses, Gotna yémba kundi kwayétan dunyansé waak nanat wani yaambuké wa wandarén. ²²⁻²³ Wani yaambu wan anga wa. Nané Jisas Kraiské yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naananu, wa Got wandu nané déku ménimba yéku musé yakwa du dakwa tékanangwa. Juda du dakwa, nak gaayé du dakwa, nané akwi kapérandi musé wa yananén. Yate Gorale tékapuk yate apakmba wa ténangwa. ²⁴ Ténanga dé nanéké sémbéraa yate nanat baka yékun yate anga wandékwa, “Krais Jisas kiyaae guné Satanna taambamba kéraandéka déké yékunmba vékulakate bulaa wuna ménimba yéku musé yakwa du dakwa wa ténungéngwa.” Naandékwa.

²⁵ Got wandéka wa Krais Jisas gaaye kiyaandén, déku nyéki yananén kapérandi musé yasnyéputindéngé. Yandu Got nanat katik rakarka yaké dé. Kiyaandéngé nané déké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naananu Got nanat nakapuk rakarka katik yaké dé. Déku yéku yapatéké wa vékuséknangwa. Talimba Got du dakwa yan kapérandi musé det waambule yakataké mawulé yamunaae, wa yandarén kapérandi musé det waambule yakatakatik dé. Wunga yakapuk yate wa kaavéréndén. Krais Jisas yananén kapérandi muséké kiyaandéngé watake bulaa nanat déku yéku yapaté wa wakwasnyéndékwa. ²⁶ Krais Jisas yananén kapérandi muséké kiyaandéka bulaa anga vékuséknangwa. Got yéku yapaté male wa yandékwa. Yandéka nané Jisaské yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naananga wa nanat anga wandékwa, “Guné wuna ménimba yéku musé yakwa du dakwa wa ténungéngwa.” Naandéka wunga wa vékuséknangwa.

²⁷ Ma vékungunék. Wani muséké vékusékte nané nana yé katik kavéréngé nané. Kamuké wuté wunga wak? Nané nana kapmang nanékét Moses wan apakundi vékute wandékwa pulak apamama yate, Gotna ménimba

yéku musé yakwa du dakwa katik téké nané. Nané Jisaské yékunmba vékulakananu Got déku kapmang wandu wa déku ménimba yéku musé yakwa du dakwa tékanangwa. Wanngé vékulakate wa wunga wawutén. ²⁸ Anga vékuséknangwa. Nané Moses wan apakundi vékute Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa ténanénngé, Got katik waké dé. Nané Jisaské yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naananu, wa Got wandu nané déku ménimba yéku musé yakwa du dakwa tékanangwa. Wanngé vékusékte wa wunga wawutén.

²⁹ Ma vékulakangunék. Got wan Judaséna néma du male dé, kapuk dé wan nak gaayé du dakwana néma du waak sékét dé? Got wan nak gaayé du dakwana néma du waak wa. Dé akwi képmaamba tékwa du dakwana néma du wa. ³⁰ Got wan nakurak male wa. Dé nakurak kundi wandékwa akwi du dakwat. Judasé Krai Jisaské yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naandaru, wa Got déké anga wakandékwa, “Yéku musé yakwa du dakwa wa.” Naakandékwa. Nak gaayé du dakwa Krai Jisaské yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naandaru, wa Got déké waak anga wakandékwa, “Yéku musé yakwa du dakwa wa.” Naakandékwa. ³¹ Dé wunga waké yandékwanngé vékulakate, anga katik waké nané, “Nané Krai Jisaské yékunmba vékulakate déku kundiké, ‘Yi wan wanana wa,’ naate, wa Gotna apakundit kuk kwayéngangwa.” Wunga katik waké nané. Nané Krai Jisaské yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naate, wa Gotna apakundi yékunmba vékunangwa.

4

Got Abrahamngé wandén, “Yéku musé yakwa du wa.”

¹ Bulaa nané Judasé nana gwaal waaranga maandéka bakamu Abrahamngé vékulaka-kanangwa. Dé kamu yandéka dé Got dat yékun yak? Wani muséké wakawutékwa. ² Dé néma jémbaa yandénngé Got déké, “Yéku musé yakwa du wa,” naamunaandu, wa dékét déku kapmang déku yé kavérékte yéku musé yakatik dé. Got Abrahamna jémbaaké vékulaka-kapuk yandéka, wa dé Gotna ménimba tête déku yé kavérékngé yapatikndén. ³ Wani muséké Gotna nyéngaamba ani kundi wa kwaakwa: Abraham Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naandéka wa Got déké anga wandén, “Dé yéku musé yakwa du wa.” Naandén.

⁴ Ma vékulakangunék. Nana du, nak duké jémbaa yandéka wa dé déku jémbaaké yéwaa kwayéndékwa. Kwayéndéka kéraandéka anga yamba wanangwe wa, “Déké sémbéraa yate wa yéwaa kwayéndékwa.” Wunga wapakuk yate wa anga wanangwa, “Yandén jémbaa wa kaatandékwa.” Naanangwa. ⁵ Guné wani muséké vékulakate bulaa ani muséké ma vékulaka. Kapérandi musé yan du dakwa Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa tendarénngé, Got déku kapmang dékét wa wandékwa. Dé wunga wakwa du wa. Dé wunga yandéka nané déku ménimba yéku musé yakwa du dakwa témuké, yananén jémbaaké yamba vékulakanangwe wa. Nané déku ménimba yéku musé yakwa du dakwa témuké, déké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naanangwa. Wunga yananga wa nanat wandékwa, “Bulaa guné wuna ménimba yéku musé yakwa du dakwa wa téngunéngwa.” Naandékwa.

⁶⁻⁸ Talimba yatan du Devit waak wani muséké wa wandén. Gotna nyéngaamba anga viyaatakandén:

Néman Du Got du dakwana kapérandi mawulé kurure yandarén kapérandi musé yasnyéputindénngé wani du dakwa mawulé tawulé yénga yandaru.

Dé yandarén kapérandi muséké vékulaka-kapuk yandu de mawulé tawulé yénga yandaru.

Wunga viyaatakandéka anga vékuséknangwa. Du dakwa Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa témuké, yandarén jémbaaké vékulakakapuk yate, déké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naakwa wani du dakwa mawulé tawulé yénga yandaru.

⁹ Nané yékunmba ma vékulakakwak. Nané Devit viyaatakan kundi vékute sépé sékunderén Juda duké male nané vékulako, kapuk sépé sékukapuk nak gaayémba yaan duké waak nané vékulako? Nané sépé sékukapuk nak gaayémba yaan duké waak vékulakanangwa. De waak mawulé tawulé yénga yandaru. Anga vékuséknangwa. Abraham Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naandéka wa Got déké wandén, “Yéku musé yakwa du wa téndékwa wuna ménimba.” Naandén Abrahamngé.

¹⁰ Yani sapak dé Got wunga wak? Abrahamna sépé sékunderén sapak dé, kapuk déku sépé sékukapuk yandarén sapak dé? Wan déku sépé wayéka sékukapuk yandarén sapak wa wandén.

¹¹ Taale Gorké yékunmba vékulakandéka wa Got anga wandén, “Wuna ménimba yéku musé yakwa du wa téndékwa.” Naandén. Wunga wandéka wani sapak Abrahamna sépé yamba sékundakwe wa. Kukmba wa déku sépé sékunderén. Nak du véte anga wandarénngé, “Abraham Gorké yékunmba vékulakate Gotna ménimba yéku musé yakwa du wa téndékwa. Yi wan wanana wa. Bulaa wani muséké wa vékuséknangwa.” Wunga wandarénngé wa déku sépé sékunderén. Abraham talimba wunga yandéka de sépé sékukapuk yandaka Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naakwa du de anga wandakwa, “Nané Abraham vékulakan pulak, Gorké yékunmba vékulakananga wa Abraham wan nana gwaal waaranga maandéka bakamu wa.” Naandakwa. Wani duké Got anga wandékwa, “Wunéké yékunmba vékulakate wuna ménimba yéku musé yakwa du wa téndakwa.” Naandékwa.

¹² Nana gwaal waaranga maandéka bakamu Abraham, déku sépé sékukapuk yandarén sapak Gorké yékunmba vékulakandén pulak, wa nana sépé sékunderén du, nané Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naanangwa. Naate wa nané waak anga wanangwa, “Nané Abraham Gorké yékunmba vékulakandén pulak, Gorké yékunmba vékulakananga wa Abraham wan nana gwaal waaranga maandéka bakamu wa.” Naanangwa.

Got déké yékunmba vékulakakwa du dakwaké wa wandén déku ménimba yéku musé yakwa du dakwa téndarénngé

¹³ Talimba Got Abrahamét anga wandén, “Wuné akwi képmaa kwayékawutékwa, ménat, ména gwaal waaranga maandéka bakamat waak. Yi wan wanana wa.” Naandén. Wani kundi wate Abraham Moses wan apakundi vékute wandén pulak yandénngé, Got yamba vékulakandékwe wa. Wani kundi wate Got vékulakandén, Abraham déké yékunmba vékulakate déku ménimba yéku musé yakwa du téndékwanngé.

¹⁴ Du dakwa ras anga wandakwa, “Nané Moses wan apakundi vékute wandékwa pulak yananu, wa Got nanat wandén musé tiyaakandékwa.” Wunga wandaru wunga yakwa du dakwat Got kwayémunaandu, wa anga wakatik nané, “Nané Gorké yékunmba vékulakananu, wan baka musé wa. Got wan kundi wan baka kundi wa.” ¹⁵ Wunga katik waké nané. Nané Gotna apakundi vékute, wandékwa pulak yaké mawulé yate, wani kundiké kuk kwayénanu Got yananén kapérandi muséké wa rakarka yakandékwa. Yate yananén kapérandi musé nanat waambule

yakatakandékwa. Nanat katik yékun yaké dé. Moses wani apakundi wapakuk yamunaandu wa wani apakundiké katik vékuséknge nané. Yananu nanéké anga katik waké daré, “Moses wan apa kundiké wa kuk kwayéndakwa.” Wunga katik waké daré.

¹⁶ Wani kundiké vékulakate anga vékuséknangwa. Du dakwa Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naandaru Got, det wandén pulak, wa det yékun yakandékwa. Yandarén yéku muséké vékulakakapuk yate, wa mawulé yandékwa pulak yate det yékun yakandékwa. Yate Abrahamna akwi gwaal waaranga maandéka bakamat yékun yakandékwa. Yi wan wanana wa. Moses wan apakundi vékute wandén pulak yate Gorké yékunmba vékulakakwa du dakwa, Moses wan apakundi vékukapuk yate Abraham pulak Gorké yékunmba vékulakakwa du dakwa, nané akwi Abrahamna gwaal waaranga maandéka bakamu ténanu, wa Got wandén pulak nanat yékun yakandékwa.

¹⁷ Nanat yékun yaké yandékwannge ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa: Got Abrahamét anga wandén, “Wuné wawutu méné némaamba képmaamba tékwa du dakwana gwaal waaranga maandéka bakamu tékaménéngwa.” Naandén. Wani kundi vékute anga vékuséknangwa. Gotna ménimba wa Abraham wan nané Gorké yékunmba vékulakakwa du dakwana gwaal waaranga maandéka bakamu wa. Dé Gorké yékunmba vékulakandéka wa Got dat wani kundi wandén. Got wan dé kiyaan du nakapuk taamale waarapndarénnge wakwa du wa. Got wan rakapuk yan musé yaalandénngé wakwa du wa.

¹⁸ Got Abrahamét anga wa wandén, “Ména gwaal waaranga maandéka bakamu némaamba wa tékandakwa.” Naandéka Abraham déku kundi vékute anga wandén, “Wandén pulak, wuna gwaal waaranga maandéka bakamu némaamba tékandakwa. Yi wan wanana wa.” Wunga watake anga yamba wandékwe wa, “Wuné nyambalé kéraakapuk ye aanyapa yawutén wa. Yénga pulak wuna gwaal waaranga maandéka bakamu némaamba téké daré? Wan papukundi wa wandékwa.” Wunga wapakuk yate nyambaléké baka kaavéréndén. ¹⁹ Déku kwaaré 100 pulak yandéka wa dé aanyapa ye kiyaaké yakwa du pulak yaréndéka, wa déku taakwa Sara aanyapa ye nyaan kéraakapuk yaréléka dé wani muséké yamba vékulakandékwe wa. Gorké wayéka yékunmba vékulakate Got wan kundi wandén pulak sékérekndénngé wa kaavéréndén. ²⁰⁻²¹ Kaavéréte anga yamba wandékwe wa, “Aané nyaan kéraakapuk ye bari kiyaakatékwa.” Wunga wapakuk yate Gotna yé kavérékte anga wandén, “Got wunat wa wandén, wuna gwaal waaranga maandéka bakamu némaamba téké yandakwannge. Got nana Néman Du rate apa tapa wa yandékwa. Wandén pulak wa yakandékwa. Yi wan wanana wa. Déku kundi sékérekndu wuné apamama ye nyaan kéraakawutékwa. Yi wan wanana wa.” Naandén. Wunga watake Gorké yékunmba vékulakate wa déku kundi wandén pulak sékérekndénngé kaavéréndén. ²² Dé Gorké yékunmba vékulakapékarete déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naandéka Got déké wa wandén, “Dé wuna ménimba yéku musé yakwa du wa.”

²³ Wunga wandéka wani kundi wa kwaakwa Gotna nyéngaamba. Wani kundi Abrahamngé male yamba wandékwe wa. ²⁴⁻²⁵ Wani kundi nanéké waak wa wandékwa. Got nana Néman Du Jisasét wandéka wa gaaye yananén kapérandi muséké kiyaandén. Kiyaandéka nané Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa ténanénngé, Got wandéka wa nakapuk taamale waarapndén. Waarapndénngé, nané Abraham yan pulak Gorké yékunmba vékulakate, déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naananu, wa dé Abrahamngé wandén pulak, nanéké waak anga

wakandékwa, “De wunéké yékunmba vékulakate wuna ménimba yéku musé yakwa du dakwa wa téndakwa.” Naakandékwa.

5

Got wa wandékwa, “Wuna ménimba yéku musé yakwa du dakwa wa téndakwa”

¹ Nané Jisas Kraiswa jémbaamba yaalan du dakwa Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naananga Got nanéké anga wandékwa, “Wuna ménimba yéku musé yakwa du dakwa wa téndakwa.” Naandékwa. Wunga wandékwanngé vékulakate, anga yakanangwa. Nana Néman Du Jisas Kraisa nanéké kiyaae yananén kapérandi mawulé kururéndénngé, wa Gorale nakurakmawulé yapékate yékunmba tékanangwa. ² Jisas Kraisa nanéké kiyaandéka nané déké yékunmba vékulakananga Got yananén yéku muséké vékulakapuk yate nanéké sémbéaraa yate nanat baka yékun yandéka nané déku du dakwa ténangwa. Tété mawulé tawulé yate, déku gaayémba dale apapu apapu yékunmba yarépékaké yanakwanngé wa kaavéréngwa.

³ Kapérandi musé nanéké yaandu wani sapak waak yéku mawulé vékute mawulé tawulé yapéka-kanangwa. Ani muséké wa vékusék-nangwa. Kapérandi musé nanéké yaandu nané nana mawulémba apamama yate kurkale ténanu, wa nana mawulé apamama ye yékunmba tékandékwa. Téndu Jisas Kraiské katik kuk kwayéké nané. ⁴ Kapérandi musé nanéké yaandu nana mawulé apamama ye yékunmba téndu, wa Gotna mawulé nanéké yékun yakandékwa. Yandu, déku kundi sékérékndu nané dale yékunmba yarépékananénggé, wa kaavérékanangwa. Wunga vékusékte mawulé tawulé yakanangwa. ⁵ Nané baka katik kaavéréké nané. Anga wa vékusék-nangwa. Got nanéké néma mawulé wa yandékwa. Dé nanéké kuk katik kwayéké dé. Déku Yaamambi nanat tiyaandéka wa nana mawulémba wulaae randéka Gotna mawuléké vékuséknangwa. Vékusékte wa kaavéré-kanangwa.

⁶ Talimba nané apamama yakapuk yananga Got wan sapak Kraisa yaae wa nané déku kundi vékukapuk yan du dakwaké kiyaandén. ⁷ Ma vékulaka. Du nak dé kapérandi musé yakapuk yakwa duwat yékun yamuké apamama yate déké kiyaaké dé? ⁸ Nané yéku musé yakwa du dakwa tékapuk yate kapérandi musé yakwa du dakwa ténanga wa Kraisa nanat yékun yamuké wa nanéké kiyaandén. Got nanéké néma mawulé yate wandéka wa Kraisa nanéké kiyaandén. Got wunga watake wa nanat wakwasnyéndékwa, dé nanéké néma mawulé yandékwanngé.

⁹ Kraisa kiyaandéka déku nyéki yananén kapérandi musé yasnyéputindéka Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa a ténangwa. Kraisa nanéké wunga yatake anga waak yakandékwa. Dé nanat yékun yandu Got yananén kapérandi muséké rakarka yate, yananén kapérandi musé nanat katik yakataké dé. Yi wan wanana wa. ¹⁰ Talimba Gotna maama ténané sapak, Gotna nyaan kiyaandéka bulaa nané Gotna maama tékapuk yate wa Gorale nakurakmawulé yate kurkale ténangwa. Wunga tété anga kurkale vékuséknangwa. Gotna nyaan taamale waarape rapékate nanat yékun yandu, Got yananén kapérandi muséké rakarka yate, wani musé nanat katik waambule yakataké dé. ¹¹ Wunga vékusékte nané, nana Néman Du Jisas Kraisa nanéké kiyaandéka nané Gorale nakurakmawulé yate kurkale ténangwanngé vékulakate, nané Gorké mawulé tawulé yanangwa. Wani akwi muséké vékulakate, kapérandi musé nanéké yaandéka, wa yéku mawulé vékute Gorké mawulé tawulé yanangwa.

Adam kapérandi musé yandéka wa kiyaandarén. Jisas Kraiss nanat yékun yandénngé wa rapéka-kanangwa

¹² Nané Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naananga, Got nanéké, “Yéku musé yakwa du dakwa wa,” naandékwanngé vékulakate, anga vékuséknangwa. Talimba taale yaran du Adam kapérandi musé ye kiyaandéka déku kukmba yaae ani képmaamba tékwa akwi du dakwa déku gwaal waaranga maandéka bakamu téte wa kiyaandarén. Kiyaandarénngé, nané akwi kapérandi musé ye nané waak akwi kiyaakanangwa. Wunga vékuséknangwa.

¹³ Got apakundi Mosesét wakapuk yandén sapak wa du dakwa kapérandi musé yandarén. Wani sapak de wani apakundiké vékusék-ngapuk yate kapérandi musé yandaka Got anga yamba wandékwe wa, “De kapérandi musé yakwa du dakwa wa.” ¹⁴ Wunga wakapuk yate du dakwa kiyaandarénngé wa wandén. Adam yaran sapak du dakwa baka kiyaandaka, nak sapak kiyaandaka, nak sapak kiyaandaka, Moses yaran sapak waak wa kiyaandarén. Adam Gotna kundiké kuk kwayéndéka nak du dakwa Adam yan pulak yakapuk yate nakpulang kapérandi musé yandarén. De akwi wa kiyaandarén. Adamna yapaté nyaap pulak wa wakwasnyéndékwa kukmba yaaké yakwa du Jisas Kraiské.

¹⁵ Adam yan kapérandi musé, Got nanat baka yékun yakwa musé, wani musé wan musé vétik wa. Nakurak male musé yamba yé wa. Nakurak du Adam kapérandi musé yandéka némaamba du dakwa wa kiyaan. Got némaamba du dakwat baka yékun yate, deké kiyaandénngé Jisas Kraisék kwayéndéka, dé deké yéku musé male yate wa kiyaandén. Kiyaandéka nané némaamba du dakwa kurkale ténangwa.

¹⁶ Talimba nakurak du Adam kapérandi musé yandéka Got yandén kapérandi musé waambule yakatate du dakwaké anga wandén, “De kapérandi musé yakwa du dakwa wa.” Naandéka de akwi némaamba kapérandi musé yandarén. Yandaka bulaa Got nakpulang yapaté yate, deké kiyaandénngé Jisas Kraisék kwayéndéka kiyaandéka nanéké anga wandén, “De wuna ménimba yéku musé yakwa du dakwa wa.” Naandén Got.

¹⁷ Talimba wani nakurak du Adam kapérandi musé yandéka akwi du dakwa wa kiyaan. Bulaa Got yananén muséké vékulaka-kapuk yate, nanat baka yékun yate, néma musé nanat tiyaate, nanéké kiyaandénngé Jisas Kraisék wandénngé, nané némaamba du dakwa déku ménimba yéku musé yakwa du dakwa téte dale apapu apapu yékunmba tépékaa-kanangwa. Téte wa néma du dakwa vérekanangwa nak du dakwaké.

¹⁸ Talimba Adam kapérandi musé yandéka Got akwi du dakwa yan kapérandi musé det waambule yakataké wa wandén. Bulaa Jisas Kraiss yéku musé yandéka, nané Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa téte dale apapu apapu yékunmba tépékaa-nanénngé, wa Got wandén. ¹⁹ Talimba nakurak du Gotna kundiké kuk kwayéndéka Got némaamba du dakwaké wa anga wandén, “De kapérandi musé yakwa du dakwa wa.” Naandén. Bulaa nakurak du Gotna kundi vékute wandén pulak yandéka wa Got wandén, nané némaamba du dakwa déku ménimba yéku musé yakwa du dakwa ténanénngé.

²⁰ Talimba Adam wunga yandéka kukmba Moses Gotna apakundi du dakwat wandén, de anga vékusék-ndarénngé. De kapérandi musé yate Gotna apakundiké kuk kwayéndarén. De wunga vékusékte kapérandi musé yamba yaasékandakwe wa. De kapérandi musé ras waak yandaka Got det rakarka yakapuk yate, yandarén kapérandi musé kaatakupuk yate deké sémbéraa yate det baka wa yékun yandén.

²¹ Talimba Adam kapérandi musé yandéka akwi du dakwa déku gwaal waaranga maandéka bakamu téte wa kiyaandarén. Bulaa Got yananén kapérandi musé kaatakapuk ye nanat baka yékun yate, nana Néman Du Jisas Kraiss nanéké kiyaandénggé nanéké anga wandékwa, “Wuna ménimba de yéku musé yakwa du dakwa wa.” Naandékwa. Wunga wandékwanngé, nané nak du dakwaké néma du dakwa rate apapu apapu dale yékunmba rapékakanangwa.

6

Kraisale wa kiyaananén

¹ Guné, wani muséké vékulakate anga guné wo? “Nané kapérandi musé yapékaténanu, wa Got kaatakapuk yate nanéké sémbéraa yate nanat baka yékun yapékandu nanéké sémbéraa yandékwa yapaté néman yakandékwa.” Wunga guné wo? ² Guné wunga wate, wa sépélak wa wangunéngwa. Wunga wamunaangunu, wa anga wakawutéka: Yamba yé wa. Wunga waké yambakate. Nané kapérandi muséké kiyaae wani yapatéké kuk kwayénanén wa. Ye kapérandi musé nakapuk katik yaké nané.

³ Talimba nané Kraiss Jisasna yémba baptais kéraananénggé, ma vékulakangunék. Nané dale nakurakmawulé yate déku yémba baptais kéraate wa dé kiyaan pulak yate kiya pulak wa yananén. ⁴ Kamuké wuté anga wak? “Kiyaa pulak wa yananén.” Ani muséké vékulakate wa wawuté. Talimba Kraiss kiyaandéka dé rémndaka nana aapa Got apa tapa yate wandéka wa nakapuk taamale waarapndén. Kraiss yan pulak wa yananén. Nané dale nakurakmawulé yate déku yémba baptais kéraate, wa kiya pulak yananga Got nanat rémndékwa pulak wa yandén, nané waak waarape kulémawulé kéraae yéku musé male yananénggé.

Nané Kraisale nakurakmawulé yate yarépéka-kanangwa

⁵ Nané kiyaandén pulak yate dale kiya pulak wa yananén. Yatake anga vékuséknangwa. Dé nakapuk taamale waarapndén pulak, wa nané dale nakapuk taamale waarapkanangwa. Waarape kulémawulé kéraae yéku musé yate kurkale yarékanangwa. ⁶ Wunga vékusékte anga waak vékuséknangwa. Talimba nana kapérandi muséké de Kraiss Jisasét takwemimba viyaae baangtakandarén. Yandaka Got wandéka nané déku jémbaamba yaale talimba yananén kapérandi muséké wa kuk kwayénanén. Kwayéninga nana kapérandi mawulé wa kiyaan. Kapérandi mawulé nana mawulémba nakapuk apamama katik yaké dé. Yate kapérandi musé katik yatépékaké naae, wa nané talimba yananén kapérandi muséké wa kuk kwayénanén. Wunga vékuséknangwa.

⁷ Ani kápmaamba téte jémbaa yakwa duké ma vékulakangunék. Jémbaa yakwa du kiyaandaru néma du déké nakapuk katik apamama yaké daré. Nané wani jémbaa yakwa du pulak téte kapérandi muséké kuk kwayéte kiya pulak yananu kapérandi musé nanéké nakapuk katik apamama yaké dé. ⁸ Wani muséké vékulakate anga wanangwa, “Nané Kraisale kiyaae wa dale taamale waarapkanangwa. Yate dale yékunmba yarépéka-kanangwa. Yi wan wanana wa.” Naanangwa.

⁹ Wunga wate anga vékuséknangwa. Kraiss kiyaandéka Got wandéka wa nakapuk taamale waarapndén. Waarape nakapuk katik kiyaaké dé. Du dakwa kiyaandakwa yapaté déké nakapuk apamama yakapuk yandu wa nakapuk katik kiyaaké dé. ¹⁰ Talimba du dakwa yan kapérandi musé yasnyéputiké we wa kiyaandén. Nakurak apu male wa kiyaandén. Kiyaandéka Got apamama yate wandéka nakapuk taamale waarape Gorale wa yarépékandékwa.

¹¹ Wunga vékusékte anga ma wangunék, “Nané kiyaa pulak ye kapérandi mawuléké kuk kwayétake kapérandi musé nakapuk katik yaké nané. Yananu Got wandu nané kulémawulé kéraae Kraissale nakurakmawulé yate Gorké yéku jémbaa yate yékunmba yarépéka-kanangwa.” Wunga wate yékunmba vékulakate kapérandi musé yakapuk yate yékunmba yarékanangunéngwa.

¹² Wunga yaréte kapérandi mawuléké kuk kwayéngunu kapérandi mawulé guna mawulémba nakapuk apamama katik yaké dé. Yandu guné kapérandi mawulé vékukapuk yate guna sépémba kapérandi musé yaké yambak. ¹³ Guné kapérandi musé yakapuk yamuké, guna maan, taamba, apa, sépémaalémba tékwa akwi muséké, apamama ma yangunék. Guné yéku musé male yaké we wa wani muséké apamama yate guna sépé, guna mawulé, guna sépémaalémba tékwa akwi musé Gorét ma kwayéngunék. Guné kiyaan du dakwa pulak yaréngunénga Got wandéka wunga rangunén yapaté yaasékatake kulémawulé wa kéraangunén. Kéraae dale yékunmba yarépékanangunéngwanngé vékulakate, wani musé Gorét ma kwayéngunék. Kwayéngunu Got wandu yéku musé male yakangunéngwa. ¹⁴ Bulaa Moses wan apakundi guna mawulémba apamama yakapuk yandéka Got gunéké sémbéraa yate gunat baka yékun yandéka wa yékunmba yaréngunéngwa. Kapérandi mawulé guna mawulémba nakapuk katik apamama yaké dé.

Nané yéku musé male yamuké wa mawulé yanangwa

¹⁵ Guné, Moses wan apakundi guna mawulémba apamama yakapuk yandéka Got gunat baka yékun yandéka yékunmba yatéte anga guné wo? “Bulaa Moses wan apakundi nana mawulémba apamama yamba yandékwe wa. Wanngé nané kapérandi musé yananu, wa Got nanat katik waambule yakataké dé.” Wunga guné wo? Yamba yé wa. Wunga waké yambakate. Got gunat baka yékun yandénggé vékulakate kapérandi musé yaké yambak.

¹⁶ Ani kundi ma vékungunék. Guné yi naate nak duké jémbaa yangunu, dé gunéke apamama yandu, guné déku jémbaa yakwa du dakwa téte, déku kundi vékute wandékwa pulak yakangunéngwa. Wani kundi vékute anga vékusé- ngunéngwa. Kapérandi mawulé guna mawulémba apamama yandu, guné kapérandi mawulé vékute wandékwa pulak yate, Satanna jémbaa yakwa du dakwa témunaate, wa kapérandi yaambumba yéte lambiyak-ngangunéngwa. Gorale katik yarépékaké guné. Got guna néma du randu, guné déku kundi vékute wandékwa pulak yate, déku jémbaa yakwa du dakwa témunaate, wa Gorké yéngangwa yaambumba yéte, déku ménimba yéku musé yakwa du dakwa wa tékangunéngwa. Wunga wa vékusék-ngunéngwa.

¹⁷⁻¹⁸ Talimba kapérandi mawulé guna mawulémba wulaae téte guna mawulémba apamama yandéka guné kapérandi mawulé vékute kapérandi musé wa yapékanangunén. Yangunénga Got guné wa kéraandén, guné yéku musé male yangunénggé. Kéraandéka bulaa guné kapérandi mawulé vékukapuk yate, Jisas Kraiské gunat yakwasnyéendarén kundi yékunmba vékute, wani kundiké mawulé yate, wa Gotna jémbaa yakwa du dakwa téngunéngwa. Got wunga yandéka wunga téngunéngwanngé vékulakate, nané déké mawulé yate déku yé kavérék- nganangwa.

¹⁹ Wani kundi wate képmaamba tékwa muséké wa gunat wawutékwa. Guné Gotna jémbaaké yékunmba vékusénggapuk yate képmaana muséké vékuséngwa du dakwa, gunat wa képmaana muséké wa wawutékwa. Wawutu guné vékute Gotna jémbaaké vékusék-ngangunéngwa. Talimba guné

kapérandi mawulé vékute guna sépémba kapérandi musé yate késpulak nakpula némaamba kapérandi musé wa yangunén. Bulaa guna sépé, guna mawulé, guna sépémaalémba tékwa akwi musé Gorét ma kwayéngunék. Kwayéte yéku mawulé vékutépékaate Gorké yéku musé male ma yangunék.

²⁰ Talimba guné yéku yapaté male yapékakwa du Gorké vékulakakapuk yate, Got mawulé yandékwa musé yamba yangunéngwa wa. Yangunénga kapérandi mawulé guna mawulémba wulaae téte guna mawulémba apamama yandéka kapérandi musé wa yaténgunén. ²¹ Bulaa guné Gotna jémbaamba yaale yangunén kapérandi muséké wa nékéti yangunéngwa. Talimba wani musé yatake guné yéku musé kéraak kapuk? Yamba yé wa. Guné wani kapérandi musé yate kapérandi taalat yéndakwa yaambumba wa yéténgunén. Wani yaambumba yékwa du dakwa lambiyak-ngandakwa. ²² Kapérandi mawulé guna mawulémba apamama yandéka wa Got guné kéraandén, guné déku taambamba yaréngunénggé. Kéraandéka guné déku taambamba yaréte déké vékulakate mawulé yandékwa musé wa yangunéngwa. Yangunénga yéku mawulé guna mawulémba wulaae téte guna mawulémba apamama yandéka wa yéku yapaté yangunéngwa. Yate ani yéku musé kéraangunéngwa. Guné kulémawulé kéraae yéku musé yapéka-ngunéngwa. Yate kurkale yaréte Gorale kurkale yarépéka-kangunéngwa apapu apapu.

²³ Wawutén kundiké vékulakate gunat anga wawutékwa. Kapérandi musé yakwa du dakwat Got wani musé waambule yakatate wandu ani kapérandi musé yaakandékwa. Lambiyakngandakwa. Gorale katik yarépékaké daré. Nana Néman Du Jisas Kraisale nakurakmawulé yatékwa du dakwat, Got ani yéku musé baka kwayékandékwa. De dale yékunmba yarépéka-kandakwa apapu apapu.

7

Nané kulémawulé kéraae yéku yapaté yakanangwa

¹ Krais Jisasna jémbaamba yaale wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, guné apakundiké yékunmba vékusékte, bulaa wawutékwa kundi yékunmba vékuséknangunéngwa. Du dakwa ani képmaamba wayéka téte apakundi vékute wandékwa pulak yakandakwa. Kiyaandaru wani apakundi déké apamama katik yaké dé.

² Nana apakundi anga wandékwa, “**Taakwa** du kumbilu léku du wayéka yaréndu lé dale ma yarépékalék. Dé kiyaandu lé mawulé yate nak du kumbikalékwa.” ³ Wunga wandéka anga vékuséknangwa. Léku du wayéka yaréndu taakwa nak duwale yatélu, wa nané nana apakundi vékute léké anga wakanangwa, “**Nak** duwale kapérandi musé yakwa taakwa wa.” Naakanangwa. Léku du kiyaandu lé nak duwale yatélu, wa nana apakundi vékute lat katik waaruké nané. Léké anga katik waké nané, “**Kapérandi** musé yakwa taakwa wa.” Wunga katik waké nané.

⁴ Guné wuna du dakwa, wani taakwa pulak wa yaréngunén. Nana apakundi wani du kumbin taakwaké apamama yandékwa pulak, talimba Moses wan apakundi gunéké apamama yandén. Krais kiyaandéka guné dale nakurakmawulé yate kiyaandén pulak yangunénga bulaa Moses wan apakundi gunéké apamama yamba yandékwe wa. Talimba nané Moses wan apakundi vékukwa du dakwa ténanga, Got kiyaan du Kraisét wandéka wa nakapuk taamale waarapndén. Nané Gorké yéku jémbaa yananénggé, wa Got Kraisét wandéka wa nakapuk taamale waarapndén. Waarape randéka nané déku du dakwa wa ténangwa.

⁵ Talimba nané ani kępmaana muséké male vékulakate, nana sępéma kapérandi musé yaké mawulé yananén. Yate Moses wan apakundiimba ani kundi vékunanén: Guné wani némaamba kapérandi musé yaké yambak. Wani kundi baka vékunanga kapérandi mawulé nana mawulémba wulaae téndéka nané wani kapérandi mawulé vékute wani kapérandi musé wa yananén. Yate kapérandi taalat yéndakwa yaambumba wa yéténanén. Wani yaambumba yékwa du dakwa lambiyak-ngandakwa. Gorale katik yarépékaké daré.

⁶ Talimba wunga wa ténanén. Moses wan apakundi nanéké apamama yandéka nané wani kundi vékute Gorké jémbaa yaké wa mawulé yananén. Yananga Kraisa kiyaandéka nané dale nakurakmawulé yate kiyaandén pulak yananga bulaa Moses wan apakundi nanéké yamba apamama yandékwe wa. Nané Moses wan apakundiké vékulakakapuk yate, Gotna Yaamambi tiyaakwa kulémawulé kéraae, kurkale yaréte Gorké jémbaa yanangwa.

Moses wan apakundi vékute yananén kapérandi muséké vékusénganangwa

⁷ Ma vékulakangunék. Anga kalmu waké nané? “Moses wan apakundi wan kapérandi musé wa.” Yamba wa. Wunga katik waké nané. Moses anga wa wandén, “Guna mawulé nak duna muséké katik jaambiké dé.” Moses wani kundi wakapuk yamunaandu wa katik vékuséngé wuté. Wuna mawulé nak duna muséké jaambindu, wan kapérandi mawulé wa. Bulaa wunga vékusékte wuna mawulémba tékwa kapérandi mawuléké wa vékusékwutékwa. ⁸ Wuna mawulé nak duna muséké jaambikapuk yandéka, apakundi vékusék-wutéka, kapérandi mawulé wuna mawulémba téndéka, bulaa wani muséké vékulaka vékulaka naawutéka wuna mawulé némaamba duna muséké jaambindékwa. Moses wani apakundi wakapuk yandu wuné wuna kapérandi mawulé vékute wani muséké vékulaka vékulaka naakapuk yamunaawutu, wani kapérandi musé wunéké apamama katik yaké dé. Wani kundi wate gunéké waak vékulakawutékwa.

⁹ Talimba wani apakundi vékuséngapuk yate mawulé tawulé yate yaréwutén. Kukmba wani apakundi vékusékte, kapérandi mawulé wuna mawulémba téndékwanné vékusékte, kapérandi yaambumba yétéwutén. ¹⁰ Wani yaambumba yékwa du dakwa lambiyakngandakwa. Anga vékusék-wutékwa. Got déku apakundi wandéka wa Moses wani kundi wandén, nané yéku mawulé vékute kurkale yarénanéngé. Got wunga wandéka yéku mawulé vékute kurkale yamba yaréwutékwe wa. Yate kapérandi yaambumba yéte, lambiyakngé yawutén.

¹¹ Wuné wani apakundi vékute kępulak nakpulak kapérandi muséké vékusék-wutéka wuna kapérandi mawulé némaan yandéka yéku muséké yamba vékusék-wutékwe wa. Yate kapérandi mawulé vékute kapérandi yaambumba yéte, wa lambiyakngé yawutén. Wunga vékusék-wutékwa. ¹² Vékusékte ani muséké waak vékusék-wutékwa. Moses wan apakundi kapérandi kundi yamba yé wa. Wan yéku kundi wa. Got wani kundi Mosesét wa kwayéndén. Nana mawulé nak duna muséké jaambikapuk yaké yandékwa kundi wan yéku kundi wa. Moses wan apakundi wan yéku laku kundi wa.

¹³ Yénga waké nané? Moses wan apakundi yéku kundi vékute lambiyakngé yawutékwa yaambumba wuté yu kapuk? Yamba yé wa. Wunga katik waké nané. Kapérandi mawulé wuna mawulémba téndéka wa lambiyakngé yawutékwa yaambumba yétéwutén. Wuné wani yéku kundi yékunmba vékuké mawulé yate wa kapérandi mawulé vékute lambiyakngé yawutékwa yaambumba yétéwutén. Kamu muséké Got wani apakundi wandéka dé Moses wak? Wuna mawulé nak duna muséké jaambikapuk yaké yandékwa kundi vékusékte, wani kapérandi mawulé

vékukapuk yawuténngé, wa Got wani apakundi wandéka wa Moses wandén. Got yanangwa kapérandi mawuléké rakarka yate kalik yandékwanngé vékuséknanéngé, wa Got wani apakundi wandéka wa Moses wa wandén.

Kapérandi mawulé nana mawulémba téndéka wa kapérandi musé yanangwa¹⁴ Anga wa vékuséknangwa. Got wani apakundi Mosesét kwayéndéka Moses wani kundi wandéka wani kundi nana mawulat yékun yate wani kundi yékun wa yandékwa. Wunga vékuséknangwa. Wuné ani kępmaana du mawulé yandékwa pulak yate, kapérandi mawulé vékute, kapérandi musé yate, kalapusmba kwaakwa du pulak yatéwutéka wuna mawulé wa kapére yakwa. Wani kundi wate wa gunéké waak wawutéka.¹⁵ Wuné yawutéka muséké yamba vékusékwutéka wa. Yate néma mawulé yawutéka musé yamba yawutéka wa. Yamuké kalik yawutéka musé wan apapu apapu wa yawutéka.¹⁶ Wunga yate wuna mawulémba anga wawutéka, “Moses wan apakundi wan yékun wa. Wani kundi vékute wandékwa pulak yakawutéka.” Wunga wate wandékwa pulak yamba yawutéka wa. Wani kundiké wa kuk kwayéte wani kalik yawutéka musé wa yawutéka.¹⁷ Wunékét wuna kapmang kapérandi musé yaké yamba mawulé yawutéka wa. Kapérandi mawulé wuna mawulémba wulaae téndéka wa wuné wani kapérandi mawulé vékute kapérandi musé yawutéka.

¹⁸ Anga wa vékusékwutéka. Wuné ani kępmaana du téte wuna sępémba kapérandi musé yaké mawulé yawutéka yéku mawulé wuna mawulémba yamba téndékwa wa. Wuné yéku musé yaké mawulé yate wani yéku musé yaké yapatiwutéka. Yate kapérandi musé yawutéka.¹⁹ Wunga vékusékte wa yéku musé yaké mawulé yate yéku musé yamba yawutéka wa. Kalik yawutéka kapérandi musé wa yatépékawutéka.²⁰ Wunga kalik yate wani kapérandi musé wayéka yatépékate anga vékusékwutéka. Kapérandi mawulé wuna mawulémba téndéka wa wani kapérandi musé yawutéka. Baka yamba yé wa.

²¹ Wunga male a yatéwutéka. Yatéte Moses wan apakundiké vékulakate a véwutéka. Yéku musé yaké mawulé yate, wa kapérandi musé yawutéka.²² Yi wan wanana wa. Wuné kulémawulé kéraae Got wan apakundi yékunmba vékuké néma mawulé yawutéka.²³ Yate vékusékwutéka, nak pulak mawulé wuna mawulémba wulaae téndékwanngé. Téndéka yéku kulémawulé wani kapérandi mawulale véréti bét wuna mawulémba téte waariyambéréka. Yambéréka wuné kalapusmba kwaakwa du pulak yatéte, wuna mawulémba téka kapérandi mawulé vékute, kapérandi musé yaké mawulé yawutéka.

²⁴⁻²⁵ Wunéké wa vékuséknangwa. Wuné kulémawulé kéraae, Gotna apakundi yékunmba vékute yéku musé yaké mawulé yawutéka. Kapérandi mawulé wuna mawulémba wulaae téndéka kapérandi musé yaké mawulé yapékawutéka. Sémbéraae. Kapérandi mawulé vékute kapérandi musé yate a lambiyakngé yéndakwa yaambumba yétéwutéka. Yétéwutu kandé wunat yékun yandu wuné yéku taalat yéké wuté? Nana Néman Du Jisas Kraisa wa wunat yékun yandékwa. Yandékwanngé vékulakate wa Gotna yé kavéréknawutéka.

8

Kraisa nana kapérandi musé yasnyéputiye wandéka Got déku Yaamambi tiyaandén

¹ Kraisa Jisas kiyaandéka wa Got yananén kapérandi musé waambule yakatakapuk yate kundi nak yamba wandékwa, nané Kraisa Jisasale nakurakmawulé yakwa du dakwa yananén kapérandi muséké kapérandi musé kéraananéngé.

² Talimba wuné kapérandi mawulé vékute wa lambiyakngé yéndakwa yaambumba yétéwutén. Bulaa Gotna Yaamambi wunat yékun yandéka wuné kalapusmba kwaakwa du pulak yarékapuk yate, yéku mawulé vékute, kurkale téte yéku taalat yéndakwa yaambumba a yétéwutéka. Gotna Yaamambi wan nané Kraiss Jisasale nakurakmawulé yate kurkale ténanénggé mayé apa tiyaakwa du wa.

³ Talimba nané ani kępmaana muséké vékulakakwa du dakwa téte kapérandi mawulé vékunanga Moses wan apakundi nanat yékun yaké yapatindén. Bulaa Got nanat wa yékun yandén. Déku nyaanét wandéka dé nana sépé pulak kure, yananén kapérandi mawulé yasnýéputiké wa ani kępmaat gaayandén. Nana sépé kure gaaye yananén kapérandi muséké kiyaae yananén kapérandi mawulé yasnýéputindénggé, bulaa kapérandi mawulé nanéké nakapuk katik apamama yaké dé. ⁴ Got wunga nanat yékun yandén, nané nana kapérandi mawulé vékukapuk yate Gotna Yaamambina kundi vékute, Got apakundi wandén pulak yananénggé.

⁵⁻⁶ De kapérandi mawulé vékukwa du dakwa deku kapérandi mawulé wa apamama yakwa déké. Yandéka de lambiyakngé yéndakwa yaambumba wa yéténdakwa. Gorale katik yaréké daré. Gotna Yaamambina kundi vékukwa du dakwaké Gotna Yaamambi wa kurkale vérendékwa. Vérendéka de Gorale nakurakmawulé yate déké yéngwa yaambumba wa yéténdakwa. De Gorale kurkale yarépéka-kandakwa. ⁷ Lambiyakngé yéndakwa yaambumba yétékwa du dakwaké wate ani muséké waak wa wawutén. De Got wan apakundi vékukapuk yandaka deku kapérandi mawulé déké apamama yandéka de Gotna maama wa téndakwa. De Got wan apakundi yékunmba vékuké yapatindakwa. ⁸ Yate deku kapérandi mawulé vékundaka Gotna mawulé déké yékun yamba yandékwe wa.

⁹ Guné wani du dakwa pulak yamba téngunéngwe wa. Gotna Yaamambi guna mawulémba wa randékwa. Randékwanngé, kapérandi mawulé gunéké apamama yakapuk yandu wa kapérandi mawulé katik vékutépékaaké guné. Gotna Yaamambi guna mawulémba ramunaandu, wa Gotna Yaamambi gunéké yékunmba véndu guné dale nakurakmawulé yate kurkale yarékangunéngwa. Kraiss Jisasna Yaamambi du dakwana mawulémba wulaae rakapuk yandu de déku du dakwa katik téké daré.

¹⁰ Kraiss guna mawulémba randu Got gunéké, “Yéku musé yakwa du dakwa wa,” naandu guna kwaminyan dale kurkale yarépékakandékwa. Guné kapérandi musé ye wa kiyaakangunéngwa. Kiyaangunu guna sépé biyaawukandékwa. Guna kwaminyan wa rapéka-kandékwa.

¹¹ Talimba Jisas Kraiss kiyaandéka Got wandéka wa nakapuk taamale waarapndén. Gotna Yaamambi guna mawulémba wulaae randu wa guné waak wunga yakangunéngwa. Kiyaangunu Got nakapuk wandu déku Yaamambi apamama yandu guné waak taamale waarape dale kurkale rapéka-kangunéngwa.

Gotna Yaamambi wandéka wa Gotna nyambalé ténangwa

¹² Wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, Gotna Yaamambi nana mawulémba wulaae rate wunga apamama yandékwanngé vékulakate, gunat a wawutékwa. Nané nana kapérandi mawulé yaasékatake Gotna Yaamambina kundi ma vékute yatékwak. ¹³ Guné kapérandi mawulé bulaa vékumunaae, wa lambiyakngé yéndakwa yaambumba yékangunéngwa. Gorale katik rapékaké guné. Guné Gotna Yaamambimba mayé apa kéraae bulaa kapérandi mawuléké kuk kwayémunaae, wa Gorké yéngwa yaambumba wa yékangunéngwa. Guné Gorale kurkale rapékakangunéngwa.

¹⁴ Gotna Yaamambina kundi yékunmba vékukwa du dakwa Gotna nyambalé wa téndakwa. Téndaka wa vékuséknangwa, guné waak Gorale kurkale rapékaké yangunéngwanngé. ¹⁵⁻¹⁶ Gotna Yaamambi guna mawulémba wulaae rate apamama yandu guné kalapusumba kwaakwa du dakwa pulak yaréte, kapérandi mawulé vékute, nakapuk wup yangunénggé, Got yamba wandékwe wa. Gotna Yaamambi guna mawulémba wulaae rate gunéké kurkale véndu, Got gunat kure yéndu, guné déku nyambalé téngunénggé, Got wa wakandéngndén. Gotna Yaamambi nana mawulémba wulaae rate yéku mawulé tiyaandéka wa vékuséknangwa, nané Gotna nyambalésé ténangwanngé. Vékusékte Gorét anga wanangwa, “Aba, aapa.” ¹⁷ Wunga wate Gotna nyambalésé ténanu, déku du dakwat yaké wandén pulak, dé nana aapa rate nanat yékun yandu, nané dale kurkale rapéka-kanangwa. Krai talimba kaangél kutndén pulak, nané déku jémbaa yate yéku muséké kaangél kutmunaae, wa Got wandu, nané kukmba Kraisale yaréte, nané waak, dale kurkale male rapéka-kanangwa.

Kukmba Gorale yékunmbaa-sékéyak yarépéka-kanangwa

¹⁸ Anga wawutékwa. Nané Krai Jisna jémbaamba yaalan du dakwa bulaa yékunangwa kaangél wan baka musé wa. Kukmba dé ve nané waak dale yékunmbaa-sékéyak yarépékaké yanangwan, wan néma musé wa.

¹⁹⁻²² Talimba Got déku mawulémba vékulakate wandén, déku nyambalésat yékun yaké yandékwa sapak yawuréndén akwi musé yékunmba male téndénggé. Wunga wate, wani musé talimba yékunmba male téndénggé yamba wandékwe wa. Taale wani musé kapére ye késndénggé wa wandén. Wandéka yandén akwi musé, yandén akwi du dakwa waak kaangél vékwe kapére yate késndakwa. Wunga yate, Got déku nyambalat yékun yaké yandékwa nyaaké néma mawulé yate, wa kaavéréndakwa. Anga vékuséknangwa. Dakwa kaangél vékute nyaan kéraaké yandakwa nyaa bari yaandénggé néma mawulé yate kaavéréndakwa pulak, de Got yan akwi musé, déku nyambalésat yékun yaké yandékwa nyaa bari yaandénggé néma mawulé yate, de deku mawulémba géraate wa kaavéréndakwa. Wani nyaa Gotna nyambalésé apamama yate yékunmbaa-sékéyak yarékandakwa. Yaréndaru akwi du dakwa yandén akwi musé waak vékandakwa. Wani nyaa yandén akwi musé yékunmbaa-sékéyak tékandakwa. De katik kapére ye késké daré.

²³ Got yan akwi musé wani nyaaké wa kaavéréndakwa. De male yamba wa. Nané waak wani nyaa bari yaandénggé a kaavéréngwa. Got nané déku du dakwat kukmba yékun yamuké, taale wa déku Yaamambi nanat tiyaandén. Tiyaandéka déku Yaamambi nana mawulémba wulaae randéka nana mawulémba géraate anga wanangwa, “Got déku nyambalésat yékun yaké yandékwa nyaa bari yaandénggé wa néma mawulé yanangwa. Wani nyaa Got nanat yékun yate, ‘Wuna nyambalésé wa,’ naate kulé sépé tiyaatake nané kure yéndu nané néma du dakwa rate yéku musé male yakanangwa.” Wunga wate wa Gorké kaavéréngwa.

²⁴ Talimba, Got nanat Satanna taambamba kéraandén sapak, wani nyaa bari yaandénggé wa kaavérenanén. Anga a yanangwa. Kulé musé nak nanéké yaakapuk yandéka nané wani musé vékapuk yate wani musé yaandénggé kaavéréngwa. Nak musé nanéké yaandéka nané wani musé véte nané wani musé yaandénggé yamba kaavéréngwe wa. ²⁵ Wunga yanangwa pulak, nané Got nanat yékun yaké yandékwa nyaaké vékuséknangpak yate, wani nyaa yaandénggé kaavéréngwa. Yéku mawulé vékute, sépu yakapuk yate, Got nanat yékun yaké yandékwa nyaa yaandénggé wa kaavéréngwa.

²⁶⁻²⁷ Gotna Yaamambi waak nanat wa yékun yandékwa. Nané Gotna du dakwa nana mawulémba apamama yakapuk yate Gorét waatakuké yanangwa muséké vékusénggapuk yananga, Gotna Yaamambi nanat yékun yandéka wa Gorét waatakunangwa. Nané Gorét yékunmba waatakuké yapatinanga Gotna Yaamambi nanéké sémbéraa yate nanat yékun yandéka wa Gorét waatakunangwa. Kundi bulkapuk yate nana mawulémba géraate wa Gorét waatakunangwa. Gotna Yaamambi Gotna mawuléké vékulakate Gorét waatakundékwa nanéké. Waatakundéka dé, akwi du dakwana mawuléké vékusénggwa du Got, déku Yaamambina mawuléké wa vékuséknédéka.

²⁸ Nané déku du dakwa ténanénngé Got déku mawulémba vékulakate wa nanat wandén. Anga vékuséknangwa. Déké néma mawulé yakwa du dakwa nanéké kapérandi musé yaandu, nanéké yéku musé yaandu, Got nanéké yékunmba véréte nanat yékun yakandékwa. Wunga vékuséknangwa.

²⁹ Talimba Got anga wandén, “Kukmba wani du dakwa wuna du dakwa tékandakwa. Wuné wawutu wuna nyaan deku aanyé randu de déku waayékanje, dé pulak tékandakwa.” ³⁰ Wunga wandéka déku kundi sékérekndéka, nané déku jémbaamba yaalanánéngé nanat wandékwa. Wandéka déku jémbaamba yaalananga wa wandékwa, nané déku ménimba yéku musé yakwa du dakwa téte kukmba dale yékunmbaa-sékéyak yarépéka-nanénngé. Wanngé vékulakate, Got nanéké yékunmba véréte nanat yékun yaké yandékwanngé, wa vékuséknangwa.

Got nanéké néma mawulé yapékandékwa

³¹ Wani muséké vékulakate yénga waké nané? Got wunga nana sakumba téndu maama nanat kotimte nanat yaavan kurké daré kapuk? Wunga katik waké nané. Got nana sakumba wunga téndéka maama nanat yaavan kurké wa yapatindakwa. ³² Got nanéké néma mawulé yate talimba déku nyaan dale yaréndénngé yamba wandékwe wa. Déku nyaan dé yaasékatake nanéké gaayandénngé wa wandén. Watake dé nanéké kaangél kure kiyaandénngé wa dé maamat kwayéndén. Wunga kwayéndénngé anga vékuséknangwa. Dé yapatinangwa akwi musé waak nanat baka tiyaakandékwa.

³³ Got déku kapmang wa nanat anga wandékwa, “Guné wuna du dakwa téngunénngé wa gunat wawutén. Bulaa wuna ménimba yéku musé yakwa du dakwa wa téngunéngwa.” Wunga wandénngé akwi du dakwa nanat anga katik waké daré, “Guné kapérandi musé yakwa du dakwa wa.” ³⁴ Wunga wakapuk yandaru nak du katik waké dé, Got nanat yananén kapérandi musé waambule yakataké yandékwanngé. Wunga katik waké dé. Got nanat waambule yakataké yandékwa musé Krai Jisas wa yaate, nanéké kiyaae taamale waarape, Gotna yékutuwa taambamba rate Gorét nanéké waatakundékwa.

³⁵ Krai nanéké wa néma mawulé yandékwa. Nanéké néma mawulé wa yapéka-kandékwa. Kamu musé nanéké yaandu Krai nanéké néma mawulé yakapuk yaké dé? Yamba yé wa. Ani musé nanéké yaandu, wa nanéké néma mawulé yapéka-kandékwa. Nanéké kapérandi musé yaamunaandu, néma kaangél vékunanu, nak du nanat yaavan kutndaru, nanat kaandé yandu, laplapké yapatinanu, kapérandi musé nanat yaavan kurké yandu, nak du nanat viyaandéknndaru, wani musé nanéké yaamunaandu Krai nanéké néma mawulé wa yapéka-kandékwa. Yate nanat katik yaasékaké dé. ³⁶ Wani kapérandi muséké du nak talimba ani kundi Gorét wandéka wa Gotna nyéngamba kwaakwa: Nané ména du dakwa ténanga de ména jémbaaké kalik yate akwi nyaan nanat viyaandéknngé wa mawulé yandakwa.

De nanat véte nanéké anga wandakwa, “Du sipsipét viyaandékndakwa pulak, det viyaandék-nganangwa.” Naandakwa.

³⁷ Wani kundi sékérékndu wani kapérandi musé nanéké yaae nanat yaavan kurké dé? Yamba yé wa. Nanéké néma mawulé yakwa du Krai Jisas apa tapa ye nanat mayé apa wa tiyaandékwa. Tiyaandékwanngé vékulakate anga vékusék-wutékwa. Wani kapérandi musé nanat katik yaavan kurké dé.

³⁸⁻³⁹ Anga waak vékusék-wutékwa. Got nanéké néma mawulé wa yandékwa. Yate wandéka nana Néman Du Krai Jisas nanéké kiyaandéka nané déku taambamba ranangwa. Got nanéké néma mawulé yapékate nanat yékun yakandékwa. Nanat katik yaasékaké dé. Nané kiyaamunaanunu wa nané katik yaasékaké dé. Ani képmaamba wayéka kulé ténanu, wa nanat katik yaasékaké dé. Gotna kundi kure gaayakwa du, apa tapa yakwa musé, de akwi nané Gorale rananu nanat kéraae kure yéké yapatikandakwa. Bulaa tékwa musé, kukmba yaaké yakwa musé, anjorémba tékwa musé, andamba tékwa musé, nak taalémba tékwa nak musé waak, wani musé akwi nanéké apamama yate témbérbké yandu Got nanat katik yaasékaké dé. Dé nanéké néma mawulé yapékate wa nanat yékun yakandékwa.

9

Pol déku du dakwa Israelséké néma sémbéraa yandén

¹ Wuné Krai Jisana du tété wa yéku kundi wawutékwa. Paapu yamba yawutékwe wa. Wawutékwa kundiké vékusékte anga wawutékwa, “Yi wan wanana wa.” Gotna Yaamambi wuna kundiké yi naandékwa.

²⁻³ Wuna kém Israel du dakwa Krai na jémbaamba yaalakapuk yandaka wuné deké néma mawulé sémbéraa yate wuna mawulémba deké apapu apapu géraawutékwa. Géraate wuna mawulémba anga wawutékwa: Wuna kém du dakwa Israelsat yékun yaké wa néma mawulé yawutékwa. Wuné det yékun yate, deku taalé kéraaké apamama yawutu, de Gotna gaayét yéndaru, wuné yékapuk yamunaawutu, wan yékun wa. Wuné apamama yate wuna kém du dakwa Israelsat yékun yawutu, Krai wunéké kuk kwayéndu, Got wunéké kalik yamunaandu, wuné det yékun yawuténngé mawulé tawulé yakatik wuté. Deké sémbéraa yate wa wunga wawutékwa.

⁴ Talimba Israelsat Got, “Wuna kém wa,” naandéka bulaa wuna kém du dakwa de Israelna gwaal waaranga maandéka bakamu wa yaréndakwa. Talimba Got wandéka de déku nyambalé wa yaréndarén. Yaréndaka Got deku nyéndémba tété nyaa véte kaalékwa pulak randéka wa véndarén. Got det yékun yaké yandékwa kundi det wa wandén. De yékunmba yaréndarénngé dé det néma apakundi wandén. De dat yékunmba waandarénngé det wa yakwasnyéndén. De yékunmba yarépékaké yandakwanngé wa det kundi kwayéndén. ⁵ Deku gwaal waaranga maandéka bakamu wan de Abraham, Aisak, Jekop wa. Got wan du Krai ani képmaamba yatéte deku kémba wa téndén. Wunga te anga waak wa téndékwa. Dé akwi du dakwa, musé aséké waak néma du Got wa randékwa. Randékwanngé nané déku yé apapu apapu ma kavérékngwak. Yi wan wanana wa.

Got wandéka wa de déku du dakwa téndakwa

⁶ Wani kundi wate anga yamba wawutékwe wa, “Talimba Got Israelna gwaal waaranga maandéka bakamu Abrahamét wa wandén, déké, déku gwaal waaranga maandéka bakamuké waak. Wunga wandén kundi yamba sékérékndékwe wa.” Wunga yamba wawutékwe wa. Ma vékulakangunék. Israelna gwaal waaranga

maandéka bakamu de akwi Gotna du dakwa yamba téndakwe wa. Israelna gwaal waaranga maandéka bakamu ras male wa de Gotna du dakwa téndakwa.

⁷ Abrahamna gwaal waaranga maandéka bakamu de akwi Gotna du dakwa yamba téndakwe wa. Abrahamna gwaal waaranga maandéka bakamu ras male wa Gotna du dakwa téndakwa. Talimba Got Abrahamét anga wandén, “Némaamba gwaal waaranga maandéka bakamuké kundi ménat wate wa Sara kéraalén nyaan Aisakna gwaal waaranga maandéka bakamuké wa wawutén. Ména jémbaa yan taakwa Hagar kéraalén nyaan ména léwinyanngé yamba wawutékwe wa.” Naandén. Wunga wandéka anga vékusék-wutékwa.

⁸ Abrahamna akwi gwaal waaranga maandéka bakamuké anga katik waké nané, “Wan Gotna du dakwa wa.” Wunga wapakuk yate anga wakanangwa, “Got Abrahamna gwaal waaranga maandéka bakamu raské wa wani kundi wandén. Wani kundi wandén gwaal waaranga maandéka bakamu male de Gotna kundi vékute déku du dakwa wa téndakwa.” Wunga wate wunga vékuséknangwa.

⁹ Talimba Got Abrahamét ani kundi wandén, “Ména taakwa Sara nyaan kéraakalékwa. Yi wan wanana wa. A wawutékwa ménat. Wuné wawutén sapak waambule yaawutu nyaan kéraakalékwa.” Naandén Got dat.

¹⁰ Ani muséké waak ma vékulakangunék. Némaamba kwaaré yéndéka nak taakwa, léku yé Rebeka, dunyangu nyaan vétik léku biyaamba kwaambérén. Bérku aapa wan nana gwaal waaranga maandéka bakamu Aisak wa. ¹¹⁻¹² Rebekana biyaamba wayéka kwaambéréka Got lat anga wandén, “Taale kéraanyéna nyaan kukmba kéraanyéna nyaanna jémbaa yaké yakwa du tékandékwa.” Wunga wate déku mawulémba male vékulakate wa wani dunyangu nyaan vétikngé wandén. Yaké yambérékwa jémbaaké vékulakakapuk yate wa wandén.

¹³ Wani dunyanngu nyaan vétikngé ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa: Got wa wandén, “Wuné Jekop déku gwaal waaranga maandéka bakamuké waak wa mawulé yawutén. Wuné Iso déku gwaal waaranga maandéka bakamuké waak wa kalik yawutén.” Naandén.

¹⁴ Wunga wandénngé anga katik waké nané, “Got mawulé vétik yate sépélak wa yandékwa.” Wunga katik waké nané. ¹⁵ Wani muséké talimba Got Mosesét anga wa wandén, “Wuné wuna mawulémba vékulakate mawulé yawutékwa pulak yakawutékwa. Wuné du dakwa raské sémbéraa yate det yékun yakawutékwa.” Naandén.

¹⁶ Wunga wandéka anga vékuséknangwa. Got du dakwana mawulé, yandarén néma muséké waak yamba vékulakate deké sémbéraa yate det yékun yandékwe wa. Got déku mawulémba vékulakate mawulé yandékwa pulak yate deké sémbéraa yate wa det yékun yandékwa. ¹⁷ Wunga vékusékte ani muséké waak ma vékulakangunék. Talimba Got ani kundi Isipna néma duwat wandéka Gotna du nak Gotna nyéngaamba anga viyaatakandén: Wuné wawutéka méné néma du wa téménéngwa. Akwi képmaamba tékwa du dakwa ménat véte, wuna mayé apaké vékusékte wuna jémbaaké vékuséknandarénggé, wa ménat wawutéka néma du téménéngwa.

¹⁸ Got wunga wandéka anga vékuséknangwa. Got déku mawulémba vékulakate du dakwa raské sémbéraa yate det wa yékun yandékwa. Got déku mawulémba vékulakate wandéka nak du dakwa déku kundiké wa kalik yandakwa.

Got du dakwa rasét rakarka yate nak du dakwaké wa sémbéraa yandékwa

¹⁹ Kalmu guna du ras wunat anga waké daré? “Got wunga wamunaae kamuké nanat waaruké dé, yananén kapérandi muséké? Nané dé wandén pulak yate wa déku kundi vékunangwa.” ²⁰ Wunga wamunaandaru, det anga wakawutékwa:

Wunga wate guné baka du *téte* Gorét wa waarungunéngwa. Wunga waké yambak. Ani kundi ma vékungunék. Képmaamba yandén aké dé yan duwat katik anga waké dé, “Kamuké méné wunat wunga yak?” Wunga katik waké dé.

²¹ Aké yakwa du kępmaa ras kéraae aké vétik yate déku mawulé vékute yakandékwa. Kalmu dé kumbindakwa aké nak ye nakpulak baka aké nak yaké dé? Wan déku mawulé, wan déku jémbaa wa.

²² Wunga yandékwa pulak, Got déku mawulé vékute jémbaa yandu guné Gorét waaruké yambakate. Dé du dakwat wa yandén. Yatake déku mawulé vékute yi naandéka ras de lambiyakngé yéndakwa yaambumba yéndakwa. Yéndaru dé bari rakarka yakapuk yate kukmba rakarka yate yandarén kapéremusé waambule yakatakandékwa. Gotna mayé apa véte, yandarén kapéremuséké rakarka yandékwanngé vékuséknadarénngé, wunga yandu, guné dat waaruké yambak.

²³ Got déku mawulé vékute, nak du dakwaké sémbéraa yate deké talimba wa wandén, de déké yéku yaambumba yéte, dale yékunmba yarépékate, nyaa véte kaalékwa pulak yandarénngé. Wani du dakwa dale yékunmba yarépékaké yandakwanngé vékuséknadarénngé, Got lambiyakngé yéndakwa yaambumba yétékwa du dakwat yamba bari rakarka yandékwe wa. Got wunga yandékwanngé, guné dat waaruké yambak. ²⁴ Nané Got wan du dakwa ras nané Israeina gwaal waaranga maandéka bakamu téte Judana kémba wa ténangwa. Ras nané nak gaayé du dakwa wa ténangwa. Nanéké sémbéraa yate nanat wa wandén, nané déku du dakwa ténanénngé.

²⁵ Wanngé talimba Gotna yémba kundi kwayétan du nak déku yé Hosea Got wan kundi Gotna nyéngaamba anga wa vijaatakandén:

Wuna kémba tékapuk yan du dakwat wawutu de wuna du dakwa tékandakwa. Talimba mawulé yakapuk yawutén du dakwat anga wakawutékwa, “Wuné gunéké néma mawulé yawutékwa.”

Wunga wawutu de néma mawulé yawutékwa du dakwa tékandakwa.

²⁶ Talimba du dakwa rasét anga wawutén, “Guné wuna du dakwa yamba wa.” Naawutén.

Wunga wawutén taalémba wuné det anga wakawutékwa, “Wuné Got apapu apapu yarépékawutékwa. Guné wuna nyambalésé wa tékangunéngwa.” Naakawutékwa.

²⁷⁻²⁸ Talimba Gotna yémba kundi kwayétan nak du Aisaia, Israel du dakwaké Gotna nyéngaamba anga vijaatakandén: Kukmba Néman Du Got ani kępmaamba néma kot vékukwa néma du rate, du dakwana kundi vékute, yandarén kapéremusé det waambule yakata-kandékwa. Wani sapak dé némaamba Israel du dakwa yan kapéremusé det waambule yakata-kandékwa. Israel du dakwa némaamba ye, solwarana yaawiya pulak yamunaandaru, wa dé Israel du dakwa ayélapét male kéraae det yékun yakandékwa. ²⁹ Wunga vijaatakatake nak kundi waak Aisaia anga vijaatakandén:

Apa tapa yakwa Néman Du Got nana du dakwa ras wayéka téndarénngé wakapuk yamunaandu, wa nané akwi Sodommba yatan du dakwa, Gomoramba yatan du dakwa yan pulak, nané kiyasandakatik nané.

Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa téké we Israelsé apamama yandarén

³⁰ Wunga wate ani muséké vékulakawutékwa. Nak gaayémba tékwa du dakwa ras Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa téké vékulakakapuk yate, wa Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naandarén. Naandaka Got deké anga wandén, “De wunga yatake wuna ménimba yéku musé yakwa du dakwa wa téndakwa.” Naandén.

³¹ Wunga watake dé wani kundi Israel du dakwa raské yamba wandékwe wa. Israel du dakwa ras deku mawulémba anga wandarén, “Nané Moses wan apakundi vékute, wandékwa pulak yate, wa Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa wa tékanangwa.” Naandakwa. Wunga wate Moses wan apakundi vékute, wandékwa pulak yaké mawulé yate, wunga yaké wa yapatindarén.

³² Ma vékulakangunék. Yénga pulak daré Moses wan apakundi vékute, wandékwa pulak yaké daré yapatik? De anga yamba wandakwe wa, “Nané Gorké yékunmba vékulakananu, wa dé nanat yékun yandu, nané Moses wan apakundi yékunmba vékuké apamama yakanangwa.” Wunga wakapuk yate anga wandarén, “Nané apamama yate yéku musé yate, wa Moses wan apakundi yékunmba vékuké apamama yakanangwa.” Naandakwa. Wunga wate deku mayé apaké vékulakate Gorké yamba yékunmba vékulakandakwe wa. Wunga yate wa Krai Jisaské kuk kwayéndarén. Krai Jisas wan du dakwana maan vatémbondakwa matu pulak wa. Talimba Got kundi ras wani matuké wa wandén. ³³ Wandéka déku kundi déku nyéngaamba anga wa kwaakwa:

Ma vékungunu. Saionmba gaa kaakawutékwa.

Taale matu nak taakawutékwa.

Du dakwa wani matumba maan vatémbokandakwa.

Du dakwa wani néma matumba vaakérandakwa.

Wani matuké yékunmba vékulakakwa du dakwa yékunmbaa-sékéyak yarékandakwa.

10

Israelsé de Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa yamba téndakwe wa

¹ Krai Jisana jémbaamba yaale wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, Got Israelsat yékun yandu de dale yékunmba yaréndarénngé, wa néma mawulé yawutékwa. Got wuna kém du dakwa Israelsat yékun yandénngé vékulaka vékulaka naate, wa dat apapu apapu waatakuwutékwa wani muséké.

² Wuné déké vékusékte anga wawutékwa. De apa tapa yate Gotna jémbaa yaké néma mawulé yandakwa. Yate déké yéngangwa yaambuké wa yékéyaak yandakwa. ³ De Gorké yéngangwa yaambuké vékusékmuké kalik yate, anga yamba wandakwe wa, “Got wandu nané déké ye déku ménimba yéku musé yakwa du dakwa tékanangwa.” Wunga wakapuk yate Gorké yékunmba vékulakakapuk yate anga wandarén, “Nané nana kapmang apamama yate, Moses wan apakundi vékute wandékwa pulak yate, wa Gorké ye déku ménimba yéku musé yakwa du dakwa tékanangwa.” Naandarén. Wunga wate wan sépélak wa yandakwa. ⁴ De Krai Jisaské yamba vékulakandakwe wa. Krai nanéké kiyaandénngé Moses wan apakundi nanéké apamama katik yaké dé. Nané Kraiské yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naanenu, wa Got wandu, nané déku ménimba yéku musé yakwa du dakwa tékanangwa.

⁵ Talimba Moses wa wandén, apakundi vékute wandékwa pulak yakwa du dakwaké. Wani du Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa téké yandakwanngé, anga wandén: “Akwi apakundi vékute wandékwa pulak yakwa du dakwa Gorale yékunmba yarépékakandakwa apapu apapu.” Naandén.

⁶⁻⁷ Wunga wandéka bulaa Got dale yékunmba yarépékaké yanangwa kulé yaambu wa nanat wakwasnyéndékwa. Nané déké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naanenu, wa dé wandu, nané dale yékunmba yarépéka-kanangwa apapu apapu. Wanngé ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa: Guna mawulémba ani kundi waké yambak, “Dé kure gaayamuké kandé

nyérét waaréké ya? Dé kure yaalamuké kandé kiyaan du dakwa kwaakwa taalat daawuliké ya?" Wani kundi waké yambak. Kraiské nanéké yaandén wa.

⁸ Nané Kraiské yékunmba vékulakate, Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa ténangwanggé, Gotna nyéngaamba ani kundi wa kwaakwa: Wani kundi guna mawulémba wa téndékwa. Wani muséké wa kundi kwayéngunéngwa. Wani kundi wan du dakwat kwayéngunéngwa kundi wa. Anga wanangwa: "Guné Kraiské yékunmba vékulakate déku kundiké, 'Yi wan wanana wa,' ma naan-gunék. ⁹ Guné anga wamunaae, 'Jisas Néman Du wa randékwa, akwi du dakwa, musé aséké waak.' Wunga wate guna mawulémba anga wamunaangunu, 'Krais kiyaandéka Got wandéka wa nakapuk taamale waarapndén. Yi wan wanana wa.' Wunga wangunu, wa Got guné kéraakandékwa Satanna taambamba. Kéraae gunat yékun yakandékwa." ¹⁰ Gotna yapaté vékuséké wa wani kundi wanangwa. Nané nana mawulémba Kraiské yékunmba vékulakate déku kundiké, "Yi wan wanana wa," naananga, Got wandéka déku ménimba yéku musé yakwa du dakwa ténangwa. Nak du dakwat anga wanangwa, "Jisas wan nana Néman Du wa." Naanangwa. Wunga wananga Got nané Satanna taambamba kéraae kure yéndéka Gorké yéngunéngwa yaambumba wa yéténgunéngwa.

¹¹ Wanngé ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa: Déké yékunmba vékulakakwa du dakwa yéku mawulé vékute yékunmba yarékandakwa. ¹² Wani kundi wa akwi képmaamba yaan du dakwaké wa wandékwa. Wandéka Juda du dakwa, nak gaayé du dakwa waak de Gotna ménimba nakurak kémba wa téndakwa. Got dé akwi du dakwana Néman Du wa. De Judaséna Néman Du male yamba yé wa. Nané akwi nana nakurak Néman Du male wa randékwa. Rate dat waatakukwa akwi du dakwaké yékunmbaasékéyak véte wa det yékun yandékwa. ¹³ Wanngé ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa: Néman Duwat waatakukwa akwi du dakwat dé Satanna taambamba kéraandu, wa de yékunmba yarépéka-kandakwa.

¹⁴ Du dakwa nana Néman Du Jisas Kraiské yékunmba vékulakakapuk yate, wa dat waatakuké yapati-kandakwa. Déké kundi vékukapuk yate, wa déké yékunmba vékulakaké yapati-kandakwa. Nak du déku kundi det wakapuk yandaru, wa de déké kundi vékuké yapati-kandakwa. ¹⁵ Got Kraiské kundi wandarénggé wani duwat wakapuk yamunaandu, wa déké kundi katik waké daré. Wanngé ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa: Du dakwa yaae Gotna kundi wandakwa. Wan yéku yapaté wa yandakwa.

Israelsé Gotna kundi yamba yékunmba vékundakwe wa

¹⁶ Israel du dakwa ayélapkéri male wa wani kundi vékunderén. Israel du dakwa némaamba yamba vékundakwe wa. Wani yapatéké Gotna yémba kundi kwayétan du Aisaia talimba Gotna nyéngaamba anga viyaatakandén: Néman Du, nané ména kundi du dakwat kwayéngunéngwa ayélapkéri male wa yékunmba vékundakwa. ¹⁷ Wani kundi vékute anga vékuséknangwa. Du ras nak du dakwat Kraiské kundi kwayéngunéngwa vékukandakwa. Vékute de ras déké yékunmba vékulakate déku kundiké, "Yi wan wanana wa," naakandakwa.

¹⁸⁻¹⁹ Kalmu anga waké guné? "Israel du dakwa Gotna kundi de vékwak kapuk?" Wunga wamunaangunu anga wakawutékwá: Yi wan wanana wa. Wa vékunderén. Vékunderénggé ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa: Gorké de akwi képmaamba tékwa du dakwat wa kundi kwayéngunéngwa. Apakmba tékwa du dakwat waak wa kundi kwayéngunéngwa.

Kalmu anga waké guné? "Israelsé de Gotna kundi daré yékunmba vékusékék kapuk?" Wunga wamunaangunu, wa anga wakawutékwá: Talimba Got wandéka

Moses wan kundiké ma vékulakangunék. Wani kundi Gotna nyéngaamba anga wa kwaakwa:

Wuné wawutu guné Israelsé, “Baka du dakwa wa,” naangunéngwa du dakwaké, kapére mawulé vékukangunéngwa. Wa wuné det yékun yate, gunat yékun yamba yawutékwe wa.

Wuné wawutu guné yékéyaakmba tékwa du dakwat rakarka yakangunéngwa.

²⁰ Kukmba Aisaia waak wanngé Gotna nyéngaamba wa viyaatakandén. Got wandéka wup yakapuk yate déku kundi anga viyaatakandén:

Wunéké waakngapuk yan du dakwa wa wuné véndarén.

Wunat waatakupuk yan du dakwana ménimba téwutéka wa wuné véndarén.

²¹ Got wunga watake dé Israelséké anga wandén: “Akwi nyaa wa wuné det taambat yawutén, de wunéké yaae wuna kundi yékunmba vékundarénngé. Yawutéka wunéké kuk kwayétake wuna kundiké kalik yandakwa.” Naandén.

11

Got Israel du dakwa tambéknge wa sémbéraa yandén

¹ Wani kundi vékutake yénga guné wo? Kalmu anga waké guné? “Got déku du dakwa Israelséké dé kuk kwayék kapuk?” Yamba yé wa. Wunga waké yambak. Wuné waak wuné Israel du a. Abraham wan wuna gwaal waaranga maandéka bakamu wa. Wuné Benjaminna kémba a téwutékwa.

² Talimba Got wa nané Israelna gwaal waaranga maandéka bakamat wandén, de déku du dakwa téndarénngé. Watake nané déku du dakwaké kuk yamba kwayéndékwe wa. Anga vékusék-ngunéngwa. Talimba Gotna yémba kundi kwayétan du nak Elaija Gorét wandéka déku kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa. ³ Israel du dakwat waarute Gorét anga wandén: “Wuna Néman Du, de ména yémba kundi kwayétan dunyansat wa viyaandékndarén. Yate ménéké kwaami viyaae tuwe kwayéngwa jaambé wa yaavan kutndarén. Yandaka wuné male ména du a téwutékwa. Téwutéka wunat viyaandéknge wa waakndakwa.” Naandén Elaija. ⁴ Wunga wandéka Got déku kundi waambule kaatate anga wandén, “Méné male wuna du yamba yé wa. Du rasét (7000) waak wawutéka de waak wuna dunyansé wa téndakwa. Téte wani papungot déku yé Bal, déké yamba kwaati séte waatakundakwe wa dat.” Naandén.

⁵ Wunga wandéka anga vékuséknangwa. Wani sapak tambék du dakwa wa Gotna du dakwa téndarén. Bulaa waak tambék du dakwa wa Gotna du dakwa tékwa. Got det yandarén musé waambule yakatakupuk yate det baka yékun yate, déku jémbaamba yaalandarénngé det wandéka, wa déku du dakwa téndakwa.

⁶ Got wani du dakwat wunga wate yandarén yéku muséké yamba vékulakandékwe wa. Dé wani du dakwat wunga wate déku mawulémba vékute wa det baka yékun yandén. Got yananén yéku musé vétake, nané déku du dakwa ténanénngé nanat wamunaandu, wa anga wakatik nané, “Yananén yéku musé wa waambule kaatandékwa.” Naakatik nané. Wunga wananu, dé yananén yéku musé waambule yakatamunaandu, anga katik waké nané, “Dé nanat baka wa yékun yandékwa.” Wunga katik waké nané. Yananén yéku muséké vékulakakapuk yate wa nanat baka yékun yandékwa. Yi wan wanana wa.

⁷ Bulaa ma vékulakangunék. Israel du dakwa némaamba, Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa téké mawulé yate, wa wani yapatéké yamba vékuséknakwe wa. Déku du dakwa téndarénngé Got wan du dakwa, de male wunga téké yandakwa yapatéké wa vékuséknadarén. Tambék male wa vékusékén.

⁸ Wani yapatéké vékuséknagapuk yan du dakwaké ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa:

Got wandéka de kurkale vékapuk yate yékunmba vékukapuk yandaka deku mawulé wa yékéyaak yawuran.

Talimba wunga yare, bulaa waak wunga yaréte, yamba yékunmba vékulakandakwe wa.

⁹ Devit waak talimba deké wa anga wandén:

De deku muséké male vékulakate némaamba paat yate wa sépélak aapélak kandakwa.

Yandakwanngé vékulakate Gorét waatakuwutéka, kwaami kápmaa kwaawumba daawulindéka viyaandakwa pulak, det bari viyaandénngé.

Wunga viyaate yandarén kapérandi musé wa det waambule yakata-kandékwa.

¹⁰ Got wandu de méní kiyaan du pulak yarékandakwa.

Dé wandu de néma musé yaate vaak yandéka kwaatambe yékwaakwa du pulak, néma jémbaa yatépéka-kandakwa. Wunga waatakuwutéka dat.

Wunga wate wa Kraís Jisaské kuk kwayékwa du dakwaké wa wandén.

Got nak gaayé du dakwat Satanna taambamba wa kéraandékwa

¹¹ Wani du dakwaké kalmu anga waké guné? “De Gorké yékunmba vékulakapuk yate, Kraiské kuk kwayéte, Gorké yéngwa yaambu yaasékatake, lambiyakngé daré kapuk?” Wunga wangunu wakawutéka: Yamba yé wa. Wunga waké yambak. Israel du dakwa Gorké yékunmba vékulakapuk yandaka, Got déku mawulémba vékute wa nak gaayé du dakwat baka yékun yate, det Satanna taambamba kéraandékwa. Kéraae déké yéngwa yaambumba det kure yéndékwa. Israel du dakwa wani musé véte, Got nak gaayé du dakwat yékun yate det yékun yakapuk yandékwanngé rakarka yate, de waak Gorké yéngwa yaambumba yéké mawulé yandarénngé, wa Got nak gaayé du dakwat wunga yékun yandékwa.

¹² Bulaa ma vékulakangunék. Israel du dakwa kapérandi yapaté yate Kraiské kuk kwayéndaka, wa Got nak gaayé du dakwat yékun yandékwa. Akwi Israel du dakwa kukmba Kraiské yékunmba vékulakandaru Got déku du dakwa nanat akwi yékun yate nanat yékunmbaa-sékéyak yakandékwa.

¹³⁻¹⁴ Guné Rommba tékwa du dakwa ras, Israel du dakwa yamba yé wa. Guné nak gaayé du dakwa wa. Bulaa guné nak gaayé du dakwa, gunat kundi ras wakawutéka. Wuné Kraís Jisasna kundi kure yaae déku kundi guné nak gaayé du dakwat kwayéwuténgé, Got wunat wa wandén. Wandéka wuna mawulémba anga wawutéka, “Wuna jémbaa wan néma jémbaa wa. Wuné nak gaayé du dakwat Kraís Jisasna kundi kwayéwutu, de déké yékunmba vékulakandaru Got det yékun yandu, kalmu de ras wuna kém du Israel, Got nak gaayé du dakwat yékun yate det yékun yakapuk yandékwanngé rakarka yate, de waak Kraís Jisaské yékunmba vékulakate, Gorké yéngwa yaambumba yéké daré?” Naawutéka. Wunga wate apa tapa yate Kraís Jisasna kundi gunat a kwayéwutéka.

¹⁵ Bulaa Got Israel du dakwaké kalik yate nak gaayé du dakwat wa yékun yandékwa, de dale nakurakmawulé yate déku du dakwa téndarénngé. Kukmba Israel du dakwa Kraiské yékunmba vékulakate, Gorké yéngwa yaambumba nakapuk yéndaru, Got wandu de kiyaan taamale waarapén du dakwa pulak téte, yékunmba yatékandakwa.

¹⁶ Ani kundiké ma vékulakangunék. Guné kulé kakému kéraae, guné taale kéraangunén kakému raské, “Gotna kakému wa,” naate, wa Gorké kwayéngunéngwa. Wunga kwayéte kéraangunén akwi kakému Gorké kwayé pulak wa yangunéngwa. Kéraangunén akwi kakémuké Got, “Wuna kakému

wa,” naandékwa. Guné miyéké nak vékulakate, miyéna méngiké, “Gotna musé wa,” naate, déké kwayéte, guné wani miyé akwi, gaalé, apa, méngi waak, Gorké kwayé pulak wa yangunéngwa. Wani miyéké Got, “Wuna miyé wa,” naandékwa. Wani muséké vékulakate anga vékuséknangwa. Bulaa tékwa Israel du dakwaké, “Wuna du dakwa wa,” naakandékwa Got. Deku gwaal waaranga maandéka bakamu talimba déku du dakwa wa téndarén.

¹⁷ Israel du dakwa wan yaawimba taawundakwa miyé pulak wa. Wani miyéna yé oliv. Guné nak gaayé du dakwa, guné baangmba baka wure waare tékwa miyé pulak wa. Got yaawimba tékwa miyéna gaalé ras satéke vaanjandate, baangmba tékwa miyéna gaalé satéke kéraae kure ye, wa yaawimba tékwa miyémba taake baangwit gindéka, baangmba tékwa miyémba satékndén gaalé yaawimba tékwa miyémba satékndén gaaléna taalé wa kéraandarén. Kéraae wani miyéna gu kéraae wa apamama yandakwa. Israelna gwaal waaranga maandéka bakamu wan wani miyéna méngi pulak wa. Guné baangmba tékwa miyéna gaalé satéke yaawimba tékwa miyémba taakandén gaalé pulak yaréngunénga, Got Israelna gwaal waaranga maandéka bakamat yékun yaké wandén pulak, gunat a yékun yandékwa. Yate gunat mayé apa wa kwayéndékwa. ¹⁸ Kwayéndékwanngé, guné nak gaayé du dakwa anga waké yambak, “Nané néma du dakwa rate Israel du dakwa wa taalékérananén. De Got satéke vaanjandandén gaalé pulak téte gandédu gandéndakwa wa téndakwa.” Wunga waké yambak. Guné gaalé pulak téte det mayé apa kwayékapuk yangunénga, Israelna gwaal waaranga maandéka bakamu miyé méngi pulak téte gunat wa mayé apa kwayéndakwa.

¹⁹ Guné taakandén gaalé pulak téte kalmu anga waké guné? “Got talimba tan gaalé wa satékndén, nané deku taalé kéraananéngé.” ²⁰⁻²¹ Wunga wate wa yéku kundi wa wangunéngwa. Yi wan wanana wa. Ani muséké waak ma vékulakangunék. Wani gaalé kapére yandénngé wa Got satékndén. Israel du dakwa ani kapéremusé wa yandarén. De Krai Jisaské yamba yékunmba vékulakandakwe wa. Guné Krai Jisaské yékunmba vékulakate deku taalé wa kéraangunén. Kéraae guna yé kavérékngapuk yate, anga waké yambak, “Nané néma du dakwa téte Israel du dakwa wa taalékérananén.” Naambak. Wunga wakapuk yate, anga ma wangunék, “Got yaawimba tékwa miyéna gaalé kalik yate wa satéke vaanjandandén. Israel du dakwa Krai Jisaské yékunmba vékulaka-kapuk yate, wani miyéna gaalé pulak yaréndaka, Got wa wandén, de lambiyakngé yandakwa yaambumba yéendaréngé. De yan pulak, nané Krai Jisaské yékunmba vékulaka-kapuk yananu, kalmu nanéké waak kalik yate wandu nané lambiyakngé nané?” Naangunék. Wunga wate déké wup yate déké ma yékunmba vékulaka-pékaténgunék.

²² Got wunga yandénngé vékulakate anga vékuséknangwa. Dé du dakwa raské wa sémbéraa yandékwa. Du dakwa rasét wa rakarka yandékwa. Déké kuk kwayéte kapére yapaté yatépéakwa du dakwa wa rakarka yandékwa. Guné déké yékunmba vékulakate déku kundi vékukwa du dakwaké wa sémbéraa yandékwa. Guné déké yékunmba vékulaka-pékakapuk yamunaae, wa satéke vaanjandandén gaalé pulak wa tékangunéngwa. ²³ Israel du dakwa Gorké nakapuk yékunmba vékulakandaru, wa Got det nakapuk déku kémba taakaké apamama yandékwa, du satékndén gaalé nak miyémba nakapuk taakandu yékunmba téndénngé apamama yandékwa pulak.

²⁴ Guné nak gaayé du dakwa, guné baangmba tékwa miyéna gaalé satékndén gaalé pulak wa yaténgunén. Wunga yaténgunénga, Got nak pulak jémbaa yate wani gaalé yaawimba tékwa miyémba taakatake baangwit gitakandéka wani miyémba wa kurkale téngunéngwa. Israel du dakwa wan yaawimba tékwa

miyéna gaalé pulak wa. Got gunat wunga yatake, yaawimba tékwa miyéna gaalé satéke wani miyémba nakapuk taakaké mawulé yate, wa det taakamuké néma jémbaa katik yaké dé. Makalkéri jémbaa wa yakandékwa. Got Israel du dakwa déku kémba nakapuk taakaké mawulé yate, wunga yaké wa apamama yandékwa. Yandéka wa wawutékwa.

Got akwi du dakwaké wa sémbéaraa yandékwa

²⁵⁻²⁶ Guné wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, guné guna yé kavérékte anga waké yambakate, “Nané nana kapmang wa Gotna akwi jémbaaké vékuséknangwa.” Wunga wambak. Ani kundi ma vékungunék. Talimba Got déku jémbaa ras paakundén wa. Bulaa wani jémbaaké wandéka gunat a wawutékwa, guné wani jémbaaké yékunmba vékusék-ngunénggé. Israel du dakwa ras bulaa Krai Jisasna kundiké kuk kwayéndakwa. Kukmba Kraisna jémbaamba yaalandarénnggé Got anga wa wandén. Taale de waak gaayémba yaan némaamba du dakwa Kraisna jémbaamba yaalandaru kukmba Israel du dakwa akwi déku jémbaamba yaalakandakwa. Yaale de waak Gorké yéngangwa yaambumba yékandakwa. Israel du dakwa wunga yaké yandakwannggé ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa:

Saionmba det yékun yaké yakwa du yaakandékwa.

Yaee wandu de Jekopna gwaal waaranga maandéka bakamu Gotna kundiké nakapuk kuk katik kwayéké daré.

²⁷ Wanngé Got wandéka déku kundi déku nyéngaamba anga wa kwaakwa:

Yandarén kapére yapaté yasnýéputiwutu talimba det wawutén kundi sékérek-ngandékwa.

²⁸⁻²⁹ Guné nak gaayé du dakwa Krai Jisasna jémbaamba yaalangunénggé, Got wandéka Israel du dakwa Krai Jisasna kundiké kuk kwayétake Gotna maama wa téndakwa. Talimba Got deku gwaal waaranga maandéka bakamat wa waandén, de déku du dakwa téndarénnggé. Waee det, deku gwaal waaranga maandéka bakamat waak yékun yaké wa wandén. Deku gwaal waaranga maandéka bakamat wunga wandén kundiké vékulakate, deké wayéka néma mawulé wa yarépékandékwa. Dé du dakwat waandékwa, déku du dakwa téndarénnggé. Déku mawulémba vékute du dakwat baka wa yékun yandékwa. Yate kukmba nak mawulé katik yaké dé. Yate Israel du dakwaké wayéka néma mawulé wa yarépékandékwa.

³⁰ Talimba guné nak gaayé du dakwa Gotna kundiké wa kuk kwayéngunén. Kwayéngunénga Israel du dakwa Gotna kundiké kuk kwayéndaka Got deké kalik yate bulaa gunéké wa sémbéaraa yandékwa. Yandéka dale yékunmba wa téngunéngwa.

³¹ Got gunéké sémbéaraa yate anga mawulé yandékwa. Kukmba Israel du dakwa, Got gunéké sémbéaraa yate deké sémbéaraa yakapuk yamuké kalik yate, yandarén kapére yapaté yaasékatake déku kundi nakapuk vékukandakwa. Yandaru Got deké sémbéaraa yakandékwa. Sémbéaraa yandu de waak dale yékunmba wa tékandakwa. ³² Wanngé vékulakate anga vékuséknangwa. Akwi du dakwa Gotna kundiké kuk kwayéndaka wa de yaasékandén, de kapére yapaté yakwa du dakwa téndakwannggé vékusék-ndarénnggé. Wunga wa yandén, deké sémbéaraa yandu de akwi yékunmba téndarénnggé.

Nané Gotna yé ma kavérékngwak

³³ Got néma du wa randékwa, akwi du dakwa, musé aséké waak. Got wan dé nyaangét vékupukaakwa du wa. Akwi muséké wa vékuséknéndékwa. Nané déku

akwi kundi yékunmba vékuséngé yapatinangwa. Nané déku akwi jémbaa véké yapatinangwa. ³⁴⁻³⁵ Wanngé ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa:

Kandé Néman Duna mawuléké vékuséku?

Kandé dat yakwasnyéké ya, yaké yandékwa jémbaaké?

Kandé dat musé taale kwayéndu dat waambule kwayékataké dé?

Wunga yaké yakwa du nak yamba te wa.

Got dékét déku kapmang wa akwi muséké vékusékte akwi musé wa yandén.

Yandénngé wani kundi wa kwaakwa. ³⁶ Got wandéka wa akwi musé yaalan. Got

apa tapa yate wandéka wa akwi musé tékwa. Akwi musé wan déku musé male

wa. Nané déku yé apapu apapu ma kavérékngwak. Yi wan wanana wa.

12

Nané nana sépé nana mawulé waak Gorét ma kwayékwak

¹ Got nanéké sémbéraa yate nanat baka yékun yandénngé, Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa ténangwanngé vékulakate, gunat a wakawutékwa. Némaanmba wapakuk yate gunat yakélak wakawutékwa. Wawutu guné, wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, ma vékungunék. Got wunéké néma mawulé sémbéraa yandéka gunat wawutékwa, guné guna sépé guna mawulé waak Gorét kwayéngunénngé. Du Gorké kwaami vijaae tuwe kwayéndarén pulak, guné kulémawulé kéraae kulé du dakwa téte yéku yapaté male yate guna sépé guna mawulé waak Gorét ma kwayéngunék. Wunga kwayéte Gotna yé yékunmba kavérék-ngangunéngwa. Kavérékngunu Gotna mawulé gunéké yékun yakandékwa.

² Guné ani kápmaana kapérandi muséké vékulakakwa du dakwa yakwa pulak yaké yambak. Guné Gotmba kulémawulé wa kéraangunén. Kéraae ani kápmaana kapérandi muséké vékulakakapuk yate nak mawulé ma yangunék. Yate Got mawulé yakwa yapatéké ma vékulakangunék. Vékulakate wani yapaté yate wani yapatéké vékusék-ngangunéngwa. Wani yapaté wan yéku laku yapaté wa. Got wani yapatéké néma mawulé wa yandékwa.

Got tiyaan mayé apa kéraae ma yékunmba yakwak

³ Got wunéké sémbéraa yate wunat baka yékun yandéka wuné déku jémbaa yate déku yémba gunat nak nak wawutékwa. Guné nak nak guna yé kavérékte guna mawulémba anga waké yamarék, “Wuné wuna kapmang a apamama yate yékunmba yatéwutékwa.” Wunga wambak. Guné nak nak yékunmba vékulake guna mawulémba anga ma wangunék, “Got wunat yékun yandéka wuné Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, ‘Yi wan wanana wa,’ naawutéka wa wunat ani mayé apa tiyaandékwa. Tiyaandéka wuné déké jémbaa yate yékunmba yatéwutékwa.” Wunga wangunu.

⁴ Ani gwaaménja kundiké ma vékulakangunu. Duna sépémba késépéri musé wa tékwa. Maan, taamba, waan, méni, nak musé waak, wa tékésékwa. Wani musé nakurak jémbaa male yamba yandakwe wa. Késpulak nakpulak jémbaa wa yandakwa.

⁵ Wani kundiké vékulakate nanéké ma vékulakangunu. Nané Kraisna jémbaamba yaalan du dakwa wa némaamba wa ténangwa. Téte nané duna maan, taamba, waan, méni pulak wa yaténangwa. Yatéte Kraisna kémba téte, dele yékunmba téte, Kraisale nakurakmawulé yate, wa nakurak duna sépé pulak wa ténangwa.

⁶ Got nanat nak nak baka yékun yate késpulak nakpulak mayé apa wa tiyaandén. Tiyaandénngé, nané nak nak késpulak nakpulak mayé apa kéraae

késpulak nakpulak jémbaa yakanangwa déké. Got guné rasét déku yémba déku kundi kwayéké yangunéngwa mayé apa kwayémunaandu, wani mayé apa kéraan du dakwa déku yémba déku kundi ma kwayéngunék. Déku akwi kundiké yékunmba vékulakate wunga ma wangunék.

⁷ Got guné rasét nak du dakwat yékun yaké yangunéngwa mayé apa kwayémunaandu, wani mayé apa kéraan du dakwa det yékun ma yangunék. Got guné rasét nak du dakwat déku jémbaaké yakwasnyéké yangunéngwa mayé apa gunat kwayémunaandu, wani mayé apa kéraan du dakwa det déku jémbaaké ma yakwasnyégunék.

⁸ Got yéku kundi kwayéte nak du dakwana mawulat yékun yaké yangunéngwa mayé apa guné rasét kwayémunaandu, wani mayé apa kéraan du dakwa det yéku kundi kwayéte deku mawulat ma yékun yangunék. Got némaamba musé nak du dakwat kwayéké yangunéngwa mayé apa guné rasét kwayémunaandu, wani mayé apa kéraan du dakwa waambule kwayékataké yandakwanngé vékulakakapuk yate det baka ma kwayéngunék. Got nak du dakwaké néma du rate deké yékunmba véké yangunéngwa mayé apa guné rasét kwayémunaandu, wani mayé apa kéraan du dakwa yékunmba rate deké ma yékunmba véngunék. Got nak du dakwaké sémbéraa yate det yékun yaké yangunéngwa mayé apa guné rasét kwayémunaandu, wani mayé apa kéraan du dakwa mawulé tawulé yate deké sémbéraa yate det ma yékun yangunék.

Déké ma néma mawulé yangunék

⁹ Guné, ma véku. Guné paapu yambak. Yate nak du dakwaké néma mawulé ma yangunék. Kapérandi yapatéké kuk kwayéte yéku yapaté male ma yangunék. ¹⁰ Krai Jisasna jémbaamba yaale guné akwi nakurak kémba téte aanyé waayéka nyangengu pulak ma téngunék. Téte gunale Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwaké néma mawulé ma yangunék. Guné nak du dakwana yé kavérékngé ma mawulé yangunék. ¹¹ Gotna Yaamambi tiyaan yéku mawulé kéraae apa tapa yate nana Néman Duna jémbaa ma yapékangunu. Saalakuké yambak.

¹² Got gunat yékun yandénnge kaavérete, mawulé tawulé ma yangunék. Gunéké kapérandi musé yaandu guné apamama ye kurkale ma téngunék. Gorale apapu kundi ma bulpékangunék. ¹³ Gotna du dakwa ras muséké yapatindaru guné deké sémbéraa yate det ma yékun yangunék. Nak gaayé du dakwa gunéké yaandaru de gunale yaréendarénnge, det ma wangunék.

¹⁴ Du ras gunat yaavan kutmunaandaru, Got det yékun yandénnge, dat ma waatakungunék. Got det yaavan kutndénnge, dat waatakuké yambakate. ¹⁵ Du dakwa ras mawulé tawulé yandaru dele mawulé tawulé ma yangunék. Du dakwa ras géraandaru dele ma géraangunék. ¹⁶ Guné akwi nakurakmawulé yate kurkale ma yaréngunék. Guna yé kavérékngé yambak. Yate néma du dakwaké male vékulakaké yambak. Baka du dakwaké waak ma vékulakangunék. Vékulakate baka du dakwale téte dele kundi ma bulngunék. Anga waké yambak, “Nané male wa vékuséknangwa.” Wunga wambak. Nak du dakwaké ma vékulakangunék.

¹⁷ Du nak gunat kapérandi musé yandu guné dat kapérandi musé waambule yakataké yambak. Yéku yapaté male ma yangunék. Yangunu nak du dakwa véte, gunéké, “Yéku yapaté yakwa du dakwa wa,” naate, gunéké wunga vékuséknandakwa. ¹⁸ Nak du dakwale waaru waariyaké yambak. Akwi du dakwale nakurakmawulé yate yékunmbaa-sékéyak ma yaréngunék. Wunga yékunmba yaréké ma apamama yangunék.

¹⁹ Néma mawulé yawutékwa du dakwa, guné ma véku. Guné gunat yandarén kapérandi musé waambule yakataké yambakate. Baka téngunu Got det rakarka

yate gunat yandarén kapérandi musé det waambule yakata-kandékwa. Yakataké yandékwanngé ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa: Néman Du anga wandékwa, “Wuné wuna kapmang de yakwa kapérandi musé det waambule yakata-kawutékwa. Wan wuna jémbaa wa.” Naandékwa.

²⁰ Gunat yandarén kapérandi musé waambule yakataké yambak. Anga ma yangunék: Guna maamat kaandé yandu det kakému ma kwayéngunék. Det kulak yandu det kulak ma kwayéngunék. Wunga yangunu gunat kapérandi musé yatake wa néma nékéti yakandakwa. Wani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa.

²¹ Yéku yapaté male ma yangunék. Kapérandi yapaté gunéké apamama yakapuk yandénngé, guné yandarén kapérandi yapaté det waambule yakataké yambak. Apa tapa yate yéku yapaté male yate wa apamama yakangunéngwa, kapérandi yapatéké.

13

Nané Gavmanna kundi vékute wandakwa pulak ma yakwak

¹ Bulaa gavmanngé wawutékwa. Got wandéka wa akwi gavman néma du rate du dakwaké kurkale véréndakwa. De wunga véké yandakwanngé, kékpaana du det yamba wandakwe wa. Got wunga wandékwanngé vékulakate, nané akwi gavmanna kundi vékute wandakwa pulak ma yakwak. ² Guné wani néma duna kundiké kuk kwayéte, wa Gotna kundiké wa kuk kwayéngunéngwa. Wani du gavmanna jémbaa yandarénngé wandén wa. Guné akwi néma duna kundiké kuk kwayéngunu, wa Got yi naandu de kapérandi musé gunat waambule kaatakandakwa.

³ Guné yéku yapaté yate, wa gavmanngé wup katik yaké guné. Guné kapérandi yapaté yate, gavmanngé wup ma yangunék. Guné déké wup yamuké kalik yamunaate yéku yapaté ma yangunék. Yangunu gavmanna mawulé gunéké yékun yakandékwa.

⁴ Got dékét déku kapmang wa wandén, wani du déké jémbaa yate gunat yékun yandarénngé. Guné kapérandi yapaté yatake, de apamama yate wani kapérandi yapaté gunat waambule kaataké yandakwanngé vékulakate déké wup ma yangunu. Got kapérandi muséké rakarka yate dékét déku kapmang wa wandén, de déké jémbaa yate guné kapérandi musé yakwa du dakwat yangunén kapérandi musé waambule yakata-ndarénngé. Wani jémbaa yamuké wa mayé apa kéraandarén. Mayé apa kéraae baka katik raké daré. Wani mayé apa kéraae yangunén kapérandi musé waambule yakatakandakwa.

⁵ Got rakarka yate wandu de gavmansé yangunén kapérandi musé yakatakupuk yandarénngé, gavmanna kundi vékute wandakwa pulak ma yangunék. Wani muséké male vékulakaké yambak. Ani muséké waak ma vékulakangunék. Guna mawulémba anga wa vékusék-ngunéngwa. Guné gavmanna kundi vékute wandakwa pulak yangunu, wan yékun wa. Got wani yapatéké wa mawulé yandékwa. Wunga vékusékte gavmanna kundi vékute wandakwa pulak ma yangunék.

⁶ Wani muséké vékulakate takis ma kwayéngunék. Gavman Gorké jémbaa yate gunéké yékunmba véndaru wa det takis kwayékangunéngwa. ⁷ Du dakwa gunat yékun yandaru det waak ma yékun yangunék. Yate anga ma yangunék. Gavman wandakwa takis kwayéte nak takis waak ma kwayéngunék. Gunéké yékunmba vékwa duna yé kavérékte deku kundi vékute wandakwa pulak ma yangunék.

Guna du dakwat anga ma yangunék

⁸ Du ras, guné musé waambule kwayékataké yangunéngwanngé vékulakate, gunat musé kwayéndaru guné wani musé kéraae, wani kwaambu bari ma kwayékatangunék. Wunga yangunu wani kwaambu bari késkandékwa. Ani musé tépékaa-kandékwa. Guné guna du dakwaké néma mawulé yate det yékun ma yapékatangunék. Guné akwi du dakwaké wunga yate wa Mosesna akwi apakundi vékungunéngwa pulak wa yangunéngwa.

⁹⁻¹⁰ Talimba Gotna nyéngaamba Moses ani apakundi wa viyaatakandén: Guné nak du dakwale kapérandi musé yaké yambakate. Nak du dakwat viyaandénggé yambak. Sél yaké yambak. Guna mawulé nak du dakwana muséké katik jaambiké dé. Viyaatakandén kundi wa vékusék-ngunéngwa. Ani kundi waak Gotna nyéngaamba wa kwaakwa: Guné guna sépéké néma mawulé yangunéngwa pulak, nak du dakwaké ma wunga mawulé yangunék. Yate det yékun ma yangunék. Guné wani kundi vékute guna du dakwaké néma mawulé yate det yékun yate wani du dakwat Moses viyaatakan kapérandi musé nak kapérandi musé waak katik yaké guné. Guné deké néma mawulé yate det yékun yate wa Mosesna apakundi akwi wa vékungunéngwa.

Nané ma kurkale yatékwak

¹¹ Kamuké wuté wo wani yapaté yaké yangunéngwanngé? Guné bulaa yaréngangwa sapakngé wa vékusék-ngunéngwa. Talimba nané Jisas Kraiské baasnyé ye yékunmba vékulakate, dé waambule yaae nané kéraae kure yéké yandékwa sapakngé wa kundi vékunanén. Wani sapak a yaakwate yakwa. Wunga vékusékte guné yundé kwaakwa du pulak, saalakuké yambak. Yundé kwaae vélérkiyaae waarape jémbaa yakwa du pulak, guné néma jémbaa ma yangunék.

¹² Bulaa yaténgangwa sapak an gaan pulak wa. Jisas Krai waambule yaaké yandékwa sapak wan nyaa pulak wa. Nyaa bari yaaké yandékwanngé vékulakate, nané ganggumba yatékwa du dakwa kapérandi musé yandakwa pulak, kapérandi musé katik yaké nané. Kapérandi musé yaasékatake nané Satanale waariyaké we waariyakwa du pulak yate, Got tiyaandéka waariyanangwa musé kéraae, apamama yate ma kurkale tékwak. ¹³ Wunga yate wa nyaamba tékanangwa. Téte yéku musé male yakanangwa. Nané anga katik yaké nané. Nané néma paat yate kakému kate waangété kulak ke waangété katik yaké nané. Nak du dakwale kapérandi musé katik yaké nané. Yéku musé nak duké yaate, nanéké yaakapuk yandu, wani duké nané kapérandi mawulé vékukapuk yate katik waaru waariyaké nané.

¹⁴ Nané wunga yakapuk yate, nana kapérandi mawulé vékukapuk yate, wani kapérandi musé yaké katik vékulakaké nané. Yate nana Néman Du Jisas Kraismba kulémawulé kéraae, dale nakurakmawulé yate ma yékunmba tékwak.

14

Deku mawulémba vékulakate yandakwa muséké nané nana du dakwat katik waaruké nané

¹ Guné Jisas Kraisna jémbaamba yaale déké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naangunénga wa guna mawulé apamama ye yékunmba tékwa. Jisas Kraisna jémbaamba yaalan nak du dakwa déké vékulakate mawulé vétik yandaka deku mawulé yamba apamama ye yékunmba téndékwe wa. Wani mawulé yakwa du dakwa gunéké yaamunaandaru, guné deké mawulé yate dele téte ma kundi bulngunék. Kundi bulte dele deku mawulémba vékulakate yandakwa muséké waaruké yambak.

² Jisas Kraiswa jém^{ba}amba yaalan du dakwa ras anga wandakwa, “Nané akwi kakému akwi kwaami kakanangwa. Wunga yaké yanangwanngé Got mawulé yandékwa.” Naandakwa. Wunga wandaka déku jém^{ba}amba yaalan nak du dakwa, deku mawulé apamama ye yékunmba tékapuk yandéka, anga wandakwa, “Nané kwaami katik kaké nané. Kakému male kakanangwa. Wunga yamunaanunu, wa Got mawulé yakandékwa.” Naandakwa. ³ Wunga wakwa du dakwaké kwaami kakwa du dakwa kapér^{an}di mawulé katik vékuké daré. Yandaru kwaami kakapuk yakwa du dakwa kwaami kakwa du dakwaké anga katik waké daré, “De kwaami kate kapér^{an}di musé wa yandakwa.” Wunga katik waké daré. Kwaami kakapuk yakwa du dakwa, kwaami kakwa du dakwat waak déku jém^{ba}amba yaalandarénngé, Got wandén wa.

⁴ Ma vékulakangunu. Guné kwaamiké vékulakate Kraisa Jisasna jém^{ba}amba yaalan nak du dakwat waarute, wa Gotna jém^{ba}aa yakwa du dakwat wa waarungunéngwa. Wan yékun dé, kapuk? Yamba yé wa. Got wani jém^{ba}aké séngite kaavérékwa du rate dé male wani jém^{ba}aa yakwa du dakwat wa anga wakandékwa, “Guné kapér^{an}di yapaté wa yangunéngwa.” Naakandékwa. Wunga waké yandékwanngé vékulakate, guné Jisas Kraiswa jém^{ba}amba yaalan nak du dakwat anga waké yambak, “Guné kwaami kate kapér^{an}di yapaté wa yangunéngwa.” Wunga waké yambak. Got deku néma du rate yandarén yapatéke wa wakandékwa. Wani du dakwana mawulé apamama yakapuk yamunaanunu dé déké kuk kwayékapuk yate det yékun yakandékwa, deku mawulé apamama ye yékunmba téndénngé. Det yékun yaké wa apamama wa yandékwa. Yandékwanngé vékulakate, guné déké mawulé ma yangunék. Yate baka muséké dele waaruké yambak.

⁵ Du dakwa ras anga wandakwa, “Nyaa ras wan néma nyaa wa. Wani nyaa wan Gotna nyaa wa. Nak nyaa wan baka nyaa wa.” Naandakwa. Wunga wandaka nak du dakwa anga wandakwa, “Akwi nyaa wan baka nyaa wa.” Naandakwa. Wunga wandaka gunat a wawutékwa: Ras nyaa wan Gotna nyaa dé, kapuk akwi nyaa wan Gotna nyaa dé? Wani nyaaké guné nak nak guna mawulémba ma vékulakangunék. Vékulakate guna mawulémba vékulakangunéngwa pulak ma yangunék. ⁶ Nakurak nyaaké, “Néma nyaa wa,” naakwa du dakwa wa wani nyaa nana Néman Du Gotna yé kavérékndakwa. Wan yékun wa. Kwaami kakwa du dakwa nana Néman Du Got yéku musé det kwayéke yandékwanngé vékulakate déké mawulé tawulé yate déku yé kavérékndakwa. Kavérékte wa kandakwa. Wan yékun wa. Kwaami yaakérkwa du dakwa de waak nana Néman Du Gorké vékulakate déké mawulé tawulé yate wa déku yé kavérékndakwa. Kavérékte kwaami yamba kandakwe wa. Wan waak wan yékun wa.

⁷ Nané ani káp^{ma}amba wayéka kulé téké nané, kapuk bari kiyaaké nané? Wani muséké apamama yamba yanangwe wa. ⁸ Nana Néman Du mawulé yamunaanunu, wa ani káp^{ma}amba wayéka kulé tékanangwa. Nana Néman Du mawulé yamunaanunu, wa kiyaakanangwa. Wayéka kulé tété nana Néman Duna taambamba yarénangwa. Kiyaee, wa déku taambamba male yarékanangwa. ⁹ Wanngé wa Kraisa kiyaee nakapuk taamale waarapndén. Kiyaan du dakwa, nané wayéka kulé tékwa du dakwaké waak néma du ramuké wa dé kiyaee nakapuk taamale waarapndén.

¹⁰ Guné kwaami kakapuk yakwa du dakwa, kamuké guné Jisas Kraiswa jém^{ba}amba yaalan nak du dakwat anga wo? “Guné kwaami kate kapér^{an}di yapaté wa yangunéngwa.” Naangunéngwa. Guné kwaami kakwa du dakwa, kamuké guné Jisas Kraiswa jém^{ba}amba yaalan nak du dakwaké kapére mawulé vékute det anga wo? “Guné yékéyaakmba tété, kwaami baka musé randékwanngé,

yamba vékusék-ngunéngwe wa.” Naangunéngwa. Wunga waké yambak. Nané akwi Gotna ménimba ténanu dé néma kot vékukwa néma du rate yananén yapatéke wakandékwa. Wanngé vékulakate wa wawutékwá. ¹¹ Got wunga yaké yandékwanngé ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa:

Néman Du anga wandékwa, “Wuné néma du rate gunat wawutékwá.

Akwi du dakwa yaae wunéke kwaati séte waandé daakandakwa.

Yate anga wakandakwa, ‘Méné Got, méné nana Néman Du wa.’ Naakandakwa. Yi wan wanana wa.”

¹² Wani kundiké vékulakate anga vékuséknangwa. Got nana néma du randu nané akwi nak nak Gotna ménimba ténanu, dé wandu, wa nané yananén muséke déku kundi kaatakanangwa. Got déku kapmang wa wani muséke wakandékwa. Waké yandékwanngé vékulakate, bulaa wani muséke Jisas Kraisna jémbaamba yaalan nak du dakwat waaruké yambak.

Nana du dakwana mawulé yaavan kurkwa yapaté katik yaké nané

¹³ Nané akwi Gotna ménimba téké yanangwanngé vékulakate, anga ma yangunék. Guné Jisas Kraisna jémbaamba yaalan du dakwat kakému, kwaami, néma nyaaké waak nakapuk waaruké yambakate. Anga ma wangunék, “Nané yékunmba ma yatékwak. Kwaami kanangwa yapaté nak du dakwana mawulé dé yaavan kuru, kapuk? De kwaami kanangwa yapatéke yékunmba vékuséknangpak yandaru wani yapaté deku mawulé yaavan kutmunaandu, wa nané kwaami kakapuk yate deku mawulé yaavan kurkwa nak musé waak katik yaké nané.” Naangunék.

¹⁴ Néman Du Jisas wa wandén, “Akwi musé wan yéku musé wa.” Naandén. Wandéka wunga wa vékusékwutékwá. Vékusékte anga waak vékusékwutékwá. Du dakwa ras yékunmba vékulaka-kapuk yate anga wandaru, “Nané kwaami kamuké Got kalik yandékwa. Nané kwaami kamunaanunu wan kapérandi yapaté wa. Kwaami katik kaké nané.” Naate wani kundi vékukapuk yate, “Dékumukét, yénga yakét,” naate, wani kwaami kamunaanandu, wan kapérandi yapaté wa. De kapérandi yaambumba wa yéténdakwa.

¹⁵ Wunga vékusékte gunat a wawutékwá. Guné kwaami kamunaangunu, kalmu Jisas Kraisna jémbaamba yaalan du dakwa ras gunat véndaru deku mawulé kapére yaké dé? Yandu anga wakandakwa, “Guné wani musé kate kapérandi yapaté wa yangunéngwa. Wunga kaké yambak.” Naakandakwa. Guné kwaami wunga kate, wa det yamba yékun yate deké néma mawulé yangunéngwe wa. Kwaami wunga kate, wa deku mawulé yaavan kutngunéngwa. Yaavan kutngunu wa kapérandi yaambumba yékandakwa. Wani du dakwaké waak wa kiyaandén Krai. Wunga kiyaandénggé vékulakate guné deku mawulé yaavan kurké yambakate. ¹⁶ “Yékun wa,” naangunén muséke nak du dakwa, “Kapérandi musé wa,” naakapuk yandarénggé, guné deku mawulé yaavan kurkwa yapaté yaké yambak.

¹⁷ Anga vékuséknangwa. Got néma du rate wa kakému, kwaami, kulakngé waak, anga yamba wandékwe wa, “Wan néma musé wa.” Wunga wakapuk yate anga wandékwa, “Ani musé wan néma musé wa. Wuna Yaamambi guna mawulémba wulaae randu guné yéku yapaté yate, nak du dakwale kurkale yaréte, wunéke mawulé tawulé yakangunéngwa. Wani musé wan néma musé wa.” Naandékwa. Got wunga wandéka wani néma muséke wa vékuséknangwa. ¹⁸ Guné wunga yaréte Kraisna jémbaa kutpékaangunu, wa Gotna mawulé gunéke yékun yandu nak du dakwa waak gunéke yéku mawulé vékukandakwa.

¹⁹ Wawutén kundiké vékulakate guné guna du dakwale kurkale ma téngunék. Téte deku mawulé yékun yangunu de guna mawulé yékun yakandakwa. ²⁰ Got jémbaa wa yandékwa, du dakwa déké vékulakate kurkale yaréendaréngé. Kalmu kwaami kate déku jémbaa yaavan kurké guné? Wunga yaké yambak. Akwi kwaami wan yékun wa. Kapérandi musé yamba yé wa. Guné kwaami kate nak du dakwana mawulé yaavan kutngunu de kapérandi yaambumba yémunaandaru, wan kapérandi musé wa. ²¹ Guné anga wamunaangunu, “Nané kwaami kate wain kulak kate nak musé waak yate, Jisas Kraisna jémbaamba yaalan nak du dakwana mawulé yaavan kutnanu, de kapérandi yaambumba yéndaru, wan kapérandi wa. Déké vékulakate wani yapaté yakapuk yamunaananu, wan yékun wa.” Naate, wunga wate wani yapaté yakapuk yamunaangunu, wan yékun wa.

²² Guné vékulake akwi musé kate yékunmba yaké yangunéngwanngé vékusékte, wani yapatéké nak du dakwale kundi bulké yambak. Gorale kundi ma bulngunu wani yapatéké. Dale kundi bultake guné nak nak anga wamunaangunu, “Wa anga vékusékwuté kwa. Yaké yawuté kwa yapaté wan yéku yapaté wa.” Wunga wate, wa wani yapatéké guné mawulé tawulé ma yangunék. ²³ Anga vékusék-nangwa. Nané yaké mawulé yanangwa yapatéké anga wamunaananu, “Nané wani musé yate, wa kapére yapaté yaké nané kapuk?” Wunga vékulakate wa mawulé vétik yanangwa. Nané mawulé vétik yate wani yapaté yate, wa kapére yapaté yanangwa. Wunga vékusékte anga wamunaangunu, “Wani kwaami kate, wa kapére yapaté yaké nané kapuk?” Wunga vékulakate mawulé vétik yate wani kwaami kate wan kapére yapaté wa yangunéngwa.

15

Krais vékulakandén pulak nané nak du dakwaké ma vékulakakwak

¹ Nané Jisas Kraisna jémbaamba yaale déké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naananga nana mawulé apamama ye wa yékunmba téndékwa. Jisas Kraisna jémbaamba yaalan nak du dakwa déké vékulakate mawulé vétik yandaka deku mawulé yamba apamama ye yékunmba téndékwe wa. Yandéka anga wandakwa, “Nané wani yapaté yate kapére yapaté yaké nané kapuk?” Nané wunga wakwa du dakwaké ma vékulakakwak. Nana mawuléké katik vékulakaké nané. Déké vékulakate nané, “Wan kapére yapaté wa,” naandakwa yapaté, katik yaké nané. ² Nané Jisas Kraisna jémbaamba yaalan nak du dakwaké vékulakate det yékun ma yakwak, de déké yékunmba vékulakandaru deku mawulé apamama ye yékunmba téndéngé.

³ Anga vékuséknangwa. Krais waak déku mawuléké yamba vékulakandékwe wa. Kapérandi musé déké wa yaan. Déké yaan muséké ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa: Méné Got, de ménéké kapérandi kundi wate wa wunéké wani kapérandi kundi wandarén. Wani kundiké vékulakate nana mawuléké katik vékulakaké nané.

⁴ Talimba yatan du Gotna jémbaaké du dakwat yakwasnyéké we wa Gotna nyéngaamba kundi viyaatakandarén. Wunga viyaatakate nanat waak Gotna jémbaaké yakwasnyéké we wa yandarén. Nané wani kundi vékute yéku mawulé vékute déku jémbaa kuttépékaatéte, dé nané kéraae kure yéké yandékwanngé kaavéré-nanéngé, wa wani kundi viyaatakandarén.

⁵ Yéku mawulé tiyaakwa du Got guna mawulé yékun yate gunat mayé apa kwayéndu guné Krais Jisasale nakurakmawulé yate, dé yan pulak, guna du dakwale nakurakmawulé male yate, yékunmba yarékangunéngwa. Wunga dat waatakuwuté kwa. ⁶ Guné akwi wunga yate nakurakmawulé yate nakurak kundi

wate nana Néman Du Jisas Kraisna aapa Gotna yé kavérék-ngunénngé, wa dat waatakuwutékwa.

Krais Judasat yékun yate nak gaayé du dakwat waak yékun yandén

⁷ Krais gunat yékun yandén, guné déku jémbaamba yaale déku du dakwa téngunénngé. Gunat yékun yandén pulak, guné wawutéen kundiké vékulakate nak du dakwat ma yékun yangunék, de gunale yaréndarénngé. Wunga yate Gotna yé kavérék-ngangunéngwa.

⁸ Guné akwi wunga yangunénngé gunat anga wawutékwa. Jisas Krais Juda du dakwat yékun yaké we wa jémbaa yakwa du yaténdén. Got yéku kundi wandékwanngé vékusék-ndarénngé, wa wunga yandén. Deku gwaal waaranga maandéka bakamat Got wan kundi sékérék-ndénngé, wa Jisas Krais wunga yandén.

⁹ Nak gaayé du dakwa Got du dakwaké sémbéraa yandékwanngé vékusék-ndarénngé, wa wunga yandén. De akwi, Got du dakwaké sémbéraa yandékwanngé vékusék-te, déku yé kavérék-ndarénngé, wa wunga yandén. Wanngé déku kundi Gotna nyéngaamba anga wa kwaakwa:

Wuné nak gaayé du dakwale téte wa ménéké det wakawutékwa.

Wate gwaaré waate ména yé kavérék-ngawutékwa.

¹⁰ Nak gaayé du dakwaké nak kundi Gotna nyéngaamba anga wa kwaakwa:

Guné nak gaayé du dakwa, guné Juda du dakwa Gotna du dakwale mawulé tawulé ma yangunék.

¹¹ Ani kundi waak Gotna nyéngaamba wa kwaakwa:

Guné nak gaayé du dakwa akwi, Néman Du Gotna yé ma kavérékngunék.

Akwi kápmaamba tékwa du dakwa déku yé ma kavérékndarék.

¹² Talimba Gotna yémba kundi kwayétan du Aisaia Gotna nyéngaamba ani kundi viyaatakandén:

Kukmba du nak yaalakandékwa. Devitna aapa Jesina kémba wa wani du yaalakandékwa.

Yaale nak gaayé du dakwaké néma du wa tékandékwa.

Téndu de déké yékunmba vékulakate kaavérékandakwa, dé det yékun yandénngé.

Wani kundi akwi Gotna nyéngaamba taale wa viyaatakandarén. Kukmba Jisas Krais yaae jémbaa yakwa du téte akwi du dakwat yékun yandéka wani kundi wa sékérékén.

¹³ Guné yéku mawulé tiyaakwa du Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naangunéngwa. Naangunénga dat waatakuwutékwa, dé wandu guné Jisas Kraisna jémbaamba yaalan nak du dakwale nakurakmawulé yate Gorké mawulé tawulé yangunu yéku mawulé guna mawulémba vékuléke téndénngé. Téndu Got wandu déku Yaamambi gunat mayé apa kwayéndu guné yéku mawulé vékute yékunmba kaavéré-kangunéngwa. Got gunat yékun yate guné kéraae déku gaayét kure yéké yandékwanngé yékunmba kaavéré-kangunéngwa. Wunga dat waatakuwutékwa.

Pol Gotna jémbaa yandékwanngé mawulé yandén

¹⁴ Guné Krais Jisasna jémbaamba yaale wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, guné yéku yapaté yakwa du dakwa yaréngunéngwanngé wa vékusék-wutékwa. Guné Gotna kundiké yékunmba vékusék-te, guné guna du dakwa déku kundi vékute yékunmba yaréndakwanngé, det yakwasnyéké, wa apamama yangunéngwa. Wunga waak wa vékusék-wutékwa.

¹⁵ Got wunéké sémbé^{raa} yate wunat baka yékun yandén, déku jémbaa yawutéⁿⁿgé. Yandéka wuné déku jémbaa yate ani nyénga^{amba} néma pulak kundi yanguné^{ngwa} yapaté raské wa wawutéⁿ. Guné Gotna kundiké yéké^{yaak} yangunu wuné gunéké néma du ramuké kalik yate wa wani néma pulak kundi wa wawutéⁿ.

¹⁶ Got wunat wa wandén, Krai^s Jisasna kundi nak gaayé du dakwat kwayéwutéⁿⁿgé. Wunga wandéka wuné Gotna gaamba jémbaa yakwa du pulak yatéte yeyé yaayate wani kundi kwayéwuté^{kwa}. Nak gaayé du dakwa wuna kundi vékute Jisas Kraiské yékun^mba vékulak^{andar}u Gotna Yaamambi wandu de Gotna jémba^{amba} yaale déku ménim^{ba} yéku du dakwa téndaréⁿⁿgé, wa wani kundi kwayéwuté^{kwa}. Wunga téndar^u Gotna mawulé deké yékun yandén^{ngé}, wa wani kundi kwayéwuté^{kwa}. Nak gaayé du dakwa déku jémba^{amba} yaalandaréⁿⁿgé, wuné det wunga wate wa de dat kwayé pulak wa yawuté^{kwa}. Wunga yawuté^{kwan}, wan Gotna mawulé guné nak gaayé du dakwaké waak yékun yandén^{ngé} wa yawuté^{kwa}.

¹⁷ Krai^s Jisasale nakurak^{mawulé} yate Gorké wunga jémbaa yate wa wani jémba^{aké} mawulé yawuté^{kwa}. ¹⁸ Krai^s wani jémbaa yawutéⁿⁿgé wa wunat mayé apa tiyaandén. Nak gaayé du dakwa déku kundi yékun^mba vékunaréⁿⁿgé, wa wunat mayé apa tiyaandén. Wuné mayé apa tiyaandéka yawutéⁿ jémba^{aké} wakawuté^{kwa}. Wani jémba^{aké} male wakawuté^{kwa}. Ani jémbaa wa yawutéⁿ. Nak gaayé du dakwat Krai^{sna} kundi kwayéte dele yaréte yéku musé wa yawutéⁿ.

¹⁹ Gotna Yaamambi mayé apa tiyaandéka wuné késpulak nakpulak talim^{ba} vékapuk yandarén kulé apanjémba deku ménim^{ba} wa yawutéⁿ. Yate Jerusalem^{ba} Krai^{sna} kundi kwayéte wani gaayé yaasékatake akwi taalém^{ba} yeyé yaayate déku akwi kundi kwayéte Ilirikum provins^mba wa saambakwutéⁿ.

²⁰ Wunga yate anga mawulé yawutéⁿ. Kraiské vékusé^{ngapuk} yan du dakwat male déku kundi kwayékawuté^{kwa}. Nak du Krai^{sna} kundi det taale kwayéndar^u, wa wani duna kukmba katik yéké wuté. Wunga mawulé yate Kraiské vékusé^{ngapuk} yakwa du dakwat wa déku kundi kwayéwutéⁿ. ²¹ Wani du dakwaké ani kundi Gotna nyénga^{amba} wa kwaakwa:

Déku kundi vékukapuk yan du dakwa déku kundi vékukandakwa.

Vékute vékusék^{te} dé vékandakwa.

Wani kundi sékéré^{kndénn}gé wa Kraiské vékusé^{ngapuk} yakwa du dakwaké ye wa déku kundi det kwayéwutéⁿ.

Pol Rom du dakwat vétake Spenét yéké mawulé yandén

²²⁻²³ Wunga yate, néma^{amba} kaa kwaaré gunéké ye guné Romsé guna saawi véké néma mawulé yate, gunéké yéké wa yapatiwutéⁿ. Bulaa téwuté^{kwa} gaayém^{ba}, ani gaayém^{ba} tékwa taalém^{ba} waak, wuné yawuté^{kwa} jémbaa wa yaséké^{yakwuté}n. ²⁴ Yatake bulaa Spenét yéké mawulé yawuté^{kwa}. Wani taal^{at} yéte taale gunéké yékawuté^{kwa}. Ye saambake gunale ayélap yaréyaré naate gunale kundi bulwutu wuna mawulé yékun yakandékwa. Yandu wuné guné yaasékaké yawutu guné wunat yékun yangunu wa Spenét yékun^mba yékawuté^{kwa}.

²⁵ Taale Jerusalem^{ba} tékwa Gotna du dakwat yé^{waa} kwayémuké wa wani gaayét yékawuté^{kwa}. ²⁶ Masedonia provins^mba, Akaia provins^mba waak tékwa Krai^s Jisasna jémba^{amba} yaalan du dakwa deku mawulé^mba vékulakate yé^{waa} wérénjowe nak du dakwat kwayésatiké wa wandarén. Krai^s Jisasna jémba^{amba} nanale yaalan du dakwa ras Jerusalem^{ba} téte muséké yapatindaka anga wandarén, “Nané Krai^s Jisasna jémba^{amba} yaalan akwi du dakwa nakurak

kémba ténangwa. De muséké yapati-ndakwanngé, nané yéwaa wérénjowe det kwayésatikanangwa.” Naandarén. ²⁷ Deku mawulémba vékulakate yéwaa wérénjowe det kwayéké wa wandarén. Watake wunga yandarén wan yékun wa. Judasé talimba det yékun yandarénngé bulaa wani yéku yapaté wa kaatandakwa. Talimba Judasé nak gaayé du dakwat Gorké yénangwa yaambu wakwasnyé-ndarénngé, bulaa nak gaayé du dakwa dele nakurak kémba tété wani yéku yapaté kaatate det yéwaa kwayékandakwa. ²⁸ Wuné ye wani yéwaa Jerusalemmba tékwa Gotna du dakwat kwayéwutu vékusék-ngandakwa, nak gaayé du dakwa waak Gotna kémba téndakwanngé. Wani yéwaa kwayétake waambule ye Spenét yéndakwa yaambumba yéte gunéké yaakawutékwa. Yaae gunat vétake Spenét yékawutékwa. ²⁹ Anga vékusékwutékwa. Kraisa wunat yékun yandu, yéku mawulé wuna mawulémba vékulékndu, wuné gunéké yaae Kraisa kundi gunale bulwutu, Kraisa gunat waak yékun yandu, yéku mawulé guna mawulémba vékulék-ngandékwa.

³⁰ Guné Jisas Kraisa jémbaamba yaale wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, gunat a wawutékwa. Nana Néman Du Jisas Kraisa yémba gunat wawutékwa. Gotna Yaamambi nanat yékun yandéka nané Jisas Kraisa jémbaamba yaalan nak du dakwaké néma mawulé yate gunat a wawutékwa. Guné apamama yate Néman Du Gorét ma waatakungunu dé wunat yékun yandu. Wuné waak dat waataka-pékaréwutékwa. ³¹ Dé wunat yékun yandu wuné Judia provinsét yéwutu wamba tékwa Jisas Kraisa jémbaamba yaalakapuk yan du dakwa wunat katik yaavan kurké daré. Dé wunat yékun yandu wuné Jerusalemét ye wamba tékwa déku du dakwat yéwaa kwayéwutu de mawulé yate wani yéwaa kéraakandakwa. ³² Yandaru, dé gunéké yéké yawutékwanngé mawulé yamunaandu, wa wuné mawulé yate gunéké yékawutékwa. Ye saambake gunale yaréwutu nana mawulé yékunmba tékandékwa. Got wunga wunat yékun yandénngé, nané akwi dat ma waatakukwak.

³³ Yéku mawulé tiyaakwa du Got guna mawulémba randu, guné akwi nakurak-mawulé yate yékunmba yaréngunénngé dat waatakuwutékwa. Yi wan wanana wa.

16

Pol némaamba du dakwaké mawulé tawulé yandén

¹⁻² Ani kundi ma vékungunék. Kraisa Jisasna jémbaamba yaalan taakwa nak, léku yé Fibi, gunéké yaakalékwa. Yaalu guné léké mawulé yate lat ma yékun yangunék. Gotna du dakwa nana Néman Duna jémbaamba yaalan akwi du dakwat wunga yananu wan yékun wa. Lé Senkriamba yaréte Kraisa Jisasna jémbaamba yaalan du dakwat yékun yate wa Gorké jémbaa yalékwa. Lé némaamba du dakwat yékun ye wunat waak wa yékun yalén. Lé yaae muséké nak yapatimunaalu, guné, nanat yékun yalénngé vékulakate, lat ma yékun yangunék.

³ Prisila ambét léku du Akwilaké wa mawulé yawutékwa. Yawutékwa mawuléké bérét ma wangunék. Talimba bét wunale Kraisa Jisasna jémbaa wa yambérén.

⁴ Nané wunga jémbaa yananga nak du wani jémbaaké kalik yate wunat viyaandéknge mawulé yandaka bét wunat yékun yambérén. Yambéréka bérét waak viyaandéknge mawulé yandarén. Bét wunat yékun yambérénnge, wuné bérké mawulé tawulé yawutéka de nak gaayémba yaae Kraisa Jisasna jémbaamba yaalan akwi du dakwa de waak bérké mawulé tawulé yandakwa. Yate anga wanangwa, “Bét nanat wa yékun yambérén. Wan yékun wa.” Naanangwa.

⁵ Krais Jisasna jém^{ba}amba yaale bérku gaamba bér^{ale} jaawuwe Gotna kundi bulkwa du dakwa, deké waak wa mawulé yawuté^{kwa}. Yawuté^{kwa} mawuléké det ma wangunék.

Ani du dakwaké waak mawulé yawuté^{kwa}. Yawuté^{kwa} mawuléké det waak ma wangunék:

Néma mawulé yawuté^{kwa} du, Epainetus. Esia provinsmba tékwa nak du dakwat taalékére wa taale Kraiské yékunmba vékulakandén.

⁶ Maria. Lé gunat yékun yaké we wa késépéri apu néma jém^{ba}aa yalén.

⁷ Wuna kém du, Andronikus ambét Junias. Talimba Kraiské jém^{ba}aa yambéréka Kraisna maama wani jém^{ba}aké kalik yate bérét waak kalapusmba kusolatakandaka wamba kwaambéréⁿ. Bét taale Kraiské yékunmba vékulaka-mbéréka wa wuné kukmba déké yékunmba vékulakawutén. Bét Kraisna kundi kure yaakwa du téte déku kundi yékunmbaa-sékéyak wa wambéréⁿ.

⁸ Ampliat^{us}. Dé nana Néman Duna jém^{ba}aa yandéka wa déké néma mawulé yawuté^{kwa}.

⁹ Kraisna jém^{ba}amba yaale nanale jém^{ba}aa yakwa du, Urbanus.

Néma mawulé yawuté^{kwa} du, Stakis.

¹⁰ Apeles. Dé Kraisna jém^{ba}aa yékunmba yatépéka-ndékwanngé, wa vékuséknangwa.

Aristobulusna gaamba yaréte Kraisna jém^{ba}amba yaalan du dakwa wa.

¹¹ Wuna kém du, Herodion.

Narsisusna gaamba yaréte nana Néman Duké yékunmba vékulakakwa du dakwa wa.

¹² Nana Néman Duké néma jém^{ba}aa yakwa taakwa vétik, Trifina ambét Trifosa.

Néma mawulé yanangwa taakwa, Persis. Lé asapéri néma jém^{ba}aa wa yalén, nana Néman Duké.

¹³ Rufus, déku aasale. Dé nana Néman Duké néma yéku jém^{ba}aa wa yandékwa. Wuna aasa wunat yékun yalén pulak, wa Rufusna aasa wunat yékun yalén.

¹⁴ Asinkritis. Flegon. Hermes. Patrobas. Hermas. Wani duwale yaréte Krais Jisasna jém^{ba}amba yaalan du dakwa waak.

¹⁵ Filologus ambét Julia. Nereus, déku nyangele. Olimpas. Dele yarékwa Gotna akwi du dakwa waak.

Wani du dakwaké wa mawulé tawulé yawuté^{kwa}. Yawuté^{kwa} mawuléké det ma wakwungunék.

¹⁶ Nané Gotna du dakwa yanangwa pulak, guné guna du dakwaké mawulé tawulé yate mawulé tawulé yanangwa yapaté det ma yangunék.

Kraisna jém^{ba}amba yaalan akwi du dakwa gunéké mawulé yate wandaka guna wa wawuté^{kwa}.

Du ras Krais Jisasna jém^{ba}amba yaalan du dakwana mawulé yaavan kutndarén

¹⁷ Guné Rommba tékwa Krais Jisasna jém^{ba}amba yaale wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, wawuté^{kwa} kundi ma yékunmba vékungunék. Du ras de Krais Jisaské déku dunyansé wan kundi vékukapuk yate wa nak pulak kundi wandakwa. Wandaka du dakwa ras deku kundi vékute waaru waariyate késpulak nakpulak mawulé yandakwa. Yate yamba nakurakmawulé yate yékunmba yaréndakwe wa. Wunga wakwa duké ma jéraawu yangunék.

¹⁸ Wunga wakwa du nana Néman Du Kraiské jém^{ba}aa yamba yandakwe wa. De kapére mawulé vékute deku sépéké male wa vékulakandakwa. Yate kapérandi yapaté wa yandakwa. Yate papukundi wandaka de yékunmba vékusékngapuk yakwa du dakwa ras deké anga wandakwa, “Wan yéku kundi wa wandakwa. Nana yé kavérékndaka deku kundiké wa mawulé yanangwa.” Naandakwa. Wunga wate

anga yamba vékusékindakwe wa. Paapu yakwa duna kundi deku mawulé wa yaavan kutndékwa.

¹⁹ Guné Gotna kundi vékute wandékwa pulak yangunéngwanngé, akwi du dakwa wa vékuwuran. Wunga yangunénga wa gunéke mawulé tawulé yawutékwá. Yate guné anga yangunénnge wa mawulé yawutékwá. Anga vékusék-ngangunéngwa. Kamu musé dé yéku musé? Kamu musé dé kapérandi musé? Wunga vékusékte kapérandi yapatéke kuk kwayéte yéku yapaté male yakangunéngwa. ²⁰ Guné wunga yangunu yéku mawulé tiyaakwa du Got wa Satanét bari yaavan kutndu guné Satanna dunyanngé néma du dakwa tékangunéngwa.

Nana Néman Du Jisas Kraiss gunéke sémbéraa yate gunat yékun yandénngé dat waatakuwutékwá.

Du ras Romséke mawulé tawulé yandarén

²¹ Wunale jémbaa yakwa du, Timoti, gunéke mawulé yandékwa. Wuna kém du kupuk, Lusius, Jeson, Sosipater de waak gunéke mawulé yandakwa. Yate wandaka wa gunat wawutékwá.

²² Wuné Tertius wuné Polna kundi vékute déke ani nyéngaa a vijaatakawutékwá. Wuné waak mawulé yawutékwá, guné Rommba tékwa nana Néman Duna jémbaamba yaalan du dakwaké. Yate bulaa gunat a wawutékwá.

²³ Kaunsil du dakwamba kéraandakwa yéwaaké yékunmba vékwa du, Erastus, Jisas Kraissna jémbaamba nanale yaalan du, Kwartus, Gaius de waak gunéke mawulé yandakwa. Yate wandaka wa bulaa gunat wawutékwá. Wuné Pol Gaiusale yaréwutéka ani gaayémba tékwa Jisas Kraissna jémbaamba yaalan du dakwa wa Gaiusna gaamba jaawuwe tété Gotna kundi bulndakwa.

²⁴ [Nana Néman Du Jisas Kraiss gunéke sémbéraa yate gunat yékun yandénngé dat waatakuwutékwá. Yi wan wanana wa.]

Nané Gotna yé ma kavérékngwak

²⁵⁻²⁶ Nané apapu apapu rapékakwa du Gotna yé ma kavérékngwak. Dé guna mawulé yékun yaké wa apa tapa yandékwa, guné déke yékunmba vékulakapékáténgunénnge. Jisas Kraiské kundi kwayéte wuné Gotna mayé apaké gunat wawutékwá. Talimba Jisas Kraissna jémbaaké Got kundi paakundén wa. Némaamba kwaré wa wani kundi paakundén. Gotna yémba kundi kwayétan du ras wani muséke Gotna nyéngaamba wa vijaatakandarén. Vijaatakandaka nak du dakwa wani muséke yamba vékusékindakwe wa. Bulaa Got nanat wa wandén, nané Jisas Kraiské kundi kwayénanénnge. Wandéka nané yeyé yaayate akwi du dakwat Jisas Kraiské wa kundi kwayéngwa. De akwi Jisas Kraiské yékunmba vékulakate Gotna kundi vékute wandékwa pulak yandarénnge, wa nané det Jisas Kraissna kundi kwayéngwa.

²⁷ Got male wa akwi muséke vékusékindékwa. Yandékwanngé vékulakate, nané Jisas Kraissna yémba dale kundi bulte déku yé ma kavérékngwak apapu. Yi wan wanana wa.

Wani kundi a wasékéyakwutékwá. Yaak.

Korinséké Pol taale viyaandén nyéngaa

Taale ani kundi ma vé

Pol yatan sapak Korin wan néma gaayé wa. Akaia provinsmba wa téndén, Grikséna kantrimba. Taléталé dékét Pol wa Jisasna kundi kwayétan Korinmba. Kwayéndéka wamba némaamba du dakwa wa Jisasna jémbaamba yaalan. Yaalandaka Pol de yaasékatake ye nak taalémba jémbaa yaténdéka, wa néma vakmi yaan de Korinséké. Wanngé wa Pol ani nyéngaa viyaae kwayésatindén, deku vakmi kururéndaru deku mawulé kurkale témuké.

Korinmba tékwa Jisasna jémbaamba yaalan apu Jisaské vékulakakwa yéku mawulé ka yaasékandara naate Pol mawulatmba vékundén. Yate wandén, “Du kumbin taakwa kéraan apu de yéku yapaté ma yandarék.” Naate du dakwa Gotna Yaamambina kundi vékukapuk yate deku mawulémba yandaka vakmi deké yaandékwanngé wa wandén. Wate Gotna yé kavérékte jaawundakwa yéku yapaté, Gotna Yaamambi kwayékwa késpulak nakpulak mayé apaké, kiyaan du dakwa nakapuk taamale waarapké yandakwanngé wandén.

Akwi wani vakmi Korinséké yaanngé Pol det yéku laku kundi wa wandén, de vékwe Got mawulé yandékwa pulakngé vékuséknadarénngé. Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa sapta 13ké wa mawulé tawulé yandakwa. Wani saptamba Pol anga wakwasnyéndékwa. Nak du dakwaké jaambite mawulé yamban yapaté wan yéku laku yapaté wa. Wan Got du dakwat kwayéndén akwi mayé apat wa taalékérandékwa.

¹ Got wunat wandéka wuné Pol Kraiss Jisasna kundi kure yaakwa du wa téwutékwa. Tété gunat wawutékwa nyéngaamba. Sostenes waak Kraiss Jisasna jémbaamba wa yaalandén. Yaale wunale tété ani nyéngaa sékét viyaatakatékwa gunéké. ² Guné Korinmba tété Gotna kundi yékunmba vékukwa du dakwaké wa ani nyéngaa viyaatakatékwa.

Talimba Got gunat wandéka yangunén kapérandi musé yaasékatake wa Kraiss Jisasna jémbaamba yaale Gotna du dakwa téngunéngwa. Guné male yamba wunga téngunéngwe wa. Akwi gaayémba tékwa némaamba du dakwa wa anga wakwa, “Jisas Kraiss wan nana Néman Du wa.” Naandakwa. Wunga wate de waak Gotna du dakwa wa téndakwa. Jisas Kraiss deku Néman Du rate wa nana Néman Du waak wa randékwa.

³ Nana aapa Got gunéké sémbéraa yate gunat yékun yate, yéku mawulé kwayéte, Néman Du Jisas Kraiss wunga male yandu guné yékunmba yatékangunéngwa. Gorét wunga waatakuwutékwa.

Pol Gorké mawulé tawulé yate Gotna yé kavéréknéndékwa

⁴⁻⁵ Guné Kraiss Jisasna jémbaamba yaalangunéngwa Got yéku mawulé wa kwayéndén gunat. Kwayéndéka Kraiss Jisasale nakurakmawulé yate wa téngunéngwa. Tété yékunmba vékusékte yéku kundi male wangunéngwa. Wunga yangunéngwanngé vékulakate, Gorké mawulé tawulé yate akwi nyaa déku yé kavérékwutékwa. ⁶ Nané Kraiské kundi kwayénanga yékunmba wa vékungunén. Guna mawulémba yékunmba vékulakate kurkale vékusékte yéku kundi male wangunéngwa. ⁷ Got akwi yéku mawulé gunat wa kwayéndén. Kwayéndéka guné nana Néman Du Jisas Kraiss yaaké yandékwanngé kaavéréte yékunmba téngunéngwa. ⁸ Nana Néman Du Jisas Kraiss gunéké véndu guna mawulé apa ye yékunmba tépékaa-kandékwa. Tépekaandu waambule yaaké yandékwa nyaa guné Gotna ménimba yéku yapaté yakwa du dakwa wa

tékangunéngwa. ⁹ Got gunat wa wandén, guné déku nyaan nana Néman Du Jisas Kraisna jémbaamba yaale dale nakurakmawulé yaténgunénggé. Got gunat talimba watake, guna mawulé yékunmba téndu yéku yapaté male yangunénggé, gunéké vérépékaa-kandékwa. Gunat katik yaasékaké dé. Yi wan wanana wa.

Jisasna du dakwa késépéri kémba tété wa yékunmba yamba téndakwe wa ¹⁰ Krais Jisasna jémbaamba yaale wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, gunat wawutékwa. Nana Néman Du Jisas Kraisna yémba wawutékwa. Guna du dakwale waaruké yambak. Yate ma nakurakmawulé yate nakurak kundi bulte nakurak jémbaa yate yékunmba téngunék. ¹¹ Taakwa nak, léku yé Kloe, léku kém wunat wandarén, guné guna du dakwale waarungunéngwanngé. Guné guna du dakwale waarukapak yangunénggé wa wawutékwa. ¹² Wuné ani kundiké wawutékwa. Guné akwi nak nak késpulak nakpulak kundi bulngunéngwa. Bulte guné ras anga wangunéngwa, “Nané Polna du dakwa a.” Ras wa wakwa, “Nané Apolosna du dakwa a.” Ras wa wakwa, “Nané Pitana du dakwa a.” Ras wa wakwa, “Nané Kraisna du dakwa a.” ¹³ Krais yaae nakurak kundi male wa wandén. Guné wunga waarute ani kundi pulak guna mawulémba anga wangunéngwa, “Krais késpulak nakpulak kundi wa wandén.” Naangunéngwa. Wunga wate wa kapérandi yapaté wa yangunéngwa. Guné ras wa wakwa, “Nané Polna du dakwa a.” Kamuké guné wunga wo? Wa Krais takwemimba kiyaae gunat wa yékun yandén. Wuné yamba wa. Wan Kraisna yémba wa baptais kéraangunén. Wuna yémba yamba yé wa. Guné Kraisna jémbaamba yaale déku du dakwa wa téngunéngwa. Wuna jémbaamba yamba yaalangunéngwe wa. Yate wuna du dakwa yamba téngunéngwe wa.

¹⁴ Guna du Krispus ambét Gaiusét male wa Krais Jisasna yémba baptais kwayéwutén. Guna nak du dakwat yamba baptais kwayéwutékwe wa. De anga wamuké kalik yawutékwa, “Pol det baptais kwayéndéka wa déku du dakwa téndakwa.” De wunga wamuké wa kalik yawutékwa. Yate wuné ayélapkéri dunyansat male Krais Jisasna yémba baptais kwayéwuténggé, wa Gorké mawulé tawulé yate déku yé kavérékwutékwa. ¹⁵ Guné wuna yémba baptais kéraangunénggé, katik waké daré. ¹⁶ Yi, bulaa vékulakawutékwa. Stefanas déku kémét waak wa Krais Jisasna yémba baptais kwayéwutén. Yate nakét waak wuné déku yémba baptais kwayék kapuk? Wani muséké yamba vékusékwutékwe wa. ¹⁷ Wuné yeyé yaayate du dakwat Kraisna yémba baptais kwayéwuténggé, Krais yamba wunat wandékwe wa. Wuné yeyé yaayate déku yéku kundi kwayéwuténggé, wa wunat wandén. Nyaangét vékupukaakwa du wakwa pulak yamba wawutékwe wa. Nyaangét vékupukaakapak yakwa du wandakwa pulak wa kundi kwayéwutékwa. Nyaangét pukaakwa du pulak wamunaawutu, anga watik guné, “Dé némaamba yéku kundiké vékusékte wa wandékwa. Nyaangét vékupukaakwa du wa dé.” Wunga wamunaae wa guné Kraiské vékulakakapak yate wunéké male vékulakakatik guné. Krais gunéké takwemimba kiyaaandénggé vékulaka-ngunénggé wa mawulé yawutékwa. Yate nyaangét vékupukaakapak yakwa du wakwa pulak wa kundi kwayéwutékwa.

Krais Gotna mayé apa nanat wakwasnyéndén

¹⁸ Gorké yéngangwa yaambumba yékapuk yakwa du dakwa wa anga wakwa, “Krais takwemimba kiyaaandén kundi wan waangété kundi wa.” Nané Gorké yéngangwa yaambumba yékwa du dakwa anga wanangwa, “Krais takwemimba kiyaaandén kundi wan yéku kundi wa. Krais takwemimba kiyaae wa Gotna mayé apa nanat wakwasnyéndén.” Naanangwa. ¹⁹ Wani muséké Got wandéka déku kundi déku nyéngaamba anga wa kwaakwa:

Nyaangét vékupukaakwa duna mawulé yaavan kurkawutékwa.

Apakundiké vékuséngwa duna mawuléké kuk kwayékawutékwa.

²⁰ Got wunga wandéka ani kępmaana muséké vékuséngwa duna mawulé wa yékéyaak yan. Nyaangét vékupukaakwa duna mawulé yénga pulak dé? Apakundiké vékuséngwa duna mawulé yénga pulak dé? Ani sapakmba yatéte némaamba kundi bulkwa duna mawulé yénga pulak dé? Gotna ménimba ayélapkéri-sékéyak male wa vékuséndarén.

²¹ Got akwi muséké vékusékte wandéka ani kępmaana muséké vékuséngwa du deku mawulémba déké vékusénggé yapatindarén. Du dakwa déké vékuséndarénngé wa Got mawulé yandén. Yate déku nyaané wandéka gaaye déku jémbaa wa wakwasnyéndén. Got wandéka nané déku nyaanngé kundi kwayénanga Gotna kundi yékunmba vékukwa du dakwa kulémawulé wa kéraandakwa. Kéraae apapu apapu yékunmba tépékaa-kandakwa. Nané Gotna nyaanngé kundi kwayénanga ani kępmaana muséké vékuséngwa du wa anga wandakwa, “Wan waangété kundi wa.” Naandakwa.

²² Juda du dakwa Grik du dakwa waak wunga wandakwa. Judasé ras wa wakwa, “Got kulé apanjémba yandu nané véte vékusék-nganangwa. Krais wan nanat yékun yandénngé Got wan du wa. Got wunga yandu, wa nané wani kundi yékunmba vékukanangwa.” Wunga wandaka Grik du dakwa, nak gaayémba yaan nak du dakwa waak de ras wa anga wandakwa, “Taale yékunmba vékusék-nganangwa. Déku kundi yékun yandékwanngé vékusékte, wa wani kundi yékunmba vékukanangwa.” Naandakwa.

²³ Nané Krais takwemimba kiyaandénngé wa kundi kwayénangwa. Wani kundi wa kwayénanga Judasé anga wandakwa, “Kapérandi musé yakwa du male wa takwemimba kiyaandakwa. Got wan du Krais takwemimba katik kiyaaké dé. Krais takwemimba kiyaandén kundiké kalik yanangwa.” Nak gaayé du dakwa wa anga wandakwa, “Wani kundi wan waangété kundi wa.” ²⁴ Nané Judasé ras, nak gaayé du dakwa ras Got nanat wandéka vékute wa vékuséknangwa. Krais takwemimba kiyaae wa Gotna mayé apa, Gotna yéku mawulé waak nanat wakwasnyéndén. Krais takwemimba kiyaandén kundiké wa mawulé yanangwa. ²⁵ Got wandéka Krais takwemimba kiyaandéka de déku kundi vékukapuk yakwa du dakwa wa anga wandakwa, “Got apamama yamba yandékwe wa.” Wunga wate Gotna mayé apaké yamba vékuséknakwe wa. Gotna mayé apa wa akwi duna mayé apat taalékéran. Baka du dakwa Gotna mawuléké anga wandakwa, “Déku mawulé waangété mawulé wa.” Wunga wate Gotna mawuléké yamba vékuséknakwe wa. Gotna yéku mawulé wa akwi duna mawulat taalékéran.

²⁶ Wuna du dakwa, ma vékulakangunék. Vékulakate wuna kundiké wakan-gunéngwa, “Yi wan wanana wa.” Déku jémbaamba yaalangunénngé Got gunat wandén sapak, guné baka du dakwana ménimba yénga pulak guné tak? Guna du dakwa ayélapkéri male nyaangét ayélapkéri-sékéyak vékupukaandarén. Guna du dakwa ayélapkéri male wal apamama yandarén. Guna du dakwa ayélapkéri male wal néma du dakwa téndarén.

²⁷ Wani sapak de baka du dakwa gunéké anga wandarén, “Wan nyaangét vékupukaakapuk yakwa du dakwa wa.” Naandarén. Wunga wandaka Got wa wakandéngndén, guné déku jémbaamba yaalangunénngé. Got gunat wunga wakandéngndén ani kępmaana muséké vékuséngwa du dakwa deku yé kavérékngapuk yate nékési yamuké wa. Wani sapak baka du dakwa gunéké anga wandarén, “Wan apamama yakapuk yakwa du dakwa wa.” Naandarén. Wunga wandaka wa Got wakandéngndén, guné déku jémbaamba yaalangunénngé. Got

gunat wunga wakandéngndén, wan apa yakwa du dakwa deku yé kavérékngapuk yandarénngé wa.

²⁸ Baka du dakwa gunéke anga wandarén, “Wan néma du dakwa yamba yé wa. Wan baka du dakwa wa. Deké katik vékulakaké nané.” Naandarén. Wunga wandaka wa Got wakandéngndén, guné déku jémbaamba yaalangunénggé. Got gunat wunga wakandéngndén, wan ani kápmaana néma du dakwa deku yé kavérékngapuk yate nékéti yamuké wa. ²⁹ Akwi du dakwa Gotna ménimba tété deku yé kavérékngapuk yamuké, wa Got wunga yandén.

³⁰ Got wandéka wa Krai Jisasale nakurakmawulé yaténgunéngwa. Krai Jisas kiyaandéka nané déku jémbaamba yaale yéku mawulé kéraae Gotna jémbaa, Gorké waak wa yékunmba vékuséknangwa. Krai Jisas kiyaandéka Got nanat véte anga wandékwa, “De yéku yapaté yakwa du dakwa wa. Wuna du dakwa wa téndakwa.” Naandékwa. Krai Jisas nané Satanna taambamba kéraatakandéka wa Kraisale yékunmba yaténgangwa. ³¹ Krai Jisas wunga yandénngé wuné Gotna nyéngaamba kwaakwa kundi nak gunat wawutékwa: “Du dakwa duna yé kavérékngé mawulé yate nana Néman Duna yé ma kavérékndarék.” Naawutékwa.

2

Krai takwemimba kiyaandénngé wa Pol wandén

¹ Guné Krai Jisana jémbaamba yaale wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, ma véku. Néman Duna yé male kavérékngunénggé vékulakate, wa wuné gunat Got paakundén kundi waké yaae, wa apakundiké vékuséknangwa du pulak yamba wawutékwe. ² Wuna mawulémba anga wawutén, “Wuné gunale yaréte nak muséké katik vékulakaké wuté. Jisas Kraiské male vékulaka-kawutékwa. Takwemimba kiyaandénngé vékulakate wakawutékwa.” ³ Wunga watake, gunale yaréwutén sapak, Jisas Kraisna jémbaa sépélak yamuké wup yawutén. Apa yamba yawutékwe wa. ⁴ Yate apakundiké vékuséknangwa du yékunmba wandakwa pulak yamba wawutékwe wa. Wuné wawutéka Gotna Yaamambi Gotna mayé apat wa gunat wakwasnyéndén. ⁵ Anga wakangunéngwa, “Nyaangét vékupukaakwa duna kundi vékute yamba vékuséknangwe wa. Got apamama yandéka wa vékusék-nangwa. Krai takwemimba wa kiyaandén nanéké. Yi wan wanana wa.” Wunga wangunénggé wa wani kundi wawutén.

Gotna Yaamambi nanat yéku vékulalaaka mawulé tiyaandékwa

⁶ Gotna kundiké yékunmba vékuséknangwa du dakwat wa nak kundi wawutékwa. Gotna apakundiké wa wawutékwa, de ras waak yékunmba vékuséknandarénngé. Det wawutékwa kundi wan ani kápmaana muséké vékuséknangwa du wakwa kundi pulak yamba wa. Wan ani kápmaaké yékunmba vérékwa néma du wakwa kundi pulak yamba wa. Wani du bari kiyaandaru nak du deku kundi katik vékuké daré. ⁷ Wuné Got paakwan kundi wa wawutékwa. Got déku kundi ras wa paakundén, ani kápmaamba tékwa baka du dakwa vékusék-ngapuk yamuké. Talimba Got ani kápmaa yakapuk yaréte wa wandén, nané paakundén kundiké yékunmba vékusékte kulémawulé kéraae yékunmba tépékaa-nanénggé. ⁸ Ani kápmaamba tékwa néma dunyansé, Got paakwan kundiké yamba vékuséknadakwe wa. De vékusékmunaandaru, wa akwi néma duwat taalékéran baan nana Néman Duwat takwemimba katik viyaae baangngatik daré. ⁹ Talimba Gotna du nak Gotna nyéngaamba anga viyaatakandén: Got kamu musé dé yak, déké néma mawulé yakwa du dakwa dale apapu apapu yékunmba tépékaa-ndarénngé?

Du dakwa yamba véndakwe wa. Yamba vékundakwe wa.

Deku mawulémba vékulakate wa de yamba vékuséknakwe wa wani muséké. Wunga viyaatakandén musé, Got paakwan muséké wa wawutékwa. ¹⁰ Got wandéka déku Yaamambi nané Kraisa Jisasna jémbaamba yaalan du dakwat tépékaaké yanangwa muséké wa wakwasnyéndén. Gotna Yaamambi dé akwi muséké wa vékuséknakwe. Got paakundén mawuléké waak Gotna Yaamambi wa vékuséknakwe.

¹¹ Nak du nak duna mawuléké katik vékuséknakwe dé. Wani du dékét déku kapmang déku mawuléké wa vékuséknakwe. Wungat male wa. Nak du Gotna mawuléké katik vékuséknakwe dé. Gotna Yaamambi dékét déku kapmang wa Gotna mawuléké vékuséknakwe. ¹² Nana mawulé ani képmaana muséké vékukwa duna mawulé pulak yamba téndakwe wa. Got wandéka déku Yaamambi nana mawulémba wa téndakwe, nané Got tiyaandakwe mawuléké yékunmba vékuséknakwe. ¹³ Nané Got tiyaandakwe kéraanangwa mawuléké wanangwa. Ani képmaana muséké vékukwa du wani kundi nanat yamba wandakwe wa. Gotna Yaamambi nanat wandéka wa gunat wanangwa. Nané Gotna Yaamambina kundi vékute déku Yaamambi kuretékwa du dakwat déku kundi wanangwa.

¹⁴ Gotna Yaamambi kuretékakuk yakwa du dakwa Gotna Yaamambi wakwa kundi yamba vékundakwe wa. Yate anga wandakwa, “Wani kundi wan baka waangété kundi wa.” Wunga wate wa wani kundiké yamba yékunmba vékuséknakwe wa. Gotna Yaamambi kuretékwa du dakwa male wa Gotna Yaamambi wakwa kundiké yékunmba vékuséknakwe. ¹⁵ Gotna Yaamambi kuretékwa du dakwa vékuséknakwe. Kamu musé dé yéku musé? Kamu musé dé kapérandi musé? Yéku musé kapérandi muséké waak vékusékte bulkandakwa. Gotna Yaamambi kuretékakuk yakwa du dakwa de Gotna Yaamambi kuretékwa du dakwaké vékuséknakwe yapatindakwa. ¹⁶ Yandakwanngé, talimba Gotna du nak ani kundi wa viyaatakandén Gotna nyéngaamba:

Kandé Néman Duna mawuléké vékuséku?

Kandé dat yakwasnyéké ya jémbaaké?

Wunga pulak du nak yamba te wa.

Wunga viyaatakandén talimba. Gotna Yaamambi kuretékakuk yakwa du dakwa Néman Duna mawuléké yamba vékuséknakwe wa. Nané Gotna Yaamambi kuretékwa du dakwa Kraisa nakurakmawulé yate déku mawuléké wa vékuséknakwe.

3

Gotna jémbaa yakwa du

¹ Wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, Gotna Yaamambi kuretékwa duwat néma kundi wawutékwa pulak gunat waak waké mawulé yawutén. Yate gunat wunga yamba wawutékwe wa. Guné Kraisa jémbaamba baasnyé ye yaale nyambalé pulak wa yaténgunén. Yaténgunénga wuné Gotna Yaamambi kuretékakuk yakwa du dakwat wawutékwa pulak gunat yawutén. ²⁻³ Guna mawulé nyambaléna mawulé tékwa pulak téndéka wa Gotna apakundi vékuké yapatingunén. Yangunénga gunat wawutékwa kundi wan makal nyambalé kakwa munyaa pulak wa. Wani kundi wan néma du dakwa kakwa kakému pulak yamba yé wa. Bulaa waak guna mawulé nyambaléna mawulé tékwa pulak wa tékwa. Ani képmaana muséké vékukwa du dakwa pulak wa yaténgunéngwa. Guna du dakwaké kapére mawulé vékute dele wunga waarupékaté-ngunéngwa. Yangunénga gunéké wa vékusékwutékwa. Guné ani

képmaana muséké vékukwa du dakwa pulak yatéte, wa mawulé yandakwa pulak yangunéngwa. ⁴ Yate anga waak yangunéngwa. Guné ras anga wangunéngwa, “Nané Polna du dakwa a.” Ras wa wakwa, “Nané Apolosna du dakwa a.” Wunga wangunéngwa wa vékusékwutékwá. Ani kępmaana muséké vékukwa du dakwa yatékwa pulak, a wayéka yatépéka-ngunéngwa.

⁵ Yékunmba ma vékulakangunék. Apolos wan yénga pulak du dé? Wuné Pol yénga pulak du wuté? Aané véréti wan Gotna jémbaa yakwa du male wa. Guné aanéké vékulakate, guné mawulé vétik yate kém vétikmba téké yambakate. Néman Du aanat nakurak nakurak wa jémbaa tiyaandén. Tiyaandéka aané jémbaa yatéka déku kundi wa vékungunéngwa.

⁶ Wuné Néman Du tiyaan jémbaa yate taale gunat kundi kwayéwutén Gorké. Wani kundi kwayéte wa yaawimba kakému yaanangwa du pulak wa yatéwutékwá. Apolos Néman Du kwayén jémbaa yate kukmba yaae gunat yékun yamuké kundi ras waak kwayéndén Gorké. Wani kundi kwayéte wa kakémumba kulak sévikwa du pulak wa yaténdékwa. Wunga yatéka Got dékét déku kapmang wandéka wa déku kundi yékunmba vékungunéngwa guna mawulé yékunmba téndékwa. Guna mawulé yékunmba téte wa kakému yékun ye tékwa pulak wa téndékwa. ⁷ Kakému yaanangwa du wan néma du yamba yé wa. Kakémumba kulak sévikwa du dé waak néma du yamba yé wa. Got wandéka wa kakému yékun yandékwa. Got dé kapmang wa néma du wa. ⁸ Wuné kakému yaanangwa du pulak wa taale jémbaa yawutén. Apolos kakémumba kulak sévikwa du pulak wa kukmba jémbaa yandén. Yate aané nakurak jémbaa male wa yatékwa. Kukmba Got yatén yéku jémbaaké nakurak nakurak kaatakandékwa. ⁹ Wan Got wa wani jémbaa aanat tiyaan. Gotna jémbaa aané véréti yatépékatékwa. Guné Got kakému yaanandékwa yaawi pulak wa téngunéngwa. Téngunéngwa wa aané déku yaawimba jémbaa yatékwa.

Gotna jémbaa yakwa du wan gaa kurkwa du pulak wa

Guné Gotna gaa pulak wa téngunéngwa. ¹⁰ Téngunéngwa Got wunat yéku mawulé tiyaate wunat wandéka wa déku jémbaa yawutékwá. Yate yéku gaa kurkwa du pulak yatéwutékwá. Yatéte gunale téte, du gaana kwaan taawundékwa pulak, wa jémbaa taale yawutén. Yawutéka nak du kukmba yaae gunale téte, du gaa waayéngwandékwa pulak, wa jémbaa yandékwa. Akwi du gunale téte, gaa kurkwa du yékunmba vékulake yandakwa pulak, wa de Gotna jémbaa yaké yate kurkale ma vékulake yandarék. ¹¹ Wa vékuséngunéngwa. Got Jisas Kraiséti wandéka dé nyéndékwat pulak wa téndékwa. Wani nyéndékwat tépékaa-kandékwa. Nak du nak nyéndékwat katik taawuké dé. Wuné gunat Jisas Kraiské male wa yakwasnyéwutén, guné déku kundi yékunmba vékungunénggé. Nak du yaae nak néma duké gunat yakwasnyéndaru, guné deku kundi vékuké yambak.

¹² Gotna jémbaamba yaalan du dakwa wan gaa kurkwa du pulak wa yaténdakwa. Ras de némaamba yéku jémbaa yandakwa. Yate de ras tépékaaké yakwa yéku miyat gaa kurkwa du pulak wa yaténdakwa. Ras de késpulak nakpulak yéku matut kurkwa du pulak wa yaténdakwa. Ras de yéku jémbaa yamba yandakwe wa. Yate ras tépékaakapuk yakwa rangwa miyat gaa kurkwa du pulak wa yaténdakwa. Ras wit gaa kurkwa du pulak wa yaténdakwa. Ras wit sékna apat gaa kurkwa du pulak wa yaténdakwa. ¹³ Kukmba Got, akwi du dakwana jémbaaké waké yandékwa sapak yaa pulak yaante deku jémbaa wakwasnyéndu, akwi du dakwa véte vékusék-ngandakwa deku jémbaaké. Miyéké ma vékulakangunék. Yaa yaandu, gaaké taawundarén apa yakwa

kwaat yaanngapak ye, yékunmba tépékaa-kandékwa. Gaaké taawundarén apa yakapuk yakwa miyé yaa yaane butik-ngandékwa. Yandu nané véte miyéké vékusék-nganangwa. Yaa yaandu wani miyéké vékuséknangwa pulak, Got wakate yandékwa sapak yaa pulak yaandu wa Gotna jémbaamba yaalan du dakwana jémbaaké vékusék-nganangwa. ¹⁴ Got yéku jémbaa yakwa du dakwana jémbaa kaatakandékwa. ¹⁵ Yéku jémbaa yakapuk yakwa du dakwana jémbaa késkandékwa. Wa vékuséknungéngwa. Gaa yaanndu deku musé yaa yaane yasékéyakndu du dakwa bari gwaande baka tékandakwa. Wani du dakwa téké yandakwa pulak, yéku jémbaa yakapuk yakwa du dakwa kukmba wunga baka wa tékandakwa.

Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa wan dékét Gotna gaa pulak wa

¹⁶⁻¹⁷ Got guna nyéndémba wa téndékwa. Téndéka Gotna Yaamambi guna mawulémba wa téndékwa. Kamuké guné wani muséké vékuséknangpak yo? Guné wan Gotna gaa pulak wa. Déku gaa yéku gaa yakwanngé du ras gunat yaavan kutmunaandaru, wa Got wani duwat yaavan kurkandékwa. Guna du ras guna mawulé yaavan kutte wandaka guné késpulak nakpulak kémba téte yékunmba yamba téngunéngwe wa. Got det yaavan kurkapuk yamuké de ma jéraawu yandarék.

Nana duna yé katik kavérékngré nané

¹⁸ Ani kundi ma vékungunék. Papukundiké ma jéraawu yangunék. Guna du nak anga wandu, “Yékunmba vékusékwutéka. Akwi du wuna yé kavéréknngandakwa.” Wunga wandu déku mawulé yékunmba katik téké dé. Déku mawulé yékunmba téndénngé, wa dé déku yé kavéréknngapak yate déku yapaté yaasékatake baka duna ménimba yékunmba vékuséknangpak yakwa du ma yaténdék. Yatéte Got kwayékwa mawulé kéraae nyaangét vékupukaakwa du wa yatékandékwa. ¹⁹ Ani képmaana muséké vékuséknangwa du dakwa Gotna ménimba vékuséknangpak yakwa du dakwa wa yaténdakwa. Yaténdakwanngé Gotna nyéngaamba déku du nak talimba anga viyaatakandén: Got wandu de apakundiké vékuséknangwa du deku yéku mawuléké vékulakate deku yé kavérékte lambiyak-ngandakwa, baalé kwaawumba daawuliye kiyaandakwa pulak. ²⁰ Nak du waak talimba deké anga viyaatakandén: Néman Du apakundiké vékuséknangwa duna mawulé wa vékuséknandékwa. Wan yéku mawulé yamba yé wa.

²¹ Wani kundiké vékulakate guné guna néma duna yé kavérékte anga waké yambak, “De vékuséknangwa du wa.” Wunga waké yambak. Got gunat yékun yaké akwi du akwi musé gunat wa kwayéndén. Kwayéndéka akwi du akwi musé wan gunan wa. ²² Apolos, Pita, wuné Pol, ani képmaa, ani képmaamba téngunéngwa sapak, kiyaaké yangunéngwa sapak, bulaa yangunéngwa musé, kukmba yaké yangunéngwa musé, akwi wan gunan wa. Wani musé wani du waak gunat yékun yakandakwa. Gunat katik yaavan kurké daré. Guné deké néma du dakwa wa téngunéngwa. ²³ Téngunénga Kraisa guna néma du wa randékwa. Randéka Got Kraisna néma du wa randékwa.

4

Néman Du dékét déku kapmang wa déku duna jémbaaké wakandékwa

¹ Nanéké anga ma wangunék, “De Kraisna kundi vékute déku jémbaa yékunmba yandakwa. Kraisa det wandéka Got talimba paakundén kundi wa bulaa nanat wandakwa. De Kraisna jémbaa yakwa du wa. De papukundi wakapak yate wa yéku kundi nanat wandakwa. Yi wan wanana wa.” Wunga wangunénggé

mawulé yawutékwa. ² Néma dusé deku jémbaa yakwa du yéku mawulé vékute déké yéku jémbaa yaténderénggé ma mawulé yandarék. Nané Gotna yémba kundi wakwa du wani jémbaa yakwa du pulak, yéku mawulé vékute déké yéku jémbaa yaténanénggé wa Got mawulé yandékwa.

³⁻⁴ Wuné Kraiské yéku jémbaa wuté yo, kapuk yénga véké? Guné, nak du waak, kot vékukwa néma du rate wuna jémbaaké wangunénga wuné yamba vékulakawutékwe wa. Nana Néman Du Kraiské wuna jémbaaké wandu vékulakawutékwa. Dé kot vékukwa néma du rate wuna jémbaaké kundi wakandékwa. Déké jémbaa yate yéku jémbaa wuté yo, kapuk yénga véké? Wuna mawulé yékunmba wa téndékwa, yawutén jémbaaké. Wuné wuna kapmang néma du rate déké yawutén jémbaaké katik waké wuté. Wan déku jémbaa wa. Dékét déku kapmang wa wuna jémbaa vésekndékwa. Dé male kapmang wa néma du rate wuna jémbaaké kundi wakandékwa. ⁵ Néman Du yaaké yandékwa sapak wayéka yaakapuk téndu, guné kot vékukwa néma du pulak rate nak duna jémbaaké waké yambak. Néman Du yaaké yandékwanngé ma kaavéréngunék. Dé yaae paakundarén akwi jémbaa akwi mawulé waak wakwasnyékandékwa. Wakwasnyéndu akwi du dakwa véte vékusék-ngandakwa. Wani sapak Got déku kapmang wa kot vékukwa néma du rate kundi wakandékwa, nané nakurak nakurak yananén yéku jémbaaké. Dé wandu guné kot vékukwa néma du rakapuk yate yananén jémbaaké bulaa waké yambakate.

De Korinsé dekét deku yé kavérékndarén

⁶ Guné wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, wani kundi wate wuné Apolosaale aanéké wa wawutén, guné guna néma duké yékunmba vékulakangunénggé. Guné aanat véte Gotna nyéngaamba kwaakwa kundi yékunmba vékukangunéngwa. Vékué guné guna yé kavérékte anga waké yambak, “Nana néma du guna néma duwat wa taalékérandén.” Naaké yambak.

⁷ Guné akwi du dakwa tékwa pulak wa téngunéngwa. Kamuké guné anga wo? “Nané néma du dakwa téte nak du dakwat wa taalékérananén.” Kamuké guné wunga wo? Gotmba akwi musé wa kéraangunén. Kamu musé guné gunékét guna kapmang baka kéraak? Got gunat akwi musé wa kwayéndén. Guné guna kapmang musé nak baka yamba kéraangunéngwe wa. Kamuké guné guna yé kavéréku?

⁸ Guné guna mawulémba anga wangunéngwa, “Nané Kraiské kundiké akwi wa vékuséknangwa. Nanémba yéku mawulé sékérekén wa. Nané nana kapmang wa Got tijaakwa mayé apa kéraae déku du dakwaké néma du dakwa ténangwa. Nak du dakwa nanat yékun yakapuk yandaka wa nané néma du dakwa ténangwa.” Wunga wate guné wani muséké yamba vékuséknangunéngwe wa. Yangunénga mawulé yawutékwa, guné nanale Gotna jémbaamba néma du dakwa téngunénggé. Bulaa nané Kraiské kundi kure yékwa néma du yamba ténangwe wa. ⁹ Yanangwanngé, rasnya wuna mawulémba anga yawutékwa, “Got wandéka nané Jisas Kraiské kundi taale kwayétan du néma du yamba ténangwe wa. Baka du a ténangwa. Nané gandédu pulak a ténangwa. Nané kiyaandarénggé wandakwa du pulak a ténangwa. Ténanga wandaka apamama yakapuk yakwa du pulak ténanga wa de ani képmaamba tékwa du dakwa nanat véndakwa. Véndaka wa Gotna kundi kure gaayakwa du waak nanéké vérendakwa. Got wandéka wa wunga ténangwa.” Naawutékwa.

¹⁰ Nané Kraiské kundi kwayénanga nanéké anga wandakwa, “Wan waangété kundi wakwa dunyansé wa.” Gunéké anga wangunéngwa, “Nané Kraiské du dakwa téte akwi muséké wa vékuséknangwa.” Wunga wate yamba vékuséknangunéngwe wa. Nanat véte anga wandakwa, “De apamama yamba

yandakwe wa.” Naandakwa. Gunéké anga wangunéngwa, “Nané nana kapmang a apamama yanangwa.” Naate apamama yamba yangunéngwe wa. Nanéké anga wandakwa, “De néma du yamba téndakwe wa. Baka du wa de.” Naandakwa. Gunéké anga wangunéngwa, “Nak du dakwa nana yé kavérékndakwa. Nané néma du dakwa a ténangwa.” Naate wa guné néma du dakwa yamba téngunéngwe wa. ¹¹ Nanéké anga wandakwa, “Baka du wa.” Naandaka nané Kraisna jémbaa yananga wa nanat yékun yamba yandakwe wa. Yandaka talimba anga yare ani sapak waak wunga yaréngwa. Kaandéké kiyaananga wa nanat kulak yakwa. Yéku laplapké yapatinangwa. Nak du nanat viyaandakwa. Nané akwi genge gaayémba yeyé yaayaténangwa. Kurkale téké yanangwa gaayé nak yamba te wa.

¹² De nana yé yamba kavérékndakwe wa. De nanat yékun yamba yandakwe wa. Nané yéwaa kéraae nana kakému kéraaké, nané néma jémbaa yanangwa. Nanat kenakndaka Gorét waatakunangwa, dé det yékun yandénngé. Nanat yaavan kutndaka det waambule kaatakakup yate baka ténangwa. ¹³ De nanat kapérandi kundi wandaka wa det yéku kundi wanangwa. Nané sémbayémba vaanjandandakwa musé pulak wa ténangwa deku ménimba. Ténanga nanéké anga wandakwa, “Wan gandédu wa de. De duna téki pulak wa. Deku kundi katik vékuké nané.” Wunga wandaka talimba wunga te wa bulaa waak a wunga ténangwa.

De Korinsé Pol yakwa pulak ma yandarék

¹⁴ Guné wuna nyambalésé pulak téngunénga gunéké néma mawulé yawutékwá. Yate guné wuna kundi vékute, guna yé kavérékte kapére mawulé vékungunéngwanngé kurkale vékusék-ngunénngé, wa wani kundi viyaatakawutén. Guna kapérandi mawuléké nékéti yangunénngé, wani kundi yamba viyaatakawutékwé wa. ¹⁵ Wuné Krai Jisaské gunat taale wawutéka guné wani kundi vékute wa déku jémbaamba yaalangunén. Yaalangunénga wuné guna aapa pulak wa yatéwutékwá. Némaamba dunyansé Krai Jisaské gunat yakwasnyéndaru guné wuna kundi ma taale vékungunék. ¹⁶ Aapa pulak téte wa gunat wawutékwá, wuné Kraisna kundi yékunmba vékute yatéwutékwá pulak, guné yékunmba vékute yaténgunénngé. ¹⁷ Wunga yaténgunénngé Timotit wa wawutén, dé gunéké yéndénngé. Kraisna kundi dat wawutéka dé yékunmba vékwe wuna nyaan pulak téndéka déké néma mawulé yawutékwá. Dé Néman Duna jémbaa yékunmba male wa yandékwa. Dé ye saambake gunat wuna kundi wakandékwa, wuné akwi gaayémba yéte Gotna du dakwat wawutékwá pulak. Wandu guna mawulé yékunmba téndu guné Kraisna kundi yékunmba vékute téwutékwá pulak, ma vékute téngunék.

¹⁸ Guna du dakwa ras wunéké anga wandakwa, “Dé nanéké katik yaaké dé.” Wunga wate wuna kundi yamba vékundakwe wa. ¹⁹ Néman Du gunéké bari yaawuténngé mawulé yamunaandu, wa gunéké bari yaakawutékwá. Yaae véte vékusék-ngawutékwá deké. Wuna kundi vékukakup yakwa du dakwat Got déku mayé apa kwayéndéka daré wo, kapuk deku kundi wan baka kundi dé? ²⁰ Yénga pulak nané vékuséku wani du dakwaké? Got néma du rate deké yékunmba véndéka de déku jémbaa yo, kapuk? Got kwayén mayé apa kéraae daré déku jémbaa yo? Kwayéndén mayé apa kéraamunaae, wa yéku jémbaa yakandakwa. Wuné deku kundiké vékulakakakup yate, deku jémbaa véte, deké vékusék-ngawutékwá.

²¹ Aapa déku nyambalé yékunmba téndarénngé det viyaaké yandékwa baangé kure det waarundékwa pulak, wuné gunéké yaae, guné yékunmba téngunénngé,

gunat waaruké wuté, kapuk taale guné wuna kundi vékwe kapérandi mawulé yaasékatake yékunmba téké guné? Téngunu wuné yaae gunéké néma mawulé yate kundi gunat yakélak waké wuté, kapuk yénga pulak dé? Kamu yawuténnagé guné mawulé yo? Wan guna jémbaa wa. Wuna jémbaa yamba wa.

5

Korinmba tékwa du nak kapérandi musé yandén

¹ Guné kapérandi yapaté yangunénga wandaka vékuwutén. Guna du nak déku aapana taakwa kéraandén. Wani muséké Gotna kundi vékukapuk yakwa du dakwa anga wandakwa, “Wani kapérandi musé katik yaké nané.” Wunga wandaka guna du nak wani kapérandi musé wa yandén. ² Guné guna yé kavérékte anga wangunéngwa, “Nané Kraisa Jisasna jémbaamba yaale yéku yapaté yakwa du dakwa wa ténangwa.” Wunga wangunénga guna du wani kapérandi musé yandéka kamuké guné guna mawuléké wayéka mawulé tawulé yatépéko? Guna du wunga yandénngé ma kalik yangunék. Mawulé tawulé yaké yambak. Yate guné Gotna kundi bulké jaawuwe rate wunga yakwa duwat wangunu dé gunale katik jaawuké dé.

³⁻⁵ Wuné gunale yamba yaréwutékwe wa. Guné Korinmba yaréngunénga wuné apakmba yaréwutékwa. Apakmba yaréte gunéké apapu vékulakawutékwa. Wuna mawulé gunale wa téndékwa. Téndéka wuné nana Néman Du Jisasna yémba wate, wani kapérandi musé yan duké wuna mawulémba wawutén. Bulaa gunat wawutékwa. Guné Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa akwi jaawuwe bulngunu, wuna mawulé gunale téndu, guné nana Néman Du Jisasna yémba wani kapérandi musé yan duwat ma wangunék. Dat ma wa, dé guné yaasékatake Satanngé yéndénngé. Yéndu Satan déku néma du rate déku sépé yaavan kutndu, kalmu wani du yandén kapérandi muséké kuk kwayéndu Néman Du Jisas wani duwat kulémawulé kwayéké dé? Kwayéndu akwi du dakwa yandarén jémbaaké waké yandékwa sapak wani du yékunmba rapékakandékwa.

De Korinsé ma wandaru wani kapérandi musé yan du yéndu

⁶ Guné anga wangunéngwa, “Nané Gotna kundi yékunmba vékute nané yéku yapaté yakwa du dakwa wa ténangwa.” Wunga wate guna yé kavérékngunénga guna mawulé yékunmba yamba te wa. Wunga waké yambak. Kapére mawulé wa yangunéngwa. Ani gwaaménja kundi ma véku. Ayélap résépu yate bretmba kut yeyé yaayandéka bret kapére yandékwa. Wunga yakwanngé wa vékusékungunéngwa. Kapére mawulé ayélapkéri résépu pulak, bari kut yeyé yaaye némaamba yate du dakwana mawulé yaavan kurkandékwa. ⁷ Wani muséké vékulakate gunat wawutékwa. Wani du yan kapérandi musé wan ayélap résépu pulak wa téndékwa. Déku kapérandi mawulé ayélap résépu pulak kut yeyé yaayate guna mawulé yaavan kurkapuk yamuké, guné wani duwat wangunu dé gunale jaawukapuk yate Gotna kundi katik bulké dé. Guna mawulé yéku bret pulak yékunmba téndu guné Gotna ménimba yéku du dakwa téngunénngé, dé gunale katik yaréké dé. Talimba Juda du dakwa Pasova waandakwa paat yate, nyansipsip viyaae kaké yate, talimba taakandarén yis yaasékatake wa wani kwaami brerale kandarén. Kraisa wani nyansipsip pulak wa téndékwa. Dé viyaandaka nanéké wa kiyaandén. Kiyaandéka nana mawulé guna mawulé waak yékunmba téndéka nané Gotna ménimba yéku yapaté yakwa du dakwa ténangwa. Tété wangunu wani kapéremusé yan du gunale katik yaréké dé. ⁸ Kraisa nanéké kiyaandénngé vékulakate, nané kapére mawulé ma yaasékakwak, Juda du dakwa talimba taakandarén yis yaasékandarén pulak. Yate nané yéku mawulé ma vékukwak.

Nana mawulé yékunmba tépékaandu nané Kraiswa jémbaa yate yéku kundi ma bulkwak.

⁹ Gunéké viyaatakawutén nak nyéngaamba anga wawutén, “Guné, taakwat témbétte kapéremusé yakwa dunyansale yaréte dele bulké yambak.” ¹⁰ Wunga wate wuné ani kępmaamba yékéyaakmba tékwa duké yamba wawutékwe wa. Yékéyaakmba tékwa du ras de taakwat témbétte kapéremusé yandakwa. Ras deku mawulé nak duna muséké jaambindékwa. Ras wa nak duna musé sél yandakwa. Ras wa papungorét waatakundakwa. Deké yamba wawutékwe wa. Guné ani kępmaamba yékéyaakmba tékwa duwale yarékapuk yate dele bulkapuk yamunaae, yani taalémba tékatik guné? De akwi genge gaayémba wa yaréndakwa. Guné ani kępmaa akwi yaasékatake yékatik guné. ¹¹ Wani kundi wate wuné nak dunyanséké wa wawutén. Wani du anga wandakwa, “Nané Krai Jisasna jémbaamba yaalan du a.” Wunga wate wa ani kapéremusé yandakwa. Ras wa taakwat témbétte kapéremusé yandakwa. Ras deku mawulé nak duna muséké jaambikwa. Ras wa papungorét waatakundakwa. Ras wa nak duké papukundi wandakwa. Ras wa waangété kulak kate waangété yandakwa. Ras wa nak duna musé sél yandakwa. Wani musé yate Krai Jisaset paapu yakwa dunyanséké wa wawutén. Guné dele yaréte bulké yambak. Dele kakému kaké yambakate.

¹²⁻¹³ Taakwat témbétte kapéremusé yate ani kępmaamba yékéyaakmba tékwa dunyanséké yamba wawutékwe wa. Wuné kot vékukwa néma du rate deku jémbaaké kundi katik waké wuté. Wan wuna jémbaa yamba yé wa. Wan Gotna jémbaa wa. Dé kot vékukwa néma du rate deku jémbaaké kundi wakandékwa. Krai Jisasna jémbaamba yaale kapéremusé yakwa duké wa wawutén. Nané kot vékukwa néma du rate wani dunyanna jémbaaké kundi wakanangwa. Wan nana jémbaa wa. Nané wani jémbaa yananéngé, Gotna nyéngaamba kwaakwa kundi nak anga wandékwa, “Gunale yaréte kapéremusé yakwa duwat ma wangunu yéndu. Gunale katik yaréké dé.” Guné wani kundi vékute wani kapéremusé yan duwat ma wangunu dé guné yaasékatake yéndu. Gunale katik jaawuwe yaréké dé.

6

Kraisna jémbaamba yaalan nak du dakwat katik kotimngé daré

¹ Guna du ras Krai Jisasna jémbaamba yaalan nak duwale waarute de Gotna kundi vékukapuk yate kot vékukwa duké yéndakwa, wani néma du deku kundi vékute deku jémbaaké wandéngé. Gotna kundi vékukapuk yakwa duké yéndakwanngé, kamuké daré nékéti yamba yandakwe? Kamuké daré Gotna duké yamba yéndakwe, de deku jémbaaké wandaréngé? ² Kukmba nané Gotna du dakwa néma du dakwa rate kot vékute yékéyaakmba tékwa du dakwa yan jémbaaké kundi wakanangwa. Wani muséké wa vékuséngunéngwa. Guné kukmba néma du dakwa rate deku jémbaaké kundi wamuké, kamuké guné makal muséké bulaa kundi yamba wangunéngwe? ³ Kukmba nané Gotna du dakwa néma du dakwa rate Gotna kundi kure gaayakwa duna jémbaaké kundi wakanangwa. Wunga waké yanangwanngé wa vékuséngunéngwa. Nané kukmba deku néma jémbaaké kundi wananan, ani kępmaamba yékéyaakmba tékwa duna makal jémbaaké kundi waké apamama yanangwa.

⁴ Guné deku jémbaaké kukmba wakangunéngwa. Guné bulaa guna duna jémbaaké kundi waké yate kamuké guné Gotna kundi vékukapuk yakwa duké yu? Deké nané Gotna kundi vékukwa du anga wanangwa, “Yékéyaakmba tékwa du wa. Baka du wa téndakwa.” Wunga wananga kamuké guné deké yu, de kot vékukwa néma du rate guna jémbaaké kundi wandaréngé? ⁵ Wuné wani kundi

wawutékwa, guné nékéti yate, deké yékapuk yangunénggé. Duna jémbaaké kundi waké vékuséngwa du gunale wa yaréndakwa. ⁶ Kamuké guné guna néma duké vékulakapakuk yo? Kamuké guna du ras guna nak duwale waarute daré det kotimu? Wan kapérandi yapaté wa yangunéngwa. Kamuké daré guna du ras nak duwat kotimte, Gotna kundi vékukapakuk yakwa duna ménimba téte kundi bulndaka wani kot vékukwa néma du deku jémbaaké dé wo? Wan kapérandi yapaté wa yandakwa.

⁷ Guna du dakwat kotimte wa kapérandi yapaté wa yangunéngwa. Yangunéngwa wa vékusékwutékwa. Guné Gorké yamba vékulakangunéngwe wa. Guna du ras gunat yaavan kutndaru, guné waarukapakuk yate, det kotimngapakuk yate baka témunaangunu, wan yékun wa. Guna du ras guna musé baka kéraandararu guné waarukapakuk yate det kotimngapakuk yate baka témunaangunu, wan yékun wa. ⁸ Guné wunga yamba yangunéngwe wa. Guné kapérandi musé yate det kotimte nak duna musé wa baka kéraangunéngwa. Guné, gunale Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwat, wunga wa yangunéngwa.

⁹⁻¹⁰ Kapérandi musé yakwa du dakwa Gotna gaayémba katik raké daré. Wanngé wa vékuséngunéngwa. Yékunmba ma véku. Guné guna mawulat paapu yaké yambak. Taakwat témbétte kapéremusé yakwa du, duwat témbétte kapéremusé yakwa taakwa, papungorét waatakukwa du dakwa, nak duna taakwale kapéremusé yakwa du, nak taakwa duwale kapéremusé yakwa taakwa, kapére mawulé vékute duwale kwaakwa du, kapére mawulé vékute taakwale kwaakwa taakwa, sél yakwa du dakwa, nak duna muséké jaambikwa du dakwa, waangété kulak kate waangété yakwa du dakwa, nak du dakwaké papukundi wakwa du dakwa, nak duna musé baka kéraaké yate det viyaakwa du dakwa, wunga yakwa du dakwa de Gotna gaayémba katik raké daré. Got néma du rate deké katik yékunmba véréké dé. ¹¹ Talimba guna du dakwa ras wunga wa yaténgunén. Yaténgunéngwa Got guna kapére mawulé wa kururéndén. Got wandéka guné déku jémbaamba yaale déku du dakwa wa téngunéngwa. Nana Néman Du Jisas Krai gunat yékun yandéka Gotna Yaamambi guna mawulémba wulaae téndéka wa Got gunat véte anga wandékwa, “Wan yéku yapaté yakwa du dakwa wa.” Naandékwa.

Nané nana sépé nana mawulémba Gotna yé ma kavéréngwak

¹² Guna du ras anga wandakwa, “Krais Jisas watépékapuk yan musé akwi yakanangwa. Wan yékun wa.” Wunga wandaka wawutékwa, “Yamba yé wa. Gunat yékun yakapakuk yakwa musé waak yaké yambak.” Naawutékwa. Nanat yékun yakapakuk yakwa musé yamunaate, wa wani muséké apapu vékulakananu wani mawulé male téndu nané Gorké vékulakaké yapatikanangwa. Nanat yékun yakapakuk yakwa musé katik yaké nané.

¹³ Guna du ras anga wandakwa, “Got kakému wa yandén biyaaké. Yate biyaa wa yandén kakémuké.” Wunga wate wa némaamba kakému kaké vékulakate, taakwat témbétte dele kapéremusé yaké vékulakandakwa. Wani muséké ma vékulaka. Kakému, biyaa waak, wan baka musé wa. Kukmba Got wandu kakému, biyaa waak, késkandékwa. Kakému, biyaa waak katik tépékaaké dé. Guna sépé wan nak pulak wa. Baka musé yamba yé wa. Nané taakwat témbétte dele kapéremusé yananénggé, Got nana sépé yamba yandékwe wa. Nané déku kundi vékunanu Jisas Krai nana sépéké néma du randénggé, wa Got dé nana sépé yandén. Yandénggé, nané taakwat témbérkapuk yate dele kapéremusé yakapakuk yate nana sépémba kapéremusé katik yaké nané. ¹⁴ Nana Néman Du Jisas Krai kiyaandéka Got wandéka wa nakapakuk taamale waarapndén. Nané kiyaananu Got apamama yate nanat waak wandu nana sépé yékun yandu nakapakuk taamale

waarape apapu apapu rapéka-kanangwa. Wanngé nané taakwat témbétte dele kapéremusé yate nana sépémba kapéremusé katik yaké nané.

¹⁵ Nané Kraiswa maan taamba sépé pulak wa ténangwa. Wani muséké wa vékuséknungwéngwa. Guné Kraiswa maan taamba sépé pulak téte, akwi musé yandékwa pulak wa yangunéngwa. Yénga pulak dé? Kraisi yaambumba yatékwa taakwale kwaaké dé? Yamba yé wa. Kraiswa maan taamba sépé pulak téte, yaambumba yatékwa taakwale yénga pulak kwaaké guné? Guné wani kapéremusé yaké yambakate. ¹⁶ Du yaambumba yatékwa taakwale kwaate, bét nakurak sépé ye wa yarékambérékwa. Wani muséké wa vékuséknungwéngwa. Du béré taakwaké Gotna nyéngaamba ani kundi wa kwaakwa: Bét nakurak sépé ye wa yarékambérékwa. Wani kundiké vékulakate guné yaambumba yatékwa taakwale kwaaké yambak. Guné dele nakurak sépé yakapuk yamuké, guné dele nakurakmba yaréké yambakate. ¹⁷ Guné Néman Du Jisasale yaréte dale nakurakmawulé yakangunéngwa.

¹⁸ Guné taakwat témbétte dele kapéremusé yaké yambak. Wani kapéremusé yate du deku sépé wa yaavan kutndakwa. Nak baan kapéremusé yate wa du deku sépé yamba yaavan kutndakwe wa. ¹⁹⁻²⁰ Guna sépé wan Gotna gaa pulak wa tékwa. Yandékwanngé guna sépé yaavan kurké yambak. Got déku Yaamambi kwayéndéka guna mawulémba rate guna sépémba waak wa randékwa. Wani muséké wa vékuséknungwéngwa. Got gunéké sémbéraa yate déku nyaanét wandéka wa kiyaandén, guné Satanna taambamba kéraandu déku du dakwa téngunénggé. Wunga yandéka guné guna sépéké néma du yamba rangunéngwe wa. Kraisi wa guna sépéké néma du randékwa. Guné anga waké yambak, “Nana sépémba mawulé yanangwa musé akwi yakanangwa.” Wunga wakapuk yate yaambumba yatékwa taakwale kwaaké yambak. Kraisi guna sépéké néma du wa randékwa. Randu guné déku jémbaa yate ma yékunmba yaréngunék. Yaréte guna sépé guna mawulémba waak déku yé ma kavéréknungunék.

7

Taakwa kéraakwa du, du kumbikwa taakwaké Pol wandékwa

¹ Nyéngaamba viyaatakangunén kundi bulaa kaatakawutékwa. Du, taakwa kéraakapuk ye kwawindu yaréndaran, wan yékun wa. Wunga vékulakate wa wawutékwa. ² Némaamba dunyansé, taakwat témbétte, wa kapéremusé yandakwa. Guné wunga yakapuk yangunénggé, nak kundi waak wawutékwa. Guné akwi dunyansé, wani baan kapéremusé yakapuk yamuké, wa guné nak nak, taakwa ma kéraangunék. Guné akwi taakwa, wani baan kapéremusé yakapuk yamuké, wa guné nak nak, du ma kumbingunék. ³⁻⁴ Taakwa léku sépéké néma taakwa yamba ralékwe wa. Léku du wa néma du rakwa léku sépéké. Du waak déku sépéké néma du yamba randékwe wa. Déku taakwa wa néma taakwa rakwa déku sépéké. Déku taakwa dale kwaamuké mawulé yalu, wa katik kalik yaké dé. Léku du lale kwaamuké mawulé yandu, wa lé katik kalik yaké lé. ⁵ Du déku taakwale nakurakmba yaréte, kwaate, dé lat kuk kwayékapuk yate déku sépéké katik sémbu yaké dé. Yandu lé dat kuk kwayékapuk yate léku sépéké katik sémbu yaké lé. Bét nakurakmawulé yate Gorké male vékulakaké we, bérku sépé ayélapkéri sapak kulkiye baka yarémunaambéru, wan yékun wa. Kukmba bét nakurakmba yaréte nakapuk kwaakambérékwa. Nakapuk kwaakapuk yambéru, Satan kalmu yaae bérku mawulé yaavan kutndu bét nak du nak taakwale kapéremusé yaké béré?

⁶ Guné wunat waatakungunénga wa yi naawutékwa. Guné du, taakwa kéraangunéngwanngé wa yi naawutékwa. Guné taakwa, du kumbingunéngwanngé wa yi naawutékwa. Guna mawulé wa. Wani muséke apakundi yamba wawutékwe wa. ⁷ Akwi du dakwa wuné pulak kwawindu téndarénngé wa mawulé yawutékwa. Got dé nanat késpulak nakpulak mayé apa wa tiyaandékwa, késpulak nakpulak jémbaa yananénngé. Dé wandéka du ras taakwa kéraandaka taakwa ras du kumbindakwa. Got nak du dakwat nak mayé apa kwayéndéka wa kwawindu kwawitakwa yaréndakwa.

⁸ Taakwa kéraakapuk yakwa du, taakwa kiyaan kwawindu, du kumbikapuk yakwa taakwa, du kiyaan kwawitakwat anga wawutékwa: Guné wuné tékwa pulak kwawi témunaangunu, wan yékun wa. ⁹ Nak kundi waak wawutékwa: Guné du, taakwa kéraaké néma mawulé yamunaae, wa taakwa kéraakangunéngwa. Guné dakwa, du kumbiké néma mawulé yamunaae, wa du kumbikangunéngwa. Wan yékun wa. Guné wunga yaké néma mawulé yate, wunga yakapuk yate, baka yarémunaae, kalmu guna mawulé yaa pulak yaante yékunmba tékapuk yandu kapéremusé yaké guné?

¹⁰ Kraisa Jisasna jémbaamba yaale du kumbikwa taakwa, taakwa kéraakwa du waak, gunat ani kundi a wawutékwa. An wuna kundi yamba wa. An Néman Du Jisas Kraisna kundi a. Taakwa léku du katik yaasékaké lé. ¹¹ Du déku taakwat katik waké dé, lé dé yaasékatake yélénngé. Taakwa léku du yaasékalan, baka ma yarélék. Nak duwale katik yarélék lé. Lé baka yarémuké kalik yamunaae, wa léku duké nakapuk waambule ye, nakapuk nakurakmawulé yate, yékunmba yarékambérékwa.

¹² Nak du dakwaké ani kundi a wawutékwa. Néman Du wunat kundi yamba wandékwe wa wani muséké. Gotna Yaamambi wuna mawulémba randéka ani kundi a wawutékwa. Kraisna kundi yékunmba vékukwa du Kraisna kundi yékunmba vékukapuk yakwa taakwat kéraandu, lé dale yarépékaké mawulé yamunaalu, dé wani taakwat katik waké dé, lé dé yaasékatake yélénngé. ¹³ Kraisna kundi yékunmba vékukwa taakwa Kraisna kundi vékukapuk yakwa duwale yarélu, dé lale yarépékaké mawulé yamunaandu, lé dé katik yaasékaké lé. ¹⁴ Guné wa vékuséngunéngwa. Kraisna kundi vékukapuk yakwa du Kraisna kundi yékunmba vékukwa taakwat kéraae, lale yarépékamunaandu, wa Got wani taakwaké vékulakate anga wakandékwa, “Bét nakurakmba yarépékambéru wuné wawutu wani du déku taakwana mawulé katik yaavan kurké dé.” Wunga wandu Kraisna kundi vékukapuk yakwa taakwa Kraisna kundi yékunmba vékukwa dumba kumbiye, dale yarépékamunaalu, Got wani duké vékulakate anga wakandékwa, “Bét nakurakmba yarépékambéru wuné wawutu wani taakwa léku duna mawulé katik yaavan kurké lé.” Got wunga wate béрку nyambaléké anga wakandékwa, “Wan Kraisa Jisasna jémbaamba yaalan du dakwana nyambalé wa.” Got wani nyambaléké wunga wakapuk yamunaae, wa déké anga wakatik dé, “Wuna kundi vékukapuk yakwa du dakwana nyambalé wa.” Naakatik dé.

¹⁵ Kraisna kundi vékukapuk yakwa du Kraisna kundi yékunmba vékukwa taakwat kéraae, lé yaasékaké mawulé yamunaae, dé lé yénga yaasékandu. Wan yékun wa. Kraisna kundi vékukapuk yakwa taakwa Kraisna kundi yékunmba vékukwa dumba kumbiye, dé yaasékaké mawulé yamunaae, lé dé yénga yaasékalu. Wan yékun wa. Got wa wandén, déku du dakwana mawulé yékunmba téndu, de nakurakmawulé yate yékunmba yaréndarénngé. Wani muséke wandéka ani kundi wawutékwa: Kraisna kundi yékunmba vékukwa duna taakwa Kraisna kundi vékukapuk yate, dé yaasékaké mawulé yalu, lé dé yaasékalénngé wamunaandu, wan yékun wa. Kraisna kundi yékunmba vékukwa

taakwana du Kraiswa kundi vékukapuk yate, lé yaasékaké mawulé yandu, lé yi naamunaalu, wan yékun wa.

¹⁶ Guné Kraiswa kundi yékunmba vékukwa dakwasé, guna du Kraiswa kundi vékukapuk yandaru, de bari yaasékaké yambak. Guné dele yaréte, kalmu guna du wat yékun yangunu, de Kraiswa kundi yékunmba vékute kulémawulé kéraaké daré kapuk? Guné yamba vékuséngunéngwe wa. Guné Kraiswa kundi yékunmba vékukwa du, guna taakwa Kraiswa kundi vékukapuk yandaru, de bari yaasékaké yambak. Guné dele yaréte, kalmu guna taakwat yékun yangunu, de Kraiswa kundi yékunmba vékute kulémawulé kéraaké daré kapuk? Guné waak yamba vékuséngunéngwe wa.

Got nanat wandén sapak yarénanén pulak ma yarékwak

¹⁷ Wani kundi vékute ani kundi waak ma véku. Got wandéka guné kamu jémbaa guné yak? Déku jémbaamba yaalangunénggé Got gunat wandéka yénga pulak guné yarak? Guné nak nak, yaréngunén pulak, ma yarépékangunék. Wunga mawulé yawutékwa. Wani kundi akwi gaayémba tékwa Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwat wawutékwa. ¹⁸ Juda dunyan talimba, “Wan Gotna du wa,” naate duna sépé sékudarénggé, dé Krai Jisasna jémbaamba yaalandénggé Got dat wandu, wani du sékudarén sépéna katak katik yasnyéputiké dé. Nak gaayé du nak duna sépé sékukapuk yandarénggé, dé Krai Jisasna jémbaamba yaalandénggé Got dat wandu, wani du dé déku sépé sékudarénggé katik waké dé. ¹⁹ Sépé sékundakwan wan baka musé wa. Sépé sékukapuk yandakwan wan waak wan baka musé wa. Gotna kundi yékunmba vékute wandékwá pulak yandakwan, wan néma musé wa.

²⁰ Akwi du dakwa, Got Krai Jisasna jémbaamba yaalandarénggé taale det wandén sapak yaréndarén pulak, wunga ma yarépékandarék. ²¹ Talimba Krai Jisasna jémbaamba yaalangunénggé Got wandén sapak guné nak duna jémbaa yakwa du dakwa guné yarak, kapuk yénga pulak guné yarak? Dékumukét yénga yakét. Nak duna jémbaa yangunéngwannggé, kapére mawulé vékuké yambak. Deku jémbaa yate yéku mawulé ma vékungunék. Guné det yaasékatake yékunmba yéngunénggé wamunaandaru, wan yékun wa. Guné yéku mawulé vékute deku jémbaa yaasékatake yékunmba yékangunéngwa.

²² Guné néma duna kundi vékute deku jémbaa yakwa du dakwa, guné ma véku. Wani néma du gunéké apamama yandarén pulak, wa talimba Satan dé gunéké apamama yate néma du randén. Nana Néman Du Krai Jisas déku jémbaamba yaalangunénggé wandéka, guné déku kundi vékungunénga, dé wandéka Satan apamama yate gunéké néma du yamba randékwe wa. Yandéka guna mawulé yékunmba téndéka guné néma duké jémbaa yakwa du dakwa yarékwá pulak yamba yaréngunéngwe wa. Guné ras nak yapaté wa yangunén. Talimba du ras gunéké apamama yate gunéké néma du yamba randakwe wa. Guné yékunmba wa yaréngunén. Guné mawulé yangunéngwa jémbaa yangunénga nana Néman Du Krai Jisas déku jémbaamba yaalangunénggé watake, bulaa dé apamama yate gunéké néma du wa randékwa. Randéka guné déku kundi vékute mawulé yandékwa jémbaa yangunéngwa. Baka yamba yaréngunéngwe wa. ²³ Got néma jémbaa ye wa guné yékun ye kéraandén. Déku nyaan gunat yékun yaké wa kiyaandén. Kiyaandénggé guné mawulé yandékwa pulak ma yangunék. ²⁴ Wunale Krai Jisasna jémbaa yakwa du dakwa, gunat wawutékwa. Got gunat taale wandén sapak yaréngunén pulak, ma yarépékangunék. Guné Juda du dakwa yare Gorale nakurakmawulé yate wunga ma yarépékangunék. Guné nak gaayé du dakwa yare Gorale nakurakmawulé yate wunga ma yarépékangunék. Guné néma

duna kundi vékute deku jémbaa yakwa du dakwa yare Gorale nakurakmawulé yate wunga ma yarépékangunék. Guné guna mawulémba vékulakate mawulé yangunéngwa jémbaa yakwa du dakwa yare Gorale nakurakmawulé yate wunga ma yarépékangunék.

Pol kwawindu kwawitakwaké wandékwa

²⁵ Kwawindu kwawitakwaké Néman Du wunat kundi yamba wandékwe wa. Wuné wuna mawulémba vékulakate deké anga wawutékwa. Got wunéké sémbéraa yate wandéka wuné yéku mawulé vékute yéku kundi wawutékwa. Wunéké anga wangunénggé wa mawulé yawutékwa, “Wa vékuséknangwa. Dé Kraiswa kundi wakwa du wa. Déku kundi wan yéku kundi wa. Nané déku kundi ma vékuwak.” Wunga wangunénggé wa mawulé yawutékwa.

²⁶ Ani sapak némaamba kapérandi musé wa nané Kraisa Jisasna jémbaamba yaalan du dakwaké yaandékwa. Yaandéka gunat wawutékwa. Guné bulaa yaréngunéngwa pulak ma yaréngunék. ²⁷ Guné taakwa kéraak? Taakwa talimba kéraae bulaa de yaasékaké yambak. Guné taakwa kéraakapuk ye bulaa taakwa kéraamuké vékulakaké yambak. ²⁸ Guné du, taakwa talimba kéraangunén wan kapéremusé yamba yé wa. Guné taakwa, du kumbingunén wan kapéremusé yamba yé wa. Wani kundi watake nak kundi anga wawutékwa. Du kumbikwa taakwa, taakwa kéraakwa du, deké, deku kémnggé waak némaamba kapérandi musé yaaké yakwa. Wani kapérandi musé kwawindu kwawitakwaké yaaké yakwa kapérandi musat taalékéra-kandékwa. Wani kapérandi musé gunéké yaamuké kalik yawutékwa.

²⁹ Kraisa Jisasna jémbaamba yaale wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, anga yangunénggé wa mawulé yawutékwa. Kraisa Jisasna jémbaa yaké yanangwa sapak ayélap wa tékwa. Wani muséké vékulakate anga ma wangunék, “Kraisa Jisasna jémbaa wan néma jémbaa wa. Nané ayélap sapak male yaréte déku jémbaaké male ma vékulakakwak.” Wunga wate guné taakwa kéraae, taakwa kéraakapuk yakwa du Kraisa Jisasna jémbaaké male vékulakate jémbaa yandakwa pulak, guné Kraisa Jisasna jémbaa ma yangunék. ³⁰ Guné géraakwa du dakwa, géraangunéngwa muséké vékulakakapuk yate, géraakapuk yakwa du dakwa yandakwa pulak, Kraisa Jisasna jémbaa ma yangunék. Guné mawulé tawulé yakwa du dakwa, mawulé tawulé yangunéngwa muséké vékulakakapuk yate, mawulé tawulé yakapuk yakwa du dakwa yandakwa pulak, Kraisa Jisasna jémbaa ma yangunék. Guné musé kéraakwa du dakwa, wani muséké vékulakakapuk yate, déku jémbaaké male vékulakate Kraisa Jisasna jémbaa ma yangunék. ³¹ Guné ani kápmaamba rakwa musémba jémbaa yakwa du dakwa, wani muséké vékulakakapuk yate Kraisa Jisasna jémbaaké male vékulakate déku jémbaa ma yangunék. Wa vékuséknangwa. Ani kápmaa bari kése nak pulak tékandékwa. Wunga vékusékte wa wani kundi wawutén.

³² Guné Néman Duna jémbaa male yaké vékulaka-ngunénggé wa mawulé yawutékwa. Guné nak muséké vékulaka vékulaka naamuké kalik yawutékwa. Taakwa kéraakapuk yakwa du wa Néman Du Kraisa Jisasna mawulé deké yékun yandénggé, vékulakandakwa. Vékulakate, mawulé yandékwa jémbaa yaké wa mawulé yandakwa. ³³ Taakwa kéraakwa dunyan de deku taakwana mawulé deké yékun yandénggé, wa ani kápmaana muséké vékulakandakwa. Vékulakate, deku taakwa mawulé yakwa jémbaa yaké wa mawulé yandakwa. ³⁴ Wunga yate mawulé vétik yandakwa. De Néman Du Kraisa Jisasné vékulakandakwa. De deku taakwaké waak vékulakandakwa. Du kumbikapuk yakwa taakwa de Néman Du Kraisa Jisasna mawulé deké yékun yandénggé, wa vékulakandakwa. Vékulakate,

deku mawulé deku sépé yékunmba téndénngé mawulé yate, de déku jémbaa yékunmba yaké wa vékulakandakwa. Du kumbikwa taakwa de deku duna mawulé deké yékun yandénngé, wa ani képmaana muséké vékulakandakwa. Vékulakate de deku du mawulé yakwa jémbaa yaké wa mawulé yandakwa. Wunga yate Néman Du Jisaské vékulakate, deku duké waak vékulakate, wa mawulé vétik yandakwa.

³⁵ Wani kundi wa wawutéén, guna mawulé yékunmba téndu guné yékunmba téngunénngé. Anga yamba wawutékwe wa, “Guné du, taakwa kéraaké yambak. Guné taakwa, du kumbiké yambak.” Wunga yamba wawutékwe wa. Guné yékunmba téte Néman Du Jisasale nakurakmawulé yate, déku jémbaa yékunmba yangunénngé, wa mawulé yawutékwa. Guné mawulé vétik yate Néman Duna jémbaa kapére yamuké, kalik yawutékwa. Yate wa wunga wawutéén.

³⁶ Du nak, dé kéraandénngé wandarén taakwat wayéka kéraakapuk ye, lale bulte, bét nakurakmawulé yate Néman Duké vékulakaké yate kapmang kapmang yarémuké wambéru, kukmba déku mawulé léké yaa pulak yaandu, dé lé kéraaké mawulé yamunaae, wa lé ma kéraandék. Wan yékun wa. Wunga yate kapéremusé katik yaké dé. ³⁷ Nak du, déku mawulé déku sépé waak apamama ye téndu déku mawulémba anga wamunaae, “Wuné kéraawutéénngé wandarén taakwa katik kéraaké wuté. Lé baka yarélénngé wa mawulé yawutékwa. Aané Néman Duké vékulakate kapmang kapmang ma yarétu.” Wunga watake lé kéraakapuk ye, kwawindu yaréndu, wan yékunmba yakandékwa. ³⁸ Wani duké vékulakate anga wawutékwa. Du dé kéraandénngé wandarén taakwat kéraamunaandu, wan yékun wa. Nak du, dé kéraandénngé wandarén taakwat kéraakapuk ye, Néman Duké vékulakate, baka yarémunaandu, wan néma yéku yapaté wa.

³⁹ Taakwana du wayéka yaréndu lé léku duwale ma yarélék. Yarélu, léku du kiyaandu, lé nak duwale yaréké mawulé yalu, wani du Néman Duna kundi yékunmba vékumunaandu, wan yékun wa. Dale yarékaléka. ⁴⁰ Wuna mawulémba anga wawutékwa: Wani taakwa dale yarémunaalu wan yékun wa. Lé baka yarémunaalu wan néma yéku yapaté wa. Wunga wawutékwa wuna mawulémba. Wuna mawulémba Gotna Yaamambi wa randékwa. Randéka yéku kundi wa wawutékwa gunat. Guné wuna kundi vékumunaangunu, wan yékun wa.

8

Papungorké kwayéndarén kwaami

¹ Guné papungorké kwayéndarén kwaamiké waatakungunén kundiké bulaa kaatakawutékwa.

Anga wangunén, “Nané wani muséké wa vékuséknangwa.” Naangunénga anga wawutékwa, “Yi wan wanana wa.” Naawutékwa. Ani kundi waak ma véku. Du dakwa ras anga wandakwa, “Nané rékaamba muséké wa vékuséknangwa.” Wunga wate deku mawuléké mawulé tawulé yandakwa. Yate deku yé kavérékte wa nak du dakwat yékun katik yaké daré. Guné nak du dakwaké néma mawulé yate det yékun yaké jémbaa yangunu, wa guna mawulé apamama ye yékunmba tékandékwa. Nak du dakwaké néma mawulé yangunéngwa musé wan néma musé wa. Rékaamba muséké vékuséknangunéngwa musé wan baka musé wa. ² Du ras deku mawulémba anga wandakwa, “Nané rékaamba muséké wa vékuséknangwa.” Wunga wate de yékunmba vékuséknandakwa yaambuké yamba vékuséknandakwe wa. Deku mawulé yamba wayéka yékun yatépkandékwe wa.

³ Gorké néma mawulé yakwa du dakwa Gotna du dakwa téndaka deku mawulé yékun yandékwa. Got déku du dakwat wa vésékndékwa.

⁴ Papungorké kwayéendarén kwaami kandakwanngé, anga wawutékwa. Papungot wan yaamambi jaakwa musé yamba yé wa. Wan baka musé wa. Dé miyémba taandakwa musé wa. Némaamba Got yamba re wa. Nakurak Got male wa yarékwa. Wunga vékusék-nangwa. ⁵ Képmaamba tékwa némaamba musé, nyétmba tékwa némaamba muséké waak yékéyaakmba tékwa du dakwa anga wandakwa, “Nana néma du wa. De nanéké yékunmba véréndakwa.” ⁶ Wunga wandaka anga vékuséknangwa. Nanéké yékunmba vérékwa du wan nana aapa Got wa. Dé watake wa akwi musé yandén. Yandéka nané déku du dakwa ténangwa. Nana Néman Du wan nakurak male wa. Wan Jisas Kraisa wa. Dé jémbaa yate akwi musé wa yandén. Yandéka nané démba kulémawulé kéraae kurkale yaréngwa. Yaréte wa papungorké vékuséknangwa. Wan néma du yamba yé wa. Wan baka musé wa.

⁷ Du dakwa ras wani muséké yamba vékusékndakwe wa. Talimba de ras Gotna kundiké vékuséknangpak yate de papungorké kwayéendarén kwaami kandarén. Katake kukmba ras de Kraisa Jisasna jémbaamba yaalandarén. Yaalandaka deku mawulé yamba apamama ye yékunmba te wa. De bulaa anga wandakwa, “Papungotna mayé apa wa kwaakwa, papungorké kwayéendarén kwaamimba. Nané wani kwaami kananga wani papungotna mayé apa nana mawulé wa yaavan kutndén.” Wunga wandaka deku mawulé yamba yékunmba téndékwe wa. De yamba yékunmba vékusékndakwe wa, papungot apamama yakapak yandékwanngé. ⁸ Yénga pulak Gotna ménimba yékunmba téké nané? Wani kwaami kate Gotna ménimba yékunmba téké nané, kapuk wani kwaami kakapak yate Gotna ménimba yékunmba téké nané? Nané papungorké kwayéendarén kwaami kananu, wa Got nanat katik anga waké dé, “Guné yéku musé yakwa du dakwa wa.” Nané papungorké kwayéendarén kwaami kakapak yananu, Got nanat katik anga waké dé, “Guné yéku musé yakwa du dakwa wa.” Wunga katik waké dé. Wani kwaami kananu, wan baka musé wa. Wani kwaami kakapak yananu, wan waak wan baka musé wa.

⁹⁻¹⁰ Wani kundi vékute ani kundi waak ma véku. “Wan baka musé wa,” naate, papungorké kwayéendarén kwaami kaké yate, guné taale ma yékunmba vékulakangunék. Du dakwa ras Kraisa Jisasna jémbaamba yaalandaka deku mawulé yamba apamama ye yékunmba téndékwe wa. Wani du dakwa anga wandakwa, “Nané wani kwaami kananu, kalmu wani papungotna yé kavéréknangwa pulak yate, kapéremusé yaké nané? Nané wani kwaamiké wa yaakétnanén.” Naandakwa. Guné, “Wan baka musé wa,” naate, wani muséké vékusékte, papungorét waatakundakwa gaat wulaae, papungorké kwayéendarén kwaami kangunu, de véte kalmu de waak wani kwaami kaké daré? De wani kwaamiké taale yaakére kukmba kate wa kapéremusé yandakwa. Guné wani kwaami kangunu, kalmu nak du dakwa kanguna pulak kate, de kapérandi musé yaké daré? ¹¹ Wani muséké vékulakate guné wani kwaami kaké yambakate. Wani du dakwa waak de Kraisa Jisasna jémbaamba wa yaalandarén. Kraisa Jisas wani du dakwaké waak wa kiyaandén. Guné, “Wan baka musé wa,” naate, vékusékte, wani du dakwaké ma vékulakangunék. Deku mawulé yaavan kutngunu de kapérandi yaambumba yékapuk yamuké, guné wani kwaami kaké yambak. ¹² Wani du dakwana mawulé yamba apamama ye yékunmba téndékwe wa. Guné deku mawulé yaavan kure, wa det kapérandi musé yakangunéngwa. Yangunu de Kraisa Jisasna kundi nakapak yékunmba katik vékuké daré. Wunga yandaru, wa guné Kraisa Jisasét kapérandi musé wa yangunéngwa.

¹³ Wani muséké vékulakate wa wawutékwa. Nané wani kwaami kananu, de nanale Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa nanat véte kapéremusé yandaru, nané wani kwaami nakapuk katik kaké nané. Nané, “Papungot wan baka musé wa,” naate, papungorké vékusékte, nané vékuséknangwa muséké vékulakapakuk yate, nak du dakwaké néma mawulé ma yakwak. De kapérandi yaambumba yékapuk yamuké, nané wani kwaami katik kaké nané.

9

Pol Krai Jisasna jémbaa yate yéwaa kéraakapuk yandékwanngé mawulé yandén

¹ Du ras wuna kundiké kuk kwayéndakwa. Kuk kwayéndakwanngé ani kundi ma vékungunék. Wuné Krai Jisasna kundi kure yaakwa du wa. Nak duna kundi vékukapakuk yate mawulé yawutékwa jémbaa wa yawutékwa. Yawutu nak du wuna jémbaaké wunat katik waaruké dé. Wuné nana Néman Du Jisas wa véwutén. Wuné déku jémbaa yawutéka guné déku jémbaamba wa yaalangunén. Yi wan wanana wa. ² Nak du dakwa anga wandaru, “*Pol* Krai Jisasna kundi kure yaakwa du yamba yé wa.” Wunga wandaru wan baka musé wa. Wa vékuséknungungwa. Wuné Krai Jisasna kundi kure yaakwa du wa. Gunale yaréte gunat kundi wa wawutén, nana Néman Du Krai Jisaské. Wawutéka guné vékute déku jémbaamba wa yaalangunén. Yaalangunénggé, akwi du dakwa gunat véte wunéké vékusék-ngandakwa.

³ Du ras wuna jémbaaké wunat waarundaka anga wawutékwa det. ⁴ Wuné nana Néman Du Krai Jisasna jémbaa a yawutékwa. Wani jémbaa yawutékwanngé, de du dakwa wunat kakému kulak waak tiyaandaru, wan yékun wa. ⁵ Pita, Krai Jisasna kundi kure yaakwa nak baan du, déku waayékanje waak, de taakwa kéraae, Jisasna jémbaa yate deku taakwa kure yeyé yaayandakwa. Wuné de yakwa pulak yate, Krai Jisasna jémbaamba yaalan taakwat nak kéraae, lat kure, nak du dakwaké yéte, de lat waak kakému kulak kwayéndaru, wan yékun wa. ⁶ Aané Barnabasale jémbaa yate yéwaa kéraae, aana kakému aana yéwaamba kéraatékwa. Aané aana kapmang wa wunga yatékwa. Krai Jisasna kundi kure yaakwa nak baan du wunga yamba yandakwe wa. Aané de yakwa pulak yamunaatu, wan yékun wa.

⁷ Ani kundi ma véku. Waariyakwa du deku jémbaa yate waariyandakwa yéwaa kéraae deku kakému kéraandakwa, kéraandakwa yéwaamba. Nak baan du deku yaawimba jémbaa yatake wa wani yaawimba yaanandarén kakému kandakwa. Nak baan du nak jémbaa yate wa bulmakauké séngite kaavéréndakwa. Wani jémbaa yate wa bulmakauna munyambi kandakwa. De akwi deku jémbaa yate wa kakému kéraandakwa. Kamuké aané aana kapmang Krai Jisasna jémbaa yate, déku kundi wate, aané baka jémbaa yo? Yate aané gunémba kakému yéwaa yamba kéraatékwe?

⁸ Wuné baka duna kundi vékute wunga yamba wawutékwe wa. Akwi du dakwa wani muséké wa vékuséknandakwa. Mosesét Got kwayén apakundi waak wunga wa wandékwa. ⁹ Talimba Moses ani apakundi anga viyaatakandén: Bulmakau jémbaa yate wit sék vakinékundaru guné deku tépngé gikétakngé yambak. De wani jémbaa yate wit sék ras yénga kandaru. Got wani kundi Mosesét wate bulmakauké male yamba vékulakandékwe wa.

¹⁰ Wani kundi wate wan nanéké wa vékulakandén. Deku yaawimba jémbaa yakwa du képmaa vaandakwa. Wani yaawimba yaanandarén kakému kamuké wa wani jémbaa yandakwa. Kakému kéraakwa du wani kakému ras kaké we wa deku jémbaa yandakwa. ¹¹ Nané Krai Jisasna jémbaa yate déku kundi gunat wa

wananén, guna mawulé yékunmba téndénngé. Wunga yananénngé, nana sépé yékunmba téndénngé guné kakému ras tiyaakatangununu, wan yékun wa. ¹² Nak du Krai Jisasna jémbaa yate déku kundi gunat wandaka guné deku jémbaaké vékulakate musé, yéwaa kwayéngunéngwa. Wan yékun wa. Nané Krai Jisasna jémbaa yate déku kundi taale gunat wananénngé, kamuké guné nana jémbaaké vékulakate nanat yamba tiyaangunéngwe? Guné nanat tiyaangununu, wan yéku yapaté wa.

Nané gunémba musé, yéwaa kéraamunaanunu wan yékun wa. Nané wani musé kéraaanunu kalmu nak du dakwana mawulé yaavan kutnanu de wani muséké kapére mawulé vékute Krai Jisasna yéku kundiké kuk kwayéké daré? Wani muséké vékulakate nané gunémba musé, yéwaa yamba kéraaangwe wa. Néma jémbaa ye nané kiyaaké yate, gunémba musé, yéwaa yamba kéraaangwe wa. ¹³ Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyan wani gaat kure yaandarén kakému de ras kandakwa. Kwaami tuwe Gorké kwayéndakwa taalémba jémbaa yakwa dunyan wa kure yaandarén kwaami ras kandakwa. Wunga yate yékunmba yandakwa. Guné wani muséké wa vékusék-ngunéngwa. ¹⁴ De jémbaa yate kakému kéraandakwanngé, Néman Du Krai ani kundi wa wandén, “Wuna jémbaa yate wuna kundi kwayékwa du, de musé, yéwaa kéraakandakwa, deku kundi vékukwa du dakwamba.” Naandén.

¹⁵ Wani kundiké vékulakate wa vékuséknangwa. Nané gunémba musé, yéwaa kéraaké mawulé yamunaanunu wan yékun wa. Wunga vékusékte wunga yamba yawutékwe wa. Yate gunémba musé nak yamba kéraawutékwe wa. Wuné Krai Jisasna jémbaa yawutéka guné wani jémbaaké musé, yéwaa ras tiyaakatamuké wa kalik yawutéén. Bulaa wani musé kéraamuké ani kundi yamba viyaatakawutékwe wa. Guné wunat musé tiyaamuké kalik yawutékwa. Guné tiyaakapuk yangunu wuné taale kaandéké kiyaawutu wan yékun wa. Ani muséké vékulakate wani kundi wa wawutéén. Wuné gunémba musé kéraamunaae, wuné anga nakapuk waké yapati-kawutékwa, “Wuné Krai Jisasna jémbaa yate det déku kundi kwayéte demba musé yamba kéraawutékwe wa. Wunga yate yékun wa yawutékwa.” Wuné yéku mawulé vékute wani kundi apapu kwayéké wa mawulé yawutékwa.

¹⁶ Wuné Krai Jisasna kundi kwayéte, wuna yé katik kavéréknge wuté. Got wunat wani jémbaa wa tiyaandén. Tiyaandén jémbaa wuné yakapuk yamunaaawutu, wa Got wunat waarundu, yékunmba katik yaréké wuté. ¹⁷ Wuna mawulémba male vékute wani jémbaa yamunaaate, wa yéwaa kéraamuké mawulé yakatik wuté. Wuna mawulémba vékute, ani jémbaa yamba yawutékwe wa. Got wunat watake wa wani jémbaa tiyaandén wunat. ¹⁸ Got tiyaan jémbaa yate kamu musé wuté kéraau? Kéraawutékwa musé anga wa: Krai Jisasna kundi wate det musé, yéwaaké yamba yaawiwutékwe wa. Wuné Krai Jisasna kundi kwayéwutéka wa baka vékundakwa. Baka vékundakwanngé, wa mawulé yawutékwa. Kéraawutékwa mawulé wan wuna yéwaa wuna kakému pulak wa.

Pol akwi du dakwaké jémbaa yakwa du pulak wa téndén

¹⁹ Wuné déku jémbaa baka yawuténgé, nak du wunéké apamama yamba yandékwe wa. Wuné wuna kapmang watake wa wuné akwi du dakwaké jémbaa yakwa du wa téwutékwa. Kamuké wuté wunga to? Némaamba du dakwa Krai Jisasna kundi yékunmba vékundarénngé wa wunga téwutékwa. ²⁰⁻²¹ Wunga téte wuné déku jémbaa yate Juda du dakwale yaréte, de yarékwa pulak yaréwutékwa, de Krai Jisasna kundi yékunmba vékundarénngé. Wuné Krai Jisasna apakundi wa vékuwutékwa. Vékute Gotna ménimba yéku du téwutékwa.

Téte Krai Jisasna jémbaa yate, Mosesna apakundiké vékuséngwa dunyansale yaréte, de Krai Jisasna kundi yékunmba vékunderénggé, wa wuné Mosesna apakundiké vékuséngwa du pulak wa yaréwutékwa. Wuné Krai Jisasna jémbaa yate, Mosesna apakundiké vékuséngapuk yakwa nak gaayé du dakwale yaréte, de Krai Jisasna kundi yékunmba vékunderénggé, wa wuné Mosesna apakundiké vékuséngapuk yakwa du pulak yaréwutékwa. Wunga yate wuné Krai Jisasna apakundi vékute Gotna apakundi vékuwutékwa. Gotna apakundi yamba yaasékawutékwe wa.

²² Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa ras deku mawulé yamba apamama ye yékunmba téndékwe wa. Mawulé vétik yate de yékunmba yamba yaténdakwe wa. De Krai Jisaské kuk kwayékapuk yamuké, wa wuné yékunmba vékulakate dele yaréwutékwa. Yaréte kalik yandakwa jémbaa yamba yawutékwe wa, deku mawulé yékunmba téndu de Kraiské yékunmba vékulakandarénggé. Akwi du dakwa Krai Jisasna kundi yékunmba vékute kulémawulé kéraae yékunmba yarépéandarénggé wa mawulé yawutékwa. Yate dele jémbaa yate, deku kundi vékute, dele kundi bulwutékwa. Det yékun yamuké wa wunga yawutékwa. ²³ Krai Jisasna jémbaa yate déku kundi wate wunga yapékawutékwa, Got wuné nak du dakwale nanat yékun yandénggé.

Nané ma apamama yananu Got yékun yakandékwa nanat

²⁴ Musé kéraamuké pétékwa dunyan akwi apamama yate péténdakwa. Yate nakurak male du wa det taalékére yéku musé kéraandékwa. Wunga yandakwanngé wa vékuséngunéngwa. Pétékwa du apamama yakwa pulak, guné waak apamama ma yangunék. Got gunat yékun yandénggé, apamama ma yangunék.

²⁵ Musé kéraamuké pétékwa dunyan de baka yamba péténdakwe wa. De yékunmba pétémuké, deku sépé deku mawulémba waak apamama wa yandakwa. Yate wa péténdakwa. Wan baka musé kéraamuké wa péténdakwa. Wani musé bari késkandékwa. Nané ma apamama yakwak, Got kukmba tiyaaké yandékwa musé kéraamuké. Wani yéku musé apapu apapu rapéka-kandékwa. Katik késké dé. ²⁶ Musé kéraamuké pétékwa du yékunmba yéndakwa, péténdakwa yaambumba. Nakurakmawulé yate wa pétépété ye saambakndakwa. Késpulak nakpulak mawulé yamba yandakwe wa. Wani du pulak wuné nakurakmawulé yate yékunmba yétéwutékwa, Gorké yéngwa yaambumba.

Taambat waariyakwa du de yékunmba vékulake deku taambaké wa apamama yandakwa. Yate viyaandakwa. Baka yamba viyaandakwe wa. Yandakwa pulak, wuné yékunmba vékulakate Gorké yawutékwa jémbaaké apamama yawutékwa. Baka yamba yawutékwe wa. ²⁷ Wuné Gotna jémbaa yékunmba yaké we, wuna sépé wuna mawuléké waak wa apamama yawutékwa. Krai Jisasna kundi nak du dakwat wa kwayéwutén. Got wunéké kuk kwayékapuk yamuké, wuna sépé wuna mawulémba waak wa apamama yawutékwa. Guné, wuné yakwa pulak, guna sépé guna mawulémba waak ma apamama yangunék, Gotna ménimba yékunmba témuké.

10

Kapérandi musé nana mawulé katik yaavan kurké dé

¹ Guné Krai Jisasna jémbaamba yaale wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, guné kurkale ma véku. Du dakwa ras deku sépé deku mawuléké waak apamama yakapuk yandaka Got det kuk kwayéndénggé, yékunmba vékuséngunénggé mawulé yate, wa gunat wawutékwa.

Talimba nané Judana gwaal waaranga maandéka bakamu, du yarékapuk taalém^{ba} Mosesale yeyé yaayandaka, Got déké yékunmba véte wandéka wa buwi nak taawan. Taawe tété taale yéndéka dé Got buwimba yatéte wa det yéké yandakwa yaambu wakwasnyéndén. Wakwasnyéndéka de akwi arula buwimba yéténdarén. Yéténdaka Got wandéka néma solwara deku yaambu yamba taakatépéndékwe wa. Got wandéka de akwi yékunmba ye wani solwaramba vaatindarén. ² De Mosesale arula wani buwimba ye wa wani solwaramba vaatindarén. De akwi wunga yate wa Mosesale nakurakmawulé yandarén. Wanngé, Got det baptais kwayé pulak wa yandén. ³⁻⁴ De du yarékapuk taalém^{ba} Got wandéka de akwi kakému kulak kandarén. Néma matumba nak kulak yaalandéka wa de akwi kandarén. Krai Jisas wa kwayén wani kakému kulak. Dé kulak kandarén matu pulak tété, wa deku mawulat yékun yandén. Dele wa yéténdén. ⁵ Got wani yéku musé akwi du dakwat kwayéndéka némaamba du dakwa Gotna kundi yékunmba yamba vékundakwe wa. Yandaka Got déké kalik yandéka de du yarékapuk taalém^{ba} wa lambiyakndarén.

⁶ Nana gwaal waaranga maandéka bakamu wunga yandarénngé, yékunmba ma vékulakangunék. Vékulake vékusékte guné de yan pulak, kapérandi musé yaké yambak. De kapérandi muséké wa mawulé yandarén. ⁷ De ras papungotna yém^{ba} kavérékndarén. Yandarénngé ani kundi wa kwaakwa Gotna nyéngaamba anga: Du dakwa papungotna yé kavérékte wa kakému karéndarén. Katake waarape kétindarén. Guné yandarén pulak, papungotna yé kavérékngé yambakate. ⁸ Guné nak du dakwale kapérandi musé yaké yambak, deku du dakwa ras yaténdarén pulak. Yaténdaka Got wandéka de nakurak nyaa némaamba (23,000) wa lambiyakndarén. ⁹ Deku du dakwa ras Néman Duna kundiké kuk kwayéte anga wandarén, “Nan^{at} yékun yaké dé, kapuk?” Wunga waténdaka Got watakandéka kaambe wa det tindaka kiyaandarén. De yan pulak, Gotna kundiké kuk katik kwayéké nané. ¹⁰ Deku du dakwa ras Gorét waarundarén. Waarundaka Got wandéka wa déku kundi kure gaayakwa du dakwat viyaakwa du wa yaae det viyaandéka kiyaandarén. De yan pulak, guné Gorét waaruké yambakate.

¹¹ Wani kapérandi musé nana gwaal waaranga maandéka bakamuké wa yaan. Yaandéka dé Gotna du nak wani muséké Gotna nyéngaamba wa viyaatakandén, nané wani kapérandi musé yakapuk yate yéku mawulé vékute yékunmba yarénanénngé. Nané ani kép^{maa} bari késké yakwa sapak yaréte wani muséké vékusékte yékunmba male ma tékwak. Guné wani muséké ma kurkale vékulakate yaréngunék.

¹² “Nané wani kapérandi musé yamba yanangwe wa.” Wunga wamunaangunu, yékunmba ma vékulakangunék, guné waak kapérandi musé yakapuk yamuké. ¹³ Kapére mawulé gunéké wa yaandékwa. Gunéké yaakwa kapére mawulé wan akwi du dakwaké yaakwa kapére mawulé pulak wa. Got wa wandén, gunéké yékunmba véké yandékwanngé. Watake gunat yékun yandu wani kapére mawulé guna mawulé katik yaavan kurké dé. Kapére mawulé guna mawulé yaavan kurkapuk yamuké, Got nak yaambu gunat wakwasnyé-kandékwa. Guné wakwasnyéndékwa yaambumba yéngunu, wa guna mawulé apamama ye téndu guné kapérandi musé katik yaké guné.

Gotna yé kavérékte, Satanna yé katik kavérékngé nané

¹⁴ Guné wuna du dakwa, guné nané Judana gwaal waaranga maandéka bakamu yaténdarén pulak kapérandi musé yakapuk yamuké, bulaa gunat a wawutéka. Guné papungotna yé kavérékngé yambak. Papungorké ma kuk kwayéngunék. ¹⁵ Guné yéku mawulé vékukwa du dakwa wa yaréngunéngwa. Guné wani kundiké

kurkale ma vékulaka. Wan yéku kundi dé, kapuk kapérandi kundi dé? ¹⁶ Krais Jisas nanéké kiyaandénggé vékulakate wa jaawuwe ranangwa. Rate Jisas déku dunyansale rate yandén pulak, nané akwi kulak kaké yate Gorké mawulé yate, déku yé kavéréknangwa. Yatake, “Déku nyéki wa,” naate, kate, nana Néman Du Krais Jisasale nakurakmawulé yate ranangwa. Nané akwi rate bret bule, “Déku sépé wa,” naate, kate nana Néman Du Krais Jisasale nakurakmawulé yate ranangwa. ¹⁷ Nana Néman Du Krais Jiskasé vékulakate wa kate ranangwa. Nana Néman Du wan nakurak male wa. Nané némaamba du dakwa dale nakurakmawulé yate wa nakurak kémba ténangwa.

¹⁸ Guné Juda du dakwaké ma vékulaka. Gorké kwayéendarén kwaami matun-jambémba taakandakwa déké. Taakatake wani kwaami kandakwa. Kate wa Gorale nakurakmawulé yate randakwa. ¹⁹ Wani kundiké bulaa wawutékwa. Papungorké kwayéendarén kwaamimba mayé apa yamba randékwe wa. Papungot apa yamba yandékwe wa. ²⁰ Gotna kundi vékukapuk yakwa du dakwa papungorké kwaami kwayéte wan Satanna kémngé wa kwayéndakwa. Gorké yamba kwayéndakwe wa. Nak du wani kwaami kate Satanna kémale wa nakurakmawulé yakan-dakwa. Guné Satanna kémale nakurakmba rate dele nakurakmawulé yamuké kalik yawutékwa. ²¹ Guné Néman Du Krais Jisasale kakému kulak kate wan dale wa nakurakmawulé yaréngunéngwa. Yaréte yénga pulak guné Satanna kémale kate, dele nakurakmawulé yaké guné? Yamba yé wa. Wunga yaké yapatingunéngwa. ²² Yénga pulak dé? Néman Du Krais Jisas kapére mawulé vékute gunéké kalik yandénggé guné mawulé yo? Mawulé yate guné Satanna kémale guné nakurakmawulé yo? Wunga yaké yambakate. Yénga pulak dé? Guné Satanna yé kavérékte anga waké guné? “Nané apa tapa wa yanangwa. Nané kapérandi musé yananu, wa Néman Du Krais kapérandi musé nanat waambule katik yakataké dé.” Guné wunga waké guné, kapuk? Wunga wate wa yamba vékuséngunéngwe wa déké. Déku mayé apa wa nana mayé apat taalékéran.

Nané apapu apapu Gotna yé ma kavéréknngwak

²³ Guné ras anga wangunéngwa, “Krais Jisas watépékapuk yandékwa musé wan yakanangwa. Wan yékun wa.” Naangunéngwa. Wuné anga wawutékwa, “Yamba yé wa. Nanat yékun yakapuk yakwa musé waak katik yaké nané.” Naawutékwa. Guné ras anga wangunéngwa, “Mawulé yanangwa akwi musé wan yakanangwa. Wan yékun wa.” Naangunéngwa. Wuné a wawutékwa, “Yamba yé wa. Nana mawulat apa yakapuk yakwa musé katik yaké nané.” Naawutékwa. ²⁴ Guné guna sépéké vékulakaké yambak. Nak du dakwat yékun yaké ma vékulakangunék.

²⁵⁻²⁶ Gotna nyéngaamba ani kundi wa kwaakwa anga: Ani kápmaamba tékwa akwi musé wan Néman Du Gotna musé male wa. Ani kápmaa wan Néman Duna kápmaa male wa. Nané wani kundi vékute wa vékuséknangwa. Akwi kakému, kwaami waak wan Gotna musé wa. Wunga vékusékte mawulé yanangwa akwi kakému, kwaami kakanangwa. Maketmba kéraandakwa némaamba kwaami taale papungorké wa kwayéendarén. Yi wan wanana wa. Dékumukét yénga yakét. Wani muséké vékulakakapuk yate, guné mawulé yate wa kakangunéngwa. Guné det anga waatakuké yambak, “Wan kamu kwaami dé? Wan papungorké kwayéendarén kwaami dé kapuk?” Wunga waatakukapuk yate baka ma kangunék. Kate guna mawulémba anga waké yambak, “Wani kwaami kate kapérandi musé wuté yo kapuk?” Akwi kwaami Gotna kwaami randékwanngé, guné wunga waké yambak.

²⁷ Krais Jisasna kundi vékukapuk yakwa du nak, déku gaamba kakému kwaami kangunénggé wandu, guné mawulé yate yékangunéngwa. Yéngunu gunat kwayéké yandékwa akwi kakému kwaami kakangunéngwa. Guné dat anga waatakuké yambak, “Wani kwaami wan papungorké kwayéendarén kwaami dé kapuk?” Wunga waatakukapuk yate baka kakangunéngwa. Kate guna mawulémba anga waké yambak, “Kapérandi musé nané yo kapuk?” Naaké yambak.

²⁸ Gunat du nak anga waké dé? “An papungorké kwayéendarén kwaami a.” Wunga wandu, guné wani duké vékulakate déku mawuléké waak vékulakate, wani kwaami kaké yambak. Guné wani kwaami kamunaangunu, kalmu anga waké dé? “Guné wani kwaami kate wa papungotna yé wa kavérékngunéngwa. Wanngé vékulakate wuné papungotna yé kavérékwutan wan yékun wa.” ²⁹ Dé wunga wandu guné déku mawulé yaavan kurkapuk yamuké, wani kwaami kaké yambak.

Guna du nak kalmu wunat anga waké dé? “Wani kwaami kaké wa mawulé yawutékwa. Kamuké wuné nak duna mawuléké vékulakaké wuté? ³⁰ Wuné kaké yawutékwa kakému, kwaamiké vékulakate, Gorké mawulé yate, déku yé kavérékwutékwa. Kavérékte kawutékwa. Wan yéku yapaté wa. Nak du Gorét wawutékwa kakému, kwaamiké wunat katik waaruké dé.” Naaké dé?

³¹ Guna du nak wunga wandékwan, wa déku mawulé yékunmba yamba te wa. Déku kundiké vékulakate wa ani kundi wawutékwa. Guné kakému, kwaami, kulak kate, guné nak du dakwaké ma vékulakangunék. De Gotna yé kavérékndarénggé, ma vékulakangunék. ³² Guné Korinsé, guné Juda du dakwa, nak gaayé du dakwa, Krais Jisasna jémbaamba yaalan du dakwaké waak ma vékulakangunék. Vékulakate, de kapérandi musé yakapuk yandarénggé, guné yékunmba male ma yaréngunék. ³³ Guné wuné yakwa pulak yate ma yaréngunék. Akwi du dakwat yékun yaké vékulakate wa apapu apamama yate yaréwutékwa. Wuné wuna sépat yékun yaké yamba apamama yawutékwe wa. Det yékun yawutu, de kulémawulé kéraae Gorale yékunmba rapékandarénggé, wa apamama yate yaréwutékwa.

11

¹ Wuné Krais Jisas yan pulak wa yawutékwa. Guné wunat véte wuné yakwa pulak ma yangunék.

Dakwa Gotna kundi bulndakwa gaamba Gorét waatakute deku maaka ma saapndarék

² Guné wunéké vékulakate Krais Jisaské wawutékwa kundi wa vékutépékaangunéngwa. Wunga yangunénga wuna mawulé yékun yandékwa. ³⁻⁴ Anga vékuséngunéngwa. Némaamba du anga wandakwa, “Nak du nanéké néma du yamba randakwe wa. Got nakurak wa nana Néman Du. Maaka saapkapuk yate, wa wakwasnyéngwa wa nak du nana néma du rakapuk yandakwanngé.” Wunga wate de maaka saapkapuk yate wa Got det wandékwa kundi wandakwa. Deku dakwa anga wandakwa, “Nana dunyansé wan nana néma du wa. Nané nana maaka saape wakwasnyéngwa, nana dunyansé nana néma du randakwanngé.” Wunga wate wa dakwa maaka saape kundi kwayéndakwa. Némaamba du dakwa wunga yate yékunmba wa yandakwa. Wunga wa vékuséngunéngwa. Ani kundi waak vékuséngunénggé wa mawulé yawutékwa. Got néma du wa randékwa Krais Jisaské. Krais Jisas néma du wa randékwa akwi duké. Du néma du wa randékwa déku taakwaké. Wanngé vékuséngunénggé wa mawulé yawutékwa. Du Gotna kundi bulnangwa gaamba téte, maaka saape Gorét waatakute, Got det wandékwa kundi kwayéndakwan, wa Gotna yé yamba kavérékndakwe wa.

⁵⁻⁶ Dakwa Gotna kundi bulnangwa gaamba téte, deku maaka saapkapuk ye Gorét waatakute, Gotna kundi kwayéndakwan, wan nékéti yandakwa yapaté wa yandakwa. De deku némbé ma yakésndaré. De deku némbé yakésmuké nékéti yandakwanngé, de Gotna kundi bulnangwa gaamba téte deku maaka ma saapndaré. De Gotna kundi bulnangwa gaamba téte hat raapiye Gorét waatakute, Gotna kundi kwayéndakwan, wa deku du deku néma du randakwanngé, yamba yékunmba vékulakandakwe wa. Yaambumba tékwa taakwana némbé yakésndaka nékéti yandakwa pulak, maaka saapkapuk yan taakwa Gotna kundi kwayéte nékéti ma yandarék.

⁷ Du Gotna kundi bulnangwa gaamba téte, Gotna yé kavérékte, deku maaka katik saapké daré. De Gotna mayé apa ayélapkéri wa wakwasnyéndakwa. Néma du rate Got pulak ayélapkéri wa téndakwa. Du Gorké néma du yamba randékwe wa. Taakwa duna mayé apa ayélapkéri wa wakwasnyéndakwa. Wakwasnyéndaka de du néma du wa randakwa deku taakwaké.

⁸ Got talimba duwat taale wa yandén. Wanngé wa wani kundi wawutékwa. Got taakwana sépémba du yamba yandékwe wa. Duna sépémba wa taakwa yandén. ⁹ Got taakwaké yamba vékulakate du yandékwe wa. Dé duké vékulakate wa taakwa yandén. ¹⁰ Du de taakwaké néma du randakwanngé vékulakate, wa anga wawutékwa: Taakwa Gotna kundi bulnangwa gaamba téte Gotna yé kavérékte, deku mawulémba anga ma wandaru, ‘Nana dunyansé wa nanéké néma du randakwa.’ Wunga wate deku maaka ma saapndaré. Gotna kundi kure gaayakwa dunyanséké waak vékulakate wa wunga wawutékwa. De wani taakwaké, “Wan kapérandi musé yakwa taakwa wa,” naapakuk yamuké, wa wani kundi wawutékwa.

¹¹ Nak kundi waak ma véku. Nané Néman Du Krai Jisasna jémbaamba yaale nané anga katik waké nané, “Du yékun wa. Taakwa kapére wa.” Wunga katik waké nané. Du waak taakwa waak wan yékun wa. ¹² Taale Got duna sépémba wa taakwa yandén. Yandéka wa bulaa taakwa de dunyanngu kéraandakwa. Got déku kapmang wandéka wa akwi du akwi taakwa yaténdakwa.

¹³ Guna kapmang kundi bulte ma vékulakangunék. Taakwa maaka saapkapuk ye, Gotna kundi bulnangwa gaamba téte, Gorét waatakundakwan, wan yékun dé kapuk? Yamba wa. ¹⁴⁻¹⁵ Got dakwat sémény némbé wa kwayéndén, de deku maaka saapndarénngé. Kwayéndénngé dakwa Gotna kundi bulnangwa gaamba téte Gorét waatakute, deku maaka ma saapndaré. Sémény némbé wan dakwana yéku musé wa. Du sémény némbé téndu wa de yékun yamba yandakwe wa. Nana du dakwa akwi wani muséké wa vékuséknakwa. ¹⁶ Guné ras wani muséké waaruké mawulé yangunu, wa gunat anga wakawutékwa: Nané Krai Jisasna yémba kundi kwayékwa du apapu wanangwa, dakwa Gotna kundi bulnangwa gaamba téte kundi kwayéte, deku maaka saapndarénngé. Gotna kundi yékunmba vékukwa nak du dakwa waak wa wani kundi male wandakwa.

Korinsé de kakému kulak kate wa Néman Duké yamba vékulakandakwe wa

¹⁷ Bulaa gunat apakundi ras waké wa mawulé yawutékwa. Yate yangunéngwa muséké guna yé katik kavérékngé wuté. Guné Gotna yé kavérékngé yate jaawuwe rangunéngwa sapak, yéku musé yamba yangunéngwe wa. Guné kapérandi musé yangunénga wani musé wa guna mawulé yaavan kurkwa.

¹⁸ Taale ani muséké bulkawutékwa. Guné jaawuwe rate Gotna kundi bulte, késpulak nakpulak mawulé yate kémba kémba rate, wa yékunmba yamba yaréngunéngwe wa. Nakurakmawulé yakapuk yate wa yaréngunéngwa. Wunga kundi wa vékuwutén. Vékuwutén kundi wan papukundi dé kapuk? Wunga vékulake wa wawutékwa, “Yi wan wanana wa. De kémba kémba wa randakwa.

Nakurakmawulé yamba yandakwe wa.” Naawutékwa. ¹⁹ Wunga rate késpulak nakpulak mawulé wa yangunéngwa. Yate wa bulngunéngwa. Bule bule kundi giye yéku kundi wakwa duké vékusék-ngangunéngwa. Wan yékun wa. Guné vékusékte nakurak kémba rakangunéngwa. Wan yékun wa. Késpulak nakpulak mawulé yate kémba kémba raké yambak. Wan kapérandi yapaté wa.

²⁰ Ani kundi vékute wa wawutékwa. Guné Gotna yé kavérékmuké jaawuwe nakurakmba rate, kakému kulak kate, Néman Du Krai Jisas gunéké kiyaandénngé yamba yékunmba vékulakangunéngwe wa. ²¹ Yate guna kakému kulak kure ye, wa nak nak bari guna kakému kulak kéraae kangunéngwa. Nak duké muni waate kwayékapuk yate wa kangunéngwa. Wunga kate kapérandi yapaté wa yangunéngwa. Yangunénga ras de kaandale yaréndakwa. Ras wa waangété kulak kate waangété yandakwa. ²² Guné wunga yate Gotna du dakwat kapérandi musé wa yangunéngwa. Guné wunga yangunénga kakému kapuk du dakwa de nékéti yandakwa. Guné wunga yate kapérandi yapaté wa yangunéngwa. Wani yapatéké gunat waaruwutékwa. Guné Gotna du dakwaké vékulakakapuk yate némaamba kakémuké mawulé yate, bari kate wa kapérandi yapaté yangunéngwa. Kakému kulak kangunéngwa gaa wa kwaakwa. Némaamba kakémuké mawulé yamunaae, wa taale wamba ma kangunék. Katake ma yaangunék Gotna kundi bulndakwa gaat.

Néman Du Jisas déku dunyansat brerale wain kulakale kwayéndén

²³⁻²⁴ Wa vékusékwutékwa. Guné Néman Du Jiské yamba yékunmba vékulakangunéngwe wa. Yate wa wani kapérandi yapaté yangunéngwa.

Ma véku. Gunat kwayéwutén kundi wan Néman Du Jisas wunat wa yakwasnyéndén. Guné wani kundiké wa yékéyaak yangunén. Wani kundi anga wa: Talimba gaan nak dé Judas Jisas kwayéndén déku maamat. Wunga wa vékusékungunéngwa. Taale wani gaan Néman Du Jisas bret kéraae Gorét anga wandén, “Yéku musé a tiyaaménén. Wan yékun wa.” Wunga watake bret bule déku dunyansat anga wandén, “An wuna sépé a. Gunat yékun yamuké wa wuna sépé kwayéwutékwa. Guné wunéké vékulakate wunga ma yapékaténgunék.” Naandén. ²⁵ Wunga wandéka kasékéyakndaka wa wain kulak kéraae, Gotna yé kavéréke det anga wandén, “Ani kulak Gotna kulé kundiké gunat wa wakwasnyéndékwa. Wuna nyéki vaakundu guné véte vékusék-ngangunéngwa, déku kundi sékéréngé yandu. Guné ani kulak kate apapu apapu wunéké ma vékulakangunék.” Naandén. Déku nyéki vaakundu kiyaaké yandékwanngé vékulakate, wa wani kulakngé wani kundi wandén. ²⁶ Wandénngé gunat a wawutékwa. Guné Néman Duké vékulakate bret wain kulak kate, dé guna Néman Du gunéké kiyaandénngé, wa wakwasnyéngunéngwa. Dé nakapuk waambule yaaké yandékwanngé kaavéréte, guné wunga ma yapékaténgunék.

Néman Duké vékulakakapuk yate bret wain kulak baka kate kapérandi yapaté wa yandakwa

²⁷ Néman Du Jisas nanéké kiyaandénngé, guné déku du dakwaké yékunmba vékulakakapuk yate, kapérandi yapaté yate, kangunéngwanngé vékulakate, wuné ani kundi waak a wawutékwa. Du dakwa yékunmba vékulakakapuk yate, kapérandi mawulé vékute, bret kulak baka kate wa Néman Du Jisana sépé déku nyékiké waak kuk kwayéndakwa. Wunga yate kapérandi yapaté wa yandakwa. ²⁸ De wunga yakapuk yamuké, taale yékunmba vékulakate nak nak deku mawulémba anga ma wandaru, “Nané kapérandi mawulé nané vékwo kapuk? Kapérandi mawulé vékwe, nané wani kapérandi mawulé ma yaasékakwak.” Wunga wate kapérandi mawulé yaasékatake yéku mawulé

male ma vékunderék. Véku^{te} Néman Du Jisas deké kiyaandénngé vékulakate Bret wain kulak kakandakwa. ²⁹ Du dakwa Néman Du Jisas deké kiyaandénngé vékulakapakuk yate, déku sépé déku nyékiké waak vékulakapakuk yate, wani Bret wain kulak baka kandakwan, wa kukmba Got wani kapérandi musé det waambule yakatakandékwa.

³⁰ Guna némaamba du dakwa Néman Duna sépé nyékiké waak yékunmba vékulakapakuk yate wani Bret wain kulak baka ke, wa apamama yakapuk yate, baat yate, ras wa kiyaandarén. ³¹ Guné Néman Du Jisaské vékulakate, Bret wain kulak kamuké mawulé yate, taale guna mawulémba yékunmba vékulakate, kapére mawulé yaasékatake yéku mawulé vékumunaae, wa kapérandi musé yakapuk yangunu Got gunat katik yakataké dé. ³² Nana Néman Du Got bulaa yananén kapérandi muséké vékulakate nanat kaangél tiyaate, wa nanat déku nyambalésé pulak yakwasnyéndékwa. Wunga yate dé kukmba ani képmaamba téte yékéyaakmba tékwa du dakwat waaruké yandékwa pulak, nanat wunga katik waaruké dé.

³³ Wunale Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa, wani muséké vékulakate guné anga ma yangunék. Néman Du Jisaské vékulakate, kakému kulak kamuké jaawuwe rate, taale guna akwi du dakwaké ma kaavéréngunék. Kaavéréngunu yaandaru guné akwi rate akwi wa kakangunéngwa. ³⁴ Du dakwa ras det néma kaandé yandu, de nak du dakwaké kaavéréngunék kalik yamunaae, wa taale deku gaamba ma kandaréék. Deku gaamba katake yaakandakwa. Wunga yaandaru guné nana Néman Du Jisaské yékunmba vékulakate, akwi kapérandi mawulé yaasékatake, guna du dakwaké vékulakate, dele yékunmba male rate Bret kulak waak ma kangunék. Wunga yangunu Got guna yapatéké gunat katik waaruké dé.

Viyaatakangunén kundi ras waak wa kwaakwa. Kukmba wuné gunéké yaae viyaatakangunén nak muséké kundi wakawutékwa.

12

Gotna Yaamambi késpulak nakpulak mayé apa wa tiyaandékwa

¹ Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa, bulaa kundi ras wakawutékwa, Gotna Yaamambi tiyaandékwa mayé apaké. Guné wani mayé apaké yékunmba vékuséngunéngé wa mawulé yawutékwa.

² Anga wa vékuséngunéngwa. Talimba, guné Gotna kundi vékukapakuk yaténgunén sapak, de kundi bulkapuk yakwa papungorké wa guné kure yéndaka, yékéyaakmba, wa papungotna yé kavéréngunén. ³ Bulaa du dakwa ras anga wandakwa, “Gotna Yaamambi nanat mayé apa tiyaandéka wa déku kundi kwayéngwa.” Naandaka vékungunéngwa. Yénga pulak deku kundiké vékuséngé guné? Wan yéku kundi dé, kapuk papukundi dé? Ani kundi véku^{te} wa vékusék-ngangunéngwa. Du dakwa anga wandaru, “Jisas wan kapérandi musé yan du wa. Dé kapérandi taalat yénga yéndu.” Wunga wandaru anga wa vékusék-nganangwa. Gotna Yaamambi deku mawulémba yamba randékwe wa. Gotna Yaamambi deku mawulémba rakapuk yandu wa du dakwa anga katik waké daré, “Jisas wan nana Néman Du wa.” Gotna Yaamambi deku mawulémba randu wa du dakwa anga wakandakwa, “Jisas wan nana Néman Du wa.”

⁴ Gotna Yaamambi wan nakurak male wa randékwa. Rate késpulak nakpulak mayé apa nanat tiyaandékwa. ⁵ Nana Néman Du wan nakurak male wa randékwa. Randéka nané késpulak nakpulak jémbaa wa yanangwa déké. ⁶ Got wan nakurak male wa randékwa. Rate nané déku du dakwat mayé apa tiyaandékwa, késpulak nakpulak jémbaa yananéngé. ⁷ Wan Gotna Yaamambi nana mawulémba wa

randékwa. Rate nanat nak nak mayé apa tiyaandékwa, nané Gotna du dakwat akwi yékun yanangwa.

⁸ Gotna Yaamambi nana mawulémba rate nanat nak nak késpulak nakpulak mayé apa tiyaandékwa. Tiyaandéka ras nané nyaangét vékupukaakwa du yaréte yéku yapatéké kundi kwayénangwa. Ras Gotna jémbaaké vékusékte kundi kwayénangwa. ⁹ Gotna Yaamambi mayé apa tiyaandéka ras nané Gorké yékunmba male vékulakate anga wanangwa, “Got akwi kundi wandékwa pulak wunga yakandékwa. Wunga vékuséknangwa.” Naanangwa. Ras nané baat yakwa du dakwat wananga de nakapuk yékun yandakwa. ¹⁰ Gotna Yaamambi mayé apa tiyaandéka ras nané kulé apanjémba yanangwa. Ras Gotna yémba déku kundi kwayénangwa. Ras nak du dakwaké wa vékuséknangwa. Gotna Yaamambi deku mawulémba wulaae randéka daré kundi wo, kapuk Satan deku mawulémba wulaae randéka daré kundi wo? Gotna Yaamambi mayé apa tiyaandéka ras nané vékuséknangapuk yanangwa kundimba bulnangwa. Ras nané wani kundi vékupuk yananga Gotna Yaamambi mayé apa tiyaandéka wani kundi kurolakunangwa. ¹¹ Nané Gotna du dakwa wunga yanangwan, wan Gotna Yaamambi male wa wani mayé apa nak nak nanat tiyaandékwa. Gotna Yaamambi male déku mawulémba vékulakate wa wani mayé apa nanat nak nak tiyaakwa.

Kraisna du dakwa akwi wan nakurak duna sépé pulak wa

¹² Nané késpulak nakpulak mayé apa Gotna Yaamambimba kéraae, wa késpulak nakpulak kémba yamba yaténangwe wa. Nakurak kémba male wa yaténangwa. Bulaa ani gwaaménja kundi ma véku. Duna sépé wan nakurak male wa téndékwa. Téndéka rékaamba musé wa tékwa déku sépémba. Wani rékaamba musé téndéka dé sépé nakurak male wa téndékwa. *Kraisna jémbaamba* yaalan du dakwa nané nakurak duna sépé pulak wa ténangwa. ¹³ Nané yénga pulak nané? Nané Juda du dakwa nané to, kapuk nak gaayé du dakwa nané to? Nak duna kundi vékute déké jémbaa yakwa du dakwa nané to, kapuk mawulé yanangwa jémbaa yakwa du dakwa nané to? Yénga yakét. Dékumukét. Nané akwi nakurakmawulé yate nakurak yémba wa baptais kéraananén. *Kéraananga* Gotna Yaamambi nakurak male rate dé nana mawulémba akwi wa randékwa. Rate yandéka nané nakurak kémba rate nakurak duna sépé pulak wa ténangwa.

¹⁴ Anga wa vékuséknangwa. Duna sépémba nakurak musé male yamba te wa. Duna sépémba rékaamba musé wa tékésékwa. ¹⁵⁻¹⁶ Duna maan wan nak musé wa. Duna taamba wan nak musé wa. Wani musé vétik bét véréti nakurak sépémba wa témbérékwa. Duna méni wan nak musé wa. Duna waan wan nak musé wa. Bét jémbaa vétik yate bét véréti nakurak sépémba wa témbérékwa. Nané *Krais Jisasna jémbaamba* yaalan du dakwa késpulak nakpulak mayé apa kéraae késpulak nakpulak jémbaa yanangwa. Yate nané duna maan, taamba, waan, méni pulak wa ténangwa. *Némaamba* nak pulak musé nakurak sépémba tékwa pulak, wa nané *Krais Jisasna jémbaamba* yaalan du dakwa némaamba nak pulak jémbaa yate wa nakurak kémba male yaténangwa. Wunga yatéte nané anga katik waké nané, “De *Krais Jisasna jémbaamba* yaalan nak du dakwa nakpulak jémbaa wa yandakwa. Nané nakpulak jémbaa a yanangwa. Yate nané dele nakurak kémba yamba ténangwe wa.” Wunga katik waké nané. Nané akwi nakurak kémba wa yaténangwa.

¹⁷ Sépéké nakapuk ma vékulaka. Nana sépémba méni male téndu waan tékapuk yamunaandu nané vékumuké yapatikngatik nané. Nana sépémba waan male téndu taama tékapuk yamunaandu, wa yaama vékumuké yapatikngatik

nané. ¹⁸ Got nana sépé wunga yamba yatakandékwe wa. Akwi musé wa yékunmba yandén, nana sépémba. ¹⁹ Got sépémba tékwa nakurak musé male yamunaandu, wa nana sépé yékunmba katik tékatik dé. ²⁰ Got wunga yamba yandékwe wa. Némaamba musé wa tékwa nana sépémba. Téndéka nana sépé nakurak male wa tékwa.

²¹ Duna méni wan nak musé wa. Duna taamba wan nak musé wa. Bét yéréti wan yéku musé wa. Méni taamba sépémba tékapuk yamunaandu, wa sépé katik yékunmba téké dé. Méni waak taamba waak sépémba akwi téndu wa duna sépé yékunmba tékandékwa. Akwi musé téndu sépé yékunmba téké yandékwa pulak, nané Krai Jisasna jémbaamba yaalan akwi du dakwa nakurakmawulé vékute nakurak kémba yékunmba yarékanangwa. Wunga yaréte nané Krai Jisasna jémbaamba yaalan nak du dakwat anga katik waké nané, “Nanéket nana kapmang déku jémbaa yamuké wa mayé apa yanangwa. Guné ma yaange yé.” Wunga katik waké nané. Nané akwi nakurakmawulé yate déku jémbaa yakapuk yananu wa déku kém yékunmba katik téké dé.

²² Nana sépémba tékwa musé raské anga wanangwa, “Wan mayé apa yakapuk yakwa musé wa.” Wunga wanangwa musé nana sépémba tékapuk yamunaandu, nana sépé yékunmba katik tékatik dé.

²³ Nana sépémba tékwa nak muséké anga wanangwa, “Wan baka musé wa.” Naate wani musé laplapét yakusonangwa. Nana sépémba tékwa nak muséké anga wanangwa, “De wani musé véndaru wan yékun yamba yé wa.” Wunga wate wa wani musémba musé saawunangwa. ²⁴ Nana sépémba tékwa nak muséké anga wanangwa, “Wan yéku musé wa.” Wunga wate wani musémba musé yamba saawunangwa wa. Got nana sépé ye dé késmusé nakmusé nana sépémba ye nanat wandén, nané, “Baka musé wa,” wanangwa muséké yékunmba vénanénngé.

²⁵ Nana sépémba tékwa musé kapmang kapmang téndénngé yamba wunga yandékwe wa. Nana sépé nakurakmba téte yékunmba téndénngé wa wunga yatakandén. Nana sépémba tékwa muséké yékunmba vénangwa pulak, nané Krai Jisasna jémbaamba yaalan akwi du dakwaké yékunmba ma vékwak. Véte nané akwi nakurak kémba yatéte yékunmba male yatékanangwa. ²⁶ Nana sépé nak tambékmba kaangél vékundu, wa dé akwi sépé kaangél vékukandékwa. Akwi sépé wunga kaangél vékundékwa pulak, Krai Jisasna jémbaamba yaalan nak du kaangél vékundéka nané Krai Jisasna jémbaamba yaalan akwi du dakwa nakurak kémba yatéte wa kaangél vékunangwa. Déku jémbaamba yaalan nak duna yé kavérékndaka nané déku jémbaamba yaalan akwi du dakwa nakurak kémba yatéte wani muséké mawulé tawulé yanangwa.

²⁷ Guné Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa, guné akwi nakurakmawulé yate déku sépé pulak wa téngunéngwa. Téte guné nak nak sépémba tékwa musé pulak wa téngunéngwa. ²⁸ Téngunénga Got déku du dakwat wa wandén, guné nak nak déku jémbaa yangunénngé. Taale mayé apa kwayéte dunyansé rasét wandén, Krai Jisasna kundi kure yéndarénngé. Déku kukmba wa rasét wandén, det wandékwa kundi déku yémba kwayéndarénngé. Kukmba rasét wandén, de du dakwa nyambalésat déku jémbaaké yakwasnyé-ndarénngé. Déku kukmba rasét wandén, de kulé apanjémba yandarénngé. Déku kukmba rasét wandén, de baat yakwa du dakwat kururéndarénngé. Rasét wandén, de nak du dakwat yékun yandarénngé. Rasét wandén, de yéku kundi wandaru de nak du dakwa nakurakmawulé yate nakurak jémbaa yandarénngé. Rasét wandén, de vékuséngapuk yandakwa nak kundimba bulndarénngé.

²⁹ Yénga pulak dé? Got wunga wandéka nané akwi Krai Jisasna kundi kure yu? Yamba yé wa. Ras male wa déku kundi kure yéndakwa. Got nanat

wandékwa kundi nané akwi nané déku yémba kwayu? Yamba yé wa. Ras male wa déku yémba wani kundi kwayéndakwa. Nané akwi Gotna jémbaaké nané det yakwasnyo? Yamba yé wa. Ras male wa Gotna jémbaaké det yakwasnyéndakwa. Nané akwi kulé apanjémba nané yo? Yamba yé wa. Ras male wa wani apanjémba yandakwa. ³⁰ Nané akwi nané baat yakwa du dakwat kururo? Yamba yé wa. Ras male wa baat yakwa du dakwat kururéndakwa. Nané akwi nané vékuséngapuk yanangwa nak kundimba bulu? Yamba yé wa. Ras male wa vékuséngapuk yandakwa nak kundimba bulndakwa. Nané akwi nané wani kundi kurolakute wo? Yamba yé wa. Ras male wa wani kundi kurolakute wandakwa. ³¹ Wani mayé apa akwi wan yéku mayé apa wa. Ras wan néma yéku mayé apa wa. Guné wani mayé apa kéraaké néma mawulé yangunéngé wa mawulé yawutékwa.

Bulaa yékunmbaa-sékéyak yaréngunéngé kundi ras bulkawutékwa.

13

Nak du dakwaké ma néma mawulé yakwak

¹ Yénga pulak dé? Gotna Yaamambi nanat mayé apa tiyaandu nané ani képmaamba tékwa du bulndakwa kundi akwi vékukapuk yate, wani kundimba wate, Gotna kundi kure gaayakwa dunyanna kundimba waak nané wo? Wunga wate, nak du dakwaké néma mawulé yakapuk yamunaae, wa baka kundiké wa bulkanangwa. Miyé kurkale vaakérakapuk yandakwa pulak, wa baka kundiké male wa bulkanangwa. ² Gotna Yaamambi nanat mayé apa tiyaandéka Got nanat wandékwa kundi nané kwayu kapuk? Nané Got paakwan akwi kundiké nané vékuséku kapuk? Nané vékapuk yate yakapuk yandarén muséké nané vékuséku kapuk? Nané yéku mawulé vékute, Gotna kundi yékunmba vékute, némbu nakét wananu, dé ye animba téké dé kapuk? Nané wunga yate, nak du dakwaké néma mawulé yakapuk yamunaae, wa nané Gotna ménimba gandédu gandéndakwa male wa tékanangwa. ³ Nané nana musé akwi, musékapuk du dakwat nané kwayu, kapuk? Nané Gotna kundi kwayéte, déku jémbaaké male vékulakate yi naananga Gorké kalik yakwa du nana sépé yaamba daré tuwo, kapuk? Nané wani yéku musé yate, nak du dakwaké néma mawulé yakapuk yamunaanunu, wa Got nanéké katik mawulé yaké dé.

⁴ Nané nak du dakwaké néma mawulé yate anga yakanangwa. Nané det bari rakarka katik yaké nané. Det yékun yapéka-kanangwa. Yéku musé déké yae nanéké yaakapuk yandéka, wa nané det kapére mawulé yamba vékunangwe wa. Nané nana yé katik kavérékngé nané. Yananén muséké katik dusék yate waké nané. ⁵ Nané nak du dakwaké mawulé yakanangwa. Nak du dakwa yékunmba yarémuké wa dele jémbaa yakanangwa. Nana sépéké male katik vékulakaké nané. Nak du dakwat bari katik waaruké nané. Nak du dakwa nanat yaavan kutndaru, wa kapére mawulé katik vékuké nané, wani muséké. ⁶ Nak du dakwa kapérandi musé yandaru nané wani muséké mawulé tawulé katik yaké nané. De yéku musé yandaru nané wani muséké yéku mawulé vékukanangwa. Nané nak du dakwaké néma mawulé yate wunga yapéka-kanangwa. ⁷ Nak du dakwaké néma mawulé yananu de nanat kapérandi musé yandaru nané dele yékunmba yarépéka-kanangwa. Déké néma mawulé yate nané déké nana mawulémba anga wakanangwa, “Deku kapére mawulé bari yaasékatake yékunmba yarékandakwa. Deku kapére mawuléké vékulakakapuk yate nané det yékun ma yapékakwak.” Naakanangwa.

⁸ Nané nak du dakwaké néma mawulé yate wa yéku mawulé vékunangwa. Wani yéku mawulé tépékaa-kandékwa. Gotna Yaamambi tiyaakwa késpulak nakpulang mayé apa kukmba késkandékwa. Yandu du dakwa Got det wandékwa

kundi déku yém^{ba} nakapuk kwayék^{apuk} yandaru, vékusé^{ngapuk} yandakwa kundimba nakapuk wakapuk yandaru, vék^{apuk} yate yandarén muséké nakapuk katik vékusé^{ngé} daré. Nak du dakwaké néma mawulé yanangwa yapaté tépékaa-kandékwa.

⁹ Bulaa akwi muséké yamba vékusé^{knangwe} wa. Ayélapkéri muséké male wa vékusé^{knangwa}. Bulaa Got wakwa akwi kundi yamba kwayénangwe wa. Wani kundi ayélapkéri-sékéyak wa wanangwa. ¹⁰ Kukmba Got déku jém^{baa} yasékéyak^{ndu} yéku musé male tékandékwa. Téndu akwi muséké vékusé^{knanganangwa}. Akwi kundi wakanangwa. Wunga yate yékunmbaa-sékéyak yarékanangwa. Yarénanu Gotna Yaamambi mayé apa nakapuk tiyaakapuk yandu, wani mayé apa kés^{ndu}, nak du dakwaké néma mawulé yanangwa yapaté tépékaa-kandékwa.

¹¹ Talimba nané nyambalé yarénanén sapak wa nyambalésé yaréte bulkwa pulak bulnanén. Nyambalésé vékukwa pulak wa vékunanén. Nyambalésé vékulakakwa pulak wa vékulakananén. Bulaa némaan ye nyambalé yare yananén yapaté wa yaasékananén. ¹² Nyambalé ayélapkéri vékusé^{knadakwa} pulak, bulaa ayélapkéri-sékéyak wa vékusé^{knangwa}. Glasmba véte nana saawi yamba yékunmba vénangwe wa. Ayélapkéri male wa vénangwa. Wunga vénangwa pulak, wa bulaa Gotna yapatéké ayélapkéri vénangwa. Kukmba yaaké yakwa sapak wa Gotna saawi vékanangwa. Bulaa ayélapkérisékéyak wa vékusé^{knangwa}. Kukmba nané Gorké yékunmba vékusé^{knanganangwa}, nanéké vékusé^{knadéka} pulak.

¹³ Gotna Yaamambi tiyaakwa mayé apa kés^{ndu} yéku yapaté kupuk rapéka-kandékwa. Nané ani yapaté yanangwa. Nané Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké wanangwa, “Yi wan wanana wa.” Naanangwa. Nané Gorale apapu apapu yékunmba rapékaké yanangwanngé vékulakate, wa yéku mawulé vékunangwa. Nané nak du dakwaké, Gorké waak wa néma mawulé yanangwa. Wani yapaté akwi wan yéku yapaté wa. Nak du dakwaké, Gorké waak néma mawulé yanangwa yapaté, nak yapatat wa taalékérandén. Wani yapaté wan néma yéku yapaté wa.

14

Gotna Yaamambi nanat tiyaakwa mayé apa

¹ Gunat anga wawuté^{kwa}. Guné apamama yate du dakwaké, Gorké waak néma mawulé ma yangunék. Nak kundi waak wawuté^{kwa}. Guné déké néma mawulé yate Gotna Yaamambi tiyaakwa késpulak nakpulak mayé apa kéraamuké mawulé ma yangunék. Gotna yém^{ba} kundi kwayénanénngé wa Gotna Yaamambi mayé apa nak tiyaandékwa. Wani mayé apa kéraamuké néma mawulé ma yangunék. ² Ani muséké vékulakate wa wunga wawuté^{kwa}. Du vékusé^{ngapuk} yandakwa kundimba wate, wa nak du dakwat yamba wandakwe wa. Gorét wa wandakwa. Gotna Yaamambi mayé apa kwayéndéka wa de Got paakwan muséké kundi kwayéndakwa. ³ Gotna du dakwa déku yé kavérékmuké jaawuwe randaka, Gotna yém^{ba} kundi kwayékwa dunyansé vékundakwa kundimba wate, wa det wandakwa. Wandaka deku kundi vékundaka deku mawulé apamama yate wa yékunmba téndékwa. Deku kundi vékute wa mawulé tawulé yandakwa. Yate yéku jém^{baa} yate wup yamba yandakwe wa. ⁴ Wunga yandakwanngé, Gotna yém^{ba} kundi vékusé^{knadakwa} kundimba wamuké mawulé ma yangunék. Vékusé^{knagapuk} yandakwa kundimba wate, wa du dékét deku mawulat male wa yékun yandakwa. Gotna yém^{ba} kundi kwayékwa du, vékusé^{knadakwa} kundimba

wate, wa Gotna du dakwat yékun yandakwa. Yandaka vékute wa Gorké ras waak vékusékdakwa.

⁵ Guné akwi vékuséngapuk yandakwa kundimba wangunéngé wa mawulé yawutékwa. Guné Gotna yé kavérékmuké jaawuwe rate, guné némaamba du vékuséngapuk yandakwa kundimba wamuké kalik yawutékwa. Guné akwi Gotna yémba kundi kwayéngunéngé wa néma mawulé yawutékwa. Gotna yémba kundi kwayékwa duna kundi, wa vékuséngapuk yandakwa kundimba wakwa duna kundit taalékéran. Du ras vékuséngapuk yangunéngwa kundimba wakwa duna kundi vékute, kurolakute, wandaru, wani kundi guna mawulat yékun yakandékwa. De wani kundi kurolakute Gotna du dakwa gunat wani kundi wandaru, wa guné vékute Gorké ras waak vékuséngangunéngwa.

⁶ Kraisi Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa, ma véku. Guné Gotna yé kavérékmuké jaawuwe rangunu, nak du gunéké ye, vékuséngapuk yangunéngwa kundimba gunat wandaru, wa guna mawulat katik yékun yaké daré. De vékuséngunéngwa kundimba bulte, Gotna yémba kundi gunat kwayéndaru, wa guna mawulat yékun yakandakwa. Gotna yémba gunat kundi kwayéte Gotna jémbaaké gunat yakwasnyéndaru, wa guna mawulat yékun yakandakwa.

Nané vékusékdakwa kundimba det Gotna kundi ma kwayékwak

⁷ Du nak paati kurkale waakapuk yandu, wa du dakwa déku kundi katik yékunmba vékuké daré. Nak du miyé kurkale vaakérakapuk yandu, wa du dakwa wani miyé katik yékunmba vékuké daré. ⁸ Du nak biugel kurkale waakapuk yandu, wa waariyakwa du yékunmba vékukapuk yate, waariyamuké katik yéké daré. ⁹ Wani biugel waandéka yékunmba vékuséngapuk yandakwa pulak, wa guné vékuséngapuk yandakwa kundimba wangunu, wa gunale tékwa du dakwa guna kundi katik kurkale vékuséngé daré. Guné wunga yate deku mawulat katik yékun yaké guné. Baka kundiké wa wakangunéngwa. ¹⁰ Késépéri kundi wa rakésékwa ani képmaamba. Wani kundi bulkwa du dakwa wa deku kundi vékusékdakwa. Yi wan wanana wa. ¹¹ Nané Gotna yé kavérékmuké jaawuwe rananu, du nak vékuséngapuk yanangwa kundimba wate wa nana mawulat katik yékun yaké dé. Nak gaayémba yaan du déku kundimba bulndu, nané vékuséngapuk yananu, dé nana mawulat yékun yakapuk yandékwa pulak, wa vékuséngapuk yanangwa kundimba wakwa du nana mawulat katik yékun yaké dé. ¹² Guné Gotna Yaamambi tiyaakwa mayé apa kéraamuké wa mawulé yangunéngwa. Yate Gotna du dakwana mawulat yékun yamuké ma vékulakangunék. Vékulakate vékusékdakwa kundimba det wate, deku mawulat yékun yate, Gotna Yaamambi kwayékwa mayé apa kéraamuké ma néma mawulé yangunék.

¹³ Gotna du dakwa Gotna yé kavérékmuké jaawuwe randaru, vékuséngapuk yandakwa kundimba waké yakwa du de Gorét ma waatakundaru, déku Yaamambi mayé apa kwayéndu wani kundi kurolakute det wamuké. ¹⁴ Ma vékulaka. Gotna Yaamambi mayé apa tiyaandu nané vékuséngapuk yanangwa kundimba Gorét waatakunanu, wa nana kwaminyan Gorale kundi bulkandékwa. Bulndu wani kundiké vékuséngapuk yananu nana mawulé baka tékandékwa. ¹⁵ Yénga pulak ye yékun yaké nané? Nané anga ma yakwak. Gotna Yaamambi mayé apa tiyaandu nané vékuséngapuk yanangwa kundimba Gorét waatakunanu nana kwaminyan Gorale kundi bulkandékwa. Gotna Yaamambi mayé apa tiyaandu nané vékunangwa kundimba waak Gorét waatakute wani kundi vékuséknanu nana mawulé Gorale bulkandékwa. Vékuséngapuk yanangwa kundimba, vékunangwa kundimba waak, Gorét waatakute yékunmba yakanangwa. Gotna

Yaamambi mayé apa tiyaandu, nané vékusék-ngapuk yanangwa kundimba Gorké gwaaré waananu, nana kwaminyan Gotna yé kavérék-ngandékwa. Gotna Yaamambi mayé apa tiyaandu, vékunangwa kundimba waak Gorké gwaaré waananu, nana mawulé Gotna yé kavérék-ngandékwa. Vékuséngapuk yanangwa kundimba, vékunangwa kundimba waak, Gorké gwaaré waate yékun akanangwa.

¹⁶ Guné wunga yakapuk yate, vékuséngapuk yangunéngwa kundimba male Gotna yé kavérékngunu, yékéyaakmba tékwa du dakwa gunale rate wani kundi vékukapuk yate, Gotna yé kavérékngunéngwanngé de yénga pulak anga waké daré? “Yi wan wanana wa.” Guna kundi vékukapuk yate wunga katik waké daré. ¹⁷ Guné vékuséngapuk yangunéngwa kundimba wate, wa Gotna yé yékunmba kavérék-ngangunéngwa. Kavérékte vékuséngapuk yandakwa kundimba wangu, wa guna kundi deku mawulat katik yékun yaké dé.

¹⁸ Gotna Yaamambi wunat mayé apa tiyaandéka wuné kapmang yaréte késépéri apu wa vékuséngapuk yawutékwa kundimba wawutékwa. Gotna Yaamambi gunat mayé apa kwayéndéka wa vékuséngapuk yangunéngwa kundimba wangunéngwa. Wunat tiyaandén mayé apa wa gunat kwayéndén mayé apat taalékéran. Wunat tiyaandén mayé apaké wa Gotna yé kavérékwutékwa. ¹⁹ Yawutéka Gotna du dakwa jaawuwe rangunénga wuné nak mayé apaké mawulé yawutékwa. Wuné det vékusékdakwa kundimba wawutu, de Gorké yékunmba vékusékdarénngé wa mawulé yawutékwa. Wuné det vékuséngapuk yandakwa kundimba wamuké kalik yawutékwa. Vékusékdakwa ayélapkéri kundi, vékuséngapuk yandakwa némaamba kundi wa taalékérakwa. Vékusékdakwa ayélapkéri kundi wan yékun wa. Ayélapkéri kundi kwayéte deku mawulat yékun yakawutékwa.

²⁰ Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa, ma véku. Guné guna mawulémba nyambalé pulak yaréké yambak, vékuséngapuk yangunéngwa kundimba wangunéngwanngé. Makal nyambalé yékéyaakmba yaréndakwa pulak, guné kapérandi muséké yékéyaakmba téngunénggé wa mawulé yawutékwa. Néma du dakwa vékusékdakwa pulak, guné Gotna muséké yékunmba vékuséngunénggé wa mawulé yawutékwa.

²¹ Talimba Gotna yémba kundi kwayétan dunyansé Juda du dakwat vékundakwa kundimba wandaka yamba vékundakwe wa. Yandarénngé ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa anga:

Néman Du Got anga wandén, “Késpulak nakpulak kundimba Juda du dakwat wakawutékwa.

Nak gaayéna kundimba det wawutu wa wuna kundi katik kurkale vékuké daré.” Naandén.

²² Got Juda du dakwat vékuséngapuk yandarén kundimba wunga wate déku mayé apa wa wakwasnyéndén. Wakwasnyéndéka a vékuséknangwa. Gotna Yaamambi du rasét mayé apa kwayéndéka de vékuséngapuk yandakwa kundimba wandaka Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa Gotna mayé apaké yamba vékusékdakwe wa. Wani kundi wandaka de Krai Jisaské vékuséngapuk yakwa du dakwa Gotna mayé apaké wa vékusékdakwa. Gotna Yaamambi du rasét mayé apa kwayéndéka Gotna yémba vékusékdakwa kundimba wandaka de Krai Jisaské vékuséngapuk yakwa du dakwa Gotna mayé apaké yamba vékusékdakwe wa. Wani kundi wandaka de Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa Gotna mayé apaké wa vékusékdakwa. Vékusékte apamama yate yékunmba tékandakwa.

²³ Gotna du dakwa akwi jaawuwe rate, **vékuséngapuk** yandakwa kundimba wandaru, **yékéyaakmba tékwa** du dakwa ras wulaae, wani kundi **vékuséngapuk** yate, **véte** anga wakandakwa, “**Wani** du dakwa waangété wa yandakwa.” Naakandakwa. ²⁴⁻²⁵ Gotna du dakwa akwi jaawuwe rate, Gotna **yémba vékuséndakwa** kundimba wandaru, wa **yékéyaakmba tékwa** du dakwa ras wulaae wani kundi **vékukandakwa**. **Vékute** yandarén kapérandi muséké **vékulaka-kandakwa**. **Vékulakate** deku kapére mawuléké **vékusék-ngandakwa**. **Vékusékte** waandé daate Gotna yé kavérék-**ngandakwa**. Yate anga wakandakwa, “**Got** gunale wa **téndékwa**. Yi wan wanana wa.” Naakandakwa.

De jaawuwe Gotna yé kavérékte **yékunmba** ma yaréndaré

²⁶ Krais Jisasma **jémbaamba** yaalan du dakwa, ma **véku**. Guné jaawuwe rate Gotna yé kavérékte guné akwi anga ma yangunék. Nak du gwaaré waandéka nak du gunat Gotna **jémbaaké** yakwasnyéndékwa. Yandéka nak du Gotna **yémba** kundi kwayéndékwa. Yandéka nak du **vékuséngapuk** yangunéngwa kundimba wandéka nak du wani kundi kurolakute gunat wandékwa. Guné akwi wunga yate wamba jaawuwe rakwa du dakwana mawuléké ma **vékulakangunék**. Deku mawulé apamama ye **yékunmba téndénggé**, ma **yékun** yangunék. ²⁷ **Vékuséngapuk** yangunéngwa kundimba waké mawulé yakwa du vétik kupuk male wa wakandakwa. **Némaamba** dunyan wani kundimba katik waké daré. Nak du taale wandu nak du kukmba wakandékwa. Wandu nak du ma wani kundi kurolakute gunat wandék. ²⁸ Kundi kurolakukwa du nak rakapuk yandu, **vékuséngapuk** yangunéngwa kundimba wakwa du gunale jaawuwe rate, wani kundi katik waké daré. De yakélak randaru deku kwaminyan male Gorale bulkandakwa. ²⁹ Du vétik kupuk Gotna **yémba** kundi kwayékandakwa. Kwayéndaru wamba jaawuwe rakwa du dakwa **vékute** wani kundiké **yékunmba vékulaka-kandakwa**. ³⁰ Du nak wandu, Got nak duwat nak kundi wandu, wa dé waarape tété wani kundi wakandékwa. Taale wan du yakélak rate **vékukandékwa**. ³¹ Wunga yate guné nak taale nak kukmba nak kukmba wunga guné Gotna **yémba** kundi kwayéké ya. Kwayéngunu akwi du dakwa **vékuséndaru** deku mawulé apamama yate **yékunmba tékandékwa**.

³²⁻³⁴ Guné jaawuwe rate, Gotna yé kavérékte, nakurakmawulé yate **yékunmba yaréngunénggé**, wa Got mawulé yandékwa. Guné kapére mawulé yate **sépélak yarémuké** wa Got kalik yandékwa. Yandékwangé Gotna **yémba** kundi kwayékwa du deku mawulémba deku kundiké **yékunmba vékandakwa**. Véte yéku kundi wamuké **vékusék-ngandakwa**.

Gotna **jémbaamba** yaalan du dakwa jaawuwe rate dakwa yakélak randakwa pulak, guné waak Gotna kundi bulké jaawuwe rate, dakwa yakélak ma randaré. Kundi katik bulké daré. Wani muséké Gotna **nyéngaamba** apakundi nak wa kwaakwa anga: Dakwa de duwat némaan katik yaké daré. ³⁵ Dakwa Gotna kundiké nak **yékunmba vékusénggé** mawulé ye, de ye deku gaamba rate, deku duwat **yénga** waatakundaru. Guné Gotna du dakwa déku gaamba rate déku yé kavérékte, dakwa kundi wandakwan, wa de wunga yate kapére yapaté wa yandakwa. ³⁶ Kamuké guné dakwaké wawutén kundi **vékukapuk** yate guné nak kundi bulu? Wunga yate wa kapére yapaté yangunéngwa. Got taale gunat yamba wandékwe wa. Guné male, guné Gotna kundi **kéraak?** **Kéraangunénga** de ras yamba **kéraandakwe**, kapuk **yénga** pulak dé? Guné male Gotna kundi **kéraamunaae**, wa kulé kundi wangunu **vékukatik** nané. Guné male Gotna kundi yamba **kéraangunéngwe** wa. Yate wananén kundiké kuk kwayéké yambak.

³⁷ Guna du ras anga wandaru, “Got déku kundi nanat wa tiyaandén. Gotna Yaamambi mayé apa nanat wa tiyaandékwa.” Wunga wandaru, de gunéké viyaatakawutékwa kundiké vékuséknadarénggé mawulé yawutékwa. Néman Du Got wunat anga wandén, “De akwi yékunmba vékunderénggé méné wani kundi ma viyaatakaménu.” Naandén. ³⁸ Guna du ras wani kundiké kuk kwayéndaru, wa déké ma kuk kwayéngunék.

³⁹ Wuna du dakwa, guné Gotna kundi bulké jaawuwe rate, Gotna yémba kundi kwayémuké néma mawulé ma yangunék. Yangunu guna du ras vékuséknagapuk yangunéngwa kundimba waké mawulé yandaru, guné det waaruké yambak. ⁴⁰ Yate Gotna yé kavérékte yékunmbaa-sékéyak ma yaréngunu. Yéku mawulé vékute kundi ma kwayéngunék. Sépélak waké yamarék. Nak taale nak kukmba nak kukmba wunga wate yékunmba ma wangunék.

15

Krais kiyaae nakapuk taamale waarapndén

¹ Krais Jisasna jémbaamba yaale wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, guné ma véku. Gunat Krais Jisaské wawutén kundiké vékulakungunénggé wa mawulé yawutékwa. Guné wani kundi wa vékungunén. Vékungunénga guna mawulé apamama yate wa yékunmba téndékwa. ² Guné wani kundi yékunmba vékuté-pékaangunu, wa Got gunat kulémawulé kwayéndu guné yékunmba rapéka-kangunéngwa apapu apapu. Guné wani kundi yékunmba vékukapuk yangunu, wa katik yékunmba rapékaké guné.

³ Wuné Krais Jisasna kundi vékwe gunat wa kwayéwutén. Kwayéte gunat anga wa wawutén. Wan néma kundi wa. Wani kundi anga wa: Krais Jisas yananén kapéremuséké wa kiyaandén, talimba Gotna nyéngaamba viyaatakandarén pulak. ⁴ Kiyaandéka kwaawumba rémndarén. Rémtakandaka nyaa vétik yéndéka kupukmba ganmbamba Got wandéka wa nakapuk taamale waarapndén. Talimba wani muséké waak wa viyaatakandarén Gotna nyéngaamba. ⁵ Krais Jisas taamale waarape taale Pitaké yéndéka Pita véndén wa dé. Véndéka kukmba dale yeyé yaayatan dunyanngé yéndéka de akwi véndarén dé. ⁶ Kukmba dé némaamba (500 pulak) du dakwaké yéndéka wa véndarén dé. Wani du dakwa talimba déku jémbaamba wa yaalandarén. Wani du dakwa némaamba a wayéka yarépékanakwa. Ras de wa kiyaaton. ⁷ Kukmba Krais Jisas dé néma du Jems, Jisasna kundi kure yaakwa dunyan raské waak yéndéka de akwi wa véndarén dé. Némaamba du dakwa Krais Jisasét véndaka wa vékuséknangwa, Krais Jisas taamale waarapndénggé.

⁸ Sésékuk sékéyakmba dé wunéké yaandéka wa véwutén dé. Aasa nyaan kurkale tékapuk ye bari kéraaléka nyaan yékun yakapuk yakwa pulak, wa wuné yékun yakapuk yaréwutéka dé wunéké yaandéka véwutén dé. ⁹ Ani kundiké vékulakate wa wunéké wunga wawutén. Krais Jisasna kundi kure yaakwa nak dunyan néma du randakwa. Wuné Krais Jisasna kundi kure yaakwa du wuné baka du a téwutékwa. Talimba Gotna du dakwat wa yaavan kuruwutén. Yéku du yamba téwutékwe wa. Du ras wunéké anga wandakwa, “Dé yénga pulak Krais Jisasna yémba kundi kwayéké dé? Dé yéku du yamba yé wa. Gotna du dakwat yaavan kutndénggé, ‘Dé Krais Jisasna du wa,’ katik naaké nané déké.” Naandakwa.

¹⁰ Wan Got dé wunéké yékunmba véndén wa. Véte yéku mawulé tiyaandéka bulaa Krais Jisasna kundi kure yaakwa du a téwutékwa. Got yéku mawulé tiyaandéka wuné baka yamba yaréwutékwe wa. Tiyaandén jémbaa yate néma jémbaa yawutékwa. Yawutékwa jémbaa nak duna jémbaat wa taalékéran.

Wuna kapmang wani **jémbaa** yamba yawutékwe wa. Got wunéké **sémbéraa** yate wunat **yékun** yandéka wa wani **jémbaa** yawutékwa. ¹¹ Krai Jisasna kundi kure yaakwa nak du déké **jémbaa** yandaka wa wuné waak déké **jémbaa** yawutékwa. Nanéké **wékulakaké** yambak. Wananén kundiké ma **wékulakangunéké**. Nané nakurak kundi gunat wa wananén, Krai Jisas kiyaae nakapuk taamale waarapndéngé. Guné wani kundi **wékwe** anga wa wangunén, “**Yi** wan wanana wa.” Wunga wate yéku mawulé **wékute** yékunmba yaréngunéngwa.

Jisasna jémbaamba yaale kiyaan du dakwa taamale waarapkandakwa

¹² Ma **wékungunéké**. Krai Jisas kiyaaandéka Got wandéka nakapuk taamale waarapndéngé apapu wanangwa. Wananga **yékunmba** wa **wékungunéngwa**. Bulaa guna du ras anga wandakwa, “**Kiyaan** du dakwa katik nakapuk taamale waarapké daré.” Wunga wate **yékéyaakmba** tété wa **yékunmba** yamba wandakwe wa. ¹³ De yéku kundi **watémunaandaru**, wa Krai Jisas kiyaae Gotna kundi **wékwe** nakapuk katik taamale waarapkatik dé. ¹⁴ Krai Jisas kiyaae, dé nakapuk taamale waarapkapuk yamunaandu, wa nané Gotna kundi **kwayékwa** du papukundi wanana, wa guné déké **yékunmba wékulakate** katik **yékunmba** yakatik guné. ¹⁵ Anga wananén, “**Krai** Jisas kiyaaandéka Got wandéka wa nakapuk taamale waarapndén.” Wunga wananéngé, Jisas taamale waarapndéngé Got wakapuk yamunaandu, wa papukundi wakatik nané Gorké. **Yékéyaakmba** tékwa du anga wandakwa, “**De** nakapuk taamale waarapndaréngé, Got kiyaan du dakwat katik waké dé.” Naandakwa. Deku kundi **yékun** yamunaandu, wa Jisas taamale waarapndéngé, Got dat katik wakatik dé. Deku kundi wan papukundi wa. De nakapuk taamale waarapndaréngé, Got kiyaan du dakwat wa wandékwa. ¹⁶ Got kiyaan du dakwat nakapuk taamale waarapndaréngé wakapuk yamunaandu, nané anga wakatik nané, “**Krai** Jisas kiyaaandéka Got dat yamba wandékwe wa, dé nakapuk taamale waarapndéngé.” Wunga katik waké nané. Got wandéka wa Krai Jisas nakapuk taamale wa waarapndén.

¹⁷ Krai Jisas kiyaae dé nakapuk taamale waarapndéngé Got wakapuk yamunaandu, wa guné déké **yékunmba wékulakangunu** dé gunat **yékun** katik yaké dé. Wunga yakapuk yamunaandu, wa **kapéremusé** yakwa du dakwa Gotna **ménimba rapékakatik** guné. ¹⁸ Got kiyaan du dakwa taamale waarapndaréngé wakapuk yandu, **yékéyaakmba yatékwa** duna kundi **yékun** yamunaandu, wa Krai Jisasna kundi **yékunmba wékwe** kiyaan du dakwa **Gorale** katik **rapékakatik** daré. De lambiyakngatik daré. ¹⁹ Nané Krai Jisasna kundi **yékunmba wékunanu**, Got nanat **yékun** yandu, nané ani **képmaamba** male **yékunmba yaréte**, kukmba kiyaananu, nanat **yékun** yakapuk yamunaandu, wa katik **yékunmba yarékatik** nané. Wunga yakapuk yamunaanunu, wa nak du dakwa nanéké anga wakatik daré, “**Wani** du dakwaké **sémbéraa** yakanangwa. De papukundi wate waangété mawulé wa yandakwa. Deku waangété mawulé nak du dakwana waangété mawulat wa taalékéran.” Wunga katik waké daré. Got kukmba waak nanat wa **yékun** yakandékwa.

²⁰ Deku kundi papukundi wa. Krai Jisas kiyaaandéka Got wandéka wa nakapuk taamale waarapndén. Yi wan wanana wa. Wan yéku kundi wa. Got Krai Jisasét taale wunga wandéka a **wékuséknangwa**. Kukmba Got wandu de kiyaan du dakwa nakapuk taamale waarapkandakwa. ²¹⁻²² Talimba du nak Adam **kapéremusé** yandén. Yandéka wa akwi du dakwa a kiyaandakwa. Nak du Krai Jisas nanéké **yéku jémbaa** wa yandén. Yandéngé, Got wandu kiyaan du dakwa nakapuk taamale waarapkandakwa. Akwi du dakwa wan Adamna gwaal waaranga maandéka bakamu wa nané. Nané **kapéremusé** yate ye wa kiyaakanangwa.

Nané Krajs Jisasna **jémbaamba** yaalan du dakwa **déku kémba** wa **téngwa**. Te kukmba kiyaanadu, Got wandu, nané Krajs Jisasna **jémbaamba** yaalan du dakwa nakapuk taamale waarape dale apapu apapu **yékunmba rapéka-kanangwa**.²³ Talimba Got anga wandén, Krajs Jisas taale taamale waarapndu, nané kukmba taamale waarapmuké. Wandéka taale Krajs Jisas yananén kapérandi muséké kiyaandéka Got wandéka wa nakapuk taamale waarapndén. Kukmba Krajs Jisas nakapuk waambule yaae wandu nané **déku jémbaamba** yaalan du dakwa akwi nakapuk taamale waarapkanangwa.

²⁴⁻²⁶ Krajs nakapuk waambule yaaké yandékwa sapak akwi musé **késkandékwa**. Krajs Jisas **néma** du wa **rakandékwa**. Randu Got wandu **déku** maamat viyaandu **déku** mayé apa wa deku mayé apat taalékéraké yakwa. **Taalékérandu** dé deké waak **néma** du randu de waak **déku** kundi **vékukandakwa**. Krajs Jisas dé **déku jémbaaké** kalik yan **néma** du, **déku jémbaaké** kalik yan gavman, Satanna **kémét** waak yaavan kurkandékwa. Kukmba dé kiyaanangwa yapaté yaavan kurkandékwa. Yaavan kutndu wani sapakmba yatékwa du dakwa katik kiyaaké daré. Krajs Jisasna mayé apa **déku** maamana mayé apat akwi taalékérandu wa **déku** du dakwa akwi musé waak **déku** aapa Gorét kwayékandékwa. Kwayéndu Got **néma** du rate deké mayé apa yakandékwa.²⁷ Krajs kiyaanangwa yapaté yaavan kurké yandékwanngé, Gotna nyéngaamba **déku** du nak ani kundi wa viyaatakandén anga: Got anga wandén, **déku** mayé apa akwi du dakwa akwi musé waak deku mayé apat taalékérandu **néma** du ramuké. Wani du wani kundi viyaatakate, akwi muséké **néma** du raké yandékwanngé viyaatakate, Gorké yamba wandékwe wa. Krajs Jisas akwi du dakwa akwi muséké waak **néma** du rakandékwa. Wunga raké yandékwanngé Got wa wandén. Wandénngé, Krajs Jisas dé Gorké **néma** du katik raké dé.²⁸ Krajs Jisas akwi du dakwa, akwi muséké waak, **néma** du rate, dé wani du dakwa wani musé waak **déku** aapa Gorét kwayékandékwa. Kwayéndu dé Got kapmang wa **néma** du rakandékwa, akwi du dakwa, akwi muséké waak.

²⁹ Krajs kiyaee taamale waarapndén kundi papukundi yamunaandu, wa guna du dakwa ras kiyaan du dakwaké **vékulakate**, **Néman** Du Jisasna **yémba** nakapuk baptais kéraae, wa yamba **yékun** yandakwe wa. Du ras anga wandakwa, “**Kiyaan** du dakwa taamale waarapndarénngé Got katik waké dé.” Wunga wandaru kiyaan du dakwa taamale waarapkapuk yandaru, guna du dakwa ras kiyaan du dakwaké **vékulakate**, **Néman** Du Jisasna **yémba** nakapuk baptais kéraae, wa det **yékun** katik yaké daré.

³⁰ Kiyaan du dakwa taamale waarapkapuk yamunaandaru, wa nané Gotna **jémbaa** yate, nanat yaavan kurké mawulé yakwa duké katik yéké nané. A **vékuséknangwa**. De nanat viyaandaru kiyaamunaanadu, wa Got wandu nané nakapuk taamale waarapkanangwa. Wunga **vékusékte** deku gaayét yéte mawulé tawulé yanangwa.³¹ Krajs Jisasna **jémbaamba** yaalan du dakwa, guné nana **Néman** Du Jisasale nakurakmawulé yate yaréngunénga, wa gunéké mawulé tawulé yawutékwa. Yi wan wanana wa. Gunéké mawulé tawulé yate gunat ani kundi wawutékwa. Akwi nyaa **némaamba** du wunat viyaandéknge **vékulakandakwa**.

³² Ani gaayé Efesusmba **tékwa** dunyansé de waaléwasa yakwa pulak, wunat viyaandéknge yandarén. Kiyaan du dakwa taamale waarapkapuk yandaru nané ras du yakwa pulak ma yakwak. Wani du anga wandakwa, “**Yénga** yakét. **Dékumukét**. Kiyaee **késkanangwa**. Kukmba katik raké nané. Bulaa a **yékunmba** yaréngangwa. Nané **némaamba** kakému kulak kakanangwa. Ye nak nyaa baka

kiyaakanangwa.” Wunga wate wa yéku kundi yamba wandakwe wa. Wunga wa vékuséknangwa. Vékusékte nané de yakwa pulak, katik yaké nané.

³³ Ani kundi guné ma véku: “Kapérandi yapaté yakwa du dakwa dele yeyé yaayakwa du dakwana mawulé wa yaavan kutndakwa.” Naandakwa. Yi wan wanana wa. De gunat paapu yakapuk yamuké, yékunmba vékulake dele yeyé yaayaké yambak. ³⁴ Guné yékéyaakmba téte kapéremawulé wa vékungunén. Vékungunén kapére mawulé yaasékatake, kapéremusé nakapuk yaké yambak. Guna du dakwa ras Gorké vékuséknangpak yate anga wandakwa, “Got kiyaan du dakwat katik waké dé, de nakapuk taamale waarapndarénngé.” Naandakwa. Guné wani yapatéké nékíti yangunénngé wa wani kundi wawutékwa.

Kiyaan du dakwa taamale waarapndaru deku sépé nakpulak yakandékwa

³⁵ Du ras anga wakandakwa, “Kiyaan du dakwa taamale waarapké yandakwa kundi wan waangété kundi wa. Kiyaan du dakwa yénga pulak taamale waarapké daré? De yénga pulak sépé kure téké daré?” ³⁶ Wunga wandaru anga wakawutékwa: Guné waangété du wa. Ma vékulaka. Maaku sék taawutakangunu kápmaamba re kukmba dé nakapuk buréle yaalakandékwa. Rékaa yakapuk yan maaku sék taawutakangunu kukmba nakapuk katik buréle yaalaké dé. Rékaa yan maaku sék taawutakangunu kukmba dé nakapuk buréle yaalakandékwa. Maaku sék rékaa ye nakapuk buréle yaalakwa pulak, du dakwa kiyaae nakapuk taamale waarapandakwa. ³⁷ Taawungunéngwa musé wan makal musé wa. Guné maakuna apa yamba taawungunéngwe wa. Sék taawutakangunu buréle yaale maakuna apa waarékandékwa. ³⁸ Nak sék nak apa wa yaalakandékwa. Yandu nakpulak sék nakpulak apa wa yaalakandékwa. Akwi sék dekét deku apa male wa yaalakandakwa. Wani sékngé Got déku mawulémba wandéka wa késpulak nakpulak mayé apa wa yaalakandékwa. Guné sék taawungunu wa nakpulak musé ye buréle yaalakandékwa. Sék nakpulak yandékwa pulak, guné kiyaan du dakwa rémnungunu wa de nakpulak sépé ye taamale waarapandakwa.

³⁹ Akwi musé nakurak sépé yamba kure téndakwe wa. Késpulak nakpulak sépé wa kure téndakwa. Dunyan wa nakpulak sépé kure téndakwa. Baangmba tékwa baalé waasa wa nakpulak sépé kure téndakwa. Api nakpulak sépé wa kure téndakwa. Gukwami nakpulak sépé wa kure téndakwa.

⁴⁰ Nyétmba musé ras wa rakwa. Képmaamba musé ras wa rakwa. Nyétmba rakwa musé wan nakpulak wa. Képmaamba rakwa musé wan nakpulak wa. ⁴¹ Nyaa, baapmu, nyétmba tékwa akwi kun de akwi wan yékun wa. Nyaa wan nakpulak wa. Baapmu wan nakpulak wa. Kun wan nakpulak wa. Akwi kun nakurak pulak yamba téndakwe wa. Ras wa ayélap yaa véréngwa. Ras wa néma yaa véréngwa.

⁴² Kiyaan du dakwa nakapuk taamale waarape wunga male yakandakwa. Du dakwa kiyaandaka wa deku pusaa rémnangwa kápmaamba. Wani pusaa bari biyaawukandékwa. Kiyaan du dakwa taamale waarape nak pulak sépé kure téndaru wani sépé apapu apapu rapéka-kandékwa. Katik biyaawuké dé.

⁴³ Képmaamba rémnangwa pusaa wan kapérandi musé wa. Sémbayémba vaanjandanangwa musé pulak wa. Nakapuk taamale waarapké yanangwa sépé wan yéku laku sépé wa. Rémnangwa pusaa apamama yamba yandékwe wa. Nakapuk taamale waarapké yanangwa sépé wan apamama yakandékwa. ⁴⁴ Rémnangwa pusaa wan kápmaana sépé wa. Nakapuk taamale waarapké yanangwa sépé wan Gotna gaayémba tékwa du dakwana sépé wa. Képmaana sépé wan nakpulak sépé wa. Gotna gaayéna sépé wan nakpulak sépé wa.

⁴⁵ Képmaana sépéke Gotna nyéngaamba ani kundi wa kwaakwa anga: Taale yatan du Adam wa dé ani kępmaana du wa yaréndén. Krai Jisaské anga wandakwa, “Kukmba yatan du Adam wa.” Dé Gotna gaayémba gaayan du kulémawulé tiyaandu wa kulémawulé kéraae apapu apapu yékunmba rapéka-kanangwa.

⁴⁶ Nané Gotna gaayémba tékwa du dakwana sépé taale kure te kukmba nané kępmaana sépé kure to? Taale wa kępmaana du dakwa yaréngangwa. Kukmba kiyaae nakapuk taamale waarapkanangwa. Waarape Gotna gaayémba tékwa du dakwa yarékanangwa. ⁴⁷ Taale Got Adam kępmaamba wa yandén. Yatake kukmba wandéka nak Adam déku nak yé Krai Jisas wa Gotna gaayémba wa gaayandén. ⁴⁸ Nané ani kępmaamba tékwa du dakwa kępmaamba yandén du Adam pulak wa ténangwa. Krai Jisas kępmaana du yamba yé wa. Dé Gotna gaayémba yaan du wa. Nané Krai Jisasna jémbaamba yaale nané déku kémba wa ténangwa. Kukmba nané dé tékwa pulak tékanangwa. ⁴⁹ Nané ani kępmaamba téte wa Adam pulak kępmaana du dakwa wa ténangwa. Kukmba Gotna gaayémba téte, wa Krai Jisas pulak, Gotna gaayémba tékwa du dakwa wa tékanangwa.

⁵⁰ Wuna du dakwa, ma véku. Du dakwa ani kępmaana sépé, biyaawukwa sépé kure téte, wa Gotna mayé apa kéraakapuk yate déku gaayét katik yéké daré. Du dakwana sépé nakpulang yandu de déku gaayét yékandakwa. Déku gaayémba rakwa musé katik biyaawuké dé. De déku gaayét yéndaru Got néma du rate deké yékunmba vérékandékwa. Yi wan wanana wa.

⁵¹ Ma véku. Wuné paakutakandéka rakwa kundi nak bulaa gunat waké mawulé yawutékwa. Nané Krai Jisasna du dakwa akwi katik kiyaaké nané. Got wandu nana sépé nakpulang yakandékwa. ⁵² Got wandu déku du nak paati waakandékwa. Waandu nyét bari kusnyérakngwa pulak, nana sépé bari nakpulang yakandékwa. Paati waandu Got wandu Néman Du Jisasna jémbaamba yaale kiyaan akwi du dakwa taamale waarapandakwa. Waarapndaru deku sépé nakpulang yandu wani sépé katik biyaawuké dé. Nané waak Néman Du Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa kępmaamba wayéka kulé ténanu nana sépé nakpulang yakandékwa. Yandu nané akwi apapu apapu yékunmba rapéka-kanangwa. ⁵³ Got wandu nana sépé nakpulang ye Gotna gaayémba tékwa du dakwana sépé ye rapékakandékwa. Katik biyaawuké dé.

⁵⁴⁻⁵⁵ Biyaawukwa sépé wan kapérandi sépé wa. Wani sépé yaasékatake nakpulang yéku sépé kéraae wa yékunmba rapékakanangwa apapu apapu. Wani sapak ani kundi, talimba Gotna nyéngaamba viyaatakandarén kundi sékérekéngandékwa:

Got déku maamale waariyandéka déku mayé apa deku mayé apat taalékérandéka wa kiyaanangwa yapaté yaavan kutndén.

Yaavan kutndénggé nané nakapuk kaangél kure katik kiyaaké nané.

Du dakwa kiyaandakwa yapaté wa késén.

Wani yapaté nanéké nakapuk katik yaaké dé.

⁵⁶ Kapéremusé wa yananén. Ye bulaa a kaangél kure kiyaanangwa. Gotna apakundi yanangwa kapére mawulé wa wakwasnyéndékwa. Wani sapak yananén kapére mawulé wani apakundi waak késkandékwa. ⁵⁷ Got nanat yékun yandéka, nana Néman Du Krai Jisas kiyaanangwa yapaté yaavan kutndéka, nanat tiyaandén mayé apa du dakwa kiyaandakwa mayé apat wa taalékéran. Taalékérandénggé nané Gorké mawulé tawulé yate déku yé ma kavérékngwak.

⁵⁸ Néma mawulé yawutékwa du dakwa, guné Krai Jisasna jémbaamba yaale kiyaan du dakwa taamale waarapké yandakwa kundiké ma vékulakangunék.

Vékulakangunu guna mawulé apamama yate ma yékunmba téndék. Wani yéku kundi yaasékaké yambakate. Néman Du Kraisi Jisasné yangunéngwa jémbaa ma yatépékanunék. Guné kiyaae taamale waarapké yangunéngwa sapak Got guna yéku jémbaa kaatakandékwa. Yi wan wanana wa. Guné wunga vékusékte, apamama yate, déké jémbaa ma yatépékanunék.

16

Musékapuk yan Gotna du dakwaké yéwaa wéréngo-kandakwa

¹ Bulaa Jerusalemmba tékwa Gotna du dakwaké wéréngoké yangunéngwa yéwaaaké wakawutékwa. Galesiamba tékwa Kraisi Jisasna jémbaamba yaalan du dakwat wani muséké wa wawutén. Det wawutén pulak, guné waak ma yangunék. ² Akwi Sande guné nak nak jémbaa ye kéraangunéngwa yéwaa ras ma taakangunék. Guné némaamba yéwaa kéraae némaamba yéwaa ma taakangunék. Guné ayélapkéri yéwaa kéraae ayélapkéri yéwaa ma taakangunék. Guna gaamba ma taakangunu kurkale randu. Randu wuné yaawutu, néma jémbaa yate, det kwayéké yangunéngwa yéwaaaké katik waakngé guné. ³ Wéréngoké yangunéngwa yéwaa kure yénderénggé, guné yéku du rasét ma wangunék. Wangunu yaae déké nyéngaa viyaae det kwayéwutu de wani nyéngaa, wéréngonunén yéwaa waak kure yékandakwa Jerusalemét. ⁴ Kalmu wuné waak Jerusalemét yéké wuté? “Wan yékun wa,” naamunaae, yékawutékwa. Yémunaawutu, wa wunale yékandakwa.

Pol yéte Korinsat véké mawulé yandén

⁵ Wuné ye Masedonia provinsmba saambake wani képmamba taale yeyé yaayate Gotna kundi kwayékawutékwa. Kwayétake kukmba gunéké yaakawutékwa. ⁶⁻⁷ Yaae ayélapkéri sapak gunale yaréké wuté, kapuk némaamba baapmu gunale yaréké wuté? Kalmu némaamba baapmu yare néma wimut kurkwa sapak waak yaréké wuté? Wuné guné vétake bari yémuké kalik yawutékwa. Wuné gunale némaamba baapmu yaréké wa mawulé yawutékwa. Nana Néman Du Kraisi Jisas, wuné gunale némaamba baapmu yaréwuténggé wamunaandu, wunga yarékawutékwa. Yaréwutu guné wunat yékun yakangunéngwa, wuné kukmba guné yaasékatake nak gaayét ye Gotna kundi wamba kwayémuké.

⁸⁻⁹ Taale yaréwutékwa gaayé Efesusmba yarépéka-kawutékwa. Ani gaayémba tékwa némaamba du dakwa bulaa Gotna kundi vékuké mawulé yandakwa. Yandaka wa néma jémbaa yate Gotna kundi kwayéwutékwa. Némaamba du dakwa Gotna kundi yékunmba vékute Kraisi Jisasna jémbaamba yaalandarénggé, wa ani jémbaa yapéka-kawutékwa. Némaamba du wani jémbaaké kalik yate wa Kraisi maama téndakwa. Déké wup yakapuk yate, Kraisi Jisasna jémbaamba yaalan du dakwana mawulé apamama yate yékunmba téndénggé, wuné déku kundi wate ani gaayémba yarépékakawutékwa. Yare Pentikos waandakwa nyaa Efesus yaasékatake yékawutékwa Masedoniat.

¹⁰ Timoti, wuné yakwa pulak, wa Néman Du Jisasna jémbaa yandékwa. Yate gunéké yaandu, déké ma mawulé yangunék. Dat ma yékun yangunu dé gunale yaréngu guné akwi yékunmba yaréngunék. ¹¹ Yaréte déku kundi ma vékungunék. “Baka du wa,” naaké yambak déké. Yate dat ma yékun yangunék, dé kukmba guné yaasékatake yéku mawulé vékute wunéké waambule yaandénggé. Dé nana nak duwale waambule yaaké yandakwanngé wa kaavéréwutékwa.

¹² Bulaa nana waayéka pulak du Apoloské wakawutékwa. Kraisi Jisasna jémbaamba yaalan nak duwale gunéké yéndénggé dat wa wawutén. Wawutéka

anga wandén, “Bulaa wan yéku sékét yamba wa. Bulaa Korinét katik yéké wuté. Yéku sékét yaandu wa yékawutékwa.” Naandén.

Pol kundi wasékéyakndékwa

¹³ Guné kapérandi yaambumba yékapuk yamuké, ma yékunmba vékulakangunék. Guna mawulé apamama yate yékunmba téndu guné Krai Jisasna kundi ma yékunmba vékuté-pékaangunu. Wup yakapuk yate apamama yate ma téngunék. ¹⁴ Guné nak du dakwaké, Gorké waak néma mawulé yate guna jémbaa ma yatépékangunék.

¹⁵ Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa, gunat wawutékwa. Guné Stefanas déku kémngé waak wa vékusékngunéngwa. De Akaiamba tékwa du dakwat taalékére taale Krai Jisasna kundi wa yékunmba vékundarén. Vékute néma jémbaa yate wa Gotna du dakwat yékun yatépékandakwa. ¹⁶ Deké wa gunat wawutékwa. Guné deku kundi vékute dele Néman Du Jisasna jémbaa yakwa duna kundi waak vékute, wandakwa pulak ma yangunék.

¹⁷ Guné wangunénga de Stefanas, Fortunatus, Akaikus, wunéké wa yaandarén. Yaandaka wuna mawulé yékun yandékwa. Guné wunéké yaamuké yapatin-gunénga wunéké wa yaandarén. ¹⁸ De yaae gunéké yéku kundi wandaka bulaa wuna mawulé yékunmba téndékwa. Yékunmba téndékwanngé vékusékngunu guna mawulé waak yékunmba tékandékwa. De nana mawulat yékun yandarénngé guné deku yé ma kavérékngunék.

¹⁹⁻²⁰ Akwila ambét déku taakwa Prisila, bérku gaamba Gotna kundi bulmuké jaawuwe rate Krai Jisasna jémbaamba yaalan nak du dakwa waak, de gunéké néma mawulé yate Néman Du Jisasna yé kavérékte mawulé tawulé yandakwa gunéké. Ani gaayémba tékwa Néman Du Jisasna jémbaamba yaalan nak du dakwa waak de akwi gunéké mawulé tawulé yandakwa. Esiana némaamba nak taalémba Gotna kundi bulké jaawuwe téte Krai Jisasna jémbaamba yaalan nak du dakwa waak wa gunéké mawulé tawulé yandakwa. De akwi mawulé yate wunat wandaka wa deku kundi gunat wawutékwa.

Nané Gotna du dakwa yanangwa pulak, guné guna du dakwaké mawulé tawulé yate mawulé tawulé yanangwa yapaté det ma yangunék.

²¹ Bulaa wuné Pol wuna kundi viyaatakan dumba nyéngaa kéraae, gunéké mawulé yate, wunékét wuna taamba wa ani kundi viyaatakawutékwa.

²² Du dakwa nana Néman Du Jisaské néma mawulé yakapuk ye, wa de yénga lambiyakndaru. De Gorale katik rapékaké daré.

Nana Néman Du Jisas, méné ma yaa.

²³ Nana Néman Du Jisas gunéké sémbéraa yate gunat yékun yandénngé dat wa waatakuwutékwa.

²⁴ Nané akwi Krai Jisasna du dakwa ténangwa. Téte wuné gunéké akwi néma mawulé yawutékwa. Wunga vékusék-ngunénngé wa gunat wawutékwa.

Wani kundi a wasékéyakwutékwa. Yaak.

Korinséké Pol kukmba viyaandén nyéngaa

Taale ani kundi ma vé

Korinmba tékwa Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa ras Polké kapérandi kundi wandarén. Wandaka Pol vékundéka déku mawulé kapére yasékéyakén. Yandéka wa Korinsale kundi bulsékéréke deké nakapuk mawulé tawulé yamuké wa ani nyéngaa viyaandén.

Ani nyéngaa taale kwaakwa tambékmba wa Pol kaapamba wandékwa, talimba Korinsat wandén néma kundiké. Wani kundi wamuké kalik yandén. Yate de déku kundiké kuk kwayétake déké kapérandi kundi wandaka wa wani néma kundi wandén det. Wandéka de déku kundi vékutake deku kapérandi mawulé yaasékandaka wa bulaa deké mawulé tawulé yandékwa.

Wani sapak Judia distrikmba tékwa Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa musé aséké, yéwaaké, kakémuké yapatiye téndaka Pol wandéka yéwaa wéréjondarén dé det kuriye kwayéndénggé. Pol dé Korinséna mawulé wa kusorapndén de yéwaa kwayéndarénggé. (Sapta 8, 9mba ma vé.)

Ani nyéngaa waambu tambékmba Pol paapu yate papukundi kwayékwa dunyanséké wa wandékwa. Wani dunyan yaa Korinmba yatéte wa Polké, Jisasna kundi kure yéndékwa jémbaaké waak kutmbendarén.

¹ Got wunat wandéka wuné Pol Krai Jisasna kundi kure yaakwa du wa téwutékwa. Tété bulaa gunat wawutékwa nyéngaaamba. Krai Jisasna jémbaamba yaale nana waayéka pulak tékwa du Timoti, wunale yaréte aané ani nyéngaa viyaatakatékwa gunéké. Guné Korinmba tété Gotna kundi yékunmba vékukwa du dakwa, guné Akaia provinsna nak gaayémba tékwa Gotna du dakwa akwi, gunéké waak wa ani nyéngaa viyaatakatékwa.

² Nana aapa Got gunéké sémbéraa yate gunat yékun yate, yéku mawulé kwayéte, Néman Du Jisas Krai gunéké wunga male yandu guné yékunmba yatékangunéngwa. Gorét wunga waatakuwutékwa.

Pol Gotna yé kavérékndékwa

³ Nané nana Néman Du Jisas Krai aapa Gotna yé ma kavérékngwak. Got wan du dakwaké sémbéraa yakwa du wa. Dé wan du dakwana mawulé yékun yakwa du wa. ⁴ Vakmi nak du dakwaké yaandu nané det yékun yananénggé, dé nana mawulé wunga yékun yandékwa. Vakmi nanéké yaandéka nanat yékun yandékwa pulak, det yékun yananénggé, dé nana mawulat wunga wa yékun yandékwa. ⁵ Nané Jisas Krai du dakwa ténanga, vakmi déké talimba yaan pulak wa, bulaa némaamba vakmi nanéké yaandékwa. Yaandéka nané Krai sale nakurakmawulé yananga wa Got nana mawulat yékun yandékwa. ⁶ Vakmi nanéké yaandéka nané kaangél kutnangwa gunéké. Gunat yékun yananu guné Gorale yékunmba téngunénggé, wa kaangél kutnangwa gunéké. Kaangél kutnanga wa Got nana mawulat yékun yandékwa. Guné waak kaangél kutnangwa pulak kaangél kurké yangunéngwa sapak, nanat véte apamama yate yéku mawulé vékungunénggé, wa Got nana mawulat yékun yandékwa. Yandu guna mawulat yékun yakanangwa. ⁷ Wa vékusék-nangwa. Kaangél kutnangwa pulak, wa kaangél kurkangunéngwa. Kutngunu Got nana mawulé yékun yandékwa pulak, guna mawulat yékun yakandékwa. Wunga vékuséknangwa.

⁸ Guné Jisas Krai jémbaamba yaale wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, nané Asia provinsmba ténanga nanéké yaan vakmiké

vékuséngunénngé, wa mawulé yanangwa. Néma vakmi yaae nanat yaavan kurké yandén. Yandéka néma kaangél kutte nana mawulémba wananén, “Kalmu bari kiyaaké nané?” Naananén. ⁹ Wunga wate anga waak wananén, “Kot vékukwa néma du de bari kiyaandarénngé wandén apu pulak wa, a ténangwa. Bari a kiyaakanangwa.” Wunga wananga nana kwaminyan bérún. Wani vakmi nanéké yaandékwanngé Got yi naandén. Nané anga wakanangwa, “Got apamama wa yandékwa. Dé apamama yate wandéka wa kiyaan du dakwa taamale waarape téndakwa. Nana mayé apa wan makalkéri mayé apa wa. Déku mayé apa wan némaan wa. Nané dat waatakunanu dé apamama yate nanat yékun yakandékwa.” Wunga wananénngé, wani vakmi nanéké yaandékwanngé Got yi naandén.

¹⁰⁻¹¹ Talimba késéperi apu wananén, “Néma vakmi nanéké wa yaandékwa. Bulaa kiyaakanangwa.” Wunga wananga Got nanat yékun yandéka wa yékunmba yarénaanén. Vakmi ras waak nanéké yaandu dé nanat nakapuk yékun yandu wa yékunmba tékanangwa. Wa vékuséknangwa. Guné nanéké Gorét waatakute wunga nanat yékun yangunu, Got waatakunguna kundi vékute nanat nakapuk yékun yandu nané yékunmba yarékanangwa. Wunga vékusékte, wunga yandénngé wa kaavéréngangwa. Got nanat wunga yékun yandu, nané nakapuk yékunmba yarénanu, némaamba du dakwa véte, Gorké mawulé yate déku yé kavérék-ngandakwa.

Pol det paapu yamba yandékwe wa

¹² Nané ani muséké vékusékte mawulé tawulé yanangwa. Got nanéké sémbéraa yate nanat yékun yandéka nané gunale yaréte, nak taalémba tékwa du dakwale yaréte, yéku yapaté yate yéku mawulé vékute, paapu yakapuk yate wa kurkale yarénaanén. Wunga yaréte wa nana mawulé yamba vékunangwe wa. Got tiyaan yéku mawulé vékute wunga yate wa kurkale yarénaanén. Wunga vékusékte wa mawulé tawulé yanangwa. ¹³⁻¹⁴ Gunéké viyaatakananén kundi guné véte yékunmba vékuséngunénngé wa viyaatakananén. Kundi nak yamba paakunangwe wa. Viyaatakananén kundi véte guné wani kundi yékunmba vékusék-ngangunéngwa. Bulaa nana jémbaa nana mawuléké yamba yékunmba vékuséngunéngwe wa. Ayélapkéri male wa vékuséngunéngwa. Nana Néman Du Jisas waambule yaaké yakwa nyaa guné nanéké yékunmba vékuséngunénngé mawulé yanangwa. Wani nyaa nané gunéké mawulé tawulé yanangwa pulak, guné nanéké mawulé tawulé yakangunéngwa.

¹⁵⁻¹⁶ Guné nanéké mawulé tawulé yangunéngwanngé vékusékte, wuné Masedonia provinsét yéte taale guné véké wawutén. Masedonia yaasékatake waambule yaae gunat nakapuk véké wa wawutén. Wunga wate apu vétik gunat véte gunat yékun yaké mawulé yawutén. Gunat véwutu guné wunat yékun yangunu nané Judiat yékunmba yémuké wa wawutén.

¹⁷ Yénga guné wo, guna mawulémba? Wunga yaké watake, wunga yakapuk yate, wuné papukundi bulkwa du wuné to, kapuk yénga pulak wuté? Wunga yaké watake Gotna kundi vékukapuk yakwa du pulak wuté ték, kapuk yénga pulak? De paapu yate wandakwa, “Yaakanangwa.” Wunga watake de yamba yaandakwe wa. De paapu yate wandakwa, “Katik yaaké nané.” Wunga watake wa yaandakwa. ¹⁸ Wuné wani du pulak yamba yé wa. Wuné papukundi yamba bulwutékwe wa. Got apapu apapu yéku kundi wandéka wuné dé pulak yéku kundi apapu apapu wawutékwa. Yi wan wanana wa. Wuné, “Yaakawutékwa,” naatake, wa yaakawutékwa. Wuné, “Katik yaaké wuté,” naatake, wa katik yaaké wuté.

¹⁹ Wuné, Sailas, Timoti, wunga nané Gotna nyaan Jisas Kraiské gunat kundi kwayénaanén. Dé paapu yakapuk yate nakurak kundi male wandékwa. Yéku

kundi male wa wandékwa. Dé wandékwa pulak yakandékwa. Wuné déku jémbaamba yaale papukundi wakapuk yate yéku kundi male wawutékwa. ²⁰ Gotna kundiké wanangwa, “Yi wan wanana wa.” Talimba Got nana gwaal waaranga maandéka bakamat wandén, “Gunat yékun yakawutékwa. Yi wan wanana wa.” Wunga watake déku nyaanét wandéka dé nanat yékun yandéka Gotna kundi wa sékérekndékwa. Jisas Kraiss nanat wunga yékun yandéka nané akwi déku yémba Gorét waatakute Gotna yé kavérékte déku kundiké wanangwa, “Yi wan wanana wa.” Naanangwa.

²¹ Wan Got dé mayé apa wa tiyaandékwa nanat. Tiyaandéka nané gunale apamama yate Kraiské yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naanangwa. Wan Got nanat wandén wa, déku jémbaa yananéngé. ²² Wan Got dé nané Kraissna jémbaamba yaalan du dakwat wa wandén, nané déku du dakwa tété yéku yapaté yananéngé. Dé déku Yaamambi nanat tiyaandéka wa dé wulaae nana mawulémba randékwa. Randéka wa vékuséknangwa. Got déku Yaamambi wunga tiyaate nanat yékun yate kukmba nanat yékun yapékaré-kandékwa.

Pol deké bari yamba yéndékwe wa

²³ Got wuna mawuléké vékusékte anga waak wa vékuséknandékwa. Papukundi yamba bulwutékwe wa. Wawutékwa kundi wan yéku kundi male wa. Wunga vékusékte gunat wakandékwa. Yaré ngunéngwanngé vékulakate, wuné gunat véké Korinét bari yamba yéwutékwe wa. Gunat némaanmba waaruwutu guna mawulé kapére yamuké kalik yate, wa gunéké bari yamba yéwutékwe wa. ²⁴ Gunéké apa tapa yamuké kalik yananén. Guné Kraiss Jisaské yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naangunénga wa guna mawulé yékunmba tépékaandékwa. Wunga tépékaandéngé vékusékte, wa nané wani muséké néma kundi gunat wamuké kalik yanangwa. Guna mawulat yékun yananu guné yéku mawulé vékute guna du dakwale yékunmba téngunéngé wa mawulé yanangwa.

2

¹ Anga wa wawutén, “Deké bulaa katik yéké wuté. Det nakapuk véte det nakapuk némaanmba katik waaruké wuté.” ² Wunga wate wuné gunéké yamba yéwutékwe wa. Wuna mawulé yékun yandékwa gunéké. Yandéka wuné gunat waaruwutu guna mawulé kapére yamuké kalik yate, gunéké yamba yéwutékwe wa. Guna mawulé kapére yandu guné wuna mawulat yékun yaké yapatimuké kalik yate, gunéké yamba yéwutékwe wa. ³ Yate wuna mawulémba anga wawutén, “Korinsé Kraiss Jisaské wawutén kundi yékunmba vékunderéngé wuna mawulé yékun yandékwa deké. Yandéka, wuné ye kapérandi musé yaasékakapuk yandaru, wuné véte det waarumuké kalik yawutékwa. Det waaruwutu dele wunale nana mawulé kapére yamuké wa kalik yawutékwa.” Wunga wate wuné gunéké yékapuk yate gunéké nyéngaamba viyaatakawutén. Guné taale kapérandi musé yaasékatake yékunmba male yaréngunu wuné kukmba yaamuké mawulé yate wa gunéké nyéngaamba viyaatakawutén. Guné taale yékunmba yaréngunu wuna mawulé gunéké yékun yandu guna mawulé wunéké yékun yandéngé, wa gunéké nyéngaamba viyaatakawutén. ⁴ Gunéké viyaatakawutéka wuna mawulé wa kapére yan. Yandéka némaamba apu wa géraawutén. Yangunéngwa kapérandi musé gunat yaavan kutmuké wup yate wa géraawutén. Wani nyéngaa viyaatakate, gunéké néma mawulé yawutékwanngé vékuséknunéngé, wa mawulé yawutén. Guna mawulé kapére yandéngé, yamba mawulé yawutékwe wa.

Nak du yan kapérandi muséké nakapuk katik vékulakaké daré

⁵ Wani du kapérandi musé yandéka wuné wani muséké géraa wutéka wuna mawulé kapére yan. Dé kapérandi musé yandéka guné ras wani muséké géraangunénga guna mawulé wa kapére yan. Guné akwi yamba géraangunéngwe wa. Dat némaanmba waarumuké kalik yate wuné “Akwi” naakapuk yate, “Ras,” naawutékwa. ⁶ Gunéké taale viyaatakawutén nyéngaa vétake guné némaamba du dakwa kapérandi musé yan duwat waarute déké kuk wa kwayéngunén. Yaak. ⁷ Déku mawulé sépélak yapékakapuk yamuké, dat nakapuk waaruké yambak. Yate déku mawulat yékun yate dat anga ma wangunék, “Yaak. Wani kapérandi yapaté wa yaasékaménén. Wan yékun wa. Bulaa yéku mawulé ma vékuménék.” Wunga watake yandén kapérandi muséké nakapuk vékulakaké yambak. ⁸ Déku mawulé sépélak aapélak yapékakapuk yamuké, wa gunat wawutékwa. Guné dat ani kundi waak ma wangunék, “Ménéké néma mawulé yanangwa.” Wunga wangunu vékusék-ngawutékwa, guné wuna kundi vékungunéngwanngé.

⁹ Gunéké vékuséknge wani nyéngaa talimba wa viyaatakawutén. Wuna kundi vékute wawutén pulak yaké guné kapuk? Bulaa wawutékwa pulak yangunéngwanngé vékusékte, wa gunat wawutékwa, wuna nak kundi vékungunénggé. ¹⁰ Du yandarén kapérandi musé yaasékatake wani muséké bulaa kalik yandaru guné, “Yaak,” naate yandarén kapérandi muséké nakapuk vékulakaké yambak. Wunga yangunu wuné waak, “Yaak,” naate, yandarén kapérandi muséké nakapuk katik vékulakaké wuté. De wunat kapérandi musé yandaru wuné yandarén kapérandi muséké nakapuk katik vékulakaké wuté. Kraisna yémba wate gunat yékun yaké we, wa wuné yandarén kapérandi muséké nakapuk katik vékulakaké wuté. ¹¹ A vékuséknangwa. Satan nanat paapu yate nanat yaavan kurké wa mawulé yandékwa. Wunga vékusékte, dé nanat wunga yaavan kurkapuk yamuké, de yan kapérandi musé yaasékandaruné nané yandarén kapérandi muséké nakapuk katik vékulakaké nané.

Troasmba Pol Taituské sémbéraa yandén

¹² Talimba wuné Troasét ye Kraiské déku yéku kundi kwayéké mawulé yawutéka nana Néman Du wandéka, wani gaayémba tékwa némaamba du dakwa wani kundi vékuké mawulé yandarén. ¹³ Yandaka wuné wani gaayémba yamba tépékaawutékwe wa. Krai Jisasna jémbaamba wunale yaalan du, déku yé Taitus, déké wamba waakpatiye wuné déké sémbéraa yate wamba tékwa du dakwa yaasékatake déké waaklakét wa yéwutén, Masedonia provinsét.

Got mayé apa kwayéndéka déku jémbaa yakwa du apamama yate téndakwa

¹⁴ Nané Gotna yé kavéréknangwa. Nané Kraisale nakurakmawulé yate déku mayé apa kure ténanga Got nanat kure yéndékwa. Nana Néman Du Jisas Kraisna mayé apa déku maamana mayé apat taalékérandéka nané dale apamama yate dale yékunmba yéngangwa, yéku yaambumba. Nané akwi genge gaayét yéte Kraisna kundi kwayénanga némaamba du dakwa déké vékuséknakwa. Yéku yaama yakwa gu yaama yeyé yaayandéka némaamba du dakwa vékundakwa pulak, wa némaamba du dakwa Kraiské kwayénangwa kundi vékute déké vékuséknakwa.

¹⁵ Nané Kraisale nakurakmawulé yate Krai Gorké kwayéndékwa yéku yaama yakwa gu pulak wa yaténangwa, Gotna ménimba. Yaténanga de Gorké yéngangwa yaambumba yékwa du dakwa, lambiyakngé yandakwa yaambumba yékwa du dakwa waak nanat véte wa Kraiské vékulakandakwa. ¹⁶ Gorké yéngangwa yaambumba yékwa du dakwa nanat véte nana kundi vékundaka,

wa nané yéku yaama yakwa gu pulak deku ménimba ténanga de Kraiské vékulakate wa vékuséknakwa. Krai det yékun yandu Got det kéraae kure yékandékwa déku gaayét. Kure yéndu dale rapéka-kandakwa apapu apapu. Wunga vékuséknakwa lambiyakngé yandakwa yaambumba yékwa du dakwa nanat véte kwayénangwa kundi vékundaka deku mawulé kapére yandékwa. Duna pusaamba yaalakwa yaama pulak vékundaka mawulé kapére yakwa pulak, wa wani du dakwana mawulé kapére yandékwa. Yandéka de Kraiské vékulakate déké kuk kwayétake wa vékuséknakwa. Krai det yékun yakapuk yandu de lambiyakngé yandakwa yaambumba yépékaate Gorale rakapuk yate apakmba rate kiyaan du dakwana taalémba rapéka-kandakwa. Wunga wa vékuséknakwa. Nané kapmang apamama yate wani jémbaa yaké yapatinangwa. Got nanat mayé apa tiyaandéka wa wani jémbaa yanangwa.

¹⁷ A vékuséknungwéngwa. Némaamba du dakwa paapu yate yéwaa kéraaké wate wa akwi genge gaayét yéte Gotna kundi kwayéndakwa. Nané de pulak yamba yanangwe wa. Got déku jémbaa yananéngé nanat wandéka nané Kraisale nakurakmawulé yate, Gotna ménimba tété, yéku mawulé vékute, papukundi wakapuk yate yéku kundi wate, wa Gotna kundi baka wanangwa. Wunga yanangwanngé wa vékuséknungwéngwa.

3

Kulé kundi vékute jémbaa yakwa dunyan

¹ Wani du pulak yakapuk yanangwanngé wate, nané nana yé kavérékmuké kalik yanangwa. Wani kundi wate nané ani kundi yamba wanangwe wa, “Korinsé kalmu nané véséknungwéngwa yate nana kundi vékukapuk yaké daré? Du ras nak gaayét yéte nyéngaa ras kure yéndakwa. Wani nyéngaamba ani kundi wa kwaakwa: Ani nyéngaa kurkwa du yéku du wa. Deku kundi ma vékungunék. Wunga pulak nyéngaa kure yaakapuk yananu Korinsé nana kundi vékuké daré kapuk?” Guné nanéké vékuséknungwéngwa, wa wani kundi yamba wanangwe wa. Nané wunga pulak nyéngaa kure yaakapuk yananga wa akwi gaayémba tékwa du dakwa nana kundi vékundakwa. ² Guné wunga viyaatakandarén kundi pulak wa téngunéngwa. Akwi du dakwa gunat véte anga wandakwa, “De Pol béra kundi vékute yéku musé male yandakwa. Yandaka a vékuséknungwéngwa. Pol béré yéku jémbaa wa yandakwa.” Wunga watake wa nana kundi vékundakwa.

³ Krai déku kundi nana mawulémba viyaatakandéka wa gunat déku kundi wanangwa. Wananga guné nana kundi vékute Kraisna jémbaa yate guné Krai viyaatakan nyéngaa pulak wa téngunéngwa. Yi wan wanana wa. Wunga téngunéngwa akwi du dakwa gunat véte anga wandakwa, “Pol béré wan kundi wan yéku kundi wa. Got deku jémbaaké mawulé yandékwa.” Naandakwa. Talimba Moses Gotna kundi matumba viyaatakandén, du dakwa Gotna kundi vékute wandén pulak yandaréngé. Krai déku kundi guna mawulémba wa taakandén. Taakandéka guné déku kundi yékunmba vékute wandékwa pulak wa yangunéngwa. Yangunéngwa nak du dakwa gunat véte anga vékuséknakwa. Apapu apapu rapékakwa du Gotna Yaamambi nana mawulémba wulaae rate nanat wandéka wa déké yéku jémbaa yanangwa.

⁴ Nané Gorké vékusékte wa wani kundi wanangwa. Krai nanat yékun yandéka Gorké yékunmba vékulakananga dé nanat mayé apa tiyaandéka déké yéku jémbaa yanangwa. ⁵ Nané nana kapmang apamama yate déké yéku jémbaa yaké yapatinangwa. Got apamama yate mayé apa tiyaandéka wa déké yéku jémbaa yanangwa. ⁶ Got nanat wa wandén, du dakwat kéraaké yandékwa kulé kundi nak

du dakwat kwayénanénngé. Watake nanat mayé apa tiyaandén, wani jémbaa yananénngé. Got wan kulé kundi, wan déku nyéngaamba kwaakwa apakundi yamba yé wa. Got wan kulé kundi wan déku Yaamambi du dakwana mawulémba wulaae rakwa kundi wa. Got talimba wan apakundi wa du dakwa yan kapéremusé det wakwasnyéndékwa. Wani du dakwa wani apakundi vékute wandékwa pulak yaké yapatite, Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa téké yapatiye, wa lambiyak-ngandakwa. Gorale katik rapékaké daré. Gotna Yaamambi du dakwana mawulémba wulaae randéka wa de Gorké yéngangwa yaambumba yéndakwa. Wani du dakwa Gorale rapéka-kandakwa apapu apapu.

⁷⁻⁸ Talimba Got déku apakundi matumba vijaatakandén. Wani sapak Got néma yaa vérékte kaalékwa pulak wa yandén. Yandéka Moses Gotna ménimba téndéka déku saawi waak yaa vérékte kaalékwa pulak yan. Taale némaan yan. Kukmba makal yan. Yandéka Moses Israel du dakwat Gotna apakundi wandéka de déku saawi véké yapatindarén. Wani apakundi du dakwa lambiyakngé yandakwa yaambu wa wakwasnyéndékwa. Moses wani kundi det wandéka déku saawi yaa vérékte kaalékwa pulak yan. Nané Gotna kulé kundi kwayéte Gotna Yaamambiale Gotna jémbaa yate, yénga pulak téké nané? Gotna kulé kundi déku apakundit taalékéra ndénngé, nané apapu apapu yaa vérékte kaalékwa pulak kurkale yapéka-kanangwa.

⁹ Got wani apakundi Mosesét wa wandén. Wandéka Moses du dakwat kwayéndéka de wani kundi vékute yandarén kapéremuséké vékuséknadarén. Vékusékte de yéku musé yamba yandakwe wa. Lambiyakngé yandakwa yaambumba wa yétendarén. Yéte anga vékuséknadarén. Got wandén kundi wan yéku kundi wa. Wan néma kundi wa. Wunga vékuséknadarén. Got kulé kundi nanat wandéka wani kundi wate anga wanangwa, “Gotna Yaamambi guna mawulémba wulaae randu guné Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa tékangunéngwa. Téte Gorké yéngangwa yaambumba yékangunéngwa.” Wunga wananga nak du dakwa anga wandakwa, “Wani kulé kundi wan yéku kundi male wa. Wan néma kundi wa.” Wunga wandaka a vékuséknangwa. Got déku Yaamambiké wandén kulé kundi Mosesét taale wandén kundit wa taalékéran.

¹⁰ Moses du dakwat Gotna apakundi wandéka anga wandarén, “Wani kundi wan yéku kundi wa. Néma kundi wa.” Wunga wandaka Got kulé kundi wandéka bulaa anga wanangwa, “Wani kulé kundi wan yéku laku kundi wa. Wan néma kundi wa. Nané wani kulé kundi ma vékukwak.” Wunga wate a vékuséknangwa. Got wan kulé kundi taale wandén kundit wa taalékéran. ¹¹ Got taale wandén kundi kukmba késké yandékwanngé vékusékte wa anga wandarén, “Wan yéku kundi wa. Néma kundi wa.” Wunga wandaka Got wan kulé kundi apapu apapu rapékaké yandékwanngé vékusékte wa anga wanangwa, “Wani kulé kundi wan yéku laku kundi wa. Néma mayé apa tiyaakwa kundi wa.” Wunga wate a vékuséknangwa. Got wan kulé kundi taale wandén kundit wa taalékéran.

¹² Got wan kulé kundi apa tapa yate rapékaké yandékwanngé vékusékte, nané wup yakapuk yate, apamama yate wa wani kundi nak du dakwat kwayéngangwa. ¹³ Nané Moses talimba yan pulak yamba yanangwe wa. Déku saawi yaa vérékte kaalékwa pulak yandéka dé Israel du dakwat watake déku saawi laplapét saaptépéndén. Déku saawi taale yaa vérékte kaalékwa pulak yate kukmba yakélak pulak kaaléndéka wani du dakwa de vé muké wa dé kalik yate déku saawi laplapét saaptépéndén. Moses wunga yandéka nané nak pulak yanangwa. Wanangwa kundi késkapuk yate rapékaké yandékwanngé vékusékte, wa apamama yate paakupuk yate wani kundi kwayéngangwa.

¹⁴ Laplapét musé nak saaptépéndéka paakwe kwaandéka nané wani musé véké yapatinangwa pulak, wa de Israel du dakwa talimba Moses wan kundiké yamba yékunmba vékusékindakwe wa. Bulaa waak Israel du dakwa Got wandéka Moses wan apakundi vékute de wani kundiké yamba yékunmba vékusékindakwe wa. Kraisa nakurakmawulé yakwa du dakwa male wa wani kundiké yékunmba vékusék-ngandakwa. ¹⁵ Bulaa yaréngangwa sapak Israel du dakwa némaamba wa Gotna kundi bulndakwa gaamba jaawuwe vékundakwa, néma du Moses wan apakundi nyéngamba véte némaanmba wandaka. Vékite wani kundiké yékunmba vékuséngé yapatindakwa. Laplap saaptépéndén musé véké yapatinangwa pulak, wa de wani kundiké yékunmba vékuséngé yapatindakwa.

¹⁶ Du dakwa yandarén kapéremuséké kuk kwayétake nana Néman Duké yékunmba vékulakate de Moses wan apakundiké kurkale vékusék-ngandakwa. Laplapét musé nak saaptépétake raapindaka nané wani musé kurkale vénangwa pulak, wa de nana Néman Duké yékunmba vékulakate Moses wan apakundiké kurkale vékusék-ngandakwa. ¹⁷ “Néman Duké,” wate wa Gotna Yaamambiké wawutéka. Gotna Yaamambi du dakwana mawulémba wulaae randéka Moses wan apakundi wani du dakwana mawuléké apamama yamba yandékwe wa. Yandéka de kalapusmba kwaae kaapat yaalan du pulak, wa yéku mawulé vékute kurkale yaréndakwa.

¹⁸ Nané Jisas Kraisna jémbaamba yaalan du dakwa, nana mawulémba Gotna Yaamambi wulaae randéka wa nana Néman Du pulak wa ténangwa. Tété nané nana saawi laplapét saaptépékapuk yanangwa pulak yananga, nak du dakwa nanat véte nana Néman Duké wa vékusékindakwa. Saawi véndakwa glas duna gasnyé gasnyé wakwasnyéndékwa pulak, wa nana Néman Du wakwasnyéngangwa det. Wakwasnyénganga de nanat véte vékusékindakwa. Nana Néman Du wan apa tapa yakwa du wa. Nyaa véte kaalékwa pulak yakwa du wa. Nané dale nakurakmawulé yate dé pulak yakélak yakélak némaan yananga de nanat véte déké vékusékindakwa. Nané wunga yalakét ye ye kukmba némaan ye dé pulak male tékanangwa. Tété nané waak apa tapa yate nyaa véte kaalékwa pulak yakanangwa. Nana Néman Du Gotna Yaamambi nanat yékun yapékandu nané wunga yakanangwa.

4

Kraisna kundi kure yékwa dunyansé wan képmaat yandarén aké pulak wa

¹ Got nanéké sémbéraa yate wa nanat wani jémbaa tiyaandén. Tiyaandéka nané wani jémbaa yamuké yamba saalakunangwe wa. ² Nané kapéremuséké, nékéti yanané muséké waak wa kuk kwayénanén. Nané paapu yamba yanangwe wa. Gotna kundi yékunmba kwayéngangwa. Kwayéte nak pulak kundi yamba wanangwe wa. Gotna ménimba tété déku kundi male wa akwi du dakwat kaapamba kwayéngangwa, deku mawulémba vékulakate kwayénanén kundiké, “Yi wan wanana wa,” naate wanngé vékusék-ndarénggé. ³ Wunga kundi kwayéte anga vékuséknangwa. Wani kundiké yékunmba vékusékngapuk yakwa du dakwa wa lambiyakngé yandakwa yaambumba wa yéténdakwa. ⁴ Gotna kundi vékukapuk yakwa du dakwana néma du, Satan, dé kwayéngangwa kundiké yékunmba vékusékngapuk yakwa du dakwana mawulé wa taakatépéndén, de Jisas Kraiské kundi vékukapuk yandarénggé. Dé deku mawulé wa taakatépéndén, de wani yéku kundi vékukapuk yate nyaamba tékapuk yandarénggé. Dé deku mawulé wa taakatépéndén, Jisas Kraiské Got pulak yatéte apa tapa yate yéku du téndékwanngé de vékusékngapuk yandarénggé. ⁵ Nané du dakwat Gotna kundi kwayéte, de nana yé kavérékndarénggé yamba vékulakanangwe wa. Det anga

wanangwa: Jisas Kraisa wan nana Néman Du wa. Nané Jisaské néma mawulé yate déku yé kavérékte guna jémbaa yakwa du wa ténangwa. Naanangwa. ⁶ Talimba, gaan male ye tan sapak Got anga wandén, “Yé ma géndu. Nyaa ma téndu.” Wunga wandéka yé gére nyaa tan kępmaamba. Bulaa Got wandéka nana mawulémba nyaa téndékwa. Téndéka nané talimba gannumba téte Gorké vékuséknangpak ye, bulaa nyaa kaalékwanmba yatéte, Jisas Kraiséte véte Gotna mayé apaké wa vékuséknangwa. Got apa tapa yate nyaa véte kaalékwa pulak yandékwanngé, nané Jisas Kraiséte véte wa Gorké vékuséknangwa.

⁷ Nané wunga vékuséknanga nana mawulé yékunmba téndékwa. Téndéka Jisas Kraisa kundi wananga nana sépé apamama yamba yandékwe wa. Kępmaat yandarén aké matumba vaakére bari pulaape kékwa pulak, nana sépé apamama yakapuk yandu wa bari kiyaakanangwa. Nana sépé apamama yakapuk yandéka nak du dakwa nanat véte nanéké anga wandakwa, “De deku néma du Gorké apanjémba yate démba wa mayé apa kéraandakwa. Deku kapmang yamba apa yandakwe wa.” Wunga wate wa vékuséknangpak, Got néma apa tapa yandékwanngé. ⁸⁻⁹ Nané Jisas Kraisa kundi kwayé nanga déku maama nanat kapérandi musé yandaka néma kaangél kutnangwa. Kutnanga nana mawulé yamba yaavan kutndakwe wa. Nakurak apu nakurak apu nané vékuséknangpak yate wanangwa: Yénga pulak yaké nané? Kamu musé dé yéku musé? Kamu musé dé kapérandi musé? Wunga vékulakate nané Kraisa jémbaaké kuk yamba kwayéngwe wa. Némaamba du dakwa nana maama téndaka Got nanat yamba yaasékandékwe wa. Némaamba du dakwa nanat viyaandaka nané yamba lambiyaknangwe wa.

¹⁰ Talimba du ras Jisaséte viyaandékndarén. Viyaandaka nané Jisasna jémbaa yate genge gaayét yénanga apapu apapu nanat waak viyaandékngé mawulé yandakwa. Nané wunga yanangwa, nak du dakwa nana jémbaa véte Jisas nana mawulémba wulaae randékwanngé vékuséknangpak. ¹¹ Nané Jisasna jémbaa kutnanga nak du dakwa kalik yate nanat viyaandékngé mawulé yandakwa. Wani vakmi nanéké yaandékwa, nak du dakwa nanat véte Jisas nana mawulémba wulaae randékwanngé vékuséknangpak. ¹² Nané Jisas Kraisa kundi kwayénanu nanat viyaaké mawulé yandaru wa nané bari kiyaakanangwa. Guné kwayénanén kundi vékute kulémawulé kéraae Gorale rapéka-kangunéngwa apapu apapu.

¹³ Talimba du nak ani kundi Gotna nyéngaamba wa viyaatakandén anga: Wuné Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naawutéén. Naate nak du dakwat déku kundi kwayéwutéén. Wunga viyaatakandéka nané dé pulak téte, nané waak Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké wanangwa, “Yi wan wanana wa.” Naate wa nak du dakwat déku kundi kwayéngwa. ¹⁴ Anga wa vékuséknangwa. Got wandéka Néman Du Jisas nakapuk taamale wa waarapndén. Got wunga watake nakapuk wakandékwa, nané nakapuk taamale waarape Jisasale rananéngé. Got nané kéraate gunat waak kéraae nané akwi kure yékandékwa Jisaské. Wunga vékusékte wa Gotna kundi kwayéngwa. ¹⁵ Kwayéngwa de kalik yate nanat kapérandi musé yandaka wa yi naanangwa. De nanat kapérandi musé yandaru nané apamama yate yékunmba ténanu, wa guné nanat véte guné waak apamama yate yékunmba tékangunéngwa. De nanat kapérandi musé yandaru nak du dakwa waak Gorké kundi vékukandakwa. Vékundaru kukmba némaamba du dakwa Gorké kundi vékute, vékuséknangpak. Deké sémbéraa wa yandékwa. Vékusékte de Gorké mawulé tawulé yate déku yé kurkale kavérék-ngandakwa. Wani muséké akwi vékulakananga de nanat kapérandi musé yandaka wa yi naanangwa.

¹⁶ Got wandu nané nakapuk taamale waarape Jisasale rapékaké yanangwanngé vékulakate, nané déku jémbaa yamuké yamba saalakunangwe wa. Nana sépé yakélak yakélak kiyaate apamama yamba yandékwe wa. Nana kwaminyan kiyaakapuk yate akwi nyaa Gotna Yaamambimba mayé apa wa kéraandékwa. ¹⁷ Nanéké yaakwa vakmi wan ayélapkéri-sékéyak wa. Wani vakmi bari yékandékwa. Katik kulémba rapékaké dé. Wani ayélapkéri vakmi taale yaandu kukmba kurkale wa rapéka-kanangwa. Gorale apapu apapu kulémba rapékate, dé nyaa véte kaalékwa pulak nané waak wunga yaké yanangwa musé wan néma musé wa. Nanéké yaakwa akwi vakmit wa taalékéra-kandékwa. ¹⁸ Nané du dakwa vékwa muséké yamba vékulakanangwe wa. Du dakwa vékapuk yakwa muséké vékulaka vékulaka naanangwa. Du dakwa vékwa musé wan kępmaamba rate rapékakapuk yakwa musé wa. Du dakwa vékapuk yakwa musé wan Gotna gaayémba rate apapu apapu rapékakwa musé wa. Nané Gotna gaayémba tété apapu apapu rapékakwa muséké vékulakate, wa Gotna jémbaa yamuké yamba saalakunangwe wa.

5

Gorale kurkale rapékaké yandakwanngé vékusékndarén wa

¹ Nané anga vékuséknangwa. Nana sépé wan bare pulak wa. Bare kwaaré vétik nakurak male wa kwaandékwa. Bare jaangwa ye bari késkwa pulak, nana sépé bari biyaawuwe késandékwa. Nané kiyaee kulé sépé kéraae nakapuk taamale waarape Gotna gaayémba rapéka-kanangwa. Kéraaké yanangwa kulé sépé wan apamama yakwa sépé wa. Rapékakwa sépé wa. Biyaawukapuk yakwa sépé wa. Got wani kulé sépé ye wani yéku sépé nanat tiyaakandékwa. Wani sépé wan kępmaamba kure ténangwa sépé pulak yamba yé wa. Wunga wa vékuséknangwa.

² Nané ani kępmaamba tété kępmaana sépé kure wani sépéké wa kalik yanangwa. Nané waare Gotna gaayémba rate tiyaaké yandékwa kulé sépé kéraaké wa néma mawulé yanangwa. ³ Yate kulé sépé kéraananu nana kwaminyan baka katik téké dé. ⁴ Nané kępmaana sépé kure ténanga kaangél yapékandékwa nanat. Yandéka nané kulé sépéké mawulé yanangwa. Nané anga yamba wanangwe wa: Nané sépé kure tékapuk yananu nana kwaminyan male téndénngé mawulé yanangwa. Wunga wakapuk yate anga wanangwa: Kiyaae nané Gotmba kulé sépé kéraaké wa mawulé yanangwa. Ani kępmaana sépé bari biyaawundékwa. Kulé sépé rapéka-kandékwa. Kulé sépé ani kępmaana sépat wa taalékéra-kandékwa. Nané kulé sépé kéraae Gorale apapu apapu yékunmba rapéka-kanangwa. Wunga wanangwa. ⁵ Nané kulé sépé kéraae wunga rananéngé Got wa wandén. Watake nanat déku Yaamambi tiyaandén, nané wunga yékunmba rapékaké yanangwanngé vékusék-nanéngé.

⁶ Got déku Yaamambi wunga tiyaandéka nana mawulémba wulaae randéka nana mawulé apamama wa yandékwa. Yandéka wup yamba yanangwe wa. Yéku mawulé vékute vékuséknangwa. Nané ani kępmaana sépé wayéka kure yatéte wa nana Néman Duwale déku gaayémba yamba ranangwe wa. ⁷ Nané dé vékapuk yate, dé wandén pulak yaké yandékwanngé yékunmba vékulakate wa wunga vékusék-nangwa. ⁸ Ani kępmaana sépé yaasékatake nana Néman Duwale déku gaayémba raké mawulé yate, wup yakapuk yate, nana mawulémba apamama yanangwa. ⁹ Yate anga wanangwa: Nané nana Néman Du mawulé yakwa jémbaa male ma yakwak. Nané ani kępmaana sépé kure tété ani kępmaamba wayéka yatéte mawulé yandékwa jémbaa male ma yakwak. Nané kulé sépé

kéraae dale déku gaayémba rate dé mawulé yakwa jémbaa male ma yakwak. Wunga wate wani jémbaa male yakanangwa. ¹⁰ Anga vékuséknangwa. Kukmba Kraisi néma kot vékute néma du raké yandékwa sapak nané akwi saakiye déku ménimba tékanangwa. Ténanu dé ani kápmaana sépé kure téte yananén musé waambule kaatakandékwa. Nané yéku musé yamunaanunu, wa dé nanat yéku musé kaatakandékwa. Nané kapérandi musé yamunaanunu, wa dé nanat yananén kapérandi musé yakatakandékwa. Wunga vékusékte nané nana Néman Du mawulé yakwa jémbaa male ma yakwak.

De Gorale nakurakmawulé yate téndarénngé wa wandékwa

¹¹ Nana Néman Du néma kot vékute néma du raké yandékwanngé vékusékte, nané yékunmba vékulakate déké mawulé yanangwa. Yate yékéyaakmba tékwa du dakwa Gotna kundi yékunmba vékundarénngé, wa néma jémbaa yanangwa. Nané yéku mawulé vékute yéku musé yanangwanngé, Got wa vékuséknékwa. Guné waak wani muséké vékuséknunénngé mawulé yawutékwa.

¹² Gunat anga yamba wanangwe wa: Nané yéku musé yakwa du wa. Wunga wakapuk yate wa néma jémbaa yanangwa, guné yanangwa musé yanangwa mawuléké waak vékusékte wani muséké mawulé tawulé yangunénngé. Du ras paapu yate yéku musé ayélap yandakwa. Yandaka deku mawulé kurkale yamba téndékwe wa. Nané yéku musé yéku mawulé yananga nana mawulé kurkale téndékwa. Nané néma jémbaa yanangwa, guné véte yanangwa yéku mawuléké guné mawulé yate nak du dakwat wani muséké wangunénngé.

¹³ Nanéké kalmu anga waké guné? “De waangété yate wa wunga wandakwa.” Wunga wangunu, anga wakanangwa: Nané Gorké jémbaa yate wa wunga wanangwa. Wunga wananu kalmu guné nanéké anga waké guné? “De yéku mawulé vékute wa wunga wandakwa.” Wunga wangunu, wa anga wakanangwa: Nané gunat yékun yaké yanangwanngé wa wanangwa.

¹⁴ Jisas Kraisi nanéké néma mawulé yandéka nané mawulé yandékwa pulak yate, wa wunga yakanangwa. Anga vékuséknangwa. Kraisi akwi du dakwat Satanna taambamba kéraamuké wa kiyaandén. Wunga wa vékuséknangwa. Kiyaaan du talimba yandarén muséké vékulakakapuk yandakwa pulak, nané Kraisi jémbaamba yaalan du dakwa talimba yananén kapérandi musé yaasékatake bulaa wani muséké nakapuk yamba vékulakanangwe wa. ¹⁵ Nané kulémawulé kéraae dale yékunmba rapékananénngé wa Kraisi kiyaandén. Nané akwi du dakwa dale yékunmba téte, mawulé yanangwa pulak yakapuk yate, dé mawulé yandékwa pulak yananénngé, wa dé kiyaee nakapuk taamale waarapdnén.

¹⁶ Nané mawulé yandékwa pulak yate nak du dakwat véte, wa ani kápmaana muséké vékulakakwa du dakwa wandakwa pulak anga yamba wanangwe wa: De némaamba musé taake néma du dakwa daré to, kapuk? Wunga wakapuk yate nané deku mawuléké vékulakate anga wanangwa: De Kraisale nakurakmawulé yate yékunmba daré to, kapuk? Wunga vékulakanangwa. Nané talimba yékéyaakmba téte Kraiské wananén: Dé némaamba musé taakakapuk yate, wan dé baka du wa. Néma du yamba wa. Naatake bulaa déké anga wanangwa: Nana Néman Du wa. Déké vékusékte wa wunga wanangwa. ¹⁷ Du dakwa Kraisale nakurakmawulé yate de kulémawulé kéraae kulé du dakwa yaréndakwa. Talimba yéndarén yaambu yaasékatake kulé yaambumba Gorké yéte wa kulé du dakwa téndakwa.

¹⁸ Got wandéka wa nané kulé du dakwa ténangwa. Talimba nané Gotna maama wa ténanén. Ténanga Got wandéka Kraisi gaaye nanéké wa kiyaandén. Nané Gorale nakurakmawulé yate, déku du dakwa ténanénngé wa Kraisi kiyaandén.

Nané Gotna du dakwa ténanga Got nanat wandén, nané nak du dakwat déku kundi wananu de waak dale nakurakmawulé yate déku du dakwa tendarénnagé.

¹⁹ Got nanat wandén, det ani kundi kwayénanénnagé: “Krais gaaye ani kępmaamba tékwa du dakwaké kiyaandénnagé wa dat wandén Got. Guné ani kępmaamba tékwa du dakwa dale nakurakmawulé yate déku du dakwa téngunénnagé, wa Got Kraisét wunga wandén. Wandéka Krais kiyaae yangunén kapérandi musé yasnyéputindénnagé, guné kapérandi musé yaasékangunu, wa Got wani kapérandi muséké nakapuk katik vékulakaké dé.” Wunga wananénnagé wa Got nanat wandén. ²⁰ Wandéka gunat Kraisna kundi kwayéngawga. Guné Gotna du dakwa téngunénnagé wa Got mawulé yandékwa. Yate nanat wandéka gunat wanangwa. Kraisna yémba gunat wanangwa, guné Gotna maama téngunéngwa yapaté yaasékatake, dale nakurakmawulé yate déku du dakwa téngunénnagé. ²¹ Krais kapérandi musé yamba yandékwe wa. Yandéka nané Gotna du dakwa ténanénnagé wa Got yananén akwi kapérandi musé kéraae wa Kraisét kwayéndén. Kwayéndéka dé Gotna ménimba kapérandi musé yan du pulak wa téndén. Téte, dale nakurakmawulé yananénnagé, dé yananén kapérandi muséké wa kiyaandén. Nané Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa ténanénnagé, wa Krais yananén kapérandi muséké wa kiyaandén.

6

Wani jémbaa yate néma kaangél kutndarén

¹ Got nanat wunga wandéka nané dale jémbaa yate gunat anga wanangwa: Ma véku. Got gunat wunga yékun yandénnagé guné baka téké yambak. Guné dale nakurakmawulé yate déku du dakwa ma téngunék. Wunga wanangwa gunat.

² Wani muséké Got anga wandén:

Wuné gunéké sémbéraa yaké wawutén sapak wa waatakungunén kundi vékuwutén.

Wuné guné kéraae wunéké yaandakwa yaambumba taakaké wawutén sapak wa gunat yékun yawutén.

Wunga wandéka du nak Gotna nyéngaamba wunga viyaatakandéka wuné wani kundiké vékulakate gunat wawutékwa: Ma vékungunék. Bulaa Got gunéké sémbéraa yaké mawulé yandékwa. Bulaa Got guné kéraae déké yéngawga yaambumba taakaké mawulé yandékwa. Wunga mawulé yandékwa sapak wan bulaa anana.

³ Nané apapu apapu yéku jémbaa yate yéku mawulé vékute yékunmba male ténangwa. Nak du dakwa nanat véte, sépélak yate Gorké kuk kwayékapuk yamuké, wa yéku jémbaa yate yéku mawulé vékute yékunmba male ténangwa.

⁴ Nak du dakwa nanat véte, “Gorké yéku jémbaa yakwa du wa,” naandarénnagé, nané Gotna jémbaa yakwa du yéku jémbaa yate, yéku mawulé vékute, yékunmba male ténangwa. Késpulak nakpulak vakmi, nanat yaavan kurkwa musé waak nanéké yaandéka nané nana mawulémba apamama yate yéku mawulé vékute yékunmba male wa ténangwa.

⁵ Nanat baangat viyaae nanat kalapusmba kusolatakandaka némaamba du dakwa jaawuwe némaanmba waatakwe nanat viyaandénnagé yandaka nané nana mawulémba apamama yate, yéku mawulé vékute, yékunmba male wa ténané. Néma jémbaa yate, némaamba apu Gotna jémbaa yate gaan yundé kwaakapuk yate, kaandale yaréte, nané nana mawulémba apamama yate yéku mawulé vékute, yékunmba male wa ténané. ⁶ Nak du dakwa nané Gotna jémbaa yakwa du ténangwanngé vékuséndarénnagé, wa anga yanangwa. Nané yéku mawulé vékute yéku yapaté male wa yanangwa. Nané Jisas Kraisna jémbaaké vékusékte

wa Gorké vékuséknangwa. Nané nak du dakwat bari waarukapuk yate deké sémbéreaa yanangwa. Gotna Yaamambi nana mawulémba wulaae randéka nané nak du dakwaké néma mawulé yate det yékun yanangwa. ⁷ Papukundi wakapuk yate wa yéku kundi male wanangwa. Got nanat mayé apa tiyaandéka wa déku jémbaa yanangwa.

Ani gwaaménja kundi ma vékungunék. Du waariyaké yate waariyandakwa musé kutndakwa. Maamat viyaamuké yékutuwa taambamba wa kulaa kutndakwa. Maamana vi deku maatumba wulaakapuk yamuké wa akituwa taambamba waakét kutndakwa. Wunga kure waariyate wa kurkale téndakwa. Nana yéku mawulé wan deku kulaa pulak wa. Yanangwa yéku musé wan deku waakét pulak wa. Nané yéku mawulé vékute yéku yapaté yananga wa de nana mawulé yaavan kurkapuk yandaka wa kurkale ténangwa.

⁸ Du ras nanéké anga wandakwa, “Yéku yapaté yakwa du wa.” Wunga wandaka ras nanéké anga wandakwa, “Kapérandi musé yakwa du wa.” Wunga wandaka ras nanéké kapérandi kundi wandakwa. Ras de nana yé kavérékndakwa. Ras nanéké anga wandakwa, “Wan paapu yakwa du wa.” Wunga wandaka nané papukundi wakapuk yate yéku kundi male wa wanangwa.

⁹ Du ras nanéké anga wandakwa, “Baka du wa.” Naandaka Got déku du dakwa waak de nanéké anga wandakwa, “Néma du wa.” Naandakwa. Yékéyaakmba tékwa du nanat viyaandéknge mawulé yandaka wa yaténangwa. De nanat viyaate, wa nanat yamba viyaandéknakwe wa. ¹⁰ Némaamba vakmi nanéké yaandéka nana mawulémba kaangél kutnangwa. Yate nané apapu apapu mawulé tawulé yanangwa Gorké. Nané musékapuk du pulak wa. Yate wa nak du dakwat yékun yanangwa, de Gorale apapu apapu yékunmba rapékandarénnge. Ani kékmaana muséké vékulakakwa du nanéké anga wandakwa, “De musé kure tékapuk yakwa du wa. Gandédu wa.” Wunga wandaka anga vékuséknangwa. Got nanat yékun yandéka nané dale nakurakmawulé yate yékunmba ténangwa. Kukmba nané dale yékunmba rapéka-kanangwa apapu apapu.

¹¹ Guné Korinsé, gunat akwi kundi wa kwayénanén. Kundi nak yamba paakunangwe wa. Yate gunéké néma mawulé yanangwa. ¹² Yananga guné nanale nakurakmawulé yamba yangunéngwe wa. Nané gunéké yanangwa pulak, guné nanéké yamba néma mawulé yangunéngwe wa. ¹³ Aapa déku nyambalésat wandékwa pulak, bulaa gunat a wawutékwa. Nané gunéké néma mawulé yanangwa pulak, guné waak nanéké néma mawulé ma yangunu.

Nané Gotna gaa pulak wa ténangwa

¹⁴ Guné Krais Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa, guné déku jémbaamba yaalakapuk yan du dakwale yaréké yambak. Dele jémbaa yaké yambak. Yéku musé yakwa du dakwa kapérandi musé yakwa du dakwale nakurakmawulé yaké yapati-ndakwannge vékulakate wa wani kundi wawutékwa. Anga vékuséknangwa. Ganngu nyaale véréti sékét yamba témbérékwe wa. Guné, nyaamba tékwa du dakwa, ganngumba téte kapérandi musé yakwa du dakwale nakurakmawulé yaké wa yapatingunéngwa. ¹⁵ Yénga pulak dé? Krais Satanale nakurakmawulé dé yato? Yamba yé wa. Kraisna kundiké, “Yi wan wanana wa,” naakwa du dakwa Kraisna kundiké, “Papukundi wa,” naakwa du dakwale nakurakmawulé daré yato kapuk? Yamba yé wa. De mawulé vétik yate kém vétikmba tékandakwa.

¹⁶ Gotna kundi bulnangwa gaamba papungot katik taakaké nané. Anga vékuséknunéngwa. Nané Got randékwa gaa pulak wa ténangwa. Wunga

téte nané papungorét waatakukwa du dakwale katik yaréké nané. Nanéké Gotna nyéngaamba ani kundi wa kwaakwa:

Got wa wandén, “Wuné deku mawulémba wulaae rakawutékwa. Dele yékawutékwa.

Wuné deku néma du Got rawutu de wuna du dakwa tékandakwa.”

¹⁷⁻¹⁸ Wunga watake nana Néman Du Got akwi muséké apa tapa yate anga wandén, “Guné wuna kundi vékute de yaasékatake ma yéngunék.

Dele yaréké yambak.

Yandakwa kapérandi musé gunat yaavan kurkapuk yamuké guné wani kapérandi muséké ma kuk kwayéngunék.

Wunga yangunu gunat wakawutékwa, guné wuna du dakwa téngunénngé.

Watake wuné guna aapa rawutu guné wuna nyambalésé tékangunéngwa.” Naandén Néman Du Got.

7

¹ Néma mawulé yawutékwa du dakwa, nané Got nanat yékun yaké wandén kundiké ma vékulakakwak. Yate nana mawulé yaavan kurkwa kapérandi musé, nana sépé yaavan kurkwa kapérandi musé, akwi kapérandi muséké ma kuk kwayékwak. Kwayétake, Gorké wup yate, “Got nana Néman Du wa,” naate déku yé ma kavérékngwak. Yate yéku mawulé vékute, yéku yapaté male yate nané déku du dakwa ma tékwak.

Korinsé kapérandi musé yaasékandaka Pol mawulé tawulé yandén

² Nané gunat kapérandi musé yamba yanangwe wa. Gunat yamba yaavan kutnangwe wa. Gunat yamba paapu yate musé kéraaanangwe wa. Nané gunat nak nak yéku yapaté male wa yananén. Yananénngé guné nanéké néma mawulé ma yangunék. ³ Wuné wunga wate gunat yamba waaruwutékwe wa. Anga wa wawutén: Gunéké néma mawulé yanangwa. Wunga wawuténngé, nané kiyaaké yate wa gunéké néma mawulé yapéka-kanangwa. Nané wayéka kulé téte wa gunéké néma mawulé yapéka-kanangwa. Yate gunale yatékanangwa. ⁴ Anga vékusékwutékwa. Guné yéku yapaté yakangunéngwa. Wunga vékusékte gunéké kapére mawulé yamba vékuwutékwe wa. Yéku mawulé vékuwutékwa gunéké. Némaamba vakmi nanéké yaandéka gunéké vékulakawutéka wuna mawulé yékunmba téndékwa. Téndéka mawulé tawulé yawutékwa gunéké.

⁵ Talimba nané Masedonia provinsét ye késpulak nakpulak gaayémba ténanga wamba waak némaamba vakmi apapu nanéké yaandén. Wani muséké yaap yamba yarénangwe wa. Némaamba du nanat waarundaka némaamba du nanat viyaandaka, guné Krai Jisasna jémbaamba yaalan nak du dakwa waak Gorké kuk kwayémuké, wa wup yananén. ⁶ Yananga wup yakwa duna mawulat yékun yakwa du Got Taitusét wandén, nanéké yaandénngé. Dé yaae gunéké wandéka Got nana mawulat yékun yandén. ⁷ Taitus yaandéka wa mawulé yanangwa. Wani muséké male yamba mawulé yanangwe wa. Ani muséké waak mawulé yanangwa. Dé gunéké ani kundi wunat wandén. Guné wuné véké néma mawulé wa yangunéngwa. Guné yangunén kapérandi muséké kalik yate géraangunéngwa. Guné wunéké néma mawulé yate wuna yé kavérék-ngunéngwa. Guné wunga yangunénga yéku mawulé vékundékwa gunéké. Wani kundi wate nana mawulat yékun yandén. Yandéka mawulé tawulé yawutékwa gunéké.

⁸ Talimba guna du yan kapérandi muséké wuné vékulakate gunéké nyéngaa nak viyaatakawutén. Viyaae kwayésatite wa wawutén: De wani nyéngaa véte kalik yandaru deku mawulé kapére yakandékwa. Wunga wawutéka wuna mawulé waak kapére yandén. Bulaa wuna mawulé kapére yamba ye wa. Guné wani

nyéngaa véngunénga ayélap sapak guna mawulé kapére yanngé wan yékun wa. ⁹ Guna du yan kapérandi muséké kalik yangunénga guna mawulé kapére yandéka wani muséké kuk kwayéngunénga wa wani kundi wawutéka. Guné kapérandi muséké kalik yate Gorké wa vékulakanguné. Vékulakate déku kundi vékute guné bulaa yékunmba téngunéngwa. Nané guna mawulé yamba yaavan kutnangwe wa. Wani muséké mawulé tawulé yawutéka.

¹⁰ Anga vékuséknangwa. Du dakwa yandarén kapérandi muséké kalik yate wani kapérandi musé yaasékandar, wa Got det yékun yakandékwa, de déké yéngwa yaambumba nakapuk yéte dale yékunmba rapékandarénggé. De wunga yaké yandakwanngé taale kapére mawulé vékunarén, wan kapére yamba wa. Wan yékun wa. Wani kapére mawuléké kalik ye wa yaasékandarén. Gorké yékunmba vékulakakapuk yate ani kékmaana muséké male vékulakakwa du dakwa kapérandi musé ye kukmba yaaké yakwa kapérandi muséké kalik yate wani kapérandi musé wayéka yapékaténdakwa. De wani kapérandi musé yamba yaasékandakwe wa. Yate lambiyakngandakwa. Gorale katik yékunmba rapékaké daré. Wunga vékuséknangwa.

¹¹ Guné taale yangunén kapérandi muséké kalik yate sémbéraa wa yangunén. Sémbéraa yate kapérandi musé yaasékangunénga Got gunat yékun yandéka bulaa kurkale wa téngunéngwa. Guné viyaatakawutén kapérandi muséké yékunmba vékulakate yéku musé yaké mawulé yate wani kapérandi muséké kuk kwayéké wa mawulé yangunén. Yate guné wani kapérandi musé yan duwat waarungunén. Waarute, Got wani kapérandi muséké rakarka yamuké wup yate, guné wani kapérandi muséké wa kuk kwayéngunén. Kuk kwayétake bulaa kurkale yaténgunéngwa. Yatéte nakapuk wuné véké mawulé yangunéngwa. Guné wunga yate wani kapérandi muséké kalik yate yéku yapaté wa yangunén. Bulaa yéku mawulé vékute kurkale téngunéngwa.

¹² Wuné wani nyéngaa viyaatakate wani kapérandi musé yan duké yamba vékulakawutéka wa. Wani nyéngaa viyaatakate wuné yaavan kutndén duké yamba vékulakawutéka wa. Wani nyéngaa viyaatakate gunéké wa vékulakawutén. Wani nyéngaa viyaa takawutén, wa guné wani nyéngaa véte, wuna kundi vékute wawutén pulak yate, anga wangunénggé, “Nané Gotna ménimba téte bulaa vékuséknangwa. Pol béréké néma mawulé yanangwa.” Wunga wangunénggé wa mawulé yawutén. ¹³ Yate wani nyéngaa viyaatakawutéka guné véte wawutén pulak yangunénga bulaa wani muséké nana mawulé yékun yandékwa. Ani muséké waak nana mawulé yékun yandékwa. Taitus gunéké yaae guné akwi yéku yapaté yangunénga véte gunéké mawulé tawulé yandén. Yandéka wuné waak mawulé tawulé yawutéka gunéké.

¹⁴ Talimba gunéké Taitusét anga wawutén, “De ména kundi vékukandakwa. De yéku yapaté yaké mawulé yandakwa.” Wunga wawutéka dé yaae gunat véte anga wandén, “Yi wan wanana wa.” Naandén. Dat papukundi bulkapuk ye yéku kundi wa wawutén. Wawutéka guné wuna kundi vékute wawutén pulak yangunénga wuna kundi sékérékndéka wa mawulé tawulé yawutéka gunéké.

¹⁵ Talimba Taitus gunéké ye wuna kundi kwayéndéka guné akwi wani kundi vékute, guné kapérandi musé yamuké wup yate, wandén pulak yaké mawulé yangunénga véndén. Véte gunéké mawulé yandén. Bulaa wunéké waambule yaae gunéké vékulakate gunéké néma mawulé yandékwa. ¹⁶ Dé wunat gunéké wandéka bulaa a vékusékwutéka. Guné yéku yapaté male yakangunéngwa. Wunga vékusékte mawulé tawulé wa yawutéka gunéké.

8

Jisas Kraisna du dakwa déku nak du dakwat wa yékun yandakwa

¹ Guné Jisas Kraisna jémbaamba yaale wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, bulaa gunat wawutékwa, Got yan muséké vékusékngunénngé. Got dé Jisas Kraisna jémbaamba yaale Masedonia provinsmba tékwa du dakwaké yékunmba véréte det yéku mawulé kwayéndén. ² Kwayéndéka néma vakmi déké yaandéka muséké yapatikwa du dakwa wa téndarén. Tété kapére mawulé vékukapuk yate yéku mawulé wa vékunderén. Vékite Jisas Kraisna jémbaamba yaalan nak du dakwat némaamba yéwaa kwayémuké jaawundarén. ³ De ayélap yéwaa male kéraae wani yéwaa wérénjowe kukmba deku mawulé vékute yéwaa ras waak wérénjowe wani du dakwat kwayémuké némaamba yéwaa wérénjondarén. Wunga yandarénngé wa vékusékwutékwa. Wunga yate deku mawulé vékunderén. Wuné wani muséké det yamba wawutékwe wa. ⁴ De nana du dakwale jémbaa yate Judiamba tékwa Gotna du dakwat yékun yaké mawulé yate wérénjotakandarén némaamba yéwaa Judiat kure yéwuténngé wunat waatakundarén.

⁵ Talimba nana mawulémba déké anga wananén, “Ayélap yéwaa wa kwayékandakwa.” Wunga wananga de ayélap yéwaa taale taakatake kukmba yéwaa ras waak wanale taake némaamba yéwaa wa kwayéndarén. De anga wandarén, “Nané yénga pulak yananénngé dé Got mawulé yo?” Naatake déku jémbaa yamuké we deku sépé deku mawulé waak nana Néman Du Gorét wa kwayéndarén. Kwayétake nanat yékun yaké wandarén, nana akwi kundi vékuké yandakwanngé. Watake Gotna du dakwat de némaamba yéwaa wérénjowe kwayéndarén. ⁶ De wunga yandaka Taitusét anga wananén, “Méné Korinmba tékwa du dakwa Gotna nak du dakwat yéwaa kwayéndarénngé det taale waménén. Waménénga wa kwayéndakwa. Bulaa nakapuk ye ma wéménu. De yéwaa ras waak daré wérénjotakak? Wérénjotakakapuk yandaru, de bari wani yéku jémbaa yasékéyak-ndarénngé, det ma waménék.” ⁷ Wunga watake bulaa gunat wanangwa. Akwi muséké yékunmba yangunéngwa pulak, anga waak yékunmba ma yangunék. Guné nak du dakwat némaamba yéwaa ma kwayéngunék. Guné Jisas Kraiské yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naangunéngwa. Déku kundi wa yékunmba kwayéngunéngwa nak du dakwat. Gorké yékunmba wa vékusékngunéngwa. Déku jémbaa kurkale yaké wa mawulé yangunéngwa. Nanéké néma mawulé wa yangunéngwa. Guné wunga yékunmba yangunéngwa pulak, anga waak yékunmba ma yangunék. Guné Krai Jisasna jémbaamba yaale muséké yapatikwa du dakwat yékun yate det némaamba yéwaa ma kwayéngunék.

⁸ Guné mawulé yawutékwa pulak yangunénngé, gunat néma kundi yamba wawutékwe wa. Guna mawulé vékite wunga yangunénngé, gunat wa wawutékwa. Ani taalémba tété Jisas Kraisna jémbaamba yaalan du dakwa de nak du dakwat yékun yaké mawulé yandakwanngé, wa gunat wawutékwa. De yakwa pulak yangunénngé, wa mawulé yawutékwa. Guné wunga yate muséké yapatikwa du dakwat némaamba yéwaa kwayéte det yékun yate, wa vékusék-nganangwa, guné déké néma mawulé yangunéngwanngé. ⁹ Nana Néman Du Jisas Krai nanéké wunga néma mawulé yandékwanngé wa vékusék-ngunéngwa. Taale dé némaamba musé yan du wa. Gunat yékun yaké we wa ani kékmaat gaaye musékapuk du pulak yaréndén. Guné dé yaran pulak kukmba yékunmba rapékangunénngé, wa dé ani kékmaat gaaye musékapuk du pulak yaréndén. Dé

nanéké wunga néma mawulé yandékwanngé vékulakate, guné nak du dakwaké néma mawulé ma yangunék.

¹⁰ Wuné wani muséké anga vékulakawutékwa. Nak kwaaré guné Jisas Kraisna jémbaamba yaale muséké yapatin du dakwat yéwaa kwayéké mawulé yate baasnyé ye yéwaa wa wérénjotakangunén. Nak du dakwa kwayékapuk yandarén sapak guné taale deké yéwaa wérénjotakangunén. ¹¹⁻¹² Bulaa yéwaa wunga wérénjotake, wa jémbaa yasékéyak-ngangunéngwa. Guné wani jémbaaké taale mawulé yatake, wani jémbaa yasékéyakngé wa mawulé yakangunéngwa. Yate ayélap yéwaa kéraae, wa ayélap yéwaa kwayékangunéngwa. Némaamba yéwaa kéraae némaamba yéwaa kwayékangunéngwa. Gorké vékusékte wa wunga wawutékwa. Du dakwa mawulé yate yéwaa kwayéndaka Gotna mawulé yékun yandékwa deké. Anga vékusékndékwa. De ayélap yéwaa kéraae, wa némaamba yéwaa kwayéké yapatindakwa. De mawulé yate ayélap yéwaa wa kwayékandakwa. Det némaamba yéwaaké katik waké dé. Wunga vékusékte yéwaaké yamba vékulakandékwe wa. Dé yandakwa mawuléké wa vékulakandékwa. Bulaa guné wunga vékusékte mawulé yate yéwaa wérénjowe det kwayémuké yangunéngwan, wan yékun wa.

¹³ Wani kundi wate anga yamba wawutékwe wa: Guné némaamba yéwaa kwayétake muséké yapatite baka yaréngunu de guna yéwaa kéraae némaamba musale yarékandakwa. Wunga yamba wawutékwe wa. ¹⁴ Anga wawutékwa: Ani sapak némaamba yéwaa némaamba musé wa taakangunén. De muséké yapatite baka wa yaréndakwa. Guné bulaa det kwayéngunu, wan yékun wa. Kukmba guné muséké yapingunu de némaamba musé némaamba yéwaa taakatake gunat kwayéndaru, wan yékun wa. Guné akwi wunga yamunaae, wa guné akwi yékunmba yarékangunéngwa. Wunga wate wa gunat wawuténg, guné yéwaa wérénjowe det kwayéngunénggé. ¹⁵ Akwi du dakwa deku du dakwat yékun yate dele yékunmba yaréndakwanngé, ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa: Némaamba kakému kéraan du kakému kandaka kakému ras waak yamba randékwe wa. Ayélapkéri kakému kéraan du kakémuké yamba yapatindakwe wa. Wa yékunmba kandarén.

Jémbaa yakwa du ras Korinét yékandakwa

¹⁶ Got wandéka Taitus nané yakwa pulak, gunat yékun yaké néma mawulé yandékwa. Got wunga wandéka nané Gorké mawulé tawulé yate déku yé kavéréknangwa. ¹⁷ Taitus gunat yékun yaké néma mawulé yandéka, wa gunéké yéndénggé wananga, yi naandén. Taale déku mawulé vékute gunéké yéké mawulé yandén. Yate kukmba nana kundi vékute gunéké yéké yi naandén. ¹⁸ Nak duwat waak gunéké yéndénggé wa wananén. Dé waak Jisas Kraisna jémbaamba yaalandén wa. Kraisna jémbaamba yaalan nak du dakwa anga vékusékdakwa. Dé Kraisna kundi yékunmba wa wandékwa. Wunga vékusékte déké anga wandakwa, “Yéku du wa.” Naandakwa. ¹⁹ Wani duwat de akwi gaayémba tékwa Kraisna jémbaamba yaalan du dakwa wandarén, dé nanale Jerusalemét yéte nanale wérénjotakandarén yéwaa wamba tékwa du dakwat kwayéndénggé. Nané wani jémbaa yananu nak du dakwa véte vékusék-ngandakwa, nané nak du dakwat yékun yaké mawulé yanangwanngé. Vékusékte nana Néman Duna yé kavérék-ngandakwa.

²⁰ Nané wérénjotakandarén némaamba yéwaa kure yénanu wandarén du nanale yékandékwa. Nanat waarute kalmu ani kundi nanéké anga waké daré? “De wérénjotakananén yéwaaké yamba yékunmba kaavéréndakwe wa. De Jerusalemmba tékwa du dakwat yamba kwayéndakwe wa.” De wunga wamuké

kalik yate, nané nana kapmang wani yéwaa katik kéraae kure yéké nané. Wandarén du waak wani yéwaa kéraae kure nanale ma yaandu. ²¹ Yéku yapaté yaké wa mawulé yanangwa. Yéku yapaté yananu nana Néman Du vékandékwa. Dé male yamba wa. Nané yéku yapaté yananu nak du dakwa waak vékandakwa. Akwi du dakwa nanat véte, nané yéku yapaté yakwa du yarénangwanngé vékusék-ndarénngé, wa mawulé yanangwa. Yate ani du nanale yéké yandékwanngé wa mawulé tawulé yanangwa.

²² Jisas Kraisna jémbaamba yaalan nak duwat waak wa wananén, dé wani du vétikale gunéké yéndénngé. Wani du apapu nak du dakwat yékun yaké mawulé yandéka wa vénanén. Véte dat gunéké wawutéka anga wandén, “Anga vékusékwutéka. Korinsé ména kundi yékunmba vékute wani yéwaa wérénjotaka-kandakwa.” Wunga wate gunat yékun yaké wa néma mawulé yandakwa.

²³ Guné Taituské wa vékusékungunéngwa. Dé wunale Gotna jémbaa yate wa gunat yékun yandékwa. Dale yaaké yakwa du vétik Kraisna jémbaamba yaale déku jémbaa wa kutmbérékwa. Nak gaayémba tékwa Kraisna jémbaamba yaalan nak du dakwa bérét wandarén, Kraisna kundi kwayémbérénggé. Bét yéku jémbaa yambéru nak du dakwa véte Kraisna yé kavérék-ngandakwa. ²⁴ Wani du kupuk yaandaru guné yékunmba male ma yaréngunék. Yaréte nak du dakwaké néma mawulé yate det ma yékun yangunék. Nané wani duwat gunéké anga wananén, “De Kraisna kundi yékunmba vékute nak du dakwaké wa néma mawulé yandakwa.” Wunga wananénngé de yaandaru guné nak du dakwaké néma mawulé yate det yékun yangunu, de Kraisna jémbaamba yaalan nak du dakwa waak, véte vékusék-ngandakwa. Nané papukundi bulkapuk yate wa yéku kundi wa wananén gunéké.

9

Gotna nak du dakwat yékun yaké yandakwanngé Pol wandén

¹ Anga wa vékusékungunéngwa. Nané Judia provinsét ye wamba tékwa Gotna du dakwat yéwaa kwayékanangwa. Wunga vékusék-ngunéngwanngé bulaa wani muséké sémény kundi katik viyaatakaké wuté. ² Guné det yéwaa kwayéké mawulé yangunéngwanngé, a vékusékwutéka. Vékusékte Masedonia provinsmba tékwa du dakwat gunéké anga wawutén, “Akaia provinsmba tékwa du dakwa wa yékun yandarén. A yén kwaaré de Gotna nak du dakwat kwayéké wate yéwaa wérénjotakandarén.” Wunga wawutéka amba tékwa némaamba du dakwa anga wandarén, “Wan yéku yapaté wa yandarén. Nané waak Gotna nak du dakwat kwayéké, yéwaa ma wérénjokwak.” Naatake yéwaa wa wéréngo takandakwa.

³ Wani kundi gunéké watake, Taitus béré gunéké ye gunat véndarénngé, wa det wawutén. Wawutén pulak guné wani yéwaa akwi wéréngo-takangunénga dé yékunmba ro kapuk? Wérénjotakangunén yéwaa yékunmba randénngé we wa wani du kupukét wawutén, de gunéké ye gunat véndarénngé.

⁴ Talimba gunéké anga wawutén, “Wani yéwaa yékunmba wérénjotakandarén wa.” Wunga wawuténngé, de Masedoniamba tékwa du dakwa ras wunale yaae, guné wawutén pulak yakapuk yate wani yéwaa yékunmba wérénjotakapakuk yangunu, de wémunaandaru, wa wani muséké nékéti yakatik wuté. De wunga wémunaandaru guné waak nékéti yakatik guné. ⁵ Nané wunga nékéti yakapuk yamuké, wa wani du kupukét wawutén, de taale gunéké yéndarénngé. Talimba anga wa wangunén, “Nané

Judiamba tékwa Jisas Kraisna jémbaamba yaalan du dakwat némaamba yéwaa wérénjowe kwayékanangwa.” Wunga wangunéngé wani du kupuk wani yéwaa kéraamuké wa yaakandakwa. Yaandaru guné nakurakmba wérénjotakangunu wani sapak yaakawutékwa. Guné wunga yangunu, wa nak du dakwa véte vékusék-ngandakwa. Nak du gunéké apamama yakapuk yandéka wa guna mawulé male vékute wani yéwaa kwayéngunéngwa.

⁶ Wani kundi wate ani gwaaménja kundiké vékulakawutékwa. Ayélapkéri kakému yaanangwa du wa ayélapkérin kakému male wa kéraakandékwa. Némaamba kakému yaanangwa du wa némaamba kakému wa kéraakandékwa. Wani kundi wate wuné yéwaa kwayéké yangunéngwanngé vékulakawutékwa. ⁷ Vékulakate wa gunat wawutékwa. Guné akwi nak nak guna mawulé taale ma vékungunék. Vékwé mawulé yangunéngwa pulak yéwaa ma kwayéngunék Gorét. Guné Gorét kwayéte, kalik yaké yambak. Gorét kwayéte nak duna kundi vékukapuk yate guna mawulé vékute ma kwayéngunék. Guné mawulé tawulé yate Gorét kwayéngunu, wan yékun wa. Wunga kwayéte wa yéku yapaté yakangunéngwa. ⁸ Guné muséké nak yapatingunu, wa Got wani musé gunat kwayéké wa apamama yandékwa. Gunat musé ras waak kwayéké wa apamama yandékwa. Wunga kwayéndu guné muséké katik yapatiké guné. Yangunu nak du dakwa muséké yapatindaru guné det némaamba yéwaa ma kwayéngunék. ⁹ Wani muséké ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa anga: Gotna du de némaamba musé némaamba yéwaa musékapuk du dakwat kwayéndakwa.

Det yékun yapékandakwa apapu apapu.

¹⁰ Gwaaménja kundi nak waak wakawutékwa. Got kakému kwayéndékwa, du dakwa yaanandarénggé. Got wandékwa, yaanandarén kakému yékunmba yaalandu de kandarénggé. Wani kundiké vékulakate anga vékuséknangwa. Got wunga yate dé musé, yéwaa gunat kwayékandékwa, guné yéku yapaté yate yéku mawulé vékute musékapuk du dakwat kwayéngunénggé. Yate némaamba musé némaamba yéwaa ras waak gunat kwayékandékwa. ¹¹ Dé wunga gunat kwayékandékwa, guné yéku mawulé vékute musékapuk du dakwat kwayéngunénggé. Wunga yangunu nané wérénjotakangunén yéwaa kéraae kure ye Jerusalemba tékwa musékapuk du dakwat kwayénanu, wa de Gotna yé kavérék-ngandakwa.

¹² Guné wunga kwayéte wa muséké yapatikwa Gotna du dakwat yékun yakangunéngwa. Nak yéku yapaté waak yakangunéngwa. Guné wunga kwayéngunu, wa yéku mawulé wani du dakwana mawulémba sékérékndu de Gotna yé yékunmba kavérék-ngandakwa. ¹³ Guné wunga kwayéngunu, wa Judiamba tékwa némaamba du dakwa gunat véte anga wakandakwa, “Korinsé de Jisas Kraisna kundi yékunmba vékute déku jémbaa kurkale wa kutndakwa. Kutte nané, muséké yapatikwa némaamba du dakwa rasét waak, nanat wa némaamba yéwaa tiyaandakwa. Tiyaandakwanngé vékulakate, nané Gotna yé kavérék-nganangwa.” ¹⁴ Wunga wate wa Got gunat kwayéndén yéku mawuléké vékusék-ngandakwa. Vékusékte gunéké néma mawulé yate Gorét waataku-kandakwa, dé gunat yékun yapékandénggé.

¹⁵ Got nanat néma yéku musé wa tiyaandén. Akwi nak musat wa taalékéran. Tiyaandénggé vékulakate, nané déku yé ma kavérékngwak.

10

Pol deku kundi kaatate déku jémbaaké wandékwa

¹ Guné Korinmba tékwa du dakwa ras wunéké anga wangunéngwa, “Pol apakmba yaréte nanat kundi némaanmba wandékwa. Dé yaae nana ménimba téte wup yate kundi yakélak male wandékwa.” Wunga wangunénga Kraiss déku yé kavérékngapuk yate kundi yakélak wandén pulak, wuné Pol gunat yakélak kundi wawutékwa. Wate wa waatakawutékwa, guné wuna kundi vékungunénggé. ² Wuné yaae gunat némaanmba wamuké kalik yate, bulaa gunat wawutékwa. Guné wunéké wandarén kapérandi kundiké kuk kwayétake yékunmba ma yaréngunék. Wunga yaréngunu gunéké yaakawutékwa. Ras guné anga wangunéngwa, “Ani kékmaana muséké male vékulakakwa du yakwa pulak, Pol béré wunga kapérandi yapaté wa yandakwa.” Wunga wangunu, wa wuné yaae gunat némaanmba wakawutékwa.

³ Nané ani kékmaamba wa yaréngwa. Yi wan wanana wa. Ani kékmaamba yaréte waariya pulak wa yanangwa. Ani kékmaana muséké male vékulakate Gotna kundi vékukapuk yakwa du waariyandakwa pulak, nané yamba yanangwe wa. ⁴ Nané ani kékmaamba téte waariyandakwa musé yamba kure waariyanangwe wa. Got nanat mayé apa wa tiyaandén, nané waariya pulak yate Satanna apamusé yaavan kutnanénggé. Satanna dunyan Gorké paapu yate kapérandi kundi bulndaka nané Got tiyaakwa mayé apa kéraae kundi kwayénanga nana kundi deku kundit wa taalékéran. ⁵ Satanna dunyan Gorké yéngwa yaambu wa taakatépéndakwa, du dakwa Gorké vékuséngapuk yandarénggé. Nané taakatépéndarén musé yaavan kutte Gorké yéngwa yaambu wa kutnangwa. Yate nané Satanna taambamba tékwa du dakwana mawulat wa yékun yanangwa. Yate néma jémbaa wa yanangwa, wani du dakwa Satan yaasékatake ye Jisas Kraisna taambamba téte déku kundi yékunmba vékundarénggé. ⁶ Wunga yate guné nana kundi vékute wanangwa pulak yangunénggé wa mawulé yanangwa. Guné wunga yangunu nané apamama yate nana kundi vékukapuk yakwa du dakwat yandarén kapérandi musé némaanmba waambule yakata-kanangwa.

⁷ Wuna saawi véte guna mawulémba anga wangunéngwa, “Pol wan apamama yakapuk yakwa du wa. Dé yénga pulak Kraisna du téké dé?” Naangunénga gunat wawutékwa: Guna du nak kalmu anga waké dé? “Wuné Kraisna du a.” Wunga wamunaandu, wan yékun wa. Wunga wandu dat wakawutékwa: Nané waak Kraisna du wa. Wani muséké yékéyaak yaké yambak. Naakawutékwa. ⁸ Nana Néman Du gunéké yékunmba vénanénggé nanat wandénggé wa wunga wakawutékwa. Dé nanat wunga wandéka nané némaamba apu gunat anga wanangwa: Nané guna néma du téte gunéké yékunmba vékanangwa. Wunga wate wani jémbaaké nékéti katik yaké wuté. Nana Néman Du wunat wunga wate, wuné gunat yaavan kuruwuténggé yamba vékulakandékwe wa. Dé wunga wate, wuné guna mawulat yékun yawuténggé wa vékulakandén. ⁹ Wani kundi wawutékwa, guné yékunmba vékulaka-ngunénggé. Vékulakate guné anga waké yambak, “Nané wup yananénggé wa wani kundi nanéké viyaatakandékwa.” Wunga wangunénggé kalik yawutékwa.

¹⁰ Ras anga wangunéngwa, “Pol déku nyéngaamba nanat néma kundi némaanmba wandékwa. Dé nanéké yaae nanale yaréte apamama yamba yandékwe wa. Déku kundi wan baka kundi wa.” ¹¹ Wunga wakwa apu, gunat anga wawutékwa: Nané apakmba yaréte gunat nyéngaamba kundi kwayéngwa. Nané gunale yaréte wa nyéngaamba viyaatakanangwa kundi male wa gunat wanangwa. Wan nakurak kundi male wa wanangwa. Wunga wanangwanngé, guné yékunmba vékusék-ngunénggé wa mawulé yawutékwa.

¹² Du ras anga wandakwa, “Wani du kurkale wa téndakwa. Nané det taalékératake kurkale sékýak a ténangwa.” Wunga wakwa du pulak yamba wanangwe wa. De deku yé wa kavérékndakwa. Nané de yakwa pulak, nana yé katik kavérékngé nané. Wunga yakwa du yékunmba yamba vékuséknakwe wa.

¹³ Got nanat anga wandén, “Gumat ani jémbaa kwayéwutékwa. Guné ani jémbaa male ma yangunék.” Wunga wandéka tiyaandén jémbaa male wa yanangwa. Yate tiyaandén jémbaaké male vékulakate yéku mawulé vékute mawulé tawulé yanangwa. Tiyaandén jémbaa yate wa gumat déku kundi kwayénangwa. ¹⁴ Talimba, du ras Jisas Kraisna kundi gumat wakapuk yandarén sapak, nané taale yaae Got nanat wandén jémbaa yate, wa gumat wani kundi kwayénanén. Kwayétake bulaa nané Got tiyaandén jémbaa gunale yananénggé wanangwan, wan yékun wa.

¹⁵ Nané nak du yan yéku jémbaaké ani kundi yamba wanangwe wa: Nané wani jémbaa yananén wa. Wunga wakapuk yate nané Got tiyaandéka yananén jémbaaké male wa wanangwa. Gunale yanangwa jémbaa Got nanat tiyaandéka bulaa gumat wanangwa: Guné Jisas Kraiské yékunmba vékulakate déku jémbaa ma kuttépékaa-ngunék. Kuttépékaa-ngunu nané du dakwat ras waak kundi kwayénanu de waak déké yékunmba vékulaka-kandakwa. Vékulakate déku jémbaamba yaalan du dakwa némaamba yatékandakwa. Wunga mawulé yanangwa. Wunga wate nak kápmaat yéké mawulé yanangwa.

¹⁶ Nané guna kápmaa yaasékatake nak kápmaat ye wamba téte yékéyaakmba yatékwa du dakwat Jisas Kraisna kundi kwayéké mawulé yanangwa. Nak du taale ye yékéyaakmba tékwa du dakwat Jisas Kraisna kundi kwayéndaru, wa wani du dakwat déku kundi katik kwayéké nané. Nané kukmba ye yanangwa jémbaaké mawulé tawulé yananu, wa taale yén du kalmu nanat anga waké daré? “Nané taale Gotna jémbaa amba wa yananén. Guné kukmba yaae det Jisas Kraisna kundi kwayéte wa nana jémbaa yaavan wa kutngunéngwa.” De wunga wamuké kalik yanangwa. De wunga wamuké kalik yate, wa Gorké vékusékngapuk yakwa du dakwaké male yéte, wa det Jisas Kraisna kundi kwayékanangwa.

¹⁷ Gotna nyéngaamba ani kundi wa kwaakwa anga: Du dakwa duna yé kavérékngé mawulé yate, nana Néman Duna yé ma kavérékndarék. ¹⁸ Wani kundi vékute anga vékuséknangwa. Du dakwa, yandarén jémbaaké vékulakate, deku yé kavérékte anga wamunaandar, “Nané yéku musé yakwa du dakwa a.” Wunga wandaru, wa Got deké katik mawulé tawulé yaké dé. Nana Néman Du dé du dakwa yan jémbaaké vékulakate deké anga wandu, “De yéku musé yakwa du dakwa wa.” Wunga wandu, wa Got deké mawulé tawulé yakandékwa.

11

Papukundi wakwa duké Pol wandékwa

¹ Kundi ras waak waké mawulé yawutékwa. Ma wawutu véku. Waangété pulak kundi wamunaawutu, wa véku kangunéngwa. Wunga mawulé yawutékwa.

² Got gunéké sémbéraa yandéka wuné waak gunéké sémbéraa yawutékwa. Sémbéraa yate gunéké vékulaka vékulaka naawutékwa. Ani gwaaménja kundiké ma vékulaka. Du nak taakwa kéraamuké léku aapat anga wandékwa, “Ména takwanyanét ma wa, lé wunémba kumbilénngé.” Wunga wandu léku aapa yi naae, wa lé kure yéké yandékwa sapakngé kaavéréte déku takwanyanngé kurkale vérekandékwa, lé nak duwale kwaakapuk yate yékunmba male yarélénngé. Vére wandén sapak wa lé kwayékandékwa, léku duwat. Wani kundiké vékulakate ma vékungunék. Jisas Krais wandéka guné wani du kumbiké

yakwa taakwa pulak wa téngunéngwa. Wuné wani aapa pulak yatéte wa gunéké kurkale vétéwutékwa, guné yékunmba male yaréngunénggé. Kraisa yaae guna yéku mawulé véte guné déku gaayét kéraae kure yéke yandékwa sapakngé kaavéréte gunéké wa kurkale vétéwutékwa. ³ Véte Satan yaae paapu yate guna mawulé yaavan kutmuké wa wup yatéwutékwa. Talimba Satan kaambena mawulémba wulaae rate taale yaran taakwa Ivét paapu yandén. Yandéka lé Gotna kundiké kuk kwayélén. Satan wunga léku mawulé yaavan kutndén pulak, guna mawulé waak yaavan kutmuké wa wup yawutékwa. Dé guna mawulé yaavan kutndu, wa guné Jisas Kraiské yékunmba vékulakakapakuk yate, déku jémbaa kurkapuk yate wa déké kuk kwayékangunéngwa.

⁴ Guné wunga yamuké wup yawutékwa. Guné nak du wandakwa késpulak nakpulak kundi bari vékuké mawulé yangunéngwa. Talimba gunéké yaae gunat yéku kundi kwayénanén Jisaské. Wani du nakpulak kundi kwayéndakwa. Nané Jisana kundi gunat kwayéngana Gotna Yaamambi guna mawulémba wa wulaae randén. De nakpulak kundi gunat kwayéndaka vékungunénga kutakwa nak wa guna mawulémba wulaae télékwa. Nané Gorké yéngangwa yaambuké gunat yakwasnyéngana guné, “Yi wan wanana wa,” wa naangunén. De paapu yate Gorké yéndakwa nak yaambuké gunat yakwasnyéndaka wa bari vékungunéngwa.

⁵ Ma véku. Guné wani duké anga wangunéngwa, “De Jisas Kraisna kundi yékun wa kure yaandakwa. De yéku du wa.” Wunga wangunéngana gunat wawutékwa: De paapu yakwa du wa. Guné deku kundi vékute, wuna kundi kurkale ma vékungunék. Wuna yéku mawulé deku mawulat wa taalékérandén wa. Naawutékwa. ⁶ Wuné wandakwa pulak kundi kurkale wakapakuk yawutéka deku kundi wuna kundit dé taalékéran? Dékumukét yénga yakét. Wuné Jisas Kraiské wa yékunmba vékusékwutékwa. Vékusékwutéka wuna yéku mawulé deku mawulat wa taalékéran. Nané apapu apapu Kraiské wate déku jémbaa kurkale yananga wa véngunén.

⁷ Wuné gunale yaréte Gotna kundi gunat kwayéte wani jémbaaké kéraakwate yawutékwa yéwaaké gunat yamba yaawiwutékwe wa. Gunéké vékulakate gunat Gotna kundi wa kwayéwutén. Wuna sépéké yamba vékulakawutékwe wa. Yénga pulak dé? Wunga yate kapérandi yapaté wuté yak kapuk? Yamba yé wa. ⁸ Wuné gunale yaréte Gotna jémbaa yawutéka Jisas Kraisna jémbaamba yaale nak gaayémba tékwa du dakwa wunat yéwaa kwayésatindarén. Kwayésatindaka deku yéwaa wa kéraawutén. Kéraae wani sapak dele yaréte Gotna jémbaa yamba yawutékwe wa. Gunale yaréte wa Gotna jémbaa yawutén.

⁹ Gunale yaréte Gotna jémbaa yate wa muséké yapatiwutén. Yate guné wunat yékun yangunénggé gunat yéwaaké yamba yaawiwutékwe wa. Jisas Kraisna jémbaamba yaale Masedoniamba tékwa du dakwa wunéké vékulakate yéwaa wérénjotakandaka deku du ras wani yéwaa kure yaae wunat tiyaandarén. Talimba gunat yéwaaké yamba yaawiwutékwe wa. Kukmba waak gunat yéwaaké katik yaawiké wuté. ¹⁰ Yi wan wanana wa. Jisas Kraisa wuna mawulémba randéka wuné papukundi bulkapuk yate yéku kundi male wa wawutékwa. Wate Akaia provinsmba tékwa du dakwat anga wakawutékwa, “Korinsale yaréte Gotna jémbaa yate wa demba yéwaa yamba kéraawutékwe wa. Yi wan wanana wa.” Naakawutékwa.

¹¹ Yénga guné vékulako? Kamuké wuté gunémba yéwaa yamba kéraawutékwe? Gunéké kalik yate wuté wunga yak? Yamba yé wa. Gunéké néma mawulé yate gunémba yéwaa yamba kéraawutékwe wa. Wuné gunéké néma mawulé yawutékwanngé Got wa vékusék-ndékwa.

¹² Yawutén pulak nakapuk yakawutékwa. Gunat yéwaaké katik yaawiké wuté. Paapu yakwa du wunéké kundi bulkapuk yandarénggé, wunga katik yaké wuté. De anga wandakwa, “Nané waak Kraisna kundi kure yaakwa du wa. Nané waak yéku du wa. Pol yakwa pulak nané waak Kraisna jémbaa wa yanangwa.” Wunga wate paapu yandakwa. Gunémba yéwaa wa kéraandakwa. Wunga yate wa de wuné yakwa pulak yamba yandakwe wa. ¹³ Wani du wan paapu yakwa du wa. Paapu yate gunat anga wandakwa, “Nané Kraisna kundi kure yaakwa du a.” Wunga wate paapu yate déku jémbaa yakwa du pulak wa yaténdakwa.

¹⁴ Paapu yakwa du deku kapmang yamba wunga yandakwe wa. Deku néma du Satan waak paapu yandékwa. Yate nakpulak yate Gotna kundi kure gaayakwa du pulak wa téndékwa. ¹⁵ Wunga téndéka déku jémbaa yakwa dunyan waak, dé paapu yakwa pulak, wa paapu yandakwa. Guné det véte anga wangunénggé wa mawulé yandakwa, “Wani du wan Gotna jémbaa yakwa du wa.” Wunga wangunénggé mawulé yate wa gunat paapu yandakwa. De kapérandi yapaté wunga yandaka Got det véréndékwa wa. Vére kukmba det yandarén kapérandi musé waambule yakata-kandékwa.

Pol wani jémbaa yandéka némaamba vakmi wa déké yaan

¹⁶ Taale yawutén pulak wuné nakapuk wakawutékwa. Guné wunat, “Méné waangété du wa,” naaké yambak. Guné wunat, “Méné waangété du wa,” naate, wuna kundi ma vékungunék. Paapu yakwa du yakwa pulak, wuné waak wuna yé kavérék-ngawutékwa. ¹⁷ Wuné Néman Duna kundi vékute wa yamba wunga wawutékwe wa. Wuné wuna yé kavérékte wa waangété du pulak wawutékwa. ¹⁸ Némaamba du deku yé kavérékte anga wandakwa, “Nané yéku du yaréte ani yéku jémbaa wa yanangwa.” Wunga wandaka wuné, de wakwa pulak, wakawutékwa.

¹⁹ Guné guna mawulémba anga wangunéngwa, “Nané nyaangét vékupukaakwa du dakwa wa.” Wunga wate guné yamba yékunmba vékuséngunéngwe wa. Vékuséngapuk yate waangété duna kundi vékute wani kundiké wa mawulé tawulé yangunéngwa. ²⁰ De gunat wa témbéndakwa, guné deku kundi vékute wandakwa pulak deku jémbaa yangunénggé. De guna musé kéraae gunat kapérandi musé yate deku yé kavérékte anga wandakwa, “Nané néma du wa. Guné baka du dakwa wa.” Wunga wate guna saawimba viyaandakwa. Wunga yandaka guné det waarukapuk yate deku kundi vékungunéngwa. Wunga yangunénga gunat anga wawutékwa, “Guné nyaangét vékupukaakwa du dakwa yamba yé wa.” Naawutékwa gunat. ²¹ Nané yandakwa pulak gunat yamba yanangwe wa. Ma vékulakangunék. Nané gunéké apamama yakapuk yate sépélak nané yak kapuk? Sépélak yamba yanangwe wa.

Bulaa de deku yé kavérékte yandarén yapatéké wandakwa pulak, wuné waak wuna yé kavérékte yawutén yapatéké wakawutékwa. Anga vékusékwutékwa. Wunga wate waangété du pulak wa wawutékwa. Vékusékte, guné wunéké yékunmba vékusék-ngunénggé wa wawutékwa. ²² Wani du anga wandakwa, “Nané Hibu du wa.” Naandaka wuné waak Hibu du wa. Anga wandakwa, “Nané Israelna kémba wa ténangwa.” Naandaka wuné waak Israelna kémba a téwutékwa. Anga wandakwa, “Nané Abrahamna gwaal waaranga maandéka bakamu wa.” Naandaka wuné waak Abrahamna gwaal waaranga maandéka bakamu wa. ²³ Anga wandakwa, “Nané Kraisna jémbaa yakwa du wa.” Naandaka wuné waak Kraisna jémbaa yakwa du a téwutékwa. Kraiské yawutén jémbaa de déké yandarén jémbaat wa taalékéran. Wuné wani kundi wate waangété du pulak wawutékwa. Ma véku. Wuné Kraisna jémbaa yate néma jémbaa wa yawutén.

Yawutéka némaamba apu déku maama wani jémbaaké kalik yate wa wunat kalapusmba kusolatakandarén. Némaamba apu Kraiswa jémbaaké kalik yate wa wunat viyaandarén. Némaamba apu wa kiyaa ké yawutén. Wunga yawutéka Kraiské yawutén néma jémbaa de yan jémbaat wa taalékéran.

²⁴ Kundi ras waak ma vékungunék. Némaamba (39) apu Judasé wunat jorikmbangwit viyaandarén. Nyaa taambak wa wunat wunga viyaandarén. ²⁵ Nyaa kupuk de Romna du wa wunat baangwit viyaandarén. Nak nyaa Judasé wa wunat matut viyaandarén. Apu kupuk sipmba yéwutéka néma solwara waarape waaréte wani sip wa yaavan kutndén. Nakapuk sip wunga yaavan kutndéka wuné gaan nak nyaa nak solwara taakumba kwaate wa yeyé yaayakwawutén. ²⁶ Némaamba apu sékaa yaambumba wa yéwutén. Yéwutéka nakapuk gu windéka nakapuk sél yakwa du wunat viyaate musé baka kéraaké yandaka némaamba apu wa lambiyakngé yawutén. Wuna du dakwa Judasé wa, wunat yaavan kurké yandarén. Nak gaayé du dakwa waak wunat yaavan kurké mawulé yandarén. Wuné gaayémba téwutéka de wunat yaavan kurké mawulé yandarén. Wuné du yarékapuk taalémba yéwutéka wa wunat yaavan kurké mawulé yandarén. Wuné solwaramba yéte wa lambiyakngé yawutén. Du ras paapu yate wunat anga wandarén, “Nané waak Jisas Kraiswa jémbaamba wa yaalananén.” Naatake de waak wunat yaavan kurké mawulé yandarén.

²⁷ Wuné Jisas Kraiswa jémbaa yate néma jémbaa male wa yapékawutén. Yate némaamba gaan yundé yamba kwaawutékwe wa. Némaamba apu kaandale yaréwutéka wa wunat kulak yan. Némaamba apu kakému yamba kawutékwe wa. Némaamba apu wunat yépmāa yandéka gaa, laplapké waak yapatiwutén. ²⁸ Wani vakmi wunéké yaandéka wuné Jisas Kraiswa jémbaa yate akwi nyaa ani muséké waak vékulaka vékulaka naawutékwa. Jisas Kraiswa jémbaamba yaale késnge nakngemba tékwa du dakwa déké yékunmba vékulakate kurkale daré yaro kapuk? Wunga vékulakawutékwa. ²⁹ Du dakwa ras Jisas Kraiswa jémbaamba yaalandaka deku mawulé yamba apamama ye kurkale te wa. Wani du dakwaké sémbéraa yawutékwa. Kapérandi musé déké yaandéka kaangél kutndaka wuné waak kaangél kuruwutékwa. Du ras det papukundi wandaru de vékute kapérandi musé yamunaandaru, wa wani muséké rakarka yakawutékwa.

³⁰ Wuné wuna yé kavérékte yéku musé yate, wa yawutén jémbaaké katik waké wuté. Got apa tapa yate wunat mayé apa tiyaandénngé vékusékungunéngé, wa apamama yakapuk yawutékwa muséké wakawutékwa. ³¹ Nana Néman Du Jisasna aapa Got wa vékuséknékwā, wuné papukundi wakapuk yawutékwāngé. Nané Gotna mayé apaké vékulakate Gotna yé apapu apapu ma kavérékngwak.

³² Apamama yakapuk yawutékwa musé nak an anga. Talimba wuné Damaskusmba yatéwutéka Aretas néma du téndéka, dale jémbaa yate wani gaayéké yékunmba véndénngé wandén du, wunat kéraae kalapusmba kusolatakaké mawulé yandarén. Yate, wuné yaange yékapuk yamuké, dé waariyakra duwat wandéka de gaayéna aatmu pétémba wunéké séngiye kaavéréndarén. Wani aatmu wan némaan wa, matut gindarén aatmu wa. ³³ Kaavéréndaka wuna dunyan néma kémbimba baangwi lékindarén. Lékiye wunat wandaka kémbimba rawutéka de wimut wulaandénngé taakandarén yaambumba rate baangwimba kure wunat kaapat kusangwandé ndarén. Yandaka wuné kémbi yaasékatake yaange yéwutén. Yaange yéwutéka wani gaayéna néma du wunat yamba kulkindékwé wa.

12

Pol yéngan pulak kwaandéka Got dat némaamba kundi kwayéndén

¹ Wani dunyan deku yé kavérékndaru wuné waak wuna yé kavérékngawutékwa, wunéké vékusék-ngunénngé. Wuné Jisas Kraisna kundi kure yaakwa du wa. Wunga yawutu wani yapaté nanat yékun katik yaké dé. Dékumukét yénga yakét. Wuné baka wuna yé kavérékngawutékwa. Kavérékte gunat waké mawulé yawutékwa, yéngan pulak kwaawutén muséké. Nana Néman Du talimba paakundén muséké wunat wandénngé waak wakawutékwa.

² Késépéri (14) kwaaré wa talimba wuné Kraisna jémbaamba yaalan du tété yéngan pulak kwaawutéka Got wuné kéraae wunat kure waaréndén nyétmba tékwa déku gaayét. Yamba vékusék-wutékwe wa. Wuna kwaminyan wuna sépé waak dé kéraae kure waarak, kapuk wuna kwaminyan male dé kéraae kure waarak? Got déku kapmang wani muséké wa vékusékndékwa. ³ Anga male wa vékusékwutékwa. Gotna gaayét wa waaréwutén. Wani muséké vékusékte ani muséké yamba vékusékwutékwe wa. Wuna kwaminyan male dé waarak, kapuk sépé waak kwaminyan waak wunga dé waarak? Got déku kapmang wa vékusékndékwa.

⁴ Got wunat wunga kéraae kure waaréndéka néma yéku kundi wa vékuwutén. Vékuwutéka wunat anga wandén, “Méné wani muséké det waké yambak.” Naandéka wani muséké yamba wawutékwe wa. Ani kępmaamba tékwa du wani muséké waké yapatindakwa. ⁵ Wani yéngan pulak kwaawutén musé wa néma musé wa. Wani muséké yéku mawulé vékute mawulé tawulé yate wamunaawutu, wan yékun wa. Wani muséké wuna yé kavérékngapuk yate katik waké wuté. Wuné apamama yakapuk yawutékwa muséké male a wakawutékwa. ⁶ Wani yéngan pulak kwaawutén muséké wuna yé kavérékmunaae, wa waangété katik yaké wuté. Papukundi bulkapuk yate yéku kundi wa wawutékwa. Yi wan wanana wa. Du dakwa wuna jémbaa véte wuna kundi vékute wunéké kurkale vékusékndarénngé wa mawulé yawutékwa. Wuné wani yéngan pulak muséké kundi wawutu, de wani kundi male vékute, wunéké, “Wa yéku du wa,” naamuké kalik yawutékwa. Yate wani yéngan pulak kwaawutén muséké wakapuk yate wuna yé katik kavérékngé wuté.

Pol néma kaangél wa kutndén

⁷ Wuné Gotna gaayét waaréwutéka dé wunat némaamba kulé muséké wa wandén. Yi wan wanana wa. Wuné wuna yé kavérékte wani yéku muséké mawulé tawulé yakapuk yamuké, Got yi naandéka Satan wunat viyaandéka wuna sépémba néma kaangél wa kuruwutén. Du nak néma raaménymba maan viyaae néma kaangél kutndékwa pulak, wa wuné wani muséké néma kaangél wa kuruwutén. ⁸ Kaangél kuruwutékwa muséké apu kupuk wuné Néman Duwat waatakuwutén, wani musé wunat yaasékatake yéndénngé. ⁹ Waatakuwutéka anga wandén, “Yamba wa. Méné kaangél wa kurkaménéngwa. Wuné ménéké yékunmba véte ménat yéku mawulé kwayékawutékwa. Kwayéwutu méné apamama yakapuk yate wunémba mayé apa kéraae néma jémbaa yaménu nak du véte wakandakwa, ‘Yi. Wan Jisas Krai wa wani mayé apa kwayékwa.’ Wunga wakandakwa.” Wunga wa Néman Du Jisas Krai wunat wandén. Wandéka wuné apamama yakapuk yate mawulé tawulé wa yawutékwa. Yate anga vékusék-wutékwa. Wuné néma jémbaa yawuténnngé wa Krai mayé apa tiyaandékwa. Wan wuna mayé apa yamba yé wa.

¹⁰ Wunga vékusékte Kraisna jémbaa yawutéka wuna mawulé yékun yapékaténdékwa. Kaangél kuruwutéka du ras wunéké kapérandi kundi wandaka vakmi wunéké yaandéka wa wuna mawulé yékun yapékaténdékwa. Maama wunat viyaandaka késpulak nakpulak kapérandi musé wunat yaavan kurké yandaka

wuna mawulé yékun yapékandékwa. Wuné apamama yakapuk yawutéka Kraiss wunat mayé apa tiyaandékwanngé vékusékwutéka, wuna mawulé yékun wa yapékaténdékwa.

Pol Korinséké vékulakandékwa

¹¹ Anga vékusékwutéka. Waangété dunyan deku yé kavérékndakwa. Wuné wuna yé kavérékte wa waangété du pulak wa wawutéka. Vékusékte wa gunat wawutéka. Guné wani paapu yakwa duké wa anga wangunéngwa, “De Jisas Kraisna kundi yékunmba kure yaandakwa. De yéku du wa.” Naate wunéke wani yéku kundi yamba wangunéngwe wa. Guné wunéke wunga wamunaae, wa yékunmba yakate yangunén. Wuna yéku mawulé deku yéku mawulat wa taalékéran. Guné wunga yakapuk yangunénga wuné yan muséke wate waangété du pulak wa wawutéka. ¹² Wuné gunéke Kraisna kundi kure yaae gunale téte déku jémbaa yawutéka wa véngunén. Wuné déku jémbaa kuttépékaate saalakukapuk yate késpulak nakpulak apanjémba talimba vékapuk yangunén jémbaa yawutéka wa véngunén. Véte anga wangunén, “Pol wan Kraisna kundi kure yaakwa du wa. Déku jémbaa yakwa du wa. Yi wan wanana wa.” Talimba wunga wangunén.

¹³ Bulaa wunéke anga wangunéngwa, “Nak gaayémba tékwa Kraisna jémbaamba yaalan du dakwaké wa mawulé yandékwa. Nané waak Kraisna jémbaamba yaalan du dakwa wa yaténgwa. Yaténanga nanéke yamba mawulé yandékwe wa.” Naangunénga gunat a wawutéka: Kamu yawutéka guné wunga wo? Wuné muséke yapatite gunat yéwaaké yaawikapuk yawutéka guné wunga wo kapuk? Wuné wunga yate kapérandi musé gunat yawutu, wa guné wani muséke rakarka yate vékulakaké yambak. Wunga wa mawulé yawutéka.

¹⁴ Talimba apu vétik gunéke wa yaawutén. Nakapuk bari yaakawutéka. Wuné yaae gunat yéwaaké katik yaawiké wuté. Yéwaa kéraamuké kalik yate, gunéke sémbéraa yate, wa yaakawutéka. A vékusékungunéngwa. Makal nyambalésé de deku aasa aapaké kakému yamba kéraandakwe wa. Aasa aapa deku makal nyambaléséké wa kakému kéraandakwa. Kéraae deku nyambalésat wa kwayéndakwa. Wunga vékusékte ma vékulakangunék. Guné wuna makal nyambalésé pulak téngunénga wuné guna aapa pulak yatéte wa gunéke yaae gunat baka yékun yakawutéka. ¹⁵ Gunat yékun yaké mawulé yate taakawutén akwi musé gunat kwayéké wa mawulé yawutéka. Yate guna mawulé yékunmba téndénngé wuné gunéke néma jémbaa yakawutéka. Yate gunéke néma mawulé yapékawutu guné wunéke mawulé ayélap yaké guné, kapuk yénga pulak? Guné wunga yangunu, wa wuné gunéke néma mawulé yate gunéke néma jémbaa yakawutéka.

¹⁶ Guné ras anga wangunéngwa, “Pol nanale yaréte nanat yéwaaké yamba yaawindékwe wa. Yi wan wanana wa.” Naangunénga guné ras anga wangunéngwa, “Dé nanale yaréte yéwaa kéraaké wa nanat paapu yandén. Ye nana yéwaa wa baka kéraandén.” ¹⁷ Wunga wangunénga gunat waatakuwutéka: Yénga pulak wuté wunga yak? Wuné wuna duwat wawutéka bét gunéke yaae gunat paapu yate guna yéwaa kéraae béré wunat tiyaak? Yamba yé wa. ¹⁸ Taitus, Jisas Kraisna jémbaamba yaalan nak duwat waak wawutéka wa gunéke yémbéren. Ye gunale yaréte Taitus paapu yate guna yéwaa baka dé kéraak kapuk yénga pulak dé yak? Yamba yé wa. Dé wunale nakurakmawulé yandéka aané sékét nakurak jémbaa wa yatéka. Wunga yatéka wa véngunén.

¹⁹ Guné viyaatakawutéka nyéngaa véte anga waké yambak, “Pol nanéke wani nyéngaa wa viyaatakandén, nané déké, ‘Yéku musé yakwa du wa,’ naananéngé.”

Wunga waké yambak. Wunga yamba yanangwe wa. Néma mawulé yawutékwa du dakwa, gunat wawutékwa. Nané Jisas Kraisale nakurakmawulé yate gunat kundi kwayéte, wa guna mawulat yékun yaké yakwa kundi male wa kwayénangwa. Yi wan wanana wa. Gotna ménimba téte wunga wa wawutékwa. Gunéké vékulaka vékulaka naate wa ani kundi wawutékwa.

²⁰ Wuné gunéké yaae kapérandi musé wayéka yatépé-kangunénga vé muké kalik yawutékwa. Wunga yangunu véte gunat waaruwutu, guné wani kundiké kalik yamuké wa wuné kalik yawutékwa. Guné kamu guné yo? Guné waaru waariyangunéngwa, guné nak du dakwaké kapére mawulé vékungunéngwa, nak du dakwat rakarka yangunéngwa, nak du dakwat yékun yakapuk yate guna sépéké male vékulakangunéngwa, nak du dakwaké papukundi wangunéngwa, kapére mawulé vékute yandarén jémbaaké sémgunéngwa, guna yé kavérékngunéngwa, guné késpulak nakpulak mawulé vékute guna du dakwale yékunmba yamba yaréngunéngwe wa, wunga kapérandi musé guné yo kapuk? Guné wunga yangunu vé muké kalik yawutékwa.

²¹ Wuné Gorale nakurakmawulé yate gunéké vékulaka vékulaka naawutékwa. Wuné yaae gunat véte nékétí yakapuk yamuké vékulaka vékulaka naawutékwa. Guné wuna kundi vékukapuk yate kapérandi musé wayéka yaténgunu, wa nékétí yakawutékwa. Guné ras, talimba yangunén pulak, wayéka kapérandi mawulé vékute guné du, dakwat témbéngunéngwa, guné dakwa, nak dakwana duké yéngunéngwa, guné yaambumba yatékwa du dakwale kwaan-gunéngwa, wunga kapérandi musé guné yo kapuk? Guné wani kapérandi musé wayéka yatépékanunu wuné yaae véte wani muséké kalik yate gunéké géraakawutékwa. Guné wani kapérandi musé wayéka yaténgunu vé muké kalik yate wa gunat wunga némaanmba wawutékwa.

13

Korinsé Jisas Kraiské ma yékunmba vékulaka-pékaténdaré

¹ Talimba apu vétik gunéké wa yéwutén. Bari apu kupukmba yéké mawulé yawutékwa. Ani sapak, kot vékukwa néma du pulak rate, guna kundi vékukawutékwa. Wani muséké ani kundi Gotna nyéngamba wa kwaakwa anga: Du vétik kupuk, nak du kapérandi musé yandu vétake, de nakurakmawulé yate wani muséké kot vékukwa néma duwat yénga wandaru. Wani kundi vékute yaawutu nané kundi bulkanangwa. ² Talimba guné vétake ye waambule yaae gunale yaréte gunat wa wawutén, gunale yaréte kapérandi musé yakwa du dakwa wani kapérandi musé yaaséka ndarénngé. Bulaa wuné apakmba yaréte wa gunat nakapuk wawutékwa. De wani kapérandi musé ma yaasékandarék. Yaasékakapuk yandaru wuné nakapuk yaae det némaanmba waarukawutékwa.

³ Wunéké anga wangunéngwa, “Jisas Krais wani kundi Polét wandéka dé Pol nanat wo, kapuk Pol déku mawulémba vékulakate dé nanat wunga wo?” Wunga wangunéngwa bulaa gunat a wawutékwa. Gunéké yaae gunat némaanmba waaruwutu guné vékute wakangunéngwa, “Yi. Krais Polét wandéka wa dé nanat wani kundi wandékwa. Krais nanale yaréte apamama wa yandékwa. Déku mayé apa wan némaan wa. Makal yamba yé wa. Bulaa wa vékuséknangwa.” Wunga wakangunéngwa.

⁴ Talimba, Kraisé takwemimba viyaae baangndarén sapak, Krais kiyaae wa apamama yamba yandékwe wa. Yandéka Got apa tapa yate wandéka wa Krais taamale waarapndén. Bulaa Gotmba mayé apa kéraae Gorale apa tapa yate wa rapékandékwa. Dé ani képmaamba yatéte apamama yakapuk yandén pulak, nané waak apamama yamba yanangwe wa. Yananga Got nanat mayé

apa tiyaandéka wa Kraisaale nakurakmawulé yate yarénangwa. Yaréte guné kapérandi musé yaasékatake yéku musé yangunénngé, nané apamama yate wa gunat némaanmba wakanangwa.

⁵ Kurkale ma vékulakangunék. Kraisa Jisaské yékunmba vékulakapékate déku jémbaa guné kuttépékaau kapuk? Dé guna mawulémba randékwanngé guné vékuséku kapuk? Guné wunga yakapuk yangunu, wa guné déku du dakwa yamba téngunéngwe wa. ⁶ Nané déku du wa. Yi wan wanana wa. Wanngé vékusék-ngunénngé wa mawulé yawutékwa.

⁷ Nané Gorét waatakunangwa, dé gunat yékun yandu guné kapérandi yapaté yakapuk yangunénngé. Guné yéku yapaté male yangunénngé wa mawulé yanangwa. Got nanat wa mayé apa tiyaandén, yéku yapatéké gunat yakwasnyé-nanénngé. Guné yéku yapaté male yangunu, nané wani mayé apa kéraae gunat némaanmba katik waké nané. Nané wani mayé apa kéraae gunat némaanmba wananu, nak du vékusék-ngandakwa, Gotna kundi kure yaakwa du yaténangwanngé. Nané gunat némaanmba wamuké kalik yate, gunat yakélak waké mawulé yanangwa. Gunat yakélak wananu nak du dakwa, yéku yapaté yangunénngé gunat yakwasnyénangwa mayé apaké, vékusékngapuk yamunaandaru, wan baka musé wa. Guné yéku yapaté ma yangunék. Wani muséké male wa mawulé yanangwa.

⁸ Nané nak du dakwaké wup yakapuk yate papukundi bulkapuk yate yéku kundi male wanangwa, Gotna jémbaaké. Déku jémbaa katik yaavan kurké nané. ⁹ Yate, nané apamama yakapuk yananu guné Gotmba mayé apa kéraae apamama yamunaangunu, wa wani muséké mawulé tawulé yakanangwa. Gorét waatakunangwa, guné yéku yapaté yakwa du dakwa téngunénngé.

¹⁰ Bulaa wuné apakmba yaréte gunat kundi némaanmba wawutékwa nyéngaamba. Wuné yaae kapérandi yapaté wayéka yatépékangunu véte gunat némaanmba waarumuké kalik yate, wa wunga wawutékwa. Wuné guna néma du rate gunéké yékunmba wéwuténngé, wa nana Néman Du wunat mayé apa tiyaandén. Gunéké kurkale véte, guna mawulé yaavan kurkapuk yate guna mawulé yékun yawuténggé, wa nana Néman Du wunat mayé apa tiyaandén.

Pol det kundi wasékéyakndékwa

¹¹ Wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, bulaa wuna kundi wasékéyak-ngawutékwa. Gunéké mawulé yate gunat wawutékwa. Guné wawutén kundi vékute wawutén pulak ma yangunék. Yéku yapaté male ma yangunék. Guné akwi nakurak mawulé yate yékunmba male ma yaténgunék. Wunga yaténgunu yéku mawulé tiyaakwa du Got gunale rapéka-kandékwa. Dé gunéké néma mawulé yate gunale rapéka-kandékwa.

¹² Nané Jisais Kraisa jémbaamba yaalan du dakwa yanangwa pulak, guné guna du dakwaké mawulé tawulé yate mawulé tawulé yanangwa yapaté det ma yangunék. Ani taalémba tékwa Gotna du dakwa gunéké mawulé tawulé yandaka bulaa gunat a wawutékwa.

¹³⁻¹⁴ Néman Du Jisais Kraisa gunéké sémbéraa yate gunat yékun yakandékwa. Got gunéké néma mawulé yapéka-kandékwa. Gotna Yaamambi guna mawulémba wulaae randu guné akwi nakurakmawulé yate yékunmba yatékangunéngwa. Wunga waatakuwutékwa Gorét.

Wani kundi a wasékéyakwutékwa. Yaak.

Galesiamba tékwa du dakwaké Pol viyaan nyéngaa

Taale ani kundi ma vé

Judasé ras taale Jisasna **jémbaamba** wulaandarén. Kukmba Jisas wandéka Pol ye Jisasna kundi kwayéndén nak gaayé du dakwat waak. Kwayéndéka de baasnyé ye Jisasna **jémbaamba** yaalaténdaka wa vakmi nak yaalan. Talimba de nak gaayé du dakwa Moses kwayén apakundi yamba vékundakwe wa, de Judasé yan pulak. Jisasna **jémbaamba** wulaandarén sapak, de waak Moses kwayén apakundi vékute wandékwa pulak yaké daré kapuk?

Juda du ras de nak gaayé dunyan Judaséna yapatémba kéraae sépé sékute Moses kwayén nak apakundi vékute wandékwa pulak yandarénngé mawulé yandarén. Yandaka Pol wa wan, “Yamba yé wa.” Naate anga wandén, “Nané Jisas Kraiské yékunmba vékulakanangwa. Déku kundiké anga wanangwa, ‘Yi wan wanana wa.’ Wani musé male yate wa nané Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa téte kulémawulé kéraanangwa.” Naandén Pol.

De wani Judasé ras Galesia provinsmba ye wandarén, Jisasna **jémbaamba** wulaan Galesia du dakwa Mosesna apakundi vékute wandékwa pulak yandarénngé. Pol wanngé vékutake wa ani nyéngaa viyaandén, Galesiamba tékwa Jisasna **jémbaamba** yaalan apu nakapuk Jisaské yékunmba vékulakate deku yéku yapaté kurkale kure tendarénngé.

Taale Pol anga wandékwa, “Dékét Got wunat wandéka wa wuné déku kundi kure yaakwa du a téwutékwa. Ani kępmaamba tékwa du wunat yamba wandaka ani **jémbaa** yawutékwe wa. Got wandéka wa déku kundi kwayé-wutékwa nak gaayé du dakwat.” Naandékwa.

Kukmba Pol anga wandékwa, “Jisas Kraiské yékunmba vékulakakwa du dakwa male wa yéku du dakwa téndakwa Gotna ménimba.” Naandékwa. Ani nyéngaana waambu tambékmba Pol anga wandékwa, “Krais nanat yékun yandéka nané kalapusmba kwaakwa du dakwa pulak yakapuk yate yéku du dakwa yaalananga, Gotna Yaamambi nanat sémmaaste yéku yaambu wakwasnyéndéka wa nak du dakwat yéku yapaté yanangwa.” Naandékwa.

¹⁻² sWuné Pol Jisas Kraisna kundi kure yaakwa du, gunat ani kundi wawutékwa. Guné Galesiamba tékwa Jisas Kraisna **jémbaamba** yaalan du dakwa, gunat ani kundi wawutékwa. Ani kępmaamba tékwa du wunat yamba wandaka ani **jémbaa** yawutékwe wa. Jisas Krais nana aapa Gorale bét wunat wambéréka wa ani **jémbaa** yawutékwa. Jisas talimba kiyaandéka Got wandéka nakapuk taamale waarapndéka wa déku yémba kundi kwayéwutékwa. Jisas Kraisna **jémbaamba** yaalan du ras wunale yaréte gunat wanangwa, guné yéku mawulé vékute yékunmba yaténgunéngé.

³ Nana aapa Got gunéké sémbéraa yate gunat yékun yate, yéku mawulé kwayéte, nana Néman Du Jisas Krais wunga male yandu yékunmba yatékangunéngwa. Gorét wunga waatakuwutékwa. ⁴ Krais nana aapa Gotna kundi vékute nana kapérandi mawulé yasnyéputiké we wa kiyaandén. Ani sapak kapérandi mawulé vékukwa du dakwa némaamba wa yatékéséndakwa. Nané de yakwa pulak kapérandi mawulé vékukapuk yamuké, wa Krais dékét déku kapmang nanat yékun yate wa kiyaandén. ⁵ Wunga yandénngé vékulakate, nané apapu apapu Gotna yé ma kavérék-pékakwak. Yi wan wanana wa.

Nané Kraisna kundi male ma vékukwak

⁶ Talimba Got gunat wa wandén, guné Kraisa Jisasmba kulémawulé kéraae dale apapu apapu yékunmba tépékaa-ngunénngé. Wandéka Kraisna kundi yamba yékunmba vékuté-pékaangunéngwe wa. Got bari wa yaasékangunén. Yaasékate nak kundi vékute wangunéngwa, “Wan yéku kundi wa. Wani kundi vékute kulémawulé kéraae yékunmba tépékaa-kanangwa.” Naangunéngwa. Wunga wangunénga vat naate wawutékwa, “Yéki. Kamuké guné bari nak kundi vékwo? Wan kapérandi yapaté wa yangunéngwa.” Wunga wate gunéke vékulaka vékulaka naawutékwa. ⁷ Guné nak kundiké anga wangunéngwa, “Wan yéku kundi wa. Wani kundi vékute kulémawulé kéraae yékunmba tépékaa-kanangwa.” Naangunéngwa. Wunga wangunénga wawutékwa, “Wan yamba yé wa. Wani kundi vékute, kulémawulé kéraakapuk yate katik yékunmba tépékaaké guné. Yéku kundi nakurak male wa rakwa. Wani kundi wan Kraisa Jisasna kundi wa. Wani kundi male vékute wa kulémawulé kéraae yékunmba tépékaa-kangunéngwa. Yi wan wanana wa.” Du ras Kraisna jémbaa yaavan kurké we gunat nak kundi wa wandakwa. Wate gunat paapu yandaka anga wangunéngwa, “Deku kundi wan yéku kundi dé, kapuk papukundi dé?” Naangunéngwa. Wunga vékulakangunénga guna mawulé yamba yékunmba téndékwe wa.

⁸ Ma véku. Talimba nané Kraisna kundi kwayékwa du déku kundi gunat wa kwayénanén, guné kulémawulé kéraae yékunmba tépékaa-ngunénngé. Kwayénanga vékungunén kundi wan papukundi yamba wa. Wan yéku kundi wa. Nané bulaa nak kundi gunat wate anga wamunaae, “Ani nak kundi vékute kulémawulé kéraae yékunmba tépékaa-kangunéngwa.” Wunga wamunaae papukundi wate, Gotna ménimba kapérandi musé yakwa du téte, kapérandi taalat yékatik nané. Gotna kundi kure gaayakwa du nak gaaye, guné Kraisna kundi yaasékatake kulémawulé kéraae yékunmba tépékaaké yangunéngwa nak kundi gunat wamunaae, wa dé waak Gotna ménimba kapérandi musé yakwa du téte kapérandi taalat yékatik dé. ⁹ Wani muséké bulaa nakapuk a wakanangwa. Talimba Kraisna kundi gunat wa wananén, guné kulémawulé kéraae yékunmba tépékaa-ngunénngé. Wananga vékute wangunén, “Yi wan wanana wa.” Naangunén. Wunga wangunénga wawutén, “Nak du yaae, kulémawulé kéraae yékunmba tépékaaké yangunéngwa nak kundi gunat wate wa kapérandi musé wa yandakwa. De yénga lambiyak-ndaru. Gorale katik tépékaaké daré.” Naawutén.

¹⁰ Wani kundi wate Gorké wa vékulakawutékwa. Ani kápmaana duké yamba vékulakawutékwe wa. Got wunéké mawulé yandénngé wa vékulakawutékwa. Ani kápmaana du wunéké mawulé yandarénngé, yamba vékulakawutékwe wa. Ani kápmaana du wunéké mawulé yandarénngé vékulakamunaae, wa Kraisna jémbaa yakwa du katik téké wuté.

Krais déku kapmang wa Polét wandén déku kundi kure yéndénngé

¹¹⁻¹² Jisas Kraisna jémbaamba yaale wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, ma vékungunu. Wawutékwa yéku kundi ani kápmaana du ras wunat yamba wandakwe wa. Ani kápmaana du ras wani kundiké wunat yamba yakwasnyéndakwe wa. Wan Jisas Kraisa dékét déku kapmang wa wunat wani kundi wandén.

¹³ Talimba yawutén muséké wandaka wa vékungunén. Wuné Juda du téte Judana apakundi vékute apamama yate Gotna jémbaamba wulaan du dakwat yaavan kuruwutén. Yaavan kutte det akwi viyaa-sandaké wa mawulé yawutén. De Kraisa Jisasna kundi vékundaka wuné talimba déku kundiké kalik yate Judana

apakundiké male mawulé yate wunga yawutéka wa vékungunén. ¹⁴ Nak Juda dunyan ras wuna sékét naawingu téte de waak Judana apakundi yékunmba wa vékudarén. Wuna gwaal waaranga maandéka bakamu wan apakundi yékunmba vékuké néma mawulé yate wuna duwat taalékére Judana apakundi yékunmba wa vékutowén. Vékite Judana apakundiké yékunmba vékusékwutén wa.

¹⁵ Talimba wunga yawutéka Got wuné wunga yatémuké kalik yandén. Talimba wuna aasa wuné kéraakapuk yalén sapak wuné déku du téwuténngé, wa Got wandén. Watake wunéké néma mawulé yate déku jémbaa yawuténggé, wa wunat waandén. ¹⁶ Waatake kukmba déku mawulé vékite déku nyaan Jisas Kraisé wa wunat wakwasnyéndén. Wuné Jisas Kraisna kundi nak gaayé du dakwat kwayéwuténngé, wa Got déku nyaan wunat wakwasnyéndén. Wakwasnyéndéka vétake nak duké yamba yéwutékwe, Jisas Kraiské kundi bulké. ¹⁷ Yate Jerusalemmba téte Jisasna kundi taale kure yaan duké waak yamba yéwutékwe wa. Du yarékapuk sékaa taalé Arebiat wa yéwutén. Ye kukmba waambule yaae Damaskusét yéwutén. ¹⁸ Kukmba kwaaré kupuk yéndéka wani sapak male Jerusalemét waaréwutén. Pita véké wa Jerusalemét waaréwutén. Waare dale nyaa ayélap (15) male yaréwutén. ¹⁹ Wani sapak wuné nana Néman Du Jisasna waayéka Jems vétake dale kundi bulwutén. Pita ambét Jemsat male wa véwutén. Krai Jisasna kundi kure yaakwa nak duwat yamba véwutékwe wa.

²⁰ An gunéké viyaatakawutékwa kundi wan papukuni yamba wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa. Gotna ménimba téte wa gunat wani yéku kundi wawutékwa. Guné wani kundi véte vékusék-ngangunéngwa. Képmaana du nak Jisas Kraisna kundi wunat yamba wandékwe wa.

²¹ Pita ambét Jemsat vétake Judia yaasékatake Siria provins Silisia provinsét waak yéwutén. ²² Wani sapak Judiamba yatéte Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa wuna saawi yamba véndakwe wa. Yate wuné yamba vékusékdakwe wa. ²³ Ani kundi male wa vékudarén, “Talimba wani du nana du dakwat viyaandékte, wa nana Néman Du Krai Jisasna yéku kundi yaavan kurké mawulé yandén. Bulaa déku kundi yékunmba vékite déké yéku kundi wandékwa.” Wani kundi vékite wunga male wunéké vékusékdarén. ²⁴ Wunga vékusékte wa Gotna yé kavérékdarén.

2

Krai Jisasna kundi kure yékwa nak du Polét yamba waarundakwe wa

¹ Wuné késépéri (14) kwaaré yare aané Barnabasale Jerusalemét nakapuk waarétén. Yéte aané Taitus kéraae kure sékét yénanén. Taitus wan Grik du wa. Nak gaayé du téndénggé talimba de Judana apakundi vékukapuk yate déku sépé yamba sékundakwe wa. ² Got Jerusalemét yéwuténngé wandéka wani sapak wani gaayét waaré-wutén. Ye Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwana néma du Pita, Jems, Jon, nak néma du waak dele kundi bulnanén. Nané néma du male wa kundi bulnanén. Bulte det wuna jémbaaké anga wawutén. Judana apakundi vékukapuk yakwa nak gaayé du dakwaké ye, det Krai Jisasna kundi wate, wunga yawutékwa jémbaaké néma duwat wawutén. De wunéké vékusénggapuk yate, yawutén jémbaaké, “Wan kapére wa,” naamuké kalik yate, wa det wawutén. De wunéké vékusékte, yawutékwa jémbaaké, “Wan yékun wa,” naandarénngé mawulé yate, wa det wawutén. ³ Wawutéka wunat wandarén, “Wan yéku jémbaa wa yaménéngwa.” Wunga wate wunale yaan du Taituské yamba wandakwe wa. Dé nak gaayé du téte déku sépé sékundakwa kundi vékukapuk yandénggé, de déku sépé sékunanénggé yamba wandakwe wa. Yate sépé sékundakwa kundi talimba wandarén pulak yamba wandakwe nanat.

⁴ Paapu yakwa du ras anga wandarén, “Krais Jisasna jémbaamba wa yaalanánén wa.” Wunga wate paapu yate, rananén gaamba yaale nana kundi yaavan kurké, wa nana kundi vékudarén. Nané Krais Jisasale nakurakmawulé yate déku kundi wa vékunangwa. Moses wan apakundi nanéké yamba apa yandékwe wa. Moses wan apakundi nanéké apa yamunaandu, wa kalapusmba kwaakwa du pulak tékatik nané. Nané yéku mawulé vékute baka yékunmba ténangwa. Wunga ténangwanngé vékusékte, wa paapu yakwa du rananén gaamba yaalandarén. Moses wan apakundi nanéké apa yandu wani apakundi yékunmba vékunanénngé mawulé yate, wa de paapu yakwa dunyansé yaalandarén. Yaale nanat wandarén, nané Moses wan apakundi vékute Taitusna sépé sékunanénngé. Paapu yakwa du wunga wandaka de néma du wani muséké nanat yamba apa yate wandakwe wa.

⁵ Paapu yakwa du wunga wandaka deku kundi yamba véku-nangwe wa. Guné Galesiamba téte Krais Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa guna mawulé yékéyaak yakapuk yamuké, deku kundi yamba vékunangwe wa. Nané Taitusna sépé sékumunaanunu, kalmu guna mawulémba anga wakatik guné? “Nané waak Juda du dakwa yamba ténangwe wa. Moses wan apakundi vékute wandén pulak yamunaanunu wan yékun dé kapuk?” Guné wunga vékulakate Kraisna kundi yaasékatake lambiyakngapuk yamuké, wa paapu yakwa duna kundi yamba vékunangwe wa. Guné Kraisna kundi male vékute kulémawulé kéraae yékunmba ténangunngé, wa nané deku kundi yamba vékunangwe wa.

⁶ Wani gaamba ran néma du nak gaayé du dakwat wawutén kundi vékute nak kundi waak wunat yamba wandakwe wa. Néma du, baka du waak, wa nakurakmawulé pulak yate Gotna ménimba yaté-nangwa. Yatéte wuné de néma du randakwanngé vékulakakapuk yate det wawutén. ⁷⁻⁹ Wani néma du wuna kundi vékwe nak kundi waak wunat yamba wandakwe wa. Néma du Pita, Jems, Jon anga wa vékusékdarén. Got Pitat wandén, dé Kraisna kundi Juda du dakwat wamuké. Dat wunga wandén pulak, wa Got wunat wandén, wuné Kraisna kundi nak gaayé du dakwat kwayémuké. Wunga vékusékte Barnabasale aanat anga wandarén, “Béné yéku jémbaa male wa yambénén. Yambénén pulak, nak gaayé du dakwat Kraisna kundi kwayépékaté-kambénéngwa. Wan yékun wa. Pita Juda du dakwat Kraisna kundi kwayéndéka Got dat yékun yandéka Juda du dakwa némaamba wa Kraisna kundi yékunmba vékundakwa. Méné nak gaayé du dakwat Kraisna kundi kwayéménénga Got ménat yékun yandéka nak gaayé du dakwa némaamba wa Kraisna kundi yékunmba vékundakwa. Got ménat yéku mawulé wa kwayéndékwa, wani jémbaa yaménénngé.” Wani du wunga wandarén. Wani duké nané akwi wanangwa, “De Jerusalemmba téte Krais Jisasna jémbaamba yaalan du dakwana néma du wa de.” Naanangwa. Wani du Gorké yatén jémbaaké mawulé yate Barnabasale aanat taamba kutndarén. Kutte anga wandarén, “Nané Juda du dakwat Kraisna kundi ma wapékakwak. Nak gaayé du dakwat Kraisna kundi ma wapékambénu. ¹⁰ Ani kulé kundi male bénat kwayékanangwa. Nak gaayé du dakwat ma anga wambénu, ‘Musékapuk yan du dakwaké vékulakate det ma yékun yangunék.’ Wunga ma wambénu.” Naandarén. Wunga wandaka wani kundiké mawulé yate wunga yapékawutékwa.

Pol Pitat waarundén

¹¹⁻¹² Talimba Pita Krais Jisasna jémbaamba yaale yéku mawulé vékundén. Yate Antiokmba yaréte Krais Jisasna jémbaamba yaalan akwi dunyansale kakému kandén. Dé Juda du téte deku apakundiké vékulakakapuk yate, Kraisna kundiké vékulakate wa dé Kraisna dunyansale kandén. Wunga kate wa yékun yandén.

Déku mawulémba ani kundi yamba wandékwe wa, “Judana apakundi vékutate Krajs Jisasna jémbaamba daré yaalak, kapuk nak gaayé du téte daré Krajs Jisasna jémbaamba baka yaalak?” Wunga yamba vékulakandékwe wa. Yate akwi dunyansale kate yékun yandén. Yandéka kukmba Juda du ras waak Jerusalemmba téte néma du Jemsale kundi bultake Antiokét yéendarén. Yéndaka Pita det vétake wup ye déku mawulémba anga wandén, “Nak gaayé duwale kakému kawutu de Jemsale kundi bule yaan du wunat véte wunat waaru-muké, wa kalik yawutékwa. Kalmu de wunat véte anga waké daré? ‘Dé nak gaayé duwale kakému kate wa nané Judana apakundit wa kuk kwayéndékwa. Nak gaayé du Moses wan apakundi vékukapuk ye deku sépé sékukapuk yandakwanngé nané Juda du wani apakundi vékute nak gaayé duwale kakému katik kaké nané. Pita nak gaayé duwale kakému kandékwan wa kapérandi yapaté wa yandékwa.’ Wunga wunéké waké daré?” De wunga wate dat waarumuké wup yate, wa Pita nak gaayé dunyansale nakapuk kakému yamba kandékwe wa. Dele yamba yaréndékwe wa. Wan kapérandi yapaté wa. Yandéka wuné Pol Antiokmba yaréte némaamba duna ménimba téte Pitat véte dat waaruwutén.

¹³ Pita wunga yandéka Antiokmba tékwa Judana nak du waak Krajs Jisasna jémbaamba talimba yaale Pita yan pulak yate, nak gaayé duwale kakému yamba kandakwe wa. Barnabas waak de yan pulak wani kapérandi yapaté yate nak gaayé duwale kakému yamba kandékwe wa. Talimba wani du akwi deku mawulémba anga wandarén, “Nané Juda dunyansé nak gaayé duwale kakému kananu wan yékun wa.” Wunga wate yékunmba vékuséknadarén. Vékusékte kukmba Juda duké wup yate paapu yate de vékuséknadarén yéku yapaté wa yaasékandarén. Yate kapérandi yapaté yandarén.

¹⁴ Wunga yate yéku kundi yéku mawulé waak yaasékatake kapérandi yapaté yandaka, wuné véte deku ménimba téte Pitat waarute anga wawutén, “Méné Juda du wa. Talimba Jisas Krajsna kundi wa vékuménén. Bulaa Moses wan apakundi ménéké yamba apa yandékwe wa. Yandéka méné nak gaayé du pulak wa téménéngwa. Wunga yate yékun wa yaménéngwa. Yate kamuké méné bulaa nak yapaté yo? Méné wunga yaménénga de nak gaayé du dakwa Moses wan apakundi vékute Juda du dakwa tékwa pulak yatéké vékulakandakwa. Wan kapérandi yapaté wa. Yéku yapaté yamba yé wa. Méné wunga yaménénga kalik yawutékwa.” Wunga wate Pitat waaruwutén.

Krais Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwa Gotna ménimba yéku du dakwa wa tékandakwa

¹⁵ Nané nak gaayé du yamba wa. Nana aasa aapa Juda du dakwa téndarénngé nané Juda du wa ténangwa. Juda du ras de nak gaayé du dakwaké anga wandakwa, “Moses wan apakundi vékukapuk yate Gotna ménimba kapérandi yapaté yakwa du dakwa wa téndakwa.” Naandakwa. ¹⁶ Wunga wandaka nané nak gaayé du tékapuk yate, Juda du téte, wa vékuséknangwa. Du dakwa Gotna ménimba yéku yapaté yakwa du dakwa témuké wa de Moses wan apakundiké katik vékulakaké daré. Gotna ménimba yéku yapaté yakwa du dakwa téké de Jisas Kraiské ma yékunmba vékulakandarék. Wunga vékusék-nangwa. Nané Juda du Krajs Jisasna jémbaamba yaale wunga yékunangwa. Nané Krajs Jisaské yékunmba vékulakate nana mawulémba anga wanangwa, “Krais nana kapérandi mawulé kururéndéka wa nané Gotna ménimba yéku yapaté yakwa du dakwa a yaténangwa. Yi wan wanana wa. Nané Moses wan apakundi yékunmba vékute, wandén pulak yate, wunga male yananan, wa Gotna ménimba yéku du dakwa katik téké nané.” Naanangwa.

¹⁷ Nané Krai Jisasna jém^{ba}amba yaale anga wa vékuséknangwa. Moses wan apakundi nanéke nakapuk apa yakapuk yandu nané Krai na kundi yékunmba vékukanangwa. Vékuséknanga Moses wan apakundi nanéke apa yakapuk yandéka nané nak gaayé du dakwa pulak a ténangwa. Wunga ténanu kalma nak du nanat véte anga waké daré? “Ma vé. De Moses wan apakundi yékunmba vékukapuk yate kapérandi yapaté wa yandakwa. Yandaka wa deku néma du Jisas det yakwasnyéndékwa, kapérandi yapaté yandarénggé.” Wunga wate wa papukundi wa wakandakwa. Nana néma du Jisas Krai yéku yapatéké male wa nanat yakwasnyéndékwa.

¹⁸ Talimba anga wananén, “Nané Moses wan apakundi vékute, wandén pulak yate, nané yéku mawulé kéraae Gotna ménimba yéku yapaté yakwa du dakwa tékanangwa.” Naananén. Wunga watake kukmba anga vékuséknanén. Nané Moses wan apakundi vékute, wandén pulak yate, wa yéku mawulé katik kéraaké nané. Wunga vékusékte yéku mawulé kéraaké we Judana yapaté wa yaasékananén. Yaasékatake yéku mawulé kéraaké wa Krai Jisasna kundi vékunangwa. Vékunanu Moses wan apakundi nanéke nakapuk apa katik yaké dé. Nané Krai Jisasna kundit kuk kwayénanu, Moses wan apakundi nana mawulémba nakapuk apa yandan wa kapérandi musé yakwa du wa tékanangwa.

¹⁹ Moses wan apakundiké vékulakate talimba wa vékusékwutén, wani apakundi yékunmba vékute Gotna ménimba yéku yapaté yakwa du tékapuk yawutékwanggé. Vékusékte Gotna ménimba yéku yapaté yakwa du téké néma mawulé yate, wa Judana yapaté yaasékatake Krai Jisasna kundi vékuwutén. Vékute kulémawulé kéraae Gorké yénangwa yaambumba yéwutékwa. Yéte déké vékulakate a téwutékwa. Talimba Kraisé takwemimba viyaae baangndarén. Viyaae baangtakandaka wa kiyaandén. Kiyaandénggé wuné déké yékunmba vékulakate wa dale takwemimba kiyaawutén. ²⁰ Kiyaae ani kápmaamba téte wuné kapérandi mawulé yamba vékuwutékwe wa. Kapérandi mawulé yaasékatake kulémawulé wa kéraawutén, Kraismba. Kéraawutéka Krai wuna mawulémba wa randékwa. Gotna nyaan Kraiské yékunmba vékulakate wa yékunmba tépékaawutékwa. Dé wunéke néma mawulé yate wunat yékun yamuké wa kiyaandén. Kiyaandéka déku kundi yékunmba vékute déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naate wa yékunmba tépékaawutékwa.

²¹ Nané Gotna ménimba yéku yapaté yakwa du dakwa téké mawulé yate wa Moses wan apakundiké katik vékulakaké nané. Nané Moses wan apakundi vékute Gotna ménimba yéku yapaté yakwa du dakwa témunaanunu, Krai kiyaae nanat yékun yaké yapatikate yandén. Krai Jisas kiyaae wa nanat yékun yandén. Yandéka nané Gotna ménimba yéku yapaté yakwa du dakwa wa ténangwa. Nané Gotna ménimba yéku yapaté yakwa du dakwa ténangwanggé vékulakate, wuné Got tiyaandén du Krai Jisasét katik kuk kwayéké wuté.

3

Nané Moses wan apakundi vékuké nané, kapuk Krai Jisaské yékunmba vékulakaké nané?

¹ Guné Galesiamba tékwa du dakwa, waangété wa yangunén. Talimba nané Jisas Kraiské gunat yakwasnyéte kundi yékunmba kwayénanén, déké. Kwayénanga yékunmba vékungunén. Vékute takwemimba kiyaandénggé yékunmba wa vékuséknunén. Vékusék-ngunénmba, yénga pulak guné du ras paapu yandaka deku kundi vékute guné waangété yo?

² Gunat ani kundi male waatakuwutékwa. Kamu yangunénga dé Got déku Yaamambi gunat kwayék? Moses wan apakundi vékute wandén pulak

guné yak, kapuk Krai Jisaské yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” guné naak? Wan Krai Jisaské wa yékunmba vékulakangunén. Vékulakangunénga wa Got déku Yaamambi kwayéndén gunat. Wunga wa vékuséknungwá. ³ Vékusékte kamuké guné bulaa waangété yo? Talimba Gotna Yaamambi gunat yékun yandéka guné Krai Jisasma jémbaamba yaale déku du dakwa wa téngunén. Kamuké guné bulaa nak mawulé yate Moses wan apakundiké guné anga wo? “Nanéket nana kapmang nana mayé apamba wani apakundi yékunmba vékute wandén pulak yate a Gotna du dakwa tékanangwa.” Wunga wate wa waangété yangunéngwa.

⁴ Guné Krai Jisasma kundi yékunmba vékungunénga déku maama gunat némaamba kapérandi musé yandaka yéku mawulé vékute yékunmba téngunén. Guné yéku mawulé vékuté-pékaangunéngé wa mawulé yawutékwa. Wani yéku mawulé baka yémuké kalik yawutékwa.

⁵ Gunat nakapuk waatakuwutékwa. Guné Moses wan apakundi vékungunénga dé Got déku Yaamambi gunat kwayéte kulé apanjémba guna ménimba yo, kapuk Krai Jisaské yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naangunéngwa dé Got wunga yo? Wa vékuséknungwá. Wan Krai Jisaské yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naangunénga, wa Got déku Yaamambi gunat kwayéte kulé apanjémba yandéka, guna ménimba.

⁶ Ma véku. Guné Gorké yékunmba vékulakangunénga wa gunat yékun yandén. Gunat yandén pulak talimba wa Abrahamét yékun yandén. Abrahamngé Gotna nyéngaamba ani kundi wa kwaakwa: Abraham Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naandéka Got déké wandén, “Wan yéku yapaté yakwa du wa.” Naandén. Wani kundi wa kwaakwa Gotna nyéngaamba. Abraham dékét déku kapmang yate dé yéku yapaté yakwa du yamba téndékwe wa. Abraham Gorké yékunmba vékulakandéka wa Got wandén, “Abraham wan yéku yapaté yakwa du wa.” Naandén Got. ⁷ Bulaa déku kundiké ma yékunmba vékulakangunék. Juda du dakwa ras wandakwa, “Abraham wan nana gwaal waaranga maandéka bakamu wa. Yandékwanngé wa nané Juda du dakwa Abrahamna kémba ténangwa.” Wunga wate yandén pulak yamba yandakwe wa. Yate Gorké yamba yékunmba vékulakandakwe wa. Nané Abrahamna gwaal waaranga maandéka bakamu pulak wa ténangwa. Nané Abraham yan pulak Gorké yékunmba vékulaka-nangwanngé wa wani kundi wawutékwa.

⁸ Némaamba kwaaré talimba Got vékusékte wa wandén, “Kukmba du dakwa ras Juda du dakwa tékapuk yate, nak gaayé du dakwa tété, wunéké yékunmba vékulakate wakandakwa, ‘Wan Got nanat yékun yandéka. Yi wan wanana wa.’ Wunga wate wa de wuna ménimba yéku yapaté yakwa du dakwa tékandakwa.” Naandén. Got wunga wate déké vékuséknandéka ani kundi wa kwaakwa Gotna nyéngaamba: Got Abrahamét anga wandén, “Wuné ménéké vékulakate akwi du dakwat yékun yakawutékwa.” Got wunga wandéka wani kundi wa kwaakwa, déku nyéngaamba. ⁹ Wani kundiké vékulakate anga wa vékuséknangwa. Abraham Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naandéka wa Got dat yékun yandén. Abrahamét yékun yandén pulak, déké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naaké yakwa akwi du dakwat waak Got yékun yakandéka. Wunga wa vékuséknangwa.

¹⁰ Du dakwa nak yapaté yamunaandaru, wa Got det katik yékun yaké dé. Talimba Moses wan apakundiké ani kundi du nak wa viyaatakandén Gotna nyéngaamba: Wani apakundi akwi, déku nyéngaamba kwaakwa apakundi yékunmba vékukapuk yate, wandén pulak yakapuk yakwa du dakwa de akwi ma

lambiyakndaru. Gorale katik **tépékaaké** daré. Wunga viyaatakandéka kwaandéka wa **vékuséknangwa**. Du dakwa ras deku mawulémba anga wandakwa, “Nané wani apakundi akwi **yékunmba vékunanu** Got nanat **yékun** yandu **yékunmba tépékaa-kanangwa**, dale.” Wunga wate yamba **vékuséknadkwe** wa. Wa lambiyak-ngandakwa. Gorale katik **tépékaaké** daré.

¹¹ Talimba nak du dé nak kundi Gotna **nyéngaamba** anga viyaa-takandén: Gorké **yékunmba vékulakate** déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naakwa du dakwa wa de dale apapu apapu **yékunmba tépékaa-kandakwa**. Got wani du dakwat wakandékwa, “**Guné wunéké yékunmba vékulakate** wuna kundiké, ‘Yi wan wanana wa,’ naate wa wuna **ménimba yéku** yapaté yakwa du dakwa wa **téngunéngwa**.” Wunga wandékwa du dakwa Gorale apapu apapu **yékunmba tépékaa-kandakwa**. Wani kundi talimba viyaatakandénngé anga **vékuséknangwa**. Akwi du dakwa Moses wan apakundi **vékwe** dekét deku kapmang deku apamba de Gotna **ménimba yéku** yapaté yakwa du dakwa katik **téké** daré. Moses wan apakundi **vékundakwa** yaambu wan Gorké **yénangwa** yaambu yamba yé wa. Wunga wa **vékuséknangwa**.

¹² Yaambu **vétik** wa kwaambérékwa. Nak yaambuké ani kundi a kwaakwa Gotna **nyéngaamba**: Du dakwa wani apakundi **yékunmba vékute** Got wandékwa pulak male yakandakwa. Ye Gorale apapu apapu **tépékaa-kandakwa**. Wani kundi nakurak male yaambuké wa wandékwa. Wani yaambumba **yéte** nané nana kapmang apamama yamunaanunu, wa Gorké katik **yékunmba vékulakaké** nané. ¹³ Wani yaambumba **yéké** wa yapatinanén. Yananénngé, Got nanat kuk kwayéndu yananén **kapérandi** musé nanat waambule yakata-munaandu wan **yékun** wa. Krai nak yaambu wa nanat wakwasnyé-ndén. Krai nanéké **kiyaae** nané wa **kéraandén**, Got nanat kuk kwayékapuk yate yananén **kapérandi** musé nanat yakatakupuk yandénngé. Krai nanat **yékun** yandéka Got yananén **kapérandi** musé waambule yakatate wandéka wa dé takwemimba viyaae baang-ndarén. Dé viyaae baangndarénngé **vékulakate**, kukmba Got nanat kuk kwayékapuk yate, yananén **kapérandi** musé nanat katik waambule yakataké dé. Wani muséké talimba du nak Gotna **nyéngaamba** ani kundi wa viyaatakandén: Miyémba **kiyaan** duwat Got kuk kwayéndékwa.

¹⁴ Wani kundi **vékute** wa **vékuséknangwa**. Krai Jisas takwemimba **kiyaandéka** Got Abrahamét wandén kundi wa **sékérékén**. Talimba Got Abrahamét anga wandén, “**Ménat a yékun yakawutékwa**.” Naandén. Wunga wandéka Krai Jisas du dakwat **yékun** yamuké we wa takwemimba **kiyaandéka** wani kundi wa **sékérékén**. Krai Jisas dé Juda du dakwa **tékapuk** yate nak gaayé du dakwaké wa **kiyaandén**. Juda du dakwaké waak wa **kiyaandén**. Nanéké wa **kiyaandén**, nané **déké yékunmba vékulakate** déku kundiké, “Yi wan wanana wa” naananu, Got talimba wandén pulak nanat **yékun** yamuké. Nané Krai Jisaské **yékunmba vékulakate** déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naananu, wa Got déku Yaamambi tiyaandu dé nanat **kulé mawulé** tiyaakandékwa.

Moses wan apakundi Gotna **néma yéku** kundit katik taalékéraké dé

¹⁵ Krai Jisasna **jémbaamba** yaale wuna aanyé waayéka nyangengu pulak **tékwa** du dakwa, ma **véku**. **Guné** wani kundiké **yékunmba vékungunéngé**, taale wuné ani **képmaana** yapatéké kundi ras wakawutékwa. Du **vétik jémbaa** nak yaké ye kundi giye, “Yi wan wanana wa,” naambéru, nak du yaae **berku** kundiké, “Yamba yé wa,” katik naaké dé. Yandu nak du yaae **berku** kundiké kundi ras waak katik waké dé. Bét kundi giye, “Yi wan wanana wa,” wa naambéren. **Berku** kundi **rapéka-kandékwa**. Wan ani **képmaana** yapaté wa. **Gimbéren**

kundi rapékandu wa yékunmba vékusék-nganangwa. Gotna kundi apapu apapu rapéka-kandékwa.

¹⁶ Bulaa Gorké ma vékulaka. Talimba Got ani yéku kundi wa wandén Abrahamét, “Wuné ménat, ména gwaal waaranga maandéka bakamat waak yékun yakawutékwá. Yi wan wanana wa.” Naandén. Wunga wandénngé ma vékulakangunék. Dé gwaal waaranga maandéka bakamu késépériké yamba wandékwe wa. Gwaal waaranga maandéka bakamu nakurakngé wa wandén. Wani kundi wate némaamba duké yamba vékulakandékwe wa. Wunga wate nakurak duké male wa vékulakandén. Wani kundi wate wan Kraisa Jisaské wa vékulakandén.

¹⁷ Bulaa wani muséké ras waak wakawutékwá. Ma véku. Némaamba kwaaré talimba Got Abrahamét anga wandén, “Méné wunéké yékunmba vékulakate wuna kundiké, ‘Yi wan wanana wa,’ naaménu, wuné ménat, ména gwaal waaranga maandéka bakamat waak yékun yakawutékwá. Yi wan wanana wa. Ménat wa wawutékwá.” Wunga watake némaamba kwaaré (430) yéndéka wa Mosesét apakundi ras kwayéndén. Kukmba wandén kundi taale wandén kundit yamba taalékérandékwe wa. Taale wandén kundi rapéka-kandékwa. ¹⁸ Nané wani apakundi yékunmba vékunanu Got nanat yékun yandu nané apapu apapu yékunmba tépékaamunaae, wa Abraham yan pulak katik yaké nané. Nané Gorké yékunmba vékulakate wakanangwa, “Got wandén pulak nanat yékun yakandékwa.” Wunga wate vékusék-nganangwa. Abraham Gorké yékunmba vékulakate wandén yéku kundi vékundén pulak a yanangwa.

¹⁹ Talimba Got Abrahamét anga wandén, “Wuné ménat, ména gwaal waaranga maandéka bakamat waak yékun yakawutékwá.” Naandén. Wunga watake kukmba Mosesét apakundi wandén, Juda du dakwa wandén pulak yandarénngé. Kamu muséké vékulakate dé Mosesét wani apakundi wak? Bulaa gunat wakawutékwá wani muséké. Akwi du dakwa yandarén kapérandi muséké de vékusék-ndarénngé wa wani apakundi dat wunga wandén. Wani apakundi apapu apapu rapékandénngé yamba wandékwe wa. Kraisa yaandu wani apakundi késndénngé wa wandén. Abrahamna gwaal waaranga maandéka bakamu Jisais Kraisa yaaké yakwa sapak wani apakundi késndénngé wa Got talimba wandén. Wandéka kukmba wa Jisais Kraisa yaandén. Got Abrahamét wandén pulak, déku gwaal waaranga maandéka bakamu Jisais Kraisé wa Got yékun yandén. Wunga yate akwi du dakwat wa yékun yandén. Yandénngé, bulaa Mosesét wandén apakundi nanéké katik apa yaké dé. Nak kundi waak ma véku. Got wani apakundi wate képmaamba tékwa duwat yamba wandékwe wa. Got wani apakundi wate déku kundi kure gaayakwa dunyansat wandéka wa Mosesét wani kundi wandarén. Wandaka dé Moses képmaamba tékwa du dakwat wani kundi wandén. Wunga wate nyéndémbaandu wa yaténdén. Got wandéka képmaamba tékwa du dakwa téndaka Moses deku nyéndémba yaténdén. Wunga yatéte det wani kundi wandén.

²⁰ Got Abrahamét wandén sapak wa dé nak pulak yandén. Yate yamba nak duwat wandékwe, Abrahamét déku kundi wandénngé. Déku kapmang wa Abrahamét wandén. Ani kundi anga wandén, “Wuné ménat, ména gwaal waaranga maandéka bakamat waak yékun yakawutékwá. Yi wan wanana wa.” Naandén. Wunga wandéka Abraham déku kapmang wa vékundén. Got wunga wandén kundi Mosesét wandén kundit wa taalékéran.

Akwi du dakwa yandarén kapérandi muséké vékusék-ndarénngé, wa Got wani apakundi wandén

²¹ Ma vékulaka. Got Mosesét wandén apakundi wan nak yaambu dé nanat wakwasnyo? Got Abrahamét wandén kundi wan nak pulak yaambu dé nanat wakwasnyo? Yamba wa. Apakundi yékunmba vékwe Gotna ménimba yéku yapaté yakwa du dakwa téndarénggé apakundi wamunaandu, du dakwa wani apakundi vékwe déku ménimba yéku yapaté yakwa du dakwa wa tékatik daré. Got wunga apakundi yamba wandékwe wa. ²² Nané Gotna nyéngaamba véte anga vékuséknangwa. Akwi du dakwa wan kapérandi mawulé yakwa du dakwa wa. Kapérandi mawulé nana mawulémba téndékwa. Wunga vékusékte ani musé waak wa vékuséknangwa. Nané Jisas Kraiské yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naatake kulémawulé kéraae Gorale yékunmba tépékaa-kanangwa. Jisas Kraismba kéraaké yanangwa wani kulémawuléké Got talimba Abrahamét anga wandén, “Wuné ménat, ména gwaal waaranga maandéka bakamat waak yékun yakawutékwa.” Wunga watake déku nyaan Jisas Kraisé yékun yatake wandéka nané Jisas Kraiské yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naatake kulémawulé kéraae yékunmba ténangwa. Jisas Kraiské yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naate wa kulémawulé kéraae Gorale apapu apapu yékunmba tépékaa-kanangwa.

²³ Talimba Krai ani képmaat yaakapuk yandén sapak Moses wan apakundi nanéké wa apa yandén. Yandéka nané polis kutndaka kalapusmba kwaakwa du dakwa pulak wa ténanén. Krai Jisas yaae nanat yékun yandu nané déké yékunmba vékulakate, yékunmba témuké kaavéréte, wa wani sapak kalapusmba kwaakwa du dakwa pulak ténanén.

²⁴ Nak muséké ma vékulaka. Talimba nané Moses wan apakundi yékunmba vékwe Gotna jémbaaké ayélap wa vékuséknanén. Wani apakundi yékunanga nana mawulé apa pulak yandén. Yandéka Krai Jisas yaaké yandékwanggé kaavérénanén. Dé yaandu nané déké yékunmba vékulakate kulémawulé kéraae Gotna ménimba yéku yapaté yakwa du dakwa téké wa déké kaavérénanén. ²⁵ Bulaa Krai Jisas yaandéka nané déké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naatake démba kulémawulé wa kéraananén. Bulaa Moses wan apakundi nanéké apa yamba yandékwe wa. Yandéka bulaa kalapusmba tékwa du dakwa pulak tékapuk yate, wa baka yékunmba yaténangwa.

Krais Jisaské yékunmba vékulakate Gotna nyambalé wa ténangwa

²⁶ Guné akwi Krai Jisaské yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naate Gotna nyambalé wa téngunéngwa. Guné akwi Krai Jisasale nakurakmawulé yate Gotna nyambalé wa téngunéngwa. ²⁷ Wunga tête guné Kraisna yémba baptais kéraae Kraisale nakurakmawulé yakwa du dakwa, kulémawulé wa kéraangunén. Kéraangunénga guna mawulé wan déku mawulé pulak wa tékwa. ²⁸ Wunga téndéka guné Krai Jisasale nakurakmawulé yate nakurak kémba male wa téngunéngwa. Tête anga waké yambak, “Nané ras Juda du dakwa wa. Ras nané nak gaayé du dakwa wa. Nané ras nak duna kundi vékute deku jémbaa yakwa du dakwa wa. Ras nané nana mawulémba vékulakate mawulé yanangwa jémbaa yakwa du dakwa wa. Nané ras du wa. Ras nané taakwa wa.” Guné akwi Krai Jisasale nakurakmawulé yate guné wunga waké yambakate. Anga ma wangunék, “Nané akwi Krai Jisasna du dakwa wa. Yate nakurak kémba male a ténangwa. Nané késpulak nakpulak mawulé yakapuk yate késpedesi kémba yamba ténangwe wa.” ²⁹ Wunga wate ani kundi waak ma véku. Krai dé Abrahamna kémba wa yaandén. Abraham Gorké wa

yékunmba vékulakandén. Guné Kraiské yékunmba vékulakate Kraisna du dakwa wa téngunéngwa. Téte Abrahamale Gorké yékunmba vékulakate wa Abrahamna kémbe wa téngunéngwa. Téngunéngwanngé, Got gunat waak yékun yakandékwa, talimba Abrahamét watake dat yékun yandén pulak.

4

Talimba kalapusmba kwaakwa du pulak yare bulaa Gotna nyambalésé a ténangwa

¹ Kundi ras waak anga wakawutékwa, Got gunat waak yékun yaké yandékwanngé. Guné yékunmba vékusék-ngunénngé wa wawutékwa. Aapa nak kiyaaké yate, déku makalnyanét déku akwi musé kéraandénggé watake, kiyaandu wani nyaan wani musé bari katik kéraaké dé. Dé wayéka makalnyan wa yaréndékwa. Dé yatédu néma du nak dat kure yatéte déké yékunmba vékandékwa. Véndu wani nyaan néma duna kundi vékute kalapusmba kwaakwa du pulak yarékandékwa. Yaréte déku aapa kwayén muséké katik véréké dé. ² Makalnyan yaréndékwa sapak néma du nak déku muséké, déké waak yékunmba vékandékwa. Kukmba, déku aapa talimba wandén sapak wani nyaan némaan ye déku aapana musé kéraae wani muséké vékandékwa.

³ Talimba nané Gotna nyambalé tékapuk yatéte wani makalnyan pulak wa ténanén. Téte ani képmaana duna apakundi yékunmba wa vékuténanén. Vékuténanga wani apakundi nanéké apa yandéka wa kalapusmba kwaakwa du pulak wa yaténanén. ⁴ Wunga yaténanga Got déku mawulémba wandén sapak wandéka déku nyaan Krai Jisas gaayandén. Gaayandéka taakwa nak wa dé kéraalén. Lé Juda taakwa wa dé kéraatakaléka wa Juda du téndén. Juda du yatéte akwi Juda wani sapak yandarén pulak, wa Moses wan apakundi vékuténdén. ⁵ Dé nanat yékun yamuké wa gaayandén. Moses wan apakundi nanéké apa yakapuk yandu nané kalapusmba kwaakwa du pulak tékapuk yate yékunmba yatéte Gotna nyambalésé témuké wa gaayandén.

⁶ Bulaa Gotna nyambalésé a téngunéngwa. Nané akwi Gotna nyambalésé wa ténangwa. Ténanga déku nyaan nanéké dat waata-kundéka Got wandéka déku nyaanna Yaamambi nana mawulémba wulaae randékwa. Téte nanat yékun yandéka Gorké vékusékte dat waanangwa, “Nana aapa wa.” Wunga waate yékunmba wanangwa. ⁷ Gotna nyaanna Yaamambi nana mawulémba wunga randéka Moses wan apakundi nanéké apa yakapuk yandéka wa nané kalapusmba kwaakwa du pulak yamba ténangwe wa. Bulaa nané Gotna nyambalésé téte a yékunmba yaténangwa. Yatéte déku yéku musé akwi kéraakanangwa. Got talimba déku nyambalésat wani musé kwayéké wa wandén.

Pol Galesia du dakwaké vékulaka vékulaka naandén

⁸ Talimba Gorké yamba vékusékgunéngwe wa. Yate kalapusmba kwaakwa du deku néma duna kundi vékutéte yandakwa pulak, wa késpulak nakpulak papungorét waatakungunén. Wani musé wan Got yamba yé wa. Det waatakute déké male vékulakangunén. ⁹ Bulaa Got wa vékusék-ngunéngwa. Vékusék-ngunénga Got gunat wa véséknédéka. Wan néma musé wa. Got gunat vékuséknédéka kamuké guné dat kuk kwayéte talimba téte waatakungunén musat nakapuk waatakuké guné mawulé yo? Kamuké guné nakapuk mawulé yo wani muséké? Wani musé wan apa yakapuk yakwa musé wa. Gunat yékun yakapuk yakwa musé wa. Det nakapuk waatakuké mawulé yate wa kapérandi musé wa yangunéngwa.

¹⁰ Gunéké vékulaka vékulaka naawutékwa. Guné Judana yaap yaré sékérké vékulakate guné nyaa, baapmu, kwaaré, wani sékérké ras wangunéngwa, “Wan néma sékét wa. Wani sékét nané Moses wan apakundi yékute ma yaap yarékwak. Wunga yaréte wa Gotna ménimba yéku yapaté yakwa du dakwa tékanangwa.” Wunga wangunénga guna mawulé waangété wa yan. Yandéka guné talimba yangunén pulak nakapuk yate wa yéku yapaté yamba yangunéngwe wa. ¹¹ Yangunénga wup yate wawutékwa, “Galesiale yatéte Gotna jémbaa yate déku kundi wa kwayéwutén. Kalmu Galesia du dakwa bari yékéyaak yaké daré kundiké? Kalmu yawutékwa jémbaa baka yéké dé?” Naawutékwa.

¹²⁻¹³ Guné Galesiamba tékwa Kraisi Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa, gunat wawutékwa. Gorké yékunmba vékulakate yékunmba téwutékwa pulak téngunénggé mawulé yate, wa gunat wawutékwa. Talimba Moses wan apakundi gunéké apa yakapuk yandén pulak, Moses wan apakundi bulaa wunéké yamba apa yandékwe wa. Yate yékunmba yatéwutékwa. Guné wunga yaténgunénggé mawulé yate wa gunat wawutékwa. Wa vékuséngunéngwa. Talimba baasnyé ye yaawutéka néma baat yandéka yaambumba yéké yapatite wa gunale tépékaawutén. Téte gunat Kraisi Jisasna kundi kwayéwutén. Kwayéwutéka wunat kapérandi musé yamba yangunéngwe wa.

¹⁴ Baat yandéka gunale téwutéka guné wunat yamba kuk kwayéngunéngwe wa. Yate wunéké yamba sépu yangunéngwe. Guné wunéké mawulé yate wunat yékun yangunén. Gorale re déku kundi kure gaayakwa duwat yékun yaké yangunéngwa pulak, wa wunat yékun yangunén. Guné Kraisi Jisasét yékun yakwate yangunéngwa pulak, wa wunat yékun yangunén. ¹⁵ Wani sapak wunéké, wuna kundiké waak wa mawulé yangunén. Yi wan wanana wa. Wani sapak wunat nakapuk yékun yaké néma mawulé yangunén. Wani sapak wunat yéku musé male tiyaaké mawulé yangunén. Yate guna méni tiyaate wunat yékun yamunaae, wa guna méni tiyaaké mawulé yakatik guné. ¹⁶ Bulaa guné wunéké mawulé yamba yangunéngwe wa. Gunat némaamba kundi wawutéka bulaa wuna kundiké kalik yate wuna maama wa téngunéngwa. Wunga vékulakawutékwa.

¹⁷ Ma véku. Du ras gunat anga wandakwa, “Guné Moses wan apakundi yékute yéku yapaté yakwa du dakwa wa tékangunéngwa.” Wunga wate guna yé wa kavérékndakwa. Kavérékte gunéké yamba vékulakandakwe wa. Guné wuna kundi vékukapuk yate deku kundiké néma mawulé yangunénggé, wa vékulakandakwa. ¹⁸ De guna yé wunga kavérékte gunat yékun yaké vékulakamunaandaru, wan yékun wa. De guna yé kavéréknggé mawulé yate, wuné gunale téwutékwa sapak, sékaamba téwutékwa sapak waak, guna yé kavérékmunaandaru, wan yékun wa. Wuné gunale téwutékwa sapak male guna yé kavérékmunaandaru, wan yékun yamba yé wa.

¹⁹ Guné wuna kundi vékwe wuna nyambalésé pulak tékwa du dakwa, gunéké wa vékulaka vékulaka naawutékwa. Gunéké vékulakawutéka wuna mawulé kapére yandékwa. Nyaan kéraaké kaangél vékukwa taakwa nyaan bari kéraaké néma mawulé yalékwa pulak, wa guné Kraisi Jisasale bari nakurakmawulé yate téngunénggé wa néma mawulé yawutékwa. ²⁰ Gunéké sémbéraa yawutékwa. Gunéké vékulaka vékulaka naate bulaa gunale téké néma mawulé yawutékwa. Guna saawi véte gunale kundi bulké mawulé yawutékwa. Nyéngaamba gunat wamuké kalik yawutékwa. Kamu kundi wawutu guna mawulé yékun yaké dé? Yamba vékusék-wutékwe wa.

²¹ Guné ras anga wangunéngwa, “Moses wan apakundi nanéké apa yandu nané wani kundi vékute Gotna ménimba yéku yapaté yakwa du dakwa tékanangwa.” Wunga wakwa du dakwa guné Moses wan apakundiké yamba yékunmba vékusék-ngunéngwe wa. Guné yékunmba vékusék-ngunénggé kundi ras waak wakawutékwa. ²² Ma véku. Gotna nyéngaamba kundi ras wa kwaakwa, Abrahamngé. Dé nyaan vétik kéraandén. Nyaan nak déké jémbaa yakwa taakwa léku yé Hagar kéraan wa. Lé kalapusmba kwaakwa taakwa pulak téte Abrahamngé wa jémbaa yarélén. Nyaan nak déku talétakwa léku yé Sara kéraan wa. Lé kalapusmba kwaakwa taakwa pulak tékapuk yate baka yékunmba yarélén. ²³ Abrahamngé jémbaa yakwa taakwa ani kékpaana taakwa pulak nyaan nak kéraalén. Déku yé Ismael. Abrahamna talétakwa Sara nyaan kéraakapuk yakwa taakwa yaréléka Got lat kundi watake, “Yi wan wanana wa,” naandéka kukmba nyaan nak kéraalén. Déku yé Aisak wa.

²⁴ Wani taakwaké wate wa gwaaménja kundi wawutén. Gotna kundiké wa wawutén. Kalapusmba kwaakwa taakwa pulak téte Abrahamngé jémbaa yakwa taakwa Hagarké wate, wa Mosesét Got wan kundiké wawutén. Moses némbumba nak téndéka Got wani kundi wandén. Wani némbuna yé Sainai wa. Got wani apakundi Mosesét wandéka wani kundi vékukwa du dakwaké wa wani kundi apa yandén. Kukmba yaae wani kundi vékukwa du dakwaké waak wa wani kundi apa yan. Yandéka de akwi kalapusmba kwaandakwa pulak yate nak duké jémbaa yakwa du dakwa pulak wa yaténdarén.

²⁵ Kalapusmba kwaakwa taakwa pulak yate Abrahamngé jémbaa yakwa taakwa Hagarké wate, wa Sainai némbuké waak wawutén. Wani némbu Arebiamba wa téndékwa. Ani sapak tékwa gaayé Jerusalemngé waak wa wawutén. Jerusalem wan akwi Juda du dakwana gwalepange wa. Wani du dakwaké Moses wan apakundi wa apa yandékwa. Yandéka de kalapusmba kwaandakwa pulak yate nak duna jémbaa yakwa du dakwa pulak wa yaténdakwa. ²⁶ Wuné kalapusmba kwaakwa taakwa pulak yakapuk yate yékunmba tékwa taakwa Saraké wate, wa nak gaayéké wa wawutén. Wani gaayé wan nak pulak Jerusalem wa. Wan Gotna gaayé wa. Nané Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa wan nana gaayé wa. Moses wan apakundi nanéké apa yakapuk yandéka nané kalapusmba kwaakwa du dakwa pulak yakapuk yate wa yékunmba yaténgwa.

²⁷ Talimba du nak ani gwaaménja kundi Gotna nyéngaamba viyaatakandén: Nyéné nyaan tékapuk yan taakwa, ma mawulé tawulé yanyénék. Nyéné nyaan kéraakapuk yan taakwa, yéku mawulé vékute mawulé tawulé yate ma waanyénék.

Nyéna du nyénat ayélap sapak yaasékatake nak taakwat kéraandu nyéné kwawitakwa yaréte wup yaké yambak.

Kukmba nyéna gwaal waaranga maandéka bakamu némaamba tékandakwa.

Téte nyéna gwaal waaranga maandéka bakamu wa du kumbin taakwana gwaal waaranga maandéka bakamat taalékérakandakwa.

Wunga viyaatakandén, kalapusmba kwaakapuk pulak yakwa taakwa léku gwaal waaranga maandéka bakamuké waak. Léku gwaal waaranga maandéka bakamu wan nané Krai Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwa wa. Nanéké Moses wan apakundi apa yakapuk yandéka nané kalapusmba kwaakwa du dakwa pulak yakapuk yate wa yékunmba yaténgwa.

²⁸ Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa, ma véku. Talimba Got Abrahamét anga wandén, “Méné nyaan nak kéraakaménéngwa. Yi wan wanana wa.” Wunga wandéka Abrahamna taakwa Sara Aisak kéraalén. Nanéké waak Got yéku kundi

wandén. Wandéka wa nané Aisak pulak a ténangwa. ²⁹ Kalapusmba kwaakwa taakwa pulak yate, Abrahamngé jémbaa yakwa taakwa Hagar, léwinyan kéraalén. Gotna Yaamambi lat kundi wakapuk yandéka lé ani kápmaana taakwa yakwa pulak ye wa nyaan kéraalén. Abrahamna talétakwa Sara kalapusmba kwaakwa taakwa pulak yakapuk ye wa kukmba nyaan kéraalén. Gotna Yaamambi lat kundi watake, “Yi wan wanana wa,” naandéka, lé ani kápmaana taakwa pulak ye wa nyaan kéraalén. Kéraaléka kukmba dé léwinyan Ismael déku waayéka Aisakét yaavan kutndén. Yandén pulak, bulaa nana maama nanat yaavan kutndakwa. Nana maama anga wandakwa, “Moses wan apakundi deké apa yandénngé wa mawulé yanangwa.” Naandakwa. Wunga wate Kraisa Jisasna jémbaamba yaale Gotna Yaamambi kure tékwa du dakwa nanat yaavan kutndakwa.

³⁰ Kalapusmba kwaakwa taakwa pulak téte, Abrahamngé jémbaa yakwa taakwa, léku nyaanngé waak, Gotna nyéngaamba ani kundi wa kwaakwa: Got Abrahamét anga wandén, “Ména talétakwana nyaan léwinyanét waménén musé kukmba kéraakandékwa. Kalapusmba kwaakwa taakwa pulak yate ménéké jémbaa yakwa taakwana nyaan léwinyanmba waménén musé katik kéraaké dé. Dé wani musé kéraakapuk yamuké, ma waménu kalapusmba kwaakwa taakwa pulak yate ménéké jémbaa yakwa taakwa léku nyaanale, méné yaasékatake yémbéru.” Got wunga wandén Abrahamét.

³¹ Kraisa Jisasna jémbaamba yaale wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, ma vékulaka. Nané kalapusmba kwaakwa taakwa pulak yatéte Abrahamngé jémbaa yakwa taakwana nyaan pulak, yamba ténangwe wa. Nané kalapusmba kwaakapuk yan taakwa pulak yatéte taale kéraandén taakwana nyaan pulak, wa ténangwa. Téte nak du wandaka deku jémbaa yakwa du pulak yamba ténangwe wa. Moses wan apakundi nanéké apa yakapuk yandéka nané Kraisa Jiskasé yékunmba vékulakate wa yékunmba ténangwa.

5

Nané kalapusmba kwaakwa du dakwa pulak yakapuk yate ma yékunmba yatékwa

¹ Wunga téte, nané kulémawulé kéraae yékunmba tépékaanénngé Kraisa Jisas nanat yékun yandénngé vékulakate, ma yékunmba male yatépékanunék. Yate apa yangunu Moses wan apakundi gunéké apa katik yaké dé. Yandu guné nakapuk kalapusmba kwaakwa du dakwa pulak yatéké yambak.

² Guné ma véku. Wuné Pol gunat wawutu ma vékungunék. Guné Gotna ménimba yéku yapaté yakwa du téké yate wangunu Juda du guna sépé sékumunaandaru, wa Moses wan apakundi gunéké apa yakandékwa. Wunga yandan wa guné Kraisa Jisasna jémbaat kuk wa kwayéngunéngwa. Wunga kwayéngunu Kraisa Jisas gunat katik yékun yaké dé.

³ Guné ani kundi yékunmba vékungunénngé wa mawulé yawutékwa. Yate gunat nakapuk wawutékwa. Guné Gotna ménimba yéku yapaté yakwa du téké mawulé yate, Moses wan apakundi tambék vékwe wangunu guna sépé sékumunaandaru, wa Moses wan apakundi akwi ma vékusékéyakngunék.

⁴ Guné ras Gotna ménimba yéku yapaté yakwa du téké we Moses wan apakundi vékwe wa Kraisa Jisasét yaasékangunéngwa. Dale nakurakmawulé yakapuk yate wa nak mawulé yate wa téngunéngwa. Téngunu Got gunat yéku mawulé kwayékupuk yate gunat katik yékun yaké dé.

⁵ Nané wunga yamba ténangwe wa. Gotna Yaamambi Kraisa jémbaaké nanat yakwasnyéndéka wa nané yéku mawulé vékute Kraiské yékunmba vékulakate

anga wanangwa, “Krais Jisas waambule yaae nané kéraae kure yékandékwa. Kure yéndu nané Gotna ménimba yéku yapaté yakwa du wa tékanangwa. Yi wan wanana wa.” Wunga wate déké kaavéréngwa. ⁶ Nané Krais Jisasna jémbaamba yaale dale nakurakmawulé yate wa ténangwa. Téte sépéké yamba vékulakanangwe wa. Nana sépé daré sékwak, kapuk yamba yé? Yénga yakét. Dékumukét. Wan baka musé wa. Néma musé yamba wa. Ani musé wan néma musé a. Nané Krais Jisaské yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naate nak du dakwaké, Gorké waak néma mawulé yakanangwa. Wunga yaké yanangwan wan néma musé wa.

⁷ Talimba Kraisna kundi yékunmba vékute guné Galesiamba tékwa du dakwa yéku mawulé vékute yékunmba yaténgunén. Yaténgunénga bulaa du ras yaae guna mawulé wa yaavan kutndakwa. Yaavan kutndaka guné wani yéku kundi yaasékaké vékulakate Moses wan apakundiké wa vékulakangunéngwa. ⁸ Wunga yangunénggé Got yamba wandékwe wa. Got wa wandén gunat, déku nyaan Krais Jisaské yékunmba vékulaka-ngunénggé. Got guna mawulé yamba yaavan kutndékwe wa. Wan paapu yakwa du wa guna mawulé wa yaavan kutndarén.

⁹ Résépuké kundi ras wakawutékwa. Résépu ayélapkéri kakémumba kutndéka wa kakému bari kapére yakwa. Paapu yakwa kundi wan résépu pulak yate, wa bari du dakwana mawulé yaavan kurkandékwa.

¹⁰ Gunéke wuna mawulé yékun yandékwa. Nané gunale, nana Néman Du Krais Jisasale nakurakmawulé yaténanga vékusék-wutékwa. Wani du guna mawulé katik yaavan kurké daré. Guna mawulé wuna mawulé pulak wa tékandékwa. Yandu guné wunale nakurakmawulé yakangunéngwa, wawutékwa kundiké. Yangunu Moses wan apakundi gunéke apa katik yaké dé. Wunga vékusékte anga waak vékusékwutékwa. Guna mawulé yaavan kurkwa du kapérandi musé wunga yandarénggé Got wani du yan kapérandi musé det waambule yakata-kandékwa. Wani du wan néma du daré, kapuk baka du daré? Yénga yakét. Dékumukét. Got wani du yan kapérandi musé dekét det waambule yakata-kandékwa.

¹¹ Krais Jisasna jémbaamba yaalan wuna aanyé waayéka nyangengu, ma vékungunék. Wuné Krais Jisasna kundi wate wa ani kundi yamba wawutékwe wa, “Guné Moses wan apakundi vékwe guna sépé ma sékungunék.” Wunga yamba wawutékwe wa. Talimba vékusékgapuk yate wa wani kundi wawutén. Bulaa wani kundi yamba wawutékwe wa. Sépé sékutake Gotna ménimba yéku yapaté yakwa du téké yandakwa kundi nakapuk wamunaawutu, wa de Juda du wunat katik yaavan kurké daré. Wuné Krais Jisas nanéke takwemimba kiyaandéka nané Gotna ménimba yéku yapaté yakwa du dakwa ténangwa kundi wawutéka wa wuna kundit kuk kwayéndakwa. ¹² Guna mawulé yaavan kurkwa du deku sépé akwi sékumunaandaru wan yékun wa.

¹³ Wuna du dakwa, ma yékunmba vékungunék. Got gunat waandéka wa Krais Jisasna jémbaamba yaalangunén. Yaalangunénga Moses wan apakundi gunéke apa yamba yandékwe wa. Kalapusmba kwaakwa du dakwa pulak yakapuk yate wa yékunmba téngunéngwa. Téte anga waké yambak, “Nané mawulé yanangwa pulak yakanangwa. Yate kapérandi muséke mawulé yate kapérandi musé yakanangwa.” Wunga waké yambakate. Anga ma wangunék, “Nanale Krais Jisasna jémbaamba yaalan du dakwaké ma néma mawulé yakwak. Yate det ma yékun yakwak.” Wunga wate déké néma mawulé yate det yékun yate ma yékunmba yaténgunék. ¹⁴ Guné wunga yakwate yangunéngwanngé ani kundi wa kwaakwa, Moses viyaatakan apakundimba: Guna sépéke néma mawulé yangunéngwa pulak, nak du dakwaké ma néma mawulé yangunék. Yate det

ma yékun yangunék. Wani nakurak kundi yékunmba vékute wandékwa pulak yate, wa Moses wan akwi apakundi vékute wandékwa pulak yakangunéngwa. Yate yékunmba tékangunéngwa. ¹⁵ Guné wunga tékapuk yate waaléwasa waariyakwa pulak, guna du dakwale waaru waariyate det yaavan kutte ma jéraawu yangunék, guné akwi lambiyakngapuk yamuké.

Gotna Yaamambina kundi vékute wa yékunmba tékanangwa

¹⁶ Wani kundi wate ani muséké vékulakawutékwá. Ma véku. Gotna Yaamambi guna mawulémba wulaae randu guné Gotna Yaamambina kundi ma yékunmba vékupékaate yékunmba téngunék. Wunga téte yéku mawulé vékute yéku yapaté male ma yangunék. Kapérandi mawulé vékukapuk yate kapérandi musé yaké yambak. ¹⁷ Du dakwana kapérandi mawulé wan Gotna Yaamambina mawulé pulak yamba yé wa. Gotna Yaamambi du dakwana kapérandi mawulale maama pulak wa yatémbérékwá. Yatémbéréka Gotna Yaamambi nana kapérandi mawulale nana mawulémba téte kundi vétik wate waariyambérékwá. Yambéréka wa mawulé yangunéngwa musé yaké yapatingunéngwa. ¹⁸ Guné Gotna Yaamambi mawulé yandékwa pulak yate yékunmba tékangunéngwa. Téngunu Moses wan apakundi apa katik yaké dé gunéké.

¹⁹⁻²¹ Du dakwana kapérandi mawulé wa vékuséknangwa. Wani mawulé vékute wa nak du dakwale kapérandi musé yandakwa, késpulak nakpulak papungorét waatakundakwa, kus kundi paavé kundi bulindakwa, nak du dakwale maama yandakwa, waaru waariyandakwa, nak du dakwat kapére mawulé yandakwa, rakarka yandakwa, dekét deku kapmang musé kéraaké vékulakandakwa, nak du dakwat waarundakwa, nakurakmawulé yakapuk yate késpulak nakpulak kémba téndakwa, nak du dakwana muséké kapére mawulé vékundakwa, waangété kulak kate waangété yandakwa, néma paat yate némaamba kakému kulak waak kate kapérandi musé yandakwa, wunga pulak kapérandi musé ras waak yandakwa, wunga yate wa kapérandi mawulé vékute kapérandi musé yandakwa. Gunat talimba wawutén pulak bulaa a gunat nakapuk wawutékwá. Wani kapérandi musé yaké yambakate. Wani kapérandi musé yakwa du dakwa Gorale katik yarépékaké daré. Gotna gaayét katik yéké daré.

²²⁻²³ Gotna Yaamambina kundi vékukwa du dakwa yéku mawulé vékute Gotna gaayét yékandakwa. Gotna Yaamambi kure tékwa du dakwa anga yakandakwa. De nak du dakwaké néma mawulé yakandakwa, yéku mawulé vékute Gorké mawulé tawulé yakandakwa, nak du dakwale yékunmba tékandakwa, nak du dakwa det yandarén kapérandi musé det katik waambule kaataké daré, du dakwat yékun yakandakwa, yéku musé male yakandakwa, wandakwa pulak yakandakwa, nak du dakwat yakélak yakélak yakandakwa, yékunmba vékulakate yékunmba yatékandakwa, wunga yate yéku musé yakandakwa. Wani yéku musé yandaru akwi du dakwa det katik waaruké daré. ²⁴ Wani yéku musé yakwa du dakwa wan Krai Jisasna du dakwa wa téndakwa. Téte wa de talimba yandarén kapérandi mawulé wa kuk kwayéandarén. Krai Jisas talimba takwemimba kiyaandéka wani kapérandi mawulé kuk kwayétake wa yéku mawulé male vékundakwa.

²⁵ Wan Gotna Yaamambi nanat kulémawulé wa tiyaandén. Nané dé tiyaan kulémawulé kéraae déku kundi vékupékaatéte yékunmba male téte yéku yapaté male ma yakwak. ²⁶ Nana yé katik kavérékngé nané. Nana du dakwaké kapére mawulé katik vékuké nané. Nana du dakwana muséké katik jaambiké nané. Nané nana yé kavérékte nana du dakwaké kapére mawulé vékute wa deku mawulé yaavan kutnanu deku mawulé nanéké kapére yakandékwa. Wunga

yakapuk yate wa nané akwi yékunmba male témuké, wa Gotna Yaamambina kundi ma vékukwak.

6

Nané det ma yékun yakwak

¹ Krai Jisasna jémbaamba yaale wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, ma véku. Guna du dakwa ras Krai Jisasna jémbaamba yaale kapérandi musé yandaru vémunangunu, guné Gotna Yaamambi kure tékwa du dakwa det ma yékun yate deku mawulé ma yékun yangunék. Yate det yéku kundi ma yakélak yakélak wangunék. Det waaruké yambak. Yate jéraawu ma yangunu, guné waak de yan pulak kapérandi musé yakapuk yamuké. ² Guna du dakwat ma yékun yangunék. Wunga yangunu wa kapére mawulé vékukapuk yate kurkale yarékandakwa. Krai Jisas wunga yananéngé wa wandén. ³ Guna mawulémba anga waké yambak, “Nané néma du dakwa a. Nak du dakwa wan baka du dakwa wa. Nané de yan pulak kapérandi musé yamba yanangwe wa. Det katik yékun yaké nané.” Wunga waké yakwa du dakwa guné wani muséké yamba vékuséngunéngwe wa. Wa baka du dakwa wa téngunéngwa. Kalmu guné waak kapérandi musé yaké guné? Wani muséké vékulakate akwi du dakwat ma yékun yangunék.

⁴⁻⁵ Ani kundi waak ma vékungunék. Nak du dakwa gunat yékun yandaréngé katik kaavéréké guné. Kapérandi musé yaandu akwi du dakwa de nak nak deku mawulémba apa yate yéku mawulé vékute yékunmba ma téndaru. Téte yéku yapaté ma yandaru. Got wani yapatéké mawulé yandékwa. Yandékwanngé vékulakate wa gunat wawutékwa. Akwi du dakwa de nak nak deku jémbaa yate ma wandarék, “An yéku jémbaa wuté yo, kapuk kapérandi jémbaa wuté yo?” Wunga vékulakate dekét deku kapmang yékunmba yandarén jémbaaké yénga mawulé yandaru. Yate nak du dakwana jémbaaké katik jaambiké daré.

⁶ Du ras yaae Krai Jisasna kundiké gunat yakwasyé-ndaru guna yéku musé ras det ma muni waate kwayéngunu. Wunga yate wa det yékun yakangunéngwa.

⁷⁻⁸ Ma véku. Got akwi muséké wa vékuséknékwa. Dat paapu yaké wa yapatingunéngwa. Ani kundiké ma yékunmba vékulaka-ngunék. Du nak déku yaawimba kakému yaanane kukmba wungat male wani kakému wa kéraakandékwa. Kéraaké yandékwan pulak, du dakwa yandakwa muséna sék male wa kukmba kéraakandakwa Gotmba. Kapérandi musé yakwa du dakwa deku kapérandi mawulé vékute Gotna Yaamambina kundi vékukapuk yandaru, wa Got de yan kapérandi musé waambule yakatate wandu lambiyak-ngandakwa. Dale katik yatépékaké daré. Gotna Yaamambi kure yatékwa du dakwa yéku musé male yate déku kundi vékundaru, wa Gotna Yaamambi wandu kukmba yéku musé male kéraakandakwa. Kéraate Gorale apapu apapu yékunmba rapéka-kandakwa. ⁹ Wani kundiké vékulakate wa gunat wawutékwa. Nané yéku yapaté yamuké saalakuké yambak. Nané saalakukapuk yate yéku yapaté yate wa Got néma kot vékute néma du raké yandékwa sapak, wa yananén yéku musé nanat tiyaakata-kandékwa. ¹⁰ Kukmba tiyaakataké yandékwan-ngé vékulakate bulaa a wawutékwa. Nané yéku yapaté ma yapéka-tékwak. Yate det yékun yanangwa sapak yaandu nané akwi du dakwat ma yékun yakwak. Yate Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwaké waak vékulakate nané ma apa yate det yékun yapékakwak.

Krais takwemimba kiyaandénngé Pol Krai Jisasna yé kavéréknékwa

¹¹ Ani nyéngaa ma véngunék. Bulaa wuné Pol wuna kundi viyaatakan dumba nyéngaa kéraae wunékét wuna taamba wa ani kundi viyaatakawutékwá. Guné viyaatakawutén kundi véte wuna kundi yékunmba vékusékungunénggé, wa wunékét wuna kapmang ani néma nyaapmba viyaatakawutékwá.

¹² Guna sépé sékungunénggé mawulé yakwa dunyan, de juda duna ménimba yéku du téké we, wa sépé sékungunéngwa kundi gunat wandakwa. De wani kundi yaasékatake Kraís nanéké takwemimba kiyaandénnggé wakapuk yandaru, Judasé wani kundiké det waarute det yaavan kurkapuk yamuké, wa de sépé sékundakwa kundi gunat wandakwa. ¹³ Wani kundi wate deku sépé sékwan du de Moses viyaatakan akwi apakundi yamba yékunmba vékundakwe wa. Sépé sékundakwa kundi, ayélapkéri apakundi ras waak, wani kundi male wa vékundakwa. Yate deku yé kavéréknggé mawulé yate wa gunat wandakwa, guna sépé sékungunénggé. Guné wunga yamunaa-ngunu, wa nak du dakwat anga wakandakwa, “Ma vé. De nana kundi vékute wanangwa pulak yate deku sépé wa sékundakwa. Nané néma du a ténangwa.” Wunga wate deku yé kavéréknggé mawulé yate wa gunat wandakwa, guna sépé sékungunénggé.

¹⁴ De deku yé kavéréknggé mawulé yandakwa pulak, yamba yawutékwé wa. Wuna yé kavérékmuké kalik yawutékwá. Nana Néman Du Jisas Kraísna yé kavéréknggé wa mawulé yawutékwá. Dé néma du wa randékwa. Wuné néma du yamba wa. Dé nanéké takwemimba kiyaandénnggé wuné déku yé kavéréknggé wa mawulé yawutékwá. Dé takwemimba kiyaandéka wuna kapérandi mawulé dale wa kiyaan. Kiyaandéka ani képmaana musé wunat yamba apa yandékwe wa. Wani musat wa kuk kwayéwutén. ¹⁵ Jisas Kraís takwemimba kiyaandénnggé wa wawutékwá. Nané nana sépé sékunanán, wa baka musé wa. Nané nana sépé sékukapuk yananan, wa baka musé wa. Nakurak musé male wan dé néma musé wa. Got nanat kulémawulé tiyaandéka nané kulé du dakwa ténangwan wa néma musé wa.

¹⁶ Guné kulémawulé kéraae kulé du dakwa téte Gotna ménimba Israel du dakwa wa téngunéngwa. Guné déku du dakwaké Got sémbéraa yakandékwa. Akwi genge gaayémba tékwa déku du dakwaké sémbéraa yakandékwa. Sémbéraa yate gunat yéku mawulé kwayéndu wa yékunmba tékangunéngwa. Gorét wunga waataku-wutékwá.

¹⁷ Wuné Jisasna jémbaa yakwa du téwutéka Jisasna maama talimba wunat viyaandarén. Viyaandaka nak du dakwa wunat viyaandarén waasé yan katakét véte wa vékusékundakwa, Jisasna jémbaa yawutékwanngé. Jisasna jémbaa yawutéka wunat viyaandaka bulaa kalik yawutékwá, nak du wunéké nakapuk apa yamuké.

¹⁸ Kraís Jisasna jémbaamba yaalan wuna aanyé waayéka nyangengu, gunéké nana Néman Du Kraís Jisasét waatakuwutékwá. Dé gunéké sémbéraa yate gunat yékun yandénnggé wa dat waataku-wutékwá. Yi wan wanana wa.

Wani kundi a wasékéyakwutékwá. Yaak.

Efesusmba tékwa du dakwaké Pol viyaan nyéngaa

Taale ani kundi ma vé

Ani nyéngaamba viyaandén kundina waambu anga wa: Got akwi musé nakurakmba waawarkandékwa, Jisasét. Gotna gaayémba tékwa akwi musé, kępmaamba tékwa akwi du dakwa musé asé waawattake Jisasét wandu dé néma du rakandékwa (1:10). Got wandu déku du dakwa Jisasét mawulé kwayésékéyake dale nakurakmawulé ye nak du dakwale yékunmba yatékandakwa.

Pol taale némaamba kundi wa wandékwa, Got néma sémbéraa yate wandéka Jisas Kraiské yékunmba vékulakakwa akwi du dakwa nakurakmba jaawuwe nakurak kém yaalandarénngé. Jisas déku jémbaa ye kiyaaandéka, wa Got du dakwa Satanna taambamba kéraae det Gotna Yaamambi kwayéndén, deké yakwate yandékwa akwi yéku muséké vékuséknadarénngé, talimba wakakét yandén pulak (1:14). Pol kukmba anga wandékwa. De Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa deku mawulé Kraiséét kwayésékéyake ma nakurakmawulé yate yékunmba yatéte Gotna yapaté yandaru.

Pol gwaaménja kundimba wa wandékwa, du dakwa wakwasnyéndu de Kraiséét mawulé kwayésékéyake dale nakurakmawulé yate nakurak kém yaalandarénngé. Anga wandékwa, “Gotna du dakwa wan nakurak sépé pulak wa. Kraisé dé wani sépéna maaka pulak wa.” (4:1-16). Naate anga waak wandékwa, “Gotna du dakwa wan nakurak gaa pulak wa. Kraisé dé nyéndémba taawundarén kwaan pulak wa.” (2:19-22). Naatake anga waak wandékwa, “Gotna du dakwa de wan taakwa pulak nak wa. Kraisé dé wani taakwa du pulak wa.” (5:22-32).

Ani nyéngaamba, Got déku du dakwaké yakwate yandékwa yéku muséké wa véséknangwa.

¹ Got wunat wandéka wuné Pol Kraisé Jisasna kundi kure yaakwa du téte gunat nyéngaamba wawutékwa. Guné Gotna du dakwa Efesusmba téngunéngaa gunat wawutékwa. Guné Kraisé Jisasna jémbaamba yaale déku kundi yékunmba vékukwa du dakwa, gunat wa wawutékwa.

² Nana aapa Got gunéké sémbéraa yate gunat yékun yate, yéku mawulé kwayéte, Néman Du Jisas Kraisé wunga male yandu guné yékunmba tékangunéngwa. Gorét wunga waatakuwutékwa.

Got wandéka Kraisé nanat yékun yandén

³ Nané nana Néman Du Jisas Kraiséna aapa Gotna yé ma kavérék-ngwak. Nané Jisas Kraiséale nakurakmawulé yate yaténanga wa Got nana mawulat yékun yate akwi yéku mawulé nanat tiyaandén. Tiyaandéka nané Gotna du dakwa téte déku gaayéké apapu vékulakanangwa. Yate Got wunga yandénngé nané déku yé kavérék-nganangwa.

⁴⁻⁵ Talimba Got ani kępmaa yakapuk yandén sapak wa wandén, nané Jisas Kraiséale nakurakmawulé yate déku du dakwa ténanénngé. Déku du dakwa téte déku ménimba yéku musé yakwa du dakwa ténanénngé, wa Got talimba wunga wandén. Got nanéké néma mawulé yate wa déku mawulémba wandén, Jisas Kraisé yaae nanéké kiyaaandu nané déku kémba ténanénngé. Nané déku kémba ténanénngé wa Got apapu mawulé yandén. ⁶ Wunga yate nané Jisas Kraiséna du dakwa ténanngwagné vékulakate wa dé nanat yékun yate nanéké sémbéraa yate akwi yéku mawulé tiyaandén. Jisas Kraiské néma mawulé yandékwa. Got wunga tiyaandénngé nané déku yé ma kavérékngwak.

⁷⁻⁸ Krajs nanéké kiyaandéka déku nyéki vaakundéka wa Got nané kéraae yananén kapérandi musé yasnyéputindén. Yasnyéputiye yananén kapérandi muséké nakapuk katik vékulakaké dé. Got wunga yate nanéké néma sémbéraa yate nanat yékun yate yéku mawulé male wa tiyaandén. Wunga yate wa yékunmba yasékéyakndén nanat.

⁹ Talimba Got wa wandén, déku nyaan Jisas Krajs jémbaa yandu, wa dé nak jémbaa yaké yandékwanngé. Taale déku jémbaa Got paakundén wa. Paakuké yate wa wandén, “Kukmba wani jémbaa det wakwasnyé-kawutékwa.” Naandén. Wunga watake wa wani jémbaa paakundén. Bulaa nanat wani jémbaa a wakwasnyéndékwa. Got yaké yandékwa jémbaaké yékunmba vékuséknanénggé, wa bulaa Got nanat wani jémbaa wakwasnyéndékwa. ¹⁰ Got yaké yandékwa jémbaa wan anga wa. Talimba wandén sapak yaandu Got nyét, képmáa, wani taalémba tékwa du dakwa musé asé waak akwi kéraae nakurakmba taake Kraisé t kwayékandékwa. Kwayéndu Krajs akwi muséké néma du rakandékwa.

¹¹ Got déku mawulémba vékulakate wa akwi jémbaa yandékwa. Yate taale nané Juda du dakwat wandén. Krajs yaké yakwa jémbaaké vékulake watake wa nané déku kémba taakandéka Krajsale nakurakmawulé yate ténangwa. ¹² Nané Juda du dakwa taale Kraiské yékunmba vékulakananén. Vékulakananga Got mawulé yandén, nak du dakwa nanat véte déku yé yékunmba kavérékndarénngé.

¹³ Nané taale Kraiské yékunmba vékulakananga kukmba guné nak gaayé du dakwa déké yéku kundi vékungunén. Guné wani kundi vékute wa vékusékungunéngwa. Krajs gunéké kiyaae gunat wa yékun yandén, guné dale yékunmba rapékangunénggé. Wunga vékute guné déké yékunmba vékulakate wangunén, “Déku kundi wan yéku kundi wa.” Wunga wangunénga Got déku Yaamambi gunat wa kwayéndén. Kwayétake akwi du dakwat wakwasnyéndékwa, gunéké. Guné Krajsna du dakwa wa téngunéngwa. Krajs Jisasna jémbaamba yaalan akwi du dakwat déku Yaamambi kwayéké talimba Got kwayéké yandékwanngé wa wandén, “Yi wan wanana wa.” Naandén pulak, wa déku Yaamambi gunat kwayéte akwi du dakwat wakwasnyéndékwa, guné Krajsna du dakwa téngunéngwanngé. ¹⁴ Got déku Yaamambi tiyaandéka wa vékuséknangwa. Got wa wandén, déku du dakwa dale déku gaayémba randaru det yéku musé kwayéké yandékwanngé. Wandén pulak wa dé nanat yéku musé tiyaakandékwa. Wunga vékusékte nané déké mawulé tawulé yate déku yé kavérék-nganangwa.

De kurkale vékuséknarénngé Pol Gorét waatakundékwa

¹⁵⁻¹⁶ Got nanat wunga yékun yandéka guné Efesusmba tékwa du dakwaké vékulakate, Gorét waatakute, déku yé apapu apapu kavérékwutékwa. Guné nana Néman Du Jisaské yékunmba vékulakate dale nakurakmawulé yate téngunéngwanngé, wa vékuwutén. Guné Gotna akwi du dakwaké néma mawulé yate det yékun yangunéngwanngé, wa vékuwutén. Vékute gunéké vékulakate Gorét waatakute déku yé apapu apapu kavérékwutékwa. ¹⁷ Yate dat waataku-pékaréwutékwa, dé gunat yéku mawulé kwayéndénngé. Kwayéndu guné Kraiské kurkale vékuséknangunéngwa. Krajs gunat yakwendén akwi jémbaaké waak kurkale vékuséknangunéngwa. Wunga vékusékungunénggé wa Gorét waataku-pékaréwutékwa. Got wan nana Néman Du Jisas Krajsna néma du wa. Dé nana aapa rate déku gaayémba wa néma du randékwa. ¹⁸ Dé guna mawulé yékun yandu guné kéraangunénggé wandén yéku muséké

kurkale vékusékgunénngé, wa dat waataku-pékaréwutékwa. Nané déku jémbaamba yaalanánéngé wandén déku du dakwa dale déku gaayémba rate yékunmba rapékananéngé kurkale vékusék-ngunénngé, wa dat waataku-pékaréwutékwa. ¹⁹⁻²⁰ Déku mayé apa akwi néma duna mayé apat wa taalékérandén. Taalékérandéka dé apa tapa yate déké yékunmba vékulakakwa du dakwa nanat yékun yaké yandékwanngé kurkale vékusékgunénngé, wa dat waatakupékaréwutékwa. Talimba Jisas Kraiss kiyaandéka Got déku mayé apa yate wandéka wa nakapuk taamale waarapndén. Waarape Gotna gaayét waaréndén. Waare dé néma du rate Gotna yékutuwa taambamba randékwa.

²¹ Got apa tapa yate wandéka Kraiss akwi néma du dakwa, akwi maaka du, apamama yakwa akwi du dakwa, nak du dakwaké vékwa du dakwa, akwi wani du dakwaké wa néma du randékwa. Dé akwi néma du dakwat wa taalékérandén. Taalékére dé bulaa a tékwa néma du dakwa, kukmba téké yakwa néma du dakwa, akwi du dakwaké waak wa néma du randékwa.

²² Got wa wandén, Kraiss Jisas apa tapa yate akwi muséké néma du randénngé. Got wa wandén, Kraiss Jisas néma du rate nané déku jémbaamba yaalan akwi du dakwaké yékunmba véndénngé. ²³ Kraiss Jisas apamama yate akwi muséké, akwi taalémba wa jémbaa yandékwa. Déku jémbaamba yaalan du dakwa nané déku sépé pulak wa yaréngwa. Dé maaka pulak wa téndékwa. Nané déku jémbaamba yaalan du dakwa dale nakurakmawulé yate dale nakurakmba rananu, dé nanale nakurakmba randu, nané akwi yékunmba rapéka-kanangwa.

2

Got wandéka nané kiyaan du dakwa pulak re kulémawulé kéraae Kraissale yékunmba tépékaanangwa

¹ Talimba guné nak gaayé du dakwa guna mawulémba kapérandi mawulé wa wulaae tén. Téndéka wa guné kapérandi musé yaténgunén. Yate kiyaan du dakwa yakwa pulak Gotna kundi yamba vékungunéngwe wa. ² Wani sapak guné kapérandi musé male wa yaténgunén. Ani képmaamba tékwa nak du dakwa yaténdakwa pulak wa yaténgunén. Yaténgunénga akwi kutakwana néma du Satan guna néma du randéka wa déku kundi vékuténgunén. Bulaa waak Satan Gotna kundi vékukapuk yakwa du dakwana mawulémba wa wulaae téndékwa. Tété det témbétnékwa, kapérandi musé yandaréngé.

³ Talimba nané Juda du dakwa wunga wa ténanén. Nané nana gwaal waaranga maandéka bakamuna kundi wa vékuténanén. Vékute nana sépéke male vékulakate nana kapérandi mawulé vékute kapérandi musé yaténanén. Gotna kundi vékukapuk yate, nak gaayémba tékwa du dakwa kapérandi musé yandarén pulak, nané waak kapérandi musé yaténanén. Wani sapak Got yananén kapérandi musé yakatamunaandu wan yékunmba yakatik.

⁴ Néma sémbéraa yakwa du wa Got. Yananén kapérandi musé yamba yakatandékwe wa. Nanéké sémbéraa yandén. Sémbéraa yate nanéké néma mawulé yandén. ⁵ Yate déku kapmang wa nanat Satanna taambamba kéraandén. Kéraae kulémawulé nanat tiyaandén, nané dale apapu apapu yékunmba rapékananéngé. Talimba nané kiyaan du dakwa yakwa pulak, nané Gotna kundi vékukapuk yate déké vékukapuk yate yaténgwa, wa nanéké sémbéraa ye nanat kulémawulé baka tiyaandén, nané dale apapu apapu yékunmba rapékananéngé. Talimba Kraiss Jisas kiyaandéka Got wandéka taamale waarapén. Taamale waarape Gorale rapéka-ndékwa. Yandéka nané waak Kraissale nakurakmawulé yate nané Gorale yékunmba tépékaanangwa.

⁶ Nané Krajs Jisasale nakurakmawulé yate **ténanga** Got nanat waak wandén, “**Guné** Kraisale wuna gaayém^{ba} rakwa néma du dakwa pulak wa rangunéngwa.” Naandén. ⁷ Got wunga wandén, wan kukmba raké yakwa du dakwa déku mawuléké vékuséendarénngé wa wandén. Got nanéké néma mawulé yate nanéké sémbé^{raa} yate nanéké yékunmba véte wandéka Krajs Jisas nanéké kiya^{ae} nanat yékun yandén. Du dakwa wani muséké vékuséendarénngé wa Got nanat wandén, Kraisale ranangwanngé.

⁸ Wa wawutén. Wan Got gunéké wa sémbé^{raa} yandén. Sémbé^{raa} yate dé gunat yékun yate wa guné kéraandén Satanna taambamba. Kéraandéka guné déké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naangunénga gunat kulémawulé kwayéndén. Gunat waatakuwuté^{kwa}. Guné jém^{baa} yangunénga dé Got gunat kulémawulé kwayék kapuk? Yamba wa. Got déku kapmang baka wa gunat kulémawulé kwayéndén. ⁹ Nané jém^{baa} ye kulémawulé kéraamunaa^e, wa nana yé kavérékngatik nané. Got dékét dékun dékun ye wa nanat kulémawulé baka tiyaandékwa. Yandékwanngé vékulakate nana yé katik kavérékngé nané. ¹⁰ Got nanat kulémawulé baka tiyaandéka wa nané déku du dakwa **té^{na}ngwa**. Téte nané Krajs Jisasale nakurakmawulé yate **té^{na}ngwa**. Wunga téte nané ma yéku mawulé vékute yékunmba téte nak du dakwat yékun yakwak. Got nanat kulémawulé tiyaandékwa, nané déku du dakwa téte wunga yanánénngé. Talimba Got wa wandén, nané wunga yanánénngé.

Kém vétik té^{na}nga Got wandéka bulaa nakurak kémba **té^{na}ngwa**

¹¹ Got gunéké sémbé^{raa} yate gunat Satanna taambamba kéraandénngé, guné ani muséké ma vékulakangunék. Talimba de guna sépé yamba sékundakwe wa. Wani sapak nané Juda du, nané Gotna du **té^{na}ngwanngé** wakwasnyéké nana sépé sékwe, gunat wasélékte gunat wananén, “Nak gaayé du wa. Sépé sékukapuk yakwa du.” Naananén.

¹² Wani sapak guné nak mawulé yate Krajs Jisasale nakurakmawulé yamba yan-**gunéngwe** wa. Wani sapak guné nané Israel du dakwale yamba yaténgunéngwe wa. Nané Got wandén du dakwa **té^{na}nga**, guné nak gaayé du dakwa Got wakapuk yandén du dakwa wa téngunén. Téngunénga Got néma yéku kundi déku du dakwat watake dé gunat wani kundi yamba wandékwe wa. Guné Gorké vékukapuk yate dale nakurakmawulé yakapuk yate apakmba téngunén. Wunga téte guné dale apapu apapu yékunmba **tépékaaké** yapatingunén.

¹³ Talimba guné apakmba yaténgunén. Bulaa guné Krajs Jisaské yékunmba vékulakate nané Juda du dakwale Gotna du dakwa wa yaténgunéngwa. Krajs Jisas nanéké kiyaandéka déku nyéki vaakundéka wa guné déké yékunmba vékulakangunéngwa.

¹⁴ Krajs Jisas dékét déku kapmang yandéka wa guné nak gaayé du dakwa nané Juda du dakwale nakurakmawulé yate déku kémba **té^{na}ngwa**. Talimba nané Judasé nak gaayé du dakwale maama yaténanén. Yaténanga waariyanangwa mawulé nana mawulémba tén. Waariyanangwa mawulé wan aatmu pulak wa. Nané nak sakumba **té^{na}nga** guné nak sakumba téngunén. Téte kém vétik wa **té^{na}nanén**. Wunga **té^{na}nga** nakurak kémba **té^{na}na** yaambu nak yamba re wa. Yandéka wa Krajs Jisas nanéké kiya^{ae} wani aatmu péraasnyéndén. Péraasnyéndéka nakurakmawulé yate nakurak kémba **té^{na}na** yaambu wa rakwa.

¹⁵ Talimba nané Judasé nana késépéri apakundi nanéké apa yandéka, nané wani kundi vékute wandékwa pulak yate, nané nak gaayé du dakwale maama yanánén. Yananga Krajs Jisas kiyaandéka wani kundi nanéké apa yamba yandékwe wa. Krajs wunga yandén, wa nané Juda du dakwa nak gaayé du dakwa waak dale

nakurakmawulé yate nakurak kulé kэмба тэнанэннгé wa yandén. Dé wunga yandén, wa nané maama yakapuk yate waariyakapuk ye nakurakmawulé yate yékunmba тэнанэннгé wa yandén.

¹⁶ Dé takwemimba kiyaandén, wa nané Juda du dakwa nak gaayé du dakwale maama yapékatekapuk yananénngé wa kiyaandén. Dé takwemimba kiyaandén, wan nané kéraae nanat Gorké waambule kure yéndu nané dale nakurakmawulé yate nakurak kэмба male тэнанэннгé wa kiyaandén. ¹⁷ Dé yaae nané akwi du dakwat yéku kundi kwayéndén. Guné nak gaayémба тэкwa du dakwa Gorale тэkapuk yate apakmba тэнgunén. Nané Juda du dakwa Gotna du dakwa wa тэнанén. Krai yaae nanat wandén, nané maama yakapuk yate, waariyakapuk ye, nakurakmawulé yate yékunmba тэнанэннгé.

¹⁸ Krai akwi du dakwa yandarén kapérandi mawuléké wa kiyaandén, Gotna Yaamambi nanat yékun yandu guné nak gaayé du dakwa nané Juda du dakwa waak nané akwi nana aapa Gotna du dakwa тэнанэннгé. Gotna Yaamambi nakurak male rate nanat wa yékun yandékwa.

Nané Kraisna du dakwa Gotna gaa pulak wa тэнangwa

¹⁹ Krai wunga yandéka guné nak gaayé du dakwa bulaa guné nana maama yamba тэнgunéngwe wa. Bulaa guné apakmba тэкwa du dakwa yamba тэнgunéngwe wa. Bulaa guné nanale nakurakmawulé yate Gotna akwi du dakwale nakurakmawulé yate wa тэнgunéngwa. Bulaa Gotna kэмба wa тэнgunéngwa.

²⁰ Gaaké wa vékuséngunéngwa. Taale kwaan taawundakwa, gaa yékunmba kwaandénngé. Gaaké ma vékulaka. Gotna kém wan gaa pulak wa. Guné Gotna kэмба тэнgunéngwa Got guna mawulémba wa randékwa. Krai Jisana kundi kure yaakwa dunyan Gotna yémба kundi kwayékwa dunyansale de néma dunyan wa тэндakwa. Tété de taale taawundarén kwaan pulak wa тэндakwa. Krai Jisana wan nyéndémба таawundarén kwaan pulak wa тэндakwa. ²¹ Dé nanat kutndéka déku taambamba wa nané yékunmba тэнangwa. Nané wayéka kure тépékaandu wa dale yékunmba тépékaa-kanangwa. Du yéku gaa wayéka kaaténdaka nak du dakwa vékusékdakwa. Kukmba wani gaa yékunmba kwaakandékwa. Nané wayéka kaaténdakwa gaa pulak a тэнangwa. Kukmba nané yékunmba тété Néman Duna yéku gaa pulak тэkanangwa. Nané wunga тété Gotna yé kavérék-nganangwa. ²² Guné nak gaayé du dakwa guné waak nanale тэkanangwa. Gotna Yaamambi jémбаa yandékwa, guné nak gaayé du dakwa nané Juda du dakwale, nané akwi Néman Du Krai Jisana nakurakmawulé yate, Got raké yandékwa yéku gaa pulak тэнанэннгé.

3

Nak gaayé du dakwat Pol Kraisna kundi wandékwa

¹ Wuné Pol, guné nak gaayé du dakwat wapékawutékwa, Krai Jisana gunéké kulé yaambu kutndu guné Gotna kэмба yaalakwate yangunéngwanngé. Wani jémбаa gunéké yawutéka Krai Jisana maama déku kundiké kalik yate wuné kalapusmba taakandaka rawutékwa. Rate Got gunéké yandén jémбаaké vékulakate dat waatakuwutékwa, dé gunat yékun yandénngé. ² Anga wa vékusé-ngunéngwa. Got wunat wa wandén, wuné ani yéku jémбаa yawuténgé. Got wunat wa wandén, wuné gunéké yékunmba véte yandékwa jémбаaké gunat wawuténgé. Wani muséké wa vékusé-ngunéngwa. Wunga vékulakawutékwa. ³ Gunat ayélap waambu kundi wa wawuténgé, Got wunat wandén kundiké. Talimba paakundén kundiké guné nak gaayé du dakwat wa wawuténgé. ⁴ Guné ani nyéngamba vijaatakawuténgé kundi véte vékusé-ngunéngwa, wuné

Krais ké Got paakwan kundiké vékusék-wutékwanngé. ⁵ Talimba Got du dakwat wani kundi yamba wandékwe wa. Bulaa Got wandéka déku Yaamambi wani kundi wandén, déku yémba kundi kwayékwa dunyansat, Kraisna kundi kure yaakwa dunyansat waak.

⁶ Talimba paakundén kundi wan anga wa: Nak gaayé du dakwa Krais Jisaské yéku kundi yékunmba vékute, déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naate, kulémawulé kéraae dale yékunmba rapéka-ndarénngé, wa Got yaambu nak kutndén. Nak gaayé du dakwa waak nané Juda du dakwale Gotna kémba yaalandarénngé, wa Got yaambu nak kutndén. Nak gaayé du dakwa Krais Jisasale nakurakmawulé yate, nané Juda du dakwa kéraananénngé wandén yéku musé, de waak kéraakandakwa, Gotmba. Talimba nané wani kundiké vékuséngapuk yate nana mawulémba anga wananén, “Nané Juda male wa Gotna kémba wulaae démba yéku musé kéraakanangwa.” Wunga watake bulaa a vékusékte wanangwa, “Nak gaayé du dakwa waak Gotna kémba yaale démba yéku musé kéraakandakwa.” Naanangwa.

⁷ Got wunéké sémbéraa yate wunat yékun yate wunat wandén, wani yéku kundi kwayéwuténngé. Wunat déku mayé apa tiyaate wunat wandén, apa yate Krais Jisasna kundi kwayéwuténngé. ⁸ Wuna mawulémba wawutén, “Kalmu Got wandu néma du dé nak gaayé du dakwat Krais Jisasna kundi kwayéké dé?” Wunga waréwutéka wa wuné baka duwat wani jémbaa tiyaandén. Dé wunéké sémbéraa yate wunat wandéka wuné déké jémbaa yate nak gaayé du dakwat Krais Jisasna kundi kwayéwutéka. Krais Jisas némaamba yéku musé wa tiyaandékwa nanat. Nané wani muséké yékunmba vékuséngé yapatinangwa. Wani muséké waak nak gaayé du dakwat wawutéka. ⁹ Talimba Got akwi musé yandén. Yate taale déku kundi paakundén, kukmba yaké yandékwa jémbaaké. Wani kundi némaamba kwaaré paakutakandéka ran. Randéka bulaa wunat wandéka wa wani muséké wawutéka, akwi du dakwa paakundén kundi yékunmba vékunarénngé.

¹⁰⁻¹¹ Got talimba wani kundi paakundén. Talimba dé nana Néman Du Krais Jisasét wandén, nanat yékun yandu nané Juda du dakwa nak gaayé du dakwa waak déku jémbaamba yaale nakurakmawulé yate nakurak kémba ténanénngé. Nana Néman Du Krais Jisas nanat yékun yandu, nané Juda du dakwa, nak gaayé du dakwa waak, déku jémbaamba yaale nakurakmawulé yate nakurak kémba ténanu, de Gotna gaayémba tékwa akwi néma du, akwi maaka du waak vékandakwa. Véte anga vékusék-ngandakwa. Got késpulak nakpulak yéku mawulé vékute akwi muséké wa yékunmba vékusékdékwa.

¹² Nané nana Néman Du Krais Jisasale nakurakmawulé yate, déké yékunmba vékulakate, déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naate, anga vékusénganangwa. Nané wup yakapuk yate Gotna ménimba tête dale kundi bulkanangwa. Yéku mawulé vékute dale kundi bulkanangwa. ¹³ Wunga vékusékte guné nak gaayé du dakwaké yawutén jémbaaké vékulakate wa gunat wawutéka. Kaangél kuruwutékwanngé guné yéku mawulé ma vékungunék. Wuné gunéké Krais Jisasna jémbaa yawutéka kalik yate wa wunat kalapusmba kusolatakandarén. Taakandaka kaangél kuruwutéka gunéké. Kaangél kuruwutékwanngé guné vékulakate wani muséké kapére mawulé vékuké yambak. Yate guné anga ma wangunék, “Pol nanéké wunga kaangél kutndéka wa nak du dakwa nanéké vékulakandakwa.” Wunga ma wangunék.

Pol Gorét waatakundékwa Krais déké néma mawulé yandékwanngé vékuséknadarénngé

¹⁴ Wa wawutén. Guné nak gaayé du dakwa waak Gotna kémba yaalangunénggé, Got yaambu nak wa kutndén. Taale wani yaambuké kundi paakutake kukmba wunat wandéka bulaa gunat wawutékwa. Wani yéku yaambuké vékulakate wuné gunéké mawulé yate nana aapa Gorét gunéké waatakuwutékwa.

¹⁵ Got dé akwi kémna aapa wa randékwa, déku gaayémba tékwa kém, kępmaamba tékwa kémngé waak. ¹⁶ Yéku jémbaa male yandékwa. Yéku kundi male wandékwa. Yéku mawulé male tiyaandékwa. Tiyaandékwa yéku mawulé katik késké dé. Rapékakandékwa. Got yéku du randéka dat anga waatakuwutékwa. Dé déku mayé apa kwayéndu déku Yaamambi guna mawulémba wulaa vékuléke rakandékwa. Randu guné guna mawulémba apa yate yékunmba yatékangunéngwa.

¹⁷ Gorét anga waak waatakuwutékwa: Guné Krajs Jisaské yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naangunu Krajs Jisas guna mawulémba rakandékwa. Randu guné du dakwaké néma mawulé yate det yékun yate apa yate yatékangunéngwa. Kępmaa miyé méngi kulkindéka miyé apa ye tékwa pulak, guné deké néma mawulé yate guné apa yate tékangunéngwa.

¹⁸ Téte guné Gotna du dakwale yékunmba vékusék-ngangunéngwa. Krajs Jisas nanéké néma mawulé wa yandékwa. Nanéké néma mawulé yandékwa musé wan néma musé wa. Akwi nak néma musat taalékéran wa. ¹⁹ Guné nanéké néma mawulé yandékwanngé yékunmba vékuséknunénggé, wa mawulé yawutékwa. Krajs Jisasna akwi mawuléké vékuséknunénggé yapatinangwa. Guné déku mawuléké ras vékusékte ras waak vékusék-ngangunéngwa. Vékuséknunéngwa Gotna mawulémba tékwa akwi yéku mawulé guna mawulémba waak vékuléke tékandékwa. Gorét wunga waatakuwutékwa.

²⁰ Gotna mayé apa akwi néma duna mayé apat wa taalékérandén. Déku mayé apa nana mawulémba jémbaa yandékwa. Yandéka Got dat waatakuké yanangwa akwi jémbaa yaké wa apa yandékwa. Vékulakaké yanangwa akwi jémbaa waak yaké wa apa yandékwa. Nak jémbaa waak yaké wa apa yandékwa. ²¹ Talimba wandéka Krajs Jisas nanéké kiyaae nanat Satanna taambamba kéraandén. Dé nané Krajs Jisasna jémbaamba yaalan du dakwat mayé apa tiyaandékwa. Wunga yandékwanngé vékulakate, nané bulaa tékwa du dakwa kukmba téna du dakwa waak déku yé ma kavéréknungwak apapu apapu. Yi wan wanana wa.

4

Nané Krajsna jémbaamba yaalan du dakwa déku sépé wa ténangwa

¹ Got nanat wunga yékun yandékwanngé vékulakate, bulaa ani kundi gunat wawutékwa. Nana Néman Du Jisasna maama déku yémba yawutén jémbaaké kalik yate wunat kalapusmba kusolatakandaka amba kwaate bulaa ani kundi gunat wawutékwa. Got gunat wandén pulak, guné yéku mawulé vékute ma yékunmba male yaténgunék. Guné déku du dakwa téngunénggé, talimba Got gunat wandén pulak, yéku mawulé vékute ma yékunmba male yaténgunék. ² Guné guna yé kavéréknungpak yate apapu apapu akwi du dakwat yakélak ma yangunék. Kapérandi musé gunat yandaru guné rakarka yate wani kapérandi musé det yakataké yambak. Yate deké néma mawulé ma yangunék. ³ Gotna Yaamambi yéku mawulé tiyaandéka nané nakurakmawulé yate yaténangwa. Wunga tépékaaké mawulé yate guné néma jémbaa ma yangunék. Guné Krajs Jisasna jémbaamba yaalan nak du dakwale nakurakmawulé yate yékunmba tépékaamuké, néma jémbaa ma yangunék.

⁴ Krajs Jisasna jémbaamba yaalan akwi du dakwa, nané nakurak sépé wa ténangwa. Gotna Yaamambi wan nakurak male wa randékwa, nana mawulémba.

Got wa wandén, nané akwi nakurakmawulé yate déku gaayémba ye dale nakurakmba yékunmba rapékananénggé. ⁵ Nana Néman Du wan nakurak male wa. Nané nakurak duké male wa yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naate Gorké yéndakwa nakurak yaambumba yékanangwa. Wani du wan Krajs Jisas wa. Nakurak yémba male baptais kéraanangwa. Wan Krajs Jisasna yémba male wa. ⁶ Nana aapa Got wan nakurak male wa randékwa. Dé nané akwi du dakwaké yékunmba véréndékwa. Dé nana mawulémba wa randékwa. Dé wandéka wa déké jémbaa yanangwa.

⁷ Krajs Jisas apa tapa yate nanat nak nak késpulak nakpulak mayé apa tiyaandékwa, késnjémba naknjémba yananénggé. ⁸ Krajs wani musé tiyaandékwanngé, talimba du nak ani kundi Gotna nyéngamba wa viyaatakandén:

Déku mayé apa déku maamana mayé apat taalékérandéka wa det kéraae kure waaréndén, nyérét.

Waare du dakwat késpulak nakpulak yéku musé kwayéndén.

⁹ Wani makalkéri kundi, “Dé waaréndén,” naate, kamuké dé wak? Ani kundiké wandén. Taale Krajs Gotna gaayémba gaayandén ani képmaat. ¹⁰ Anga gaayan du male wa anga Gotna gaayét nakapuk waambule waaréndén. Waare néma du rate akwi néma duwat wa taalékérandén. Yate akwi taalémba rate akwi du dakwale rakandékwa.

¹¹ Wan Krajs dé déku du dakwat yéku musé kwayéndékwa. Késpulak nakpulak mayé apa kwayéndékwa. Nak mayé apa kwayéndéka ras déku kundi kure yéndakwa. Nak mayé apa kwayéndéka ras déku yémba kundi kwayéndakwa. Nak mayé apa kwayéndéka, déku jémbaamba yaalandarénggé, ras déké vékuséknngapak du dakwat déké kundi kwayéndakwa. Nak mayé apa kwayéndéka ras déku jémbaamba yaalan du dakwaké yékunmba véte det yakwasnyéndakwa, déku jémbaaké.

¹² Krajs Jisas wani mayé apa tiyaandékwa, nané Gotna du dakwat déku jémbaaké yakwasnyénanénggé. De Krajs Jisasna jémbaamba yaale déké jémbaa yékunmba yate deku mawulémba apa yate téndaru déku kém némaan yandénggé, wa det yakwasnyé-kanangwa. ¹³ Yatake kukmba nané Gotna nyaanngé yékunmba vékulakate déké yékunmba vékusékte nakurakmawulé male yate tépékaa-kanangwa. Krajs nana mawulémba wulaae apa yate randékwanngé kukmba dé pulak wa yatékanangwa. Makal nyambalé kukmba némaan yandakwa pulak, nané Gotna kémba téte taale makal nyambalé téndakwa pulak te, kukmba némaan yakanangwa. Némaan ye dé pulak tékanangwa.

¹⁴ Dé pulak téte, nané makal nyambalé pulak katik téké nané. Makal nyambalé késmawulé nakmawulé vékute késpulak nakpulak kundi vékute késpulak nakpulak musé yandakwa. Yandakwa pulak yate katik téké nané. Nak du nanat kulé kundi wandaru nané makal nyambalé vékukwa pulak, wani kundi bari katik vékuké nané. Wimut kutnjuréndéka rékaa miyé gaanga sépélak aapélak yeyé yaayandékwa pulak, nané némaamba kulé kundi vékunanu, wa nana mawulé sépélak tékandékwa. Nana mawulé wunga tékapuk yandénggé, nak du nanat kulé kundi wandaru nané deku kundi bari katik vékuké nané. Nak du nanat paapu yate makal nyambalésat témbétn dakwa pulak, de nanat katik témbérbé daré.

¹⁵ Makal nyambalé pulak katik téké nané. Néma du dakwa pulak ma tékwak. Téte du dakwaké néma mawulé yate yéku kundi wate ma yatékwak. Wunga yate Krajsale nakurakmawulé male yate kukmba dé pulak tékanangwa. Dé maaka du wa randékwa, Gotna kémba tékwa akwi du dakwaké. ¹⁶ Duna sépémaalé

pulak wa ténangwa nané. Duna maaka, maan taamba, apa, sépé waak yékunmba téndéka wani du apa yate yékunmba téndékwa. Yékunmba téndékwa pulak, nané Kraiské yékunmba vékulakakwa du dakwa déku kundi vékute nak du dakwaké néma mawulé yate apa yate yékunmba tékanangwa. Krai nanat kutndu késnjémba naknjémba yate Gotna kémba téte yéku mawulé vékute apa yate yékunmba tékanangwa.

Krais Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwa kulémawulé kéraae kulé du dakwa tékandakwa

¹⁷ Wawutén akwi kundiké vékulakate gunat nak kundi nak wawutu kurkale ma vékungunu. Néman Duna yémba némaanmba gunat wawutéka. Guné Gorké vékuséngapuk yakwa du dakwa tékwa pulak, nakapuk téké yambak. De ani képmaana baka muséké wa vékulakandakwa. ¹⁸ Deku mawulé yékéyaak yandéka kapérémba wa téndakwa. Téndaka deku mawulé ganngu ye wa tékwa. Téndéka Got kwayékwa kulémawuléké yamba vékuséndakwe wa. ¹⁹ De kapérandi mawulé vékute késpulak nakpulak kapérandi musé yandakwa. De nak du dakwale kapérandi musé yatépékandakwa. Yate nékéti yamba yandakwe wa.

²⁰ Guné wunga yaké yambak. Nané Kraiské gunat yakwasnyéte nané wunga yangunénngé yamba yakwasnyéngwe wa gunat. ²¹ Talimba Krai Jisasna jémbaamba yaalangunénga gunat déké yéku kundi yakwasnyénanén, guné déku du dakwa téte yékunmba téngunénngé. Yakwasnyéngwa kurkale vékungunén. Wunga vékulakawutéka.

²² Yakwasnyénanén kundi wan anga wa: Guné vékungunén kapérandi mawulé yangunén kapérandi musé waak kuk ma kwayéngunék. Talimba kapérandi mawulé guna mawulémba wulaae téndéka guné kapérandi muséké mawulé yate yékunmba yamba yaténgunéngwe wa. Guné kapérandi mawulé vékutéte kapérandi musé yapékate, wa lambiyak-ngangunéngwa. Bulaa wani kapérandi mawulé kapérandi musé waak ma kuk kwayéngunék. ²³ Kwayétake Gorét ma waatakungunu gunat kulémawulé kwayékandékwa. Wani kulémawulé wan yéku mawulé wa. ²⁴ Wani kulémawulé kéraae kulé du dakwa ma téngunék. Téte Gotna kundi vékute dé pulak yatéte yékunmba tékangunéngwa. Téte yéku musé male yakangunéngwa.

²⁵ Bulaa wani kundiké ma vékulaka. Nané akwi Gotna kémba wa ténangwa. Téte nakurakmawulé yakanangwa. Yate guné paapu yangunéngwa kundi ma yaasékangunék. Gotna kémba tékwa nak du dakwat yéku kundi ma kwayéngunék. ²⁶ Guné rakarka yate, jéraawu ma yangunék. Kapérandi musé yambak. Guné nak duwat rakarka yate, bari dele kundi bulte rakarka yangunéngwa mawulé bari yaasékatake, det ma yékun yangunék. Nyaa daawulindu wayéka rakarka yapékare, wa guné yundé kwaaké yambak. Taale dele kundi bule rakarka yangunéngwa mawulé bari ma yaasékangunék. Yaasékatake, wa yundé kwaakangunéngwa. ²⁷ Nané wayéka rakarka yarépékananu, kalmu Satan nané témbére kure yéké dé? Dé gunat témbére kure yékapuk yandénngé we, wa rakarka yangunéngwa mawulé ma bari yaasékangunék.

²⁸ Sél yakwa du nakapuk sél katik yaké daré. De yéku mawulé vékute yéku jémbaa male ma yandaru. Yate musé ras kéraae musékapuk du dakwat ma kwayéndaru. ²⁹ Guné nak du dakwaké kundi bulké yate déké kapérandi kundi bulké yambak. Nak du dakwana mawulé yékun yakwa yéku kundi male ma wangunék. Wate det yékun ma yangunék.

³⁰ Guné kapére mawulé vékute kapérandi musé yangunu, wa Gotna Yaamambi kalik yandu déku mawulé kapére yakandékwa, yangunén muséké. Déku

mawulé kapére yakapuk yandénngé kapérandi mawulé vékuké yambak. Got déku Yaamambi gunat wa kwayéndén, déku nyambalé yaténgunénngé. Gotna Yaamambi guna mawulémba wulaae randéka wa vékuséngunéngwa, Krai Jisas waambule gaaye gunat kéraae kure waarédu, guné dale apapu apapu yékunmba rapékamuké. Vékusékte guné kapérandi mawulé vékuké yambak.

³¹ Vékungunén kapérandi mawulé akwi ma yaasékangunék. Deké kapére mawulé vékungunéngwa mawulé, det waarungunéngwa mawulé, rakarka yangunéngwa mawulé waak ma yaasékangunék. Guné waaru waariyangunéngwa, deké kapérandi kundi bulngunéngwa, det kapére mawulé yangunéngwa, wunga yangunéngwa kapérandi mawulé akwi ma yaasékangunék. ³² Yaasékatake guna du dakwat yékun yate deké sémbéraa ma yangunék. Guné Krai Jisna jémbaamba yaalangunénga Got yangunén kapérandi musé yasnyéputiye dé wani muséké nakapuk yamba vékulakandékwe wa. Yandékwanngé, Krai Jisna jémbaamba yaalan du dakwa gunat kapérandi musé yandaru, guné yandarén kapérandi muséké, “Yénga yakét. Dékumukét,” naate, wani muséké nakapuk vékulakaké yambak.

5

Nané ma nyaa kaalékwanmba téte yéku musé male yakwak

¹ Got gunéké néma mawulé yandéka guné déku nyambalé wa téngunéngwa. Téte guna mawulé déku mawulé pulak téndénngé, ma vékulakangunék. Vékulakate nak du dakwaké néma mawulé ma yangunék. ² Krai Jisas nanéké néma mawulé yate nanéké néma jémbaa ye wa kiyaandén. Kiyaandéka Got déku jémbaaké mawulé yandén. Du ras talimba kwaami viyaae tuwe déké kwayéndaka Got yéku yaama vékute mawulé yandén pulak, Got Krai Jisna jémbaaké mawulé yandén. Krai Jisas yan pulak, guné nak du dakwaké néma mawulé ma yangunék.

³ Guné Gotna du dakwa téte kapérandi mawulé vékuké yambak. Nak du dakwale kapérandi musé yaké yambak. Guna mawulé nak du dakwana muséké katik génngé dé. Wani kapérandi musé yakapuk yate wani muséké waak bulké yambak.

⁴ Guné sépélak aapélak bulkapuk yate kapérandi kundi bulké yambak. Kapérandi muséké bulké yambak. Guné wunga bulkapuk yate, yéku kundi male wate, Gorké mawulé tawulé yate déku yé ma kavérékngunék.

⁵ Anga wa vékuséngunéngwa. Nak du dakwale kapérandi musé yakwa du dakwa, kapérandi mawulé vékukwa du dakwa waak, Gotna gaayét katik yéké daré. De Kraisale néma du dakwa katik raké daré. Nak du dakwana muséké génngwa du dakwa waak Gotna gaayét katik yéké daré. De Kraisale néma du dakwa katik raké daré. Deku mawulé nak du dakwana muséké géndéka wa de Gotna yé kavérékngapuk yate deku yé kavérékndakwa.

⁶ Kapérandi muséké du dakwa ras wandakwa, “Wan kapérandi musé yamba yé wa. Wan baka musé wa.” Wunga wate paapu yandakwa. Guné wani du dakwana kundi vékuké yambak. Du dakwa wani kapérandi musé yate wa Gotna kundit kuk kwayéndakwa. Wani kapérandi musé yakwa du dakwat Got rakarka yandékwa. ⁷ Guné wani kapérandi musé yakwa du dakwale yeyé yaayambak. Yate yandakwa kapérandi musé yamarék.

⁸ Talimba kapérandi mawulé vékute ganngumba yaténgunén. Bulaa Néman Duna du dakwa téte yéku mawulé vékute wa nyaa kaalékwanmba yaténgunéngwa. Yatéte déku du dakwa téndakwa pulak, guné yékunmba vékulakate ma yékunmba yaténgunék. Wunga yatéte kapérandi musé yamarék.

⁹ Nané yékunmba vékulakate yékunmba yatéte nyaa kaalékwanmba yatéte,

nané yéku mawulé male vékute yéku musé male yate yéku kundi male ma bulkwak.

¹⁰ Guné Néman Du mawulé yandékwa jémbaaké ma vékulakangunék. Vékulakate vékusék naate, wani jémbaa male ma yangunék. ¹¹ Guné kapérandi musé yakwa du dakwale yeyé yaayambak. Yate yandakwa kapérandi musé yaké yamarék. De Satanna kapérandi jémbaa yate ganngumba wa téndakwa. Tété de nak du dakwana mawulé yamba yékun yandakwe wa. Wani du dakwat ma wangunék, yandarén kapérandi muséké. Wangunu Got wani muséké kalik yandékwanngé vékusék-ngandakwa. ¹² Paakute yandakwa kapérandi muséké kundi katik bulké nané. Nané wani muséké bulmuké nékéti yanangwa.

¹³ Nyaa véte ganngu yakwa taalémba nyaa kaaléndéka akwi musé yékunmba véndakwa pulak, guné yandarén kapérandi muséké wani du dakwat wangunu wani muséké kurkale vékusék-ngandakwa. ¹⁴ Wunga wangunu kalmu de ras yandarén kapérandi musé yaasékatake nyaa kaalékwanmba téké daré? Wunga téké yandakwanngé du ras ani kundi wandakwa:

Guné yundé kwaakwa du dakwa, ma vélérkiyaae waarapngunu.

Guné kiyaan du dakwa yakwa pulak Gotna kundi vékukapuk ye, wa bulaa ma waarape Gotna kundi vékungunék.

Vékungunu Kraiis gunat yékun yandu guné nyaa kaalékwanmba tékangunéngwa.

Wunga wandakwa, ganngumba yatékwa du dakwat.

¹⁵ Wawutén akwi kundi vékute yékunmba vékulakate yékunmba ma yaténgunék. Yékéyaak yaké yambak. Yate Gorké vékusékte yékunmba ma yaténgunék. ¹⁶ Ani sapak némaamba du dakwa kapérandi mawulé vékute némaamba kapérandi musé yandakwa. Guné yéku musé yéku jémbaa male ma yangunék. ¹⁷ Yate yékéyaak yaké yambak. Yate Got mawulé yandékwa jémbaaké vékusékte, wani jémbaa yate yékunmba ma yaténgunék.

¹⁸ Guné waangété kulak kate waangété yambak. Wani yapaté guna mawulé yaa-van kurkandékwa. Guné ma waatakungunu Gotna Yaamambi guna mawulémba wulaaé mayé apa yatéte guna mawulé yékun yakandékwa. Yandu yéku mawulé vékulék-ngandékwa, guna mawulémba. ¹⁹ Yandu guné Kraiis Jisasna jémbaamba yaalan nak du dakwale jaawuwe tété Néman Du Kraiské mawulé tawulé yate déku yé kavérékte déké gwaaré ma waangunék. Gotna nyéngaamba kwaakwa kundi véte gwaaré ma waangunék. Guna mawulé yékun yandénngé némaamba gwaaré ras waak ma waangunék déké. ²⁰ Yéku musé gunéké yaandu kapérandi musé waak gunéké yaandu nana Néman Du Jisas Kraiis nanat yékun yandénngé vékulakate, apapu apapu nana aapa Gorké mawulé tawulé yate déku yé ma kavérék.

Taakwa kéraakwa du, du kumbikwa taakwa, anga ma yaténgunék

²¹ Guné Kraiis Jisaské yékunmba vékulakate déku yé kavérékte, déku jémbaamba yaalan nak du dakwana kundi vékute wandakwa pulak ma yangunék.

²²⁻²³ Guné dakwa, gunat wawutékwá. Néman Du Kraiis déku jémbaamba yaalan du dakwa nané dale yékunmba rapékamuké, nanat yékun yate nanéké wa kiyaandén. Kiyaandéka nané nakurak kémba tété déku sépé pulak wa ténangwa. Kraiis Jisas néma du rate nané déku jémbaamba yaalan du dakwaké yékunmba véndékwa pulak, dunyansé deku taakwaké yékunmba ma véndaru. Véndaru guné dakwasé, guna duna kundi ma vékungunék. ²⁴ Nané Kraiisna jémbaamba yaalan du dakwa nakurak kémba tété déku kundi kurkale vékunangwa pulak,

guné dakwasé guna duna kundi kurkale ma vékungunék. Vé kute wandakwa pulak ma yangunék.

²⁵ Guné dunyan, gunat wawutékwa. Nané Krai Jisasna jém^{ba}aamba yaalan du dakwaké néma mawulé yate nanéké wa kiyaandén Jisas. Yandén pulak, guné du, guna taakwaké néma mawulé yate det yékun ma yangunék. ²⁶ Krai Jisas nané déku jém^{ba}aamba yaalan du dakwaké wa kiyaandén, nané déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naate déku yém^{ba} baptais kéraae Gotna ménim^{ba} yéku du dakwa male ténanénngé. ²⁷ Krai wunga yandén, nané déku jém^{ba}aamba yaalan du dakwa akwi kapér^{andi} musé akwi kapér^{andi} mawulé waak yaasékatake yéku mawulé male vékute déku ménim^{ba} yékun^{mba} téte déku du dakwa male ténanénngé. ²⁸ Krai Jisas nané déku jém^{ba}aamba yaalan du dakwaké néma mawulé yandékwa pulak, du deku taakwaké néma mawulé ma yandaru. Du deku sépéké néma mawulé yandakwa pulak, deku taakwaké néma mawulé ma yandaru. Du deku taakwaké néma mawulé yandakwa pulak wa dekét deku sépéké néma mawulé yandakwa. ²⁹⁻³⁰ Du dakwa deku sépéké yékun^{mba} véndakwa. Deku sépém^{ba} kapér^{andi} musé yamba yandakwe wa. Yandakwa pulak, Krai wa yandékwa. Nané déku jém^{ba}aamba yaalan du dakwa déku sépé pulak ténanga wa nanéké yékun^{mba} véndékwa.

³¹ Wawutén kundiké ani kundi wa kwaakwa Gotna nyéngaamba: Du déku aasa aapa yaasékatake taakwa kéraae bét nakurakmba yarékambérékwa. Yaréte nakurak sépé ye yarékambérékwa. ³² Wuné anga wawutékwa. Wani kundi wan néma kundi wa. Gwaaménja kundi wa kwaakwa. Wani kundi nanat wandékwa Kraiské, nané déku jém^{ba}aamba yaalan du dakwaké waak. Du déku taakwale nakurak sépé ye yarém^bérékwa pulak, nané Krai Jisasna jém^{ba}aamba yaalan du dakwa dale nakurakmba yaténangwa.

³³ Wani kundi gunat waak nanat waak anga wandékwa. Guné dunyan, guna sépéké néma mawulé yangunéngwa pulak, guna dakwaké néma mawulé ma yangunék. Guné dakwa, guna duna kundi vékute deku yé ma kavérékungunék.

6

Nyambalé, aasa aapale, anga ma yangunék

¹ Guné nyambalé, Néman Du Krai Jisasna jém^{ba}aamba yaale téte guna aasa aapana kundi vékute wandakwa pulak apapu apapu ma yangunék. Wunga yangunu wan yékun wa. ²⁻³ Wunga yaké yangunéngwanngé Gotna nyéngaamba ani kundi wa kwaakwa: Guné guna aasa aapana yé kavérékte deku kundi ma kurkale vékungunék. Talim^{ba} Got wani apakundi nana gwaal waaranga maandéka bakamu Mosesét wa wandén, Gotna du dakwat wunga wandénngé. Wate kundi ras waak anga wandén, “Guné wunga yangunan wa guné yékun^{mba} téte némaamba kwaaré yatékangunéngwa, ani kép^{ma}aamba. Yi wan wanana wa.” Got Mosesét wunga wandén.

⁴ Guné aasa aapa, guna nyambalé yéku mawulé vékute yékun^{mba} yatéte rakarka yakapuk yandarénngé, det némaan^{mba} waaruké yambak. Deké yékun^{mba} véte det Néman Du Krai Jisasna kundiké ma yakwasnyéngunék, yékun^{mba} yaténdarénngé.

Jém^{ba}a yakwa du dakwa, jém^{ba}a kwayékwa duwale, anga ma yangunék

⁵ Guné nak duna jém^{ba}a yakwa du dakwa, gunat jém^{ba}a kwayékwa duna kundi kurkale ma vékungunék. Vé kute deké vékulakate deku yé ma kavérék. Krai kundi yékun^{mba} vékungunéngwa pulak, gunat jém^{ba}a kwayékwa duna kundi yékun^{mba} ma vékungunék. ⁶ Vé kute wandakwa pulak apapu apapu ma

yangunék. De gunéké mawulé yandarénnagé, guna jémbaa véndakwa sapak male wandakwa pulak yaké yambak. Guna jémbaa vékapuk yandakwa sapak, guna jémbaa véndakwa sapak waak, wandakwa pulak ma yangunék. Wunga yate guné Kraisma jémbaa yakwa du dakwa téte jémbaa ma yangunék. Yéku mawulé vékute, Got mawulé yandékwa pulak yate, yéku jémbaa male ma yangunék. ⁷ Anga wa vékuséngunéngwa. Guna néma duké male yamba jémbaa yangunéngwe wa. Guné jémbaa yate nana Néman Du Kraism Jisaské waak wa jémbaa yangunéngwa. Wunga vékusékte yéku mawulé vékute yéku jémbaa male ma yangunék.

⁸ Ma vékulaka. Nana Néman Du Kraism waambule gaaye akwi du dakwa yandarén yéku jémbaa kwayékata-kandékwa. Nak duna kundimba vékute wandakwa pulak jémbaa yakwa du dakwa, deku mawulémba vékulakate mawulé yandakwa jémbaa yakwa du dakwat waak, yandarén yéku jémbaa kwayékata-kandékwa. Wunga kwayékataké yandékwannagé vékulakate guné yéku jémbaa male ma yangunék.

⁹ Du dakwat jémbaa kwayékwa du, guna jémbaa yakwa du dakwa gunéké mawulé yaké yandakwa pulak, guné deké mawulé ma yangunék. Ma vékulaka. Guna Néman Du wan deku Néman Du waak wa. Dé déku gaayémbe rate nakurakmawulé yandékwa, akwi du dakwaké. Dé Néman Du rate akwi du dakwaké vékulakate deké yékunmba véndékwa. Wunga véndékwannagé vékulakate, guné guna jémbaa yakwa du dakwaké yékunmba véreété det yakélak kundi ma wangunék. Wunga yangunu katik wup yaké daré.

Kraism Jisasma jémbaamba yaalan du dakwa waariyakwa du dakwa pulak wa téndakwa

¹⁰ Ani kundi anga wasékéyak-ngawutékwá. Ma véku. Nana Néman Du Kraism Jisas apa tapa yate nanat mayé apa tiyaandékwa. Guné dale nakurakmawulé yate démba mayé apa kéraae guna mawulémba apa yate ma yékunmba yaténgunék.

¹¹ Got nanat késpulak nakpulak mayé apa tiyaandékwa. Wani mayé apa wan waariyanangwa musé pulak wa. Nané Satanale waariyananénggé wani mayé apa tiyaandékwa. Guné wani mayé apa akwi ma kéraa, Satan gunat paapu yate gunat témbérkapuk yandénnagé. ¹² Maamale wa waariyanangwa. Wani maama wan ani képmaamba tékwa du yamba wa. Wani maama wan Satanna du dakwa wa. Anjorémbe tékwa akwi kutakwale wa waariyanangwa. Kapérandi musé yakwa néma du dakwa, maaka dusé, ani képmaamba téte ganngumba apa yakwa musé, wan dele wa waariyanangwa. ¹³ Wunga waariyate guné Got kwayéndéka waariyangunéngwa musé akwi ma kéraangunék. Kéraae, guna maama gunat viyaaké yaandaru, apa ye téte ma waariyangunék. Waariyangunu gunat katik yaavan kurké daré. Yandaru apa yate yékunmba tékangunéngwa.

¹⁴ Guné Satanale waariyaké yate Got kwayéndéka waariyangunéngwa musé akwi kéraae apa yate ma téngunék. Waariyakwa du waariyaké apa baangwi baatngimba gindakwa. Gotna kundi wan wani baangwi pulak wa. Guné wani yéku kundi kéraangunu guna mawulémba wa tékandékwa.

Waariyakwa du waariyaké yate kapamba yandarén siot saawundakwa, maama viyaandaru deku vi deku maatumba wulaakapuk yandénnagé. Yéku musé yangunéngwa yapaté wan wani siot pulak wa. Guné yéku mawulé vékute yéku musé male ma yangunék.

¹⁵ Anga wa vékuséngunéngwa. Kraism Jisas nanat yékun yate nanéké kiyaandéka wa bulaa Got nanat yamba rakarka yandékwe wa. Yandéka nané Gorale nakurakmawulé yate yékunmba ténangwa. Wunga ténangwannagé nak

du dakwat wani yéku kundi ma wangunék. Waariyakwa du maanmba su saawuwe yékunmba téndakwa pulak, guné nak du dakwat wani yéku kundi wate apa yate yékunmba ma tépékaangunék.

¹⁶ Waariyakwa du waariyaké yate waakét kutndakwa, maama viyaandaru deku vi deku sépémba wulaakapuk yandénngé. Krai Jisaské yékunmba vékulakangunéngwa mawulé wan guna waakét pulak wa. Satan guna mawulé yaavan kurké gunat viyaakandékwa. Yate gunat késpulak nakpulak kapérandi mawulé kwayékandékwa. Kwayéte vésék gwalpék kéraae gunat viyaandékwa pulak yakandékwa. Wani vésék yaa pulak yaandékwa. Satan gunat kwayéké yandékwa kapérandi mawulé yaa yaanngwa vésék yakwa pulak guna mawulé yaavan kurkapuk yandénngé, guné Krai Jisaské yékunmba ma vékulakangunék.

¹⁷ Waariyakwa du waariyaké yate kapamba yandarén hat saapndakwa, maama deku maakamba viyaakapuk yandénngé. Anga wa vékusékungunéngwa. Talimba Got Satanna taambamba guné kéraandén, guné dale apapu apapu yékunmba tépékaa-ngunéngé. Got yan jémbaa wan kapamba yandarén hat pulak wa. Guné Got yan jémbaaké vékulakate apa ye yékunmba ma tépékaangunék.

Waariyakwa du waariyaké yate kulaa kutndakwa, maamat viyaaké. Gotna Yaamambi gunat Gotna kundiké yakwasnyéndékwa. Gotna kundi wan waariyandakwa kulaa pulak wa. Guné déku kundi yékunmba vékute apa yate téngunu Satan gunat katik yaavan kurké dé.

¹⁸ Guné wunga yékunmba tépékaaké mawulé yate apapu apapu Gorale kundi ma bulngunék. Bulte dat ma waatakungunu, gunat yékun yandénngé. Gotna Yaamambi guna mawulémba wulaae randu apapu apapu Gorale kundi ma bulngunék. Gaan nyaa yéku mawulé vékute Gorale kundi ma bulngunék. Dale kundi bulmuké sépu yaké yambak. Dé déku akwi du dakwat yékun yandénngé, dat ma waataku-pékaréngunu. ¹⁹ Dé wunat waak yékun yandénngé, dat ma waataku-pékangunék. Guné Gorét anga waatakungunéngé mawulé yawutékwa. Got wunat yékun yate yéku mawulé tiyaandu wuné wup yakapuk apa yate, nak du dakwat Got talimba paakwan kundi kwayékawutékwa. Kwayéwutu de waak wani yéku kundi vékukandakwa, Krai Jisaské.

²⁰ Krai Jisas déku kapmang wa wunat wandén, déku kundi kwayéwuténgé. Kwayéwutéka déku maama kalik yate wunat kalapusmba kusolatakandaka kalapusmba kwaawutékwa. Kwaate wup yakapuk apa yate déku kundi det yékunmba wawuténgé, Gorét ma waataku-pékangunék.

Got det yékun yandénngé Pol dat waatakundékwa

²¹⁻²² Néma mawulé yanangwa du Tikikusét wawutén, gunéké yéndénngé. Dé nanale téte nana Néman Du Jisas Kraisna jémbaa yékunmba yakwa du dat wawutén, gunéké yéndénngé. Ye yawutékwa jémbaaké, yatéwutékwanngé waak, gunat wakandékwa. Wandu yaténgwanngé vékusék-ngangunéngwa. Yangunu guna mawulé yékun yakandékwa. Dé wunga yandénngé wa dat wawutén.

²³ Néman Du Jisas Krai guné déku jémbaamba yaalan du dakwat yéku mawulé kwayéte nana aapa Got gunéké yéku mawulé kwayékandékwa. Kwayéndu guné Gorké yékunmba vékulaka-pékatéte guna du dakwale yékunmba téte deké néma mawulé yakangunéngwa. Gorét wunga waatakuwutékwa.

²⁴ Nana Néman Du Jisas Kraiské néma mawulé yapékakwa akwi du dakwaké Got sémbéraa yate det yékun yakandékwa. Wunga yandénngé dat waatakuwutékwa.

Wani kundi a wasékéyawutékwa. Yaak.

Filipaisé ké Pol viyaan nyéngaa

Taale ani kundi ma vé

Pol solwaramba vaatiye ye taale Yuropna taalémba saambake, Masedonia provinsmba tékwa gaayé Filipait yéndén, Gotna kundi kwayéké (Aposel 16:8-15). Kukmba nak gaayémba ye yaréndéka dé kalapusmba taakandarén. Kalapusmba kwaate wandaka vékundén du ras deku mawulémba male vékute Filipaimba tékwa Jisasna jémbaamba yaalan du dakwat nakpulak kundi kwayéndaka. Yandaka Pol ani nyéngaa viyaae kusatindén. Ani nyéngaa Polké yaan vakmiké kundi mu nak yamba kwaae wa. Dé Jisaské yékunmba vékulakate wa mawulé tawulé yate yaréndén.

Talimba Pol yéwaaké yapatiye yaréndéka Filipaisé wa kwayésatin, déké we. Yandaka wanngé ani nyéngaa Pol Filipaisat yandarén muséké wandén, “Yékun wa.” Naatake det watangndén, Pol kalapusmba kwaakwa naate vékulaka vékulaka naate kapérandi mawulé ka vékundara naae.

Pol Got kwayén néma muséké wa det wandén, wani Jisas Kraisma kéraandarén kulémawuléké. Yate anga wandén, “Guné Judaséna apakundi vékute wandékwa pulak yate yamba kéraangunéngwe wa wani musé. Guné Jisaské male wa yékunmba vékulakanganén. Yate wa kulémawulé kéraangunén.” Naandén. Filipaisé de Kraisma yapaté kéraandarénggé wa Pol mawulé yandén. Kraisa anga yamba wandékwe wa, “Wuné néma du a.” Naate déku yé yamba kavérékndékwe wa. Yate dékét déku mawulémba yamba yandékwe wa musé nak. Dékét déku yé kusandate wa Got kwayén jémbaa yandén. Pol anga wandékwa, “Du dakwa deku mawulé akwi Kraisé kwayésékéyake dale nakurakmawulé yate, wa Gotna yéku mawulé kéraate wa mawulé tawulé yandakwa.” Naandékwa.

Nané ani nyéngaa véte wa anga vékuséknangwa. Pol Filipai du dakwaké wa néma mawulé yandén.

¹ Wuné Pol gunéké ani nyéngaa vijaatakawutékwa. Aané Timotiale Kraisa Jisasna jémbaa yakwa du tété wa gunéké vékulakatékwa. Vékulakate guné Filipaimba tékwa Kraisa jémbaamba yaalan du dakwa, gunéké wa vijaatakawutékwa. Guné Filipaimba tékwa Gotna du dakwa, guna néma du, dele sékét jémbaa yakwa dunyan waak, gunéké wa vijaatakawutékwa.

² Nana aapa Got gunéké mawulé sémbéraa yate gunat yékun yate yéku mawulé kwayéte Néman Du Jisas Kraisa wungat male yandu yékunmba yarékangunéngwa. Gorét wunga waatakuwutékwa.

Pol déké vékulakate Gotna yé kavérékte wandékwa, “Yékun wa.”

³ Wuné gunéké vékulakate apapu wuna Néman Du Gotna yé kavérékte dat wawutékwa, “Yékun wa.” ⁴ Dé gunat yékun yamuké wa wuné dat waatakute gunéké mawulé tawulé yapéka-réwutékwa. ⁵ Guné wunale Jisas Kraisa jémbaa wa yangunéngwa. Talimba wuné wani jémbaa baasnyé ye yawutéka wa wunale sékét yangunén, déku jémbaa. Ye guné wunale déku jémbaa yapékaténgunéngwa. Yangunéngwanngé wuné gunéké vékulakate mawulé tawulé yapéka-réwutékwa. ⁶ Ye anga vékusékwutékwa. Got déku jémbaa yate gunat yéku mawulé kwayéndéka wa guné Jisaské yékunmba vékulakate wa déku jémbaamba yaalangunén. Guné déku jémbaa kurkale yapékamuké wa dé gunat

yéku mawulé kwayékandékwa apapu. Kwayéréndu kwayéréndu ye kukmba Jisas Kraiis waambule yaanda nyaale sékérékngé yakwa.

⁷ Gunéke néma mawulé yawutékwa. Gunéke wunga vékulakawutékwan, wan yékun wa. Bulaa wuné kalapusmba kwaate, talimba kaapamba yatéte, Jisas Kraiisna kundi nak du dakwat kwayéte, déku kundi apa rakwanngé wakwasnyéte wani jémbaa a yapékatéwutékwa. Guné wunale wani jémbaa yangunénga Got nanat yékun yandékwa. ⁸ Wuné gunéke néma mawulé yawutékwa. Jisas Kraiis gunéke néma mawulé yandékwa pulak, wa wuné gunéke néma mawulé yawutékwa. Yawutéka Got wa wésékndékwa. Wawutékwa kundiké wandékwa, “Yi. Wan wanana wa.” Naandékwa.

⁹ Gorét waatakuwutékwa, guné nak du dakwaké néma mawulé yate apa yate wunga yapékaté-ngunénggé. Guné Gotna jémbaa kurkasale yatéte, yandarén yéku musé yandarén kapérandi muséké waak vékusékungunu wani yéku mawulé némaan yandénggé, wa Gorét waatakuwutékwa. ¹⁰ Guné wunga yamunaae, wa yéku musé male yakangunéngwa. Yangunu Jisas Kraiis waambule yaanda sapak, dé néma kot vékukwa néma du rate gunat katik waaruké dé. Yate gunat wakandékwa, “Guné yéku du dakwa wa. Kapérandi musé yamba yangunéngwe wa.” Naakandékwa. ¹¹ Dat waatakuwutékwa. Jisas Kraiis gunat mayé apa kwayéndu guné yéku mawulé kéraate yéku musé male yakangunéngwa. Yangunu nak du dakwa gunat véte Gotna yé kavérékte wakandakwa, “Got akwi néman duwat wa taalékérandén. Dé nakurak apamama yakwa du wa.” Naakandakwa.

Pol kalapusmba randéka Kraiis Jisaské kundi vékudarén

¹² Guné Kraiis Jisasna jémbaamba yaalan wuna aanyé waayéka nyangengu, guné ani muséké vékusékungunénggé mawulé yawutékwa. Wunat kalapusmba kulsolandaka wani kapérandi musé Kraiis Jisasna jémbaat yamba taakatépéndékwe wa. Wani kapérandi musé wunéke yaandéka némaamba du dakwa de Kraiis Jisasna kundi vékundakwa. ¹³ Bulaa Romna néma duké waariyakwa dunyansé, du ras waak, Kraiské wa vékundakwa. Wuné Kraiisna du téwutéka déku maama de wunat kalapusmba taakandarénggé wa vékusékdakwa. ¹⁴ Némaamba du dakwa Kraiis Jisasna jémbaamba yaalan apu kalapusmba kwaawutékwanngé vékulakandaka deku mawulé apa ye wa tékésakwa. Téndéka wup yandakwa mawulé yaasékatake apa ye Gotna jémbaa yate déku kundi kwayéndakwa.

¹⁵⁻¹⁷ Wa vékusékwutén. Du ras wunat kapére mawulé yate wuna jémbaa yaavan kurké wate, paapu yate, wa Kraiis Jisaské kundi kwayéndakwa. Deku yé kavérékngé wate wa yandakwa. Yate wuné kalapusmba kwaate rakarka yate kapére mawulé vékuwuténggé mawulé yandakwa. Yate du ras paapu yate wa Kraiis Jisaské kundi kwayéndakwa. De ras yéku mawulé vékute wa Kraiis Jisaské yéku kundi kwayéndakwa. De wunéke mawulé tawulé yate yéku mawulé vékute wa Kraiis Jisaské wandakwa. Wunga vékuwutén wa. Wunéke mawulé yakwa du anga wa vékusékdakwa. Got wandéka wa wuné kalapusmba kwaawutékwa, nak du dakwat Jisas Kraiské wuné kundi kwayémuké. ¹⁸ Akwi du Kraiis Jisaské wa kundi kwayéndakwa. Wan yékun wa. Yéku yapaté yate daré Kraiis Jisaské kundi kwayéto kapuk paapu yate daré déké kundi kwayéto? Yénga yakét. Kraiis Jisaské kundi kwayéndakwanngé wuna mawulé yarékwa. Mawulé tawulé yapéka-kawutékwa.

Pol kulé téte Kraiisna jémbaa yatépéka-kandékwa

¹⁹ Anga wa vékusékwutékwa. Guné wunéke Gorét waataku-ngunéngwa. Jisas Kraiis déku Yaamambi wunat tiyaandéka wunat yékun yandékwa. Ye kukmba

kalapus yaasékatake kaapat yaalakawutékwa. Wunga vékusékte wuné mawulé yasékéyak-wutékwa.

²⁰ Wuné anga mawulé yawutékwa. Wuné yawutékwa muséké katik wup nékéti yaké wuté. Wuné wup nékéti yakapuk yate apa yate Jisas Kraiské kundi bulkawutékwa, talimba apa ye yawuté pulak. Wunga yawutu nak du dakwa wunat véte wa Kraisna yé kavérék-ngandakwa. Wuné kulé téte Kraisna jémbaa yatéwutu wa de déku yé kavérék-ngandakwa. Wuné Kraisna jémbaa yawutu de déké kalik yate wuné viyaandaru kiyawutu déku yé kavérék-ngandakwa. ²¹ Wuné kiyaaapuk kulé yaréwutan wa Kraisna jémbaa yatépéka-kawutékwa. Yékun wa. Wuné kiyawutan, wa Kraisale yarépéka-kawutékwa. Wan néma musé wa. ²² Wuné ani képmaamba kulé téte Jisas Kraiské yéku jémbaa male yakawutékwa. Yénga pulak yaké wuté? Bari kiyaaaké wuté mawulé yo kapuk ani képmaamba yatépékaké wuté mawulé yo? Yénga véké? ²³ Wanngé vékusék-ngapuk yate wa wani muséké vétikmawulé vékuwutékwa. Wuné kiyaae Kraisale Gotna gaayémba rapékamuké wa mawulé yawutékwa. Yékun wa. ²⁴ Wuné ani képmaamba yatéte gunéké vékulakate gunat yékun yamuké wa mawulé yawutékwa. Wan waak yékun wa.

²⁵ Wuné wani muséké vékulake wa vékusékwutékwa. Wuné ani képmaamba gunale tékawutékwa. Gunale yatéte gunat yékun yakawutékwa, guna mawulémba apa yate Kraiské apapu yékunmba vékula-kangunéngé. Déké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi, wan wanana wa,” naate wa déké mawulé tawulé yakangunéngwa. ²⁶ Wuné nakapuk gunéké yaawutu, Krais Jisas wunat yékun yakwate yandékwanngé wakangunéngwa. Wate mawulé tawulé yate déku yé kavérék-ngangunéngwa.

Filipaisé Polale Kraisna jémbaa yate apa ma yandarék

²⁷ Nana maama wandaru wuné gunéké yaae gunale yaréké wuté, kapuk apakmba yaréké wuté? Yénga yakét. Wunat yandakwa muséké guné vékulakambakate. Ani muséké ma vékulaka. Guné Kraisna kundi yékunmba vékute wandékwa pulak wa yangunék. Wunga yangunu wuné gunéké ani kundi vékuké mawulé yawutékwa. Guné akwi Jisas Kraiské yékunmba vékute guna mawulémba apa yate nakurakmawulé yate nakurak kundi bulte nak du dakwat Jisas Kraiské wa kundi kwayéngunéngwa. ²⁸ Guné guna maamaké wup yaké yambak. Yate guna mawulémba apa yangunu de véte vékusék-ngandakwa. De lambiyak-ngandakwa. Katik tépékaaké daré. Guné kulémawulé kéraae yatépéka-kangunéngwa. De wunga vékusék-ndaru, guné Gorké vékusék-ngangunéngwa. Dékét dé wandu wa dale yékunmba rasékéyak-ngangunéngwa.

²⁹ Got mayé apa wa kwayéndén gunat, Kraisna jémbaa yangunénggé. Kraisna jémbaa yate déké yékunmba vékulakate déku kundiké wangunéngwa, “Yi. Wan wanana wa.” Naangunéngwa. Kraisna jémbaa yate, wa déké kaangél kutngunéngwa. ³⁰ Wunga yate wa guné wunale déku jémbaa yékunmba wa yangunéngwa. Déku jémbaa yate wa waariyakwa dunyansé pulak nané ma apa yakwak. Talimba du dakwat Krais Jisaské kundi kwayéwutéka du ras wunat yaavan kurké yandaka wa véngunén. Bulaa nak du dakwat Krais Jisaské a kundi bulwutékwanngé wunat yaavan kurké yandaka wa vékungunén. Guné nanale sékét Krais Jisaské kundi bulnanga nanat yaavan kurké yandakwa. Yandaru nané akwi waariyakwa dunyan pulak, nané ma apa yakwak. Katik wup yaké nané kaangéllké.

2

Aanyé waayékale ma nakurakmawulé yate det yékun yakwak

¹ Guné Filipai du dakwa Krai Jisasna jém^{ba}amba yaalan apu, guna mawulé dé apa ye to kapuk? Krai gunéké néma mawulé yandéka guné nak du dakwaké mawulé guné yo kapuk? Gotna Yaamambi guna mawulémba wulae randéka guna du dakwale nakurakmawulé yate yakélak guné yaro kapuk? Guné deké mawulé yate deké guné mawulé sémbé^{ra}a yo kapuk? Yi, deké wani yéku yapaté akwi yangunéngwa. Wa vékusékwuté^{kwa}. ² Vékusékte wa gunat wawuté^{kwa}. Guné akwi nakurakmawulé male yate nakurak kundi male bulte nakurak jém^{ba}at male ma yangunék. Guné akwi guna du dakwaké néma mawulé yate nakurak kém pulak ma téngunék. Wunga yangunu wuné gunéké mawulé tawulé yasékéyakngawuté^{kwa}. ³ Guné guna sépéké male vékumbakate. Guna yé kavérékngé yambak. Guné nak du dakwaké vékute mawulé yate deku yé ma kavérékngunék. ⁴ Guné mawulé yangunéngwa jém^{ba}aké male vékulakaké yambak. Nak du dakwa mawulé yakwa jém^{ba}aké waak ma vékulakangunék. Vékulakate dele ma jém^{ba}a yangunék.

Krais déku yé yamba kavérékndékwe wa. Got wa kavérékén déku yé

⁵ Guné Krai Jisasale nakurakmawulé yate ma yaréngunék. ⁶ Talimba dé Got pulak wa randén. Rate dé Got pulak ramuké yamba vékulakandékwe wa. ⁷ Yate dé néman duna yapaté yaasékandén. Dé déku gaayé yaasékatake jém^{ba}a yakwa baka du pulak wa yaréndén. Ani kép^{ma}at gaayandéka ani kép^{ma}amba yarékwa taakwa nak wa dé kéraalén. Kéraaléka wa ani kép^{ma}ana du téndén, nané pulak.

⁸ Ani kép^{ma}ana du yatéte déku yé yamba kavérékndékwe wa. Yate baka du téte dé Gotna kundi vékuténdén. Vé^{kwe} yi naandéka wa du ras dé viyaandarén. Takwemimba dat baangndaka kiyaandén, talimba kapérandi musé yan duwat takwemimba baangndaka kiyaandarén pulak.

⁹ Krai Jisas wunga ye kiyaandénngé wa Got déku yé kavérékte wandéka wa dé néman du wa randékwa. Got wandéka dé akwi néman duwat taalékére akwi du dakwa, musé aséké waak wa néman du randékwa. ¹⁰ Gotna gaayém^{ba} rakwa du dakwa, ani kép^{ma}amba tékwa du dakwa, andala atnda tékwa kép^{ma}amba tékwa du dakwa, akwi du dakwa Jisasna yé kavérékngé, wa déké kwaati séte waandé daakandakwa. ¹¹ Daate anga wakandakwa, “Jisas wa nana Néman Du wa.” Wunga wate nana aapa Gotna yé kavérékngandakwa.

Nané vérekngwa yaa pulak yatéte yaambu ma wakwasnyékwak

¹² Néma mawulé yawuté^{kwa} du dakwa, talimba gunale yaréwutéka wuna kundi vékungunén. Bulaa apakmba yaréwuté^{kwa}. Guné bulaa waak wuna kundi vékungunénngé néma mawulé yawuté^{kwa}. Ma véku. Guné Gorké wup yate kurkale ma vékula-laakate Got mawulé yandékwa pulak ma yangunék. Yate wa déké yé^{na}ngwa yaambumba wa yékangunéngwa. ¹³ Got guném^{ba} rate wa jém^{ba}a yandékwa, guné dé mawulé yandékwa pulak yaké mawulé yangunénngé. Yandékwanngé vékute, guné akwi déku kundi vékute mawulé yandékwa pulak ma yangunu.

¹⁴ Guné ma véku. Guné kapére mawulé vékute rakarka kundi bulké yambak. Guné kundit waaru waariyaké yambak. ¹⁵⁻¹⁶ Guné wunga yakapuk baka yakélak yare, wa kapérandi musé yakapuk yate yékunmba yarékangunéngwa. Yaréte yéku mawulé vékute Gotna nyambalé yaréte yéku yéku musé male yakangunéngwa. Yate ani kép^{ma}amba yatéte kapére mawulé vékute kapéremusé yakwa du dakwale, guné yatéte yaa vérékte kaalékwa pulak wa

yaté kangunéngwa. Yaa vérekte ganngumba kaaléte yéku yaambu wakwasnyéndékwa pulak, guné det Kraiské kundi bulite déké yékwate yandakwa yaambu wa det wakwasnyé-kangunéngwa. Guné wunga yangunu, Jisas Kraiské néma néma kot vékute néma du randa sapak wuné mawulé tawulé yakawutékwá. Wani sapak wuné gunat ve anga vékusék-ngawutékwá. Wuné Jisas Kraiské néma jémbaa yawutéka guné némaamba du dakwa déku jémbaa yangunénggé dé wunat wakandékwa, “Méné yéku jémbaa wa yaménén wunéké.” Dé wunga wamuké vékute mawulé tawulé yakawutékwá.

¹⁷ Guné, wuné waak Gorké néma mawulé wa yanangwa. Guné Jisas Kraiské yékunmba vékulakate, déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naate, wa guna mawulé Gorét wa kwayéngunéngwa. Talimba kwaami tuwe Gorké kwayéandarén pulak wa guna mawulé dat kwayéngunéngwa. Kwayéte yéku jémbaa wa yangunéngwa, déké. Wuné waak dat wuna mawulé kwayéte déké yéku jémbaa wa yawutékwá. Yate wuné gunat yékun yaké kiyaamunaae, wuné mawulé tawulé yakawutékwá. ¹⁸ Yawutékwá pulak, guné waak ma mawulé tawulé yangunu. Wunale mawulé tawulé yasékéyak-ngangunéngwa.

Pol wandu Timoti Filipait yékandékwa

¹⁹ Nana Néman Du Jisas Timoti gunéké yéndénnggé mawulé yandu, yaré yaré naae wawutu Timoti gunéké yékandékwa. Dé ye guné vétake nakapuk waambule yaae gunéké wunat wandu wuna mawulé yékun yamuké, wa wuné dat wawutu yékandékwa. ²⁰ Timoti wunale sékét gunéké mawulé yate gunat yékun yaké vékulakandékwa. Nak du dé yakwa pulak yamba yandakwe wa.

²¹ Akwi nak du dakwa deku jémbaaké male kurkale vésék naate, Jisas Kraiské jémbaaké yamba kurkale vésék naandakwe wa. ²² Timoti de yakwa pulak yamba yandékwe wa. Déku yapaté wa vékusékngunéngwa. Dé yéku jémbaa yakwa du wa. Aané Kraiské yéku kundi kwayéte dé wunat yékun yandén, nyaan déku aapat yékun yandékwa pulak. ²³ Wunat yaké yandakwa muséké véséktake wa dé wawutu gunéké yékandékwa. Wunga vékulakawutékwá. ²⁴ Nana Néman Du Jisas wuné gunéké yémuké mawulé yandu, wa wuné gunéké bari yékawutékwá. Wunga vékulakawutékwá.

Epafroditus yékandékwa Filipait

²⁵ Wuné Epafroditusét wa wawutén dé bari gunéké waambule yémuké. Yékunmba wa wunga wawutén. Talimba dat wangunénga wunéké yaae guna yémba jémbaa yandén. Dé wunat yékun yandén. Yate Jisas Kraiské jémbaamba yaale wuna waayéka pulak yaréte wunale jémbaa yandén. Waariyakwa dunyan apa yandakwa pulak, wa dé wani jémbaaké apa yandén. Bulaa wa wawutén, dé gunéké waambule yémuké. ²⁶ Dé nakapuk guné véké mawulé yandékwa. Baat yandéka guné vékwanngé wa kapére mawulé vékundékwa. ²⁷ Talimba dat baat yandéka kiyaakate yandén. Yi wan wanana wa. Yandéka Got déké mawulé sémbéraa yate wandéka wa dé nakapuk yékun yandén. Got déké male yamba mawulé sémbéraa yandékwe wa. Wunéké waak sémbéraa yandén. Wuné Epafrodituské, “Némaamba ka géraawuta,” naae kalik yate, wa wunéké waak mawulé sémbéraa yandén. Yate wandéka wa dé nakapuk yékun yandén.

²⁸ Wunga yandéka Epafroditus nakapuk gunéké yémuké mawulé yawutékwá, guné dat ve nakapuk mawulé tawulé yangunénggé. Guné mawulé tawulé yangunu wuné waak gunéké vékulakate mawulé tawulé yakawutékwá. ²⁹⁻³⁰ Dé gunéké yéndu guné déké ma mawulé yangunu, Néman Du Jisasna jémbaamba yaalan akwi du dakwaké mawulé yangunéngwa pulak. Déku yé ma kavérékngunu. Dé Jisas Kraiské jémbaa yate kiyaakate wa yandén. Guné wunale yarékapuk

yangunénga dé wa guna taalé kéraae wunat yékun yate kiyaaakate yandén. Wunga yandénngé vékute, déku yé ma kavérék-ngunu. Dé yan pulak yakwa duna yé waak ma kavérékngunu.

3

Kraisé yékunmba vékulakate Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa tékanangwa

¹ Krais Jisasna jémbaamba yaale wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, wuna kundi wasékéyakngé yate, gunat anga wawutékwa. Guné nana Néman Duké ma mawulé tawulé yangunu. Ani kundi gunéké viyaatakamuké yamba saalakuwutékwe wa. Guné ani kundi apapu vékungunénngé mawulé yawutékwa. Yate wuné gunat nakapuk wawutékwa, guné kurkale vékute yékunmba yaténgunénngé.

² Guné ma jéraawu yangunu kapérandi musé yakwa duké. De wandakwa, “Guné Gotna nyambalé yaréké mawulé ye guna sépé ma sékungunék.” Wunga wandaka déké wa wawutékwa: Wani du waaléwasa musé yaavan kurkwa pulak, wunga wa guna mawulé yaavan kurkate yandakwa. ³ Yate wani kundi wate paapu yandakwanngé wa wawutékwa. Gotna Yaamambi nana mawulémba téndéka wa Got nanat yékun yandékwa. Yandéka nané Gotna yé yékunmba kavérékte, Krais Jisas nanéké kiyaaandénngé vékulakate, déké mawulé yanangwa. Yate Gotna nyambalé yarékanangwa. Sépé sékukate yandakwanngé katik vékuké nané.

⁴ Du ras anga wamunaandaru, “Nané nana sépé sékwe apakundi nak waak vékunanu Got nanat kulé mawulé tiyaandu nané dale yékunmba rapékanangwa.” Wunga waké yandakwanngé, wuné gunat a wawutékwa. Du ras apakundi vékute wandékwa pulak yandaka det taalékére yasande yékunmbaa-sékéyak wuné wa vékute wandékwa pulak yawutén. ⁵ Wuna aasa wuné kéraaléka nyaa taambak kaayék kupuk (8) yéndéka nana apakundi vékute wuna sépé sékudarén. Israel wan wuna gwaal waaranga maandéka bakamu wa. Wuné Benjaminna kémba wa téwutékwa. Wuna aasa aapa Hibu du taakwa témbéréka wuné waak Hibu du wa téwutékwa. Wuné Farisi du deku jémbaamba wulaae Judana apakundi akwi kurkale vékusékwutékwa wa. ⁶ Wuné Moses wan apakundi kurkale vékuséke wuna mawulémba apa yate, wa Krais Jisasna jémbaamba yaalan du dakwat yaavan kuruwutén. Wuné Judana akwi apakundi kurkale vékusékwuréte wandékwa pulak yawutén. Makalkéri apakundit nak yamba kuk kwayéwutékwe wa.

⁷ Talimba wani yapatéké wawutén: Wan néma musé wa. Bulaa wani yapatéké wawutékwa: Wan makalkéri musé wa. Wunga wate wani muké yamba vékuwutékwe wa. Bulaa Krais Jisaské male vékuwutékwa.

⁸⁻⁹ Talimba késépéri muséké wawutén: Wan néma musé wa. Bulaa wani musé aséké akwi wawutékwa, wa makalkéri musé wa. Sémbayémba yaasnyéndakwa musé wa. Wunga wate nakurak male muséké wawutékwa: Ani musé wan néma musé wa. Akwi nak musat wa taalékérandén. Wunga wawutékwa musé wan wuna Néman Du Krais Jisaské yékunmba vékulakate dale nakurakmawulé yawutékwa yapaté wa. Déké yékunmba vékulakate wani nak musé akwi wa kuk kwayéwutén. Dé wunale randu wuné dale nakurakmawulé yate yaréké mawulé yate wa nak musat akwi wa kuk kwayéwutén. Bulaa du dakwa wunat véskéte wuna yé kavérékndarénngé yamba vékulakawutékwe wa. Gorké vékulakawutékwa. Dé wunat wakandékwa, “Méné Krais Jisaské yékunmba

vékuménéngwa. Méné yéku du wa.” Got wunga wandénngé wa mawulé yawutékwa.

¹⁰⁻¹¹ Wani muséké male néma mawulé yawutékwa. Wuné Krai Jisas yatan pulak yatéte, Krai Jisasét kurkale véséngawutékwa. Dat vésékte Gotna mayé apaké vékusék-ngawutékwa. Got apa tapa yate wandéka wa Krai Jisas taamale waarapndén. Wani mayé apaké vékusék-ngawutékwa. Wuné Krai Jisasale nakurakmawulé yate dé kurén kaangél wuné waak kurké mawulé yawutékwa. Dé kiyaaké yate yéku mawulé vékundén pulak, wuné waak akwi nyaa yéku mawulé vékukawutékwa. Kukmba Got wunat waak wandu nakapuk taamale waarape dale rapéka-kawutékwa. Wunga mawulé yawutékwa.

Pol pétékwa du pulak apa yatépékandékwa

¹² Wuné anga yamba wawutékwe wa: Wuné bulaa Krai Jisas ran pulak a rawutékwa. Wuné yéku mawulé kéraasékéyake yéku musé male yawutékwa. Kapérandi musé yamba wawutékwe wa. Wunga yamba wawutékwe wa. Wuné anga wawutékwa: Wuné yéku mawulé vékute yéku yéku musé male ye Krai Jisasna du yékun ramuké wate néma jémbaa a yapéka-téwutékwa. Krai Jisas wunat yékun yandéka wuné déku du yékun raké wuné néma jémbaa yapéka-téwutékwa. ¹³ Krai Jisasna jémbaamba wunale yaalan du dakwa, gunat wawutékwa. Bulaa wayéka wuné yéku mawulé vékute kurkale yamba rawutékwe wa. Wuné talimba yawuténg muséké kuk kwayétake bulaa kukmba yaaké yakwa muséké vékulakawutékwa. Yate néma jémbaa a yapéka-téwutékwa.

¹⁴ Musé kéraaké pétékwa duké ma vékulaka. Apa ye pétékwa du wa pétékwa nak duwat taalékére, yéku musé kéraaké, wa péténdakwa. Pétékwa du yéku musé kéraamuké apa yandakwa pulak, wa wuné ani képmaamba téte apa yawutékwa. Kéraaké yawutékwa yéku musé wan anga wa: Krai Jisas nanéké kiyaandénngé, wa Got wandu wuné waare dale yékunmba rapéka-kawutékwa apapu.

¹⁵ Nané Krai Jisaské kurkasale vékuséngwa du dakwa, nané wunga wani mawulé ma yakwak. Guné ras nak pulak mawulé yangunu wa Got gunat yakwasnyékandékwa, wani muséké. ¹⁶ Nané déku jémbaaké vékusékte wani jémbaat male ma kurkale yakwak.

¹⁷ Guné Krai Jisasna jémbaamba yaalan wuna aanyé waayéka nyangengu, guné akwi wuné yatékwa pulak ma yaténgunu. Nané Krai Jisaské yékunmba vékulakakwa du gunat yéku yapaté wa wakwasnyéngwa. Guné nanat véte yéku mawulé vékute, wa yaténgwa pulak ma yaténgunék.

¹⁸ Gunat talimba apapu wa wawuténg. Wawuténg pulak, bulaa nakapuk wawutékwa. Mawulé sémbéraa yawutéka wuna ménimba méniyangu vaakundéka a wawutékwa. Némaamba du dakwa wa talimba Krai Jisasna jémbaamba yaale bulaa nakapuk de déku maama wa téndakwa. Yéku mawulé yamba vékundakwe wa. Wunga yate Krai deké takwemimba kiyaandénngé yamba yékunmba vékulakandakwe. Yate wa Krai kundi kuk kwayéndakwa.

¹⁹ Gorké mawulé yakapuk yate de kapére mawulé vékute deku sépéké male vékulakandakwa. Yate wa kapéremusé yandakwa. Nak du wani musé yamunaandaru, wa nékéti yakandakwa. De wunga yatéte wa nékéti némbat yandakwa muséké wa dusék takwasék yaténdakwa. Yate ani képmaana muséké male vékundakwa. Wunga yakwa du dakwa wa de kapérandi gaayét yékandakwa. Gorale katik rapékaké daré.

²⁰ Nané, nané Gotna gaayét yékanangwa. Nané Gorale yékunmba rapékakanangwa, apapu apapu. Nana Néman Du Jisas Krai Gotna gaayé

taakatake nakapuk gaaye nané kéraaké yandékwanngé a kaavéréngwa. ²¹ Dé gaaye apamama yandu nana kapérandi sépé yékun yasékéyakngé yakwa, dékét déku yéku sépé pulak. Jisas Kraisa wunga apamama yakandékwa. Déku mayé apa wa akwi duna mayé apat taalékérasandan. Nana sépé wunga yawurétake du dakwa, akwi musé aséké waak, dé néman du wa rakandékwa.

4

Nané ma nakurakmawulé yate yéku mawulé kéraae kurkale yatékwak

¹ Kraisa Jisasna jémbaamba yaalan wuna aanyé waayéka nyangengu, wani kundiké vékute gunat wawutékwá. Néma mawulé yawutékwá du dakwa, guné nana Néman Du Kraisa Jiskasé apapu yékunmba vékulakate guna mawulémba ma apa yangunék. Guné wuna kundi vékwe Kraisa Jisasna jémbaamba yaalangunénga wuné gunéké vékute mawulé tawulé yawutékwá.

² Béné Yuodia ambét Sintike, bénat wawutékwá. Béné kundi giye nakurakmawulé yate ma kurkale yarémbénu. Béné Néman Du Kraisa Jisasna jémbaamba yaale Gotna kémba wa témbénéngwa. Waaruké yambak.

³ Méné wunale sékét Kraisa Jisasna jémbaa yakwa du, ménat a wawutékwá. Méné wani taakwa vétikét ma yékun yaménu, bét kundi giye nakurakmawulé ye kurkale rambérénggé. Bét waak wunale jémbaa wa yambéren, nak du dakwa Kraisa kundi vékumuké. Aané Klemenale, wani taakwa vétik, wunale jémbaa yakwa nak du dakwa waak, de akwi wa jémbaa yandarén, nak du dakwa Kraisa kundi vékumuké. Deku yé Got kure rakwa nyéngaamba wa kwaakwa. De apapu dale yékunmba rapéka-kandakwa.

⁴ Apapu Néman Duké ma mawulé tawulé yangunu. Gunat nakapuk waambule wawutékwá. Déké ma mawulé tawulé yangunu. ⁵ Nana Néman Du Jisas a yaakandékwa. Yaaké yandékwanngé vékute, guné akwi du dakwaké ma mawulé ya. Det waaruké yambak. Det ma yakélak kureré. ⁶ Guné késmu nakmuké vékula-laakaké yambak. Guné musé raské yapatite Gorale kundi bulte, dat “Yékun” wate, dat ma waatakungunék, wani muséké.

⁷ Got nanat yéku mawulé tiyaandékwa. Tiyaandékwa mawulé nané képmaana du dakwa yamba vékuséknangwe wa. Tiyaandékwa mawulé kéraae nané wup yakapuk yate yékunmba yaténgwa. Guné Gorké mawulé yate dat waatakute, guné Kraisa Jisasale nakurakmawulé yate yaténgunu, Got wani yéku mawulé gunat kwayékandékwa. Guna mawulé yékun téndu guné wup yakapuk yate yékunmba male yaréngunénggé wa Got wani yéku mawulé kwayékandékwa.

⁸ Kraisa Jisasna jémbaamba yaalan wuna aanyé waayéka nyangengu, wuna kundi wasékéyakngé yate gunat wawutékwá. Yéku kundi, yéku yapaté, yéku jémbaaké waak, ma vékulakangunék. Yéku musé, yéku mawulé, nak du dakwa yakwa yéku muséké waak, ma vékulakangunék. Gotna yé kavérék-ngunéngwa yapaté, akwi nak yéku yapatéké waak ma vékulakangunék. ⁹ Gotna jémbaaké gunat yakwasnyétake déku kundi waak bulwutéka wa vékungunén. Déku jémbaa yawutéka wa véngunén. Vékute véngunén pulak, guné waak wunga ma yangunék. Wunga yangunu, nanat yéku mawulé tiyaakwa du Got wa gunale tékandékwa.

Pol mawulé yandén Filipaisé dat kwayéendarén muséké

¹⁰ Guné wunéké mawulé yate wunat nakapuk yékun yangunénga wuné nana Néman Du Jisas Kraiské mawulé tawulé yate déku yé kavérék-wutékwá. Anga wa vékusék-wutékwá. Talimba guné wunéké mawulé yate, wunat yékun yamban yaambuké wa yapingunén. ¹¹ Wuné muséké yapatite ani kundi

yamba wawutékwe wa. Wuné anga vékusékwutékwa. Némaamba musé kureréwutékwa sapak wuna mawulé yékun téndékwa. Ayélapkéri musé kureréwutékwa sapak waak wuna mawulé yékun téndékwa.

¹² Wuna mawulé yékun tépékaamuké wa vékusék-wutékwa. Késépéri gaayémba yaréwutéka mawulé yékun téndékwa. Naknya musé asé kapuk yaréte, naknya musé kure yaréwutéka mawulé yékun téndékwa. Kakému rékaamba tékwa sékét, kaandéké kiyaawutékwa sékét waak, wuna mawulé yékun téndékwa. Yéwaa némaamba rakwa sékét, yéwaa ayélapkéri rakwa sékét waak, wuna mawulé yékun téndékwa. ¹³ Krai Jisas wunat mayé apa tiyaate wa wunat yékun yandékwa. Yandékwanngé, mawulé yandékwa pulak yakawutékwa. ¹⁴ Dé wunat yékun yandékwa. Guné waak wunat yékun yangunén. Wan yékun wa.

¹⁵ Guné Filipaimba tékwa du dakwa, gunékét guna kapmang anga wa vékusék-ngunéngwa. Talimba wuné Krai Jisasna yéku kundi taale gunat watake guna gaayé Masedonia taakatake yéwutén sapak, wa guné Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa, guné male wa wunat yékun yangunén. Yate wa yéwaa, musé asé waak tiyaangunén. Krai Jisasna jémbaamba yaalan nak du dakwa, guné yan pulak, de wunat yéwaa, musé asé ras yamba tiyaandakwe wa. ¹⁶ Wuné Tesalonaikamba yaréte yéwaa, muséké yapatiwutén sapak waak guné wa wunat yékun yate yéwaa apu vétik wunéké kwayésatengunéngwa kéraawutén. ¹⁷ Wunat yéwaa tiyaangunén yapaté wan yékun wa. Tiyaangunéngwa yéwaaké Got vékulakate wani yéku yapatéké gunat kurkasale kwayékatate ras waak wanale kwayékandékwa.

¹⁸ Guné musé asé yéwaa kéraae jaawungunéngwa Epafroditus kure yaandéka a kéraawutén. Kéraae wa bulaa musé nakngé yamba yapatiwutékwe wa. Guné wunat yékun yangunéngwa Got mawulé yandékwa gunéké. Got déké kwaami viyaae tuwe kwayéndaka yéku yaama yakwa muséké mawulé yandékwa pulak, wunat tiyaangunén muséké waak mawulé yandékwa. Guné wunat wa yékun yangunén. ¹⁹ Wuna Néman Du Got gunat késépéri yéku musé kwayékandékwa. Guné Krai Jisasale nakurakmawulé yate yaréngunu, Got akwi yéku yéku musé kure rate, yapati-ngunéngwa akwi yéku musé wa kwayékandékwa gunat.

²⁰ Nané nana aapa Gotna yé apapu ma kavérékngwak. Yi. Wan wanana wa.

Pol déku kundi a wasékéyakndékwa

²¹⁻²² Krai Jisasna jémbaamba yaale déku kundi yékunmba vékukwa du dakwaké wa mawulé yawutékwa. Krai Jisasna jémbaamba yaale wunale tékwa du dakwa de waak gunéké mawulé yandékwa. Romna néma duna gaamba jémbaa yarékwa du dakwa ras Gorké yékunmba vékulakate de waak gunéké mawulé yandékwa. Yate wandaka a gunat wawutékwa.

²³ Néman Du Jisas Krai Jisas gunéké mawulé sémbérra yate gunat yékun yandénngé wa dat waatakuwutékwa.

Wani kundi a wasékéyakwutékwa. Yaak.

Kolosiséké Pol viyaan nyéngaa

Taale ani kundi ma vé

Kolosi wan Esia provinsmba tan gaayé nak wa. Efesus gaayale kwakérola wa tan. Kulémba yamba wa. Pol Jisas Kraisna kundi kwayémuké Kolosit yamba yéndékwe wa. Dé Efesusmba yaréte du rasét wandéka ye provinsna nak taalémba Jisasna jémbaa yate wa Kolosit waak yéendarén.

Pol kundi vékundén, du ras Kolosi du dakwa Jisaské yékunmba vékulakandaka deku yéku mawulé ani yaavan kurkwate yandaka. Wunga kundi vékutake wa ani nyéngaa viyaae det kwayésatindén, deku mawulé yékun téndénngé. Anga wandén, “Krais dé akwi muséna néma maaka du wa. Krais male wa nané Satanna taambamba kéraaké apa tapa yandékwa. Nak yaambu nanat katik yékun yaké daré. Kraisna jémbaamba male wa Got akwi musé yawuréndén. Kraisna jémbaamba male wa Got akwi du dakwa musé asé Satanna taambamba kéraakwate yandékwa. Krais nana mawulémba randéka wa nané kulé du dakwa yaale wa déku kundi vékute dékét déku yéku yapaté yate ténangwa.” Naandén.

Pol ani nyéngaa viyaae du vétikét kwayéndéka wa Kolosit kure yémbérén. Nak du Tikikus wa. Nak du Onesimus. Pol Filemonngé viyaandén nyéngaamba Onesimuské némaamba kundi wa wandén.

¹ Got wunat wandéka wuné Pol Krais Jisasna kundi kure yaakwa du téte wa gunat wawutékwa nyéngaamba. Krais Jisasna jémbaamba yaalan nak du Timotiale aané mawulé tawulé yatékwa gunéké.

² Guné Kolosimba Gotna du dakwa téngunéngwa wa gunat wawutékwa. Guné Kolosimba téte Krais Jisasna jémbaamba yaale déku kundi yékunmba vékukwa du dakwa, gunat wawutékwa.

Nana aapa Got gunéké sémbéraa yate gunat yékun yate, yéku mawulé kwayéndu guné yékunmba téngunénggé, wa dat waatakuwutékwa.

Got det yékun yandéka Kraiské yékunmba vékulakandarén

³⁻⁴ Guné Jisas Kraiské yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi, wan wanana wa,” naate dale nakurakmawulé yate téngunéngwanngé, wa vékuwutén. Guné Gotna akwi du dakwaké néma mawulé yangunéngwanngé, wa vékuwutén. Vékwé gunéké vékulakate Gorét waatakute déku yé apapu kavéréktékwa. Got nana Néman Du Jisas Kraisna aapa randéka wa déku yé kavéréktékwa.

⁵ Talimba guné Jisas Kraiské kundi taale vékwé wani kundiké yékunmba vékulakangunén sapak, wa Got gunat yékun yamuké kaavéréngunén. Gunat yékun yamuké vékulakate, a wayéka kaavéré-pékangunéngwa. Kaavérépékate Jisas Kraiské yékunmba vékulakate, dale nakurakmawulé yate, Gotna du dakwaké néma mawulé yate, wa yékunmba téngunéngwa. Kukmba Gotna gaayét ye rangunu Got gunat yékun yandu wa guné yékunmba rapéka-kangunéngwa. ⁶ Guné Jisas Kraiské kundi baasnyé ye vékute wa vékuséngunén. Got du dakwaké sémbéraa yate det yékun yandékwa. Yandékwanngé vékute, wa guné déku kundi yékunmba vékute déké késépéri yéku jémbaa yangunéngwa. Guné male yamba wunga yangunéngwe wa. Késépéri taalémba tékwa du dakwa waak Kraiské yékunmba vékute déké késépéri yéku jémbaa wa yandakwa.

⁷ Got du dakwaké sémbéraa yate det yékun yandékwanngé, wa Epafras gunat yakwasnyéndén. Yakwasnyéndéka wani muséké wa vékusék-ngunéngwa. Dé Kraisna yéku jémbaa yakwa du wa. Dé Kraisna jémbaa yate wa nanat yékun

yandékwa. Déké nané néma mawulé yanangwa. ⁸ Dé nanale yatéte gunéké wandén. Gotna Yaamambi gunémba téndéka nak du dakwaké néma mawulé yangunéngwanngé, wa nanat wandén.

Pol Gorét waataku-pékaréndékwa, deké

⁹ Aané waak wani kundi vékwe wa Gorét waataku-pékarétékwa gunéké. Déku Yaamambi gunat yékun yandu guné yéku mawulé vékute wa Gotna kundi vékukangunéngwa. Vékungunu yéku mawulé guna mawulémba vékuléke tékandékwa. Téndu guné yamuké Got mawulé yakwa akwi jémbaaké vékuséngangunéngwa. Wunga vékusék-ngunénggé wa dat waataku-pékarétékwa. ¹⁰ Wani jémbaaké vékute guné wani jémbaa yakangunéngwa. Yate yékunmba tékangunéngwa, nana Néman Du wandén pulak. Yékunmba téngunu nana Néman Du dé yanguna akwi jémbaa, ténguna yapatéke waak, wa mawulé yakandékwa. Yandu guné déké késépéri jémbaa yate yéku jémbaa male yakan-gunéngwa. Yate guné Gorké ras waak yékunmba vékusék-ngangunéngwa.

¹¹ Aané Gorét anga waataku-pékarétékwa. Dé apa tapa yate akwi néma duwat taalékére gunat mayé apa kwayéndu gunéke késpulak nakpulak kapérandi musé yaandu guna mawulé bérupukuk yate apa yakandékwa. Yandu guné yéku mawulé vékute tékangunéngwa. ¹² Talimba nana aapa Got gunat yékun yandéka guné déku ménimba yéku musé yakwa du dakwa wa téngunéngwa. Gunat yékun yandén sapak wa wandén, guné déku gaayét waaréngunénggé. Déku du dakwa wani yéku gaayét waare nyaa véte kaalékwa pulak randékwa taalémbarandarénggé wa Got wandén. Guné dele wani gaayét waarémuké vékulakate, guné déké mawulé tawulé yate déku yé kavérék-ngangunéngwa.

¹³ Talimba nané Satanna kundi vékute wa déku du dakwa ténanén. Ténanga Got nanat yékun yate nané kéraae déku nyaanna du dakwale taakandéka a ténangwa. Bulaa nané Gotna nyaanna kundi vékute déku du dakwa ténangwa. Got déku nyaanngé néma mawulé yandékwa. ¹⁴ Satan nané kure téndéka Gotna nyaan nanéke kiyaae wa Satanna taambamba nané kéraandén. Kéraae talimba yananén kapérandi musé yasyéputindéka nané déku du dakwa yékunmba ténangwa.

Kraisna yapatale, déku jémbaale

¹⁵⁻¹⁶ Ani kępmaamba téte nané Got yamba vénangwe wa. Gorké yénga pulak vékusénggé nané? Gotna nyaan Krais Jisas dé Got pulak ye wa nanat wakwasnyéndékwa Gorké. Nané dat véte Gorké vékusék-nganangwa. Got wandéka wa dé vénangwa musé, vékapuk yanangwa musé waak, yawuréndén. Got wandéka wa dé Gotna gaayémbarakwa du, néma du, kumbu du, kępmaamba tékwa akwi du dakwa, musé asé waak yawuréndén. Wani du dakwa, musé asé waak, déku du dakwa musé asé téndarénggé, wa Got wandéka yandén. Ye yandén akwi du dakwa, musé aséké waak néma du wa randékwa.

¹⁷ Talimba Krais Gorale randén. Kukmba Got wandéka wa dé akwi du dakwa, musé asé waak yawuréndén. Dé apapu apa yandéka wa nyétmba tékwa akwi musé, kępmaamba tékwa akwi musé asé waak deku taalémbarakwa yékunmba téndakwa.

¹⁸ Gotna nyaan Krais déku jémbaamba yaalan akwi du dakwaké wa néma du randékwa. Wani du dakwa de wan déku sépé pulak wa. Talimba kiyaandéka wa Got wandéka nakapuk taamale waarapndén. Yandénggé kukmba déku du dakwa kiyaawuran apu akwi taamale waarapndakwa. Dé déku jémbaamba yaalan du dakwaké wa mayé apa kwayéndékwa. Kwayéte wa deké néma du randékwa. ¹⁹ Got mawulé yandén, déku nyaan déku mayé apa kéraae dé pulak ramuké.

²⁰ Talimba akwi du dakwa, musé asé waak Gotna maama wa tendarén. Téndaka dé kępmaamba tékwa akwi du dakwa, musé asé waak déku gaayémba tékwa akwi du dakwa musé asé waak, dale nakurakmawulé yandarénngé wa Got mawulé yandén. Yate wandéka wa déku nyaan takwemimba kiyaandéka déku nyéki vaakwan. Yandénngé akwi du dakwa Gorale nakurakmawulé yate dale yékunmba tékandakwa.

²¹ Guné talimba kapérandi mawulé vékute kapérandi musé wa yangunén. Yate Gotna maama téte dale nakurakmawulé yamba yangunéngwe. ²² Bulaa guné Gorale nakurakmawulé yate téngunéngwa. Got wandéka déku nyaan gunéke watake néma jémbaa yandénngé, wa téngunéngwa. Guné Gorale nakurakmawulé yangunénngé, dé wandéka déku nyaan kępmaana du pulak ye gunéke kiyaandén. Kiyaae wa guné kure yékandékwa Gorké. Kure yéndu guné yéku mawulé vékute Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa rakangunéngwa. Wani sapak nak du dakwa yangunén kapérandi muséké gunat katik waaruké daré.

²³ Guné Kraiské ma yékunmba vékulakangunék. Vékulakate déku kundiké anga ma wangunék, “Yi, wan wanana wa.” Wunga wate guné mawulé vétik katik yaké guné. Nakurakmawulé yate Kraiské Jisaské yékunmba vékulaka-pékatéte guna mawulémba apa yapékaté-munaangunu, wa guné kure yékandékwa Gorké. Guné Kraiské Jisasna kundi vékwe, Got gunat yékun yandékwanngé wayéka kaavéré-pékangunu, wa dé guné kure yékandékwa Gorké. Kraiské Jisaské wa kundi kwayéndakwa akwi genge gaayémba. Wuné Pol wuné waak Kraiské Jisasna jémbaamba yaale déku kundi wa kwayéwutékwa.

Pol de Kolosiat yékun yandékwa

²⁴ Bulaa wuné jémbaa yate gunat yékun yawutékwa. Yate wa kaangél kuruwutékwa. Kutte wani kaangélké yamba vékulaka-wutékwe wa. Wuné mawulé tawulé yatéwutékwa. Talimba Kraiské Jisas wunat wandén, “Méné wuna jémbaamba yaalan du dakwat ma yékun yaménék. Yate kaangél ma kutménék.” Naandéka wuné déku jémbaamba yaalan du dakwat yékun yate néma kaangél kutte wa vékusék-wutékwa. Déku kundi wa sékérékén. Vékusékéte déku kundiké vékulakate, mawulé tawulé yawutékwa wani kaangélké.

²⁵ Got wunat wandéka wuné Kraiské Jisasna jémbaamba yaalan akwi du dakwat yékun yate déku kundi det kwayéwutékwa. Yate déku kundi gunat waak kwayéwutékwa. ²⁶ Talimba Got akwi du dakwaké déku kundi paakundén. Bulaa paakundén kundi déku du dakwat wakwasnyéndékwa. ²⁷ Got wani kundi paakwe rapékamuké kalik yandén. Dé déku du dakwa akwi wani kundi vékute vékusék-nanénngé wa mawulé yandén. Kraiské animba yamba randékwe wa. Kraiské guna mawulémba wa randékwa. Randéka guné mawulé tawulé yate Gorale rapékakwate yangunéngwa sapakngé wa kaavéré-ngunéngwa.

²⁸ Wan Kraiské wa kundi kwayéwangwa. Got nanéké yéku mawulé tiyaandéka wa akwi du dakwat déké yakwasnyéwangwa, de déké yékunmba vékunarénngé. Nané mawulé yanangwa, de Kraiské kundi yékunmba vékute dale nakurakmawulé yate tendarénngé. De wunga tendaru wa de kéraae Gorké kure yékangungwa. Wunga mawulé yate wa det kundi wanangwa. ²⁹ De wunga yate tendarénngé mawulé yate wa apanjémba yapékatéwutékwa. Kraiské wunat mayé apa tiyaandéka déku mayé apa wuna mawulémba téndéka wa néma jémbaa yapékatéwutékwa.

2

De Kraiské yékunmba vékulakate apa ma yandarék

¹ Guné Krai Jisasna jémbaamba yaale Kolosimba tékwa du dakwa, guné ké yawutén néma jémbaaké vékuséngunénggé mawulé yawutékwa. Krai Jisasna jémbaamba yaale Laodisiamba tékwa du dakwaké waak néma jémbaa yawutékwa. Wuna saawi yékapuk ye Krai Jisasna jémbaamba yaalan nak du dakwaké waak wunga apanjémba yawutékwa. ² Wani kundi gunat wawutékwan, guné wup yakapuk yate guna mawulémba apa yangunénggé wa wawutékwa. Guné wunga yate guna du dakwaké néma mawulé yate dele nakurakmawulé yate ras waak yékunmba vékukangunéngwa Krai Jisaské. Vékungunu yéku mawulé guna mawulémba vékulék-ngandékwa. Vékulékndu guné Got talimba paakutake bulaa wandékwa kundiké vékusék-ngangunéngwa. Wunga vékuséngunénggé wa mawulé yawutékwa. Got wakwa kundi wan Krai Jisasna kundi wa. ³ Krai akwi yéku kundi vékundéka yéku mawulé wa vékulékén déku mawulémba. Krai dékét déku kapmang nanat yékun yandu nané yéku kundiké yékunmba vékulakate yéku mawulé male vékukanangwa.

⁴ Du ras gunat asapéri kundi kwayéte gunat paapu yamuké kalik yawutékwa. Yate wa wani kundi gunat kwayéwutékwa. ⁵ Gunale yarékapuk yate, apakmba yaréte, guné ké vékulakate, wa wani kundi gunat kwayéwutékwa. Wuna mawulé gunale randékwa. Randéka wa kundi vékuwutékwa, guné Kraiské yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi, wan wanana wa,” naate guna mawulémba apa yate yékunmba téngunéngwanngé. Vékite wa mawulé tawulé yaréwutékwa.

Kraisale ma nakurakmawulé yate kulémawulé kéraae yékunmba yatépékaakwak

⁶ Guné Krai Jisaské yékunmba vékulakate dat wa wangunén, “Méné nana Néman Du wa. Yi, wan wanana wa.” Naangunénga bulaa gunat wawutékwa. Guné dale nakurakmawulé yate ma tépékaangunék. ⁷ Yate guna mawulémba déké ma apa ye téngunék, yéku miyé képmaamba apa ye tékwa pulak. Nané déké gunat yakwasnyénanén kundiké yékunmba vékulakate, ma wangunék, “Yi, wan wanana wa. Krai Jisasna du dakwa nané apapu apapu tépékaa-kanangwa.” Wunga wate guné Gorké mawulé yate déku yé apapu apapu ma kavéréngunék.

⁸ Guné jéraawu ma yangunék. Asapéri kundi bulkwa du dakwa ras guné ké yaae gunat papukundi wate gunat kurindaru, guné Krai Jisasna jémbaaké kuk kwayékapuk yamuké, ma jéraawu yangunék. Wani du dakwa yéku kundi yamba wandakwe wa. De papukundi male wandakwa. De gwaal waaranga maandéka bakamuna wani kundi, ani képmaana muséké male wa wandakwa. Krai Jisna kundi yamba yakwasnyéndékwe wa det. Guné deku kundi vékuké yambakate.

⁹ Gotna akwi kundi Krai Jisasna mawulémba vékuléke téndéka, wa Got Kraisna sépémba randékwa. Wunga wa vékuséngunéngwa. ¹⁰ Apamama yakwa akwi néma duké Krai dé néma du wa randékwa. Guné Kraisale nakurakmawulé yate Gotmba kéraangunén yéku mawulé male wa vékungunéngwa.

¹¹ Guné Krai Jisasna jémbaamba yaalangunénga dé wandéka yangunén kapérandi mawulé wa kuk kwayéngunén. Talimba Judasé de “Gotna du wa,” naate wa deku dunyangu nyaanna sépé sékundanén. Guné nak pulak yapaté yate guné “Kraisna du dakwa wa,” naate wa Kraisale nakurakmawulé yate, talimba yangunén akwi kapérandi mawulé wa kuk kwayéngunén.

¹² Guné Kraisna yémba baptais kéraae Krai yan pulak wa yangunén. Dé kiyaandéka kwaawumba rémtakandaka Got wandéka wa nakapuk taamale waarapndén. Guné Kraisna yémba baptais kéraate guné waak wunga wa yangunén. Guné gumba daawuliye nakapuk waarape yaalangunén. Guné Gorké

yékunmba vékulakate Gotna mayé apaké vékulakangunénga Got wandéka wa kulé du dakwa téngunéngwa.

¹³ Ma véku. Kiyaan du nak duna kundi vékuké yapatindakwa. Kiyaan du kundi vékuké yapatindakwa pulak, wa guné talimba kapérandi musé yatake nak gaayé du dakwa téte Gorké vékukapuk yate wa Gotna kundi vékuké yapingunén. Yangunénga Got guna kapérandi mawulé kurure wandéka bulaa guné déku kundi vékute a Krai Jisasale yékunmba tépékaa-ngunéngwa.

¹⁴ Talimba Gotna akwi apakundi vékute wandén pulak yaké yapatinanén. Yate kapére mawulé vékute Gotna ménimba kapéremusé yakwa du dakwa wa ténanén. Krai nanéké takwemimba kiyaandéka Got yananén wani kapéremuséké nanat waarundékwa kundi takwemimba baangtaka pulak wa yandén. Krai takwemimba kiyaae yananén kapéremusé yakwasnyéputi-ndénggé Got wani kapéremusé nanat katik yakataké dé. ¹⁵ Krai takwemimba kiyaae ani kępmaana néma du, Satanna jémbaamba wulaan néma duké waak wa néma du randékwa. Randéka déku mayé apa wa deku mayé apat taalékérandéka dékét déku kapmang wa apamama yate deké néma du randéka de akwi du dakwana ménimba yatéte apa yakapuk baka yaténdakwa.

Nané Kraisale wa kiyaananén

¹⁶ Krai Jisas wunga yandéka wa bulaa gunat wawutékwá. Du ras gunéké ye, kakému kulakngé waak yaakétmuké wandaru, guné deku kundi vékuké yambak. De Moses wan néma paat yaake kanguna nyaa, kulé baapmu yaalana nyaa, yaap yaré nyaa waak guné jémbaa yamuké watépéndaru guné wani duna kundi vékuké yambak. ¹⁷ Wani musé bari késkandékwa. Krai apapu apapu rapéka-kandékwa. Nané déké yékunmba vékulakananu, dé nanat yéku kundi wandu nané yéku kundi vékukanangwa. Vékute nané Kraisale nakurakmawulé yakwa du dakwa wani duna kundi katik vékuké nané.

¹⁸ Wani du gunéké ye gunat anga wakandakwa, “Nané Gotna kundi kure gaayakwa dunyanna yé kavéréknangwa. Nané yéngan pulak ye Got vénanén. Nané apapu wanangwa, ‘Nana mawulé kapérandi yandékwa.’ Wunga wate nana yé kavéréknagapuk yananga nana yéku mawulé wa guna mawulat taalékéran.” Naakandakwa, deku kapérandi mawulé vékute. Guné deku kundi vékuké yambak. ¹⁹ De Krai Jisaské kuk kwayétake wa deku kapérandi mawulé male vékundakwa. Dale yamba nakurakmawulé yate randakwe wa. Wunga yandakwanngé, guné deku kundi vékuké yambak. Nané wunga yamba yanangwe wa. Krai Jisas déku jémbaamba yaalan akwi du dakwaké maaka du rate dé nanéké yékunmba véndékwa. Dé duna maaka pulak randékwa. Nané duna sépémaalé pulak wa ténangwa. Duna maaka, maan taamba, apa, sépé waak yékunmba téndéka wani du apamama yate yékunmba téndékwa. Yékunmba téndékwa pulak, Krai Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwa déku kundi vékute dale nakurakmawulé yate apamama yate yékunmba téndakwa. Got det mayé apa kwayéndéka de apa yate yékunmba téndakwa.

²⁰ Guné Kraisale kiyaangunén wa. Kiyaae guné ani kępmaana kapérandi muséké vékulakaké yambak. Yate guné ani kępmaamba yatékwa yékunmba vékukapuk yakwa du pulak yatéké yambak. De ani apakundi wa vékundakwa. ²¹ “Guné watépénanén musé kureréké yambak. Guné yaakétnanén kakému kaké yambak. Guné wananén musé kureréké yambak.” Wunga wandaru guné wani apakundi vékuké yambakate.

²² Wani kępmaana musé akwi késkandékwa. Wani apakundi wakwa du deku mawulémba vékulakate wa wani kundi wandakwa. Deku mawulémba

vékulakate wa wani muséké du dakwat yakwasnyéndakwa. ²³ Yandakwanngé vékulakate guné deku kundi vékuké yambakate. Wani du wa wakwa, “Guné Gotna kundi kure gaayakwa dunyanna yé ma kavérékngunék. Guné anga ma wangunék, ‘Nana mawulé kapére yandékwa.’ Wunga wate guna yé kavérékngapuk yate kapérandi musé yakapuk yamuké gunékét guna sépat ma vijaangunék.” Wunga wandaka nak du dakwa deké wandakwa, “Wani du wan nyaangét pukaakwa du wa.” Naate de yamba yékunmba vékulakandakwe wa. Wani duna kundi wan baka kundi male wa. Du dakwa wani duna kundi vékute, wandakwa pulak yate, deku kapérandi mawuléké kuk kwayéké yapati-kandakwa. Yate deku kapérandi mawulé vékute kapérandi musé yakandakwa. Wunga yandakwanngé vékulakate, guné wani duna kundi vékuké yambakate.

3

Got wandéka wa nané Kraisale nakurakmawulé ye yaténangwa

¹ Krai Jisas kiyaandéka Got wandéka nakapuk taamale waarapndén. Waarape anjoréka waaréndén. Waaréndéka Got dat mayé apa kwayéndéka Gotna yékutuwa saku taambamba rate wa néma du randékwa. Nané Kraisale Kiyaae Got wandéka taamale waarape kulémawulé kéraae apa yate Kraisale nakurakmawulé ye a yaténangwa. Yatéte, guné nana Néman Du anjorémbe rate gunat yékun yandékwanngé, ma vékulakangunék. ² Wani yéku muséké apapu apapu ma vékulakangunék. Ani kékmaana muséké vékulakaké yambak.

³ Krai gunéké kiyaandéka guné démba kulémawulé kéraae guné déku du dakwa, wa guné kulé du dakwa wa téngunéngwa. Téte Gorale nakurakmawulé yate wa téngunéngwa. Téte guné ani kékmaana muséké vékulakaké yamarék. Kiyaan du dakwa ani kékmaana muséké vékulakakapuk yandakwa pulak, guné ani kékmaana muséké vékulakaké yambak. ⁴ Krai Jisas dékét déku kapmang wa nanat kulémawulé tiyaandén. Kukmba dé nyaa véte kaalékwa pulak téte yaandu akwi du dakwa vékandakwa dé. Wani sapak guné dale rate nyaa véte kaalékwa pulak rakangunéngwa. Rangunu de nak du dakwa déku mayé apa, guna mayé apa waak vékandakwa.

Nané kulé du dakwa yaale ténangwa

⁵ Wani muséké vékulakate wa gunat wawutékwa. Guna mawulémba tékwa ani kékmaana kapérandi musé ma kuk kwayé-ngunék. Wuné ani kapérandi muséké wawutékwa. Dunyansé dakwale kapéremusé yandakwa, yaambumba yatékwa dakwale kwaandakwa, dunyan nak duna taakwaké mawulé yandakwa, dakwa nak taakwana duké mawulé yandakwa, néma kapérandi mawulé yandakwa, nak du dakwana muséké jaambindakwa, wunga yandakwa kapérandi muséké wa wawutékwa. Du dakwana mawulé nak du dakwana muséké jaambidéka, de Gorké yamba vékulakandakwe wa. Salmu walmuké male vékulakandakwa. Wani kapérandi muséké wa akwi wawutékwa. ⁶ Wani kapérandi musé yakwa du dakwat Got yandarén kapérandi musé yakata-kandékwa, de déku kundi vékukapuk yandaréngé. ⁷ Talimba guné ani kékmaana muséké male vékulakate guné waak wani kapérandi musé wa yangunén.

⁸ Ye bulaa guné ani kapérandi muséké akwi ma kuk kwayéngunék. Guné rakarka yate det waaruké yambak. Nak du dakwat kapérandi mawulé yate deké kapérandi kundi bulké yambak. Guné kapérandi kundi bulké yambak. ⁹ Papukundi det waké yambak. Yangunén kapérandi mawulé, yangunén kapérandi musé waak talimba wa kuk kwayéngunén. ¹⁰ Wani muséké kuk kwayétake guné kulémawulé wa kéraangunén. Kéraae kulé du dakwa yaale

wa téngunéngwa. Téngunénga Got gunéké jémbaa yapékaréndékwa, guna mawulé déku mawulé pulak téndénngé wate. Got gunéké jémbaa yapékaréndékwa, guné déké kurkale vékusékmuké. Yandu guné wani kapérandi musé yaké yambak.

¹¹ Guné Krai Jisasna jémbaamba yaale kulémawulé kéraangunén wa. Kéraae kém kém katik téké guné. Nakurakmawulé yate nakurak kémba tékangunéngwa. Talimba guné kém kém kutéke wa téngunén. Ras guné Judana kémba téngunén. Ras guné Grikna kémba téngunén. Ras guné Juda kém yan pulak sépé sékungunén. Ras yamba sépé sékungunéngwe. Ras yékunmba vékulakapakuk yandaka guné ras yékunmba vékulakangunén. Ras néma du dakwa téndaka guné ras deku jémbaa yakwa du dakwa téngunén. Bulaa wani muséké vékulakate, guné késpulak nakpulak mawulé yate, kutéke kém kém katik téké guné. Krai guna mawulémba randu guné Kraisale nakurakmawulé yate déku nakurak kémba male tékangunéngwa. Krai dékét déku kapmang wa guna néma du randékwa.

Nané nak du dakwaké ma néma mawulé yakwak

¹² Got gunat waatake gunéké néma mawulé yandéka wa guné déku du dakwa téngunéngwa. Téte ani yéku musé ma yangunék. Akwi du dakwaké sémbéraa yate det ma yékun yangunék. Guna yé kavérékngapakuk yate nak du dakwat yéku kundi ma yakélak kwayé-ngunék. De gunat kapérandi musé yandaru, guné det yandarén kapérandi musé yakatakapakuk yékunmba téngunék. ¹³ Guna du dakwaké ma mawulé yangunék. Nana Néman Du Krai yangunén kapérandi musé yakwasnyéputiye wani muséké nakapakuk yamba vékulakandékwe wa. Yandékwa pulak guné waak wunga ma yangunék. Nak du dakwa gunat kapérandi musé yandaru, “Dékumukét, yénga yakét,” naate guné wani muséké nakapakuk vékulakaké yambak.

¹⁴ Guné nak du dakwaké néma mawulé yate det ma yékun yangunék. Wani kundi wan néma kundi wa. Guné wunga ye, wa dele nakurakmawulé yakangunéngwa. Yate yékunmba tékangunéngwa. ¹⁵ Got gunat waandéka guné Kraisna jémbaamba yaalangunén. Yaale ma nakurak kémba male téngunék. Téte Kraisna yéku mawulé kéraae guna du dakwat waaruké yambak. Guné dele ma yékunmba téngunék. Yate apapu Gorét, “Yékun wa,” naate déké mawulé tawulé ma yapéka-téngunék.

¹⁶ Gunat wawutékwa. Krai wan kundi guna mawulémba ma apa ye tépékaandék. Tépékaandu guné wani kundi ma vékupékaaténgunék. Yate wani kundiké vékulakate, de wani kundiké yékunmba vékulaka-ndarénngé, guna du dakwat ma yakwasnyéngunék wani kundi. Guné Gorké ma mawulé tawulé yate déku yé kavérékte déké gwaaré ma waangunék. Gotna nyéngaamba kwaakwa kundi véte déké gwaaré ma waangunék. Guna mawulé yékun yandénngé késépéri gwaaré ras waak déké ma waangunék. ¹⁷ Guné Néman Du Jisasna jémbaamba yaale déku du dakwa ma téngunék. Téte ma yéku kundi bulte yéku musé male yangunék. Guné déku du dakwa téte, ma dale nakurakmawulé yate nana aapa Gorké mawulé tawulé ma yapékaténgunék. Yate déku yé ma kavérék-pékaténgunék.

Pol du kumbin taakwa, taakwa kéraan du, nyambaléké waak wandékwa

¹⁸ Guné dakwa, guna duna kundi ma vékungunék. Guné wunga yangunu, Néman Du Gotna ménimba wan yékun wa. ¹⁹ Guné dunyan, guna dakwaké ma néma mawulé yangunék. Yate det rakarka yate det vijaaké yambak.

²⁰ Guné nyambalésé, guné guna aasa aapana akwi kundi vékute wandakwa pulak ma yangunék. Guné wunga yangunu, wa Néman Du Got wani muséké mawulé yakandékwa. ²¹ Guné aapambéré, guna nyambalé gunat rakarka yate Gotna kundi kuk kwayékapuk yamuké, guné det baka waaruké yambak.

Jémbaa yakwa du dakwa, deké séngite vétékwa du waak anga ma yandaru

²² Guné nak duna *jémbaa* yakwa du dakwa, gunéké séngite vétékwa duna akwi kundi ma kurkale vékute wandakwa pulak ma yangunék. De guna *jémbaa* véndakwa sapak male wandakwa pulak yaké yambak. Guna *jémbaa* vékapuk yandakwa sapak, véndakwa sapak waak, wandakwa pulak ma yangunék. Wunga yate Néman Du Gorké néma mawulé yate, wa dé guna yéku *jémbaaké* mawulé yamuké ma vékulakangunék. ²³ Gunéké séngite vétékwa duké male yamba *jémbaa* yangunéngwe wa. Guné Néman Du Krais Jisaské wa *jémbaa* yangunéngwa. Yate apapu ma yéku *jémbaa* male yangunék.

²⁴ Wa vékuséngunéngwa. Néman Du Got wa wandén, déku du dakwa yandarén yéku musé kwayékatamuké. Wunga vékusékte ani kápmaamba téte apapu yéku *jémbaa* male ma yangunék. Guné Néman Du Krais Jisaské *jémbaa* yate apapu ma yéku *jémbaa* male yangunék. ²⁵ Got kapérandi musé yaké yakwa du dakwat, yandarén kapérandi musé nakapuk det yakata-kandékwa. Kapérandi musé yan akwi du dakwat, Got nakurak kundi male wakandékwa. Dé néma kot vékute néma du raké yandékwa sapak, wa det nakurak kundi male wakandékwa.

4

¹ Guné, *jémbaa* yakwa du dakwaké vétékwa du, wa vékusék-ngunéngwa. Guna Néman Du Got déku gaayémba rate guna *jémbaaké* wa véréndékwa. Wunga vékusékte guna *jémbaa* yakwa du dakwaké ma yéku musé male yangunék. Det kapérandi musé yaké yambak.

Apa ye Gorale kundi bulte ma kurkale yaténgunék

² Apapu Gorale kundi ma bulngunu. Bulte nak nak muséké vékulakaké yambak. Déké male vékulakate, sépu yakapuk, apapu dale kundi ma bulngunék. Bulte déké mawulé yate déku yé ma kavéréngunu. ³ Guné dale kundi bulte dat ma waatakungunék, dé nanat yékun yamuké. Nanat yékun yate nanat yaambu wakwasnyéndu nané Krais Jisasna kundi akwi du dakwat yékunmba kwayékanangwa. Talimba Got wani kundi paakundén. Bulaa nanat a wakwasnyéndékwa. Wuné wani kundi talimba kwayéwutén wa. Kwayéwutéka Kraisna maama kalik yatake wa wunat kalapusmba kusolatakandaka rawutéka. ⁴ Guné Gorét ma waatakungunék, dé wunat yékun yandu wuné wani paakwe rakwa kundi yékunmba kwayémuké.

⁵ Guné yékunmba vékulakate Krais Jisasna *jémbaamba* yaalakapuk yan du dakwale kundi ma bulngunék. Bulte Krais Jisaské det kundi kwayéké yate, wa vékuké mawulé yandakwa nak sapakngé ma waakngunék. ⁶ Deku mawulé yékunmba témuké det yéku kundi male ma kwayéngunék. De gunat déku kundiké ras waatakundaru, guné vékusékte deku kundi kurkale ma waambule kaatangunék.

Pol Tikikus ambét Onesimusét wandéka yémbérén

⁷ Krais Jisasna *jémbaamba* nanale sékét yaalan du Tikikus, gunéké ye wuné yakwa akwi *jémbaaké* wakandékwa. Tikikus nanale sékét nana Néman Duké yéku *jémbaa* yandékwa. Déké néma mawulé yanangwa. ⁸ Wuné dat wawutéka, yaténgwangngé gunat waké wa gunéké yéndékwa. Ye wandu vékungunu

guna mawulé yékun yakandékwa. ⁹ Guna gaayé du Onesimus waak wawutéka wa Tikikusale yémbérékwa. Dé waak Krai Jisasna jémbaamba yaale wa nana Néman Duké yéku jémbaa yandékwa. Déké waak néma mawulé yanangwa. Wani du vétik aamba yananén akwi muséké gunat wakambérékwa.

Pol Kolosisat kundi wasékéyakndékwa

¹⁰⁻¹¹ Wunale sékét kalapusmba kwaakwa du Aristarkus, du vétik waak, Jisas déku nak yé Jastus ambét Barnabasna aawu Mak, wani du kupuk gunéké mawulé tawulé yandakwa. Wani Juda dunyansé de Krai Jisasna jémbaamba talimba yaale wa wunale sékét Gotna jémbaa yandakwa. Judamba nak du wunale Gotna jémbaa yamba yandakwe wa. De wani dunyan wa wunale sékét jémbaa yate wa wuna mawulé yékun yandakwa. Wuné talimba gunéké kundi viyaatakawutén Makngé. Dé gunéké yéndu, wa dat ma yékun yangunék.

¹² Guna gaayé du Epafraas waak dé gunéké mawulé tawulé yandékwa. Dé Krai Jisasna jémbaa yakwa du tété gunéké apapu Gorét waatakundékwa. Guné Krai Jisasna kundi kurkale vékusék-pékaatéte guna mawulémba ma apa ye téngunék. Tété, Gotna kundi vékute wandékwa pulak yangunénggé, wa apapu Gorét waatakundékwa. ¹³ Dé guné Laodisiamba tékwa du dakwa, Hierapolismba tékwa du dakwat waak gunat yékun yamuké, wa néma jémbaa yandékwa gunéké. Wunga vékusékte wa gunat wawutékwa. ¹⁴ Néma mawulé yanangwa du nana dokta Luk, ambét Demas waak, bét gunéké mawulé tawulé yambérékwa. Wani dunyansé akwi gunéké mawulé tawulé yate wandaka wa gunat wawutékwa.

¹⁵ Laodisiamba tékwa Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa, déku jémbaamba yaalan taakwa Nimfa, léku gaamba jaawute Gotna kundi bulte déku jémbaamba yaalan du dakwaké waak mawulé tawulé yanangwa. Det wunga ma wangunék. ¹⁶ Ani nyéngaamba viyaatakawutén kundi vékutake guné Laodisiamba tékwa Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwaké ani nyéngaa yénga kwayé-satingunu de waak wani kundi ma vékunderu. Laodisiaké viyaatakawutén kundi guné waak ma vékungunu. ¹⁷ Arkipusét anga ma wangunék, “Méné Néman Du Krai Jisasmba kéraaménén jémbaa kurkale méné yasékéyakngé ya.” Naangunék.

¹⁸ Bulaa wuné Pol wuna kundi viyaatakan dumba nyéngaa kéraae wa gunéké mawulé tawulé yate wunékét wuna taamba a ani kundi viyaatakawutékwa. Wuné wayéka kalapusmba a kwaapékawutékwa. Guné wunéké vékulakate Gorét ma waatakungunék, wunéké. Got gunat sémbéraa yate gunat yékun yandénggé wa wuné dat waatakuwutékwa.

Wani kundi a wasékéyakwutékwa. Yaak.

Tesalonaikasé ké Pol taale viyaandén nyéngaa

Taale ani kundi ma vé

Tesalonaika wan Masedonia provinsna néma gaayé wa. Pol Filipai taakatake Tesalonaikamba ye Gotna kundi kwayéndéka wani gaayémba tékwa némaamba du dakwa wani kundi vékute Jisasna jémbaamba yaalandarén. Yaalandaka de Judasé vétake Polét kapérandi mawulé vékute yandaka Pol Tesalonaika taakatake yéndén, nak gaayét. Kukmba Pol, Korinmba yaréndéka, wa sékét nakurak jémbaa yambérékwa du Timoti, wa yaae Polét saapéndén Jisasna jémbaamba yaalan Tesalonaikamba tékwa du dakwat yan muséké.

Pol Timotina kundi vékutake, Sailas ambét Timoti dale sékét yarémbéréka ani nyéngaa viyaandén, Jisasna jémbaamba yaalan Tesalonaikasé déké yékunmba vékulaka-pékatéendarénggé. Tesalonaikaséna yéku yapatéké, Jisaské yékunmba vékulaka-ndakwanngé waak Pol mawulé tawulé yate wa ani nyéngaa viyaandén.

Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa de Jisas waambule yaaké yandékwa yapatéké yamba kurkale vékuséknakwe wa. Yate Polét anga waatakundarén, “Krais waambule yaandu taale kiyaan du dakwa nakapuk taamale waarape apapu apapu rapékaké daré kapuk? Krais yani sapakmba waambule yaaké dé?” Wunga waatakundaka Pol deku kundi waambule kaatate anga wandékwa, “Guné ma yéku yapatémba male yatéte guna mawulé kururé kéraawure ma yékunmba yatéte Jisas yaaké yakwa nyaaké kaavéténgunu.” Naandékwa Pol.

¹ Wuné Pol, Sailas ambét Timoti wunale sékét yarémbéréka wuné ani kundi nyéngaamba viyaawutékwa. Guné Tesalonaikasé Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa, gunéké wa viyaatakawutékwa. Guné nana aapa Gotna du dakwa wa téngunéngwa. Guné Néman Du Jisas Kraisna du dakwa wa téngunéngwa. Got gunéké mawulé sémbéraa ye gunat yékun yate gunat yéku mawulé kwayéndu guné yékunmba yatékangunéngwa. Dat wunga waatakunangwa.

Tesalonaikasé Gorké yékunmba vékulakate apamama yate yékunmba yatéendarén

² Apapu Gorale kundi bulte gunéké vékulakananga nana mawulé yékun yandéka Gotna yé kavéréknangwa. ³ Guné Gotna kundi yékunmba vékute wa yéku jémbaa wa yangunéngwa. Du dakwaké mawulé yate wa néma jémbaa wa yangunéngwa. Guné apamama yate nana Néman Du Jisas Krais waambule yaakwate yandékwanngé wa kaavéréngunéngwa. Wunga wa vékuséknangwa. Vékusékte nana aapa Gorét waatakunangwa, gunéké. ⁴ Guné Jisas Kraisna jémbaamba yaale nana aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, gunéké Got néma mawulé yate wandéka déku du dakwa téngunéngwa. Wunga wa vékuséknangwa.

⁵ Talimba gunale yaréte gunat Gotna yéku kundi wa kwayénanén. Baka kundi yamba kwayéngwe wa. Gotna kundi gunat kwayé-nanga Gotna Yaamambi nana mawulémba wulaae rate mayé apa tiyaandéka wa anga wananén, “Wanangwa kundi wan papukundi yamba wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa.” Naaananga wa vékungunén. Nané gunale yaréte gunéké vékulakate wa gunale sékét jémbaa yananén. Yananga wa véngunén.

⁶ Nanat vétake yananén pulak yangunén. Yate Néman Du yakwa pulak wunga yangunén. Gotna kundi kurkale vékungunénga de Gotna kundiké kalik yakwa

dunyan gunat asa kapéremusé wa yandarén. Yandaka Gotna Yaamambi gunat yéku mawulé kwayé-ndéka, guné mawulé tawulé yangunén. Wunga yate yékun yaténgunén. ⁷ Yatéte ras du dakwat yéku mawulé vékute yaréendarénné wakwasnyéngunén. Masedonia, Akaiamba waak yaréte Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwa akwi, yéku mawulé vékute yaréngunéngwanngé vékudarén. ⁸ Guné Néman Duké kundi kwayéngunénga wani képmaamba tékwa du dakwa vékudarén. Guné Gorké yékunmba vékulaka-ngunénga wani képmaamba tékwa du dakwa, genge gaayémba tékwa akwi du dakwa waak, vékudarén wa. Yandaru nané det kundi ras waak katik waké nané.

⁹ Wani du dakwa vékutake bulndakwa, nané ye gunale yarénanénggé. Bulte gunéké anga wandakwa, “Wani du dakwa papungot yaasékatake waalakwe bulaa apapu rapékakwa Néman Du Gotna kundi vékute déké wa jémbaa yandakwa.” Naandakwa. ¹⁰ Wunga wate kundi ras waak gunéké anga wandakwa, “Gotna nyaan, Gotna gaayémba gaayaké yandékwanné wa kaavéréndakwa.” Naandakwa.

Gotna nyaan Jisas talimba kiyaandéka Got wandéka nakapuk taamale waarapndén. Jisas nanat yékun yandékwa. Yandu kényaa Got néman du rate kapéremusé yan du dakwat rakarka yate, yandarén kapéremusé waambule det yakatate nané yan kapéremusé nanat katik yakataké dé.

2

Pol Tesalonaikamba yaréte ani jémbaa yandén

¹ Jisasna jémbaamba yaale wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, anga wa véngunén. Talimba nané gunéké ye gunale yaréte Gotna kundi kwayéngana wa yékunmba vékungunén. ² Talimba Filipaimba yaréngana nanat waarute nanat kapérandi musé yandaka kaangél kutnanén. Filipai taakatake gunéké yénanén. Yéngana nana Néman Du Got yéku mawulé kwayéndéka rékaamba maamaké wup yakapuk yatéte déku yéku kundi gunat kwayénanén. Wunga wa vékuséngunéngwa. ³ Dunyan ras nanéké anga wandakwa, “De kapére mawulé yate, kapéremusé yate, paapu yate wa gunat wandakwa.” Wunga wandakwa kundi wan paapu wa. ⁴ Talimba Got nanéké anga wandén, “Deku mawulé yékun wa. De wuna kundi kwayékandakwa.” Naandén. Wunga wandéka wa mawulé yandékwa jémbaa yanangwa. Got nana mawulé véte nanat kurkale véséknékwá. Dé nana jémbaaké jaambindénné wa wanangwa. Du dakwa nana jémbaaké jaambindarénné yamba wanangwe wa. ⁵ Nané gunale yaréte papukundi yamba wanangwe wa, guné nanéké jaambingunénné. Nané gunale yaréngana nana mawulé guna salmu walmuké génngapuk yandéka gunat papukundi yamba kwayéngangwe wa, guna musé nanat tiyaangunénné. Kwayéngangwa kundi wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa. Got wa vékuséknékwá. ⁶ Guné, dunyan ras waak, nana yé kavérékmuké kalik yanangwa.

⁷ Nané Kraisna kundi kure yaakwa dunyan déké wa jémbaa yanangwa. Yanangwanngé, nana yé kavérékngunénné mawulé yamunaanunu, wa yékun yakatik. Wunga yamba yanangwe wa. Nané gunéké yakélak yaréte vénanén, aasa léku nyambaléséké vélékwá pulak. ⁸ Nané gunéké mawulé tawulé yate anga wananén, “Gotna kundi det kwayépéka-kanangwa. Dele jémbaa yate kiyaananu wa néma musé yamba wa. Wa baka musé wa.” Naananén. Gunéké mawulé yate wa wunga wananén.

⁹ Wuna aanyé waayéka nyangengu, nané gunale yaréte jémbaa yate Gotna kundi kwayéte néma jémbaa ras waak wa yananén. Gaan nyaa néma jémbaa wa

yananén, musé asé kwayéte yéwaa kéraamuké. Guna musé asé baka kéraamuké kalik yate, wa ani néma jémbaa yananén. Wani muséké wa vékuséngunéngwa.

¹⁰ Guné Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwale yaréte wa nané Gotna jémbaa yate gunat yéku kundi kwayénanén. Kwayéte yéku musé male yate yéku mawulé vékute gunale yékunmba yarénanén. Wa vékuséngunéngwa. Got waak wa vékusékdékwa. ¹¹ Aapa déku nyambaléséké kurkasale véréndékwa pulak, nané waak gunéké kurkasale vérénanén. Wa vékuséngunéngwa. ¹² Nané véréte gunat apapu wananén, Got mawulé yandékwa pulak yate yéku mawulé vékute, yéku musé yate yaréngunénggé. Got a waakwa, guné déku kundi vékute dale déku gaayémba apapu apapu rangunénggé.

Tesalonaikasat kapére yandaka de Jisaské yékunmba vékulakate apamama ye téndarén

¹³ Talimba nané gunale yaréte Gotna kundi kwayénganga wani kundi vékute wangunén, “*Wa* Gotna kundi wa. Yi wan wanana wa. Képmaana duna kundi yamba wa.” Naangunén kundi wan yékun wa. Apapu Gorale kundi bulte nané gunéké vékulakate, déku kundi vékungunénggé anga wanangwa, “*Wan* yékun wa.” Naangwa. Got guné Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwale kundi bulndéka déku kundi guna mawulémba wulaae téndéka wa guna mawulé yékun yakwa.

¹⁴ Talimba Juda dunyansé deku gaayé du dakwat yaavan kutndarén. Yaavan kutndaka Kraisi Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa, Gotna du dakwa, Judiamba jaawuwe yare kaangél kutndarén. Guna gaayé dunyan gunat waak yaavan kutndarén. Yandaka kaangél kutngunén. Gunat wunga yaavan kutndaka Judiamba tékwa Jisasna du dakwa pulak yaréngunén.

¹⁵ Talimba Juda dunyansé Gotna yémba kundi kwayétan dunyanéte viyaandarén. De viyaawurétake kukmba Néman Du Jisas viyaandékndarén. Viyaatake nanat waarundarén. Waarundaka deku képmaa yaasékatake yénanén. Wani dunyan wunga yandaka Got déké kalik yandékwa. Wani du wunga yatake de akwi du dakwana maama wa téndakwa.

¹⁶ Nané Gotna kundi nak gaayé du dakwat kwayékate yananén, Got det yékun yandu de déku kundi vékute yékunmba tépékaandarénggé. Kwayékate yananga Juda dunyansé wa akwi du dakwana maama téte nanat waarundarén, nané nak gaayé du dakwat wani kundi kwayékapuk yananénggé watake. De wunga yate asa kapéremusé wa yandarén. Yandarén kapéremusé deku mawulémba vékulékén wa. Vékulékndéka bulaa Got det rakarka yandékwa.

Pol Tesalonaikasat nakapuk vé muké mawulé yandén

¹⁷ Nana aanyé waayéka nyangengu, gunat yaasékatake ye yaré yaré naae nakapuk guné véké mawulé yananén. Amba yaréte gunéké vékulakate, gunat vékapuk yate, aapa déku nyambaléké mawulatmba vékundékwa pulak nané gunéké apapu asa mawulé wa yékunanén. ¹⁸ Mawulatmba vékute gunéké nakapuk yékwate yananén. Wuné Pol apapu ye guné véké mawulé yaréwutéka, Satan wa yaambu taakatékndéka yamba yéngawe. ¹⁹⁻²⁰ Nana Néman Du Jisas nakapuk waambule yaandu nané déku saawimba téte, gunéké vékulakate mawulé tawulé yakanangwa. Kamu musat véndu déku mawulé nanéké yékun yaké dé? Gunat véndu déku mawulé yékun yakandékwa. Guné nana kundi vékute déké yékunmba vékute déku kundiké anga wangunén, “*Yi* wan wanana wa.” Naangunén. Gunéké vékulakate mawulé tawulé yanangwa.

3

Pol wandéka Timoti wa yén deku mawulé yékun yandénngé

¹ Talimba gunéké vékulakate wuné Pol aané Sailasale anga watén, “Deké vékuké mawulé yatékwa. Deku kundiké yaréte vékupatitékwa. Aané amba yaréte watu Timoti yékandékwa, deku kundi vékuké.” Wunga watake Atensmba yaréte Timotit watén, gunéké yéndénngé. ² Timoti aanale yeyé yaayate dé waak Gotna jémbaa yate Kraiské yéku kundi wa kwayéndékwa. Dat watéka gunéké ye gunat kundi kwayéndén, guné Jisaské yékunmba vékulakangunu guna mawulé apamama ye yékunmba téndénngé. ³ Guné Jisasna jémbaamba yaalangunénggé du ras kalik yate gunat yaavan kurkandakwa. Guna du dakwa ras wup ye Jisasna jémbaa ka yaasékanguna naatake, wa Timotit watéka yéndén gunat yéku kundi wamuké. Talimba Got de yakwate yakwa yapatéké vékusékte wa wandén, “Wunéké yékunmba vékulakakwa du dakwat yaavan kurkandakwa.” Wunga wandén pulak, bulaa nané Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa a kaangél kutnangwa.

⁴ Talimba gunale yaréte anga wa wawutén, “Nanat yaavan kurkandakwa.” Wani kundi wawutéka yandaka wa véngunén. ⁵ Wani kundiké vékulakate yamba vékusékwutékwe wa. Satan guna mawulémba wulaae dé to kapuk? Guné déku kundi guné vékwo? Talimba gunale yaréte néma jémbaa wa yananén, Gotna kundi vékungunénggé. Wani kundi guné yaasékak? Guna mawulé apamama yandéka a guné Jisaské yékunmba vékulako? Wani muséké vékusénggé mawulé yate, guna kundiké kaavéréké kalik ye, wa Timotit wawutéka wa gunéké yéndén.

Timoti waambule yaae wandéka Pol mawulé yandén

⁶ Timoti gunéké ye yare bulaakakét a aanéké waambule yaandén. Waambule yaae aanat ani yéku kundi saapéndén gunéké, “Jisaské yékunmba vékulakandaka deku mawulé yékun tékwa. Du dakwaké néma mawulé yandakwa. De bénéké apapu mawulatmba vékundakwa. De béné véké néma mawulé yandakwa, béné de véké néma mawulé yambénéngwa pulak.” Naandén.

⁷ Wunga wandéka, guna mawulé yékunmba tékwanngé kundi vékutéka, aana mawulé yékun yan. Dunyan ras aanat yaavan kutndaka kaangél kutte guna kundi vékutéka aana mawulé yékun yakwa. ⁸ Guné Néman Duké yékunmba vékulakangunu déku mawulé guna mawulémba téndu, nané yéku mawulé vékute yékunmba yatékanangwa. ⁹ Nané gunéké vékute mawulé tawulé yate Gotna ménimba téte dat anga wanangwa, “De ménéké yékunmba vékulakandaka nanat yékun yaménén. Yékun wa.” ¹⁰ Wunga wate gaan nyaa dat waatakunangwa, ye gunat nakapuk vé muké. Guné Kraiské kundi ras vékukapuk yangunu, nané yéku kundi ras waak gunat kwayékanangwa, yékunmba vékulakate tésékéyakngunénggé. Wani muséké Gorét apapu waatakunangwa.

Pol Gorét waatakundén

¹¹ Nana aapa Got nanat yékun yate nana Néman Du Jisas waak wungat male yandu gunéké nakapuk yékanangwa. ¹² Néman Du gunat yékun yandu, gunale yaréte déku jémbaamba yaalan du dakwaké mawulé yate, guné akwi du dakwaké mawulé yakangunéngwa. Yate apamama yasékéyakte kukmba deké gén kiyaa yakangunéngwa, nané gunéké gén kiyaa yanangwa pulak. ¹³ Néman Du Jisas wandu guna mawulé apamama ye yékunmba tékandékwa. Nana Néman Du Jisas déku du dakwale yaandu guné nana aapa Gotna ménimba yéku du dakwa téngunu wakandékwa, “De yéku du dakwa wa.” Naakandékwa. Wunga waatakunangwa Gorét.

4

Anga yaténanénngé wa Got mawulé yandékwa

¹ Nana aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, bulaa kundi wasékéyak-ngawutékwa. Guné ma véku. Yéku mawulé vékute kurkasale yaténgunénngé wa Got mawulé yandékwa. Talimba nané gunale yaréte gunat wa wananén, kurkale yaténgunénngé. Wananga vékute yéku mawulé kéraate kurkale yaténgunén. Bulaa gunat wanangwa. Wunga ye apa tapa yate kurkale yatépéka-kangunéngwa. Néman Du Jisas nanale rate wandéka wa gunat ani kundi kwayénangwa.

² Néman Du Jisas nanat apakundi wandéka wa wani kundi déku yémba gunat wananga vékungunén. ³ Guné anga yangunénngé wa Got mawulé yandékwa. Guné Gotna du dakwa yatéte yéku musé male yakangunéngwa. Du dakwale kapéremusé katik yaké guné. ⁴⁻⁵ Yékéyaakmba tékwa dunyansé Gorké vékukapuk yate wa kapére mawulé yate taakwa kéraandakwa. Guné yékéyaak yakwa dunyan pulak kapére mawulé yaké yambak. Yéku mawulé vékute taakwa ma kurkale kéraangunék.

⁶ Guné guna duké ma vékulakangunu. Deké vékulakate guné det paapu yaké yambak. Deku taakwa kéraaké yambak. Talimba gunat anga wananén, “Dunyan wani kapéremusé yandaru, Néman Du wani kapéremusé waambule det yakatakandékwa. Guné wani kapéremusé yakwate yambak.” Gunat wunga wa wananén.

⁷ Got wa waandén nanat, déku jémbaa yananénngé. Nanat waatake yéku musé male yananénngé wa mawulé yandékwa. Nané kapéremusé yamuké kalik yandékwa. ⁸ Got déku Yaamambi tiyaandékwa nanat. Tiyaandéka wa déku kundi kwayénangwa. Du dakwa ras kwayénangwa kundi vékumuké kalik yate nanat kuk kwayéte, Gorét waak wa kuk kwayéndakwa.

⁹ Guné Jisasna jémbaamba yaalan du dakwaké gén kiyaa ma yangunék. Deké gén kiyaa yangunénngé Got gunat wa yakwasnyé-ndén. Yandéka wani munguké wa vékusék-ngunéngwa. Wuné wani munguké nakapuk katik waké wuté.

¹⁰ Guné wunga vékusékte Masedonia provinsmba yaréte Jisasna jémbaamba yaalan akwi du dakwaké gén kiyaa yangunéngwa. Yangunénga bulaa gunat anga wanangwa. Guné apamama yate deké gén kiyaa ma yasékéyak-téngunu.

¹¹ Guné anga ma yangunék. Guna kapmang guna jémbaa ma yangunék. Guna jémbaa yate kurkasale yaréte guna jémbaaké male ma vékulakangunék. Nak duna jémbaaké vékuké yambak. Wan deku jémbaa wa. Guna jémbaa yamba wa. Talimba wani muséké gunat wa wananén. ¹² Guné wunga yaréte guna jémbaa yate guna kapmang guna mungu kéraakangunéngwa. Kéraate nak du taakwat munguké katik yaawiké guné. Guné wunga yangunu de wani Jisasna jémbaamba yaalakapuk yakwa du dakwa véte gunéké wakandakwa, “Wan yéku du dakwa wa.” Naakandakwa.

Néman Du waambule yaae nané kure waarékandékwa

¹³ Nana aanyé waayéka nyangengu, ma véku. Yékéyaakmba yatékwa du dakwa Jisaské yékunmba vékulakakapuk yate, dale apapu rapékamuké yamba vékulakandakwe wa. Yate de du dakwa kiyaandaka taktak géraandakwa. Guné Jisaské yékunmba vékulakate kiyaan du dakwaké vékusékungunénngé, wa mawulé yanangwa. Guné yékéyaakmba yatékwa du dakwa pulak taktak géraamuké kalik yanangwa. ¹⁴ Talimba Jisas kiyaae wa nakapuk taamale waarapndén. Wunga yandénngé wa nané wanangwa, “Yi wan wanana wa.” Naanangwa. Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa kiyaandaru kukmba Got wandu

de nakapuk taamale waarape Jisasale nakapuk yaakandakwa. Wunga yaakwate yandakwanngé wanangwa, “Yi wan wanana wa.” Naanangwa.

¹⁵ Néman Du wandéka vékute déku kundi nané gunat anga wanangwa. Sérémaa Néman Du waambule yaandu déku jémbaamba yaale kiyaakapuk kulé tékwa du dakwa nané déku jémbaamba yaale kiyaawuran du dakwat taalékére taale katik waaréké nané. ¹⁶ Got nyaarang naae wandu déku kundi kure gaayakwa dunyanna néman du waandu Gotna paati waakandékwa. Waandu Néman Du Jisas Gotna gaayémba gaayakandékwa. Gaayandu Néman Duna jémbaamba yaale kiyaawuran du dakwa nakapuk taamale waarap-kandakwa. ¹⁷ Waarapndaru nané kiyaakapuk kulé tékwa du dakwa nané Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa, nané akwi dele waarékanangwa. Nané Néman Du nyétmba vénanénggé, dele nanale akwi buwitakumba kurikandékwa. Kure yéndu nané akwi waare dé véte, dale yékunmba rasékéyak-nganangwa, apapu apapu.

¹⁸ Guné wani kundiké ma vékulaka. Guna du nak kiyaandu guna du dakwa déké néma mawulé sémbéraa yandaru guné wani kundi det ma wangunék, deku mawulé yékun téndénngé.

5

Nana mawulé kutpéke Néman Du yaaké yandékwanngé ma kaavérékwak

¹ Nana aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, yani sapak, yénga nyaa wani musé yaaké dé? Wani sapakngé gunat katik waké nané. Ani muséké wa vékusékungunéngwa. ² Néman Du yaanda nyaa anga wa yakandékwa. SéIndu gaan yaandéka vékusék-ngapuk yangunéngwa pulak, wunga wa wani nyaa vékukapuk yarénguna sapak wa yaakandékwa. Wunga wa vékusékungunéngwa. ³ Du dakwa ras anga wakandakwa, “An yéku sapak a. Nané yékunmba yaténangwa.” Wunga wandaru vakmi deké bari yaakandékwa. Nyaan kéraaké yate kaangél vékukwa taakwa pulak, wa wani du dakwa bari kaangél kurkandakwa. Wani kaangélké yaange yéké yapatikandakwa.

⁴ Nana aanyé waayéka nyangengu, guné Gotna kundi vékute wa yékun yaténgunéngwa. Guné wani du dakwa pulak yamba yaté-ngunéngwe wa. Néman Du yaanda nyaa séIndu yakwa pulak vékuséknngapuk yaténangwa sapak bari yaandu guné katik vat naaké guné. ⁵ Guné Gotna kundi kurkale vékute mawulé yate, nyaa kaalékwanmba wa yaténgunéngwa. Yatéte Néman Du yaana nyaaké kaavéréngunéngwa. Nané waak Gotna kundi vékute yéku mawulé vékute, wa nyaa kaalékwanmba wa ténangwa. De Gotna kundi vékukapuk yate wa kapére mawulé vékute, ganngétémba wa yaténdakwa. Nané ganngétémba yamba yaténangwe wa.

⁶ Yundé kwaakwa duna mawulé yékun yamba te wa. Nana mawulé yékun téké yandékwanngé wa nané yékunmba kaavéré-kanangwa. Yundé kwaakwa du pulak katik yatéké nané. ⁷ Yundé kwaaké du dakwa gaan wa kwaandakwa yundé. Waangété kulak kakwa du, waangété kulak ke de gaan waangété yandakwa.

⁸ Nané Gotna kundi vékute nyaa kaalékwanmba yatékwa du dakwa, wunga katik yaké nané. Nané nana mawulé yékun tékwate yandékwanngé, nané kurkasale ma yatékwak. Waariyakwa dunyansé de apamama yakwa bundék musé saawundakwa, maama viyaandaru deku vi deku maatumba wulaakapuk yamuké. Hat saapndakwa, maama deku maakamba viyaakapuk yamuké. Wunga ye wa yékunmba tékandakwa. Gorké yékunmba vékulakate du dakwaké gén kiyaa yakwa yapaté, wan waariyakwa duna apamama yakwa bundék musé pulak wa. Got nanat yékun yamuké kaavérénana yapaté, wan waariyakwa duna hat pulak

wa. Waariyakwa dunyansé wani mungu saawure yékun téndakwa pulak, nané wani yapaté yate, ma yékunmba yatékwak.

⁹ Got wa wandén, nané déku du dakwa ténanénngé, apapu apapu. Nanat rakarka yate yananén kapérandi musé yakataké yamba wandékwe wa. Yamba yé wa. Nana Néman Du Jisas Kraisi nanat yékun yandu nané apapu yékunmba yarépéka-nanénngé, wa wunga wandén Jisas. ¹⁰ Déku jémbaamba yaale kiyaan du dakwa, déku jémbaamba yaale kulé tékwa du dakwa waak, nané Néman Du Jisasale rasékéyak-nanénngé, wa kiyaandén Jisas. ¹¹ Guné nak nak wani yéku kundi guna du dakwat ma kwayépékaréngunék, bulaa kwayéngunéngwa pulak. Kwayéngunu deku mawulé, guna mawulé waak apamama ye kurkale tékandékwa.

Pol kundi bulsékéyakndékwa

¹² Nana aanyé waayéka nyangengu, ma véku. Néman Du wandéka dunyan ras guna néma du tété gunat kundi kwayéndakwa, guna mawulé yékun ténénnéngé. Wunga yate gunale néma jémbaa wa yandakwa. Gunat deké anga wanangwa. Guné wani dunyanséna kundi vékwe wandakwa pulak yate, det ma yékun yangunu. ¹³ Yate “Yéku jémbaa wa yandakwa,” naate, deké ma gén kiyaa yangunu. Yate guné Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa akwi ma nakurak-mawulé yate yékunmba yaténgunék.

¹⁴ Nana du dakwa, gunat némaanmba anga wanangwa. Jémbaa yaké saalakukwa du dakwat kundi ma kwayé, nakapuk jémbaa yandarénngé. Wup yakwa du dakwat ma yéku kundi kwayéngunék, apamama ye kurkale yaténdarénngé. Apamama yakapuk yakwa du dakwat ma yékun kutngunék. Akwi du dakwat yéku kundi yakélak yakélak ma wangunék, deku mawulé yékun ténénnéngé. ¹⁵ Ani kundi ma véku. Guna du dakwa, akwi du dakwat waak, ma yékun kutngunék. Du ras gunat kapérandi musé yandaru guné wani kapérandi musé yakataké yambak.

¹⁶ Apapu ma mawulé tawulé yangunék. ¹⁷ Apapu apapu ma Gorale kundi bulngunék. ¹⁸ Kraisi Jisasale nakurakmawulé yate wa déku du dakwa téngunéngwa. Téngunéngwanngé, gunéké yéku musé yaandu, kapérandi musé yaandu, mawulé yékun téndu Gorét anga ma wangunék, “Got, méné nanat yékun yaménéngwa.” Naangunék Gorét akwi muséké. Wunga wangunénnéngé Got mawulé yandékwa.

¹⁹ Gotna Yaamambi jémbaa yandékwa. Guné déku jémbaa taakatépéke yambakate. ²⁰ Dunyansé Gotna yémba kundi kwayé-ndaru guné wani kundi kuk kwayémbak. ²¹ Taale akwi kundi akwi muséké ma vékulakangunék. Vékulakate vékusék naate yéku kundi vékute yéku yapaté ma yangunék. ²² Kapérandi kundi bulké yambak. Kapérandi kundi vékuké yambak. Kapéremusé yaké yambak.

²³ Yéku mawulé kwayékwa du Got gunat yékun yandu, guné yéku mawulé kéraate, yéku musé yakwa du dakwa tékangunéngwa. Dé guna mawulé, guna kwaminyan, guna sépéke yékunmba véndu, guné yékunmba yatépéka-kangunéngwa. Wunga yatépékaanguné nana Néman Du Jisas waambule yaale gunat anga wakandékwa, “Guné yéku du dakwa wa.” Naakandékwa. Wanngé mawulé yanangwa. ²⁴ Guné Gotna kundi vékungunénnéngé wa gunat waandékwa. Dé wandékwa pulak yakwa du wa. Rate gunat yékun kurkandékwa.

²⁵ Nana aanyé waayéka nyangengu, guné Gorét ma waataku-ngunék, nanat yékun kutndénngé.

²⁶ Gotna du dakwat yanangwa pulak, guné guna aanyé waayéka nyangenguké mawulé tawulé yate, mawulé tawulé yangunéngwa yapaté det ma yangunék.

²⁷ Néman Du wunat wandéka wa wuné déku yém̄ba anga wawutékw̄a. Guné ani nyéngaamba kwaakwa kundi véte ani kundi némaanmba ma wangunék, Jisasna jém̄baamba yaalan akwi du dakwat.

²⁸ Nana Néman Du Jisas Kraiṣ gunéké mawulé sémbéraa yate gunat yékun yakandékwa. Wanngé Gorét waatakunangwa.

Wani kundi a wasékéyakwutékw̄a. Yaak.

Tesalonaikaséké Pol kukmba viyaandén nyéngaa

Taale ani kundi ma vé

Jisas waambule yaaké yandékwa sapakmba yénga pulak musé yaalaké dé? Naate Jisasna jémbaamba yaalan Tesalonaikasé apapu vékulaka vékulaka naandarén. Yandaka ras wa wan, “Néman Du yaaké yakwa nyaa wa yaalan.” Wunga wandaka wa Pol Sailas ambét Timoti dale sékét yarémbéréka ani nyéngaa viyaandén, Tesalonaikaséna mawulé yékun téndénngé.

Pol anga wandén, “Wani nyaa yamba yaale wa. Taale du dakwa sépélak aapélak yatéte késpulak nakpulak kapérandi yapaté yakandakwa. Yandaru apakundi kutmbekwa du nak yaale Kraisé néma maama wa yakandékwa.” Naandén.

Pol du dakwa Jisaské yékunmba vékulakate apamama ye téte wani vakmi yaatandarénngé wa wandén. De apamama yate, dé Pol, dale sékét wani nakurak jémbaa yakwa du yakwa pulak, deku jémbaa kurkale yandarénngé, wa mawulé yandékwa Pol. De nak du dakwat kurkwe kéraakwemuké, de jémbaa yamuké katik saalakuké daré.

¹ Wuné Pol, Sailas ambét Timoti wunale sékét yarémbéréka, wa ani nyéngaa viyaawutékwa. Guné Tesalonaikasé Néman Du Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa, gunéké wa viyaatakawutékwa. Guné nana aapa Gotna du dakwa wa yaténgunéngwa. Guné Néman Du Jisas Kraisna du dakwa wa yaténgunéngwa.

² Nana aapa Got gunéké sémbéraa yate yékun yate, yéku mawulé kwayéte Néman Du Jisas Krais wunga yandu guné yékunmba yatékangunéngwa. Gorét wunga waatakunangwa.

Pol déké vékulakate Gotna yé kavérékndékwa

³ Guné nana Néman Du Jisasna jémbaamba yaale nana aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, gunéké vékulakananga nana mawulé yékun yakwa. Yandéka apapu Gotna yé kavérék-nangwa. Guné apamama yate Néman Duké yékunmba vékulaka-pékaréngunéngwa. Guné nak nak apamama yate Néman Du Jisasna jémbaamba yaalan akwi du dakwaké guné gén kiyaa yapéka-ngunéngwa. Guné wunga apamama yangunu nana mawulé yékun yandu déku yé kavérékpékaré-kanangwa. ⁴ Néman Duna kundi kalik yakwa dunyan gunat kapérandi musé yandaka wa kaangél kutngunéngwa. Kaangél kutte guné apamama yate Néman Duké yékunmba vékulakaré-pékanungéna wa guna mawulé yékun tékwa. Téndéka nané guna yé kavérékte Gotna jémbaamba yaalan nak du dakwat gunéké kundi bulnangwa.

Yananén jémbaa Got kaatakandékwa

⁵ Got akwi du dakwa yan jémbaa yakatakandékwa. Wan yékun wa. Kukmba dé déku gaayémba néma du rate gunéké yékunmba vékandékwa. Wunga vékwate yandékwanngé, bulaa a kaanggél kutngunéngwa. Kaangél kutngunéngwanngé, Got wakandékwa, “Wuna jémbaa yate wa kaangél kutndakwa. De wuna gaayét yaalakandakwa.” Naakandékwa. ⁶ Dé wandu gunat yaavan kurkwa dunyan kaangél kurkandakwa. Yandakwa wani kapéremusé waambule yakataké yandékwanngé wa wandékwa, “Yékun wa.” Naandékwa.

⁷ Bulaa kaangél kutngunéngwa. Sérémaa Got wandu nakapuk katik kaangél kurké guné. Sérémaa Néman Du Jisas déku kundi kure gaayate apamama yakwa dunyansale Gotna gaayémba gaayakandakwa. Gaayandaru vénanu Got yaap rananénngé wakandékwa nanat.

⁸ Wani sapak néma baan yaa wa yaanngé yakwa. Nana Néman Du Jisas yaae déku kundi vékukapuk yate Gorké vékuséngapuk yan du dakwat, wani yandarén musé waambule yakatakandékwa. ⁹ Dé wandu de lambiyaksékéyak-ngandakwa. Apakmba yatékandakwa. Déku ménimba katik téké daré. Yate dé katik véké daré, apa tapa yate nyaa véte kaalékwa pulak yandu. ¹⁰ Néman Du Jisas yaanda nyaa dé wandu de wunga wa yakandakwa. Wani nyaa dé yaandu déku du dakwa déké yékunmba vékulakate, déku yé kavérék-nganangwa. Guné waak guné déké wananén kundi kurkale vékwe dat véte déku yé kavérék-ngangunéngwa.

Pol Gorét waatakundén Tesalonaikaséna mawulé yékun témuké

¹¹ Nané wani muséké vékute Gorale apapu kundi bulnangwa, gunéke. Got gunat wa waandén, déku jémbaamba yaalangunénggé. Guné déku jémbaa kurkale yangunénggé wa Gorét waatakunangwa. Guné déké yékunmba vékulakate yéku mawulé vékute yéku jémbaa yamuké mawulé yangunéngwa. Got apamama yate gunat yékun yandu, guné kurkale yaréte, yéku mawulé vékutéte, yéku jémbaa kurkasale yakangunéngwa. Gorét wunga waatakunangwa. ¹² Guné wunga déku du dakwa téte nana Néman Du Jisas Kraisna yé kavérék-ngangunéngwa. Kavérékngunu dé guna yé kavérék-ngandékwa. Got gunéke mawulé sémbéraa yate gunat yékun yate, Néman Du Jisas waak wunga yate guna yé kavérék-ngandékwa.

2

Apakundi kutmbekwa du

¹ Nana aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, ma véku. Gunat wawutékwa. Néman Du Jisas Krais yaae wandu nané dale sékét jaawuwe ramuké vékulakate, guné yéku mawulé ma kéraangunu. ² Du nak anga dé wak? “Néman Du yaanda nyaa wa yaan.” Naae wunga dé wak kapuk? Guné wani kundi vékungunu guna mawulé bari katik yékéyaak yaké dé. Yénga pulak guné vékwak wani kundi? Du dakwana kundimba vékute dé wani du wunga wak, kapuk du nak déku kapmang vékulakate dé wani kundi wak? Du nak anga dé wak? “Pol ani kundi wa viyaatakandén nyéngaamba.” Wunga dé wak kapuk?

³ Wuné wani kundi yamba viyaatakawutékwe wa. Wa paapu wa yandékwa. Guné déku kundi vékumbak. Ani kundi ma véku. Taale du dakwa Gorét kuk kwayékandakwa. Kwayéndaru apakundi kutmbete kapérandi taalat yéke yakwa du wa yaalaké yakwa. Kukmba Néman Du Jisas yaanda nyaa yaaké yakwa.

⁴ Wani kapérandi musé yakwa baan akwi duna yéku jémbaaké kuk kwayéte du dakwa waatakundakwa muséké wasélék-ngandékwa. Wasélékte déku yé male kavérék-ngandékwa. Yate Gotna kundi bulndakwa néma gaamba wulaae rate anga wakandékwa, “Wunékét wuné Got wa.” Wani apakundi kutmbete kapérandi musé yakwa du wunga wakandékwa.

⁵ Talimba gunale yatéte gunat wawuténi kundi guné vékulako kapuk guné yékéyaak yak? Wawuténi kundi guné yékéyaak yambak.

⁶ Bulaa musé nak wa apakundi kutmbekwa duna jémbaat taakatépékwa. Taakatépékwa musé wa vékusék-ngunéngwa. Kukmba Got wandén sapak yaandu wani apakundi kutmbekwa du kaapamba yaalandu vékandakwa.

⁷ Bulaa du nak wani apakundi kutmbekwa duna jémbaa wa taakatépéndékwa. Taakatépéndéka du dakwa ras kapére mawulé vékute, yandakwa kapéremusé paakundakwa. Kukmba Got wandu wani taakatépékwa du ani kápmaamba katik yatéké dé. ⁸ Yandu wani apakundi kutmbekwa du kaapamba yaalandu kukmba Néman Du Jisas yaandu wa wani apakundi kutmbekwa du vékandakwa. Néman

Du Jisas nyaa véte kaalékwa pulak téte yaae déku yaamambit yamburote yaavan kurkandékwa, wani apakundi kutmbekwa duwat. Yandu kiyaandu wa déku jémbaa késké yakwa.

⁹ Kundi ras waak wakawutékwa, wani apakundi kutmbekwa duké. Taale Satan dat mayé apa kwayéndu, wani apakundi kutmbekwa du yaae paapu ye apamama yate, késpulak nakpulak kulé musé, talimba vékapuk yandarén kulé apanjémba yakandékwa. ¹⁰ Yate kapérandi musé yandu lambiyakna du dakwa de papukundi vékukandakwa. Wani du dakwa Gotna kundi kuk kwayéte, kulé mawulé kéraae yékunmba yatépékanana yéku kundiké kalik ye wa lambiyakngandakwa. Got det katik yékun yaké dé. ¹¹ Dé wandu de papukundi male vékukandakwa. Vékite wakandakwa, “Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa.” Wunga yandaru deku mawulé kapéreyaké yakwa. ¹² Yandu Got wandu déku yéku kundi vékukapuk ye kapéremusé yaké mawulé yan du dakwa akwi lambiyak-ngandakwa.

Got wa wandén guné Satanna taambamba kéraandu guné dale rapékamuké

¹³ Nana aanyé waayéka nyangengu, Néman Du gunéké néma mawulé wa yandékwa. Talimba Got wandéka déku Yaamambi gunat yékun yandéka, wa guné déku du dakwa yékunmba yatéte déku yéku kundi yékunmba vékungunén, Néman Du Jisaské. Wani sapak wa Got wandén, guné taale Satanna taambamba kéraandu guné dale rasékéyak-ngunénngé. Nak du taakwat kukmba kéraandu dale rapékandarénngé wandén. Guné wandénngé vékulakate, mawulé yate Gotna yé ma kavérékungunu.

¹⁴ Kukmba nana Néman Du Jisas Kraisa nyaa véte kaalékwa pulak téte apa tapa yakandékwa. Talimba nané gunale yaréte déké yéku kundi wa gunat kwayénanén. Wunga kwayénanén, wa guné kukmba dale rate, dé apa tapa yakwa pulak apa tapa yangunénngé. Wani kundi kwayénanga wa Got gunat waandén, déku du dakwa téngunénngé.

¹⁵ Wani kundiké vékulakate guna mawulémba apamama yate ma kurkale yaténgunu. Kwayénanén kundi, nyéngamba viyaananén kundiké waak vékulakate ma kurkale yaténgunu.

¹⁶⁻¹⁷ Nana aapa Got nanéké sémbéraa yate nanéké néma mawulé wa yandékwa. Yate nanat yéku kundi wandéka nana mawulé yékunmba tésékéyakndéka, nané ye dale rapékamuké wa kaavéré-nangwa. Nana aapa Got wandu guna mawulé apamama ye kurkale téndu, guné apamama ye yéku musé yate, yéku kundi male bulkangunéngwa. Gorét wunga waatakunguna.

3

Gorét ma waatakungunu nanat yékun yandénngé

¹ Nana aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, bulaa a kundi wasékéyakngwate yawutékwa. Ma vékungunu. Guné Gorét ma waatakungunék, nanéké. Waatakungunu Got nanat yékun yandukét Néman Duké kundi kwayénanu déku kundi akwi taalat yékandékwa. Yéndu némaamba du dakwa vékwe yékunmba vékulakate wakandakwa, “Ani kundi an yéku kundi a. Yi wan wanana wa.” Wunga wakandakwa guné talimba wan pulak. ² Ani muséké waak ma waatakungunu Gorét. Némaamba du dakwa déku kundi yamba vékundakwe wa. Yate wa de kapéremusé yandakwa. Got nanat yékun yandu wani kapéremusé yakwa dunyan nanat yaavan kurkapuk yandarénngé, Gorét ma waatakungunék.

³ Néman Du wandékwa pulak wa yakandékwa. Yandu nané déké yékunmba vékulakatépéka-kanangwa. Dé wandu guné apamama yangunu Satan katik yaavan kurké dé gunat. ⁴ Néman Du nanat wandéka nana mawulé yékun

yakwa gunéké. Guné nana kundi vékutépékaa-kangunéngwa. Wunga wa vékuséknangwa.

⁵ Néman Du wandu guna mawulé yékunmba tépékaa-kandékwa. Téndu vékusék-ngangunéngwa. Got gunéké néma mawulé wa yandékwa. Kraisi déku yéku mawulé gunat kwayéndu guné yéku mawulé vékute apamama yate yatékangunéngwa. Wanngé Gorét waatakunangwa.

Akwi du dakwa jémbaa ma yandarék

⁶ Nana aanyé waayéka nyangengu, ma véku. Nana Néman Du Jisas Kraisi wandéka wa nané déku yémba ani kundi wanangwa. Guna du dakwa ras jémbaa yamuké saalakute gunat jémbaaké wananén kundi vékukapuk yandaru, det ma kuk kwayéngunék.

⁷⁻⁸ Guné yananén pulak ma yangunék. Wani muséké wa vékusék-ngunéngwa. Nané talimba gunale yaréte néma jémbaa yate, wa nyaa gaan jémbaa yananén. Jémbaa yaké yamba saalakunangwe wa. Guné nanéké vékute néma jémbaa yate musé baka nanat tiyaamuké wa kalik yananén. Kalik yate wa wani néma jémbaa yananén. Guné nanat musé tiyaangunénga nané apapu gunat yéwaa kwayénanén. Baka yamba kéraanangwe wa. ⁹ Nané gunat muséké baka yaawimunaanunu wan yékun yakatik. Wunga yamba yanangwe wa. Guné yananén jémbaa ve yananén pulak yangunéngé, wa mawulé yananén. Gunat muséké baka yaawimuké kalik yananén. ¹⁰ Wani kundi kulé kundi yamba wa. Talimba nané gunale yaréte anga wa wananén, “Du dakwa jémbaa yamuké saalakwe, wa kakému katik kaké daré.” Naananén.

¹¹ Gunéké kundi ras vékunanén. Guna du dakwa ras jémbaa yamuké saalakute nak du dakwana jémbaaké male vékulakandakwa. Yate nak du dakwana jémbaaké bul yé yaayaréte baka yaréndakwa. Wani kundi vékutake wa gunat jémbaa yamuké saalakukwa du dakwaké wani kundi wananén. ¹² Néman Du Jisas Kraisi yémba wani du dakwat anga wanangwa. Kurkale ma jémbaa yangunék. Jémbaa ye guna kakému kéraakangunéngwa. Guné baka yatéké yambak. Det némaanmba wunga wanangwa.

¹³ Nana aanyé waayéka nyangengu, ma véku. Apapu ma yékunmba yatépékanunék. Wunga yatémuké saalakuké yambak. ¹⁴ Du nak ani nyéngamba wananén kundi vékukapuk yandu, dé ve, dat ma kuk kwayéngunu. Kuk kwayéngunu, dé nékéti yakandékwa, nana kundi vékukapuk yandéngé. ¹⁵ Wani duké anga ma wa, “Dé nana waayéka wa. Dat wunga wakanangwa, yéku mawulé kéraae yéku jémbaa yandéngé.” Wunga wate wani duké katik waké nané, “Nana maama wa.” Wunga katik waké nané.

Pol kundi bulsékyakandékwa

¹⁶ Yéku mawulé tiyaakwa Néman Du gunat yéku mawulé kwayéndu vakmi yaandu, yéku musé yaandu, guné yékunmba tépékaa-kangunéngwa. Néman Du gunale tékandékwa. Dat wunga waatakunangwa.

¹⁷⁻¹⁸ Nana Néman Du Jisas gunéké mawulé sémbéraa yate gunat yékun yakandékwa. Dat wunga waatakuwutéka. Bulaa nyéngaa viyaan dumba ani nyéngaa kéraae wunékét wuna kapmang wa ani kundi viyaawutéka, apapu nyéngamba viyaawutéka pulak. Guné yékunmba tékangunéngwa. Wunga mawulé yawutéka. Wuné wuna yé amba viyaatakawutéka: Pol.

Wani kundi a wasékéyakwutéka. Yaak.

Pol Timotiké taale viyaandén nyéngaa

Taale ani kundi ma vé

Timoti dé Galesia provinsmba tékwa gaayé Listramba yaae Jisasna jémbaamba yaalan biyaku du nak wa. Déku aasa lé Juda taakwa wa. Déku aapa dé Grik du wa. Pol wa kéraae Timoti kure yeyé yaayatéte Gotna jémbaa yatan sékét (Aposel 16:1-3). Kukmba Timoti Efesusmba tékwa Jisasna jémbaamba yaalan du dakwana néma du téndén. Téndéka wa Pol ani nyéngaa déké viyaandén.

Pol ani néma muséké Timotit anga wandén, “Méné ma jéraawu yaménék. Ras dunyansé Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwana yéku mawulé ka yaavan kutndara. De wani dunyansé képmaana késpulak nakpulak muséké vékulakate sépélak aapélak wa yaténdakwa. Yate anga wandakwa, ‘Du kulémawulé kéraaké mawulé yate kakému kwaami ras kamuké, taakwale kwaamuké yaakére ma baka yaténdu.’ Naandakwan, deku kundi vékuké yambak.” Naandén Pol.

Pol wandékwa nak néma musé, wan yéku yapatémba yatéte Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa jaawuwe téte Gotna yé kavérékndarénngé wa wandékwa. Yate néma kundi kwayéndékwa Jisasna jémbaamba yaalan du dakwana néma duséké, dele jémbaa yakwa dunyanséké waak.

Pol kukmba anga wandékwa, “Timoti Jisas Kraisna jémbaa yakwa yéku du téte yéku yapaté ma yandu, Jisasna jémbaamba yaalan akwi du dakwat.” Naandékwa.

¹⁻² Méné Timoti, ménéké wuné Pol ani nyéngaa viyaataka-wutékwa. Nané Satanna taambamba kéraakwa du Got, waambule yaae nané kure yéké yakwa du Krai Jisasale, wandéka wa wuné Krai Jisasna kundi kure yaakwa du a téwutékwa. Talimba méné wuna kundi vékutake wa Krai Jisasna jémbaamba yaalaménén. Yaale wuna nyaan pulak téménénga wa ménat wawutékwa.

Nana aapa Got ménéké mawulé yate ménat yékun yate, ménéké sémbéraa yate, yéku mawulé kwayéte, nana Néman Du Krai Jisas wunga male yandu méné yékunmba yarékaménéngwa. Gorét wunga waatakuwutékwa.

Nané papukundi vékuké yamarékate

³ Talimba wuné Masedonia provinsét yéké yate ménat wawutén, Efesusmba yaréménénngé. Wani gaayémba yarépéka-ménénngé mawulé yawutékwa. Du ras papukundi wa yakwasnyéndakwa du dakwat. Méné det waménu de wani kundi nakapuk katik yakwasnyéké daré. ⁴ Wani du de sarésapé, gwaal waaranga maandéka bakamuna yéké waak, néma kundi wa bulté-pékaandakwa. Bulté-pékaatéte waarundaru deku mawulé kapérandi yakandékwa. Yandu de Gotna jémbaa katik yaké daré. Wani duwat ma waménumbut wani muséké katik bulté-pékaaké daré. De Gorké yékunmba vékulakate yéku mawulé vékumunaae wa déku jémbaaké vékusék-ngandakwa. ⁵ Deku mawulé yékunmba téndu yéku mawulé vékute Gorké yékunmba vékulakate du dakwaké néma mawulé yandarénngé, méné wani dunyansat wunga ma waménu. ⁶ Du ras yéku mawulé kuk kwayétake waangété yate de baka kundiké wa wandakwa. ⁷ Wate de du dakwat Gotna apakundiké yakwasnyéké mawulé yate anga wandakwa, “Nané yékunmba vékuséknangwa. Nana kundi ma véku.” Naandakwa. Wunga wate Gotna kundiké yékunmba vékuséknangpak yate, wandarén kundiké waak yamba vékuséknakwe wa.

⁸ Got apakundi du dakwat wa kwayéndén. De wani apakundi vékute yéku jémbaa yandaru wan yékun yaké yakwa. Wunga vékuséknangwa.

⁹⁻¹⁰ Apakundi kwayéte Got yéku du dakwaké dé vékulakak, kapuk? Yamba yé wa. Apakundi kwayéte kapéremusé yakwa du dakwaké wa vékulakandén. Kundi vékukapuk yandakwa, kapérandi mawulé vékundakwa, Gotna kundi vékukapuk yandakwa, Gotna kundi kuk kwayéndakwa, Gorét wasélékndakwa, aasa aapat viyaandékndakwa, nak du dakwat viyaandékndakwa, nak du dakwale kapérandi musé yandakwa, du nak duwale kwaandakwa, dunyansé dakwa sél ye kure yéndakwa, paapu yandakwa, papukundi Gotna yémba wandakwa, kapérandi musé ras waak yandakwa, wunga yate kapérandi yapaté wa yandakwa. Wani du dakwaké vékulakate wa Got apakundi kwayéndén. Wani du dakwa Got wakwa kundi kuk kwayéndakwa. ¹¹ Néman Du Got wandéka wuné déku jémbaa yate déku yéku kundi wa kwayéwutéka. Yi wan wanana wa. Déku yé apapu kavérékwutéka.

Néman Du Polké sémbéraa yandénngé Pol Gotna yé kavérékndékwa

¹² Nana Néman Du Krai Jisas anga wandén, “Pol wuna jémbaa yakandékwa.” Naandén. Wunga watake mayé apa tiyaandéka wa déku jémbaa yawutéka. Néman Du wunga yandéka déku yé kavérékwutéka. ¹³ Talimba wuné dat wasélékte kapérandi kundi wate déku du dakwat yaavan kuruwutén. Kuttéte déké vékukapuk baka yékéyaakmba yatéwutéka wa wunéke sémbéraa yandén. ¹⁴ Sémbéraa ye Néman Du Krai Jisas wunéke yékunmba véte yékun yandéka, wuné déku du téte, déké yékunmba vékulakate wa déké néma mawulé yawutéka.

¹⁵ Talimba Krai Jisas nana képmaat gaayandén, kapérandi mawulé vékukwa du dakwat yékun yandu kulémawulé kéraae yékunmba rapékandarénngé. Wani kundiké wanangwa, “Yi, wan wanana wa.” Naanangwa. Méné wani kundi ma yékunmba vékuménék. Akwi du dakwa wani kundi yékunmba ma vékudar. Talimba wuna kapérandi mawulé akwi duna kapérandi mawulat wa taalékérandén. ¹⁶ Taalékérandéka Krai Jisas wunat bari yamba viyaandékwe. Ye wunéke sémbéraa yate wunat yékun yandén, du dakwa ras waak déku yéku yapatéke vékusékndarénngé. Du dakwa wunat véte anga wakandakwa, “Krai Jisas wani kapérandi mawulé vékukwa duwat wa yékun yandén, dé kulémawulé kéraae yékunmba rapékandénngé. Nanat waak yékun yakandékwa. Yandu nané kulémawulé kéraae yékunmba rapéka-kanangwa. Krai Jisas dat wunga yékun yandéka wanngé a vékuséknangwa.” Naakandakwa.

¹⁷ Got dé nana Néman Du wa. Dé nakurak wa Néman Du rapéka-ndékwa. Akwi néma duwat taalékérasandandén wa. Apapu rapéka-kandékwa. Katik kiyaaké dé. Dé yamba vénangwe wa. Dé male nakurak wa Got. Dé apamama yapéka-kandékwa. Nané déku yé ma kavérékngwak apapu apapu. Yi, wan wanana wa.

Timoti apamama yate Gotna jémbaa yékunmba ma yapékaténdu

¹⁸ Wuna nyaan Timoti, ma véku. Talimba Gotna yémba ménat wa wananén, kukmba yaké yaménéngwa jémbaaké. Wani kundiké vékulakate bulaa ménat nakapuk wani jémbaaké wawutéka. Méné talimba wananén kundiké vékulakate Gotna jémbaa yékunmba ma yapékatéménu. Waariyakwa du apamama yate yékunmba téndakwa pulak, méné Gotna jémbaa yate, apamama yate yékunmba ma téménu. ¹⁹ Téte yéku mawulé vékute Krai Jisaské yékunmba vékulakate Gotna jémbaa yékunmba ma yapékatéménu. Du ras yéku mawulé yaasékatake Krai Jisaské wa kuk kwayéndarén. Déké kuk kwayétake, déké yékunmba vékulakapuk yate, wa sépélak aapélak wa yaténdakwa. ²⁰ Himeneus ambét Aleksander wunga wa yatémberékwa. Yatéte Gorét wasélékmbéren. Wasélékmbéréka wawutén, “Satan béna néma du rate

bénéké vékandékwa. Béné nané yaaséka-take ma yémbénu. Béné Gorét nakapuk wasélékngé yambak.” Naawutén. Bét Gorét nakapuk wasélékngapuk yambéru bérku mawulé yékun témuké wa wunga wawutén.

2

Guné Gorale ma anga bulngunu

¹⁻² Ani kundi ménat wawutékwa. An néma musé a. Guné Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa, jaawuwe téte Gorale ma bulngunu, akwi du dakwaké. Deké vékulakate mawulé yate Gorale ma bulngunék, dé det yékun yamuké. Akwi néma gaayéna néma dunyansé, akwi gavmanngé waak, dale bulte dat ma waangunék. Dé wani néma dunyansat yékun yandu deku jémbaa yékunmba yandarénngé, dat ma waangunék. Waangunu wa néma du yéku jémbaa yakandakwa. Yandaru nané akwi du dakwa Gotna kundi vékute yéku mawulé vékute yékunmba yatékanangwa. ³ Wunga waangunu wan yékun yaké yakwa. Wunga waangunu, nanat yékun yakwa du Got vékutake mawulé yakandékwa. ⁴ Akwi du dakwa kulémawulé kéraae yékunmba yatéte déku kundi vékuséknadarénngé, wa Got mawulé yandékwa.

⁵ Got nakurak male wa randékwa. Got béré du dakwa, deku nyéndémba tékwa du nakurak male wa. Déku yé Krai Jisas wa. Dé wa téte nanat yékun yandékwa, nané Gorale yékunmba rananénngé. ⁶ Talimba kapérandi mawulé baangwi pulak wa gin akwi du dakwat. Gindéka Got wandéka wa Krai Jisas yaae kiyaandén. Kapérandi mawulé nanat gipékaae tékapuk yandu nané kulémawulé kéraae yékunmba rapékananénngé, wa kiyaandén. Kiyaandéka anga wa vékuséknangwa. Akwi du dakwa kulémawulé kéraae yékunmba rapékananénngé wa Got mawulé yandékwa. ⁷ Yate wunat wandén, wuné Krai Jisasna kundi nak gaayé du dakwat kwayéte déku jémbaaké det yakwasnyéwuténngé. Déku kundiké wanangwa, “Yi, wan wanana wa.” Naanangwa. De wani kundi kurkale vékundarén-ngé, wa wuné déku kundi wawutékwa. Got dékét déku kapmang wa wunat wandén, wani jémbaa yawuténngé. Yi, wan wanana wa. An papukundi yamba yé wa.

⁸ Akwi genge gaayémba akwi du deku taamba kusoréte Gorale bulte dat waakandakwa. De Gotna mawulé kéraae rakarka yate waarukapuk, baka yékunmba yatéte, dat waakandakwa. Wanngé wa mawulé yawutékwa.

Dakwasé anga ma yandaru

⁹⁻¹⁰ Dakwasé waak yéku mawulé vékukandakwa. Yate yékunmba yatékandakwa. Wunga mawulé yawutékwa. De anga wate, “Nané Gotna kundi yékunmba vékunangwa.” Wunga wate wa de yéku yapaté yakandakwa. Wani yapaté wan yéku musé yakusondakwa pulak wa. Wani yapaté yandaru du dakwa véte anga wakandakwa, “Wan de yéku dakwasé wa.” Naakandakwa. Dakwa dekét deku yé kavérékte, deku némbé deku sépéké male vékulakate, némaamba yéwaa kwayéte késpulak nakpulak yakusondakwa yéku musé katik saawuké daré. Wunga baan yapatéké kalik yawutékwa. ¹¹ Du Gotna kundi kwayéndaru dakwa yakéllak rate wani kundi ma vékundaru. Vékute kundi katik bulké daré. ¹² Dakwa duwat katik taalékére némaan yaké daré. De Gotna jémbaaké duwat katik yakwasnyéké daré. De yakéllak ma yaréndaru. ¹³ Taale Got Adam wa yandén. Yatake kukmba Iv yandén. Wunga yandénmba, dakwa duwat némaan katik yaké daré. Got taale duwat wa yandén. ¹⁴ Adam Satanna papukundi yamba vékundékwe wa. Iv lé kapmang Satanna papukundi vékutake, Gotna apakundi vékukapuk ye, wa kapéremusé yalén. Wunga yalénmba, dakwa

duwat némaan katik yaké daré. ¹⁵ Dakwasé Gorké yékunmba vékulakate, déké néma mawulé yate, kapéremusé yakapuk ye, yéku mawulé vékute yékunmba yaréndaru, wa Got det yékun yakandékwa, nyaan kéraaké yandakwa sapak. Det yékun yandu yékunmba rapéka-kandakwa.

3

Krais Jisasna jémbaamba yaalan du dakwana néma dusé

¹ Ani kundiké anga wawutékwa, “Yi, wan wanana wa.” Du nak Krais Jisasna jémbaamba yaalan du dakwana néma du téké mawulé yate, yéku jémbaaké wa mawulé yandékwa. ² Krais Jisasna jémbaamba yaalan du dakwana néma du téké mawulé yate anga ma yandu. Akwi du dakwana ménimba yékunmba yarékandékwa. Dé taakwa nakurak male kéraakandékwa. Déku mawulé yékunmba tékandékwa. Téndu kapérandi mawulé vékukapuk ye yéku jémbaa yakandékwa. Dé yéku yapaté yakandékwa. Du ras nak gaayémba yaandaru det yékun yate kakému kwayéte wandu déku gaamba kwaakandakwa. Gotna jémbaaké akwi du dakwat kurkale yakwasnyé-kandékwa. ³ Dé katik waangété kulak kate waangété yaké dé. Dé katik bari rakarka yate dele waaru waariyaké dé. Dé nak du dakwale yakélak rakandékwa. Dé yéwaa kéraaké néma mawulé katik yaké dé. ⁴ Dé déku taakwa nyambaléké yékunmba vékandékwa. Véndu deku mawulé yékunmba téndu de yékunmba yarékandakwa. Dé wandu déku nyambalé déku kundi kurkale vékukandakwa. ⁵ Du nak déku taakwa nyambaléké yékunmba vékapuk yate, wa Gotna jémbaamba yaalan du dakwaké yékunmba véké yapatikandékwa. Wani du deku néma du katik téké dé.

⁶ Kulé du Krais Jisasna jémbaamba yaale téte wa dé deku néma du katik téké dé. Kulé du néma du téte déku yé kavérékte kapéremusé yamunaandu, wa Got dé yan kapéremusé yakata-kandékwa, Satanét yakataké yandékwa pulak.

⁷ Néma du téké mawulé yakwa du dé yéku mawulé vékute yékunmba yarékandékwa. Yaréndu, Krais Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa, Krais Jisasna jémbaamba yaalakapuk yan du dakwa waak, akwi du dakwa, déké anga wakandakwa, “Dé wan yéku du wa.” Naakandakwa. Wani du yékunmba yaréndu, wa du dakwa déké anga katik waké daré, “Wan kapéremusé yakwa du wa.” Wunga katik waké daré. Yandaru dé bari Satan yaasnyan baangwimba katik vaakérké dé.

Néma dunyansale jémbaa yakwa dunyansé

⁸ Du ras Krais Jisasna jémbaamba yaale wani jémbaana néma dunyansale jémbaa yakandakwa. Wani dunyan anga ma yandarék. De yéku mawulé vékute yéku kundi wakandakwa. Kundi vétik katik bulké daré. Némaamba wain kulak katik kaké daré. Deku mawulé nak du dakwana musé aséké, yéwaaaké katik jaambiké dé. ⁹ De Krais Jisasna kundi yékunmba vékute yéku mawulé ma vékunderu. ¹⁰ Taale deku jémbaa ma yakwe véngunék. Yakungunu de yéku mawulé vékute yéku jémbaa yate yékunmba yatémunaandaru, wa wangunu néma dunyansale yénga jémbaa yandaru.

¹¹ Deku dakwasé waak yéku yapatéké ma vékulakandaru. Yatéte nak du dakwaké papukundi katik waké daré. Yékunmba ma yaténdaru. Yéku kundi wate yéku jémbaa male ma yandaru.

¹² Néma dunyansale jémbaa yakwa du de taakwa nakurak nakurak ma kéraandaru. Deku taakwa nyambaléké yékunmba vékandakwa. Véndaru de deku kundi ma vékunderu. ¹³ Néma dunyansale jémbaa yakwa dunyansé yéku jémbaa yakandakwa. Yate Krais Jisasna jémbaamba yaalan du dakwana ménimba yékunmba yatékandakwa. Krais Jisas yéku mawulé tiyaandéka nané

déku du téte nané déké yékunmba vékulakanangwa. Wani jémbaa yakwa dunyansat waak Krai Jisas yéku mawulé kwayékandékwa. Kwayéndu de déku du téte déké yékunmba vékulakate apamama yate nak du dakwat déku kundi kwayékandakwa.

Gotna yapaté

¹⁴ Wuné ménéké bari yaaké mawulé yawutékwa. Yate wa ani nyéngaa viyaawutékwa ménéké. ¹⁵ Wuné bari yaakapuk yamunaawutu méné viyaatakawutén kundi véte Gotna du dakwa raké yanangwanngé vékusékn-gaménéngwa. Got apapu rapékandékwa. Déku kundiké anga wanangwa, “Yi, wan wanana wa.” Naanangwa. Nané déku jémbaamba yaale déku du dakwa téte déku kundi ma vékukwak. Vékuute nané taawundarén kwaanatmu pulak, apamama yate yékunmba tékanangwa. Yékunmba téte nané déku kundi kwayé-kanangwa. ¹⁶ Talimba Got apakundi wa wandén, Krai Jisaské. Wani kundi wandéka kukmba wa nané Krai Jisaské vékuséknánén. Dé néma du wa. Déké anga wanangwa:

Dé Gorale re gaaye wa képmaana duna sépé kure yaténdén.

Yaténdéka wa du dakwa dé véndarén.

Dé néma du randéka wa Gotna Yaamambi nanat wandén déké.

Gotna kundi kure gaayakwa dunyansé dé véndarén wa.

Déku du akwi genge gaayémba tékwa du dakwat wa kundi kwayéendarén déké.

Kwayéndaka wa déké yékunmba vékulakandarén.

Got wandéka wa déku gaayét waare wa néma du randékwa.

Krai Jisaské wunga wanangwa.

4

Paapu yakwa dunyansé

¹ Gotna Yaamambi anga watépakndékwa, “Ma véku. Kukmba du ras paapu yakwa dunyanséna kundi, kutakwana kundi waak vékukandakwa. Vékuute Krai Jisana kundi kuk kwayékandakwa.” Naandékwa Gotna Yaamambi. ² Du nak késépéri apu kulaat jémbaa yandéka kulaa némbi yamba kure wa. Paapu yakwa du ras kapérandi mawulé vékuté-pékaaténdaka deku mawulé némbi kurkapuk yakwa kulaa pulak yamba yékunmba te wa. Yandéka deku kapérandi mawuléké yamba vékusékn-dakwe wa. ³ Wani du de ani papukundi anga wakandakwa: “Guné taakwa kéraaké yambak. Guné kwaami kakému ras kaké yambak.” Naandakwa. De wani paapu yakwa dunyansé wunga wakandakwa. Guné deku kundi vékuké yambak. Got kwaami kakému akwi, kanaanéngé wa taakandén. Gorké yékunmba vékulakakwa du dakwa, nané déku kundi vékusékte akwi kwaami kakémuké ma mawulé yakwak. Yate tiyaandén kwaami kakémuké anga wakanangwa, “Wan yékun wa.” Naate wani kwaamiale kakémuale kakanangwa. ⁴ Got taakan kwaami, kakému wan yékun wa. Kwaami kakémuké nak yamba yaakétnangwe wa. “Wan yékun wa,” naate akwi kwaami, kakému kakanangwa. ⁵ Nané Gotna kundi vékuute Gorale kundi bulnanu, wa dé mawulé yakandékwa. Yandu wani kwaami, kakému kakanangwa.

Timoti Kraisna yéku jémbaa yakwa du ma yaténdu

⁶ Méné wani kundi Krai Jisana jémbaamba yaalan du dakwat wamunaate méné déku jémbaa yékunmba yakaménéngwa. Yate méné Krai Jisana kundi yékunmba vékuute, wananén kundi vékuute, apamama yaménu ména mawulé yékunmba tékandékwa. Wani kundi wan yéku kakému pulak wa. Nyaan yéku

kakému kate némaan ye yékunmba téndékwa pulak, méné wani kundi vékutépékaaté apamama yaménu ména mawulé yékunmba tékandékwa. ⁷ Méné Gorké wandakwa kundi male ma vékuménék. Nak kundi vékuké yambak. Wan baka kundi wa. Wani kundi kuk kwayétake Gotna kundi vékute ma apamama yate yékunmba téménék. ⁸ Méné apamama yate pétéménu ména sépemaalé yékunmba tékandékwa. Wunga yate yékunmba yatékaménéngwa. Méné apamama yate Gorké yékunmba vékulakatémenú ména mawulé yékunmba tékandékwa. Wunga yate yékunmba yatékaménéngwa. Ména mawulé yékunmba téndu bulaa yékunmba yate ye kukmba waak yékunmba yatépéka-kaménéngwa apapu apapu. Yi, wan wanana wa.

⁹ Akwi du dakwa wani kundi kurkale ma vékudarék. ¹⁰ Wani kundiké vékulakate apamama yate néma jémbaa yanangwa. Got apapu apapu rapékandékwa. Rate akwi du dakwat yékun yandékwa. Yate déké yékunmba vékulakakwa du dakwa nanat yékun yandu nané dale yékunmba rapéka-kanangwa. Got wunga yakate yandékwanngé vékusékte a kaavéréngwa. Kaavéréte nané apamama yate néma jémbaa yanangwa.

¹¹ Méné wani kundi det yakwasnyéte kurkale ma waménék. ¹² Méné naléwuré biyaku du wa téménéngwa. Yéku kundi ma waménék. Du dakwaké ma néma mawulé yaménék. Gorké yékunmba vékulakate, déku kundi yékunmba vékute, yéku mawulé vékute, ma yéku musé male yaménék. Yaménu Gotna jémbaamba yaalan du dakwa ménéké anga wakandakwa, “Wan yéku du wa. Naléwuré biyaku du téndéka wa déku mawulé yékunmba tékwa, néma duna mawulé pulak.” Naate, yaménéngwa jémbaa véte, de yaménéngwa pulak yakandakwa. ¹³ Yaaké yawutékwanngé kaavéréte méné apamama yate anga ma yaménék. Méné Gotna nyéngaamba véte du dakwat némaanmba ma waménék. Waménu de Gotna jémbaamba yaalan du dakwasé vékukandakwa. Méné det Gotna kundi ma waménék. Gotna jémbaaké det ma yakwasnyéménék. ¹⁴ Talimba du ras Gotna yémba kundi kwayéndaka néma du ména maakamba taamba taakandaka Got déku mayé apa ménat wa kwayéndén, déku jémbaa yaménénggé. Kwayéndéka méné mayé apa kéraae wani kwayéndén mayé apaké kuk kwayéké yambakate. Yate déku jémbaa kurkale ma yatépéka-téménék. ¹⁵ Méné wani jémbaa kurkale yatépékate, wawutén kundi yékunmba vékuménu du dakwa véte anga wakandakwa, “Dé talimba yéku mawulé vékute yékunmba yaréndén. Bulaa yandékwa mawulé wa talimba yandén mawulat taalékéran. Yékunmbaa-sékéyak wa yaréndékwa.” Naakandakwa. ¹⁶ Ma jéraawu ye, yékunmba yatéte, det Gorké yéku kundi male watéménék. Yate wawutén kundi vékuménu Got ménat yékun yakandékwa. Yate ména kundi vékukwa akwi du dakwat waak wa yékun yakandékwa.

5

Gotna jémbaamba yaalan du dakwat ani yapaté ma yaménék

¹ Néma dunyansat ma yakélak yaménék. Det waaruké yambak. Ména aapat yéku kundi waménéngwa pulak, dunyanét wunga yéku kundi ma waménék. Ména waayékanjet yaménéngwa pulak, naléwuré biyaku dunyansat ma yékun ya. ² Ména aasat yaménéngwa pulak, de aanyapa dakwasat ma wunga yékun ya. Ména nyanget yaménéngwa pulak, naléwuré dakwasat waak wunga ma yékun ya.

Du kiyaan kwawitakwasé

³ Nyaan kéraakapuk dakwaséna du kiyaandaru de kwawitakwa kapmang yarémunaandaru, wa guné wani dakwat ma yékun yangunék. ⁴ Du kiyaan kwawitakwana nyambalé gwaal yaanangu yarémunaae, wa lat yékun yakanakwa, makal nyambalé yaréndaka lé pulak det yékun yalénggé. Wan deku musé wa. Akwi du dakwa deku aasa aapa, yaayéngu gwalngu baambungwat waak ma yékun yandarék. Yandaru Got véte deké mawulé yakandékwa. ⁵ Du kiyaan kwawitakwa nyaan kéraakapuk ye kwawi kwaamunaae, wa anga yénga walu, “Got wunat yékun yakandékwa.” Wunga wate dat waate lé gaan nya dat waatakupékaré-kalékwa, lat yékun yandénngé. Yalu Gotna jémbaamba yaalan du dakwa wani taakwat yékun yakandakwa. ⁶ Du kiyaan kwawitakwasé deku sépéké male vékulaka-munaandaru, wa deku mawulé kapérandi yaké yakwa. Yandu kiyaan du dakwa Gorké vékulakakapuk yandakwa pulak, wa Gorké katik vékulakaké daré. Gotna jémbaamba yaalan du dakwa wani dakwaké katik vékuké daré. ⁷ Du kiyaan kwawitakwat wani kundi ma waménék. Waménumbut de vékwe yéku mawulé vékute akwi du dakwana ménimba yékunmba yaréndarék. ⁸ Gotna jémbaamba yaalan du dakwa deku kémngé yékun yakapuk yamunaae, wa de Gotna kundi vékukapuk yate wani kundi wa kuk kwayéndakwa. Wunga yandaka deku kapérandi mawulé Gotna jémbaamba yaalakapuk yan du dakwana kapérandi mawulat wa taalékéran. De wan kapéremusé yakwa du dakwa wa.

⁹ Du kiyaan kwawitakwa némaamba (60) kwaaré yéndu aanyapa ye yarélu léku yé ma viyaataka nyéngaamba. Viyaatakatake lat ma yékun yangunék. Lé talimba nakurak duwale male lé yarak? Wunga yarélénggé lat ma yékun yangunék. ¹⁰ Talimba anga lé yak? Lé yéku mawulé vékute du dakwale yéku jémbaa yaléka léké anga daré wak? “Lé wan yéku taakwa wa.” Wunga daré wak? Talimba lé nyambalat yékun yate, nak gaayé du dakwat kakému lé kwayék? Léku yé kavéréngapuk yate Gotna du dakwat yékun lé yak? Guné wani taakwat ma yékun yangunék. Du dakwa géraandaka lé deku mawulé yékun yate dele jémbaa yate, késpulak nakpulak yéku jémbaa lé yak? Wanngé ma léku yé nyéngaamba viyaatakatake lat ma yékun yangunék.

¹¹⁻¹² Du kiyaan kwawitakwa biyaku yaténdaru guné deku yé nyéngaamba viyaatakaké yambak. Yate deké vékumbak. De taale anga wakandakwa, “Nané kwawitakwa kwaakanangwa. Kwawi kwaate Krai Jisasna jémbaa male yakanangwa. Yi, wan wanana wa.” Wunga watake kukmba kalmu nak mawulé yate, du kumbiké nakapuk mawulé yamunaate, wa Krai Jisaské, “Yi, wan wanana wa,” naandarén wani kundi yaasékaké daré? Yaasékatake Kraisétk kuk kwayéndaru anga wakandakwa, “De wan paapu yakwa dakwasé wa.” Naakandakwa. ¹³ Du kiyaandaka kwawitakwa biyaku tété, jémbaa yamuké saalakute, de akwi gaamba wulaate yététe, jémbaa yamba yandakwe wa. Yate baka yatéte de kapére kundi bulte sémndakwa, nak du dakwaké. Sémté nak du dakwana jémbaaké vékulakate bulndakwa. Dekét deku jémbaaké yamba vékulakandakwe wa. Wunga yate wa kapérandi kundi bulndakwa.

¹⁴ Kwawitakwa biyaku tété wunga katik yatéké daré. De nak du kumbiye rate nyambalé kéraae gaaké kurkale véte yékunmba yarékandakwa. Wunga mawulé yawutékwa. De wunga yandaru nana maama det véte, wa Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwat kapérandi kundi katik waké daré. ¹⁵ Du kiyaan kwawitakwa ras bulaa Gotna kundi yaasékatake Satanna kundi wa vékundakwa. Wani muséké vékulakate wa wani kundi ménat wawutékwa. ¹⁶ Krai Jisaské yékunmba vékulakakwa taakwa yarélu léku kémba rakwa taakwana du kiyaandu, wa lé wani taakwat ma yékun yalék. Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa wani jémbaa katik yaké daré. Du kiyaan kwawitakwa nyaan

kéraakapuk ye baka yarélu Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa lat wunga ma yékun yandarék.

Néma dusé

¹⁷ Néma dusé Krai Jisasna jémbaa yandaru, wa guné det yéwaa ma kwayéngunék. Néma dusé yéku jémbaa yate Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwat yékun yandaru guné déku jémbaamba yaalan du dakwa det yéwaa ras waak ma kwayéngunék. De apamama yate Krai Jisasna kundi wate, déku jémbaaké gunat kurkale yakwasnyéndaru, det yéwaa ras waak ma kwayéngunék. ¹⁸ De jémbaa yate yéwaa kéraamuké, du nak talimba Gotna nyéngaamba anga viyaatakandén: Bulmakau jémbaa yate wit sék vakinékundaru guné deku tépngé gikétakngé yambak. De wani jémbaa yate wit sék ras yénga kandaru. Wunga viyaatakandéka nak du Gotna nyéngaamba anga viyaatakandén: Jémbaa yakwa du jémbaa yate wa yéwaa kéraakandakwa. Gotna nyéngaamba talimba wunga viyaatakandén.

¹⁹ Du nak anga wamunaandu, “Wani néma du kapérandi musé yandén.” Naandu méné wunga wakwa duna kundi vékuké yamarék. Du vétik kupuk wunga wandaru, wa deku kundi ma vékuménék. ²⁰ Néma du ras kapéremusé yamunaandaru méné det némaanmba ma waménék, akwi néma duna ménimba. Wani néma du vékutake wup yate kapéremusé yakapuk yamuké, wani kapéremusé yan duwat némaanmba ma waménék.

²¹ Méné wani kundi ma véku. Got, Krai Jisas, Gotna kundi kure gaayakwa dunyansé de wunga wa wuné véndakwa. Véndaka deku ménimba téte ménat némaanmba wawutékwa, wani kundi vékuménénggé. Méné duna kundiké vékuséngapuk yate, yandén muséké bari anga wambak, “Kapérandi musé wa.” Naaké yambak. Taale déku kundi vékwe kurkale vékusékte kukmba déké ma waménék. Méné akwi du dakwat nakurak kundi male ma waménu. Ména du dakwat nak kundi, nak du dakwat nak kundi waké yambak. ²² Taale duna jémbaa vétake déku kundi vékutake déké vékusék-ngaménéngwa. Wani du yéku du randu méné vékusékte déku maakamba taamba taakate dat ma anga waménék, “Méné néma du ma téménék. Néma du téte wa Krai Jisasna jémbaa yakaménéngwa.” Dat wunga ma wa. Wani duké vékuséngapuk ye bari wani kundi waké yambak. Méné déké vékuséngapuk ye wani kundi dat wamunaaménu, dé néma du téte kapéremusé yandu, dale, ménale, “Wan kapérandi musé yakwa du wa,” naakandakwa. Ma yéku mawulé vékute yéku musé male yaménék.

²³ Késépéri apu wa ména biyaamba tindékwa. Wunga wandaka wa vékuwutén. Méné kulak male kaké yambak. Wain kulak ayélap ma kaménék. Kaménu ména biyaa yékunmba tékandékwa.

²⁴ Du ras kapéremusé yandaka de akwi du dakwa véte deké vékusékindakwa. Ras kapéremusé yandaka du dakwa vékapuk yate deké yamba vékusékindakwa wa. Kukmba akwi du dakwa wani kapéremuséké vékusék-ngandakwa. Vékusékindaru wa Got wani duwat yandarén kapéremusé yakata-kandékwa. ²⁵ Du ras yéku jémbaa yandaka akwi du dakwa véte deké vékusékindakwa. Ras yéku jémbaa yandaka du dakwa vékapuk yate deké yamba vékusékindakwa wa. Kukmba akwi du dakwa deku yéku jémbaa véte deké vékusék-ngandakwa. Kapéremusé yan duké vékusénggé yandakwa pulak, wa yéku duké waak wunga vékusék-ngandakwa.

6

Nak dumba jémbaa yakwa du dakwa

¹ Nak dumba jémbaa yakwa du dakwa ras Krai Jisasna jémbaamba wa yaalandarén. Yaale det jémbaa kwayékwa duké anga ma wandarék: “De wan nana néma du wa. Nané deku kundi vékute yéku jémbaa ma yakwak deké.” Naakandakwa. Det jémbaa kwayékwa duna jémbaa sépélak yamunaandaru, Krai Jisasna jémbaamba yaalakapuk yan du dakwa det véte, Gotna yé, Krai Jisaské wananén kundiké waak wa kapérandi kundi wakandakwa. ² Jémbaa kwayékwa du Krai Jisaské yékunmba vékulakandaru wa jémbaa yakwa du dakwa anga wakandakwa, “Nané akwi Krai Jisasna jémbaamba wa yaalanánén. Yaale nana néma duké néma mawulé yate deku kundi kurkale ma vékukwak.” Naate yéku jémbaa ma yandarék, det jémbaa kwayékwa duké. De anga katik waké daré, “Nana néma du waak Krai Jisasna jémbaamba wa yaalandarén. Bulaa nané aanyé waayéka nyangengu pulak yatéte nané deku kundi katik vékuké nané.” Wunga katik waké daré.

Nané ma ani yapaté yate yékunmba yatékwa

³ Méné Gotna kundiké du dakwat yakwasnyéte, wawutékwa kundi kurkale ma waménék, akwi du dakwat. Nana Néman Du Jisas Krai wan kundiké anga wanangwa, “Yi, wan wanana wa.” Naanangwa. Nané wani kundi vékute Gotna kundiké vékusék-nganangwa. ⁴⁻⁵ Du ras nak pulak kundi wate deku yé kavérékte deku mawulémba anga wandakwa, “Nané yékunmba vékusékte yékun yaréngwa.” Wunga wate yamba vékusékindakwe wa. Baka yaténdakwa. Deku mawulé kapére ye téndéka wa nak duké kalik yate, rakarka yate dele waarundakwa. Waarute nak duna kundiké kalik yate, du dakwat papukundi wate wa waaru waariyandakwa. Wani duna mawulé kapére ye téndéka wa deku mawulémba anga wandakwa, “Nané Gotna kundi vékute wa némaamba musé kéraakanangwa.” Wunga wandakwan wan paapu wa yandakwa. De Gotna kundi yamba vékusékindakwe wa.

⁶ Ma véku. Nané deku muséké jaambikapuk yate Gotna kundi kurkale vékute, yéku mawulé vékute yékunmba yatékanangwa. Yi, wan wanana wa. ⁷ Aasambéré nané kéraandarén sapak musé ras yamba kure yaanangwe wa. Baka yaananén. Kukmba kiyaae musé ras katik kure yéke nané. Baka male yékanangwa. Wunga vékusék-ngangwa. ⁸ Nané kakému laplap randu wan yaak wa. Képmaana nak muséké katik vékuké nané. ⁹ Du dakwa némaamba musé kéraaké jaambindaru wa deku mawulé kapére yaké yakwa. Yandu yékéyaak yandaru deku kapérandi mawulé det taakatépédu kapéremusé yate wa lambiyakngandakwa, baalé taakandarén baangwimba vaakére lambiyakndakwa pulak. ¹⁰ Du dakwa yéwaaké jaambindaru késpulak nakpulang kapéremusé némaamba yakandakwa. Du dakwa ras yéwaa kéraaké néma mawulé yate, Gotna kundi kuk kwayéndaka deku mawulé kapére ye téndéka deku mawulémba néma kaangél wa vékundakwa.

Ma apa tapa yate yékunmba yatéménék

¹¹ Méné Gotna du téte wunga katik yaké méné. Méné apa tapa yate anga ma yaménék. Yéku musé yate Gotna kundi vékute yékunmba yaté. Méné Gorké yékunmba vékulakate du dakwaké néma mawulé ma yaménék. Méné kaangél kutte ma apa tapa yate yékunmba yaté. Méné nak du dakwaké mawulé yate det ma yakélak ya. ¹² Du nak, nak duwale péte yéte det taalékéraké mawulé yate, apa tapa yate wa pétékandékwa. Wunga yate wani duwat taalékérandu wa dat yéku musé kwayékandakwa. Méné pétékwa du pulak apa tapa yate, Gotna jémbaa

ma yaménék. Yate déku kundi kurkale vékuménu déku yéku mawulé kwayénu apapu yékunmba yatépékakaménéngwa. Talimba du dakwana ménimba téte anga waménén, “Néman Duké yékunmba vékulakawutékwa.” Naaménénga wa Got ménat waandén, déku jémbaa yate kulémawulé kéraae apapu yékunmba yatépéka-ménénngé.

¹³ Got akwi musé wa yandén. Yate yaamambi kwayéndén. Kwayéndéka wa yaténdakwa. Aanat véndékwa. Talimba Krai Jisna maama dé viyaandéngé yandaka Pontius Pailatna ménimba téte déku jémbaaké kundi yékunmba bulndén. Dé waak aanat véndékwa. Bulaa Gotna ménimba téte ménat ani kundi némaanmba wawutékwa. ¹⁴ Méné Gotna jémbaa yaasékaké yambak. Déku jémbaa kurkale yate yékunmba ma yatéménék. Déku jémbaa yaavan kurké yambak. Yate nana Néman Du Jisas Krai nakapuk yaaké yandékwa nyaaké ma kaavéréménék. ¹⁵ Got dékét déku kapmang wandu wa Jisas Krai nakapuk waambule yaakandékwa. Got dé kapmang wa yéku mawulé kwayéndékwa, akwi du dakwat. Akwi néma duwat taalékére dé kapmang wa akwi néma duna néma du randékwa. Nak néma du nak yamba re wa. ¹⁶ Nané akwi du dakwa kiyaanangwa. Dé nakurak katik kiyaaké dé. Rapékandékwa. Déku gaayémba dé néma nyaa pulak wa véténdékwa. Yandu nané déku gaayét ye apakmba tékanangwa. Dé rakwanét katik ye kwambaliké nané. Du nak dat talimba yamba véndakwe wa. Kukmba waak du dakwa dé katik véké daré. Nané déku yé apapu ma kavérékngwak. Déku mayé apa rapéka-kandékwa apapu apapu. Yi, wan wanana wa.

Némaamba musé asé kurerékwa du dakwa

¹⁷ Méné ani képmaana musé asé kurerékwa du dakwat anga ma waménék. “Guné guna yé kavérékngé yambak. Guné Gorké ma vékulaka. Guné yékunmba raké yate, ani képmaana muséké vékulakaké yambak. Wani musé katik rapékaké dé. Got akwi musé nanat baka wa tiyaandékwa. Nané mawulé tawulé yate yékunmba rananénngé wa nanat tiyaandékwa. ¹⁸ Guné du dakwat ma yékun yangunu. Det yékun yate yéku jémbaa némaamba ma yangunék. Yéku mawulé vékute guna musé muni waatate, nak du dakwat ma kwayéngunék.” Wunga ma wa. ¹⁹ De wani kundi vékute wunga yate yéku kulémawulé kéraakandakwa. Kéraae yékunmba yatékandakwa. Kukmba Gorale yékunmba rapéka-kandakwa apapu apapu.

Méné Gotna jémbaaké ma kurkale véménék

²⁰ Timoti, méné ma véku. Got ménat wandén jémbaa kurkale ma yaménék. Déku jémbaaké yékunmba véte déku kundi kurkale ma vékuménék. Du dakwa ras Gorké vékulakakapuk yate baka kundiké wa anga wandakwa, “Nané déku kundi vékuséknangwa.” Wunga wate paapu wa yandakwa. Méné deku kundi vékuké yambak. ²¹ Du dakwa ras anga wandakwa, “Nané akwi yéku kundi vékuséknangwa.” Wunga wate Gotna kundi wa kuk kwayéndarén. Kuk kwayéte Gotna yaambu yaasékatake kapérandi yaambumba wa yéténdakwa. Méné deku kundi vékuké yambak.

Got ménéké sémbéraa yate ménat yékun yandénngé wa dat waatakuwutékwa. Wani kundi a wasékéyakwutékwa. Yaak.

Pol Timotiké kukmba vijaandén nyéngaa

Taale ani kundi ma vé

Timoti dé Polale sékét nakurakmba jémbaa yambérékwa du wa. Wungamba wa Pol ani nyéngaa Timotiké vyaae kwayésatindén, dé véte yéku yapatémba male yaténdénggé. Timoti Jisaské yékunmba vékulakamuké katik saalakuké dé. Yate Jisas Kraiské kundi kwayéndékwa yapaté katik yaasékaké dé. Gotna kundi vékute wandékwa pulak dé ma yandu. Dat vakmi yaatatakate kaangél kwayékwa dunyanséké katik vékuké dé. Dé apamama yate Got dat kwayéndén jémbaa ma yandu.

Timoti yéku mawulé kuretékupuk yakwa dunyanséna waangété kundi katik vékuké dé. Wani baan kundi vékukwa du dakwana mawulé wa yaavan kutndékwa. Timoti ma Pol yakwa yapatéké kurkale vékute, yandén pulak yate, Jisaské yékunmba vékulakate, yéku mawulé vékute, nak du dakwaké néma mawulé yate, akwi vakmi ma yaatandu. Wunga yandu yékun yaké yakwa. Naandén Pol.

¹⁻² Méné Timoti, ménéké wuné Pol ani nyéngaa vijaataka-wutékwa. Wuna kundi vékutake Krai Jisasna jémbaamba yaale wuna nyaan pulak yatéménénga wa ménéké néma mawulé yawutékwa. Got wandéka wa wuné Krai Jisasna kundi kure yékwa du téwutékwa. Téte a déku kundi kwayéwutékwa, déku kundi yékunmba vékukwa du dakwa kulémawulé kéraae yékunmba yatépéka-ndarénggé.

Nana aapa Got ménéké mawulé yate ménat yékun yate, ménéké sémbéraa yate, yéku mawulé kwayéte, nana Néman Du Krai Jisas wunga male yandu, méné yékunmba yatékaménéngwa. Gorét wunga waatakuwutékwa.

Gotna kundi kwayémuké katik wup yaké nané

³ Talimba wuna gwaal waaranga maandéka bakamu yéku mawulé vékute de Gorét waatakundarén. Yandarén pulak wuné yéku mawulé vékute Gorét waatakuwutékwa. Waatakute ménéké vékulakate déku yé kavérékte gaan nyaa dale kundi bulwutékwa, ménéké. ⁴ Talimba méné yaasékaké yawutéka méné sémbéraa yate géraaménén. Géraaménénnggé vékulakawutékwa. Yate wuné nakapuk méné véké wa néma mawulé yawutékwa. Nakapuk méné vétake wa yéku mawulé vékute mawulé tawulé yakawutékwa. ⁵ Méné Gorké yékunmba vékulakaménénga wa ménéké vékulakawutékwa. Talimba ména baambu léku yé Lois, lé yéku mawulé vékute wa Gorké yékunmba vékulakalén. Ména aasa Yunis waak yéku mawulé vékute wa Gorké yékunmba vékulakalén. Méné waak, bét vékulakan pulak, wa déké yékunmba vékulakaménéngwa. Wunga vékusékwutékwa. ⁶ Vékusékte wa ani kundi ménat wawutékwa: Talimba ména maakamba taamba taakawutéka wa Got ménat yéku mawulé kwayéndén, déku jémbaa yaménénnggé. Got kwayén mawuléké vékulaka-pékatéte déku jémbaa yékunmba yatépéka-kaménéngwa. Ménat wunga wawutékwa. ⁷ Got yéku mawulé tiyaandénnggé, nané nana mawulé yékunmba téndu apamama yate yatékanangwa. Akwi muséké, du dakwaké waak, katik wup yaké nané. Du dakwaké néma mawulé yakanangwa. Nané kapéremusé yakapuk yamuké, wa nana sépé nana mawuléké kurkale yate yékunmba yatékanangwa. Wunga yaténanénnggé, wa Got nanat yéku mawulé tiyaandén.

⁸ Yéku mawulé ménat kwayéndénnggé, méné wupnékéti yaké yambak. Kundi ma kwayéménék, nana Néman Duké. Dat kuk kwayéké yambak. Wuné Néman

Duké yéku kundi kwayéwutéka kalik yandarénmba wa kalapusmba a rawutékwa. Wunat kuk kwayéké yambak. Got mayé apa kwayéndu méné apamama yate déku kundi ma kwayéménék. Kwayéte kalmu méné waak kaangél kurké méné kapuk? Wani kaangélké wup yaké yambak. ⁹ Got nanat wa yékun yandén. Yékun yandénngé, nané apapu apapu yékunmba yatépéka-kanangwa. Nanat yékun yatake nanat wa waandén, déku du ténanénngé. Yananén yéku jémbaat vétake dé nanat wunga yak kapuk? Yamba wa. Déku mawulémba nanéké vékulakate sémbéraa yate yékunmba véte wa nanat baka yékun yandén. Talimba Got wa wandén, Krai Jisas yaae nanat yékun yandénngé. Ani kápmaa yakapuk yandén sapak Got wandén, Krai Jisas nanat yékun yandu nané déku du dakwa ténanénngé. ¹⁰ Talimba Got wunga wandén. Wandéka wa Krai Jisas yaandén, nanat yékun yaké. Yaandéka nané dé vétake Got talimba wan kundiké wa vékuséknangwa. Krai Jisas yaae apamama yandénngé, nané kiyaee katik lambiyakngé nané. Dé yaae Gotna kundi wandénngé, nané déku kundi vékute apapu apapu yékunmba tépékaa-kanangwa. Wunga vékuséknangwa.

¹¹ Got wunat wa wandén, wuné déku kundi kure ye kwayéte déku jémbaaké det yakwasnyéwuténnagé. ¹² Wandéka wunga yawutéka kapéremusé yandaka wa wuné kaangél kuruwutékwa. Gorké wa vékusékwutékwa. Dé wunat jémbaa tiyaandéka wa déku jémbaa yawutékwa. Yate déké yékunmba vékulakawutékwa. Dé wunéké yékunmba vérépékaa-kandékwa. Wunga vékusékwutékwa. Vékusékte déku jémbaa yamaké yamba wupnékéti yawutékwe wa. Déku jémbaa yatépéka-kawutékwa. Néman Du nakapuk yaandu wuné dé véte déku jémbaa yasékéyak-ngawutékwa.

¹³ Ménat yéku kundi wa wawutén. Apamama yate wani kundi kurkale ma vékuménék. Vékute wawutén pulak ma yaménék. Krai Jisasale nané nakurakmawulé yate a déku du ténangwa. Tété nané déké yékunmba vékulakate, du dakwaké néma mawulé yanangwa. Méné wunga yatéte déké yékunmba vékulaka-pékatéte deké néma mawulé ma yapékaménék. Wani kundi ma véku. Wani kundi yaasékaké yambak. ¹⁴ Gotna Yaamambi nana mawulémba randékwa. Rate wa nanat mayé apa tiyaandékwa. Méné déku mayé apa kéraae Gotna kundi yékunmba vékute wani yéku kundi némaamba du dakwat ma kwayéménék. Kwayéte jéraawu ma yaménék, de wani kundi yaavan kurkapuk yamaké.

¹⁵ Esia provinsmba tékwa du dakwa de akwi wunat kuk kwayé-ndarén. Wani provinsmba tékwa du, Figelus ambét Hermogenes waak wunat kuk kwayémbérén. Wunga wa vékusékménéngwa. ¹⁶⁻¹⁷ De yan pulak, Onesiforus yamba yandékwe. Wuné kalapusmba rawutéka dé Rommba saambake wunéké waake waake kukmba véndén wuné. Wunat kuk yamba kwayéndékwe wa. Wuné vétake késépéri apu yaae wunale yatéte yéku kundi wandéka wuna mawulé yékunmba tén. ¹⁸ Néman Du déku kémngé yékunmba véndu, wa de yékunmba yatékandakwa. Wunga mawulé yawutékwa. Talimba Efesusmba yaréte, késépéri apu dé Gotna du dakwaké vékulakate yéku jémbaa yandén. Wunga wa vékusékménéngwa. Néman Du yaaké yakwa nyaa dé Onesiforské yékunmba véte dat yékun yakandékwa. Wunga mawulé yawutékwa.

2

Méné Krai Jisasna waariyakwa du pulak ma yékunmba yatéménék

¹ Wuna nyaan pulak tékwa du Timoti, méné ma véku. Krai Jisas nanéké sémbéraa yate nanat yékun yandéka wa dale nakurakmawulé yate yaténangwa. Méné wunga yatéte ma apamama yaménék. ² Talimba némaamba duna ménimba

téte yéku kundi kwayéwutén. Kwayéwutéka vékuménén wani kundi yéku mawulé vékukwa duwat ma kwayéménék. Kwayéménu de ména kundi kurkasale vékute nak du dakwat kurkale yakwasnyé-kandakwa.

³ Waariyakwa du apamama yate tékwa pulak, ma apamama yate téménék. Méné Krai Jisasna yéku du téte, apamama yate, de ménat yaavan kutmuké, katik wup yaké méné. Méné nanale sékét ma kaangél kutménék. Kaangél kutmuké wup yaké yambak, méné.

⁴ Ani gwaaménja kundi kupuk ma véku. Waariyakwa du waariyaké yate déku néma duna kundi vékuké mawulé yandékwa. Mawulé yate déku néma duna kundi vékute wa dé waariyandakwa jémbaa male yandékwa. Késpulak nakpulak jémbaa yamba yandékwe wa. ⁵ Taale du nak pétémuké apakundi vékukandékwa. Vékutake dele péte ye det taalékératake dé taale ye yéku musé kéraakandékwa. Deku apakundi vékukapuk yamunaae, wa wani yéku musé katik kéraaké dé. ⁶ Taale du nak déku yaawimba néma jémbaa yakandékwa. Yate kakému yaanantake kukmba dé némaamba kakému kéraakandékwa. ⁷ Wani gwaaménja kundi kupukngé ma vékulaka. Vékulakaménu Néman Du yéku mawulé kwayéndu méné akwi kundiké kurkale vékusék-ngaménéngwa.

⁸ Wuné Gotna kundi kwayéte wa Jisas Kraiské wa wawutékwa. Dé nana gwaal waaranga maandéka bakamu Devitna kémba wa téndén. Dé kiyaandéka Got wandéka wa nakapuk taamale waarapndén. Waarape randékwa. Méné déké ma vékulakaménék. ⁹ Wuné Gotna kundi kwayéwutéka wa wunat baangwit gindarén, kapéremusé yakwa duwat gindakwa pulak. Wunat giye kalapusmba kusola-takandarén. Gotna kundit yamba gindakwe wa. Baka randékwa. ¹⁰ De wunat kapéremusé yandaka kaangél kutte wuné wup yamba yawutékwe wa. Got du dakwat wa waandén, de déku du dakwa téndarénngé. Got det waak yékun yandu de Krai Jisaské yékunmba vékulakate kulémawulé kéraae dale apapu apapu yékunmba rapéka-kandakwa. Wunga mawulé yawutékwa. Yate deké vékulakate wa kaangél kutte apamama yate yatéwutékwa.

¹¹ Némaamba du dakwa Krai Jisaské ani kundi wandakwa. Ani yéku kundiké anga wanangwa, “Yi, an wanana wa.”

Dé kiyaan pulak, nané dale kiyaamunaae, kukmba dale apapu apapu yékunmba rapéka-kanangwa.

¹² Apamama yate, déku jémbaa yaamunaae, wa kukmba nané dale néma du rate nak du dakwaké yékunmba vékanangwa.

Nané anga wamunaae, “Dé yamba véséknangwe wa.” Wunga wananu, wa dé nanéké anga wakandékwa, “Wuné de yamba vésékwutékwe wa.” Naakandékwa.

¹³ Dé wandékwa pulak yandékwa. Nané wanangwa pulak yakapuk yamunaanunu, wa dé apapu wandékwa pulak yakandékwa.

Krai Jisasna wani kundiké anga wanangwa, “Yi, wan wanana wa.” Naanangwa.

Yéku jémbaa yakwa duké Got mawulé yakandékwa

¹⁴ Méné Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwat wani kundi ma kwayéménék. Kwayéménu de wani kundiké katik yékéyaak yaké daré. Guné Gotna ménimba wa téngunéngwa. Téte det anga ma waménék, “Guné Gotna ménimba téte, kundi bulte, késpulak nakpulak kundiké katik waaruké guné.” Wunga ma waménék. Du dakwa waarundaru deku mawulé yékunmba katik téké dé. Nak du dakwa waarundakwa kundi vékundaru deku mawulé yékéyaak yakandékwa.

¹⁵ Méné Gotna ménimba yatéte yéku jémbaa yate, Got ména jémbaa véte ménéké yéku mawulé yandénngé, wa méné néma jémbaa ma yatépékaménék. Yate det Gotna kundiké kurkale ma yakwasnyéménék. Déku kundi yékunmba vékunderénngé, det kurkale ma waménék. Yate déku ménimba yatéte yaménén jémbaaké katik nékéti yaké méné. ¹⁶ Du ras Gorké vékulakakapuk yate wa baka kundiké wandakwa. Wunga wandaka nak du dakwa deku kundi vékute wa Gorké kuk kwayéndakwa. Méné deku kundi vékuké yambak. ¹⁷ Makalkéri waasé némaan yate duna sépé yaavan kurkandékwa. Deku kundi waasé yakwa pulak némaan yandu nak du dakwa vékunderu, wa wani kundi deku mawulé yaavan kurkandékwa. Himeneus ambét Filetus bét wani kundi wa kwayé-mbérekwa. ¹⁸ Du kwaami viyaaké vi vaanéndaka baka yékwa pulak, bét yéku kundiké vaanémbéréén. Vaanétake bét papukundi wa wambérékwa. Anga wambérékwa, “Nané kulémawulé kéraae wa taamale waarapanén. Waarape kukmba kiyaae nakapuk katik taamale waarapé nané.” Naate paapu wa yambérékwa. Paapu yambéréka Néman Duna jémbaamba yaalan du dakwa ras wani kundi vékute, Gotna kundi yamba yékunmba vékundakwe wa.

¹⁹ Gotna du dakwa wani kundi katik vékuké daré. Nak du Gotna du dakwana mawulé katik yaavan kurké daré. Gotna du dakwa taawutakandarén kwaanmu pulak yékunmba tékandakwa. Nak du wani kwaanmu katik pélké daré. Ani kundi du nak wa viyaatakandén Gotna nyéngaamba: Néman Du wa vékuséknédéka, déku jémbaamba yaalan du dakwaké, déku jémbaamba yaalakapuk yan du dakwaké waak. Nak du waak anga viyaatakandén: Néman Duna jémbaamba yaalan du dakwa kapérandi mawulé ma yaasékandarék. Wunga viyaatakandén.

²⁰ Ani gwaaménja kundi ma véku. Késpulak nakpulak dis wa taakandarén néma gaamba. Dis ras gol matut yandarén. Ras silva matut yandarén. Néma yéwaa kwayétake wa wani yéku laku dis yandarén. Ras yéwaa kwayékapuk yate wa miyémba taandarén. Ras képmaat yandarén. Yéku dismba yéku kakému taakandakwa. Ras dismba baka musé taakandakwa. ²¹ Du dakwa kapérandi mawulé yaasékatake yéku mawulé vékumunaae, wa de yéku kakému taakandarén dis pulak wa rakandakwa. De deku Néman Du Gotna du dakwa rate, déku jémbaa yaké mawulé yate, déku kundiké wa kaavéréndakwa. Kaavéréte dé wandu wa déku jémbaa yékunmba yakandakwa.

²² Biyaku du dakwa yakwa pulak kapérandi mawulé yaké yambak. Méné yéku mawulé vékute ma kurkale yaréménék. Méné Gorké ma yékunmba vékulakapékateménék. Méné du dakwaké néma mawulé ma yaménék. Méné nak duwale waarumbak. Ma yékunmba yaréménék. Du ras yéku mawulé vékute wa Néman Duwat waatakundakwa, det yékun yandu de wunga yékunmba yarémuké. Yandakwa pulak, wunga ma yaménék. ²³ Du ras waangété yate kundi gwaamba gwaamba bulndakwa. Bulte kukmba waaru waariyandakwa. Méné dele bulké yambak.

²⁴ Néman Duna jémbaa yakwa du katik waaru waariyaké dé. Dé yéku mawulé vékute nak du dakwat yékun yakandékwa. Dé Gotna jémbaaké du dakwat kurkale yakwasnyé-kandékwa. ²⁵⁻²⁶ Du dakwa ras déku kundi vékukapuk yamunaandaru wa dé det yakélak wakandékwa, déku kundi vékunderénngé. Det katik rakarka yate waaruké dé. Talimba Satan baangwi yaasnyétake déku baangwimba wa de kutndén. Det kure wandéka wa déku kapérandi mawulé vékute déku kundi vékundakwa. Kalmu Got det yékun yandu kapérandi mawulé yaasékatake waambule Gotna kundi vékuké daré kapuk? Kalmu Gotna kundi vékute kulémawulé kéraae Satan yaasékatake yaange ye yékunmba yatéké daré

kapuk? Néman Duna jémbaa yakwa du, méné wani muséké vékulakate nak duwat ma yakélak kundi kwayéménék.

3

Sésékuk sékéyak yaaké yakwa sapak némaamba kapérandi musé yakandakwa
¹ Sésékuk sékéyakmba yaaké yakwa sapak kapérandi musé yaandu du dakwa kaangél kurkandakwa. Méné ani kapérandi muséké vékuménénngé mawulé yawutéka. ² Du deku sépéké, deku yéwaaké male vékulaka-kandakwa. Vékulakate nak duwat katik kwayéké daré. De dusék yate deku yé male kavérékte nak duwat, Gorét waak waarukandakwa. Deku aasa aapana kundi katik vékuké daré. Nak du det yékun yandaru de wani duké yéku mawulé katik yaké daré. De Gotna kundi katik vékuké daré. ³ Deku kémngé katik mawulé yaké daré. De rakarka yate, nak du dakwale kurkale katik téké daré. De papukundi wakandakwa nak du dakwaké. De kapérandi mawulé vékute kapérandi musé yakandakwa. De apamama yate nak du dakwat viyaakandakwa. Yéku mawulé vékukwa akwi du dakwaké kalik yakandakwa. ⁴ Deku du dakwa maamat kwayékandakwa. De kurkale vékulakakapuk yate, mawulé yandakwa pulak bari yakandakwa. Yate anga wakandakwa, “Nanéket nané néma du a ténangwa.” Naakandakwa. De Gorké kalik yate késpulak nakpulak kapérandi muséké mawulé yakandakwa. ⁵ Paapu yandaru nak du dakwa det véte deké anga wakandakwa, “De Gotna kundi vékute yékunmba wa téndakwa.” Wunga wandaru de Gotna mayé apat kuk kwayéte paapu yakandakwa. Wani kapérandi musé yakwa duké kuk ma kwayéménu.

⁶ Wani du ras paapu yate, paakute, wa deku kundi yéku mawulé vékukapuk yakwa dakwasat wandakwa. Wandaka wa wani dakwasé deku kundi vékundakwa. Talimba wani dakwasé kapéremusé wa yandarén. Yatake wani kapéremuséké vékulakate sémbéraa yandaka deku mawulé yamba yékunmba te wa. Yate wa deku mawulémba vékulakate késpulak nakpulak kundi vékuké wa mawulé yandakwa. ⁷ Yate wa Gotna kundi vékuséknge yapatindakwa. Wunga yate wa wani duna kundi vékundakwa. ⁸ Talimba du vétik Janes ambét Jambres nana gwaal waaranga maandéka bakamu Mosesna kundit kuk kwayémbérén. Mosesna kundit kuk kwayémbérén pulak, wani dakwat wakwa du wa de yéku kundit kuk kwayéndakwa. Kwayéndaka deku mawulé kapére ye téndéka wa paapu yate anga wandakwa, “Nané yéku kundi yékunmba vékunangwa.” Wunga wate yamba yékunmba vékulakandakwe wa. Deku jémbaa bari késkandékwa. ⁹ Talimba Janes ambét Jambreské du ras anga wandarén, “Kapérandi mawulé vékute wa bet waangété jémbaa yambérékwa.” Wunga watake bérku kundi nakapuk yamba vékundakwe wa. Bérku jémbaa késén pulak, wa wani duna jémbaa bari késkandékwa. Akwi du dakwa deku jémbaa véte anga wakandakwa, “Wan kapérandi mawulé vékute wa waangété jémbaa yandakwa.” Naate deku kundi nakapuk katik vékuké daré.

Méné apamama yate Gotna kundi ma kurkale vékupékaaté-ménék

¹⁰ Méné wunga yaké yambak. Méné wunale yeyé yaayatéte jémbaa yawutéka wa véménén. Wuné det yéku kundi kwayéwutéka wa vékuménén. Wuné Gorké yéku jémbaa ras waak yaké mawulé yawutéka wa vékusékménéngwa. Gorké yékunmba vékulakate, du dakwaké néma mawulé yate det yékun yawutéka wa véménén. Wuné apamama yate Gotna kundi yaasékakapuk yate yékunmba téwutéka wa véménén. ¹¹ De wunat kapérandi musé yandaka wuné kaangél kuruwutéka wa véménén. Talimba wuné Antiok, Aikoniam, Listramba

waak yaréwutéka wunat némaamba kapérandi musé yandaka néma kaangél kuruwutéka wa vékusékménéngwa. Wunat wunga yandaka Néman Du wunat yéku yandéka wa yékunmba téwutéén. ¹² Krai Jisasale nakurakmawulé yate tékwa akwi du dakwa déku maama yaavan kurkandakwa. ¹³ Kapérandi musé yakwa du dakwa, paapu yakwa du dakwa waak kapérandi musé yatépéka-kandakwa. Yate kapérandi musé ras waak yakandakwa. Yate papukundi wandaru nak du dakwa deku kundi vékunderu deku mawulé kapére yaké yakwa. Yandu papukundi wakwa du dakwana mawulé waak kapére yaké yakwa.

¹⁴ Méné yaténdakwa pulak yatéké yambak. Talimba nané ménat yéku kundi yakwasyénganga yékunmba wa vékuménén. Nané wani yéku kundi yakwasnyan du dakwa wa vékusékménéngwa. Vékusékte yakwasnyénganén kundi yékunmba ma vékuté-pékaaménék. Wani kundi yaasékaké yambak. ¹⁵ Méné nyambalé yaréménénganga wa du dakwa ménat yakwasnyéngarén, Gotna nyéngamba talimba viyaatakandarén kundiké. Yakwasnyéngadaka wa wani kundi taale kulékulé yékunmba vékuménén. Bulaa waak wani kundi méné a yékunmba vékutéménéngwa. Du dakwa wani kundi yékunmba vékute wa kulémawulé kéraakandakwa. Kulémawulé kéraae wa Krai Jisaské yékunmba vékulakandakwa. Déké yékunmba vékulakandaru Got det yéku yandu wa de yékunmba rapéka-kandakwa apapu apapu. Wunga wa vékusékménéngwa. ¹⁶ Talimba Gotna Yaamambi wandéka wa Gotna kundi viyaatakandarén déku nyéngamba. Nané wani yéku kundi vékumunaae, wa Gotna kundi vékute, yanangwa kapéremuséké vékusékte, kapérandi mawulé yaasékatake yéku mawulé vékumuké vékusékte, yéku musé male yamuké vékute, wunga vékusénganangwa. ¹⁷ Nané Gotna du wani yéku kundi kurkale vékwe apamama yate kurkale vékusék naate, wa akwi yéku jémbaa yakanangwa.

4

Méné Gotna kundi kurkale ma kwayéménék

¹ Kukmba Krai Jisas waambule yaae kot vékukwa néma du rate akwi du dakwana jémbaa vékandékwa. Vétake yandarén jémbaaké kundi bulkandékwa. Dé yaae néma du rate véké yandékwanngé wa vékulakawutéka. Vékulakate bulaa Gotna ménimba, Krai Jisana ménimba téte a ménat wawutéka, yaména jémbaaké. ² Anga wawutéka: Akwi nyaa Gotna kundi ma kwayéménék. De vékumuké kalik yandakwa nyaa, vékuké mawulé yandakwa nyaa waak ma kwayéménék. De kapérandi mawulé yandaru méné det némaanmba ma waménék, wani kapéremusé yaasékandarénggé. Det yéku kundi ma kwayéménék, deku mawulé yékunmba téndénggé. Méné wani jémbaa yaasékaké yambakate. De ména kundi vékukapuk yandaru méné det waaruké yambak. Yate det yéku kundi nakapuk ma kwayéménék. ³ Kukmba du dakwa deku kapérandi mawulé male vékukandakwa. Vékute kulé kundi vékuké mawulé yate, wani kapérandi kundi yakwasnyékwa duké waakngandakwa. Waake vétake, dele yeyé yaayatéte deku kapérandi kundi male vékukandakwa. Gotna kundi vékumuké kalik yakandakwa. ⁴ Yate Gotna kundi yaasékatake deku gwaal waaranga maandéka bakamuna sarésapé male vékukandakwa. ⁵ Méné apapu yéku mawulé ma vékuménék. Kapérandi mawulé vékundakwa pulak, vékuké yambak. De ménéké kalik yate ménat yaavan kutndaru kaangél kurké yaménéngwanngé vékulaka vékulaka naaké yambakate. Yéku kundi male ma kwayéménék Krai Jisaské. Kwayéte Got ménat kwayéngén jémbaa kurkale ma yaménék.

Wuna jémbaa a késkandékwa

⁶ Wuné wuna jémbaa bari yasékéyak-ngawutékwa. De bari wunat viyaakandakwa. Viyaandaru wuna nyéki vaakundu kiyaakawutékwa. Kiyaae ani kápmaaa yaasékatake yékawutékwa. ⁷ Du nak dele pétépété ye, det taalékéramuké apamama ye pétékandékwa. Wuné pétékwa du pulak apamama yawutén. Ye wa Gotna jémbaa yawutén. Got wunat tiyaandén jémbaa wa yasékéyakwutén. Gotna kundi yékunmba vékuwutékwa. Déku kundi yamba yaasékawutékwe wa. ⁸ Yawuténngé Néman Du wunat yékun yakandékwa. Waambule yaanda nyaa dé kot vékukwa néma du rate akwi du dakwa yan jémbaaké kundi bulkandékwa. Bulte wunat anga wakandékwa, “Méné yéku musé yan du wa.” Naatake wa yéku musé tiyaa-kandékwa. Yawutén jémbaa vétake wa wunat tiyaakandékwa. Wunat male katik tiyaaké dé. Dé bari yaamuké mawulé yate kaavérékwate yakwa du dakwat waak, kwayékandékwa.

Pol déku kundi bulsékyakndékwa

⁹ Méné bari ma mayé apa ye yaa, wuné véké. ¹⁰ Wuné kapmang yaréte, wa méné yaaménénngé mawulé yawutékwa. Demas ani kápmaamba tékwa muséké néma mawulé yate, wa wuné yaasékatake yéndén, Tesalonaikat. Kresens Galesia provinsét yén. Yéndéka Taitus Dalmesia distrikét yéndéka wuné kapmang yarékwa. ¹¹ Luk male wunale sékét yarékwa. Méné yaaké yate Mak ma we kure yaa. Dé yaae wunale sékét jémbaa yatiyakandékwa. ¹² Tikikus wunale yamba yaréndékwe wa. Wawutéka dé wa yén Efesusét.

¹³ Méné yaaké yate, yépmaaa yandéka saawuwe yatéwutékwa saket ma kéraaae kure yaaménék. Wani saket Troasmba wa taakawutén. Wani gaayé du nak déku yé Karpus, wa wani saket kure yarékwa. Wuna nyéngaa waak ma kéraaménék. Talimba meme sépémba kururéndaka nyéngaa pulak yandéka wa wani sépémba kundi viyaatakandarén. Viyaatakandaka ras wa kéraawutén. Wani kundi viyaatakandarén sépé, wuna nyéngaa waak, kéraaae ma kure yaaménék.

¹⁴ Bras matumba sékwa du, déku yé Aleksander dé wunat asa kapérandi musé wa yandén. Yandén kapérandi muséké kukmba Got dat yakata-kandékwa. ¹⁵ Méné waak, wani du ménat kapérandi musé yamuké, ma jéraawu yaménék. Jéraawu yakapuk yaménu dé yaae ménat yaavan kurkandékwa. Késépéri apu wuné Krai Jisaské kundi kwayéwutéka dé apamama yate wani kundi kuk kwayéndén.

¹⁶ Taale wuné Rom dunyanséna ménimba téwutéka Romna néma duwat wunéké wandaka du nak wunale sékét yamba téte bulndékwe wa. De akwi wuné yaasékatake yaange yéndarén. Yéndaka wa Gorét waatakuwutén, wani kapérandi musé det yakatakupuk yamuké. ¹⁷ Néman Du Krai Jisas wunale sékét randéka wa wuné kundi kwayéwutén. Dé randéka wa wuna mawulé apamama yandéka wup yakapuk yate Gotna kundi akwi kwayéwutén. Nak gaayé dunyan, Rom dunyansé waak wamba téndarén. Wuna gaayé Juda du dakwa wamba yamba téndakwe. Nak gaayé du dakwa wamba téte wa kwayéwutén kundi vékundarén. Vékite wuna kundi yamba yaaséka-ndakwe. Wa kéraandarén. Yate wunat yaavan kutte yamba viyaandékndakwe wa. Yandaka wuné yékunmba yatéwutékwa. ¹⁸ Néman Du wunat yékun yate, de wunat yaavan kutmuké kalik yandékwa. Yate wunat yékun yandu wuné waare déku gaayé saambakngawutékwa. Wunga vékusékwutékwa. Déku gaayémba dé néma du rate wa déku du dakwaké yékunmba véndékwa. Wuné déku yé apapu kavéréknggé mawulé yawutékwa.

¹⁹ Kundi ras waak wakawutékwa. Prisila ambét Akwilat anga ma waménék, “Pol bénéké mawulé tawulé yandékwa.” Naaménék. Wunga watake Onesiforusna gaamba yarékwa du dakwat waak wunga ma waménék. ²⁰ Erastus dé Korinmba yaréndékwa. Talimba baat yandéka Trofimus Miletusmba yaréndéka wa dé wamba yaasékatake yéwutén. Dé waak wunale yamba yaréndékwe wa. Méné bari ma mayé apa ye yaa. ²¹ Méné taale yaaménumbut maas viyaakwa sékét kukmba yaandék. Wunga mawulé yawutékwa.

Yubulus, Pudens, Linus, taakwa nak léku yé Klodia, Krai Jisasna jémbaamba yaale ani gaayémba tékwa du dakwa de akwi ménéké mawulé tawulé yandakwa. Yate wunat wandaka a bulaa deku kundi ménat kwayéwutékwa.

²² Néman Du ménale randu ména mawulé yékunmba tékandékwa. Néman Du gunéké sémbéraa yate gunat yékun yandénngé wa dat waatakuwutékwa.

Wani kundi a wasékéyakwutékwa. Yaak.

Taituské Pol viyaan nyéngaa

Taale ani kundi ma vé

Taitus dé Juda du yamba wa. Jisasna jémbaamba yaalandén sapak wa Polale Jisasna kundi kure yéndékwa jémbaa sékét yambérén. Kukmba Pol yaasékatakandéka Taitus Krit ailanmba yaréte Jisasna jémbaamba yaalan du dakwaké kurkale véte kureréndén. Wunga vékulakanangwa.

Taale kwaakwa kundi anga wa. De Kritséna yapaté yékun yamba wa. Wungaké du Jisasna jémbaamba yaalan du dakwana néma du témuké mawulé ye wa yéku yapaté male ma yaténdék. Kukmba Pol Taitusét wandén, de aanyapa du dakwat, naléwuré biyaku dunyansat, nak dumba jémbaa yakwa du dakwat waak yéku yapatéké det yakwasnyéndéngé.

Kukmba kwaakwa kundi anga wa. Taitus ma yakwasnyéndék de du dakwa nakurakmawulé yate nak du dakwat kurkale yate, waaru waariyakapuk yate yékunmba yaréendaréngé.

¹⁻⁴ Méno Taitus, wuné Pol ani nyéngaa viyaatakawutékwa ménéké. Wuné Gotna jémbaa yakwa du téte Jisas Kraisna kundi kure yaakwa du téte wa ménéké viyaatakawutékwa. Talimba méné wuna kundi vékutake Jisas Kraisna jémbaamba yaale bulaa wuna nyaan pulak wa yatéménéngwa. Wuna nyaan, aana Néman Duna yémba ménat wawutékwa. Got wandén du dakwa déké yékunmba vékulakate, apa yate déké ras waak yékunmba vékulakandaréngé, wa det wawutékwa. De yéku mawulé vékute Gotna kundi vékute yéku kundi vékuséandaréngé, wa wawutékwa det. Wani jémbaa yate anga wawutékwa: Nané kulémawulé kéraae apapu apapu yékunmba tépékaa-kanangwa. Nané yéku mawulé vékute wani muséké kaavéré-kanangwa. Naawutékwa. Got yéku kundi male wa wandékwa. Papukundi yamba wandékwe wa. Talimba ani képmaa yakapuk yaréndén sapak Got wa wandén, kulémawulé kéraae yékunmba yatépékananéngé. Got wandén sapak wa déku du wani muséké kundi kwayéndarén. Kwayéndéka du dakwa kulémawulé kéraae yékunmba tépékaaké yandakwannéngé wa wani kundi vékunderén. Got wunat waak wandén, wani kundi wawuténgé. Dé nanat yékun yandékwa. Yandu nané yékunmba tépékaa-kanangwa apapu apapu. Déku jémbaa yate wa déku kundi wawutékwa.

Nana aapa Got ménéké sémbéraa yate ménat yékun yate, yéku mawulé kwayéte, nanat Satanna taambamba kéraakwa du Krai Jisas wunga male yandu, méné yékunmba yatékaménéngwa. Gorét wunga waatakuwutékwa.

⁵ Talimba wawutéka méné Krit waandakwa taalémba yaréménénga méné yaasékatake yéwutén. Méné jémbaa ras waak yaménu deku kapérandi mawulé yékun yandéngé, wa wunga yawutén. Méné waménu akwi gaayémba de néma du ras Krai Jisasna jémbaamba yaalan du dakwaké yékunmba vékandakwa. Talimba ménale yatéte ménat wa wawutén, wunga waménéngé.

⁶ Wani néma dunyansé anga ma yaténdarék. Akwi du dakwana ménimba yékunmba ma téndarék. Kapérandi musé katik yaké daré. De taakwa nakurak nakurak yénga kéraandaru. Deku nyambalé Krai Jisaské yékunmba ma vékulakandarék. Deku nyambalé aasa aapana kundi ma vékunderék. Vékute yéku mawulé vékute yékunmba ma téndaru, akwi du dakwana ménimba. Wunga téte wani du néma du rakandakwa. ⁷ Wani néma du Gotna du dakwaké yékunmba ma véndarék. Véte yéku musé yakwa du tékandakwa. Kapérandi mawulé katik vékuké daré. De deku yé katik kavérékngé daré. Bari rakarka katik

yaké daré. Waangété kulak kate waangété katik yaké daré. Waariyaké mawulé katik yaké daré. Apapu apapu yéwaa kéraaké katik vékulakaké daré.

⁸ Nak gaayémba yaan du deku gaayét yaandaru det kakému kwayéte, kwaan-dakwa gaa waak ma kwayéendarék. Yéku mawulé vékute yéku jémbaa ma yandarék. Deku mawulé yékunmba ma téndu. Yéku kundi male ma wandaré. Gotna kundi yékunmba ma vékuté-pékaandarék. Kapérandi musé yakapuk yamuké, deku mawulé deku sépéké yékunmba ma véndaru. ⁹ Yakwasnyénanén kundi yékunmba ma vékundaré. Vékite wani yéku kundi katik yaasékaké daré. Wunga yate yéku kundi du dakwat kwayéndaru deku mawulé yékunmba tékandékwa. Wani kundiké kuk kwayékwa du dakwat waak ma wandaru, deku kapérandi mawuléké vékusék-ndarénngé.

Krit waandakwa taalémba paapu yakwa du késépéri yaténdakwa

¹⁰ Bulaa némaamba du néma duna kundi yamba vékundakwe wa. Wani du wa wakwa, “Jisas Kraisna jémbaamba yaalan du dakwa Judana apakundi ma vékundaré. Wunga mawulé yanangwa.” Wunga wate néma duna kundi vékukapuk yate, baka kundi bulte, wa papukundi wandakwa. Papukundi wandaka nak du dakwa deku kundi vékundaka wa deku mawulé kapére yandékwa.

¹¹ Wani du baka kundi bulte yéwaa kéraaké wa papukundi wandakwa. Wunga yate wa kapérandi musé yandakwa. Got wani kundiké kalik yandékwa. De kapérandi musé yandaka némaamba du dakwa deku kémale deku mawulé kapérandi yandékwa. Méné det ma waménék, wani papukundi yaasékamuké.

¹² Talimba Krit du nak, deku jémbaaké vékusékte wandén, “Krit dunyansé anga yaténdakwa. Papukundi wapékate, jémbaa yamuké saalakute, waaléwasa yakwa pulak kapérandi mawulé vékuté-pékaate de némaamba kakémat véte génte wa bari bari kandakwa. Wunga yate kapérandi musé yandakwa.” Naandén.

¹³ Yi wan wanana wa. Méné wani kundiké vékulakate det némaanmba ma waménu, wunga yakapuk yandarénngé. Waménu yéku mawulé vékute apa yate Jisas Kraiské nakapuk yékunmba vékulaka-kandakwa. ¹⁴ Det waménu de Judana sarésapé yaasékakandakwa. Papukundi waak yaaséka-kandakwa. Du ras yéku kundiké kuk kwayéte papukundi wandakwa. Ména du dakwat némaanmba ma waménu de wani papukundi yaaséka-kandakwa.

¹⁵ Du dakwa ras Jisas Kraiské vékulakate yéku mawulé vékundakwa. Vékite ani kápmaamba tékwa muséké vékulakandaka deku mawulé yékunmba téndékwa. Du dakwa ras Jisas Kraiské vékulakapuk yate kapérandi mawulé vékundakwa. Yate ani kápmaamba tékwa muséké vékulakandaka deku mawulé kapére tékwa. Téndéka wandakwa, “Yéku musé yamba te wa.” ¹⁶ Wunga wate ani kundi waak wandakwa, “Nané Gorké vékuséknangwa wa.” Wunga wate paapu yandakwa. Paapu yate kapérandi musé yandaka nané det véte vékuséknangwa. De Got yamba vékuséknadakwe wa. Deku mawulé kapére ye téndéka wa kapérandi musé yandakwa. Gotna kundi vékukapuk yate wa yéku jémbaa yaké yapatindakwa.

2

Aanyapa du dakwa

¹ Nané ménat Krai Jisasna kundi wa yakwasnyénanén. Méné déku jémbaamba yaalan du dakwat wani yéku kundi ma kwayéménék. Wani papukundi wakwa du pulak waké yambak.

² Aanyapa dunyansat anga ma wa: Guné yéku mawulé vékite yékunmba ma yaréngunék. Guna mawulé, kwaminyan, sépéké yékunmba ma véngunék. Guné

Krais Jisaské yékunmba vékulakate, du dakwaké néma mawulé yate, kaangél kutte apa yate yékunmba ma yaréngunék.

³ Aanyapa dakwat anga ma wa: Gorké apapu apapu vékulakate yékunmba ma yaréngunék. Nak du dakwaké papukundi waké yambak. Waangété kulak kate waangété yaké yambak. Naléwuré biyaku dakwat yéku jémbaaké ma yakwasnyéngunu. Wunga ma waménék aanyapa dakwat. ⁴ Naléwuré biyaku dakwat yéku jémbaaké yakwasnyéndaru de deku du, nyambaléké waak, néma mawulé yakandakwa. ⁵ De aanyapa dakwana kundi vékute, kapérandi musé yakapuk yamuké deku mawulé deku sépéké yékunmba véte, nak duké yékapuk yate, yéku mawulé vékute ma yékunmba yaténdarék. Wunga yatéte deku jémbaa yékunmba yakandakwa. Deku duna kundi vékukandakwa. Wunga yandaru akwi du dakwa det véte Gotna kundiké kapérandi kundi katik waké daré.

Naléwuré biyaku dunyan

⁶ Naléwuré biyaku dunyansat anga ma wa: Kapérandi musé yakapuk yamuké, guna mawulé guna sépéké ma yékunmba véngunék. Wunga ma wa det.

⁷ Méné yéku jémbaa ma yaménék. Yaménu de ménat véte, yaménéngwa pulak yakandakwa. Méné det Gotna jémbaaké yakwasnyéte yéku kundi male ma waménu. Papukundi waké yambak. ⁸ Nané yéku kundi male wa wanangwa. Méné wani yéku kundi ma waménu nana maama du dakwana ménimba téte, nanéké kapérandi kundi waké ye, nékéti yakandakwa. Nékéti yate nanéké kapérandi kundi katik waké daré.

Nak dumba jémbaa yakwa du dakwa

⁹ Nak dumba jémbaa yakwa du dakwat anga ma wa: Guna néma duna kundi ma kurkale vékungunék apapu apapu. Kurkale vékute wandakwa pulak jémbaa ma yékunmba yangunék. Dele waaruké yambak. ¹⁰ Deku musé sél yaké yambak. Nanat yékun yakwa du Gorké vékulakate yéku jémbaa yangunu véte wakandakwa, “De yéku du dakwa wa. Gotna kundi vékute wa yéku jémbaa yandakwa. Gotna kundi wan yéku kundi wa.” Naakandakwa. Wunga ma waménu, nak dumba jémbaa yakwa du dakwat.

Nané ma yéku mawulé vékute kurkale yatéte Krais yaaké yakwa nyaaké kaavérékwak

¹¹ Got akwi du dakwaké sémbéraa yate wandéka wa déku nyaan gaayandén, nané yékunmba tépékaa-nanénggé apapu apapu. Got nanat wunga yékun yandénnggé wa vékuséknangwa. ¹² Talimba nané Gotna kundi vékukapuk yatéte, kapérandi mawulé vékute, ani képmaamba tékwa muséké wa néma mawulé yaténanén. Bulaa Got nanat yékun yate wa nanat yakwasnyéndékwa ani muséké. Bulaa nané nana mawulé, kwaminyan, sépéké ma yékunmba véte, yéku mawulé vékute, Gorké vékulakate, déku kundi vékuté-pékaakwak. Talimba yananén pulak nakapuk katik yaké nané. ¹³ Wunga yate Néman Du Got yaaké yakwa nyaaké kaavéréngwa. Wani nyaa nanat yékun yakwa du Jisas Krais nyaa véte kaalékwa pulak ye randu nané mawulé tawulé yate dé vékanangwa. ¹⁴ Talimba nané Satanna taambamba kéraamuké wa nanéké kiyaandén. Nana kapérandi mawulé yaasékatake, kulémawulé kéraae déku du dakwa yatéte, yéku mawulé vékute, yéku jémbaa yaké néma mawulé yananénggé, wa nanéké kiyaandén.

¹⁵ Wani kundi ma waménu, ména du dakwat. Méné néma du rate det némaanmba ma waménu, deku kapérandi mawulé yaasékatake yéku mawulé yandarénggé. De ména kundi vékundarénggé mawulé wa yawutékwa. De ména kundiké kuk kwayémuké kalik yawutékwa.

3

Nané apa yate yéku yapaté ma yakwak

¹ Méné Jisas Kraisna jém^{ba}amba yaalan du dakwaké wa vé^{mén}éngwa. Ani kundi det ma waménu: Guné gavmanna kundi vé^{kute} gavmanna jém^{ba}a yakwa duna kundi waak ma véku. Vé^{kute} wandakwa pulak ma yangunék. Akwi yéku jém^{ba}a yaké ma vé^{kul}akangunék. ² Nak du dakwaké kapérandi kundi waké yambak. Yaké^{lak} yatéte akwi du dakwaké mawulé yate, det waarukapuk yate, yékun^mba ma téngunék. Det wunga ma wa.

³ Talimba nané Jisas Kraisna jém^{ba}amba yaalakapuk ye kapérandi mawulé vé^{kute}, Gotna kundi vé^{kuk}apuk yate, papukundi vé^{kute}, kapérandi musé yaténanén. Nana kapérandi mawulé vé^{kute} nana sépéké male vé^{kul}akananga késpulak nakpulak kapérandi musé wa nanat gin. Nané du dakwat yaavan kurké mawulé yananga nana mawulé deku muséké génén. De nanéké kalik yandaka nané deké kalik yananén.

⁴ Nané wani kapérandi musé yate sépé^{lak} aapé^{lak} yaténanga nanat yékun yakwa du Got nanéké sémbé^{raa} ye, nanéké néma mawulé yate, wa nanat yékun yandén. ⁵ Yananén yéku jém^{ba}at ve dé nanat yékun yak kapuk? Yamba wa. Got déku mawulémba vé^{kul}akate nanéké sémbé^{raa} yate wa nanat baka yékun yandén. Nanat yékun yate, yananén kapérandi mawulé yakwasnyéputindéka déku Yaamambi wa nanat kulémawulé tiyaandéka kulémawulé kéraae yékun^mba tépékaanangwa.

⁶ Jisas Krais nanat yékun yandén. Yékun yandéka nané déku du dakwa ténanga Got déku Yaamambi tiyaandéka apamama ye nana mawulémba wulaandén. Wulaae randékwa. ⁷ Jisas Krais nanéké sémbé^{raa} yate nanat baka yékun yandékwa. Yékun yandékwanngé, Got nanat véte nanéké wakandékwa, “De wan yéku musé yakwa du dakwa wa.” Wunga wandu kulémawulé kéraae yékun^mba yatépékanangwa apapu apapu. Wunga yatépékaké yanangwanngé vé^{kul}akate wa yéku mawulé vé^{kute} kaavéré^{na}ngwa.

⁸ Yi wan wanana wa. Méné wani kundi néma^{an}m^{ba} ma waménék. Wunga mawulé yawuté^{kwa}. Néma^{an}m^{ba} waménu Gorké yékun^mba vé^{kul}akakwa du dakwa yéku mawulé vé^{kute} yéku jém^{ba}a ma yapékandar^u. Wawutén kundi wan yéku kundi wa. Du dakwa wani kundi vé^{kute} yékun^mba tékandakwa.

⁹ Méné nak duwale baka kundi bulkapuk yate dele waaruké yambak. Dele gwaal waaranga maandéka bakamuna yéké kundi bultépékaaké yambak. Det waaru waariyaké yambak. Waaruké yambak, nané Judana apakundiké. Wunga waaruménu, wa ména mawulé kapére yakandékwa.

¹⁰ Du nak waarupékaké mawulé yandan, wa de déku kundi vé^{kute} késmawulé nakmawulé yakandakwa. Wunga yate yékun^mba katik ték daré. Wani duwat ma waménék, wani kundi yaasékandénngé. Waménu ména kundi vé^{kuk}apuk yandu, dat nakapuk ma waménu, déku kundi yaasékandénngé. Waménu ména kundi vé^{kuk}apuk yandu, dat ma kuk kwayéménu. ¹¹ Wani du kapérandi mawulé vé^{kute} kapérandi musé yate sépé^{lak} aapé^{lak} wa yatékandékwa. Yaté^{ndu} méné véte déké vékusék-ngaménéngwa. Vékusék^{te} dat ma kuk kwayé.

Deké mawulé yandakwa

¹² Du vétik Artemas ambét Tikikus wunale yatémbéré^{kwa}. Wawutu nak ménéké yékandékwa. Ye sambak^{ndu} wunéké bari ma yaaménu. Maas vijaakwa sapak Nikopolism^{ba} yatékawuté^{kwa}. Wani gaayét ma yaaménu. ¹³ Apolos

ambét apakundiké vékuséngwa du Senasét kakému ma kwayéménu, yaambumba yémbéru kaandé yandu kambéra kakému. Kwayéménu kure yékunmba yékambérékwa.

¹⁴ Jisas Kraisna jém^aamba yaalan nana du dakwa de nak du dakwat yékun yate yéku jém^a ma yandarék. Yate musé kurerékapuk yakwa du dakwat musé kwayékandakwa. Nana du dakwa wani yéku jém^a yandarénngé wa mawulé yawutékwa. Nana du dakwa baka yatémuké kalik yawutékwa.

¹⁵ Wunale tékwa du dakwa ménéké mawulé yandakwa. Yate wandaka wa ménat wawutékwa. Ménale tékwa du dakwa Gorké yékunmba vékulakate nanéké néma mawulé yandakwa. Méné det anga ma waménu, “Pol béré gunéké mawulé yandakwa.” Naa.

Got gunéké sémbé^aaa yate gunat yékun yandénngé dat waatakuwutékwa. Wani kundi a wasékéyakwutékwa.

Filemonngé Pol viyaan nyéngaa

Taale ani kundi ma vé

Filemon dé néma du nak wa. Kolosi gaayémba wa yaténdén. Dé Jisasna jémbaamba wa yaalandén. Wunga vékulakanangwa. Déké baka jémbaa yakwa du nak déku yé Onesimus, dé déku néma du yaasékatake yaange nak gaayét yéndén. Ye wani gaayémba Onesimus Polét vétake wa Jisasna jémbaamba yaalandén.

Wani sapak Pol kalapusmba kwaate Filemon vé muké yéké yapatikndén. Yapatiye wa ani nyéngaa viyaae Onesimusét kwayéte dat wandén, waambule déku néma duké yéndénngé. Nyéngaaamba Filemonét Pol anga wandén, “Méné ména jémbaa baka yan duwat waaruké yambakate. Wani du bulaa Jisasna jémbaamba wa yaalandén. Wanngé dé ma waambulé kéraaménék, ména waayéka pulak.” Naandén Pol.

¹⁻² Néma mawulé yawutékwa du Filemon, ménéké wuné Pol ani nyéngaa viyaawutékwa. Krais Jisasna maama déké kwayéwutén kundiké kalik yate wa wunat kalapusmba kusolatakandaka a rawutékwa. Krais Jisasna jémbaamba yaalan du Timoti wunale sékét randéka wa ménéké ani nyéngaa viyaawutékwa. Méné nanale Krais Jisasna jémbaa yakwa du wa, nyéné aana nyange pulak rakwa taakwa Apia, méné waariyakwa du pulak yaréte nanale néma jémbaa yakwa du Arkipus, ména gaamba jaawukwa Krais Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa, gunéké wa ani nyéngaa viyaatakawutékwa.

³ Nana aapa Got Néman Du Jisas Kraisale gunéké mawulé sémbéraa yate, gunat yékun yate, yéku mawulé kwayéndu guné yékunmba yatékangunéngwa. Gorét wunga waatakuwutékwa.

Filemon Néman Du Jisaské yékunmba vékulakate Gotna du dakwaké néma mawulé yandékwa

⁴⁻⁵ Méné Filemon, Néman Du Jisasna jémbaamba yaale wuna waayéka pulak tékwa du, méné Gotna akwi du dakwaké néma mawulé wa yaménéngwa. Méné Néman Du Jisaské yékunmba vékulakate déku kundiké waménéngwa, “Yi wan wanana wa.” Naaménéngwa. Wunga yaménéngwanngé wa vékuwutén. Vékutake Gorale kundi bulte ménéké vékute mawulé tawulé yate wa déku yé kavérékwutékwa. ⁶ Nané Krais Jisaské yékunmba vékulakate, wa déku du wa ténangwa. Ténanga wa dé nanat yékun yandékwa. Méné waak Kraiské yékunmba vékulakate déku du téte nak duwat Jisaské kundi bulte, yékun yandékwa yapatéké kurkale vékusékménénngé wa Gorét waatakuwutékwa. ⁷ Méné Gotna akwi du dakwaké néma mawulé yate det yékun yaménénga deku mawulé yékun téndékwa. Wunga yaménénga wani muséké vékute mawulé tawulé yawutéka wuna mawulé a yékunmba tékwa.

Pol Filemonét waatakundén Onesimus kéraamuké

⁸ Wunga yaménénga wa ménat waatakuwutékwa, Onesimuské. Krais wandéka déku yémba déku jémbaa wa yawutékwa. Yate wawutékwa pulak yaménénngé ménat némaanmba wakatik wuté. ⁹ Wunga wamuké kalik yawutékwa. Méné wunéké néma mawulé yaménénga wuné ménéké néma mawulé yate wa ménat yakélak waatakuwutékwa. Némaanmba yamba wawutékwe wa. Wuné Pol, wuné aanyapa yan wa. Krais Jisaské bulwutén kundi kalik ye, wa wuné kalapusmba taakandaka rawutékwa. ¹⁰ Rate ménat Onesimuské waatakuwutékwa. Talimba

kalapusmba rawutéka wuna kundi vékwe wa Néman Du Jisasna jémbaamba yaalandén. Wunga ye dé wuna nyaan pulak wa yaténdékwa.

¹¹ Talimba Onesimus ménat yamba yékun yandékwe wa. Bulaa wunat a yékun yandékwa. Wunat yékun yate wa ménat waak wa yékun yandékwa. ¹² Bulaa dat wawutén wa, ménéké waambule yéndénngé. Wuné déké néma mawulé yawutékwa. Yate, dé wuné yaasékatake yéndénngé kalik yawutén. ¹³ Dé ména taalé kéraae dé wunat yékun yamuké mawulé yawutén. Gotna yéku kundi kwayé-wutéka wuné kalapusmba taakandaka rate mawulé yawutén, dé wunale yaréte wunat yékun yapékarémuké. ¹⁴ Yate ménéké vékulakaréwutén. Méné taale waménu dé amba wunale yaréte wunat yékun yapékarémuké, wa mawulé yawutén. Wuné taale wawutu dé amba yaréte wunat yékun yapékarébanngé, wa kalik yawutén. Yate anga wawutén, “Wuna mawulé yamba wa. Dékét Filemon mawulé yandékwa pulak ma yandék. Wunga yate wa wunat waak yékun yakandékwa.” Naawutén.

¹⁵ Kalmu anga waké méné? “Talimba Onesimus wuné yaasékatake ye dé baapmu vétik, kupuk nak gaayémba yaréndén. Bulaa waambule yaae kalmu wunale yarésékéyakngé dé? ¹⁶ Talimba wuna jémbaa yakwa du wa téndén. Dé Néman Du Jisas Kraiské yékunmba vékulakate, jémbaa yate, néma mawulé yawutékwa wuna waayéka pulak wa rakandékwa.” Kalmu wunga waké méné? Déké néma mawulé yawutéka wuna waayéka pulak wa téndékwa. Dé ména jémbaa yate ména waayéka pulak téndu méné wunat taalékére déké ma mawulé tawulé yaménék. Béné véréti Néman Duna du vétik wa tékambénngwa.

¹⁷ Anga ma waménék, “Polale aané Néman Duna jémbaa yakwa du a yatétékwa.” Naate, Onesimusét ve ma wa, “Méné yékun wa waambule yaaménén. Ma yaala wuna gaat.” Dat wunga ma waménék. Wuné yaamunaawutu wunat wunga wa wakaménéngwa. Wunat waména pulak, dat wunga ma waménék.

¹⁸ Onesimus ménat kapérandi musé dé yak kapuk? Wunga yamunaandu wunga wunat waménu wa ménat yékun yakawutékwa. Dé yéwaa ras ménémba dé kéraak kapuk? Baka kéraamunaandu, wa waménu ménat kwayékata-kawutékwa.

¹⁹ Ma vé. Amba wunékét wuna kapmang a anga viyaatakawutékwa. Wuné Pol déku kwaambu kwayékata-kawutékwa. Yi wan wanana wa. Wunga ménat wawutékwa. Ménat katik waké wuté, talimba jémbaa yate ménat Gotna kundi wawutéka vékuménénngé. Vékwé kulémawulé kéraaménén. Kéraae a yékunmba yaté-kaménéngwa, apapu apapu. Wani jémbaa wa yawutén ménéké.

²⁰ Wuna waayéka pulak yatékwa du, ani jémbaaké ma vékulaka. Wuné ménéké yéku jémbaa yawuténngé, anga yaménénngé mawulé yawutékwa. Méné nana Néman Duké vékulakate Onesimuské bulwutén kundi ma vékuménék. Kraisna jémbaa yatéte aané déku du a tétékwa. Yatéte méné wuna waayéka pulak téte, wuna kundi vékute, wawutékwa pulak ma yaménu. Wunga yaménu wuna mawulé yékun yaké yakwa. Ménat wunga waatakuwutékwa.

²¹ Méné wuna kundi vékute, wa wawutékwa pulak yakaméné-ngwa. Bulaa nyéngaamba viyaate wunga wa vékusékwutékwa. Wuné ménat wawutén kundi vékute méné apa yate Onesimuské yéku yapaté ras waak yakaménéngwa. Wunga vékusékwutékwa.

²² Kundi nak waak wakwate yawutékwa. Kwaawuta gaa ma kururéménék. Guné Gorét wunéké waatakungunéngwa. Got guna kundi vékwe wunat yékun yandu wuné gunéké yaakawutékwa. Wunga mawulé yawutékwa.

Déké mawulé tawulé yate wandékwa

²³⁻²⁴ Wunale **jémbaa** yakwa dunyansé, Mak, Aristarkus, Demas, Luk, Epafras, de wunga mawulé yandakwa **ménéké**. Yate wandaka **ménat** wawutékwa. Epafras dé Krai Jisaské wandén kundi kalik ye wa dé kalapusmba taakandaka wunale **ratékwa sékét**.

²⁵ **Néman** Du Jisas Krai gunéké mawulé **sémbéraa** yate gunat **yékun** yakandékwa. Gorét wunga waatakuwutékwa.

Wani kundi a wasékéyakwutékwa. Yaak.

Hibru du dakwaké viyaandén nyéngaa

Taale ani kundi ma vé

Du ras Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa rasét yaavan kutte, det vakmi vaanjonduka de Jisaské vékulakandakwa yéku mawulé yaasékaké yandaka wa du nak ani nyéngaa viyaandén. Dé det Jisaské yékunmba vékulakandakwa yéku mawulé mayé apa kwayémuké wa mawulé yandén. Yate wa det wandén, Got Jisas Kraismba néma jémbaa yandénngé. Gotna yéku yapatéké Jisas Krai dékét déku kapmang wa wakwasnyékwa nanat.

Ani nyéngaa néma musé kupukngé wa wandékwa. (1) Jisas dé Gotna nyaankakét wa. Yi wan wanana wa. Jisas ani kępmaamba yaténdén sapak némaamba vakmi wa déké yaandéka कांगél kutndén. Yandénngé wa Got wandéka Jisas du dakwaké véte det yékun yakwa néma du wa téndékwa (2:10). Wungamba Jisasna jémbaa wa taalékéran, talimba Gotna yémba kundi kwayétan dunyanna jémbaat, Gotna kundi kure gaayakwa dunyanna jémbaat, Mosesna jémbaat waak. Jisas néma du rate akwi néma dunyansat wa taalékérapékaténdékwa. (2) Dékét Got wakandéngndén wa, Jisas Gotna kundi bulndakwa gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du rapékandénngé. Rate wani jémbaa yakwa Judasat wa taalékérandén. (3) Jisas Gotna gaayémba Gotna kundi bulndakwa gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du rate déké yékunmba vékulakakwa du dakwat kéraaké apamama yandékwa. Judasé Gotna yé kavéréndakwa yapatéké Moses talimba wandén apakundi, wan baka nyaap pulak wa wakwasnyéndékwa Jisas yan wani néma jémbaaké.

Du dakwat Jisaské vékulakandakwa mawuléké mayé apa kwayémuké mawulé yate ani nyéngaa viyaan du wa némaamba kundi wandékwa, Israel du dakwa talimba Gorké yékunmba vékulakandarénngé (sapta 11). Yate anga wandékwa, “Késpulak nakpulak vakmi yaandu yaatate, Jisaské vékulaka-ngunéngwa yéku mawulé ma kulki naae kure téngunék. Te ye kiyaangunék. Jisasét male véte déku yapatémba yéte gunéké yaakwa vakmiké, कांगélké waak, wup yaké yambak. Yate apamama yate yékunmba ma yaténgunék.” Naandékwa.

Gotna nyaan kundi wa wandén nanat

¹ Talimba nana gwaal waaranga maandéka bakamu yaréndaka Got déku kundi déku yémba kundi kwayétan dunyansat wandén. Wandéka wani kundi nana gwaal waaranga maandéka bakamat kwayéndarén. Némaamba apu det kwayéndén. Rasét wandéka yéngan kwaae déku kundi vékunderén. Rasét dé dele téte kundi kwayéndéka wa déku kundi vékunderén. De akwi déku kundi vékwe wani kundi nana gwaal waaranga maandéka bakamat kwayéndarén.

² Bulaa sésékuk sékéyak yaaké yakwa sapak bari yaaké yandéka Got déku nyaanét déku kundi kwayéndén. Kwayéndéka déku nyaan nanat wa wandén. Talimba Got déku nyaanét wandéka wa akwi musé yandén. Nyaa, baapmu, kun, nyétmba tékwa akwi musé, kępmaa, kępmaamba tékwa akwi musé, akwi musé wa yandén. Yandéka Got wandén, “Kukmba wuna nyaan wani musé akwi kéraakandékwa.” Naandén. ³ Déku nyaan wan Got pulak wa randékwa. Déku yapaté wan Gotna yapaté pulak wa. Got apamama yandékwa pulak wa apamama yandékwa. Got apapu apapu rapékandékwa pulak wa dé apapu apapu rapéka-kandékwa. Déku kundi apamama yandékwa. Yate dé wandéka yandén akwi musé deku taalémba téte yékunmba tépékaandakwa. Dé akwi du dakwa yan

kapérandi musé kururéké wa kiyaandén. Kiyaae taamale waarape Gotna gaayét waaréndén. Waare déku yékutuwa taambamba randékwa. Dé néma du rakwa taalémba rapékandékwa.

Gotna nyaan néma du rate Gotna kundi kure gaayakwa akwi néma duwat wa taalékérandén

⁴ Dé Gotna yékutuwa taambamba randéka Got dat wandén, “Méné wuna nyaan rate néma du raménéngwa. Képmaamba tékwa akwi néma duwat wa taalékéraménén. Wuna kundi kure gaayakwa dunyansat waak wa taalékéraménén.” Naandén.

⁵ Talimba Got déku nyaanét wandén kundi du nak Gotna nyéngaamba anga viyaatakandén:

Méné wuna nyaan. Wuné wawutéka bulaa méné wuna nyaan rate néma du raménéngwa.

Gotna kundi nak du waak, wa anga viyaatakandén:

Wuné déku aapa a. Dé wuna nyaan wa.

Wani kundi Got déku nyaanét wa wandén. Déku kundi kure gaayakwa dunyansat wunga yamba wandékwe wa. Déku nyaanét wunga wandéka wa vékuséknangwa, déku nyaan déku kundi kure gaayakwa dunyanséké néma du randékwanngé. ⁶ Got déku talényan ani képmaat gaayandénngé mawulé yate déké anga wandén: Wuna kundi kure daawulikwa akwi dunyan déku yé ma kavérékndaru.

Wunga wandéka Gotna du nak déku kundi viyaatakandén Gotna nyéngaamba.

⁷ Gotna nyéngaamba déku kundi kure gaayakwa dunyanséké ani kundi wa kwaakwa anga:

Got wandu déku kundi kure gaayakwa dunyan déku kundi vékute wimut pulak yeyé yaayakandakwa.

Got wandu déku jémbaa yakwa du vénjékukwa yaa pulak yeyé yaayakandakwa.

⁸ Gotna nyéngaamba déku nyaanngé nak kundi anga wa kwaakwa:

Got anga wandén, “Méné Got wa, méné néma du rapéka-kaménéngwa apapu apapu.

Méné yéku mawulé vékute yéku musé yapékate néma du rate, ména du dakwaké wa yékunmba véménéngwa.

⁹ Kapérandi muséké kalik yaménéngwa.

Yéku muséké male wa mawulé yaménéngwa.

Yaménéngwanngé wuné ména néma du ménat wa wawutén, ména dunyanngé néma du raménénngé.

Wani muséké mawulé tawulé yakaménéngwa.”

¹⁰ Wunga watake ani kundi waak déku nyaanét wandén anga:

Néman Du, talimba baasnyé ye méné képmaa, képmaamba tékwa akwi musé waak, nyét, nyétmba tékwa akwi musé waak, wunga apamama yate yawuréménén wa.

¹¹ Wani musé akwi késkandékwa.

Méné yamba yé wa. Wa rapéka-kaménéngwa.

Wani musé akwi jaangwa laplap pulak yakandékwa.

¹² Nané jaangwa laplap kéraae vaanjatite kulé laplap kéraanangwa.

Méné nyét képmaa, wamba tékwa akwi musé waak wunga kéraae vaanjatite kulé nyét kulé képmaa waak taakakaménéngwa.

Méné, wani musé jaangwa yaké yandékwa pulak, aanyapa katik yaké méné.

Wa bulaa a téménéngwa pulak tépékaa-kaménéngwa.

Wunga wandén kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa.

¹³ Ani kundi waak wa kwaakwa Gotna nyéngaamba:

Got déku nyaanét wandén, “Méné néma du rate wuna yékutuwa taambamba rakaménéngwa.

Raménu wawutu ména maama ména taambamba wa rakandakwa.

Randaru méné néma du rate deké vékaménéngwa.”

Got wunga wandén déku nyaanét. Déku kundi kure gaayakwa dunyansat wunga yamba wandékwe wa.

¹⁴ Gotna kundi kure gaayakwa dunyanséké ma vékulaka. De yénga pulak daré? De kwaminyan pulak téte wa Gorké jémbaa yandakwa. Got du dakwat Satanna taambamba kéraaké mawulé yate wandéka déku kundi kure gaayakwa dunyan yé kéraaké yandékwa du dakwat wa yékun yandakwa.

2

Got nané Satanna taambamba kéraandékwa

¹ Gotna nyaan néma du rate Gotna kundi kure gaayakwa akwi néma duwat wa taalékérandén. Taalékéra-ndénngé déku kundi yékunmba ma vékukwak. Déku kundi talimba vékwe déku kundi yékunmba ma wunga vékupékaatékwak. Déku kundi katik yaasékaké nané. ² Talimba Got déku kundi kure gaayakwa dunyansat déku apakundi wandéka Mosesét wani apakundi wandarén. Wa vékuséknangwa. Wandarén kundi wan yéku kundi male wa. Wani apakundi vékukapuk yan du dakwa, wani apakundiké kuk kwayén du dakwat waak Got yandarén kapérandi musé wa yakatandén. ³ Déku kundi kure gaayakwa dunyan wan kundi vékukapuk yan du dakwat wunga yakatandénngé yénga pulak yaké dé, nana Néman Du Jisas Kraiss wan kundi vékukapuk yakwa du dakwat? Det némaanmba waarute yandarén kapérandi musé det némaanmba yakata-kandékwa. Nana Néman Du Jisas dunyansat taale wa wandén, Got det Satanna taambamba kéraaké yandékwanngé. Wandéka déku kundi vékwan du kukmba nanat anga wa wandarén, “Got nané Satanna taambamba kéraakandékwa. Yi wan wanana wa.” Wunga wandaka wani kundi sékérék-ndékwanngé wa vékuséknangwa.

⁴ Got dé nak pulak apanjémba yate, kulé apanjémba yandén. Yandéka véte Jisasna kundiké wananén, “Yi wan wanana wa.” Wunga wate Gotna Yaamambi yakwa jémbaa waak vénanén. Got déku mawulémba vékulakate wandéka wa déku Yaamambi késpulak nakpulak apa tiyaandékwa, késnjémba naknjémba yananénngé. Tiyaandéka véte wa Jisasna kundiké wanangwa, “Yi wan wanana wa.” Naanangwa.

Jisas wan nané Satanna taambamba kéraakwa du wa

⁵ Got déku nyaanét wa wandén, kulé nyét kulé képmaa yaké yandékwanngé. Wani kulé nyét kulé képmaaké wa wawutén. Got wunga watake kulé képmaaké néma du randarénngé déku kundi kure gaayakwa dunyansat dé wak? Yamba wa. ⁶ Gotna nyéngaamba du nak kulé képmaaké vérékwa néma duké anga vijaatakandén:

Got, méné kapmang wa néma du raménéngwa.

Kamuké méné nanéké vékulako?

Nané baka du dakwa a. Néma du dakwa yamba yé wa.

Kamuké méné duna nyaanngé mawulé yo?

⁷ Méné waménénga ména kundi kure gaayakwa dunyan néma du randaka dé ayélap sapakngé wa baka du randén.

Bulaa déku yé kavérékte nakapuk waménénga dé néma du randékwa.

Rate wa apamama yandékwa.

⁸ Dat wa waménén, “Méné akwi muséké néma du rakaménéngwa. Akwi musé ména taambamba rakandakwa.” Dat wunga waménén.

Wunga viyaatakandéka wa vékuséknangwa. Got wandu dé akwi muséké néma du rakandékwa. Got wandu akwi musé déku taambamba rakandakwa. Musé nak baka katik raké dé. Wunga vékusékte akwi musé wunga randaka yamba vénangwe wa. ⁹ Jisas wa vénangwa. Talimba Got wandéka déku kundi kure gaayakwa dunyan néma du randaka Jisas ani kápmaamba ayélap sapak male yatéte baka du yaténdén. Yaténdéka Got nanéké sémbéraa yate wandéka wa dé akwi du dakwat yékun yamuké kiyaandén. Kaangél kure wa kiyaandén. Kiyaandéka Got déku yé kavérékte, “Wan rapékaké yakwa néma du wa,” naate dat néma mayé apa wa kwayéndén.

¹⁰ Got akwi musé yandén. Ye akwi muséké yékunmba véndékwa. Dé déku du dakwa kéraae déku gaayét kure yéké wa mawulé yandén. Yate wandéka Jisas yaandén. Yaae kaangél kutndén. Kure déku jémbaa yasékéyaktake wa kulé yaambu kure taale yéndén. Ye némaamba du dakwat Satanna taambamba kéraandu de Jisas kurén yaambumba yékandakwa Gotna gaayét.

¹¹ Jisas yananén kapérandi musé wa kururéndén. Kururéndéka yéku musé yate Gotna du dakwa ténangwa. Jisas, kururéndén du dakwa waak, nana aapa wan nakurak male wa. Jisana mawulé nanéké yékun yandéka nanat wandékwa, “Wuna waayékanje wa.” Naandékwa. ¹² Wani kundi wa kwaakwa Gotna nyéngaamba. Anga wandékwa:

Méné Got, wuna waayékanjet ménéké wakawutékwa.

De jaawuwe téndaru dele téte ména yé kavérék-ngawutékwa.

¹³ Wunga watake nakapuk ani kundi wandén:

Gorké yékunmba vékulaka-kawutékwa. Dé wunéké yékunmba véndékwa. Yi wan wanana wa.

Wunga watake nakapuk wa ani kundi wandén:

Yatéwutéka Got wunat tiyaandén nyambalé waak wunale yaténdakwa.

Wani kundi wa kwaakwa Gotna nyéngaamba.

Jisas nanat yékun yaké we wa ani kápmaana du téndén

¹⁴⁻¹⁵ Gotna nyambalé a ténangwa. Téte wa ani kápmaana du dakwa ténangwa. Jisas waak ani kápmaana du pulak wa téndén. Dé nané kurén sépé pulak wa kure téndén. Satan apa yandékwa. Yate du dakwa kiyaandaréngé wandu wani du dakwa kiyaakandakwa. Némaamba du dakwa kiyaamuké wup yandakwa. Wani du dakwa Satanna taambamba wa téndakwa. Jisas ani kápmaana du te wa kiyaandén. Satanét yaavan kutmuké watake wa kiyaandén. Satanna taambamba tékwa du dakwa kéraamuké wa kiyaandén. Kiyaae wani du dakwa kéraandéka bulaa kiyaamuké yamba wup yandakwe wa.

¹⁶ Jisas Gotna kundi kure gaayakwa dunyansat yékun yamuké yamba vékulakandékwe wa. Dé nané Abrahamna kémét yékun yamuké vékulakate wa ani kápmaat gaayandén. Yi wan wanana wa. ¹⁷ Ani kápmaat gaaye déku waayékanjet yékun yamuké mawulé yate wa de kurén sépé pulak kure téndén. Kure du dakwaké sémbéraa ye Gorké jémbaa yate Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma du wa téndén. Téte Gotna ménimba téte déké yéku jémbaa male yandén. Got nana kapérandi mawulé yasnyéputindéngé wa Jisas nyéndémba téte déké yéku jémbaa male yaténdén.

¹⁸ Jisas ani kápmaana du téte kaangél kutndéka Satan dat témbétmuké mawulé yandén, dé kapérandi musé yandénngé. Yandéka Jisas wani kapérandi musé yamba yandékwe. Jisas wunga kaangél kure Satanna kundi vékukapuk yandéka wa vékuséknangwa. Satan du dakwa kapérandi musé yandaréngé témbétdéka Jisas det yékun yamuké wa apamama yandékwa.

3

Jisasna jémbaa wa taalékéran Mosesna jémbaat

¹ Jisasna jémbaamba yaale wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, Got gunat waak wa waandén, déku du dakwa téte dale déku gaayémba rangunénngé. Guné Jisaské ma vékulaka. Dé Gotna kundi wa kure yaandén nanéké. Dé Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du wa téndékwa. Téte dé nané déku du dakwaké vékulakate Gorét waatakundékwa nanéké. ² Got dat wa wandén, Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma duna jémbaa déké yandénngé. Wandéka déké yéku jémbaa male yandén. Talimba Gotna du Moses wunga yéku jémbaa yandén. Dé Gotna du dakwale yatéte déké yékunmba véte Gorké yéku jémbaa yaténdén.

³ Ani gwaaménja kundi ma véku. Du yéku gaa kaatakandéka nané, “Wan yékun wa,” naate nané gaaké male yamba vékulakanangwe wa. Gaa kaan duké waak vékulakanangwa. Vékulakate wani duna yé kavéréknangwa. Wani gwaaménja kundiké ma vékulaka. Moses wan gaana kwaan pulak wa. Jisas wan gaa kaan du pulak wa. Nané gaaké vékulakakapuk yanangwa pulak, Moseské katik vékulakaké nané. Nané Jisaské vékulakate déku yé kavérék-nganangwa. Gaa kaan duna yé kavéréknangwa pulak, nané Jisasna yé kavérék-nganangwa. ⁴ Akwi du dakwa, musé asé yawuran du wan Got wa. Nané déku yé némaanmba kavérék-nganangwa.

⁵ Moses Gotna du dakwale yatéte Got wandén pulak yandén. Yate yéku jémbaa male yate wa Got kukmba yakwate yakwa jémbaaké wandén. Moses wan baka jémbaa yakwa du wa. ⁶ Jisas Kraisa wan dé Gotna nyaan wa. Dé Gotna du dakwaké néma du rate déké yékunmba véte yéku jémbaa male yandén. Déku jémbaa wa taalékéran Mosesna jémbaat. Nané Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa Gotna du dakwa wa yatéknangwa. Nané déku jémbaa kutpékaatéte déké yékunmba vékulaka-pékatéte wakanangwa, “Nana Néman Du nanat yékun yapéka-kandékwa.” Wunga wate wunga yapékatéte, wa Gotna du dakwa wa tépékaa-kanangwa.

Gotna kundiké kalik yakwa du dakwa yaap katik yaréké daré

⁷⁻⁸ Jisas Kraisa jémbaa Mosesna jémbaat taalékéran-ndénngé vékulakate, nané Gotna Yaamambi wan kundi ma vékukwak. Déku kundi Gotna nyéngaamba anga wa kwaakwa:

Got bulaa gunat kundi wandu, guné déku kundi ma yékunmba vékungunék.

Déku kundiké kalik yaké yambak.

Talimba guna gwaal waaranga maandéka bakamu du yarékapuk taalémba yaréte

Gorké yékunmba vékulaka-kapuk yate wa déku kundiké kalik yandarén.

Yate déké kuk kwayéndarén.

Guné de yan pulak yaké yambak.

⁹ Got wa wandén, “Guna gwaal waaranga maandéka bakamu yaténdarén taalémba kwaaré mi vétik (40) téte jémbaa yawutén.

Yawutéka vétake kapérandi musé yapékate wunéké yamba yékunmba vékulakandakwe wa.

¹⁰ Yandaka det rakarka yate wawutén, ‘Apapu apapu deku mawulé yékunmba yamba téndékwe wa. De wuna kundi vékumuké kalik yandakwa.’

¹¹ Wunga watake det néma rakarka yate wawutén, ‘Wani du dakwa wunale yaap katik yaréké daré. Yamba yé wa.’ Wunga wawutén.”

Naandén Got.

Israel yan pulak, Gotna kundiké katik kuk kwayéké nané

¹² Wuna aanyé waayéka nyangengu pulak yatékwa du dakwa, ma jéraawu yangunék. Guné ras guna mawulé kapérandi yandu Gorké yékunmba vékulakakapuk yaké guné? Wani yapatéké ma jéraawu yangunék. Guna mawulé wunga yékunmba tékapuk yandu guné rapékakwa du Gorké kuk kwayékapuk yamuké, ma jéraawu yangunék. ¹³ Guné jéraawu yate anga ma yangunék. Paapu yakwa du Satan gunat témbétndu guné guna kapérandi mawulé vékute Gotna kundiké kuk kwayékapuk yamuké ma jéraawu yangunék. Got akwi du dakwat wa waandékwa, déku jémbaamba yaalandarénngé. Det waandékwa sapak wayéka tépékaandu guné guna du dakwat apapu apapu yéku kundi wate deku mawulé ma yékun yangunék. Yangunu de yéku kundi wate guna mawulé yékun yakandakwa. Yandaru guné Gotna kundiké kuk kwayéké yambak.

¹⁴ Talimba Jisas Kraisna jémbaamba baasnyé ye yaale Gorké yékunmbaa-sékéyak vékulakananén. Nané déké ma yékunmba vékulaka-pékatékwak. Kukmba kiyaaké yate déké wayéka vékulaka-pékakanangwa. Vékulakate kiyaae Kraisale déku gaayémba rapékakanangwa. Rapékaké yanangwanngé vékulakate, guné Gorké ma yékunmba vékulaka-pékaténgunék.

¹⁵ Gotna nyéngaamba kwaakwa ani kundi gunat nakapuk wawutékwa: Got bulaa gunat kundi wandu, guné déku kundi ma yékunmba vékungunék. Déku kundiké kalik yaké yambak.

Talimba guna gwaal waaranga maandéka bakamu de déku kundiké kalik yandarén. Yate déké kuk kwayéndarén.

Guné de yan pulak yaké yambak.

Wani kundi nané waak ma vékukwak.

¹⁶ Ma véku. Talimba kandé Gotna kundi vékwe déku kundiké kalik yate déké kuk kwayék? Wan Isip képmaa yaasékatake Mosesale yén akwi du dakwa wa wunga yan. ¹⁷ Kwaaré dumi vétik (40) Got kandat dé rakarka yak? Wan wani kapérandi musé yan du dakwat wa rakarka yandén. Yandéka de du yarékapuk taalémba kiyaandarén. ¹⁸ Talimba Got yéku kundi anga wandén, “Wani du dakwa wunale yaap katik raké daré.” Wani kundi wate kandéké dé wak? Wan Isip képmaa yaasékatake déké kuk kwayén du dakwaké wa wandén. ¹⁹ Wani du dakwa wunga yandaka wa vékuséknangwa. De Gotna kundi yékunmba vékukapuk ye Gorale yaap yamba yaréndakwe wa.

4

Gotna du dakwa dale yaap yarékandakwa

¹ Talimba Got wa wandén, “Guné yaae wunale yaap yaré-kangunéngwa. Yi wan wanana wa.” Wunga wandéka déku kundi bulaa waak a rapékandékwa. Nané déku kundi vékukapuk yananu, Got nanat wakandékwa, “Guné wuna kundi yamba yékunmba vékungunéngwe wa. Wunga ye wunale katik yaap yaréké guné.” Wunga waké yandékwanngé vékulakate guné wup yate ma jéraawu yangunék.

² Talimba Moses yatan sapak du dakwa Gotna kundi vékwan pulak, Gotna kundi wa vékunanén. De wani kundi baka vékute Gorké yékunmba vékulakakapuk yandaka vékunderén kundi det yamba yékun yandékwe wa. ³ Nané Gorké yékunmba vékulakakwa du dakwa male wa nané dale yaap yarénangwa. Wunga vékuséknangwa. Ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa:

Got anga wandén, “Wuné det néma rakarka yate wawutén, ‘Wani du dakwa wunale yaap katik yaréké daré. Yamba yé wa.’ Naawutén.”

Wunga wate déké yékunmba vékulakakapuk yakwa du dakwaké wa wandén. Talimba Got akwi musé yasékéyaktake wa yaap yaréndékwanngé wandén. Déku

jémbaa yasékéyaktake wa yaap yaréndén. Yaréte du dakwa déké yaandarénngé kaavéréndékwa.

⁴ Gotna nyéngaamba, Got yaap yaran nyaaké ani kundi wa kwaakwa: Got nyaa taambak kaayék nakurak (6) wa déku jémbaa akwi yasékéyakndén. Yasékéyaktake nak nyaa wa yaap yaréndén.

⁵ Got wunga yaap yaréndéka de déké yékunmba vékulakakapuk yakwa du dakwa dale yamba yaap yaréndakwe wa. Deké Gotna nyéngaamba Gotna kundi anga wa kwaakwa:

Wani du dakwa wunale yaap katik yaréké daré.

⁶ Talimba Gotna kundi taale vékwan du dakwa ras déku kundiké kukmba kuk kwayétake dale yamba yaap yaréndakwe wa. Bulaa Got wandéka nak du dakwa dale wa yaap yaréndakwa. ⁷ Wani muséké wa vékuséknangwa. Got nak sapakngé wa wandén. Wani sapak du dakwa ye dale yaap yarékandakwa. Talimba Gotna kundiké kuk kwayén du dakwa kiyaandaka némaamba kwaaré yéndéka kukmba Got wandéka Israeina néma du Devit Gotna nyéngaamba anga viyaatakandén: Got bulaa gunat wandu, guné déku kundi yékunmba ma vékungunék.

Déku kundiké kalik yaké yambak.

Wani kundi wa viyaatakawutén.

⁸ Bulaa ma vékulaka. Talimba Mosesna taalé kéraan du déku yé Josua wani du dakwat Gorké yaap yaré taalat kure yémunaandu Got kukmba nak yaap yaré sapakngé katik wakatik dé. ⁹ Got nak yaap yaré sapakngé wa wandén. Wandéka anga wa vékuséknangwa. Gotna du dakwa dale yaap yarékandakwa. Got akwi musé yasékéyaktake yaap yaréndén pulak, déku du dakwa yaap yékunmbaa-sékéyak yarékandakwa.

¹⁰ Got akwi musé yasékéyaktake wa yaap yaréndén. Yasékéyak-take yaap yaréndén pulak, Gotna du dakwa ye dale yaap yaré-kandakwa. Yate yaap yékunmbaa-sékéyak yarékandakwa. ¹¹ Nané Gorké ye dale yaap yaréké, nané wani kundiké vékulakate apamama yate ma yékunmba tékwak. Talimba Israel du dakwa, du yarékapuk taalémba yatéte, Gotna kundiké kuk kwayéndarén. Kuk kwayétake Gorale yaap yamba yaréndakwe wa. Nané de yan pulak katik yaké nané.

¹² Got apa yate rapékandékwa. Déku kundi wan apamama kundi wa. Némbi kurkwa kulaa pulak wa. Aangé véréti kwandaka kurkwa kulaat wa taalékérandén. Du nak duwat kulaat viyaandéka déku kulaa wani duna biyaamba wulaandékwa pulak, Gotna kundi wa nana mawulé kwaminyanmba waak wulaandékwa. Wulaae téte nana mawulé wakwasnyéndékwa. Nana mawulémba paakutkananga tékwa musé waak wakwasnyéndékwa. ¹³ Got yan akwi muséké wa vékuséknandékwa. Nané démba akwi musé paakuké yapatinangwa. Nané dat yanangwa akwi muséké wakanangwa. Wananu dé yanangwa musé paakukapuk yate wani muséké kaapamba kundi kwayékandékwa.

Jisas Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du téte nana néma du wa téndékwa

¹⁴ Gotna gaamba jémbaa yakwa du nak wa nana du wa téndékwa. Dé Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du wa. Nanat yékun yaké wa Gotna gaayét waare déku ménimba randékwa. Wani du wan Gotna nyaan Jisas wa. Dé nana Néman Du wa. Dé Gotna ménimba randékwanngé, nané déké yékunmba vékulakate déku jémbaa ma kuttépékaakwak.

¹⁵ Talimba Gotna gaamba jémbaa yakwa nana du ani kępmaamba téndéka Satan déku mawulé yakwe véndén. Satan nana mawulé yakwe véndékwa pulak, Satan déku mawulé yakwe véndén. Yakwe véndéka Jisas kapérandi musé yamba

yandékwe wa. Jisas nana sépé pulak kure anga wa vékuséknéndékwa. Nana mawulé apa yamba yandékwe wa. Vékusékte Satan nana mawulé yakwe véndu Jisas nanéké sémbéraa yakandékwa. ¹⁶ Wunga yaké yandékwanngé vékulakate nané wup yakapuk yate Gorét ma waatakukwak. Got néma du déku jaambéma randéka nana néma du Jisas Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du téte wa nanéké dat waatakundékwa. Wunga yandékwanngé vékulakate nané yéku mawulé vékute Gorké ye dat ma waatakukwak. Dé wan sémbéraa yakwa du wa. Nanéké vakmi yaandu, dé nanat yékun yandénngé dat waatakunanu, dé nanéké sémbéraa yate yéku mawulé tiyaate nanat yékun yakandékwa.

5

Jisas Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du rate wandu nané yékunmba rapéka-kanangwa

¹ Nané Juda anga yanangwa. Got du nakét wandéka Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du wa randékwa. Rate anga jémbaa yandékwa. Got nak du dakwa yan kapérandi musé yasnyéputindénngé, dé Gorét kwaami viyaae tuwe kwayéndékwa. Du dakwa Gorét késpulak nakpulak musé kwayéké mawulé yandaka Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du wani musé kéraae wa Gorké kwayéndékwa. Wani néma du kiyaandéka Got nak duwat wandéka dé wani néma duna taalé kéraandékwa. Kéraae te kukmba kiyaandéka nak du déku taalé kéraandékwa. Wunga male yandakwa.

² Wani néma dusé wan nané pulak du wa. Deku mawulé wan nana mawulé pulak wa. Satan deku mawulé yakwe véndéka de waak, nané yakwa pulak wa, deku mawulémba apa yamba yandakwe wa. Yate nak du dakwaké sémbéraa yakandakwa. Gorké vékuséknéngapuk yakwa du dakwa, Gorké yéngangwa yaambu yaasékan du dakwat waak yakélak yate deké sémbéraa yakandakwa. ³ Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma dusé deku mawulémba apa yakapuk yate, Got de yan kapérandi musé waak yasnyéputindénngé, de nakurak nakurak néma du rate wa Gorké kwaami viyaae tuwe kwayéndakwa. Got nak du dakwa yan kapérandi musé waak yasnyéputindénngé Gorét kwaami viyaae tuwe kwayéndakwa.

⁴ Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma duna jémbaa wan yéku jémbaa wa. De wani jémbaa baka yamba yandakwe wa. Got det wandéka wa wani jémbaa yandakwa. Talimba Got Aronét wandéka yandén pulak, wa Got det wandéka wani jémbaa yandakwa.

⁵ Kraisi waak Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna jémbaa wa yandén. Got dat wandéka Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du rate wa nanéké jémbaa yandékwa. Dé déku yé kavéréknéngapuk yate néma du rate wani jémbaa yandékwa. Got dat anga wandén: Méné wuna nyaan. Wuné wawutéka bulaa méné wuna nyaan téte néma du wa téméngwa.

Wunga wandéka wani kundi wa kwaakwa déku nyéngaamba.

⁶ Nakapuk ani kundi waak Got Jisas Kraisé wandén: Méné Gotna gaamba jémbaa yakwa du rapéka-kaméngwa, Melkisedek rakwa pulak.

Wunga wandéka wani kundi wa kwaakwa déku nyéngaamba.

⁷ Talimba Jisas ani képmaamba yaténdén sapak Gorét waatakundén, dat yékun yandénngé. Dé kiyaakapuk yandu Got dat yékun yandénngé némaanmba waate géraate dat waatakundén. Dé déku mawulémba vékulakakapuk yate, Got mawulé yandékwa pulak yaké wandéka wa Got déku kundi wa vékundén. ⁸ Jisas

wan Gotna nyaan wa. Yi wan wanana wa. Kapérandi musé déké waak wa yaandén. Yaandéka néma kaangél kutndén. Kure Gotna kundi vékute dé wandén pulak male jémbaa yandén.

⁹⁻¹⁰ Jisas Gotna kundi vékute wunga wandén pulak yandéka Got dat wandén, “Ména jémbaa yékunmba yaménén. Yatake méné waménu, ména kundi vékute waménén pulak yakwa du dakwa yékunmba rapéka-kandakwa apapu apapu. Méné Melkisedek rakwa pulak, Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du rakaménéngwa.” Got Jisasét wunga wandén.

Makal nyambalé pulak katik yaréké nané

¹¹ Némaamba kundi waké mawulé yanangwa, Melkisedek Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du randékwanngé. Wani kundi wananu, yénga pulak wani kundi bari vékusékngré guné? Guna mawulé yékunmba tékapuk yandéka wa wani kundi vékusékngré yapati-ngunéngwa.

¹² Guné némaamba kwaaré yaréte Jisas Kraiswa kundi wa vékungunén. Gunéke wanangwa, “Kalmu nak du dakwat Gotna kundi yakwasnyéké daré?” Wunga wananga guné det yakwasnyéké yapatingunéngwa. Bulaa nak du gunat nakapuk yakwasnyé-kandakwa, Gorké gunat taale wananén kundiké. Guné makal nyambalé pulak wa téngunéngwa. De munyaa male kate apa yakwa kakému yamba kandakwe wa. Guné de pulak wa tété, Gorké taale wananén kundi ayélap male vékute, kukmba wanana apakundi vékuké yapatikangunéngwa. ¹³ Makal nyambalé de yamba vékuséknakwe wa. Yénga pulak yate kapérandi musé yaasékatake yéku musé yaké daré? Du dakwa ras, munyaa kakwa makal nyambalé rakwa pulak, de yékunmba vékulakakapuk yate yéku musé yaké yamba vékuséknakwe wa. ¹⁴ Deku mawulé wan nyambaléna mawulé pulak wa tékwa. De Gorké wakwate yanangwa apakundi vékuké yapatikandakwa. Du dakwa Gorké taale wananén kundi yékunmba vékundaka wa nak du Gotna apakundiké det yakwasnyéndakwa. Yakwasnyéndaka de wani kundi vékute apa yakwa kakému kakwa du pulak rate yékunmba vékuséknakwa. Kamu musé dé yéku musé? Kamu musé dé kapérandi musé? Vékusékte de yéku musé yate yékunmba yaténdakwa.

6

Nané ma apa yate Kraiské yékunmba vékulaka-pékatékwak

¹⁻² Talimba guné Jisas Kraiswa jémbaaké taale wananén kundi wa vékungunén. Wani kundi gunat nakapuk katik waké nané. Talimba gunat ani muséké wananga wa vékuséknunén. Guné kapérandi musé yamunaae Gotna gaayét katik yéké guné. Yangunén kapérandi musé ma yaasékatake kulémawulé kéraae Gorké yékunmba vékulakatéte déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naangunék. Naate, wa déku gaayét yékangunéngwa. Du dakwa ras késpulak nakpulak yapaté yate wa gu yaakundakwa. Nak du dakwa Gotmba yéku mawulé kéraae déku jémbaa yandarénggé, du ras nak du dakwana maakamba taamba taakate wa Gorét waatakundakwa. Kiyaaan du dakwa nakapuk taamale waarapndaru Got néma kot vékukwa néma du rate yandarén musé kaatandu, ras yékunmba rapékandaru ras kapérandi taalémba rapéka-kandakwa apapu apapu. Wani muséké wa vékuséknunéngwa. Wani muséké gunat talimba wananén wa. Wani kundi nakapuk wakapuk yate gunat néma kulé kundi kwayékanangwa, Jisas Kraiswa jémbaaké. ³ Got wunga wananénggé yi naandu wani néma kundi wakanangwa.

⁴⁻⁶ Du dakwa ras Gotna kundi taale yékunmba vékundarén. Vékundaka Got det yékun yandén. Yandéka Gotna Yaamambi deku mawulémba randén.

De Gotna kundi yékunmba vékute wandarén, “Wan yéku kundi wa.” Wunga wate Gotna mayé apaké ras vékusék-ndarén. Kukmba nané Gotna akwi mayé apaké yékunmba vékusék-nganangwa. Wani du dakwa déku mayé apaké ras vékusékte kukmba Gorké kalik yate déké kuk kwayéndarén. De wunga yate Gotna nyaanét nakapuk takwemimba baangtaka pulak wa yandarén. Wunga yandaka nak du dakwa dat wasélékndakwa. Gotna kundi taale yékunmba vékwe kukmba déké kuk kwayén du dakwa Gorké yéngangwa yaambumba nakapuk yéké yapatikandakwa. Yapatiké yandakwanngé vékulakate nané taale kwayénanén kundi nakapuk katik kwayéké nané.

⁷ Ani gwaaménja kundi ma véku. Némaamba apu maas viyaandékwa kékmaamba. Viyaandéka gu kékmaamba daawulindékwa. Wani kékmaamba du dakwa kakému yaanandaru yéku kakému yaalandu, Got wani kékmaaké wakandékwa, “Wan yéku kékmaa wa.” Naakandékwa. ⁸ Wani kékmaamba késpulak nakpulak raamény baangwi, kapérandi waara male yaalandu, wani kékmaaké wakanangwa, “Wan kapérandi kékmaa wa.” Wunga wananu Got wani kékmaa yaavan kurké mawulé yandu kukmba wani kékmaa yaa yaankandékwa.

⁹ Néma mawulé yawutékwa du dakwa, wani kapérandi kékmaaké wate nané gunéké yamba vékulakanangwe wa. Wani kundi wate nak du dakwaké vékulakananén. Anga wa vékuséknangwa. Got gunat Satanna taambamba kéraandéka guné déké yéku jémbaa yate déké yéngangwa yaambumba yékunmba wa yéngunéngwa. Guné dale yékunmba rapéka-kangunéngwa. ¹⁰ Wunga wa vékuséknangwa. Got kapérandi du yamba randékwe wa. Dé yéku du rate yangunén akwi jémbaaké katik yékéyaak yaké dé. Guné déké néma mawulé yate déku du dakwat yékun yatake det wa yékun yapéka-ngunéngwa. Wunga yanguné-ngwanngé dé katik yékéyaak yaké dé. ¹¹ Guné nak nak apa yate wani yéku yapaté yapéka-ngunénngé néma mawulé yanangwa. Guné Gorké yékunmba vékulaka-pékatéte, Jisas Kraiss waambule yaae guné déku gaayét kure yéndénngé mawulé yate, ma kaavéréngunék apapu apapu.

¹² Guné Gotna jémbaa ma kuttépékaa-ngunék. Saalakuké yambak. Du dakwa ras Gorké yékunmba vékulakate déku jémbaa kutpékaatéte de yamba saalakundakwe wa. Guné de yakwa pulak ma yangunék. Talimba Got wa wandén, déku du dakwat yékun yandénngé. Guné déku jémbaa kutpékaangunu, wa dé det wandén pulak gunat waak yékun yakandékwa. Wunga mawulé yanangwa.

Gotna kundi sékérék-ngandékwa

¹³ Talimba Got Abrahamét kundi wakakét yandén. Got néma du rate akwi néma duwat wa taalékérandén. Dé déku yémba bulte kundi wakakét yandén. ¹⁴ Anga wandén, “Wuné ménat yékun yawutu ména gwaal waaranga maandéka bakamu némaamba yaalakandakwa. Yi wan wanana wa.” Naandén. ¹⁵ Wunga wandéka Abraham kaavérete dé yamba bari saalakundékwe wa. Yandéka kukmba Got wandén kundi sékérékndéka Abrahamna gwaal waaranga maandéka bakamu wa némaamba yaalan.

¹⁶ Du deku kundi apa yandénngé wa néma duna yémba wandakwa. Wani néma duna mayé apa deku mayé apat wa taalékéran. Taalékéran mayé apaké vékulakate wa wani néma duna yémba wandakwa. Nak du dakwa wandakwa kundi sékérékngé yandékwanngé vékusékndarénngé, wa de wani néma duna yémba wandakwa. Wunga wandaka wani kundiké wandakwa, “Yi wan wanana wa.” Wunga watake wani kundi vékundakwa. Wani kundiké nakapuk katik waaruké daré.

¹⁷ Bulaa Gorké ma vékulaka. Wandén pulak yakandékwa. Déku kundi katik yaasékaké dé. Talimba du dakwat wandén pulak, det yékun yaké yandékwanngé de vékuséknandarénngé wa mawulé yandén. Yate déku yémba Abrahamét wate déku kundiké wandén, “Yi wan wanana wa.” Naandén.

¹⁸ Got katik paapu yaké dé. Wunga vékusékte ani musé vétikngé waak vékuséknangwa. Got wakakét yandén kundi katik yaasékaké dé. Déku yémba wandén kundi waak katik yaasékaké dé. Wani musé vétikngé vékusékte nané Gotna taambamba rakwa du dakwa déku kundi ma vékukwak. Vékute vékuséknanganangwa. Wandén pulak yakandékwa. Dé nané kéraae déku gaayét kure yéké wandén. Wunga watake dé nané kure yéké yandékwanngé vékuséknanganangwa. Vékuséknanu nana mawulé yékunmba tékandékwa.

¹⁹⁻²⁰ Bot gumba yeyé yaayakapuk yate nakurak taalémba yékunmba télénngé de miyémba baangwi lékindakwa pulak, nana mawulé yékunmba téndénngé nané Got wandén kundiké vékulakate yékunmba kulkinangwa, déku kundi. Wandén pulak yate nané kéraae déku gaayét kure yéké yandékwanngé vékulakate, déké wa kaavéréngangwa. Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du, Gorét waatakuké Gotna gaamba lékitakandarén laplap naapiye dé awulamba tékwa nyéndé gaat wulaandékwa. Wulaae Gorét waatakundékwa pulak, Jisas talimba Gotna gaayét wulaae bulaa Gorét waatakundékwa. Nanat yékun yate kiyaae dé taale Gotna gaayét wulaae bulaa Gorét waatakundékwa, nanéké. Wunga yate dé Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du wa randékwa. Melkisedek talimba ran pulak, bulaa Jisas dé Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du wa randékwa. Nanéké Gorét waatakute wa néma du rapéka-kandékwa apapu apapu. Wunga randékwanngé vékulakate, nané yéku mawulé vékute Gorké kaavéréngangwa.

7

Melkisedek wan Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du wa

¹ Wani du Melkisedek wan Salemma tékwa du dakwana néma du wa téndén. Tété dé nana Néman Du Gorké jémbaa yate wa Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du wa téndén. Talimba Abraham waariye néma duwat viyaatake gaayét nakapuk waambule yéndéka dé Melkisedek dat yaambumba vétake dat wandén, Got dat yékun yandénngé. ² Wandéka Abraham viyaandén néma duna musé muni waate tambék tambavétik (10) taake nakurak tambék Melkisedekét kwayéndén. Wani yé Melkisedek nana kundimba anga wa: Yéku musé male yakwa néma du. Dé yéku musé male yakwa du wa téndén. Déku gaayé Salemma yé nana kundimba anga wa: Nakurakmawulé. Dé wani gaayéké néma du tété dele nakurakmawulé yakwa du wa téndén. ³ Déku aasa aapa, déku gwaal waaranga maandéka bakamuké waak yamba vékuséknangwe wa. Aasa dé kéraalén nya, kiyaandén nyaaké waak yamba vékuséknangwe wa. Dé Gotna nyaan pulak tété Gotna gaamba jémbaa yakwa du wa tépékaandékwa.

⁴ Déké ma vékulaka. Nana gwaal waaranga maandéka bakamu Abraham néma du tété waariye maambamba kéraandén musé muni waate tambék tambavétik (10) taake nakurak tambék Melkisedekét kwayéndén. Kwayéndéka wa vékuséknangwa. Melkisedek néma du tété Abrahamét wa taalékérandén. ⁵ Livaiséna gwaal waaranga maandéka bakamu Israel du tété de waak wan Abrahamna gwaal waaranga maandéka bakamusé wa téndarén. Livai dunyansé ras Gotna gaamba jémbaa yakwa du tété Gorké jémbaa yandarén. Got Mosesét déku apakundi kwayéte anga waak wandén, “Israelsé akwi de nak nak deku musé muni waate tambék tambavétik (10) ma taakandar. Taake nakurak tambék

Livai kэмба тэмба Gotna gaamba жэмбаа yakwa dunyansat ma kwayэндарэк.” Naandэка wa wunga yandarэн.

⁶ Livai dunyansэ male wa Gotna gaamba жэмбаа yakwa duna жэмбаа yandarэн. Melkisedek wan Livai du yamba yэ wa. Abrahamэт Got kundi kwayэте wakakэт yandэн. Wani du Abraham кэраандэн musэ muni waate tambék tambavэтик (10) taake Melkisedekэт nakurak tambék kwayэндэн. Melkisedek нэма du тэте Livai du тэкапук yate wa wani tambék кэраае Abrahamэт wandэн, Got dat yékun yandэннгэ.

⁷ Wa vékuséknangwa. Néma du male wa baka duwat wandakwa, Got det yékun yandэннгэ. Baka du нэма duwat wunga yamba wandakwe wa. Wani muséké vékulakate wa vékuséknangwa. Melkisedek нэма du тэте Abrahamэт wa taalékэрандэн.

⁸ Israel du dakwa deku musэ muni waate tambék tambavэтик (10) taake nakurak tambék wa Gotna gaamba жэмбаа yakwa dunyansat kwayэндарэн. Wani du kukmba wa kiyaandarэн. Yamba тэпэкаа-ндакве wa. Gotna nyéngaamba Melkisedekngэ ani kundi wa kwaakwa: “Тэпэкаандэкwa.” Wani kundiké vékulakate wa vékusék-nangwa. Melkisedek нэма du тэте Abrahamмба musэ nak tambék кэраае тэпэкаа-тэте, wa dé Gotna gaamba жэмбаа yakwa duwat wa taalékэрандэн.

⁹⁻¹⁰ Talimba Abraham Melkisedekэт vétake, кэраандэн musэ muni waate tambék tambavэтик (10) taake, dat nakurak tambék kwayэндэка Abrahamна gwaal waaranga maandэка bakamu Livai dé waak wani tambék wa det kwayэндэн. Wani sapak Livaina aasa dé кэраакapuk yalэка yénga pulak dé Livai Melkisedekэт kwayék? Abraham Melkisedekэт kwayэндэка дэку кэмба kukmba yaalaké yakwa du Livai, дэкэт dé waak Melkisedekэт kwayé pulak wa yandэн.

Kulé du yaае dé talimba tan Gotna gaamba жэмбаа yakwa duna taalé wa кэраандэн

¹¹ Ma vékulaka. Talimba Livaisэna gwaal waaranga maandэка bakamu male Gotna gaamba жэмбаа yakwa du тэндарэннгэ, wa Got wandэн. De Gotna gaamba жэмбаа yakwa du yatэндaka Got Israel du dakwat дэку апакundi wandэн. Livai dunyansэ Gotna gaamba жэмбаа yakwa du yatэндaka Israel du dakwa kulémawulé кэраа-капук yate, Gotna мэнимба yéku du dakwa yamba тэндакве wa. De kulémawulé кэраае дэку мэнимба yéku du dakwa тэмунандару, wa Gotna gaamba жэмбаа yakwa duna жэмбаа yandarэннгэ Got nak кэмна duwat katik wakatik dé. Aron wan Livaisэna gwaal waaranga maandэка bakamu wa. Got Aronna кэмба тэмба du nakэт yamba wandékwe wa, dé Gotna gaamba жэмбаа yakwa duna жэмбаа yandu, du dakwa kulémawulé кэраае дэку мэнимба yéku du dakwa тэндарэннгэ. Got Melkisedek тэмба pulak тэмба duwat wa wandэн, dé Gotna gaamba жэмбаа yakwa duna жэмбаа yandu du dakwa kulémawulé кэраае дэку мэнимба yéku du dakwa тэндарэннгэ. Wani du wan Jisas Kraiss wa.

¹² Got wandэка kulé du yaае taale tan Gotna gaamba жэмбаа yakwa duna кэмба тэкапук yate deku taalé кэраандэка wa vékusék-nangwa. Got kulé kundi wa wandэн. ¹³⁻¹⁴ Ani musэ waak wa vékuséknangwa. Du wani kulé duké wate nana Néman Du Jisas Kraiské wa wandakwa. Dé nak кэмба wa yaalandэн. Judana кэмба wa yaalandэн. Livaina кэмба yamba yaalandékwe wa. Talimba Judana кэмба тэмба dunyansэ de Gotna gaamba жэмбаа yakwa duna жэмбаа yamba yandakwe wa. Talimba Moses yamba wandékwe wa, Judana кэмба тэмба du Gotna gaamba жэмбаа yakwa duna жэмбаа yandarэннгэ.

Jisas Melkisedek yakwa pulak Gotna gaamba jémbaa yakwa duna jémbaa wa yatépékandékwa

¹⁵ Got dé Jisas Kraiss néma du téte, Melkisedek yan pulak, Gotna gaamba jémbaa yakwa duna jémbaa yandénngé wandéka wa vékuséknangwa. Got nak yaambu wa kutndén.

¹⁶ Livai dunyansé de Got talimba wan apakundi vékute wa Gotna gaamba jémbaa yakwa duna jémbaa yandarén. Got wani apakundi yaasékatake nak yaambu kure wa Jisasét wandén, Gotna gaamba jémbaa yakwa duna jémbaa yandénngé. Jisas wan Livai du yamba wa. Dé apamama yate rapéka-kandékwa apapu apapu. Rapékaké yandékwanngé vékulakate wa Got dat wandén, Gotna gaamba jémbaa yakwa duna jémbaa yandénngé. ¹⁷ Jisas Kraiss Gotna gaamba jémbaa yakwa du téte, rapékaké yandékwanngé ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa:

Méné Gotna gaamba jémbaa yakwa du rapéka-kaménéngwa apapu apapu, Melkisedek rakwa pulak.

¹⁸⁻¹⁹ Got Mosesét talimba wandén apakundi yaasékandén, Livai dunyan Gotna gaamba jémbaa yakwa duna jémbaa yaké yandarénngé. Livai dunyan Gotna gaamba jémbaa yakwa duna jémbaa yate, nak du dakwat yékun yamuké yapatindaka wa Got wani apakundi yaasékandén. Yaasékatake wa nak yaambu kutndén, nané kulémawulé kéraae déku ménimba yéku musé yakwa du dakwa ténanénngé. Wani yaambu wan yéku yaambu wa. Bulaa kutndén yéku yaambu dé talimba kutndén yaambu, Livai dunyansé Gotna gaamba jémbaa yakwa duna jémbaa yate nanat yékun yamuké vékulakandakwa yaambat, wa taalékérandén. Wani yéku yaambumba yéte nané kulémawulé kéraae Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa wa tékanangwa. ²⁰ Got déku yémba néma kundi wate wa Jisasét wandén, wani Gotna gaamba jémbaa yakwa duna jémbaa yandénngé. Talimba Livai duwat wunga néma kundi yamba wandékwe wa, Gotna gaamba jémbaa yakwa duna jémbaa yandarénngé. ²¹ Déku yémba néma kundi Jisasét wandéka du nak déku kundi anga viyaatakandén déku nyéngaamba:

Néman Du Got déku yémba néma kundi anga wandén,
“Méné wuna gaamba jémbaa yakwa du rapéka-kaménéngwa apapu apapu. Yi wan wanana wa.”

Wunga wate dé nak mawulé katik yaké dé.

²² Wani kundiké vékulakate wa Jiskasé vékuséknangwa. Dé apapu rapékandu Got talimba wandén néma kundi sékérek-ngandékwa. Wani kundi wan yékun male wa. Got Mosesét talimba wandén néma kundit wa taalékérandén.

²³ Ani muséké waak ma vékulaka. Talimba tan Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyansé kiyaandaka nak du wa deku taalé kéraae Gotna gaamba jémbaa yakwa duna jémbaa yandarén. Yandaka némaamba dunyansé Gotna gaamba jémbaa yakwa duna jémbaa yandarén. ²⁴ Jisas wan nak pulak Gotna gaamba jémbaa yakwa du wa. Dé apapu apapu rapékandékwa. Dé Gotna gaamba jémbaa yakwa duna jémbaa wa yatépékandékwa. Nak du déku taalé katik kéraaké dé. ²⁵ Jisas apapu apapu rapékate apamama yandékwa, déké yékunmba vékulakate Gotna jémbaa kurkwa du dakwat kéraae, Gotna gaayét kure yéndu yékunmba rapékanandarénngé. Dé apapu apapu rapékate Gorét waatakundékwa, dé det yékun yandénngé.

Néman Du Jisas Gotna gaamba jémbaa yakwa duna jémbaa yate nanat kurkale yakandékwa

²⁶ Jisas wan Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du wa. Dé kapmang wa nanat yékun yakandékwa. Dé Gotna nyaan tépékaandékwa. Dé

yéku musé male yandékwa. Dé kapérandi musé yamba yandékwe wa. Dé kapérandi musé yakwa du dakwale nakurakmawulé yamba yandékwe wa. Dé Gotna gaayét waare néma du wa randékwa.

²⁷ Talimba tan Gotna gaamba jémbaa yakwa duna néma du akwi nyaa Gorét kwaami viyaae tuwe kwayéendarén. Taale Got yandarén kapérandi musé yasnyéputimuké wate, wa de dat kwaami viyaae tuwe kwayéendarén. Kwayétake, Got nak du dakwa yandarén kapérandi musé yasnyéputimuké, dat kwaami ras waak viyaae tuwe kwayéendarén. Jisas de yan pulak yamba yandékwe wa. Dé kapérandi musé yamba yandékwe wa. Dé nakurak apu male takwemimba kiyaae Gorét déku sépé kwayéndén, dé du dakwa yandarén kapérandi musé yasnyéputimuké. Wanana yaak. Déku sépé Gorét nakapuk katik kwayéké dé.

²⁸ Talimba Mosesna apakundi vékute de du rasét wandarén, Gotna gaamba jémbaa yakwa duna jémbaa yate Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du témuké. Wani du wan kapérandi mawulé vékukwa du pulak wa. Kukmba Got déku yémba nak kundi wate déku nyaanét wandén, dé Gotna gaamba jémbaa yakwa duna jémbaa yate néma du témuké. Déku nyaan wan yéku mawulé vékute, apapu apapu rapékakwa du wa.

8

Jisas Gotna gaayémba rate Gotna gaamba jémbaa yakwa duna jémbaa yandékwa nanéké

¹ Wuné ani néma muséké wawutékwa: Gotna gaamba wunga jémbaa yakwa akwi duna jémbaa yakwa néma du wa téndékwa. Nanat yékun yakwa du Néman Du Gotna gaayét waare déku yékutuwa taambamba rate néma du wa randékwa.

² Rate Gotna gaamba wa jémbaa yandékwa. Jémbaa yandékwa gaa wan yéku gaa wa. Nak pulak gaa wa. Képmaamba tékwa du wani gaa yamba kaandakwe wa. Néman Du Got male wa wani gaa kaandén. Képmaamba tékwa Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du awula nyéndé gaamba wulaae Gorale kundi bulndén pulak, wa Jisas Kraiss Gotna gaayét waare wani yéku gaamba jémbaa yandékwa.

³ Got wa wandén, képmaamba tékwa Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du de akwi nak du dakwat yékun yandaréngé. Det yékun yate kure yaandarén musé kwayéendarén Gorét. Dé yandarén kapérandi musé yasnyéputimuké, wa kwaami viyaae tuwe kwayéendarén Gorét. Yandarén pulak, wa nana néma du Jisas Gotna gaamba jémbaa yakwa duna jémbaa yate dé waak Gorét kwayéndén.

⁴ Talimba Moses Gotna apakundi du dakwat kwayéte anga wandén, “Livai dunyansé male wa Gotna gaamba jémbaa yakwa duna jémbaa yate nak du dakwat yékun yamuké wate Gorét musé kwayékandakwa.” Wunga wandéka Livai dunyan male wa Gotna gaamba jémbaa yakwa duna jémbaa yandakwa. Jisas Livai du yamba wa. Yate ani képmaamba wayéka yatémunaae, wa dé Gotna gaamba jémbaa yakwa duna jémbaa katik yakatik dé.

⁵ Talimba Moses Sainai némbumba waare Gorale kundi bulndén. Bulte yéngan pulak ye véndén Gotna kundi bulndakwa gaa déku gaayémba kwaandéka. Yandéka kukmba wa Got Mosesét wandén, “Méné wuna kundi bulngunan gaa nak ma kaaménu. Némbumba téménénga ménat wakwasnyéwutéka wuna gaayémba véménén gaaké vékulakate ma kaaménu.” Naandén. Wunga wandéka Moses véndén gaa pulak kaandarén. Kaandaka Livai dunyan wani gaamba wa Gotna gaamba jémbaa yakwa duna jémbaa yandarén. Kaandarén gaa wan yéku gaa wa. Gotna gaayémba kwaakwa gaa wa wani yéku gaat taalékéran.

⁶ Talimba Got déku apakundi Mosesét watake wa kundi ras waak anga wandén, “Du dakwa wuna kundi vékwe wawutékwa pulak yandaru, wa wuné det yékun yate yandarén kapérandi musé yasnyéputi-kawutékwa. Yi wan wanana wa.” Naandén. Wunga wandéka de Got wandén pulak yamba yandakwe wa. Yandaka wa yandarén kapérandi musé yamba yasnyéputindékwe wa. Kukmba dé kundi nak waak kwayéte anga wandén, “Du nak yaae gunat yékun yakandékwa. Yandu wuné wawutu guné yékunmba tépékaa-kangunéngwa apapu apapu. Yi wan wanana wa.” Naate Jisas Kraiské wa wandén. Kukmba wandén kundi taale wandén kundit wa taalékéran. Jisas yan yéku jémbaa Livai dunyansé yan yéku jémbaat wa taalékérandén.

Got kukmba wandén kundi wa taalékéran taale wandén kundit

⁷ Du dakwa Got taale wandén kundi vékute wandén pulak yaké yapatindarén. Yapatindaka Got yandarén kapérandi musé yasnyéputikapuk yate wa véndén, de déku ménimba yéku du dakwa tékapuk yandaka. De wani kundi vékute Gotna ménimba yéku du dakwa témunaandaru, wa Got kukmba nak kundi katik wakatik dé. ⁸ Anga wa vékuséknangwa. Talimba tan du dakwa de Gotna ménimba yéku du dakwa yamba téndakwe wa. Wanngé ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa:

Néman Du Got anga wa wandén, “Ma véku. Kukmba wuné kulé kundi wakawutékwa, Israel du dakwa, Juda du dakwat waak.

⁹ Talimba deku gwaal waaranga maandéka bakamu Isipmba tékwa duna taambamba téndaka wuna kapmang wa de kéraae kure yéwutén.

Wani sapak wuné det néma kundi kwayéwutéka wuna kundi vékukapuk yandaka wa det kuk kwayéwutén.

Wani kundi pulak nakapuk katik waké wuté.

¹⁰ Kulé kundi anga wakawutékwa, Israel du dakwat: ‘Kukmba wuna apakundi deku mawulémba taakakawutékwa.

Taakawutu de wuna kundi yékunmba vékundaru wuné deku néma du Got wa rakawutékwa.

Rawutu de wuna du dakwa wa tékandakwa.

¹¹ Téte de akwi wuné vékusék-ngandakwa.

Néma du dakwa, nyambalé waak wuné vékusék-ngandakwa.

Vékusékte deku du dakwat anga katik waké daré: Nana Néman Du Gorké ma vékuséngunék.

Wunga katik waké daré. De akwi wuné vékusék-ngandakwa.

¹² Wuné deké sémbéraa yate yandarén kapérandi musé yasnyéputi-kawutékwa.

Yate yandarén kapérandi muséké nakapuk katik vékulakaké wuté.’

Néman Du Got wunga wandén.”

¹³ Got wunga kulé kundiké wate nanat wa wandékwa, déku kulé kundi vékunanéngé. Jaangwa yaké yakwa musé késndékwa pulak, taale wandén kundi bari késkandékwa. Kukmba wandén kundi rapéka-kandékwa.

9

Talimba tan néma du kwaamina nyékit kwayéndén Gorké

¹ Talimba, Got taale néma kundi wandén sapak wa du dakwat wandén, de déku yé kavérékmuké. Déku yé kavérékngé yandakwa gaa kurké yandakwanngé waak det wandén. ²⁻³ Wandéka meme sépat yandarén gaa nak kaandarén. Kaatake néma laplap nak nyéndémba lékindarén. Lékitakandaka gaa tambék vétik tan. Maaka tambékngé wandarén, “Wan taangét gaa wa.” Naatake wani taalémbla lam nak, jaambé nak taakandarén. Wani jaambémbla Gorké kwayéndarén

bret taakandarén. Awula nyéndé tambéknge wandarén, “Wan taangétsékéyak tambék wa. Got rakwa tambék wa.” Naandarén.

⁴ Wani tambékmba gol matut yandarén jaambé wa taakandarén. Wani jaambémba yaa yamungandaka yaasnyé yaalate yéku yaama yakwa musé Gorké taakandarén. Gol matut yakusondarén bokis nak wani tambékmba taakandarén. Wani bokiské wandarén, “Gotna néma kundi rakwa bokis wa.” Naandarén. Wani bokismba gol matut yandarén aké nak wa ran awulamba. Wani akémba kakému ras tan. Wani kakémuké wandarén, “Mana”. Talimba Got wandéka wani kakému Gotna gaayémba gaayandéka Israel du dakwa wani kakému ras kandarén. Talimba Aron sétowe yaténdén baangé saal waaran. Sétowe yaténdén baangé waak wani bokismba ran. Matu vétik waak wani bokismba ran. Talimba Moses Gotna apakundi wani matumba wa viyaatakandén.

⁵ Matumba yandarén Gotna kundi kure gaayakwa du pulak maayéra vétik bét wani bokis taakumba kwaati se rambéréen. Wani matumba yandarén du pulak maayéra vétik wani bokismba kwaati se rambéréka du dakwa véte wandarén, “Got wamba wa randékwa.” Naandarén. Wani du vétikmba yéknгаа vétik tan. Wani yéknгаа meme bulmakauna nyéki yaasnyéndén taalé wa taakatépendarén. Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du dé meme bulmakau viyaate deku nyéki wani taalémba yaasnyéndén, Got du dakwa yan kapérandi muséké nakapuk waambule vékulakakapuk yandénngé. Bulaa wuné wani gaamba rakwa muséké kundi ras waak katik waké wuté.

⁶ Wani musé Gotna gaamba wunga randéka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyan déké jémbaa yate akwi nyaa maaka tambékmba wulaandarén. ⁷ Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du male dé awula nyéndé tambék gaamba wulaandén. Akwi kwaaré nakurak apu male dé wani tambék gaamba wulaandén. Baka yamba wulaandékwe wa. Meme bulmakauna nyéki kéraae kure wa wulaandén. Wulaae wani nyéki Gorké kwayéte wandén, “Méné ani nyékit véte yawutén kapérandi musé, nak du dakwa yandarén kapérandi musé waak ma yasnyéputiménu. Vékuséknangwa kapérandi musé, vékuséknangpak yanangwa kapérandi musé waak ma yasnyéputiménu.” Naandén.

⁸ Nané wani muséké vékulakananga Gotna Yaamambi nana mawulé yékun yandéka wa vékuséknangwa. Maaka tambék gaa wayéka téndéka baka du dakwa awula Got rakwa tambékmba wulaaké yapatindakwa. Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du male wa wulaandékwa.

⁹ Baka du dakwa Gorké wulaakapuk yandarénnge vékulakate, bulaa anga wa vékuséknangwa. Talimba du dakwa yandarén kapérandi muséké vékulakate, Gotna gaat ye Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyansat késpulak nakpulak musé kwayéndarén, de Gorké kwayéndarénnge. Kwaami waak de Gotna gaamba jémbaa yakwa duwat kwayéndarén, de viyaae tuwe Gorké kwayémuké. Wunga yandaka wani du dakwana mawulé yamba yékun yandékwe wa. ¹⁰ Talimba Moses wani du dakwat apakundi wandén, deku sépé yékun yamuké. Kakému lulak, gu yaakundakwa yapaté, késpulak nakpulak apakundiké, wani muséké wa det apakundi wandén. Wandéka du dakwa wani kundi vékute wandén pulak yaké mawulé yandarén. Got deku mawulé yékun yandénngé nak kundi wandu de wani apakundi wa yaaséka-kandakwa. Wunga vékuséknangwa.

Krais kiyandéka déku nyéki vaakwan

¹¹ Got nak kundi wandéka wa Jisas Krais yaandén. Yaae Gotna gaamba jémbaa yakwa du Gorké musé kwayéndarén pulak, wa dé kiyaa ké yate déku sépé Gorké kwayéndén. Kwayétake nana mawuléké yaambu kutndén, nana mawulé yékun yandu Gotna gaayét yénanénnge. Talimba Livai du Gotna gaamba jémbaa

yakwa duna jémbaa Gorké yate, de ani kápmaamba tékwa du kaan gaat wa wulaandarén. Jisas Krai kiyaae wa ani kápmaamba tékwa du kaan gaat yamba wulaandékwe wa. Dé Gotna gaayét waare déku gaayémba kwaakwa gaamba wa jémbaa yandékwa. Jémbaa yandékwa taalé wan yéku laku taalé wa. ¹² Krai meme bulmakauna nyéki Gorét yamba kwayéndékwe wa. Dé nakurak apu male kiyaandéka déku nyéki vaakwe wa Gotna gaayét waaréndén. Waare Got rakwa taalat wulaandén. Got déku nyékit vétake wa yananén kapérandi musé yasnyéputiye nané kéraae déku taambamba taakandén. Taakandénngé nané dale yékunmba rapéka-kanangwa apapu apapu.

¹³ Talimba du nak kapérandi musémba kutndéka nana du wandarén, “Wani du Gotna ménimba kapérandi du wa téndékwa.” Naandaka Gotna gaamba jémbaa yakwa du meme bulmakau viyaae, nyéki kéraate, kwaami yaamba tumbiyowe, baawu nyékiale kéraae wa wani duna sépémba yaasnyéndén. Yaasnyéte wandén, dé Gotna ménimba yéku du nakapuk téndékwanngé. Dé baka sépéke wa wandén. Wani duna mawuléké yamba wandékwe wa. ¹⁴ Jisas Krai wunga yamba yandékwe wa. Dé nana sépéke male yamba yékun yandékwe wa. Dé nana mawulé waak wa yékun yandékwa. Talimba nana mawulé kapére yandéka anga wananén, “Nané Moses wan apakundi vékute wandén pulak yamunaae, wa Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa tékanangwa.” Wunga watake wunga téké yapatite bulaa a vékuséknangwa. Jisas Krai yéku musé wa yandén. Yate ani kápmaamba téte Gotna kundi vékute wandén pulak male wa yandén. Yandéka Gotna Yaamambi apapu apapu tépékaate dat apa kwayéndéka wa déku sépé Gorké kwayéndén. Kwayéte kiyaandéka déku nyéki vaakwan. Vaakundéka Jisas nana mawulé yékun yandékwa. Yandéka nané Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa ténangwa. Téte apapu apapu rapékakwa du Gotna jémbaa male ma kuttépékaakwak.

Kraisna nyéki vaakundéka wa vékuséknangwa Gotna kulé kundi sékérekngé yadékwanngé

¹⁵ Talimba Got déku apakundi du dakwat kwayéte ani kundi waak anga wandén, “Guné wuna apakundi vékungunu gunat yékun yakawutékwa. Yi wan wanana wa.” Wunga wandéka du dakwa apa yakapuk yate, wandén pulak yaké yapatindaka wa Got kulé kundi det wandén. Wandéka wa Jisas Krai yaan. Talimba du dakwa Got wandén pulak yaké yapatindaka Got yandarén kapérandi musé yamba yasnyéputindékwe wa. Du dakwa kulémawulé kéraandarénngé wa Krai kiyaandén. Kiyaandéka Got déku du dakwat wandén, de déku jémbaamba yaalamuké. Watake det wandén, “Kiyaandénngé wuné yangunén kapérandi musé yasnyéputiwutu guné wuna du dakwa tékangunéngwa.” Wunga wandéka wa déku nyambalé téndakwa. Téte dale yékunmba rapéka-kandakwa apapu apapu.

¹⁶⁻¹⁷ Anga yanangwa. Du nak kukmba kiyaaké yandékwanngé vékulakate, apakundi anga wandékwa, “Kukmba kiyaawutu de wuna musé muni waate kwayékandakwa. Wuna musé kéraaké yakwa duna yé bulaa viyaatakatake kukmba kiyaawutu, de wunga wuna musé kéraakandakwa. Yi wan wanana wa.” Wunga watake nyéngaamba wani duna yé viyaatakandékwa. Dé wayéka kiyaakapuk téndu deku yé nyéngaamba viyaatakandén du déku musé katik kéraaké daré. Kukmba kiyaandu deku yé nyéngaamba viyaatakandén du vétake déku musé kéraakandakwa.

¹⁸ Wunga yate Got talimba déku apakundi Juda du dakwat wandéka de déké bulmakau viyaandaka nyéki vaakundéka kiyaandaka du dakwa véte wandarén,

“Got néma kundi watake wunga male yakandékwa. Nyéki vaakundéka bulmakau kiyaandaka vétake wa vékuséknangwa. Déku kundi sékérek-ngandékwa.” Naandarén. ¹⁹ Talimba Moses Got wan akwi apakundi déku du dakwat watake dé meme bulmakauna nyéki kéraae kulakale salekwandén. Salekwe makal mingalé répnén. Wani miyé gaanga yéku yaama yandékwa. Répe sipsipna yéwi kéraae gwaavé kulakmba taawurékwe mingalémba gindén. Giye nyékimba taawurékwe, Gotna apakundi viyaatakandarén nyéngaamba, du dakwat waak yaasnyéndén. ²⁰ Yaasnyéte wandén, “Ani nyéki véte vékuséknangwa, Got nanat wandén apakundi sékérekngé yandékwanngé. Nané déku kundi vékute wandén pulak ma yakwak.” ²¹ Naatake meme sépémba ye Gotna yé kavérékndakwa gaa, wani gaamba rakwa akwi musé waak nyékit yaasnyéndén.

²² Got ani kundi Mosesét kwayéndéka wa dé Israel du dakwat kwayéndén. Got anga wandén, “Nyékit véte wakawutéka, ‘Bulaa wani musé yékun yandékwa.’ Naakawutéka.” Got wunga waké yandékwanngé vékulakate de rékaamba musémba nyéki yaasnyéndarén. Du dakwat yékun yandénngé nyéki vaakundu Got wani du dakwa yan kapérandi musé yasnyéputi-kandékwa. Yasnyéputiye yandarén kapérandi muséké nakapuk katik vékulakaké dé. Deké nyéki vaakukapuk yandu, wa Got wani du dakwa yan kapérandi musé yasnyéputikapuk yate, yandarén kapérandi muséké katik yékéyaak yaké dé.

Krais yandarén kapérandi muséké wa déku sépé déku nyéki Gorét kwayéndén

²³ Ani képmaamba kwaakwa gaa, meme sépémba yatake Gotna yé kavérékndarén gaa, wani gaamba rakwa musé waak wan Gotna gaayémba kwaakwa gaa pulak wa, wani gaamba rakwa musé pulak waak. Moses meme bulmakauna nyéki képmaamba kwaakwa gaa, wani gaamba rakwa musémba waak yaasnyéndén, de Gotna ménimba yékun yandarénngé. Jisas Kraisna nyéki male wa apa yakwa, Gotna gaayémba kwaakwa gaa déku ménimba yékun yandénngé.

²⁴ Krais kiyaae nakapuk taamale waarape Gotna gaayémba kwaakwa gaat wulaandénngé vékulakate wa wani kundi wawutéka. Krais kiyaae nakapuk taamale waarape dé Gorét waatakuké képmaamba tékwa du kaan gaat yamba wulaandékwe wa. Wani gaa wan nyaap pulak wa. Wani gaa wan Gotna gaayémba kwaakwa gaa pulak wa. Krais Gotna gaayét waare wulaae bulaa Gotna ménimba wa randékwa. Rate wa nanéké Gorét waatakundékwa. ²⁵ Talimba akwi kwaaré Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du meme bulmakauna nyéki kéraae kure Gotna yé kavérékndarén gaat wulaae awula taangétsékéyak tambékét wulaandén. Déku nyéki yamba kéraae kure wulaandékwe wa. Wulaandén tambékmba wan Got wa ran. Jisas Krais wunga yamba yandékwe wa. Dé nakurak apu male kiyaandéka wa déku nyéki vaakwan. Déku sépé déku nyéki Gorké kwayéké wa Gotna gaayémba kwaakwa gaat wulaandén. Nakurak apu male wulaandén.

²⁶ Jisas képmaamba tékwa Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du yan pulak yamunaae, wa akwi kwaaré kiyaakatik dé. Dé akwi kwaaré kiyaamunaae, wa késépéri apu talimba apa-kangél kurkatik dé. Got képmaa baasnyé ye yandén sapak apakangél kurkatik dé. Bulaa a ténangwa sapak waak apakangél kurkatik dé. Bulaa a ténangwa sapak Jisas nakurak apu wa yaandén. Dé kiyaae déku sépé déku nyéki Gorké kwayéké wa yaandén. Got du dakwa yandarén kapérandi musé yasnyéputindu de déku ménimba yéku musé yakwa du dakwa téndarénngé, wa Jisas Krais yaandén.

²⁷ Du dakwa kiyaandaru kukmba Got néma kot vékukwa néma du rate deké kundi wakandékwa. Akwi du dakwa nakurak apu male wa kiyaakandakwa. Got wandu kiyaakandakwa. ²⁸ Jisas Krai dé de yaké yandakwa pulak wa yandén. Dé nakurak apu male kiyaandén. Némaamba du dakwa yandarén kapérandi musé yasnyéputiké kiyaandén. Kukmba waambule yaakandékwa. Waambule yaae du dakwa yandarén kapérandi musé yasnyéputiké yate nakapuk katik kiyaaké dé. Yamba wa. Waambule yaae déké mawulé yate kaavérékwa du dakwat kéraae kure yékandékwa, Gotna gaayét.

10

Gorké kwaami kwayéndaka yandarén kapérandi mawulé yamba yasnyéputindékwe wa

¹ Talimba Moses Gotna apakundi Juda du dakwat wandéka anga yandarén. Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa témuké wandaka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyansé wa du dakwa yan kapérandi muséké vékulakate Gorké meme bulmakauna nyéki kwayéndarén. Akwi kwaaré Got rakwa taangétsékéyak tambékét wulaae Gorké kwayéndarén. Kwayéndaka Got yandarén kapérandi mawulé yamba yasnyéputindékwe wa. De Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa témuké yapatindarén. Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyan Gorké wunga kwayéte wa nak jémbaaké wa det wakwasnyéndarén, Jisas Krai kukmba yaké yandékwa jémbaaké. Krai nanat yékun yaké yandékwa jémbaaké wa Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyansé nanat wakwasnyéndakwa. ² De nanat yékun yamuké yapatindarén. De du dakwat yékun yandaru wani du dakwa Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa témunaandaru, wa Gotna gaamba jémbaa yakwa du akwi kwaaré Gorké wunga katik kwayéké daré. Gorét waatakukwa du dakwa de vékuséknadarén wa, deku mawulé yékunmba tékapuk yandékwanngé. Vékusékte késépéri apu Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyansat kwayéndaka wa de Gorké kwayéndarén, de déku ménimba yéku musé yakwa du dakwa téndarénngé.

³ Akwi kwaaré Gorké kwayéte yandarén kapérandi muséké vékulakandarén. Deku mawulé yékunmba tékapuk yandéka, wa Got yandarén kapérandi mawulé yamba yasnyéputindékwe wa. ⁴ Kwayéndarén meme bulmakauna nyéki de yan kapérandi mawulé yasnyéputikapuk yandéka de Gotna ménimba yéku musé yakwa du dakwa yamba téndakwe wa.

⁵⁻⁶ Wani muséké vékulakate Jisas Krai ani kápmaat gaayaké yate Gorét anga wandén:

De kwaami viyaae tuwe ménat kwayémuké kalik yaménéngwa.

De yan kapérandi mawulé yasnyéputiké, yaamba kwaami tumbiyowe ménat kwayémuké kalik yaménéngwa.

De musé ménat kwayémuké kalik yaménéngwa.

Yate méné wunat kápmaamba tékwa duna sépé tiyaaménén, wuné kiyaae wani sépé ménat kwayéwuténngé.

⁷ Tiyaaménénga ménat wawutékwa, “Got, wuné a tékwa.

Mawulé yaménéngwa pulak yakawutékwa.

Talimba ména nyéngaamba wa viyaatakandarén, wunga yaké yawutékwanngé.” Naandén Krai. Gorét wunga wandén.

⁸ Krai wani kundi watake taale wandén, du dakwa Gotna apakundi vékute yandarén kapérandi musé yasnyéputimuké kwaami viyaae tuwe kwayéndakwanngé. Watake wandén, “De kwaami viyaae tuwe ménat kwayémuké kalik yaménéngwa. De yaamba kwaami tumbiyowe ménat

kwayémuké kalik yaménéngwa. De musé ménat kwayémuké kalik yaménéngwa. Wunga yandakwanngé ména mawulé yékun yamba yandékwe wa.”⁹ Wunga watake Goré wandén, “Got, wuné a tékwa amba. Méné mawulé yaménéngwa pulak yakawutékwa.” Wunga wandéka wa vékuséknangwa. De talimba yandarén pulak, kwaami viyaae tuwe Gorké katik kwayéké daré. Krais nak pulak yapaté ye kiyaae wa déku sépé déku nyéki Gorké kwayéndén. Wunga wa vékuséknangwa.

¹⁰ Krais, Got mawulé yandékwa pulak yate wa déku sépé déku nyéki Gorké kwayéte wa kiyaandén. Nakurak apu male wa kiyaandén. Got mawulé yakwa pulak ye kiyaandéka wa Got yananén kapérandi musé wa yasnyéputindén. Yasnyéputindéka bulaa a yéku du dakwa ténangwa, Gotna ménimba.

Krais déku sépé Gorké kwayétake wa yandarén kapérandi musé yasnyéputindén

¹¹ Akwi nyaa Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyansé deku jémbaa yandakwa. Yate késépéri apu meme bulmakau viyaae Gorké kwayéndakwa. Kwayéndakwa musé wan du dakwa yan kapérandi musé yasnyéputiké yapatindékwa. ¹² Jisas Krais dé de yakwa pulak yamba yandékwe wa. Dé nak pulak wa yandén. Dé déku sépé, déku nyéki Gorké kwayéte wa kiyaandén. Nakurak apu male wa kiyaa-ndén. Du dakwa yan kapérandi muséké nakapuk katik kiyaaaké dé. Déku jémbaa yasékéyaktake kiyaae wa Gotna gaayét waaréndén. Waare néma du rate déku yékutuwa taambamba randékwa. ¹³ Dé Got déku maama déku taambamba taakandu dé deké néma du rate véké yandékwa sapakngé wa kaavéréndékwa. ¹⁴ Dé nakurak apu wa déku sépé déku nyéki Gorké kwayétake kiyaandéka Got déku jémbaamba yaalan du dakwa yan kapérandi musé wa yasnyéputindén. Yasnyéputindénngé Gotna ménimba apapu apapu wa yéku musé yakwa du dakwa rapéka-kandakwa.

¹⁵ Gotna Yaamambi waak wani muséké wa wandén. Wandéka talimba yatan du nak Gotna nyéngaamba anga viyaatakandén:

¹⁶⁻¹⁷ Néman Du Got anga wandén: “Kukmba kulé kundi det anga wakawutékwa. Wuna apakundi deku mawulémba taakawutékwa. Taakawutu wuna kundi yékunmba vékukandakwa.”

Wunga wate anga wandén, “Yandarén kapérandi musé yasnyéputiye wani muséké nakapuk katik vékulakaké wuté.” Naandén.

¹⁸ Néman Du Got wunga wandéka du nak Gotna nyéngaamba wa viyaatakandén. Wani kundiké vékulakate anga wa vékuséknangwa. Got du dakwa yandarén kapérandi musé yasnyéputiye wani kapérandi muséké vékulakakapuk yandu meme bulmakau viyaae deku nyéki dat nakapuk katik kwayéké daré, dé yandarén kapérandi musé yasnyéputimuké.

Nané ma Gorké yékunmba vékulakate déké yékwak

¹⁹ Wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, ma véku. Jisas nanéké kiyaandéka déku nyéki vaakwanngé, nané Got rakwa gaat yékanangwa. Wup yakapuk yate, yéku mawulé vékute, dé rakwa gaana taangétsékéyak tambékét yékanangwa. ²⁰ Jisas nanéké kulé yaambu wa kutndén, nané Gorké yénanénggé. Dé yananén kapérandi musé yasnyéputiké we wa déku sépé déku nyéki Gorké kwayéte wa kiyaandén. Kiyaae Got rakwa gaana taangétsékéyak tambékét wa wulaandén. Wulaae dale rapéka-kandékwa. Jisas kiyaandéka Gotna gaamba lékitakandarén wani laplap gérikndéka wa Gorké yéké yanangwa yaambu wa kwaakwa. Jisas nanéké wunga yandénngé, wa nané Gorké yékanangwa.

²¹ Jisas Gotna gaamba jémbaa yakwa duna jémbaa yatake wa Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du wa téndékwa. ²² Tété Gotna du dakwa nanéké yékunmba véndékwa. Véndékwanngé vékulakate, nané Gorké ma yékwak. Jisas kiyaandéka déku nyéki vaakundéka déké yékunmba vékulakananga nana mawulé wa yékun yandén. Yandéka déku yémba baptais kéraananén. Wunga yatake wa vékuséknangwa. Nané vétikmawulé yakapuk yate, nakurakmawulé yate, wup yakapuk yate, ma Jisaské yékunmba vékulakapékate Gorké yékwak.

²³ Nané Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa nané nana mawulémba anga wanangwa, “Got wa wandén, nanat yékun yaké yandékwanngé. Wandén pulak wa yakandékwa. Yi wan wanana wa.” Wunga wate Jisasna jémbaa ma kutpékaate nak du dakwat wakwak, Got wandén pulak yaké yandékwanngé. Vétikmawulé yakapuk yate nakurakmawulé male yate wunga ma yatépékakwak. ²⁴ Yate nanale sékét Jisasna jémbaamba yaalan du dakwaké ma vékulakate, nané det yékun yakwak. Yananu de nanat yékun yakandakwa. Nané akwi wunga yate nak du dakwaké ma néma mawulé yate yéku yapaté yakwak.

²⁵ Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa ras nakurakmba yamba jaawuwe tété Gotna kundi bulndakwe wa. Nané de yakwa pulak katik yaké nané. Jisas Kraiss waambule yaaké yandékwa nyaa bari wa yaakandékwa. Yaaké yandékwanngé vékulakate nané nakurakmba jaawuwe tété Gotna kundi bulte nana mawulat ma yékun yakwak.

Gotna nyaanét katik kuk kwayéké nané

²⁶ Ani kundi wa vékuséknangwa. Jisas Kraiss du dakwa yan kapérandi musé yasnyéputimuké wa déku sépé déku nyéki Gorké kwayétake wa kiyaandén. Wani kundiké anga wanangwa, “Yi wan wanana wa.” Wani kundi vékusékte nané wani kundit kuk kwayéte kapérandi mawulé vékute nakapuk kapérandi musé yapékananu nak du, Got yananén kapérandi musé yasnyéputindénngé, Gorké kwayéké dé kapuk? Yamba wa. Katik kwayéké dé. Yandu Got wani kapérandi musé katik yasnyéputiké dé. ²⁷ Yandu nané déku kundit kuk kwayémunaae, wa néma wup yakanangwa. Kukmba Got néma kot vékukwa néma du rate yananén kapérandi musé nanat yakatate wandu néma yaa yaanpékatékwa taalat yékanangwa. Gotna kundit kuk kwayékwa akwi du dakwa yaa yaanpékatékwa taalat wa yékandakwa.

²⁸ Talimba du nak Moses wan apakundit kuk kwayéte kapérandi musé yandéka du vétik kupuk dat vétake kot vékukwa néma duwat wandaka dé deku kundi vékutake wandén, wani duwat viyaandék-ndarénngé. Wani duké sémbéraa yakapuk yate wa kot vékukwa néma du wunga wandén, wani duwat viyaandék-ndarénngé. ²⁹ De Moses wan kundit kuk kwayén duwat wunga yandarénngé, Got déku nyaanét kuk kwayén du dakwat yénga pulak yaké dé? Det wani kapérandi musé némaamba wa yakata-kandékwa. Talimba Got wa wandén, “Du dakwa yandarén kapérandi musé yasnyéputiké dé kiyaandu déku nyéki vaakukandékwa. Yi Wan wanana wa.” Wunga wandéka déku nyaan Jisas yaae wa kiyaandén. Kiyaandéka du dakwa ras kapérandi kundi wate anga wandakwa, “Dé kiyaee yananén kapérandi musé yamba yasnyéputindékwe wa.” Wunga wate wa Gotna nyaan Jisasét kuk wa kwayéndakwa. Kwayéte de Gotna Yaamambi nanat yéku mawulé tiyaandékwanngé kapérandi kundi wate wa dat wasélékndakwa wa. Wunga yakwa du dakwat wani kapérandi musé Got némaanmba yakata-kandékwa.

³⁰ Gorké vékusékte wa vékuséknangwa. Got det némaanmba yakata-kandékwa. Got talimba wa wandén, “Du dakwa kapérandi musé yandaru, wa wuné det yandarén kapérandi musé waambule yakata-kawutékwá.” Naandén. Ani kundi waak déku du dakwat wa wandén, “Wuné, guna Néman Du, kot vékukwa néma du rate yangunén musé waambule kaatakawutékwá.” Wunga wandéka déku kundi wa kwaakwa, déku nyéngaamba.

³¹ Got apapu apapu rapéka-kandékwa. Rate dat kuk kwayékwa du dakwat wani kapérandi musé némaamba yakata-kandékwa. Wanngé wa néma wup yandakwa.

Nané ma apa yate Gorké yékunmba vékulaka-pékakwak

³² Talimba téngunén sapakngé ma vékulaka. Wani sapak guné Gotna jémbaamba yaale kulémawulé wa kéraangunén. Kéraangunénga Gotna maama gunat yaavan kutndaka wa néma kaangél kutngunén. Kure Gorét yamba kuk kwayéngunéngwe wa. Apa yate déku jémbaa kutpékaangunén. ³³ Kutpékaa-ngunénga nakapuk guna maama apa yate wandaka akwi du dakwana ménimba téngunénga gunat kenakte viyaandarén. Nakapuk de nak du dakwat wunga yandaka wani du dakwale tété det yékun yangunén.

³⁴ Jisas Kraisna kundiké kalik yakwa du déku jémbaamba yaalan du dakwat kalapusmba taakandaka deké sémbéraa yate det yékun yangunén. Du ras gunéké apa yate guna musé baka kéraandaka guna mawulé yamba kapére yandékwe wa. Guna mawulé yékunmba téndén. Anga wa vékuséknunén. Kukmba guné Gotna gaayét ye dale yékunmba rapéka-kangunéngwa. Wunga vékuséknunénga guna musé kéraandaka guna mawulé yamba kapére yandékwe wa. ³⁵ Wunga rapékaké yangunéngwanngé vékulakate wup yaké yambak. Guné Gotna kundi yékunmba vékuté-pékaangunu Got kukmba gunat yékun yakandékwa.

³⁶ Guné ma apa yate Got wandén pulak yapékangunék. Déku jémbaa ma kuttépékaa-ngunék. Déku jémbaa yaasékaké yamarék. Yangunu Got wandén pulak gunat yékun yandu guné yékunmba yatépéka-kangunéngwa.

³⁷ Wunga yaké yangunéngwanngé Gotna kundi déku nyéngaamba anga wa kwaakwa:

Ayélapkéri sapak re yaaké yakwa du yaakandékwa.

Bari wa yaakandékwa.

³⁸ Yaandu yéku musé yakwa wuna du dakwa de wuna kundi yékunmba vékuté-pékaandaran, wa apapu apapu yékunmba rapéka-kandakwa.

De wunat kuk kwayémunaandaru, wa wuna mawulé deké katik yékun yaké dé.

³⁹ Nané wani du dakwa pulak yamba yanangwe wa. Gorét kuk kwayékwa du dakwa wa lambiyak-ngandakwa. Gorale katik rapékaké daré. Nané Gotna kundi yékunmba vékutépékaakwa du dakwa dale yékunmba rapéka-kanangwa apapu apapu.

11

Anga yate wa Gorké yékunmba vékulakanangwa

¹ Anga yate Gorké yékunmba vékulakanangwa. Nana mawulémba anga wanangwa, “Got wandén pulak yakandékwa. Yi wan wanana wa.” Naate anga wa vékuséknangwa. Got wunga yakandékwa. Dat vékapuk yate déku jémbaaké yékunmba vékuséknangpak yate kaavéréngangwa, nanat yékun yandénggé. Kaavéréte dé wunga yaké yandékwanngé vékuséknangwa. ² Talimba yatan du ras Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naandaka wa Got anga wandén, “Wani du wan yéku musé yakwa du wa.” Naandén.

³ Talimba Got vékapuk yanangwa musé kéraae wa nyét képmaa yandén. Bulaa nané Gorké yékunmba vékulakate ani képmaamba tékwa musé véte anga wa vékusék-nangwa. Talimba dé watake wa akwi musé yandén.

Abel, Enok, Noa

⁴ Talimba aanyé béré waayéka yarémbérén. Bérku yé Kein béré Abel. Bét Gorké musé kwayémbérén. Abel Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naate dat musé kwayéndéka Got déké wandén, “Wan yéku musé wa tiyaandén. Wan yéku musé yakwa du wa dé.” Naandén. Kein Gorké yékunmba vékulakakapuk yandéka Gotna mawulé déké yamba yékun yandékwe wa. Bulaa Abel yamba yate wa. Dé talimba kiyaan wa. Bulaa Abel yan yapatéke vékulakate, nané waak Gorké ma yékunmba vékulakakwak.

⁵ Talimba yatan du déku yé Enok, dé waak Gorké yékunmba vékulakate, déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naandén. Naandéka Got dat déku gaayét kure waaréndén. Dé yamba kiyaandékwe wa. Got déku gaayét dé kure waaréndéka dunyan déké waakpatindarén. Enok Gorké yékunmba vékulakandénngé vékuséknangwa. Déké ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa: Got mawulé yandén pulak wa yandén. Got wayéka Enokét kure waarékapuk yandén sapak wa Enok wunga yandén. ⁶ Guné Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naate, Got mawulé yandékwa pulak ma yangunék. Guné Gorale ramuké mawulé yate, guna mawulémba anga ma wangunék, “Got randékwa. Wuné déké vékusékte dale raké mawulé yawutu, wa wunat yékun yakandékwa. Yi wan wanana wa.” Wunga wate, wa guné Gorale yarékangunéngwa.

⁷ Talimba yatan nak du déku yé Noa, dé waak Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naandén. Noa vékapuk yandén musé bari yaaké yandéka wa Got Noat wandén. Wandéka déku kundi yékunmba vékute wandén pulak yate sip nak yandén. Yatake dé déku taakwa nyambalésale wani sipmba wulaae randaka néma gu windéka wa yékunmba randarén. Wani sipmba wulaakapuk yan du dakwa de akwi kulak ke kiyaasandandarén. Néma gu wiké yandéka wani sipmba wulaakapuk yan du dakwa wa vékuséknandarén wa. Noa yéku musé male yandéka de kapérandi musé wa yaténdarén. Noa Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naandéka Got déké wandén, “Noa wan yéku musé yakwa du wa.” Naandén.

Abraham

⁸ Talimba yatan nak du déku yé Abraham, dé waak Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naandén. Got Abrahamét waandéka Gotna kundi yékunmba vékundén. Vékute, Got dat kwayéké wandén képmaat yéké we, déku gaayé yaasékatake yéndén. Yéte yéké yandékwa yaambuké yamba vékuséknandékwe wa. ⁹ Gotna kundi yékunmba vékute wa baka yéndén. Ye Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naate Got kukmba dat kwayéké yandékwa képmaamba yaténdén. Nak képmaamba yaan du pulak yatéte apa yakwa gaa yamba kaandékwe wa. Meme sépat samape wa gaa kaandén. Kaatake wani gaa kure yéte wani képmaamba yeyé yaayandén, déku nyaan Aisak ambét déku gwaal Jokopale. Wani duwat waak wani képmaa kwayéké we wa Got béré wandén, “Yi wan wanana wa.” Naandén. ¹⁰ Abraham meme sépat samape kaandén gaamba yaréndéka déku mawulé wani gaaké yamba kapére yandékwe wa. Dé Gotna gaayét wulaaké wa kaavéréndén. Wani gaayé tépékaa-kandékwa apapu apapu. Got dékét déku kapmang wa wani gaayé yandén.

¹¹ Abrahamna taakwa léku yé Sara lé waak Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naalén. Lé aanyapa ye nyaan kéraakapuk

yaléka Got lat wandén, “Nyaan kéraakanyénéngwa. Yi wan wanana wa.” Naandéka walén, “Wuné nyaan kéraawuténggé wa Got wandén. Wuné nyaan kéraakawutékwa.” Wunga waléka Got lat mayé apa kwayéndéka nyaan kéraalén. ¹² Kéraaléka Abraham aanyapa ye kiyaaké yaréte wa wani nyaanna aapa randén. Randéka kukmba déku gwaal waaranga maandéka bakamu némaamba wa téndarén, nyétmba tékwa kun némaamba téndakwa pulak. Némaamba téndaka dunyan Abrahamna gwaal waaranga maandéka bakamu naakiké yapatindakwa.

¹³ Wani du dakwa Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naate yare wa kiyaandarén. De ani képmaamba téndarén sapak Got talimba wakakét yandén pulak det yamba yandékwe wa. Yandéka de deku mawulémba wandarén, “Got wandén pulak kukmba nanat yékun yakandékwa. Yi wan wanana wa. Nané ani képmaamba téte nak gaayé du dakwa pulak wa ténangwa. Nané késpulak nakpulak képmaat yeyé yaayakwa du dakwa pulak wa ténangwa. Nané kukmba téké yanangwa gaayéké vékulakate mawulé tawulé yanangwa.” Wunga watake Gorké yékunmba vékulakate wa kiyaandarén.

¹⁴ Wa vékuséknangwa. Wunga wakwa du dakwa yékunmba tépékaamuké yandakwa gaayéké wa waakndakwa. ¹⁵ De wunga wate talimba yaandarén gaayéké vékulakamunaae, wa nakapuk waambule yékatik daré. ¹⁶ Wunga yamba yandakwe wa. Ani képmaamba tékwa gaayéké yamba vékulakandakwe wa. Gotna gaayéké wa néma mawulé yandarén. Yandaka Got deku gaayé yékun yandén. Yandéka nak du dakwa déké wandakwa, “Got wan deku néma du wa.” Wunga wandaka Gotna mawulé wani kundiké yékun yandékwa.

¹⁷⁻¹⁸ Talimba Got Abrahamét wandén, “Ména gwaal waaranga maandéka bakamu némaamba tékandakwa. Ména nyaan Aisak némaan ye nyaan kéraandu déku gwaal waaranga maandéka bakamu némaamba tékandakwa.” Naandén. Wunga watake Abrahamna mawulé yakwe véte dat anga wandén, “Méné ména nyaan Aisak ma viyaae tuwe wunat tiyaaménu.” Wunga wandéka Abraham anga yamba wandékwe, “Wuna nyaan nakurak male wa. Wuné dé viyaawutan, yénga pulak wuna gwaal waaranga maandéka bakamu némaamba yaké daré?” Wunga wapakuk yate déku nyaanét viyaae tuwe Gorét kwayéké we yandén. ¹⁹ Yate déku mawulémba anga wandén, “Dé kiyaandan wan baka musé wa. Got wandu wa nakapuk taamale waarapandékwa. Yi wan wanana wa.” Wunga watake déku nyaanét viyaaké yandéka Got dat wandén, “Méno, Abraham, ména nyaanét viyaaké yambak.” Wunga wandéka Abraham déku mawulémba wandén, “Wuné wuna nyaanét viyaamunaawutu dé kiyaakate wa yandén. Bulaa katik kiyaaké dé. Wunale tékandékwa.” Naandén Abraham.

Aisak, Jekop, Josep

²⁰ Aisak Gorké yékunmba vékulakate déku mawulémba anga wandén, “Got wandén pulak nanat yékun yakandékwa. Yi wan wanana wa.” Wunga wate déku nyaan vétik Jekop ambét Isot wandén, “Kukmba Got bénat yékun yakandékwa.” Naandén.

²¹ Jekop waak Gorké yékunmba vékulakate déku mawulémba anga wandén, “Got wandén pulak nanat yékun yakandékwa. Yi wan wanana wa.” Wunga wate kiyaaké yate déku gwaal vétikét wandén, “Got bénat yékun yakandékwa.” Naandén. Jekop sétowe yaténdékwa baangé sétowe téte Gotna yé kavérékte wa wani kundi wandén, déku nyaan Josepna nyaan vétikét.

²² Josep waak Isipmba yatéte Gorké yékunmba vékulakandén. Vékulakate kiyaaké yate wandén, “Got wa wandén, guné Israel du dakwa ani képmaa

yaasékatake guna kápmaat yékwate yanguné-ngwanngé. Wandén pulak yékangunéngwa. Yi wan wanana wa.” Wunga watake det wandén, de déku pusaa kéraae kure ye yékwate yandakwa kápmaamba rémndarénggé.

Moses

²³ Kukmba Israel du dakwa Isipmba wayéka téndaka Mosesna aasa aapa Gorké yékunmba vékulakate wambéréén, “Got wa wandén, nané Israel du dakwat yékun yaké yandékwanngé. Yi wan wanana wa.” Naambéréén. Wunga wambéréka wani sapak Isipna néma du déku yé Fero, Isip du dakwat wandén, “Israel dakwasé dunyanngu nyaan kéraandarú guné akwi dunyanngu ma vyaandéngunék.” Wunga wandéka kukmba wani taakwa lé Moses kéraalén. Kéraaléka wa yéku nyaan kwaandén. Kwaandéka aasa aapa véte wambéréén, “Got dat yékun yakandékwa.” Wunga watake bét Fero wan kundit kuk kwayémuké wup yakapuk yate, bét nyaan baapmu kupuk paakutakambéréka kwaandén. ²⁴⁻²⁵ Kwaandéka kukmba néma du Feroná takwanyan Mosesét vétake dé kure yélén. Kuriléka kukmba Moses némaan ye Gorké yékunmba vékulakate wandén, “Israel du dakwa wan wuna kém du dakwa wa. De Gotna du dakwa wa. Got det yékun yakandékwa. Yi wan wanana wa. Dele tékawutéka. Feroná gwaal katik yatéké wuté.” Naandén. Wunga watake Feroná gaa yaasékatake Israel du dakwale téké mawulé yandén. Wani sapak Isip dunyansé wa Israel du dakwat néma jémbaa kwayéndaka apakangél kutndarén. Moses Feroná kémale néma du téte dele ani kápmaana yéku musé ayélap sékét kéraaké mawulé yamunaae, wa Gorké kuk kwayékatik dé. Wunga yamuké kalik yate Gotna du dakwale téte dele kaangél kurké wa mawulé yandén. ²⁶ Yate wandén, “Wuné néma du téte Isipna yéku musé kéraawutan wan baka musé wa. Wuné Gotna du dakwale témunaawutu Got nanat yékun yakandékwa. Wan néma musé wa. Wuné Gotna du dakwale téwutu wunat wasélékndaran wan baka musé wa.” Naandén. Isip dunyansé Mosesét yandarén pulak, wa kukmba nak dunyansé de Got wan du Kraiséét wasélékndarén.

²⁷ Moses Gorké yékunmba vékulakate déku mawulémba anga wandén, “Got talimba wandén kápmaa nanat tiyaakandékwa. Yi wan wanana wa.” Naandén. Wunga watake Gotna kundi vékute Isip yaasékatake yéndén. Isipna néma du rakarka yaké yandékwanngé wup yakapuk yate wa yéndén. Gorét vékapuk yate, déké yékunmba vékulakate, dat vé pulak yate, déku mawulémba apa yate wa yéndén. ²⁸ Got Mosesét anga wandén, “Wuné wuna kundi kure daawulikwa duwat wawutu dé Isipmba tékwa duna akwi léwinyan vyaandéngandékwa. Wuna du dakwa sipsipét viyaae sipsipna nyéki deku gaana pétémba kaavitakandarú wuné véte wawutu wuna du wani gaamba kwaakwa nyaanét katik vyaandénggé dé.” Naandén. Wunga wandéka Moses Gorké yékunmba vékulakate wandén, “Got wandén pulak nanat yékun yakandékwa. Yi wan wanana wa.” Wunga watake Israel du dakwat wandén, de nyékit wunga kaavitakamuké.

Késépéri Israel du dakwa Gorké yékunmba vékulakandarén

²⁹ Israel du dakwa Gorké yékunmba vékulakate wandarén, “Dé wa wandén, nanat yékun yakwate yandékwanngé. Yi wan wanana wa.” Naandarén. Wunga wate solwarana nak sakwat yéke yandarén. Wani solwarana yé, “Gwaavé Solwara,” wa. Wani solwaramba vaatiké yandaka Got wandéka gu nyéndémba kepukandéka kápmaa nyéndémba ran. Randéka wani kápmaamba yékunmba yéndarén, solwarana nak sakwat. Yéndaka Isip dunyansé de yén pulak yéke yéndaka solwara wa det kawulépndéka kulak ke kijaasandandarén.

³⁰ Kukmba wani Israel du dakwa Gorké yékunmba vékulakate wandarén, “Got wa wandén, nanat yékun yakwate yandékwanngé. Yi wan wanana wa.” Naandarén. Wunga watake wandén pulak yate Jerikot wulaakapuk yate gindarén néma aatmu tékwambba kaapamba gwaandé yaalatendarén. Nyaa taambak kaayék vétik (7) kaapamba yeyé yaayatéte wa gwaandé yaalatendarén. Wunga yaténdaka wani gaayéna aatmu vaakétndéka wa Israelsé Jerikot wulaandarén.

³¹ Jerikomba yarékwa taakwa nak léku yé Rahap, talimba yaambumba yatékwa taakwa wa télén. Kukmba lé Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa” naalén. Yate Israel du vétik wani gaayéké vékusénggé we séwaandu téte yakéla yaambéréka wa bérét yékun yaléka maamaké paakwe yékunmba yémbéré. Rahap talimba wunga yaléka kukmba Israel dunyan némaamba Jerikot yaae Gotna kundi vékukapuk yakwa du dakwat viyaandékte lat yamba viyaandékndakwe wa.

³² Israel du dakwa némaamba waak Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naandarén. Gideon, Barak, Samson, Jepta, Devit, Samuel, Gotna yémba kundi kwayétan nak du, yénga pulak deké saapéké wuté? De némaamba téndaka deké saapéké yapatiwutékwa. ³³ De Gorké yékunmba vékulakate deku mawulémba anga wandarén, “Nanat yékun yakandékwa. Yi wan wanana wa.” Wunga wate anga yandarén. Ras waariye némaamba néma dusat viyaandarén. Ras de yéku musé male yandaka Got wandén pulak yate det yékun yandén. Ras wandaka néma waaléwasa pulak det yamba tindakwe wa. ³⁴ Rasét deku maama det yaamba tunjékuké mawulé yandaka wani yaa det yamba yaandékwe wa. Rasét deku maama kulaat viyaandéknggé mawulé yandaka yékunmba téndarén. Ras apa yakapuk yate Gotmba mayé apa kéraae apamama yate, waariyate, nak gaayéna waariyakwa duwat viyaandaka wa yaange yénderén. ³⁵ Dakwa ras Gorké yékunmba vékulakandaka kiyaan nyambalé, kiyaan du nakapuk wa taamale waarapndarén.

Ras deku maamana taambamba téndaka deku maama det wandarén, de Gorké kuk kwayétake yékunmba yénderénggé. Wandaka wandarén, “Yamba wa. Nané Gorét katik kuk kwayéké nané.” Naandarén. Wunga wate deku mawulémba wandarén, “De nanat viyaandaru kiyaananan wa nakapuk taamale waarape Gorale apapu apapu yékunmba rapéka-kanangwa.” Wunga watake Gorét kuk kwayémuké kalik yandaka deku maama deku sépé yaavan kutndaka kiyaandarén. ³⁶ Rasét deku maama waséléke baangat viyaandarén. Rasét giye kalapusmba taakandarén. ³⁷ Rasét matut viyaandékndarén. Rasét sépémaalé nyéndémba sékundaka kiyaandarén. Rasét waariyandakwa kulaat viyaandékndarén. Rasét yaavan kurké kapérandi musé yandaka de kaangél kutte, laplapkapuk yate sipsip memena sépat giye, musékapuk yate wa yeyé yaayatendarén. ³⁸ Deku maama det anga wandarén, “Ma yaange yé. Nana gaayémba yatémbak.” Naandarén. Wunga wandaka baka yeyé yaayatéte wa du yarékapuk taalat yékéraandarén. De némbat waare yeyé yaayate matumba tékwa kwaawu képmaamba tékwa kwaawumba waak yarénderén. De yéku musé yakwa du dakwa téndaka nak du dakwa kapérandi musé yate deké vékusénggapuk yate wa det kuk kwayénderén.

³⁹ Wani du dakwa akwi Gorké yékunmba vékulakate wandarén, “Got wa wandén, nanat yékun yakwate yandékwanngé. Yi wan wanana wa.” Wunga wandaka Got deké anga wandén, “Wani du dakwa wunéké yékunmba vékulakate yéku musé yakwa du dakwa wa téndakwa. Kukmba yékunmba rapéka-kandakwa.” Naandén. Wunga wandéka wani sapak yamba yékunmba téndakwe wa.

⁴⁰ Talimba Got wa wandén, “Talimba téte wunéké yékunmba vékulakatan du dakwa kukmba téte wunéké yékunmba vékulakaké yakwa du dakwale, det wuné yékun yakawutékwa. Det akwi yékun yawutu de akwi wunale yékunmba rapéka-kandakwa, apapu apapu.” Naandén. Wunga wate wa nané, deku kukmba yaan du dakwaké waak wa vékulakandén.

12

Jisasét ma véte déké yékunmba vékulakakwak

¹ Nané yénga pulak dé? Wawutén du dakwa némaamba yatéte talimba Gorké yékunmba vékulakate, déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naatake, bulaa nanat véndakwa. Dunyanngusé pététe yéndaka némaamba du dakwa yanyawe ye téte véndakwa pulak, wa wawutén du dakwa nanat wunga véndakwa. Véndakwanngé vékulakate, wani du dakwa yékunmba yandarén pulak, nané waak ma yékunmba yakwak. Kapérandi mawulé nana mawulémba tékapuk yandénngé, nané akwi kapérandi musé ma yaasékakwak. Yaasékatake yéku musé male ma yakwak. Musé kéraamuké pétékwa du apa yandakwa pulak, nané ma apa yakwak. Apa yate ma yéku musé male yakwak. Saalakukapuk yate Got tiyaan jémbaa yékunmba ma yakwak. ² Yate Jisas véké ma vékulakakwak. Talimba Jisas wa wandén, “Got wunat yékun yakandékwa. Yi wan wanana wa.” Naandén. Wunga wandén pulak nané ma wakwak. Wate Gorké yékunmba vékulaka-kanangwa. Talimba de kapérandi musé yan duwat takwemimba baangtakandaka wa nékéti yandarén. Nak du Jisasét takwemimba baangtakandaka dé kiyaaké yate wani muséké nékéti yakapuk yate yéku mawulé vékundén. Gorale yékunmba rapékaké yandékwanngé vékulakate mawulé tawulé yandén. Bulaa Gotna yékutuwa taambamba randékwa, néma duna taalémba.

Got nana mawulé kururéké yate wa kaangél tiyaandékwa

³ Talimba Jisas ani képmaamba yaténdéka de kapérandi musé yan du déké kalik yate dat kapérandi musé yandarén. Yandaka apa yate wa Gorét yamba kuk kwayéndékwe wa. Dunyansé gunat kapérandi musé yandaru guné Jisas yanngé ma vékulakangunék. Vékulakate apa yate déku jémbaa ma kutpékaangunék. Déku jémbaa kutmuké saalakuké yamarék. ⁴ Jisas kapérandi musé kuk kwayéndéka déku maama dat viyaandaka wa déku nyéki vaakwan. Guné waak kapérandi musé kuk kwayéngunéngwa. Kwayéngunénga de gunat wayéka yamba viyaandékndakwe wa. Guné apa yate Jisasna jémbaa ma kutpékaangunék.

⁵⁻⁶ Néman Du Got ani kundi guné déku nyambalésat watakandéka déku nyéngaamba anga wa kwaakwa:

Wuna nyaan, ma véku.

Mawulé yawutékwa du dakwa kapérandi musé yandaru wuné Néman Du rate det yandarén kapérandi musé waambule yakatawutékwa.

Wuna jémbaamba yaalan du dakwat, “Wuna nyambalé wa,” naate det viyaawutékwa, de yékunmba téndarénngé.

Wunga yawutékwanngé vékulakate, méné kapérandi musé yaménu ménat yaménén kapérandi musé waambule yakatawutu méné ma kurkale vékulakaménék.

Ména mawulé yékunmba téndu méné yékunmba yatémuké ménat viyaawutu, méné wunga viyaawuténgé yéku mawulé ma vékuménék.

Wani kundiké yékéyaak guné yak kapuk? Wani kundiké vékulakate guné saalakukapuk yate Jisasna jémbaa ma kutpékaangunék.

⁷ Ma véku. Akwi aapa deku nyambalat viyaate det yakwasnyé-ndakwa, de yéku mawulé vékute yékunmba yatéendarénggé. Got waak gunat viyaate, gunat, “Wuna nyambalé wa,” naate wa dé waak gunat yakwasnyéndékwa. Guné déku nyambalé yéku mawulé vékute yékunmba yatémuké, wa wunga yandékwa. ⁸ Got déku akwi nyambalésat wunga yakwasnyéndékwa. Dé gunat viyaakapuk yamunaandu guna mawulémba anga wakangunéngwa, “Nané Gotna nyambalé yamba yé wa. Nanat wa kuk kwayéndén. Nané aapakapuk nyambalé a.” Naakangunéngwa.

⁹ Ani muséké waak ma vékulakangunék. Ani kępmaamba tékwa nana aapambéré nanat yakwasnyéte nanat viyaandaka nané det yamba kuk kwayéngwe wa. Deku kundi vékunangwa. Wunga yanangwanngé vékulakate, nana aapa Got nanat yakwasnyéte nanat viyaandu nané dat kuk kwayékapuk yate déku kundi ma yékunmba vékukwak. Wunga yate yékunmba rapéka-kanangwa apapu apapu.

¹⁰ Ani kępmaamba tékwa aapambéré mawulé yandakwa pulak yate ayélapkéri kwaaré wa nanat yakwasnyéte nanat viyaandarén. Nana aapa Got nanat yakwasnyéte nanat viyaandékwa, wa nané dé rakwa pulak yéku musé male yate yékunmba rananénggé. ¹¹ Nana aapa nanat yakwasnyéte nanat viyaandéka wa kaangél vékunangwa. Kaangél vékunangwa sékét nané kalik yate yéku mawulé yamba vékunangwe wa. Got nanat viyaae yakwasnyéndénggé, kukmba nané yéku musé yaké vékusékte wa yéku musé yakanangwa. Yate yéku mawulé vékute yékunmba rapéka-kanangwa.

Nané ma apa yate yatékwak

¹² Got gunat yakwasnyéte viyaandu guné yéku mawulé ma vékungunék. Saalakukwa duna maan taamba apa yakapuk yandéka baka yaténdakwa pulak, guné wunga yaké yamaréké. Ma apa yate yaténgunék. Yate Gotna jémbaa ma kutpékaa-téngunék. ¹³ Gotna kundi yékunmba vékukapuk yakwa du dakwa, Gotna jémbaaké vétikmawulé yakwa du dakwa wa maan kapére yan du pulak wa yaténdakwa. Wunga yatéte Gorké yéngwa yaambumba yamba yékunmba yéndakwe wa. Guné Gorké yéngwa yaambumba ma yékunmba yéngunék. Yéngunu wani du dakwa yangunéngwa yéku musé véte de waak yéku musé yate Gorké yéngwa yaambumba yékunmba yékandakwa.

¹⁴ Akwi du dakwale nakurakmawulé yate yékunmba témuké, guné néma jémbaa ma yangunék. Néman Du Got yéku musé yakwa du randékwa pulak, guné yéku musé yakwa du dakwa ma yaténgunék. Wunga yatékapuk ye, wa guné Got katik véké guné. ¹⁵ Got wan nanéké yékunmba véte yéku mawulé tiyaakwa du wa. Guné déké yékunmba vékulakate jéraawu ma yangunék. Guna du nak Gorét kuk kwayékapuk yamuké, jéraawu ma yangunék. Nak du déku mawulémba kapére mawulé vékute wani du katik kurkale yaréké dé. Yate nak duna mawulé yaavan kurkandékwa. Guna du déku mawulémba kapére mawulé vékundu dé guna mawulé wunga yaavan kurkapuk yamuké, jéraawu ma yangunék.

¹⁶ Guna du dakwa nak du dakwale kapérandi musé yakapuk yamuké, jéraawu ma yangunék. Guna du dakwa, talimba yatan du Iso Gorét kuk kwayén pulak, de Gorét katik kuk kwayéké daré. Iso talényan téte Got dat yékun yaké yandékwa kundiké yamba vékulakandékwe wa. Yate kakémuké male vékulakate Gorét kuk kwayéndén. ¹⁷ Kukmba nak mawulé yate wandén, “Kapérandi musé wa yawutén. Wani kakému kaké wa Gorét wa kuk kwayéwutén. Bulaa Got wunat yékun yandénggé mawulé yawutékwak.” Wunga wate géraandén. Géraandéka

Got dat yékun yamba yandékwe wa. Talimba Gorét wa kuk kwayéndén. Iso wunga yandénngé wa vékuséngunéngwa.

Nané ye Saion némbumba wa saambaknanén

¹⁸ Israelsé talimba véndarén musé guné yamba véngunéngwe wa. Got déku apakundi det waké yandéka wa dé rakwa némbu ténét yéendarén. Wani némbuna yé Sainai wa. Ye tété véndarén némbumba néma yaa yaandéka yaasnyé waaréte ganngu yandéka. Néma wimut kurén. ¹⁹⁻²⁰ Kutndéka vékunderén paati waandéka Got néma kundi wandéka. Got anga wandén, “Wuné ani némbumba rawutéka. An wuna taalé a. Du nak ani némbumba yaalandu dé matut ma viyaangunu kiyaandu. Bulmakau nak, sipsip nak, ani némbumba yaalandu dé waak matut ma viyaangunu kiyaandu.” Wani kundi vékwe Israel du dakwa Mosesét wandarén, “Nané wani kundi nakapuk vékukapuk yamuké, Gorét ma waatakuménék.” Naandarén. ²¹ Got wandén kundi vékutake néma wup yate wa wunga wandarén. Yandaka Moses waak wani musé véte wandén, “Wuné néma wup yawutéka wuna sépé bérundékwa.” Naandén.

²² Guné Jisas Kraisna jémbaamba yaalan du dakwa, guné Sainai némbat yamba yéngunéngwe wa. Guné Gotna kundi vékute, wup yakapuk yate, wa vékuséngunéngwa. Guné nak némbat ye wa saambakngunén. Wani némbuna yé Saion wa. Gotna gaayémba wa téndékwa. Apapu apapu rapékakwa du Gotna gaayémba wa saambakngunén wa. Wani gaayé wan Gotna gaayé Jerusalem wa. Wani gaayémba Gotna kundi kure gaayakwa dunyansé asapéri asapéri wa yatékéséndakwa. Du nak de naakiké yapatikandékwa. ²³ De Gotna dunyansé tété déké mawulé yate déku yé kavérékte wa wamba yaténdakwa. Jisas Kraisna jémbaamba yaalan du dakwa waak wamba wa yaténdakwa. Got wani du dakwana yé viyaatakandén wa, déku gaayémba rakwa nyéngaamba. Got waak wamba randékwa. Dé néma kot vékukwa néma du rate akwi du dakwa yandarén muséké kundi wakandékwa. Talimba déku du dakwat anga wandén, “Guné yéku du dakwa wa téngunéngwa.” Naandén. Wunga wandén du dakwa kiyaandaka deku kwaminyan Gotna gaayémba wa yékunmba rapékandakwa. Guné waak wani gaayémba wa saambakngunén.

²⁴ Jisas waak wani gaayémba wa randékwa. Gotna kulé kundi Jisas nanat anga wandén, “Got gunat yékun yandu guné yékunmba rapéka-kangunéngwa. Yi wan wanana wa.” Naandén. Wunga wandéka dé viyaandaka kiyaandéka wa déku nyéki vaakwan. Talimba yatan du Abel kiyaandéka wa déku nyéki vaakwan. Got Abelna nyéki vétake dat viyaandékén duwat wani yandén kapérandi musé waambule wa yakatandén. Got Jisasna nyéki vétake yéku musé kaatate du dakwat yékun yandékwa. Yate du dakwa yandarén kapérandi musé wa yasnyéputindékwa.

Nané ma jéraawu yakwak

²⁵ Jéraawu ma yangunék. Gotna kundi vékute wandékwa pulak ma yapékangunék. Déku kundit kuk kwayéké yambak. Talimba yatan du Moses Gotna kundi Israel du dakwat wandéka de déku kundit kuk kwayéndaka Got yandarén kapérandi musé det waambule yakatandén. Got det wunga yakatatake yénga pulak nanat yaké dé? Jisas Krai Gotna gaayémba rate nanat Gotna kundi wa wandékwa. Nané déku kundit kuk kwayénanu, wa Got yananén kapérandi musé waambule némaanmba yakata-kandékwa. ²⁶ Talimba Got Sainai némbumba rate déku apakundi Israel du dakwat wandéka képmáa génén. Bulaa Got wa wandén, “Wuné nakapuk wawutu képmáa génggandékwa. Nyét waak génggandékwa.” Naandén. ²⁷ Wunga wandéka wa vékuséknangwa. Got nakapuk wandu képmáa

nyét waak géndu Got yawuréndén akwi musé késkandakwa. Yandu Gotna gaayé génggapuk yate yékunmba tépékaa-kandékwa.

²⁸ Got néma du rate nanéké yékunmba véké yandékwa taalé katik génngé dé. Yandu nané Gorké ma mawulé tawulé yakwak. Nané ma wup yate déké yékunmba vékulakate mawulé yandékwa pulak ma yakwak. Nané ma wup yate déké mawulé yate déké waandé daakwak. Yate déku yé ma kavérékngwak. ²⁹ Nana néma du Got wan dé néma yaa pulak wa. Néma yaa yaane akwi musé yaavan kutndékwa pulak, wa dé akwi kapérandi musé yaavan kurkandékwa. Wunga yaké yandékwanngé vékulakate, nané ma wup yate déké waandé daate déku yé ma kavérékngwak.

13

Nané Jisas Kraisna jémbaamba yaalan nak du dakwaké ma néma mawulé yakwak

¹ Guné Jisas Kraisna jémbaamba yaalan du dakwa, guné déku jémbaamba yaalan nak du dakwaké ma néma mawulé yangunék. ² Nak gaayémba yaan du dakwa guna gaat yaandaru det ma yékun yangunék. Talimba Gotna kundi kure gaayakwa du ras yaandaka de du dakwa ras deké vékusénggapuk yate wa det yékun yandarén. Ye kukmba vékuséngdarén deké. Guné, de yan pulak, vékusénggapuk yangunéngwa du dakwat yékun yamunaae, kukmba kalmu anga vékusénggé guné? Guné kępmaamba tékwa duwat yékun yamba yangunéngwe wa. Guné Gotna kundi kure gaayakwa duwat wa yékun yangunén.

³ Néma du ras Jisas Kraisna jémbaaké kalik yate watakandaka déku jémbaamba yaalan du dakwa ras kalapusmba kwaandakwa. Deké yékéyaak yaké yambak. Guné kalapusmba kwaamunaate, wa guna du dakwa gunéké vékulakandarénggé mawulé yakatik guné. Guné kaapamba baka yaténgunu de kalapusmba kwaandaru, wa deké vékulakate deké ma sémbéraa yangunék. Nak du Jisas Kraisna jémbaamba yaalan du dakwat yaavan kutndaka wa kaangél kutndakwa. Wani du dakwaké waak yékéyaak yaké yambak. Guné waak Jisasna jémbaa kutte deké vékulakate deké ma sémbéraa yangunék.

⁴ Guné taakwa kéraamunaangunu, wan yékun yaké yakwa. Guné du, guna taakwale ma yékunmba yaténgunék. Guné taakwa, guna duwale ma yékunmba yaténgunék. Nak du dakwale kapérandi musé yaké yambak. Guné du, nak duna taakwa kéraaké yambak. Guné taakwa, nak taakwana duké yéké yambak. Wa vékusénggunéngwa. Du dakwa wani kapérandi musé yamunaandaru, wa Got yandarén kapérandi musé det waambule yakata-kandékwa.

⁵ Got anga wa wandén, “Wuné guné katik yaasékaké wuté. Wuné gunat katik kuk kwayéké wuté. Yi wan wanana wa.” Wunga wandén kundi déku nyéngaamba wa kwaakwa. Wani kundiké vékulakangunu, guna mawulé yéwaaké katik génngé dé. Guné kureréngunéngwa muséké anga ma wangunék, “An yékun wa. Wan yaak wa nanéké.” Wunga wate yéku mawulé ma vékungunék, kureréngunéngwa muséké. ⁶ Yate Got nanat yaasékakapuk yaké yandékwanngé vékusékte, wup yakapuk yate, nané nak nak anga ma wakwak:

Nana Néman Du Got wunat wa yékun yandékwa.

Wuné katik wup yaké wuté.

Kępmaamba tékwa du wunat katik yaavan kurké daré.

Wani kundi talimba du nak Gotna nyéngaamba viyaatakandéka wa kwaakwa.

Nana néma duna kundi ma vékukwak

⁷ Talimba néma dunyansé gunat Gotna kundi wa kwayéndarén. Kwayéte Jisas Kraiské yékunmba vékulakate, déku kundiké, “Yi wan wanana wa,”

naate, yéku yapaté yate gunale yatéendarén. Deké ma vékulakangunék. Vékulakate de Jisas Kraiské yékunmba vékulaka-ndarén pulak, déké yékunmba ma vékulakangunék.

⁸ Jisas Kraiské rapékandékwa. Talimba yandén pulak, bulaa yandékwa. Kukmba waak wunga male yakandékwa. ⁹ Wunga randékwanngé vékulakate gunat wawutékwá. Du ras gunat késpulak nakpulak kulé kundi wandaru ma jéraawu yangunék. Guné deku kundi vékute wandarén pulak yate Gorké yéngawa yaambu yaasékakapuk yamuké, ma jéraawu yangunék. De apakundi kakémuké wate, kakému raské yaakétndakwa. Talimba du dakwa kakémuké yaakétndarén kundi vékute wandarén pulak yandaka deku mawulé yamba yékunmba téndékwe wa. Got nanéké yékunmba véte yéku mawulé tiyaandéka nana mawulé yékunmba téndékwa. Guné Gotna kundi male ma vékungunék.

Anga yananénggé wa Got mawulé yandékwa

¹⁰ Moses wan apakundi vékukwa du Gotna gaamba jémbaa yate kwaami viyaae tuwe Gorké kwayétépékanakwa. Wunga kwayéndaka de Jisas Kraiské yamba vékulakandakwe wa. Dé yandarén kapérandi musé yasnýéputiké kiyaandénggé yamba vékulakandakwe wa. Jisas Kraiské yékunmba vékulakakapuk yandakwanngé dé det yékun katik yaké dé. ¹¹ Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du, Got du dakwa yan kapérandi musé yasnýéputindénggé, wa meme bulmakau viyaae deku nyéki kéraae kure wulaandakwa, awula nyéndé gaat. Kwaami kéraae gaayé yaasékatake gwaande kaapamba tundakwa yaamba. ¹² Wunga yandakwa pulak, wa Jisas yandén. Dé du dakwa yan kapérandi musé yasnýéputimuké wa gaayé yaasékatake gwaande kaapamba apakangél kure kiyaandéka déku nyéki wa vaakwan. Du dakwa yan kapérandi mawulé kururémuké, wa gwaande kaapamba apakangél kure kiyaandéka déku nyéki vaakwan.

¹³ Jisasna maama dé kure ye gaayé yaasékatake gwaande kaapamba dat kapérandi musé yandarén. Nané nak duna yapaté yaasékatake Jisasna jémbaa male ma yakwak. Wunga yananu de déku maama nanat kapérandi musé yamunaandaran wan yékun wa. ¹⁴ Apapu apapu rapékaké yanangwa gaayé ani képmaamba yamba te wa. Nané ani képmaamba téte kukmba rapékaké yanangwa gaayéké vékulakanangwa. Vékulakate yéku mawulé vékute Jisasna du dakwa ténanu de nanat kapérandi musé yamunaandaran, wa nané dale kaangél kurkanangwa. Wunga kurké yanangwan, wan yékun wa.

¹⁵ Nané katik meme bulmakau viyaae tuwe kwayéké nané Gorké. Nané ma anga yakwak. Nané Jisas Kraiské yékunmba vékulakate déké mawulé yate Gotna yé ma kavérékngwak. Déku kundi kwayéte déku yé ma kavérékngwak apapu apapu. ¹⁶ Guné Gorké meme bulmakau viyaae tuwe kwayékapuk yate anga ma yangunék. Guné du dakwat ma yékun yatépékanunék. Yate musé kururéte musékapuk yakwa du dakwat ma kwayéngunék. Wunga yangunu Got gunéké néma mawulé yakandékwa.

¹⁷ Jisas Kraiské jémbaamba yaalan du ras guna néma du téte gunéké yékunmba véndakwa, guna mawulé yékunmba téndénggé. Gaan nyaa saalakukapuk yate gunat yékun yandakwa. Yandakwanngé vékulakate, guné deku kundi vékute wandakwa pulak ma yangunék. Kukmba Got néma kot vékukwa néma du rate gunat yékun yandarén jémbaaké kundi wakandékwa. Guné deku kundi vékute wandakwa pulak yangunu, wa de yéku mawulé vékute yéku jémbaa yakandakwa. Guné deku kundi vékukapuk yate, wandakwa pulak

yakapuk yangunu, wa de kapére mawulé vékute, yéku jémbaa katik yaké daré. Wunga yate gunat katik yékun yaké daré.

Got nanat yékun yandénngé dat ma waatakungunék

¹⁸ Gunat wawutékwa. Got nanat yékun yandénngé dat ma waataku-pékaréngunék. Anga wa vékuséknangwa. Nana mawulé yékunmba wa téndékwa. Téndéka nané apapu apapu yéku jémbaa male yaké mawulé yanangwa. Wunga vékusékte gunat wawutékwa, Gorét nanéké waatakun-gunénngé. ¹⁹ Nak muséké waak gunat wawutékwa. Wuné gunéké bari waambule yaawuténnagé guné Gorét ma waatakungunék.

²⁰⁻²¹ Got nané déku du dakwaké yékunmba véndéka nakurakmawulé yate yékunmba yaténangwa. Talimba wa wandén, “Du dakwat yékun yakawutékwa. Yékun yawutu de yékunmba tépékaakandakwa apapu apapu. Yi wan wanana wa.” Wunga watake Jisasét wandéka gaaye nanat yékun yamuké kiyaandéka wa déku nyéki vaakwan. Kukmba Got wandéka wa Jisas taamale waarape rémndarén kwaawu yaasékatake wa nana Néman Du rapékandékwa. Sipsipké séngite kaavérékwa du deku sipsipké yékunmba véndakwa pulak, wa nana Néman Du Jisas nané déku du dakwaké yékunmba véndékwa. Got wunga wandénngé dat waatakuwutékwa. Dé gunat yékun yakandékwa. Yandu guné déku kundi vékute wandékwa pulak yakangunéngwa. Guné Jisas Kraismba mayé apa kéraae Gotna kundi vékute mawulé yandékwa pulak yakangunéngwa. Wunga Gorét waatakuwutékwa. Nané Jisas Kraisma yé ma kavérékngwak apapu apapu. Yi wan wanana wa.

Deké mawulé yandékwa

²² Jisas Kraisma jémbaamba yaalan du dakwa, gunat wawutékwa. Gunéké viyaatakawutén nyéngaamba wan pavéték kundi wa viyaatakawutén. Guné wani kundi vékute yéku mawulé vékute wawutén pulak ma yangunék.

²³ Nanale Jisasna jémbaa yakwa du Timoti, kalapus yaasékatake yaale bulaa kaapamba baka yaténdékwa. Yaténdékwannagé vékusék-ngunénngé wa mawulé yawutékwa. Dé wunéké bari yaandu, wa aané sékét gunéké yaakatékwa.

²⁴ Nané mawulé yanangwa, guna néma duké, wamba rakwa Gotna akwi du dakwaké waak. Det wunga ma wangunék. Jisas Kraisma jémbaamba yaale Italimba yaan du dakwa mawulé yandakwa, gunéké. Yate wandaka wa gunat wawutékwa.

²⁵ Got gunéké sémbéraa yate gunat yékun yandénngé dat waatakuwutékwa.

Wani kundi a wasékéyawkutékwa. Yaak.

Jems viyaan nyéngaa

Taale ani kundi ma vé

Jems viyaan ani nyéngaamba némaamba yéku kundi wa kwaakéskwa, yéku yapatéké. Jems Gotna du dakwat wa yakwasnyéndékwa, yéku yapatémba yaténderénggé. Dé némaamba gwaaménja kundi wa wandékwa, du dakwa vékwe yéku mawulé kéraate vékusékte déku kundiké kurkale vékulakandarénggé.

Jems anga némaamba wandékwa, “Du dakwa Jisaské yékunmba vékulakate katik baka yaréké daré. De nak du dakwat yéku yapaté ma yandaru. Yandaru wani musé wa wakwasnyéké yakwa, de apamama yate Jisaské yékunmba vékulakandakwanngé.” Naandékwa.

¹ Wuné Jems ani nyéngaa vijaatakawutékwa. Wuné Got, nana Néman Du Jisas Kraiss waak, déku jémbaa yakwa du a. Guné Israel du dakwa téte guna gwalepange yaasékatake ye ani kápmaana nak taalémba téngunéngwa. Gunéké yéku mawulé vékute wa ani nyéngaa vijaatakawutékwa.

Vakmi nanéké yaandu nané yéku mawulé ma vékukwak

² Jisas Kraissna jémbaamba wunale yaale wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, gunat wawutékwa. Késpulak nakpulak vakmi gunéké yaandu guné mawulé tawulé ma yangunék. ³ Guné wa vékuséngunéngwa. Vakmi gunéké yaandu, guné Jisas Kraissna kundiké, “Yi wan wanana wa,” naate déké yékunmba vékulaka-pékaténgunu, wa guna mawulé apamama yate yékunmba tékandékwa. Wunga vékute vakmi gunéké yaandu guné yéku mawulé male ma vékungunék. ⁴ Guné apapu apamama yapéka-ngunu, wa guna mawulé apa ye yékunmba téndu yéku mawulé guna mawulémba vékulék-ngandékwa. Yate guné yékunmbaa-sékéyak yatéte yéku musé male yakangunéngwa.

⁵ Yéku mawulé vékupékarékwa du Got akwi du dakwaké yéku mawulé kwayéké mawulé yandékwa. Yate dat waatakukwa du dakwat yéku musé némaamba kwayéndékwa. Kwayéte det yamba waarundékwe wa. Yandékwanngé guné yéku musé yaké we, wani musé yaké yapatite Gorét waatakungunu dé gunat yéku mawulé kwayékandékwa.

⁶ Guné Gorét waatakuké yate, guna mawulémba ma wangunék, “Got nanat kurkale yandékwa. Dé nanat yéku mawulé tiyaandénggé waatakunanu tiyaakandékwa. Yi wan wanana wa.” Wunga wate déké yékunmba vékulakate Gorét ma waatakungunék, dé gunat yéku mawulé kwayéndénggé. Du ras wunga yakapuk yate, Gorké yékunmba vékulakakapuk yate, deku mawulémba anga wandaru, “Got kalmu nanéké yékunmba véte nanat kurkale yaké dé kapuk?” Wunga vékulakandaru deku mawulé yékunmba katik téké dé.

Ani gwaaménja kundi ma véku. Wimut kutndéka solwara wiye waaréte, sépélak aapélak yeyé yaayate yékunmba yamba téndékwe wa. Ma vékulaka. Wimut kutndéka solwara wiye waaréte sépélak aapélak yeyé yaayate yékunmba tékapuk yandékwa pulak, de Gorké yékunmba vékulakakapuk yakwa du dakwa deku mawulé sépélak aapélak yé yaayate yékunmba yamba téndékwe wa. ⁷⁻⁸ Yandéka de vétikmawulé vékute késpulak nakpulak yaambuké waakte sépélak yaténdakwa. Wunga yana du dakwat Néman Du Got katik kurkale yaké dé. Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naakwa du dakwat Néman Du Got kurkale yakandékwa.

Baalé yéwandu gandéndu waak yéku mawulé yénga yandaru

⁹ Jisas Kraisna jémbaamba yaalan du musé asékapuk ye baka ramunaae de mawulé tawulé yénga yandaru. De Gotna ménimba néma du wa randakwa. ¹⁰⁻¹¹ Jisas Kraisna jémbaamba yaalan du ras némaamba musé kure téte néma du ramunaae de waak mawulé tawulé yénga yandaru. Got deku muséké yamba vékulakandékwe wa. Ani gwaaménja kundi ma véku. Néma baan nyaa yaale véndéka waara jé rékaa yate vaakéndakwa. Vaakére képmaamba rate kapére yate bari kiyaandakwa. Wani kundiké ma vékulaka. Waara jé bari kiyaakwa pulak, némaamba musé kure tékwa du deku jémbaaké male vékulakate jémbaa yate, wa de bari kiyaakandakwa.

Got nanat kapérandi mawulé yamba tiyaandékwe

¹² Ani kundi ma véku. Talimba Got wa wandén, “Wunéké néma mawulé yakwa du dakwa de yékunmba rapéka-kandakwa. Yi wan wanana wa.” Wunga wandénngé vakmi guna du dakwaké yaandu deku mawulé apa yate yékunmba téndu Got deké mawulé yakandékwa. Yate dé det yéku mawulé kwayéndu de apapu yékunmba rapéka-kandakwa. Wunga rapékaké vékulakate vakmi deké yaandu guna du dakwa mawulé tawulé yénga yandaru.

¹³ Vakmi yaandu guna du dakwa kapérandi mawulé vékute kapéremusé yaké yate de anga katik waké daré, “Got a nanat kure yékwa, kapéremusé yananéngé.” Wunga katik waké daré. Got kapéremusé yaké yamba mawulé yandékwe wa. Got kapéremusé yananéngé nanat yamba kure yéndékwe wa. Yandékwanngé wunga katik waké daré.

¹⁴ Guna du dakwa kapérandi mawulé vékute kapérandi musé yaké yandaru anga ma wangunék, “Wa kapérandi mawulé deku mawulémba wa tékwa. Téndéka wa deku kapérandi mawulé vékute kapérandi musé yaké wa mawulé yandakwa. ¹⁵ Wani kapérandi mawulé vékute wa kapérandi musé yakandakwa. Kapérandi musé yatépékate wa lambiyak-ngandakwa. Gorale katik rapékaké daré.” Naangunék.

¹⁶⁻¹⁷ Wuna aanyé waayéka nyangengu gunéké néma mawulé yate wawutékwa. Gorké yékunmba ma vékulaka. Dé yéku musé male wa yandékwa. Nanat kapérandi mawulé yamba tiyaandékwe wa. Yéku mawulé yéku musé male tiyaandékwa. Talimba Got nyaa baapmu, kun waak yawuréndén. Yawuréndén musé yékun yakwa pulak, Got waak dé yékun wa. Yate dé nanat kurkale yandékwa. Got dé késpulak nakpulak mawulé yamba kure randékwe wa. Nakurak-mawulé male wa kure randékwa. Yate nanat kuk yamba kwayé-ndékwe wa. Dé yéku musé male tiyaandékwa. ¹⁸ Dé dékét déku kapmang vékulakate wandéka wa nané Jisas Kraiské wandén kundi yékunmba vékunanén. Vékute, “Yi wan wanana wa,” naate, talétalé nané wa taale déku kémba gwaande ténangwa.

Nané Gotna kundi yékunmba vékute ma wandékwa pulak yakwak

¹⁹⁻²⁰ Wuna aanyé waayéka nyangengu, gunéké néma mawulé yate wawutékwa, guné yékunmba vékungunéngé. Rakarka yakwa du dakwa de Gotna yéku mawulé yamba kéraandakwe wa. Rakarka yakwa du dakwa Gotna ménimba yéku du dakwa yamba téndakwe wa. Yandakwanngé vékulakate guné akwi du dakwana kundi ma vékungunék. Vékute deku kundiké ma vékumuningunu. Guné kundi bari wambak. Yate bari rakarka yate det waaruké yambak. ²¹ Yate yangunéngwa akwi kapérandi mawulé akwi kapérandi muséké waak kuk kwayéte, Gotna kundi yékunmba ma vékungunék. Du déku yaawimba kakému yaanandékwa pulak wa, Got déku kundi guna mawulémba taakandén.

Taakandénngé guné guna yé kavérékngapuk yate, Gotna yé kavérékte, guné taakandén kundi ma yékunmba vékuténgunék. Yate guné apapu yékunmba yatépéka-kangunéngwa.

²² Guné wani kundi vékute wandékwa pulak ma yangunék. Baka vékuké yamarék. Guné wani kundi vékute wandékwa pulak yakapuk yangunan, wa guna mawulémba paapu wa yangunéngwa. Du nak papukundi watake kukmba wani kundiké, “Yi wan wanana wa,” naandékwa pulak, wa guna mawulémba paapu yangunéngwa.

²³⁻²⁴ Wani muséké gwaaménja kundi wakawutékwá. Du glasmba déku saawi véndékwa. Vétake ye bari déku saawiké nakapuk yékéyaak yandékwa. Bulaa wani kundiké ma vékulaka. Wani du yakwa pulak, guné ras Gotna kundi vékute wani kundi nakapuk bari yékéyaak yangunéngwa. Wani kundi vékwe guna kapérandi mawuléké vékusékte, yéku yaambumba yéké mawulé yate, wani kundi wandékwa pulak yakapuk yate, baka vékwe wani kundi bari wa yékéyaak yangunéngwa.

²⁵ Guné ras wunga yamba yangunéngwe wa. Guné ras Gotna kundi yékunmba vékute anga wangunéngwa, “Nané wani kundi yékunmba vékupékaate Gotna mawuléké vékusékte baka yékunmba yatékanangwa. Kalapusmba rakwa du pulak katik raké nané.” Wunga wate guné wani kundi yamba yékéyaak yangunéngwe wa. Yate wani kundi yékunmba vékute baka kundi vékukapuk yate, wandékwa pulak yangunu Got gunat yékun yakandékwa.

²⁶ Guné ras anga wangunéngwa, “Nané Gotna yé kavéréknangwa. Gotna du dakwa ténangwa.” Naate Gotna du dakwa guné yato kapuk? Ma véku. Guné wani kundi wate nak du dakwat waarute kapérandi kundi bulte wa paapu yangunéngwa. Gotna du dakwa yamba yaténgunéngwe wa.

²⁷ Guné Gotna du dakwa téké mawulé ye, ani du dakwat ma yékun yangunu. Aasa aapa kiyaan nyambalé kapmang yaréndaru det ma yékun yangunék. Du kiyaan kwawitakwat deku jémbaa kurkwete det ma yékun yangunék. Wani Gorké yékunmba vékulakate déku jémbaa male ma yangunék. Ani kékpaana kapérandi musé guna mawulémba tékapuk yandénngé Gotna jémbaa male ma yangunék. Wunga yate nana aapa Gotna ménimba déku du dakwa yatékangunéngwa.

2

Nané akwi du dakwaké ma mawulé yakwak

¹ Wuna aanyé waayéka nyangengu, guné nana Néman Du Jisas Kraisna jémbaamba yaale déké yékunmba vékulakate, ani kundi ma véku. Dé nana Néman Du apamama yate akwi néma duwat wa taalékérandén. Déké yékunmba vékulakate, guné ani kundi ma véku. Guné néma du, baka duké waak, ma nakurakmawulé yangunék. ² Déké anga wawutékwá. Némaamba musé kurerékwa du ambét musé kurerékapuk du Gotna kundi bulngunéngwa gaamba wulaambéréka guné yénga pulak guné yo? Du nak yéku laplap saawuwe yéku ring déku séktambamba saawundéka, musé kurerékapuk du kapérandi laplap saawundéka guné ve yénga pulak guné yo? ³ Guné yéku laplap saawan duké taale vékulakate dat wangunéngwa, “Néma du, méné ani yéku taalémba ma ra.” Wunga wate musé kurerékapuk duwat wangunéngwa, “Méné awulaka ma té. Témuké kalik ye kékpaamba ma ra.” Bérét wunga guné wo, kapuk? ⁴ Wunga wate bérku muséké male wa vékulaka-ngunéngwa. Néma duké mawulé yate,

baka duké kalik yate, guné guna kapérandi mawulé wa vékungunéngwa. Vé kute guné yéku yapaté yamba yangunéngwe wa.

⁵ Mawulé yawutékwa du dakwa, ma véku. Talimba Got wa wandén, déké néma mawulé yakwa du dakwa kukmba déku kémba wulaandarénggé. Watake ani képmaamba téte musé kurerékapuk du dakwaké mawulé yate det wandén, de déku kundi yékunmba vékute déku kémba wulaandarénggé. ⁶ Got wunga wandéka guné nak pulak yapaté yangunéngwa. Guné musé kurerékapuk duwat kuk kwayéte guné yéku yapaté yamba yangunéngwe wa. Guné némaamba musé kurerékwa duna yé kavérékte kurkale yamba vékungunéngwe wa. Wa némaamba musé kurerékwa du gunat wa yaavan kutndakwa. Gunat kot vékukwa néma duké kure yéndakwa. ⁷ Guné Jisas Kraisna jémbaamba yaale déku du dakwa téngunéngwa. Téngunénga némaamba musé kurerékwa du de Jisas Kraiséti wasélékndakwa. Wasélékndaka yénga pulak yate guné deké mawulé yate deku yé kavéréku?

⁸ Ani néma kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa: Guné guna sépéke mawulé yangunéngwa pulak, nak du dakwaké wunga ma mawulé yangunék. Yate det ma yékun yangunék. Guné wani kundi vékute wunga yangunu, wan yékun wa. ⁹ Guné wani kundi vékukapuk yangunéngwan wan kapére wa. Guné néma duké wunga mawulé yate, baka duké wunga kalik yate, guné wani kundi yamba vékungunéngwe wa. Yate guné kapéremusé wa yangunéngwa.

¹⁰ Du ras Gotna akwi apakundi yékunmba vékuké mawulé yate, wani kundi ras vékute, nakurak gwaa male vékukapuk ye, wa Gotna akwi apakundiké kuk kwayékwa du pulak wa yaténdakwa. De waak wan kapérandi mawulé vékukwa du wa.

¹¹ Talimba Got wa wandén, “Guné nak duna taakwaké katik yéke guné.” Wunga watake ani kundi waak wandén, “Guné du viyaandékngé yambak.” Naandén. Guné nak duna taakwaké yékapuk ye, du viyaandékmunaae, wunga ye Gotna kundi nak wa kuk kwayé-ngunéngwa. Kundi nakurak kuk kwayéngunénggé Got gunat wakandékwa, “Guné wuna kundi wa kuk kwayéngunéngwa. Guné waak kapéremusé yakwa du wa.” Naakandékwa gunat.

¹² Talimba kapérandi mawulé nana mawulémba wulaae téndéka, kalapusmba rakwa du pulak yaténanénggé kalik ye wa Got nanat yékun yandén. Yékunmba yaténanénggé watake wa Got nanat yékun yandén. Yandénnggé guné yéku jémbaa yate, yéku kundi bulite, ma vékulakangunu. Got néma kot vékukwa néma du rate yangunén muséke kundi kwayékandékwa. ¹³ Got dé kot vékukwa néma du raké yandékwa sapak dé nak du dakwaké sémbéraa yakapuk yakwa du dakwat katik sémbéraa yaké dé. Guné nak du dakwaké sémbéraa yangunu, wa Got gunéke sémbéraa yakandékwa. Yandu, guné yan kapéremusé dé yakatandénnggé katik wup yaké guné.

Nané Gorké ma yékunmba vékulakate yéku musé yakwak

¹⁴ Wuna aanyé waayéka nyangengu, ma véku. Guné anga we, “Nané Gorké yékunmba vékulakanangwa. Déku kundiké wanangwa, ‘Yi wan wanana wa.’ Naanangwa.” Wunga wate yéku musé ma yangunék. Wunga watake yéku musé yakapuk ye, nak du dakwat yékun yakapuk yate yénga pulak guné Gorale apapu yékunmba rapékaké guné? Yamba yé wa.

¹⁵⁻¹⁶ Guna du dakwa ras musé kurerékapuk yate, kaandéké kiyaandaru guné Gorké yékunmba vékulakakwa apu waké guné? “Guné yéku mawulé vékute yékunmba re yékangunéngwa. Guné yépmaa yandéka saawundakwa laplap saawuwe némaamba kakému kangunu, guna biyaa sékérek-ngandékwa.”

Wunga wate kamu yaké guné? Guné wunga wate laplap ras, kakému ras det kwayékapuk yangunu, de yénga pulak yékunmba raké daré? De yékunmba katik raké daré. Guné wunga wate, wa baka kundiké wa wangunéngwa. ¹⁷ Wani muséké vékulakate anga wa vékusék-ngunéngwa. Du dakwa Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naate nak du dakwat yékun yakapuk yate, wa de baka kundiké wa wandakwa.

¹⁸ Guné ras kalmu nak kundi wate anga waké guné? “Du ras Gotna kundiké, ‘Yi wan wanana wa,’ naandaka deké wanangwa, ‘De Gotna du wa.’ Naanangwa. Nak du yéku musé yate nak du dakwat yékun yandaka deké wanangwa, ‘De Gotna du wa.’ Naanangwa.” Guné wunga yangunu, wuné gunat anga wakawutékwa, “Guné yéku musé yakapuk yate, nak du dakwat yékun yakapuk yangunu, yénga pulak gunéké vékusénggé wuté? Guné Gorké yékunmba guné vékulako kapuk? Wuné yéku musé yate nak du dakwat yékun yawutéka wunéké wa vékusék-ngunéngwa. Wuné Gorké yékunmba vékulaka-wutékwa.” Naakawutékwa.

¹⁹ Guné ma vékulaka. Anga wangunéngwa, “Got nakurak male wa. Got vétik yamba wa.” Wunga wangunéngwan, wan yékun wa. Satanna kém akwi, de waak wunga wandakwa. Wate Gorké wup yate géndakwa. Guné de yakwa pulak yate, ras waak ma yangunék. Guné wunga yate yéku musé yate, du dakwat ma yékun yangunék.

²⁰ Guné ras anga wangunéngwa, “Du dakwa Gotna kundiké, ‘Yi wan wanana wa,’ naandakwan wan yékun wa. De Gorké yékunmba vékulakate yékunmba yaténdakwa. Yandakwa muséké katik vékulakaké nané.” Wunga wakwa du dakwa guné waangété kundi wa bulngunéngwa. Ma véku. Guné Gorké yékunmba vékulakate, déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naate, yéku musé yangunu, wan yékun wa. Wunga yangunu guna mawulé yékunmba tékandékwa. Guné Gotna kundiké, “Yi wan wanana wa,” naate yéku musé yakapuk yangunu wan kapére wa. Wunga yangunu guna mawulé yékunmba katik téké dé.

²¹ Nana gwaal waaranga maandéka bakamu Abrahamngé ma vékulaka. Talimba yénga pulak yate dé Gotna ménimba yéku du yatak? Dé Gorké yékunmba vékulakate, déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naate déku nyaan Aisak viyaae Gorét kwayéké watake wa dé matunjambémba kusotake viyaaké yandén. Gotna kundi yékunmba vékulakate, wandén pulak yate, Abraham yéku musé yandén.

²² Dé Gotna kundi yékunmba vékute Got wandén pulak yamuké wa mawulé yandén. Mawulé yate wa wani yéku musé yandén. Ani musé vétikngé ma vékulaka. Abraham Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naandén. Wan yéku yapaté wa. Got wandén pulak yate yéku musé yandén. Dé Gorké yékunmba vékulakate yéku musé ras waak yandén. Wan waak wan yéku yapaté wa.

²³ Abraham wunga yandéka ani kundi wa sékérékén. Talimba du nak Abrahamngé ani kundi Gotna nyéngaamba viyaatakandén: Abraham Gorké yékunmba vékulakate, déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naandéka Got Abrahamngé wandén, “Yéku yapaté yakwa du wa.” Wunga viyaatakandéka Abraham déku nyaan Gorét kwayéké yandén sapak, wani kundi wa sékérékén. Sékérékndéka Abrahamngé wandarén, “Abraham wan Got néma mawulé yandékwa du wa.” Naandarén. ²⁴ Wani kundi vékute bulaa anga wa vékusék-ngunéngwa. Du dakwa Gorké yékunmba vékulakate, déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naate yéku yapaté yate de Gotna ménimba yéku du dakwa yarékandakwa. Yéku yapaté yakapuk yate déku kundiké baka, “Yi wan wanana wa,” naate déku ménimba yéku du dakwa katik raké daré.

²⁵ Rahapké ma vékulaka. Talimba yaambumba yatékwa taakwa re, lé Gotna du Josua wandéka yaan du vétikét yékun yate bérét nak yaambu wakwasnyéléka maamaké paakwe yékunmba yémbéré. Rahap wunga yate yéku yapaté yaléka wa Got léké wandén, “Wan yéku yapaté yakwa taakwa wa.” Naandén.

²⁶ Anga wa vékuséknangwa. Du dakwa Gotna kundiké, “Yi wan wanana wa,” naate, yéku musé yakapuk yate, wan de baka kundiké wa wandakwa. Wandaka Gorké yékunmba vékulakandakwa mawulé kapére ye kiyaa pulak yan wa.

3

Nané nana tépngé ma kurkale kure yatékwak

¹ Jisas Kraiswa jémbaamba wunale yaale wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, guné ma véku. Kukmba Got néma kot vékukwa néma du rate, akwi du dakwa yandarén yapatéké wate, nané yan yapatéké yakélak kundi kwayékandékwa. Déku jémbaaké nanat yakwasnyan duwat wa Got apa yate némaanmba wakandékwa. Wunga wakwate yandékwanngé vékulakate némaamba du guné Gotna jémbaaké yakwasnyéké yambak. Du vétik kupuk pulak ma yaténgunék. ² Nané akwi du dakwa késépéri apu kapérandi musé yanangwa. Nané Gotna jémbaaké det yakwasnyéte kapérandi musé yananu, wan néma kapérandi musé wa. Wunga yananu Got wani kapérandi musé yakatate apa yate nanat némaanmba wakandékwa. Yéku kundi male bulkwa du déku tépngé kurkale kure yaténdékwa. Wunga yandéka anga wa vékuséknangwa. Yéku musé yakwa du wa yaréndékwa. Yaréte kapérandi musé yakapuk yamuké déku sépé, déku mawulé kurkale kure yatémuké wa apa yandékwa.

³ Hoské ma vékulaka. Hosna tépngémba nané makal ain taakanangwa. Taake wani makal ainmba baangwi lékiye wa taamba kutnangwa, hos mawulé yanangwa yaambumba yéndénggé.

⁴ Sipké waak ma vékulaka. Wan néma musé wa. Néma wimut kutndéka sip kurkwa du sip kayéndéng yéndénggé stiamba kutndéka solwaramba yékunmba yéndékwa. Wani stia makal wa. Sip kurkwa du wani makal stiamba kutndéka sip kayéndéng yéndékwa, mawulé yandékwa akwi taalat.

⁵ Bulaa nana tépngéké ma vékulaka. Tépngé waak wan makal musé wa. Dé nana sépémba téndékwa, wan makal musé wa. Nané némaamba kundi bulnanga nana tépngé néma jémbaa yandékwa. Guné anga wa vékusék-ngunéngwa. Makal yaa yaanre ye, néma yaa yaane ye akwi miyé baangi yaandékwa. ⁶ Nana tépngé wan yaa pulak vérékte néma jémbaa yate késpulak nakpulak kapérandi musé yandékwa. Makal musé wa téte kapérandi musé yandéka nané késpulak nakpulak kundi bulte nana sépémaalémba tékwa musé de akwi kapérandi musé yandakwa. Yandaka kapérandi taalat yéndakwa yaambumba yéngangwa. Kapérandi taaléna néma du Satan dé wandéka nana tépngé kapérandi kundi bulndéka wa nané kapérandi musé yanangwa.

⁷ Ani kundiké waak ma vékulaka. Du baangmba tékwa yévembalé waasa, api, kaambe, gumba tékwa gukwami waak kéraae, kurkale kure yaréte wa déké néma du randakwa. ⁸ Du dakwa deku tépngé kurkale kure yatéte tépngéké néma du dakwa raké yapatindakwa. Du tikwa kaambe duwat yaavan kutndékwa pulak, wa duna tépngé kapérandi kundi bulte duwat yaavan kurkandékwa. Du dakwa deku tépngé kurkale kure yatéké yapatindakwa.

⁹ Nak nyaa tépngémba nané nana aapa, Néman Du Gotna yé kavéréknangwa. Nak nyaa wani nakurak tépngémba male nak du dakwat kapérandi kundi bulnangwa. Akwi du dakwa dé pulak yatéendarénggé wa Got de yandén.

Yandéka nané Got pulak yatékwa du dakwat kapérandi kundi bulnangwa. ¹⁰Wunga yananga Gotna yé kavérékngangwa kundi kapérandi kundi waak nakurak tépngémba male wa yaalandékwa. Guné wuna aanyé waayéka nyangengu, gunat wawutékwa. Wunga kundi vétik bulnangwan wan kapére wa. Wunga katik bulké nané.

¹¹Ani gwaaménja kundi ma véku. Nakurak vaakulakmba yéku kulak windéka nyéngi yakwa kulak waak yamba windékwe wa.

¹²Guné wuna aanyé waayéka nyangengu, ani gwaaménja kundi waak ma véku. Kwaambimba oliv miyé sék yamba gélnangwe wa. Wain miyémba kwambasék yamba gélnangwe wa. Solwaramba kanangwa yéku kulak yamba tunangwe wa. Wani gwaaménja kundiké vékulakate anga vékusék-nganangwa. Nané kundi vétik katik bulké nané. Nané yéku kundiale kapérandi kundi waak katik bulké nané. Nané yéku kundi male ma bulkwak.

Got yéku mawulé kwayéndékwa

¹³Ma véku. Yéku mawulé vékute yékunmba vékuténgwa du gunale yaréte yéku musé yate yakélak yarékandakwa. De deku yé kavérékngapuk yate, yandarén yéku muséké dusék yate katik bulké daré. Wunga yate yaréndaru yandakwa yéku mawuléké vékusék-ngangunéngwa.

¹⁴Guné nak duké kapére mawulé vékute, sémbu yate, guna yé kavérékngunu, wa guna mawulé katik yékun téké dé. Téndu yangunén muséké wate guna yé katik kavérékngé guné. Guné wani kapérandi mawulé yate guna yé kavérékte wa paapu wa yakangunéngwa. Yate Gotna kundi wa yaavan kurkangunéngwa.

¹⁵Wani kundi wawutékwan, wa nak duwat kapére mawulé vékute sémbu yakwa duké wa wawutékwa. De Gotna kundi yamba véku-ndakwe wa. Wunga yakwa du de ani kępmaana kapérandi mawulé male wa vékundakwa. Wani kapérandi mawulé wan dé Satan wa kwayékwa. ¹⁶Nak duwat kapére mawulé vékute sémbu yakwa du kapérandi mawulé vékute deku yé kavérékndaka, nak duna mawulé yékunmba tékapuk yandéka de késpulak nakpulak kapérandi mawulé vékundakwa. Vékute waarute kém vétikmba téte yékunmba yamba téndakwe wa. Yate de waak kapérandi mawulé vékundakwa. Wani kapérandi mawulé wan dé Satan wa kwayékwa.

¹⁷Yéku mawulé wan dékét Got wa kwayékwa. Got kwayékwa yéku mawulé kéraakwa du dakwa wa Gorké male vékulakate déku jémbaa yandakwa. Yate nak du dakwale yéku mawulé vékute yékunmba yaténdakwa. Yate det yakélak yate deku kundi vékute dele kundi bulndakwa. De nak du dakwaké sémbéraa yate yéku musé male yandakwa. De vétik kupuk male du dakwat yamba yékunmba yandakwe wa. Akwi du dakwaké vékulakate det yékun yandakwa. De papukundi yamba bulndakwe wa. Yéku kundi male bulndakwa. Got kwayékwa yéku mawulé kéraakwa du dakwa wunga yandakwa. ¹⁸Yate nak du dakwale yéku mawulé vékute yékunmba yaréte de akwi nakurakmawulé yate yéku yapaté yakandakwa. Wani yéku yapaté yaalandékwan, wan yaawimba yaannanén kakému yékunmba yaalandékwa pulak wa yaalandékwa.

4

Ani kępmaana muséké mawulé yate Gotna maama wa téngunéngwa

¹Guné ma vékulaka. Kamuké guné waaru waariyate yato? Guna mawulémba wan késpulak nakpulak kapérandi mawulé téndéka wa guna muséké néma mawulé yate wa waaru waariya-téngunéngwa. ²Guné kurerékapuk yangunéngwa musé kéraaké mawulé yangunéngwa. Yate wani musé kéraaké

wate wa waariyate nak duwat viyaandék-ngunéngwa. Nak duna muséké néma mawulé yangunéngwa. Yate wani musé kéraaké waaru waariyangunéngwa. Guné mawulé yangunéngwa muséké Gorét waatakupuk yate yamba kéraangunéngwe wa. ³ Guna mawulé yékunmba tékapuk yandéka Gorét waatakute yamba kéraangunéngwe wa. Guné kapérandi mawulé vékute guna kapmang musé kéraaké Gorét waatakute wa kéraakapuk yangunéngwa.

⁴ Ma véku. Ani képmaana muséké mawulé yakwa du dakwa de Gotna maama wa téndakwa. Guné wani muséké vékute wani kapérandi musé wayéka yaténgunénga bulaa gunat waaruwutékwa. Guné wani muséké néma mawulé yate Gotna jémbaa wa yaaséka-ngunén. Kapérandi mawulé yakwa dakwasé deku dunyan yaaséka-ndakwa pulak, wa guné Gotna jémbaa yaasékangunén. Guné ani képmaana muséké néma mawulé yate wa Gotna maama wa téngunéngwa.

⁵ Gotna nyéngaamba ani kundi wa kwaakwa: Got nana kwaminyan taakandén nana mawulémba. Taakatake déku kundi yékunmba vékunanénggé wa Got néma mawulé yandékwa. Wani kundiké ma vékulaka. Nané déku kundi vékute déku du dakwa ténanénggé dé Got mawulé yo, kapuk ani képmaana muséké néma mawulé yate déku maama ténanénggé dé mawulé yo? Nané déku du dakwa ténanénggé wa Got mawulé yandékwa. ⁶ Yate nanat mayé apa tiyaapéka-réndékwa, kapérandi mawulé nana mawulémba wulaandu kapérandi musé yakapuk yananénggé. Tiyaapékaandékwa mayé apaké ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa: Deku yé kavérékngwa du dakwat Got kuk kwayéndékwa. Deku yé kavérék-ngapuk yakwa du dakwaké sémbéraa yate det kurkale yandékwa.

⁷ Wani kundi vékute guné ani képmaana muséké vékulakate guna yé kavérékngé yambak. Gotna yé kavérékte wandékwa pulak ma yangunék. Yate guné Satanét kuk kwayéngunu Satan guné yaasékatake yaange yékandékwa.

⁸ Guné Gorké yékunmba vékulakate déké ye kwakérolangunu wa dé gunéké vékulakate gunale tékandékwa. Guné kapérandi musé yakwa du dakwa, yangunén kapérandi musé yaasékangunu guna mawulé yékun yakandékwa. Guné taamba yakwasnyéngunénga yékun yakwa pulak, guna mawulé waak wunga yékun yakandékwa. Guné paapu yakwa du dakwa, papukundi yaasékatake, yéku kundi bulngunu guna mawulé yékunmba tékandékwa, Gotna ménimba. ⁹ Guné mawulé tawulé yate waangimbak. Yangunén kapérandi muséké ma vékulaka. Vékulakate kalik yate ma géraangunék. Bulaa ma sémbéraa yangunu, kapérandi musé yangunénggé. Yangunén kapérandi muséké mawulé yate dusék takwasék yambak. ¹⁰ Yate guna yé kavérékngapuk yate Gotna ménimba baka du dakwa ma yaréngunu. Yangunu Got guna yé kavérék-ngandékwa.

Got dé kapmang wa néma kot vékukwa néma du rakandékwa

¹¹ Guné wuna aanyé waayéka nyangengu, guna du dakwat kapérandi kundi bulte det kumbu kwayémbak. Nak du dakwat kapérandi kundi bulte det kumbu kwayéngunéngwan, wan Gotna apakundiké, “Kapérandi kundi wa,” wa naangunéngwa. Got nanat wa wandén, nané nak du dakwaké néma mawulé yananénggé. Guné nak du dakwaké kapérandi kundi bulte det kumbu kwayéngunéngwan, wa Gotna kundi yamba kurkale vékungunéngwe wa. Yate guné Gotna kundi kuk kwayéngunéngwa. Got wandén kundiké katik waké guné, “Wan kapérandi kundi wa.” Wunga wakapuk yate, wa guné wani kundi yékunmba ma vékungunu. ¹² Got kapmang wa wani kundi nanat tiyaandén. Tiyaatake dé kapmang wa yananén muséké kot vékukwa néma du rate, kundi

kwáyékandékwa. Dé kapmang wa wandu du dakwa kulémawulé kéraae rapéka-kandakwa. Dé kapmang wa wandu nak du dakwa lambiyak-ngandakwa. Dé kapmang wunga wandu kamuké guné kot vékukwa néma du pulak rate, guné nak du dakwa waarute, nak du dakwaké kapérandi kundi bulu? Guné wunga yate kapérandi yapaté yangunéngwa.

Nana yé katik kavéréknge nané

¹³ Guna du dakwa ras anga wandakwa: “Séré wani gaayét yékanangwa. Ye nakurak kaa wamba tékanangwa. Tété jémbaa ye néma yéwaa kéraakanangwa.” Wunga wandaka bulaa gunat wawutékwá. ¹⁴ Ma véku. Séré yaaké yakwa muséké yamba vékusék-ngunéngwe wa. Yaréké guné, kapuk bari kiyaaké guné? Nané ani kékpaamba tété buwi ayélapkéri bari yaae taawe tékwa pulak a ténangwa. ¹⁵ Vékusékngapuk yate guné anga waké yambak, “Nané wani jémbaa yakanangwa.” Wunga wakapuk yate Gorké vékulakate déku yé kavérékte anga ma wangunék, “Nana Néman Du tépékaa-nanénggé mawulé yandu nané tété wani jémbaa yakanangwa.” Wunga wate Gotna yé kavérék-ngunénggé wa mawulé yawutékwá. ¹⁶ Guné bulaa wunga wakapuk yate, mawulé yangunéngwa muséké male vékulakate, Gotna mawuléké yamba vékulaka-ngunéngwe wa. Yate yaké yangunéngwa muséké wate guna yé kavérék-ngunéngwa. Wunga yate wa kapérandi yapaté yangunéngwa. ¹⁷ Yékunmba ma vékulaka. Du dakwa ras yéku musé yaké vékuséke wani yéku musé yamba yandakwe wa. De yéku musé yaké vékuséke wani musé yakapuk ye wan kapérandi yapaté wa yandakwa.

5

Némaamba musé kuretékwa du dakwa

¹ Bulaa guné némaamba musé kuretékwa du dakwat wawutékwá. Yangunén kapérandi muséké Got gunat yakataké yandékwanngé vékulakangunu, guna mawulé kapére yakandékwa. Yandu ma géraate némaanmba waangunék. ² Guna musé wa biyaawuwe kapére yawuran. Guna laplap kwaakura wa kérékwuran. ³ Guné némaamba musé, yéwaa waak wa saawulaténgunén. Saawulaténgunénga wa résépu yan. Got néma kot vékute néma du raké yandékwa sapak bari yaakandékwa. Wani sapak akwi du dakwa guna résépu yan musé asé, yéwaat waak véte vékusék-ngandakwa. Guné yéku jémbaa yamba yangunéngwe wa. Wunga vékusékndaru Got guné, guna musé asé yéwaa waak yaavan kurkandékwa. Du déku sépé yaamba yaane kaangél kutndékwa pulak, kukmba guné kaangél kurkangunéngwa.

⁴ Guné paapu yate gunémba jémbaa yakwa du guna yaawimba jémbaa yandaka guné det yéwaa yamba kwayéngunéngwe. Guné deku yéwaa kure rangunénga wa némaanmba waandakwa. Waandaka nana Néman Du Got akwi néma duwat taalékérasande waandakwa kundi wa vékundékwa.

⁵ Guné ani kékpaamba tété némaamba yéku musé némaamba yéwaa waak saawulatake mawulé tawulé yaténgunéngwa. Du dakwa némaamba kakému baalat kwayéndaka ke baalé saapa waare tété, wani baalé viyaaké yandakwa sapakngé de baalé yamba vékulakandakwe wa. Yandakwa pulak, guné némaamba kakému kate némaamba musé asé kure yatéte, Got gunat yangunén kapérandi musé yakataké yandékwa sapakngé yamba vékulaka-ngunéngwe wa. ⁶ Yéku musé yakwa du dakwat baka waarute det viyaandéngunén. De gunat yamba viyaandakwe wa. Guné némaamba musé kuretékwa du dakwa, wani kapérandi musé Got gunat yakata-kandékwa. Bulaa guné yaké yandékwa muséké vékulakate wup yate géraate némaanmba ma waangunú.

Nané nana mawulémba ma apamama yate kaavérékwak

⁷ Wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, gunat wawutékwa. Vakmi gunéke yaandu guna mawulémba ma apamama yate wangunék. “Yénga yakét. Dékumukét. Nana Néman Du Jisas Kraiss waambule yaaké yandékwa sapakngé wa kaavéréngwa. Nané ma yéku mawulé vékute waambule yaaké yandékwanngé kaavéré-kwak. Wani vakmiké kapére mawulé katik vékuké nané.” Wunga wate yaawimba jémbaa yakwa duké ma vékulaka. Yéku mawulé vékute maas viyaamuké kaavéréndakwa. Yéku mawulé vékute yéku kakému waarémuké kaavéréndakwa. ⁸ Guné de yakwa pulak yéku mawulé vékute Néman Du waambule yaaké yandékwanngé ma kaavéréngunék. Dé bari waambule yaaké yandékwanngé vékulakate mawulémba apamama yate ma kaavéréngunu.

⁹ Wuna aanyé waayéka nyangengu, guné nak du dakwat waarute deké kapérandi kundi waké yambak. Guné det waarute kapérandi kundi wangunu, wa nana Néman Du Jisas Kraiss gunat waarukandékwa. Dé néma kot vékukwa néma du rate wani jémbaa yaké bari waambule yaakandékwa.

¹⁰ Wuna aanyé waayéka nyangengu, guné Gotna yémba kundi kwayétan duké ma vékulaka. Talimba Néman Duna yémba kundi wandaka nak du det yaavan kutndarén. Yaavan kutndaka kaangél kutte deku mawulémba apamama yate kapére mawulé yamba vékundakwe wa. Yate yékunmba yaténdarén. Wunga yaténdarénngé vékulakate, vakmi gunéke yaandu guna mawulémba apamama yate, kapére mawulé vékukapak yate, ma yékunmba yaténgunék.

¹¹ Anga wa vékuséknangwa. Néman Duna yémba kundi kwayétan du deku mawulé déké yamba kuk kwayéndakwe wa. Yandaka Got deké mawulé yandékwa. Talimba yatan du Jopké waak ma vékulaka. Asa kapérandi musé wa déké yaandéka Jop déku mawulémba apamama yate yékunmba yaréndén. Yaréte Gorké yékunmba vékulaka-pékaréndén. Déku mawulémba apa yate yékunmba yarépékandéka kukmba Got dat yéku musé kwayéndén. Wunga yandén muséké wa vékusék-ngunéngwa. Nana Néman Du Got déku du dakwa nanéké sémbéraa yate mawulé yandékwa. Wunga yandékwanngé wa vékuséknangwa.

Guné “Yi”, “Yamba wa”, wunga male ma wangunék

¹² Wuna aanyé waayéka nyangengu, ani néma kundi ma véku. Du dakwa wangunén kundiké, “Yi wan wanana wa,” naandarénngé, ma “Yi,” male naangunék. Wunga male ma wangunu. Guné anga waké yambak, “Gotna gaayéna yémba wawutékwa.” Naambak. Anga waké yambak, “Ani képmaana yémba wawutékwa.” Naambak. Nak muséna yémba waké yambak. Guné “Yi,” male naanguné wan yékun wa. Guné “Yamba wa,” male naanguné wan yékun wa. Guné wunga yangunu Got néma kot vékute néma du raké yandékwa sapak gunat katik waaruké dé.

Gorké yékunmba vékulakate dat waatakundaru det yékun yakandékwa

¹³ Gunémba ras vakmi yaaké yandu Gorét ma waatakungunu, dé gunat yékun yamuké. Gunémba ras mawulé tawulé yate, Gorké gwaaré wae Gotna yé ma kavérékngunu.

¹⁴ Gunémba du nak baat yandu kwaate Jisas Kraissna jémbaamba yaalan du dakwana néma duwat ma waandék. Waandu yaae nana Néman Duna yémba waate sépémba kutndakwa wel wani duna sépémba kutte Gorét ma waatakundarék, dat yandu yéput yamuké. ¹⁵ Wani néma du Gorké yékunmba vékulakate, deku mawulémba apamama yate, baat yakwa duwat yandu yékun yandénngé wate Gorét waatakundaru, wa Got wani baat yakwa duwat yandu dé nakapak yéput yakandékwa. De wunga waatakundaru wani du talimba kapérandi

musé yatake baat yandu, wa Got wani kapérandi musé yasnyéputiye wani duna kapérandi mawulé kururé-kandékwa.

¹⁶ Got wunga yaké yandékwanngé vékulakate wa gunat wawutékwa. Guna du dakwat kapérandi musé yatake yangunén kapérandi muséké vékute sémbéraa yate wani musé ma kaapa yangunék. Yangunu Gorét ma waatakundaré, Got yangunén kapérandi musé yasnyéputiye yangunén kapérandi mawulé kururéndénngé. Guna du dakwa yandarén kapérandi muséké vékute sémbéraa yate wani musé ma kaapa yandarék. Yandaru Gorét ma waatakungunu, dé guna du dakwa yan kapérandi musé yasnyéputiye yandarén kapérandi mawulé kururéndénngé. Gotna kundi vékute yéku yapaté yakwa du dakwa deku mawulémba apamama yate Gorét waatakundaka deku kundi apa tapa wa yandékwa. Yate nak du dakwat yékun yakandakwa.

¹⁷ Guné Elaijaké wa vékusékungunéngwa. Nané tékwa pulak, wa talimba téndén. Dé déku mawulémba apa tapa yate Gorét waatakundén, maas viyaakapuk yandénngé. Waatakundéka kaa kupuk baapmu taambak kaayék nakurak (6), nyaa male tén. Maas yamba viyaae wa. ¹⁸ Yandéka maas viyaandénngé dé nakapuk Gorét waatakundén. Waatakundéka Got wandéka maas viyaandéka képmaamba kakému nakapuk waaran. Elaija déku mawulémba apa tapa yate Gorét waatakundéka Got wunga yandénngé wa vékusék-ngunéngwa.

Nané Gotna kundi yaasékan apuat yékun ma yakwak

¹⁹⁻²⁰ Wuna aanyé waayéka nyangengu, ma véku. Gunémba du nak Got wan yéku kundi yaasékatake, nak yaambumba yéténdu, guna nak du déké bari ye, Gotna kundi nakapuk vékute Gorké yéngangwa yaambumba nakapuk yéndénngé wate, wa dé dat wa yékun yandékwa. Yandu wani du kapérandi mawulé yaasékatake, Gotna kundi nakapuk vékute, Gorké yéngangwa yaambumba nakapuk ye Gorale yékunmba rapéka-kandékwa apapu apapu. Katik lambiyakngé dé. Yandu Got wani du yan némaamba kapérandi musé yasnyéputikandékwa. Wani duwat yékun yaké yakwa du wunga vékusék-ngandékwa.

Wani kundi a wasékéyakwutékwa. Yaak.

Pita taale viyaandén nyéngaa

¹ Wuné Pita, Jisas Kraisna kundi kure yaakwa du, gunéké wa ani nyéngaa viyaatakawutékwa. Guné Jisas Kraisna jémbaamba yaale, déku maama apa yate wandaka guna gwalepange yaasékatake yaange ye nak kápmaamba tékwa du dakwa, gunéké wa viyaatakawutékwa. Guné Pontas, Galesia, Kapadosia, Esia, Bitinia, wani kápmaat yaange ye wani kápmaamba téngunénga gunéké wa viyaatakawutékwa. ² *Talimba nana aapa Got gunat wa wandén, guné déku du dakwa téngunéngé. Guné déku jémbaamba yaalangunéngé mawulé yate wa talimba gunat wandén. Déku Yaamambi guna mawulémba wulaae tété wa wandén, guné yéku mawulé male vékute Jisas Kraisna kundi yékunmba vékungunéngé. Jisas Krais gunéké kiyaandéka déku nyéki vaakwan, Gotna Yaamambi guna kapérandi mawulé kururémuké. Yandéka wa guné Jisas Kraisna du dakwa téngunéngwa. Téngunénga gunéké wa viyaatakawutékwa.

Got gunéké sémbéraa yate gunat yékun yate, yéku mawulé ras waak kwayéndu guné yékunmba male téngunéngé, wa wuné dat waatakuwutékwa.

Nané yékunmba rapékakanangwa Gotna gayémba

³⁻⁴ *Nané nana Néman Du Jisas Kraisna aapa Gotna ye ma kavérékngwak. Dé nanéké néma mawulé sémbéraa yandékwa. Yi wan wanana wa. Talimba Jisas Krais kiyaandéka Got wandéka wa nakapuk taamale waarapndén. Taamale waarapndéka wa wandén Got, nané kulé mawulé kéraae déku du dakwa rapékakanéngé. Wandéka kulé mawulé kéraae Got nanat nakapuk kéraae kure yéndu déku gayémba rate yékunmba rapékamuké kaavéréngwa. Nané dale déku gayémba rate yékunmba rapékakanangwa apapu apapu. Katik lambiyakngé nané. Déku gayémba rate yéku mawulé male vékute yékun male rapékakanangwa apapu apapu. Katik kiyaaké nané. Nané Gotna du dakwa wunga rapékamuké wa kaavéréngwa. ⁵ *Guné guna mawulémba, “Got nana Néman Du wa,” naangunénga, wa dé mayé apa yate gunéké yékunmba véndékwa. Guné déku gayét waare dale yékunmba rapékangunéngé wa yékunmba vérendékwa. Jisas Krais waambule yaaké yakwa nyaa Got déku gayét waarénguna yaambu wakwasnyékandékwa. ⁶ *Guné dale yékunmba rapékamuké vékulakate, wa yéku mawulé vékute mawulé tawulé yangunéngwa. Guné ani kápmaamba ayélap sapak téngunénga wa asapéri késpulak nakpulak kapérandi musé gunéké yaandén. Yaandéka guné kaangél kutngunéngwa. Wani kaangélké kapéremawulé vékuké yambak. Yéku mawulé ma vékungunék.

⁷ Guna mawulé apa ye yékunmba tépékaandéngé, wa wani kapérandi musé gunéké yaandékwa. Wani kapérandi musé gunéké yaae dé guna mawulat wakwasnyéndékwa. Guné, “Got wan nana Néman Du wa,” naate, yéku kundi wangunénga guna mawulé yékunmba dé to, kapuk papukundi wangunénga guna mawulé sépélak dé to? Gol wan matu pulak musé wa. Wan apa yakwa yéku musé wa. Kukmba wani musé késkandékwa. Katik rapékaké dé. Guné Gorké yékunmba vékulakangunénga guna mawulé yékunmba tékwan, wan yéku musé wa. Wani yéku musé wa golét taalékéran. Gol apa ye yékunmba randéngé wa yaamba tundakwa. Gunéké yaan kapérandi musé wan wani yaa pulak wa. Guna mawulé yakwe véké wa wani kapérandi musé gunéké

* 1:2: 2 Te 2:13; Ef 1:4-5; Hi 12:24 * 1:3-4: 1 Pi 1:23; Kl 1:12 * 1:5: kl 3:3-4; Ap 20:32 * 1:6: Hi 12:11; 1 Pi 5:10; Je 1:3

yaandékwa. Guné Gorké yékunmba vékulakangunu kapérandi musé gunéki yaandu guna mawulé apa yate yékunmba tépékaakandékwa. Tépékaandu Jisas Kraiss waambule yaaké yakwa sapak Gotna du dakwa guna yéku mawuléki bulte guna yé kavérékngandakwa.

⁸* Guné Jisas Kraiss vékapuk wa guné baka déké néma mawulé yaréngunéngwa. Guné bulaa dé vékapuk ye wa baka déké yékunmba vékulakate wangunéngwa, “Jisas wan nanat yékun yandéngé Got wan du wa. Yi wan wanana wa.” Naate wa guné déké mawulé yate mawulé tawulé yasékéyakngunéngwa. Yate guna mawuléki kundi waké yapatingunéngwa. Got wani yéku mawulé gunat kwayéndéka wa guné mawulé tawulé yasékéyakngunéngwa. ⁹ Guné wunga yangunéngwan, wan guné Jisas Kraiské yékunmba vékulakangunénga, wa Got Setenna taambamba guné kéraandén. Guné Gotmba kulé mawulé kéraae apapu apapu dale yékunmba rapékakangunéngwa.

¹⁰ Talimba Gotna yémba kundi watan du kukmba yaaké yakwa muséki wa kundi wandarén. Got gunat yékun yate kulé mawulé kwayéte, guné Setenna taambamba kéraamuké, wa kundi waténdarén. Wate wani muséki yékunmba vékuséknge wa de apanjémba yandarén. Yate Got guné Setenna taambamba kéraaké yandékwangé yamba kutkale vékuséknakwe wa. ¹¹ *Jisas Kraissna Yaamambi deku mawulémba wulaae téte det wandén, du nak apakangél kutndu Got kukmba wandu dé néma du rate du dakwa Setenna taambamba kéraaké yandékwangé. Wandaka de wani du apakangél kutnda sapakngé waak kutkale vékuséknge mawulé yandarén. Yate wa nyéngaamba waakndarén. ¹² *Gotna kundi kure gaayakwa du waak wani muséki vékuséknge mawulé yandarén. Yate vékuséknge yapatindarén. Kukmba Got talimba yatan duwat wa wandén, de tékwa sapak wani du yaalakapuk ye guné téké yakwa sapak yaalaké yandékwangé. Bulaa Gotna yémba kundi wakwa du ras waak gunat wani du Jisas Kraiské yéku kundi wa wandarén. Got wandéka déku Yaamambi deku mawulémba waak wulaae téndéka wa wani dunyansé gunat yéku kundi wandarén Jisas Kraiské.

Nané taangétmba yatéte yéku musé yakwa du dakwa ténanéngé wa Got wandén

¹³ *Jisas Kraissna kundi vékutake bulaa guné yéku mawulé male ma vékungunék. Vékute Jisas Kraiss waambule yaaké yakwa sapakngé vékulakate, ma kutkale yatéte déké kaavéréngunék. Got wani sapak gunat yékun yamuké vékulakate, ma yékunmba yatéte Jisas Kraiské kaavéréngunék. ¹⁴⁻¹⁵ **Guné aapambéréna kundi vékute yatékwa nyambalésé pulak ma yaténgunék. Yatéte Got wandékwa pulak ma yangunék. Yate talimba Gorké vékukapuk yatéte yangunén kapérandi musé yaasékatake yéku musé male ma yangunék. Got yéku musé male yapékandékwa. Guné déku du dakwa téngunéngé wa Got gunat waandén. Guné wandékwa pulak yate yéku musé male ma yangunék. Yate yéku mawulé vékupékaatéte yékunmba male ma téngunék. ¹⁶ Gotna nyéngaamba ani kundi wa kwaakwa: Got wa wandén, “Wuné taangét du yawutékwa pulak, guné waak taangétmba male ma yaténgunék.” Wunga wandén kundiké vékulakate yéku mawulé vékute ma yéku musé male yate yékunmba téngunék.

¹⁷ Got néma kot vékukwa néma du rate du dakwa yandarén muséki wakandékwa. Wate akwi du dakwaké vékulakate nakurakmawulé male yakandékwa. Yate yékunmba male wakandékwa. Dé wunga wamuké

* 1:8: Jo 20:29 * 1:11: Lu 24:26-27 * 1:12: Mt 13:16-17; Ef 3:10-11 * 1:13: Ro 12:2 * 1:14-15: Ro 6:19; Ef 4:17-18 * 1:14-15: 2 Ko 6:16-18

vékulakate guné dale kundi bulte, “Nana aapa,” naate, déku yé ma yékunmba kavérékngunék. Guné Gotna gayét kukmba yémuké vékulakate, weyéka ani kępmaamba téte yékunmba male yatéte déku yé ma yékunmba kavérékngunék.

¹⁸⁻¹⁹ *Talimba guné kapérandi musé yate sépélak wa yaténgunén. Guna gwaal waaranga maandéka bakamu kapérandi musé yate yaténgunén pulak, wunga wa téngunén. Guné wani kapérandi musé yaasékangunéngé, wa Got yéwaat taalékéran yéku musé wa kwayéndén. Kwayéndén musé wan yéwaa yamba yé wa. Wan gol matu yamba yé wa. Wan silva matu yamba yé wa. Wani musé katik rapékaké daré. Got yéku musé wa kwayéndén. Wani yéku musé wan Jisas Kraiss wa. Jisas Kraiss guné Setenna taambamba kéraae guna kapérandi musé kururéké wa kiyaandén. Kiyaandéka déku nyéki vaakwan. Got yandarén kapérandi musé kururéndéngé talimba dunyan de yéku nyansipsip viyaandaka deku nyéki vaakwan. Wani nyansipsipna nyéki déké vaakwan pulak, wa Jisas Kraissna nyéki vaakundén, gunéké. ²⁰ Talimba Got ani kępmaa yakapuk rate wa Jisas Kraissét wandén, yananén kapérandi muséké kiyaandéngé. Sésékuk sékéyak yaaké yakwa sapak bari yaakandékwa. Yaamuké vékulakate, bulaa Got gunat yékun yaké wandéka wa Jisas Kraiss gaayandén. ²¹ Gaaye yananén kapérandi muséké kiyaandéka guné Gorké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naangunéngwa. Jisas Kraiss kiyaandéka Got wandéka wa nakapuk taamale waarapndén. Taamale waarapndéka Got wa dat mayé apa kwayétake déku yé kavérékndén. Got wunga yandéngé guné déké yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naangunéngwa. Wangé guné déku gayét kure yémuké mawulé yate kaavéréngunéngwa.

Déku jémbaamba yaalan du dakwaké ma néma mawulé yakwak

²² *Guné Gotna kundi yékunmba vékulakate wandékwa pulak yangunénga guna mawulé yékunmba téndékwa. Téndéka wa Jisas Kraissna jémbaamba yaalan du dakwaké mawulé yangunéngwa. Yangunéngwangé vékulakate, gunat wawutékwa: Guné yéku mawulé vékute apa yate déké ma néma mawulé yangunék. De gunéké néma mawulé yakandakwa. ²³ *Talimba guna aasambéré guné kéraandaka guné kémba kém téngunén. Bulaa kulé mawulé kéraae kulé du dakwa Gotna kémba téngunéngwa. Got dé guna aapa wa. Dé katik kiyaaké dé. Déku kundi rapékakandékwa. Guné wani kundi vékwe Gotna kémba yékunmba tépékaa-kangunéngwa apapu apapu. ²⁴ *Gotna kundiké ani kundi wa kwaakwa déku nyéngaamba:

Akwi du dakwa waara kiyaakwa pulak kiyaandakwa.

Kusondakwa yéku musé, waaranjé rékaa yate vaakére biyaawukwa pulak, biyaawundékwa.

²⁵ Néman Du Gotna kundi apapu apapu rapékandékwa.

Katik biyaawuké dé.

Wani kundi wan gunat talimba wandarén kundi wa, Jisas Kraiské.

2

Néman Du Kraiss wan yéku matu pulak rapékakwa du wa

¹ *Guné Gotna kémba téte akwi kapérandi mawuléké ma kuk kwayéngunék. Yate papukundi wakapuk yate akwi papumusé waak ma yaasékangunék.

* 1:18-19: 1 Ko 6:19-20; Jo 1:29 * 1:22: Jo 13:34 * 1:23: Jo 1:13; 1 Pi 1:3-4 * 1:24: Ais 40:6-8 * 2:1: Ef 4:22

Némaamba musé kurerékwa du dakwat bulyé yaa yaké yambak. Nak du dakwaké kapérandi kundi waké yambak. ² Wani kapérandi mawuléké kuk kwayétake Gotna kundiké ma néma mawulé yangunék. Kulé kulé kéraandakwa nyambalé munyaa kaké néma mawulé yandakwa pulak, guné Gotna kundi vékuké ma néma mawulé yangunék. Déku kundi wan yéku kundi wa. Guné déku kundi vékungunu dé guna mawulémba randu guné déké ras waak vékute, apa yate, kulé mawulé kéraae apapu apapu yékunmba tépékaa-kangunéngwa. ³ Guné, Néman Du Jisas Kraiské gunéké sémbéraa yandékwangé, wa vékuséngunén. Vékusékte akwi kapérandi mawuléké ma kuk kwayéngunék.

⁴*Asa du wa de rapékakwa du Jisas Kraiské kuk kwayéndarén. Got déké yamba kuk kwayéndékwe wa. Got déké néma mawulé yandékwa. Yate dat wandén, déku jémbaa yandéngé. Wandéka wa dé yéku du randékwa, Gotna ménimba. Dé gaa kaandakwa yéku matu pulak wa téndékwa. Guné déké kuk kwayén du dakwa yan pulak, yaké yambak. Guné déké yaae déku kundi yékunmba ma vékungunék. ⁵ Vékungunu wa Got guné kéraae déku kémba taakakandékwa. Got gaa kutkwa du pulak wa randéka, guné gaa kutndékwa matu pulak wa téngunénga, Got wani yéku matu pulakét wa gaa kutndékwa. Wani gaa wan déku kém wa. Guné Jisas Kraiské yékunmba vékulakangunu Got guné kéraae déku kémba taakakandékwa. Taakandu guné déké jémbaa yate yéku mawulé vékute déku yé kavéréngwa du dakwa wa tépékaa-kangunéngwa. Jisas Kraiské wandu Gotna Yaamambi guna mawulémba wulaae téndu guné wunga tépékaa-kangunéngwa. Tépékaangunu Got déké yangunéngwa jémbaaké mawulé yakandékwa.

⁶*Gotna nyéngaamba Jisas Kraiské Got wandén gwaaménja kundi anga wa kwaakwa:

Ma véku. Saionmba gaa kutkawutékwa.

Taale yéku néma matu nak taakakawutékwa.

Talimba wani matuké wawutén.

Wani matuké yékunmba vékulakakwa du dakwa yékunmba tékandakwa.

Jisas Kraiské Gotna nyéngaamba wani kundi wa kwaakwa. ⁷*Guné Jisas Kraiské yékunmba vékulakate déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naakwa du dakwa, déké wangunéngwa, “Wan yéku du wa. Déké néma mawulé yanangwa.” Wunga wangunénga déké yékunmba vékulakakapuk yakwa du dakwa wa de déké kuk kwayéndakwa.

Wunga yandakwangé Jisas Kraiské ani kundi waak Gotna nyéngaamba wa kwaakwa:

Gaa kutkwa du de yéku matuké waakte nakurak matuké kalik yatakandaka baka randén.

Randéka Néman Du Got wani matut vétake wandén, “Wan yéku matu wa. Wani matu randu gaa yékunmba kwaakandékwa.” Wunga watake wani matu kéraae taakandéka wa gaa yékunmba kwaan.

⁸*Nak gwaaménja kundi waak Jisas Kraiské, déké kuk kwayén du dakwaké waak anga wa kwaakwa Gotna nyéngaamba:

Du dakwa wani matumba maan vatémbokandakwa.

De wani néma matumba vaakétkandakwa.

Wani kundi kwaandéka Jisas Kraiské yékunmba vékulakakapuk yakwa du dakwa wa de Gotna kundiké kuk kwayéndakwa. Kuk kwayéte wa Jisas Kraiské kuk kwayéndakwa, de néma matumba vaakérén du dakwa wani matuké kuk

* 2:4: 1 Ko 3:11; Ro 12:1   * 2:6: Ais 28:16   * 2:7: Sam 118:22   * 2:8: Ais 8:14

kwayéndakwa pulak. De déké wunga kuk kwayéké yandakwangé wa Got talimba wa wandén.

Nané Gotna du dakwa wa ténangwa

⁹ *Guné wani du dakwa pulak yamba yé wa. Got gunat wa wandén, déku jémbaamba yaalangunéngé. Guné Gotna gaamba jémbaa yakwa duna taalé kéraae Gorké jémbaa yate déku yé wa kavérékngunéngwa. Guné Gorké yékunmba vékulakakapuk yakwa du dakwa yaasékatake Gorkémba male yékunmba vékulakate wa yaténgunéngwa. Guné Gotna du dakwa wa téngunéngwa. Got gunat wa wandén, déku yéku laku jémbaaké akwi du dakwat wangunéngé. Talimba guné Setenna taambamba téte, wa gangumba téngunén. Got guné Setenna taambamba kéraandéka bulaa Gotna taambamba wa téngunéngwa. Téte guné nyaa kaalékwanmba yékunmba tépékaangunéngwa. ¹⁰ *Talimba guné baka du dakwa wa téngunén. Bulaa Gotna du dakwa wa téngunéngwa. Talimba Got gunéké sémbéraa yandékwangé yamba vékuséknungéngwe wa. Bulaa gunéké sémbéraa yandékwangé vékusékte yékunmba téngunéngwa.

Nané ma Gotna jémbaa yakwa du dakwa tékwak

¹¹ *Néma mawulé yawutékwa du dakwa, gunat wawutékwa. Nané ani kápmaamba yatéte nak gayé du dakwa pulak a ténangwa. Nané ani kápmaamba ayélap sapak male tékanangwa. Ani kápmaamba katik tépékaaké nané. Gotna gayét ye wamba rapékakanangwa. Wani muséké vékulakate wa gunat wawutékwa. Guné ma yéku mawulé male vékungunék. Gotna kundi vékukapuk yakwa du dakwa yakwa pulak, guné kapérandi musé yaké mawulé yaké yambak. Guné kapérandi muséké ma kuk kwayéngunék. Wani kapérandi mawulé guna yéku mawulé wa yaavan kutndékwa. ¹² *Guné jéraawu yate yéku mawulé vékute yékunmba téngunék. Gotna kundi vékukapuk yakwa du dakwale yatéte ma yékunmba téngunék. Wunga téngunu de gunéké kapérandi kundi wate, “De nana kundi vékukapuk yakwa du dakwa wa,” naandaru, wa Got wandu wa vékusék-ngandakwa guné yéku musé male yangunéngwangé. Got néma kot vékute néma du raké yandékwa sapak de yangunéngwa yéku muséké vékusékte Gotna yé kavérékngandakwa.

¹³ *Guné Néman Du Jisas Kraisna jémbaamba yaale ani kápmaamba tékwa du dakwana néma duna kundi vékute wandakwa pulak ma yangunék. Gavmanna néma du wandékwa pulak ma yangunék. ¹⁴ Gavmanna néma du wan dunyansé de waak wandakwa pulak ma yangunék. Gavmanna néma du wani duwat wa wandén, de dale jémbaa yate nak gayémba tékwa du dakwaké yékunmba véndaréngé. Wunga yate wa du dakwa yan kapérandi musé det waambule yakatate yéku musé yakwa du dakwana yé kavérék-ngandakwa. Wunga yamuké vékulakate wandakwa pulak ma yangunék. ¹⁵ *Guné wunga yate yéku musé yakangunéngwa. Wunga yangunéngé wa Got mawulé yandékwa. Guné wunga yangunu Gorké vékukapuk yakwa du dakwa gunat véte de gunat katik waaruké daré. ¹⁶ *Kulaangamba kwaakwa du pulak téké yambak. Guna mawulémba vékulakate ma yékunmba téngunék. Guné Gotna jémbaa yakwa du dakwa téte wa guna mawulémba vékulakate kapérandi musé yakapuk yate yéku musé male ma yangunék. ¹⁷ Guné akwi du dakwaké ma mawulé yangunék. Guné Jisas

* 2:9: Ef 5:8   * 2:10: Ro 9:25; 1 Pi 1:3   * 2:11: Ga 5:16, 17, 24   * 2:12: Mt 5:16
* 2:13: Ro 13:1-7   * 2:15: 1 Pi 3:15-17   * 2:16: Ga 5:13

Kraisna jémbaamba yaalan nak du dakwaké ma néma mawulé yangunék. Guné Gotna kundi yékunmba ma vékungunék. Guné gavmanna néma du déku yé ma kavérékngunék.

Nané Krais yatan pulak ma yatékwak

¹⁸ *Guné demba jémbaa yakwa du dakwa, gunat jémbaa kwayékwa akwi du dakwana kundi kutkale vékute wandakwa pulak ma yangunék. Yate déké ma mawulé yangunék. Gunéké yékunmba véte gunat yéku musé yakwa du dakwa, gunéké yékunmba vékapuk yate gunat kapérandi musé yakwa du dakwa waak, deku kundi kutkale vékute wandakwa pulak yate, déké ma mawulé yangunék. ¹⁹ Guné kapérandi musé yakapuk yate, Gotna kundi vékute yéku musé yangunu de gunat yaavan kutndaru guné kaangél kutngunan, wan yékun wa. Guné wunga yangunu Got gunéké mawulé yakandékwa. Yaké yandékwangé vékulakate gunat jémbaa kwayékwa akwi du dakwaké ma mawulé yangunék. ²⁰ *Guné kapérandi musé yangunu gunat viyaandaru guné kaangél kutte yéku mawulé vékungunan, wan néma musé yamba yé wa. Guné yéku musé male yangunu gunat viyaandaru guné kaangél kutte yéku mawulé vékungunan, wan néma musé wa. Guné wunga yangunu wa Got gunéké mawulé yakandékwa.

²¹ *Got gunat wa wandén, guné Jisas Krais ani képmaamba yatan pulak yaténgunéngé. Krais gunéké vékulakate wa apakangél kutndén. Gunat yéku yapaté wa wakwasnyéndén, guné dé yatan pulak yatémuké. ²² *Krais ké ani kundi wa kwaakwa Gotna nyéngaamba: Dé kapérandi musé ras yamba yandékwe wa. Dé papukundi ras yamba wandékwe wa. ²³ *Dat kenakndaka dé deku kundi yamba waambule wandakwe wa. Dé kaangél kutte det wani kaangél kukmba yakatamuké yamba wandékwe wa. Dé néma kot vékuké yakwa néma du Gorké yékunmba vékulakandén, dé dat yékun yandéngé. Dé Got néma kot vékute yéku kundi male wandékwangé yékunmba vékulakandén, dé dat yékun yandéngé. Vékulakate dat kaangél kwayén duké kapérandi musé yamba yakatandékwe wa. ²⁴ *Dé déku sépémba nané yan kapérandi musé wa yaatandén. Yaate wa takwemimba kiyaandén. Nané kapérandi mawulé yaasékatake yéku mawulé male vékunanéngé wa takwemimba kiyaandén. Dé gunéké apakangél kure kiyaae wa guné kururéndén. ²⁵ *Talimba guné sipsip yeyé yaayate yaambu yaasékandakwa pulak, wa guné Gorké yéngangwa yaambu yaasékangunén. Ye bulaa Jisas Krais ké a waambule yaangunén. Dé sipsipké séngite kaavérékwa du pulak yate gunéké yékunmba véndu guna mawulé yékunmba tékandékwa. Bulaa guné Gorké yéngangwa yaambumba a nakapuk yétingunéngwa.

3

Dukumbi taakwa, taakwa kéraan duké wa wandékwa

¹⁻² *Jémbaa yakwa du dakwat wawutéén pulak, wa wani kundi waak dukumbin dakwa gunat wawutékwa. Guné guna duna kundi vékute wandakwa pulak ma yangunék. Guna dunyan ras Gotna kundi yamba yékunmba vékundakwe wa. Wani du kumbin dakwa, guna duna kundi vékute wandakwa pulak yangunu, kalmu de yékunmba yaréngunéngwangé véte de waak Gotna kundi yékunmba vékuké daré? De guna kundi vékumuké kalik yate, guna yéku yapaté véte, kal guna dunyansé de waak Gotna kundi yékunmba vékuké daré? ³ *Guné, du

* 2:18: Ef 6:5-7   * 2:20: 1 Pi 4:14   * 2:21: Mt 16:24   * 2:22: Ais 53:9   * 2:23: Ais 53:7; Ro 12:19   * 2:24: 2 Ko 5:21   * 2:25: Jo 10:11   * 3:1-2: Ef 5:22-24; 1 Ko 7:12-16; Ta 2:4-5   * 3:3: 1 Ti 2:9-10

dakwana ménimba yéku dakwa téké vékute, némbé saawi sépé kusokwa muséké vékulakaké yamarék. ⁴ Yamba wa. Guné yéku dakwa téké mawulé yate yéku mawuléké ma vékulakangunék. Du dakwat waarukapuk yate, yakélak kundi bulte, guna yé kavérékngapuk, ma yékunmba yaréngunék. Wunga yangunu, Got wakandékwa, “Wan yéku yapaté wa yangunéngwa. Guné yéku dakwa wa.” Naakandékwa.

⁵ Talimba Gorké yékunmba vékulakate déku yé kavérékngwa dakwasé deku duna kundi vékute, wandarén pulak yate, de wunga yéku mawulé vékundarén.

⁶ Talimba yaran taakwa Sera waak wunga yalén. Lé yéku mawulé vékute léku du Abrahamna kundi vékute wandén pulak yalén. Yate dat, “Wuna néma du wa,” naalén. Guné yéku mawulé vékute yéku yapaté yate nak muséké wup yakapuk yangunan, wa guné Serana gwaal waaranga maandéka bakamu pulak wa yarékangunéngwa.

⁷ *Guné taakwa kéraan dunyansé, guné waak ma yéku mawulé vékungunék. Vékute guna taakwale ma yékunmba yaréngunék. Taakwa sépé guna sépé pulak yamba apa yandékwe wa. Wani muséké vékulakate guné déké vékulakate déké ma yékunmba véngunék. Det waak Got kulé mawulé kwayékandékwa, de waak apapu apapu yékunmba yatépékandaréngé. Guné dunyan, guna dakwaké yékunmba véte, Gorét waatakungunu wa dé guna kundi vékukandékwa.

Nané ma nakurakmawulé yate kutkale yatékwak

⁸ *Bulaa ani kundi anga wasékéyak-ngawutékwá. Guné akwi Jisas Kraiswa jémbaamba yaale, nakurakmawulé yate déku jémbaamba yaalan nak du dakwaké vékulakate déké ma néma mawulé yangunék. Yate déké sémbéraa yate, guna yé kavérékmarék. ⁹ Nak du dakwa gunat kapérandi musé yandaru guné det kapérandi musé yakataké yambakate. De gunat kapérandi kundi wandaru det kapérandi kundi waambule waké yamarék. Guné wunga wakapuk yate Gorét ma waatakungunék, dé det yékun yandéngé. Got déku jémbaamba yaalangunu gunat yékun yamuké gunat wa wandén. ¹⁰ *Wunga yangunéngé ani kundi wa kwaakwa Gotna nyéngaamba:

Guné yékunmba male tépékaaké mawulé yate, guné kapérandi kundi nakapuk bulké yambak.

Papukundi waké yambak.

¹¹ Guné kapérandi muséké ma kuk kwayéte yéku musé yangunék.

Guné dele waaru waariyaké yamarék. Yangunu guna mawulé yékunmba téndu guné dele yékunmba yaréngunék.

¹² Néman Du Got kapérandi musé yakwa du dakwat véte wa det kuk kwayéndékwa.

Dé yéku musé yakwa du dakwat véte det yékun yandékwa.

Yate waatakundakwa kundi vékundékwa.

Vékute wandu guné yékunmba male yatépéka-kangunéngwa.

Yéku musé yate nané kaangélké wup katik yaké nané

¹³ *Guné apa yate yéku musé male yangunu, nak du dakwa gunat yaavan kutmuké kalik yakandakwa. ¹⁴ Guné yéku musé male yangunu du dakwa ras gunat yaavan kutndaru, guné kaangél kutte ma yéku mawulé vékungunék. Got gunat yéku musé kwayékatakandékwa. Guné wani du dakwaké wup yaké yambak. Yangunu guna mawulé katik kapére yaké dé. ¹⁵ *Yamba wa. Guna mawulé

* 3:7: Ef 5:25-30; Kl 3:19 * 3:8: Ro 12:16-18; Mt 5:44; 1 Te 5:15; Ef 4:32 * 3:10: Sam 34:12-16 * 3:13: Mt 10:28; Ro 13:3 * 3:15: Kl 4:6; 1 Pi 2:15

yékunmba téndu guné Jisas Kraiské yékunmba vékulakate guna mawulémba ma wangunék, “Jisas Kraiské wan nana Néman Du wa. Dé nanéké yékunmba véndékwa.” Wunga wangunu de guna mawuléké gunat waatakundaru, guné yéku kundi waambule yakélak ma wangunék. Jisas Kraiské waambule yaandu guné dale apapu apapu yékunmba rapékamuké wate, wa deku kundi waambule ma yakélak wangunék.

¹⁶ Guna mawulé ma yékunmba téndék. Téndu guné Jisas Kraiské vékulakate yéku yapaté male ma yangunék. Yangunu nak du gunat véte, “Wan kapérandi musé yakwa du dakwa wa,” naandaran, wan papukundi wa wakandakwa. Papukundi watake kukmba de nékéti yakandakwa.

¹⁷ *Ma véku. Nané kaangél kutnanéngé Got mawulé yandan, nané wani muséké ma mawulé yakwak. Nané yanangwa kapérandi yapatéké kaangél kutnana wan yékun yamba wa. Nané yanangwa yéku yapatéké kaangél kutnana wan yéku musé wa.

Krais yanané kapérandi musé yasnyéputiké wa kiyaandén

¹⁸ Jisas Kraiské waak dé kaangél wa kutndén. Kaangél kure wa kiyaandén. Du dakwa yandarén kapérandi musé yasnyéputiké wa kiyaandén. Nakurak apu male wa kiyaandén. Wanana yaak wa. Jisas yéku musé male yakwa du nané kapérandi musé yakwa du dakwaké wa kiyaandén. Gorké yaae déku kundi yékunmba vékulakananéngé wa kiyaandén. Dat vijaandékndaka déku sépé wa kiyaan. Kiyaandéka déku kwaminyan baka rapékandékwa. ¹⁹ *Rate talimba kiyaan du dakwana kwaminyan rakwa taalémba ye det Gorké kundi wandén. Talimba Got wani du dakwana kwaminyan kulaangamba taaka pulak, wa det wani taalémba taakandén. ²⁰ *Wani kwaminyan wan Gotna kundi kuk kwayén du dakwana kwaminyan wa. Talimba Noa yatan sapak wani du dakwa de Gotna kundi kuk kwayéndarén. Noa sip pulak yandéka Got wani du dakwa déku kundi yékunmba vékudaréngé kaavéréndéka, de déku kundi kuk kwayéndarén. Kuk kwayéndaka néma gu wiye akwi kípmaa kawulépndéka de akwi kulak ke kiyaasandandarén. Ayélapkéri du dakwa, du dakwa taambak kayék kupuk male wa Gotna kundi yékunmba vékute wani sipmba wulaandaka Got wa det yékun yandén. Yandéka wa yékunmba yaréndarén. De yamba gumba dawuliye kulak ke kiyaandakwe wa.

²¹ *Wani gu wan nyaap pulak wa. Wani guké vékulakate Jisas Kraiské yémba yaakunangwa guké vékulakanangwa. Nané déku yémba gu yaakute wa du dakwat wakwasnyéngwa, dé kiyaae taamale waarape Setenna taambamba nané kéraandéngé. Nané Jisas Kraiské yémba gu yaakute nana sépémba kwaakwa téki yakwasnyéké yamba vékulakanangwe wa. Nané déku yémba gu yaakute Gorké yéku mawulé vékute, déku jémbaa kutpékaatéké wananu, dé nana kapérandi mawulé kururémuké wa vékulakanangwa. ²² Jisas Kraiské Gotna gayémba waare wa déku yékutuwa taambamba randékwa. Wamba rate néma du wa randékwa, Gotna kundi kure gaayakwa duale akwi néma duké waak. Néman Du rate akwi néma duwat wa taalékérandén.

4

Kraisna jémbaa kutpékaatéte ma kaangél kutkwak

¹ *Guné Jisas Kraiské ma nakurakmawulé yangunék. Dé ani kípmaamba yatéte déku sépémba kaangél wa kutndén. Kal guné waak kaangél kutké guné?

* 3:17: 1 Pi 2:20 * 3:19: Ef 4:9-10; Fl 2:9-10 * 3:20: Jen 7:7 * 3:21: Ro 6:4; Ta 3:4-5; Jo 3:5; Ef 1:20-21 * 4:1: 2 Ko 5:15

Wani muséké guné wup yaké yambak. Guné kaangél kutte kapérandi musé yaké mawulé yaké yamarék. ²*Yate ani kápmaamba téte guné ani kápmaana muséké gén gén naakwa duna kapérandi mawulé pulak vékuké yambak. Got mawulé yandékwa pulak ma yangunék. ³*Talimba guné Gotna kundi vékukapuk du dakwa yatéte Gorké yékéyaakmba tékwa du dakwa yakwa pulak, guné késpulak nakpulak kapérandi musé wa yangunén. Wani kapérandi musé anga wa: Nak du dakwale kapérandi musé yandakwa, kapérandi mawulé vékute kapérandi musé yandakwa, waanggété gu kate waanggété yandakwa, néma paat yate némaamba kakému némaamba waanggété gu waak kate kapérandi musé yandakwa, Gorké vékulakakapuk yate papungotna yé kavérékndakwa, wunga kapérandi musé yandakwa. Talimba guné waak wunga wa yangunén. ⁴Bulaa wani kapérandi musé yamba yangunéngwe wa. Gorké vékulakakapuk yakwa du dakwa kapérandi musé yate, guné de tékwa pulak tékapuk yangunéngwangé vatvat naate, wa gunat kapérandi kundi wandakwa. Wate gunat waarundakwa. ⁵Wani muséké kapéremawulé vékuké yambak. Ma vékulaka. Kukmba de saakiye néma kot vékuké yakwa néma du Gotna ménimba tékandakwa. Téte de yandarén kapérandi muséké Gorét wakandakwa. Wandaru Got kiyaakapuk baka kulé tékwa du dakwa, kiyaan du dakwaké waak kundi wakandékwa. ⁶*Got du dakwat yandarén kapérandi musé waambule yakatandéka wa kiyaandarén. Ani kápmaamba tékwa akwi du dakwat yandarén kapérandi musé waambule yakatakandékwa. Nak du, de kiyaan du dakwat Gotna kundi wa kwayéndarén, Got rapékandékwa pulak deku kwaminyan rapékandaréngé.

Got tiyaan mayé apa kéraae det ma yékun yakwak

⁷*Akwi musé késkwate yakwa sapak bari yaakandékwa. Bari yaaké yandékwangé vékulakate guné yéku mawulé vékute ma kutkale téngunék. Guné Gorale kundi bulké yéku mawulé vékute ma yékunmba tépékaangunék. ⁸Téte ani néma muséké ma vékulaka. Nak néma musat wa taalékérandén. Guné Jisas Kraisna jémbaamba yaalan nak du dakwaké ma néma mawulé yangunék. Yangunu de gunéké ma néma mawulé yandarék. Guné déké wunga néma mawulé yate, gunat yandakwa kapérandi muséké katik vékulakaké guné. ⁹Guné nak du dakwat yékun yate de gunale rate kakému kandaréngé, guné yéku mawulé vékute det ma wangunék. Wani muséké kapéremawulé yaké yamarék.

¹⁰*Guné késpulak nakpulak jémbaa yangunéngé, wa Got gunat késpulak nakpulak mayé apa kwayéndén. Got kwayéngé vékulakate, guné nak nak wani mayé apa kéraae guna du dakwat ma yékun yangunék. ¹¹Got gunat kundi kwayémban mayé apa kwayéndu, wa guné déku kundi det ma kwayéngunék. Det yékun yamban mayé apa Got gunat kwayéndu, wa guné wani mayé apa kéraae det yékun yate dele jémbaa ma yangunék. Akwi jémbaa yate guné yéku musé male ma yangunék, nak du dakwa gunat véte Jisas Kraiské vékulakate Gotna yé kavérékmuké. Dé mayé apa yapékakandékwa apapu apapu. Dé néma du rapékakandékwa apapu apapu. Yi wan wanana wa.

Nané Kraisna du dakwa kaangél kutkanangwa

¹²Néma mawulé yawutékwa du dakwa, gunat wawutékwa. Guné Jisas Kraiské yékunmba vékulakangunu Got guna mawulé yakwe véké wate yi naandu kapérandi musé gunéké yaakandékwa. Yaandu guné néma kaangél kutkangunéngwa. Kutte guné kapéremawulé vékute vatvat naaké yambak. Anga

* 4:2: 1 Jo 2:16-17 * 4:3: Ef 2:2-3; Ta 3:3 * 4:6: Ro 8:10 * 4:7: Ro 12:9-13

* 4:10: Ro 12:6-8; 1 Ko 12:4-7

waké yamarék, “Kamuké dé wani kapérandi musé nanéké male yaa?”¹³ Wunga wakapuk yate ma yéku mawulé vékungunék. Yate anga ma wangunék, “Talimba Jisas Kraisét kapérandi musé yandaka dé néma kaangél wa kutndén. Bulaa nanat waak kapérandi musé yandaka nané kaangél a kutnangwa. Kukmba dé néma mayé apa yate waambule yaandu nané waak dale rate mayé apa yakanangwa.” Wunga wate mawulé tawulé ma yangunék, gunéké yaaké yakwa kapérandi muséké.¹⁴ **Guné Jisas Kraisna jémbaa kutpékaaténgunu, du dakwa gunat waarute gunat kapérandi kundi wandaru, guné mawulé tawulé ma yangunék. Gotna Yaamambi guna mawulémba téndékwangé wa vékusék-ngangunéngwa. Gotna Yaamambi mayé apa yate yéku musé male yandékwa.¹⁵ Nak du dakwa de ani kapérandi musé yandakwa. De nak du dakwat viyaandékdakwa, sél yandakwa, késpulak nakpulak kapérandi musé yandakwa, nak du dakwa yan jémbaa yaavan kutndakwa, wunga yandaka nak du wani kapérandi musé waambule yakatandaka de kaangél kutndakwa. Guné wani kapérandi musé yaké yamarék.¹⁶ *Guné Jisas Kraisna jémbaa kutpékaaténgunu, de kalik yate gunat yaavan kutndaru, guné kaangél kutngunan, guné wani kaangélké nékéti yamarék. Guné Jisas Kraisna du dakwa wa téngunéngwa. Tété yéku mawulé vékute Gotna yé ma kavérékngunék.

¹⁷ Got néma kot vékute néma du raké yandékwa sapak wa yaan. Got taale déku du dakwa yan muséké kundi wate yandarén kapérandi musé waambule yakatandan, yénga pulak déku kundi vékukapuk yakwa du dakwa yan kapérandi musé kukmba waambule yakataké dé? Det némaamba waambule yakatakandékwa.

¹⁸ *Wani muséké Gotna nyéngaamba ani kundi wa kwaakwa: Got apajémba ye yéku musé male yakwa du dakwat kéraae kure yékandékwa déku gayét.

Déké kuk kwayéte kapérandi musé yakwa du dakwa yénga pulak Gotna gayét yéké daré? Yamba wa. Katik yéké daré.

¹⁹ Wani muséké vékulakate guné anga ma yangunék. Got mawulé yandu dunyansé kapérandi musé gunat yandaru guné kaangél kutngunan, guné Gorké yékunmba vékulakate guna mawulémba apamama yate ma yéku musé male yangunék. Yate guna mawulémba anga ma wangunék, “Got nané wa yandén. Ye nanéké yékunmba vékandékwa apapu apapu. Nanat katik kuk kwayéké dé. Yi wan wanana wa.” Wunga ma wangunék.

5

Guné néma du, Gotna du dakwaké ma kutkale véngunék

¹ Bulaa guna néma duwat wakawutékwa. Wuné waak dele nané Jisas Kraisna jémbaamba yaalan du dakwaké wa néma du ténangwa. Wuné wuna méni véwutén wa Jisas Kraisét kapérandi musé yandaka, takwemimba kaangél kure kiyaandéka. Vétake guné néma dusat wawutékwa. Jisas Krais waambule yaaké yakwa nyaa, dé apamama yate nyaa véte kaalékwa pulak téndu wuné apa yate dale tékawutékwa. Témuté vékulakate, a bulaa guné néma duwat wawutékwa.

² *Got gunat wandéka du dakwaké ras wa véngunéngwa. Gunat wawutékwa. Guné wani du dakwaké ma kutkale véngunék. Du deku sipsipké véndakwa pulak, guné wani du dakwaké ma kutkale véngunék. Got gunat wa wandén, “Wani du dakwaké kutkale véngunéngwa jémbaa ma yangunék.” Wunga wandéngé vékulakate guné wani jémbaa kutkale ma yangunék. Kapérandi

* 4:14: Mt 5:11   * 4:14: 1 Pi 2:19-20   * 4:16: Ap 5:41   * 4:18: Pro 11:31   * 5:2: Ap 20:28

mawulé vékukapuk yate yéku mawulé vékute wani jémbaa kutkale ma yangunék. Wani jémbaa yate kéraanguna yéwaaké vékulakapakuk yate, Gotna jémbaa yékunmba yaké vékulakate, wani jémbaa kutkale ma yangunék. ³* Yékunmba véngunéngwa du dakwat ma yakélak yangunék. Det némaamba yaké yamarék. Yate guné yéku mawulé vékute yékunmba tékangunéngwa. Téngunu yékunmba véngunéngwa du dakwa gunat véte téngunéngwa pulak yékunmba tékandakwa. ⁴ Guné néma dusé wunga yangunu, nanéké yékunmba véte akwi néma duwat taalékéran du Jisas Kraiss waambule yaaké yakwa sapak dé wandu, guné dale apapu apapu yékunmba rapékakangunéngwa. Rate dale apamama yapékate dale néma du rapékakangunéngwa.

Nana yé kavérékngapakuk yate ma yékunmba vékulakakwak

⁵ Guné naléwuré baandi, gunat waak wawutékwa. Guné guna néma duna kundi vékute wandakwa pulak ma yangunék. Guné akwi du dakwa, guna yé kavérékngapakuk yate néma duna kundi vékute nak du dakwat yékun ma yangunék. Wunga yakwa du dakwaké ani kundi Gotna nyéngamba wa kwaakwa: Deku yé kavérékngwa du dakwaké wa Got kuk kwayéndékwa. Deku yé kavérékngapakuk yakwa du dakwaké wa Got sémbéraa yate det yékun yandékwa. ⁶ Wani kundiké vékulakate guna yé kavérékngapakuk yate Gotna kundi vékute déku taambamba ma téngunék. Dé néma mayé apamama yakwa du gunéké yékunmba vékandékwa. Kukmba dé mawulé yaké yandékwa sapak guna yé kavérékngandékwa. ⁷ Dé gunéké yékunmba véndékwa. Yandu kapérandi musé gunéké yaandu dat ma waatakungunék, dé gunat yékun yandéngé.

⁸ Guné yékunmba vékulakate jéraawu ma yangunék. Néma waaléwasa kaandé yandéka kwaami tiye kaké waakndékwa pulak, guna maama Seten akwi taalémba yeyé yaayate du dakwaké waakndékwa. Det kéraae yaavan kutké wa waakndékwa. Wunga yandékwangé vékulakate guné jéraawu ma yangunék. ⁹ Guné Jisas Kraiské yékunmba vékulakate déku jémbaa ma kutpékaa-téngunék. Yate guna mawulémba apa yatéte Setengé ma kuk kwayéngunék. Guné Jisas Kraiské yékunmba vékulakangunéngwa guna mawulé yékun yandékwa. Seten guna yéku mawulé yaavan kurkapuk yamuké, wa guné dat ma kuk kwayéngunék. Anga wa vékuséngunéngwa. Gunat male yaavan kurké Satan yampa waakndékwe wa. Kraisna jémbaamaba yaale akwi kápmaampa tékwa du dakwat waak yaavan kurké wa Satan waakndékwa. Waakndéka kutngunéngwa kaangél wan de kutndakwa kaangél pulak wa.

¹⁰ Wani vakmi yaandu guné ayélap sapak male kaangél kurkangunéngwa. Kutngunu Satan gunat yaavan kurkapuk yandéénggé. Got gunat mayé apa kwayéte gunat yékun yakandékwa. Yéku musé yaandu, kapérandi musé yaandu, guné yéku mawulé vékute yékunmba téngunénggé, Got déku du dakwa gunat yéku mawulé kwayéndékwa. Kwayéte gunéké yékunmba véndékwa. Gunat wa wandén, guné Jisas Kraisale nakurakmawulé yate dale apapu apapu yékunmba rapékangunénggé. Wa Got gunat mayé apa kwayéte gunat yékun yakandékwa. Yandu guné guna mawulémba apamama yate yékunmba male tékangunéngwa. Kaangél nakapak katik kurké guné. ¹¹ Got apapu apapu apa tapa yandékwa. Déku néma mayé apa wa akwi néma duna mayé apat taalékéran. Yi wan wanana wa.

Pita anana déku kundi wasékéyakndékwa

¹² Wuna du Sailaské wuna mawulémba wawutékwa, “Dé waak Jisas Kraisna jémbaamba wa yaalandén. Yaale déku jémbaa yékunmba kuttépékaandékwa.”

* 5:3; Fm 1:14; 1 Ti 4:12; 5:1; Jo 13:14-15

Wuna wawutéka dé wunale jémbaa yandékwa. Yandéka wuné gunéké wani ayélap pavéték kundi wawutéka wuna kundi vékute wa viyaatakadén. Got gunéké sémbéraa yate gunat yékun yandékwanngé vékusékungunénngé, wa ani pavéték kundi wawutén. Guné wunga vékusékte guna mawulémba apa yate Jisas Kraisna jémbaa kuttékaa-ngunénngé wa wawutén.

¹³ Babilonmba yatéte gunale Jisas Kraisna jémbaamba yaalan du dakwasé de gunéké mawulé tawulé yandakwa. Got det waak wa wandén, de déku du dakwa téndarénngé. wuna du Mak waak dé gunéké mawulé tawulé yandékwa. De akwi wunga yandaka wa bulaa deku mawuléké gunat wawutékwa. Mak wuna kundi vékute wunale Kraisna jémbaa yate wuna nyaan pulak wa tétékwa.

¹⁴ Gotna du dakwat yanangwa pulak, guné guna du dakwaké mawulé tawulé yangunéngwa yapaté det ma yangunék. Jisa Kraisale nakurakmawulé yate tékwa du dakwa, gunat Got yéku mawulé kwayéndu guné yékunmba téngunénngé wa dat waatakuwutékwa.

Wani kundi a wasékéyakwutékwa. Yaak.

Pita kukmba viyaandén nyéngaa **Taale** ani kundi ma vé

Ani nyéngaamba Pita Jisasna jémbaamba yaalan du dakwat anga wandén, “Papukundi yakwasnyékwa dunyan ras yaae paapu yate Jisaské vékulakangunéngwa yéku mawulale guna yéku yapatale yaavan kutndakwa. Guné deku kundi vékuké yambakate. Jisasna kundi kure yaakwa dunyansé kwayén kundi ma kulki naangunék. Wani yapaté yate wa Gorké kurkale vékusékte wa Néman Du Jisaské waak kurkale vékusék-ngangunéngwa. De Jisasna kundi kure yaakwa dunyansé Jisas dekét deku ménimba véte wa vékudarén Jisas det yakwasnyéndén kundi.” Naandén Pita.

Dunyan ras anga wandarén, “Jisas katik waambule yaaké dé.” Naandarén. Ani nyéngaamba Pita anga wandén, “Jisas yaakandékwa. Yi, bari yamba yaandékwe wa. Yate angaké wa yandékwa. Got kalik yandékwa du dakwa nak lambiyakndénggé. Akwi Jisasna jémbaamba yaalananénggé wa mawulé yandékwa. Wanngé du dakwaké yakélak yakélak yate wa kaavéré-pékandékwa.” Naandén.

¹ Wuné Saimon Pita gunéké viyaatakawutékwa. Wuné Jisas Kraisna jémbaa yate déku kundi kure yaakwa du gunéké wa viyaatakawutékwa. Guné Gorké yékunmba vékulakakwa du dakwa, gunéké wa viyaatakawutékwa. Nané Jisas Kraisna kundi kure yaakwa du Gorké yékunmba vékulakanangwa pulak, guné nanale nakurakmawulé yate Gorké yékunmba vékulaka-ngunéngwa. Vékulakate guné nanale déku du dakwa wa téngunéngwa. Jisas Krais wan nana Néman Du Got wa. Jisas Krais wan dé Satanna taambamba nanat kéraakwa du wa. Dé yéku musé male yapékate nanat yéku mawulé tiyaandén, nané Gorké wunga yékunmba vékulakananénggé. Guné nanale Gorké yékunmba vékulakan-gunénga wa gunéké viyaatakawutékwa.

² Guné akwi Got, nana Néman Du Jisaské waak, yékunmba vékusék-ngunénggé mawulé yawutékwa. Guné Gorké ras waak yékunmba vékuséngunu, Got gunéké sémbéraa yate gunat yékun yate, yéku mawulé ras waak kwayéngu yékunmba téngunénggé, wa dat waatakuwutékwa.

Got wakandéngdéka wa nané déku du dakwa ténangwa

³⁻⁴ Got nanat wa wandén, nané apa yandékwa pulak, apa yate dale yékunmba tépékaa-nanénggé. Nanat wa wandén, nané yéku musé male yandékwa pulak, yéku musé male yananénggé. Wandéka nané déku jémbaamba yaale déku mayé apa, yandén yéku musé waak véte wa vékuséknangwa. Dé nanat wandén pulak yakandékwa. Nané ani képmaa yaasékatake Gotna gaayét yénanu Got nanéké yékunmba véngu nané yékunmba rapéka-kanangwa apapu apapu. Wunga vékusékte nané dale nakurakmawulé yate anga waak wa vékusék-nangwa. Got nanat déku mayé apa wa tiyaandén, nané yéku mawulé vékute yéku yaambumba yénanénggé. Nané Gorké gunat wa yakwasnyénanén, guné Gorké vékusékte, Gorké vékusékngapuk yakwa du dakwa yandakwa kapérandi muséké kuk kwayéngunénggé. Nané Gorké gunat wa yakwasnyénanén, guné Got yakwa yapaté pulak yéku yapaté male yangunénggé.

⁵ Guné wani muséké vékulakate, Gorké yékunmba vékulakate, déku kundiké, “Yi wan wanana wa,” naate, néma jémbaa yate anga waak ma yangunék. Yéku musé male ma yangunék. Yate anga waak ma yangunék. Gorké yékunmba ma

vékuséngunék. ⁶ Vékusékte anga waak ma yangunék. Guné guna mawulémba kurkale ma vékulakangunék, kapérandi musé yakapuk yamuké. Vékulakate anga waak ma yangunék. Guné guna mawulémba apa yate Gorké yékunmba ma vékulaka-pékaténgunék. Yéku musé gunéké yaandu kapérandi musé gunéké yaandu Gorké yékunmba ma vékulakapékaténgunék. Vékulakate anga waak ma yangunék. Guné Gotna yé kavérékte ma yéku musé male yangunék. ⁷ Yate anga waak ma yangunék. Guné Jisas Kraisna jémbaamba gunale yaalan du dakwaké ma mawulé yangunu. Yate anga waak ma yangunék. Guné deké néma mawulé yate det ma yékun yangunu.

⁸ Guné apa yate wani yéku musé akwi wunga yangunan, wa guna mawulé yékunmba wa tékandékwa. Téndu guné nana Néman Du Jisas Kraiské ras waak vékusékte déku jémbaa yékunmba kutpékaatéte déké yéku jémbaa male wa yatékangunéngwa. ⁹ Wani yéku musé yakapuk yakwa du dakwa de méni kiyaan du dakwa yaambu vékapuk yandakwa pulak, wa de Gorké yéngangwa yaambu yamba yékunmba vésekndakwe wa. Yate yandarén akwi kapérandi musé Got talimba yasnyéputingé wa yékéyaak yandarén.

¹⁰ Jisas Kraisna jémbaamba yaale wuna aanyé waayéka nyangengu pulak tékwa du dakwa, wani muséké vékulakate gunat wawutékwa. Got gunat wa wandén, guné déku du dakwa tépékaa-ngunénngé. Wunga wandén du dakwa guné apa yate yékunmba ma téngunék. Wunga téngunan, wa guné Gorké katik kuk kwayéké guné. ¹¹ Wunga yangunu, Got wandu guné yéku yaambumba yéte déku gaayét wulaakangunéngwa. Wulaangunu dé nanat Satanna taambamba kéraakwa baan nana Néman Du Jisas Krais gunéké yékunmba véndu guné dale apapu apapu yékunmba rapéka-kangunéngwa.

¹² Guné wawutén kundi kurkale vékusékte, Gorké wandarén yéku kundi vékute, yéku mawulé vékute guna mawulémba apa yate wa yékunmba téngunéngwa. Yi wan wanana wa. Guné wawutén kundi yékéyaak yakapuk yamuké wa wani kundi gunat apapu apapu wakawutékwa.

¹³⁻¹⁴ Anga wa vékusékwutékwa. Ani képmaamba ayélapkéri sapak male tékawutékwa. Wunat bari viyaandékndaru kiyakawutékwa. Nana Néman Du Jisas Krais bari kiyaké yawutékwanngé wunat wandéka wa vékusékwutékwa. Vékusékte ani képmaamba téte guné wawutén kundi yékéyaak yakapuk yamuké, wuné wani kundi apapu apapu gunat wakawutékwa. ¹⁵ Késépéri apu gunat wani kundi wakawutékwa. Wuné kiyawutu guné wawutén kundiké nakapuk vékulaka-ngunénngé, bulaa néma jémbaa yate apapu gunat wani kundi kwayékawutékwa.

Jisas Krais nyaa véte kaalékwa pulak randéka vénanén

¹⁶ Nané nana Néman Du Jisas Kraisna mayé apaké gunat wananén. Nakapuk waambule yaaké yandékwanngé waak gunat wa wananén. Nané baka kundi vékute Jisas Kraiské yamba wanangwe wa. Nané nana ménimba déku mayé apa vétake wa wananén. ¹⁷⁻¹⁸ Nané Jisasale yeyé yaayatan dunyansé nané Jisasale Got gaayan némbumba ténanén wa. Téte nana kapmang vékunanén wa Jisasna aapa Got déku nyaan Jisasna yé kavérékndéka. Got nyaa véte kaalékwa pulak rate apa tapa yate déku mayé apa Jisasét kwayéndéka dé waak nyaa véte kaalékwa pulak randéka vénanén. Nané nana waanmba vékunanén, Gotna kundi Gotna gaayémba gaayandéka. Got anga wandéka vékunanén: “Dé wan wuna nyaan wa. Déké mawulé tawulé yawutékwa. Déké wuna mawulé yékun yandékwa.” Naandén.

¹⁹ Wani kundi vékutake wani musé vétake wa nané kurkale vékuséknangwa. Gotna yémba kundi kwayétan du talimba Jisais Kraiské kundi kwayéte, de yéku kundi wa kwayéndarén. Yi wan wanana wa. Guné waak deku kundi kurkale vékungunan, wan yékun wa. Deku kundi wan téwaayé pulak wa. Téwaayé ganngumba véreke kaaléte nanat yékun yandéka yékunmba vénangwa pulak, deku kundi nana mawulé yékun yandu, wa nané Got wan nak kundiké waak vékusék-nganangwa. Yé gétndu ganmbamba yaalakwa kun yaale véndu nyaa bari yaalaké yandékwanngé vékuséknangwa pulak, nané wani duna kundi vékunanu Jisais Kraiss nana mawulémba randu, wa dé bari waambule yaaké yandékwanngé vékusék-nganangwa.

²⁰⁻²¹ Ani kundiké ma kurkale vékulakangunék. Talimba Gotna nyéngaamba Gotna yémba kundi kwayétan dunyansé de Gotna kundi viyaatakandarén. Wani du deku mawulémba vékulakate wani kundi yamba viyaatakandakwe wa. Gotna Yaamambi deku mawulémba wulaae randéka Gotna kundi vékute wa wani kundi viyaatakandarén. Wunga yandarénngé vékulakate nané nana mawulémba vékulakate wa Gotna nyéngaamba kwaakwa kundi Gotna yémba kwayéndarén kundiké katik baka waké nané.

2

Gotna yémba papukundi kwayékwa du

¹ Talimba papukundi kwayétan dunyansé de Israel du dakwat anga wandarén, “Nané Gotna yémba yéku kundi kwayéngangwa. Yi wan wanana wa.” Wunga wate paapu yandarén. Papukundi kwayékwa du gunat waak wakandakwa, “Nané Gotna yémba yéku kundi kwayéngangwa. Yi wan wanana wa.” Wunga wakwa du késpulak nakpulak papukundi yakélak yakélak wate nak du dakwana mawulé yaavan kurkandakwa. De papukundi bulte kapérandi musé yate ani kapérandi musé waak yakandakwa. De nana Néman Du Jisais Kraiské kuk kwayékandakwa. Dé det Satanna taambamba kéraandénngé yékunmba vékulakakapuk yate déké kuk kwayékandakwa. De wunga yandaru Got wani kapérandi musé det bari waambule yakata-kandékwa. ² De késpulak nakpulak kapérandi musé yandaru nak du dakwa det véte, kapérandi musé yandakwa pulak, de waak wani kapérandi musé yakandakwa. Yandaru nak du dakwa det véte de Gorké yéngangwa yaambuké kapére kundi wakandakwa. ³ Wani papukundi wakwa duna mawulé guna muséké jaambindu de paapu yate gunat wakandakwa, guné yéwaa det baka kwayéngunénngé. Talimba Got wa wandén, dé néma kot vékukwa néma du rate yandaran kapérandi musé det waambule yakatandu de lambiyakndarénngé. Watake wa det véndékwa. Véte yandarén kapérandi musé bari yakata-kandékwa.

⁴ Talimba Gotna kundi kure gaayakwa du ras kapérandi musé yandaka Got det anga yamba wandékwe, “Yénga yakét. Dékumukét. Guné mawulé yangunan, kapérandi musé yénga yangunu.” Wunga wakapuk yate dé wandéka de yaa yaanpékatékwa taalat yéndarén. Ye wamba téndakwa. Wani taalémba ganngu male wa téndékwa. Wani taalémba nyaa yamba ve wa. De wani taalémba téte kalapusmba pulak téte, Got néma kot vékute néma du raké yandékwa sapakngé wa kaavéréndakwa.

⁵ Talimba Noa yatan sapak du dakwa kapérandi musé yandaka Got yamba wandékwe, “Yénga yakét. Dékumukét. Guné mawulé yakwa kapérandi musé yénga yangunu.” Wunga wakapuk yate dé wandéka néma gu windéka gumba lambiyakndarén. De Gotna kundi vékute yéku musé male yandarénngé det wan

du Noa, déku taakwa, déku nyaan kupuk, déku méyaas kupuk, de wani du dakwa male de yékunmba yaténdarén. Yamba lambiyakndakwe wa.

⁶⁻⁸ Talimba nak sapak Sodommba tan du dakwa, Gomoramba tan du dakwa waak némaamba kapérandi musé yandarén. Lot nakurak wa yéku musé yakwa du téndén. Wani gaayé vétikmba tan du dakwa némaamba kapérandi musé yandaka Lot véte wani muséké kalik yandéka déku mawulé kapére yan. Akwi nyaa wani yéku musé yakwa du, wani kapérandi musé yakwa du dakwale téte, yandarén kapérandi musé véte, yandarén kapérandi muséké kundi ras vékute dé yandarén kapérandi muséké kalik yandén. Dé Gotna kundi vékundéka de Gotna kundi vékukapuk yandaka dé yandarén kapérandi muséké wa kalik yandén. Kalik yandéka déku mawulé bérute kapére yan. Yandéka de kapérandi musé yandaka Got wani gaayé yaavan kurké taale Lorét yékun yate dat kure yéndén, nak taalat. Kure yéte wandéka wa yaa wani néma gaayé yaane yaansékéyakén. Got wunga yatake kapérandi musé yakwa du dakwat kapérandi musé waambule yakataké yandékwanngé wa nanat wakwasnyéndékwa.

⁹ Nana Néman Du Got Lorét wunga yékun yandéka anga wa vékuséknangwa. Kapérandi musé nané déku du dakwaké yaandu dé nanat yékun yaké wa vékuséknédékwa. Vékusékte nanat yékun yate apa tiyaakandékwa, kapérandi mawulé nana mawulémba téte nanat yaavan kurkapuk yamuké. Wunga vékuséknanga Got yandarén kapérandi musé waambule yakatandéka anga waak wa vékusék-nangwa. Déku kundi vékukapuk yakwa du dakwat yandarén kapérandi musé waambule yakatamuké wa vékuséknédékwa. Vékusékte det yakatate kukmba dé néma kot vékute néma du raké yandékwa sapak dé det yandarén kapérandi musé yakatasékéyak-ngandékwa. ¹⁰ Yandakwa kapérandi musé anga yakwa duwat némaamba yakatakandékwa. Deku kapérandi mawulé vékute nak du dakwale kapérandi musé yakwa du, Gotna kundiké kuk kwayékwa du, wani duwat yandakwa kapérandi musé némaanmba waambule yakatakandékwa.

Wani papukundi wakwa du mawulé yandakwa pulak yate deku yé male kavérékte Gotna kundi kure gaayakwa dunyansat kapérandi kundi wate det wasélékndakwa. ¹¹ Gotna kundi kure gaayakwa dunyansé det kapérandi kundi yamba waambule wandakwe wa. De apamama yandaka deku mayé apa wa papukundi wakwa duna mayé apat taalékéran. Taalékérandéka de Gotna kundi kure gaayakwa dunyan det kapérandi kundi yamba waambule wandakwe wa. De Néman Du Gotna ménimba téte de rakarka yate det yamba waarundakwe wa. De det yamba wasélékndakwe wa. ¹² Wani papukundi wakwa du wan yévémبالé pulak wa. Yévémبالé mawulé yandakwa pulak yate, kurkale vékulakakapuk yate kwaawumba daawuliye kiyaandakwa pulak, wani papukundi wakwa du kurkale vékukapuk yandakwa muséké kapérandi kundi wate wasélékte wa lambiyakngandakwa.

¹³ Got det yandarén kapérandi musé waambule yakata-kandékwa, de nak du dakwana mawulémba kapérandi musé yapékaténdakwanngé. De deku mawulémba vékulakate némaamba kakému némaamba waangété kulak kate kapérandi musé ras waak yaké wa mawulé yandakwa. Yate de gaan male wani kapérandi musé yamba yandakwe wa. Nyaa waak wani kapérandi musé yandakwa. De gunale téte guna jémbaa yaavan kutndakwa. Gélé musé yéku laplapmba kwaate wani laplap yaavan kutndéka laplap kapérandi yakwa pulak, wa de gunale téte guna jémbaa yaavan kutndaka guna jémbaa kapére yandékwa. De gunale kakému kate gunat paapu wa taakandakwa. Taakate mawulé tawulé yandakwa, paapu yandarén muséké. ¹⁴ De kapérandi mawulé vékute apapu apapu

dakwat véte dele kapérandi musé yaké mawulé yandakwa. De apapu nak duna taakwale kwaaké mawulé yandakwa. Dakwa ras deku mawulémba apa yakapuk yandaka de wani dakwat paapu yate wa témbétndakwa. Deku mawulé nak duna muséké génpékaandékwa. Wunga yakwa duké Got wa wandén, de lambiyak-ndarénngé.

¹⁵ Wani du Gorké yéngwa yaambu wa yaasékandarén. Yaasékatake kapérandi yaambumba wa yéndakwa. Beorna nyaan Balam yan pulak wa yandakwa. Balam naknya naknya Gotna yémba kundi kwayéndén. Déku mawulé yéwaaké génén. Géndéka yéwaa kéraaké nak nyaa kapérandi musé nak yaké yéndén. ¹⁶ Yéndéka Got wandéka Balamna donki du pulak kundi bulte dat waarundén. Waarundéka dé wani kapérandi musé yamba yandékwe wa.

¹⁷ Wani paapu yakwa du wan kulak te kélékén kwaawu pulak wa yaténdakwa. Du dakwa kulak kaké mawulé yate, de wani kwaawumba kulak katik tuké daré. Du dakwa deku mawulé yékun yakwa kundi vékuké mawulé yate, wa de wani duna kundi katik vékuké daré. Wani du wan wimut kutndéka buwi baka yeyé yaayakwa pulak wa yaténdakwa. Yatéte deku mawulémba yamba apa yate yékunmba yaténdakwe wa. Yate de yéku musé yamba yandakwe wa. Got déké wa wandén, yaa yaanpékatékwa taalémba randarénngé. Wani taalémba ganngu male téndékwa. Nyaa yamba ve wa.

¹⁸ Wani du apapu apapu deku yé kavérékte baka kundiké bulyé yaayandakwa. Kapérandi mawulé vékute dakwale kapérandi musé yaké mawulé yapékatéte de wani kapérandi muséké wa wandakwa. Wunga yate de kapérandi muséké kuk kwayétake Jisas Kraisna jémbaamba yaalan kulé du dakwat témbétndakwa, de waak kapérandi mawulé vékute kapérandi musé yandarénngé.

¹⁹ Wani paapu yakwa du paapu yate anga wandakwa, “Got yangunén yéku muséké vékulakakapuk yate, guné Satanna taambamba baka kéraandénngé vékulakate, guné mawulé yangunéngwa akwi musé yénga yangunu. Yéku musé kapérandi musé waak yaké mawulé yangunan, guné wani akwi musé yénga yangunu. Got gunat katik waaruké dé wani muséké.” Naandakwa. Wunga wate wa paapu wa yandakwa. De Satanna taambamba yatéte wa kapérandi musé male wa yandakwa. Du dakwana mawulémba tékwa musé wa wani du dakwana mawulémba apa yakwa. Yandéka kapérandi mawulé deku mawulémba téndéka wa kapérandi musé male yandakwa. Yéku musé yaké yapatindakwa.

²⁰ Du dakwa nanat Satanna taambamba kéraakwa baan nana Néman Du Jisas Kraiské vékute, ani képmaana kapérandi muséké kuk kwayéndaru, kapérandi musé deku mawulémba nakapuk téndu, de kapérandi musé nakapuk yandaran, wa deku mawulé kapére male yakandékwa. Kukmba yandara kapérandi mawulé wa taale yandarén kapérandi mawulat taalékéraké yakwa. Taalékérandu katik yékunmba téké daré. Sépélak aapélak tékandakwa. Kalapusmba kwaakwa duké vérékwa du déké apa yandakwa pulak, wani kapérandi mawulé déké apa yandu, de sépélak aapélak tékandakwa.

²¹ Ma véku. De Jisas Kraisna jémbaaké vékusénggapuk yamunaandaru wan kapérandi musé wa. De Jisas Kraisna jémbaaké vékusékte kukmba Got wandén kundiké kuk kwayéndaran, wan néma kapérandi musé wa. ²² Wunga yandakwanngé vékulakate wanangwa kundi vétik wa vékusék-nganangwa. Anga wanangwa, “*Waasa* gwiyaatake de nakapuk waambule yéndakwa, gwiyaandarén musé nakapuk waambule kaké.” Naanangwa. Nak kundi anga wa, “*Baalé* yéku taalémba kwaae wa kapérandi taalát nakapuk waambule yéndakwa, kaarkimba kwaaké.” Wunga wate wa gwaaménja kundi wa wanangwa, kapérandi musé kuk

kwayétake kapérandi musé nakapuk yakwa du dakwaké. De kapérandi musé nakapuk yate sépélak aapélak wa tékandakwa.

3

Néman Du nakapuk waambule yaakandékwa

¹⁻² *Néma* mawulé yawutékwa du dakwa, bulaa wuné gunéké nyéngaa nak waak viyaatakawutékwa. Wani nyéngaa vétik viyaatakate Gotna yémba kundi kwayétan duna kundiké gunat wawutékwa. Jisas Kraiswa kundi kure yaakwa du nané déké gunat wananén kundiké waak gunat wawutékwa. Jisas Krai wan nanat Satanna taambamba kéraakwa nana *Néman* Du wa. Dé nanat kundi kwayéndéka wa wuné nyéngamba déku kundi gunéké viyaatakawutékwa. Bulaa gunat talimba wawutén kundi nakapuk wawutékwa, guné yéku mawulé vékute wani kundiké nakapuk vékulakangunéngé.

³ Taale guné ani muséké vékusék-ngunéngé wa mawulé yawutékwa. Jisas Krai bari nakapuk waambule yaakandékwa. Bulaa a ténangwa sapak késépéri du yaae gunat wasélék-ngandakwa. Wani apu wan kapérandi mawulé vékukwa apu wa. ⁴ De wasélékte Jisas Kraiské anga wakandakwa, “Yénga pulak dé? Dé nakapuk waambule yaaké dé wak? Dé yani? Yamba yaandékwe wa. Nakapuk katik waambule yaaké dé. Talimba baasnýe ye Got nyét képmaa akwi musé yandén pulak tén. Nana gwaal waaranga maandéka bakamu yatan sapak akwi musé wunga male tén. Bulaa waak akwi musé a wunga male téndakwa. Nak pulak yamba yaale wa.” Naakandakwa. ⁵⁻⁶ Wunga wate de ani muséké yamba vékulakandakwe wa. Talimba Got képmaa yaavan kutndén. Talimba baasnýe ye Got wandéka wa nyét képmaa yaalan. Képmaa gumba yaalandén. Gu téndéka képmaa nyéndémba tén. Téndéka Got wandéka wa néma gu wiye wa wani sapak tén képmaa kawulépe yaavan kutndén. ⁷ Got wa wandén, bulaa a tékwa nyét, képmaa, wamba tékwa akwi musé waak, kukmba yaa yaane yaansékéyakndéngé. Got néma kot vékute néma du raké yandékwa sapak, wa kapérandi musé yan du dakwat yandarén kapérandi musé yakatate wandu nyét, képmaa, wamba tékésakwa akwi musé waak, yaa yaane yaansékéyakngandékwa. Gunat wasélékngwa du wani muséké yamba vékulakandakwe wa.

⁸ *Néma* mawulé yawutékwa du dakwa, guné ani muséké ma vékulakangunék. Ani muséké katik yékéyaak yaké guné. Nana *Néman* Du Gotna mawulémba nakurak nyaa, némaamba (1,000) kwaaré, wan nakurak ayélap walka sapak male wa. ⁹ Du dakwa ras de nana *Néman* Du Jisaské wandakwa, “Dé bari waambule yaamuké wandén. Watake yamba bari waambule yaandékwe. Yakélak sakélak yaréndékwa.” Wunga wate yamba vékusékndakwe wa. Nana *Néman* Du Jisas dé du dakwa nak lambiyakmuké kalik yandékwa. Akwi du dakwaké sémbéraa yate, de kapérandi musé yaasékatake déké yékunmba vékulakandaréngé wa mawulé yandékwa. Yate deké kaavéréndékwa. Déku kundiké vékulakate akwi du dakwaké waak vékulakate wa kaavéréndékwa.

Ani nyét képmaa waak késkandékwa

¹⁰ Ma véku. Nana *Néman* Du Jisas Krai waambule yaakandékwa. Yi wan wanana wa. Sél yakwa du yaaké yandakwa sapakngé vékusékngapuk yanangwa pulak, wa akwi du dakwa nana *Néman* Du waambule yaaké yakwa sapakngé katik vékusékngé daré. Wani sapak nyét néma kaap waae yénu nyétmba tékwa akwi musé yaa yaane yaansékéyak-ngandékwa. Képmaa, képmaamba tékwa akwi musé waak yaa yaane yaansékéyak-ngandékwa.

¹¹ Got akwi musé yaavan kutmuké vékulakate guné yéku mawulé vékute yéku musé yate ma yékunmba téngunu. Got mawulé yandékwa musé male yate ma yékunmba téngunu. ¹² Got wunga yaké yandékwanngé vékulakate guné wani sapakngé ma kaavéré-ngunu. Kaavéréte guné déké yéku jémbaa male ma yangunu. Yangunu kalmu Got gunat véte waké dé, wani sapak bari yaandéngé? Wani sapak nyét yaa yaane yaansékéyakndu nyétmba tékwa akwi musé néma yaa véreke yaane yaansékéyakndu wani musé kékandékwa.

¹³ Wani muséké wup katik yaké nané. Talimba Got kulé nyét kulé képmaa waak yamuké wa wandén. Wani kulé nyét kulé képmaamba waak yéku musé male rakandékwa. Kulé nyét kulé képmaaké vékulakate, kaavéréte nané bulaa tékwa nyét képmaa kéké yandékwanngé wup katik yaké nané.

Nané ma yéku mawulé vékute Néman Duké kaavérékwak

¹⁴ Néma mawulé yawutékwa du dakwa, gunat wawutékwa. Guné wani sapak kulé nyét kulé képmaaké waak kaavéréte, guné kapérandi musé yakapuk yate, apa yate, yéku musé male yate, ma yékunmba téngunu. Guné yéku mawulé vékute Gorale nakurakmawulé yate ma yékunmba téngunu. ¹⁵ Téte guna mawulémba ma anga wangunék, “Akwi du dakwa yandarén kapérandi muséké kuk kwayéndarénngé, wa nana Néman Du Jisas Kraiss kaavéréndékwa. De kulé mawulé kéraae déku jémbaamba yaalandarénngé wa kaavéré-ndékwa. Kaavéréte wa dé bari yamba waambule yaandékwe wa.” Wunga ma wangunék. Jisas Kraissna jémbaamba yaale néma mawulé yanangwa du Pol, Gotmba yéku mawulé kéraae dé waak wani muséké wa nyéngaa viyaatakandén gunéké. ¹⁶ Viyaatakandén akwi nyéngaamba nana Néman Du Jisas waambule yaaké yandékwanngé wa viyaatakandén. Viyaatakandén nyéngaamba kwaakwa kundi ras wa vékuséknangwa. Ras yamba vékuséknangwe wa. Yate wani kundiké vékulakanangwa. Gotna kundi vékukapuk du dakwa ras deku mawulémba apa yakapuk yate wani kundi vékute wani kundiké papukundi wandakwa. Yékunmba vékukapuk yate wa mawulé yandakwa kundi wandakwa, Pol viyaatakan kundiké. Wate papukundi wandakwa. Gotna nyéngaamba kwaakwa nak kundiké waak de wunga yate papukundi wandakwa. Wunga papukundi wakwa du dakwa lambiyakngandakwa. Gorale katik raké daré.

¹⁷ Néma mawulé yawutékwa du dakwa, de wunga yaké yandakwanngé vékusékte, guné ma jéraawu yangunu. Wani papukundi wate kapérandi musé yakwa du dakwa yaae gunat paapu yandaru guné kapérandi yaambumba yékapuk yamuké, ma jéraawu yangunék. Guné waké yandakwa papukundi vékute vékungunéngwa yéku mawulé yaasékakapuk yamuké, ma jéraawu yangunék.

¹⁸ Guné yékunmbaa-sékéyak raké vékulakate jéraawu ma yangunu. Yate nanat Satanna taambamba kéraakwa nana Néman Du Jisas Kraiské vékusékte, démba yéku mawulé ras waak kéraate, déké ras waak ma vékuséknungunu. Nané déku yé ma kavérékwak. Bulaa kavérékte apapu apapu déku yé ma kavéréktépékakwak. Dé apapu apapu Néman Du rapéka-kandékwa. Yi wan wanana wa.

Wani kundi a wasékéykwutékwa. Yaak.

Jon taale viyaandén nyéngaa

Taale ani kundi ma vé

Ani nyéngaa kumdina waambu vétik wa kwaakwa. Ani nyéngaa viyaan du Jon Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa nana aapa Gorale déku nyaan Jisas Kraisale nakurakmawulé yate yaténdarénggé wa mawulé yandékwa. Wani du dakwa katik yi naaké daré, ganngumba tékwa du dakwa paapu yate det témbére kure yénderu de Got yaasékandarénggé.

Papukundi wakwa dunyan ras anga wandarén, “Jisas wan baka kápmaana du male wa. Nané pulak wa yaténdén. Wunga yaténdénggé dé wan Gotna nyaan yamba wa. Nanat kurkale yandénggé Got wan du Krais yamba wa.” Naandarén. Wunga wate anga wandarén, “Némaamba muséké kurkale vékusénggé yanangwan wan néma musé wa. Du dakwaké néma mawulé yandakwa yapaté wan kápmaana yapaté wa. Wan baka musé wa.” Naandarén.

Du dakwa wani kundi vékukapuk yandarénggé wa Jon mawulé yandén. Yate anga wandén, “Jisas dé kápmaana du wa yaalandén. Dé wan Gotna nyaan wa. Nanat kurkale yate Got wan du Krais wa. Yi wan wanana wa. Du dakwa Jisas Kraiské yékunmba vékulakate, Gorké néma mawulé yate, nak du dakwaké ma néma mawulé yandaru.” Naandén.

Kundi kulémawulé tiyaandékwa nané kéraae yékunmba yatépéka-nanénggé

¹⁻³ Nané Kundiye yeyé yaayatan dunyan déké kundi ras kwayékanangwa. Dé Gotna kundi nanat tiyaandén. Tiyaate Jisas Kraiské kulémawulé tiyaandékwa, nané kéraae apapu yékunmba yatépéka-nanénggé. Talimba Got kápmaa yakapuk yandén sapak dé wa ran. Nané déku kundi vékutake nana méni dé vénanén wa. Vétake nané déku sépémba kutnanén. Wani kulémawulé tiyaakwa du nanéké gaayandéka dé vénanén wa. Vétake déké gunat kundi bulnangwa. Dé nané yékunmba yatépéka-nanénggé kulémawulé tiyaakwa du déku aapale re gaaye, nanat kundi tiyaandéka, nané vékutake gunat déké wa kundi kwayékanangwa. Déku kundi vékutake dé ve wa gunat wanangwa, guné nanale nakurakmawulé yangunénggé. Got déku nyaan Jisas Kraisale wa nané nakurakmawulé yanangwa. Yanangwannggé vékulakate guné waak nanale akwi ma nakurakmawulé ye téngunék. ⁴ Ani kundi viyaatakawutékwa, yéku mawulé nana mawulémba vékulékndénggé.

Nané ma yéku mawulé vékute nyaa kaalékwanmba yatékwak

⁵ Gotna nyaan ani kundi kwayéndéka vékutake a bulaa gunat kwayékanangwa. Got kapéremusé yamba yandékwe wa. Yate dé ganngumba yamba randékwe wa. Dé yéku musé male yandékwa. Yate dé nyaa véte kaalékwa pulak wa randékwa. ⁶ Nané kapére mawulé vékute kapéremusé yapékatéte ganngumba wa yatékanangwa. Nané kapéremusé yate anga katik waké nané, “Nané Gorale nakurakmawulé yanangwa.” Wunga wate wa paapu wa yanangwa. Yate yékunmba yamba yatékanangwe wa. ⁷ Nané Got yakwa pulak yéku mawulé vékute yéku musé male yate wa yékunmba wa yatékanangwa. Nyaa kaalékwanmba wa yatékanangwa. Yatéte wa Gotna du dakwale nakurakmawulé yanangwa. Déku nyaan Jisas Kraiské talimba kiyaandéka déku nyéki vaakwe yanané kapéremusé wa yakwasnyéputindékwa. Yakwasnyéputindéka wa nana mawulé yékun yandékwa.

⁸ Nané anga katik waké nané, “Nané kapérandi mawulé yamba vékunangwe wa.” Wunga wanangwan, wa paapu wa yanangwa. Yananga Got nana mawulémba yamba randékwe wa. Wandékwa kundi apapu wan yékun wa. Papukundi yamba yé wa. ⁹ Nané yananén kapéremusé kaapa ye Gorét wananu, wa dé yananén wani kapéremusé yasnyéputiye nana kapérandi mawulé kururé-kandékwa. Dé wandékwa pulak yate wa yéku musé male yandékwa. ¹⁰ Got talimba anga wa wandén, “Akwi du dakwa kapérandi mawulé vékute kapéremusé yandakwa.” Wunga wandénmba nané anga we, “Nané kapéremusé yamba yanangwe wa.” Wunga wate, wa anga wa wanangwa, “Got yananén kapéremuséké wate paapu wa yandékwa. Got wan paapu yakwa du wa.” Wunga wa wanangwa. Wunga wanangwan, Gotna kundi nana mawulémba yamba kwaae wa.

2

Jisas Krai nanat Kurkale Yakwa Du wa

¹ Guné wuna kundi vékute wuna nyambalé pulak wa yaréngunéngwa. Gunéké ani kundi viyaatakawutékwá, guné véte kapéremusé yakapuk yangunénngé. Guné ras kapéremusé yangunu nana sakumba tékwa du Jisas Krai gunat kurkale yate nana aapa Gorét waataku-kandékwa, gunéké. Dé Gotna kundi vékute yéku musé male yandékwa. ² Got du dakwa yandakwa kapéremuséké rakarka yandékwa. Yandéka talimba yandarén kapéremuséké wa Jisas Krai kiyaandén, Got akwi du dakwana kapérandi mawulé, nana kapérandi mawulé waak kururé muké. Yate dé nanat katik rakarka yaké dé.

³ Got yénga pulak dé? Nané déku kundi kurkale vékute wandékwa pulak yate nané déké kurkale véséknanganangwa. Yi wan wanana wa. ⁴ Guné ras Gotna kundi kurkale vékukapuk yate, anga wamunaae, “Nané Got kurkale véséknangwa.” Wunga wate wa paapu wa yangunéngwa. Yéku kundi guna mawulémba yamba kwaae wa. ⁵ Guné ras Gotna kundi yékunmba vékute wandékwa pulak yamunaate, wa guné déké néma mawulé wa yangunéngwa. Yi, wan wanana wa. Nané Gorale nakurakmawulé nané yo, kapuk? Yéngé véké? ⁶ Anga yate vékuséknanganangwa. Anga wamunaae, “Nané Gorale nakurakmawulé yanangwa.” Wunga wate, Jisas Krai ani kápmaamba yatéte yéku musé male yandén pulak, wa nané yéku musé male yatékanangwa. Wunga yatéte wa Gorale nakurakmawulé yanangwanngé vékusék-nganangwa.

Nané déké néma mawulé yate, wa nyaa kaalékwanmba ténangwa

⁷ Néma mawulé yawutékwá du dakwa, ma véku. Viyaatakawutékwá kundi wan kulé apakundi yamba wa. Talimba guné baasnyé ye Jisasna jémbaamba yaale wani apakundi wa vékungunén. Nané wani kundi gunat wananga wa vékungunén. ⁸ Viyaatakawutékwá kundi wan kulé apakundi pulak wa. Ma véku. Guné du dakwaké néma mawulé ma yangunék. Jisas Krai déké néma mawulé yandéka guné waak déké néma mawulé yangunénga de nak du dakwa véte wani kundi wa vékuséknandakwa. Nané déké néma mawulé yanangwan, wan ganngu yéndéka yé gétndéka nyaa yaalakwa pulak wa. Jisas Krai wa yaandén. Yaae dé nyaa véte kaalékwa pulak wa téndékwa. Nyaa kaaléndéka du dakwa kurkale véte yéku mawulé vékute yékunmba yaténdakwa pulak, wa Jisas Krai yaae nanat kurkale yandéka yéku mawulé vékute yékunmba yaténangwa. Ganngumba yamba yaténangwe wa. Nyaa véte kaalékwanmba yaténangwa.

⁹ Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa, déku jémbaamba yaalan nak du dakwaké mawulé yakapuk yate, wa de ganngumba yatékwa du pulak wa, a yaténdakwa. De anga katik waké daré, “Nané yéku mawulé vékute nyaa

véte kaalékwanmba a yaténangwa.” Wunga wandakwan, paapu wa yandakwa.¹⁰ Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa déku jémbaamba yaalan nak du dakwaké mawulé yate, wa de nyaa véte kaalékwanmba yatékwa du pulak yékunmba wa, a yaténdakwa. De yéku mawulé wa vékundakwa. Kapéremusé katik yaké daré.¹¹ Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa déku jémbaamba yaalan nak du dakwaké mawulé yakapuk yate, de kapérandi mawulé wa vékundakwa. Vékite yékunmba yamba téndakwe wa. Ganngumba wa téndakwa. De méni kiyaan du pulak wa yaténdakwa. Yatéte Gorké yénangwa yaambuké yamba vékundakwe wa.

¹² Makal nyambalé pulak yatékéskwa du dakwa, Jisas Kraisa kiyaandéka Got yangunén kapéremusé wa yasnyéputindén. Yasnyéputindéka wanngé wa gunéké ani kundi viyaatakawutéka.

¹³ Guné néma dunyan, Got képmaa yakapuk yandén sapak ran du wa véngunén. Véngunénga wanngé wa ani kundi gunéké viyaatakawutéka.

Guné naléwuré biyaku du, Jisas Kraisa gunat kwayéndén mayé apa wa Satanna mayé apat taalékéran. Taalékérandéka wanngé wa ani kundi gunéké viyaatakawutéka.

Guné nyambalé, nana aapa Gorké wa vékuséngunéngwa. Vékuséngunénga wanngé wa ani kundi gunéké viyaatakawutéka.

¹⁴ Guné néma dunyan, Got képmaa yakapuk yandén sapak ran du wa vékuséngunéngwa. Vékuséngunénga wanngé wa ani kundi gunéké viyaatakawutéka.

Guné naléwuré biyaku du, Gotna kundi guna mawulémba kwaapékandéka wup yakapuk yate apa yangunénga guna mayé apa wa Satanna mayé apat taalékéran. Taalékérandéka wanngé wa ani kundi gunéké viyaatakawutéka.

Mawulé katik yaké nané, ani képmaana kapéremuséké

¹⁵ Ani képmaamba yatéte kapéremusé yakwa du dakwa ani képmaana kapéremuséké wa néma mawulé yandakwa. Yandakwa pulak, guné yaké yambak. Guné wani muséké néma mawulé yate, wa nana aapa Gorké néma mawulé yamba yangunéngwe wa.¹⁶ Ani képmaamba yatéte kapéremusé yakwa du dakwa anga yandakwa. Kapérandi mawulé vékite kapéremusé yaké mawulé yandakwa, nak duna musé véte wani musé kéraaké jaambindakwa, deku muséké vékulakate dekét deku yé kavérékndakwa, wunga yate wa kapéremusé yandakwa. Yate kapérandi mawulé vékukwa du dakwana kundi vékundakwa. Gotna kundi yamba vékundakwe wa.¹⁷ Ani képmaa, ani képmaana kapéremusé, du dakwana kapérandi mawulé waak bari késkandékwa. Gotna kundi vékukwa du dakwa apapu rapéka-kandakwa.

Jisas Kraisa maama de wa yaan

¹⁸ Wuna nyambalé pulak yatékwa du dakwa, ma véku. Ani képmaa késkate yakwa sapak bari yaakandékwa. Guna du gunat wandarén kundi wa vékungunén, Jisas Kraisa maama yaakandékwa ani képmaa késkate yandu. Bulaa déku maama némaamba wa yaakéran. Yaakérandaka wa vékuséngangwa. Ani képmaa késkate yakwa sapak bari a yaakandékwa.¹⁹ De wani dunyan, Jisas Kraisa maama, taale nanale wa yaténdarén. Yatéte nanale yamba nakurakmawulé yandakwe. Ye wa nana jémbaa yaasékatake yéndarén. De nanale nakurakmawulé yamunaae, wa nanale rakatik daré. De nané yaasékatake yéndaka wa vékuséngangwa. Nanale yamba nakurakmawulé yandakwe wa.

²⁰ Guné de yan pulak yamba yangunéngwe wa. Gunat Jisas Kraisa Gotna Yaamambi wa kwayéndén. Kwayéndéka wulaae guna mawulémba randékwa. Randéka guné yéku kundi wa vékusék-ngunéngwa. Yi wan wanana wa. ²¹ Kamu kundi dé papukundi? Kamu kundiké nané wo, “Yi, wan wanana wa?” Guné wani kundiké vékusénggapuk ye, wani kundi vékuséngunénggé, wuné ani nyéngaa yamba vyaatakawutékwe wa. Guné wani kundi vékusék-ngunéngwa wa ani nyéngaa gunéke vyaatakawutékwa. Guné wani kundi vékwe vékuséngunéngwa wa ani nyéngaa vyaatakawutékwa.

²² Papukundi wakwa du wan kandé? Papukundi wakwa du anga wandakwa, “Jisas wan dé Got wan du Kraisa yamba yé wa.” Wunga wate de Jisas Kraisa maama wa téndakwa. Yatéte de Got, déku nyaanét waak, wa kuk kwayéndakwa. ²³ Du dakwa Gotna nyaan Jisasét kuk kwayéte, déku aapa Gorét waak wa kuk kwayéndakwa. Got deku mawulémba katik raké dé. Du dakwa anga wandaru, “Jisas wan nanat kurkale yandénggé Got wan du Kraisa wa.” Naandaru, Jisasna aapa deku mawulémba wa rakandékwa.

Gotna Yaamambi nanat Gotna kundiké wa yakwasnyéndékwa

²⁴ Gunat wawutékwa. Jisasna jémbaamba taale yaale vékungunén kundi guna mawulémba ma taaka tépékaandu. Wunga mawulé yawutékwa. Tépékaandu guné Got, déku nyaanale nakurakmawulé yate yatépéka-kangunéngwa. ²⁵ Gotna nyaan Jisas Kraisa dékét déku kapmang wa nanat anga wandén, “Wuné kulémawulé kwayékawutékwa, guné kéraae apapu apapu yékunmba rapékangunénggé. Yi, wan wanana wa.” Naandén nanat.

²⁶ Paapu yakwa du ras guna yéku mawulé yaavan kurké wa mawulé yandakwa. Gunéke wa wani kundi vyaatakawutékwa, déke vékuséngunénggé. ²⁷ Gunat Jisas Kraisa Gotna Yaamambi wa kwayéndén. Kwayéndéka wulaae guna mawulémba wa randékwa. Nak du Gotna kundi vékuséngunénggé, gunat katik yakwasnyéké dé. Gotna Yaamambi guna mawulémba rate dékét dé wa akwi kundi gunat yakwasnyékwa. Wandékwa kundi wan yéku kundi wa. Yi, wan wanana wa. Papukundi yamba wa. Guné déku kundi yékunmba ma vékungunu. Véku Jisas Kraisa ma nakurakmawulé yate yaténgunék.

²⁸ Wuna nyambalé pulak yatékwa du dakwa, guné Jisas Kraisa ma nakurakmawulé yate yaténgunék. Wunga ye, ani képmaat waambule yaanda sapak nané dat véte katik wup yaké nané. Nané nékéti yakapuk yate déké katik paakuké nané. ²⁹ Wa vékusék-ngunéngwa. Jisas Kraisa Gotna kundi véku musé male wa yandékwa. Wunga vékusékte, wa anga waak wa vékusék-ngangunéngwa. Gotna kundi véku musé yakwa du dakwa, wan de Gotna nyambalé wa yaténdakwa.

3

Bulaa nané Gotna nyambalé a yaténgangwa

¹ Ani yéku kundi ma véku. Nana aapa Got nanéké néma mawulé yandékwa. Yate nanat anga wandén, “Guné wuna nyambalé wa yaréngunéngwa.” Naandéka nané déku nyambalé a yaréngangwa. Yi, wan wanana wa. Ani képmaamba téte kapéremusé yakwa du dakwa Gorké vékusénggapuk yate nanéké waak yamba vékuséngndakwe wa.

² Néma mawulé yawutékwa du dakwa, guné ma véku. Bulaa Gotna nyambalé a yaténgangwa. Yamba vékuséngangwe wa. Kukmba yénga pulak yaréké nané? Anga male wa vékuséngangwa. Jisas Kraisa waambule yaandu dat véte, déké kurkale vékusékte nané dé pulak rakanangwa. ³ Nané dé pulak ramuké

vékulakate, kapérandi mawulé katik vékuké nané. Dé yakwa pulak, yéku musé male yakanangwa.

⁴ Kapéremusé yakwa du dakwa Gotna apakundi yamba vékundakwe wa. Yate wa Gorét kuk kwayéndakwa. ⁵ Guné Jisas Kraiské wa vékuséngunéngwa. Dé du dakwana kapéremusé kururémuké wa gaayandén. Dé kapérandi mawulé yamba vékundékwe wa. Dé yéku musé male yandékwa. ⁶ Dale nakurakmawulé yakwa du dakwa kapéremusé yamba yandakwe wa. Kapéremusé yakwa du dakwa yékéyaak yandakwa. Déké yamba kurkale vékusékdakwe wa.

⁷ Wuna nyambalé pulak yatékwa du dakwa, guné ma vésék naa, de gunat paapu yamuké. Ma véku. Jisas Krai wan Gotna kundi vékute yéku musé yakwa du wa. Gotna kundi vékute yéku musé yakwa du dakwa, de Jisas Krai rakwa pulak, Gotna ménimba yékunmba wa yaténdakwa. ⁸ Got kékmaa yandén sapak, wa Satan dé kapéremusé yandén. Bulaa waak kapéremusé wa yatépékandékwa. Yandéka kapéremusé yakwa du dakwa wan Satanna du dakwa wa téndakwa. Satanna jémbaa yaavan kurké wa Gotna nyaan Jisas ani kékmaat gaayandén.

⁹ Got déku nyambalésat kulémawulé wa kwayéndén. Kwayéndéka kapéremusé yamba yandakwe wa. Got deku aapa wa randékwa. Randéka kulémawulé déku mawulé pulak kéraae kapérandi mawulé, kapéremusé yamba yatépékandakwe wa. ¹⁰ Du dakwa de Gotna nyambalé daré, kapuk Satanna nyambalé daré? Yénga pulak vékuséngé nané? Anga véte wa vékusénganangwa. Gotna kundi vékukapak, yéku musé yakapuk yakwa du dakwa wan de Satanna nyambalé wa. Jisasna jémbaamba yaalan nak du dakwaké néma mawulé yakapuk yakwa du dakwa wan Satanna nyambalé wa. Gotna kundi vékute yéku musé yakwa du dakwa wan Gotna nyambalé wa. Jisasna jémbaamba yaalan nak du dakwaké néma mawulé yakwa du dakwa wan Gotna nyambalé wa. Wunga wa vékusénganangwa.

Deké ma néma mawulé yakwak

¹¹ Ani kundi ma véku. Nané nak du dakwaké ma néma mawulé yakwak. Wani kundi talimba Jisasna jémbaamba kulékulé yaale wa vékungunén. ¹² Nané wani kundi vékutake Adamna nyaan Kein yan pulak katik yaké nané. Dé déku waayékat viyaandéknén. Dé Satanna du téte wa wunga yandén. Kapérandi mawulé vékute wa némaamba kapéremusé yandén. Déku waayéka yéku mawulé vékute yéku musé yandéka Kein kalik yate wa dé viyaandéknén.

¹³ Guné Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa, ani kékmaamba yatéte kapéremusé yakwa du dakwa, Kein déku waayékaké kalik yandén pulak, wa gunéké kalik yandaru guné vatvat naaké yambak. ¹⁴ Nané Jisasna jémbaamba yaalan nak du dakwaké néma mawulé yate wa vékuséknangwa. Nané kulémawulé kéraananén wa. Kéraae Gorale apapu yékunmba rapékanangwa. Kapérandi taal katik yéké nané. Wunga vékuséknangwa. Jisasna jémbaamba yaalan nak du dakwaké néma mawulé yakapuk yakwa du dakwa, de kapérandi taal yéndakwa yaambumba wa yéténdakwa. ¹⁵ Jisasna jémbaamba yaalan nak du dakwaké néma mawulé yakapuk yakwa du dakwa, deku mawulé wan du viyaandékén duna mawulé pulak wa tékwa. Anga wa vékuséngunéngwa. Du viyaandékén du dakwa Gorké yéngangwa yaambumba yamba yéténdakwe wa. ¹⁶ Jisas Krai dé nanéké néma mawulé yate nanéké wa kiyaandén. Kiyaandénngé vékulakate nané du dakwaké néma mawulé yandékwanngé wa vékuséknangwa. Vékusékte, dé yan pulak, nané Jisasna jémbaamba yaalan nak du dakwaké ma néma mawulé yakwak. Yate det ma yékun yakwak. Det yékun yamuké nané kiyaananu wan yékun wa.

¹⁷ Némaamba musé kurerékwa du dakwa Jisasna jémbaamba yaale, Jisasna jémbaamba yaalan gandéndu gandéndakwat véte, det kurkale yakapuk yamunaae wani musé kurerékwa du dakwa yénga waké daré? “Nané Gorké néma mawulé yanangwa.” Wunga katik waké daré. Gandéndu gandéndakwaké néma mawulé yakapuk yate wunga katik waké daré.

¹⁸ Guné, wuna makal nyambalé pulak yatékwa du dakwa, ma véku. Nané du dakwaké ma néma mawulé yakwak. Yate nané baka kundit male katik waké nané. Det ma yékun yakwak.

Nané Jisas Kraiské yékunmba vékulakate wup yakapuk yate Gotna ménimba tékanangwa

¹⁹ Anga vékusék-nganangwa. Got yéku kundi wandéka wa nané déku du dakwa yaténangwa. Yatéte déku ménimba téte, wup yakapuk yananu, nana mawulé yékun tékandékwa. ²⁰ Nana mawulémba vékulakate, yananén kapéremuséké kalik yate, anga wananu, “Nané kapéremusé yakwa du dakwa a.” Naate katik wup yaké nané. Kamuké wunga yaké nané? Got néma du rate nana mawuléké vékute nanéké sémbéraa yandékwa. Got dé akwi muséké wa vékuséknékwa.

²¹ Néma mawulé yawutéka du dakwa, guné ma véku. Nana mawulémba vékulakate nané anga wananu, “Kapéremusé yamba yanangwe wa.” Wunga wate nané Gotna ménimba téte, wup yakapuk yananu, nana mawulé yékun tékandékwa. ²² Téndu nané déku kundi yékunmba vékute mawulé yandékwa jémbaa yate dat waatakunanu dé mawulé yanangwa akwi musé yakandékwa. ²³ Got nanat anga wa wandén, “Guné guna mawulémba anga ma wangunék, ‘Jisas Krai wan Gotna nyaan wa. Dé nanat kurkale yakandékwa. Yi, wan wanana wa.’ Wunga wate guné du dakwaké néma mawulé ma yangunék.” Naandén Got. ²⁴ Gotna kundi yékunmba vékukwa du dakwa de Gorale nakurakmawulé ye wa yaténdakwa. Got déku Yaamambi nanat wa tiyaandén. Tiyaandéka nana mawulémba wulaae randéka wa vékuséknangwa. Got nana mawulémba a randékwa.

4

Gotna Yaamambi deku mawulémba dé ro kapuk?

¹ Néma mawulé yawutéka du dakwa, guné ma véku. Du dakwa yaae gunat anga wandaru, “Gotna Yaamambi nana mawulémba wulaae randéka a Gotna yémba kundi kwayénangwa.” Naandaru guné deku kundi bari vékuké yambak. Gotna yémba kundi kwayéte papukundi kwayékwa du dakwa némaamba akwi gaayémba wa yaténdakwa. Taale deku kundiké ma vékulaka. Vékulakate deku jémbaa vékangunéngwa. Vétake wa vékusék-ngangunéngwa. Gotna Yaamambi deku mawulémba dé ro, kapuk? ² Gotna Yaamambi du dakwana mawulémba randu anga wakandakwa, “Got wandéka déku nyaan Jisas Krai kápmaana duna sépé kure wa nana kápmaat gaayandén. Yi, wan wanana wa.” Naandaru anga wa vékusék-ngangunéngwa. Gotna Yaamambi deku mawulémba wa randékwa. ³ De anga wandaru, “Yamba wa. Got Jisasét yamba wandékwe. Gotna nyaan nana kápmaat yamba gaayandékwe wa.” Naandaru anga wa vékusék-ngangunéngwa. Gotna Yaamambi deku mawulémba yamba randékwe wa. Wani kundi wakwa du dakwa, wan Jisas Kraisna maama wakwa kundi wa vékundakwa. Talimba wa vékungunén, Jisas Kraisna maama yaaké yakwanngé. Bulaa yaae ani kápmaamba a yaténdékwa.

⁴ Wuna makal nyambalé pulak yatékwa du dakwa, ma véku. Guné Gotna du dakwa wa. Gotna Yaamambi guna mawulémba wa randékwa. Satan apamama yate ani kępmaamba yatéte kapéremusé yakwa du dakwana mawulémba wa randékwa. Gotna Yaamambi apa tapa yate Satanét wa taalékérandén. Taalékérandéka guné Gotna du dakwa, paapu yakwa Satanna du dakwat wa kewuréngunén. ⁵ Papukundi wakwa du dakwa Gorké yamba vékundakwe wa. Yate de ani kępmaana muséké male wa kundi bulndakwa. Bulndaka de ani kępmaamba yatéte kapéremusé yakwa du dakwa wa deku kundi vékukwa. ⁶ Nané Gotna du dakwa a. Gorké vékuséngwa du dakwa wa nana kundi vékukwa. Nak du dakwa Gorké vékuséngapuk yate de nana kundi yamba vékundakwe wa. Yandaka nané anga vékusék-nangwa. Nana kundi vékukwa du dakwa wan deku mawulémba Gotna Yaamambi rate yéku kundi wa wandékwa. Nana kundi vékukapuk yakwa du dakwa wan deku mawulémba Satan wa rate papukundi wandékwa.

Got nanéké néma mawulé yapékarékwa du wa

⁷ Néma mawulé yawutékwa du dakwa, guné ma véku. Got nanéké néma mawulé yate wandékwa, nané nak du dakwaké néma mawulé yamuké. Wandékwanngé vékulakate nané nak du dakwaké ma néma mawulé yakwak. Wunga mawulé yawutékwa. Nak du dakwaké néma mawulé yakwa du dakwa de Gorké yékunmba vékusékdakwa. Véku te wa Gotna nyambalé téndakwa. ⁸ Got wan nanéké néma mawulé yapékarékwa du wa. Yandéka nak du dakwaké néma mawulé yakapuk yakwa du dakwa wan de Gorké yamba vékusék-ndakwe wa. ⁹ Got nanéké néma mawulé yate wandéka wa déku nyaan ani kępmaat gaayandén. Gotna nyaan nakurak male wa. Dé kiyaae nana kapérandi mawulé kururéndu nané kulémawulé kéraae apapu yékunmba rapékamuké wa gaayandén. Got déku nyaanét wunga wandéka gaayandéka wa vékuséknangwa, Got nanéké néma mawulé yandékwanngé. ¹⁰ Néma mawuléké wa wawutékwa. Nané taale Gorké néma mawulé yananénggé wuté wo, kapuk Got taale nanéké néma mawulé yandénnagé wuté wo? Got taale dé nanéké néma mawulé yandén. Wani muséké wa wawutékwa. Dé nanéké néma mawulé yate déku nyaanét wandéka gaayandén, kiyaae nana kapérandi mawulé yasnýéputiké.

¹¹ Néma mawulé yawutékwa du dakwa, guné ma véku. Got nanéké néma mawulé yandékwa. Wunga yandékwanngé nané akwi du dakwaké néma mawulé yananu, wan yékun yaké yakwa wa. ¹² Du taakwa nak Got yamba véndakwe wa. Nané du dakwaké néma mawulé yananu Got nana mawulémba rakandékwa. Randu nané dé vé pulak déké yékunmba vékusék-nganangwa. Vékusék te nané déké néma mawulé yate vékusék-nganangwa, dé nanéké néma mawulé yandékwanngé. Yi, wan wanana wa.

¹³ Got déku Yaamambi nanat wa tiyaandén. Tiyaandéka nana mawulémba wulaae randéka anga wa vékuséknangwa. Nané Gorale nakurakmawulé yate a yaténgwa. ¹⁴ Got déku nyaanét wandén, dé gaaye akwi du dakwat Satanna taambamba kéraamuké. Wandéka gaayandéka wa vénanén. Vétake wa wanangwa. ¹⁵ Du dakwa anga wandaru, “Jisas wan Gotna nyaan wa. Yi, wan wanana wa.” Naakwa apuna mawulémba wa Got randékwa. Randéka de dale nakurakmawulé yate wa yaténdakwa. ¹⁶ Got nana mawulémba randéka wa vékuséknangwa, dé nanéké néma mawulé yandékwanngé. Vékusék te nana mawulémba wanangwa, “Got nanéké néma mawulé yandékwa. Yi, wan wanana wa.” Naanangwa.

Got dé nanéké néma mawulé yapékarékwa du wa. Akwi du dakwaké, Gorké waak, néma mawulé yapékatékwa du dakwa wan de Gorale nakurak-mawulé yandakwa. Yandaka dé deku mawulémba wa randékwa. ¹⁷ Anga wa vékuséknangwa. Got nanéké néma mawulé yandékwa. Yate nané nak du dakwaké néma mawulé yananénggé mawulé yandékwa. Nané wunga ye, wa dé néma kot vékukwa néma du rate akwi du dakwa yan muséké kundi waké yandékwa nyaa, katik wup yaké nané. Jisas Gorké wup yakapuk yandéka nané Jisasale nakurakmawulé yate ténangwanmba. Wani nyaa katik wup yaké nané. ¹⁸ Got nanéké néma mawulé yandékwanngé vékusékte katik wup yaké nané. Got déké néma mawulé yandékwanngé vékuséknngwa du dakwa akwi muséké katik wup yaké daré. Nak du dakwa wup yate anga wandakwa, “Got yananén kapéremusé yakata-kandékwa.” Naate Got déké néma mawulé yandékwanngé yamba vékuséknndakwe wa. Vékuséknngapuk yate wa wup yandakwa.

¹⁹ Taale Got wa nanéké néma mawulé yandén. Yandéka wa nané déké néma mawulé yanangwa. ²⁰ Du dakwa Jisasna jémbaamba yaalan nak du dakwaké néma mawulé yakapuk yate anga wamunaae, “Nané Gorké néma mawulé yanangwa.” Naandakwan, wan de wani du dakwa paapu yakwa du dakwa wa. De wani du dakwa véndarén wa. Vétake déké yamba néma mawulé yandakwe wa. De Got vékapuk yate, yénga pulak déké néma mawulé yaké daré? Yamba yé wa. Gorké néma mawulé yaké yapatikandakwa. De véndakwa du dakwaké néma mawulé yakapuk yate, vékapuk yandakwa du Gorké néma mawulé yaké yapatikandakwa. ²¹ Jisas ani kundi anga wandén nanat, “Gunat wawutékwa. Guné wunéké néma mawulé yate wuna jémbaamba yaalan nak du dakwaké waak néma mawulé ma yangunék.” Naandén nanat.

5

Jisaské yékunmba vékulakakwa du dakwa kapéremuséké wa kuk kwayéndarén

¹ Du dakwa deku mawulémba anga wamunaate, “Jisas wan Got wan du Kraiss wa. Yi, wan wanana wa.” Wunga wakwa du dakwa, wan Got deku aapa randéka de déku nyambalésé wa yaténdakwa. De deku aapa Gorké néma mawulé yate de déku nyambaléké waak néma mawulé yakandakwa. ² Nané Gorké néma mawulé yate, déku apakundi vékute wandékwa pulak yate, anga wa vékuséknnganangwa. Déku nyambaléké waak wa néma mawulé yanangwa. ³ Nané Gorké néma mawulé yate, déku kundi yékunmba vékute wandékwa pulak yakanangwa. Yi wan wanana wa. Wandékwa pulak yate yéku mawulé vékute yékunmba yatékanangwa. ⁴ Nané Gotna nyambalé anga wakanangwa, “Jisas wan Got wan du Kraiss wa. Yi, wan wanana wa.” Naananu Got nanat kurkale yakandékwa. Yate nanat mayé apa tiyaandu nané ani képmaamba yatékwa kapéremuséké kuk kwayétake yéku musé male yakanangwa. Yate Got wandékwa pulak yate yéku mawulé vékute, yékunmba yatépéka-kanangwa. ⁵ Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa déké yékunmba vékulakate anga wandakwa, “Dé Gotna nyaan wa. Yi, wan wanana wa.” Wunga wakwa du dakwa male, wa de ani képmaana kapéremuséké kuk kwayétake yéku mawulé vékute yékunmba yatépéka-kandakwa.

Got kundi kaapamba wandén déku nyaanngé

⁶ Jisas Kraiss nana képmaat wa gaayandén. Gaayandéka Jon Gotna yémba dat baptais kwayéndén gumba. Kukmba Jisas takwemimba kiyaandéka déku nyéki vaakwan. Jon Jisasét gumba baptais kwayéndénngé male yamba gaayandékwe

wa, ani k pmaat. Jon dat gumba baptais kwayéndu kukmba kiyaandu d ku ny ki vaakumuk  wa gaayandén. Gotna Yaamambi Jisaské wani kundi wandékwa. D  papukundi yamba wandékwe wa. D  wakwa kundi wan y ku kundi wa. Yi wan wanana wa. Wandéka anga wa vékuséknangwa. Jisas Kraiss Gotna nyaan wunga wa yandén. ⁷⁻⁸ Nan  Gotna Yaamambina kundi vékute, Jon Jisasét baptais kwayéndén gu, Jisasna nyékit waak vétake, wa wani mus  kupukngé vékulakate wa ani nakurak kundiké vékuséknangwa. Jisas Kraiss wan Gotna nyaan wa. Wunga vékusék-nangwa.

⁹ Du dakwa anga wandaru, “Papukundi yamba wanangwe wa. Y ku kundi wa wanangwa.” Naandaru wa nan  deku kundi vékukanangwa. Got wakwa kundi wan y ku laku kundi wa. D ku kundi wa deku kundit taalékéran. Deku kundi v kwe, nan  Got d ku nyaan Jisaské wandén kundi ma yékunmba vékukwak. ¹⁰ Du dakwa Jisaské yékunmba vékulakate, Gotna kundi deku mawulémba kwaandu, wa anga vékusék-ngandakwa. Jisas wan Gotna nyaan wa. Du dakwa Gotna kundi yékunmba vékukapuk yate, wa d ku nyaan Jisaské wandén kundi katik vékuké dar . Yate ani kundi pulak deku mawulémba anga wandakwa, “Jisas wan Gotna nyaan yamba wa. Got wunga wate papukundi wa wandékwa. Got wan paapu yakwa du wa.” Wunga wani kundi pulak wa wandakwa. Got d ku nyaanngé nanat wa wandén. ¹¹ Anga wandén, “Wuna nyaan wawutéka wa daandén. Daae d  gunat kulémawulé kwayéndén, gun  apapu yékunmba rap kangun ng .” Naandén Got nanat. ¹² Gotna nyaanale nakurakmawulé yakwa du dakwa de kulémawulé kéraandarén wa. Kéraae apapu yékunmba rapéka-kandakwa. Gotna nyaanale nakurakmawulé yakapuk yakwa du dakwa kulémawulé kéraakapuk ye, apapu yékunmba katik rapékaké dar .

Kulémawulé kéraae wa yékunmba rapékaké yanangwanngé vékusék-nganangwa

¹³ Jisaské yékunmba vékulakangunéngwa. Vékulakate anga wangunéngwa, “Jisas wan Gotna nyaan wa. D  nanat kurkale yakandékwa. Yi, wan wanana wa.” Wangunénga wa wun  gunéké ani nyéngaa vijaatakawutékwa. Gun  kulémawulé kéraae apapu yékunmba rapékaké yanangwanngé v kus kngun ng , wa wun  ani nyéngaa vijaatakawutékwa. ¹⁴ Nan  anga yékunmba vékusék-nangwa. Nan  Gotna kundi vékute mawulé yandékwa pulak yate dat waatakunanu nana kundi vékukandékwa. Wunga vékusékte d k  wup yakapuk yate mawulé tawulé yanangwa. D  nana kundi vékukandékwa. ¹⁵ Vékute nanat y kun yandénngé waatakunanu, waatakunangwa pulak nanat y kun yakandékwa. Wunga waak wa vékuséknangwa.

¹⁶⁻¹⁷ Du dakwa kapérandi mawulé vékute y ku mus  yamba yandakwe wa. Kapéremusé yandakwa. Wunga vékuséknangwa. Gunat wawutékwa. Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa kapéremusé yamunaandaru, wa Jisasna jémbaamba yaalan nak du dakwa yandarén kapéremusé vétake Gor t ma waatakundaru, kapéremusé yan du dakwaké. Waatakundaru Got kulémawulé kwayékandékwa, de yékunmba rapékandarénngé. Du dakwa ras nakpulak kapéremusé yandakwa. Jisasét kuk kwayéndakwa. Kwayéndaka deku mawulé wa kapére yakwa. Wani kapérandi mawulé vékute kapérandi taalat yéndakwa yaambumba wa yéténdakwa. Wun  kapéremusé yakwa du dakwaké wate wun  Jisasét kuk kwayékwa du dakwaké yamba wawutékwa wa. Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa dek  Gor t waatakundar nng , yamba wawutékwa wa.

¹⁸ Gotna nyambalé d ku ménimba yaténdakwa. Yaténdaka d  dek  yékunmba véréndékwa. V r nd ka kapéremusé yapékatékwa du Satan det

yaavan kurké yapatindékwa. Yandéka anga wa vékusék-nangwa. Gotna nyambalé kapéremusé yamba yatépékandakwe wa.

¹⁹ Anga wa vékuséknangwa. Nané Gotna nyambalé a yaténangwa. Satan ani kępmaamba yatéte kapéremusé yakwa du dakwana néma du wa téndékwa.

²⁰ Anga wa vékuséknangwa. Gotna nyaan Jisas wa gaayandén. Gaaye nanat yéku mawulé tiyaandén, Gorké yékunmba vékusék-nanéngé. Got dékét déku kapmang wa nana néma du randékwa. Nak néma du dé pulak nak yamba re wa. Nané déku nyaan Jisas Kraisale nakurakmawulé yate dale waak nakurakmawulé yate a yaténangwa. Wan néma du Got wa randékwa. Dékét déku kapmang wa nanat kulémawulé tiyaandékwa, nané apapu yékunmba rapékananéngé.

²¹ Wuna makal nyambalé pulak yatékéskwa du dakwa, gunat wawutékwá. Guné papungorké ma kuk kwayéngunék.

Wani kundi a wasékéyakwutékwá. Yaak.

Jon kukmba viyaandén nyéngaa Taale

Jisasna jémbaamba yaalan du dakwana néma du nak wa ani nyéngaa viyaan. Némaamba dunyan wa wakwa, wa nak gaayémba tékwa Jisasna jémbaamba yaalan du dakwaké wa viyaandén. Yate anga mawulé yandén. De nak du dakwaké ma néma mawulé yandaru. Yate paapu yate Gotna kundi sépélak aapélak bulkwa dunyanngé jéraawu ma yandaru.

¹ Wuné Jon ani nyéngaa viyaatakawutékwa. Jisasna jémbaamba yaalan du dakwana néma du nak rate wa wuné ani nyéngaa viyaatakawutékwa. Nyéné, Got wandén taakwa nak, nyéna nyambalale, gunéké wa ani nyéngaa viyaatakawutékwa. Gunéké néma mawulé yawutékwa. Yi wan wanana wa. Gotna kundi vékukwa du dakwa akwi de waak gunéké néma mawulé yandakwa. Gotna kundi nana mawulémba téndéka wa gunéké néma mawulé yanangwa. ² Got kwayékwa kundiké wanangwa, “Yi wan wanana wa.” Kwayéndékwa kundi nana mawulémba apapu tépékaa-kandékwa.

³ Nané Gotna kundi vékute nak du dakwaké néma mawulé yamuké mawulé yawutékwa. Wunga yananu nana aapa Got nanéké mawulé yate nanat yékun yékun kutte, nanéké sémbéraa yate, yéku mawulé tiyaate, déku nyaan Jisas Kraiss wunga male yandu, nané yékunmba rakanangwa. Gorét wunga waatakuwutékwa.

Nané deké ma néma mawulé yakwak

⁴ Guna du dakwa ras nana aapa Gotna kundi yékunmba vékute wandékwa pulak yandaka vékuwutén. Vékutake mawulé tawulé yawutékwa. ⁵ Yate gunat ani kundi wawutékwa. Nané nak du dakwaké ma néma mawulé yakwak. Viyaatakawutékwa kundi wan kulé kundi yamba wa. Talimba Jisasna jémbaamba taale baasnyé ye yaale wani kundi wa vékunanén. ⁶ Nané nak du dakwaké néma mawulé yate, Gotna kundi yékunmba vékute wandékwa pulak ma yakwak. Talimba Jisasna jémbaamba taale baasnyé ye yaale guné ani kundi wa vékungunén. Guné nak du dakwaké néma mawulé ma yangunék. Wani kundi vékute guné néma mawulé ma yangunék deké.

Nané Jisas Kraissna kundi yékunmba ma vékukwak

⁷ Papukundi wakwa késépéri du, de akwi genge gaayét wa yéndakwa. Wani du anga wandakwa, “Jisas Kraiss ani képmaana duna sépé kure yamba gaayandékwe wa ani képmaat.” Wunga wate de paapu wa yandakwa. Yate de Kraissna maama wa téndakwa. ⁸ Guné ma jéraawu yangunék. Guné deku kundi vékungunu, yangunén yéku jémbaa késkandékwa. Guné jéraawu yate deku kundi vékukapuk yangunu kukmba Got yangunén yéku jémbaa kwayékata-kandékwa.

⁹ Du dakwa ras Kraiss wan kundi vékute deku mawulémba tékwa kundi waak vékundakwa. Vékute wandakwa, “Wanangwa kundi akwi wan Kraissna kundi male wa.” Wunga wandaka Got deku mawulémba yamba randékwe wa. Du dakwa ras Kraiss wan kundi male vékundakwa. Wunga vékundaka deku mawulémba nana aapa Got randékwa déku nyaan Jisas Kraissale.

¹⁰ Wuné anga mawulé yawutékwa. Du dakwa ras Kraiss wan kundi vékukapuk yate, nak kundi vékute gunéké yaae wani kundi wandaru guné det wambak, “Ma yaala. Gaamba yarékwak.” Wunga wambak. Dele kundi bulmbak. ¹¹ Guné dele

kundi bulngunan, wa guné deku kapérandi jémbaamba gwaande guné waak kapérandi musé wa yakangunéngwa.

Jon det kundi wasékéyakndékwa

¹² Gunat némaamba kundi waké mawulé yawutékwa. Wani kundi nyéngaamba viyaatakamuké kalik yawutékwa. Yate yaae guné véké mawulé yawutékwa. Guné véte gunale kundi bulte mawulé tawulé yate nané akwi yékunmba tékanangwa.

¹³ Got guna nyanget wandén, déku jémbaa yalénngé. Léku nyambalé de gunéké mawulé yandakwa. Yate deku mawuléké wunat wandaka a gunéké viyaatakawutékwa.

Wani kundi a wasékéykwutékwa. Yaak.

Jon kukmba viyaandén nak nyéngaa

Taale ani kundi ma vé

Jisasna jémbaamba yaalan du dakwana néma du nak wa ani nyéngaa viyaae kwayésatindén nak néma du, Gaiuské. Gaius Jisasna jémbaamba yaalan nak du dakwat yékun yandéka dé Gaiusna yé kavérékndén. Yate Gaiusét wandén, nak du déku yé Diotrefeské jéraawu yandénngé.

¹ Wuné Jon ani nyéngaa viyaatakawutékwa. Wuné Jisasna jémbaamba yaalan du dakwana néma du rate ani nyéngaa viyaatakawutékwa. Méné, Gaius, ménéké viyaatakawutékwa. Ménéké néma mawulé yawutékwa. Yi wan wanana wa.

² Wuna du, ména mawulé yékun yandékwa. Wunga vékusék-wutékwa. Ména mawulé yékun yakwa pulak, yékun yakaménéngwa. Yate katik baat yaké méné. Yate yékunmba yarékaménéngwa. Gorét ménéké wunga waatakuwutékwa.

³ Jisasna jémbaamba yaalan du ras yaae wunat wandarén, méné Gotna kundi yékunmba vékuméné-ngwanngé. Wandaka vékute mawulé tawulé yawutéén. Méné Gotna kundi yékunmba vékupékaaré-ménéngwa. Yi wan wanana wa.

⁴ Wuna kundi vékwe Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa, de wuna nyambalé pulak yaténdakwa. De Gotna kundi yékunmba vékupékaa-réndaka wandaka wani kundi vékute mawulé tawulé yasékéyak-wutékwa. Nak kundi vékute wunga yamba yawutékwe wa.

Gaius yéku yapaté yandén

⁵ Wuna du, méné Jisasna jémbaamba yaalan nak du dakwat yékun yapékaré-ménéngwa. Wunga yate méné yéku jémbaa wa yaménéngwa. Nak gaayémba yaae Jisasna jémbaamba yaalan dunyansat waak méné yékun yaménéngwa.

⁶ Yaménénga nanat ménéké kundi wasatendarén. Wasatendaka nané Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa, ani gaayémba jaawuwe rate, vékunanén, méné déké néma mawulé yate det yékun yaménéngwanngé. De yéké yandaru det nakapuk yékun ma yaménék. Yate yaambumba kandarénngé kakému yéwaa waak kwayéménu kure yékunmba yékandakwa. Wunga yaménénngé mawulé yawutékwa. De Gotna jémbaa yandakwa. Yandakwanngé vékulakate méné det yékun yaménéngwan, wan yékun wa. ⁷ De Jisas Kraiswa kundi kwayéte yeyé yaayandakwa. De Jisasna jémbaamba yaalakapuk yan du dakwamba kakému yéwaa yamba kéraandakwe wa. ⁸ Yandakwanngé vékulakate Jisasna jémbaamba yaalan du dakwa nané, det ma yékun yakwak. Yékun yananu de Gotna kundi kwayéndaru wa dele nané akwi nakurak jémbaa wa yakanangwa.

Diotrefes kapérandi yapaté yandén

⁹ Du dakwa ras Gotna kundi bulké jaawuwe randakwa ména gaayémba. Talimba wuné déké nyéngaa nak viyaatakawutéén. Viyaatakawutéka du nak déku yé Diotrefes, dé dékét déku yé kavérékte deku néma du raké mawulé yate, wuna kundi yamba vékundékwe wa. ¹⁰ Yandékwanngé wuné yaae dé yan akwi muséké wakawutékwa. Dé gunat papukundi wate nanéké kapérandi kundi wandékwa. Wani musé male yamba wa. Ani kapérandi musé waak yandékwa. Jisasna jémbaamba yaalan du dé yarékwanét yaandaka det yékun yamba yandékwe wa. Yate wani duwat yékun yaké mawulé yakwa du dakwat waarundékwa. Waarute det wandékwa, “Guné wani duwat yékun yaké wa mawulé yangunén. Nané Gotna kundi bulké jaawuwe rananu guné nanale katik raké guné.” Naandékwa Diotrefes.

Demitrius yéku yapaté yandén

¹¹ Néma mawulé yawutékwa du, méné ma véku. Méné Diotrefes yakwa pulak, kapérandi yapaté yaké yambak. Méné yéku yapaté male yaménék. Kapérandi musé yakwa du dakwa Gorké yamba vékundakwe wa. Yéku musé yakwa du dakwa wan Gotna du dakwa wa. ¹² Demitrius wan yéku musé yakwa du wa. Yéku musé yandéka vékunanén. Akwi du dakwa déké wandakwa, “Wan yéku du wa.” Naandaka wuné waak wunga male wawutékwa. Wawutékwa kundi wan papukundi yamba wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa. Wunga wa vékusékménéngwa.

Jon dat wasékéyakndékwa ani kundi

¹³ Ménat asapéri kundi wakwate yawutékwa. Nyéngaamba viyaatakamuké kalik yawutékwa. ¹⁴ Bari yaae méné véké mawulé yawutékwa. Méné ve aané kundi bulkatékwa.

¹⁵ Got ménat yéku mawulé kwayéndu méné yékunmba yaréménénggé wa dat waatakuwutékwa. Ména du dakwa wunale yaréte mawulé yandakwa ménéké. Yate wunat wandaka deku mawuléké ménat wawutékwa. Ménale yatékwa wuna du dakwaké wuné mawulé yawutékwa. Det wunga ma waménék.

Wani kundi a wasékéyawkutékwa. Yaak.

Jut viyaan nyéngaa Taale ani kundi ma vé

Ani nyéngaamba kwaakwa kundi an Pita kukmba viyaandén nyéngaamba kwaakwa kundi wakwa pulak wunga wa. Jut anga wandén, “Jisasna kundiké maama yakwa du dakwana kundi guné Gotna du dakwa vékuké yambakate.” Naate anga wandén, “Got déku du dakwa nanat Jisaské yékunmba vékulakanangwa wani nakurak yapaté male wa tiyaandén. Tiyaandénngé du nak katik kutakwete nak pulak kundi waké dé, yékunmba vékulakanangwa mawuléké.” Naandén.

¹ Wuné Jut Jisas Kraisna jémbaa yakwa du gunéké viyaatakawutékwa. Wuné Jemsna waayéka. Nana aapa Got gunat waandén, déku jémbaamba yaalangunénngé. Waatake gunéké néma mawulé yandéka, wa Jisas Krais gunéké yékunmba véndékwa. Guné wunga tékwa du dakwaké wa viyaatakawutékwa. ² Got gunéké sémbérraa yate, gunat yéku mawulé kwayéte, gunéké néma mawulé yandénngé dat waatakuwutékwa. Dé wunga yapékandu yékunmba yatépéka-ngunénngé wa dat waatakuwutékwa.

Jisas Kraisna jémbaaké papukundi wakwa du

³ Néma mawulé yawutékwa du dakwa, taale Got nané akwi Satanna taambamba kéraandénngé nyéngaa nak gunéké viyaatakaké vékulakawutén. Vékulakate ras viyaatakatake bulaa gunéké nak muséké nyéngaa viyaatakakwate yawutékwa. Guné apa yate Gorké papukundi wakwa duna mayé apat taalékérra-ngunénngé wa bulaa ani nyéngaa viyaatakawutékwa. Guné apa yate Got déku du dakwat wandéka vékungunén kundi yékunmba ma vékupékaté-ngunék. Vékute déku jémbaa ma kuttépékaa-ngunék. Kuttépékaa-ngunu de déku jémbaaké papukundi wandaru guné apa yate déku jémbaaké yéku kundi ma kwayéngunék.

⁴ Gorké yékunmba vékulakakapuk yakwa du ras paakwe yaae papukundi wate gunale yaténdaka wa wani kundi wawutékwa. Wani du paapu yate anga wandakwa, “Nané Jisas Kraisna jémbaamba wulaae mawulé yangngwa akwi musé yénga yananu. Got nanéké sémbérraa yate wa nanat yékun yandékwa. Mawulé yangngwa akwi musé yananu kapérandi musé nanat katik yakataké dé.” Naandakwa. Wunga wate dakwale kapérandi musé yate kapérandi musé ras waak yate nana Néman Du Jisas Kraiské kuk kwayéndakwa. Jisas Krais dé nakurak nana Néman Du wa. Talimba du ras kundi wa viyaatakandarén wani kapérandi musé yakwa du lambiyakngé yandakwanngé.

⁵ Talimba Israel du dakwa Isipmba yaténdaka Néman Du Got det déku taambamba taakandéka wani kípmaa yaasékatake yékunmba yéndarénngé wa vékuséngunéngwa. Kukmba déku taambamba taakandén du dakwa ras déké yékunmba vékulakakapuk yandaka det viyaandékndénngé waak wa vékuséngunéngwa. Vékusék-ngunéngwanngé wuné gunat nakapuk wawutu wani kundiké nakapuk ma vékulakangunék.

⁶ Ani muséké waak vékusék-ngunéngwanngé nakapuk wawutu ma vékulaka. Talimba Gotna kundi kure gaayakwa du ras taale yékunmba yare kukmba Gotna kundi yékunmba vékukapuk ye, deku gaayé yaasékatake déké wa kuk kwayéndarén. Kwayéndaka Got wandéka det apamama baangwit gitakan-daka kapérandi taalémba yatépékandakwa. Wani taalémba ganngu male ye téndékwa. Wani taalémba nyaa yamba ve wa. Got néma kot vékute néma du raké yandékwa sapak yaandu yandarén kapérandi musé det yakatakandékwa.

⁷ Sodommba yatan du dakwa, Gomoramba yatan du dakwaké waak ma vékulaka. Wani néma gaayale tén gaayémba yatan du dakwaké waak ma vékulaka. Talimba wani du dakwa, Gorét kuk kwayén du yan pulak, wa kapérandi musé yandarén. Yandaka wa Got yandarén kapérandi musé waambule yakatandén det. De nak du dakwale kapérandi musé yate deku sépémba nak kapérandi musé waak yandarén. Got wandéka wani gaayé yaa wa yaanén. Nané wani yaaké vékulakate vékusék-nganangwa. Wani kapérandi musé yakwa du dakwaké Got yandarén kapérandi musé det waambule yakatate wandu de apapu apapu yaanpékatékwa yaamba yaangandakwa. Wani yaa katik kiyaakngé dé. Wani muséké vékusékte, kapérandi musé yandarén pulak, nané kapérandi musé katik yaké nané.

⁸ Gunale yatéte papukundi wakwa dunyansé wa wani kapérandi musé yandakwa. Késpulak nakpulak yéngan kwaate anga yandakwa. Nak du dakwale deku sépémba kapérandi musé yandakwa. Nana Néman Duna kundi yamba vékundakwe wa. Gotna kundi kure gaayakwa dunyansat kenakte déké kapérandi kundi wandakwa. ⁹ Wunga wate néma kapérandi musé wa yandakwa. Gotna kundi kure gaayakwa duna néma du Maikel talimba Satanale waarundén. Bét Mosesna pusaa kéraaké wa waarumbérén. Wani sapak Maikel Satanale kundi bulte dat yamba kenakte kapérandi kundi wandékwe wa. Ani kundi male wandén dat, “Dékét Néman Du Got yénga waarundu ménat.” ¹⁰ Wunga male wandén. Gunale yatéte papukundi wakwa du dé yan pulak yamba yandakwe wa. Waaléwasa kurkasale vékulakakapuk yate mawulé yandakwa akwi musé yandakwa pulak, wa wani du yékunmba vékulakakapuk yate mawulé yandakwa akwi musé yandakwa. Yate vékuséngapuk yandakwa akwi muséké kenakte kapérandi kundi wandakwa. Wate kapérandi musé yandaru Got det yandarén kapérandi musé waambule yakata-kandékwa.

¹¹ Paapu yakwa du lambiyak-ngandakwa. Yékunmba katik rapékaké daré. Yi wan wanana wa. Talimba yaran du déku yé Kein, Gorké yékunmba vékulakakapuk yate kapérandi musé yandén pulak, wa Gorké yékunmba vékulakakapuk yate kapérandi musé yandakwa. Talimba yatan nak du déku yé Balam, déku mawulé yéwaaké génte nak du dakwat kapérandi musé yandarénngé yakwasnyéndén pulak, wa deku mawulé yéwaaké géndéka nak du dakwa kapérandi musé yandarénngé det yakwasnyéndakwa. Talimba yatan nak du déku yé Kora, Gotna kundi vékukapuk yate lambiyakndén pulak, wa Gotna kundi vékukapuk yate lambiyak-ngandakwa.

¹² Guné guna du dakwaké néma mawulé yate, dele nakurakmawulé yate, guné dele kakému kaké nakurakmba jaawuwe rangunénga wani papukundi wakwa du gunale karéte guna yéku mawulé yaavan kutndakwa. Deku sépé deku biyaaké male vékulakate, némaamba kakému némaamba kulak kate, nak du dakwaké vékulakakapuk yate, nékéti yakapuk yate guna yéku mawulé yaavan kutndakwa. De kapérandi musé yakwa dunyansé wa. Nyét géle waaréndéka wimut kutnjuréndéka maas viyaakapuk yakwa pulak, wa papukundi wate wani du wunga wa yaténdakwa. Sék vaakukwa sapak sék vaakukapuk yakwa miyé pulak wa yaténdakwa. Yatéte de miyé mawu bétngiale péIndaka rékaa yan miyé pulak wa yaténdakwa.

¹³ Néma kwayé pulak wa téndakwa. Kwayé kwate biyaat séngindéka vénangwa pulak, wa yandakwa kapérandi musé vénangwa. Nak du wani kapérandi musé yamuké nékéti yandakwa. Nyétmba gwaae ye vaakére késkwa kun pulak, wa wani kapérandi musé yakwa du wunga wa yaténdakwa. Got wa wandén, wani papukundi wakwa du kapérandi taalat ye wamba apapu

apapu yatépéka-ndarénngé. Wani taalémba ganngu male wa téndékwa. Wani taalémba nyaa yamba ve wa.

Got yandarén kapérandi musé det waambule yakata-kandékwa

¹⁴ Talimba baasnyé ye yaalan du Adam wa. Adamna nyaan, gwaal, waaranga, maandéka, bakamumba naakiye ye Enokngé taambak kaayék vétik (7) naaki-nangwa. Enok papukundi kwayékwa du yaalakwate yandakwanngé wa kundi kwayéndén. Anga wandén, “Ma véku. Néman Du Got déku némaamba dunyansale wa yaakandékwa. Dale yaaké yakwa du némaamba wa yandaru du naakiké yapatikandakwa de. ¹⁵ Néman Du yaakandékwa, néma kot vékute akwi du dakwa yandarén jémbaaké kundi vékuké. Vékutake déku kundi vékukapuk yakwa du dakwa yan kapérandi musé det waambule yakata-kandékwa. De dat kenakte déké kapérandi kundi wandarénngé wa yandarén kapérandi musé det yakata-kandékwa.” Naandén Enok, papukundi wakwa dunyanséké.

¹⁶ Wani papukundi wakwa dunyan apapu akwi muséké mawulé yandakwa. Yate wani musé kéraakapuk yate, kapére mawulé vékute waarundakwa. Deku sépé deku mawuléké male vékulakate, nak du dakwat yamba yékun yandakwe wa. Némaamba waate deku yé kavérékte, nak duna kundi vékukapuk yate, wa kapérandi musé yandakwa. Nak duna musé kéraaké mawulé yate paapu yate wani musé taakan duna yé wani sapak male kavérékndakwa.

Gorké ma yékunmba vékulakangunék

¹⁷ Néma mawulé yawutékwa du dakwa, guné nana Néman Du Jisas Kraisna kundi kure yén dunyan talimba kwayéndarén kundiké nakapuk ma vékulakangunék. ¹⁸ Gunat anga wa wandarén, “Ani képmaa késké yandu dunyan ras Gotna kundiké wasélék-ngandakwa. Gotna kundi vékukapuk yate deku kapérandi mawulé male vékute Gotna kundiké wasélék-ngandakwa.” Naandarén. ¹⁹ Wunga wandarén kundiké vékulakate wani papukundi wakwa dunyanngé vékusék-ngangunéngwa. De papukundi wate Gotna kundiké wasélékte kapérandi musé wa yandakwa. Deku kapérandi mawulé male vékundaka Gotna Yaamambi deku mawulémba yamba wulaae re wa. De wandaka Jisas Kraisna jémbaamba yaalan du dakwa ras késpulak nakpulak kémba téte nakurakmawulé yamba yaténdakwe wa.

²⁰ Néma mawulé yawutékwa du dakwa, wani papukundi wakwa dunyan yakwa pulak yambak. Guna mawulémba apa yapékate Gorké yékunmba ma vékulakapékangunék. Yate yéku mawulé male ma vékungunék. Vékungunu Gotna Yaamambi apa yate gunat yékun yandu Gorale kundi ma bulngunék.

²¹ Got gunéké néma mawulé yandékwa. Wani muséké vékulakate déku kundi ma vékuté-pékaangunék. Déku kundi yaasékaké yambak. Nana Néman Du Jisas Krais gunéké sémbéraa yate kulémawulé kwayéndu Gorale apapu apapu yékunmba tépékaa-kangunéngwa. Wunga yaké yandékwanngé ma kaavéréngunék.

²² Du dakwa ras anga wandakwa, “Gotna kundi wan yéku kundi dé, kapuk paapu kundi dé?” Wunga vékulakakwa du dakwaké guné sémbéraa yate deku mawulat yékun ma yangunék. ²³ Du dakwa ras kapérandi musé yatake yaa yaanpékatékwa taalát yékapuk yandarénngé, det bari ma yékun yangunék. Yate apa ma yangunék, kapérandi yaambumba nakapuk yékapuk yandarénngé. Kapérandi musé yan du dakwat yakélak yate det ma yékun yangunék, de ras Gotna kundi yékunmba vékundarénngé. Yandakwa kapérandi mawulé kapérandi laplap pulak wa téki yandékwa. Guné det yékun yate jéraawu ma

yangunék. Yandakwa kapérandi mawulé guna mawulé katik yaavan kurké dé. Yandarén akwi kapérandi muséké ma kuk kwayéngunék.

Nané Gorké ma mawulé tawulé yakwak

²⁴⁻²⁵ Gotna yé ma kavérékngwak. Dé nakurak wa Got. Nak Got yamba yé wa. Dé wandéka nana Néman Du Jisas Kraiss wa nané Satanna taambamba kéraandén. Got néma du wa randékwa. Akwi néma duwat wa taalékérandén. Taalékére akwi du dakwana néma du wa randékwa. Néma du rapéka-kandékwa. Akwi du dakwa déku kundi vékukandakwa. Déku mayé apa akwi néma duna mayé apat wa taalékérandén. Dé apa tapa yandékwa, guné guna mawulémba apamama yapékate déku jémbaa kuttépékaa-ngunénngé. Apa tapa wa yandékwa, guna mawulé kururéndu guné yéku mawulé vékute mawulé tawulé yangunénngé. Apa tapa yandékwa, dé guné déku gaayét kure yéndu guné yéku mawulé male vékute, déku ménimba yéku du dakwa téngunénngé. Talimba kulékulé baasnyé ye wungat male wa yandén. Bulaa waak wunga male yandékwa. Kukmba waak wunga male yapéka-kandékwa. Yi wan wanana wa.

Wani kundi a wasékéyakwutékwa. Yaak.

Jisas Kraiss Jonét wakwasnyéndén muséké Jon viyaan kundi wa **Revelesen**

Taale ani kundi ma vé

Jisasma jémbaamba yaalan du dakwa Jisaské yékunmba vékulakate anga wandarén, “Jisas Kraiss dé nana néma du wa.” Naandaka némaamba dunyan det yaavan kutténdarén. Wunga yandarén sapakmba Jon ani nyéngaa viyaandén. Jisasma jémbaamba yaalan du dakwa Jisaské yékunmba vékulakandakwa mawulé yaasékakapuk yate néma vakmi deké yaandu de apamama yate téndarénngé mawulé yate wa ani kundi wandén.

Ani nyéngaamba némaamba gwaaménja kundi wa kwaakéskwa kukmba yaalaké yakwa muséké. Jisasma jémbaamba yaalan du dakwa wani sapakmba yatan apu, de wa vékusékén, wani gwaaménja kundina wambukundiké. De baka képakmba yatan du dakwa yamba vékuséke wa. Wunga vékulakanangwa. Gwaaménja kundina wambukundi anga wa. Jisas Kraiss dé néma du wa. Déku jémbaamba wa Got akwi maamasé yasandate, Satan waak yasandakandékwa. Jisas déku jémbaa yasékéyakndu, wa Got yéku musé kwayékandékwa Jisaské yékunmba vékulakate apamama ye tén du dakwat. De Gorale randaru vakmi deké nakapuk katik yaaké dé. Got yandu akwi musé kulé musé yaalakandakwa.

¹ Jisas Kraiss wakwasnyan muséké wa ani nyéngaamba viyaatakawutékwa. Taale Got wani muséké Jisasét wakwasnyéndén, bari yaaké yakwa wani muséké déku jémbaa yakwa dunyansat wakwasnyéndénngé. Wakwasnyéndéka wa Jisas Gotna kundi kure gaayakwa duwat wandéka wunéké gaayandén. Wuné Jon déku jémbaa yakwa du bari yaakwate yakwa muséké vékusékwuténngé wa wandéka wunéké gaayandén. ² Gaaye wunat wakwasnyéndéka véwutén. Vétake déku kundi vékutake wani akwi muséké wa nyéngaamba viyaatakawutékwa. Wan Gotna kundi wa, Jisas Kraissna kundi waak wa viyaatakawutékwa. Yi wan wanana wa.

³ Viyaatakawutékwa musé bari yaakandékwa. Yaandu guné ani nyéngaamba viyaatakawutén kundi véte némaanmba wangunu Got gunat yékun yandu guné mawulé tawulé yénga yangunu. Ani nyéngaamba viyaatakawutén kundi vékute wandékwa pulak yaké yakwa du dakwa, det waak Got yékun yandu de mawulé tawulé yénga yandaru.

Jisas Kraissna jémbaamba yaalan du dakwat wandén

⁴⁻⁵ Wuné Jon ani nyéngaa viyaatakawutékwa gunéké. Guné Jisas Kraissna jémbaamba yaale Esia provinsmba tékwa du dakwaké wa viyaatakawutékwa. Guné gaayé taambak kaayék vétik (7) wani gaayémba téte Gotna kundi bulte jaawungunéngwa.

Got talimba re bulaa waak randékwa. Kukmba waak rapéka-kandékwa. Gotna Yaamambi mayé apa taambak kaayék vétik (7) yate wa Got rakwa jaambé tékwanmba téndékwa. Jisas Kraiss wa Gotna akwi kundi yékunmba wandén. Dé kiyaae wa taale taamale waarapndén. Dé képpaamba tékwa akwi néma duséna néma du wa. Got nana aapa, Gotna Yaamambi, Gotna nyaan Jisas Kraiss gunéké sémbéraa yate gunat yékun yate yéku mawulé kwayéndu guné yékunmba yatékangunéngwa. Gorét wunga waatakuwutékwa.

Jisas Kraiss nanéké néma mawulé yandékwa. Dé nana kapérandi mawuléké kiyaandéka wa déku nyéki vaakwan. Vaakwe wa yananén kapérandi musé yakwasnyéputindén. ⁶ Dé wunga yatake wandéka wa nané déku kémba

ténangwa. Talimba nak du dakwat yékun yaké Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyan Gorké jémbaa yandarén. Bulaa Jisas Kraiss wandéka nané Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna taalé kéraae nana kapmang wa déku aapa Gorké jémbaa yanangwa. Yate nana kapmang wa déku yé kavéréknangwa. Jisas Kraiss yanané kapérandi musé yakwasnyéputindénggé déku mayé apa rapéka-kandékwa. Nané déku yé ma kavéréknngwak apapu apapu. Yi wan wanana wa.

⁷ Ma vé. Jisas Kraiss nyétmba gaayate buwiale wa yaakandékwa. Yaandu akwi du dakwa vékandakwa dé. Dat viyaan dunyansé waak vékandakwa dé. Talimba dé viyaandaka takwemimba kiyaandén. Dé nakapuk waambule yaandu ani képmaamba tékwa akwi du dakwa dat véte wup yakandakwa. Wup yate sémbéraa yate géraakandakwa. Wani musé wunga wa yaaké yakwa. Yi wan wanana wa.

⁸ Nana Néman Du Got anga wandékwa, “Taale wuné akwi musé yatakawutéka wa tékéséndakwa. Kukmba wuné wawutu akwi musé késkandakwa.” Naandékwa. Talimba wa randén. Bulaa randékwa. Kukmba waak rapéka-kandékwa. Dé akwi mayé apa wa kure randékwa. Rate néma du rate akwi néma duwat wa taalékéra-wuréndén.

Jon Jisas Kraiss véndén

⁹ Wuné Jon, gunale Jisas Kraissna jémbaamba yaale guna aanyé pulak téwutékwa. Nané akwi dale nakurakmawulé yate yaténanga déku maama nanat yaavan kutndakwa. Nané akwi déku du dakwa wa ténanangwa. Nanat wa yékun yandékwa. Yandéka nana mawulémba apa yate wa ténanangwa. Talimba Gotna kundi kwayéte Jisaské kundi kwayéwutéka déku maama wani kundiké kalik yate wunat kulkiye kalapusmba kusolataka pulak yate wa wunat Patmos waandakwa képmaamba taakandarén. Ani képmaa an ailan wa tékwa.

¹⁰ Néman Du Jisasna yé kavéréknangwa nyaa Patmosmba téwutéka Gotna Yaamambi wuna mawulémba wulaandén. Wulaae randéka ye vékuwutén néma kundi nak wuna kukmba paati waandakwa pulak waandéka. ¹¹ Anga wandén, “Véménéngwa akwi musé ma nyéngaamba vijaae gaayé taambak kaayék vétikmba (7) téte wuna jémbaamba yaalan du dakwat kwayésatiké ya. Efesus, Smerna, Pergamum, Taiataira, Sardis, Filadelfia, Laodisia, wani gaayémba téte wuna jémbaamba yaalan du dakwat ma kwayésatiménék.” Naandén.

¹² Wani kundi vékutake wunat kundi wan du véké we waalakuwutén. Waalakwe véwutén gol matumba yandarén lam taambak kaayék vétik (7) tékéséndaka. ¹³ Téndaka du pulak musé nak nyéndémba téndéka véwutén. Dé séményi laplap saawundéka daae déku maan yawulépén. Déku maatumba gol matu pulak yan taana baangwi wa gindén. ¹⁴ Déku maaka, némbé waak waama yasékéyakén, buwi pulak gérekén. Déku méni yaa pulak vérekén. ¹⁵ Déku maan nyaa véte kaalékwa pulak yan, bras ain yaamba tundaka yaandékwa pulak. Déku kundi gu wutte némaamba kaap waakwa pulak waandéka vékuwutén. ¹⁶ Déku yékutuwa taambamba nyétmba tén kun taambak kaayék vétik (7) kure téndén. Aangé vévétik kwandarén waariyandakwa kulaa nak déku tépngémba yaale kwaan. Déku saawi néma nyéndé nyaa véte kaalékwa pulak kaaléndén.

¹⁷ Wuné dat vétake wup ye képmaamba vaakére kiyaan du pulak kwaawutén. Kwaawutéka wa déku yékutuwa saku taambat wunat kutte wandén, “Wup yaké yambak. Wuné taale rawutén. Bulaa rapékawutékwa. Kukmba waak rapéka-kawutékwa. ¹⁸ Wuné rapékakwa du wa. Talimba kiyaawutén. Kijaae wa nakapuk taamale waarapwutén. Taamale waarape apapu apapu rapéka-kawutékwa. Wuné néma du rate ki kure rawutékwa, du dakwa kiyaandakwa yaambunan, yaa yaanpékakwa taalati yéndakwa yaambunan waak. Véménén muséké bulaa

ma kundi vyaatakaménék. ¹⁹ Bulaa yaakwa musé kukmba yaaké yakwa muséké waak bulaa ma vyaatakaménék. ²⁰ Méné nyétmba tén kun taambak kaayék vétik (7) wuna yékutuwa saku taambamba téndaka wa véménén. Gol matumba yandarén lam taambak kaayék vétik (7) waak wa véménén. Bulaa wani muséké a wakawutékwa. Wani lam wan gaayé taambak kaayék vétik (7) wamba téte wuna jémbaamba yaalan du dakwa pulak wa. Wani kun wan gaayémba téte wuna jémbaamba yaalan du dakwa deku néma du pulak wa.” Wani du Jisas wunat wunga wandén.

2

Efesusmba tékwa du dakwaké kwayéndén kundi

¹ Jisas wunat anga wandén, “Méné Efesusmba tékwa du dakwaké yékunmba vékwa néma duké wuna kundi ras ma vyaatakaménu. Wani du dé Efesusmba yatéte wuna jémbaamba yaalan du dakwaké yékunmba véndékwa. Wuna kundi anga ma vyaatakaménu:

“Wuné nyétmba tén kun taambak kaayék vétik (7) wuna yékutuwa taambamba kure téwutékwa. Téte gol matumba yandarén lam taambak kaayék vétikna (7) nyéndémba wa yeyé yaayawutékwa. Yeyé yaayate wa gunéké ani kundi wasatiwutékwa.

² “Akwi jémbaa yangunéngwanngé wa vékusékwutékwa. Guné néma jémbaa yate guna mawulémba apa ye téngunéngwanngé wa vékusékwutékwa. Guné kapérandi musé yakwa duké kalik yangunéngwanngé wa vékusékwutékwa. Papukundi wakwa du wa wan, “Nané waak wan Jisasna kundi kwayékwa du a.” Wunga wandaka guné paapu yandakwa yapaté véte deké wangunén, “Wan Jisasna kundi kwayékwa du yamba yé wa.” Naangunén. Wunga wangunénggé wa vékusékwutékwa. ³ Guné wuna yémba jémbaa yangunénga wuna maama véte gunat yaavan kutndarén. Yandaka guné apa ye téte wa wuna jémbaa kuttépékaangunéngwa. Wuna jémbaaké sépu yamba yangunéngwe wa. Wunga wa vékusék-wutékwa. ⁴ Guné wunga yate yéku musé wa yangunéngwa. Nakurak male kapérandi musé wa yangunéngwa. Wani muséké gunat waaruwutékwa. Talimba guné wunéké baasnyé ye vékulakate wunéké néma mawulé yangunén. Yangunén pulak bulaa yamba yangunéngwe wa. ⁵ Yékunmba ma vékulakangunék. Wunéké néma mawulé yangunéngwa yapaté wa kuk kwayégunén. Kuk kwayéngunénggé vékulakate wani kapérandi mawulé ma kuk kwayéte yéku mawulé nakapuk ma vékungunék. Vékute talimba yangunén pulak, guna du dakwa wunéké waak nakapuk ma néma mawulé yandarék. Wunga yakapuk yangunu, wa wuné gunéké yaae kure yaténgunéngwa lam kéraae vaanjati-kawutékwa. Yawutu guné wuna du dakwa nakapuk katik téké guné. ⁶ Guné ani yéku yapaté wa yangunéngwa. Guné Nikolasna jémbaamba wulaan du dakwa yakwa kapérandi muséké kalik yangunéngwa. Wuné waak de yakwa muséké kalik yawutékwa.

⁷ “Gotna Yaamambi wuna jémbaamba yaalan du dakwat wa wandékwa. Wandékwa kundiké vékusénggé mawulé yate waan taake ma kurkale vékungunék. Wa wandékwa, “Kapérandi yaambat kuk kwayén du dakwat anga wakawutékwa: Guné Gotna gaayémba yaréte yéku miyé sék kakangunéngwa. Kate apapu apapu yékunmba rapéka-kangunéngwa, wani gaayémba.” Gotna Yaamambi wunga wandékwa.’ Naandén wani néma du.”

Jisas wunga wandéka wuné Jon déku kundi wa viyaatakawutén, guné Efesusmba tékwa du dakwaké.

Smernaséké kwayéndén kundi

⁸ Wani kundi watake Jisas wunat anga wandén, “Méné Smernamba tékwa du dakwaké yékunmba vékwa néma duké wuna kundi ras ma viyaatakaménék. Wani du dé Smernamba yatéte wuna jémbaamba yaalan du dakwaké yékunmba véndékwa. Wuna kundi anga ma viyaatakaménék:

“**Wuné** taale wa rawutén. Bulaa a rawutékwa. Kukmba waak rapéka-kawutékwa. Wuné talimba kiyaae wa nakapuk taamale waarapén du gunat wawutékwa.

⁹ “**Vakmi** gunéke yaandékwanngé wa vékusékwutékwa. Guné musé kapuk du dakwa yaténgunéngwanngé wa vékusékwutékwa. Wunga yaténgunéngwanngé kapére mawulé vékuké yambak. Got gunat némaamba yéku musé wa kwayéndékwa. Guna gaayémba tékwa du dakwa de ras anga wandakwa, “**Nané** Juda du dakwa téte Gotna nyambalé wa yaténgwa.” Wunga wate de Got wan du wunéke yamba yékunmba vékulakandakwe wa. Yate wa Gotna nyambalé yamba yaténdakwe wa. De Satanna kémba wa téndakwa. Wani du dakwa gunéke kapérandi kundi wandakwanngé wa vékusékwutékwa. ¹⁰ Guné bari apakangél kurkangunéngwa. Kurké yangunéngwanngé vékulakate wup yaké yambak. Satan guna mawulé yakwe vékandékwa. Yate du rasét wandu de guné rasét kalapusmba taakakandakwa. Wani muséke wup yaké yambak. Vakmi nyaa tambavéti (10) male wa gunat yakandakwa. De gunat viyaandéngé yandaru guné ma wunéke yékunmba vékulaka-tépékate wup yakapuk yate téngunék. Wunga téngunu wawutu guné apapu apapu wunale yékunmba rapéka-kangunéngwa.

¹¹ “**Gotna** Yaamambi wuna jémbaamba yaalan du dakwat wa wandékwa. Wandékwa kundiké vékuséngé mawulé yate waan taake ma kurkale vékungunék. Wa wandékwa, “**Kapérandi** yaambat kuk kwayén du dakwa Satanna kapérandi taalat katik yéke daré.” Gotna Yaamambi wunga wandékwa.’ Naandén wani néma du.”

Jisas wunga wandéka wa viyaatakawutén, guné Smernamba tékwa du dakwaké.

Pergamumséké kwayéndén kundi

¹² Wani kundi watake wunat anga wandén, “Méné Pergamummba tékwa du dakwaké yékunmba vékwa néma duké wuna kundi ras ma viyaatakaménék. Wani du Pergamummba yatéte wuna jémbaamba yaalan du dakwaké yékunmba véréndékwa. Wuna kundi anga ma viyaatakaménék:

“**Wuné** aangé véréti kwandarén waariyandakwa kulaa kure téwutékwa. Wani kulaa wan némbi kurkwa kulaa wa. Wani kulaa kure tékwa du gunéke ani kundi wasatiwutékwa.

¹³ “**Wuné** guna gaayé wa vékusékwutékwa. Satan wani gaayémba néma du randékwa. Randéka guné déku kundi yamba vékungunéngwe wa. Yate wunéke yékunmba vékulakate wangunéngwa, “**Nanéke** yékunmba véréndékwa. Yi wan wanana wa.” Wunga wate wuna kundit yamba kuk kwayéngunéngwe wa. Talimba wuna kundi wakwa du Antipas gunale wa yaténdén, Satanna gaayémba. Téndéka Satanna du wuna kundiké kalik yate wa dé viyaandéknarén. Viyaandéknaka guné guna mawulémba apa yate wuna kundit yamba kuk kwayéngunéngwe wa. Wunga yate yékun wa yangunén. ¹⁴ Anga yate guné yékunmba yamba yangunéngwe

wa. Guna du ras de Balam yan yapaté wa kure tépékaa-téndakwa. Talimba Balam Israel du dakwat paapu yandu kapérandi musé yaké yandarénngé Balakét wakwasnyéndén. Yandéka Balak Israel du dakwat wandén, de papungorét kwaami viyaae tuwe kwayén du dakwale kate dele kapérandi musé yandarénngé. Guna du ras Balak wan pulak wa kapérandi musé wa yaté-ndakwa. ¹⁵ Wunga yate guna du ras Nikolas wan pulak kapérandi musé wa yaténdakwa. ¹⁶ Guné wani kapérandi musat kuk ma kwayéngunék. Guné wani kapérandi musat kuk kwayékakupuk yangunu, wa wuné ayélap yare yaae wani duwat vijaakawutéka. Wuna tépngémba yaale tékwa kulaat wa de vijaakawutéka.

17 “**Gotna** Yaamambi wuna jémbaamba yaalan du dakwat wa wandékwa. Wandékwa kundiké vékuséngé mawulé yate waan taake ma kurkale vékungunék. Wa wandékwa, “Kapérandi yaambat kuk kwayén du dakwat nyétmba paakwe rakwa kakému ras kwayékawutéka. Kwayéte det nakurak nakurak makal waama matu nak kwayékawutéka. Wani matumba kulé yé nak vijaatakawutu nak du wani yéké katik vékuséngé daré. Wani matu kéraaké yakwa du dakwa male wa vékusék-ngandakwa.” Gotna Yaamambi wunga wandékwa.’ Naandén wani néma du.”

Jisas wunga wandéka wa vijaatakawutén, guné Pergamummba tékwa du dakwaké.

Taiatairaseké kwayéndén kundi

¹⁸ Wani kundi watake wunat anga wandén, “Méné Taiatairamba tékwa du dakwaké yékunmba vékwa néma duké wuna kundi ras ma vijaatakaménék. Wani du Taiatairamba yatéte wuna jémbaamba yaalan du dakwaké yékunmba wa véréndékwa. Wuna kundi anga ma vijaatakaménék:

“**Wuné** Gotna nyaan ani kundi gunéké wasatiwutéka. Wuna méni néma yaa véréngwa pulak wa véréndékwa. Wuna maan wa nyaa véte kaalékwa pulak wa yandékwa, bras ain yapatindaka yandékwa pulak.

¹⁹ “**Wuné** guné yakwa akwi muséké wa vékusékwutéka. Guné nak du dakwa, Gorké waak wa néma mawulé yangunéngwa. Guné wunéké yékunmba vékulakate wangunéngwa, “Nanéké yékunmba véréndékwa. Yi wan wanana wa.” Wunga wate wuna jémbaa wa yékunmba kutngunéngwa. Yéku jémbaa yate wa nak du dakwat yékun yangunéngwa. Gunéké némaamba vakmi yaandéka guna mawulémba apa yate wa yékunmba téngunéngwa. Taale yangunén musé wa yékun yan. Guné wunga yékunmba yangunéngwanngé wa vékusék-wutéka. ²⁰ Yangunéngwa nakurak kapérandi muséké male gunat wakawutéka. Kapérandi musé yakwa taakwa nak léku yé Jesebel gunale wa yarélékwa. Lé paapu yate walékwa, “Wuné Gotna yémba kundi kwayékwa taakwa a.” Wunga wate paapu yate wuna du dakwat yakwasnyéléka wa kapérandi musé yandakwa. Yate de du dakwale kapérandi musé yate papungorét kwaami viyaae tuwe kwayén du dakwale kandakwa. Wunga yaléka guné yi naangunénga gunale wa yarélékwa. Lat yamba wangunéngwe, lé guné yaasékatake yélénngé. Wunga yangunéngwanngé wa gunat waaruwutéka. ²¹ Yalékwa kapérandi musé bari yamba waambule yakatawutéka. Yalékwa kapérandi musat kuk kwayélénngé wa mawulé yawutén. Yate rapatiwutén. Yalékwa kapérandi musat yamba kuk kwayélékwe wa. ²² Wuné wani kapérandi musé lat waambule yakatakawutéka. Wuné wawutu lé néma kaangél kutte baat yakalékwa.

Yate baka kwaakalékwa. Léku jémbaamba wulaae kapérandi musé yan du dakwa waak néma kaangél kutte baat yate baka kwaakandakwa. Wani du dakwa yandarén kapérandi musat kuk kwayékapuk yandaru det yandarén kapérandi musé waambule yakata-kawutékwa. ²³ Yate léku kundi vékukwa du dakwat viyaandék-ngawutékwa. Wunga yawutu wuna jémbaamba yaalan du dakwa véte wakandakwa, “Jisas akwi du dakwa yandakwa musé deku mawuléké waak wa vékuséknédékwa. Nané yéku musé yananu, wa nanat yéku musé kwayékatakandékwa. Nané kapérandi musé yananu, wa nanat kapérandi musé waambule yakatakandékwa.” Wunga wate wunéké wa vékusék-ngandakwa.

²⁴ “**Guné** Taiatairamba tékwa nak du dakwat wa ani kundi wawutékwa. Guné wani taakwana kundi vékukapuk yangunénga gunat ani kundi wawutékwa. Wani taakwana kundiké du ras wa wakwa, “**Wan** Satan paakundén apakundi wa.” Naandakwa. Wani taakwana kundi vékukapuk yakwa du dakwa gunat ani kundi wawutékwa. Wuné guné nak musé waak yangunéngé katik waké wuté. ²⁵ Ani kundi male wakawutékwa. Talimba wawutéén kundi ma vékutépékaa-ngunék. Yékunmba vékuté-pékaangunu yaakawutékwa. ²⁶ Kapérandi yaambat kuk kwayétake wuna jémbaa yékunmba kutpékaakwa du dakwa, det mayé apa kwayékawutékwa. Kwayéwutu de néma du dakwa téte akwi kápmaamba tékwa du dakwaké vékandakwa. ²⁷ Wuna aapamba kéraawutéén mayé apa det kwayéwutu de apamama yate akwi kápmaamba tékwa du dakwaké apamama yakandakwa. Du apa yate kápmaamba yandarén aké taakupulapndakwa pulak, wa apa yakandakwa. Yate néma du dakwa yatéte nak du dakwaké vékandakwa. ²⁸ Yandaru det ganmbamba yaalakwa kun wa kwayékawutékwa.

²⁹ “**Gotna** Yaamambi wuna jémbaamba yaalan du dakwat wa wandékwa. Wandékwa kundiké vékuséngé mawulé yate waan taake ma kurkale vékungunék.’ Naandén wani néma du.”

Jisas wunga wandéka wa wuné Jon déku kundi viyaatakawutéén, guné Taiatairamba tékwa du dakwaké.

3

*Sardis*mba tékwa du dakwaké kwayéndén kundi

¹ Wani kundi watake Jisas wunat anga wandén: “**Méné** Sardismba tékwa du dakwaké yékunmba vékwa néma duké wuna kundi ras ma viyaatakaménék. Wani du Sardismba yatéte wuna jémbaamba yaalan du dakwaké wa yékunmba véndékwa. Wuna kundi anga ma viyaatakaménék:

“**Gotna** Yaamambina mayé apa taambak kaayék vétik (7) kure téte wuné nyétmba tén kun taambak kaayék vétik (7) kure téwutékwa. Yate wa ani kundi gunat wawutékwa.

“**Wuné** yangunéngwa akwi muséké wa vékusékwutékwa. De gunéké anga wandakwa, “**De** Jisasna jémbaamba gwaandan du dakwa wa yaténdakwa. Yatéte déké yéku jémbaa wa yandakwa.” Wunga watake de yamba vékusék-ndakwe wa. Wuné wa vékusékwutékwa. Yéku jémbaa yamba yangunéngwe wa. Yate guné baat yate kiyaaké yakwa du dakwa pulak wa yaténgunéngwa. ² Yaténgunénga wuna Néman Du Got gunat véndéka déku mawulé gunéké yamba yékun yandékwe wa. Yéku mawulé nakapuk ma vékungunék. Vékungunéngwa yéku mawulé ayélap wa tékwa. Vékungunéngwa yéku mawulé késkapuk yamuké ma nakapuk apa yate

yéku mawulé vékungunék. ³ Talimba guné wuna kundi yékunmba vékute wuna kundiké, “Yi wan wanana wa,” naate guna mawulémba apa yate wa kurkale téngunén. Wunga yangunénggé ma vékulaka. Vékulakate kapérandi musat kuk kwayétake yéku mawulé nakapuk ma vékungunék. Yate wuna kundi yékunmba vékute guna mawulémba ma apa yate nakapuk kurkale yaténgunék. Wunga yakapuk yangunu, wa wuné yangunén kapérandi musé waambule yakatamuké gunéké yaakawutékwa. Guné sél yakwa du yaaké yakwa sapakngé vékuséngapuk yangunéngwa pulak, wa wuné yaaké yakwa sapakngé katik vékusénggé guné. ⁴ Ayélapkéri du dakwa wa guné yéku musé male yangunéngwa. Kapérandi musé yamba yangunéngwe wa. Yéku musé wan yéku laplap pulak wa. Kapérandi musé wan gélé laplap pulak wa. Guné ayélapkéri du dakwa yéku musé yate wa gélé laplap yamba saawungunéngwe wa. Guné Gorké yéndakwa yéku yaambumba yéte wa yéku waama laplap saawuwe wunale rapéka-kangunéngwa. ⁵ Kapérandi yaambat kuk kwayén akwi du dakwa wunga waama laplap saawukandakwa. Deku yé wa kwaakwa Gotna nyéngaamba. Wani nyéngaamba Gorale rapékaké yakwa du dakwana yé wa kwaakwa. Wani yé katik yasyéputiké wuté. Kapérandi yaambat kuk kwayén du dakwa wuna aapa Got déku kundi kure gaayakwa dunyan waak deku ménimba téndaru wakawutékwa, “Wani du dakwa wan wuna du dakwa wa.” Naakawutékwa.

⁶ “‘Gotna Yaamambi wuna jémbaamba yaalan du dakwat wa wandékwa. Wandékwa kundiké vékusénggé mawulé yate waan taake ma kurkale vékungunék.’ Naandén wani néma du.”

Jisas wunga wandéka déku kundi viyaatakawutén, guné Sardisamba tékwa du dakwaké.

Filadelfiaséké kwayéndén kundi

⁷ Wani kundi watake wunat anga wandén, “Méné Filadelfiamba tékwa du dakwaké yékunmba vékwa néma duké wuna kundi ras ma viyaatakaménék. Wani du Filadelfiamba yatéte wuna jémbaamba yaalan du dakwaké yékunmba véndékwa. Wuna kundi anga ma viyaatakaménék:

“‘Wuné Gotna du téte yéku musé male yawutékwa. Papukundi wakapuk yate yéku kundi wawutékwa. Yi wan wanana wa. Wuné talimba yatan du Devit yan pulak néma mayé apa wa yawutékwa. Yate wuna kapmang wawutu wa de Gotna gaayét yékandakwa. Wuné yaambu kuruwutu du nak nakapuk katik yatépéké dé. Wuné yaambu yatépéwutu du nak nakapuk katik kurké dé. Ani kundi gunat wa wawutékwa.

⁸ “‘Guné yangunéngwa akwi muséké wa vékusékwutékwa. Guné ayélapkéri du dakwa male wa wuna jémbaamba yaalangunén. Yaale wuna kundi yékunmba vékungunéngwa. Wuna jémbaa yamba yaaséka-ngunéngwe wa. Yangunénga wa wuné gunéké yaambu kuruwutén. Kuruwutén yaambu téndu nak du nakapuk katik yatépéké dé. ⁹ Du dakwa ras anga wandakwa, “Nané Juda du dakwa nané Gotna nyambalé wa ténangwa.” Wunga wate Got wan du wunéké yamba yékunmba vékulaka-ndakwe wa. Yate paapu wa yandakwa. Yate Gotna nyambalé yamba téndakwe wa. De Satanna kémba wa téndakwa. Ma véku. Wuné wani du dakwat wawutu wa vékusék-ngandakwa, wuné gunéké néma mawulé yawutékwanngé. Vékusékte de yaae gunéké kwaati se waandé daamuké kalik yandaru wuné apa yate wawutu de wunga yate guna yé kavérék-ngandakwa. ¹⁰ Talimba akwi du dakwa wunat kuk kwayékapuk yate

wuna kundi yékunmba vékunarénngé wa wawutén. Guné wuna kundi vékute wawutén pulak yate guna mawulémba apa yate yékunmba wa téngunén. Yangunénngé wuné gunat yékun yawutu ani kékpaamba tékwa akwi du dakwaké yaaké yakwa kapérandi musé yaandu guné apa yate yéku mawulé vékukangunéngwa. Akwi du dakwana mawulé vékusékwuténngé wani kapérandi musé yaakandékwa, akwi du dakwaké. ¹¹ Guna yéku musé Gotna gaayémba wa rakwa. Wuné gunéké bari yaakawutékwa. Wunéké ma kaavéréngunék. Kaavéré-ngunu de nak du guna yéku musé kéraakapuk yamuké, ma Gorké yékunmba vékulakate apa yate déku jémbaa kuttépékaa-ngunék. ¹² Wuné wawutu kapérandi yaambat kuk kwayén du dakwa kwaan pulak tékandakwa, Gotna gaamba. Wamba Gorale yékunmba rapékakandakwa. Yandaru wuné wuna néma du Gotna yé deku sépémba viyaataka-kawutékwa. Wuné Gotna gaayéna yé Kulé Jerusalem waak deku sépémba viyaataka-kawutékwa. Wuna kulé yé waak viyaataka-kawutékwa. Kukmba Got wandu wani gaayé Jerusalem gaayakandékwa.

- ¹³ “**Gotna** Yaamambi wuna jémbaamba yaalan du dakwat wa wandékwa. Wandékwa kundiké vékuséngé mawulé yate waan taake ma kurkale vékungunék.’ Naandén wani néma du.”

Jisas wunga wandéka wa déku kundi viyaatakawutén, guné Filadelfiamba tékwa du dakwaké.

Laodiasiséké kwayéndén kundi

¹⁴ Wani kundi watake Jisas wunat anga wandén, “Méné Laodisiamba tékwa du dakwaké yékunmba vékwa néma duké wuna kundi ras ma viyaatakaménék. Wani du dé Laodisiamba yatéte wuna jémbaamba yaalan du dakwaké yékunmba véndékwa. Wuna kundi anga ma viyaatakaménék:

“**Wuné** paapu yamba yawutékwe wa. Wuné Gotna kundi wa wawutékwa. Gotna kundi rapékandékwa. Yi wan wanana wa. Got wunat wandékwa pulak male wa wawutékwa. Got wandéka wa akwi musé yawutén.

- ¹⁵ “**Wuné** guné yakwa akwi muséké wa vékusékwutékwa. Guné wunéké yamba néma mawulé yangunéngwe wa. Guné wunat yamba kuk kwayéngunéngwe wa. Guné nyéndémba téte vétikmawulé wa yaténgunéngwa. Guné nakurakmawulé male yangunénngé wa mawulé yawutékwa. ¹⁶ Guné wunéké néma mawulé yakapuk yate wuna jémbaaké vétikmawulé yangunu, wa gunéké kalik yakawutékwa. Du gwiyaaké yate kakémuké kalik yandakwa pulak, wuné gunéké kalik yakawutékwa. Yate gunat kuk kwayékawutékwa. ¹⁷ Guné anga wangunéngwa, “Némaamba yéwaa wa kéraananén. Némaamba musé waak kéraananén wa. Yate muséké nak yamba yapatinangwe wa.” Wunga wate yamba vékuséngunéngwe wa. Guné Gotna ménimba gandédu gandéndakwa wa téngunéngwa. Guné musékapuk du dakwa pulak wa téngunéngwa. Méni kiyaan du dakwa pulak wa téngunéngwa. Laplapkapuk du dakwa pulak wa téngunéngwa. Guna mawulé sépélak yandéka wa kapérandi musé ye téngunéngwa. Téte wunga téngunéngwanngé yamba vékuséngunéngwe wa. ¹⁸ Wunga yangunénga wa gunat ani kundi wawutékwa. Guné ma yaae gol matu yaa yaane yékun yakwa pulak wunga wunémba kéraangunék. Wani gol matu wan nak pulak musé wa. Wani musé kéraanguné, wa guna mawulé yékunmba tépékaa-kandékwa. Guné wunémba waama laplap pulak kéraanguné, wa guné nékéti yakapuk yate

yéku mawulé male vékutépékaa-kangunéngwa. Guné ménimba kutndakwa marasin pulak wunémba kéraangunu, wa yékunmba vékuséknangangunéngwa. Wunga yamunaangunu, wa guna mawulé yékuon ye yékunmba tékandékwa. ¹⁹ Wuna du dakwaké néma mawulé yawutékwá. Yate det waarute yandarén kapérandi musé waambule yakatawutékwá, de yéku yapaté vékusék-ndarénngé. Guné wunga yawutékwanngé vékulakate ma yéku yapaté male yangunék. Yangunén kapérandi musé akwi ma yaasékangunék.

²⁰ “**Ani** gwaaménja kundi ma véku. Guna pétémba wa kaavétéwutékwá. Guné wunéké pété naapimuké wa téwutékwá. Guné yangunén kapérandi musat kuk kwayétake wuna kundi vékwe wunéké pété naapiye, “**Ma** yaala,” naangunu, wa wuné wulaae gunale yarékawutékwá. Yaréte gunale kakému kawutu wunale kakangunéngwa. ²¹ Talimba néma mayé apa yate Satanna mayé apat wa taalékérawutén. Taalékére wa bulaa wuna aapale rawutékwá, néma duna taalémba. Kapérandi yaambat kuk kwayén du dakwat wawutu de waak rakandakwa, wunale.

²² “**Gotna** Yaamambi wuna jémbaamba yaalan du dakwat wa wandékwa. Wandékwa kundiké vékusékngé mawulé yate waan taake ma kurkale vékungunék.’ Naandén wani néma du.”

Jisas wunga wandéka wa wuné Jon déku kundi vijaatakawutén, guné Laodisiamba tékwa du dakwaké.

4

Gotna gaayémba déku yé kavérékndakwa

¹ Wani kundi wandéka wuné Jon yéngan pulak kwaae véwutén *Gotna* gaayéna pété naapiye téndéka. Véwutéka talimba wunat wan kundi paati waandaka waakwa pulak waate wunat wandén, “**Méné** ani taalát ma yaalaménu wuné kukmba yaaké yakwa muséké ménat wakwasnyé-kawutékwá.” Naandén.

² Wunga wandéka *Gotna* Yaamambi bari wuna mawulémba wulaae randéka véwutén déku gaayémba néma duna jaambémba du nak randéka. ³ Wani jaambémba randéka véwutén du déku saawi nyaa véte kaalékwa pulak yan. Néma yéwaa kwayéte kéraandarén yéku matu pulak déku sépé wa nyaa véte kaalékwa pulak yan. Wani matuna yé jaspá ambét konilian wa. Randékwa jaambémba kwalawut nak wa tén. Wani kwalawutna nyaap wan baaréngu male wa. *Emeral* matu pulak wa nyaa véte kaalékwa pulak yan. ⁴ Néma dunyansé nakurak dumi kaayék vétik vétik (24) randakwa jaambémba ranyawe ye randaka wa wani du nyéndémba randén. Ranyawe ye rakwa néma dunyansé de waama laplap saawuwe gol matumba yandarén hat deku maakamba saapndarén. ⁵ Nyéndémba rakwa néma duna taalémba wa nyét kusnyérakén. Kusnyérakndéka vékuwutén kundi bulndaka jatndu yandéka. Wani du rakwa jaambé tékwánmba téwaayé yaa taambak kaayék vétik (7) téte véréktan. Wani téwaayé yaa wan *Gotna* Yaamambina mayé apa taambak kaayék vétik (7) wa.

⁶ Nyéndémba rakwa néma duna jaambé tékwánmba néma gu kwaawu téndéka véwutén. Wani néma gu kwaawu saawi véndakwa glas pulak wa yan. Mawulé kulé tékwa musé vétik vétik néma du rakwa taalémba tényawe ye téndarén. Wani muséna méni késépéri wa. *Deku* saawi, kuk, biyasakumba waak ménimama yan. ⁷ Wani mawulé kulé tékwa musé nak wan néma waaléwasa laion pulak wa. Nak kaara bulmakau pulak wa. Nak duna saawi pulak kurén wa. Nak dé néma kaandi nyétmba wuré yékwaakwa pulak wa. ⁸ Wani mawulé kulé tékwa musé nak nak deku yéknгаа taambak kaayék nakurak (6) wa tékésén. Késépéri

méni wa deku saawi, kuk, biyasakumba waak tékésén. Akwi gaan nyaa gwaaré waatépékandakwa. Wani gwaaré yamba yaap yaréte waandakwe wa. Yate anga waandakwa:

Néman Du Got akwi muséké wa néma mayé apa yandékwa. Dé yékun wa. Dé yékun wa. Dé yéku yapaté male yandékwa.

Talimba randén. Bulaa randékwa. Rapéka-kandékwa apapu apapu.

⁹ Wunga waate Néman Du Got yéku jaambémba rate apapu apapu rapékate apa yandékwanngé wa gwaaré waandakwa. Yate déké mawulé tawulé yate déku yé kavérékndakwa. Apapu apapu wunga male yaténdakwa. ¹⁰ Yandaka yanyawe ye rakwa néma dunyan de apapu apapu rapékakwa Néman Du Gotna ménimba kwaati se waandé daandakwa. Daate gol matumba yandarén hat raapiye Néman Du Got randékwanmba taakandakwa. De Got néma du rapéka-ndékwanngé vékulakate wa hat raapiye wamba taakandakwa. ¹¹ Yate gwaaré anga waandakwa: Méné Got méné nana Néman Du wa.

Méné male wa yéku yapaté yapéka-ménéngwa.

Méné akwi musé yaménén.

Ména mawulémba vékulakate wa wani musé yaménénga bulaa akwi musé a téndékwa.

Wunga yaménéngé vékulakate nané ména mayé apaké gwaaré waate ména yé apapu apapu kavéréknangwa.

Wunga waandakwa.

5

Jon kétaakndarén nyéngaa véndén

¹ Wani néma du yéku jaambémba rate déku yékutuwa taambamba kétaakndarén nyéngaa nak kure randéka véwutén. Wani nyéngaamba kundi wa kwaakwa kuksaku biyaasakumba waak. Talimba wani nyéngaamba bi pulak musé taambak kaayék vétikét (7) kusnyaa-takandarén. ² Wani musé vétake véwutén Gotna kundi kure gaayate néma mayé apa yakwa du nak téte némaanmba waandéka. Waate anga wandén, “Yéku yapaté yakwa du male wa wani bi pulak musé raawuteke wani nyéngaa raapikandékwa. Kandé wunga yaké ya?” Naandén.

³ Wunga wandéka nyéngaa raapiye awula véké yakwa du nak nyét, képmaa, andéla yaalé kępmaamba yamba te wa. ⁴ Wani duké waake vékapuk yandaka wuna mawulé kapére yandéka némaanmba géraawutén. ⁵ Géraawutéka néma du nak wunat wandén, “Géraaké yambak. Ma vé. Judana kémngé néma du nak wa téndékwa. Dé Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu wa. Dé néma mayé apa wa yandékwa. Yate Satanét wa taalékérandén. Taalékére dé wani nyéngaamba kusnyaatakandarén bi pulak musé raawuteke wani nyéngaa raapikandékwa.” Naandén.

Jon Nyansipsip véndén

⁶ Wani kundi vékutake véwutén Nyansipsip nak, néma du rakwa jaambé tékwanmba téndéka. Dé mawulé kulé tékwa musé vétik vétik, yanyawe ye rakwa néma dunyanna nyéndémba wa téndén. Dé viyaandékndaka taamale waarapén nyansipsip pulak wa téndén. Kaara taambak kaayék vétik (7) wa tén. Méni taambak kaayék vétik (7) wa tén. Wani kaara taambak kaayék vétik wani méni waak wan Gotna Yaamambina mayé apa wa. Got wandéka wani mayé apa wa akwi kępmaat yéndakwa. ⁷ Got yéku jaambémba rate wani nyéngaa déku yékutuwa taambamba kure randéka wani Nyansipsip ye wa wani nyéngaa kéraandén. ⁸ Kéraandéka de mawulé kulé tékwa musé vétik vétik, yanyawe ye rakwa néma

dunyan waak de Nyansipsipké kwaati se waandé daandarén. Wani néma dunyan nak nak gita pulak musé kure gol matumba yandarén dis waak kutndarén. Wani dismba yaa yamungandaka yaasnyé yaalate yéku yaama yakwa musé wa vékuléke tan. Wani yaasnyé wan Gotna du dakwa dat waatakundakwa kundi pulak wa.

⁹⁻¹⁰ Wani néma dunyan, mawulé kulé tékwa musale wani Nyansipsip Jisasna yé kavérékte kulé gwaaré nak anga waandarén:

Ménat viyaandaka ména nyéki vaakundéka wa kiyaaménén.

Kiyaae du dakwat wa kéraaménén, de Gotna du dakwa téndarénggé.

Méné késpulak nakpulak kémba tékwa du dakwa, késpulak nakpulak kundi bulkwa du dakwa, késpulak nakpulak sépé kurén du dakwa, késpulak nakpulak képmaamba tékwa du dakwa wunga det wa kéraaménén, de Gotna du dakwa téndarénggé.

Kéraae méné waménénga de Gotna gaamba jémbaa yakwa duna taalé kéraae téte nana Néman Du Gotna kémba yaale déké jémbaa yate déku yé kavérékndakwa.

Kukmba de ani képmaamba tékwa du dakwaké néma du dakwa rakandakwa.

Méné wunga yatake wani nyéngaa kéraae kusnyaatakandarén bi pulak musé raawuteke wani nyéngaa raapiké wa apa yaménéngwa.

Wunga waandarén.

Jisasna yé kavérékndarén

¹¹ Wani kundi vékutake wa nakapuk véte vékuwutén Gotna kundi kure gaayakwa dunyan némaamba gwaaré waandaka. Wani dunyan ayélap yamba yé wa. De némaamba wa. De mawulé kulé tékwa musé, akwi néma dunyan waak de akwi néma du rakwa jaambé tékwanmba tényawe ye téndarén. ¹² Téte gwaaré némaamba anga waandarén:

Talimba viyaandékndarén Nyansipsip dé yéku yapaté male yate wa randékwa.

Rate néma du rapéka-kandékwa.

Rate késépéri yéku musé, yéku mawulé, néma mayé apa waak Gotmba kéraakandékwa.

Yandu akwi du dakwa déku yé kavérék-ngandakwa.

Yate déku mayé apaké kundi wate déké mawulé tawulé yakandakwa.

¹³ Wunga waandaka vékuwutén Got yan akwi musé gwaaré waandaka. Nyét, képmaa, andéla yaalé képmaa, wamba tékwa musé, solwaramba tékwa musé, de akwi gwaaré waandaka vékuwutén. Akwi taalémba tékwa akwi musé anga waandarén:

Nana néma du Got wa néma du rakwa jaambémba randékwa.

Nané déku yé wani Nyansipsip Jisasna yé waak apapu apapu kavérék-nganangwa.

Bérku néma mayé apaké kundi wate bérké mawulé tawulé yapéka-kanangwa apapu apapu.

¹⁴ Wunga waandaka de mawulé kulé tékwa musé vétik vétik wa wan, “Yi wan wanana wa.” Wunga wandaka Got rakwa jaambé tékwanmba yanyawe ye rakwa néma dunyan déké kwaati se waandé daandarén.

6

Jisas nyéngaaamba kusnyaa-takandarén bi pulak musé raawutekndén

¹ Wani Nyansipsip Jisas wani nyéngaa kure téte kusnyaatakandarén bi pulak musé nak raawutekndéka véwutén. Vétake vékuwutén mawulé kulé tékwa musé nak kundi bulndéka. Déku kundi wan jatndu yakwa pulak wa. Yate anga wandén, “Méné ma yaa.” Naandén. ² Wunga wandéka véwutén waama hos nak. Wani hosmba du nak rate vések gwalpék kure randén. Waariyate deku maamat

vijaasandandaka kwayéndakwa hat nak déku maakamba saaptakandarén. Saaptakandaka dé apamama yate waariyakwa du déku maamat vijaasandamuké wa yéndén.

³ Wani Nyansipsip nyéngaamba kusnyaa-takandarén bi pulak musé nak waak raawuteknédaka vékuwutén mawulé kulé tékwa musé nak waak anga wandéka, “Méné ma yaa.” ⁴ Wunga wandéka nak hos yaalan. Wani hosna sépé gwaavé male. Wani hosmba ran duwat waariyandakwa néma kulaa nak kwayéndarén. Kwayéndaka Got wani duwat wandén, “Méné mayé apa kéraae du dakwana yéku mawulé yaavan kurkaménéngwa. Yaménu de waaru waariyate deku duwat vijaandék-ngandakwa.” Naandén.

⁵ Wani Nyansipsip nyéngaamba kusnyaatakandarén bi pulak musé nak waak raawuteknédaka vékuwutén mawulé kulé tékwa musé nak waak wandéka, “Méné ma yaa.” Naandéka véwutén gélé male hos nak yaandéka. Wani hosmba ran du musé kaayéte naakindakwa musé nak déku taambamba kure randén. ⁶ Kure randéka vékuwutén mawulé kulé tékwa musé tan nyéndémba kundi nak waak anga wandéka, “Méné waménu kaandé yakwa sékét yaandu kakémuna yéwaa kusorékandakwa. Kusoréndaru du dakwa néma yéwaat kakému ayélap ayélap kéraakandakwa. Du nakurak nyaa jémbaa ye wani jémbaana yéwaa kéraae kwayéte rais tékwa dis nakurak male kéraakandékwa. Du nakurak nyaa jémbaa ye wani jémbaana yéwaa kéraae kwayéte kakému tékwa dis kupuk male kéraakandékwa. Oliv kulak, wain kulak waak wani muséna yéwaa baka yénga téndu. Wani yéwaa kusoréndarénngé waké yambak.” Naandén.

⁷ Wani Nyansipsip nyéngaamba kusnyaa-takandarén bi pulak musé nak waak raawuteknédaka vékuwutén mawulé kulé tékwa musé nak waak wandéka, “Méné ma yaa.” Naandén. ⁸ Naandéka véwutén taana male hos nak yaandéka. Wani hosmba ran du déku yé Kiyaan Du wa. Dé yaandéka déku kukmba nak du yaan. Déku yé wan Kiyaan Du Dakwa Tékwaa Taalé wa. Got wandéka de ani képmaamba tékwa akwi du dakwa kém vétik vétik tendarén. Téndaka bérét wandén, “Nakurak kémngé béné apamama yate det ma vijaandékmbénu. Rasét waariyandakwa kulaat ma vijaambénu. Béné ma wambénu de ras néma kaandé yate ras baat yate kiyaandararu rasét baangmba tékwa kwaami tindaru kiyaakandakwa.” Bérét wunga wandén.

⁹ Wani Nyansipsip nyéngaamba kusnyaatakandarén bi pulak musé nak waak raawuteknédaka véwutén Gorké musé kwayéndakwa jaambé arulamba kiyaan du dakwana kwaminyan tékéséndaka. Talimba wani du dakwa Gotna kundi vékute wate nak du dakwana ménimba téte Jisas Kraiské wa kundi waténdarén. Waténdaka déku maama deku kundiké kalik yate wa det vijaandékndarén. Vijaandékndaka deku kwaminyan wamba tékéséndaka wa véwutén. ¹⁰ Véwutéka de wani kiyaan du dakwana kwaminyan némaanmba waate anga wandarén, “Nana Néman Du, méné akwi du dakwaké néma du wa raménéngwa. Méné yéku yapaté male wa yapékaménéngwa. Méné paapu yamba yaménéngwe wa. Képmaamba tékwa du nanat vijaandékndarén. Taale katik nyaa yéndu méné kot vékukwa néma du rate du dakwa yan muséké kundi wate nanat yandarén kapérandi musé det waambule yakataké méné?” Naandarén.

¹¹ Wunga wandaka Got det nak nak waama laplap kwayéte det anga wandén, “Guné taale ayélap yaap ma yaréngunu. Wuné wuna du dakwaké ras waak wa wawutén. De waak yangunén pulak wuna jémbaamba yaale Jisaské kundi wakandakwa. Wandaru kápmaamba tékwa du gunat vijaandékndarén pulak,

det waak viyaandékndaru kukmba wuné gunat yandarén kapérandi musé det waambule yakatakawutékwa.” Naandén Got.

¹² Wani Nyansipsip nyéngaamba kusnyaatakandarén bi pulak musé nak waak raawutekndéka nakapuk véwutén. Raawutekndéka véwutéka néma waalé génén kékmaamba. Géndéka nyaa nak pulak ye wa géle yan, géle gaalé yan laplap pulak. Yandéka baapmu nak pulak ye lé nyéki pulak gwaavé yan. ¹³ Yandéka nyétmba tékwa kun, néma wimut kutndéka aak yakapuk yan kulé miyé sék vaakérkwa pulak, wa kun kékmaamba vaakéren. ¹⁴ Nyéngaa valambatndakwa pulak wa nyét waak wunga valambare yén. Yéndéka akwi némbu, akwi ailan waak téndarén taalé yaasékatake yénderén. ¹⁵ Yéndaka de kékmaana néma du, maaka du, waariyakwa duna néma du, némaamba yéwaa kuretékwa du, apa tapa yakwa du, nak duna kundimba vékute wandakwa pulak jémbaa yakwa du dakwa, deku mawulémba vékulakate mawulé yandakwa jémbaa yakwa du dakwa, wani du dakwa akwi de kékmaamba tén kwaawu, némbumba ran néma matumba waak, wamba wa paakundarén. ¹⁶ Paakute waate anga wandarén, “Némbu, néma matu waak guné ma vaakére nanat saaptépé. Got néma du rakwa jaambémba rate nanat vé muké kalik yanangwa. Wani Nyansipsip nanat rakarka yate dé nanat vé muké kalik yanangwa. ¹⁷ Bét nané yan kapérandi muséké rakarka yate nanat waambule yakatakwaate yambérékwa néma nyaa wa yaan. Yénga pulak bérku ménimba téké nané? Bérku ménimba témuké nékéti yanangwa. Bét nanat vé muké kalik yanangwa.” Naandarén.

7

Israel du dakwa némaamba (144,000)

¹ Wani musé yéndéka véwutén Gotna kundi kure gaayakwa du vétik vétik kékmaana waambu vétik vétikmba téndaka. Tété kékmaamba kurkwa wimut vétik vétik kulkindaka wimut yamba kure wa. Kékmaa, kékmaamba tékwa gu, miyémba waak wimut yamba kure wa. ² Talimba Got wani duwat wa wandén, “Guné apa yate kékmaa, kékmaamba tékwa gu waak ma yaavan kutngunék.” Wunga wandéka wa bulaa tété de wimut kulkindarén. Yandaka véwutén. Apapu apapu rapékakwa du Gotna kundi kure gaayakwa du nak waak nyaa yaalakwa taalémba yaandén. Gotna yé viyaatakaké yandékwa musé kure yaandéka véwutén.

³ Wani du yaae némaanmba waate det anga wandén, “Guné kékmaa, kékmaamba tékwa gu, miyé waak bari yaavan kurké yambak. Taale nana Néman Du Gotna mak déku jémbaa yakwa du dakwana saawimba viyaataka-kanangwa. Yananu kukmba wani musé ma yaavan kutngunék.” Naandén.

⁴ Wunga wandéka de Gotna mak némaamba du dakwana saawimba viyaatakandaka deku namba wa vékuwutén. Wan 144,000 wa. De Israelna akwi kém deku du dakwa ras kéraae deku saawimba wa Gotna mak viyaatakandarén. Anga viyaatakandarén:

⁵⁻⁸ Judana kém 12,000

Rubenna kém 12,000

Gatna kém 12,000

Aserna kém 12,000

Naptalina kém 12,000

Manasena kém 12,000

Simeonna kém 12,000

Livaina kém 12,000

Isakarna kém 12,000

Sebulunna kém 12,000

Josepna kém 12,000

Benjaminna kém 12,000

Wani du dakwa akwi deku saawimba Gotna mak wa viyaatakandarén.

Némaamba du dakwa Gotna yé kavérékndarén

⁹ De wunga viyaatakandaka véwutén *némaamba* du dakwa jaawuwe téndaka. Du wani du dakwat naakiké yapati-kandakwa. *Némaamba* wa téndarén. Wani du dakwa akwi *képmaa*, akwi *kémba* waak wa yaandarén. De *késpulak* nakpulak sépé wa kutndarén. Yate *késpulak* nakpulak kundi bulndarén. Wani du dakwa *néma* du rakwa jaambé *tékwanmba* téte Got ambét wani Nyansipsipna ménimba téndarén. De *sémény* waama laplap saawuwe mawulak gaanga pulak musé deku taambamba kure téndarén. ¹⁰ Téte *némaanmba* waate anga wandarén, “Yéku jaambémba rakwa du, nana *Néman* Du Got ambét dale *tékwa* du wani Nyansipsip bét Satanna taambamba nané wa *kéraambéren*. *Kéraambéréka* a Gotna yéku gaayémba rapéka-nangwa.” Naandarén.

¹¹ Wunga wandaka Gotna gaayémba *tékwa* akwi du *néma* du rakwa jaambé *tékwanmba* tényawe ye téndarén. Wani *néma* dunyan *némaamba*, mawulé kulé *tékwa* musé vétik vétik, Got, wani Nyansipsip waak nyéndémba téndaka Gotna kundi kure gaayakwa dunyan tényawe ye téndarén. Téte Gotna ménimba kwaati se Gorké waandé daandarén. ¹² Daate anga wandarén, “Yi wan wanana wa. Nané nana *Néman* Du Gorké mawulé yate *néma* mawulé tawulé ma yakwak. Dé yéku mawulé male wa *vékundékwa*. Nané déké mawulé yate déku yé ma kavérékngwak. Dé kapmang wan nana *Néman* Du wa. Akwi *néma* duwat wa taalékérandén. Déku mayé apa wan *némaan* wa. Déku mayé apaké wate déku yé ma kavérék-pékakwak, apapu apapu. Yi wan wanana wa.” Wunga wandarén.

Wani du dakwaké kundi wandarén

¹³ Wani du dakwa wunga wandaka *néma* du nak wunat anga wandén, “Wani *sémény* waama laplap saawan du dakwa wan kandé? De yani gaayémba daré yaak? Méné wani muséké méné *vékuséku*?” Naandén.

¹⁴ Wunga waatakundéka dat anga wawutén, “Yamba wa. *Néma* du, méné kapmang wa *vékusék-ménéngwa*. Wunat ma wa.” Naawutéka wunat wandén, “Gotna maama det viyaandarén sapak wani du dakwa *néma* kaangél wa kutndarén. Kure kiyaae wani Nyansipsipna nyékimba deku laplap yakwasnyéndaka wa laplap waama yan. ¹⁵ Wunga yandarénggé de Got rakwa jaambé *tékwanmba* wa téndakwa. Téte gaan nyaa déku gaamba téte déku yé wa kavérékndakwa. Yandaka Got wani jaambémba rate det yékun yakandékwa, nak du det yaavan kurkapuk yamuké. ¹⁶⁻¹⁷ Wani Nyansipsip Got rakwa jaambé *tékwanmba* téte déké yékunmba *vékandékwa*, du déku sipsipké séngite *vérendékwa* pulak. Yate det kure yéndu de *képmaamba* wikwa kulak kakandakwa. Kate apapu apapu yékunmba rapéka-kandakwa. Dé déké yékunmba véndu det nakapuk kaandé yakapuk yate det nakapuk kulak katik yaké dé. Dé déké yékunmba véndu nyaa deku *sépémba* *némaanmba* nakapuk *vékapuk* yandu yaa deku *sépémba* nakapuk katik yaanngé dé. De *géraandaru* Got deku *méniyangu* létékndu yékunmba male yarékandakwa. Nakapuk katik *géraaké* daré. Yékunmba male rapéka-kandakwa.” Wunat wunga wandén.

8

Jisas kuk nyéngaamba kusnyaa-takandarén bi pulak musé raawutekndén

¹ Wani Nyansipsip kuk nyéngaamba kusnyaatakandarén bi pulak musé raawutekndéka nyétmba kundi yamba bulndakwe wa. Ayélap sapak akwi yakélak male téndarén. ² Téndaka kukmba véwutén Gotna kundi kure gaayakwa dunyan taambak kaayék vétik (7) téndaka. Wani dunyan wan Gotna ménimba tépékaakwa dunyan wa. Det wa waandakwa paati taambak kaayék vétik (7) kwayé-ndarén. ³ Kwayéndaka Gotna kundi kure gaayakwa du nak waak yaae Gorké musé kwayéndakwa jaambé tékwanmba téndén. Dé gol matumba yandarén dis nak kure téndén. Kure téndéka wa yaa yamungandaka yéku yaama yakwa némaamba musé dat kwayé-ndarén. Dé wani musé Gorét waakwa du dakwana kundiale gol matumba yandarén jaambémba taakandénggé wa dat kwayéndarén. Wani musé Gotna du dakwana kundiale Gorké musé kwayéndakwa jaambémba taakandénggé, wa dat kwayéndarén. Wani jaambé Got rakwa jaambé tékwanmba wa téndén.

⁴ Wani dis kure tékwa du yéku yaama yakwa musé dismba yaa yaandéka dé yaasnyé yéku yaama yate Gorét waakwa du dakwana kundiale wa Gorké waaréndén. ⁵ Yandéka wani du yéku yaama yakwa musé rakwa dis kéraae, Gorké musé kwayéndakwa jaambémba ran yaa kéraae, wani dismba taakandén. Taake yaa ani képmaat vaanjangendén. Vaaanjangendéka késépéri apu jatndu yandéka némaamba kundi bulndarén. Bulndaka nyét kusnyérak yandéka néma waalé wa génén.

Gotna kundi kure gaayakwa du vétik vétik paati waandarén

⁶ Gotna kundi kure gaayakwa dunyan taambak kaayék vétik (7) de paati taambak kaayék vétik (7) kure téte wa waaké yatendarén.

⁷ Du nak déku paati waandén. Waandéka néma maas viyaakwa pulak, ais pulak musé wa képmaamba vaakérén. Yaa, nyéki waak wa képmaamba vaakérén. Ani képmaa akwi miyé waak muniye tambék kupuk yandéka wani musé vaakérén. Vaakétndéka yaa képmaamba ran musé wa nak tambék yaanén. Tambék vétik baka wa yékunmba tan. Wani tambék vétik yaa yamba akwi musé yaane wa. Akwi yéku waara male akwi taalémba yaa yaandén.

⁸ Du nak waak déku paati waandén. Waandéka yaa yaanngwa néma némbu pulak musé vaanjangandaka solwaramba vaakérén. Vaakétndéka wa solwaramba nak tambék nyéki pulak yan. Solwarana tambék vétik baka yékunmba tan. Wani tambék nyéki pulak yamba yandékwe wa. ⁹ Solwaramba tékwa akwi musé muniye tambék kupuk randéka nak tambék wa kiyaan. Kiyaandéka tambék vétik yékunmba yatémbéréén. Yamba kiyaambérékwe wa. Akwi sip taalé kupukmba yaténdaka nak taalémba sip wa kapére yan. Yandéka taalé vétikmba sip yékun yatendarén. Kapére yamba yandakwe wa.

¹⁰ Du nak waak déku paati waandén. Waandéka néma kun nak tépmangéra yaa vérekgwa pulak vérekte nyét yaasékatake vaakétnéndén. Kaambélé, képmaamba wikwa kulak waak muniye tambék kupuk yandéka wa nakurak tambékmba vaakérén. Vaakétndéka tambék vétik yékunmba tan. Wani kun wani tambék vétikmba yamba vaakétndékwe wa. ¹¹ Wani kunna yé wan Nyéngi Yakwa Musé wa. Wani kun képmaamba tékwa kulak nak tambékmba vaakétndéka wani tambékmba tékwa kulak néma nyéngi wa yan. Yandéka némaamba du dakwa wani kulak kate kiyaandarén. Tambék vétikmba tékwa kulak yékunmba tan. Nyéngi yamba yandékwe wa.

¹² Du nak waak déku paati waandén. De nyaa, baapmu, akwi kun muniye tambék kupuk yandaka wani du waandéka nakurak tambék gélé yan. Yate kapére yandén. Yandéka nyaa, baapmu, akwi kun tambék vétik yékunmba tan. Kapére yamba

yandékwe wa. Yandéka nyaa, baapmu, kun yamba yékunmba véndakwe wa. Gaan nyaa waak, nyaa, baapmu, kun ras vékapuk yandaka wa ganngu ye tan.

¹³ Yandaka véwutén kaandi nak anjoré nyétmba wure yéndéka. Véte vékuwutén némaanba waate anga wandéka, “Yéki. Sémbéraae. Képmaamba tékwa du dakwaké sémbéraa yawutékwa. Gotna kundi kure gaayakwa du kupuk deku paati yamba waandakwe wa, wayéka. Waandaru képmaamba tékwa du dakwa néma kaangél kurkandakwa.” Naandén.

9

Gotna kundi kure gaayakwa du nak waak paati waandén

¹ Gotna kundi kure gaayakwa du nak waak déku paati waandéka véwutén kun nak képmaamba kwaandéka. Talimba wani kun nyétmba yaae wa képmaamba vaakétnén. Wani kun wan du nak wa. Néma ayéréng nak wa tén. Du yaasande véte andamba rakwa képmaa véké yapati-kandakwa. Yaambu nak wani ayéréngmba daawulin. Wani yaambumba pété nak tén. Wani duwat wani pété naapindakwa ki kwayéndarén. ² Kwayéndaka wani pété naapindéka néma yaa yaante waarékwa yaasnyé pulak wani ayéréngmba yaalan. Yaale nyaa taakatépéndéka nyét gélé yan. ³ Yandéka némaamba jap wani yaasnyémba yaalate képmaat daawulindarén. Daawulindaka Got det wandén, “Guné du dakwat ma tingunék. Kulaapati tikwa pulak du dakwat ma tingunék. ⁴ Yate guné waara, nyaam, miyé, miyé gaanga waak yaavan kurké yambak. Guné saawimba wuna mak kwaakapuk yakwa du dakwat male ma yaavan kutngunék. ⁵ Guné baapmu taambak wani du dakwat tikangunéngwa. Yate det viyaandéknge yambak. Wani du dakwa de néma kaangél yénga kutndaru.” Naandén wani japét. Wani jap du dakwat tindaru kaangél kurkandakwa, kulaapati tindaka kaangél yakwa pulak. ⁶ Wani sapak du dakwa kiyaaké yandakwa yaambuké waakte katik véké daré. Kiyaamuké néma mawulé yate de katik kiyaaké daré.

⁷ Wani jap anga yandaka véwutén. De waariyaké yékwa hos pulak wa téndarén. Deku maakamba gol matumba yandarén hat pulak tékésén. Deku saawi wan duna saawi pulak wa. ⁸ Deku némbé taakwana némbé sémény yan pulak wa sémény yan. Deku némbi laionna némbi apamama yakwa pulak wa apamama yan. ⁹ Deku maatumba kapamba yandarén laplap pulak saawundarén. De wure yéndaka deku yékngaamba waakwa kaap wan waariyaké yékwa némaamba hos yéndaka waakwa pulak wa waakwa. ¹⁰ Deku géni wan kulaapatina géni pulak wa. De baapmu taambak wani géni du dakwa viyaandaru wa néma kaangél kurkandakwa, kulaapati tindaka néma kaangél kutndakwa pulak. ¹¹ Deku néma du wan wani ayéréng-ngé vérékwa du wa. Hibruna kundimba wani duké déku yé anga wandakwa, “Abadon.” Naandakwa. Grikna kundimba anga wandakwa, “Apolion.” Naandakwa. Nana kundimba anga wanangwa, “Akwi Musé Yaavan Kurkwa Du.” Naanangwa.

¹² Taale yaan kapérandi musé wa késén. Kapérandi musé vétik bét wayéka yaakapuk tékwa. Bét wayéka kukmba yaakambérékwa.

Du nak waak déku paati waandén

¹³ Du nak waak déku paati waandéka vékuwutén, Gorké musé kwayéndakwa jaambéna waambumba kundi nak bulndéka. Wani jaambé wan gol matumba yandarén jaambé wa. Dé Got rakwa jaambé tékwanmba wa téndén. Wani jaambéna waambu vétik vétikmba kundi nak bulndéka vékuwutén. ¹⁴ Bulte paati waatan duwat anga wandén, “Méné ma ye waménu de Gotna du vétik vétik Yufretis wandakwa néma kaambélé tékwanmba yare yéndaru. Talimba Got det

wandén, de wamba yaréendarénggé.” Naandén. ¹⁵ Wani du vétik vétik Got waké yandékwa nyaa, sapak, kwaaréké waak kaavéréndarén. Kaavéréndaka wani du Gotna kundi det kwayéndéka yéndarén, ani kępmaamba tékwa du dakwana nakurak kémét viyaandék-ndarénggé. Wunga yandaru ani kępmaamba tékwa du dakwana kém vétik yékunmba tékandakwa. Wani kém vétikét katik viyaandéknge daré. ¹⁶ Wani du vétik vétik yéndaka deku kukmba yaan hosmba ran du wan de némaamba wa. Ayélapkéri dunyan yamba yaandakwe wa. Némaamba dunyan wa yaandarén (200 milion). De naakindaka wa vékuwutén.

¹⁷ Wani musé vétake véwutén hos, hosmba ran du waak anga yandaka. Du kapamba yandarén laplap maatumba saawundaka wani laplap ras gwaavé, yaa véréknge pulak, ras géle, nyaa véndéka nyét gélenyé tékwa pulak, ras taana, wunga yawuran. Hosna maaka wan laionna maaka pulak wa. Yaa yaante wa yaasnyale hosna kundimba yaale yén. Yaa yaanngwa taana matu waak wa deku kundimba yaale yén. ¹⁸ Wani yaa, yaasnyé, matu waak yaale yéndaka wa ani kępmaamba tékwa du dakwana nakurak kém kiyaasanda-ndarén. Kém vétik wa yékunmba tén. Wani kapérandi musé kupuk kém vétikna du dakwat yamba yaavan kutndékwe wa. ¹⁹ Wani hosna tépnge génimba waak wa mayé apa tan. Deku géni wan kaambena maaka pulak wa téndarén. Tété du dakwat tindaka néma kaangél kure kiyaasanda-ndarén.

²⁰ Kiyaakapuk wayéka tékwa du dakwa akwi wani musé vétake Gorké yamba wup yandakwe wa. Yate kapérandi muséké yamba kuk kwayéndakwe wa. Yate kutakwana yé wayéka kavéréktépéka-ndarén. Gol matu, silva matu, bras matu, baka matu, miyémba waak yandarén papungotna yé wayéka kavérék-pékaténdarén. Papungot vékapuk yate, kundi vékukapuk yate, yamba yeyé yaayandakwe wa. ²¹ Wani du dakwa wani musé kuk kwayékapuk yate ani kapérandi musé waak yapékandarén. Du dakwat ras viyaandékndarén, kus tundarén, nak du dakwale kapérandi musé yandarén, musé sél yandarén, wunga yate wa kapérandi musé yatépékandarén. Wani kapérandi muséké yamba kuk kwayéndakwe wa.

10

Gotna kundi kure gaayakwa du Jonét nyéngaa kwayéndéka kandén

¹ Wani musé yandaka véwutén apa yakwa du nak Gotna gaayémba re gaayandéka. Dé buwi pulak laplap saawundéka kwalawut nak déku maakamba taawe tan. Déku saawi nyaa véte kaalékwa pulak wa yan. Déku maan vétik wan yaa yaanngwa kwaan pulak wa yan. ² Déku taambamba makalkéri nyéngaa nak raapiye kure téndén. Kure tété déku yékutuwa maan solwaramba vaakite akituwa maan kępmaamba vaakindén. ³ Vaakite laion waakwa pulak némaanmba waandén. Waandéka nyét apu taambak kaayék vétik (7) déku kundi kaatate jatndu yandén. ⁴ Yandéka jatnduna kundi nyéngaa viyaatakaké yawutén. Yawutéka kundi nak Gotna gaayémba anga wandén, “Wani jatndu bulén kundi ména mawulémba ma taaka téndu. Nyéngaa viyaatakaké yambak.” Naandén.

⁵ Wandéka Gotna gaayémba gaaye solwaramba vaakite kępmaamba vaakiye téndéka véwutén du, déku yékutuwa taamba Gotna gaayét kusoréndén. ⁶ Kusoréte anga wandén: “Got nyét, nyétmba tékwa akwi musé waak yandén. Képmaa, kępmaamba tékwa akwi musé waak yandén. Kępmaamba tékwa gu, gumba tékwa akwi musé waak yandén. Apapu apapu rapékandékwa. Déku yémba wawutékwa. Dé talimba wandén pulak bulaa yakandékwa. Yi wan wanana

wa. ⁷ Gotna kundi kure gaayakwa du nak waak déku paati waandu wani nyaa Got talimba wandén pulak yakandékwa. Dé talimba déku yémba wate déku jémbaa yakwa duwat wandén pulak yakandékwa. Yi wan wanana wa.” Naandén.

⁸ Wandéka takamba Gotna gaayémba gaayan kundi wunat nakapuk wandén, “Méné ye wani nyéngaa ma kéraaménék, solwaramba vaaki kępmaamba vaaki ye tékwa duna taambamba.” Naandén.

⁹ Wunga wandéka Gotna kundi kure gaayan duké ye dat wawutén, “Wunat wani makal nyéngaa ma tiyaaménék.” Naawutén. Wunga wawutéka wunat wandén, “Ma kéraae kaménu. Kaménu ména tépngémba asa résék wa yakandékwa. Kasékéyakménu ména biyaamba nyéngi yakandékwa.” Naandén.

¹⁰ Wunga wandéka wani makal nyéngaa déku taambamba kéraae kawutén. Kawutéka wuna tépngémba asa résék wa yan. Kasékéyak-wutéka wuna biyaamba nyéngi yan. ¹¹ Yandéka wunat wandén, “Gotna yémba nakapuk kundi ma kwayéménék. Késpulak nakpulak sépé kurén du dakwa némaamba, késpulak nakpulak kępmaamba tékwa du dakwa némaamba, késpulak nakpulak kundi bulkwa du dakwa némaamba, némaamba néma dusat waak Gotna yémba kundi ma kwayéménu.” Naandén.

11

Du vétik Gotna jémbaaké kundi kwayémbérén

¹ Wani kundi wandéka Got wunat musé taakasétte naakindakwa baangé nak tiyaandén. Wani baangé wan sétowe yéndakwa baangé pulak wa. Wani baangé tiyaate wunat wandén: “Méné ma ye wuna kundi bulndakwa gaa taakasére naakiye wunéké musé tiyaandakwa jaambé waak ma taakasére naakiménék. Wamba téte wuna yé kavérékngwa du dakwa waak ma naakiménék. ² Wuna kundi bulndakwa gaa maaka tambék naakiké yambak. Wani taalé dékumukét yénga yakét. Wan nak gaayémba téte wuna kundi vékukapuk yakwa du dakwana taalé wa. De némaamba (42) baapmu wani yéku gaayé Jerusalemngé néma du dakwa tékandakwa. ³ Wuné wuna jémbaaké kundi waké yakwa du vétikét mayé apa kwayé-kawutékwa. Kwayéwutu némaamba (1,260) nyaa wuna yémba wuna kundi kwayékambérékwa. Wunéké vékulakapuk yakwa du dakwa kapérandi musé yandaru vémbéru wani kapérandi muséké bérku mawulé kapére yakandékwa. Yandu nak du dakwa bérku laplap véte bérku mawuléké vékusé-ndarénggé bét jaangwa laplap saawukambérékwa. Saawuwe wuna yémba kundi kwayékambérékwa.” Got wunat wunga wandén.

⁴ Wani du vétik bét oliv miyé pulak wa témbérékwa. Wani du vétik wan lam vétik pulak wa témbérékwa. Bét akwi kępmaana Néman Du Gotna ménimba wa témbérékwa. ⁵ Du ras bérét yaavan kurké yandaru bérku tépngémba yaa yaale bérku maamat akwi yaansékéyakngandékwa. Bérét yaavan kurké yakwa duwat wunga yaandu kiyaakandakwa. ⁶ Bét Gotna yémba kundi wambéru Got bérét mayé apa kwayékandékwa. Kwayéndu bét déku kundi wambéru wani sapak maas katik viyaaké dé. Bét wambéru kępmaamba tékwa gu nyéki pulak yakandékwa. Bét mawulé yate wambéru késpulak nakpulak kapérandi musé ani kępmaamba tékwa du dakwaké yaakandékwa.

⁷ Bét Gotna yémba kundi kwayésékéyakmbéru wani néma ayéringmba kwaakwa yévembalé yaalakandékwa. Yaale bérale waariya-kandékwa. Waariye bérét viyaandék-ngandékwa. ⁸ Viyaandékndu bérku pusaa wani néma gaayéna yaambumba baka raké yakwa. Talimba wani gaayémba wa deku Néman Du Jisas takwemimba baangtakandaka wa kiyaandén. Nané gwaaménja kundi wate wani gaayéna yé waanangwa, Sodom. Nak yé waanangwa, Isip.

⁹ Wani du vétik béрку pusaa nyaa kupuk tambék waak yaambumba randu késpulak nakpulak sépé kurén du dakwa, késpulak nakpulak kémba tékwa du dakwa, késpulak nakpulak kundi bulkwa du dakwa, késpulak nakpulak képmaamba yaan du dakwa wa béрку pusaa vékandakwa. Véte wakandakwa, “Bérku pusaa rémngé yambak.” Naakandakwa. ¹⁰ Wunga wate akwi kémba tékwa du dakwa kiyaambérénngé mawulé tawulé yakandakwa. Kakému kulak kate deku du dakwat musé kwayéte mawulé tawulé yakandakwa, wani du vétik det kaangél kwayétake kiyaambérénngé.

¹¹ Nyaa kupuk tambék waak yéndéka Got wandéka yaamambi béрку mawulémba nakapuk wulaandén. Wulaandéka waarape témbéréén. Témbéréka béréét vén du dakwa asa wup wa yandarén. ¹² Yandaka vékumbéréén kundi nak Gotna gaayémba gaayate némaanmba waandéka. Waate anga wandén, “Ani taalat ma yaalambénu.” Naandén. Naandéka Gotna gaayét buwimba waarémbéréka wa béрку maama véndarén.

¹³ Wani sapakngakét néma waalé wa génén. Géne wani gaayéna nak tambék wa yaavan kutndén. Yandéka tambék taambak kaayék vétik vétik (9) wayéka baka téndén. Wani waalé géndéka némaamba (7,000) du dakwa wa kiyaan. Kiyaandaka de wayéka baka tan du dakwa asa wup wa yate anjorémba rakwa du Gotna yé kavérék-ndarén.

¹⁴ Wani néma kapérandi musé apu vétik wa késén. Ma véku. Ayélapkéri sapak yare néma kapérandi musé nak waak yaakandékwa.

Du nak waak déku paati waandén

¹⁵ Gotna kundi kure gaayakwa du nak waak déku paati waandén. Waandéka kundi ras némaanmba waate anga wandarén, “Bulaa nana Néman Du Got ani képmaamba tékwa akwi du dakwaké wa néma du randékwa. Déku nyaan Jisas Kraiss ani képmaamba tékwa akwi du dakwaké néma du randékwa. Dé akwi du dakwaké néma du rapéka-kandékwa apapu apapu.” Naandarén.

¹⁶⁻¹⁷ Wunga wandaka wa Gotna ménimba rakwa néma dunyan randakwa jaambémba waarape kwaati séte Gorké waandé daandarén. Daate déku yé kavérékte wandarén,

Nana Néman Du Got, néma mayé apa wa yaménéngwa.

Akwi néma duwat taalékére wa néma mayé apa yaménéngwa.

Talimba re bulaa waak rapéka-ménéngwa.

Méné néma mayé apa yate bulaa néma du rate akwi képmaamba tékwa du dakwaké baasnyé ye yaae wa yékunmba véréménéngwa.

Vérémenéngwa nané ménéké mawulé tawulé yanangwa.

¹⁸ Talimba ani képmaamba tékwa du dakwa ménat rakarka yandarén.

Bulaa det rakarka yaménéngwa sapak a yaan.

Bulaa méné néma kot vékukwa néma du rate kiyaan du dakwa yan jémbaaké kundi waménéngwa sapak a yaan.

Bulaa du dakwa yan yéku musé kaatakaménéngwa.

Ména jémbaa yate ména yémba kundi kwayétan du dakwa, ména jémbaa kurén du dakwa, ména yé kavérékén néma du dakwa, ména yé kavérékén baka du dakwa, wani du dakwa yan yéku musé bulaa kaatakaménéngwa.

Bulaa méné ani képmaa yaavan kurén du dakwat yandarén kapérandi musé waambule yakata-kaménéngwa.

¹⁹ De wunga wandaka Gotna gaayémba kwaakwa déku kundi bulndakwa gaana pété naapin. Naapindéka véwutén yéku laku bokis wani gaamba randéka. Wani bokismba Gotna néma yéku kundi viyaatakandéka wa kwaan. Kwaandéka

vétake véwutén nyét kusnyérakndéka. Véwutéka jatndu yandéka néma kundi bulndaka waalé génén. Géndéka néma maas ais pulak wa viyaan.

12

Jon taakwa béré néma viwu pulak musé véndén

¹ Wani musé yéndéka nakapuk ve véwutén nakpulak néma musé nak nyétmba yaandéka. Wani musé anga wa: Taakwa nak yarélén. Lé nyaa laplap pulak léku sépémba giye yarélén. Yaléka baapmu léku maanmba atnda tan. Nyétmba tékwa kun tambavétik maanmba kaayék vétik (12) wunga, hat pulak saaplén léku maakamba. ² Lé nyaan rate nyaan kéraaké vékundakwa kaangél vékulén. Wani kaangél wan kapérandi kaangél wa. Vékute némaanmba waate nyaan kéraaké yalén.

³ Yaléka nak musé waak nyétmba yaan. Wani musé anga wa: Néma viwu pulak musé nak randén. Wani viwu gwaavémaban wa. Déku maaka taambak kaayék vétik (7) wunga yaale téndarén. Néma du saapkwa hat taambak kaayék vétik (7) déku maakamba nak nak kwaakésendarén. Déku kaara tambavétik (10). ⁴ Kun tambék kupuk nyétmba téndaka wani viwu nakurak tambékmba tan kun déku génit yaakusangendén kápmaat. Yaakusangendéka nyétmba tékwa kun tambék vétik baka yékunmba tén. Wani viwu yaae nyaan kéraaké yakwa taakwana ménimba téndén. Wani taakwa nyaan kéraalu wani nyaan kamuké wa téndén. ⁵ Téndéka taakwa nyaan kéraalén. Kukmba wani nyaan néma du rate néma mayé apa yate ani kápmaamba tékwa akwi du dakwaké vérekandékwa. Wani taakwa nyaan kéraaléka Got wani nyaanét bari kure waaréndén, randékwa taalát. ⁶ Kure waaréndéka lé wani taakwa du yarékapuk taalát yaange yélén. Wani taalé Got yékunmba yarélénngé yandén taalé wa. Wani taalémba némaamba (1,260) nyaan yarélu lat kakému kwayé-kandakwa.

⁷ Wani taakwa yaange yéléka Gotna gaayémba waariyandarén. Gotna kundi kure gaayakwa du Maikel, dale yatékwa dunyansé ras dale sékét, wa wani néma viwu pulak musé déku kundi kuretékwa du waak, wan dele wa waariyandarén. ⁸ Waariye Maikel déku dunyansale apamama ye wa det taalékérandarén. Taalékérandaka wani viwu pulak musé déku du waak Gotna gaayémba raké yapatindarén. ⁹ Yandaka Maikel wani néma viwu pulak musé déku dunyansale det kápmaat vaanjangendén. Wani viwu pulak musé wan talimba yaran kapérandi kaambe wa. Dé akwi kutakwana néma du wa. Dé wan akwi kápmaamba tékwa du dakwat paapu yakwa du, Satan wa.

¹⁰ Maikel wunga yandéka vékuwutén Gotna gaayémba kundi nak némaanmba waandéka. Waate wandén, “Got apa tapa yandéka déku mayé apa wa Satanna mayé apat taalékéran. Talimba Satan Gotna ménimba téte Jisasna jémbaamba yaalan du dakwat gaan nyaa waarupékandén. Nakapuk det katik waaruké dé. Bulaa Got néma mayé apa ye yaae déku du dakwat wa kéraandén, Satanna taambamba. Nana Néman Du Got yaae akwi du dakwaké néma du wa randékwa. Déku nyaan Jisas Kraiss bulaa apa yate akwi du dakwaké néma du wa randékwa.

¹¹ “Wani Nyansipsip, Jisas, kiyaandéka déku nyéki wa vaakwan. Vaakundéka Jisas déku jémbaamba yaalan du dakwa wa kéraandén. Kéraae det apa kwayéndéka deku mayé apa Satanna mayé apat wa taalékéran. De kiyaamuké wup yakapuk yate Jisas Kraiské wa kundi kwayéndarén. Wunga yandaka deku mayé apa Satanna mayé apat wa taalékéran. ¹² Taalékéranngé vékulakate guné Gotna gaayémba tékwa du dakwa ma mawulé tawulé yangunék. Nané kápmaamba tékwa du dakwa, kápmaamba tékwa gumba tékwa musé waak

gunéké sémbéraa yanangwa. Satan rakarka ye gunéké wa daawulindén. Anga wa vékuséknéndéka. Dé ayélapkéri sapak male wa yatékandékwa. Wunga vékusékte néma rakarka wa yandékwa.” Naandén wani kundi.

¹³ Wani néma viwu pulak musé kępmaat vaanjangendaka kępmaamba yaténdékwanngé vékusékte wa nyaan kéraan taakwat wulkutndén.

¹⁴ Wulkutndéka Got wani taakwat néma kaandina yéknгаа vétik kwayéndén. Kwayéndéka lé wani néma pulak musé yaasékatake wure ye du yarékapuk taalémба saambaklén. Talimba wani taaléké Got wa wandén, wani taakwa wamba yarélu de lat kakému kwayémuké. Kaa vétik tambék waak wamba yékunmba yarékalékwa.

¹⁵ Wani taakwa wamba yaréléka wani viwu pulak musé déku taakmba kulak male gwiyaandén. Wani kulak néma waréngu pulak waare ye wani taakwat wulkure yéndén. Wani waréngu lé kure yéndu akwi lambiyaklénngé wa viwu mawulé yandén. ¹⁶ Yandéka kępmaa wa wani taakwat yékun yan. Ye kępmaa kepukandéka viwu gwiyaan kulak wani kwaawumba daawuliwuran. ¹⁷ Daawulindéka wani néma viwu pulak musé wani taakwat rakarka yate léku gwaal waaranga maandéka bakamuale waariyaké mawulé yandén. Wani gwaal waaranga maandéka bakamu wan Gotna kundi yékunmba vékute Jisasna jémбаaké kundi kwayékwa du dakwa wa. Dele waariyaké mawulé ye wa yéndén wani viwu. ¹⁸ Ye solwarana aarkémба тэндén.

13

Yévembalé pulak musé vétik yaalambérén

¹ Yatake véwutén yévembalé pulak musé nak solwaramba yaalandéka. Déku kaara tambavétik (10) yaalan. Déku kaaramba néma dunyan saapkwa hat tambavétik (10) wa kwaan. Déku maaka taambak kaayék vétik (7) wa. Déku maakamba viyaatakandarén yé ras wa tékésén. Wani yé viyaatakate Gorké kapérandi kundi wate dat wasélékndarén. ² Véwutén yévembalé wan lepat pulak wa. Déku maan wan beana maan pulak wa. Déku tépngé wan laionna tépngé pulak wa. Wani yévembalat, dé néma viwu pulak musé Satan déku mayé apa kwayéndén. Kwayéte dat wandén, “Méné wuna mayé apa kéraae kępmaamba tékwa du dakwaké néma du rakaménéngwa.” Naandén. Wunga wandéka dé apa yate deké néma du randén.

³ Wani yévembaléna maaka nak viyaandéknédaka kiyaae wa тэндén. Тэндéka wani maakamba tan waasé rékaa yandéka maaka nakapuk yékun yan. Yandéka de kępmaamba tékwa akwi du dakwa wani yévembalat vétake vat naae déku kukmba yéndarén. ⁴ Wani néma viwu pulak musé yévembalat déku mayé apa kwayéndéka du dakwa viwuna yé kavérékndarén. Yate yévembaléna yé waak kavérékndarén. Kavérékte wandarén, “Ani yévembalé wan néma du wa. Déku mayé apa wan némaan wa. Du dale waariyate dat viyaaké yapati-kandakwa.” Naandarén.

⁵ Got wani yévembalat waarukapuk yandéka wa dé mayé apa kéraae akwi muséké néma du randén. Némaamba (42) baapmu wa néma du randén. Rate Gorké kapérandi kundi wate dat wasélékndén. ⁶ Yate Gotna yé, Gotna gaayé, Gotna gaayémба tékwa du dakwaké waak kapérandi kundi wandén. ⁷ Got watépékapuk yandéka wani yévembalé Gotna du dakwale waariyandéka déku mayé apa deku mayé apat taalékérandén. Got watépékapuk yandéka dé mayé apa yate akwi kém, akwi kępmaa, akwi késpulak nakpulak kundi bulkwa du dakwa, akwi késpulak nakpulak sépé kurén du dakwa, deku néma

du wa randén. ⁸ Képmaamba tékwa némaamba du dakwa déku yé kavérék-ngandakwa. Talimba Got akwi musé yakapuk ye nyéngaamba nak déku du dakwana yé viyaatakandén. Wani nyéngaa wan viyaandék-ndarén Nyansipsipna nyéngaa wa. Wani nyéngaamba deku yé viyaatakandén du dakwa apapu apapu yékunmba rapéka-kandakwa. Wani nyéngaamba deku yé viyaatakakapuk yandén du dakwa akwi wani yévémبالéna yé kavérék-ngandakwa.

⁹ Guné Gotna kundi vékuké mawulé yakwa du dakwa, waan taake ani kundi ma kurkale vékungunék. ¹⁰ De kalapusmba kwaandarénngé Got du dakwa rasét wandén. Wani du dakwat maama kure yéndaru kalapusmba kwaakandakwa. Du ras nak duwat waariyandakwa kulaat viyaandékndaru nak du waariyandakwa kulaat det viyaandék-ngandakwa.

Guné Gotna du dakwa wani kundi vékute wup yaké yambak. Yate guna mawulémba apa yate Gotna kundi ma yékunmba vékupékanunék. Gotna jémbaa yaasékaké yambak.

¹¹ Yévémبالé nak waak kępmaamba waarape yaalandéka véwutén. Nyansipsipna maakamba tékwa kaara pulak, kaara vétik wa tan. Dé néma viwu bulkwa pulak wa kundi bulndén. ¹² Taale yaan yévémبالé kukmba yaan yévémبالat mayé apa kwayétake wandéka wa dé taale yaan yévémبالéna ménimba téte déké jémbaa yandén. Yate kępmaamba tékwa du dakwat wandéka taale yaan yévémبالéna yé kavérékndarén. Talimba maaka nak viyaandaka kiyaae téndéka wa wani maakamba tan waasé rékaa yandéka wa maaka nakapuk yékun yan yévémبالéna yé wa kavérékndarén.

¹³ Kukmba yaan yévémبالé késpulak nakpulak kulé apanjémba yandén. Nak yandén apanjémba anga wa. Dé akwi du dakwana ménimba téte wandéka yaa Gotna gaayé yaasékatake kępmaat gaayandén. ¹⁴ Kukmba yaan yévémبالé dé taale yaan yévémبالémba mayé apa kéraae kulé apanjémba yate kępmaamba tékwa du dakwat paapu yandén. Yate det anga wandén, “Maayéra ma taangun. Wani yévémبالé talimba waariyandakwa kulaat viyaandaka kiyaae wa kulé téndékwa. Wani yévémبالé pulak maayéra taae déku yé ma kavérék-ngunék.” Naandén. Wunga wandéka wa taandarén. ¹⁵ Taandaka Got watépékapuk yandéka dé kukmba yaan yévémبالé wani maayéramba yaavéndén. Yaavéndéka wani maayéramba yaamambi wulaae téndéka wa kundi bulndén. Bulte wandén, “Wuna yé kavérékngapak yakwa du dakwat ma viyaandékngunék.” Naandén.

¹⁶ Wunga watake wandén, “Wuna mak nak ma viyaatakangunék, akwi du dakwana yékutuwa taambamba. Taambamba viyaataka-kapuk ye deku saawimba ma viyaatakangunék. Néma du dakwa, baka du dakwa, baalé yéwandu dakwa, musékapuk du dakwa, nak duna kundimba vékute wandakwa pulak jémbaa yakwa du dakwa, deku mawulémba vékulakate mawulé yandakwa jémbaa yakwa du dakwa, akwi du dakwat wuna mak wunga ma viyaatakangunék. ¹⁷ Viyaatakangunu du dakwa wuna mak kure tékapuk yandaran, wa de nak du dakwamba musé katik kéraaké daré. Wuna mak kure tékapuk yaké yakwa akwi du dakwa musé kwayéte nak du dakwamba yéwaa katik kéraaké daré.” Naandén wani maayéra. Wunga wandéka wunga déku mak viyaatakandarén. Viyaataka-ndarén mak ras wani yévémبالéna yé wa. Viyaatakandarén mak ras wani yévémبالéna namba wa.

¹⁸ Guné nyaangét vékupukaa du dakwa, ma vékulaka. Guné kurkale vékulake wani yévémبالéna nambaké vékusék-ngangunéngwa. Wani namba wan kępmaamba tékwa duna namba wa. Wani namba wan 666 wa.

14

Némaamba (144,000) du dakwa kulé gwaaré waandarén

¹ Nakapuk ve véwutén wani Nyansipsip Jerusalemba tékwa némbumba téndéka. Wani némbuna yé Saion wa. Wani Nyansipsip téndéka du dakwa némaamba (144,000) dale téndarén. Talimba wani du dakwana saawimba wani Nyansipsipna aapa Got déku kapmang wa wani Nyansipsipna yé déku yé waak viyaatakandén. ² Wani du dakwa téndaka vékuwutén néma gu wurkwa pulak kaap nak Gotna gaayémba waandéka. Wani kaap jatndu yate waakwa pulak wa waandén. Wani kaap gita viyaandaka waakwa pulak wa waandén. ³ Wani kaap wan wani du dakwa waakwa kundi wa. De Got rakwa jaambé tékwanmba téte kulé gwaaré waandarén. De mawulé kulé tékwa musé vétik vétik, wamba rakwa néma dunyan waak, deku ménimba téte wa kulé gwaaré waandarén. Nak du dakwa wani gwaaréké katik vékusénggé daré. Wani du dakwa dekét deku kapmang wa wani gwaaré wa vékusénggé darén. Talimba Got ani kępmaamba wani du dakwat wa kéraandén. Kéraandéka wa deku kapmang wani gwaaré waandarén. ⁴ Deku mawulé wan yéku mawulé male wa. De kapérandi musé yamba yandakwe wa. Wani du de dakwale kapérandi musé yamba yandakwe wa. De Gorké male vékulakate yékunmba male téndarén. De wani Nyansipsip mawulé yandékwa taalat yéndéka wa de déku kukmba yéndakwa. Got wani du dakwat wa kéraandén kępmaamba. Kéraandéka de taale déku kémba téte wani Nyansipsipna kémba téndarén. Nak du dakwa kukmba déku kémba téndarén. ⁵ Wani du dakwa kapérandi musé yamba yandakwe wa. Yate papukundi yamba wandakwe wa.

Gotna kundi kure gaayakwa du kupuk kundi kwayéndarén

⁶ Nakapuk ve véwutén Gotna kundi kure gaayakwa du nak anjoré nyétmba wure yéndéka. Dé Gotna yéku kundi apapu apapu rapékaké yakwa kundi kwayémuké wa yéndén. Késpulak nakpulak kępmaamba tékwa du dakwa, késpulak nakpulak kémba tékwa du dakwa, késpulak nakpulak kundi bulkwa du dakwa, késpulak nakpulak sépé kurén du dakwa, ani kępmaamba tékwa akwi du dakwat wamuké wa yéndén. ⁷ Yéte némaanmba waate wandén, “Got néma kot vékukwa néma du rate akwi du dakwana jémbaaké waké yandékwa sapak a yaan. Guné déké wup yate déku yé ma kavéréngunék. Got nyét, kępmaa, kępmaamba tékwa akwi gu yandénggé vékulakate déku yé ma kavéréngunék.” Naandén.

⁸ Dé wunga wandéka Gotna kundi kure gaayakwa du nak waak taale yaan duna kukmba yaandén. Yaae anga wandén, “Néma gaayé Babilon wa kapére yan. Wani gaayémba tékwa du dakwa nak du dakwale kapérandi musé yandaka akwi kępmaamba tékwa du dakwa vétake wa de waak wani kapérandi musé yandarén. Yandaka Got néma rakarka yandén, Babilonmba tékwa du dakwat.” Naandén.

⁹⁻¹⁰ Dé wunga wandéka Gotna kundi kure gaayakwa du nak waak bérku kukmba yaandén. Yaate némaanmba waate anga wandén, “Yévémبالéna yé kavéréngwa du dakwa, yévémبالé pulak taandarén maayerana yé kavéréngwa du dakwa waak, bérku yé kavérékte yévémبالéna mak saawimba, yékutuwa taambamba kéraan du dakwa, wani du dakwat Got néma rakarka yandékwa. Yate yandarén kapérandi musé waambule yakata-kandékwa det. De Gotna du wani Nyansipsip waak deku ménimba téndaru Got yandarén kapérandi musé waambule yakata-kandékwa. Déké katik sémbéraa yaké dé. Got wandu wa yaamba, yaa yaanngwa matumba waak yaanngandakwa. Yaante néma

kaangél kurkandakwa. ¹¹ Wani yaa yaanpéka-kandékwa. Yaandu néma kaangél kuttépékaa-kandakwa. Wani yévémبالé ambét yévémبالé pulak taandarén maayérana yé kavérékén du dakwa, bérku yé kavérékte yévémبالéna mak deku sépémba kéraan du dakwa waak wa apapu apapu kaangél kurkandakwa. Gaan nyaa yaap katik yaréké daré.” Naandén.

¹² Guné Gotna du dakwa, wani kundi vékute wup yaké yambak. Yate guna mawulémba ma apa yate Gotna kundi yékunmba ma vékuté-pékaangunék. Yate Jisasna jémbaa ma kuttépékaa-ngunék. Déku jémbaa yaasékaké yambak.

¹³ Gotna gaayémبا kundi nak gaayandéka vékuwutéka anga wandén, “Anga ma viyaatakaménék. Néman Du Jisasale nakurakmawulé yate bulaa tékwa du dakwa kukmba téké yakwa du dakwa waak kiyaandaru Got det yékun yandu wa yékunmba male tékandakwa.” Naandéka Gotna Yaamambi wa wan, “Yi wan wanana wa. Ani képmaamba némaamba kapérandi musé deké wa yaan. De kiyaae Gotna gaayémبا rate apapu apapu yaap yarépéka-kandakwa. Wani kapérandi musé deké nakapuk katik yaaké dé. De képmaamba téte yéku musé male wa yandarén. Got yandarén yéku muséké vékulakate deké yékunmba véréndu wa Gotna gaayémبا rate yékunmba male yarékandakwa.” Naandén.

Képmaamba kakému kéraandakwa sapak

¹⁴ Nakapuk ve véwutéén waama buwi nak kwaandéka. Wani buwimba wa du pulak randén. Déku maakamba gol matumba yandarén hat wa kwaan. Déku taambamba némbi kurkwa kulaa kutndén. ¹⁵ Kutndéka Gotna kundi kure gaayakwa du nak waak Gotna kundi bulndakwa gaamba yaalandén. Yaalate buwimba rakwa duwat némaanmba waate anga wandén, “Képmaamba tékwa akwi wit sék aak yan wa. Bulaa an aak ye tékwa wit sék kéraanangwa sapak a. Ma ye ména kulaat wit sék taakuménu.” Naandén. ¹⁶ Wunga wandéka buwimba ran du déku kulaa kure kępmaat gaaye nané Juda du wit sék taakuunangwa pulak aak ye tékésén wit sék taakundén.

¹⁷ Yandéka Gotna kundi kure gaayakwa du nak waak Gotna kundi bulndakwa gaamba yaalandén. Dé waak némbi kurkwa kulaa nak kutndén. ¹⁸ Kutndéka Gotna kundi kure gaayakwa du nak waak Gorké musé kwayéndakwa jaambé yaasékatake yaandén. Wani du wamba tékwa yaaké néma du wa randékwa. Wani du yaae némbi kurkwa kulaa kure tan duwat némaanmba waandén. Waate anga wandén, “Képmaamba tékwa wain sék bulaa wa aak yan. Ména kulaa ma kure ye wani wain sék sékuménék.” Naandén.

¹⁹ Wunga wandéka wani du déku kulaa kure kępmaat gaaye aak yan wain sék sékundén. Sékwe néma aké pulak matumba wani wain sék kéraasandandén. Wunga pulak matumba nané Juda maanét vakimbésnangwa, wain kulak kéraaké. Wani wain sék wan Gotna maama pulak wa. Got déku maamat néma rakarka yate det viyaakandékwa. Wain sék vakimbéskwa du pulak yate déku maamat yaavan kurkandékwa. ²⁰ Wain sék vakimbésndékwa taalé wa néma gaayé tékwanale kaapamba wa téndékwa. Got wamba vakimbésndéka wa nyéki yaalan. Yaale apakmba yéndén (300 kilomita pulak). Ye waare kępmaamba tékwa duna maaka kawulépké yandén.

15

Gotna kundi kure gaayakwa dunyansé kapérandi musé kure téndarén

¹ Wunga yandéka véwutéén Gotna kundi kure gaayakwa dunyan taambak kaayék vétik (7) du dakwat yaavan kurké yandakwa kapérandi musé nak nak kure téndaka. De Gotna gaayémبا téte kapérandi musé kure téndaka véte deké

bérute vékulaka vékulaka naawutén. Got rakarka yate wandu wani kapérandi musé yaakandékwa. Wani kapérandi musé késndu Got kapérandi musé ras waak yaandénngé katik waké dé. Nakapuk rakarka katik yaké dé.

² Nakapuk ve véwutén néma gu kwaawu pulak musé nak téndéka. Wani musé wan yaa, glasale taakandarén musé pulak wa. Wani yévémبالé, yévémبالé pulak taandarén maayérat waak bérku jémباamba wulaakapuk ye bérét kuk kwayén du dakwa wani néma gu kwaawuna aarkémباa téndaka véwutén. Wani du dakwa yévémبالé, yévémبالéna yé, yévémبالéna namba, yévémبالé pulak taandarén maayérana yé waak yamba kavérékndakwe wa. Yandaka Got det gita kwayéndéka kure téndaka véwutén. ³ Wani du dakwa gita kure tété Gotna jémباa yakwa du Moses ambét wani Nyansipsipna gwaaré anga waandarén, Néman Du Got, néma mayé apa wa yaménéngwa.

Yate akwi néma duwat wa taalékéraménén.

Yaménéngwa akwi jémباa yékun yandéka nané véte bérute vékulaka vékulaka naanangwa.

Méné akwi képماamba tékwa du dakwaké néma du rate yéku yapaté male wa yaménéngwa.

Yate papukundi wakapuk yate yéku kundi waménéngwa. Yi, wan wanana wa.

⁴ Nana Néman Du, méné kapmang wa yéku musé male yapékaré-ménéngwa.

Akwi du dakwa ménéké yékunmba vékulakate ména yé kavérék-ngandakwa.

Méné yandarén kapérandi musé det waambule yakataménéngwa.

Yate yandarén yéku musé det kaataménéngwa.

Ména yapaté wan yéku yapaté wa.

Ména yéku yapaté véte akwi képماamba tékwa akwi du dakwa yaae ména yé kavérék-ngandakwa.

Wunga waandarén.

⁵ Wani gwaaré vékutake nakapuk ve véwutén Gotna gaayémباa tékwa déku kundi bulndakwa gaana pété naapiye téndéka. Vétake yaasole véwutén Got rakwa yéku taangét gaa. ⁶ Véwutéka wani Gotna kundi kure gaayakwa du taambak kaayék vétik (7) du dakwat yaavan kurké yandakwa musé kure te Gotna kundi bulndakwa gaa yaasékatake kaapat yaalandarén. Yéku waama laplap saawuwe gol matu pulak yan taana baangwi maatumba giye yaale wa yaalakérandarén. ⁷ Yaalandaka mawulé kulé tékwa musé nak gol matumba yandarén dis taambak kaayék vétik (7) det kwayéndén. Apapu apapu rapékakwa du Got rakarka yakwa musé wani dismba rakésén. ⁸ Gotna mayé apa wan némaan wa. Déku mayé apa déku yéku yapaté waak yaasnyé waarékwá pulak wa déku gaamba sékéreke tén. Akwi du dakwa wani gaat katik wulaaké daré. Gotna kundi kure gaayakwa dunyan taambak kaayék vétik (7) kure téndakwa kapérandi musé kenguriksanda-sékéyakndaru wa du dakwa wani gaat wulaakandakwa.

16

Got rakarka yandékwa musé rakwa dis taambak kaayék vétik (7) kengurik-sangendarén

¹ Gotna kundi bulndakwa gaamba kundi nak yaalandéka vékuwutén. Dé Gotna kundi kure gaayakwa dunyan taambak kaayék vétikét (7) némaanmba waate anga wandén, “Guné ma ye dismba tékwa Got rakarka yandékwa wani musé képmaat guriksanda-ngunék.” Naandén.

² Wunga wandéka du nak ye déku dismba tan musé képmaat guriksandandén. Guriksanda-ndéka némaamba du dakwat néma kapérandi waasé yan. De yévémبالéna mak deku sépémباa viyaatakandarén du dakwa, de yévémبالé

pulak taandarén maayérana yé kavérékngwa du dakwa, det wa néma kapérandi waasé yan.

³ Yandéka du nak waak ye déku dismba tan musé solwaramba guriksandandén. Guriksanda-ndéka solwara kiyaan duna nyéki pulak yan. Yandéka solwaramba tan akwi musé kiyaatondarén.

⁴ Yandaka du nak waak ye déku dismba tan musé kaambélé, kępmaamba tékésén vaakulakmba waak guriksandandén. Guriksandandéka wani kulak akwi nyéki pulak yan. ⁵ Yandéka vékuwutén kulakngé séngite vérékwa Gotna kundi kure gaayakwa du anga wandéka, “Talimba re bulaa waak yaréménéngwa. Méné Got, méné yéku du wa. Yéku yapaté male wa yaménéngwa. Méné yandarén kapérandi musé det yakata-ménéngwan wan yékun wa. ⁶ Talimba wani du ména yémba kundi kwayékwa du dakwa, ména nak du dakwat waak viyaandék-ndarén. Viyaandaka deku nyéki wa vaakwan. Bulaa ména du dakwat viyaandékén duwat wa nyéki kwayéménéngwa, de kandarénngé. Yandarén kapérandi musé waambule yakatate kapérandi musé kwayéménéngwa. Wan yékun wa.” Naandén.

⁷ Wandéka vékuwutén kundi nak Gorké musé kwayéndakwa jaambémba yaale waate anga wandéka, “Yi wan wanana wa. Néman Du Got, ména mayé apa wan némaan wa. Akwi néma duwat wa taalékéraménén. Papukundi yamba waménéngwe wa. Yéku kundi wa waménéngwa. Méné yéku yapaté male wa yaménéngwa. Yandarén kapérandi musé wa waambule yakataménén. Wan yékun wa.” Naandén.

⁸ Wunga wandéka du nak waak ye déku dismba tan musé nyaatakumba kengurikndén. Gurikndéka nyaa apa ye véte yaa yaanngwa pulak yaante du dakwana sépémba vénjékundén. ⁹ Vénjékundéka deku sépémba néma kaangél kutndarén. Yate kapérandi kundi bulte kenakndarén Gorét. Got wani kapérandi muséké apa ye néma du randéka wa dat kenakndarén. Yate yandarén kapérandi musé yaasékakapuk yate Gotna yé yamba kavérékndakwe wa.

¹⁰⁻¹¹ Yandaka du nak waak déku dismba tan musé wani yévembalé tékwa taalémba kenguriksandandén. Gurikndéka yévembaléna du dakwana taalémba gaan yan. Yandéka wani du dakwa néma kaangél kutndarén. Yate néma waasé yandéka vékute kapérandi kundi wate kenakndarén Gorét. Yate yandarén kapérandi musé yamba yaasékandakwe wa.

¹² Yandaka du nak waak ye déku dismba tan musé Yufretis waandakwa néma kaambélémba kengurik-sandandén. Kengurik-ndéka wani gu akwi kélékén. Kélékndéka néma yaambu nak wa ran. Nyaa yaalakwanmba rakwa néma du wani yaambumba yaakandakwa. ¹³ Nakapuk ve véwutén maak pulak kutakwa kupuk yaalandaka. Néma wiwu pulak muséna taak, yévembaléna taak, papukundi wakwa duna taakmba waak yaalandaka wa véwutén. ¹⁴ Wani kutakwasé wan Satanna kém wa. De talimba vékapuk yandarén nak pulak kulé apanjémba wa yandakwa. De ani kępmaamba tékwa akwi néma duké yéndakwa. Wani néma du nakurak taalat yaae jaawuwe waariyandarénngé wa kutakwa deké yéndakwa. Néman Du Got wandén nyaa waariyandarénngé wa kutakwasé wani néma duséké yéndakwa.

¹⁵ Guné wuna du dakwa, ani kundi kurkale ma vékungunék. Nana Néman Du wa wakwa, “Gunéké yaakawutékwa. Yaawutu guné sélndu yaaké yakwa sapakngé vékuséngapuk yangunéngwa pulak, wa guné wuné yaaké yakwa sapakngé katik vékuséngé guné. Wunéké yékunmba vékulakate wunéké kaavérékwa du dakwa wuné véte mawulé tawulé yénga yandaru. Wunéké vékulakakapuk yate baka yundé kwaakwa du dakwa wuné wuné nékéti yakandakwa. Guné

nékéti yakapuk yamuké, guné wunéké yékunmba vékulakate wunéké ma kaavéréngunék.” Naandékwa nanat.

¹⁶ Wani kutakwa kupuk ani kékmaamba tékwa néma dusé waandaka yaae jaawundarén, nakurak taalémba. Wani taaléké Hibruna kundimba anga wandakwa, Armagedon.

¹⁷ Gotna kundi kure gaayakwa du nak waak ye wimut taakumba déku dismba tan musé kengurikndén. Gurikndéka Got rakwa taalé déku kundi bulndakwa gaamba kundi nak némaanmba waan. Waate anga wandén, “Yaak. Wani musé wa késén.” Naandén.

¹⁸ Wunga wandéka nyét apapu kusnyérakte jatndu yandén. Yandéka némaamba kundi bulndaka néma baan waalé génén. Wani génngwa waalé wan némaan wa. Talimba wunga pulak waalé nak kékmaamba yamba géndékwe wa. ¹⁹ Yandéka akwi kékmaamba tékés kwa gaayé kapére yawuran. Wani néma gaayé Babilon tambék kupukmba pukaandén. Talimba Got Babilonmba tékwa du dakwa kapérandi musé yandaka véndén wa. Wani sapak deké vékulakate det néma rakarka yandén. Yate yandarén akwi kapérandi musé det waambule yakatandén. Deké yamba sémbéraa yandékwe wa. ²⁰ Yandéka solwaramba tékwa ailan akwi némbu waak wa késéwuran. ²¹ Yandéka néma maas ais matu sék pulak wa viyaan. Nakurak nakurak maas sékna vaak némaamba wa, néma bek raisnan pulak. Wani maas sék nyétmba gaaye du dakwana maakatakumba vaakérén. Vaakétte det yaavan kutndén. Yaavan kutndéka kékmaamba tékwa du dakwa Gorét kenakndarén.

17

De yaambumba yatékwa taakwat yaavan kurkandakwa

¹ Dis taambak kaayék vétik (7) kure tékwa wani du nak wunéké yaae wunat anga wandén, “Méné ma yaa. Windarén néma gaayé nak késépéri kaambélé yékwaakwanmba ménat wakwasnyé-kawutékwa. Wani néma gaayé wan yaambumba yatékwa taakwa pulak wa. Got lé yan némaamba kapérandi musé lat waambule yakataké yandékwanngé ménat wakwasnyé-kawutékwa. ² Ani kékmaana néma du wani yaambumba yatékwa taakwale kapérandi musé wa yandarén. Wani taakwa yaléka de ani kékmaamba tékwa du dakwa yalén pulak kapérandi musé yate sépélak aapélak téndarén, waangété kulak kakwa du pulak.” Naandén.

³ Wunga wandéka Gotna Yaamambi wuna mawulémba wulaae randéka wani kundi wan du wunat du yarékapuk taalat kure yéndén. Kure yéndéka véwutén taakwa nak gwaavé yévém balémba raléka. Wani yévém baléna sépémba némaamba yé wa kwaakésén. Wani yé wan Gorét wasélékndakwa yé wa. Wani yévém baléna maaka taambak kaayék vétik (7) wa. Déku kaara tambavétik (10) wa. ⁴ Wani taakwa gwaavé laplap saawulén. Késpulak nakpulak gol matumba yandarén musé, némaamba yéwaat kéraandarén musé ras waak léku sépémba yakusolén. Némaamba yéku gaavi waak waarélén. Léku taambamba gol matumba yandarén kasnya kutlén. Wani taakwa yalén akwi kapérandi musé wa wani kasnyamba vékuléke tan.

⁵ Talimba léku saawimba gwaaménja kundi ras anga viyaatakandarén: “Néma gaayé Babilon. Yaambumba yatékwa taakwana aasa wa. Ani kékmaamba tékwa akwi kapérandi muséna aasa wa.”

⁶ Wani taakwa waangété yaléka véwutén. Talimba Gotna du dakwa, Jisasa jémbaa kutte déku yémba kundi kwayétan du dakwat waak wani taakwa wa det viyaandékén. Viyaandéke deku nyéki ke wa waangété yalén. Yaléka vétake

vatvat naate vékulaka vékulaka naawutén. ⁷ Yawutéka wunale tan Gotna kundi kure gaayakwa du wunat wandén, “Kamuké méné vékulaka vékulaka naau? Wuné wani taakwaké paakundarén kundi wakawutékwa. Ralékwa késépéri maaka némaamba kaara tékwa yévémبالéke waak paakundarén kundi wakawutékwa. ⁸ Véménén yévémبالé talimba wa téndén. Bulaa yamba te wa. Kukmba Got wandu téndén wani néma ayéréng yaasékatake yaale lambiyaksékéyak-ngandékwa. Talimba Got ani kępmaa yakapuk rate dale rapékaké yakwa du dakwana yé wa viyaatakandén nyéngaa nakmba. Wani nyéngaamba yé viyaatakakapuk yandén du dakwa yévémبالat véte vatvat naate déku yé kavérék-ngandakwa. Wani yévémبالé te kiyaae kukmba yaalaké yandékwanngé vékusékte wani yévémبالat véte vatvat naate déku yé kavérék-ngandakwa.

⁹ “Nyaangét vékupukaakwa du wani muséké kurkale vékusék-ngandakwa. Wani maaka taambak kaayék vétik (7) wan némbu taambak kaayék vétik (7) wa. Wani taakwa wani némbumba wa ralékwa. ¹⁰ Wani maaka waak wan néma du taambak kaayék vétik (7) wa. Wani néma du taambak (5) wa kiyaan. Nak bulaa a téndékwa. Nak wayéka yamba néma du ye wa. Kukmba yaae ayélap sapak male rakandékwa. ¹¹ Wani yévémبالé talimba yaténdén. Bulaa yamba yate wa. Dé waak néma du wa. Dé néma du taambak kaayék vétik (7) pulak wa. Got wandu lambiyak-ngandékwa.

¹² “Wani véménén kaara tambavétik (10) wan néma du tambavétik (10) wa. De néma du wayéka amba te wa. De wani yévémبالéna mayé apa kéraae dale ayélap sapak male néma du tékandakwa. ¹³ Wani néma du nakurak mawulé male yakandakwa. Yate deku mayé apa yévémبالat kwayéndaru deké néma du rakandékwa. ¹⁴ De wani Nyansipsipale waariyandaru wani Nyansipsip apa yandu déku néma mayé apa wa deku mayé apat taalékéra-kandékwa. Dé ani kępmaamba tékwa akwi du dakwa akwi néma duké waak néma du rate det taalékéra-kandékwa. Déku du dakwa, déku jémbaamba yaalandaréngé wandén du dakwa, déku jémbaa kuttépékaakwa du dakwa waak de dale tété waariye apa yandaru deku mayé apa wa wani néma duna mayé apat taalékéra-kandékwa.” Naandén.

¹⁵ Wunga watake wunat wandén, “Wani néma gaayé késépéri kaambélé yékwaakwanmba téndéka wa véménén. Wani néma gaayé wan yaambumba yatékwa taakwa pulak wa. Wani kaambélé wan késpulak nakpulak sépé kurén du dakwa, akwi kémba tékwa du dakwa, késpulak nakpulak kępmaamba tékwa du dakwa, késpulak nakpulak kundi bulkwa du dakwa waak, wunga pulak wa. ¹⁶ Véménén kaara tambavétik wani yévémبالale wani taakwana maama yatékandakwa. Yatéte lat yaavan kutte léku laplap akwi laarikandakwa. Yate léku sépé ras ke lé yaamba akwi tunjékukandakwa. ¹⁷ Wunga yate wa Got talimba wandén pulak yakandakwa. Got wa wandén de nakurakmawulé yate deku mayé apa yévémبالat kwayéké yandakwanngé. Got du dakwa yan kapérandi musé waambule yakatandéngé de deku mayé apa yévémبالat kwayékandakwa. ¹⁸ Wani véménén taakwa wan néma gaayé wa. Wan ani kępmaana akwi néma duna néma gaayé wa.” Naandén.

18

Néma gaayé Babilon wa kapére yan

¹ Nakapuk ve véwutén Gotna kundi kure gaayakwa du nak waak Gotna gaayé yaasékatake gaayandéka. Wani duna mayé apa némaan yandéka wa nyaa véte

kaalékwa pulak kaaléndén. Dé gaayandéka yaa vérékte kaalékwa pulak wa kápmaamba kaalan. ² Dé gaaye némaanmba waate anga wandén:

Néma gaayé Babilon wa kapére yan. Yékunmba yamba téndékwe wa. Bulaa wani gaayé wan Satanna du, akwi kutakwa waak wan de tékwa gaayé wa.

Bulaa wani gaayémba de yaakétnanén kwaami kakwa api, kapérandi api, wunga wani yaténdakwa.

³ Akwi kápmaamba tékwa du dakwa, Babilonmba tékwa du dakwa, nak du dakwale kapérandi musé yandaka vétake de waak wani kapérandi musé yandarén.

Ani kápmaamba tékwa néma du de waak wani kapérandi musé yandaka vétake de waak wani kapérandi musé yandarén.

Babilonmba tékwa du dakwa kapérandi musé yate némaamba musé kéraaké mawulé yandaka det musé kwayékwa du némaamba yéwaa wa kéraandarén.

De akwi wunga yandaka wa bulaa Babilon wan kapérandi taalé wa téndékwa.

⁴ Dé gaae wandéka vékuwutén kundi nak waak Gotna gaayémba gaayate anga wandéka:

Wuna du dakwa guné, de wani gaayémba téte kapérandi musé yakwa du dakwa pulak yaké yambak.

Guné de yakwa pulak kapérandi musé yangunan, guné waak néma kaangél kurkangunéngwa.

Guné kapérandi musé yakapuk yamuké ma wani gaayé yaasékatake kaapat yaalangunu.

⁵ Wani gaayémba tékwa du dakwa némaamba kapérandi musé wa yandarén. Yandarén kapérandi musé néma némbu pulak wa tékwa.

Got yandarén kapérandi muséké katik yékéyaak yaké dé.

⁶ Méné Got, wani gaayémba tékwa du dakwa nak du dakwat yandarén pulak det ma yakataménu.

Yakatate kapérandi musé ras waak det ma waambule yakataménék.

Wani gaayémba tékwa du dakwa nak du dakwat yaavan wa kutndarén.

Bulaa méné wani gaayémba tékwa du dakwat ma yaavan kutménék.

Ma yaavan kutméné kapérandi musé ras waak deké yénga yaandu.

⁷ Wani gaayémba tékwa du dakwa wan de wani yaambumba yatékwa taakwa pulak wa.

Wani taakwa wa wan, “Wuné néma taakwa téte apa yate deké wa vétéwutékwa.

Wuné du kiyaan kwawitakwa yamba yé wa. Wuné mawulé tawulé yapéka-kawutékwa. Wuné katik géraaké wuté.” Wunga wate léku yé kavéréklén. Kavérékte mawulé yalékwa akwi kapérandi musé yalén.

Méné Got, wunga yalénngé vékulakate yalén kapérandi musé ma waambule yakataménu.

Lé néma kaangél kutte némaamba géraalénngé, yalén kapérandi musé waambule némaamba ma yakataménék.

⁸ Nana Néman Du Gotna mayé apa wan némaan wa. Dé wani gaayémba tékwa du dakwa yan kapérandi musé waambule det yakataké yandékwanngé wa wandén.

Késpulak nakpulak kapérandi musé némaamba deké nakurak nyaamba male wa yaakandékwa.

Wani gaayémba tékwa némaamba du dakwa baat yate kiyaakandakwa. Yandaru néma kaandé yandu némaamba ras waak kiyaakandakwa.

Yandaru wa némaamba géraakandakwa. Géraandaru yaa wani gaayémba yaane yaansékéyak-ngandékwa.

Naandén.

⁹ Wani gaayémba tékwa du dakwa nak du dakwale kapérandi musé yandarén pulak, wa kapérandi mawulé vékukwa néma dunyansé de waak wani kapérandi musé yandarén. Wani néma dunyansé de vékandakwa wani gaayé yaa yaante yaasnyé waarédu. ¹⁰ Véte wani gaayéké sémbéraa yate géraakandakwa. Géraate wani gaayémba tékwa du dakwa kurkwa néma kaangélké wup yakandakwa. Yate apakmba tékandakwa. Téte wakandakwa, “Sémbéraae. Sémbéraae. Kapérandi musé wa yaan néma gaayé Babilonmba. Got wandéka wani gaayé wa bari kapére yan.” Wunga wakandakwa.

¹¹ Ani képmaamba téte musé kwayéte yéwaa kéraakwa dunyan wani gaayéké vékulakate géraakandakwa. Deku musé kéraaké yakwa du dakwa yarékapuk yandaru wani musé kwayéké yakwa dunyanna mawulé kapére yandu géraakandakwa. ¹²⁻¹³ Talimba wani gaayémba tékwa du dakwa wa ani musé demba kéraandarén: gol matu, silva matu, nak pulak yéku matu, némaamba yéwaat kéraandakwa gaavi, waama laplap, késpulak nakpulak gwaavé laplap, nak pulak yéku laplap, késpulak nakpulak yéku yaama yakwa miyé, elefanna némbimba yandarén yéku musé, miyémba taandaka némaamba yéwaat kéraandarén musé, brasmba yandarén musé, ainmba yandarén musé, yéku laku matumba yandarén musé, késpulak nakpulak kakémuale taakandaru kakému résék yaké yakwa musé, késpulak nakpulak yéku yaama yakwa gu, wain kulak, oliv kulak, yéku plaua, wit sék, bulmakau, sipsip, hos, hos témbérkwa karis, nak duna kundimba vékute wandakwa pulak jémbaa yakwa du dakwa deku sépé deku kwaminyan waak, wunga de wani gaayé Babilonmba tékwa du dakwa demba wa kéraandarén.

¹⁴ Musé kwayéte yéwaa kéraakwa du wani du dakwat anga wakandakwa, “Kéraaké mawulé yangunéngwa akwi musé bulaa kapére yawuran wa. Guna akwi yéwaa, yakusongunéngwa akwi musé, guna akwi musé bulaa wa kapére yawuran. Guné waambule yaae wani musé nakapuk katik kéraaké guné.” Naakandakwa. ¹⁵ Wani musé kwayéte némaamba yéwaa talimba kéraan dunyan wani gaayémba tékwa du dakwa néma kaangél kutndaru véte wup yakandakwa. Yate apakmba téte némaamba géraate némaanmba waate anga wakandakwa: ¹⁶⁻¹⁷ “Sémbéraae. Kapérandi musé wa yaan wani néma gaayémba. Wani gaayémba tékwa du dakwa yéku laplap, késpulak nakpulak gwaavé laplap waak wunga yakusondarén. Deku sépémba gol matu, nak pulak yéku matu, némaamba yéwaat kéraandarén gaavit waak wa yakusondarén. Wani musé akwi bari wa lambiyakén.” Wunga wakandakwa.

Sipna néma du, sipmba rate nak gaayét yékwa du dakwa, sipmba jémbaa yakwa du, sipmba musé taakate yéwaa kéraakwa du, wani du dakwa akwi apakmba tékandakwa. ¹⁸ Téte wani gaayé yaa yaante yaasnyé waarédu véte némaanmba waate wakandakwa, “Wani gaayé Babilon wan néma gaayé wa. Akwi néma gaayét wa taalékérandén.” ¹⁹ Wunga wate wani gaayémba tékwa du dakwaké sémbéraa yate baawu kéraae deku maakamba taakakandakwa. Yate némaamba géraate némaanmba waakandakwa. Waate anga wakandakwa, “Sémbéraae. Kapérandi musé wa yaan wani néma gaayéké. Talimba sipna néma du deku musé sipmba kure yaate wani gaayémba tékwa du dakwat wani musé kwayéte néma yéwaa kéraandarén. Wani gaayé wa bari kapére yan.” Wunga wakandakwa.

²⁰ Guné Gotna gaayémba tékwa du dakwa, wani gaayé a kapére yatékwangé véte mawulé tawulé ma yangunék. Guné Gotna du dakwa, Jisasna kundi kwayétan du dakwa, Gotna yémba kundi kwayétan du dakwa waak, mawulé tawulé ma

yangunék. Wani gaayém^{ba} ték^{wa} du dakwa talimba gunat yaavan kutndaka bulaa Got de yan kapérandi musé det wa waambule yakatandék^{wa}. Yakatandék^{wanngé} vékulakate mawulé tawulé ma yangunék.

²¹ Nakapuk ve véwutén néma mayé apa yate Gotna kundi kure gaayakwa du nak néma matu kéraandéka. Wani matu wan wit sék séndak^{wa} néma matu pulak wa. Wani matu kéraae solwaramba vaanjandandén. Vaanjandate wandén, “Wani matu vaanjanda-wuték^{wa} pulak wunga wa wani néma gaayé Babilon kéraae némaanmba vaanjanda-kandak^{wa}. Vaanjanda-ndaru wani gaayé nakapuk katik véké daré.

²² Gita viyaakwa du deku gita wani gaayém^{ba} nakapuk katik viyaaké daré. Wani gaayém^{ba} du dakwa gwaaré nakapuk katik waaké daré. Wani gaayém^{ba} du deku paati nakapuk katik waaké daré. Wani gaayém^{ba} matu, miyém^{ba} waak yéku musé yaké vékuséng^{wa} du wani jém^{baa} nakapuk katik yaké daré. Wani gaayém^{ba} taakwa wit sék nakapuk katik séké daré.

²³ Wani gaayém^{ba} lam nakapuk katik vérékngé dé. Wani gaayém^{ba} du de taakwa katik kéraaké daré. Taakwa du katik kumbiké daré. Bulndarén kundi nakapuk katik vékuké daré. Talimba wani gaayém^{ba} du ras musé kwayéte yéwaa kéraae ani képmaana néma du randarén. Talimba wani gaayém^{ba} kus tukwa du rate paapu yandarén akwi du dakwat. Yandaka akwi képmaamba ték^{wa} du dakwa kapérandi musé yandarén.

²⁴ “Talimba wani gaayém^{ba} de Gotna yém^{ba} kundi kwayétan du, déku kundi yékunmba vékuk^{wa} du dakwat waak viyaandékndarén. Viyaandékndaka nak gaayém^{ba} ték^{wa} du dakwa véndaka de waak Gotna du dakwat viyaandékndarén. Viyaandékndaka Got de yan kapérandi musé det waambule yakatandék^{wa}.” Wani du wunat wunga wandén.

19

Babilon kapére yandéka mawulé yandarén

¹ Wani du wunga wandéka vékuwutén Gotna gaayém^{ba} ték^{wa} asapéri du dakwa némaanmba waandaka. Waate anga wandarén, “Nané Gotna yé ma kavérékngwak. Nana Néman Du Got nanat yékun yate Satanna taambamba wa kéraandén. Dé néma du wa rapékandék^{wa}. Déku mayé apa némaan wa. Akwi néma duna mayé apat wa taalékérandén. ² Déku kundi wan yéku kundi wa. Papukundi yamba yé wa. Yéku yapaté male wa yandék^{wa}. Nané déku yé ma kavérékngwak. Wani néma gaayé wan némaamba kapérandi musé yate yaambumba yaték^{wa} taakwa pulak wa. Wani gaayém^{ba} ték^{wa} du dakwa nak du dakwale kapérandi musé yandaka asapéri du dakwa ras waak, wa wani kapérandi musé yandarén. Wani gaayém^{ba} ték^{wa} du dakwa Gotna jém^{baa} yakwa du dakwat viyaandékndarén. Yandaka Got yandarén kapérandi muséké kundi watake wani gaayém^{ba} ték^{wa} du dakwa yan kapérandi musé det wa waambule yakatandén. Yate wa wani gaayé yaavan kutndén.” Naandarén.

³ Watake nakapuk waate anga wandarén, “Nané Gotna yé ma kavérékngwak. Néma gaayém^{ba} yaa yaante apapu apapu yaasnyé waarékandék^{wa}.” Naandén.

⁴ Wunga wandaka de Gorale ték^{wa} néma du, mawulé kulé ték^{wa} musé vétik vétik waak kwaati séte yéku jaambém^{ba} rakwa du Gorké waandé daandarén. Daate anga wandarén, “Yi wan wanana wa. Nané Gotna yé ma kavérékngwak.” Naandarén.

⁵ Wunga wandaka Got rakwa jaambém^{ba} kundi nak wa waate anga wandén, “Guné Gotna jém^{baa} yakwa du dakwa, nana Néman Du Gotna yé ma kavérékngunék. Guné déku jém^{baa}mba yaalan néma du dakwa, baka du

dakwa waak, déku jémbaa yakwa akwi du dakwa, nana Néman Du Gotna yé ma kavérékngunék.” Naandén.

Nyansipsip taakwa kéraandu néma paat yakandakwa

⁶ Wani kundi wandaka vékuwutén némaamba du dakwa jaawuwe tété bulndakwa pulak kundi bulndaka. Deku kundi néma gu wutte néma kaap waakwa pulak wa waan. Deku kundi jatndu yate waakwa pulak wa waandén. Wani kundi waate anga wandarén, “Nana Néman Du Gotna mayé apa némaan wa. Akwi néma duna mayé apat wa taalékéran. Dé képmaamba tékwa akwi du dakwaké wa néma du randékwa. Nané Gotna yé ma kavérékngwak.” ⁷ Wani Nyansipsip taakwa kéraaké yandékwa sapak wa yaan. Wani taakwa yéku laplap, yakusondakwa yéku musé waak wa yakusolén. Nané ma yéku mawulé vékute mawulé tawulé yate Gotna yé kavérékngwak. ⁸ Got lat yéku waama laplap kwayéndéka wa yakusolén.” Naandarén. Got kwayén yéku waama laplap wan Gotna du dakwa yan yéku musé wa.

⁹ Gotna kundi kure gaayakwa du wunat anga wandén, “Ani kundi anga ma vijaatakaménék: Got némaamba du dakwat wa wandén, de wani Nyansipsip taakwa kéraaké yandékwa sapak yaae kakému kandarénngé. Wani du dakwa mawulé tawulé yénga yandaru.” Naatake wunat nakapuk anga wandén, “Wani kundi wan papukundi yamba yé wa. Wan yéku kundi wa. Wan Gotna kundi wa.” Naandén.

¹⁰ Wunga wandéka déku maanale kwaati séwutén, déké waandé daamuké. Yawutéka wunat wandén, “Yamba wa. Wunga yaké yambak. Wuné Gotna jémbaa yakwa du a. Wuné sékét ménale Jisasna jémbaa kutte déké kundi kwayékwa du dakwale wunga Gotna jémbaa wa yanangwa. Wunéké kwaati se waandé daaké yambak. Gorké ma kwaati séte waandé daaménék. Yate déku yé ma kavérékménu.” Naandén. Anga wa vékuséknangwa. Gotna Yaamambi Gotna du dakwana mawulémba wulaae randéka wa de Gotna yémba kundi kwayéte Jisaské kundi kwayéndakwa.

Jon waama hosmba rakwa du véndén

¹¹ Nakapuk ve véwutén Gotna gaayéna pété naapindéka waama hos nak téndéka. Hosmba rakwa duna yé wan Wandékwa Pulak Yakwa Du wa. Nak yé wan Paapu Yakapuk Yéku Yapaté Yakwa Du wa. Dé kot vékukwa néma du rate paapu yakapuk yate yéku kundi male wandékwa. Déku maamale waariyate yéku yapaté yandékwa. ¹² Déku méni yaa pulak vérekén. Néma du saapkwa hat késépéri déku maakamba saapndén. Déku sépémba kundi nak vijaatakandaka kwaan. Wani kundi wan déku yé wa. Nak du wani yéké yamba vékuséknadkwe wa. Déku kapmang wa vékuséknédéka.

¹³ Talimba saawundén sémény laplap nyékimba taawundaka laplap nyékimama yan. Déku nak yé anga waandarén, “Gotna Kundi.” ¹⁴ Gotna gaayémba tété waariyakwa dunyanna sépémba yéku waama laplap saawutake deku waama hosmba rate déku kukmba yéandarén. ¹⁵ Déku tépngémba némbi kurkwa kulaa nak wa kwaan. Wani kulaat wa ani képmaamba tékwa du dakwat vijaakandékwa. Viyaae apamama yate déké néma du rakandékwa. Akwi néma duwat taalékéran du Got apamama yate déku maamat wa néma rakarka yandékwa. Yandékwanngé vékusékte dé ani képmaamba tété kapérandi musé yan du dakwat yaavan kurkandékwa. Wain kulak yaalandénngé wain sék vakimbésnangwa pulak, wa Gotna maamat wunga yaavan kurkandékwa. ¹⁶ Déku laplapmba déku maanmba waak yé vijaatakandaka kwaan. Wani yé anga wa: Akwi Kingna King. Akwi Néman Duna Néman Du.

¹⁷ Nakapuk ve véwutén Gotna kundi kure gaayakwa du nak nyaamba téndéka. Tété nyétmba wure yeyé yaayakwa apit némaanmba waate anga wandén, “Ma yaae nakurakmba jaawungunék, Got kwayéké yakwa néma paat kamuké. ¹⁸ Néma duna sém, waariyakwa duna néma duna sém, apamama yakwa duna sém, hosna kwaami, hosmba rakwa duna sém, wunga ma kangunék. Akwi du dakwana sém ma kangunék. Néma du dakwa, baka du dakwa, nak duna kundimba vékute wandakwa pulak jémbaa yakwa du dakwa, deku mawulémba vékulakate mawulé yandakwa jémbaa yakwa du dakwa, wan wunga deku sém ma kangunu.” Naandén.

¹⁹ Naandéka véwutén wani yévémبالé, ani képmaana néma du, waariyakwa dunyan waak yaae jaawundaka. De hosmba rakwa néma duwale waariyate, déku waariyakwa dunyansale waak waariyaké mawulé yandarén. ²⁰ De waariyate hosmba rakwa néma du déku waariyakwa dunyansale apamama yate det taalékére wani yévémبالé ambét papukundi wakwa duwat wa kulkindarén. Talimba wani du yévémبالéna ménimba tété kulé apanjémba yate du dakwat paapu yandén. Yévémبالéna mak sépémba kwaakwa du dakwa, yévémبالé pulak taandarén maayérana yé kavérékngwa du dakwa, wan wani du dakwat wa paapu yandén. Hosmba rakwa néma du déku waariyakwa dunyansale wani yévémبالé ambét papukundi wakwa du wayéka kulé rambéréka kure ye bét yaa yaanngwa néma gu kwaawumba vaanjanda-ndarén. Wani néma gu kwaawumba yaa yaanngwa matu waak wamba yaantékésékwa. ²¹ Vaanjandatake hosmba rakwa néma du déku tépngémba yaale tékwa kulaat bérku dunyansat viyaandéka kiyaasanda-ndarén. Kiyaasanda-ndaka akwi api yaae wani duna sém kandaka deku biyaa yaatawuran.

20

Satan némaamba (1,000) kwaaré wa kalapus pulakmba kwaandén

¹ Wani musé yéndéka véwutén Gotna kundi kure gaayakwa du nak Gotna gaayé yaasékatake gaayandéka. Déku taambamba néma ayéringét daawulindakwa yaambumba tén péténa ki kutndén. Néma sen waak déku nak taambamba kutndén. ² Wani du gaaye néma viwu pulak musat kulkindén. Wani musé wan talimba ran kaambe, déku yé Satan wa. Satan wan akwi kutakwana néma du wa. Gotna kundi kure gaayakwa du wani viwu pulak musat kulkiye senét gindén, dé némaamba (1,000) kwaaré ayéringmba kwaandénngé. ³ Giye dé néma ayéringmba vaanjandatake anjorémba tékwa pété kurkale tépétakandén, Satan du dakwat nakapuk paapu yakapuk yandénngé. Taale némaamba (1,000) kwaaré wani ayéringmba kwaakandékwa. Kwaandu kukmba naapitakandu Satan yaale ayélapkéri sapakngé male wa du dakwat nakapuk paapu yatékandékwa.

⁴ Nakapuk ve véwutén néma du rakwa jaambé ras téndaka kot vékukwa néma du ras wamba rakéséndaka. Talimba Got det wa wandén, de wunga randarénngé. De néma du rate du dakwa yan kapérandi muséké kundi wakandakwa. Talimba kiyaan du dakwana kwaminyan véwutén. Talimba wani du dakwa Jisasna jémbaa kutte déké kundi wate Gotna kundi waak kwayéndarén. Kwayéndaka Gotna maama deku kwaalé sékundaka wa kiyaandarén. Wani du dakwa wani yévémبالéna yé yamba kavérékndakwe wa. Yévémبالé pulak taandarén maayérana yé waak yamba kavérékndakwe wa. Deku saawi deku taambamba wani yévémبالéna mak yamba viyaatakandakwe wa. Wani du dakwa nakapuk taamale waarape Jisas Kraisale néma du dakwa rate nak du dakwaké némaamba (1,000) kwaaré wa randarén.

⁵ Taale wani du dakwa wa taamale waarapén. Nak kiyaan du dakwa wani sapak yamba taamale waarapndakwe wa. Némaamba (1,000) kwaaré yéndu nak kiyaan du dakwa taamale waarapndakwa. ⁶ Taale taamale waarapké yakwa du dakwa

mawulé tawulé yénga yandaru. Wani du dakwa wan yéku yapaté yakwa du dakwa wa. Gorale apapu apapu yékunmba rapéka-kandakwa. Katik lambiyakngé daré. Talimba nak du dakwat yékun yamuké Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyan Gorké jémbaa yandarén. Bulaa wani du dakwa Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna taalé kéraae Got déku nyaan Jisas Kraiské waak jémbaa yakandakwa. Yate dekét Gotna yé kavérék-ngandakwa. Yate Jisas Kraisale néma du dakwa rate némaamba (1,000) kwaaré nak du dakwaké vérekandakwa.

Got Satan vaanjanda-ndéka néma kaangél kutndén

⁷⁻⁸ Wani kwaaré yéndu pété naapindu Satan wani ayéring yaasékatake yaalakandékwa, akwi kékmaamba tékwa akwi du dakwat paapu yamuké. Yaale paapu yandu Gok ambét Magokna kékmaamba tékwa du dakwa déku kundi vékute wandén pulak yakandakwa. Yate waariyaké yate nakurakmba jaawukandakwa. Némaamba dunyansé wa jaawukandakwa. Jaawundaru du det naakiké yapati-kandakwa. ⁹ Wani dunyansé waariyaké yate akwi kékmaat yeyé yaayate Gotna du dakwa tékwa gaayét ye Got néma mawulé yandékwa gaayét waak ye yanyawe ye tékandakwa. Téndaru yaa Gotna gaayémba gaaye wani dunyansat yaanwurékandékwa. ¹⁰ Yaandu Satan talimba det paapu yandénngé wa Got Satanét yaa yaanngwa néma gu kwaawumba vaanjanda-kandékwa. Yaa yaanngwa késépéri matu waak wani néma gu kwaawumba randakwa. Talimba wani yévembalé ambét papukundi wan duwat waak wani néma gu kwaawumba vaanjanda-ndarén. Bét Satanale wani néma gu kwaawumba kwaate gaan nyya néma kaangél kurkandakwa. Wani kaangél apapu apapu kurkandakwa.

Néma kot yandén

¹¹ Nakapuk ve véwutén néma duna néma waama jaambé nak téndéka néma du nak wamba randéka. Randéka véwutéka nyét kékmaa yaange ye késmbérén. Wani musé du dakwa nakapuk katik véké daré. ¹² Nyét kékmaa késndéka véwutén, talimba kiyaan néma du dakwa, baka du dakwa waak ye Gotna ménimba saakiye téndaka. Gotna kundi kure gaayakwa du nyéngaa nak raapindarén. Wani nyéngaamba Gorale rapékaké yakwa du dakwana yé wa kwaakésékwa. Nyéngaa ras waak raapindarén. Wani nyéngaamba talimba kiyaan du dakwa ani kékmaamba téte yandarén akwi muséké viyaatakandarén wa. Got wani nyéngaamba véte kot vékukwa néma du rate kapérandi musé yan du dakwat yandarén kapérandi musé waambule yakatandén.

¹³ Nakapuk ve véwutén solwaramba kiyaae kwaakwa du dakwa, gaambana taalémba tékwa du dakwa, kiyaae ye néma kaangél kutndakwa taalémba tékwa du dakwa, de wani du dakwa akwi déké yaandaka. De yaae déku ménimba saakiye téndaka Got kot dé vékukwa néma du rate ani kékmaamba téte yandarén musé det waambule kaatandén.

¹⁴⁻¹⁵ Yatake du dakwa kiyaandakwa yapaté gaambana taalé waak kéraae yaa yaanngwa néma gu kwaawumba vaanjandandén. Dale rapékaké yakwa du dakwa deku yé kwaakwa nyéngaamba Got wa véndén. Du dakwana yé wani nyéngaamba kwaakapuk yandéka, Got wani du dakwa kéraae de yaa yaanngwa néma gu kwaawumba vaanjandandén. Yaa yaanngwa néma gu kwaawumba daawuliye wa waambule nakapuk kiyaakandakwa.

21

Kulé nyét, kulé kékmaa

¹ Nakapuk ve véwutén kulé nyét, kulé kékmaa téndéka. Taale tan nyét kékmaa akwi wa yén. Solwara waak yamba te wa. ² Yandéka Gotna kulé gaayé

kulé Jerusalem véwutén. Got wandéka wani gaayé nyét yaasékatake gaayandén. Gaayandéka véwutén. Wani gaayé yékunmba tén, taakwa nak du kumbiké yate, yéku musé yakusowe yékunmba télékwa pulak wa.

³ Got rakwa jaambémba néma kundi nak anga waandéka vékuwutén, “Ma véku. Bulaa Got du dakwale yaréndékwa. Dele yarépékandu de déku du dakwa wa tépékaa-kandakwa. Got déku kapmang wa dele apapu apapu yarépéka-kandékwa. Yi wan wanana wa. ⁴ Dé dele yaréte deku méniyangu léténgandékwa. Yandu de nakapuk katik kiyaaké daré. Nakapuk katik géraaké daré. Deku mawulé nakapuk katik kapére yaké dé. Kaangél nakapuk katik kurké daré. Talimba tan musé akwi wa késén.” Wunat wunga wandén.

⁵ Néma duna jaambémba rakwa du Got anga wandén, “Ma véku. Wuné wawutéka wa talimba tan akwi musé késndén. Bulaa kulé musé male wa yawutéka.” Naatake wunat nakapuk wandén, “Ani kundi wan papukundi yamba yé wa. Yéku kundi wa. Yi wan wanana wa. Ani kundi ma vijaatakaménék.” Naandén.

⁶ Wunga watake wunat nakapuk anga wandén, “Wuné akwi musé yatakawutéka wa téndakwa. Wawutéka talimba tan musé wa késén. Taale yaréwutén. Sésékuk sékéyak yaaké yakwa sapak yarékawutéka. Kulakngé kiyaakwa du dakwat kulak kwayéndakwa pulak, kulémawulé kéraaké mawulé yakwa du dakwat wuné kulémawulé kwayékawutéka. De wunémba baka kéraakandakwa. Wani muséké yéwaa katik tiyaaké daré. De kulémawulé kéraae apapu apapu yékunmba tépékaa-kandakwa. ⁷ Kapérandi yaambat kuk kwayén du dakwa wani yéku mawulé kéraakandakwa. Kéraandarú wuné deku néma du rawutu wa de wuna nyambalésé tékandakwa. ⁸ Kapérandi yaambumba yékwa du dakwa wani yéku mawulé katik kéraaké daré. Wuna jémbaa kutmuké wup yakwa du dakwa, wuna kundit kuk kwayén du dakwa, kapérandi musé yatépékaakwa du dakwa, du dakwat vijaandéngwa du dakwa, nak du dakwale kapérandi musé yakwa du dakwa, kus paavé kéraakwa du dakwa, papungotna yé kavéréngwa du dakwa, papukundi wakwa akwi du dakwa, de wani du dakwa yaa yaanngwa néma gu kwaawumba daawulikandakwa. Némaamba yaa yaanngwa matu waak wani néma gu kwaawumba wa randakwa. Wani néma gu kwaawumba daawuliké yakwa du dakwa nakapuk kiyaakandakwa.” Got wunat wunga wandén.

Jon kulé gaayé Jerusalem véndén

⁹ Talimba Gotna kundi kure gaayakwa du taambak kaayék vétik (7) du dakwat yaavan kurkwa kapérandi musé vékulékén dis kure téndaka véwutén. Bulaa wani du nak wunat yaae anga wandén, “Méné ma yaa. Ménat wani Nyansipsip kéraaké yakwa taakwa wakwasnyé-kawutéka.” Naandén.

¹⁰ Wunga wandéka Gotna Yaamambi wunat apa yandéka wunat anjorémba tén némbat nak kure yéndén. Ye Gotna gaayé Jerusalem wakwasnyéndén wunat. Got wandéka wa wani gaayé nyét yaasékatake gaayandén. Gaayandéka wa véwutén.

¹¹ Gotna mayé apa wani gaayémba yandéka wani gaayé nyaa véte kaalékwa pulak ye tén. Némaamba yéwaa kéraandakwa jasper waandakwa matu pulak wa téndén. Glas pulak wa yékunmba téndén. ¹² Wani gaayémba gindarén aatmu némaan wa anjorémba tén. Wani aatmumba pété tambavétik maanmba kaayék vétik (12) wa téndarén. Téndaka Gotna kundi kure gaayakwa dunyansé de nak nak wani pétale tékésendarén. Israelna kém tambavétik maanmba kaayék vétik (12) wa, deku yé nak nak akwi pétémba wa tékésékwa. ¹³ Wani aatmu déku aarké vétik vétik wa. Akwi aatmuna aarkémba pété kupuk wa tén, nyaa yaalakwa sakumba kupuk, angasoré sakumba kupuk, nyaa daawulikwa sakumba kupuk, angasanda sakumba kupuk, pété wunga wa tén. ¹⁴ Talimba wani aatmu

apa ye yékunmba téndénngé wa néma matu tambavétik maanmba kaayék vétik (12) taakandarén. Wani matumba Nyansipsipna dunyansé tambavétik maanmba kaayék vétikna (12) yé wa tékésékwa.

¹⁵ Wunale téte bultan du musé taakasétte naakindakwa baangé nak kure téndén. Wani baangé wan gol matumba yandarén baangé wa. Wani baangat wani gaayé, pété, aatmu waak taakasére naakiké wa yandén. ¹⁶ Naakiye véndén. Wani gaayéna tépiyaa déku sémény waak wan nakurak wungat male wa. Tépiyaa wan 12,000 stadia (2,200 kilomita pulak) wa. Sémény waak 12,000 stadia wa. ¹⁷ Wani gaayéna aatmu waak wani Gotna kundi kure gaayakwa du taakasére naakindén. Naakiye véndén wani aatmu sémény wa waaréndéka (144 hapmita pulak). Naakindékwa baangé wan kępmaamba tékwa du musé taakasétte naakindakwa baangé pulak wa.

¹⁸ Wani gaayé gol matumba wa yandarén. Yatakandaka wa nyaa véte kaalékwa pulak tén, glas pulak. Wani gaayémba gindarén aatmu wa jaspaa waandakwa matut yandarén wa. ¹⁹⁻²⁰ Aatmu apa ye yékunmba téndénngé wa talimba néma matu taakandarén. Wani matumba Got néma yéwaat kéraandakwa matut wa yakusondén. Yéku késpulak nakpulak matut yakusondén. Nak matu wan jaspaa wa. Nak matu wan gélémban wa, nyaa véndéka nyét gélényét tékwa pulak. Wani matuna yé sapaia wa. Nak waamamban matu wan aget wa. Nak baaréngumban matu wan emeral wa. Nak gwaavénakwa waamanakwa matu wan sadonikis wa. Nak gwaavémban matu wan konilian wa. Nak taanamban matu wan krisolait wa. Nak baaréngumban matu wan beril wa. Nak pulak taanamban matu wan topas wa. Nak baaréngu pulak, taana pulak yan matu wan krisopres wa. Nak pulak géle matu wan haiasin wa. Nak gwaavé pulak matu wan ametis wa. ²¹ Aatmumba tékwa pété tambavétik maanmba kaayék vétik (12) wan némaamba yéwaat kéraandakwa néma gaavi pulak wa. Pété nak nak nakurak néma gaavi pulak musémba yandén. Gaayémba kwaakwa yaambu yéku gol matut yatakandéka wa glas pulak yan.

²² Néma mayé apa yakwa Néman Du Got ambét wani Nyansipsip Jisas wani gaayémba téte wani gaayéna akwi taalémba yeyé yaayate akwi du dakwale témbéréka akwi du dakwa bérále kundi bulndakwa. Yandaka Gorale kundi bulndakwa gaa wani gaayémba yamba kwaae wa. ²³ Wani gaayémba Got nyaa véte kaalékwa pulak wa yaténdékwa. Yaténdéka wani Nyansipsip yaa vérekte yaanngwa téwaayé pulak yaténdéka wani gaayémba tékwa du dakwa yékunmba véndakwa. Nyaa béré baapmu wamba yamba ve wa. ²⁴ Got ambét wani Nyansipsip wunga yatémbéru akwi du dakwa yékunmba véte yeyé yaayakandakwa. Yandaru ani kępmaamba tékwa néma du bérku yé kavérékngé yate yakusondakwa musé wani gaayét kure yékandakwa.

²⁵ Nyaa wani gaayéna pété katik taakatépéké daré. Got ambét wani Nyansipsip wunga yambéru apapu apapu nyaa male téndu wani gaayémba gaan katik yaké dé. ²⁶ Akwi kémna du dakwa yakusondakwa musé, deku yéku musé, deku yéwaa waak wani gaayét kure wulaakandakwa. ²⁷ Wani gaayét kapérandi musé katik kure wulaaké daré. Kapérandi musé yapékatekwa du dakwa, papukundi wakwa du dakwa de wani gaayét katik wulaaké daré. Talimba dale rapékaké yakwa du dakwana yé Got viyaatakandén wa wani Nyansipsipna nyéngaamba. Wani du dakwa male wa wani gaayét wulaakandakwa.

¹ Wani Gotna kundi kure gaayakwa du néma kaambélé nak wunat wakwasnyéndén. Du dakwa wani kaambélémba kulak kate apapu apapu tépékaa-kandakwa. Wani kulak saawi vénangwa glas yékun yandékwa pulak wa yékun yan. Wani kaambélé Got ambét wani Nyansipsip rakwa jaambémba yaalate wa yéndékwa. ² Wani gaayémba kwaakwa nyéndé yaambumba yéndékwa. Kaambélé aarké vétikmba miyé wa tékwa. Du dakwa wani miyé sék kate apapu apapu yékunmba tépékaa-kandakwa. Wani miyé akwi kwaaré apu tambavétik maanmba kaayék vétik (12) wunga wa sék vaakundékwa. Akwi baapmu wa sék vaakundékwa. Wani miyé gaanga akwi képmaamba tékwa du dakwat wa yékun yandékwa, de yéku mawulé vékute apapu apapu yékunmba yatépéka-ndaréngé.

³ Kapérandi musé Got kalik yandékwa musé wani gaayémba katik téké dé. Got ambét wani Nyansipsip rakwa jaambé wani gaayémba tékandékwa. Wani gaayémba Gotna jémbaa yakwa du dakwa déku yé kavérék-ngandakwa. ⁴ Déku saawi vékandakwa. Déku yé vyaatakandu kwaakandékwa deku saawimba. ⁵ Wani gaayémba gaan nakapuk katik yaké dé. Nana Néman Du Got nyaa véte kaalékwa pulak yaténdéka wa wani gaayémba tékwa du dakwa yékunmba véndakwa. Véndaka nyaa wamba yamba véndékwe wa. Lam waak yamba yaandékwe wa. Wani gaayémba tékwa du dakwa néma du dakwa yatépékaa-kandakwa apapu apapu.

Jisas bari yaakandékwa

⁶ Wani Gotna kundi kure gaayakwa du wani musé wakwasnyétake wunat anga wandén, “Wanangwa akwi kundi wan papukundi yamba yé wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa. Akwi du dakwa wani kundiké yékunmba vékulakakandakwa. Néman Du Got déku yémba kundi kwayékwa duna mawulé yékun yate wandéka wa déku kundi kure gaayakwa du nak yaandén. Déku jémbaa yakwa du dakwa det bari yaaké yakwa akwi muséké wakwasnyéndéngé Got wandéka wa wani du yaandén. ⁷ Jisas anga wandékwa, ‘Ma véku. Wuné bari yaakawutéka.’ Naandéka ménat wawutéka.” Naandén.

Kukmba yaaké yakwa muséké ani nyéngaamba vyaatakawutén kundi vékukwa du dakwa yénga mawulé tawulé yate yékunmba yaréndaru.

⁸ Wuné Jon wani kundi vékute wani musé véwutén wa. Wani kundi vékute wani musé vétake wani musé wakwasnyan duna maanale kwaati se déké waandé daaké mawulé yawutén. ⁹ Yawutéka wunat anga wandén, “Yamba wa. Wunga yaké yambak. Ménale Jisasna jémbaamba yaale Gotna yémba kundi kwayékwa du dakwale, ani nyéngaamba kwaakwa kundi véte wandékwa pulak yakwa akwi du dakwale, wuné waak, nané akwi Gotna jémbaa yakwa du dakwa wa ténangwa. Gorké male ma kwaati séte waandé daaménék.” Naandén.

¹⁰ Watake wunat nakapuk anga wandén, “Ani nyéngaamba kwaakwa kundi kukmba yaaké yakwa muséké kwaakwa kundi paakuké yambak. Wani musé yaaké yakwa sapak a yaae kwambalikwa. Wani muséké ma waménék. ¹¹ Bulaa kapérandi musé yakwa du dakwa kapérandi musé wayéka yatépékaa-kandakwa. Kapérandi mawulé vékukwa du dakwa kapérandi mawulé wayéka vékutékandakwa. Yéku musé yakwa du dakwa yéku musé wayéka yatékandakwa. Gotna kundi yékunmba vékute yatékwa du dakwa Gotna kundi wayéka yékunmba vékute yatékandakwa.” Wunga wandén.

¹² Jisas anga wandékwa, “Ma véku. Wuné bari yaakawutéka. Yaae akwi du dakwa yan musé det kaatakawutéka. ¹³ Akwi musé wa yawutén. Yatakawutéka wa tékwa. Kukmba wawutu akwi musé késkandékwa. Wuné taale yatéwutén.

Bulaa yatépéka-wutékwa. Kukmba waak yatépéka-kawutékwa. Talimba yaréwutén wa. Sésékuk sékéyak yaaké yakwa sapak yarékawutékwa.” Jisas wunga wandékwa.

¹⁴ Got wandu Jisas deké kiyaandénngé vékulakate déku kundi yékunmba vékukwa du dakwa de mawulé tawulé yénga yandaru. De wani miyé sék kakandakwa. Kate apapu apapu yékunmba tépékaa-kandakwa. Wani gaayéna pétémba wulaakandakwa. ¹⁵ Kapérandi waasa pulak kapérandi musé yakwa du dakwa, wa de kaapamba tékandakwa. Kus paavé yakwa du dakwa, nak du dakwale kapérandi musé yakwa du dakwa, du dakwat viyaandéngwa du dakwa, papungotna yé kavéréngwa du dakwa, papumuséké mawulé yate papumusé yakwa akwi du dakwa, wani kapérandi musé yakwa du dakwa kaapamba wa tékandakwa. Katik wulaaké daré.

¹⁶ “Wuné Jisas wuna kundi kure gaayakwa duwat nak wawutéka wa ménéké yaandén. Wuna jémbaamba yaalan du dakwat wani muséké wandénngé dat wawutéka wa ménéké yaandén. Wuné Jisas, talimba tan Israelna néma du Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu a. Wuné déku kém a. Wuné ganmbamba yaalakwa kun a.” Naandén Jisas.

¹⁷ Wani Nyansipsip Jisasna jémbaamba yaalan du dakwaké nané anga gwaaménja kundi wanangwa: Wani Nyansipsipna taakwa wa. Gotna Yaamambi ambét Nyansipsipna taakwa wambérékwa, “Méné ma yaa.” Ani kundi vékukwa du dakwa waak ma wandaré, “Méné ma yaa.” Gotmba kulémawulé kéraaké mawulé yakwa du dakwa de ma yaandaru. Yaae Got kwayéké yakwa kulémawulé kéraae dale apapu apapu yékunmba tépékaa-kandakwa. Wani kulémawulé baka kéraakandakwa. Yéwaa katik kwayéké daré. Yate dale apapu apapu yékunmba tépékaa-kandakwa.

¹⁸ Wuné Jon néma kundi nak wa wawutékwa, guné ani nyéngaamba kwaakwa kundi vékukwa du dakwa kukmba yaaké yakwa muséké kundi yékunmba vékungunénngé. Viyaatakawutén kundi male ma kwaandék. Nak kundi nak waké yambakate. Guné kukmba yaaké yakwa muséké kundi ras waak wanale wangunu, wa Got wandu ani nyéngaamba wawutén kapérandi musé gunéké yaakandékwa. ¹⁹ Guné kukmba yaaké yakwa muséké wawutén kundiké kalik yate, “Dékumukét yénga yakét,” naangun, wa Got wandu wa déku yéku gaayémba katik téké guné. Yate guné wawutén miyé sék katik géléte apapu apapu yékunmba rapékaké guné.

²⁰ Wani muséké kundi kwayékwa du Jisas bulaa a wandékwa, “Wuné bari yaakawutékwa. Yi wan wanana wa.” Wunga wandéka wawutékwa, “Yi. Wan wanana wa. Néman Du Jisas, ma yaaménu.” Naawutékwa.

²¹ Wuné ani nyéngaa viyaatakan du Jon nana Néman Du Jisasét waatakawutékwa. Dé déku akwi du dakwaké sémbéraa yate det yékun yakandékwa.

Wani kundi a wasékéyakwutékwa. Yaak.